1R.7 1.7.d.154

Ex libris eruditissimi Viri Antonij Magliabechij

XXIX
ANTONEL

IOANNES CAROLVS
ANTONELLVS
SAC. THEOL. AC I.V.D.
VELITERNVS
DE LOCO LEGALI

IOANNIS CAROLI ANTONELLI

SAC. THEOL. AC I. V. D.
PATRICII VELITERNI,
PROTHONOTARII APOST. &c.

TRACTATVS DE LOCO LEGALI

IN TRES LIBROS DISTRIBVTVS,

In quibus vtriuſque iuris controuerſiæ difficiliores, & in foro frequentiores ſingulariter tractantur, & reſoluuntur.

Opus Iudicibus tàm Eccleſiaſticis, quàm Sæcularibus, Aduocatis, aliiſque in foro verſantibus vtile, ac perneceſſarium.

VELITRIS, Apud Petrum Guilelmum Caſaſſium, M. DC. LXXI.

SVPERIORVM LICENTIA.

Imprimatur:

Si videbitur Reuerendiſs. Patri Magiſtro Sac. Palatij Apoſt.

Fr. Antonius Epiſcop. Tagaſten. Vicarius generalis.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Libellus Sac. Palatij Apoſt. Magiſter.

CLEMENTI
DECIMO
PONT. OPT. MAX.

IO. CAROLVS ANTONELLVS

Felicitatem.

DEberem, BEATISSIME PATER, iuxta veterum documenta meo in loco manere, nec audere ſupercilium, greſſumque tollere ad ſolium tuum. Angulus eſt locus, vbi maneo; ſolium tuum eſt Vaticanum Cęlum, quod ſyderum tuorum lumine, ideſt ſummorum meritorum radijs illuſtratur; adeòque pennis mihi negatis incaſſum tentaui ab angulo ad Cęlum euolare. Verum cum hic Liber, quem Sanctitati Tuæ offero, complectatur omnem locum legalem, & ſolium tuum ſit verè legale, nam ex eo leges in vniuerſam Eccleſiam promulgantur, meritò ſe ſiſtit pedibus tuis. Accipe igitur hoc munuſculum à tenui quidem manu profectum, ſed Tuæ Sanctitati debitum: ibi enim locus legalis verè eſt, vbi reſidet Legislator. Vale diù omnium bono.

INDEX
LIBRORVM, ET CAPITVM
QVAE IN PRAESENTI TRACTATV
Continentur.

LIBER PRIMVS.

Cap.1. fol.2.
AN ſit, & quid ſit locus ſecundum leges,
Cap.2. fol.3.
Quotuplex ſit locus.
Cap.3.
De loco ſacro.
Quæſtio 1. fol 6.
Quinam dicatur locus pius, religioſus, & Sacer.
Quæſtio 2. fol.8.
An appellatione Eccleſiæ veniat Capitulum.
Quæſtio 3. fol.8.
Quid nomine Eccceleſiæ intelligatur quoad effectum immunitatis, & quoad effectum, vt polluta dicatur.
Quæſtio 4. fol.11.
An, & quando laicus acquirere poſſit locum, vel ius ſedendi irreuocabile in Eccleſia.
Quæſtio 5. fol.12.
An requiratur Epiſcopi licentia, quando Eccleſia de vno ad alium locum transfertur.
Quæſtio 6. fol.13.
An deſtructa Eccleſia, vel Collegio amittantur eius priuilegia.
Quæſtio 7. fol.14.
An prædia Eccleſiæ diſtrahi poſſint pro eiuſdem Eccleſiæ debitis.
Quæſtio 8. fol.15.
Cui debeatur legatum factum Eccleſiæ parochiali, ſi teſtator tempore teſtamenti habitabat in vna parochia, & tempore mortis in alia.
Quæſtio 9. fol.16.
An Eccleſiæ conſtruendæ legari, & donari poſſit.
Quæſtio 10. fol.18.
An mortuo Prælato, ſeu Rectore malè alienante rem Eccleſiæ, vel inutiliter contrahente, remaneat poſſeſſio ciuilis apud Eccleſiam, & quid hæc ciuilis poſſeſſio operetur.
Quæſtio 11. fol.20.
An Eccleſia, & loca pia, ſeu eorum adminiſtratores in actu retrouenditionis cenſus poſſint abſque beneplacito Apoſtolico cedere iura tranſlatiuè.
Quæſtio 12. fol.21.
Quando Monaſterium ſuccedat in bonis Nouitij decedentis ante profeſſionem.
Quæſtio 13. fol.23.
An molendinum Eccleſiæ, ſi minetur ruinam ob fluminis impetum, poſſit ab eadem Eccleſia in alium locum transferri.
Quæſtio 14. fol.24.
Quando confugientes ad Eccleſiam poſſint ab ea expelli etiam in caſibus in Gregoriana Conſtitutione non exceptis.
Quæſtio 15. fol.25.
An Eccleſiæ immunitate gaudeat reus, qui captus à ſatellitibus, de eorum manibus aufugit ad locum ſacrum.
Quæſtio 16. fol.27.
An & quando tradens ſe in manibus Curiæ, cenſeatur ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis.
Quæſtio 17. fol.29.
An Eccleſia habens fundũ cõmunem cum priuato, poſſit totum vendere.

† Quæſtio

Quæſtio 18. fol.30.
An & quando Regulares poſſint bona Eccleſię alienare abſque licentia Sedis Apoſtolicæ.
Quæſtio 19. fol.31.
An edicta Principis ſęcularis prohibentis extractionem annonæ extra territorium, comprehendant Eccleſias, ſeu Eccleſiaſticos.
Quæſtio 20. fol.31.
In qua parte Ciuitatis erigi debeat Seminarium puerorum.
Quæſtio 21. fol.33.
An & quando Epiſcopo competat manutentio abſque alia probatione quaſi poſſeſſionis.
Quæſtio 22. fol.35.
Quomodo probetur, locum eſſe in Diœceſi, vel ſub territorio Epiſcopi.
Quæſtio 23. fol.36.
Quomodo Regulares ſe ſe gerere debeant in Verbi Dei prædicatione, & Sacramenti pœnitentiæ adminiſtratione.
Cap. 4.
De loco exempto. fol.39.
Cap. 5. fol.41.
Quo in loco Miſſæ Sacrificium celebrari debeat.
Cap. 6. fol.45.
De Sacris Ordinibus.
Cap. 7. fol.51.
De matrimonio, & reliquis Sacramentis.
Cap. 8. fol.55.
De Decimis.
Cap. 9. fol.56.
De Sepulturis.
Cap. 10.
De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti.
Quæſtio 1. fol.59.
An Epiſcopus vigore Concilij Tridentini *ſeſſ.* 24. *de ref. cap.* 6. poſſit eum abſoluere, qui in vno loco commiſit delictum publicum, & poſtea ſe tranſtulit ad alium locum, vbi eſt occultum.
Quæſtio 2. fol.61.
An teneatur quis denunciare ratione monitorij, quando tempore publicationis degebat extra territorium Epiſcopi.
Quæſtio 3. fol 62.
Quid, & quotuplex ſit interdictum.
Quæſtio 4. fol.63.
An interdictis omnibus Eccleſijs Ciuitatis cenſeatur interdicta Eccleſia Cathedralis.
Quæſtio 5. fol.64.
Quam pœnam incurrant violantes interdictum.
Cap. 11. fol.66.
De Beneficijs Eccleſiaſticis.
Cap. 12. fol.69.
De Iurepatronatus.
Cap. 13.
De Clericis non reſidentibus.
Quæſtio 1. fol.74.
Quomodo intelligenda ſit abſentia ad effectum vt Canonici incidant in pęnas Concilij Trident. *ſeſſ.* 24. *de ref. cap.* 12.
Quæſtio 2. fol.75.
Quando diſtributiones, vel fructus non reſidentium in loco beneficij, vel eorum, qui horis Diuinis non interſunt, debeantur Canonicis, vel beneficiatis præſentibus, & quando debeantur Eccleſiæ.
Quæſtio 3. fol.76.
An Canonici aſſociantes ſuum Epiſcopum extra Eccleſiam Cathedralem, lucrentur diſtributiones.
Quæſtio 4. fol.77.
An & quando Canonicus præſens in Ciuitate, vel loco, vbi ſita eſt Eccleſia, lucretur diſtributiones quotidianas, licèt Diuinis Officijs in Eccleſia non interſit.
Quæſtio 5. fol.78.
In quo loco Parochus reſidere debeat.
Cap. 14. fol.79.
De Præcedentia.
Cap. 15. fol.80.
De Reliquijs, & Veneratione Sãctorũ.
Cap. 16. fol.82.
Quando in re agenda per Epiſcopum requiratur conſenſus Capituli.
Cap. 17. fol.84.
An validi ſint actus à Capitulo, vel Collegio celebrari extra locum conſuetum.
Cap. 18. fol.85.
In quo loco conſecratio Epiſcopi fieri debeat.
Cap. 19. fol.86.
An Epiſcopo degente in remotis, poſſit Vicarius ſimpliciter conſtitutus ea expedire, quæ requirunt ſpeciale mandatum.

LIBER SECVNDVS.

Cap. 1.
De Iudicijs Ciuilibus.
Quæſtio 1. fol.87.
An Ciuis alicuius Ciuitatis, vel Prouinciæ

uineiæ poſſit eſſe, ſeu eligi officialis eiuſdem loci.

Quæſtio 2. fol.90.
In quo loco Iudex ius reddere debeat.

Quæſtio 3. fol.93.
An & quando iuriſdictio extra territorium exerceri poſſit.

Quæſtio 4. fol.96.
An & quando creditor teneatur excutere bona ſui debitoris ſita extra territorium.

Quæſtio 5. fol.97.
De exceptione loci non tuti.

Quæſtio 6. fol.99.
An & quando cauſæ continentia diuidi poſſit.

Quæſtio 7. fol.100.
Cuius ſit electio in alternatiua locorum.

Quæſtio 8. fol.101.
An & quando notorium probari debeat.

Quæſtio 9. fol.102.
An, & quando in citatione exprimi debeat locus.

Quæſtio 10. fol.102.
Quando in interdictis exprimi debeat locus, & tempus.

Quæſtio 11. fol.103.
In quo loco forenſis conueniri debeat.

Quæſtio 12. fol.104.
In quo loco conueniri debeat vxor.

Quæſtio 13. fol.106.
An quis conueniri poſſit in loco domicilij.

Quæſtio 14. fol.107.
Quando reus conueniri poſſit in loco contractus.

Quæſtio 15. fol.110.
An & quando poſſit quis conueniri in loco, vbi repertus fuerit.

Quæſtio 16. fol.111.
An & quando quis poſſit conueniri in loco deſtinatæ ſolutionis.

Quæſtio 17. fol.115.
In quo loco conueniri debeat hæres, & ſucceſſor defuncti.

Quæſtio 18. fol.119.
Quando quis conueniri poſſit coram Iudice territorij, in quo res eſt ſita.

Quæſtio 19. fol.122.
An ius congrui peti poſſit coram Iudice loci rei ſitæ.

Quæſtio 20. fol.124.
An, & quando quis in foro originis conueniri poſſit.

Quæſtio 21. fol.127.
An & quando poſſit quis vbilibet conueniri.

Quæſtio 22. fol.129.
An, & quando quis capi poſſit in domo.

Quæſtio 23. fol.131.
An bulla Alexandrina circa offenſiones factas occaſione litis liget extra Romanam Curiam.

Quæſtio 24. fol.132.
In quo loco debitor iurari poſſit de fuga ſuſpectus.

Cap. 2. fol.133.
An teſtes examinari poſſint extra locum iudicij.

Cap. 3. fol.134.
An, & quando confeſſio extraiudicialis probet contra confitentem.

Cap. 4.
De contractibus.

Quæſtio 1. fol.138.
Quid ſit Negotiario.

Quæſtio 2. fol.139.
Quando inutilis ſit ſtipulatio ratione loci.

Quæſtio 3. fol.140.
An locus celebrati contractus in inſtrumento exprimi debeat.

Quæſtio 4. fol.144.
An & quando cenſeatur Notarius ſtipulari pro abſente à loco contractus.

Quæſtio 5. fol.146.
An Tabellio vnius loci poſſit extra illius territorium inſtrumenta conficere.

Quæſtio 6. fol.148.
Quinam locus attendi debeat, quando quæritur, de qua moneta, vel menſura contrahentes ſenſerint.

Quæſtio 7. fol.150.
An, & quando ex facto inſtitoris teneatur Dominus, ſeu is, qui eum præpoſuit.

Quæſtio 8. fol.153.
Quando locum habeat obligatio ad intereſſe quantiplurimi.

Cap. 5.
De Feudo, & Emphiteuſi.

Quæſtio 1. fol.155.
An bona feudalia poſſint hypothecari.

Quæſtio 2. fol.159.
An, & quando bona Eccleſiæ concedi poſſint in emphiteuſim perpetuam, & quando hæc in extraneos tranſeat.

† 2 Quæ-

Quæſtio 3. fol.162.
An Dominus directus in emphiteuſi perpetua ad quoſcunque hæredes tranſitoria poſſit prohibere, nè bona perueniant ad Eccleſiam.
Quæſtio 4. fol.163.
An Eccleſia finita emphiteuſi, vel feudo, teneatur reficere melioramēta.
Quæſtio 5. fol.164.
An Eccleſia priuetur feudo, ſi Prælatus ſeruitium non præſtiterit.
Quæſtio 6. fol.165.
An & quando Ciuitas, ſeu Vniuerſitas feudum amittat.
Quæſtio 7. fol.166.
An, & quando filius legitimatus ſuccedat in emphiteuſi eccleſiaſtica.
Quæſtio 8. fol.168.
An Vaſallus, vel emphiteuta poſſit abſque conſenſu Domini formā rei feudalis, vel emphiteoticæ mutare.
Quæſtio 9. fol.169.
An domum, vel fundum emphiteoticum ruina, vel incendio conſumptum teneatur emphiteuta reficere, ac integram penſionem ſoluere.
Quæſtio 10. fol.170.
An fundus emphiteoticus, inter hæredes emphiteutæ diuiſus, incidat in commiſſum, ſi vnus ex hæredibus per biennium, vel triennium canonem non ſoluerit.
Quæſtio 11. fol.172.
An in dubio contractus præſumatur cenſualis, vel emphiteoticus.
Cap. 6. fol.174.
De locatione, & conductione.
Cap. 7.
De emptione, & venditione.
Quæſtio 1. fol.177.
Vendita, vel legata domo, quid etiam venditum, aut legatum cenſeatur.
Quæſtio 2. fol.179.
Quid operetur reſeruatio dominij in contractu venditionis.
Quæſtio 3. fol.180.
An Caſtro ſimpliciter vendito, cenſeatur tranſlatum merum, & mixtum imperium.
Quæſtio 4. fol.181.
Re vendita duobus, quis cenſeatur potior.
Quæſtio 5. fol.182.
An emptor cōuentus remedio l.2.C. de Reſcind. vendit. nolens ſupplere pretium, teneatur reſtituere fructus à tēpore contractus celebrati.
Quæſtio 6. fol.183.
Valor rei ſtabilis, ſeu immobilis quomodo conſiderari debeat, vt locum habeat remedium l.2.C. de Reſcind. vendit.
Quæſtio 7. fol.184.
Quomodo, & quando competat retentio pro meliorамentis.
Cap. 8. fol.186.
De Cenſibus, & alijs annuis redditibus.
Cap. 9.
De teſtamentis, legatis, & fideicommiſſis.
Quæſtio 1. fol.192.
An teſtamentum conditum iuxta formam ſtatuti loci, extendatur ad bona extra territorium.
Quæſtio 2. fol.195.
An, & quando Clericus teſtari poſſit de bonis quæſitis ex redditibus Eccleſiæ.
Quæſtio 3. fol.195.
In quo loco præſtari debeat legatum.
Quæſtio 4. fol.196.
Ad quem ſpectet vſusfructus, ſi vni fundus relictus ſit, alteri vſusfructus eiuſdem fundi.
Quæſtio 5. fol.198.
An in legato omnium rerum, quę ſunt in domo, contineantur res venales, pecuniæ, & nomina debitorum.
Quæſtio 6. fol.201.
An, & quando diſpoſitio teſtatoris certa reſpectu loci, poſſit alterari, vt alium in locum transferatur.
Quæſtio 7. fol.201.
An hæres ſoluens vnum legatum in certo loco, teneatur in eodem loco alia legata ſoluere.
Quæſtio 8. fol.202.
An hæres inſtitutus in teſtamento, poſſit conſequi prælegatum ſibi relictum, ſi hæreditatem teſtatoris repudiauerit.
Quæſtio 9. fol.203.
Cuinam debeatur legatum indefinitè relictum perſonis, ſeu ciuibus certi loci.
Quæſtio 10. fol.203.
An, ſi legentur reditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato oriatur actio hypothecaria.
Quæſtio 11. fol.203.
Ad quem Epiſcopum ſpectet executio legati pij, ſi teſtator in vno loco habebat domicilium, & in alio originem.
Quæſtio 12. fol.204.
An, & quando debeatur Canonica portio de legato facto Pauperibus.
Quæſtio 13. fol.205.
An, ſi Teſtator iuſſit conſtrui Eccleſiā, ſeu monaſterium, vel alium locum pium

pium ſub conditione, ſi hæredes inſtitui deceſſerint ſine liberis, talis conditio adimpleri debeat in perſona omnium, vel ſatis ſit, ſi adimpleatur in perſona ſingulorum.

Queſtio 14. fol.209.

An, & quando hæres grauatus deducere poſſit impenſas, ſeu melioramenta facta in fundo reſtitutioni ſubiecto.

Quæſtio 15. fol.216.

An, & quando bona fideicommiſſo ſuppoſita poſſint alienari.

Quæſtio 16. fol.220.

An prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, aut in ſolutum accepta pro credito hæreditario, reſtitui debeant fideicommiſſario vniuerſali.

Quæſtio 17. fol.220.

Quando hæres grauatus teneatur dimidiam tantùm bonorum partem reſtituere.

Quæſtio 18. fol.222.

Vtrum in indaganda voluntate defuncti inſpici debeat conſuetudo loci, in quo ipſe commoratus eſt.

Cap.10. fol.223.

Intra quod tempus inuentarium bonorum ab hærede confici, & perfici debeat.

Cap.11. fol.224.

Quando locus cenſeatur adiectus demonſtratiuè, vel taxatiuè in legatis, donationibus, & alijs diſpoſitionibus.

Cap.12. fol.226.

An generalis diſpoſitio ex adiectione loci reſtringatur.

Cap.13. fol.226.

Quando actus præſumantur inuicem correſpectiui.

Cap.14. fol.227.

In quo loco Vſufructuarius, vel eius hæres teneatur mobilia reſtituere.

Cap.15.

De legibus municipalibus.

Quæſtio 1. fol.229.

An ſtatuta loci extendantur extra territorium.

Quæſtio 2. fol.232.

An, & quando mulieres contrahere poſſint abſque ſolemnitatibus ſtatuti.

Quæſtio 3. fol.234.

An in contractibus inter mulieres, ſeu minores, & Eccleſiam, neceſſariæ ſint ſolemnitates ſtatuti loci, vbi contrahunt.

Quæſtio 4. fol.236.

An valeat ſtatutum, vel præceptum teſtatoris de non nubendo in certo loco, vel cum certis perſonis ſub pœna amiſſionis bonorum.

Quæſtio 5. fol.238.

An, & quando ſtatutum loci liget forenſes.

Quæſtio 6. fol.242.

An ſtatutum excluſiuum fœminatum locum habeat, quando contendentes de ſucceſſione, ſunt forenſes.

Quæſtio 7. fol.246.

An ſub ſtatuto laicorum prohibente alienationem bonorum ſtabilium in forenſes, comprehendantur bona emphiteotica Eccleſiæ à laicis poſſeſſa.

Quæſtio 8. fol.249.

An Ciuitas ſubiecta ſubijciatur etiam ſtatutis Ciuitatis, ſeu loci dominantis.

Quæſtio 9. fol.250.

An leges, & ſtatuta locorum præſumantur vſu recepta.

Quæſtio 10. fol.250.

An, & quando appellare quis poſſit à ſtatuto.

Quæſtio 11. fol.251.

In quibus locis ſeruari debeant conſtitutiones Aegidianæ, & Carpenſes.

Quæſtio 12. fol.252.

Vtrum Aduenæ, & peregrini teneantur ſeruare leges locorum, in quibus pro tempore morantur.

Quæſtio 13. fol.255.

An Ciues, vel Diœceſani obligentur legibus propriæ Ciuitatis, vel Diœceſis, dum abſentes ſunt.

Quæſtio 14. fol.257.

In quo loco promulgatio, ſeu publicatio legis facienda ſit, vt obligare incipiat.

Cap.16. fol.258.

An & quando priuilegium loco, eiuſque ciuibus conceſſum, extendatur extra territorium eiuſdem loci.

Cap.17.

De Dote, eiuſque priuilegio.

Quæſtio 1. fol.260.

Dos congrua, quæ dicatur.

Quæſtio 2. fol.264.

In quo loco dos reſtitui debeat.

Quæſtio 3. fol.265.

Quando mulier agere poſſit ad fundum dotalem æſtimatum.

Quæſtio 4. fol.266.

An mulier bona defuncti viri iure proprio retinere poſſit pro ſua dote.

Quæſtio 5. fol.267.
An, & quando mulier fundum dotalem alienare poſſit.
Quæſtio 6. fol.268.
Acquiſita per vxorem, an, & quando præſumantur quæſita ex bonis viri.
Quæſtio 7. fol.269.
In lucro dotis an ſtatutum domicilij vxoris, vel mariti ſeruandum ſit.
Quæſtio 8. fol.270.
An, & quando Iudex præſcribere poſſit mulieri certum locum, vbi degere debeat.
Quæſtio 9. fol.271.
An valeat pactum, quod maritus teneatur ſemper habitare in domicilio vxoris, aut parentum certi loci.
Cap.18. fol.272.
De Pignoribus, & hypothecis.
Cap.19.
De Alimentis.
Quæſtio 1. fol.274.
In quo loco præſtari debeant alimenta.
Quæſtio 2. fol.276.
Alimenta qualiter à Iudice taxari debeant.
Quæſtio 3. fol.277.
Quando Legatarius, ſeu Alimentarius iuſſus habitare in domo teſtatoris, conſequatur alimenta, ſi in ea non habitet.
Quæſtio 4. fol.278.
An Iudex poſſit aſſignare locum, vbi pupillus educari debeat.
Cap.20. fol.279.
Obligatus ſatiſdare, in quo loco cautionem præſtare teneatur.
Cap.21.
De Solutionibus.
Quæſtio 1. fol.280.
In quo loco ſolutio fieri debeat.
Quæſtio 2. fol.283.
An, & quando creditor teneatur bona debitoris recipere in ſolutum.
Quæſtio 3. fol.184.
An inducatur hypotheca ex deſignatione loci, vnde eſt facienda ſolutio.
Queſtio 4. fol.285.
Quando depoſitum operetur ſolutionis effectum.
Cap.22.
De Gabellis, & Collectis.
Quæſtio 1. fol.286.
In quo loco gabella, quæ debetur pro conuentionibus, ſolui debeat.
Quæſtio 2. fol.288.
An, & quando forenſes collectari poſſint.
Cap.23. fol.289.
De Prædijs ruſticis, & vrbanis.
Quæſtio 1. fol.289.
In quo loco iter fieri debeat, quando via publica eſt deſtructa.
Quæſtio 2. fol.291.
An, & quale ſpacium relinquendum ſit, ſi ędificia fiant, vel arbores plantentur iuxta domum, vel prædium alienum.
Quæſtio 3. fol.293.
An is, qui habet partem in aliqua domo, poſſit totam inhabitare.
Quæſtio 4. fol.294.
An quis poſſit venari, ſeu aucupari in fundo alieno.
Quæſtio 5. fol.295.
An in fundo, vel domo donata, vel permutata locum habeat ius prælationis.
Quæſtio 6. fol.296.
An & quando ędificium ſolo cedat.
Cap.24. fol.298.
Bona diuiſa inter fratres, an præſumantur propria, vel paterna.
Cap.25. fol.299.
An, & quando loca iure gentium publica præſcribi poſſint.
Cap.26. fol.300.
Identitas bonorum an ex loco probetur.
Cap.27. fol.301.
Ad quem ſpectent ſyluæ, & paſcua exiſtentia in territorio Caſtri, vel alterius loci.
Cap.28. fol.302.
Quando ob deſtructionem molendini quis amittat quaſi poſſeſſionem, & alter occupare poſſit locum, & aquam.
Cap.29. fol.303.
An, & quando poſſit quis aquas diuertere, ſeu impedire.
Cap.30. fol.304.
De Theſauris, & Metallis.
Cap.31. fol.307.
De ſeruitutibus.
Cap.32. fol.308.
De actionibus, & nominibus debitorum.
Cap.33. fol.310.
An res litigioſa alienari poſſit ad pias cauſas.
Cap. 34. fol.312.
Quomodo probetur amiſſio rerum.
Cap.35. fol.313.
Ad quem ſpectet nundinas concedere.
Cap.36. fol.314.
De Tutore, & Curatore.

Cap.37. fol.316.
An, & quando valida, vel inualida ſit obligatio facta in carceribus, vel alio loco pro carcere aſſignato.
Cap.38. fol.318.
Quantum temporis requiratur, vt conſuetudo loci tollatur per contrariam conſuetudinem.

LIBER TERTIVS.

Cap.1. fol.321.
IN quo loco delinquens ſortiatur forum.
Cap.2. fol.325.
An, & quando reus remitti debeat ad locum delicti.
Cap.3. fol.327.
An Iudex poſſit ſua auctoritate Miniſtros curiæ conſtituere in loco ſuæ iuriſdictionis.
Cap.4. fol.328.
An, & quando carceratus pro vna cauſa poſſit in eiſdem carceribus detineri pro alia.
Cap.5. fol.330.
A quo Iudice puniri debeat Reus, quando delictum committitur in diuerſis locis.
Cap.6. fol.333.
An in accuſatione, & inquiſitione inſeri debeat locus certus.
Cap.7. fol.339.
De fideiuſſore, qui ſe obliganit reum repræſentare.
Cap.8. fol.345.
An & quando ſententia condemnatoria lata per Iudicem vnius territorij, executioni demandari poſſit per Iudicem alterius territorij.
Cap.9. fol.347.
An delegatus Papæ, vel Principis delinquens puniri poſſit ab Ordinario loci, in quo deliquit.
Cap.10. fol.347.
Qua pęna puniatur aleatorum receptator.
Cap.11. fol.348.
An Notarius condemnatus in vno loco, poſſit in alijs locis inſtrumenta conficere.
Cap.12. fol.349.
An forenſes delinquentes in alieno territorio, puniri poſſint ſecundùm pœnas ſtatutorum eiuſdem loci.
Cap.13. fol.350.
An is, qui commiſit delictum in loco exempto, poſſit ab Epiſcopo puniri.
Cap.14. fol.351.
De Confeſſore ſollicitante mulieres ad turpia.
Cap.15. fol.355.
De Furtis.
Cap.16. fol.360.
Quando ex loco præſumatur animus deliberatus, & premeditatus.
Cap.17. fol.362.
De priuato carcere, ſeu quando eius pœna locum habeat.
Cap.18. fol.365.
Qua pœna plectatur occupans, ſeu inuadens poſſeſſionem rei alienæ, vel ſuæ ab altero poſſeſſæ.
Cap.19.
De Inditijs, & tortura
Quæſtio 1. fol.368.
Quando teſtes probent alicuius bonam, vel malam famam.
Quæſtio 2. fol.372.
An & quando teſtes inhabiles admittantur.
Quæſtio 3. fol.375.
Quando confeſsio noceat reo.
Cap.20.
De damno dato.
Quæſtio 1. fol.377.
An conductor domus teneatur ad emendam damni, occaſione incendij ſequuti ob culpam famuli, ſiue familiæ ipſius conductoris.
Quæſtio 2. fol.379.
An liceat Domino fundi occidere animalia, quæ damnum inferunt in ipſo fundo.
Quæſtio 3. fol.380.
Quando excuſentur operatij laborantes in fundo alieno.
Quæſtio 4. fol.381.
An Vniuerſitas inſpecto iure communi teneatur pro damno dato in ſuo territorio.
Quæſtio 5. fol.382.
An, & quando Vniuerſitas puniri poſsit.
Cap.21.
De Bannitis.
Quæſtio 1. fol.384.
An, & quando conuerſatio cum Bannitis ſit punibilis.
Quæſtio 2. fol.385.
An receptatio banniti probari poſsit per domeſticos, & impuberes.
Quæſtio 3. fol.386.
An Iudex inferior abſque alia Principis licentia poſsit admittere bannitos ad nouas defenſiones.
Quæſtio 4. fol.387.
An, & quando Bannitus poſsit impunè

punè occidi extra territorium bannientis.

Cap. vit.

De bonorum publicatione.

Quæſtio 1. fol.390.

An, & quando confiſcatio trahatur ad bona ſita extra territorium Iudicis confiſcantis.

Quæſtio 2. fol.393.

An ſequuta capitali condemnatione propter delictum in vno loco patratum, & confiſcatis bonis à Iudice illius loci, poſſit reus pro ſuis debitis à creditoribus conueniri.

Quæſtio 3. fol.393.

Cui applicanda ſint bona hæreticorum laicorum confiſcata propter hæreſim.

Quæſtio 4. fol.394.

An in confiſcatione bonorum filij exiſtentis in poteſtate Patris veniant bona caſtrenſia, vel quaſi caſtrenſia, profectitia, & aduentitia ipſius filij.

Quæſtio 5. fol.395.

An ſtatutum de confiſcanda legitima, comprehendat patrem forenſem, cuius filius in eo loco deliquit.

Quæſtio 6. fol.395.

An bona ſubditi confiſcata ſpectent ad Principem, vel ad feudatarium:

Quæſtio 7. fol.396.

An reintegratio, & reſtitutio iuſſu Principis Bannito conceſſa, comprehendat etiam bona exiſtentia in territorio Baronis in ſuo Caſtro fiſcum habentis.

Quæſtio 8. fol.398.

An, & quando filius priuetur feudo propter delictum Patris.

Quæſtio 9. fol.402.

An & quando bona fideicommiſſo ſubiecta tranſeant in fiſcum.

IOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIAE, AC I.V.D. VELITERNI

LIBER PRIMVS.

DE LOCO LEGALI.

OPVS, de tempore legali, quod præcedentibus annis in lucem edidimus, eò animum impulit, vt hunc etiam, de loco legali, tractatum ederemus: valet enim argumentum de tempore ad locum, & è contra, *l. continuus, §. cum ità, ff. de Verbor. obligat. l. vinum, vbi Bart. ff. ſi cert. petat. Carleual. in tract. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 5. num. 379. & ſeq. Barboſ. in tract. locor. commun. &c. loc. 65. num. 2. Gratian. diſcept. for. cap. 128. num.* 8. vbi obſeruat, quod valet etiam argumentum de re ad locum, & ad tempus, & è contra, *Gait. de Credit. cap. 2. num.* 2348. variæ quoque, ac difficiles inde reſoluuntur difficultates, nam ex varietate locorum variantur contractus, & cęteri actus hominum, *l. 3. §. fin. ff. de eo quod cert. loc. l. pretia rerum, §. fin. ff. Ad l. falcid. l. nummis, ff. de legat. 3. l. heredes palam, §. ſi quid poſt factum, verſ. ſed etſi notam, ff. de Teſtam. l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de Reg. Iur. Innoc. in cap. qualiter, & quando, num. 4. de Accuſat. Alba conſ. 209. num. 18. Corn. conſ. 205. num. 13. vol. 2.* vbi dicit, quod loci diuerſitas inducit factorum diuerſitatem, *Scaccia in tract. de Commer. §. 1. q. 7. num. 76. verſ. ſed in mercatoribus &c.* vbi dicit, quod ſicut intereſſe poteſt deberi ratione temporis, ità etiam ratione loci, *latè Mantica de Tacit. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 15. num. 3. & ſeq. Socin. ſen. conſ. 64. num. 6. lib. 3. Pariſ. conſ. 20. num. 55. lib. 1. Rimin. conſ. 452. num. 17:* in pęnis etiam locus attendi debet; quia ſi locus eſt publicus, iniuria fit grauior, & pęna durior infertur, *l. Prætor, §. fin. verſ. atrocem, & l. ſed eſt quæſtionis, ff. de Iniur. l. aut facta, ff. de Pæn.* vnde qui in acie fugam prior fecerit, propter exemplum, capite puniendus eſt, *l. omne delictum, §. qui in acie, ff. de re milit.* licèt ſecus ſit, ſi ex alio loco, *Luc. de Penn. in l. vn. col. 5. C. de Colon. Illiric. lib. 11.* item in domo grauiùs delinquitur, quàm extra domum: multoque grauiùs in propria, quàm in aliena, *l. lex Cornelia, & ibi DD. ff. de Iniur.* & longè grauiùs, ſi in Eccleſia, vel in foro, *d. l. aut facta, §. locus, vbi DD. ff. de Pæn. Luc. de Penn. in l. ſi apparitor, col. 8. C. de Cohartal. lib. 12.* quiſque igitur facilè colligere poterit, quàm ſit neceſſarius hic tractatus, cum in omnibus ferè legalibus diſpoſitionibus, loci ratio habeatur. vt autem faciliori, ac rectiori, quo poſſumus, ordine procedamus, in primo libro Deo adiuuante agemus de loco, quatenus ſpectat ad cauſas Eccleſiaſticas, & ſpirituales: in ſecundo, quatenus reſpicit cauſas ciuiles, contractus, & negotia: in tertio, quatenus reſpicit cauſas criminales.

SVMMARIVM.

1 *De loco tractant non ſolum Philoſophi, ſed etiam Legiſtæ.*
2 *Quid ſit locus.*
3 *Qualiter accipiatur locus in iure, & num. 4. & 6.*
5 *Quid nomine ædis, villæ, areæ, agri, & fundi intelligatur.*
7 *Quid ſit territorium, & quid importet, num. 11.*
8 *In mari non dicitur territorium, ſed diſtrictus.*
9 *Iuriſdictio eſt in territorio tanquam in re inanimata, ſed in Magiſtratu eſt tanquam in ſubiecto animato.*
10 *An conceſſa iuriſdictione cenſeatur conceſſum territorium, & an conceſſo territorio videatur conceſſa iuriſdictio.*
11 *Territorium non importat proprietatem, & dominium prædiorum.*
12 *Clericatus non eximit aliquem de territorio, ſeu de diſtrictu.*
13 *Clerus appellatione populi comprehenditur in fauorabilibus, non in odioſis.*
14 *An præſcribens territorium, præſcribat etiam iuriſdictionem.*

CAP. I.

An ſit, & quid ſit locus ſecundum leges.

1 DAri locum, nemo eſt qui dubitet, quamuis multi neſciant,
quid ſit; de eo tractant non
ſolum Philoſophi, ſed etiam
Legiſtæ *in l. 1. & ſeq. ff. Ne
quid in loc. ſacr. fiat. l. 1. cum
ſeq. ff. de loc. & itiner publ. l. 1. & tot. tit.
ff. Ne quid in loc. pub. l. 1. cum ſeq. ff. de eo
quod cer. loc. &c. & alibi paſſim.*
2 Eſt autem locus ſuperficies corporis cõ-
tinentis aliud corpus, *vt inquit Ariſtot. lib.
4. Phiſic. cap. 2. tex. 14. & cap. 8. tex. 41.* ſu-
perficies verò alia eſt immediata, alia
mediata: ſuperficies immediata dicitur
locus proprius, quia intra eamdem plura
corpora ſimul contineri non poſſunt, alio-
quin penetrarentur: ac proinde ità con-
uenit vni, vt non conueniat ſimùl alijs; ta-
lis eſt ſuperficies, qua aer primò, & im-
mediatè tangit, ſeu ambit turrim: illa enim
eſt locus, in quo eſt turris; quemadmodum
ſuperficies immediata aquæ circumdantis
piſcem, eſt locus, in quo eſt piſcis, & de hoc
3 loquitur *Ariſtot. loc. cit.* ſuperficies verò
mediata ità continet, vt non tangat con-
tentum, diciturque locus communis, quia
intra eamdem plura ſimul corpora conti-
neri poſſunt: & ideò ità conuenit vni cor-
pori, vt etjam conueniat alijs: talis eſt Ec-
cleſia, Ciuitas, Prouincia, Territorium, &c.
4 & de hoc loquitur etiam *Ariſt. vbi
ſupra d. cap. 2. tex. 14.* & ita accipitur in
iure, *vt conſtat ex extrauag. prouidè, verſ.
præſentis conſtitutionis, de ſent. excom. cap.
alma, ver. ſanè eod. tit. in 6. cap. poſtulaſtis
§. fin. de Cler. excom. min. l. ciuibus ff. de
reb. dub. l. decernimus C. de Aquæduct. lib.*
11. vbi locus accipitur pro Congregatio-
ne hominum intra meras vnius loci habi-
tantium, *l. locus vbi Gloſ. ff. de verb. ſign.*
vbi, quod loci appellatio non ſolum ad ru-
ſtica, verum ad vrbana quoque prædia per-
5 tinet, *l. fundi ff. eod. tit.* vbi, quod vrba-
na ædificia ædes, ruſtica, villæ dicuntur:
locus verò ſiue ædificio in Vrbe, area: ru-
re autem ager appellatur: idemque ager
cum ædificio fundus dicitur, *l. 1. §. ibi au-
tem ff. de vi, & vi arm. l. 1. §. eodem, ff. ad Syl.
l. fin. C. de Præſcript. long temp. Spec. in
tit. de Arbitr. & arbitrat. §. ſequitur n. 66.
& 67. Panorm. in cap. abolendæ de Sepult.
Luc. de Penn. in l. 1. C. de Theſaur. lib.* 10.
6 *Sylu. in ver. loca.* vbi, quod locus in iure
accipitur pro humanis habitationibus in
vita, vel poſt mortem, *Cepoll. in tit. de
Vſucapion. pro donato, §. ſiue Dominus,
num.* 4. vbi, quod loci appellatione pro-
priè loquendo veniunt immobilia tantum,
Boer. deciſ. 99. nu. 1. & ſeq. vbi, quod lo-
cus accipitur pro territorio, vel diſtrictu,
ſeu Parochia, vel iuriſdictione, *Roſenth. de
feud. cap. 12. concluſ. 15. num. 20.*
7 Territorium verò nihil aliud eſt, quam
vniuerſitas agrorum, ſiue certum terræ
ſpacium iuriſdictione munitum, *l. pupil-
lus §. territorium ff. de verb. ſignif. Bart.
conſ. 189. Alex. conſ. 35. nu. 2. vol. 4. Bald.*
8 *ſuper rubr. Quæ ſint regal.* ſubdens, quod
in mari non dicitur territorium, niſi fortè
habito reſpectu ad alueum maris: ſed di-
citur diſtrictus, idelt aquæ ſpacium, ſeu
latitudo ſimiliter munita iuriſdictione, &
imperio, *& in cap. 1. nu. 4. in tit. de Allo-
dijs, Socin. conſ. 74. col. 2. verſ. primo quia*
9 *ex quo &c. lib.* 1. vbi, quod iuriſdictio
eſt in territorio tamquam in re inanima-
ta, ſicut ſeruitus in fundo: ſed in Magi-
ſtratu eſt tanquam in ſubiecto animato,
ſine quo iuriſdictio per ſe nihil agit, *Boer.
deciſ. 227. num. 7. & ſeq.* vbi dicit, quod
10 conceſſa iuriſdictione non cenſetur con-
ceſſum territorium, ſicut è contra terri-
torio vniuerſaliter, & ſimpliciter conceſſo
videtur conceſſa omnis iuriſdictio, *vide
11 Bart. in l. 2. in fin. C. de bon. vacan.
lib.*

lib. 10. vbi, quod territorium regulariter non importat proprietatem, & dominium prædiorum, ac rerum particularium, ſed iuriſdictionem, quæ in his exercetur, & coerctionis ſuperioritatem, *Luc. de Penn. in l. Duumuirum*, 53. *C. de Decurion. lib.* 10. vbi, quod interdum habent iuriſdictionem qui non habent territorium, *Merlin. deciſ.* 655. *n.* 8. vbi dicit, quod etiamſi totus Regionis, ſeu Prouinciæ ambitus ſit tributarius vni ſoli Principi, non præſumeretur tamen, vt quidquid eſt intra fines Regionis, ſubſit quoad vtile, & directum dominium ipſi Principi, ſed ſolum quoad iuriſdictionem, & quamdam protectionem.

12 Notandum eſt etiam, quod Clericatus non eximit aliquem de territorio, ſeu de diſtrictu, licèt eximat de qualitate populari, quæ reſpicit perſonam, *Dec. in cap. Eccleſia S. Mariæ, nu.* 34. *& ſeq. de Conſtit.* ſubdens *num.* 36. quod in materia

13 odioſa appellatione populi Clerus non comprehenditur; ſecus in materia fauorabili, *per tex. in cap. dilecti, de for. compet. & cap. ſi ſententia, de Sent. excom. in 6.*

14 An verò poſſit quis præſcribere iuriſdictionem tanto temporis ſpacio, quanto præſcriberet ipſum territorium, & ſic ſpacio longi temporis? affirmat *Boer. loco cit. num.* 9. *vbi alios refert*: ſicut enim præſcribens fundum, præſcribit quicquid eſt ibi plantatum, vel radicatum, ità præſcribens territorium, præſcribit iuriſdictionem, tanquam annexam territorio, à quo auelli non poteſt, *l. in modicis, ff. de Contrah. empt.* Sed de hoc vide quæ fusè ſcripſimus *in tract. de Tempor. Legal. lib.* 2. *cap.* 105.

SVMMARIVM.

1 *Locus diuiditur in plenum, ſemiplenum, vacuum, priuatum, religioſum, publicum, & inſignem, & num. 2. 4. & 7.*
An in loco publico poſſit aliquid fieri, ibid. numer. 4.
3 *Quando præſumatur locus auctoritate Epiſcopi ædificatus.*
4 *An quis teneatur viam publicam munire iuxta domum ſuam.*
Quando ſtructio viæ veniat appellatione melioramentorum, ibidem.
5 *An quis ſine licentia Epiſcopi conſtruere poſſit Hoſpitale, vel Oratorium.*
6 *Quando Hoſpitale, vel Oratorium poſſit ad prophanos vſus conuerti.*
8 *Quando locus dicatur inſignis.*
9 *In loco inſigni præſumitur ipſo iure copia peritorum.*
10 *Quando vir priuetur lucro dotis.*
11 *Qui ægroto non adhibuit medicum, vel imperitum adhibuit, dicitur præſtitiſſe occaſionem mortis.*
12 *Hæres, qui Teſtatori non adhibuit medicum, vel malum adhibuit, priuatur hæreditate.*
13 *Quando vulneratus præſumatur culpa ſua deceſſiſſe, ita vt non imputetur vulneranti.*
14 *Quando locus dicatur vicinus, vel remotus, & num. 17. 18. & 19.*
15 *Si ex ſtatuto damnum à vicinis emendari debet, vicini dicuntur, qui acclamantis vocem ex loco commiſſi delicti exaudire poſſunt.*
16 *An dictum ſtatutum comprehendat pupillos, & mulieres, & alios inhabiles ad auxilium ferendum.*
17 *Quando agitur de diſtantia milliarium, menſura non fit per aerem, ſed per itinera conſueta.*
19 *Statutum diſponens, quod offendens aliquem iuxta domum, puniatur certa pœna, quando locum habeat.*
20 *Quando reputetur vnus locus.*

CAP. II.

Quotuplex ſit locus.

1 LOcus, alius eſt plenus, vt qui poſſidetur: alius eſt ſemiplenus, vt ille, in quo aliquis eſt cauſa legatorum, vel rei ſeruandæ cauſa, *l.* 3. *§. fin. ff. de Acquir. poſſ. l.* 2. *§.* 1. *ff. de Action. empt.* alius eſt vacuus, qui ita dicitur tribus modis, vel propter abſentiam, vel negligentiam Domini, aut quia ſine ſucceſſore deceſſerit, *§. quod autem, iuncta gloſ. ibidem, Inſt. de Vſucap. l. ſi id quod, ff. de Acquir. poſſ.* vacuus etiam dicitur, quando eſt ſine ædificio, *l. Prætor ait, §. ſiue autem, vbi gloſ. ff. de Non. oper. nunciat.*

2 Item alius dicitur priuatus, vt quia non eſt deputatus ad vſum publicum, *cap. aurum*, 12. *q.* 2. *Afflict. dec.* 62. *num.* 2. vbi dicit, quod viæ vicinales ſunt priuatarum perſonarum, & ideo non obſtante via vicinali in medio, habet locum ius congrui; *& dec.* 265. *num.* 108. vbi, quod tenetur Vaſallus præſtare viam Domino ſuo per ſua prædia, ſi Domino hoc expediat; alius eſt religioſus, ſed non ſacer, vt ille, in quo ſepultus eſt aliquis de voluntate Domini, *l.* 2. *C. de Religioſ. & ſumpt. fun.* vbi etiam, quod talis locus vendi, aut obligari non poteſt: licèt ſecus ſit de iu-

re canonico, ſecundùm quod locus non
efficitur religioſus, niſi auctoritatę Ponti-
ficis deputetur ad talem vſum, *cap. ad hæc,*
de Relig. dom. vt latiùs infra dicemus *cap.*
ſeq. alius eſt religioſus, & ſacer, qualis eſt
Eccleſia, cœmeterium, capellę, & mona-
ſteria, auctoritate Papę, vel Epiſcopi ad
cultum Diuinum deputata, *vt in d. cap.*
ad hæc, vbi DD. Sylu. in ver. loca, nu. 4.
vbi dicit, quod pręſumitur locus auctori-
3 tate Epiſcopi ędificatus, quando longo
tempore ibi fuerunt celebrata Diuina of-
ficia publicè omnibus admiſſis indifferen-
ter, & erecta campana, *ex trad. per Pa-*
norm. in cap. inter dilectos, nu. 8. *de Don.*
4 alius dicitur locus publicus, qui videli-
cet ad vſum publicum deputatus eſt, vt ſi
ad areas, & ad inſulas, & ad agros, & ad
vias publicas, itineraque publica perti-
neat, *l.* 2. *§. publici, ff. Ne quid in loc. publ.*
Vrſill. ad Afflict. ad dict. dec. 62. *nu.* 3. vbi,
quod via vicinalis, de qua non extat me-
moria hominum in contrarium obtinet
ius viæ publicæ, *Boſſ. in tit. de via publ.*
num. 4. vbi dicit, quod in loco publico
non licet aliquid facere, etiamſi nihil no-
ceat locò publico, niſi conſentiente Princi-
pe, ſubdens *ibidem num.* 5. quod non po-
teſt etiam aliquid fieri in loco publico, per
quod fiat pręiudicium priuato, *Vermigliol.*
conſ. 424. *num* 1. *& ſeq.* vbi dicit, quod
quilibet Dominus, vel poſſeſſor viam pu-
blicam in Ciuitate, vel in Burgis exi-
ſtentem munire tenetur iuxta domum
ſuam.

Addit *Vermigliol. ibidē n.* 11. quod ſtru-
ctio vię reddens habitantibus vſum do-
mus magis commodum, venit appellatio-
ne melioramentorum, *vide textum in l. ædi-*
les, ff. de via publ. Bart. in l. per Bithiniam,
num. 3. *C. de Immun. nem. conced. lib.* 10.
Veronen. de ſeruit. ruſt. præd. cap. 3. *de*
Seruit. via, num. 47. *Rom. ſingul.* 817.
5 An verò poſſit quis ſine licētia Epiſcopi
conſtruere Hoſpitale ad pauperes ibi re-
cipiendos? affirmat *Innoc. in d. cap. ad*
hæc, Sylu. in d. ver. loca, nu. 3. vbi, quod
poteſt etiam erigere Oratorium ſimplex,
vt ibi oretur, dummodò ibi non celebren-
tur Miſſæ, nec erigantur campanæ, *cap.*
vnicuique, & cap. clericos, de conſec. diſt. 1.
6 *cap. patentibus, de Priuil.* ſed talis locus
non erit religioſus, quia poteſt per ædifi-
cantem ad prophanos vſus conuerti, *ſe-*
cundùm gloſ. in clem. quia contingit, de
Relig. dom. vt in ſequenti cap. declara-
bimus.
7 Item locus, alius dicitur inſignis, alius
non. inſignis dicitur is, qui in ordine lo-
corum quiddam habet præcipuum, vt ſi
haberet iuriſdictionem magnam, mero, &
mixto imperio inſignitam, vel qui ex com-
muni Prouinciæ opinione pro tali repu-
tatur, *arg. l. Labeo, vbi DD. ff. de Supell.*
leg. l. ſi duas, §. decet, ff. de excuſ. tut. cap.
ex litteris 7. *de Sponſal. Spec. in tit. de Ci-*
tation. §. 1. *num.* 17. *Bart. in l. in bonorum,*
num. 2. *ff. de Bon. poſſ. Alex. in l. ſi ab ho-*
8 *ſtibus, num.* 23. *ff. Solut. matr. Maſcard.*
de Probat. concluſ. 1037. *nu.* 9. vbi etiam,
quod talis locus dicitur inſignis, etiamſi
eſſet caſtrum, & non Ciuitas; nec requi-
ritur, quod ſit muris cinctus, dummodò
habeat notabilem municipum numerum,
9 *gloſ. in cap. ſtatutum, ver. Ciuitatibus, de*
Reſcript. in 6. *Nau. conſ.* 1. *de Verb. ſign.*
Innoc. in cap. præſenti decreto, num. 2. *de*
Reſcript. vbi, quod ſufficit, Ciuitatem
Epiſcopalem eſſe, vt ibi cauſæ agitentur,
etiamſi non ſit magna, nec habeat peritos;
ſed in alijs locis non Epiſcopalibus requi-
ritur, vt ſint magna, & habeant peritos,
& propter hoc dicuntur loca inſignia,
quod arbitrio Iudicis relinquitur, *Spec.*
loco cit. nu. 17. *Maſcar. loco ſupra cit.* vbi,
quod in loco inſigni præſumitur ipſo iure
copia peritorum, *per tex. in l. ſi duas, §.*
10 *eſt autem, ff. de excuſ. tut.* vnde ſi in loco
inſigni infirmetur vxor, & ibidem dece-
dat, ſatis erit probare tantùm, quod vir
medicum non adhibuerit, vt priuetur lu-
cro doris, *ſecundùm Bart. in l. idemque*
erit, ff. pro Soc. & in l. ſi ſeruum, num. 6.
ff. de Verb. oblig. Bald. in l. iuris ignoran-
tiam, C. Qui admitt. tunc enim mulier
præſumitur deceſſiſſe culpa mariti, *l. quod*
11 *ſi nolit, §. culpam ff. de ædil. edict.* vbi,
qui ægroto non adhibuit medicum, vel
imperitum adhibuit, dicitur præſtitiſſe
occaſionem mortis, *gloſ. & DD. in l. ſi ab*
12 *hoſtibus, §. ſi vir, ff. Solut. matr.* quem-
admodum hæres, qui teſtatori non adhi-
buit medicum, vel malum adhibuit, pri-
natur hæreditatę, *l. indignum, ff. de his,*
quib. vt indign. gloſ. in d. §. culpam, ver.
13 *adhibuit medicum*; & vulneratus non
adhibens medicum, vel imperitum adhi-
bens præſumitur culpa ſua deceſſiſſe, ità
vt non imputetur vulneranti, *vt tradunt*
DD. in d. §. culpam, Boer. q. 323. & de eo
qui tardè adhibuit medicum, reſpondit
Marſil. conſ. 71 *nu.* 49. *quem refert Maſcard.*
vbi ſupra num. 4.
14 Denique locus, alius dicitur vicinus,
alius remotus. vicinus dicitur, etiamſi di-
ſtet per centum milliaria, *ſecundùm gloſ.*
in l. 4. *§. ſi tam vicinum, ff. de damn.*
inf. ſed verior eſt aliorum Doctorum ſen-
tentia; qui id arbitrio Iudicis remittunt,
inſpecta qualitate perſonarum, loci, & fa-

ctorum

ctorum, *gloſ. in cap. felicis, §. præſenti, ver. vicinarum, de Pæn. in 6.* vbi, quod loca dicuntur vicina, ſi ſint infra Prouinciam, vel non diſtent vltra vnam, aut duas dietas vulgares, *& in cap. cum nullus, ver. remotis, de Temp. ordin. eod. lib.* vbi, quod locus remotus dici poteſt, qui eſt extra Prouinciam, vel vltra vnam, aut duas dietas, *Bald. in l. ſi vicinis, in fin. C. de Nupt. Alex. conſ. 57. num. 6. lib. 3. quibus adde Bart. in d. §. ſi tam vicinum, num. 2. & in l. ſi tertius, num. 2. & ſeq. ff. de Aqu. pluu. arc.* vbi dicit, quod cum agitur de vicinis ratione domus, & habitationis, vel ratione certi actus, vicinus dicitur vſque ad locum, à quo poteſt exaudiri vox
15 hominis acclamantis; & ideò ſtante ſtatuto, quod damnum datum, à vicinis emendetur, vicini dicuntur, qui acclamantis vocem ex eo loco commiſſi delicti exaudire poſſunt: cum enim ea ratione conditum ſit ſtatutum, vt exaudientes opem ferre poſſint oppreſſis, illi omnes dicuntur vicini, qui oppreſſi vocem exaudire potuerunt, *Tiraq. de Retr. lignag. §. 1.*
16 *gloſ. 9. nu. 21. late Menoch. de Arbitr. Iud. caſ. 222. num. 14. & ſeq.* vbi etiam, quod dictum ſtatutum non comprehendit pupillos, mulieres, & ſimiles inhabiles ad auxilium oppreſſis ferendum.
17 Notandum eſt etiam, quod ad effectum exaudiendi, diſtantia, atque etiam viciniras conſideratur non ratione itineris, ſed in aere; ſi verò agitur de diſtantia milliarium, non fiet menſura per aerem; ſed per itinera conſueta, *Paul. de Caſtr. in l. 1. ff. Si quis caut. quem refert, & ſequitur Alex. conſ. 22. num. 6. vol. 4. Menoch. d. caſ. 222. num. 20. in fin.*
18 Notandum 2. quod quando dubitatur, quis locus vicinus dicatur, & quis remotus, in primis ſpectanda eſt locorum conſuetudo, *vt d. Bart. in d. l. ſi tertius, nu. 2. Menoch. loc. cit. num. 13.*
19 Notandum 3. quod non eſt habenda ratio vicinitatis domuum, ſi vna in vna via ianuam habeat, altera in alia, etiamſi ratione parietum contiguæ ſint: non enim conſiderari ſolet pars poſterior domus; vnde ſtatutum diſponens, quod offendens aliquem iuxta domum, puniatur certa pœna, non haberet locum, vbi quis alium offenderet iuxta domum, ſed à parte poſteriori, *Bart. in d. l. ſi tertius, num. 4. Menoch. d. caſ. 222. num. 17. & ſeq.*
20 Quæres, quando reputetur vnus locus? Reſp. quod vnus locus reputatur, quando non apparent ſigna ſeparationis, *l. 1. ff. de Reb. dub. Rimin. conſ. 554. nu. 4. & 5.*

SVMMARIVM.

1 *Quando locus dicatur pius, & quando religioſus, & Sacer, & num. ſeq.*
2 *Quando loca priuata, in quibus pietatis opera exercentur, viſitari poſſint ab Epiſcopo, & num. 9.*
3 *Pijs locis datur reſtitutio in integrum, etiamſi prophana ſint.*
4 *Hoſpitale, & alia loca fundata auctoritate Epiſcopi, dicuntur loca religioſa, & gaudent eccleſiaſtica immunitate.*
5 *Leges ciuiles diſponentes, locum fieri religioſum per illationem humani cadaueris, correcta ſunt de iure canonico, & nu. 6.*
7 *Hoſpitale erectum ſine auctoritate Epiſcopi, an, & quando redire poſſit ad humanos vſus.*
8 *An in tali Hoſpitale erigi poſſint campana.*
10 *An huiuſmodi Hoſpitale priuata auctoritate erectum, immune ſit à collectis, & alijs exactionibus, & an Epiſcopus poſſit illud grauare.*
11 *Laicus ſine auctoritate Epiſcopi poteſt fundare Hoſpitale cum Oratorio, dummodò non habeat formam Eccleſiæ.*
12 *Tenentes hoſpitalitatem in aliquo Hoſpitali priuato, an poſſint iura Collegij exercere.*
13 *Hoſpitalia non fundata auctoritate Epiſcopi, non dicuntur propriè Hoſpitalia, ſed domus deputata ad hoſpitalitatem.*
14 *Locus ſacer eſt etiam religioſus, non autem è conuerſo.*
15 *Ad erigendam Eccleſiam Cathedralem requiritur auctoritas Papæ, in Eccleſijs verò inferioribus ſufficit auctoritas Epiſcopi.*
16 *Locus non deſinit eſſe ſacer, etiamſi captus fuerit ab hoſtibus.*
17 *Signum loci ſacri eſt, ſi in eo adſit campana, & ibi omnes admiſſi fuerint ad audienda Diuina.*
18 *Cœmeterium quando præſumatur benedictum, & auctoritate Epiſcopi ſacratum.*
19 *An locus priuata auctoritate adiectus cœmeterio, habeatur pro ſacro.*
20 *Hoſpitale quando præſumatur publicum, & religioſum, & quando priuatum, ac prophanum.*

CAP. III.

De loco Sacro

Quæſtio Prima

Quinam dicatur locus pius, religioſus, & Sacer.

1 LOcus pius dicitur, in quo opera pieta-
tis exercentur, & ſic iudicatur ex
opere, & effectu, *auth. hoc ius porrectum,
C. de Sacroſ. Eccleſ. Roman. conſ.* 477. *nu.*
21. *Petr. de Anchar. conſ.* 129. *num* 2. cum
autem opera huiuſmodi exerceri poſſint
tam in locis publicis, ac religioſis, & ſa-
cris, quàm in priuatis, ſeu prophanis, &
non religioſis, vt infra dicemus, & obſer-
uat etiam *Roman. vbi ſupra num.* 16. *in
fin.* conſtat, locum pium, horum reſpectu
ſe habere tamquam genus, & per conſe-
quens locum ſacrum, & religioſum tamquã
ſpecies, *ex trad. per Abb. in cap. de Xeno-*
2 *dochijs, num.* 3. *de Relig. domib.* vbi etiam
dicit, quod non tantum loca religioſa, &
ſacra ab Epiſcopo viſitari poſſunt, ſed
etiam loca priuata, in quibus huiuſmodi
pietatis opera exercentur, defuncto ta-
men eo, qui hæc loca conſtruxit, etiamſi
à teſtatoribus, ſeu fundatoribus id fuerit
Epiſcopo interdictum, *Clem. quia contin-
git, de Relig. dom. cap. ſi heredes, & cap.
tua, & ibidem gloſ. & DD. de teſtam.* ſuffi-
cit enim ad hunc effectum, vt locus ſit
pius, licèt nondum ſit religioſus, aut ſa-
cer, *vt obſeruat Maſcard. de Probat. concluſ.*
869. *num.* 34. *de quo vide etiam gloſ. in
cap. in eccleſiaſtico, ver. ſi terram,* 13. *q.* 2.
3 *Bald. conſ.* 465. *vol.* 1. vbi dicit, quod pijs
locis datur reſtitutio in integrum, etiamſi
eſſent prophana: tum quia ex fine, & ope-
re ſunt ſancta, cum in eis opera pietatis
exerceantur, tum etiam quia non regun-
tur niſi per Curatores, ideſt miniſtros, cum
per ſe regi non poſſint, *Roman. conſ.* 407.
num. 2. *Abb. in cap.* 2. *num.* 2. *de conſuet.*
4 Locus verò religioſus dicitur qui ſine
piaculo violari non poteſt, *vt tradunt DD.
in l.* 2. *ff. de Relig. & ſumpt. fun.* vbi, quod
talis locus deſinit eſſe in cõmercio noſtro,
non tamen conſecratus eſt; tale eſt hoſpi-
tale fundatum auctoritate Epiſcopi, & ſi-
milia, *DD. in cap. ad hæc, extr. de Relig.
domib. Hoſt. in ſum. eod. tit. nu.* 1. *Dian.
reſol. moral. par.* 6. *tract.* 1. *reſ.* 6. *verſ.
ſed tranſeamus &c.* vbi dicit, quod hu-
iuſmodi locus gaudet eccleſiaſtica immu-
nitate.

Notãdum tamen eſt, quod de iure ciuili
religioſus cenſebatur locus, in quo aliquis
5 fuerat ſepultus, vt ibi perpetuò remane-
ret, *d. l.* 2. *ff. de Relig. & ſumpt. fun. l. ſi
necdum, C. eod.* vnde ſi corpus humanum
in aliquo loco inferebatur, vt ibi eſſet ad
tempus, locus remanebat prophanus, *l. ſi
quis eo animo, ff. eod. tit.* nec totus, qui
ſepulturæ deſtinatus erat, locus fiebat re-
ligioſus, ſed quatenus corpus humatum eſ-
ſet, *vt in d. l.* 2. *§. Celſus.* talis autem lo-
6 cus vendi, aut obligari non poterat, *l.* 3.
C. Quæ res pign. oblig. poſſ. vel non &c.
cuius textus diſpoſitionem hodie etiam
locum habere, ſenſerunt *gloſ. in cap. abo-
lendæ, ver. ſepultura, de Sepult. Dec. in cap.
quanto, num.* 52. *de Iudic. Ang. in §. reli-
gioſum, Inſt. de rer. diuiſ.* aſſerentes, quod
iura ciuilia quoad hoc non videntur cor-
recta; ſed verior eſt contraria ſententia,
per tex. in cap. ad hæc, de Relig. dom. vbi lo-
cus religioſus dicitur, qui auctoritate
Pontificis fundatus eſt: & ità reſoluit *Alex.
in l. quid ergo, §. ſi quis duos, num.* 4. *ff.
de leg.* 1. vbi dicit, quod hodie requiritur
factum Epiſcopi benedicentis pro cœme-
terio, *Roman. conſ.* 477. *num.* 3. *& ſeq.
Ad. l. ad Bart. in l.* 2. *C. de Relig. & ſumpt.
fun.* vbi, quod omnes huiuſmodi leges diſ-
ponentes, per illationem humani cadaue-
ris fieri locum religioſum, correctæ ſunt
de iure canonico, quod in hac materia
præualet, *Innoc. & Abb. in d. cap. abo-
lendæ,* vbi, quod laicus hodiè non poteſt
conſtituere locum religioſum, & per con-
ſequens talis locus, vbi homo ſepultus eſt,
vendi poteſt, *vide Card. in Clem.* 1. *q.* 7.
de Sepult. Gratian. deciſ. March. 26. *nu.* 4.
& ſeq. & diſcept. forenſ. cap. 110. *num.* 2. 4.
& ſeq. Iordan. de Re ſac. lib. 5. *tit.* 11. *de
Cœmet. benedict. num.* 10.
7 Idem dicendum de hoſpitalibus ædifi-
catis auctoritate priuata: quamuis enim
hæc de iure ciuili vendi ſimiliter non poſ-
ſent, *auth. hoc ius porrectum, C. de Sacroſ.
Eccleſ.* ſecus tamen eſt de iure canonico,
quia eo caſu non efficiuntur religioſa; vn-
de nec gaudent immunitate eccleſiaſtica,
vt in d. cap. ad hæc: & ideò vendi, aut
obligari non prohibentur, *Abb. in d. cap.
abolenda, num.* 4. *& in d. cap. ad hæc,* vbi
dicit, quod hoſpitale ædificatum ſine au-
ctoritate Epiſcopi poteſt redire ad huma-
nos vſus: quod intellige eo viuente, qui
ædificauit, ſecus eo defuncto; *Sylu. in ver.
loca nu.* 3. *&* 6. *Roman. d. conſ.* 477. *nu.* 1.
8 *& ſeq.* vbi, quod in talibus hoſpitalibus
fundatis auctoritate priuata ſine Epiſco-
pali conſenſu, non poſſunt erigi campanæ,
Maſcard. de Probat. concluſ. 869. *num.* 33.
& 34.

& 34. vbi etiam obſeruat, quod non po-
teſt Epiſcopus viſitare hoſpitale priuatum
viuente eo, qui illud erexit, *latè Quaran.*
in ver. alienatio rer. Eccleſ. nu. 23. *&* 41.
verſ. quinto limita &c. Gratian. d. deciſ.
26. *num.* 5. huiuſmodi tamen hoſpitalia,
10 priuata auctoritate erecta immunia ſunt
à collectis, atque alijs exactionibus, *per*
textum in auth. item nulla communitas, l.
omnia priuilegia, C. de Epiſcop. & Cleric.
Ancbar. d. conſ. 129. *Abb. in d. cap. abolen-*
dæ, num. 4. *& in cap. de Xenodochijs, nu.* 3.
de Relig. domib. Maſcard. de Probat. concluſ.
869. *nu.* 32. vbi, quod neque poſſet Epiſ-
copus talia loca grauare, quia id eſſet con-
tra voluntatem fundatoris, cuius voluntas
ſeruanda eſt, non alteranda, *vt in d. Clem.*
quia contingit, verſ. cum tamen ea, & in
d. cap. tua, in fin.

11 Hæc autem loca erigi poſſunt priuata
auctoritate, nō tantum attenta diſpoſitio-
ne iuris ciuilis, ſed etiam iuris canonici,
vt conſtat ex l. ſancimus res, C. de Sacroſ.
Eccleſ. cap. vnicuique de conſecr. diſt. 1.
Hoſt. vbi ſupra nu. 1. *Ancbar. d. conſ.* 129.
num. 2. vbi, quod laicus ſine auctoritate
Epiſcopi poteſt fundare hoſpitale cum
Oratorio, dummodò non habeat formam
Eccleſiæ, *Abb. in d. cap. abolendæ, num.* 4.
& in cap. inter dilectos, num. 7. *& ſeq. de*
Donat. vbi addit, quod tenentes hoſpita-
12 litatem in aliquo hoſpitali priuato, poſ-
ſunt iura Collegij exercere, quia exercent
actum licitum, & pium, cuius ratione poſ-
ſunt conuenire, & Collegium licitè inſti-
tuere, ac ſibi eligere Rectorem, & Syndi-
cum, alijſque Collegij iuribus vti, *vide*
Roman. d. conſ. 477. *num.* 15. *verſus fin.*
13 vbi ſubijcit, quod talia loca, cum non
ſint fundata auctoritate Epiſcopi, non di-
cuntur propriè hoſpitalia, ſed domus de-
putatæ ad hoſpitalitatem.

14 Locus verò ſacer dicitur, qui ritè, ideſt
iuxta Eccleſiæ formam Diuino cultui au-
ctoritate Eccleſiaſtica dedicatus eſt, qua-
lis eſt Eccleſia, Oratorium, &c. *cap. qui-*
dam, 18. *q.* 2. *Abb. in d. cap. ad hæc, de Re-*
lig. domib. & in cap. inter dilectos, num. 7.
& ſeq. de Donat. Hoſt. in ſum. cod. tit. de
Relig. domib. num. 2. *&* 3. vbi, quod locus
ſacer eſt etiam religioſus, non autem è
conuerſo, *Maſcard. de Probat. concluſ.* 289.
num. 2. *Roman. conſ.* 477. *nu.* 3. *& ſeq.* &
15 quidem quoad erigendam Eccleſiam Ca-
thedralem requiritur auctoritas Papæ,
cap. 1. *Ne ſed vacan.* in Eccleſijs verò infe-
rioribus ſufficit auctoritas Epiſcopi, *d.*
cap. ad hæc de Relig. domib. gloſ. in cap.
paſtoralis 7. *q.* 1. *Roman. loco cit. num.* 4.
16 vbi addit, quod huiuſmodi loca, etiamſi
capta

capta fuerint ab hoſtibus, non deſinunt
eſſe ſacra; in hoc enim per ius Canonicum
correctus eſt textus aliter diſponens *in l.*
cum loca ff. de Relig. & ſumpt. funer.
17 Signum autem loci ſacri eſt, ſi in eo ad-
ſit campana in altum eleuata, & ibi omnes
admiſſi fuerint ad audienda Diuina, *Abb.*
in d. cap. inter dilectos, num. 8. *de Donat.*
vbi dicit, quod non ſufficeret, quod ibi
aliquando miſſæ fuerint celebratæ, quia
in domibus magnarum perſonarum quan-
doque celebrantur miſſæ in earum orato-
rijs, non tamen ex hoc concluditur, quod
talis locus ſit ſacer, vel religioſus, *Dec. in*
cap. patentibus, num. 1. *&* 2. *de Priuil.*
Maſcard. concluſ. 869. *Dian. par.* 6. *reſol.*
moral. tract. 1. *reſ.* 1.

18 Item Cœmeterium præſumitur benedi-
ctum, & auctoritate Epiſcopi ſacratum eo
ipſo, quod ab Epiſcopo fidelium ſepultu-
ræ deſtinatum eſt, vel ſi aliquis cum Eccle-
ſiaſticis officijs cum licentia Epiſcopi, &
conſenſu Domini loci ibi ſepultus ſit, vel
ſi locus huiuſmodi diu habitus fuerit pro
Cœmeterio, *Maſcard. de Probat. concluſ.*
19 289. ſubdens, quod locus priuata aucto-
ritate adiectus Cœmeterio, non habetur
pro ſacro, neque Cœmeterij priuilegio
gaudet, *Dian. d. par.* 6. tract. 1. *reſ.* 6.

20 Similiter hoſpitale præſumitur publicū,
ac religioſum, ſi inſtitutum ſit ſub nomine
alicuius Sancti, & viſitetur ab Epiſcopo;
vel ſi inſtitutio, vel deſtitutio Rectoris
hoſpitalis ad Epiſcopum ſpectet; aut ſi hu-
iuſmodi hoſpitale impetretur à Papa; vel
aliquis habeat ius præſentandi ad illud,
Bald. in auth. hoc ius porrectum, nu 2. *C.*
de Sacroſ. Eccleſ. Roman. *conſ.* 477. *num.* 8.
& ſeq. Calder. conſ. 4. *verſ. item inſtitutio*
de Religioſ. domib. Rot. dec. 725. *par.* 1.
Diuerſ. vbi ſubijcit, quod cenſetur pri-
uatum, ac prophanum, ſi inſtitutio, vel
deſtitutio Rectoris ſpectaret ad laicos.

S V M M A R I V M.

21 *Appellatione Eccleſiæ venit Capitulum.*
22 *Appellatione Capituli non venit Prelatus.*
23 *Eccleſia repræſentatur per Canonicos, non autem per Beneficiatos.*
24 *Eccleſia in geſtis per eius Prælatum, non poteſt tamquam tertia conſiderari, ſed eſt eadem cum Prælato.*
25 *Legatum factum Canonicis, videtur fa-ctum Capitulo, niſi aliud ex coniecturis colligatur.*
26 *Verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem ſignificat, quod capitulum.*
27 *Appellatione Eccleſiæ veniunt etiam loca pia, ac Monaſteria, ac etiam Monachi, &*

per-

perſonę ipſius Monaſterij, præſertim in fauorabilibus.
28 *Materia fauorabilis quæ dicatur.*

Quæſtio Secunda.

An appellatione Eccleſiæ veniat Capitulum.

21 REſp. affirmatiuè, *Abb in cap. eam te, num. 3. de Reſcript.* ſubdens *nu. 13.*
quod ex propria, & ſtricta ſignificatione
22 vocabuli, appellatione capituli non venit
Prælatus, quia licèt ſit caput, non tamen
eſt de capitulo, *Dec. ibidem num. 22. Pariſ.*
conſ. 27. nu. 9. lib. 4. Card. Seraphin. deciſ.
23 426. *num.* 4. vbi dicit, quod Eccleſia repræſentatur per Canonicos, non autem
per Beneficiatos, & *deciſ. 20. in fin.* vbi
24 ſubijcit, quod Eccleſia in geſtis per eius
Prælatum, non poteſt tamquam tertia conſiderari, ſed eſt eadem cum Prælato, *Man-*
25 *tic. de Coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 6.*
num. 24. vbi dicit, quod legatum factum
Canonicis, videtur factum Capitulo, niſi
26 ex coniecturis aliud concipi poſſit; nam
verbum, Canonici, indefinitè prolatum,
idem ſignificat, quod Capitulum, *cap. cum*
omnes, & cap. cum acceſſiſſent, eum ibi not.
per DD. extr. de Conſtit.
27 Præterea appellatione Eccleſiæ veniunt
etiam loca pia, ac Monaſteria, ac etiam
Monachi, & perſonæ ipſius Monaſterij,
præſertim in materia fauorabili, *Card. in*
28 *Clem. 2. q. 3. de Iudic. Card. Seraphin.*
deciſ. 606. num. 5. & dec. 1025. num. 10.
vbi, quod materia fauorabilis dicitur, quæ
nos ad iuris diſpoſitionem reducit.

SVMMARIVM.

29 *Eccleſia, ſeu alius locus pius latiùs accipitur, ſi conſideretur quoad effectum immunitatis, quàm ſi conſideretur ad effectum, vt polluta dicatur.*
30 *Immunitate gaudet tota Eccleſiæ fabrica, videlicet tectum, ſacriſtia, Campanile, ſcalæ, cœmeterium, porticus, & atrium.*
31 *Quid ſi Eccleſia nondum fuerit conſecrata, ſed tantum benedicta.*
32 *Et quid ſi Diuina officia nondum cœperint in ea celebrari.*
33 *Immunitate gaudent ædes Eccleſiæ, ſeu Clericorum exiſtentes intra 30. vel 40. paſſus.*
34 *Quid veniat nomine Eccleſiæ ad effectum, vt dicatur polluta.*
35 *An Eccleſia violetur, ſi effuſio ſanguinis, vel ſeminis humani, aut hominis mors ſequatur ſuper tectum Eccleſiæ, aut ſubtus eam.*
36 *Et quid ſi ſequatur in Sacriſtia, vel Campanili, ſeu alio loco, à reliquo Eccleſiæ corpore per parietem intermedium ſeiunctо.*
37 *Polluta Eccleſia cenſetur pollutum etiam cœmeterium, ſi Eccleſiæ ſit contiguum.*
38 *In Cœmeterio polluto non debet aliquis ſepeliri, antequam reconciliatum fuerit.*
39 *Quid requiratur ad hoc, vt Eccleſia polluatur per ſanguinis, aut ſeminis effuſionem, & num. 42. & 44.*
40 *Eccleſia non polluitur, neque reconciliatione indiget, niſi ſit conſecrata, vel ſaltem benedicta.*
41 *Copula, aut pollutio ſequuta in Monaſterijs, dormitorijs, cubiculis Sacerdotum, vel Religioſorum, an habeat ſpecialem Sacrilegij malitiam.*
42 *An Eccleſia polluatur per nocturnam pollutionem, aut ſanguinis effuſionem factam ad ſui defenſionem, vel ad correctionem, aut ioco, vel ab ebrio, vel amente, vel à puero vſum rationis non habente.*
43 *Et an polluatur per copulam coniugalem.*
44 *Eccleſia non iudicat de occultis.*
45 *Pollutio occulta non impedit celebrationē Miſſarum.*
46 *Occultum qualiter intelligatur.*
47 *An in dubio Eccleſia præſumatur conſecrata.*
48 *Conſecratio probatur per ſcripturam, vel per vnicum teſtem etiam de auditu.*
49 *Ad probandum clericatum, vel baptiſmum vnicus teſtis admittitur.*
50 *In dubio Eccleſia inferior conſecranda eſt.*
51 *Eccleſia Cathedralis diu ædificata, præſumitur conſecrata.*
52 *An Eccleſia præſumatur benedicta.*
53 *Quam pœnam incurrat celebrans in Eccleſia polluta ante reconciliationem.*

Quæſtio Tertia.

Quid nomine Eccleſiæ intelligatur quoad effectum immunitatis, & quoad effectum, vt polluta dicatur.

29 ECcleſia, ſeu alius pius locus, ſi conſideretur quoad effectum immunitatis
latiùs accipitur, quàm ſi conſideretur ad
30 effectum, vt polluta dicatur; nam immunitate gaudet tota Eccleſiæ fabrica, videlicet tectum, ſacriſtia, campanile, ſcalæ,
cœmeterium, porticus, & atrium quolibet
modo

modo Eccleſiæ adhærentia, *cap. ſi quis in atrio, & cap. ſi quis contumax, vbi gloſ.*
31 *in ver. adhærentibus*, 17. q. 4. quod procedit, ſiue Eccleſia ſit benedicta, & conſecrata, ſiue non, dummodo auctoritate Epiſcopi ædificata fuerit, *cap. Eccleſia, & ibi DD. de Immunit. Eccleſ. Bellett. Diſquiſ. cleric. par. 1. tit. de fauor. cleric. real. §. 4. nu.* 27. ſubdens, hoc procedere, etiamſi
32 Diuina officia nondum cœperint in ea celebrari; eademque immunitate gau-
33 dent ædes Eccleſiæ, ſeu Clericorum exiſtentes intra 30. vel 40. paſſus, *iuxta textum in cap. ſicut antiquitus*, 17. q. 4. *de quo latè diximus in tract. de Regim. Eccleſ. lib. 1. cap. 9.*

34 Sed ad effectum, vt Eccleſia dicatur polluta, eius nomine intelligitur totum illud ſpatium, quod pertinet ad internum corpus Eccleſiæ, à tecto interiori vſque ad pauimentum, & à parte interna Portæ maioris ipſius Eccleſiæ vſque ad vltimum parietem Capellæ maioris, *Fagund. in quinq. Eccleſ. præcept. par. 1. lib. 3. cap. 14. num. 37. quem refert, & ſequitur Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 2. alleg. 28. n. 22.*
35 vnde non violatur Eccleſia, ſi effuſio ſanguinis, vel ſeminis humani, aut hominis mors ſequatur etiam ſuper tectum Eccleſiæ, aut ſubtus eam, *gloſ. in cap. vn. ver. ſanguinis, de conſecr. Eccleſ. in 6. Sylu. in ver. conſecratio*, 2. *num.* 5. *Ricc. in Prax. for. Eccleſ. par.* 1. *reſ.* 479. *Nau. in man. cap.* 27. *nu.* 256. *Layman. in Theol. moral.*
36 *lib.* 5. *tr.* 5. *cap.* 5. *nu.* 7. neque ſi ſequatur in Sacriſtia, vel campanili, aut cœmeterio, ſeu alio loco, à reliquo Eccleſiæ corpore per parietem intermediũ ſeiuncto, licèt de vno ad alterum ingreſſus pateat; tunc enim vno ex dictis locis violato, alter violatus non cenſetur, *cap. vn. de Conſecr. Eccleſ. in 6. latè Barboſ. d. alleg.* 28. *num.* 45. quamuis polluta Eccleſia
37 pollutum etiam cenſeatur cœmeterium, ſi Eccleſiæ ſit contiguum: & ideò ante-
38 quam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis ſepeliri, *vt in d. cap. vn.*
39 Addit *Barboſ. d. alleg.* 28. *num.* 24. & 51. quod, vt Eccleſia polluatur per ſanguinis, aut ſeminis effuſionem, duo copulatiuè requiruntur, videlicet, quod vulnus, vel actus luxurioſus fiat in Eccleſia, & quod ſanguinis, vel ſeminis effuſio intra eamdem Eccleſiam ſequatur, ita vt non ſufficiat, ſi vulnus tantùm infligatur in Eccleſia, vel actus luxurioſus in eadem Eccleſia fiat, ſi effuſio extra Eccleſiam contingat: quia iura tantum loquuntur de effuſione ſanguinis, vel ſeminis intra Eccleſiam, non autem de vulnere, aut actu luxurioſo, *d. cap. vn. de Conſecr. Eccleſ. in 6. & cap. vlt. extra eod. tit. & cap. tuarum, de Priuil.* quæ quidem ſententia non improbabilis videtur, quia violatio eſt pœna, & ideò ſtrictè interpretanda, *l. ſi Præſes, ff. de Pœn.* ſed communis ſententia eſt in contrarium, quod videlicet Eccleſia polluatur, ſi vulnus, aut actus luxurioſus intra Eccleſiam contingat, licet effuſio ſanguinis, aut ſeminis extra eam ſequatur, *vide Sylu. in ver. conſecratio* 2. *num.* 5. *Dian. par.* 6. *reſol. mor. tract.* 6. *reſ.* 47. *Bonacin. de matrim. q.* 4. *punct. vlt. num.* 20.

40 Obſerua tamen, quod ad effectum huiuſmodi violationis ſtrictè accipitur locus ſacer pro eo ſolummodo, qui vel conſecratus, vel benedictus eſt; & ideò ſi Eccleſia non eſſet ſaltem benedicta, non pollueretur, neq; reconciliatione indigeret, *Barboſ. in cap. tuarum, num.* 10. *de Priuil. & de offic. & pot. Epiſcop. par.* 2. *d. alleg.* 28. *num.* 22. *Nau. in man. cap.* 16. *num.* 3. *verſ. interrogatus autem &c. Bonacin. de matrim. q.* 4. *pun. vlt. nu.* 9. vbi
41 ſubijcit, quod copula, aut pollutio ſequuta in Monaſterijs, dormitorijs, cubiculis Sacerdotum, vel Religioſorum, non habet ſpecialem ſacrilegij malitiam.

42 Item requiritur, quod actio ſit voluntaria, & iniurioſa, *Sylu. in ver. conſecratio* 2. *num.* 5. *Layman. loco cit. nu.* 8. vbi dicit, quod requiritur iniuria ad culpam mortalem, *Nau. cap.* 27. *num.* 256. *Ricc. in Prax. par.* 1. *reſ.* 479. *& alij apud Barboſ. d. alleg.* 28. *nu.* 1. & 43. aſſerentes, quod Eccleſia nõ polluitur per nocturnam pollutionem, aut ſanguinis effuſionem factam ad ſui defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel ad correctionem, aut ioco, vel ab ebrio, vel amente, vel à puero vſum rationis non habente, *Bonacin. de matrim. d. qu.* 4. *pun. vlt. num.* 6. 19 &
43 *ſeq.* vbi addit, quod neque polluitur Eccleſia, quando coniugalis copula occultè habetur ex legitima neceſſitate, vt accidit, quando coniuges longo tempore in loco ſacro obſidentur, & periculum eſſet incontinentiæ in aliquo coniuge, nec alibi adeſt opportunitas explendi talem actum, *vt ſenſit etiam gloſ. in cap. vnic. ver. ſeminis, in addit. de Conſecr. Eccleſ. vel alt. Sylu. in ver. conſecratio* 2. *num.* 5. *verſ. tertius caſus, & alij communiter.*

44 Obſerua 2. quod, vt Eccleſia polluta dicatur, requiritur, vt factum ſit notorium, iuris, aut facti notitia, quia Eccleſia non iudicat de occultis, *Sylu. in ver. conſecratio* 2. *num.* 5. *verſ. tertius caſus, Layman. lib.* 5. *tract.* 5. *cap.* 5. *num.* 8. *Ricc. in*

in Prax. for. Eccleſ. par. 1. reſ. 479. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 2. alleg. 28. num. 37. & alij communiter. Vnde pollu-
45 tio occulta non impedit celebrationem Miſſarum, *Nau. cap. 27. num. 256.* occul-
46 tum autem in hoc caſu dicitur non ſolum quando nulli adſunt teſtes, ſed etiã quando id per teſtes probari poteſt, non tamen eſt publica fama notatum, *gloſ. communiter recepta in cap. de manifeſta, 2. q. 1. Barboſ. d. alleg. 28. num. 39.* vbi quod occultum dicitur, ſi actus in præſentia paucorum priuatorum hominum cõtingat, quia taliter geſtus, interim dum non publicatur propter eorum taciturnitatem, occultus dicitur. ex quo infert *Ricc. in Prax. par. 3. reſ. 260.* quod non cenſetur Eccleſia polluta ad effectum vt indigeat reconciliatione, ſi tres, aut quatuor teſtes id ſciant, modò auctor criminis non ſit accuſatus in iudicio.

47 Sed quæres, an Eccleſia præſumatur conſecrata? Reſp. quod aut loquimur de Eccleſia inferiori, & hæc non præſumitur conſecrata, niſi probetur, *Alciat. reg. 2. præſumpt. 4. num. 2. Maſcard. de Probat. vol. 2. concluſ. 582. num. 1. & ſeq.* Vnde ſi in Eccleſia non appareant cruces, quæ dum Eccleſia conſecratur, pingi ſolent in parietibus, probanda eſt conſecratio vel per ſcripturam, vel ſaltem per vnicum te-
48 ſtem de viſu, vel etiam de auditu, *ſecundùm aliquos:* nam in omni caſu, in quo de tertij præiudicio non agitur, vnicus teſtis ſufficit, *Maſcard. loco cit. num. 5. Azor. par. 1. lib. 10. cap. 26. Alter. de cenſur. tom. 2. diſp. 3. cap. 4. Alzed. de Præcell. Epiſcop. dignit. p. 2. cap. 4. nu. 27. & alij quos refert, & ſequitur Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 2 alleg. 27. num. 5. & ſeq.*
49 vbi ex hoc infert, quod ad probandum clericatum, vel baptiſmum vnicus teſtis admittitur. quare in dubio Eccleſia con-
50 ſecranda eſt, *ſecundùm gloſ. recept. in cap. propoſuiſti, de Conſecrat. Eccleſ.*

51 Aut loquimur de Eccleſia Cathedrali diù ædificata, & hæc præſumitur conſecrata, cum regulariter ſemper conſecrari cõſueuerit, *Maſcard. d. concluſ. 582. nu. 2. Ricc. in Prax. for. Eccleſ. reſ. 479.* nu. 5.

52 Præſumitur verò benedicta, ſi in ea Diuina officia publicè celebrentur, ſiue Eccleſia ſit Cathedralis, ſiue inferior: ſolent enim Eccleſiæ communiter benedici, antequam in eis celebrentur Diuina, *Sylu. in ver. Eccleſia 2. num. 1. & ſeq. Maſcard. loco cit.*

53 Quæres 2. quam pœnam incurrat celebrans in Eccleſia polluta ante reconciliationem? Reſp. quod in iure certa pœna non eſt expreſſa, *vt d. Megal. var. reſol. tom. 2. reſ. 168. num. 17. Nau. in man. cap. 25 num. 83. Bonacin. loco cit. num. 26.* poteſt tamen ſuſpendi, *iuxta tex. in cap. tuarum, de Priuil.* vel alia pœna extraordinaria erit puniendus, *ſecùndum Megal. vbi ſupra, vide quæ diximus in tract. de Regim. Eccleſ. cap. 16. num. 19. & ſeq.*

SVMMARIVM.

54 *Laicus ex tolerantia, vel licentia Epiſcopi poteſt aliquem locum, ſeu ius ſedendi, vel ſepulchrorum in Eccleſia ſibi vendicare, non quoad dominium, vel proprietatem, ſed tantum quoad vſum.*
55 *Hoc iure largo modo iuspatronatus appellatur.*
56 *An ad hoc requiratur expreſſus conſenſus Epiſcopi, vel potius ſufficiat tacitus.*
57 *Hoc ius eſt tranſitorium ad quoſcunque hæredes etiam extraneos, ſicut iuſpatronatus ad beneficia.*
58 *Ius ſedilium, & ſepulchrorum in dubio præſumitur hæreditarium.*
Iuſpatronatus in dubio præſumitur ſimiliter hæreditarium, ibidem.
59 *In tali caſu competit laico interdictum vti poſſidetis pro conſeruatione ſuæ poſſeſſionis, quæ per vnicum actum acquiritur.*
60 *An hoc ius ſit irreuocabile.*
61 *An etiam hæredes manutenendi ſint in poſſeſſione eiuſdem ſedilis, vel ſepulchri.*
62 *An apprehenſa poſſeſſione vnius rei hæreditariæ cenſeatur apprehenſa poſſeſſio cæterarum rerum eiuſdem hæreditatis.*
63 *Poſſeſſio an tranſeat ad hæredes.*
64 *Quo iudicio hæres agere debeat contra poſſidentem rem aliquam hæreditariam.*
65 *Contra amouentes ſedilia agi poteſt actione iniuriarum, etiamſi amouens eſſet adminiſtrator Eccleſiæ.*
66 *Vnicus actus ſufficit pro quaſi poſſeſſione ſepeliendi.*
67 *Per conſtructionem ſepulchri dicitur quis eſſe in poſſeſſione illius.*
68 *An, & quando Epiſcopus, vel Rector Eccleſiæ poſſit amouere ſedilia laicis conceſſa.*
69 *Ius ſedendi, vel ſepulchrorum conceſſum alicui familiæ, vel deſcendentibus, an extincta familia tranſeat ad hæredes extraneos.*
An Iuſpatronatus gentilitium in tali caſu ſimiliter tranſeat ad extraneos hæredes, ibidem.
70 *An habentes ius ſepulchri in aliqua Eccleſia, prohibere poſſint, nè alij ibi ſepeliantur.*

Qua-

Quæſtio Quarta.

An, & quando laicus acquirere poſſit locum, vel ius ſedendi irreuocabile in Eccleſia.

54 RESp. quod inuito Epiſcopo laicus non
poteſt aliquem locum, ſeu ius ſe-
dendi, vel ſepulchrorum in Eccleſia ſibi
vendicare, *cap. ſacroſancta, cap. Marſa-
na, de Elect. cap. quanto, & cap. decerni-
mus, de Iudic. l. in tantum, §. ſacræ, ff.
de Rer. diuiſ. Abb. in cap. 1. num. 1. in
fin. & cap. abolendæ, num. 5. de Sepult.*
ſed ex tolerantia, vel licentia Epiſcopi,
ſeu Eccleſiæ Rectoris tale ius acquire-
re poteſt, non quoad dominium, vel
55 proprietatem, ſed tantum quoad vſum,
quod quidem ius largo modo iuspatrona-
tus appellatur, quia eſt ad eius ſimilitu-
dinem, *Abb. & alij in d. cap. abolendæ, de
Sepult. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 110.
num. 19. & cap. 210. num. 32. 46. & 50.
Giouagnon. conſ. 8. nu. 8. 9 & 23. lib. 2.*
56 vbi, quod in hoc non requiritur expreſ-
ſus conſenſus Epiſcopi, ſed ſufficit taci-
tus, *Viuian. de iurepatr. lib. 3. cap. 2. nu.
55. Rot. deciſ. 787. par. 1. Diuerſ.* vnde
57 tale ius eſt tranſitorium ad quoſcunque
hæredes etiam extraneos, ſicut iuspatro-
natus ad beneficia, *gloſ. in cap. conſide-
randum, 16. q. 7. Abb. & alij in cap. 1. de
Iurepatr. Couar. var. reſol. lib. 2. cap. 18.
num. 6. Card. Seraphin. dec. 364. num. 4.
& dec. 378. num. 1. Viuian. lib. 4. cap. 2.
nu. 1. & ſeq. Gratian. d. cap. 210. nu. 36.*
58 *& ſeq.* vbi, quod ius ſedilium, & ſepul-
chrorum in dubio præſumitur hæredita-
rium, ſicut dicimus in iurepatronatus,
59 *& cap. 110. num. 13. & ſeq.* vbi, quod
in tali caſu datur laico interdictum vti
poſſidetis, pro conſeruatione ſuæ poſſeſ-
ſionis, quæ per vnicum actum acquiritur,
60 quia licèt hoc ius ab initio ſit gratioſum,
tribuit tamen ius irreuocabile, *cap. licèt
cauſam, vbi Bald. & alij, de Probat. Bart.
in l. 1. §. hoc interdicto ff. de Itin. actuque
priuat. Abb. in cap. cum Eccleſia Sutrina,*
61 *de Cauſ. poſſ. & propriet.* ità vt etiam hæ-
redes manutenendi ſint, ſi in poſſeſſione
eiuſdem loci continuarunt, *Gail. pract.
obſeruat. lib. 2. obſer. 129. num. 6. & ſeq.*
62 ſubdens, quod apprehenſa poſſeſſione
vnius rei hæreditariæ non cenſetur ap-
prehenſa poſſeſſio cæterarum rerum eiuſ-
63 dem hæreditatis, cum poſſeſſio ad hære-
des non tranſeat; vnde contra poſſiden-
64 tem rem aliquam hæreditariam hæres
agere non poteſt interdicto retinendæ, vel
recuperandæ, ſed petitorio iudicio agen-
dum erit, petitione hæreditatis, vel rei
vendicatione, *Ciarlin. contr. for. cap. 210.
num. 21. lib. 2. Pariſ. conſ. 149. num. 12.
16. 24. & ſeq. lib. 4.* vbi addit, quod con-
65 tra amouentem ſedilia agi etiam poteſt
actione iniuriarum, etiamſi amouens eſ-
ſet adminiſtrator Eccleſiæ, *Poſt. in tract.
mandat. de manutenen. obſeruat. 73. nu. 62.
& obſeru. 18. num. 25.* vbi, quod vnicus
66 actus ſufficit pro quaſi poſſeſſione ſepe-
liendi, *Rot. deciſ. 322. num. 6. & 7. par. 1.*
67 *Diuerſ.* vbi, quod per conſtructionem
ſepulchri dicitur quis eſſe in poſſeſſione
illius, *Gratian. d. cap. 210. nu. 44. Franc.
Marc. deciſ. 275. par. 2.*
68 Quare non poteſt Epiſcopus, ſicut nec
Rector Eccleſiæ, laicis auferre huiuſmo-
di ius, ſi ab initio paſſus eſt, eos habere,
ſeu retinere ſedile in aliquo Eccleſiæ loco,
*arg. cap. quod ſemel, de reg. iur. in 6. Gio-
uagn. d. conſ. 8. num. 22. lib. 2. Gratian.
d. cap. 210, num. 46. & ſeq. Ciarlin. contr.
forenſ. d. cap. 210. nu. 16. 18. & 25. lib. 2.*
niſi ſic expoſceret ſeruitium, vel commo-
dum Eccleſiæ, vel laicus prætenderet ha-
bere illud ius quoad proprietatem, quia
tunc non cenſetur acquiſitum ius irreuo-
cabile, *Giouagn. d. conſ. 8. num. 19. & ſeq.
Ciarlin. vbi ſupra num. 37. & ſeq. Pariſ.
d. conſ. 149. nu. 25. lib. 4.* ſubdens, quod
vbi ſedile remouendum eſſet ob commo-
dum Eccleſiæ, eo caſu collocari debet in
alio eiuſdem Eccleſiæ loco æque digno.

Notandum eſt autem, quod extra tem-
pus concionum ſedes in Eccleſia tolerari
non debent, *vt pluries reſoluit Sac. Congr.
teſte Nicolio in ſuis floſcul. ſiue notabil. in
ver. Eccleſiis, num. 11.*
69 Notandum 2. quod ſi ius ſedendi, vel
ſepulchrorum conceſſum ſimpliciter fue-
rit alicui familiæ, vel deſcendentibus, ad-
huc extincta familia tranſiret ad hæredes
extraneos, ſicut & iuspatronatus gentili-
tium in tali caſu ad extraneos hæredes tran-
ſiret, niſi taxatiuè conceſſum fuiſſet illis
de familia dumtaxat, vel ſolis deſcenden-
tibus, *Anchar. conſ. 81. Calderin. conſ. 4
de iurepatron. Viuian. in Prax. iurispatr.
lib 4. cap. 9. nu. 1. & ſeq. Card. Seraphin.
dec. 364. num. 2. & ſeq. & deciſ. 378. per
tot.*
70 Notandum 3. quod habentes ius ſepul-
chri in aliqua Eccleſia prohibere poſſunt,
nè ibi alij ſepeliantur, *Rot. d. deciſ. 787.
num. 4. par. 1. Diuerſ. poſt Abb. in d. cap.
abolendæ nu. 5. de Sepult.* vbi tamen ſub-
dit, quod in caſu neceſſitatis poteſt ibi

extraneus ſepeliri, vt quando alibi humari non poſſet.

S V M M A R I V M.

71 *Ad conſtruendam Eccleſiam in locis exemptis requiritur auctoritas Papæ, in non exemptis ſufficit licentia Epiſcopi.*

72 *Ad transferendam Eccleſiam de vno ad alium locum concurrere debet iuſta cauſa, & licentia Papæ in locis exemptis, vel Epiſcopi in non exemptis, & num. 73.*

73 *Et quid in translatione Eccleſiarum, & Monaſteriorum Regularium, & num. 74.*

75 *Quando Vniuerſitas loci, vbi ſitum eſt Monaſterium, poſſit impedire huiuſmodi tranſlationem.*

76 *Hodie non poſſunt de nouo erigi Monaſteria, ſeu Conuentus Regularium, niſi de ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ.*

Quæſtio Quinta.

An requiratur Epiſcopi licentia, quando Eccleſia de vno ad alium locum transfertur.

71 PRæmittẽdum eſt primo, quod nõ cuiq; paſſim templa conſtruere eſt permiſſum, ſed his tantum, quibus Diœceſanus Epiſcopus in locis non exemptis, in exemptis verò Papa licentiam conceſſerit, *cap. nemo, de conſecrat. diſt. 1. cap. auctoritate, de Priuil. in 6. Conc. Trident. ſeſſ. 25. de Regular. cap. 3. in fin.* vbi de erectione Monaſteriorum, & domorum tam virorum, quam mulierum, & mendicantium. idque præcipuè inductum eſt, vt dos congrua à fundatore aſſignetur pro manutentione Eccleſiæ, & miniſtrorum, & nè alijs Eccleſijs aliquod inferatur præiudicium, *vt not. in cap. ad audientiam, de Eccleſ. ædific. & obſeruat Card. Mantic. deciſ. 131. in princ.*

72 Præmittendum 2. quod ad transferendam Eccleſiam de vno ad alium locum concurrere debet iuſta cauſa, qualis eſt intemperies aeris, incommoditas ſitus Monaſterij, deficientia victus, & ſimilia, *Rot. deciſ. 721. par. 4. tom. 3. Recent.* his præmiſſis.

73 Ad quæſitum reſp. quod etiam in translatione Eccleſiæ de vno ad alium locum regulariter requiritur Epiſcopi, vel Papæ licentia, vt ſupra; nam, etſi ceſſet ratio dotis in tali caſu, ad Epiſcopum tamen ſpectat proſpicere, nè fundetur Eccleſia in loco minus congruo, aut nè alijs Eccleſijs præiudicium fiat, *iuxta textum in cap. ſi quis vult, 16. qu. vlt.* quod etiam procedere in translatione Eccleſiarum, & Monaſteriorum Regularium, reſoluunt *Portell. in dub. regul. ver. Monaſterium, nu. 5. Flau. Cherubin. in Compend. bullar. tom. 3. bull. 99. Hyeron. Roderic. in Compend. qq. regular. reſ. 55. nu. 4. & alij apud Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. p. 2. all. 26. nu. 8.*

74 Notandum tamen eſt, quod Sixtus V. conceſſit Generali S. Benedicti, vt in capitulo generali de conſenſu Capituli poſſit mutare Conuentus de locis incommodis ad loca commodiora, non petita licentia Epiſcopi; idemque Minoribus conceſſit Sixtus IV. *prout refert Diana p. 3. reſol. mor. tract. 2. reſol. vlt.* vbi etiam dicit, quod huiuſmodi priuilegijs non derogatur per Concilium Tridentinum *d. ſeſſ. 25. de Regular. cap. 3.* quia ibi ſermo eſt de noua erectione, & ædificatione, non autem de mutatione.

75 Notandum 2. quod Vniuerſitas loci, vbi ſitum eſt Monaſterium, poteſt impedire translationem faciendam propter deficientiam victus, ſi ſe obligauerit ad ſubminiſtranda neceſſaria, *Rot. d. deciſ. 721. par. 4. tom. 3. Recent.*

76 Notandum 3. quod hodie non poſſunt de nouo erigi Monaſteria, conuentus, vel collegia, ſeu loca quæcumque Regularium tam mendicantium, quam non mendicantium, abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia, præuia examinatione Sac. Congregationis negocijs Epiſcoporum, & Regularium præpoſitæ; alioquin erectiones ſunt ipſo iure nullæ, & perſonæ in eis degentes omnimodæ iuriſdictioni, viſitationi, & correctioni Ordinarij loci plenè in omnibus ſubiacent, *ex conſtit. 27. Innocentij X. in nouo Bullario, incip. Inſtaurandæ regularis diſciplinæ opus &c. §. 5.*

S V M M A R I V M.

77 *Deſtructa Eccleſia, vel collegio ob delictum, amittuntur eius priuilegia, ſecus ſi ob aliquam calamitatem, & num. 83.*

78 *Quid ſi deſtruatur Ciuitas, vel Caſtrum, & num. 83.*

79 *Deſtructo principali deſtruitur etiam acceſſorium.*

80 *Deſtructa Ciuitate, vel alio loco ſacro, vel propbano ob delictum, Canonici eius loci deſinunt eſſe Canonici cum amiſſione prabendæ, & Ciues deſinunt eſſe Ciues.*

81 *Deſtructo Caſtro deſtruitur etiam territorium Caſtri, eiuſque iuriſdictio, & ad principem reuertitur, ſeu ad Ciuitatem dominantem.*

82 *Deſtructo collegio ob delictum, eius bona vacant,*

vacant,& ad fiſcum pertinent.

83 *Ciuitas extincta ab hoſtibus, iuris intellectu adhuc extare cenſetur.*

84 *Legatum annuum Eccleſiæ relictum, an debeatur deſtructa Eccleſia.*

85 *Eccleſia, in alium locum tranſlata,vel alteri Eccleſiæ æque principaliter vnita,retinet priuilegia, quæ prius habebat.*

86 *Miſſæ, quæ ſub pœna caducitatis celebrari debebant in aliqua Eccleſia,abſque caducitatis timore celebrari poſſunt in alia Eccleſia,ad quam Monachi, ſeu alij fuerunt tranſlati.*

87 *Miſſæ celebrari poſſunt in alia Eccleſia, ſi conſtet, Teſtatorem non habuiſſe deuotionem in Eccleſia deſignata, vel ſinequeant celebrari in loco conſtituto.*

88 *Reædificatio Caſtri penitus deſtructi non eſt permiſſa ſine licentia Superioris, licèt ſecus ſit in reſtauratione.*

Talis auctoritas facit idem Caſtrum cum primo, ibidem.

89 *Si Rex vniuerit Regno aliquem locum, ſeu Caſtrum,locus ille debet regi ſuis legibus, & non Regni, niſi aliter conſtet de mente Regis.*

90 *Ponte deſtructo non poteſt exigi vectigal à tranſeuntibus per aquam in eo loco,vbi erat pons, nec in nouo ponte infra,vel ſupra conſtructo; ſecus ſi in loco veteri pons reficiatur.*

91 *Quando ſæpius in die viſitans Eccleſiam, cui conceſſa eſt indulgentia,toties eam lucretur, & quando vna vice.*

Quæſtio Sexta.

An deſtructa Eccleſia,vel collegio amittantur eius priuilegia.

77 IN hac quæſtione diſtinguendum eſt:
aut enim talia loca deſtruuntur facto
Superioris, ob delictum, puta ob crimen
rebellionis, vel violatæ pacis publicæ, aut
ex cauſa ſcandali &c. ſine ſpe nouæ con-
ſtructionis, & tunc priuilegia, & iura amit-
78 tuntur; idemque dicendum eſt, ſi ob de-
lictum deſtruatur Ciuitas, vel Caſtrum;
ratio eſt,quia eo caſu huiuſmodi loca ma-
ximam patiuntur capitis diminutionem,
& per conſequens in totum conſumuntur
omnia eorum iura, vt eſt iuriſdictio, me-
rum, & mixtum imperium, ſtatuta, con-
ſuetudines,& ſimilia: deſtructo enim prin-
79 cipali deſtruitur etiam acceſſorium, *l. ſi
vſusfructus, ff. quib. mod vſusfr. amitt.
l. pater, §. Tuſculanus, ff. de leg. 3. l. co-
gnitionum, §. conſumitur, ff. de Var. &
extraord. cognit. Bart. in l. fin. in fin. ff. de
Colleg. illic. Alex. conſ. 43. num. 2. lib. 1.
Pariſ. conſ.* 101. *nu.* 32. *vol.* 1. *Andr. Gail.
obſeru.* 61. *nu.* 1. *& ſeq. lib.* 2. vbi etiam
80 dicit,quod quando Eccleſia, vel Ciuitas,
vel alia loca ſacra, vel prophana Superio-
ris auctoritate deſtruuntur ob delictum,
de cetero nullus vocari debet clericus il-
lius Eccleſiæ, vel municeps illius loci, hoc
eſt Canonici deſinunt eſſe, & habere no-
men Canonicorum, amittuntque præben-
das ſuas,& Ciues deſinunt eſſe Ciues,*Gra-*
81 *tian. diſcept. for. cap.* 396. *num.* 1. *& ſeq.*
vbi dicit,quod deſtructo Caſtro deſtruitur
etiam territorium Caſtri, eiuſque iuriſdi-
ctio vti pendens à iuriſdictione,quæ inerat
in Caſtro, & ad Principem reuertitur, ſeu
ad Ciuitatem dominantem, *vide Bald.
conſ.* 322. *num.* 1. *lib.* 4. *Oltrad. conſ.* 121.
nu. 15. *Peregr. de Iur. fiſc. lib.* 3. *tit.* 12.
82 *nu.* 6. vbi ſubijcit, quod ſi collegium de-
ſtructum fuerit auctoritate Superioris ob
delictum, bona per collegium poſſeſſa va-
cant, & ad fiſcum vti vacantia pertinent,
Layman. in Theol. mor. lib. 5. *tract.* 7.
cap. 3. *nu.* 5.

83 Aut talia loca deſtruuntur ob aliquam
facti calamitatem, puta ſi à Tyranno, vel
belli tempore ab hoſtibus Eccleſia,vel Ci-
uitas, aut Caſtrum deſtructum, ſoloque
æquatum ſit, & tunc priuilegia, & iura ſua
non amittunt, etiamſi in alio loco reædifi-
centur; quia bellum inter caſus fortuitos
connumeratur,ſicut etiam vis latronum,&
prædonum, *Bald. in l. Ciuitates, §. in De-
curionibus, nu.* 3. *ff. Quod cuiuſq; Vniuerſ.
nom.* vbi dicit, quod collegium caſu de-
ſtructum, retinet priuilegia, ità vt neceſſe
non ſit,quod ea renouentur, *Gail. d. obſeru.*
61. *num.* 5. *& ſeq.* vbi quod Ciuitas extin-
cta à Tyranno, vel hoſtibus,iuris intellectu
adhuc extare cenſetur, *Gratian. diſcept. for.
cap.* 396. *nu.* 1. *& ſeq. Tiraq. de Priuil. piæ*
84 *cauſ. priuil.* 91. vbi dicit, quod legatum
annuum Eccleſiæ relictum, debetur etiam
deſtructa Eccleſia, *Bonacin. tom.* 1. *diſp.* 6.
q. 1. *pun.* 8. *nu.* 5. *verſ. ſi verò priuile-
gium &c. Dian. reſol. mor. p.* 6. *tract.* 7.
reſ. 32. *Nicol. in Floſcul. ſiue notab. in ver.
Eccleſia, num.* 8. *Layman. d. lib.* 5. *tract.*
7. *cap.* 3. *num.* 5. vbi aſſerunt,quod Eccle-
ſia,vel Altare retinet eaſdem indulgentias,
ſiue reædificetur in eodem loco; ſiue in
alio, quia cenſetur eadem Eccleſia, idem-
que Altare, cum eumdem titulum reti-
neat; licèt contrarium ſentiat Cardinalis
de Lugo ſapientiſſimus præceptor meus, *in
tract. de Sacram. pœnit. diſp.* 27. *ſect.* 8.
num. 131. *quem etiam refert Diana loco cit.*
85 Idem dicendum eſt, ſi Eccleſia, Superio-

ris

ris auctoritate in alium locum transfera-
tur, vel alteri Eccleſiæ æquè principaliter
vniatur, quia tunc etiam retinet priuile-
gia, quæ priùs habebat, *latè Gail. d. obſer-
uat. 61. num. 10. & ſeq. Card. Seraphin.*
86 *deciſ. 1149. per tot.* vbi, quod miſſæ, quæ
ex legato teſtatoris in certa Eccleſia cele-
brari debent à monachis, ſeu ab alijs ſub
pœna caducitatis, celebrari poſſunt abſque
caducitatis timore in alia Eccleſia, ad
quam Superioris auctoritate fuerūt tranſ-
lati, *vide Ricc. in Prax. for. Eccleſ. tom. 2.*
87 *par. 4. reſol. 96.* vbi addit, quod miſſæ in
alia Eccleſia celebrari poſſunt, quando ex
coniecturis conſtat, teſtatorem non ha-
buiſſe deuotionem in Eccleſia deſignata,
*Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 2. alleg.
29. num. 8. Bonacin. de Sacramen. diſp. 4.
q. vlt. pun. 7. §. 4. nu. 4.* vbi, quod Epiſco-
pus ex iuſta cauſa poteſt concedere, vt
miſſæ in alia Eccleſia, & in alio altare ce-
lebrari poſſint, ſi nequeant celebrari in
loco conſtituto.

88 Obſerua tamen, quod reædificatio loci
penitus deſtructi, non eſt permiſſa ſine li-
centia ſuperioris; licèt ſecus ſit in reſtau-
ratione, *Bald. in l. ſi vt proponis, C. de
Nupt. Gratian. loco cit. nu. 24.* vbi etiam
dicit, quod talis auctoritas facit idem Ca-
ſtrum cum primo.

89 Obſerua 2. quod ſi Rex vniuerit aliquem
locum Regno, locus ille debèt regi ſuis
legibus, & non Regni, quia vnio cenſetur
facta cum ſuis iuribus: niſi expreſsè conſtet
de contraria mente Regis, *Bart. in tract.
de Inſula, verſ. nullius, nu. 10. Alex. conſ.
151. num. 5. lib. 2. latè Honded. conſ. 13.
num. 51. lib. 1.*

90 Obſerua 3. quod ponte deſtructo ſine
ſpe refectionis, non poſſet exigi vectigal à
tranſeuntibus per aquam in eo loco, vbi
erat pons, nec in nouo ponte infra, vel ſu-
pra conſtructo; quia locus, in quo erat iu-
riſdictio limitata, ideſt ipſe pons, deſijt eſſe
in rerum natura, & omnia loca ſunt natu-
raliter libera tranſeuntibus, *vt d. Bald. in
l. ſi plures, nu. 14. C. de Cond. inſert.* ſub-
dēs, quod ſi in loco veteri reficiatur pons,
tunc ius vectigalis ipſo iure renouatur ſine
reſtitutione in integrum, *Gratian. loco cit.
d. cap. 396. nu. 11.*

91 Obſerua 4. quod ſi indulgentia ſine vlla
temporis determinatione abſolutè con-
ceſſa eſt viſitantibus aliquam Eccleſiam,
tunc ſæpius in die viſitans, totìes indul-
gentiam lucratur, cum non ſit ratio re-
ſtringendi ad vnam vicem; ſecus ſi con-
ceſſa ſit cum temporis determinatione, vt
tali die, vel tempore: hoc enim caſu cen-
ſetur eſſe mens concedentis, vt quiſque
non niſi ſemel lucrari eam poſſit; *vt rectè
diſtinguit Layman. lib. 5. tract. 7. cap. 3.
num. 3.*

SVMMARIVM.

92 *Creditor Eccleſiæ ex mobilibus, vel fructi-
bus ſtabilium ſatisfieri debet: his verò
non ſufficientibus, retinere poterit prædia
Eccleſiæ loco pignoris, donec ſatisfactus
fuerit, non tamen ea diſtrahere poteſt.*
93 *An requiratur beneplacitum Apoſtolicum,
quando ſtabilia Eccleſiæ retinentur loco
pignoris, vt ſupra.*
*Quando Epiſcopus mobilia pretioſa Eccle-
ſiæ alienare poſſit, ibidem.*

Quæſtio Septima.

*An prædia Eccleſiæ diſtrahi poſſint pro
eiuſdem Eccleſiæ debitis.*

92 QVod poſſint diſtrahi, decernit *textus
in l. 3. C. de Epiſc. & cler.* niſi ſit
ager, in quo fundata eſt Eccleſia, *cap. 1. de
Cenſib.* ſed textus *in d. l. 3.* correctus fuit
per *auth. item nulla, eod. tit. vt obſeruat
gloſ. in d. l. 3. in ver. tranſlationeſque;* vnde
alij veriùs exiſtimant, prædia Eccleſiæ non
eſſe diſtrahenda, ſed retineri loco pignoris,
donec ſatisfactum fuerit, ità mandante
Iudice Eccleſiaſtico, *iuxta l. ſi diuina. iun-
cta gloſ. in ver. aſſignentur, C. de Exactor.
tribut. lib. 10. & ità ſenſit etiam Hoſt. in
Summ. de Immun. Eccleſ. §. à quibus n. 3.
verſus fin. Card. Zabbarell. in clem. 1. q. 18.
de Vit. & hon Cleric. Genuenſ. in tract. de
Eccleſ. q. 498.* quod intellige, quando ex
mobilibus, vel fructibus ſtabilium creditor
Eccleſiæ ſatisfieri non poſſet: nam ſi adeſ-
ſent fructus, vel mobilia pro ſatisfactione,
bona ſtabilia Eccleſiæ diſtrahi non debent,
*Quaran. in ver. alienatio rer. Eccleſ. nu. 36.
vide quæ ſcripſimus in tract. de Regim. Ec-
cleſ. lib. 1. cap. 4. nu. 28. & ſeq.*

93 An verò requiratur beneplacitum Apo-
ſtolicum, quando bona ſtabilia Eccleſiæ
retinentur loco pignoris vt ſupra pro de-
bitis ab eadem Eccleſia contractis? negat
*Barboſ. de offic. & pot. Epiſcop. par. 3. alleg.
95. n. 22. & ſeq.* quia hic eſt vnus ex caſi-
bus à iure permiſſis: quemadmodum nec
requiritur beneplacitum Apoſtolicum,
quando bona Eccleſiæ alienantur cauſa
pietatis, videlicet pro redemptione capti-
uorum, vel pro alimonia pauperum; hoc
tamen procedere poteſt, quando ad præ-
fatum effectum alienarentur mobilia pre-
tioſa

tioſa Eccleſiæ, ſecus ſi ſtabilia, *per textum in cap. aurum 12. q. 2. & ità ſenſit Mantic. de Tacit. lib. 25. tit. 6. num. 11. & ſeq. Nauar. conſ. 16. num. 3. de reb. Eccleſ. non alienan. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 458.* vbi tamen ſubdit, Epiſcopum non poſſe mobilia pretioſa Eccleſiæ alienare, niſi tanta eſſet neceſſitas, vt de facili non poſſit conſuli Summus Pontifex.

S V M M A R I V M.

94 *Legatum relictum Eccleſiæ parochiali cenſetur relictum Eccleſiæ, in qua teſtator habitabat tempore teſtamenti, & nu. 96. Limitatur nu. 97. & 98.*

95 *Relictum cognatis, intelligitur de his, qui erant tempore teſtamenti.*

97 *Legatum modica quantitatis debetur parochiæ, in qua teſtator fuit ſepultus.*

98 *Si teſtator in totum mutauit domicilium, legatum ſimpliciter Eccleſiæ Parochiali relictum, debetur Eccleſiæ, in cuius Parochia tempore mortis habitabat.*

99 *Legatum relictum omnibus Eccleſijs Ciuitatis, an cenſeatur relictum Eccleſijs poſtea conſtructis, & nu. 101.*

100 *Legatum relictum filiabus, an cenſeatur relictum poſthumis.*

101 *Legatum relictum Cognatis debetur ijs, qui ſunt cognati tam tempore mortis, quàm tempore teſtamenti.*

Quæſtio Octaua.

Cui debeatur legatum factum Eccleſiæ parochiali, ſi teſtator tempore teſtamenti habitabat in vna parochia, & tempore mortis in alia.

94 RESP. quod cenſetur relictum Eccleſiæ,
in qua teſtator habitabat tempore
teſtamenti, quia in legatis tempus teſtamenti
inſpicitur, *l. ſi ità, ff. de aur. & argen. legat. l. ſi cognatis, ff. de reb. dub. l. peto,*
95 *§. fratre, ff. de leg. 2.* vbi relictum cognatis,
intelligitur de his, qui erant tempore teſtamenti,
Roman. in auth. ſimiliter, nu. 91. C. ad l. falc. quem refert, & ſequitur Cancer. var. lib. 3. cap. 20. nu. 118. & ſeq. Mantic. de Coniect. vltim. volun. lib. 8. tit. 6. nu. 13. quæ quidem ſententia tanto ma-
96 gis procedit, ſi teſtator diu habitauerit
in parochia, in qua fecit teſtamentum, &
deinde per modicũ tempus moratus fuerit
in parochia, in qua deceſſit, *Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 398.*

97 Limita 1. quando legatum eſſet modicæ quantitatis: tunc enim, cum conueniat oneri ſepulturæ, debetur parochiæ, in qua teſtator fuerit ſepultus, *vt ſubdit Mantic. loco cit. arg. l. nec adiecit, ff. pro Soc.*

98 Limita 2. ſi teſtator in totum mutauit domicilium; quia eo caſu legatum ſimpliciter Eccleſiæ Parochiali relictum, Sancti nomine non expreſſo, debetur Eccleſiæ, in cuius parochia tempore mortis habitauit, *arg. l. placet, cum ſeq. ff. de liber. & poſthu. d. l. ſi cognatis,* vbi, quod non ſemper tempus teſtamenti inſpicitur, ſed ex veriſimili voluntate tempus mortis etiam ſpectandum eſt, *& ità ſenſit Boer. deciſ. 176. nu. 3. Mantic. d. lib. 8. tit. 6. nu. 13. verſ. ſed aduerte &c.*

99 Quæres, an, ſi legatum relictum ſit omnibus Eccleſijs Ciuitatis, intelligatur relictum etiam Eccleſijs poſt mortem teſtatoris conſtructis? affirmat *Iaſ. in l. qui filiabus, ff. de leg. 1. quem refert, & ſequitur Genuenſ. in d. tract. q. 397. verſus fin.* cum hac tamen reſtrictione, dummodò nõ multum grauetur hæres, arbitrio Iudicis, *per tex. in cap. quanto, de Cenſib.* ſed alij rectiùs contrariam ſententiam ſequuntur ex veriſimili mente teſtatoris, qui non præſumitur voluiſſe præiudicare Eccleſijs, quibus tempore mortis eiuſdem teſtatoris fuit ius perfectè quæſitum, niſi aliud ex coniectu-
ris appareat, *arg. d. l. qui filiabus.*, vbi le-
100 gatum relictum filiabus, non intelligitur
relictum poſthumis, niſi ex verbis teſtamenti
appareat, teſtatorem de poſthuma
cogitaſſe, vt quia in aliqua teſtamenti parte
de poſthuma fecerit mentionem, *clem. litteras, vbi DD. de Reſcript. Bald. in d. l. qui filiabus, & ibidem Alex. nu. 2.* vbi ad-
101 dit, quod neque extenditur legatum ad
alias Eccleſias conſtructas poſt teſtamentum,
viuente adhuc teſtatore, quia teſtator
non potuit cogitare, quot Eccleſiæ poſſent
ædificari, *Dilect. de Arte teſtan. tit. de legat. cautel. 55. nu. 1. Mantic. d. lib. 8. tit. 6. nu. 9. & ſeq.*

102 Nec obſtat *tex. in d. l. ſi cognatis, ff. de reb. dub.* vbi legatum relictum cognatis, intelligitur etiam de ijs, qui ſunt cognati tempore mortis, quamuis non fuerint tẽpore teſtamenti; quia hoc eſt ſpeciale in perſonis coniunctis, vt ſufficiat, aliquem tempore teſtamenti, vel mortis cognatum eſſe, *vt ibidem not. Bart.* ſubdens, hoc verum eſſe, ſi teſtator hoc ſciuit, ſecus ſi ignorauit, *Alex. loco cit. Mantic. vbi ſupra d. tit. 6. nu. 9.*

SVM-

SVMMARIVM.

102 *Eccleſia conſtruenda legari, & donari poteſt, & num. 107. & 109.*
103 *Eccleſia conſtruenda poteſt hæres inſtitui.*
104 *Relicta Eccleſiæ conſtruendæ debent tradi ſine diminutione.*
Quando fructus medij temporis debeantur, ibidem.
105 *Teſtator pro ſalute animæ ſuæ poteſt relinquere incertum hæredem, veluti pauperes Chriſti, aut miſerabiles perſonas.*
106 *Inſtitutio hæredis alterius voluntati cõmiſſa, an valida ſit fauore piæ cauſæ.*
Quid ſi teſtator bona ſua arbitrio, & diſpoſitioni alterius poſt mortẽ ſuam ſimpliciter remittat, nulla facta mentione piæ cauſæ, ibidem.
107 *Cum donatur Eccleſiæ conſtruendæ, talis promiſſio fit Deo, qui pro loco pio eſt præſens, & acceptat.*
108 *Allegatio partis in textu narrata non facit aliquod ius.*
109 *Notarius ſtipulari poteſt pro Eccleſia conſtruenda.*
110 *Legatum dotis relictum Eccleſiæ conſtruendæ, debetur ſtatim ante conſtructionem.*
111 *Teſtator cenſetur ſe conformaſſe cum diſpoſitione iuris.*
112 *Minor, ſi maior ſit 14. annis, poteſt conſtruere, vel dotare Eccleſiã ſine decreto Iudicis, & alijs ſolemnitatibus ſtatutarijs.*
113 *Minor in cauſis ſpiritualibus, & beneficialibus, & dependentibus ab eis habetur pro maiori.*
Item maiori comparatur in vltima voluntate, & matrimonio, ibidem.
114 *Teſtator mandans, Eccleſiam conſtrui in fundo ſuo, nõ cenſetur totum fundum donaſſe Eccleſiæ, ſed quatenus neceſſe eſt.*
115 *Teſtator legans Eccleſiæ annuam quantitatem ſoluendam ex aliquo prædio, non intelligitur legaſſe dominium prædij.*
Hærede non præſtante huiuſmodi annuam quantitatem, poterit Eccleſia fundum vendicare, ibidem.
116 *Legatum annuum perpetuò relictum Eccleſiæ, debetur etiam poſt tempus centum annorum, excepto legato annuo vſusfructus.*
117 *Dos Eccleſiæ eſt priuilegiata ſicut dos mulieris.*
118 *Validum eſt legatum factum Eccleſiæ, quam in ſpecie non expreſſit teſtator, & cui Eccleſiæ tale legatum debeatur.*
119 *In dubio magis intelligitur relictum Monaſterio monialium, quàm monachorũ.*
120 *Si Eccleſia, vel Monaſterium in loco per teſtatorem deſtinato conſtrui nequeat, in alio loco conſtruenda eſt, deſignando ab Epiſcopo.*
121 *Data negligentia hæredis non conſtruentis Eccleſiam in loco per teſtatorẽ deſignato, poteſt Epiſcopus in alio loco, ſeu alio modo exequi volũtatem teſtatoris.*

Quæſtio Nona.

An Eccleſia conſtruenda legari, & donari poſſit.

102 RESp. affirmatiuè: & quidem prima
pars huius concluſionis, videlicet,
quod Eccleſiæ conſtruendæ legari poſſit,
conſtat *ex tex. in cap. nos quidem, de Teſtam. l. ſeruos, ff. de Alim. & cibar. leg. Gabr. commun. concluſ. lib. 6. tit. de Pia*
103 *cauſ. concluſ. 3. nu. 7.* vbi ſubijcit, quod
Eccleſia conſtruenda poteſt etiam hæres
104 inſtitui, *Abb. in d. cap. nos quidem, n. 2. & 7.* vbi etiam dicit, quod relicta Eccleſię
conſtruendæ, debent tradi ſine aliqua diminutione, & ideò etiam fructus medij temporis debentur à die mortis teſtatoris, quos tenetur hæres ſeruare pro eodem monaſterio conſtruendo, *arg. l. ſi ità relictum, §. Pegaſus, ff. de leg. 2.* vbi, ſi relinquitur prædium ad certum diem, puta poſt decem annos, vel cum legatarius erit pubes, debetur prædium cum fructibus medij temporis, ſi dies fuerit appoſita fauore legatarij: ſed in caſu, quo relinquitur Monaſterio conſtruendo, dies in dubio appoſita cenſetur non fauore hæredis, ſed fauore Eccleſię, quia ſi Eccleſia fuiſſet conſtructa tempore teſtamenti, teſtator reliquiſſet de præſenti, & non in diem, vt colligitur *ex §. ſi autem, 2. Auth. de Eccleſ. tit. & notat etiam Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 247. Gratian. diſcept. for. cap. 358. n. 15. & ſeq.* ſubdens *nu. 20.* quod dilatio quæcumque obtenta ab Epiſcopo, non debet prodeſſe hæredi, vt faciat fructus ſuos, cum non potuerit Eccleſiæ præiudicare, *ex latè trad. per Bart. conſ. 57. & 58. lib. 2.* vbi dicit, quod licèt hæres habeat dilationem
105 ad conſtruendum monaſterium, non tamen ex conſequentia habet dilationem ad præſtandum legatum, *vide Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 82. num. 34. & 40.* vbi etiam dicit, quod teſtator pro ſalute animæ ſuæ poteſt relinquere incertum hæredem, veluti pauperes Chriſti, aut miſerabiles perſonas.

Addit *idem Barboſ. loco citat. num.*
35. quod inſtitutio hæredis alterius vo-
106 luntati commiſſa, fauore piæ cauſæ va-
lida eſt de iure canonico; vnde ſi quis
bona ſua arbitrio, & diſpoſitioni alte-
rius poſt mortem ſuam remittat, licèt
piam cauſam non exprimat, valida erit
diſpoſitio huiuſmodi, vt ad pias cauſas ea
bona diſponantur, *per tex. in cap. cum tibi,*
vbi Panorm. de teſtam. Bart. in l. 1. C. de
Sacroſ. Eccleſ. Craſ. §. inſtitutio, q. 18. n. 8.
Tiraq. de Priuil. pia cauſ. priuil. 64. Surd.
de Alim. tit. 8. priuil. 17. num. 5. Valaſc.
conſ. 68. nu. 4. & conſ. 145. num. 5. Gabr.
tit. de pia cauſa concl. 3. n. 6. lib. 6. de iure
verò ciuili nullum eſt illud teſtamentum,
quo hæredis inſtitutio alterius voluntati
committitur, *l. illa inſtitutio, ff. de hæred.*
inſtit. quemadmodum eodem iure hæres
certus eſt nominandus, vt teſtamentum
valeat, §. *ante hæredis, inſt. de legat.*
107 Quoad ſecundam partem, videlicet,
quod Eccleſiæ conſtruendæ donari poſſit,
quamuis *Bart. in d. l. ſeruos, nu. 4. Abb. in*
d. cap. nos quidem, nu. 2. Genuenſ. in tract.
de Eccleſ. q. 246. & alij negatiuam ſenten-
tiam ſequantur, eo quia donatio eſt con-
tractus, qui requirit perſonam veram, vel
fictam, cum qua contrahatur; tamen affir-
matiua ſententia verior eſt, quia cum do-
natur Eccleſiæ conſtruendæ, talis promiſ-
ſio fit Deo, qui pro loco pio eſt præſens,
& acceptat, ex quo corruit ratio contra-
riæ ſententiæ, *gloſ. in cap. quoties, ver. &*
per te, 1. q. 7. Bald. conſ. 86. lib. 5. Tiraq.
de priuileg. piæ cauſ. priuil. 115. Bero. conſ.
21. lib. 2. Corn. conſ. 215. nu. 6. verſ. &
poſſet attentari &c. lib. 2. & alij, quos re-
fert, & ſequitur Gonzal. ad reg. 8. Cancell.
gloſ. 5. §. 7. num. 101. & ſeq. Gratian.
d. cap. 358. num. 34. & ſeq. Barboſ. d. par.
3. alleg. 82. nu. 40.
108 Nec obſtat *tex. in c. Abbate ſanè, de ſent.*
& re iud. in 6. ibi, præſertim quia monaſte-
rio, quod nondũ erat, aliqua fieri donatio nõ
valebat: quia hęc tantũ erat allegatio par-
tis, non autem deciſio, ſeu reſponſio Pa-
pæ; allegatio autem partis in textu nar-
rata, non facit aliquod ius, præſertim
quia ſuper huiuſmodi verbis narratiuis
non fundatur intentio legislatoris, *gloſ.*
ibidem ver. iudicio, Gonz. d. gloſ. 5. §. 7.
nu. 106. & ſeq. Gratian. d. cap. 358. n. 37.
& ſeq.
109 Ampliatur ſupradicta concluſio, vt
tanto magis procedat, ſi fieret donatio
alij, qui promitteret reſtituere tẽplo ædi-
ficando, quia tunc adeſſet perſona, cum
qua contraheretur, *vt d. Bart. in d. l. ſeruos,*
nu. 4. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 246.
vbi etiam dicit, quod Eccleſiæ conſtruen-
dæ donari poteſt, ſi Notarius pro ea ſti-
puletur.
110 Quæres 1. an legatum dotis relictum
Eccleſiæ conſtruendæ debeatur ſtatim an-
te conſtructionem, vel potius debeat ex-
pectari conſtructio? Reſpondet *Tob. Non.*
conſ. 60. quod legatum huiuſmodi non an-
te debet ſolui, quàm Eccleſia conſtructa,
& conſecrata ſit, *arg. l. filium, vbi Bart.*
& alij, ff. de opt. legat. contraria tamen ſen-
tentia, videlicet quod legatum debeatur
ante conſtructionem, videtur verior, quia
in conſtructione Eccleſiæ hoc eſt ſpeciale,
vt quando mittitur primus lapis, conſi-
gnetur dos: nec Epiſcopus licentiam ædi-
ficandi concedere debet, niſi prius con-
ſtitura dote, *cap. nemo, de conſecrat. diſt. 1.*
111 cenſetur autem teſtator ſe conformaſſe
cum diſpoſitione iuris, niſi de contrariò
expreſsè conſtet, *ità Genuenſ. in tract. de*
Eccleſ. q. 266. vbi pro hac ſententia citat
Innoc. & Abb. in cap. nos quidem de teſtam.
112 Quæres 2. an minor poſſit conſtruere,
vel dotare Eccleſiam ſine decreto Iudi-
cis, & alijs ſolẽnitatibus ſtaturarijs? Reſp.
113 affirmatiuè, dummodo maior ſit 14. an-
nis: minor enim in cauſis ſpiritualibus, &
beneficialibus, & dependentibus ab eis
habetur pro maiori, *cap. ſi annum, de Iu-*
dic. in 6. quemadmodum maiori compa-
ratur in vltima voluntate, & matrimonio,
l. Aurelio, §. Caius, ff. de liberat. legat. cap.
2. de Deſponſ. impub. Genuenſ. d. tract. de
Eccleſ. q. 334. vbi idem dicit in muliere.
114 Quæres 3. an teſtator mandans, Eccle-
ſiam conſtrui in fundo ſuo, cenſeatur totũ
fundum donaſſe Eccleſiæ? Reſp. negati-
uè, *per tex. in l. 2. §. Celſus, ff. de Relig. &*
ſumpt. fun. vbi non totus, qui ſepulturæ
deſtinatus eſt, locus fit religioſus, ſed qua-
tenus corpus humatum eſt; vnde eam
partem fundi cenſetur donaſſe, quæ ad
Eccleſiam ibidem conſtruendam neceſſa-
ria, & opportuna videbitur arbitrio Epi-
ſcopi, *& ità ſenſit Franeb. in cap. Abbate*
ſanè, de Sent. & re iud. in 6. quem refert
Genuenſ. in d. tract. q. 171. vbi etiam dicit,
quod teſtator legans Eccleſiæ annuam
quantitatem ſoluendam ex aliquo prędio,
vel domo, non intelligitur legaſſe domi-
nium prædij, vel domus; & ideò hæres po-
teſt huiuſmodi domum alienare ſine con-
ſenſu Rectoris Eccleſiæ, dummodò alienet
cũ dicto onere, *Spec. in tit. de Locat. §. nunc*
aliqua, nu. 144. vide eumdem Genuenſ. d.
tract. q. 341. vbi ſubdit, quod hærede
non præſtante huiuſmodi annuam quanti-
tatẽ, poterit Eccleſia fundum vẽdicare, *per*
text. in l. 1. C. de Donat. quæ ſub modo &c.

116 Quæres 4. an legatum annuũ perpetuò relictum Eccleſiæ, debeatur etiam poſt tempus centum annorum? Reſp. affirmatiuè *cum Tiraq. de priuil. pia cauſ. priuil. 90. Genuenſ. in d. tract. de Eccleſ. q. 328.* vbi ſubijcit, quod legatum annuum vſuſfructus finitur ſpatio centum annorum, nè proprietas apud hæredem ſit inutilis.

117 Quæres 5. an dos Eccleſiæ ſit priuilegiata ſicut dos mulieris? Reſp. affirmatiuè: & ideò ſicut dos mulieris præfertur omnibus creditoribus habentibus tacitam hypothecam, etiam prioribus tempore, tam in actione reali, quàm perſonali, *l. 1. C. de rei vxor. act. l. aſſiduis, vbi DD. C. qui pot. in pign. hab.* ità Eccleſia hoc priuilegium anterioritatis habet cõtra creditores fundatoris pro habenda dote, vel ea recuperanda, cum bona conſtruentis Eccleſiam ſint tacitè pro dote hypothecata, *latè Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q.* 138. vbi dicit, quod omnia priuilegia competentia doti mulieris, competunt etiam doti Eccleſiæ.

118 Quæres 6. an valeat legatum factum Eccleſię, quam in ſpecie non expreſſit defunctus adeò, vt ignoretur, quam voluerit intelligere? Reſp. huiuſmodi legatum non eſſe inualidum, nã ſi teſtator Eccleſiã v. g. S. Mariæ ſimpliciter nominauit, erit parochiali Eccleſiæ, ſi eius ſit nominis, aut eius nominis pauperiori pręſtandũ, vel deniq; Cathedrali, ſi in ea Ciuitate, vel Diœceſi nulla eſſet Eccleſia, quæ ſub illo titulo vocaretur, niſi obſtet mens teſtatoris, *Genuenſ. in Prax. Archiep. Cur. Neap. cap. 57. num. 14. & 15.* ſubdens, quod in du-
119 bio magis intelligitur relictum monaſterio monialiũ, quàm monachorũ, *Craſſ. §. legatum, q. 64. nu. 5. Gom. var. tom. 2. cap. 11. num. 8. & alij apud Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. p. 3. alleg. 83. num. 41.*

120 Quæres 7. an ſi monaſterium, ſeu Eccleſia conſtrui nequeat in loco per teſtatorem deſtinato, poſſit Epiſcopus licentiam concedere, vt in alio loco conſtruatur? Reſp. affirmatiuè, *arg. cap. 3. de Teſtam. Alex. conſ. 73. vol. 7. Gambar. de offic. legat. lib. 6. à num. 223. Aloiſ. Ricc. collect. 558. in fin. par. 3. Emman. qq. Regular. tom. 2. q. 125. art. 10. & alij apud*
121 *Barboſ. loco cit. d. alleg. 83. nu. 10. & 16.* vbi etiam dicit, quod data negligentia hæredis non conſtruentis Eccleſiam in loco per teſtatorem deſtinato, poterit Epiſcopus in alio loco, ſeu alio modo exequi eiuſdem teſtatoris voluntatem, *ex trad. per Lap. all. 87. poſt nu. 4. Monet. de Commut. vltim. volunt. cap. 5. nu. 531.*

SVMMARIVM.

122 *Defuncto Rectore, qui malè alienauit rem Eccleſiæ, vel inutiliter contraxit, remanet poſſeſſio ciuilis apud Eccleſiam.*

123 *Quid operetur hæc ciuilis poſſeſſio.*

124 *Prælatus, ſeu Rector ſucceſſor poſſidet abſque noua apprehenſione.*

125 *Pupillus, & Eccleſia non poſſunt amittere poſſeſſionem.*

Ex contractu ab Eccleſia, vel pupillo inutiliter facto non transfertur poſſeſſio, ibidem.

126 *Prælatus nomine Eccleſiæ poteſt agere iudicio manutentionis, quando aliquis, Eccleſia vacante, occupauit naturalem.*

127 *Quando agitur de priuanda Eccleſia iure ſuo ex facto Rectoris, vel alterius nullo, Eccleſia non dicitur priuata, ſed manutentio ſemper poteſt intentari.*

128 *Datur interdictum, Vnde vi, pro recuperatione naturalis ab alio occupatę.*

129 *Vnio facta ab Ordinario præſtat titulum coloratum ad effectum vt Rector Eccleſiæ agere poſſit remedio poſſeſſorio, ſiue actione ſpolij, etiamſi Rector ipſe nunquam poſſederit.*

130 *Regula, de Triennali, non obſtat agenti ſpolio.*

Succeſſor ſpoliantis non iuuatur iſta regula, ibidem.

131 *Idem Prælatus, ſeu Rector, qui bona Eccleſiæ malè alienauit, poteſt nomine ipſius Eccleſiæ agere interdicto retinẽda.*

Eccleſia res malè alienatas poteſt propria auctoritate recuperare, ibidem.

132 *Interdictum, vti poſſidetis, habet naturam mixtam, nempe ciuilis retinendæ, & recuperandæ naturalis.*

133 *Quando fructus bonorum Eccleſiæ malè alienatorum debeantur à die factæ alienationis, & quando à die moti iudicij.*

134 *Quando Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ teneatur ſtare pacto, quod fecit.*

Quæſtio Decima.

An mortuo Prælato, ſeu Rectore malè alienante rem Eccleſiæ, vel inutiliter contrahente, remaneat poſſeſſio ciuilis apud Eccleſiam, & quid hæc ciuilis poſſeſſio operetur.

122 RESp. quod mortuo Prælato Eccleſia eo caſu retinet ciuilem poſſeſſionem, quam non amittit ex eo, quod aliquis ſibi occupet naturalem, ità vt ratione

eiuſdem

123 eiuſdem ciuilis Prælatus ſucceſſor ex-
pellere poſſit occupantem, eoque expul-
ſo naturalem primæuam recuperare: Præ-
latus enim ſucceſſor poſſidet abſque noua
124 apprehenſione, quia Eccleſia poſſidet,
Bart. in l. 1. §. interdictum, num. 3. verſ.
quandoque per illam clandeſtinam appre-
henſionem &c. ff. Vti poſſid. & in l. 3. §. cum
igitur, nu. 1. ff. de Vi arm. & in l. 1. §. ſi
125 vir vxori, nu. 3. ff. de Acquir. poſſ. vbi
dicit, quod pupillus, & Eccleſia non poſ-
ſunt amittere poſſeſſionem: & ideò ex
inutili contractu ab eis facto non tranſ-
fertur poſſeſſio, licèt ſecus ſit in alijs, In-
noc. in cap. cum ſuper, nu. 4. de cauſ. poſſ.
& propriet. & in cap. cum in officijs, nu. 6.
verſ. ſi autem ſolummodo &c. de Teſtam.
Natt. conſ. 562. nu. 10. & ſeq. Pariſ. conſ.
24. nu. 7. & ſeq. vol. 1. Guid. Pap. deciſ.
355. Rot. in Recent. p. 6. deciſ. 78. nu. 38.
126 & deciſ. 139. nu. 9. 15. 16. 25. 27. & 34.
vbi, quod poteſt Prælatus nomine Eccleſiæ
agere iudicio manutentionis, quando ali-
quis, Eccleſia vacante, occupauit natura-
lem, & deciſ. 275. nu. 16. & ſeq. & deciſ.
127 291. nu. 5. & 6. vbi, quod quando agi-
tur de priuanda Eccleſia iure ſuo ex facto
Rectoris, vel alterius nullo, Eccleſia non
dicitur priuata, ſed manutentio ſemper
poteſt intentari, & deciſ. 1. nu. 1. de Reſtit.
ſpol. in nou. Caputaq. dec. 170. p. 3. vbi, quod
128 datur interdictum vnde vi pro recupe-
ratione naturalis ab alio occupatæ, Gomi-
tol. deciſ. 1. & 9. per tot. vbi, quod vnio
facta ab Ordinario ſuffragatur, & præſtat
titulum coloratum ad effectum, vt Rector
Eccleſiæ, ad cuius fauorem fuit facta vnio,
agere poſſit nomine eiuſdem Eccleſiæ re-
medio poſſeſſorio, ſiue actione ſpolij, etiāſi
Rector ipſe nunquam poſſederit, modò
conſtet de effectuatione vnionis, quo caſu
non obſtant regulæ vnionum reuocatoriæ,
130 nec regula de Triennali, quæ ſimiliter
non obſtat agenti ſpolio, Sarnen. ſuper d.
reg. de Triennali q. 11. verſ. circa ter-
tium &c. vbi, quod nec ſucceſſor ſpolian-
tis iuuatur iſta regula.
131 Sed quæres, an idem Prælatus, qui
malè alienauit bona Eccleſiæ, poſſit no-
mine ipſius Eccleſiæ agere interdicto re-
tinendæ? Reſp. affirmatiuè, Genuenſ. in
tract. de Eccleſ. q. 381. vbi addit, quod
Eccleſia res malè alienatas poteſt propria
auctoritate recuperare, Rot. d. deciſ. 119.
132 nu. 27. & ſeq. par. 6. Recent. vbi, quod
interdictum, vti poſſidetis, habet naturam
mixtam, nempe ciuilis retinendæ, & recu-
perandæ naturalis.
133 Quæres 2. an fructus bonorum Eccle-
ſiæ malè alienatorum debeantur à die moti
iudicij, vel à die factæ alienationis? Reſp.
quod regulariter in recuperatione rei
Eccleſiæ nulliter alienatæ fructus debent
reſtitui à die factæ alienationis, deductis
tamen grauaminibus, & expenſis, iuxta
textum in l. iubemus nulli, §. ſanè, & §. ſeq.
C. de Sacroſ. Eccleſ. cap. ſi quis Presbyte-
rorum, de Reb. Eccleſ. non alien. de quo latè
Paul. Rub. in annot. ad deciſ. 444. nu. 12.
& ſeq. par. 4. tom. 2. Recent. & nos fuſiùs
ſcripſimus in tract. de Temp. legal. lib. 4.
cap. 14. aliquando tamen debentur à die
moti iudicij, vt quando fuit erratum in
facto eo quia putabatur, rem eſſe ſolitam
locari; idemque dicendum, quando inter-
ceſſit error iuris valde dubij, qui æquipa-
ratur dubio facti, Peregrin. de fideicom.
art. 49. num. 120. Rot. d. deciſ. 444. nu. 1.
& ſeq.
134 Notandum tamen eſt, quod quando
præiudicium Prælati, ſeu Rectoris eſt ſe-
parabile ab intereſſe Eccleſiæ, puta ſi pa-
ctum non tangat iura Eccleſiæ, tunc tene-
tur Rector, ſeu Prælatus ſtare pacto, quod
fecit, illique præiudicat idem pactum,
donec vixerit, quamuis nocere non poſſit
Eccleſiæ, vt tradunt gloſ. & DD. in cap. cum
veniſſent, de Inſtit. Rot. deciſ. 22. num. 9.
& ſeq. par. 2. Diuerſ. & dec. 29. num. 15.
& 16. par. 6. Recent.

SVMMARIVM.

135 *Adminiſtratores Eccleſiæ per viam ex-
tinctionis poſſunt retrouendere cenſum
ſtante diſdicta, non tamen cenſum ipſum
cedere translatiuè.*
136 *Quando retroceſſio dicatur facta extin-
ctiuè, & nu. 137.*
*Mens contrahentium potiùs attendi de-
bet, quàm verborum formula, ibidem.*
137 *Actus regulatur, & interpretationem re-
cipit à prohemio.*
138 *Quando tertius redimens cenſum pro
alio, poſſit acquirere iura extinctionis.*
139 *Fideiuſſor pro ſua indemnitate poteſt
cenſum extinguere.*
140 *Quando ceſſio cenſus præſumatur facta
translatiue.*
*An in hoc credatur atteſtationi creditoris,
ibidem.*
141 *Fideiuſſor principalis debitoris emens
cenſum, an & quando poſſit annuas re-
ſponſiones tam à principali debitore,
quàm à confideiuſſore exigere, & n. 142.
& ſeq. vſque ad nu. 147.*
142 *Quando primus fideiuſſor cenſeatur fi-
deiuſſiſſe contemplatione ſecundi, &
quando non, & nu. 146.*
143 *Secundus fideiuſſor cenſetur ſe obligaſſe,*

contemplatione primi.

145 *Fideiuſſor ſoluendo creditori, videtur in dubio potius emiſſe nomen debitoris, quàm extinguere voluiſſe propriam obligationem.*

147 *Correus, qui ſolidum ſoluit principali creditori, poteſt repetere à confideiuſſore pro rata ſine ceſſione.*

Quæſtio Vndecima.

An Eccleſia, & loca pia, ſeu eorum adminiſtratores in actu retrouenditionis cenſus poſſint abſque beneplacito Apoſtolico cedere iura translatiuè.

135 RESp. quod Adminiſtratores Eccleſię
poſſunt quidem per viam extinctionis ſine beneplacito Apoſtolico retrouendere, ſeu retrocedere cenſum ſtante diſdicta, cum eo caſu actus ſit omnino neceſſarius, *ad trad. per Rot. apud Cenc. de Cẽſib. decis. 294. in princ.* ſed translatiuè cenſum cedere ſine beneplacito Apoſtolico non poſſunt, tum quia talis ceſſio eſt actus voluntarius, tum etiam quia cenſus inter ſtabilia computatur, *Rot. apud Pacif. de Salu. interd. decis. 209. num. 9. & apud Cenc. decis. 81. n. 7. & par. 7. Recent. decis. 235. nu. 4. & ſeq. & decis. 283. num. 13. & apud Merlin. poſt tract. de Pignor. dec. 95. num. 6. & ſeq.*

136 Dicitur verò retroceſſio facta extinctiuè, non ſolũ quando ipſemet debitor cenſũ extinguit, ſed etiam quando alius ſoluit de conſenſu, & mandato debitoris, vel quando ſolutio fit ab eo, qui in ſe cenſũ accollauit, vel quãdo tertius intẽdit ſolũ liberare debitorẽ, vel etiã quando ex lectura inſtrumẽti apparet, ceſſionẽ cẽſus fuiſſe extinctiuã vt quia ceſſio facta fuerit in vim pręcedentis diſdictæ, vel ad effectum acquirendi ius, & actiones pro quantitate ſortis: quibus caſibus ceſſio dicitur extinctiua, etiamſi facta fuerit cum illa clauſula, trãſlatiuè, non autem extinctiuè, cum potius mens contrahentium attẽdi debeat, quam
137 verborum formula, *Rot. decis. 83. num. 8. apud Merlin. poſt tract. de Pignor.* præſertim quando in prohemio, à quo totus actus regulatur, & interpretationem recipit, vel in corpore inſtrumenti, verba à retrouenditione incipiunt, vel cedentes translatiuè iura cedere non poterant, ſed tantum extinctiuè, *Rot. apud. Merlin. vbi ſupra decis. 67. n. 8. & ſeq. & decis. 95.*
138 *n. 5. cum ſeq.* vbi ſubijcit, declarationem contrahẽtium, quod iura dicantur ceſſa translatiuè, non extinctiuè, eo caſu intelligendã eſſe reſpectu ſortis, vt ſcilicet ſoluens pro alio de proprijs pecunijs poſſit ſummam ſolutam irreuocabiliter repetere à principali debitore, *Rot. in Romana Saluiani 27. Maij 1619. coram Pirouano, impreſſ. poſt Addit. Cenc. de Cenſib. decis. 45. & in Rauennaten. cenſus 27. Iunij 1639. coram Dunozet, & 26. Nouembris eiuſdem anni coram eodem*; quod tamen procedere poteſt, quando alius ſoluit de conſenſu, vel mandato debitoris: alioquin tertius redimẽs cenſum pro alio, non poſſet acquirere iura extinctionis, cũ debitor inuitus nõ poſſit ad cẽſus redemptionẽ, & extinctionẽ cogi, *vt expreſsè cauetur in bulla Pij V. ſuper forma creandi cenſus, incip. Cum onus &c. relat. per Quaran. in ſum. Bullar. in ver. contractus cenſualis, & obſeruant Auend. de cenſib. cap. 106. num. 6. Felician. eodem tract. tom. 1. lib. 4. cap. 1. num. 11. & alij relati per Rot. apud Merlin. poſt tract. de Pignor. decis. 83. n. 1. & apud Cenc. de Cenſibus poſt Addit. decis. 45.*

139 An verò liceat fideiuſſori pro ſua indemnitate cenſum extinguere? affirmat *Rota apud Cenc. d. decis. 45 in fin.*

140 Præſumitur verò ceſſio translatiuè, quãdo fit ſimpliciter, *Rot. dec. 43. apud Cenc. poſt addit. & apud Merlin. poſt tract. de Pignor. dec. 67. num. 8. & decis. 24. nu. 13. verſ. & licèt, & dec. 83. nu. 1.* vbi; quod etiam præſumitur ceſſio translatiuè, quando ſors per tertium ſoluta, repeti non poteſt à principali debitore; idemque dicendum, quando redimens cenſum declarauit ſoluere de proprijs pecunijs ad effectum reportandi ceſſionem contra debitorem cenſus, *Rot. apud Merlin. d. decis. 83. num. 7. & ſeq.* vbi quod veriſimilius eſt, tertium ſoluentem de proprijs pecunijs cum ſupradicta declaratione, voluiſſe potius acquirere cenſum, & fructus lucrari, quàm illum extinguere, & ſimplicem pecuniæ creditorem eſſe, etiamſi ceſſio facta fuerit per verba, *retrouendidit, & retroceſſit*, quæ videntur importare veram cenſus extinctionem: non enim verba, ſed mens contrahentium attendi debet, *vt ſupra diximus, vide Rot. apud Cenc. poſt addit. decis. 43. nu. 8. & 9. & apud Merlin. d. decis. 83. nu. 9. & ſeq.* vbi, quod in hoc defertur etiam atteſtationi creditoris declarantis, an intellexerit cenſum transferre, vel extinguere, licèt huiuſmodi atteſtatio, ſeu declaratio facta fuerit ex interuallo.

Et hoc quidem locum habet non tãtùm in tertio, ſed etiam in fideiuſſore

prin-

principalis debitoris obligato in eodem
141 instrumento cenſus: hic enim, ſi emerit cenſum, ſeu nomen, & ius reditus, poterit annuas reſponſiones tam à principali debitore, quàm à confideiuſſore exigere; cum hac tamen diſtinctione, quod contra principalem debitorem poteſt agere ad integrum cenſum: contra fideiuſſorem, non ad integrum cenſum, ſed ad id, quod ſupereſt, deducta eius rata, *§. ſi plures, inſt. de fideiuſſ. Buratt. dec. 645. nu. 10. Cenc. p. 2. cap. 2. q. 2. art. 5. nu. 2. & ſeq. Rota apud eundem dec. 178. & apud Merlin. d. deciſ. 24. nu. 1. & ſeq. & nu. 14. cum ſeq. Gratian. diſcept. for. cap. 459. num. 19 & ſeq. Fontanell. de Pact. nuptial. clauſ. 4. gloſ. 18. par. 3. num. 70. & ſeq. & deciſ. Catalon. 216. num. 7.* quod procedit etiam in
142 eo, qui diuerſo tempore fideiuſſit, dummodo in inſtrumento actum fuerit cum fideiuſſore, vt alius daretur confideiuſſor; vnde ſi ſecundus fideiuſſor emat cenſum cum ceſſione iurium, non poterit à primo fideiuſſore ſolidum petere, quia primus cenſetur fideiuſſiſſe contemplatione ſecundi, & ſub ſpe mutui periculi, *Neguſ. de Pignor. p. 5. mem. 3. nu. 36.* vbi etiam di-
143 cit, quod ſecundus cenſetur ſe obligaſſe contemplatione primi, *Card. Seraphin. dec. 865. nu. 1. & alij apud Cenc. p. 2. q. 2. art. 5. nu. 8.*
144 Hæc tamen concluſio procedit, quando fideiuſſor ſoluit vti vnus ex fideiuſſoribus, *Alex. conſ. 38. in fin. lib. 5. Vinc. de Franch. dec. 55. num. 1. Greg. deciſ. 190.* ſecus ſi ſoluit vti tertius, quaſi emendo nomen debitoris, *iuxta tex. in l. cum is qui, 37. ff. de fideiuſſ.* hoc enim caſu poteſt repetere à coobligaris omne, quod ſoluit, etiam non dempta rata, ſeu propria portione, *gloſ. in l. Modeſtinus, ver. actionum, ff. de Solut. Rota in Romana Societatis 24. Februarij 1612. coram Card. Sacrato, prout refert Beltram. ad Greg. d. deciſ. 190. & in Romana cenſus 18. Maij 1618. coram Manzanedo, & in alijs relat. in d. deciſ. 24.*
145 *nu. 6. 10. & ſeq. apud Merlin.* vbi, quod in dubio fideiuſſor ſoluendo creditori, videtur potius emiſſe nomen debitoris, quàm extinguere voluiſſe propriam obligationem, *per tex. in l. fideiuſſoribus 18. l. cum is, qui, 37. ff. de fideiuſſ.*
146 Idemque dicendum, ſi prior fideiuſſor non acceſſit contemplatione poſterioris: tunc enim poſterior, qui diuerſo tempore interuenit, ſi ſoluat integrum debitum, & reportet à creditore ceſſionem iurium, poterit integraliter, & inſolidum repetere quicquid ſoluit, *Spec. in tit. de Renunc. &c. nu. 13. Rot. dec. 617. nu. 5. & ſeq. par. 5. tom. 2. Recent. Card. Seraphin. d. deciſ. 865. nu. 1.* vbi dicit, quod non cenſetur prior fideiuſſor acceſſiſſe contemplatione ſecundi, quando actum eſt cum ſolo creditore de dando, ſeu præſtando ſecundo, *& ità ſentiunt alij, quos retuli in tractatu de Tempore legal. lib. 4. cap. vlt. nu. 134. & ſeq.*
147 An verò correus, qui ſolidum ſoluit principali creditori, poſſit repetere à confideiuſſore pro rata ſine ceſſione? negat *Beltramin. ad Greg. d. deciſ. 190.* contrarium tamen ſenſit *Rot. apud Merlin. d. deciſ. 24. nu. 1.* vbi, quod correus in tali caſu repetere poteſt à confideiuſſore ſine ceſſione, ſiue ſoluerit inuitus, ſiue voluntariè.

SVMMARIVM.

148 *Monaſterium ſuccedit in bonis Nouitij decedentis ante profeſſionem in duobus caſibus hic expreſſis, & num. ſeq.*
150 *Profeſſio tacita non obligat Nouitium ad illam religionem in ſpecie, quam ingreſſus fuit, ſed poteſt eo caſu tranſire ad aliam etiam laxiorem.*
151 *Nouitio profeſſo in monaſterio bonorum incapaci, ſuccedūt venientes ab inteſtato.*
152 *Monaſterium non ſuccedit Nouitio, qui in articulo mortis non expleto probationis anno, ad profeſſionem admiſſus fuit iuxta priuilegia Religionis.*
153 *Quando res immobilis legatur Capuccinis, debetur æſtimatio rei legatę.*
154 *Legatum factum Eccleſię, ſi adimpleri non poteſt propter incapacitatem legatarij, conuertendum eſt in alios pios vſus.*

Quæſtio XII.

Quando Monaſterium ſuccedat in bonis Nouitij decedentis ante profeſſionem.

148 RESP. quod ſuccedit in duobus caſibus, quorum primus eſt, quando Nouitius in ipſo ingreſſu expreſsè obtulit ſe, & ſua bona: tūc enim conſtat de eius intentione, quod voluerit, bona peruenire ad monaſterium, *Abb. in cap. in præſentia, nu. 68. vbi etiam Dec. nu. 283. & ſeq. de Probat.*
149 Secundus caſus eſt, quando Nouitius perſeuerauit vltra annum, hoc enim caſu tacitam profeſſionem emiſiſſe cenſetur, cōcurrentibus tamen infraſcriptis conditionibus, videlicet quod habitus profeſſorum ſit diſtinctus ab habitu nouitiorū: 2. quod Nouitius ſciens, & ſponte illum ſuſcipiat: 3. quod perſeuerauerit triduò poſt annum

annum, ità *Abb. in cap. ad noſtram nu. 5.*
150 *de Regul.* ſubdens, quod talis profeſſio
nõ obligat ad illam Religionem in ſpecie,
ſed in genere, ità vt Nouitius eo caſu tran-
ſire poſſit ad aliam Religionem etiam
laxiorem, *Calder. conſ. 5. eod. tit. Genuenſ. in
tract. de Eccleſ. q. 461.* quod tamen in-
151 telligendum eſt, dummodò monaſte-
rium ſit capax bonorum, nam ſi eſſet in-
capax, Nouitio etiam profeſſo ſuccederẽt
venientes ab inteſtato, *vt obſeruat Ge-
nuenſ. ibidem.*

Addit *Sanch. in ſum. tom. 2. lib. 5. cap.
4. nu. 16. Megal. par. 2. lib. 2. cap. 27. nu.
50. Zanard. in Direct. Theol. par. 2. cap.
17. ad fin. Fauſt. in Theſaur. Relig. lib. 5.
q. 167. nu. 4. & alij apud Dian. par. 3.*
152 *tract. 2. reſ. 17.* quod monaſterium ſuc-
cedit etiam nouitio, qui in articulo mor-
tis, non expleto probationis anno, ad
profeſſionem admiſſus fuit iuxta priuile-
gia Religionis, quia vbi quis ſemel virtute
priuilegiorum profeſſus eſt, redditur verè
in poſterum profeſſus, nec alia indiget
profeſſione, poſt quam conualuerit; con-
trarium tamen tenuerũt *Ricc. in Prax. for.
Eccleſ. par. 2. reſ. 493. Barb. de offic. &
pot. Epiſc. par. 3. alleg. 101. num. 34.* aſ-
ſerentes, quod tunc monaſterium ſucce-
dit, quando explorata voluntate tempore
ſanitatis cum debitis requiſitis profeſſio
emittitur, *& hanc ſententiam vti probabi-
liorem ſequuti ſumus in tract. de regim. Ec-
cleſ. lib. 7. cap. 9. num. 11.*
153. Notandum eſt etiam, quod vbi res im-
mobilis legatur Capuccinis, vel alijs in-
capacibus, eo caſu debetur æſtimatio rei
legatę, *ſecundùm Paul. de Caſtr. in l. apud
Iulianum §. conſtat, ff. de leg. 1. Io. Ant.
Lanar. conſ. 80. quos refert, & ſequitur Ge-
nuenſ. in d. tract. q. 439.* ſubdens, quod lega-
154 tum factum Eccleſię, ſi adimpleri non
poteſt propter incapacitatem legatarij,
conuertendum eſt fauore animę in alios
pios vſus, *per tex. in cap. nos quidem, vbi
DD. de Teſtam. l. 1. C. de expenſ. ludor.
lib. 11.*

SVMMARIVM.

155 *Molendinum Eccleſiæ, ſi minetur ruinam ob fluminis impetum, poteſt ab eadem Eccleſia in alium locum transferri.*
Eccleſia continet vtilitatem publicam, ibidem.
156 *Eccleſia poſſidens in aliquo loco molendinum, poteſt alios prohibere, nè alia molendina conſtruant.*
157 *Quid ſi molendinum eſſet fiſcale.*
158 *Propter publicam vtilitatem à priuatorũ vtilitate receditur.*
159 *In priuilegijs Eccleſia fiſco comparatur, immo eſt magis priuilegiata, quam fiſcus.*
160 *In reditibus Eccleſię verſatur publica vtilitas.*
161 *Eccleſiæ poſſidenti molendinum ab immemorabili competit ius prohibendi, nè alia conſtruantur.*
162 *Quid ſi ex Principis reſcripto Eccleſia ſola pluribus annis molẽdinũ habuerit.*
163 *Non poteſt alius auferre lucrum ei, qui ex Principis reſcripto molendinum primò conſtruxit.*
164 *Publica vtilitas conſiſtit etiam in molendinorum conſtructione, & copia, ſed præfertur vtilitas publica, quæ concurrit ex parte Eccleſiæ.*
165 *Non dicitur vtilitas publica, ſed priuata, quando queſtus cedit in commodum priuatum.*
166 *Regula, quod non licet in flumine publico conſtruere molendinum in ſuperiori parte in damnum habentis molendinum in parte inferiori, procedit in molendinis priuatorum.*
167 *Damnum pati videtur qui commodum amittit, quod ex publico conſequebatur.*
168 *Quando agi poſſit negatoria generali, ius ibi non eſſe ità ędificare.*
Negatoria datur ſoli Domino loci, ibidẽ.
169 *Si primus licitè ędificauit in flumine publico, ſecundus non poteſt ędificare, & auferre lucrum, quod licitè percipit primus ex publico.*
170 *Non licet conſtruere molendinum in inferiori parte fluminis publici cum damno molendini ſuperioris.*
171 *Non poteſt conſtrui molendinum in flumine publico, ſi alteri habenti antiquius molendinum damnum inferatur circa primæuum curſum aquę.*
172 *Quãdo quis in flumine priuato poſſit ędificare, & frui aqua dicti fluminis etiam cum damno tertij, & num. 173. & ſeq.*
174 *Licitum eſt in ſuo facere quod placet, dummodo nihil immutatur in alienum.*
195 *In dubio nemo præſumitur opus facere animo nocendi.*
176 *Flumen quando dicatur publicum, & quando priuatum.*
197 *Quando per conſtructionem noui molendini diminuitur ſolum frequens molentium concurſus, licita eſt noua conſtructio: ſecus ſi conſuetus aquæ curſus impediatur.*
An, & quando damnum minoris frequentia habeatur in conſideratione, ibidem, & num. 178.
179 *Qui habet ſeruitutem ducendi aquam pro molen-*

molendino , non poteſt extruere aliud
molendinum .
180 *Aqua ad certum vſum conceſſa non poteſt*
quis vti ad alium vſum .

Quæſtio XIII .

An molendinum Eccleſiæ , ſi minetur ruinam ob fluminis impetum, poſſit ab eadem Eccleſia in alium locum transferri .

155 RESp. affirmatiuè , quia Eccleſia con-
tinet vtilitatem publicam , *vt latè*
probat Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 194.
156 Eadem ratione Eccleſia, quæ in aliquo
loco poſſidet molendinum, poteſt alios
prohibere , nè alia molendina conſtruant
157 in eius præiudicium : quia ſicuti licita
eſt prohibitio, quando molendinum eſſet
fiſcale,propter publicam vtilitatem,prop-
158 ter quam ab vtilitate priuatorum re-
ceditur , *Bald. conſ. 410. nu. 7. verſ. quid*
dicam finaliter &c. lib. 5. Natt. conſ. 106.
nu. 1. & alij, quos refert, & ſequitur The-
ſaur. deciſ. 16. n. 13. verſ. ſexta ſequitur &c.
Anchar. conſ. 11. & 155. Boer. deciſ. 125.
ità multo magis id locum habet in Eccle-
159 ſia,quæ in priuilegijs fiſco comparatur,
immò magis eſt priuilegiata,quàm fiſcus,
Card. Seraphin. deciſ. 594 nu. 24. & com-
munem dicit Genuenſ. in d. tract. q. 174.
nu. 3. & q. 251. nu. 2. & ſeq. & q. 252.
nu. 6. & q. 472. nu. 4. & d. q. 194. nu. 3.
vbi , quod in reditibus Eccleſiæ verſatur
160 publica vtilitas, cum ex ijs alantur eius
miniſtri, *Surd. in tract. de Alim. tit. 8. pri-*
161 *uil. 1. n. 19.* quod præcipuè procederet ,
ſi Eccleſia eſſet in poſſeſſione molendini à
tempore immemorabili, cuius vigore cō-
petit ius prohibendi,nè alia conſtruantur,
Bald. in l. item lapilli , nu. 5. verſ. ſecundo
quæro &c. ff. de Rer. diuiſ. Franc. Marc.
deciſ. 106. nu. 5. verſ. præterea &c. Rot.
deciſ. 425. num. 10. & ſeq. par. 4. tom. 2.
Recent. Ciriac. contr. 310. nu. 45. & ſeq.
162 vel ſi ex Principis reſcripto ſola pluri-
bus annis molendinum habuerit:hoc enim
caſu poſſet etiam prohibere , nè alius eo-
dem iure vtatur , *arg. l. ſi quiſquam , ff. de*
Diuerſ. & tempor. præſcript. gloſ. commu-
niter recepta in l. fin. ver. datam exceptio-
nem, ff de Vſucap. Bald. in d. l. item lapilli,
nu. 5. Franc. Marc. deciſ. 106. nu. 6. latè
Balb. de Præſcript. in 4. par. 5. princ. q. 6.
num. 10. & 11. Franc. Viu. commun. opin.
511. lib. 2. Vrſell. concl. 62. in ver. ædifica-
re nu. 61. quorum ſententiam amplexi ſu-
mus in tract. de Temp. leg. lib. 2. cap. 83.
q. an

nu. 53. per doctrinam Bart. in l. quominus,
nu. 2. & 3. ff. de flumin. vbi,quod non po-
163 teſt alius auferre lucrum ei , qui ex
Principis reſcripto molendinum primò
conſtruxit . vnde in his caſibus limitanda
eſt regula, quod in fundo proprio, ſeu pri-
uato licet cuique molendinum ædificare ,
vide Alex. conſ. 194. nu. 1. & ſeq. lib. 2.
Roſent. de feud. cap. 5. concl. 29. nu. 3. & 4.
Cancer. par. 2. cap. 1. nu. 106. Theſaur. d.
164 *deciſ. 16. nu. 1.* quamuis enim publica
vtilitas conſiſtat etiam in molendinorum
conſtructione,& copia, *ad trad. per Cyriac.*
contr. 310. nu. 95. nihilominus præferenda
ſemper eſt vtilitas publica , quæ concurrit
ex parte Eccleſiæ,cum hęc ſit fauorabilior,
& magis priuilegiata, *Tiraq. de Priuil. piæ*
cauſ. priuil. 146. Surd. de Alim. tit. 2. q. 15.
nu. 165. Genuenſ. in d. tract. q. 251. nu. 2.
& ſeq. & q. 444. nu. 2. præterea aduer-
165 tendum eſt, an quæſtus percipiendus ex
nouis molendinis , ceſſurus ſit in commo-
dum priuatum,vt frequentiùs accidit;tunc
enim non ageretur de vtilitate publica ,
ſed de priuata, *vt d. Bald. d. conſ. 410. n. 7.*
verſus fin. lib. 5.
166 Si verò agitur de molendinis priuato-
rum , regula eſt, quod non licet in flumine
publico conſtruere molendinum in ſupe-
riori parte,in damnum habentis molendi-
num in parte inferiori , *l. 2. §. merito , ff.*
Nè quid in flum. publ. vbi, quod damnum
167 pati videtur qui commodum amittit ,
quod ex publico cōſequebatur,quale qua-
le ſit, *Bart. in l. quominus, nu. 8. & 9. ff. de*
168 *flumin.* ſubdens , quod in tali caſu po-
teſt agi negatoria generali,ius ſibi non eſſe
ità ædificare : quia licèt negatoria detur
ſoli Domino loci , & poſſidens prius mo-
lendinum non ſit Dominus loci , cum flu-
men ſit publicum, eſt tamen Dominus ſui
molendini , quod deterius redditur prop-
ter opus factum in flumine publico , & ſic
nomine ſuæ rei agit, *Alex. conſ. 203. nu. 1.*
169 *lib. 6.* vbi dicit, quod quando quis licitè
primò ædificauit in flumine publico, non
poteſt alius ædificare in eodem flumine à
parte ſuperiori, & auferre lucrum , quod
licitè percipit primus ex publico, *latè Rip.*
in d. l. quominus, nu. 24. & ſeq. vbi addit,
170 quod neque licet conſtruere molendi-
num in inferiori parte fluminis publicè cū
damno molendini ſuperioris , *Rot. deciſ.*
61. nu. 1. & ſeq. par. 4. to. 2. Recent. vbi,
171 quod non poteſt conſtrui molendinum in
flumine publico , ſi alteri habenti anti-
quius molendinum damnum inferatur cir-
ca primæuum curſum aquæ , etiamſi Prin-
ceps licentiam conceſſerit , vt illud con-
ſtrueretur .

Si

172 Si verò flumen eſſet priuatum perti-
nens ad vtrumque ædificantem, eo caſu
ſecundus poteſt licitè ædificare in ſuo, &
frui aqua dicti fluminis priuati, etiam cũ
damno habentis molendinum inferius,
173 dummodò faciat principaliter, vt ſibi
proſit; quia licitum eſt in ſuo facere quod
174 placet, dummodò nihil immittatur in
alienum, *Bart. in d. l. quominus, num.* 8.
& ibidem Rip. *num.* 25. *& ſeq.* vbi, quod
175 in dubio nemo præſumitur opus facere
animo nocendi, *Alex. d. conſ.* 203. *nu.* 1.
& ſeq. vbi, quod flumen publicum dicitur,
176 quando perpetuò fluit, priuatum verò,
quando non omni tempore, vt quia in
æſtate non fluit, *Rot. d. deciſ.* 61. *nu.* 6. *&*
7. *Hond. conſ.* 84. *nu.* 43. *lib.* 2. *Theſaur.
deciſ.* 16. *nu.* 1.

177 Hoc tamen intelligendum eſt, quando
per conſtructionem noui molendini dimi-
nuitur ſolum frequens molentium con-
curſus: tunc enim licita eſt noua conſtru-
ctio, quia huiuſmodi damnum minoris
frequentiæ tamquam conſiſtens in mera
voluntate molere volentium, non habe-
tur in conſideratione; ſecus ſi per con-
ſtructionem noui molendini conſuetus
aquæ curſus impediatur, ità vt inferiori
molendino auſeratur, vel diminuatur ſo-
lita aqua: hoc enim caſu non licet ædifi-
care nouum molendinum in præiudicium
antiqui, ſiue illud conſtruatur in flumine
publico, ſiue in fundo, ſeu flumine priuato,
vt ſenſit Bart. in d. l. quominus, nu. 8. *&
ibidem Rip. nu.* 82. *Bald. in l. vn. nu.* 58.
verſ. 13. *op. C. de ſent. quæ pro eo quod in-
ter. prof. & conſ.* 463. *nu.* 6. *lib.* 4. *& conſ.*
71. *num.* 3. *& ſeq. lib.* 1. *Afflict. dec.* 388.
nu. 12. *Hond. conſ.* 84. *nu.* 44. *lib.* 2. *Gra-
tian. diſcept. for. cap.* 89. *nu.* 1. *&* 2. *Ciriac.
contr.* 462. *nu.* 5. *&* 6. *tom.* 3. *Rot. deciſ.* 61.
nu. 1. *&* 2. *& dec.* 151. *nu.* 13. *p.* 4. *tom.* 2.
*Recent. vide quæ diximus in tract. de Temp.
legal. lib.* 2. *cap.* 81. *nu.* 18. *& ſeq.*

178 Notandum tamen eſt, quod ſi pacto,
vel præſcriptione tenerentur incolæ acce-
dere ad tuum molendinum, huiuſmodi lu-
crum eſſet conſiderabile, *vt d. Rip. in d. l.
quominus nu.* 82.

179 Notandum 2. quod is, qui habet ſerui-
tutem ducendi aquam pro molendino, non
poteſt extruere aliud molendinum, *Ciriac.
contr.* 310. *nu.* 149. *& ſeq.* vbi, quod con-
180 ceſſio aquæ ex cauſa ſeruitutis, reſtrin-
gitur tantùm ad illum particularem vſum,
& molendinum, nec debetur pro alio vſu,
ſeu molendino, *latè Pariſ. conſ.* 116. *nu.* 4.
& ſeq. p. 1. vbi, quod aqua ad certum vſum
conceſſa, non poteſt quis vti ad alium vſum.

SVMMARIVM.

181 *Hodie delinquens in Eccleſia, gaudet illius immunitate, excepto homicidio, & mutilitatione membrorum, in Eccleſia, eiuſue cœmeterio commiſſa: limitatur num.* 182.

182 *Qui grauia delicta in Eccleſia committunt præter expreſſa, poſſunt ab Epiſcopo ratione loci delicti carcerari, & puniri: limitatur num.* 183.

183 *An Iudex Eccleſiaſticus ob leue delictum poſſit delinquentem in Eccleſia extrahere, & punire.*

184 *An Iudex laicus, vel eius miniſtri poſſint à Reo in Eccleſia, eiuſue domibus arma auferre, & num.* 186.

185 *Iudex Eccleſiaſticus confugienti ad Eccleſiam poteſt ex cauſa arma permittere, ſi armis vti intendat tantùm ad ſui defenſionem.*

186 *Ad obuiandum delicto poſſunt miniſtri Curiæ ſecularis clericos armis ſpoliare, ſi in flagranti reperiantur.*

187 *Clericus capi poteſt non ſolum à Iudice laico, ſed etiam à priuato, ſi commiſerit delictum, & timeatur de fuga, vt illum præſentent Iudici ſuo Eccleſiaſtico.*

188 *Clerici ſuſcipere debent eorum defenſionem, qui ad Eccleſiam confugiunt, & quomodo ſe gerere debeant.*

Quæſtio XIV.

Quando confugientes ad Eccleſiam poſſint ab ea expelli etiam in caſibus in Gregoriana conſtitutione non exceptis:

181 PRæmittendum eſt, quod hodie delinquentes in Eccleſia gaudent illius immunitate, excepto homicidio, & mutilatione membrorum in Eccleſia, eiuſue cœmeterio commiſſa: quia Greg. XIV. *in ſua cõſtit. incipien. Cum alias nonnulli, &c.* priuilegium immunitatis ad vnam tantùm formam ibi expreſſam reduxit, auferendo facultatem aliter iudicandi, & interpretandi; & ideò cum certos caſus exceperit, conſequenter voluit, vt in cęteris omnibus non expreſſis immunitas ſeruetur, nulla habita paritate, vel maioritate rationis, *Vulp. in Prax. for. Eccleſ. cap.* 3. *nu.* 3. *Lezan. in Sum. to.* 3. *ver. Immunitas Eccleſiarum, nu.* 16. *Dian. p.* 5. *tract.* 1. *reſ.* 2. *& par.* 6. *tract.* 1. *reſ.* 23. *&* 25. *Bonacin. to.* 3. *de Cenſur. in part. diſp.* 2. *q.* 3. *pun.* 16. *§.* 5. *per tot. Farinac. conſ.* 76. *nu.* 9.

nu. 9. lib. 1. Gratian. diſcept. for. cap. 380. nu. 29. & ſeq. Ciarlin. contr. 14. nu. 22. & 23. lib. 1. & alij recentiores communiter.

182 Verum ſi immunitate abutantur, & reddant ſe indignos eius beneficio, vt ſi grauia delicta in Eccleſia commiſerint etiã præter expreſſa in d. Gregoriana conſtitutione, poſſunt ab Epiſcopo ratione loci delicti carcerari, & puniri, licèt tunc tradi non debeant curiæ ſæculari, *cap. fin. vbi DD. de Immun. Eccleſ. Farinac. de Immunit. Eccleſ. cap. 16. nu. 209.* vbi de committentibus in Eccleſia ſtuprum, & ſimilia, *Cabal. reſol. crimin. caſ. 194. nu. 5. & ſeq. Dian. p. 4. tr. 1. reſol. 67. Ciarlin. to. 1. contr. 14. nu. 22. & 23. & contr. 15. nu. 6.*
183 *& ſeq.* vbi, quod ob leue delictum iudex eccleſiaſticus non poteſt delinquentem in Eccleſia extrahere, & punire, *& tom. 2. contr. 191. nu. 7. & ſeq.* ſubdens, quod etiam in minoribus delictis poteſt quis per Iudicem eccleſiaſticum expelli ab Eccleſia, non vt priuetur eius immunitate, ſed vt maneat in illo ſpatio 30. vel 40. paſſuum circumcirca Eccleſijs conceſſo, puta ſi verbis iniurioſis proſequatur Eccleſiæ miniſtros, ſeu immodeſtè ſe gerat, & turbet eccleſiaſticorum quietem, vel ſi aliud faciat contra reuerentiam Eccleſiæ; ratio eſt, tum quia immunitas eſt priuilegium loci, & ideò non debet eſſe cum damno ipſius, & eorum, ad quos locus pertinet, tum quia ius conſeruandi propriam habitationem abſque turbatione eſt ius naturale, tum etiã quia confugiens ad Eccleſiam, debet ſe gerere tamquam ſupplex, & implorans protectionem; & ideò ſi aliter ſe gerat, non eſt dignus, vt Eccleſiæ immunitate gaudeat, *Paſqualig. deciſ. mor. 470. num. 1. & ſeq. Bordon. var. reſol. lib. 1. cap. 1. nu. 22. Farinac. de Immun. Eccleſ. cap. 16. nu. 248.*
184 vbi dicit, quod Iudex laicus, aut eius miniſtri non poſſunt à reo in Eccleſia, eiuſue domibus arma auferre ſine licentia Epiſcopi, vel eius officialis, alioquin grauem committerent irreuerentiam contra Eccleſiam, & eccleſiaſticam etiam iuriſdictionem turbarent, cum in Eccleſia nullam poſſit Iudex laicus exercere iuriſdictionem, *Dian. p. 1. tract. 1. reſ. 2. & 8. & tract. 2. reſ. 10. 11. & 12. Ciarlin. d. contr. 191. nu. 17. & ſeq.* vbi obſeruat, quod ſicut
185 poteſt Iudex Eccleſiaſticus cogere confugientem ad arma deponenda, ſi ità viderit expedire, ità poteſt ea confugienti permittere, ſi armis vti intendat tantùm ad ſui defenſionem, nè ab inimicis occidatur.

186 Poſſunt tamen miniſtri Curiæ ſecularis, ad obuiandum delicto clericos armis ſpoliare, ſi in flagranti reperiantur: quo caſu vna cum armis ad Epiſcopum, ſeu Iudicem eccleſiaſticum ſtatim recto tramite ducendi ſunt, in cuius poteſtate erit diſpenſare de armis, *Ciarlin. contr. 15. nu. 82. & 87. tom. 1. Decian. tract. crim. lib. 4. c. 9.*
187 *nu.* 118. vbi ſubijcit, quod clericus capi poteſt non ſolum à Iudice laico, ſed etiam à priuato, ſi commiſerit delictum, & timeatur de fuga, vt illum præſentent Iudici ſuo eccleſiaſtico.

188 Notandum eſt autem, quod clerici ſuſcipere debent eorum defenſionem, qui ad Eccleſiam confugiunt, *cap. inter alia, extr. de Immun. Eccleſ.* ità vt clerici, vel etiam alij extranei pro defenſione poſſint etiam reſiſtere miniſtris ſæcularibus, reum ab Eccleſia extrahere conantibus, per regulam, quod officiali iniuſtè exequenti licitè de facto reſiſtitur, *l. probibitum, vbi Bart. C. de Iur. fiſc. lib. 10. Farinac. de Immun. Eccleſ. cap. 2. nu. 46. & ſeq.* ſubdens, quod poteſt reſiſti non ſolum Iudici ſæculari, vel eius miniſtris, ſed etiam Iudici eccleſiaſtico non ſeruanti formam conſtitutionis Gregor. XIV. talis verò reſiſtentia debet eſſe ſpiritualis, repellendo ſcilicet per cenſuras extrahere volentes, vel etiam claudendo fores Eccleſiæ, vel adhibendo alia media externa apta ad impediendam vim, abſque tamen aggreſſione, aut bello actiuo, vt *d. idem Farinac. loc. cit.*

SVMMARIVM.

189 *Eccleſiæ immunitate gaudet reus, qui captus à ſatellitibus de eorum manibus aufugit ad locum ſacrum, dummodo non commiſerit delictum in bulla Gregoriana exceptum.*

190 *Quid ſi reus non poſſit ſe liberare ab executoribus, ſed illos ſecum trahat violenter intra Eccleſiam.*

191 *Frangentes carcerem, vel ab eo aufugientes gaudent Eccleſiaſtica immunitate.*

Quæſtio XV.

An Eccleſiæ immunitate gaudeat reus, qui captus à ſatellitibus, de eorum manibus aufugit ad locum ſacrum.

189 Reſp. affirmatiuè, ſiue liber aufugiat, ſiue cum vinculis, quibus fuit ligatus, dummodò reus non commiſerit delictum in bulla Gregoriana exceptum, *cap. ſi quis contumax, & cap. diffiniuit 17. q. 4. Couar. var. reſol. lib. 2. cap. 20. nu. 12. Boſſ.*

in Prax. crimin. tit. de captur. nu. 22. Clar. §. fin. qu. 30. verſ. pone familia &c. Bocr. dec. 110. nu. 8. Decian. tract. crim. lib. 6. c. 28. nu. 31. verſ. Attamen &c. Farinac. tract. de Immunit. Eccleſ. c. 15. nu. 194. & hanc eſſe magis communem, & veriorem opinionem teſtatur Ciarlin. contr. for. cap. 197.
190 *nu. 8. & ſeq.* ſubdens, idem eſſe, ſi reus non poſſit omninò ſe liberare ab executoribus, ſed illos trahat ſecum violenter intra Eccleſiam; ratio eſt, tum quia canones indiſtinctè concedunt immunitatem confugienti ad Eccleſiam, tum etiam quia ſi ſecundùm veram, & communem Docto-
191 rum ſententiam, frangentes carcerem, vel ab eo aufugientes gaudent eccleſiaſtica immunitate, multo magis ea gaudere debet qui nondum carceratus aufugit, *vide Peguer. deciſ. 61. nu. 1. verſ. attamen &c. Dian. par. 3. tract. 1. de Immun. Eccleſ. reſ. 37. & par. 6. tract. 1. reſ. 26. q. 5.*

SVMMARIVM.

192 *Reus, qui liberè, & ſponte egreditur ab Eccleſia, eiuſque limitibus, & voluntariè patitur, ſe capi, exiſtens extra locum Sacrum, dicitur ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis: limitatur n. 193. 194. 196. & 198.*
193 *Quid ſi reus proteſtatus fuerit, quod metu exibat, & intendebat gaudere immunitate Eccleſiæ.*
194 *Et quid ſi reus egrederetur ab Eccleſia coactè, ſeu per vim, aut metum, vel ſi miniſtri Curię ſecularis obſiderent Eccleſiam, vel prohiberent neceſſaria, & num. 196. 200. & 214.*
195 *Priuatus poſſeſſione per contractum nullum metu extortum, poteſt agere actione, quod metus cauſa, & intentare etiam remedium poſſeſſorium can. redintegranda, 3. q. 1.*
197 *Iudex, qui extractum ab eius familia, Eccleſiæ non reſtituit, vel morti tradidit, incurrit in excommunicationem contentam in cõſtitutione Gregorij XIV. prgſertim ſi mandauit extrahi.*
198 *Reus, qui ſponte patitur, ſe capi in Eccleſia, vel intra 30. paſſus, Eccleſiæ reſtituendus eſt.*
199 *Confugientes ad Eccleſiam impediri nequeunt, quominus poſſint extra Eccleſiam per 30. paſſus ſecurè exire.*
200 *Metus probatur etiam per præſumptiones, & coniecturas, arbitrio Iudicis.*
201 *Cognitio, quo in loco reus fuerit captus, & an ſit Clericus, vel capax immunitatis, ſpectat ad Iudicem eccleſiaſticum.*
202 *Non creditur executoribus dicentibus, capturam fuiſſe factam extra locum immunẽ, ſi reus negaret cum iuramento.*
203 *An credatur executoribus referentibus pro reo.*
204 *An, & quando Scholares capi poſſint in Scholis.*
205 *An reus extractus neceſſariò reſtitui debeat eidẽ Eccleſiæ, à qua fuit extractus.*
206 *Qui homicidij, aut mutilationis delictum in vna Eccleſia commiſit, poteſt in alia cum licentia Epiſcopi à miniſtris laicę poteſtatis capi.*
207 *An à decreto Iudicis Eccleſiaſtici pronũciantis, reum eſſe conſignandum Iudici ſeculari, vel eſſe reſtituendum Eccleſiæ, detur appellatio, & num. 210.*
208 *Appellatio non datur in cauſa ſpolij notorij, & violenti lata ſententia ad fauorem rei ſpoliati.*
209 *Epiſcopus tradens reum curiæ ſeculari in caſu, in quo deberet gaudere immunitate, peccat mortaliter, & obligatur ad damna, & ſi reus fuerit ad mortem damnatus, incurrit in irregularitatem.*
210 *Clauſula, appellatione remota, non prohibet appellationem a ſententia notoriè iniqua.*
211 *Clauſula prædicta, poſita in reſcripto etiam facto à Papa, non excludit notorium grauamen.*
212 *Quenam informatio ſufficiat ad cognoſcendum, an reus gaudeat, vel non gaudeat Eccleſiæ immunitate, & an Epiſcopus teneatur in hoc ſtare proceſſui Iudicis ſecularis, & num. 218.*
Reo in huiſmodi prgparatorijs informationibus non audito, appellatio non denegatur, ibidem num. 212.
213 *An gaudeat immunitate qui ſubdolis verbis, & fallacijs deceptus, egreditur ab Eccleſia, & extra eam capitur.*
215 *Iudex laicus non poteſt reum ab Eccleſia extrahere ſine licẽtia Iudicis Eccleſiaſtici, etiamſi notorie conſtet, reum commiſiſſe delictum exceptum in conſtitut. Gregoriana, & ſi illum axtraheret, Eccleſiæ uti ſpoliatę debet reſtitui.*
216 *Regula, dolo facit qui petit quod reſtiturus eſt, non procedit in poſſeſſorio.*
217 *Reus, dum cognoſcitur, an gaudere debeat immunitate, debet in Eccleſia cuſtodiri per vtrumque Iudicem, vel in carceribus Curiæ Eccleſiaſticę retineri.*
219 *publicatio reſignationis beneficij facienda eſt, etiamſi nota ſit populo.*
220 *Excommunicationem incurrunt etiam priuatæ perſonæ extrahentes reum ab Eccleſia.*

Quæſtio XVI.

An & quando tradens ſe in manibus Curiæ, cenſeatur ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis.

192 REus, qui liberè, & ſponte egreditur
ab Ecoleſia, eiuſque limitibus, &
voluntariè patitur, ſe capi, exiſtens extra
locum ſacrum, dicitur ſe ſpoliaſſe benefi-
cio immunitatis, *latè Farinac. de Immunit.
cap. 19. nu. 304. Bonacin. de Cenſur. in par-
tic. diſp. 2. q. 3. pun. 16. §. 3. nu. 12. verſ.
idem ſentiendum &c. Ciarlin. contr. forenſ.
163. nu. 2. & 6.*
193 Dixi, liberè, quia ſecus eſſet, ſi reus
proteſtatus fuerit, quod metu exibat, &
intendebat gaudere immunitate Eccleſiæ,
quia proteſtatio tollit mentem à facto, &
conſeruat ius proteſtantis, *Alex. conſ.* 130.
nu. 13. *&* 17. *lib.* 4. *Hond. conſ.* 89. *nu.* 11.
lib. 1. *Surd. deciſ.* 246. *nu.* 11. *Cancer. var.
lib.* 2. *cap.* 1. *nu.* 124. *verſ. per quam pro-
teſtationem &c.* quod procedit, vbi Curia
ſæcularis cõſenſerit dictę proteſtationi ex-
preſsè, vel tacitè non contradicendo: quia
ſi Curia expreſsè contradiceret, & reus
non attenta contradictione ſe ſponte tra-
deret in eius manibus, videretur à prote-
ſtatione receſſiſſe, & proteſtatio nihil no-
ceret fiſco, *Grauett. conſ.* 463. *nu.* 20. *Ciar-
lin. d. controu.* 163. *nu.* 8. *&* 16.
194 Dixi, ſponte, quia ſi reus egrederetur
ab Eccleſia coactè, ſeu per vim ſiue expul-
ſiuam, ſiue compulſiuam, ſeu metum gra-
uem ob minas de morte ſibi inſerenda in
Eccleſia, niſi ſe traderet, vel obſidendo
Eccleſiam, vel prohibendo victualia, aut
requiem, vel alia neceſſaria, non cenſere-
tur priuatus immunitatis beneficio, *cap.
diffiniuit,* 17. *q.* 4. *Honded. conſ.* 23. *n.* 29.
195 *lib.* 1. vbi dicit, quod priuatus poſſeſſio-
ne per contractum nullum metu extor-
tum, & ſic per vim compulſiuam, poteſt
agere actione, quod metus cauſa, & inten-
tare etiam remedium poſſeſſorium *can.
redintegranda* 3. *q.* 1. *& ità ſenſit etiam
Natt. conſ.* 388. *nu.* 2. *Ruin. conſ.* 37. *n.* 9.
196 *lib.* 4. *Farinac. de Immun. Eccleſ. cap.* 2.
nu. 53. vbi reſoluit, quod reus confugiens
ad Eccleſiam, ſi ex ea non per vim expul-
ſus fuerit, ſed inde aufugerit timens capi
à Curia ſæculari, & extra Eccleſiam capia-
tur, Eccleſiæ reſtituendus eſt, ſiue huiuſ-
modi timor fuerit iuſtus, ſeu cadens in
conſtantem virum, prout eſt terror armo-
rum, ſiue fuerit leuis, ſeu in conſtantem vi-
rum non cadens: præſertim quando timor
fugientis ab Eccleſia, cauſatur ex facto Iu-
dicis extraiudicialiter procedentis; quod
locũ habet, ſiue huiuſmodi vis, aut metus
inferatur à miniſtris Curiæ ſæcularis, ſiue à
priuatis perſonis, ſeu inimicis confugiẽtis:
reus enim, qui ſic ab Eccleſia egreſſus fuit,
non poteſt capi, aut retineri à Iudice laico,
ſed Eccleſiæ eſt reſtituendus, *Genuenſ. in
Prax. Archiep. Cur. Neapol. cap.* 17. *nu.* 6. *&*
197 *ſeq.* vbi etiam dicit, quod Iudex, qui non
carcerauit, nec extraxit, nec extrahi man-
dauit, ſed ſolum extractum ab eius familia
ſine eius ordine, Eccleſiæ non reſtituit, vel
morti tradidit, & eo magis ſi mãdauit ex-
trahi, incurrit in excommunicationẽ con-
tentam in d. conſtitutione Gregorij XIV.
etiamſi in ea nõ fiat mentio de mandante,
vel non reſtituente, aut mori faciente ex-
tractum, *Bonacin. de Cenſur. in partic. diſp.
2. q. 3. pun. 16. §. 14. n. 10. Dian. reſol. mor. par.
4. tract. 1. reſ. 102. latè Ciarlin. d. controu.
163. nu. 8. 17. & ſeq.*
198 Dixi, exiſtens extra locum ſacrũ, quia
ſi reus caperetur in Eccleſia, vel intra 30.
paſſus, Eccleſiæ reſtituendus eſſet, etiamſi
ſpõte pateretur, ſe capi: nam donec manet
in loco ſacro, non poteſt renũciare benefi-
cio immunitatis, vel conſentire, vt in loco
ſacro capiatur, cum immunitas principali-
ter conceſſa ſit Eccleſiæ, ſecundariò perſo-
nis, *cap. quiſquis, & cap. diffiniuit,* 17. *q.* 4.
Farinac. de Immunit. Eccleſ. cap. 19. *nu.* 304.
Bonacin. de Cenſur in partic. diſp. 2. *q.* 3. *pun.*
16. §. 3. *nu.* 12. *Ciarlin. d. contr.* 163. *nu.* 16. 18.
19. 34. *& ſeq.* ſubdens, quod confugientes
ad Eccleſiam impediri nequeunt, quomi-
199 nus poſſint extra Eccleſiam per 30. paſ-
ſus ſecure exire.
200 Notandũ eſt autẽ, quod metus proba-
tur etiã per pręſumptiones, & coniecturas,
arbitrio Iudicis, *latè Menoch. de Arbit. Iud.
lib.* 2. *caſ.* 136. *& in tr. de Præſũ. lib.* 3. *præ-
ſũpt.* 4. *n.* 5. *Maſcard de Prob. lib.* 2. *cõcl.* 1054.
per tot. vbi ſubijcit, quod qualitas probatio-
nis relinquitur ſimiliter Iudicis arbitrio.
201 Notandũ 2. quod cognitio, quo in loco
reus fuerit captus, an in Eccleſia, vel extra,
& an ſit capax immunitatis ſpectat ad Iu-
dicem Eccleſiaſticũ priuatiuè quoad laicũ,
quemadmodũ ad eumdem Iudicẽ Eccle-
ſiaſticũ ſpectat cognoſcere, an is, qui cap-
tus fuit, gaudeat priuilegio clericali, cũ de
re eccleſiaſtica, & ſpirituali tractetur: quod
procedit, etiãſi reus eſſet in fortijs Curiæ
ſæcularis, *Farin. de Imm. Eccl. c.* 2. *n.* 54. vbi
202 etiã obſeruat, quod nõ creditur execu-
toribus dicentibus, capturam fuiſſe factam
extra locũ immunẽ, ſi reus negaret cũ iura-
203 mento: licèt illis credatur, ſi referãt pro
reo, ſcilicet ſe eũ apprehẽdiſſe in loco ſacro,
Dian. p. 3. *tract.* 1. *reſ.* 32. *latè Decian. tr. cri-
min. lib.* 6. *cap.* 27. *nu.* 10. ſubdens *nu.* 11.

204 quod neque ſcolares capi poſſunt in
ſcolis, niſi in caſibus à iure, & Grego-
rij XIV. conſtiturione exceptis, *Clar. in
Pract. crimin. q. 30. verſ. in hoc autem pro-
poſito &c. Ciarlin. d. controu. 163. nu. 4.
& 17.*
205 Norandum 3. quod reus extractus, non
eſt neceſſariò reſtituendus eidem Eccle-
ſiæ, à qua fuit extractus, ſed ſatis eſt, ſi al-
teri Eccleſiæ conſignetur, in qua æquè tu-
tus eſſe poſſit, vel ſi reſtitutio fiat Epiſco-
po, vel eius Vicario generali, cum Epiſco-
pus Eccleſiam repræſentet, *Genuenſ. in
Prax. cap. 17. nu. 8.* vbi, quod Epiſcopus
dicitur eſſe in Eccleſia, & Eccleſia in Epi-
ſcopo, *Bonacin. de cenſur. in partic. diſp. 2.
q. 3. pun. 16. §. 3. nu. 12.* vbi dicit, quod
206 ſicut is, qui homicidij, aut mutilarionis
delictum in vna Eccleſia commiſit, poteſt
in alia, præcedente Epiſcopi licentia, à mi-
niſtris laicæ poteſtatis capi, ità etiam cap-
tus in vna Eccleſia, poteſt alteri reſtitui, in
qua æque tutus, & liber eſſe poſſit, *Fari-
nac. de Immun. d. cap. 2. nu. 48. Ciarlin.
d. contr. 163. nu. 16.*
207 Notandum 4. quod ſiue Iudex Eccle-
ſiaſticus pronunciet, reum conſignandum
eſſe curiæ ſæculari, ſiue mandet, eum eſſe
reſtituendum Eccleſiæ, nec reo, nec fiſco,
neq; actori licet à tali ſentẽtia, ſeu decreto
appellare quoad effectum ſuſpenſiuum,
nec recurſum petere; nam quemadmodum
reo denegatur in tali caſu appellatio *ex
dicta conſtitutione Gregorij XIV.* ità etiam
deneganda eſt fiſco, & actori, vt ſeruetur
æqualitas; non enim datur appellatio in
208 cauſa ſpolij notorij, & violenti, lata ſen-
tenria ad fauorem rei ſpoliati, quia ſic eſt
de natura interdicti, vnde vi, etiam de iu-
re canonico, vbi res eſt notoria, & mani-
feſta, *latè Scaccia de Appell. q. 17. limit. 6.
mem. 7. nu. 5. & ſeq. & limit. 49. num. 3.
Peregrin. de Immun. cap. 16. nu. 33. Spe-
rell. dec. 65. num. 2. & ſeq. quos refert, &
ſequitur Dian. reſol. mor. par. 6. tract. 1.
reſ. 30. verſ. quæro quinto &c.* ſubdens,
209 quod ſi Epiſcopus traderet reos curiæ
ſæculari in caſu, quo debent gaudere im-
munitate, præter peccatum, & obligatio-
nem ad damna, ſi reus fuerit ad mortem
damnatus, incurrerer in irregularitatem,
*latè Ciarlin. d. contr. 163. nu. 37. & ſeq.
vbi refert, ità declaraſſe Sac. Congregatio-
nem Eccleſiaſtica immunitatis, quicquid
dicat Bonacin. d. diſp. 2. q. 3. §. 12. nu. 11.
& alij per eum relati.*
210 Limitatur tamen ſupradicta concluſio,
vbi notoriè conſtaret de iniuſtitia ſenten-
tiæ; tunc enim dicta conſtitutio non tollit
appellationem Reo, aut fiſco, quia clauſula,
appellatione remota, non prohibet ap-
pellationem à ſententia notoriè iniqua,
Caputaq. deciſ. 33. par. 1. vbi dicit, quod
211 hæc clauſula poſita in reſcripto, etiam
facto à Papa, non excludit notorium gra-
uamen, *Scaccia de Appell. q. 16. limit. 1.
num. 84. Diana par. 6. tract. 1. reſ. 30.
verſ. vnde licet &c.*
212 Notandum 5. quod ad cognoſcendum,
an reus gaudeat, vel non gaudeat Eccleſię
immunitate, & ſic, an crimen, quod com-
miſit, ſit exceptum in conſtitutione Gre-
gorij XIV. vel non exceptum, ſufficit ſum-
maria, ſimplex, & extraiudicialis informa-
tio pro ſola Epiſcopi conſcientia: in hu-
iuſmodi enim emergentibus quæſtionibus
non motis principaliter, plenaria cauſæ
cognitio nequaquam adhibenda eſt, ſed
ſufficit, quod aliqualiter conſtet de crimi-
ne, etiam ex proceſſu fabricato in Curia
ſæculari, *vt latè probat Gratian. diſcept.
forenſ. cap. 596. nu. 22. & ſeq.* vbi, quod
in d. conſtitutione non eſt præfinita aliqua
forma circa modum adhibendum in hu-
iuſmodi cognirione, *& ità declaraſſe Cle-
mentem VIII. refert Farinac. de Immunit.
cap. vlt. nu. 375. & ſeq.* vbi etiam dicit,
quod Epiſcopus in hoc non tenetur ſtare
proceſſui Iudicis ſæcularis, ſi talis proceſ-
ſus fuerit fabricatus, poſtquam delinquens
ad Eccleſiam confugit, *vide Ciarlin. con-
trou. 14. nu. 3. lib. 1. Dian. p. 6. tract. 1.
reſ. 30. verſ. vnde licet &c.* vbi ſubijcit,
quod reo in huiuſmodi præparatorijs in-
formationibus non audito, appellatio non
denegatur.
213 Notandum 6. quod is, qui ſubdolis ver-
bis, & fallacijs deceptus fuit, vt egredere-
tur ab Eccleſia, & extra eam captus fuit,
adhuc gauderet immunitate, *Bobadill. in
Polit. to. 1. lib. 2. cap. 14. num. 80. Villa-
dieg. in Polit. cap. 3. nu. 222. Megal. in 3.
par. lib. 4. cap. 2. qu. 1. num. 32. Maſtrill.
lib. 2. deciſ. 169. nu. 12. quos refert, & ſe-
quitur Dian. reſol. moral. par. 1. tract. 1.
reſ. 26.* vbi addit, reum gaudere etiam im-
214 munitate, ſi exiret ad exonerandum
ventrem, cum indecens ſit, vt templum
Dei his immunditijs ſordeſcat, *vt ſenſit
etiam Ciarlin. d. controu. 163. nu. 37.*
215 Notandum 7. quod etſi notoriè con-
ſtet, reum commiſiſſe delictum exceptum
in d. conſtitutione Greg. XIV. non tamen
poſſet Iudex laicus ſine licentia Iudicis
Eccleſiaſtici illum ab Eccleſia extrahere,
vt in dicta conſtitutione expreſsè cauetur;
& ideò ſi reus fuerit extractus non ſeruata
forma dictæ conſtitutionis, deber in pri-
mis, & ante omnia Eccleſiæ vti ſpoliatæ re-
ſtitui, *cap. item cum quis, & cap. conque-*

rente,

rente, de Reſtit. ſpol. licèt facta reſtitutione
delinquens poſſit incontinenti. extrahi,
quatenus conſtet de caſu, in quo immuni-
tate gaudere non debeat; regula enim illa,
216 dolo facit qui petit quod reſtiturus eſt,
locum non habet in poſſeſſorio, *vt d. gloſ.
communiter recepta in cap. dolo facit, de
Reg. Iur. in 6. latè Gratian. diſcept. forenſ.
cap. 596. nu. 5. & ſeq. & nu. 11. cum ſeq.*
vbi etiam obſeruat, quod interim dum co-
gnoſcitur, an reus gaudere debeat Eccle-
ſiæ immunitate, debet in Eccleſia cuſto-
217 diri per vtrumque Iudicem, vel in car-
ceribus Curiæ Eccleſiaſticæ retineri, iuxta
218 dictam conſtitutionem; notorium enim
non releuat ab onere probandi in tali ca-
ſu, cum probatio requiratur pro forma
propter clauſulas annullatiuas cum de-
creto irritanti, quæ in eadem conſtitutio-
ne continentur, *Gomes in reg. de Annali
q. 6. Pariſ. de Reſignat. lib. 11. q. 6. nu. 81.*
219 *& ſeq.* vbi, quod eadē ratione publicatio
reſignationis beneficij facienda eſt, etiamſi
reſignatio nota ſit populo.
220 Notandum 8. quod non ſolum officia-
les publici, ſed etiam priuatæ perſonæ ex-
trahentes reum ab Eccleſia, incurrunt ex-
communicationem, & pœnas bullæ Gre-
gorianæ, *Ciarlin. lib. 1. cap. 1. num. 8. vbi
citat Bordon. var. reſol. lib. 1. cap. 1. nu. 12.
Tullench. mor. p. 1. lib. 1. cap. 11. dub. 1.
nu. 14.*

SVMMARIVM.

221 *Eccleſia, & Fiſcus habentes fundum com-
munem cum priuato, poſſunt totum ven-
dere: tenentur tamen ſocio reſtituere
pretium eius partis, & num. 223. decla-
ratur num. 224.*
222 *Eccleſia, & Fiſcus habent priuilegium
iungendi fundum ſterilem poſſidēti fun-
dum fertilem ipſius Eccleſiæ, vel Fiſci.*
225 *Eccleſia, & Fiſcus poſſunt vendere rem
ſibi, & alteri pignoratam ſaluo tamen
iure alterius creditoris.*
226 *Fauore Eccleſiæ, vel Religionis tenetur
ſocius vendere partem ſuam, ſi Teſta-
tor iuſſerit, conſtrui Eccleſiam in fun-
do communi; ampliatur num. 228.*
227 *Eccleſia cogitur vendere prædium, vel
domum alteri Eccleſiæ pro conſtruenda,
vel amplianda ipſa Eccleſia.*
228 *An Eccleſia poſſit compellere poſſeſſorem
domus magni maioratus ad eam ven-
dendam pro conſtructione ipſius Eccle-
ſiæ.*

Quæſtio XVII.

An Eccleſia habens fundum communem cum priuato, poſſit totum vendere.

221 RESp. affirmatiuè, etiamſi minima
pars ſit Eccleſiæ; hæc concluſio
probatur *ex l. 2. C. de comm. rer. alienat.
& ex l. 1. C. de vendit. rer. fiſcal. lib. 10.*
vbi hoc priuilegium conceditur fiſco; &
ideò extendi debet etiam ad Eccleſiam,
222 *arg. l. quiſquis, C. de omn. agr. deſer.
lib. 11.* vbi priuilegium, quod conceditur
fiſco, iungendi fundum ſterilem poſſiden-
ti fundum fertilem ipſius fiſci, conceditur
223 etiam Eccleſiæ; tenetur tamen Eccleſia,
ſicut & fiſcus, ſocio reſtituere pretium
eius partis, *vt in d. l. 1. C. de vendit. rer.
fiſcal. & ità ſenſit Io: de Plat. in ead. l. 1.
quem refert, & ſequitur Genuenſ. in tract.
de Eccleſ. q. 492.* ſubdens, hoc procedere
224 concurrente vtilitate fiſci, vel Eccleſiæ,
vt quia res non poſſit commodè diuidi,
aut ſi melius venderetur tota, quam pars;
alioqnin non poſſet vendere in ſolidum,
ſed tantùm ſuam partem, *iuxta tex. in l.
vn. vbi Sal. C. ſi comm. res pignor. dat. ſit.*
quamuis contrarium teneat *gloſ. in d. l. 1.
C. de vendit. rer. fiſcal.* vbi dicit quod tex-
tus *in d. l. 1.* indiſtinctè intelligendus eſt.
225 Item poteſt fiſcus, & per conſequens
etiam Eccleſia vendere rem ſibi, & alteri
pignoratam, ſaluo tamen iure alterius
creditoris, *l. res, quæ, §. 1. ff. de iur.
fiſc.* vbi, quod ſi adeſſent creditores an-
teriores, illis primò ſatisfieri debet, & ſi
quid ſuperfluum ſit, fiſco adiudicandum
eſt, *vide Genuenſ. loco cit. d. q. 192.* vbi
226 etiam dicit, quod fauore Eccleſiæ, vel
religionis tenetur ſocius vendere partem
ſuam, ſi teſtator iubeat, conſtrui Eccle-
ſiam in fundo communi, *per tex. in l. ſi
quis ſepulchrum, ff. de Relig. & ſumpt.
fun. l. locum, ff. de vſufr. l. vlt. vbi Bald.
C. de commun. ſeru: manu. vide Tiraquell.
de Priuil. piæ cauſ. priuil. 67.*
227 An verò Eccleſia cogatur vendere
prædium, vel domum alteri Eccleſiæ pro
conſtruenda, vel ampliandà ipſa Eccleſia?
Reſp. affirmatiuè, quia in Eccleſia con-
ſtruenda, ſeù amplianda militat maior ra-
tio, & maior æquitas, *vt deciſum fuit in
Senat. Sicil. teſte Meſtrill. deciſ. 280. nu. 88.
quem refert, & ſequitur Fontanell. deciſ.*
228 *Cathalon. 100. nu. 14. & 20.* vbi ſubij-
cit, quod poteſt Eccleſia vti habens po-
tius priuilegium, compellere poſſeſſorem
domus

ris auctoritate in alium locum transferatur, vel alteri Eccleſiæ æquè principaliter vniatur, quia tunc etiam retinet priuilegia, quæ priùs habebat, *latè Gail. d. obſeruat. 61. num. 10. & ſeq. Card. Seraphin.*
86 *deciſ. 1149. per tot.* vbi, quod miſſæ, quæ ex legato teſtatoris in certa Eccleſia celebrari debent à monachis, ſeu ab alijs ſub pęna caducitatis, celebrari poſſunt abſque caducitatis timore in alia Eccleſia, ad quam Superioris auctoritate fuerũt tranſlati, *vide Ricc. in Prax. for. Eccleſ. tom. 2.*
87 *par. 4. reſol. 96.* vbi addit, quod miſſæ in alia Eccleſia celebrari poſſunt, quando ex coniecturis conſtat, teſtatorem non habuiſſe deuotionem in Eccleſia deſignata, *Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 2. alleg. 29. num. 8. Bonacin. de Sacramen. diſp. 4. q. vlt. pun. 7. §. 4. nu. 4.* vbi, quod Epiſcopus ex iuſta cauſa poteſt concedere, vt miſſæ in alia Eccleſia, & in alio altare celebrari poſſint, ſi nequeant celebrari in loco conſtituto.

88 Obſerua tamen, quod reædificatio loci penitus deſtructi, non eſt permiſſa ſine licentia ſuperioris; licèt ſecus ſit in reſtauratione, *Bald. in l. ſi vt proponis, C. de Napt. Gratian. loco cit. nu. 24.* vbi etiam dicit, quod talis auctoritas facit idem Caſtrum cum primo.

89 Obſerua 2. quod ſi Rex vniuerit aliquem locum Regno, locus ille debet regi ſuis legibus, & non Regni, quia vnio cenſetur facta cum ſuis iuribus: niſi expreſsè conſtet de contraria mente Regis, *Bart. in tract. de Inſula, verſ. nullius, nu. 10. Alex. conſ. 151. num. 5. lib. 2. latè Honded. conſ. 13. num. 51. lib. 1.*

90 Obſerua 3. quod ponte deſtructo ſine ſpe refectionis, non poſſet exigi vectigal à tranſeuntibus per aquam in eo loco, vbi erat pons, nec in nouo ponte infra, vel ſupra conſtructo; quia locus, in quo erat iuriſdictio limitata, ideſt ipſe pons, deſijt eſſe in rerum natura, & omnia loca ſunt naturaliter libera tranſeuntibus, *vt d. Bald. in l. ſi plures, nu. 14. C. de Cond. inſert.* ſubdês, quod ſi in loco veteri reficiatur pons, tunc ius vectigalis ipſo iure renouatur ſine reſtitutione in integrum, *Gratian. loco cit. d. cap. 396. nu. 11.*

91 Obſerua 4. quod ſi indulgentia ſine vlla temporis determinatione abſolutè conceſſa eſt viſitantibus aliquam Eccleſiam, tunc ſępius in die viſitans, toties indulgentiam lucratur, cum non ſit ratio reſtringendi ad vnam vicem; ſecus ſi conceſſa ſit cum temporis determinatione, vt tali die, vel tempore: hoc enim caſu cenſetur eſſe mens concedentis, vt quiſque non niſi ſemel lucrari eam poſſit, *vt rectè diſtinguit Layman. lib. 5. tract. 7. cap. 3. num. 3.*

SVMMARIVM.

92 *Creditor Eccleſiæ ex mobilibus, vel fructibus ſtabilium ſatisfieri debet: his verò non ſufficientibus, retinere poterit prædia Eccleſiæ loco pignoris, donec ſatisfactus fuerit, non tamen ea diſtrahere poteſt.*

93 *An requiratur beneplacitum Apoſtolicum, quando ſtabilia Eccleſiæ retinentur loco pignoris, vt ſupra.*

Quando Epiſcopus mobilia pretioſa Eccleſiæ alienare poſſit, ibidem.

Quæſtio Septima.

An prædia Eccleſiæ diſtrahi poſſint pro eiuſdem Eccleſiæ debitis.

92 QVod poſſint diſtrahi, decernit *textus in l. 3. C. de Epiſc. & cler.* niſi ſit ager, in quo fundata eſt Eccleſia, *cap. 1. de Cenſib.* ſed textus *in d. l. 3.* correctus fuit per *auth. item nulla, eod. tit. vt obſeruat gloſ. in d. l. 3. in ver. tranſlationeſque:* vnde alij veriùs exiſtimant, prædia Eccleſiæ non eſſe diſtrahenda, ſed retineri loco pignoris, donec ſatisfactum fuerit, ità mandante Iudice Eccleſiaſtico, *iuxta l. ſi diuina iuncta gloſ. in ver. aſſignentur, C. de Exactor. tribut. lib. 10. & ità ſenſit etiam Hoſt. in Summ. de Immun. Eccleſ. §. à quibus n. 3. verſus fin. Card. Zabbarell. in clem. 1. q. 18. de Vit. & hon Cleric. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 498.* quod intellige, quando ex mobilibus, vel fructibus ſtabilium creditor Eccleſiæ ſatisfieri non poſſet: nam ſi adeſſent fructus, vel mobilia pro ſatisfactione, bona ſtabilia Eccleſiæ diſtrahi non debent, *Quaran. in ver. alienatio rer. Eccleſ. nu. 36. vide quæ ſcripſimus in tract. de Regim. Eccleſ. lib. 1. cap. 4. nu. 28. & ſeq.*

93 An verò requiratur beneplacitum Apoſtolicum, quando bona ſtabilia Eccleſiæ retinentur loco pignoris vt ſupra pro debitis ab eadem Eccleſia contractis? negat *Barboſ. de offic. & pot. Epiſcop. par. 3. alleg. 95. n. 22. & ſeq.* quia hic eſt vnus ex caſibus à iure permiſſis: quemadmodum nec requiritur beneplacitum Apoſtolicum, quando bona Eccleſiæ alienantur cauſa pietatis, videlicet pro redemptione captiuorum, vel pro alimonia pauperum; hoc tamen procedere poteſt, quando ad præfatum effectum alienarentur mobilia pretioſa

tioſa Eccleſiæ, ſecus ſi ſtabilia, *per textum in cap. aurum 12. q. 2. & ità ſenſit Mantic. de Tacit. lib. 25. tit. 6. num. 11. & ſeq. Nauar. conſ. 16. num. 3. de reb. Eccleſ. non alienan. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 458.* vbi tamen ſubdit, Epiſcopum non poſſe mobilia pretioſa Eccleſiæ alienare, niſi tanta eſſet neceſſitas, vt de facili non poſſit conſuli Summus Pontifex.

SVMMARIVM.

94 *Legatum relictum Eccleſiæ parochiali cenſetur relictum Eccleſiæ, in qua teſtator habitabat tempore teſtamenti, & nu. 96. Limitatur nu. 97. & 98.*

95 *Relictum cognatis, intelligitur de his, qui erant tempore teſtamenti.*

97 *Legatum modicæ quantitatis debetur parochiæ, in qua teſtator fuit ſepultus.*

98 *Si teſtator in totum mutauit domicilium, legatum ſimpliciter Eccleſiæ Parochiali relictum, debetur Eccleſiæ, in cuius Parochia tempore mortis habitabat.*

99 *Legatum relictum omnibus Eccleſijs Ciuitatis, an cenſeatur relictum Eccleſijs poſtea conſtructis, & nu. 101.*

100 *Legatum relictum filiabus, an cenſeatur relictum poſthumis.*

101 *Legatum relictum Cognatis debetur ijs, qui ſunt cognati tam tempore mortis, quàm tempore teſtamenti.*

Quæſtio Octaua.

Cui debeatur legatum factum Eccleſiæ parochiali, ſi teſtator tempore teſtamenti habitabat in vna parochia, & tempore mortis in alia.

94 Reſp. quod cenſetur relictum Eccleſiæ, in qua teſtator habitabat tempore teſtamenti, quia in legatis tempus teſtamenti inſpicitur, *l. ſi ità, ff. de aur. & argen. legat. l. ſi cognatis, ff. de reb. dub. l. peto,*
95 *§. fratre, ff. de leg. 2.* vbi relictum cognatis, intelligitur de his, qui erant tempore teſtamenti, *Roman. in auth. ſimiliter, nu. 91. C. ad l. falc. quem refert, & ſequitur Cancer. var. lib. 3. cap. 20. nu. 118. & ſeq. Mantic. de Coniect. vltim. volun. lib. 8. tit. 6. nu. 13.* quæ quidem ſententia tanto ma-
96 gis procedit, ſi teſtator diu habitauerit in parochia, in qua fecit teſtamentum, & deinde per modicũ tempus moratus fuerit in parochia, in qua deceſſit, *Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 398.*
97 Limita 1. quando legatum eſſet modicæ quantitatis: tunc enim, cum conueniat oneri ſepulturæ, debetur parochiæ, in qua teſtator fuerit ſepultus, *vt ſubdit Mantic. loco cit. arg. l. nec adiecit, ff. pro Soc.*

98 Limita 2. ſi teſtator in totum mutauit domicilium, quia eo caſu legatum ſimpliciter Eccleſiæ Parochiali relictum, Sancti nomine non expreſſo, debetur Eccleſiæ, in cuius parochia tempore mortis habitauit, *arg. l. placet, cum ſeq. ff. de liber. & poſthu. d. l. ſi cognatis,* vbi, quod non ſemper tempus teſtamenti inſpicitur, ſed ex veriſimili voluntate tempus mortis etiam ſpectandum eſt, *& ità ſenſit Burr. deciſ. 176. nu. 3. Mantic. d. lib. 8. tit. 6. nu. 13. verſ. ſed aduerte &c.*

99 Quæres, an, ſi legatum relictum ſit omnibus Eccleſijs Ciuitatis, intelligatur relictum etiam Eccleſijs poſt mortem teſtatoris conſtructis? affirmat *Iaſ. in l. qui filiabus, ff. de leg. 1. quem refert, & ſequitur Genuenſ. in d. tract. q. 397. verſus fin.* cum hac tamen reſtrictione, dummodò nõ multum grauetur hæres, arbitrio Iudicis, *per tex. in cap. quanto, de Cenſib.* ſed alij rectiùs contrariam ſententiam ſequuntur ex veriſimili mente teſtatoris, qui non præſumitur voluiſſe præiudicare Eccleſijs, quibus tempore mortis eiuſdem teſtatoris fuit ius perfectè quæſitum, niſi aliud ex coniecturis appareat, *arg. d. l. qui filiabus.* vbi le-
100 gatum relictum filiabus, non intelligitur relictum poſthumis, niſi ex verbis teſtamenti appareat, teſtatorem de poſthuma cogitaſſe, vt quia in aliqua teſtamenti parte de poſthuma fecerit mentionem, *clem. litteras, vbi DD. de Reſcript. Bald. in d. l. qui filiabus, & ibidem Alex. nu. 2.* vbi ad-
101 dit, quod neque extenditur legatum ad alias Eccleſias conſtructas poſt teſtamentum, viuente adhuc teſtatore, quia teſtator non potuit cogitare, quot Eccleſiæ poſſent ædificari, *Delect. de Arte teſtan. tit. de legat. cautel. 55. nu. 1. Mantic. d. lib. 8. tit. 6. nu. 9. & ſeq.*

102 Nec obſtat *tex. in d. l. ſi cognatis, ff. de reb. dub.* vbi legatum relictum cognatis, intelligitur etiam de ijs, qui ſunt cognati tempore mortis, quamuis non fuerint tẽpore teſtamenti; quia hoc eſt ſpeciale in perſonis coniunctis, vt ſufficiat, aliquem tempore teſtamenti, vel mortis cognatum eſſe, *vt ibidem not. Bart.* ſubdens, hoc verum eſſe, ſi teſtator hoc ſciuit, ſecus ſi ignorauit, *Alex. loco cit. Mantic. vbi ſupra d. tit. 6. nu. 9.*

SVMMARIVM.

102 *Eccleſia conſtruenda legari, & donari poteſt, & num. 107. & 109.*

103 *Eccleſia conſtruenda poteſt hæres inſtitui.*

104 *Relicta Eccleſiæ conſtruendæ debent tradi ſine diminutione.*

Quando fructus medij temporis debeantur, ibidem.

105 *Teſtator pro ſalute animæ ſuæ poteſt relinquere incertum hæredem, veluti pauperes Chriſti, aut miſerabiles perſonas.*

106 *Inſtitutio hæredis alterius voluntati cõmiſſa, an valida ſit fauore piæ cauſæ.*

Quid ſi teſtator bona ſua arbitrio, & diſpoſitioni alterius poſt mortẽ ſuam ſimpliciter remittat, nulla facta mentione piæ cauſæ, ibidem.

107 *Cum donatur Eccleſiæ conſtruendæ, talis promiſſio fit Deo, qui pro loco pio eſt præſens, & acceptat.*

108 *Allegatio partis in textu narrata non facit aliquod ius.*

109 *Notarius ſtipulari poteſt pro Eccleſia conſtruenda.*

110 *Legatum dotis relictum Eccleſiæ conſtruendæ, debetur ſtatim ante conſtructionem.*

111 *Teſtator cenſetur ſe conformaſſe cum diſpoſitione iuris.*

112 *Minor, ſi maior ſit 14. annis, poteſt conſtruere, vel dotare Eccleſiã ſine decreto Iudicis, & alijs ſolemnitatibus ſtatutarijs.*

113 *Minor in cauſis ſpiritualibus, & beneficialibus, & dependentibus ab eis habetur pro maiori.*

Item maiori comparatur in vltima voluntate, & matrimonio, ibidem.

114 *Teſtator mandans, Eccleſiam conſtrui in fundo ſuo, nõ cenſetur totum fundum donaſſe Eccleſiæ, ſed quatenus neceſſe eſt.*

115 *Teſtator legans Eccleſiæ annuam quantitatem ſoluendam ex aliquo prædio, non intelligitur legaſſe dominium prædij.*

Hærede non præſtante huiuſmodi annuam quantitatem, poterit Eccleſia fundum vendicare, ibidem.

116 *Legatum annuum perpetuò relictum Eccleſiæ, debetur etiam poſt tempus centum annorum, excepto legato annuo vſusfructus.*

117 *Dos Eccleſiæ eſt priuilegiata ſicut dos mulieris.*

118 *Validum eſt legatum factum Eccleſiæ, quam in ſpecie non expreſſit teſtator, & cui Eccleſiæ tale legatum debeatur.*

119 *In dubio magis intelligitur relictum Monaſterio monialium, quàm monachorũ.*

120 *Si Eccleſia, vel Monaſterium in loco per teſtatorem deſtinato conſtrui nequeat, in alio loco conſtruenda eſt, deſignando ab Epiſcopo.*

121 *Data negligentia hæredis non conſtruentis Eccleſiam in loco per teſtatorẽ deſignato, poteſt Epiſcopus in alio loco, ſeu alio modo exequi volũtatem teſtatoris.*

Quæſtio Nona.

An Eccleſiæ conſtruendæ legari, & donari poſſit.

102 RESp. affirmatiuè; & quidem prima pars huius concluſionis, videlicet, quod Eccleſiæ conſtruendæ legari poſſit, conſtat *ex tex. in cap. nos quidem, de Teſtam. l. ſeruos, ff. de Alim. & cibar. leg. Gabr. commun. concluſ. lib. 6. tit. de Pijs*
103 *cauſ. concluſ. 3. nu. 7.* vbi ſubijcit, quod Eccleſia conſtruenda poteſt etiam hæres
104 inſtitui, *Abb. in d. cap. nos quidem, n. 2. & 7.* vbi etiam dicit, quod relicta Eccleſię conſtruendæ, debent tradi ſine aliqua diminutione, & ideò etiam fructus medij temporis debentur à die mortis teſtatoris, quos tenetur hæres ſeruare pro eodem monaſterio conſtruendo, *arg. l. ſi ità relictum, §. Pegaſus, ff. de leg. 2.* vbi, ſi relinquitur prædium ad certum diem, puta poſt decem annos, vel cum legatarius erit pubes, debetũr prædium cum fructibus medij temporis, ſi dies fuerit appoſita fauore legatarij: ſed in caſu, quo relinquitur Monaſterio conſtruendo, dies in dubio appoſita cenſetur non fauore hæredis, ſed fauore Eccleſię, quia ſi Eccleſia fuiſſet conſtructa tempore teſtamenti, teſtator reliquiſſet de præſenti, & non in diem, vt colligitur *ex §. ſi autem, 2. Auth. de Eccleſ. tit. & notat etiam Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 247. Gratian. diſcept. for. cap. 358. n. 15. & ſeq.* ſubdens *nu.* 20. quod dilatio quæcumque obtenta ab Epiſcopo, non debet prodeſſe hæredi, vt faciat fructus ſuos, cum non potuerit Eccleſiæ præiudicare, *ex latè trad. per Bart. conſ. 57. & 58. lib. 2.* vbi dicit, quod licèt hæres habeat dilationem
105 ad conſtruendum monaſterium, non tamen ex conſequentia habet dilationem ad præſtandum legatum, *vide Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 82. num. 34. & 40.* vbi etiam dicit, quod teſtator pro ſalute animæ ſuæ poteſt relinquere incertum hæredem, veluti pauperes Chriſti, aut miſerabiles perſonas.

Addit

Addit *idem Barboſ. loco citat. num.*
35. quod inſtitutio hæredis alterius vo-
106 luntati commiſſa, fauore piæ cauſæ va-
lida eſt de iure canonico; vnde ſi quis
bona ſua arbitrio, & diſpoſitioni alte-
rius poſt mortem ſuam remittat, licèt
piam cauſam non exprimat, valida erit
diſpoſitio huiuſmodi, vt ad pias cauſas ea
bona diſponantur, *per tex. in cap. cum tibi*,
vbi Panorm. de teſtam. Bart. in l. 1. C. de
Sacroſ. Eccleſ. Craſ. §. inſtitutio, q. 18. n. 8.
Tiraq. de Priuil. pia cauſ. priuil. 64. Surd.
de Alim. tit. 8. priuil. 17. num. 5. Valaſc.
conſ. 68. nu. 4. & conſ. 145. num. 5. Gabr.
tit. de pia cauſa concl. 3. n. 6. lib. 6. de iure
verò ciuili nullum eſt illud teſtamentum,
quo hæredis inſtitutio alterius voluntati
committitur, *l. illa inſtitutio, ff. de hæred.*
inſtit. quemadmodum eodem iure hæres
certus eſt nominandus, vt teſtamentum
valeat, *§. ante hæredis, inſt. de legat.*
107 Quoad ſecundam partem, videlicet,
quod Eccleſiæ conſtruendæ donari poſſit,
quamuis *Bart. in d. l. ſeruos, nu. 4. Abb. in*
d. cap. nos quidem, nu. 2. Genuenſ. in tract.
de Eccleſ. q. 246. & alij negatiuam ſenten-
tiam ſequantur, eo quia donatio eſt con-
tractus, qui requirit perſonam veram, vel
fictam, cum qua contrahatur: tamen affir-
matiua ſententia verior eſt, quia cum do-
natur Eccleſiæ conſtruendæ, talis promiſ-
ſio fit Deo, qui pro loco pio eſt præſens,
& acceptat, ex quo corruit ratio contra-
riæ ſententiæ, *gloſ. in cap. quoties, ver. &*
per te, 1. q. 7. Bald. conſ. 86. lib. 5. Tiraq.
de priuileg. pia cauſ. priuil. 115. Bero. conſ.
21. lib. 2. Corn. conſ. 215. nu. 6. verſ. &
poſſet attentari &c. lib. 2. & alij, quos re-
fert, & ſequitur Gonzal. ad reg. 8. Cancell.
gloſ. 5. §. 7. num. 101. & ſeq. Gratian.
d. cap. 358. num. 34. & ſeq. Barboſ. d. par.
3. alleg. 82. nu. 40.
108 Nec obſtat *tex. in c. Abbate ſanè, de ſent.*
& re iud. in 6. ibi, præſertim quia monaſte-
rio, quod nondũ erat, aliqua fieri donatio nõ
valebat: quia hęc tantũ erat allegatio par-
tis, non autem deciſio, ſeu reſponſio Pa-
pæ; allegatio autem partis in textu nar-
rata, non facit aliquod ius, præſertim
quia ſuper huiuſmodi verbis narratiuis
non fundatur intentio legiſlatoris, *gloſ.*
ibidem ver. iudicio, Gonz. d. gloſ. 5. §. 7.
nu. 106. & ſeq. Gratian. d. cap. 358. n. 37.
& ſeq.
109 Ampliatur ſupradicta concluſio, vt
tanto magis procedat, ſi fieret donatio
alij, qui promitteret reſtituere tẽplo ædi-
ficando, quia tunc adeſſet perſona, cum
qua contraheretur, *vt d. Bart. in d. l. ſeruos,*
nu. 4. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 246.
vbi etiam dicit, quod Eccleſiæ conſtruen-
dæ donari poteſt, ſi Notarius pro ea ſti-
puletur.
110 Quæres 1. an legatum dotis relictum
Eccleſiæ conſtruendæ debeatur ſtatim an-
te conſtructionem, vel potius debeat ex-
pectari conſtructio? Reſpondet *Tob. Non.*
conſ. 60. quod legatum huiuſmodi non an-
te debet ſolui, quàm Eccleſia conſtructa,
& conſecrata ſit, *arg. l. filium, vbi Bart.*
& alij, ff. de opt. legat. contraria tamen ſen-
tentia, videlicet quod legatum debeatur
ante conſtructionem, videtur verior, quia
in conſtructione Eccleſiæ hoc eſt ſpeciale,
vt quando mittitur primus lapis, conſi-
gnetur dos: nec Epiſcopus licentiam ædi-
ficandi concedere debet, niſi prius con-
ſtituta dote, *cap. nemo, de conſecrat. diſt. 1.*
111 cenſetur autem teſtator ſe conformaſſe
cum diſpoſitione iuris, niſi de contrariò
expreſsè conſtet, *ità Genuenſ. in tract. de*
Eccleſ. q. 266. vbi pro hac ſententia citat
Innoc. & Abb. in cap. nos quidem de teſtam.
112 Quæres 2. an minor poſſit conſtruere,
vel dotare Eccleſiam ſine decreto Iudi-
cis, & alijs ſolẽnitatibus ſtatutarijs? Reſp.
113 affirmatiuè, dummodo maior ſit 14. an-
nis: minor enim in cauſis ſpiritualibus, &
beneficialibus, & dependentibus ab eis
habetur pro maiori, *cap. ſi annum, de Iu-*
dic. in 6. quemadmodum maiori compa-
ratur in vltima voluntate, & matrimonio,
l. Aurelio, §. Caius, ff. de liberat. legat. cap.
2. de Deſponſ. impub. Genuenſ. d. tract. de
Eccleſ. q. 334. vbi idem dicit in muliere.
114 Quæres 3. an teſtator mandans, Eccle-
ſiam conſtrui in fundo ſuo, cenſeatur totũ
fundum donaſſe Eccleſiæ? Reſp. negati-
uè, *per tex. in l. 2. §. Celſus, ff. de Relig. &*
ſumpt. fun. vbi non totus, qui ſepulturæ
deſtinatus eſt, locus fit religioſus, ſed qua-
tenus corpus humatum eſt; vnde eam
partem fundi cenſetur donaſſe, quæ ad
Eccleſiam ibidem conſtruendam neceſſa-
ria, & opportuna videbitur arbitrio Epi-
ſcopi, *& ità ſenſit Praneb. in cap. Abbate*
ſanè, de Sent. & re iud. in 6. quem refert
Genuenſ. in d. tract. q. 171. vbi etiam dicit,
quod teſtator legans Eccleſiæ annuam
quantitatem ſoluendam ex aliquo prędio,
vel domo, non intelligitur legaſſe domi-
nium prædij, vel domus; & ideò hæres po-
teſt huiuſmodi domum alienare ſine con-
ſenſu Rectoris Eccleſiæ, dummodò alienet
cũ dicto onere, *Spec. in tit. de Locat. §. nunc*
aliqua, nu. 144. vide eumdem Genuenſ. d.
tract. q. 341. vbi ſubdit, quod hærede
non præſtante huiuſmodi annuam quanti-
tatẽ, poterit Eccleſia fundum vẽdicare, *per*
text. in l. 1. C. de Donat. quæ ſub modo &c.

C Quæ-

116 Quæres 4. an legatum annuū perpetuò relictum Eccleſiæ, debeatur etiam poſt tempus centum annorum? Reſp. affirmatiuè *cum Tiraq. de priuil. piæ cauſ. priuil. 90. Genuenſ. in d. tract. de Eccleſ. q. 328.* vbi ſubijcit, quod legatum annuum vſuſfructus finitur ſpatio centum annorum, nè proprietas apud hæredem ſit inutilis.

117 Quæres 5. an dos Eccleſiæ ſit priuilegiata ſicut dos mulieris? Reſp. affirmatiuè: & ideò ſicut dos mulieris præfertur omnibus creditoribus habentibus tacitam hypothecam, etiam prioribus tempore, tam in actione reali, quàm perſonali, *l. 1. C. de rei vxor. act. l. aſſiduis, vbi DD. C. qui pot. in pign. hab.* ità Eccleſia hoc priuilegium anterioritatis habet cōtra creditores fundatoris pro habenda dote, vel ea recuperanda, cum bona conſtruentis Eccleſiam ſint tacitè pro dote hypothecata, *latè Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q.* 138. vbi dicit, quod omnia priuilegia competentia doti mulieris, competunt etiam doti Eccleſiæ.

118 Quæres 6. an valeat legatum factum Eccleſię, quam in ſpecie non expreſſit defunctus adeò, vt ignoretur, quam voluerit intelligere? Reſp. huiuſmodi legatum non eſſe inualidum, nā ſi teſtator Eccleſiā v. g. S. Mariæ ſimpliciter nominauit, erit parochiali Eccleſiæ, ſi eius ſit nominis, aut eius nominis pauperiori prēſtandū, vel deniq; Cathedrali, ſi in ea Ciuitate, vel Diœceſi nulla eſſet Eccleſia, quæ ſub illo titulo vocaretur, niſi obſtet mens teſtatoris, *Genuenſ. in Prax. Archiep. Cur. Neap. cap. 57. num. 14. & 15.* ſubdens, quod in du-
119 bio magis intelligitur relictum monaſterio monialiū, quàm monachorū, *Craſſ. §. legatum, q. 64. nu. 5. Gom. var. tom. 2. cap. 11. num. 8. & alij apud Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. p. 3. alleg. 83. num. 41.*

120 Quæres 7. an ſi monaſterium, ſeu Eccleſia conſtrui nequeat in loco per teſtatorem deſtinato, poſſit Epiſcopus licentiam concedere, vt in alio loco conſtruatur? Reſp. affirmatiuè, *arg. cap. 3. de Teſtam. Alex. conſ. 73. vol. 7. Gambar. de offic. legat. lib. 6. à num. 223. Aloiſ. Ricc. collect. 558. in fin. par. 3. Emman. qq. Regular. tom. 2. q. 125. art. 10. & alij apud*
121 *Barboſ. loco cit. d. alleg. 83. nu. 10. & 16,* vbi etiam dicit, quod data negligentia hęredis non conſtruentis Eccleſiam in loco per teſtatorem deſtinato, poterit Epiſcopus in alio loco, ſeu alio modo exequi eiuſdem teſtatoris voluntatem, *ex trad. per Lap. all. 87. poſt nu. 4. Monet. de Commut. vltim. volunt. cap. 5. nu. 532.*

S V M M A R I V M.

122 *Defuncto Rectore, qui malè alienauit rem Eccleſiæ, vel inutiliter contraxit, remanet poſſeſſio ciuilis apud Eccleſiam.*
123 *Quid operetur hæc ciuilis poſſeſſio.*
124 *Prælatus, ſeu Rector ſucceſſor poſſidet abſque noua apprehenſione.*
125 *Pupillus, & Eccleſia non poſſunt amittere poſſeſſionem.*
Ex contractu ab Eccleſia, vel pupillo inutiliter facto non transfertur poſſeſſio, ibidem.
126 *Prælatus nomine Eccleſiæ poteſt agere iudicio manutentionis, quando aliquis, Eccleſia vacante, occupauit naturalem.*
127 *Quando agitur de priuanda Eccleſia iure ſuo ex facto Rectoris, vel alterius nullo, Eccleſia non dicitur priuata, ſed manutentio ſemper poteſt intentari.*
128 *Datur interdictum, Vnde vi, pro recuperatione naturalis ab alio occupatę.*
129 *Vnio facta ab Ordinario præſtat titulum coloratum ad effectum vt Rector Eccleſiæ agere poſſit remedio poſſeſſorio, ſiue actione ſpolij, etiamſi Rector ipſe nunquam poſſederit.*
130 *Regula, de Triennali, non obſtat agenti ſpolio.*
Succeſſor ſpoliantis non iuuatur iſta regula, ibidem.
131 *Idem Prælatus, ſeu Rector, qui bona Eccleſiæ malè alienauit, poteſt nomine ipſius Eccleſiæ agere interdicto retinēda.*
Eccleſia res malè alienatas poteſt propria auctoritate recuperare, ibidem.
132 *Interdictum, uti poſſidetis, habet naturam mixtam, nempe ciuilis retinendæ, & recuperandæ naturalis.*
133 *Quando fructus bonorum Eccleſiæ malè alienatorum debeantur à die factæ alienationis, & quando à die moti iudicij.*
134 *Quando Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ teneatur ſtare pacto, quod fecit.*

Quæſtio Decima.

An mortuo Prælato, ſeu Rectore malè alienante rem Eccleſiæ, vel inutiliter contrahente, remaneat poſſeſſio ciuilis apud Eccleſiam, & quid hæc ciuilis poſſeſſio operetur.

122 REſp. quod mortuo Prælato Eccleſia eo caſu retinet ciuilem poſſeſſionem, quam non amittit ex eo, quod aliquis ſibi occupet naturalem, ità vt ratione

eiuſdem

123 eiuſdem ciuilis Prælatus ſucceſſor ex-
pellere poſſit occupantem, eoque expul-
ſo naturalem primęuam recuperare: Præ-
latus enim ſucceſſor poſſidet abſque noua
124 apprehenſione, quia Eccleſia poſſidet,
*Bart. in l. 1. §. interdictum, num. 3. verſ.
quandoque per illam clandeſtinam appre-
henſionem &c. ff. Vti poſſid. & in l. 3. §. cum
igitur, nu. 1. ff. de Vi arm. & in l. 1. §. ſi*
125 *vir vxori, nu. 3. ff. de Acquir. poſſ.* vbi
dicit, quod pupillus, & Eccleſia non poſ-
ſunt amittere poſſeſſionem: & ideò ex
inutili contractu ab eis facto non tranſ-
fertur poſſeſſio, licèt ſecus ſit in alijs, *In-
noc. in cap. cum ſuper, nu. 4. de cauſ. poſſ.
& propriet. & in cap. cum in officijs, nu. 6.
verſ. ſi autem ſolummodo &c. de Teſtam.
Natt. conſ. 562. nu. 10. & ſeq. Pariſ. conſ.
24. nu. 7. & ſeq. vol. 1. Guid. Pap. deciſ.
355. Rot. in Recent. p. 6. deciſ. 78. nu. 38.*
126 *& deciſ. 139. nu. 9. 15. 16. 25. 27. & 34.*
vbi, quod poteſt Prælatus nomine Eccleſię
agere iudicio manutentionis, quando ali-
quis, Eccleſia vacante, occupauit natura-
lem, *& deciſ. 275. nu. 16. & ſeq. & deciſ.*
127 291. *nu. 5. & 6.* vbi, quod quando agi-
tur de priuanda Eccleſia iure ſuo ex facto
Rectoris, vel alterius nullo, Eccleſia non
dicitur priuata, ſed manutentio ſemper
poteſt intentari, *& deciſ. 1. nu. 1. de Reſtit.
ſpol. in nou. Caputaq. dec. 170. p. 3.* vbi, quod
128 datur interdictum vnde vi pro recupe-
ratione naturalis ab alio occupatæ, *Comi-
tol. deciſ. 1. & 9. per tot.* vbi, quod vnio
facta ab Ordinario ſuffragatur, & præſtat
titulum coloratum ad effectum, vt Rector
Eccleſiæ, ad cuius fauorem fuit facta vnio,
agere poſſit nomine eiuſdem Eccleſiæ re-
medio poſſeſſorio, ſiue actione ſpolij, etiāſi
Rector ipſe nunquam poſſederit, modò
conſtet de effectuatione vnionis, quo caſu
non obſtant regulę vnionum reuocatorię,
130 nec regula de Triennali, quæ ſimiliter
non obſtat agenti ſpolio, *Sarnen. ſuper d.
reg. de Triennali q. 11. verſ. circa ter-
tium &c.* vbi, quod nec ſucceſſor ſpolian-
tis iuuatur iſta regula.
131 Sed quæres, an idem Prælatus, qui
malè alienauit bona Eccleſiæ, poſſit no-
mine ipſius Eccleſiæ agere interdicto re-
tinendæ? Reſp. affirmatiuè, *Genuenſ. in
tract. de Eccleſ. q. 381.* vbi addit, quod
Eccleſia res malè alienatas poteſt propria
auctoritate recuperare, *Rot. d. deciſ. 139.*
132 *nu. 27. & ſeq. par. 6. Recent.* vbi, quod
interdictum, vti poſſidetis, habet naturam
mixtam, nempe ciuilis retinendæ, & recu-
perandæ naturalis.
133 Quæres 2. an fructus bonorum Eccle-
ſię malè alienatorum debeantur à die moti
iudicij, vel à die factæ alienationis? Reſp.
quod regulariter in recuperatione rei
Eccleſiæ nulliter alienatæ fructus debent
reſtitui à die factæ alienationis, deductis
tamen grauaminibus, & expenſis, *iuxta
textum in l. iubemus nulli, §. ſanè, & §. ſeq.
C. de Sacroſ. Eccleſ. cap. ſi quis Presbyte-
rorum, de Reb. Eccleſ. non alien. de quo latè
Paul. Rub. in annot. ad deciſ. 444. nu. 12.
& ſeq. par. 4. tom. 2. Recent. & nos fuſiùs
ſcripſimus in tract. de Temp. legal. lib. 4.
cap. 14.* aliquando tamen debentur à die
moti iudicij, vt quando fuit erratum in
facto eo quia putabatur, rem eſſe ſolitam
locari; idemque dicendum, quando inter-
ceſſit error iuris valde dubij, qui æquipa-
ratur dubio facti, *Peregrin. de fideicom.
art. 49. num. 120. Rot. d. deciſ. 444. nu. 1.
& ſeq.*
134 Notandum tamen eſt, quod quando
præiudicium Prælati, ſeu Rectoris eſt ſe-
parabile ab intereſſe Eccleſiæ, puta ſi pa-
ctum non tangat iura Eccleſiæ, tunc tene-
tur Rector, ſeu Prælatus ſtare pacto, quod
fecit, illique præiudicat idem pactum,
donec vixerit, quamuis nocere non poſſit
Eccleſiæ, *vt tradunt gloſ. & DD. in cap. cum
veniſſent, de Inſtit. Rot. deciſ. 22. num. 9.
& ſeq. par. 2. Diuerſ. & dec. 29. num. 15.
& 16. par. 6. Recent.*

SVMMARIVM.

135 *Adminiſtratores Eccleſiæ per viam ex-
tinctionis poſſunt retrouendere cenſum
ſtante diſdicta, non tamen cenſum ipſum
cedere tranſlatiuè.*
136 *Quando retroceſſio dicatur facta extin-
ctiuè, & nu. 137.*
*Mens contrahentium potiùs attendi de-
bet, quàm verborum formula, ibidem.*
137 *Actus regulatur, & interpretationem re-
cipit à prohemio.*
138 *Quando tertius redimens cenſum pro
alio, poſſit acquirere iura extinctionis.*
139 *Fideiuſſor pro ſua indemnitate poteſt
cenſum extinguere.*
140 *Quando ceſſio cenſus præſumatur facta
tranſlatiuè.*
*An in hoc credatur atteſtationi creditoris,
ibidem.*
141 *Fideiuſſor principalis debitoris emens
cenſum, an & quando poſſit annuas re-
ſponſiones tam à principali debitore,
quàm à confideiuſſore exigere, & n. 142.
& ſeq. vſque ad nu. 147.*
142 *Quando primus fideiuſſor cenſeatur fi-
deiuſſiſſe contemplatione ſecundi, &
quando non, & nu. 146.*
143 *Secundus fideiuſſor cenſetur ſe obligaſſe,*

contemplatione primi.
145 *Fideiuſſor ſoluendo creditori, videtur in dubio potius emiſſe nomen debitoris, quàm extinguere voluiſſe propriam obligationem.*
147 *Correus, qui ſolidum ſoluit principali creditori, poteſt repetere à confideiuſſore pro rata ſine ceſſione.*

Quæſtio Vndecima.

An Eccleſia, & loca pia, ſeu eorum adminiſtratores in actu retrouenditionis cenſus poſſint abſque beneplacito Apoſtolico cedere iura translatiuè.

135 RESp. quod Adminiſtratores Eccleſię
poſſunt quidem per viam extinctionis ſine beneplacito Apoſtolico retrouendere, ſeu retrocedere cenſum ſtante diſdicta, cum eo caſu actus ſit omnino neceſſarius, *ad trad. per Rot. apud Cene. de Cēſib. deciſ. 294. in princ.* ſed translatiuè cenſum cedere ſine beneplacito Apoſtolico non poſſunt, tum quia talis ceſſio eſt actus voluntarius, tum etiam quia cenſus inter ſtabilia computatur, *Rot. apud Pacif. de Salu. interd. deciſ. 209. num. 9. & apud Cene. deciſ. 81. n. 7. & par. 7. Recent. deciſ. 235. nu. 4. & ſeq. & deciſ. 283. num. 13. & apud Merlin. poſt tract. de Pignor. dec. 95. num. 6. & ſeq.*
136 Dicitur verò retroceſſio facta extinctiuè, non ſolū quando ipſemet debitor cenſū extinguit, ſed etiam quando alius ſoluit de conſenſu, & mandato debitoris, vel quando ſolutio fit ab eo, qui in ſe cenſū accollauit, vel quādo tertius intēdit ſolū liberare debitorē, vel etiā quando ex lectura inſtrumēti apparet, ceſſionē cēſus fuiſſe extinctiuā vt quia ceſſio facta fuerit in vim pręcedentis diſdictæ, vel ad effectum acquirendi ius, & actiones pro quantitate ſortis: quibus caſibus ceſſio dicitur extinctiua, etiamſi facta fuerit cum illa clauſula, trāſlatiuè, non autem extinctiuè, cum potius mens contrahentium attēdi debeat, quam
137 verborum formula, *Rot. deciſ. 83. num. 8. apud Merlin. poſt tract. de Pignor.* præſertim quando in prohemio, à quo totus actus regulatur, & interpretationem recipit, vel in corpore inſtrumenti, verba à retrouenditione incipiunt, vel cedentes translatiuè iura cedere non poterant, ſed tantum extinctiuè, *Rot. apud. Merlin. vbi ſupra deciſ. 67. n. 8. & ſeq. & deciſ. 95.*
138 *n. 5. cum ſeq.* vbi ſubijcit, declarationem contrahentium, quod iura dicantur ceſſa translatiuè, non extinctiuè, eo caſu intelligendā eſſe reſpectu ſortis, vt ſcilicet ſoluens pro alio de proprijs pecunijs poſſit ſummam ſolutam irreuocabiliter repetere à principali debitore, *Rot. in Romana Saluiani 27. Maij 1619. coram Pirouano, impreſſ. poſt Addit. Cenc. de Cenſib. deciſ. 45. & in Rauennaten. cenſus 27. Iunij 1639. coram Dunozet, & 26. Nouembris eiuſdem anni coram eodem*; quod tamen procedere poteſt, quando alius ſoluit de conſenſu, vel mandato debitoris: alioquin tertius redimēs cenſum pro alio, non poſſet acquirere iura extinctionis, cū debitor inuitus nō poſſit ad cēſus redemptionē, & extinctionē cogi, *vt expreſſè cauetur in bulla Pij V. ſuper forma creandi cenſus, incip. Cum onus &c. relat. per Quaran. in ſum. Bullar. in ver. contractus cenſualis, & obſeruant Auend. de cenſib. cap. 106. num. 6. Felician. eodem tract. tom. 1. lib. 4. cap. 1. num. 11. & alij relati per Rot. apud Merlin. poſt tract. de Pignor. deciſ. 83. n. 1. & apud Cene. de Cenſibus poſt Addit. deciſ. 45.*
139 An verò liceat fideiuſſori pro ſua indemnitate cenſum extinguere? affirmat *Rota apud Cenc. d. deciſ. 45 in fin.*
140 Præſumitur verò ceſſio translatiuè, quādo fit ſimpliciter, *Rot. dec. 43. apud Cenc. poſt addit. & apud Merlin. poſt tract. de Pignor. dec. 67. num. 8. & deciſ. 24. nu. 13. verſ. & licèt, & dec. 83. nu. 1.* vbi; quod etiam præſumitur ceſſio translatiuè, quando ſors per tertium ſoluta, repeti non poteſt à principali debitore; idemque dicendum, quando redimens cenſum declarauit ſoluere de proprijs pecunijs ad effectum reportandi ceſſionem contra debitorem cenſus, *Rot. apud Merlin. d. deciſ. 83. num. 7. & ſeq.* vbi quod veriſimilius eſt, tertium ſoluentem de proprijs pecunijs cum ſupradicta declaratione, voluiſſe potius acquirere cenſum, & fructus lucrari, quàm illum extinguere, & ſimplicem pecuniæ creditorem eſſe, etiamſi ceſſio facta fuerit per verba, *retrouendidit, & retroceſſit*, quæ videntur importare veram cenſus extinctionem: non enim verba, ſed mens contrahentium attendi debet, *vt ſupra diximus, vide Rot. apud Cene. poſt addit. deciſ. 43. nu. 8. & 9. & apud Merlin. d. deciſ. 83. nu. 9. & ſeq.* vbi, quod in hoc defertur etiam atteſtationi creditoris declarantis, an intellexerit cenſum transferre, vel extinguere, licèt huiuſmodi atteſtatio, ſeu declaratio facta fuerit ex interuallo.

Et hoc quidem locum habet non tantùm in tertio, ſed etiam in fideiuſſore

prin-

principalis debitoris obligato in eodem
141 inſtrumento cenſus: hic enim, ſi emerit cenſum, ſeu nomen, & ius reditus, poterit annuas reſponſiones tam à principali debitore, quàm à confideiuſſore exigere; cum hac tamen diſtinctione, quod contra principalem debitorem poteſt agere ad integrum cenſum: contra fideiuſſorem, non ad integrum cenſum, ſed ad id, quod ſupereſt, deducta eius rata, §. *ſi plures, inſt. de fideiuſſ. Buratt. dec.* 645. *nu.* 10. *Cenc. p.* 2. *cap.* 2. *q.* 2. *art.* 5. *nu.* 2. *& ſeq. Rota apud eumdem dec.* 178. *& apud Merlin. d. deciſ.* 24. *nu.* 1. *& ſeq. & nu.* 14. *cum ſeq. Gratian. diſcept. for. cap.* 459. *num.* 19 *& ſeq. Fontanell. de Pact. nuptial. clauſ.* 4. *gloſ.* 18. *par.* 3. *num.* 70. *& ſeq. & deciſ. Catalon.* 216. *num.* 7. quod procedit etiam in
142 eo, qui diuerſo tempore fideiuſſit, dummodo in inſtrumento actum fuerit cum fideiuſſore, vt alius daretur confideiuſſor; vnde ſi ſecundus fideiuſſor emat cenſum cum ceſſione iurium, non poterit à primo fideiuſſore ſolidum petere, quia primus cenſetur fideiuſſiſſe contemplatione ſecundi, & ſub ſpe mutui periculi, *Neguſ. de Pignor. p.* 5. *mem.* 3. *nu.* 36. vbi etiam di-
143 cit, quod ſecundus cenſetur ſe obligaſſe contemplatione primi, *Card. Serapbin. dec.* 865. *nu.* 1. *& alij apud Cenc. p.* 2. *q.* 2. *art.* 5. *nu.* 8.
144 Hæc tamen concluſio procedit, quando fideiuſſor ſoluit vti vnus ex fideiuſſoribus, *Alex. conſ.* 38. *in fin. lib.* 5. *Vinc. de Franch. dec.* 55. *num.* 1. *Greg. deciſ.* 190. ſecus ſi ſoluit vti tertius, quaſi emendo nomen debitoris, *iuxta tex. in l. cum is qui,* 37. *ff. de fideiuſſ.* hoc enim caſu poteſt repetere à coobligatis omne, quod ſoluit, etiam non dempta rata, ſeu propria portione, *gloſ. in l. Modeſti nus, ver. actionum, ff. de Solut. Rota in Romana Societatis* 24. *Februarij* 1612. *coram Card. Sacrato, prout refert Beltram. ad Greg. d. deciſ.* 190. *& in Romana cenſus* 18. *Maij* 1618. *coram Manzanedo, & in alijs relat. in d. deciſ.* 24.
145 *nu.* 6. 10. *& ſeq. apud Merlin.* vbi, quod in dubio fideiuſſor ſoluendo creditori, videtur potius emiſſe nomen debitoris, quàm extinguere voluiſſe propriam obligationem, *per tex. in l. fideiuſſoribus* 18. *l. cum is, qui,* 37. *ff. de fideiuſſ.*
146 Idemque dicendum, ſi prior fideiuſſor non acceſſit contemplatione poſterioris: tunc enim poſterior, qui diuerſo tempore interuenit, ſi ſoluat integrum debitum, & reportet à creditore ceſſionem iurium, poterit integraliter, & inſolidum repetere quicquid ſoluit, *Spec. in tit. de Renunc. &c. nu.* 13. *Rot. dec.* 617. *nu.* 5. *& ſeq. par.* 5. *tom.* 2. *Recent. Card. Serapbin. d. deciſ.* 865. *nu.* 1. vbi dicit, quod non cenſetur prior fideiuſſor acceſſiſſe contemplatione ſecundi, quando actum eſt cum ſolo creditore de dando, ſeu præſtando ſecundo, *& ità ſentiunt alij, quos retuli in tractatu de Tempore legal. lib.* 4. *cap. vlt. nu.* 134. *& ſeq.*
147 An verò correus, qui ſolidum ſoluit principali creditori, poſſit repetere à confideiuſſore pro rata ſine ceſſione? negat *Beltramin. ad Greg. d. deciſ.* 190. contrarium tamen ſenſit *Rot. apud Merlin. d. deciſ.* 24. *nu.* 1. vbi, quod correus in tali caſu repetere poteſt à confideiuſſore ſine ceſſione, ſiue ſoluerit inuitus, ſiue voluntariè.

SVMMARIVM.

148 *Monaſterium ſuccedit in bonis Nouitij decedentis ante profeſſionem in duobus caſibus hic expreſſis, & num. ſeq.*
150 *Profeſſio tacita non obligat Nouitium ad illam religionem in ſpecie, quam ingreſſus fuit, ſed poteſt eo caſu tranſire ad aliam etiam laxiorem.*
151 *Nouitio profeſſo in monaſterio bonorum incapaci, ſuccedũt venientes ab inteſtato.*
152 *Monaſterium non ſuccedit Nouitio, qui in articulo mortis non expleto probationis anno, ad profeſſionem admiſſus fuit iuxta priuilegia Religionis.*
153 *Quando res immobilis legatur Capuccinis, debetur æſtimatio rei legatæ.*
154 *Legatum factum Eccleſiæ, ſi adimpleri non poteſt propter incapacitatem legatarij, conuertendum eſt in alios pios vſus.*

Quæſtio XII.

Quando Monaſterium ſuccedat in bonis Nouitij decedentis ante profeſſionem.

148 Reſp. quod ſuccedit in duobus caſibus, quorum primus eſt, quando Nouitius in ipſo ingreſſu expreſsè obtulit ſe, & ſua bona: tũc enim conſtat de eius intentione, quod voluerit, bona peruenire ad monaſterium, *Abb. in cap. in præſentia, nu.* 68. *vbi etiam Dec. nu.* 283. *& ſeq. de Probat.*
149 Secundus caſus eſt, quando Nouitius perſeuerauit vltra annum, hoc enim caſu tacitam profeſſionem emiſiſſe cenſetur, cõcurrentibus tamen infraſcriptis conditionibus, videlicet quod habitus profeſſorum ſit diſtinctus ab habitu nouitiorũ: 2. quod Nouitius ſciens, & ſponte illum ſuſcipiat: 3. quod perſeuerauerit triduò poſt annum

annum, ità *Abb. in cap. ad noſtram nu. 5.*
150 *de Regul.* ſubdens, quod talis profeſſio
nõ obligat ad illam Religionem in ſpecie,
ſed in genere, ità vt Nouitius eo caſu tran-
ſire poſſit ad aliam Religionem etiam
laxiorem, *Calder. conſ. 5. eod. tit. Genuenſ. in
tract. de Eccleſ. q. 461.* quod tamen in-
151 telligendum eſt, dummodò monaſte-
rium ſit capax bonorum, nam ſi eſſet in-
capax, Nouitio etiam profeſſo ſuccederẽt
venientes ab inteſtato, *vt obſeruat Ge-
nuenſ. ibidem.*

Addit *Sanch. in ſum. tom. 2. lib. 5. cap.
4. nu. 16. Megal. par. 2. lib. 2. cap. 27. nu.
50. Zanard. in Direct. Theol. par. 2. cap.
17. ad fin. Fauſt. in Theſaur. Relig. lib. 5.
q. 167. nu. 4. & alij apud Dian. par. 3.*
152 *tract. 2. reſ. 17.* quod monaſterium ſuc-
cedit etiam nouitio, qui in articulo mor-
tis, non expleto probationis anno, ad
profeſſionem admiſſus fuit iuxta priuile-
gia Religionis, quia vbi quis ſemel virtute
priuilegiorum profeſſus eſt, redditur verè
in poſterum profeſſus, nec alia indiget
profeſſione, poſt quam conualuerit; con-
trarium tamen tenuerũt *Ricc. in Prax. for.
Eccleſ. par. 2. reſ. 493. Barb. de offic. &
pot. Epiſc. par. 3. alleg. 101. num. 34.* aſ-
ſerentes, quod tunc monaſterium ſucce-
dit, quando explorata voluntate tempore
ſanitatis cum debitis requiſitis profeſſio
emittitur, *& hanc ſententiam vti probabi-
liorem ſequuti ſumus in tract. de regim. Ec-
cleſ. lib. 7. cap. 9. num. 11.*

153. Notandum eſt etiam, quod vbi res im-
mobilis legatur Capuccinis, vel alijs in-
capacibus, eo caſu debetur æſtimatio rei
legatę, *ſecundùm Paul. de Caſtr. in l. apud
Iulianum §. conſtat, ff. de leg. 1. Io. Ant.
Lanar. conſ. 80. quos refert, & ſequitur Ge-
nuenſ. in d. tract. q. 439.* ſubdens, quod lega-
154 tum factum Eccleſię, ſi adimpleri non
poteſt propter incapacitatem legatarij,
conuertendum eſt fauore animę in alios
pios vſus, *per tex. in cap. nos quidem, vbi
DD. de Teſtam. l. 1. C. de expenſ. ludor.
lib. 11.*

SVMMARIVM.

155 *Molendinum Eccleſiæ, ſi minetur ruinam ob fluminis impetum, poteſt ab eadem Eccleſia in alium locum transferri.*
Eccleſia continet vtilitatem publicam, ibidem.
156 *Eccleſia poſſidens in aliquo loco molendinum, poteſt alios prohibere, nè alia molendina conſtruant.*
157 *Quid ſi molendinum eſſet fiſcale?*
158 *Propter publicam vtilitatem à priuatorũ vtilitate receditur.*
159 *In priuilegijs Eccleſia fiſco comparatur, immo eſt magis priuilegiata, quam fiſcus.*
160 *In reditibus Eccleſię verſatur publica vtilitas.*
161 *Eccleſiæ poſſidenti molendinum ab immemorabili competit ius prohibendi, nè alia conſtruantur.*
162 *Quid ſi ex Principis reſcripto Eccleſia ſola pluribus annis molẽdinũ habuerit.*
163 *Non poteſt alius auferre lucrum ei, qui ex Principis reſcripto molendinum primò conſtruxit.*
164 *Publica vtilitas conſiſtit etiam in molendinorum conſtructione, & copia, ſed præfertur vtilitas publica, quæ concurrit ex parte Eccleſiæ.*
165 *Non dicitur vtilitas publica, ſed priuata, quando queſtus cedit in commodum priuatum.*
166 *Regula, quod non licet in flumine publico conſtruere molendinum in ſuperiori parte in damnum habentis molendinum in parte inferiori, procedit in molendinis priuatorum.*
167 *Damnum pati videtur qui commodum amittit, quod ex publico conſequebatur.*
168 *Quando agi poſſit negatoria generali, ius ſibi non eſſe ità ędificare.*
Negatoria datur ſoli Domino loci, ibidẽ.
169 *Si primus licitè ędificauit in flumine publico, ſecundus non poteſt ędificare, & auferre lucrum, quod licitè percipit primus ex publico.*
170 *Non licet conſtruere molendinum in inferiori parte fluminis publici cum damno molendini ſuperioris.*
171 *Non poteſt conſtrui molendinum in flumine publico, ſi alteri habenti antiquius molendinum damnum inferatur circa primæuum curſum aquę.*
172 *Quãdo quis in flumine priuato poſſit ędificare, & frui aqua dicti fluminis etiam cum damno tertij, & num. 173. & ſeq.*
174 *Licitum eſt in ſuo facere quod placet, dummodo nihil immittatur in alienum.*
175 *In dubio nemo præſumitur opus facere animo nocendi.*
176 *Flumen quando dicatur publicum, & quando priuatum.*
177 *Quando per conſtructionem noui molendini diminuitur ſolum frequens molentium concurſus, licita eſt noua conſtructio; ſecus ſi conſuetus aquæ curſus impediatur.*
An, & quando damnum minoris frequentia habeatur in conſideratione, ibidem, & num. 178.
179 *Qui habet ſeruitutem ducendi aquam pro molen-*

molendino , non poteſt extruere aliud molendinum.
180 *Aqua ad certum vſum conceſſa non poteſt quis vti ad alium vſum.*

Quæſtio XIII.

An molendinum Eccleſiæ, ſi minetur ruinam ob fluminis impetum, poſſit ab eadem Eccleſia in alium locum transferri.

155 RESp. affirmatiuè, quia Eccleſia con-
tinet vtilitatem publicam, *vt latè*
probat Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 194.
156 Eadem ratione Eccleſia, quæ in aliquo
loco poſſidet molendinum, poteſt alios
prohibere, nè alia molendina conſtruant
157 in eius præiudicium: quia ſicuti licita
eſt prohibitio, quando molendinum eſſet
fiſcale, propter publicam vtilitatem, prop-
158 ter qnam ab vtilitate priuatorum re-
ceditur, *Bald. conſ. 410. nu. 7. verſ. quid*
dicam finaliter &c. lib. 5. Natt. conſ. 106.
nu. 1. & alij, quos refert, & ſequitur Theſaur. deciſ. 16. n. 13. verſ. ſexta ſequitur &c.
Anchar. conſ. 11. & 155. Boer. deciſ. 125.
ità multo magis id locum habet in Eccle-
159 ſia, quæ in priuilegijs fiſco comparatur,
immò magis eſt priuilegiata, quàm fiſcus,
Card. Seraphin. deciſ. 594 nu. 24. & communem dicit Genuenſ. in d. tract. q. 174.
nu. 3. & q. 251. nu. 2. & ſeq. & q. 252.
nu. 6. & q. 472. nu. 4. & d. q. 194. nu. 3.
vbi, quod in reditibus Eccleſiæ verſatur
160 publica vtilitas, cum ex ijs alantur eius
miniſtri, *Surd. in tract. de Alim. tit. 8. pri-*
161 *uil. 1. n. 19.* quod præcipuè procederet,
ſi Eccleſia eſſet in poſſeſſione molendini à
tempore immemorabili, cuius vigore cō-
petit ius prohibendi, nè alia conſtruantur,
Bald. in l. item lapilli, nu. 5. verſ. ſecundo quæro &c. ff. de Rer. diuiſ. Franc. Marc.
deciſ. 106. nu. 5. verſ. præterea &c. Rot.
deciſ. 425. num. 10. & ſeq. par. 4. tom. 2.
Recent. Ciriac. contr. 310. nu. 45. & ſeq.
162 vel ſi ex Principis reſcripto ſola pluri-
bus annis molendinum habuerit: hoc enim
caſu poſſet etiam prohibere, nè alius eo-
dem iure vtatur, *arg. l. ſi quiſquam, ff. de Diuerſ. & tempor. præſcript. gloſ. communiter recepta in l. fin. ver. datam exceptionem, ff. de Vſucap. Bald. in d. l. item lapilli, nu. 5. Franc. Marc. deciſ. 106. nu. 6. latè Balb. de Præſcript. in 4. par. 5. princ. q. 6. num. 10. & 11. Franc. Viu. commun. opin. 511. lib. 2. Vrſell. concl. 62. in ver. ædificare nu. 61. quorum ſententiam amplexi ſumus in tract. de Temp. leg. lib. 2. cap. 83.*
nu. 53. per doctrinam Bart. in l. quominus, nu. 2. & 3. ff. de flumin. vbi, quod non po-
163 teſt alius auferre lucrum ei, qui ex
Principis reſcripto molendinum primò
conſtruxit. vnde in his caſibus limitanda
eſt regula, quod in fundo proprio, ſeu pri-
uato licet cuique molendinum ædificare,
vide Alex. conſ. 194. nu. 1. & ſeq. lib. 2.
Roſent. de feud. cap. 5. concl. 29. nu. 3. & 4.
Cancer. par. 2. cap. 2. nu. 106. Theſaur. d.
164 *deciſ. 16. nu. 1.* quamuis enim publica
vtilitas conſiſtat etiam in molendinorum
conſtructione, & copia, *ad trad. per Ciriac.*
contr. 310. nu. 95. nihilominus præferenda
ſemper eſt vtilitas publica, quæ concurrit
ex parte Eccleſiæ, cum hęc ſit fauorabilior,
& magis priuilegiata, *Tiraq. de Priuil. piæ cauſ. priuil. 146. Surd. de Alim. tit. 2. q. 15.*
nu. 165. Genuenſ. in d. tract. q. 251. nu. 2.
& ſeq. & q. 444. nu. 2. præterea aduer-
165 tendum eſt, an quæſtus percipiendus ex
nouis molendinis, ceſſurus ſit in commo-
dum priuatum, vt frequentiùs accidit: tunc
enim non ageretur de vtilitate publica,
ſed de priuata, *vt d. Bald. d. conſ. 410. n. 7.*
verſus fin. lib. 5.
166 Si verò agitur de molendinis priuato-
rum, regula eſt, quod non licet in flumine
publico conſtruere molendinum in ſupe-
riori parte, in damnum habentis molendi-
num in parte inferiori, *l. 2. §. merito, ff.*
Nè quid in flum. publ. vbi, quod damnum
167 pati videtur qui commodum amittit,
quod ex publico cōſequebatur, quale qua-
le ſit, *Bart. in l. quominus, nu. 8. & 9. ff. de*
168 *flumin.* ſubdens, quod in tali caſu po-
teſt agi negatoria generali, ius tibi non eſſe
ità ædificare: quia licèt negatoria detur
ſoli Domino loci, & poſſidens prius mo-
lendinum non ſit Dominus loci, cum flu-
men ſit publicum, eſt tamen Dominus ſui
molendini, quod deterius redditur prop-
ter opus factum in flumine publico, & ſic
nomine ſuæ rei agit, *Alex. conſ. 203. nu. 1.*
169 *lib. 6.* vbi dicit, quod quando quis licitè
primò ædificauit in flumine publico, non
poteſt alius ædificare in eodem flumine à
parte ſuperiori, & auferre lucrum, quod
licitè percipit primus ex publico, *latè Rip.*
in d. l. quominus, nu. 24. & ſeq. vbi addit,
170 quod neque licet conſtruere molendi-
num in inferiori parte fluminis publici cū
damno molendini ſuperioris, *Rot. deciſ.*
61. nu. 1. & ſeq. par. 4. to. 2. Recent. vbi,
171 quod non poteſt conſtrui molendinum in
flumine publico, ſi alteri habenti anti-
quius molendinum damnum inferatur cir-
ca primæuum curſum aquæ, etiamſi Prin-
ceps licentiam conceſſerit, vt illud con-
ſtrueretur.

172 Si verò flumen eſſet priuatum perti-
nens ad vtrumque ædificantem, eo caſu
ſecundus poteſt licitè ædificare in ſuo, &
frui aqua dicti fluminis priuati, etiam cū
damno habentis molendinum inferius,
173 dummodò faciat principaliter, vt ſibi
proſit; quia licitum eſt in ſuo facere quod
174 placet, dummodò nihil immittatur in
alienum, *Bart. in d. l. quominus, num.* 8.
& ibidem Rip. *num.* 25. *& ſeq.* vbi, quod
175 in dubio nemo præſumitur opus facere
animo nocendi, *Alex. d. conſ.* 203. *nu.* 1.
& ſeq. vbi, quod flumen publicum dicitur,
176 quando perpetuò fluit, priuatum verò,
quando non omni tempore, vt quia in
æſtate non fluit, *Rot. d. deciſ.* 61. *nu.* 6. *&*
7. *Hond. conſ.* 84. *nu.* 43. *lib.* 2. *Theſaur.*
deciſ. 16. *nu.* 1.

177 Hoc tamen intelligendum eſt, quando
per conſtructionem noui molendini dimi-
nuitur ſolum frequens molentium con-
curſus: tunc enim licita eſt noua conſtru-
ctio, quia huiuſmodi damnum minoris
frequentiæ tamquam conſiſtens in mera
voluntate molere volentium, non habe-
tur in conſideratione; ſecus ſi per con-
ſtructionem noui molendini conſuetus
aquæ curſus impediatur, ità vt inferiori
molendino auferatur, vel diminuatur ſo-
lita aqua: hoc enim caſu non licet ædifi-
care nouum molendinum in præiudicium
antiqui, ſiue illud conſtruatur in flumine
publico, ſiue in fundo, ſeu flumine priuato,
vt ſenſit Bart. in d. l. quominus, nu. 8. *&*
ibidem Rip. nu. 82. *Bald. in l. vn. nu.* 58.
verſ. 13. *op. C. de ſent. quæ pro eo quod in-*
ter. prof. & conſ. 463. *nu.* 6. *lib.* 4. *& conſ.*
71. *num.* 3. *& ſeq. lib.* 1. *Afflict. dec.* 388.
nu. 12. *Hond. conſ.* 84. *nu.* 44. *lib.* 2. *Gra-*
tian. diſcept. for. cap. 89. *nu.* 1. *&* 2. *Ciriac.*
contr. 462. *nu.* 5. *&* 6. *tom.* 3. *Rot. deciſ.* 61.
nu. 1. *&* 2. *& dec.* 151. *nu.* 13. *p.* 4. *tom.* 2.
Recent. vide quæ diximus in tract. de Temp.
legal. lib. 2. *cap.* 81. *nu.* 18. *& ſeq.*

178 Notandum tamen eſt, quod ſi pacto,
vel præſcriptione tenerentur incolæ acce-
dere ad tuum molendinum, huiuſmodi lu-
crum eſſet conſiderabile, *vt d. Rip. in d. l.*
quominus nu. 82.

179 Notandum 2. quod is, qui habet ſerui-
tutem ducendi aquam pro molendino, non
poteſt extruere aliud molendinum, *Ciriac.*
contr. 310. *nu.* 149. *& ſeq.* vbi, quod con-
180 ceſſio aquæ ex cauſa ſeruitutis, reſtrin-
gitur tantùm ad illum particularem vſum,
& molendinum, nec debetur pro alio vſu,
ſeu molendino, *latè Pariſ. conſ.* 116. *nu.* 4.
& ſeq. p. 1. vbi, quod aqua ad certum vſum
conceſſa, non poteſt quis vti ad alium vſum.

S V M M A R I V M.

181 *Hodie delinquens in Eccleſia, gaudet illius immunitate, excepto homicidio, & mutilitatione membrorum, in* Eccleſia, *eiuſue cemeterio commiſſa: limitatur num.* 182.

182 *Qui grauia delicta in Eccleſia committunt præter expreſſa, poſſunt ab Epiſcopo ratione loci delicti carcerari, & puniri: limitatur num.* 183.

183 *An Iudex Eccleſiaſticus ob leue delictum poſſit delinquentem in Eccleſia extrahere, & punire.*

184 *An Iudex laicus, vel eius miniſtri poſſint à Reo in Eccleſia, eiuſue domibus arma auferre, & num.* 186.

185 *Iudex Eccleſiaſticus confugienti ad Eccleſiam poteſt ex cauſa arma permittere, ſi armis vti intendat tantùm ad ſui defenſionem.*

186 *Ad obuiandum delicto poſſunt miniſtri Curiæ ſecularis clericos armis ſpoliare, ſi in flagranti reperiantur.*

187 *Clericus capi poteſt non ſolum à Iudice laico, ſed etiam à priuato, ſi commiſerit delictum, & timeatur de fuga, vt illum præſentent Iudici ſuo Eccleſiaſtico.*

188 *Clerici ſuſcipere debent eorum defenſionem, qui ad Eccleſiam confugiunt, & quomodo ſe gerere debeant.*

Quæſtio XIV.

Quando confugientes ad Eccleſiam poſſint ab ea expelli etiam in caſibus in Gregoriana conſtitutione non exceptis:

181 PRæmittendum eſt, quod hodie de-
linquentes in Eccleſia gaudent illius
immunitate, excepto homicidio, & muti-
latione membrorum in Eccleſia, eiuſue
cœmeterio commiſſa: quia Greg. XIV. *in*
ſua cōſtit. incipien. Cum alias nonnulli, &c.
priuilegium immunitatis ad vnam tantùm
formam ibi expreſſam reduxit, auferendo
facultatem aliter iudicandi, & interpre-
tandi; & ideò cum certos caſus exceperit,
conſequenter voluit, vt in cęteris omni-
bus non expreſſis immunitas ſeruetur,
nulla habita paritate, vel maioritate ra-
tionis, *Vulp. in Prax. for. Eccleſ. cap.* 3.
nu. 3. *Lezan. in Sum. to.* 3. *ver. Immuni-*
tas Eccleſiarum, nu. 16. *Dian. p.* 5. *tract.* 1.
reſ. 2. *& par.* 6. *tract.* 1. *reſ.* 23. *&* 25.
Bonacin. to. 3. *de Cenſur. in part. diſp.* 2.
q. 3. *pun.* 16. *§.* 5. *per tot. Farinac. conſ.* 76.
nu. 9.

nu. 9. lib. 1. Gratian. diſcept. for. cap. 380. *nu.* 29. *& ſeq. Ciarlin. contr.* 14. *nu.* 22. *&* 23. *lib.* 1. *& alij recentiores communiter* .

182 Verum ſi immunitate abutantur, & reddant ſe indignos eius beneficio, vt ſi grauia delicta in Eccleſia commiſerint etiã præter expreſſa in d. Gregoriana conſtitutione, poſſunt ab Epiſcopo ratione loci delicti carcerari, & puniri, licèt tunc tradi non debeant curiæ ſæculari, *cap. fin. vbi DD. de Immun. Eccleſ. Farinac. de Immunit. Eccleſ. cap.* 16. *nu.* 209. vbi de committentibus in Eccleſia ſtuprum, & ſimilia, *Cabal. reſol. crimin. caſ.* 194. *nu.* 5. *& ſeq. Dian. p.* 4. *tr.* 1. *reſol.* 67. *Ciarlin. to.* 1. *contr.* 14. *nu.* 22. *&* 23. *& contr.* 15. *nu.* 6.

183 *& ſeq.* vbi, quod ob leue delictum iudex eccleſiaſticus non poteſt delinquentem in Eccleſia extrahere, & punire, *& tom.* 2. *contr.* 191. *nu.* 7. *& ſeq.* ſubdens, quod etiam in minoribus delictis poteſt quis per Iudicem eccleſiaſticum expelli ab Eccleſia, non vt priuetur eius immunitate, ſed vt maneat in illo ſpatio 30. vel 40. paſſuum circumcirca Eccleſijs conceſſo, puta ſi verbis iniurioſis proſequatur Eccleſiæ miniſtros, ſeu immodeſtè ſe gerat, & turbet eccleſiaſticorum quietem, vel ſi aliud faciat contra reuerentiam Eccleſiæ; ratio eſt, tum quia immunitas eſt priuilegium loci, & ideò non debet eſſe cum damno ipſius, & eorum, ad quos locus pertinet, tum quia ius conſeruandi propriam habitationem abſque turbatione eſt ius naturale, tum etiã quia confugiens ad Eccleſiam, debet ſe gerere tamquam ſupplex, & implorans protectionem; & ideò ſi aliter ſe gerat, non eſt dignus, vt Eccleſiæ immunitate gaudear, *Paſqualig. deciſ. mor.* 470. *num.* 1. *& ſeq. Bordon. var. reſol. lib.* 1. *cap.* 1. *nu.* 22. *Farinac. de Immun. Eccleſ. cap.* 16. *nu.* 248.

184 vbi dicit, quod Iudex laicus, aut eius miniſtri non poſſunt à reo in Eccleſia, eiuſue domibus arma auferre ſine licentia Epiſcopi, vel eius officialis, alioquin grauem committerent irreuerentiam contra Eccleſiam, & eccleſiaſticam etiam iuriſdictionem turbarent, cum in Eccleſia nullam poſſit Iudex laicus exercere iuriſdictionem, *Dian. p.* 1. *tract.* 1. *reſ.* 2. *&* 8. *& tract.* 2. *reſ.* 10. 11. *&* 12. *Ciarlin. d. contr.* 191. *nu.* 17. *& ſeq.* vbi obſeruat, quod ſicut

185 poteſt Iudex Eccleſiaſticus cogere confugientem ad arma deponenda, ſi ità viderit expedire, ità poteſt ea confugienti permittere, ſi armis vti intendat tantùm ad ſui defenſionem, nè ab inimicis occidatur.

186 Poſſunt tamen miniſtri Curiæ ſęcularis, ad obuiandum delicto clericos armis ſpoliare, ſi in flagranti reperiantur: quo caſu vna cum armis ad Epiſcopum, ſeu Iudicem eccleſiaſticum ſtatim recto tramite ducendi ſunt, in cuius poteſtate erit diſpenſare de armis, *Ciarlin. contr.* 15. *nu.* 82. *&* 87. *tom.* 1. *Decian. tract. crim. lib.* 4. *c.* 9.

187 *nu.* 118. vbi ſubijcit, quod clericus capi poteſt non ſolum à Iudice laico, ſed etiam à priuato, ſi commiſerit delictum, & timeatur de fuga, vt illum præſentent Iudici ſuo eccleſiaſtico.

188 Notandum eſt autem, quod clerici ſuſcipere debent eorum defenſionem, qui ad Eccleſiam confugiunt, *cap. inter alia, extr. de Immun. Eccleſ.* ità vt clerici, vel etiam alij extranei pro defenſione poſſint etiam reſiſtere miniſtris ſæcularibus, reum ab Eccleſia extrahere conantibus, per regulam, quod officiali iniuſtè exequenti licitè de facto reſiſtitur, *l. prohibitum, vbi Bart. C. de Iur. fiſc. lib.* 10. *Farinac. de Immun. Eccleſ. cap.* 2. *nu.* 46. *& ſeq.* ſubdens, quod poteſt reſiſti non ſolum Iudici ſæculari, vel eius miniſtris, ſed etiam Iudici eccleſiaſtico non ſeruanti formam conſtitutionis Gregor. XIV. talis verò reſiſtentia debet eſſe ſpiritualis, repellendo ſcilicet per cenſuras extrahere volentes, vel etiam claudendo fores Eccleſiæ, vel adhibendo alia media externa apta ad impediendam vim, abſque tamen aggreſſione, aut bello actiuo, vt *d. idem Farinac. loc. cit.*

SVMMARIVM.

189 *Eccleſiæ immunitate gaudet reus, qui captus à ſatellitibus de eorum manibus aufugit ad locum ſacrum, dummodo non commiſerit delictum in bulla Gregoriana exceptum.*

190 *Quid ſi reus non poſſit ſe liberare ab executoribus, ſed illos ſecum trahat violenter intra Eccleſiam.*

191 *Frangentes carcerem, vel ab eo aufugientes gaudent Eccleſiaſtica immunitate.*

Quæſtio XV.

An Eccleſiæ immunitate gaudeat reus, qui captus à ſatellitibus, de eorum manibus aufugit ad locum ſacrum.

189 RESP. affirmatiuè, ſiue liber aufugiat, ſiue cum vinculis, quibus fuit ligatus, dummodò reus non commiſerit delictum in bulla Gregoriana exceptum, *cap. ſi quis contumax, & cap. diffiniuit* 17. *q.* 4. *Couar. var. reſol. lib.* 2. *cap.* 20. *nu.* 12. *Boſſ.*

in Prax. crimin. tit. de captur. nu. 22. Clar. §. fin. qu. 30. verſ. pone familia &c. Boer. dec. 110. nu. 8. Decian. tract. crim. lib. 6. c. 28. nu. 31. verſ. Attamen &c. Farinac. tract. de Immunit. Eccleſ. c. 15. nu. 194. & hanc eſſe magis communem, & veriorem opinionem teſtatur Ciarlin. contr. for. cap. 197.
190 *nu. 8. & ſeq.* ſubdens, idem eſſe, ſi reus non poſſit omninò ſe liberare ab executoribus, ſed illos trahat ſecum violenter intra Eccleſiam; ratio eſt, tum quia canones indiſtinctè concedunt immunitatem confugienti ad Eccleſiam, tum etiam quia ſi ſecundùm veram, & communem Docto-
191 rum ſententiam, frangentes carcerem, vel ab eo aufugientes gaudent eccleſiaſtica immunitate, multo magis ea gaudere debet qui nondum carceratus aufugit, *vide Peguer. deciſ. 61. nu. 1. verſ. attamen &c. Dian. par. 3. tract. 1. de Immun. Eccleſ. reſ. 37. & par. 6. tract. 1. reſ. 26. q. 5.*

SVMMARIVM.

192 *Reus, qui liberè, & ſponte egreditur ab Eccleſia, eiuſque limitibus, & voluntariè patitur, ſe capi, exiſtens extra locum Sacrum, dicitur ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis: limitatur n. 193. 194. 196. & 198.*
193 *Quid ſi reus proteſtatus fuerit, quod metu exibat, & intendebat gaudere immunitate Eccleſiæ.*
194 *Et quid ſi reus egrederetur ab Eccleſia coactè, ſeu per vim, aut metum, vel ſi miniſtri Curię ſecularis obſiderent Eccleſiam, vel prohiberent neceſſaria, & num. 196. 200. & 214.*
195 *Priuatus poſſeſſione per contractum nullum metu extortum, poteſt agere actione, quod metus cauſa, & intentare etiam remedium poſſeſſorium can. redintegranda, 3. q. 1.*
197 *Iudex, qui extractum ab eius familia, Eccleſiæ non reſtituit, vel morti tradidit, incurrit in excommunicationem contentam in cõſtitutione Gregorij XIV. pręſertim ſi mandauit extrahi.*
198 *Reus, qui ſponte patitur, ſe capi in Eccleſia, vel intra 30. paſſus, Eccleſiæ reſtituendus eſt.*
199 *Confugientes ad Eccleſiam impediri nequeunt, quominus poſſint extra Eccleſiam per 30. paſſus ſecurè exire.*
200 *Metus probatur etiam per præſumptiones, & coniecturas, arbitrio Iudicis.*
201 *Cognitio, quo in loco reus fuerit captus, & an ſit Clericus, vel capax immunitatis, ſpectat ad Iudicem eccleſiaſticum.*
202 *Non creditur executoribus dicentibus, capturam fuiſſe factam extra locum immunẽ, ſi reus negaret cum iuramento.*
203 *An credatur executoribus referentibus pro reo.*
204 *An, & quando Scholares capi poſſint in Scholis.*
205 *An reus extractus neceſſariò reſtitui debeat eidẽ Eccleſiæ, à qua fuit extractus.*
206 *Qui homicidij, aut mutilationis delictum in vna Eccleſia commiſit, poteſt in alia cum licentia Epiſcopi à miniſtris laicę poteſtatis capi.*
207 *An a decreto Iudicis Eccleſiaſtici pronũciantis, reum eſſe conſignandum Iudici ſeculari, vel eſſe reſtituendum Eccleſiæ, detur appellatio, & num. 210.*
208 *Appellatio non datur in cauſa ſpolij notorij, & violenti lata ſententia ad fauorem rei ſpoliati.*
209 *Epiſcopus tradens reum curiæ ſeculari in caſu, in quo deberet gaudere immunitate, peccat mortaliter, & obligatur ad damna, & ſi reus fuerit ad mortem damnatus, incurrit in irregularitatem.*
210 *Clauſula, appellatione remota, non prohibet appellationem a ſententia notoriè iniqua.*
211 *Clauſula prædicta, poſita in reſcripto etiam facto à Papa, non excludit notorium grauamen.*
212 *Quęnam informatio ſufficiat ad cognoſcendum, an reus gaudeat, vel non gaudeat Eccleſiæ immunitate, & an Epiſcopus teneatur in hoc ſtare proceſſui Iudicis ſecularis, & num. 218.*
Reo in huiſmodi pręparatorijs informationibus non audito, appellatio non denegatur, ibidem num. 212.
213 *An gaudeat immunitate qui ſubdolis verbis, & fallacijs deceptus, egreditur ab Eccleſia, & extra eam capitur.*
215 *Iudex laicus non poteſt reum ab Eccleſia extrahere ſine licẽtia Iudicis Eccleſiaſtici, etiamſi notorie conſtet, reum commiſiſſe delictum exceptum in conſtitut. Gregoriana, & ſi illum extraheret, Eccleſiæ vti ſpoliatę debet reſtitui.*
216 *Regula, dolo facit qui petit quod reſtiturus eſt, non procedit in poſſeſſorio.*
217 *Reus, dum cognoſcitur, an gaudere debeat immunitate, debet in Eccleſia cuſtodiri per vtrumque Iudicem, vel in carceribus Curiæ Eccleſiaſticę retineri.*
219 *publicatio reſignationis beneficij facienda eſt, etiamſi nota ſit populo.*
220 *Excommunicationem incurrunt etiam priuatæ perſonæ extrahentes reum ab Eccleſia.*

Quæſtio

Quæſtio XVI.

An & quando tradens ſe in manibus Curiæ, cenſeatur ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis.

192 REus, qui liberè, & ſponte egreditur
ab Ecoleſia, eiuſque limitibus, &
voluntariè patitur, ſe capi, exiſtens extra
locum ſacrum, dicitur ſe ſpoliaſſe benefi-
cio immunitatis, *latè Farinac. de Immunit.
cap. 19. nu. 304. Bonacin. de Cenſur. in par-
tic. diſp. 2. q. 3. pun. 16. §. 3. nu. 12. verſ.
idem ſentiendum &c. Ciarlin. contr. forenſ.
163. nu. 2. & 6.*
193 Dixi, liberè, quia ſecus eſſet, ſi reus
proteſtatus fuerit, quod metu exibat, &
intendebat gaudere immunitate Eccleſiæ,
quia proteſtatio tollit mentem à facto, &
conſeruat ius proteſtantis, *Alex. conſ. 130.
nu. 13. & 17. lib. 4. Hond. conſ. 89. nu. 11.
lib. 1. Surd. deciſ. 246. nu. 11. Cancer. var.
lib. 2. cap. 1. nu. 124. verſ. per quam pro-
teſtationem &c.* quod procedit, vbi Curia
ſæcularis cõſenſerit dictę proteſtationi ex-
preſsè, vel tacitè non contradicendo: quia
ſi Curia expreſsè contradiceret, & reus
non attenta contradictione ſe ſponte tra-
deret in eius manibus, videretur à prote-
ſtatione receſſiſſe, & proteſtatio nihil no-
ceret fiſco, *Grauett. conſ. 463. nu. 20. Ciar-
lin. d. controu. 163. nu. 8. & 16.*
194 Dixi, ſponte, quia ſi reus egrederetur
ab Eccleſia coactè, ſeu per vim ſiue expul-
ſiuam, ſiue compulſiuam, ſeu metum gra-
uem ob minas de morte ſibi inferenda in
Eccleſia, niſi ſe traderet, vel obſidendo
Eccleſiam, vel prohibendo victualia, aut
requiem, vel alia neceſſaria, non cenſere-
tur priuatus immunitatis beneficio, *cap.
diffiniuit, 17. q. 4. Honded. conſ. 23. n. 29.*
195 *lib. 1.* vbi dicit, quod priuatus poſſeſſio-
ne per contractum nullum metu extor-
tum, & ſic per vim compulſiuam, poteſt
agere actione, quod metus cauſa, & inten-
tare etiam remedium poſſeſſorium *can.
redintegranda 3. q. 1. & ità ſenſit etiam
Natt. conſ. 388. nu. 2. Ruin. conſ. 37. n. 9.*
196 *lib. 4. Farinac. de Immun. Eccleſ. cap. 2.
nu. 53.* vbi reſoluit, quod reus confugiens
ad Eccleſiam, ſi ex ea non per vim expul-
ſus fuerit, ſed inde auſugerit timens capi
à Curia ſæculari, & extra Eccleſiam capia-
tur, Eccleſiæ reſtituendus eſt, ſiue huiuſ-
modi timor fuerit iuſtus, ſeu cadens in
conſtantem virum, prout eſt terror armo-
rum, ſiue fuerit leuis, ſeu in conſtantem vi-
rum non cadens: præſertim quando timor
fugientis ab Eccleſia, cauſatur ex facto Iu-
dicis extraiudicialiter procedentis; quod
locũ habet, ſiue huiuſmodi vis, aut metus
inferatur à miniſtris Curiæ ſæcularis, ſiue à
priuatis perſonis, ſeu inimicis confugiẽtis:
reus enim, qui ſic ab Eccleſia egreſſus fuit,
non poteſt capi, aut retineri à Iudice laico,
ſed Eccleſiæ eſt reſtituendus, *Genuenſ. in
Prax. Archiep. Cur. Neapol. cap. 17. nu. 6. &*
197 *ſeq.* vbi etiam dicit, quod Iudex, qui non
carcerauit, nec extraxit, nec extrahi man-
dauit, ſed ſolum extractum ab eius familia
ſine eius ordine, Eccleſiæ non reſtituit, vel
morti tradidit, & eo magis ſi mãdauit ex-
trahi, incurrit in excommunicationẽ con-
tentam in d. conſtitutione Gregorij XIV.
etiamſi in ea nõ fiat mentio de mandante,
vel non reſtituente, aut mori faciente ex-
tractum, *Bonacin. de Cenſur. in partic. diſp.
2. q. 3. pun. 16. §. 14. n. 10. Dian. reſol. mor. par.
4. tract. 1. reſ. 102. latè Ciarlin. d. controu.
163. nu. 8. 17. & ſeq.*
198 Dixi, exiſtens extra locum ſacrũ, quia
ſi reus caperetur in Eccleſia, vel intra 30.
paſſus, Eccleſiæ reſtituendus eſſet, etiamſi
ſpõte pateretur, ſe capi: nam donec manet
in loco ſacro, non poteſt renũciare benefi-
cio immunitatis, vel conſentire, vt in loco
ſacro capiatur, cum immunitas principali-
ter conceſſa ſit Eccleſiæ, ſecundariò perſo-
nis, *cap. quiſquis, & cap. diffiniuit, 17. q. 4.
Farinac. de Immunit. Eccleſ. cap. 19. nu. 304.
Bonacin. de Cenſur in partic. diſp. 2. q. 3. pun.
16. §. 3. nu. 12. Ciarlin. d. contr. 163. nu. 16. 18.
19. 34. & ſeq.* ſubdens, quod confugientes
ad Eccleſiam impediri nequeunt, quomi-
199 nus poſſint extra Eccleſiam per 30. paſ-
ſus ſecure exire.
200 Notandũ eſt autẽ, quod metus proba-
tur etiã per pręſumptiones, & coniecturas,
arbitrio Iudicis, *latè Menoch. de Arbit. Iud.
lib. 2. caſ. 136. & in tr. de Præſũ. lib. 3. præ-
ſũpt. 4. n. 5. Maſcard de Prob. lib. 2. cõcl. 1054.
per tot.* vbi ſubijcit, quod qualitas probatio-
nis relinquitur ſimiliter Iudicis arbitrio.
201 Notandũ 2. quod cognitio, quo in loco
reus fuerit captus, an in Eccleſia, vel extra,
& an ſit capax immunitatis ſpectat ad Iu-
dicem Eccleſiaſticũ priuatiuè quoad laicũ,
quemadmodũ ad eumdem Iudicẽ Eccle-
ſiaſticũ ſpectat cognoſcere, an is, qui cap-
tus fuit, gaudeat priuilegio clericali, cũ de
re eccleſiaſtica, & ſpirituali tractetur: quod
procedit, etiãſi reus eſſet in fortijs Curiæ
ſæcularis, *Farin. de Imm. Eccl. c. 2. n. 54.* vbi
202 etiã obſeruat, quod nõ creditur execu-
toribus dicentibus, capturam fuiſſe factam
extra locũ immunẽ, ſi reus negaret cũ iura-
203 mento: licèt illis credatur, ſi referãt pro
reo, ſcilicet ſe eũ apprehẽdiſſe in loco ſacro,
*Dian. p. 3. tract. 1. reſ. 32. latè Decian. tr. cri-
min. lib. 6. cap. 27. nu. 10,* ſubdens *nu. 11.*

204 quod neque ſcolares capi poſſunt in
ſcolis, niſi in caſibus à iure, & Grego-
rij XIV. conſtitutione exceptis, *Clar. in
Pract. crimin. q. 30. verſ. in hoc autem pro-
poſito &c. Ciarlin. d. controu. 163. nu. 4.
& 17.*
205 Notandum 3. quod reus extractus, non
eſt neceſſariò reſtituendus eidem Eccle-
ſiæ, à qua fuit extractus, ſed ſatis eſt, ſi al-
teri Eccleſiæ conſignetur, in qua æquè tu-
tus eſſe poſſit, vel ſi reſtitutio fiat Epiſco-
po, vel eius Vicario generali, cum Epiſco-
pus Eccleſiam repræſentet, *Genuenſ. in
Prax. cap. 17. nu. 8.* vbi, quod Epiſcopus
dicitur eſſe in Eccleſia, & Eccleſia in Epi-
ſcopo, *Bonacin. de cenſur. in partic. diſp. 2.
q. 3. pun. 16. §. 3. nu. 12.* vbi dicit, quod
206 ſicut is, qui homicidij, aut mutilationis
delictum in vna Eccleſia commiſit, poteſt
in alia, præcedente Epiſcopi licentia, à mi-
niſtris laicæ poteſtatis capi, ità etiam cap-
tus in vna Eccleſia, poteſt alteri reſtitui, in
qua æque tutus, & liber eſſe poſſit, *Fari-
nac. de Immun. d. cap. 2. nu. 48. Ciarlin.
d. contr. 163. nu. 16.*
207 Notandum 4. quod ſiue Iudex Eccle-
ſiaſticus pronunciet, reum conſignandum
eſſe curiæ ſæculari, ſiue mandet, eum eſſe
reſtituendum Eccleſiæ, nec reo, nec fiſco,
neq; actori licet à tali ſentẽtia, ſeu decreto
appellare quoad effectum ſuſpenſiuum,
nec recurſum petere, nam quemadmodum
reo denegatur in tali caſu appellatio *ex
dicta conſtitutione Gregorij XIV.* ità etiam
deneganda eſt fiſco, & actori, vt ſeruetur
æqualitas; non enim datur appellatio in
208 cauſa ſpolij notorij, & violenti, lata ſen-
tentia ad fauorem rei ſpoliati, quia ſic eſt
de natura interdicti, vnde vi, etiam de iu-
re canonico, vbi res eſt notoria, & mani-
feſta, *latè Scaccia de Appell. q. 17. limit. 6.
mem. 7. nu. 5. & ſeq. & limit. 49. num. 3.
Peregrin. de Immun. cap. 16. nu. 33. Spe-
rell. dec. 65. num. 2. & ſeq. quos refert, &
ſequitur Dian. reſol. mor. par. 6. tract. 1.
reſ. 30. verſ. quæro quinto &c.* ſubdens,
209 quod ſi Epiſcopus traderet reos curiæ
ſæculari in caſu, quo debent gaudere im-
munitate, præter peccatum, & obligatio-
nem ad damna, ſi reus fuerit ad mortem
damnatus, incurreret in irregularitatem,
*latè Ciarlin. d. contr. 163. nu. 37. & ſeq.
vbi refert, ità declaraſſe Sac. Congregatio-
nem Eccleſiaſtica immunitatis, quicquid
dicat Bonacin. d. diſp. 2. q. 3. §. 12. nu. 11.
& alij per eum relati.*
210 Limitatur tamen ſupradicta concluſio,
vbi notoriè conſtaret de iniuſtitia ſenten-
tiæ; tunc enim dicta conſtitutio non tollit
appellationem Reo, aut fiſco, quia clauſula,
appellatione remota, non prohibet ap-
pellationem à ſententia notoriè iniqua,
Caputaq. deciſ. 33. par. 1. vbi dicit, quod
211 hæc clauſula poſita in reſcripto, etiam
facto à Papa, non excludit notorium gra-
uamen, *Scaccia de Appell. q. 16. limit. 1.
num. 84. Diana par. 6. tract. 1. reſ. 30.
verſ. vnde licet &c.*
212 Notandum 5. quod ad cognoſcendum,
an reus gaudeat, vel nõ gaudeat Eccleſiæ
immunitate, & ſic, an crimen, quod com-
miſit, ſit exceptum in conſtitutione Gre-
gorij XIV. vel non exceptum, ſufficit ſum-
maria, ſimplex, & extraiudicialis informa-
tio pro ſola Epiſcopi conſcientia; in hu-
iuſmodi enim emergentibus quæſtionibus
non motis principaliter, plenaria cauſæ
cognitio nequaquam adhibenda eſt, ſed
ſufficit, quod aliqualiter conſtet de crimi-
ne, etiam ex proceſſu fabricato in Curia
ſæculari, *vt latè probat Gratian. diſcept.
forenſ. cap. 596. nu. 22. & ſeq.* vbi, quod
in d. conſtitutione non eſt præfinita aliqua
forma circa modum adhibendum in hu-
iuſmodi cognitione, *& ità declaraſſe Cle-
mentem VIII. refert Farinac. de Immunit.
cap. vlt. nu. 375. & ſeq.* vbi etiam dicit,
quod Epiſcopus in hoc non tenetur ſtare
proceſſui Iudicis ſæcularis, ſi talis proceſ-
ſus fuerit fabricatus, poſtquam delinquens
ad Eccleſiam confugit, *vide Ciarlin. con-
trou. 14. nu. 3. lib. 1. Dian. p. 6. tract. 1.
reſ. 30. verſ. vnde licet &c.* vbi ſubijcit,
quod reo in huiuſmodi præparatorijs in-
formationibus non audito, appellatio non
denegatur.
213 Notandum 6. quod is, qui ſubdolis ver-
bis, & fallacijs deceptus fuit, vt egredere-
tur ab Eccleſia, & extra eam captus fuit,
adhuc gauderet immunitate, *Bobadill. in
Polit. to. 1. lib. 2. cap. 14. num. 80. Villa-
dieg. in Polit. cap. 3. nu. 222, Megal. in 3.
par. lib. 4. cap. 2. qu. 1. num. 32. Maſtrill.
lib. 2. deciſ. 169. nu. 12. quos refert, & ſe-
quitur Dian. reſol. moral. par. 1. tract. 1.
reſ. 26.* vbi addit, reum gaudere etiam im-
214 munitate, ſi exiret ad exonerandum
ventrem, cum indecens ſit, vt templum
Dei his immunditijs ſordeſcat, *vt ſenſit
etiam Ciarlin. d. controu. 163. nu. 37.*
215 Notandum 7. quod etſi notoriè con-
ſtet, reum commiſiſſe delictum exceptum
in d. conſtitutione Greg. XIV. non tamen
poſſet Iudex laicus ſine licentia Iudicis
Eccleſiaſtici illum ab Eccleſia extrahere,
vt in dicta conſtitutione expreſsè cauetur;
& ideò ſi reus fuerit extractus non ſeruata
forma dictæ conſtitutionis, debet in pri-
mis, & ante omnia Eccleſiæ vti ſpoliatæ re-
ſtitui, *cap. item cum quis, & cap. conque-*

rente,

rente, de Reſtit. ſpol. licèt facta reſtitutione
delinquens poſſit incontinenti extrahi,
quatenus conſtet de caſu, in quo immuni-
tate gaudere non debeat; regula enim illa,
216 dolo facit qui petit quod reſtiturus eſt,
locum non habet in poſſeſſorio, *vt d. gloſ.
communiter recepta in cap. dolo facit, de
Reg. Iur. in 6. latè Gratian. diſcept. forenſ.
cap. 596. nu. 5. & ſeq. & nu. 11. cum ſeq.*
vbi etiam obſeruat, quod interim dum co-
gnoſcitur, an reus gaudere debeat Eccle-
ſiæ immunitate, debet in Eccleſia cuſto-
217 diri per vtrumque Iudicem, vel in car-
ceribus Curiæ Eccleſiaſticæ retineri, iuxta
218 dictam conſtitutionem; notorium enim
non releuat ab onere probandi in tali ca-
ſu, cum probatio requiratur pro forma
propter clauſulas annullatiuas cum de-
creto irritanti, quæ in eadem conſtitutio-
ne continentur, *Gomes in reg. de Annali
q. 6. Pariſ. de Reſignat. lib. 11. q. 6. nu. 81.*
219 *& ſeq.* vbi, quod eadē ratione publicatio
reſignationis beneficij facienda eſt, etiamſi
reſignatio nota ſit populo.
220 Notandum 8. quod non ſolum officia-
les publici, ſed etiam priuatæ perſonæ ex-
trahentes reum ab Eccleſia, incurrunt ex-
communicationem, & pœnas bullæ Gre-
gorianæ, *Ciarlin. lib. 1. cap. 1. num. 8. vbi
citat Bordon. var. reſol. lib. 1. cap. 1. nu. 12.
Tullench. mor. p. 1. lib. 1. cap. 11. dub. 1.
nu. 14.*

S V M M A R I V M.

221 *Eccleſia, & Fiſcus habentes fundum com-
munem cum priuato, poſſunt totum ven-
dere: tenentur tamen ſocio reſtituere
pretium eius partis, & num. 223. decla-
ratur num. 224.*
222 *Eccleſia, & Fiſcus habent priuilegium
iungendi fundum ſterilem poſſidēti fun-
dum fertilem ipſius Eccleſiæ, vel Fiſci.*
225 *Eccleſia, & Fiſcus poſſunt vendere rem
ſibi, & alteri pignoratam ſaluo tamen
iure alterius creditoris.*
226 *Fauore Eccleſiæ, vel Religionis tenetur
ſocius vendere partem ſuam, ſi Teſta-
tor iuſſerit, conſtrui Eccleſiam in fun-
do communi; ampliatur num. 228.*
227 *Eccleſia cogitur vendere prædium, vel
domum alteri Eccleſiæ pro conſtruenda,
vel amplianda ipſa Eccleſia.*
228 *An Eccleſia poſſit compellere poſſeſſorem
domus magni maioratus ad eam ven-
dendam pro conſtructione ipſius Eccle-
ſiæ.*

Quæſtio XVII.

*An Eccleſia habens fundum communem cum
priuato, poſſit totum vendere.*

221 RESp. affirmatiuè, etiamſi minima
pars ſit Eccleſiæ; hæc concluſio
probatur *ex l. 2. C. de comm. rer. alienat.
& ex l. 1. C. de vendit. rer. fiſcal. lib. 10.*
vbi hoc priuilegium conceditur fiſco; &
ideò extendi debet etiam ad Eccleſiam,
222 *arg. l. quiſquis, C. de omn. agr. deſer.
lib. 11.* vbi priuilegium, quod conceditur
fiſco, iungendi fundum ſterilem poſſiden-
ti fundum fertilem ipſius fiſci, conceditur
223 etiam Eccleſiæ; tenetur tamen Eccleſia,
ſicut & fiſcus, ſocio reſtituere pretium
eius partis, *vt in d. l. 1. C. de vendit. rer.
fiſcal. & ità ſenſit Io: de Plat. in ead. l. 1.
quem refert, & ſequitur Genuenſ. in tract.
de Eccleſ. q. 492.* ſubdens, hoc procedere
224 concurrente vtilitate fiſci, vel Eccleſiæ,
vt quia res non poſſit commodè diuidi,
aut ſi melius venderetur tota, quam pars;
alioqnin non poſſet vendere in ſolidum,
ſed tantùm ſuam partem, *iuxta tex. in l.
vn. vbi Sal. C. ſi comm. res pignor. dat. ſit.*
quamuis contrarium teneat *gloſ. in d. l. 1.
C. de vendit. rer. fiſcal.* vbi dicit quod tex-
tus *in d. l. 1.* indiſtinctè intelligendus eſt.
225 Item poteſt fiſcus, & per conſequens
etiam Eccleſia vendere rem ſibi, & alteri
pignoratam, ſaluo tamen iure alterius
creditoris, *l. res, quæ, §. 1. ff. de iur.
fiſc.* vbi, quod ſi adeſſent creditores an-
teriores, illis primò ſatisfieri debet, & ſi
quid ſuperfluum ſit, fiſco adiudicandum
eſt, *vide Genuenſ. loco cit. d. q. 492.* vbi
226 etiam dicit, quod fauore Eccleſiæ, vel
religionis tenetur ſocius vendere partem
ſuam, ſi teſtator iubeat, conſtrui Eccle-
ſiam in fundo communi, *per tex. in l. ſi
quis ſepulchrum, ff. de Relig. & ſumpt.
fun. l. locum, ff. de vſufr. l. vlt. vbi Bald.
C. de commun. ſeru. manu. vide Tiraquell.
de Priuil. piæ cauſ. priuil. 67.*
227 An verò Eccleſia cogatur vendere
prædium, vel domum alteri Eccleſiæ pro
conſtruenda, vel amplianda ipſa Eccleſia?
Reſp. affirmatiuè, quia in Eccleſia con-
ſtruenda, ſeù amplianda militat maior ra-
tio, & maior æquitas, *vt deciſum fuit in
Senat. Sicil. teſte Meſtrill. deciſ. 280. nu. 88.
quem refert, & ſequitur Fontanell. deciſ.*
228 *Cathalon. 100. nu. 14. & 20.* vbi ſubij-
cit, quod poteſt Eccleſia vti habens po-
tius priuilegium, compellere poſſeſſorem
domus

domus etiam magni maioratus, ad eam vendendam pro ipſa Eccleſia, & illius conſtructione, *per d. tex. in l. ſi quis ſepulchrum.*

SVMMARIVM.

229 *Superiores Regularium hodie nō poſſunt abſque licentia Sacra Congregationis Concilij alienare bona mobilia pretioſa, vel immobilia.*

230 *An poſſint regulares indigentes res pretioſas in pignus tradere, vel pecunias ad cambium ſumere.*

231 *Fratres S. Franciſci de obſeruantia, & Capuccini poſſunt alienare ſine beneplacito Apoſtolico bona ſibi relicta, & pretium conuertere in Eccleſiæ neceſſitatem; ampliatur num. 232.*

232 *Quid ſi in legato dicatur, vt huiuſmodi bona non poſſint alienari.*

233 *Non requiritur ſolemnitas, quando Eccleſia cogitur rem alienare, vt ſi eſſet grauata alienare fundum per fideicommiſſum.*

234 *Prælatus an poſſit remittere legatum, vel hæreditatem nondum incorporatam Eccleſiæ.*

Quæſtio XVIII.

An & quando Regulares poſſint bona Eccleſiæ alienare abſque licentia Sedis Apoſtolicæ.

229 POterant Regularium Superiores bona immobilia Conuentus, ſeu Eccleſiæ alienare abſque licentia Papæ, ex priuilegijs ſibi à Sede Apoſtolica conceſſis, *prout refert Sorbus in Compend. priuil. in ver. alienatio bonorū*; hodie verò nec bona mobilia pretioſa, nec immobilia alienare poſſunt abſque licentia Sac. Congregationis Concilij, ſub pęna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad illam in poſterum obtinendam, permanentibus in ſuo robore alijs pęnis *extrau. Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien. prout ex decreto eiuſdem Sac. Congregationis iuſſu Vrbani VIII. edito ſub die 7. Septembris 1624. relat. per Bonacin. de alienat. bonor. Eccleſ. q. vn. pun. 1. nu. 8.*

230 Obſeruant tamen nonnulli Doctores, quod Regularibus indigentibus pecunia pro victu, nec reperientibus aliquem, qui credito illis tribuat, ſi conſenſum ſeu licentiam Summi Pontificis, vel Sac. Congregationis expectare non poſſunt, licitum eſt res pretioſas abſque incurſu cenſurarum in pignus tradere, ſeu pecunias ad cambium ſumere, ſi aliter non reperiant, *ità Megal. 2. par. var. reſol. 113. num. 3. Fr. Laurentius de Peirinis in formular. Regulár. litt. a. cap. 11. nu. 3. quos refert Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 95. nu. 60. verſ. verum &c. Piaſec. in prax. Epiſc. par. 2. c. 5. nu. 33. verſ. eſſet item &c.*

231 Obſeruant 2. quod bona relicta, vel donata Eccleſiæ Regularium, quæ eſt incapax retinendi etiam in communi, quales ſunt Fratres S. Franciſci de Obſeruantia, & Capuccini, quorum meminit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25. de Regular. cap. 3.* poſſunt alienari ſine beneplacito Apoſtolico, & abſque alijs ſolemnitatibus, & pretium conuerti in Eccleſiæ neceſſitatem, quia bona huiuſmodi non ſunt adhuc Eccleſiæ incorporata, *Dec. in cap. in præſentia, nu. 270. & ſeq. de Probat.* vbi dicit, quod prædicti Regulares bona immobilia capere poſſunt, non vt retineant, ſed vt vendant, & pretium in eorum neceſſitatibus conuertant, *Rolan. conſ. 15. nu. 7. vol. 1. Quarant. in ver. alienatio rer. Eccleſ. nu. 41. verſ. ſexto &c. & nu. 32.* vbi

232 id ampliat, etiā ſi in legato, vel donatione dicatur, quod res legata, vel donata non poſſit alienari, quia hoc non obſtante adhuc poterit alienari, & pecunia conuerti in Eccleſiæ vtilitatem, *Hyppol. de Marſ.*

233 *ſing. 132.* vbi alium caſum ſubijcit, in quo non requiritur ſolemnitas, videlicet quando Eccleſia eſſet coacta alienare rem, vt ſi eſſet grauata alienare fundum per fideicommiſſum, *Piaſec. loco cit. d. nu. 33. verſ. poſſet etiam &c.* vbi addit, quod po-

234 teſt Prælatus remittere legatum, vel hæreditatem nondum incorporatam Eccleſiæ, quia in acquirendis Prælatus Eccleſiæ ſuæ præiudicare poteſt, præſertim ſi id fiat ad tollenda ſcandala, vel odia, *vide Barboſ. d. alleg. 95. nu. 59.*

SVMMARIVM.

235 *Edicta Principis ſecularis prohibentis extractionem annonæ extra territorium non comprehendunt Eccleſias, ſeu eccleſiaſticos non obſtante quauis conſuetudine etiam immemorabili.*

236 *Clerici ex vi edictorum Principis ſecularis non tenentur quantitatem frumenti penes ipſos exiſtentis notificare.*

Famulus Clerici contrauenient huiuſmodi edictis, non poteſt puniri à Iudice ſeculari, neque eius res, quæ extrahuntur, poſſunt ab eodem Iudice ſeculari auferri, ibidem.

Prin-

237 *Princeps ſecularis imminente aliqua neceſſitate implorare poteſt officium Superioris Eccleſiaſtici, vt Clericos ad obſeruantiam compellat.*
238 *Ad Epiſcopum ſpectat circa bona clericorum taxare pretium, vel eius auctoritate id fieri debet.*

Quæſtio XIX.

An edicta Principis ſecularis prohibentis extractionem annonæ extra territorium, comprehendant Eccleſias, ſeu Eccleſiaſticos.

235 RESp. negatiuè, ſiuè loquamur de fructibus, & bonis Eccleſiarũ, *Rip. de Remed. ad conſeruan. vbert. nu. 122. Grammat. deciſ. 100. num. 15. Rolan. conſ. 61. nu. 22. lib. 4. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 82. nu. 87. Carol. de Graſſ. de effec. cleric. eff. 2. nu. 292. Bellett. diſquiſ. Cleric. tit. de exemp. Cleric. à ſtatut. §. 3. nu. 1. & ſeq. & alij communiter*: ſiue loquamur de fructibus, & bonis patrimonialibus clericorum, cum in vtroque caſu deficiat in Principe laico poteſtas, *vt tradunt DD. in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. Honded. conſ. 3. nu. 12. vol. 1. Bellett. diſquiſ. cleric. tit. de exempt. cleric. & eorumdem bon. §. 5. nu. 6. Farinacc. in Prax. crim. q. 8. nu. 21. latè Car. de Graſſ. de effect. Cler. eff. 1. num. 10. & ſeq. & eff. 2. nu. 33. & 38.* quod procedit non obſtante quauis obſeruantia, & conſuetudine etiam immemorabili: non enim poſſunt Clerici etiam volentes, iuriſdictioni, & ſtatutis laicorum tacitè, vel expreſsè ſe ſubmittere, & ideò talis conſuetudo, vti contra libertatem Eccleſiæ inducta, nihil valeret, ſiue ſit vniuerſalis, ſiue particularis, vel mixta clericorum, & laicorum, *cap. cum terra, cap. Sacroſancta, cap. Meſſana, vbi gloſ. de elect. cap. cum inter, cap. cum venerabilis, de conſuet. cap. quamquam, de cenſ. in 6. Bart. in l. de quibus, nu. 5. in 2. lect. nu. 30. ff. de legib. DD. in cap. Clerici, de Iudic. & in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. Boſſ. in tit. de for. compet. nu. 130. Alex. conſ. 8. nu. 1. vol. 1. Rolan. conſ. 4. nu. 12. & ſeq. vol. 1. & conſ. 23. nu. 9. & ſeq. vol. 2. Clar. in §. fin. q. 36. verſ. ſed ea retenta &c. Couar. pract. quæſt. cap. 31. Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 11. nu. 42. vbi de communi, latè Bellett. Diſquiſ. cleric. tit. de fauor. Cleric. perſon. §. 3. nu. 1. 3. & ſeq. & alij apud Ciarlin. contr. for. lib. 1. cap. 31. nu. 11. & ſeq.* vbi etiam refert, Sacram Congregationem reſoluiſſe, quod

236 neque tenentur Clerici ex vi edictorum Principis ſecularis quantitatem frumenti penes ipſos exiſtentis notificare. Vnde ſi clericus, vel eius famulus, aut colonus, ſiue alius de eius mandato contraueniat huiuſmodi edictis, non poterit puniri à Iudice ſæculari, neque res, quæ extrahuntur, poſſunt ab eis auferri, ſed cauſa eſt tractanda coram Iudice Eccleſiaſtico, *Natt. conſ. 311. nu. 4. verſ. dicit tamen &c. Rip. in tract. de Remed. ad conſeru. vbert. nu. 236. Car. de Graſſ. d. eff. 2. nu. 294. in fin. Ciarlin. loco cit. nu. 29.*

237 Quamuis autem edicta huiuſmodi laicorum non ligent Clericos vi coactiua, poterit tamen Princeps ſæcularis officium Superioris Eccleſiaſtici imminente aliqua neceſſitate implorare, vt Clericos ad obſeruantiam compellat; & tunc Epiſcopus ſuo edicto Clericis prohibere poteſt, ſi ita expediat, frumenti extractionem, eiſque præcipere, vt notificent in Curia Epiſcopali quantitatem frumenti, vt ſciri poſſit, an in Ciuitate adſit annona ſufficiens pro victu: quæ quidem notificatio poſtea conſignatur Magiſtratui ſæculari, *cap. non minus, cum ibi not. de immun. Eccleſ. cap. 1. eod. tit. in 6. Bald. in l. ad inſtructiones, C. de Sacroſ. Eccleſ. Dian. par. 1. reſol. mor. tract. 2. reſol. 8. & cenſuit Sacra Congregatio, teſte Ciarlin. d. cap. 31. nu. 10. &*
238 *ſeq.* vbi etiam dicit, quod ad Epiſcopum ſpectat in tali caſu circa bona Clericorum taxare pretium, vel eius auctoritate id fieri debet.

SVMMARIVM.

239 *Seminarium puerorum prope Eccleſiam Cathedralem erigendum eſt, vel in alio loco conuenienti arbitrio Epiſcopi.*
240 *In tali fabrica erigenda Epiſcopus vti debet conſilio Deputatorum.*
241 *Deputati ſemel electi, ſunt perpetui.*
242 *Quid requiratur ad effectum vt valida ſit vnio beneficiorum facta ab Epiſcopo ad fauorem huiuſmodi Seminarij, ſeu Collegij.*

Quæſtio XX.

In qua parte Ciuitatis erigi debeat Seminarium puerorum.

239 REſpondet *Vener. in examin. Epiſcop. lib. 6. cap. 30.* quod ædificari debet in commodiori loco Ciuitatis, auditis ſuper hoc Prætore, officialibus, ac Magiſtratu ipſius Ciuitatis. Sed vide *Conc. Trid. ſeſſ. 23.*

ſeſſ. 23. cap. 18. in princ. de refor. vbi, quod Collegium huiuſmodi propè Eccleſiam Cathedralem, vel alio in loco conuenienti, & ab Epiſcopo eligendo conſtrui debet, *vt not. etiam Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſc. par. 3. alleg. 77. nu. 2.*

240 Obſerua tamen, quod in tali fabrica inſtituenda Epiſcopus vti debet Deputatorum conſilio, *vt poſt Zerol. in Prax. Epiſcop. p. 1. ver. Seminarium, obſeruat Vener. loco cit. nu. 6. &* 10. vbi etiam dicit, quod Deputati ſemel electi, ſunt perpetui,
241 nec poſſunt mutari, vel remoueri, niſi ex legitima, & iuſta cauſa, *vide Barboſ. loco cit. nu. 31.*

242 Obſerua 2. quod vnio beneficiorum facta Seminario nondum erecto, ità demum valida eſſet, ſi ad hunc effectum præcedat præparatio domus emptæ, vel conductæ, introductio puerorum, & detractio fructuum menſæ Epiſcopalis, & Capitularis, & aliorum beneficiorum, alioquin poſſeſſio capta nomine ſeminarij prędictis conditionibus non præcedentibus, nullius eſſet roboris, *ex Concilio Trident. ſeſſ. 23. de ref. cap. 18. & ità declarauit Sac. Congregatio Eminentiſs. Cardinalium eiuſdem Concilij interpretum teſte Gonzal. ad Reg. 8. Cancellar. gloſ. 5. §. 7. nu. 68. & pluries reſoluit Rota, & præſertim in Cordu-ben. præſtimoniorum 7. Februarij 1601. apud Farinacc. deciſ. 835. in nouis, & in Adiacen. Beneficij 15. Aprilis 1622. coram Coccino, & deciſ. 373. nu. 2. & ſeq. par. 4. tom. 2. Recent. Merlin. deciſ. 837. nu. 1. & ſeq. vbi aliæ Rotæ deciſiones recenſentur, latè Garc. de Benefic. par. 12. cap. 2. n. 193. & ſeq.* vbi, quod Seminarium dicitur erectum ex introductione puerorum, non verò ex ſola emptione domus, & electione Deputatorum, *Barboſ. d. alleg. 77. nu. 23. & ſeq. Vener. d. lib. 6. cap. 30. nu. 26.*

Non deſunt tamen Doctores, qui cenſent, actualem Alumnorum introductionem non eſſe ad id neceſſariam, ſed ſatis eſſe, ſi præcedat detractio fructuum, ac præparatio domus conductæ, vel emptæ, dummodò poſt factam vnionem abſque mora parentur neceſſaria pro manutentione ſeminarij, & puerorum, ità vt eo animo ſolum fuerit dilata puerorum introductio, vt ipſo primo die ingreſſus eſſent omnia parata, quia tunc ſeminarium eſſet in via ad erectionem, & perfectionem, *vt d. idem Gonzal. vbi ſupra d. gloſ. 5. §. 7. n. 76 & ſeq. Beltramin. ad Greg. deciſ. 258. nu. 10. Gratian. diſcept. for. cap. 278. nu. 41. quorum opinionem cum hac reſtrictione amplexa fuit Rot. coram Merlin. d. deciſ. 837. nu. 4. & not. Paul. Rub. in annot. ad deciſ. 373. part. 4. tom. 2. recent.* vbi rectè aduertit, quod inter res neceſſarias præparandas, & introductionem Alumnorum, aliquod intercedere tempus neceſſe eſt, cum ſeminarium ſit corpus, quod naſcitur cum dentibus, nec pueri introducti poſſint ibi ieiuni immorari, *Bart. conſ. 58. & 59. lib. 2.*

Quæ verò beneficia ſeminario vniri poſſint? vide *Barboſ. loco cit. nu. 28. & ſeq. Vener. nu. 14. & ſeq.*

S V M M A R I V M.

243 *Epiſcopus habet de iure communi iuris aſſiſtentiam, ſeu fundatam intentionem exercendi iuriſdictionem in tota ſua Diœceſi.*
Quid operetur iuris aſſiſtentia, & quando locum habeat, ibidem.
244 *Quid ſi exhibeatur priuilegium exemptionis.*
245 *Quando ſola iuris aſſiſtentia releuet ad effectum manutentionis, & quando non, & nu. 246. cum ſeq.*
246 *Quid ſi alius eſſet in poſſeſſione.*
247 *An ſufficiat ſolum priuilegium abſque poſſeſſione ad excludendam manutentionem Epiſcopi.*
248 *Quid requiratur ad præſcribendas cauſas criminales, & matrimoniales, & n. 256.*
249 *In materia decimarum non datur manutentio, niſi probata poſſeſſione.*
250 *An Parochus in petitorio teneatur probare, decimas ſibi competere.*
251 *Quando quis dicatur conſtitutus in quaſi poſſeſſione exemptionis.*
252 *Is qui poteſt alicubi aliquem iuriſdictionis actum exercere, poteſt & alios ſimiles.*
253 *Parte opponente tenetur Epiſcopus probare, locum eſſe intra ſuam diœceſim.*
254 *Quando iuris aſſiſtentia, quæ vni competit, proſit etiam alijs.*
255 *An iuriſdictio cenſeatur conceſſa inferiori cumulatiuè, vel priuatiuè quoad Epiſcopum.*
256 *Quando cenſeatur ab Epiſcopo adempta iuriſdictio etiam quoad cauſas criminales, & matrimoniales.*
257 *Ad quem ſpectet approbatio confeſſorum pendente lite inter Epiſcopum, & Prælatum inferiorem ſuper omnimoda iuriſdictione alicuius loci.*

Quæſtio XXI.

An & quando Epiſcopo competat manutentio abſque alia probatione quaſi poſſeſſionis.

243 RESp. quod Epiſcopo competit manutentio abſque alia probatione, in caſibus, in quibus fundatam habet intentionem de iure communi, ſeu iuris aſſiſtentiam; in materia enim iuriſdictionali competit manutentio ratione ſolius iuris communis, *cap. cum perſonæ, §. fin. de Priuil. in 6. Caputaq. deciſ. 306. nu. 7. lib. 1. Rot. deciſ. 145. n. 5. & ſeq. par. 1. Diuerſ. & apud Pacif. deciſ. 39. num. 2. & 3. & deciſ. 42. nu. 5. & apud Poſt. deciſ. 125. n. 1. & deciſ. 184. nu. 2. & deciſ. 306. nu. 21. Verall. deciſ. 203 par. 2. Seraphin. dec. 1067. nu. 3. Mantic. dec. 40. ſub n. 4. & dec. 322. nu. 2. Coccin. dec. 471. Caualer. dec. 193. nu. 1. & dec. 506. nu. 2. & 4. & dec. 617. nu. 1. Poſt. in tr. mandat. de manuten. obſer. 45. nu. 3. & ſeq.* habens enim pro ſe aſſiſtentiam iuris communis, dicitur habere liquidiſſimam probationem, *gloſ. in l. ſi tutor, vbi etiam Bald. nu. 2. C. de Priuil. tut. Rot. deciſ. 4. in fin. par. 2. Diuerſ. & dec. 313. nu. 8. in fin. par. 2. recentiſſ. Mareſcott. var. lib. 1. cap. 11. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod Epiſcopus habet de iure communi fundatam intentionem exercẽdi iuriſdictionem in tota ſua diœceſi, & in qualibet eius parte, vt mox dicemus.

Plures autem ſunt caſus, in quibus Epiſcopus habet huiuſmodi iuris aſſiſtentiam, videlicet quoad omnes Eccleſias, ſeu loca pia exiſtentia intra fines ſuæ diœceſis, etiã quod ſint nullius. 2. in exercitio iuriſdictionis ſpiritualis quoad omnes perſonas ſuæ diœceſis. 3. in cognitione cauſarũ omniũ, ciuiliũ ſcilicet, criminaliũ, mixtarũ, & matrimonialium. 4. in deputandis examinatoribus pro collatione parochialium, & in approbandis confeſſarijs. 5. ſuper collatione omnium beneficiorum ſuæ diœceſis. 6. in cura animarum Eccleſiarum non habẽtium proprium parochum. 7. pro credito cathedratici contra Eccleſias ſibi ſubditas ratione viſitationis, ſeu procurationis vſque ad duos ſolidos, *vide text. in cap. conquerente, de offic. ordin. cap. cum Epiſcopus, eod. tit. in 6. cap. quoniam, & cap. dudum, de Decim. cap. cum ſatis, de offic. Archid. cap. cum perſonæ, de Priuil. in 6. cap. p. 10. q. 3. cap. omnes baſilicæ, 16. q. 7. Caputaq. dec. 306. nu. 1. & 7. lib. 1. & deciſ. 203. lib. 3. Seraphin. dec. 1204. nu. 1. & dec. 1228. nu. 1. Mantic. dec. 228. n. 6. Greg. dec. 291. nu. 1. Mareſcott. var. lib. 1. d. cap. 11. Poſt. in tract. mandat. de manutenen. d. obſer. 45. nu. 6. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod capitula cathedralium iuris habent aſſiſtentiam quoad præcedentiam reſpectu aliarum collegiatarum, eo ipſo quod ſunt in ſtatu cathedralitatis, & competit illis manutentio, *Rot. apud eumdem Poſt. dec. 468. nu. 2.* vbi, quod Canonicus habet intentionem fundatam ſuper fructibus, & diſtributionibus ſui Canonicatus, eique manutentio debetur, dummodò reſideat, *Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. all. 127. nu. 22. & ſeq.*

244 Ex quo infertur, quod non poteſt Epiſcopo inhiberi, nè ſuam iuriſdictionem exerceat in loca, & perſonas ſuæ diœceſis, etiam ſub prætextu exemptionis, ſeu priuilegij, niſi eo exhibito, & diligenter diſcuſſo, & interim manutenendus eſt, donec de exemptione, ſeu priuilegio diſputetur, *Seraphin. dec. 595. nu. 1. & dec. 1067. n. 3. Beltram. ad Greg. dec. 312. nu. 4. Rot. apud Paſif. dec. 42. num. 6. Barboſ. d. all. 127. nu. 25.* ſubdens *nu. 26.* quod etiamſi de exemptione, & priuilegio conſtaret, adhuc manutenendus eſt Epiſcopus reſpectu monaſterij exempti quoad ea, quæ cõcernunt clauſuram ipſius monaſterij, & quoad viſitationem curæ animarum, & adminiſtrationem Sacramentorum, admiſſionem miniſtrorum etiam amouibilium, & in his, quæ pertinent ad ordines, *vide Poſt. d. obſ. 45. n. 13. & ſeq. Rot. apud eumdem dec. 72. n. 6.*

245 Limita 1. vt ſola iuris aſſiſtentia releuet ad effectum manutentionis, quando nihil adeſt in contrarium; ſecus ſi reſpectu Epiſcopi, vel Parochi ſit dubium, vel incertum, an locus ſit intra fines diœceſis, vel parochiæ, vel pendeat deſuper lis, vel adſit contra eos ſententia, vel ſi aſſiſtentia ſit turbida, vel offuſcata actibus, & probationibus contrarijs; hoc enim caſu ſolet Rota, omiſſo poſſeſſorio aggredi merita cauſæ, & petitorium diſcutere, niſi cum aſſiſtentia iuris concurrerent etiã aliqui actus poſſeſſorij, *Greg. dec. 312. nu. 1. vbi Add. ſub nu. 4. Thomat. dec. 107. nu. 2. Mareſcott. var. lib. 1. cap. 11. nu. 11. Card. Caualer. dec. 193. nu. 6. & ità pluries fuiſſe in Rota Rom. deciſum, refert Poſt. d. tract. obſer. 45. nu. 20. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ad offuſcandam prætentionem aſſiſtentię iuris communis, poſſunt allegari, & opponi etiam ea, quæ petitorium reſpiciunt, & ſufficiunt teſtes etiam nulliter examinati, aliaque iura, etiamſi non ſint in forma probanti, *Barboſ. d. p. 3. alleg. 127. nu. 27. 40. & ſeq.* vbi ſubijcit, quòd ſi actus contrarij ſint turbidi, interim donec pro-

bẽtur, Epiſcopo concedi debet manutẽtio.
246 Limita 2. vt manutentio non detur ex
ſola iuris aſſiſtentia, vbi alius eſt in poſſeſ-
ſione, ſed manutenendus eſt qui poſſidet,
quando ſcilicet poſſeſſio eſt longęua, &
vltra decennium: hæc enim habetur loco
tituli, & ſufficit ad effectum manutentionis,
etiam in poſſeſſione contra ius, & ſatis eſt
huiuſmodi poſſeſſori ad effectum habendi
manutentionem, quod ius vehementer
non reſiſtat, *Rot. dec.* 165. *num.* 1. *par.* 4.
Diuerſ. & dec. 423. *nu.* 3. *& dec.* 505. *n.* 4.
par. 2. *recent. Duran. deciſ.* 21. *nu.* 6. *Ricc.
in Collect.* 1287. *&* 3013. *Add. ad Buratt.
dec.* 140. *& ad Greg. dec.* 312. *latè Poſt. d.
obſer.* 45. *nu.* 22. *& ſeq.* Idem dicendum,
vbi poſſeſſor ſuam poſſeſſionem probaret,
& priuilegium exemptionis exhiberet, vel
cum poſſeſſione concurreret titulus puta-
tiuus, & coloratus, & habilis ad præſcri-
bendum, quia tunc manutenendus eſt,
etiamſi poſſeſſio non eſſet longæua, nec
excederet decennium, *Rot. in Lucen. ſeu
nullius Iuriſdictionis* 4. *Maij* 1598. *coram
Card. Seraphino, & in vna Montis regalis*
4. *Nouembris eodem anno coram Penia,
prout refert* Mareſcott. *d. lib.* 1. *cap.* 11. *nu.*
21. *& ſeq. Poſt. d. obſeru.* 45. *num.* 26. *Rot.*
247 *apud eumdem dec.* 197. *nu.* 4 vbi, quod
non ſufficit ſolum priuilegium abſque poſ-
248 ſeſſione ad excludendam manutentionẽ
Epiſcopi; exceptis cauſis criminalibus, &
matrimonialibus, in quibus requiritur
immemorabilis canonizata per tres con-
formes, & interim in cognitione huiuſmo-
di cauſarum manutenendus eſt Epiſcopus,
Rot. recent. dec. 560. *nu.* 2. *par.* 3. *& dec.*
126. *nu.* 2. *par.* 4. *Poſt. d. obſer.* 45. *n.* 30. *Rot.
apud eumdem dec.* 197. *n.* 9. *& dec.* 382. *n.* 2.
249 Limita 3. in decimis debitis Eccleſiæ
parochiali, & in quarta decimarum debita
Epiſcopo pro ſua portione pontificali:
quamuis enim tam Parochus, quàm Epi-
ſcopus in tali caſu habeant iuris aſſiſten-
tiam intra limites parochiæ, ſeu diœceſis,
tamen nõ datur illis manutentio, niſi pro-
bata poſſeſſione, *Mareſcott. d. cap.* 11. *nu.* 17.
Rot. poſt 2. *vol. conſ. Farinac. dec.* 291. *nu.* 14.
& in recent dec. 685. *n.* 2. *p.* 1. *latè Poſt. d. ob-
ſer.* 45. *n.* 42. *& ſeq.* vbi dicit quod iuris aſſi-
250 ſtentia ſuffragatur Parocho in petitorio,
vt non teneatur probare, decimas ſibi com-
petere, non autem in manutentione.
251 Notandũ eſt autem, quod in quaſi poſ-
ſeſſione exemptionis tunc quis cõſtitutus
dicitur, ſi conſtaret, veniſſe caſum, & Ordi-
narium voluiſſe exercere iuriſdictionẽ, &
fuiſſe ab inferiore repulſum, & repulſioni
acquieuiſſe, vel habuiſſe ſe pro ſpoliato; nõ
autẽ ex eo tantũ, quod nõ cõſtet, Epiſcopũ
iuriſdictionẽ in eũ exercuiſſe, *Poſt. d. obſ.* 45.
nu. 18. *Barboſ. d. alleg.* 127. *nu.* 27.
252 Notandum 2. quod is, qui poteſt in ali-
quo loco certum iuriſdictionis actũ exer-
cere, poteſt & alios ſimiles, *vt probat Cãcer.
var. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 58. *& ſeq.* vbi dicit, quod
is, qui poteſt fuſtigare, poteſt etiã relegare:
& ideo vnicus actus particularis inducit
quaſi poſſeſſionẽ quoad alios actus ſub ea-
dem ſpecie comprehenſos, licèt nõ extẽda-
tur ad actus diuerſos, ſeu diuerſæ ſpeciei,
nec ad actus maiores, nec contra perſonas
diuerſæ qualitatis, ſeu conditionis, *Duran.
dec.* 226. *n.* 3. *Burat. dec.* 876. *n.* 8. *Rot. recent.
dec.* 112. *n.* 10. *dec* 632. *n.* 4. *p* 9 *& dec.* 87. *n.* 4.
p. 4. niſi cauſa poſſeſſionis eſſet vniuerſalis:
tunc enim quis vtẽdo quoad vnam ſpeciẽ,
poſſeſſionẽ conſeruat etiã quoad alias ſpe-
cies ſub eodem genere comprehẽſas, *Rot.
recent. dec.* 150. *n.* 3. *p.* 3. vnde quaſi poſſeſſio
exercendi iuriſdictionem contra aliquos
certi loci, extenditur cõtra omnes eiuſdẽ
loci, & in illa ſpecie iuriſdictionis, *Fõtanel.
de Pact. nupt. clauſ.* 7. *gloſ.* 3. *p.* 10. *n.* 26. *Gio-
uagn. cõſ.* 9. *n.* 62. *lib.* 1. *Buratt. dec.* 427. *n.* 10.
& dec. 478. *n.* 8 & vice verſa actu contrario
quaſi poſſeſſio in omnibus etiã amittitur,
Rot. rec. dec. 39. *n.* 10 *p.* 3. *latè Poſt. d. tr. man-
dat. de manut. obſ.* 73. *n.* 130. *& ſeq.* vbi etiã
dicit, quod prohibitiones cõtra aliquos fa-
ctę, quãdo caſus euenit, conſtituũt in quaſi
poſſeſſione vniuerſaliter prohibendi quoad
alios omnes, præſertim in quaſi poſſeſſione
reſpectu loci, *ex trad. per Burat. dec.* 222.
nu. 10. *& ſeq.* vbi, de prohibita appoſitio-
ne, & retentione barchæ.
253 Notandum 3. quod parte opponente
tenetur Epiſcopus probare, locum eſſe in-
tra ſuam diœceſim, *Buratt. dec.* 219. *nu.* 5.
latè Poſt. d. obſer. 45. *nu.* 20.
254 Notandum 4. quod ſi decimæ debean-
tur pluribus, videlicet Epiſcopo, Capitulo,
& Parocho, & ius vni tantùm aſſiſtat, puta
Parocho, illius aſſiſtentia prodeſt in ea-
dem exactione etiam alijs, qui ſecum par-
ticipant, & competit ex ea manutentio
omnibus participantibus, *Add. ad Buratt.
dec.* 402. *nu.* 6. *Poſt. d. obſeru.* 45. *num.* 56.
255 Notandum 5. quod manutentio debe-
tur cumulatiuè Epiſcopo, & inferiori, niſi
in priuilegio, & iuriſdictione tributa infe-
riori, exprimatur, huiuſmodi iuriſdictio-
nem cõcedi priuatiuè quoad Superiorem,
Card. Caualer. dec. 617. *Poſt. d. obſer.* 45.
nu. 40. *&* 41. ſubdens, quod ſi teſtes in-
ferioris deponerent de actibus poſitiuis,
videlicet quod inferior vſus fuerit iure
ſuo, & prohibuerit Epiſcopo, nè exerceret
iuriſdictionem, cum eiuſdem Epiſcopi ac-
quieſcentia, tunc diceretur probata poſſeſ-

ſio

ſio etiam priuatiuè.

256 Notandum 6. quod ſi inferior haberet iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & territorium ſeparatum, eo caſu iuriſdictio eſſet in totum ab Epiſcopo adempta, etiam reſpectu cauſarum criminalium; & matrimonialium, *Poſt. loco cit. nu. 41. Rot. apud eumdem dec. 438. nu. 5. 8. & ſeq.*

257 Notandum 7. quod approbatio confeſſorum pendente lite inter Epiſcopum, & Prælatum inferiorem ſuper omnimoda iuriſdictione alicuius loci, ſpectat ad Epiſcopum, propter euidens periculum, nè contingat, Populum eiuſdem loci abſolui à peccatis per confeſſores ab Epiſcopo nõ approbatos, contra expreſſam prohibitionem Concilij Tridentini *ſeſſ. 23. de ref. cap. 15.* vbi reprobatur quælibet conſuetudo in contrarium, etiam immemorabilis, *& ità cenſuit Sac. Congregatio Concilij, & Epiſcoporũ, & Regularium; & etiam Rota in Marſicen. iuriſdict. 20. Octobris 1621. coram Buratto, inter impreſſas, dec. 565.*

SVMMARIVM.

258 *Locum eſſe ſub territorio, ſeu Diœceſi Epiſcopi, probatur non ſolum per teſtes, ſed etiam ex inſtrumentis, ex miniſtratione olei ſacri, & ex actibus iuriſdictionalibus, & nu. 259. & ſeq.*

260 *Maior fides eſt adhibenda ſcripturis, quã teſtibus.*

261 *In probandis finibus admittuntur etiam coniecturæ, & præſumptiones.*

263 *An, & quando actus viſitationis probent locum eſſe in Diœceſi, & nu. ſeq.*

264 *Et quid, ſi conſtet, Eccleſiã, vel oppidũ ex alijs locis eiuſdem Diœceſis circumdari.*

265 *Quando Eccleſia præſumatur eſſe ſub iuriſdictione Epiſcopi viciniori.*

Quæſtio XXII.

Quomodo probetur, locum eſſe in Diæceſi, vel ſub territorio Epiſcopi.

258 RESp. quod multipliciter id probari poteſt, & primo per teſtes, *Rot. in Taruiſina iuriſdict. 17. Febr. 1598. coram Orano, & coram Buratt. deciſ. 578. nu. 6.*

259 2. Probatur ex inſtrumentis antiquiſſimis, præſertim ſi inſtrumenta huiuſmodi fuerint principaliter ſuper hoc celebrata, quo caſu indubitanter facerent plenam probationem, *Bald. conſ. 286. nu. 2. lib. 2. Dec. conſ. 42. ſub nu. 10. Rot. in Barchinonen. confinium 19. Ianuarij 1607. coram Sacrato, & coram Greg. deciſ. 434. num. 1. & ſeq. & ibi Beltramin. nu. 19.* vbi dicit, quod maior fides eſt adhibenda ſcripturis,
260 quam teſtibus, præſertim in antiquis, in
quibus lux veritatis aſſiſtit, *Bald. conſ. 109. in princ. lib. 4. Crauett. conſ. 54. num. 15.* vbi, quod etiam in factis antiquis decem annorum, magis creditur inſtrumentis, quã teſtibus, quia in teſtibus præſumitur obliuio ex tali temporis lapſu, *Card. Seraphin. deciſ. 339. nu. 7. & dec. 462. num. 5. Rot. dec. 91. nu. 9. & dec. 582. num. 6. par. 1. in Recent. & in Pampilonen. Parochialis 23. Iunij 1603. coram Coccino.*

261 3. Probatur ex miniſtratione olei ſacri, *cap. 1. de Relig. domib. gloſ. in cap. cum dilectus, ver. de lege iuriſdictionis, vbi Abb. num. 4. de offic. Iud. Ordin. Rota coram Buratt. d. dec. 578. nu. 13.* vbi quod in probandis finibus admittuntur etiam coniecturæ, & præſumptiones.

262 4. Probatur ex actibus iuriſdictionalibus ab Epiſcopo in aliqua Eccleſia, vel Oppido factis, *cap. cum cõtingat, vbi Abb. n. 33. & alij de for. cõp. Rot. in Sabinẽ. ſeu Reatina Abbatia 4. Decẽbris 1592. corã Orano, & in Adriẽ. iuriſdict. 27. Iunij 1622. & 30. Ianuarij 1623. coram Pirouano, prout refert Buratt. d. deciſ. 578. nu. 9. 11. & 12. Ferentill. ibidem n. 15. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod actus iuriſdictionales in tali caſu debent eſſe ità certi, vt non poſſint referri ad
263 alias cauſas, ſeu titulos; & ideò, licèt actus
viſitationũ ſint iuriſdictionales, tamen cũ poſſint ab Epiſcopo fieri iure delegato, tanquã à viciniori, quo caſu poteſt viſitare Eccleſias, etiam quę ſunt nullius diœceſis, *ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. de ref. c. 9.* non ſuffragãtur, niſi viſitationes factę fuerint vel ante Conciliũ, vel ſi poſtea, probetur, fuiſſe factas iure ordinario, *ex trad. per Rot. in Aprutina iuriſdictionis 19. Iunij 1606. & 30. Martij 1607. corã Card. Pamphilio iuniori.*

264 5. Probatur, quãdo conſtat, Eccleſiam, vel Oppidum ex alijs locis eiuſdem Diœceſis circumdari: tunc enim præſumeretur, eſſe in diœceſi; quo caſu Viſitationes, & alij actus iuriſdictionales præſumuntur ab Epiſcopo geſti iure ordinarię facultatis, nõ autem delegatæ, *Rot. in d. Adrien. iuriſd. 30. Ianuar. 1623. corã Pirouano, & in Theatina iuriſdict. 4. Martij 1612. corã Coccino, prout refert idem Ferẽtill. ad Buratt. d. dec. 578. nu. 19. & ſeq.* niſi per inferiores Prælatos probaretur, ſe exercuiſſe iuriſdictionem in tali Oppido, vel Eccleſia: quia tunc non haberet locũ cõiectura circũdationis, ſed Eccleſia, vel Oppidũ cẽſeretur eſſe nullius, *vt in his terminis reſoluit Rot. dec. 54. n. 9. corã Andrea, & in Calaguritana, ſeu nullius, iuriſd. 7. Febr. 1607. corã Ortembergo.*

265 Idem dicendum, quando non conſtat, Eccleſiam habere territorium ſeparatum, & alius Epiſcopus in ea iuriſdictionem non prætendit, hoc enim caſu talis Eccleſia præſumitur eſſe ſub iuriſdictione Epiſcopi vicinioris. *Rot. coram Buratt. d. deciſ. 578. nu. 1. & ſeq. vbi alia Rotæ deciſiones allegantur.*

SVMMARIVM.

266 *An, & quando Regulares, qui in Eccleſijs ſui ordinis prædicare voluerint, teneantur ab Epiſcopo benedictionem petere.*
Quando Regulares ab Epiſcopo puniantur, ibidem.
267 *An Epiſcopus Regulares prædicatores examinare poſſit quoad doctrinam.*
268 *An Epiſcopus licentiam prædicandi ſemel Regularibus conceſſam ſuſpendere poſſit.*
269 *An Regulares ad audiendas confeſſiones approbati ab Epiſcopo vnius diœceſis, poſſint ſubditos eiuſdem Epiſcopi, qui eos approbauit, in alia diœceſi abſoluere ſine licentia Epiſcopi illius loci.*
270 *Regulares approbati ad audiendas ſecularium confeſſiones, an cenſeãtur approbati ad audiendas confeſſiones Monialium.*
271 *An approbati pro audiendis confeſſionibus monialium vnius monaſterij, poſſint confeſſiones monialium alterius monaſterij audire.*
272 *Confeſſores extraordinarij ſemel deputati ad audiendas confeſſiones monialium, an poſſint expleta deputatione, earumdem monialium confeſſiones audire.*
273 *Quando Regulares poſſint audire confeſſiones ſæcularium abſque alia Epiſcopi approbatione.*
274 *Quando Regulares ad confeſſiones audiendas generaliter, & ſimpliciter admittendi ſint, & quando cum limitata facultate admitti, & approbari poſſint.*
275 *Quando Regulares audientes confeſſiones infirmorum, teneantur Parochum certiorem reddere.*
276 *An & quando Epiſcopus confeſſores regulares poſſit iterum examinare, vel ab audiendis confeſſionibus ſuſpendere.*
An poſſit Epiſcopus omnes vnius conuentus Regulares ab audiendis confeſſionibus ſuſpendere, ibidem.
277 *Regulares vigore priuilegiorum non poſſunt abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis.*
278 *Quando Regulares ad ſæcularium confeſſiones audiendas in vna diœceſi approbati, poſſint à caſibus reſeruatis abſoluere pœnitentes alterius diœceſis.*
279 *An Regulares vigore priuilegiorum poſſint pœnitentes abſoluere à cenſuris quoad forum externum.*
280 *An is, qui tempore paſchali confitetur Regulari ſacerdoti non ſimpliciter approbato ab Ordinario, ſatisfaciat conſtitutioni incip. omnis vtriuſque ſexus.*
Caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis, ibidem.

Quæſtio XXIII.

Quomodo Regulares ſe ſe gerere debeant in Verbi Dei prædicatione, & Sacramenti pœnitentiæ adminiſtratione.

HVius quæſtionis reſolutio pendet ex conſtitutione Sanctiſſimi D. N. Clementis Papæ X. feliciter regnantis, *incip. Superna magni Patriſfamilias &c. ſub Dat. Romæ anno 1670. vndecimo Kalendas Iulij*, ex qua infraſcriptæ concluſiones eliciuntur.

266 Prima concluſio. Regulares, qui in Eccleſijs ſui ordinis prædicare voluerint, tenentur ab Epiſcopo diœceſano benedictionem petere; prædicare tamen poſſunt, quamuis illam non obtinuerint: niſi Epiſcopus contradixerit, quo caſu ne in prædictis quidem Eccleſijs licet Regularibus prædicare: & ſi contrauenerint, ab Epiſcopo tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato, cenſuris, alijſque pœnis eccleſiaſticis in vim conſtitutionis Greg. XV. incip. Inſcrutabili Dei prouidentia &c. coerceri, & puniri poſſunt, Epiſcopus tamen abſque iuſta, & rationabili cauſa contradicere nõ debet; huiuſmodi verò benedictionem tenentur Regulares petere, etiamſi in quibuſcunque oratorijs ſui ordinis ſermonem coram Populo, vel in Eccleſijs, aut ad crates monaſteriorum Sanctimonialium eorum iuriſdictioni ſubiectarum, licèt nullus
267 ſæcularis ibi interſit, ſeu clauſis ianuis habere voluerint. poteſt autem Epiſcopus Regulares in Eccleſijs, quæ ſuorum ordinum non ſunt, prædicare volentes, etiam ab Vniuerſitatibus, aut à Magiſtratibus laicis nominatos, quoad doctrinam examinare, ſi ità ipſius arbitrio, quod moderatum, & diſcretum eſſe debet, viſum fuerit, etiamſi Epiſcopi anteceſſores per tempus immemorabile prædicandi licentiam abſque examine concedere conſueuerint.
268 ſimiliter poteſt Epiſcopus licentiam prædicandi ſemel eiſdem Regularibus cõceſſam, ob rationabiles cauſas, licèt occultas,

tas prædicationem concernentes, ſuſpen-
dere;non tamen poteſt eis generatim pro-
hibere, nè in Eccleſijs ſuorum ordinum
prædicent.
269 Secunda concluſio. Religioſi ab Epiſco-
po ad confeſſiones ſæcularium in ſua diæ-
ceſi audiendas approbari, non poſſunt eas
in alia diæceſi abſque Epiſcopi diæceſani
approbatione audire, quamuis pæniten-
tes ſubditi ſint eius Epiſcopi, à quo ipſi
Religioſi iam fuerant approbati.
270 Tertia concluſio. Generaliter approba-
ti ab Epiſcopo ad perſonarum ſæcularium
confeſſiones audiendas, non cenſentur ap-
probati ad audiendas confeſſiones monia-
lium ſibi ſubiectarum, ſed egent quoad
hoc ſpeciali Epiſcopi approbatione. item
271 approbari ad audiendas confeſſiones
monialium vnius Monaſterij, non poſſunt
audire confeſſiones monialium alterius
272 monaſterij. Similiter Confeſſores ex-
traordinarij ſemel deputati, & approbati
ab Epiſcopo ad monialium confeſſiones
pro vna vice audiendas, non poſſunt ex-
pleta deputatione vigore huiuſmodi ap-
probationis, illarum confeſſiones audire,
ſed toties ab Epiſcopo ſunt approbandi,
quoties caſus deputationis contigerit.
273 Quarta concluſio. In Monaſterijs, ac
etiam Collegijs, vbi iuxta regularia inſti-
tuta viuitur, poſſunt tàm Prælati regula-
res, quàm Confeſſores regularium eorum-
dem Monaſteriorum, ſeu Collegiorum,
audire confeſſiones illorum ſæcularium,
qui inibi ſunt verè de familia, & continui
commenſales, non autem illorum, qui tan-
tùm ipſis deſeruiunt.
274 Quinta concluſio. Religioſi, qui ad
confeſſiones audiendas idonei generaliter
reperti fuerint, generaliter quoque, & in-
diſtinctè abſque aliqua limitatione tempo-
ris, certorumue locorum, aut generis per-
ſonarum ab Epiſcopo in diœceſi propria
admittendi ſunt; cæteros verò, qui non
adeò idonei reperientur, poteſt Ordina-
rius cum limitata facultate, prout magis
275 expedire viderit, probare, & admittere.
Semel autem ſimpliciter approbati, poſ-
ſunt in Diœceſi Epiſcopi approbantis quo-
uis anni tempore, etiam Paſchali, &
quorumcumque etiam infirmorum con-
feſſiones audire abſque vlla Parochorum,
vel ipſius Epiſcopi licentia; tenentur ta-
men dicti Religioſi eorumdem infirmorū
Parochum illicò certiorem reddere, alio-
quin pœnam ſuſpenſionis à facultate au-
diendi confeſſiones, ſi eam Epiſcopus in-
flixerit, incurrunt. Certioratio verò hu-
iuſmodi fieri poteſt per ſcripturam apud
ipſum infirmum relinquendam. Qui verò
dictis Religioſis ſimpliciter approbatis
Paſchali tempore confeſſi fuerint, conſti-
tutioni, quæ incip. Omnis vtriuſque ſexus,
quoad confeſſionem dumtaxat ſatisfeciſſe
cenſentur.
276 Sexta concluſio. Regulares ad huiuſ-
modi confeſſiones audiendas præuio exa-
mine ſimpliciter, & abſque vlla temporis
præfinitione ab ipſomet Epiſcopo; ſecùs
autem ſi ab eius Vicario, aut ab Anteceſ-
ſoribus Epiſcopis, approbati, non poſſunt
ab eodem, qui ſic approbauit, iterùm
examinari, aut à confeſſionibus audiendis
ſuſpendi, niſi noua ſuperueniente cauſa,
quæ ipſas confeſſiones concernat: de qua
tamen haud neceſſarium eſt, vt in actis
conſtet, nec eam tenetur Epiſcopus ipſis
Regularibus ſignificare, ſed Sedi Apoſto-
licæ dumtaxat, vbi eam ſibi aperiri iuſſerit;
verum ſi Regulares cum ſcandalo, aut alias
inhoneſtè viuant, vel aliquod delictum
committant, per quod rationabili Epiſco-
pi iudicio videantur à confeſſionibus ſuſ-
pendēdi, vtiq; ea cauſa ad confeſſionis mi-
niſterium pertinet: ac proinde nihil ob-
ſtat, quo minus ob eam cauſam poſſit Epiſ-
copus Regulares à ſemetipſo approbatos
ſuſpendere, aut repellere ab audiendis cō-
feſſionibus, cum præcipua Miniſtri Sacra-
menti pœnitentiæ qualitas ſit vitæ inte-
gritas, ac morum honeſtas; non licet ta-
men Epiſcopo confeſſiones audiendi fa-
cultatem omnibus ſimul vnius Conuentus
Regularibus confeſſoribus adimere incon-
ſulta Sede Apoſtolica.
277 Septima concluſio. Ex facultatibus per
mare magnum, aliaue priuilegia Regula-
ribus cuiuſcunque ordinis, inſtituti, aut
Societatis etiam Ieſu conceſſis, non cenſe-
tur eis conceſſa poteſtas abſoluendi à ca-
ſibus Epiſcopo reſeruatis: neque per con-
firmationes dictorum priuilegiorum, quas
Regulares à Sede Apoſtolica poſt Sacrum
Concilium Tridentinum obtinuerunt, re-
uixerunt priuilegia prius ab eodem Con-
cilio, aut deinde Apoſtolicis etiam decre-
tis ſublata, atque extincta, ſi quæ habebāt,
abſoluendi à caſibus Epiſcopo reſeruatis:
quin immò habentes facultatem abſoluen-
di ab omnibus caſibus Sedi Apoſtolicæ
reſeruatis, non ideò à caſibus Epiſcopo
reſeruatis poſſunt abſoluere.
278 Octaua concluſio. Regulares confeſ-
ſores in ea Diœceſi, in qua ſunt approbati,
poſſunt abſoluere confluentes ex alia Diœ-
ceſi à peccatis in illa Diœceſi reſeruatis, li-
cèt non poſſint abſoluere à reſeruatis in ea
Diœceſi, vbi ijdem confeſſores ſunt appro-
bati: niſi eoſdem pœnitentes nouerint in
fraudem reſeruationis ad alienam Diœce-
ſim

ſim pro abſolutione obtinenda migraſſe.

279 Noua concluſio. Vigore dictorum priuilegiorum non licet Regularibus, etiam ſatisfacta parte, abſoluere pœnitentes à cenſuris quoad externum, & iudiciale forum, & abſoluti ab eis in foro pœnitentiali, non cenſentur abſoluti in exteriori, & contentioſo iudicio: quinimmò cenſuris eccleſiaſticis irretiti, & denunciati ab Epiſcopo, cogi poſſunt gerere ſe pro talibus, etiamſi à Regularibus fuerint abſoluti, *ità decernitur in d. conſtitutione Clementis X.* cuius verba ex induſtria hic deſcribere volui, quia ex ea plura tolluntur dubia, multaque quæſtiones hactenus per Doctores controuerſæ reſoluuntur, ac declarantur.

280 Sed quæres, an is, qui tempore paſchali confitetur Regulari Sacerdoti non ſimpliciter approbato, ſed cum limitatione certi temporis, loci, aut certi generis perſonarum, ſatisfaciat dictæ conſtitutioni, *omnis vtriuſque ſexus*? Reſp. quod licèt in d. conſtitutione Clementis X. fiat tantùm mentio de Religioſis ſimpliciter approbatis, *vt ſupra num.* 275. cenſeo tamen, pœnitentem, qui eſt eiuſdem loci, aut generis perſonarum, vel confitetur intra tempus eiſdem Regularibus præfixum, ſatisfacere dictæ conſtitutioni, *omnis vtriuſque ſexus*, quia in conſtitutione Leonis X. *quam refert Sorbus in Compend. priuil. fratr. mendicant. &c. in ver. abſolutio quoad ſeculares primò nu.* 15. generaliter præſcribitur, quod Regularibus ab ordinario ad confeſſiones ſæcularium audiendas admiſſis confitentes, dictæ conſtitutioni, *omnis vtriuſque ſexus*, quoad confeſſionem dumtaxat ſatisfeciſſe cenſeantur: caſus enim omiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis, & ſecundum eiuſdem iuris communis terminos eſt decidendus, *l. commodiſſime, ff. de lib. & poſth. l. ſi extraneus ff. de Cond. ob cauſ. cum ibi not. per DD. Dec. conſ. 71. nu. 2. Natt. conſ. 463. nu. 12. lib. 2. Soc. ſen. conſ. 74. nu. 3. lib. 3. Cephal. conſ. 517. num. 28. & conſ. 535. num. 18. lib. 4. Tob. Non. conſ. 16. nu. 13. Honded. conſ. 8. nu. 15. & ſeq. vol. 1.*

S V M M A R I V M.

1 *Epiſcopus in ſua Diœceſi, & Archiepiſcopus in Prouincia poteſt in Eccleſijs Regularium, & exemptorum vti inſignibus pontificalibus, & exercere ea, quæ ſunt honoris, & præeminentiæ Epiſcopalis, & alia, quæ non habent mixturam iuriſdictionis, vel officij.*

2 *Archiepiſcopus per ſuam prouinciam poteſt crucem præferre etiam tranſeundo, & declinando ad loca exempta.*

3 *Quidquid per priuilegium exemptionis nõ adimitur, cenſetur Ordinario loci reſeruatum.*

4 *Epiſcopus, & Archiepiſcopus poſſunt in loco exempto ſolemniter benedicere.*

5 *Poteſt Archiepiſcopus, vel Epiſcopus in loco exempto Diuina officia, ac miſſas cum baculo, & mitra, ac pallio reſpectiuè, alijſque ornamentis celebrare cum aſſiſtentia ſuorum Canonicorum, & aliorum miniſtrorum, ibidemque Sedem pontificalem, & baldachinum erigere: limitatur nu. 6*

6 *An Epiſcopus poſſit alteri concedere, vt in loco exempto cum ornamentis pontificalibus celebret.*

Item an poſſit cantare miſſam in Eccleſijs Regularium, vbi non eſt ſolitum, ibid.

7 *Epiſcopus, vel Archiepiſcopus poteſt in loco exempto verbum Dei populo prædicare.*

8 *Quid ſi Epiſcopus ab exemptis de facto prohiberetur, nè prædicta ageret in loco exempto.*

9 *An poſſit Epiſcopus, vel Archiepiſcopus in aliena diœceſi in pontificalibus miſſam celebrare ſine licentia Diœceſani, & nu. 11.*

10 *Archiepiſcopus non poteſt vti pallio extra ſuam Prouinciam, etiamſi ad id Diœceſani aſſenſus accedat.*

11 *Pontificalium inſignium vſus iuriſdictionem aliquam præſeferre, videtur.*

12 *Epiſcopus celebrans priuatè in Diœceſi aliena, poteſt vti benedictione Epiſcopali.*

13 *Epiſcopus in Diœceſi aliena an poſſit prædicare.*

14 *Epiſcopus, vel Archiepiſopus in loco exempto non poteſt ea exercere, quæ ſunt contentioſæ iuriſdictionis, nec ea quæ ſapiunt ſuperioritatem, & habent mixturam iuriſdictionis.*

15 *Epiſcopus non poteſt in loco exempto ordines conferre, nec confirmationis Sacramentum miniſtrare, vel ſacras fidelium confeſſiones audire, vel ibi ſedere pro tribunali: limitatur nu. 16. 17. 18. & 19.*

16 *Epiſcopus poteſt viſitare Eccleſias Regularium, & exemptorum in concernentibus curam animarum, & corrigere eoſdem in caſibus hic expreſſis.*

17 *Epiſcopus ſedere poteſt pro tribunali in loco exempto, ſi in aliquo caſu habet iuriſdictionem in prædictum locum, ſecus ſi ſolum in perſonas exemptas.*

18 *Actus voluntariæ iuriſdictionis exerceri poſſunt extrà Diœceſim, & in loco exempto.*

19 *Exemptus extraneo Superiori non poteſt ſe ſubmittere ſine licentia Papæ, poteſt tamen ſe ſubmittere Ordinario aliàs ſuo.*

Epiſ-

20 *Epiſcopus commorans in loco exempto intra Diœceſim exiſtente, dicitur reſidere etiam ad effectum alternatiuæ: limitatur nu.* 22.

21 *Locus exemptus dicitur eſſe in diœceſi, licèt non ſit de diœceſi.*

22 *Epiſcopus degens in loco nullius diœceſis, pro abſente habendus eſt.*

Locus nullius diœceſis nec eſt in dioeceſi, nec de dioeceſi, ibidem.

23 *Committens delictum cenſura prohibitum in loco exempto, vel in monaſterijs, vel Eccleſijs Regularium, an ligetur cenſura lata ab Epiſcopo illius dioeceſis, & nu.* 26. *&* 27.

24 *Locus exemptus, & locus extra territoriũ æquiparantur.*

25 *Locus exemptus eſt quidem de territorio Epiſcopi quoad ſitum, non autem quoad iuriſdictionem.*

26 *Subditus conficiens teſtamentum in loco exempto, non tenetur ſeruare ſolemnitates ſtatuti, ſed ſolemnitates iuris ciuilis, vel Canonici.*

27 *An & quando accedentes ad monaſteria exempta monialium, vel cum illis loquentes incurrant cenſuram latam ab Epiſcopo.*

28 *Perſonæ loci exempti non ſunt de territorio quoad concernentia earum odium, poſſunt tamen vti ſtatutis illius loci in fauorabilibus.*

CAP. IV.

De loco exempto.

1 Dico 1. quod Epiſcopus in diœceſi, & Archiepiſcopus in Prouincia poteſt in Eccleſijs Regularium, & exemptorum, liberè vti inſignibus põtificalibus, & exercere ea, quæ ſunt honoris, & præeminentiæ epiſcopalis, & alia, quæ non habent mixturam iuriſdictionis, vel officij, *vt tradunt communiter DD. in clem. Archiepiſcopo, de Priuil.*

2 Ex quo infertur 1. quod Archiepiſcopus per ſuam Prouinciam poteſt crucem præferre etiam tranſeundo, & declinando ad loca exempta, propter reliquias præcedentis ſubiectionis, cum per exemptionem talia loca non deſinant eſſe in Prouincia, vel diœceſi, *vt in d. clem. cum ibi not. Rot. coram Buratt. deciſ.* 321. *per tot.* vbi ad-

3 dit, quod quicquid per priuilegium exemptionis non adimitur, cenſetur ordinario loci reſeruatum.

4 Infertur 2. quod Archiepiſcopus, vel Epiſcopus in loco exempto poteſt benedicere etiam ſolemniter, per illa verba, *ſit nomen Domini benedictum &c. d. clem. vbi gloſ. & DD. Rot. coram Buratt. d. dec.* 321. *Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 467. *nu.* 31.

5 Infertur 3. quod poteſt Archiepiſcopus, vel Epiſcopus in loco exempto Diuina officia, ac miſſas cum baculo, & mitra, ac pallio reſpectiuè, alijſque ornamentis pontificalibus celebrare cum aſſiſtentia ſuorũ Canonicorum, & aliorum Miniſtrorum, ibidemque Sedem Pontificalem ad Diuina celebranda conſtituere, ac baldachinũ erigere, *per textum in d. clem. Archiepiſcopo, vbi Card. & alij, & cenſuit etiam Sac. Congregatio teſte Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. alleg.* 80. *nu.* 16. *&* 17. *latè Gratian. d. cap.* 467. *nu.* 33. *& ſeq.*

6 Obſerua tamen, quod non poſſet Epiſcopus alteri concedere, vt cum ornamentis pontificalibus in loco exempto celebret, quia id eſſet, iuriſdictionem in loco exempto exercere, quod prohibetur *in d. clem. verſ. ſimili modo &c. Gratian. loco cit.*

Obſerua 2. quod non poteſt Epiſcopus cantare miſſam in Eccleſijs Regularium, ipſis inuitis, vbi non eſt ſolitum, vt declarauit Sac. Congregatio *teſte Nicolio in ſuis floſcul. ſiue notabil. in ver. miſſa nu.* 17.

7 Infertur 4. quod poteſt Archiepiſcopus, vel Epiſcopus in loco exempto verbum Dei populo prædicare, *gloſ. in d. clem. ver. etiam celebrare, vbi etiam Abb. Gratian. loco cit. nu.* 37. ſubdens *nu.* 46. quod in

8 caſibus, in quibus Epiſcopus, vel Archiepiſcopus in loco exempto poteſt aliquid facere, ſi de facto prohiberetur, non poſſet contra exemptos procedere, ſed agere deberet coram Superiore ipſorum exemptorum, *ex trad. per Card. in d. clem. nu.* 22.

9 An verò poſſit Epiſcopus, vel Archiepiſcopus in aliena Prouincia, vel diœceſi in Pontificalibus miſſam celebrare ſine licentia diœceſani? affirmat *gloſ. in d. clem. Archiepiſcopo, ver. etiam celebrare, de Priuil. vbi dicit, ita ſeruare generalem conſuetudinem, Abb. ibidem, Couar. var. lib.* 3. *cap.* 20. *nu.* 9. *circa med. Alzed. in Prax. Epiſc. par.* 1. *cap.* 13. *num.* 88. *& alij apud Dian. reſol. mor. par.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 143. *verſ. notandum eſt &c.* cum enim Epiſcopo conceſſum ſit miſſam celebrare, conſequenter etiam conceſſum eſſe videtur, inſignibus Epiſcopalibus vti, cum inſit proprius eius celebrandi modus, *vide Layman. quæſtion. canon. cap.* 17. *nu.* 224. *vbi hanc ſententiam probabilem appellat*; non tamen

10 poſſet in tali caſu Archiepiſcopus vti pallio extra ſuam Prouinciam, etiamſi ad id diœ-

diœceſani conſenſus accedat, quia pallium
ſub hac limitatione conceditur, vt eo Ar-
chiepiſcopus vtatur intra Prouinciam,
Card. in d. clem. nu. 5.
11 Contrarium tamen alij rectiùs tuen-
tur, aſſerentes, Epiſcopum, vel Archiepiſ-
copum non poſſe in aliena diœceſi miſſam
in Pontificalibus celebrare ſine licentia
diœceſani expreſſa, vel ſaltem tacita, ac
rationabiliter præſumpta, quia pontifica-
lium inſignium vſus iuriſdictionem aliquã
ſeu poteſtatem in loco præſeferre videtur,
*vt obſeruat Layman. loco cit. verſ. ſed con-
trarium &c.* ſubdens, quod multo minus
Prælati inferiores abſque Epiſcopi ſaltem
rationabiliter præſumpta licentia extra
Eccleſias ſuas inſignia pontificalia gerere
debent, niſi à Sede Apoſtolica amplius pri-
uilegium obtinuerint, *& ità ſenſit etiam
Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg.
80. nu. 16. & par. 2. alleg. 27. nu. 64.* vbi
12 tamen ſubijcit, quod Epiſcopus celebrans
priuatè in diœceſi aliena, poteſt vti bene-
dictione Epiſcopali cum verbis, *ſit nomen
Domini benedictum &c.* etiam ſine aliqua
diœceſani licentia, cùm talis benedictio
ſit potius ordinis, quam iuriſdictionis, *ità
Gauant. in Enchir. Epiſc. ver. functiones
Epiſcopales, nu. 11. Dian. d. par. 4. tract. 4.
reſol. 145. verſ. notandum eſt &c. Layman.
loco cit. vbi etiam teſtantur, ita de conſue-
tudine ſeruari.*
13 Addit *gloſ. in d. clem. Archiepiſcopo, ver.
etiam celebrare,* quod Epiſcopus in diœceſi
aliena poteſt prædicare, niſi ſpecialiter
prohibeatur ab Epiſcopo illius loci, *Card.
in clem. dudum, §. ab olim, nu. 16. de ſepult.
Gratian. diſcept. for. cap. 393. num. 9. &
ſeq.*
14 Dico 2. quod Epiſcopus, vel Archiepiſ-
copus in loco exempto non poteſt ſine li-
centia exemptorum exercere ea, quæ ſunt
contentioſæ iuriſdictionis, & officij, nec ea,
quæ ſapiunt ſuperioritatem, & habent
mixturam iuriſdictionis, *vt tradunt DD.
communiter in d. clem. Archiepiſcopo.* Vn-
15 de non poteſt ibi ordines conferre, aut
confirmationis ſacramentum miniſtrare,
vel ſacras fidelium confeſſiones audire, nec
ibi ſedere pro tribunali, aut cathedram
iudicialem collocare, aut degradare, aut
ſimilia peragere, quæ ad iuriſdictionem
ſpectant, *cap. luminoſo, 18. q. 2. Abb. in d.
clem. Archiepiſcopo, vbi etiam Card. nu. 5.
& alij, quos refert, & ſequitur Gratian. di-
ſcept. forenſ. cap. 467. nu. 26. & 39. cum
ſeq. Barboſ. d. alleg. 80. nu. 7. Vant. in tit.
de defect. iuriſd. & vnde, ac quibus modis
&c. nu. 208.*
16 Limita in caſibus à iure permiſſis poteſt
enim Epiſcopus viſitare Eccleſias Regula-
rium, & exemptorum in concernentibus
curam animarum, *ex Concilio Tridentino
ſeſſ. 25. de Regular. cap. 11.* item oppor-
tunis remedijs compellere, vt lectio ſacræ
ſcripturæ habeatur in monaſterijs Mona-
chorum, vbi commodè fieri queat, ſi Ab-
bates in hoc negligentes fuerint, *ex eodem
Concilio ſeſſ. 5. de ref. cap. 1.* item viſitare
poteſt commendata monaſteria, in quibus
non viget regularis obſeruantia, ac cor-
rigere regulares in commendatis monaſte-
rijs, in quibus regularis obſeruantia viget,
reſidentes, qui ſecundùm eorum inſtituta
non viuunt, ſi eorum Superiores admoni-
ti intra ſex menſes non correxerint, *ex eo-
dem Concilio ſeſſ. 21. de ref. cap. 8. Quaran.
in Summ. Bullar. ver. exemptio, Gonzal.
ad reg. 8. Cancell. gloſ. 43. nu. 190.* ſubdens,
17 quod Epiſcopus ſedere poteſt pro tribu-
nali in loco exempto, ſi in aliquo caſu ha-
beat iuriſdictionem in loca exempta, ſecus
ſi ſolum in perſonas exemptas, *Rot. dec.
145. nu. 2. par. 2. diuerſ. & fuſiùs nos egi-
mus in tract. de Regim. Eccleſ. lib. 7. de
Regular. & monial. per tot. vbi alij caſus
recenſentur.*
18 Limita 2. in actibus voluntariæ iuriſdi-
ctionis: hæc enim, quemadmodum exer-
ceri poteſt extra diœceſim iuxta commu-
nem Doctorum ſenſum, ità poterit exerce-
ri etiam in loco exempto: quia locus
exemptus, & locus extra diœceſim, ſiue
extra territorium iudicatur à pari, *Couar-
var. lib. 3. cap. 20. nu. 8. Barboſ. de offic.
& pot. Epiſc. d. alleg. 80. nu. 9. Gonz. gloſ.
43. nu. 188. & ſeq.* vbi ſubijcit, quod plus
habet Epiſcopus in locũ, & perſonas exẽ-
ptas ſuæ diœceſis, quam in perſonas extra-
19 neas, adeò vt licèt exemptus non poſſit
ſe ſubmittere extraneo Superiori ſine li-
centia Papæ, tamen Ordinario aliàs ſuo
poteſt ſe ſubmittere, *ex trad. per Feder. de
Senis conſ. 14. ſub num. 4. & 6. Felin. &
alios in cap. cùm acceſſiſſent, de Conſtit.*
20 Dico 3. quod Epiſcopus commorans in
loco exempto intra diœceſim exiſtente,
dicitur reſidere, etiam ad effectum alter-
21 natiuæ: quia locus exemptus dicitur eſſe
in diœceſi, licèt non ſit de diœceſi, *vt latè
comprobat Gonz. d. gloſ. 43. à num. 180.*
priuilegium enim exemptionis illum qui-
dem eximit à ſubiectione, non autem à ſi-
tuatione, ſeu denominatione, *cap. cùm
Epiſcopus, vbi DD. de offic. ordin. in 6. Abb.
in cap. Apoſtolicæ, num. 3. de donat. Rol. in.
conſ. 33. nu. 17. vol. 3. Rot. deciſ. 207. nu. 2.
& ſeq. par. 2. diuerſ. & in Sipuntina iu-
riſdictionis 24. Maij 1613. coram Card. Sa-
crato, prout refert Gratian. diſcept. for.*

cap.

cap. 918 *nu.* 10. *& ſeq. latè Barboſ. de Dictſon dictiion.* 152. *nu.* 26. vbi dicit, quod ſi conceſſum fuerit Epiſcopo priuilegium, vt habeat fructus beneficiorum vacantium in ſua diœceſi, habebit etiam fructus beneficiorum exemptorum ſuæ diœceſis.

22 Secus eſſet, ſi Epiſcopus degeret in loco nullius diœceſis: quia cum locus huiuſmodi nec ſit in diœceſi, nec de diœceſi, ideò pro abſente habendus eſt, *Rot. d. deciſ.* 207. *nu.* 2. *Garc. de Benefic. p.* 7. *cap.* 11. *nu.* 16. *Iordan. Elucubr. diuerſ. lib.* 10. *tit.* 40. *de obligat. Beneficiat. nu.* 40. *& ſeq.*

23 Dico 4 quod committens delictum
cenſura prohibitum, in loco exempto, vel
in monaſterijs, vel Eccleſijs Regularium
exiſtentibus intra diœceſim, non ligatur
cenſura lata ab Epiſcopo illius diœceſis,
24 quia locus exemptus, & locus extra territorium
æquiparantur, *vt ſupra diximus*:
locus enim exemptus eſt quidem de territorio
Epiſcopi quoad ſitum, non autem
25 quoad iuriſdictionem, *Henriq. lib.* 13.
cap. 26. *nu.* 2. *Sà in ver. excommunicatio
num.* 12. *Auila de Cenſur. par.* 2. *cap.* 3.
diſp. 2. *dub.* 5. *quos refert, & ſequitur
Dian. p.* 5. *reſol. moral. tract.* 9. *reſ.* 37.
verſ. & tandem &c. vbi hoc intelligit de
26 loco abſolutè exempto, & non ſolum
quoad perſonas, *Vant. loco cit. d. nu.* 108.
Rolan. à Val. conſ. 33. *nu.* 18. *& ſeq. lib.* 3.
vbi addit, quod ſubditus conficiens teſtamentum
in loco exempto, non tenetur
ſeruare ſolemnitates ſtatuti, dummodò
ſeruauerit ſolemnitates iuris ciuilis, vel
canonici: quod multo magis procederet in
non ſubdito, *vt d. Grauett. conſ.* 918. *nu.*
6. *tom.* 5.

27 Ex quo infertur, quod ſi Epiſcopus ſtatutum ferat ſub excommunicationis pœna, vel alia cenſura, nè quis Clericorum aleis ludat, ea non ligantur Clerici ludentes in loco exempto, vel in monaſterijs Regularium, *Layman. in Theol. mor. lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 11. *nu.* 5. *Dian. loco cit. d. reſ.* 37. *in fin. Bonacin. de Cenſur. in commun. diſp.* 1. *qu.* 1. *pun.* 11. *num.* 8. *& ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod accedens ad monaſteria exempta monialium nõ incurrit cenſuram latam ab Epiſcopo per modum ſtatuti contra loquentes cum monialibus, ſi allocutio fiat in loco exempto; quidquid ſit, ſi Epiſcopus cenſuram ferret contra accedentes ad illa monaſteria: tunc enim accedens cenſuram incurreret, quia acceſſus ſit in territorio, *ex trad. per Ang. in ver. ſtatutum, nu.* 3. *Vgolin. tab.* 1. *de Cenſur. c.* 9. §. 3. *nu.* 3. *Rolan. d. conſ.* 33. *nu.* 46. *poſt princip.* quamuis alij ſentiant, id tantùm procedere, quando locus eſſet abſolutè exemptus, & non ſolum quoad perſonas, *vt ex Suar. & Coninch. docet Hurtad. de Cenſur. in gen. diſſ.* 8. *num.* 33. *prout refert Dian. d. reſ.* 37. *verſ. & tandem &c.*

28 Dico 5. quod perſonæ loci exempti, licèt non ſint de territorio quoad concernentia earum odium, poſſunt tamen vti ſtatutis illius loci in fauorabilibus, *Honded. conſ.* 13. *num.* 52. *lib.* 1. *Barboſ. d. diction.* 152. *nu.* 26. *in fin.* vbi dicit, quod in diſpoſitione fauorabili comprehenduntur etiam exempti, ſecus in odioſa.

SVMMARIVM.

1 *Miſſæ ſacrificium regulariter in Eccleſia celebrari debet: limitatur nu.* 3. *& ſeq.*
2 *Miſſæ ſacrificium celebrari non poteſt in priuatis domibus: limitatur nu.* 10.
3 *An, & quando miſſa celebrari poſſit extra Eccleſiam, & nu.* 4.
4 *An miſſa celebrari poſſit in mari.*
5 *An priuilegium Epiſcopis conceſſum in cap. vlt. de Priuil. in* 6. *ſublatum fuerit per decretum Concilij Tridentini.*
6 *Epiſcopus, dum iter agit, an poſſit ante auroram, vel poſt meridiem miſſam dicere.*
7 *An per decretum dicti Concilij ſublatum ſit priuilegium conceſſum Prædicatoribus, & minoribus, vt in quouis loco honeſto celebrare poſſint.*
8 *An poſſit Epiſcopus vti dicto priuilegio tempore interdicti, vel in locis interdictis.*
9 *An miſſa celebrari poſſit in Palatio Epiſcopali.*
10. *An Epiſcopus concedere poſſit Principi, vel Baroni Domino loci, vt miſſam audiat in priuato oratorio.*
11 *An Epiſcopus diſpenſare poſſit, vt miſſæ à Teſtatore relictæ in vna Capella, celebrentur in alia.*
12 *Miſſa Beatificati non poteſt dici extra diẽ, & locum deſignatum in decreto Beatificationis.*
13 *Audientes miſſam in priuato oratorio non ſatisfaciunt præcepto, excepto Domino, eiuſque familiaribus.*

CAP. V.

Quo in loco Miſſa Sacrificium celebrari debeat.

1 RESp. quod miſſæ ſacrificium regulariter in Eccleſia celebrandum eſt, *Conc. Trident. ſeſſ.* 22. *in decret. de obſeruand.*

uand. & euitand. in celebrat. miſſ. vbi ex-
preſsè prohibetur, nè huiuſmodi ſacrifi-
2 cium celebretur in priuatis domibus, *vide
Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 79. verſ. Do-
mus priuatorum &c. Iordan. Elucubr. di-
uerſ. lib. 4. tit. 1. de ſacrif. miſſ. num. 116.*
vbi dicunt, quod priuata domus, vel lo-
cus, in quo celebratur ſine debita cauſa,
& licentia, fiſco applicatur, *per textum in
§. ſciant, in Auth. Vt in priuat. domib.
coll. 5.*

3 Obſeruant autem plerique Doctores,
quod Epiſcopus, vel eius Vicarius etiam
poſt dictum Concilium poteſt ex neceſſa-
ria, vel iuſta cauſa concedere, vt miſſa ali-
quando celebretur extra Eccleſiam, vide-
licet ex cauſa peſtis, vel belli, *Piaſec. in
Prax. Epiſc. par. 2. cap. 3. num. 21. in fin.
Azor. Inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 26. q. 6.
Sot. in 4. diſt. 13. q. 2. art. 3 Duran. de
rit. Eccl. cath. lib. 2. c. 6. n. 8. Iordan. Elu-
cubr. diuerſ. lib. 4. tit. 1. de ſacrific. miſſ.
nu. 123.* vbi etiam dicit, quod tempore
belli poteſt celebrari in tentorijs, vel ſub
dio, etiam ſine Epiſcopi licentia, ſi hæc
commodè haberi non poſſit, vt milites au-
diant miſſam, vel ſacram communionem
ſuſcipiant, & ſe ad pugnam paratiores,
fortioreſque reddant, *Barboſ. de offic. &
pot. Epiſc. par. 2. alleg. 23. nu. 8. & 9* vbi
ſubijcit, quod etiam ſine Epiſcopi licentia
miſſa celebrari poteſt ante fores Eccleſiæ,
quoties ad nouas miſſas, vel ad ſupplica-
tiones tanta populi multitudo concurrit,
vt Eccleſia non ſufficiat; licèt in hoc diſ-
ſentiat *Bonacin. in tract. de Sacram. diſp.
4. q. vlt. pun. 9. num. 10. in fin.* vbi di-
cit, quod ob populi multitudinem miſſa
celebranda non eſt extra Eccleſiam, niſi in
eo loco talis vigeat conſuetudo.

4 Addunt *Emman. Sà, in ver. miſſa n. 19.
Angles q. de Valore miſſæ art. 2. Graff. 1. p.
lib. 2. cap 42. nu. 10 & alij*, quod licèt in
mari, vel in flumine regulariter miſſa cele-
brari non debeat propter periculum effu-
ſionis ſanguinis, tamen ceſſante huiuſmo-
di periculo, poſſet etiam in mari, vel flumi-
ne miſſæ ſacrificium fieri; ſed contrarium
videtur ſuſtinendum, niſi aliter conſue-
tudine, vel priuilegio conceſſum ſit, *vt
d. Bonacin. loco cit. num. 12. Iordan. d. lib.
4. tit. 1. num. 139. in fin.*

5 Obſeruant 2. quod priuilegium Epiſco-
pis conceſſum *in cap. vlt. de Priuil. in 6.*
vt celebrare poſſint extra Eccleſiam cum
portatili decenter, per decretum d. Con-
cilij ſublatum minimè fuit, *ità Azor. p. 1.
lib. 10. cap. 26. q 4. Beia in reſponſ. caſuum
conſcientiæ par. 4. caſu 33. & ità declaraſ-
ſe Sac. Congregationem, teſtatur Iordan. d.
lib. 4. tit. 1. de ſacrific. miſſ. nu. 130. &
ſeq. Barboſ. d. par. 2. alleg. 23. num. 5.* vbi
dicit, quod Epiſcopus, ſi ad Eccleſiam
commodè accedere nequeat ob inualitu-
dinem, vel aliam cauſam, poteſt domi ce-
lebrare per ſe, vel per alium, ſiue ſit in
propria diœceſi, ſiue extra eam etiam abſ-
que vlla Ordinarij, vel parochi eius loci
licentia: non tamen in Vrbe Roma prop-
ter Papæ reuerentiam; quemadmodum
6 poteſt, dum iter agit, miſſam ante au-
roram, vel poſt meridiem dicere, ſeu
alteri concedere, vt eam ſibi dicat,
*Emman. Sà ver. miſſa, num. 27. Miranda
in man. Prælat. tom. 1. qu. 40. artic. 1.
concl. 1. Azor. d. lib. 10. cap. 25. q. 5. verſ.
ſi quæras &c. Iordan. loco cit. nu. 134.*

7 Verum per decretum Concilij ſupra ci-
tati omninò ſublatum fuiſſe priuilegium
Prædicatoribus, & minoribus conceſſum,
vt in quouis loco honeſto celebrare poſ-
ſint, tradunt *Nauar. in man. cap. 25. n. 82.
Molfeſ. in ſum. tract. 3 cap. 10. nu. 39. Io.
Valer. de differen. inter vtrumque forum,
ver. miſſa, differ. 2. in princ. Fagundez in
quinque Eccleſ. præcept. par. 1. lib. 3. cap. 13.
à num 16. Lotter. de re benef. lib. 1. q. 30.
nu. 15. & alij apud Barboſ. d. alleg. 23. nu.
4. Iordan. loco cit. nu 140.*

8 An verò poſſit Epiſcopus prædicto pri-
uilegio vti tempore interdicti, vel in locis
interdicto ſuppoſitis? affirmatiuè reſpon-
det *Iordan. vbi ſupra nu. 133.* dummodò
miſſa celebretur eo modo, quo permitti-
tur tali tempore, videlicet ianuis clauſis,
& excluſis interdictis.

9 Obſeruant 3. in decreto Concilij prædi-
cti non includi palatium Epiſcopale. quia
illud publicum cenſetur, non autem priua-
ta domus; conſequenter poteſt ibi miſſæ
ſacrificium peragi, *vt reſoluit Sac. Congre-
gatio teſte Gau. in manu. V. Epiſc. num. 8.
Vgol. de off. Epiſc. c. 2. §. 2. n. 4. Iordan. loco
cit. num. 132.*

10 Obſeruant 4. poſſe Epiſcopum ex cauſa
infirmitatis, ætatis, aut conſimilis neceſſi-
tatis concedere Principi, vel Baroni loci
Domino licentiam, vt miſſam audiat in
priuato oratorio, ſeu in Aula palatij, vel
alio loco honeſto, & opportuno ad vſum
ſacrificij, *& ità declaraſſe Sac. Congreg.* di-
cit *Iordan. d. lib. 4. tit. 1. nu. 157. vbi citat
Prax. Epiſcop. par. 1. V. Miſſa, n. 1. concl. 4.*

11 Obſeruant 5 non poſſe Epiſcopum diſ-
penſare, vt miſſæ relictæ à Teſtatore in vna
Capella, ſeu altari, dicantur in alia & mul-
tò minus in alia Eccleſia, quando celebra-
ri poſſunt in propria Capella, *vt reſoluit
Sac. Congreg. teſte Nicalio in ſuis floſcul.
ſeu notabil. in ver. miſſa, num. 18.*

Obſer

12 Obſeruant 8. quod miſſa Beatificati dici non poteſt extra diem, & locum deſignatum in decreto Beatificationis: neque à perſonis, quibus non eſt ſpecialiter conceſſa, vt declarauit Sac. Congreg. teſte Diana par. 2. tr. 15. reſol. 55. Nicolio loco cit. nu. 9.

13 Obſeruant 8. quod priuilegium audiendi miſſam in priuato oratorio ſuffragatur ei, cuius contemplatione conceſſum fuit, eiuſque familiaribus tantùm; vnde alij audientes ibi miſſam diebus feſtis, non ſatiſfaciunt præcepto, Bonacin. de Sacram. diſp. 4. q. vlt. pun. 12. nu. 4. Nicol. vt ſupra. nu. 42.

SVMMARIVM.

1 Locus congruus ad conferendos minores ordines de iure eſt qualibet Eccleſia etiam non cathedralis, vel palatium Epiſcopale: de conſuetudine eſt quælibet domus honeſta etiam non Epiſcopalis.

2 Locus congruus ad conferendos ſacros ordines eſt Eccleſia cathedralis, ſi ordinatio habeatur in Ciuitate, ſi verò in diœceſi, dignior loci Eccleſia tunc adiri debet.

3 Locus, in quo Epiſcopus ordines confert, in litteris ordinandorum exprimi debet.

4 In loco ſpecialiter interdicto, ac perſonis perſonaliter interdictis ordines conferri nequeunt, & nu. 7. limitatur nu. 8.

5 Interdicto generaliter populo Clerici etiam primæ tonſuræ, ſicut & laici alterius populi in eodem, vel alio loco ordines ſuſcipere non prohibentur.

6 Interdicto generaliter loco, laici, & Clerici eius loci alibi ordines ſuſcipere poſſunt, dummodò cauſam interdicto nõ dederint.

7 Interdictum ſequitur perſonas interdictas, quòcunque ſe conferant.

8 Quando Sacramentum ordinis in loco interdicto conferri poſſit.

9 Prima tonſura omni tempore conferri poteſt, minores ordines diebus feſtis de præcepto conferri debent.

10 Sufficit ad hunc effectum, ſi talis dies feſtus celebretur tantùm in diœceſi, licèt non in alijs locis.

11. Ordines minores non omnes ſimul conferri debent, ſed inter vnum, & alterum ſeruandum eſt interuallum de vno die feſto ad alium proximum, vel de vno ex temporibus generalium ordinationum ad aliud: limitatur nu. 12.

12 Prima tonſura, & minores ordines vna die conferri poſſunt in locis, vbi adeſſet talis conſuetudo, vel ſi Epiſcopus ità expedire iudicauerit ex aliqua cauſa, etiam leui.

13 Suſcipiens primam tonſuram cum minoribus ordinibus vno, eodemque die in loco, vbi nulla adeſt conſuetudo, non incurrit aliquam irregularitatem.

14 Recipiens vno, eodemque die minores ordines, & ſubdiaconatum, vel vltimum minorem cum ſubdiaconatu, vel duos ordines ſacros, ſuſpenſionem incurrit: limitatur nu. 15.

15 An conſuetudo loci excuſet à prædicta ſuſpenſione.

16 Tripliciter efficitur quis ſubditus Epiſcopi quoad ordines conferendos, origine, beneficio, & domicilio, & qualiter id intelligatur, nu. 17. & ſeq.

17 An natus in aliquo loco fortuitò, dicatur originarius eius loci, & nu. 44.

Origo probatur per baptiſmi librum, ibidem nu. 17.

18 Proprium, vel paternum domicilium exigitur, non maternum: limitatur nu. 19.

19 Maternum domicilium ſufficit in filijs naturalibus, aut vulgò quæſitis, vel quando deficit paternum.

20 Domicilium in loco non contrahit is, qui non habet animum ibi permanendi.

Animus perpetuò manendi præſumitur ex habitatione decennali, ibidem.

21 Quãdo domiciliũ illicò in loco cõtrahatur.

22 Ciuis morando alibi per decennium, cenſetur deſeruiſſe propriam Ciuitatem, ſecus ſi ex coniecturis aliud colligatur.

23 Poteſt quis habere duo domicilia, vnum in loco originis, aliud in loco habitationis, & nu. 26.

Filius poteſt ſua voluntate domicilium ſibi conſtituere, vbi voluerit, ibidem.

24 Propriè domicilium dicitur habitationis, non originis.

Potentius eſt ius domicilij, quam originis ratione fori, ibidem.

25 Locus Datæ in dubio præſumitur locus domicilij.

26 Quando quis cenſeatur habere domicilia in pluribus locis.

27 An & quando Scholaris, mercator, famulus, & ſimiles præſumantur contraxiſſe domiciliũ in loco, in quo morãtur, & n. 29.

28 Quando Scholaris conueniri poſſit in loco ſtudij.

An & quando Scholaris ligetur loci conſuetudine, ibidem.

29 Scholaris, ſi in loco ſtudij matrimonium contrahit, ſtatim etiã contrahit domiciliũ.

Quando adeſt aperta animi declaratio vel ex verbis, vel ex facto, ſtatim contrahitur domicilium, non expectato alio tempore, ibidem.

30 Quando quis habet duo domicilia, poteſt ab vnoquoq; Epiſcopo ad ordines promoueri.

31 *Si quis in diuerſis diœceſibus poſſiderit beneficia à quocunque Epiſcopo illarum diœceſum poteſt ordinari.*

32 *Parochus, in cuius parochia per aliquod tempus commorantur mercatores, milites, ſcholares, famuli, & ſimiles aduenæ, validè aſſiſtit eorum matrimonio.*

Domicilium parochiale ad ſuſcipienda Sacramenta quanto tempore contrahatur, ibidem.

33 *Statim ac quis contraxit in loco domicilium, ligatur, & iuuatur ſtatutis eiuſdem loci.*

Subditus quando quis dicatur, ibidem.

34 *Mutatio domicilij non perimit inſtantiam.*

35 *Vbi quis naſcitur, ibi forum ſortitur ratione originis, non tamen gaudet priuilegijs, niſi ſubeat onera: limitatur nu. 44.*

36 *Natus in aliquo loco, non ſubijcitur oneribus, neque gaudet honoribus, ſi ibi domicilium non retineat.*

37 *Filius dicitur originarius non tantùm eius loci, in quo natus eſt, ſed etiam in quo eius pater, vel Auus natus eſt, etiamſi alibi idem filius natus ſit, non tamen retinet originem Proaui, nec cęterorum Aſcendentium.*

38 *Poteſt quis ratione paternæ originis ordines recipere ab Epiſcopo loci, in quo eius pater natus eſt.*

39 *Vitricus, dum agitur de domicilio, vel habitatione eligenda, dicitur, & habetur vti pater.*

40 *Baptizatus in aliquo loco, dicitur originarius eiuſdem loci tam quoad ſpiritualia, & beneficialia, quàm temporalia.*

41 *Ciuis efficitur etiam per manumiſſionem, adoptionem, ſeu arrogationem. & delationem honoris in aliqua Ciuitate, & legitimationem.*

Miles an in loco, vbi inhæret, contrahat domicilium, ibidem.

42 *Per librum baptiſmi probatur origo.*

43 *Baptizatus per tranſitum in aliquo loco, non ſortitur ibi originem.*

44 *Accidentalis natiuitas nõ facit originariũ.*

45 *Non poteſt quis ab Epiſcopo originis ſuæ matris ordines accipere.*

46 *Filius patris, non matris originem ſequitur: limitatur in filijs illegitimis, & vulgò quæſitis.*

47 *Expoſitus cenſetur ciuis non tantùm loci, vbi natus eſt, ſed etiam illius loci, vbi expoſitus fuit, & ideò ab vtroque Antiſtite promoueri poterit.*

48 *In libertinis attenditur origo propria, & Dominorum, non autem Parentum.*

Quis dicatur libertus, & libertinus, ibidẽ.

49 *Libertus promoueri debet ab illo præſule, vnde trahit originem patronus, non vbi patronus habet domicilium.*

50 *Vnuſquiſque præſumitur ciuis eius loci, in quo reperitur, nec præſumitur forenſis, niſi probetur.*

51 *Inſtrumentum Decani, & Capituli certæ Eccleſiæ præſumitur factum in illa Eccleſia, vbi Canonici ſolent reſidere.*

52 *Quiſque præſumitur ciuis eius loci, vbi fit iudicium.*

53 *Vxor ſortitur forum viri ex eius perſona, & acquirit ciuilitatem tam loci habitationis mariti, quàm eius originis, declaratur num. 55.*

54 *Ciuilitas conceſſa patri tranſit ad filium.*

55 *Vxor licèt conueniri non poſſit, niſi coram tribunali ipſius mariti, tamen quoad bona, & alia retinet originale domicilium.*

56 *Vxor alibi nupta ſubiacet ſtatutis ſuæ originis tam in fauorabilibus, quàm in odioſis.*

Statutum excludens ſororem à ſucceſſione ſtantibus fratribus, excludit etiam nuptam extra territorium, ibidem.

57 *Statutũ originis, ſi abſolutè inhabilitaret mulierem ad teſtandum in præiudicium filiorum, ſemper eam ligat, quòcunque reperiatur.*

Quid ſi ſtatutum non arctet perſonam, nec eam inhabilitet præcisè, ſed ſolum det formam contractibus, & præſcribat ſolemnitates in illis ſeruandas, ibidem.

58 *Mulier gaudet priuilegijs mariti, etiam ſoluto matrimonio.*

Vidua retinet domicilium viri, ibidem.

59 *Qui domicilium habet in loco, ibi fit ſubditus, & ligatur ſtatutis eiuſdem loci.*

60 *Sola poſſeſſio maioris partis bonorum ciuem non facit, niſi concurrat animus perpetuò manendi.*

61 *Barones, & eorum filij, licèt non habitent in loco feudi, tamen ordinari poterunt, ab Epiſcopo, in cuius diœceſi feudum ſitum eſt.*

Quid ſi feuda in diuerſis diœceſibus exiſtant, ibidem.

62 *Officiales perpetui alicuius loci, acquirunt ibi domicilium, ità vt tam ipſi, quàm eorum filij ordinari poſſint ab Epiſcopo eiuſdem loci.*

63 *An relegatus ad vitam, vel ad tempus in aliquo loco poſſit ipſe, vel eius filius ordinari ab Epiſcopo illius loci.*

64 *Ad quid teneatur Epiſcopus ordinans aliquem ad ſacros ordines ſine titulo.*

65 *Quid ſi permiſerit ædificari Eccleſiam ſine dote.*

66 *In quam pœnam incidat ordinatus cum ficto, vel fiduciario patrimonio.*

67 *Quid ſi ordinatus fuerit cum pacto non petendi ſubſtentationem, vel renunciandi patrimonium.*

CAP. VI.

De Sacris Ordinibus.

1 QVæritur 1. quis dicatur locus con-
gruus ad ordines conferendos ?
Reſp. quod locus congruus ad conferen-
dos minores ordines, de iure eſt quælibet
Eccleſia etiam non cathedralis, vel pala-
tium Epiſcopale, *Sylu. in ver. ordo,* 2. *n.* 8.
Sanch. in opuſc. mor. lib. 7. *cap.* 1. *dub.* 50.
num. 1. *& alij apud Barboſ. de offic. & pot.
Epiſc. p.* 2. *alleg.* 11. *nu.* 24. ſubdens, quod
de conſuetudine eſt quælibet domus ho-
neſta etiam non epiſcopalis. locus verò
2 congruus ad conferendos ſacros ordines,
eſt eccleſia cathedralis, ſi ordinatio ha-
beatur in Ciuitate; ſi verò in diœceſi, di-
gnior loci eccleſia tunc adiri debet, *iuxta
Conc. Trid. ſeſſ.* 23. *de ref. cap.* 8. *vide Bar-
boſ. loco cit. alleg.* 14. *nu.* 12. *& ſeq.* vbi ad-
3 dit, quod locus, in quo Epiſcopus ordines
confert, in litteris ordinandorum expri-
mendus eſt.

4 Quæritur 2. an in loco interdicto ordines
conferri poſſint? Reſp. quod regulariter in
loco interdicto ordines conferri nequeũt,
quia interdictum prohibet vſum omnium
Sacramentorum, exceptis ſpecialiter à iu-
re conceſſis, in quorum numero non re-
peritur Sacramentum ordinis, cum non ſit
de neceſſarijs ad ſalutem, *cap. reſponſo, de
ſent. excom. cap. non eſt, de Sponſal. Nauar.
in man. cap.* 27. *n.* 179 *in fin. & alij apud
Bonacin. de Cenſur. diſp.* 5. *pun.* 3. §. 3. *n.* 3.
quod intelligendum eſt de loco interdicto
ſpecialiter, ac de perſonis perſonaliter in-
terdictis, *vt not. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc.
p.* 2. *alleg.* 11. *n.* 25. *& ſeq.* vbi ſubijcit, quod
licèt feſtum Paſchatis videatur inchoari à
miſſa Sabbati Sancti, & ideò iuxta conceſ-
ſionem *cap. Alma mater* §. *in feſtiuitati-
bus, de ſent. excom. in* 6. Diuina Officia in
eo prohibita non ſint, tamen in Sabbato
Sancto ordines conferri nequeunt, quia
in d. cap. Alma mater, in princ. regula
negatiua conſtituitur circa Sacramenta, &
Diuina Officia, deinde *d.* § *in feſtiuitatibus,*
ſolum concedit miſſæ ſacrificium, & Diui-
na Officia, atque ità vſum Sacramento-
rum denegare videtur, *iuxta reg. cap. non-
ne, de Præſumpt.*

5 Ex quo infertur, quod ſi generaliter in-
terdicatur populus, Clerici etiam primæ
tonſuræ, ſicut & laici alterius populi, in
eodem, vel alio loco ordines ſuſcipere
non prohibentur; quemadmodum inter-
dicto generaliter loco, laici, & clerici eius
6 loci alibi ordines ſuſcipere poſſunt, dum-
modò cauſam interdicto non dederint,
*cap. ſi ſententia, vbi DD. de ſent. excomm.
in* 6. *Abb. in d. cap. non eſt, num.* 8. *verſ.
dubitatur &c. de ſponſal.* ſubdens, quod
7 quando perſonæ ſunt interdictæ, quocun-
que ſe conferant, interdictum eos ſequi-
tur, *Barboſ. d. par.* 2. *alleg.* 11. *nu.* 26.

8 Obſerua tamen, quod licitè in loco in-
terdicto miniſtrari poteſt huiuſmodi Sa-
cramentum, ſi vrgeret neceſſitas ordinan-
di miniſtros, veluti ſi tempore peſtis non
adeſſet copia miniſtrorum, qui Sacramen-
ta tempore interdicti permiſſa miniſtrent,
nec adeſſet alius locus non interdictus, in
quo poſſent ordines commodè conferri,
Abb. in d. cap. non eſt, nu. 8. *in fin. Bona-
cin. d. diſp.* 5. *pun.* 3. §. 3. *num.* 3. *& alij
apud Barboſ. d. alleg.* 11. *nu.* 28.

9 Quæritur 3. an, & quando plures ordi-
nes vna die ſimul conferri poſſint? Reſp.
quod minores ordines diebus feſtis de
præcepto conferri debent, excepta prima
tonſura, quæ omni tempore conferri po-
teſt, *cap.* 2. *vbi DD. de fer. latè Barboſ. de
offic. & pot. Epiſc. par.* 2. *alleg.* 11. *nu.* 22.
10 vbi, quod ſufficit, ſi in propria diœceſi ta-
11 lis dies feſtus celebretur, licèt non in alijs
locis; non tamen omnes huiuſmodi ordi-
nes ſimul regulariter conferri debent, ſed
inter vnum, & alterum ſeruandum eſt in-
teruallum de vno die feſto ad alium proxi-
mum, vel de vno ex temporibus genera-
lium ordinationum ad aliud, *vt colligitur
ex Conc. Triden. ſeſſ.* 23. *de ref. cap.* 11. *&
ità ſenſit Sorb. in compen. priuil. mendi-
cant. in ver. ordines ſacri, verſ. & ſic bene
&c. Barboſ. d. alleg.* 11. *nu.* 17. *& ſeq.* vbi
12 tamen ſubdunt, quod prima tonſura, &
minores ordines vna die conferri poſſunt
in locis, vbi adeſſet talis conſuetudo, vel ſi
Epiſcopus ità expedire iudicauerit ex ali-
qua cauſa etiam leui, *iuxta textum in cap.*
2. *de eo qui furt. ord. ſuſc. vide Bonacin. de
Sacram. diſput.* 8. *q. vn. pun.* 5. *nu* 53. *&
de cenſur. diſp.* 7. *q.* 3. *pun.* 4. *num.* 3. vbi
13 addit, quod ſi quis vno, eodemq; die ton-
ſuram cum minoribus ordinibus ſuſcipe-
ret in loco, vbi talis conſuetudo non adeſ-
ſet, nullam incurreret irregularitatem, cum
non ſit in iure expreſſa in tali caſu; quic-
quid ſit, quando vno, & eodem die quis
14 reciperet minores ordines, & ſubdiaco-
natum, vel vltimum minorem cum ſubdia-
conatu, vel duos ordines ſacros, quia tunc
ſuſpenſionem incurreret, *cap.* 1. *&.* 2. *eod.
tit. de eo qui furt. ord. ſuſc.*

15 An verò poſſit Epiſcopus ex iuſta cauſa
minores ordines cum ſubdiaconatu con-
ferre?

ſerte? affirmat *Vaſq. apud Dian. reſolut.*
mor. t[illegible] 4. tract. 16. reſ. 28. in fin. vbi
dicit [illegible] non eſſe iure vetitum: quod ta-
men [illegible] non eſt, cum id expreſsè pro-
h[illegible] *Conc. Trid. ſeſſ. 23. de ref. cap. 11.*
[illegible] i verò non niſi poſt annum à ſuſcep-
tione poſtremi gradus minorum ordinum ad
ſacros ordines promoueantur &c. vnde alij
id tantùm admittunt, quando in loco talis
adeſſet conſuetudò; *ità Nau. in man. cap.*
25. nu. 71. in fin. Sorb. loco cit. verſ. & li-
cet &c. Eman. in Sum. p. 2. c. 16. num. 3.
Gutier. canon. lib. 1. cap. 26. nu. 34. Sayr.
de cenſur. lib. 4. cap. 14. num. 25. & lib. 7.
cap. 10. nu. 26. Saneb. in opuſc. mor. lib. 7.
cap. 1. dub. 53. nu. 7. cum ſeq. & alij, quos
refert, & ſequitur Barboſ. loco cit. d. alleg. 18.
num. 20.
16 Quæritur 4. qualiter efficiatur quis ſub-
ditus Epiſcopi ad effectum recipiendi or-
dines? Reſp. quod tripliciter efficitur ali-
quis ſubditus ad hunc effectum, videlicet
origine, beneficio, & domicilio, *cap. cum*
nullus, de temp. ordin. in 6.
17 Subditus efficitur origine is, qui in ali-
quo diœceſis loco natus eſt, dummodò ibi
parentes habeant domicilium: non tamen
ſufficit, vt ibi natus ſit fortuitò, vt ſi natus
fuerit, dum Parentes ibi eſſent cauſa itine-
ris, vel negotij, *Gonzal. ad reg. 8. Can-*
cell. gloſ. 9. §. 1. nu. 106. cum ſeq. vbi dicit,
quod origo probatur per baptiſmi librum,
Bonacin. in tract. de Sacram. diſput. 8. q.
vn. pun. 4. nu. 13. & ſeq. vbi etiam dicit,
quod efficitur quis ſubditus ratione bene-
ficij, ſiue beneficium ſit ſimplex, ſiuè cum
onere reſidentiæ, ſiue ſit pingue, ſiue te-
nue, *Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſc. par. 2.*
alleg. 4. num. 4. & ſeq. Iordan. Elucubr.
diuer. lib. 3. tit. 6. de Sacram. ordin. nu. 36
& ſeq. & num 73. cum ſeq. vbi ſubijcit,
quod non eſt neceſſe ad hunc effectum, vt
beneficium ſit ſufficiens ad congruam ſub-
ſtentationem, quia licèt beneficium exigu-
um non ſufficiat pro titulo ad ſuſcipiendū
ordines, ſatis tamen eſt ad conſtituendum
poſſeſſorem ſubditum Epiſcopo, *vide Garc.*
in tract. de benefic. par. 2. cap. 4. num. 3.
& 9. vbi, quod ſufficit ad dictum effectum,
vt quis in diœceſi poſſideat beneficium
manuale, ſeu ad nutum amouibile, quia
licèt non poſſit ordinari ad titulum illius,
cùm non ſit perpetuum, tamen poterit ra-
tione illius ad alium titulum, ſi opus fuerit,
ordinari ab Epiſcopo, in cuius diœceſi eſt
beneficium, *ex trad. per Franc. & alios in*
d. cap. cum nullus, de temp. ordin. in 6.
18 Item efficitur quis ſubditus ratione do-
micilij proprij, vel paterni: nam mater-
19 num non attenditur, niſi in filijs natura-
libus, aut vulgo quæſitis, aut quando de-
ficit paternum domicilium, *d. cap. cum nul-*
lus, vbi gloſ. & DD. Piaſec. in Prax. Epiſc.
par. 1. cap. 1. num. 9. Barboſ. d. alleg. 4.
num. 14. & ſeq. Bonacin. d. diſp. 8. q. vn.
pun. 4. nu. 9. Iordan. loco cit. nu. 49.
20 Vt autem quis dicatur habere in aliquo
loco domicilium, requiritur animus ibi
perpetuò manendi, adeò vt ſi per centum
annos habitauerit, ſi tamen haberet ani-
mum recedendi, domicilium minimè con-
traheret, *l. Ciues, vbi DD. C. de Incol. lib. 10.*
talis verò animus continuò permanendi
in dubio præſumitur ex habitatione de-
cennali, dummodò illud decennium ſit
continuatum, non autem interpolatum,
Hoſt. in ſum. tit. de for. comp. Iordan. d.
lib. 3. tit. 6. nu. 53. & ſeq. ſubdens, quod
21 quando aliquis aliò ſe contulit, ac do-
mum emit, vel conduxit ad inhabitandum
declarando, ſe velle illic domicilium ha-
bere, tunc domicilium illicò, & abſque
temporis curſu contrahitur, etiamſi
maiorem partem ſuarum fortunarum ſe-
cum non tranſtulerit: ſufficit enim animus
perpetuò ibi manendi ſimul cum actuali
habitatione, *Merlin. deciſ. 331. nu. 4. &*
ſeq. & deciſ. 194. nu. 11. & 12. Rolan. qui
alios refert, conſ. 79. nu. 51. & ſeq. lib. 3.
22 vbi etiam dicit, quod Ciues morando
alibi per decennium, cenſentur deſeruiſ-
ſe propriam Ciuitatem, & ab ea diſceſſiſſe
animo derelinquendi patriam, ac proptere-
rea perdunt priuilegium Ciuitatis, & deſi-
nunt eſſe Ciues; quamuis enim origo, ſeu
ciuilitas originis amitti non poſſit, etiam
per mille annorum abſentiam, adeò vt il-
li renunciare nemo poſſit, nec ſua volun-
tate ab ea ſe liberare, *l. origine, C. de mu-*
nicip. & origin. lib. 10. poſſunt tamen ef-
fectus, & commoda inde reſultantia amit-
ti deſertione habitationis ipſius originis,
Boer. deciſ. 13. num. 45. latè Menoch. lib. 6.
præſump. 30. nu. 32. & ſeq. Hond. conſ. 5.
nu. 25. & ſeq. lib. 1. Rot. dec. 327. num. 5.
23 *par. 1. diuerſ.* ſecus eſſet, vbi ex conie-
cturis argueretur animus non quidem de-
ſerendi domicilium originis, ſed potius
illud conſeruandi: tunc enim præſumere-
tur quis habere duo domicilia, & in loco
originis, & in loco habitationis, *l. Labeo,*
& l. aſſumptio, §. iuriſprudentibus, ff. ad
municip. Afflict. dec. 384. nu. 13. Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 592. vbi dicit, quod
filius poteſt ſua voluntate domicilium ſibi
conſtituere vbi voluerit, *& cap. 868. n. 8.*
& ſeq. & cap. 431. num. 11. & ſeq. vbi,
24 quod propriè domicilium dicitur habi-
tationis, non originis, *Gail. lib. 2. obſeru.*
36. nu. 11. & ſeq. vbi, quod potentius eſt
ius

ius domicilij , quam originis ratione fori ,
quia originarius forum ſortitur in loco ori-
ginis , ſi ibi reperiatur , & non aliter ; in
loco verò domicilij quis forum ſortitur ,
ſiue ibi reperiatur, ſiue non, *Ciriac. contr.*
25 273.*nu.* 47. *& ſeq. Bellon. dec.* 126. *n.* 5.
vbi dicit, quod locus Datæ in dubio præ-
ſumitur locus domicilij .
26 Cenſetur autem quis habere domicilia
in pluribus locis , ſi in vtroque ſe æquali-
ter collocat ; alioquin ibi dicetur habere
domicilium , vbi maiorem partem rerum
ſuarum habet, & conuerſatur aſſiduè, dieſ-
que feſtos colit , *Afflict. deciſ.* 384. *nu.* 5.
Pariſ. conſ. 12. *nu.* 20. *par.* 3.
27 An verò ſcholaris dicatur habere domi-
cilium in loco ſtudij ? Reſpondet *Bart. in
l. lex Cornelia, §. ſi tamen in fundum, n.*1.
ff. de iniur. quod quando certum eſt, ſcho-
larem fixiſſe ſedem ſuam , nec habere ani-
mum recedendi, tunc ibi conſtituit domi-
cilium; ſi verò haberet animum recedendi,
tunc, etiamſi per mille annos ſtaret, domi-
cilium non contraheret ; ſed in dubio ex
curſu decem annorum præſumitur , quod
inde noluerit recedere , & quod ibi domi-
cilium contraxerit; vnde in tali caſu pote-
rit ibidem conueniri etiam pro his , quæ
ibi non geſſit , ſiue agatur de contractu ,
ſiue pro delicto, *Hoſt. in Sum. tit. de for.
comp Cephal. conſ.* 246. *nu.* 24. *& ſeq. lib.*2.
idemque dicendum eſt de mercatoribus ,
famulis, & ſimilibus , *vide Bart. in l.* 2. *C.
vbi de crim. ag. opor. Bald. in l.* 1. *num.* 7.
verſ. quarto quaro &c. C. eod. tit. vbi ſub-
dit, quod ſcholaris in loco ſtudij conueniri
non poterit ante decennium , quia ante
dictum tempus non ſit incola, cum conti-
nuè videatur eſſe in via, dum eſt in ſtudio,
Cephal. d conſ. 246. *nu.* 26. *lib.* 2. *& conſ.*
83. *nu.* 3. *lib.* 1. *Rolan. conſ.* 79. *nu.* 51. *&
ſeq. vol.* 3. *Gratian. diſcept. forenſ. cap.*824.
nu. 33. *& ſeq. Alciat. reg.* 3. *præſumpt.* 29.
nu. 10. *Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par.*2.
alleg. 4. *nu.* 29. vbi dicit , quod talis ani-
mus continuò habitandi magis præſumere-
tur, ſi ſcholaris finito ſtudio ibidem decen-
nali tempore commoratus ſit, *Rot. dec.* 137.
nu. 9. *& ſeq. par.* 5. *tom.* 1. *recent. Beltram.
ad Greg. deciſ.* 279. *nu.* 26. *Iordan. d. lib.* 3.
tit. 6. *nu.* 60. vbi dicit, quod in dubio elap-
ſo decennio præſumitur, quod non amplius
ſtudiorum cauſa, ſed contrahendi domici-
lium permaneat .
28 Dixi , *pro his , qua ibi non geſſit* , quia
ſi in loco ſtudij contraxit , aut deliquit ,
certum eſt . quod ibi poterit conueniri ,
etiamſi ibidem nondum contraxerit do-
micilium, *vt tradunt Doctores communiter
in l. hares abſens , §. ſi quis, ff. de Iudic.
Cephal. d. conſ.* 83. *nu.* 8. *verſ. ad contra-
ria &c. Alciat. d. præſumpt.* 29. *num.* 12.
vbi dicit, quod ſcholaris in præparatorijs,
& ordinatiuis ligatur conſuetudine loci, &
in his, quæ aliàs eſſent ſcandalo eiuſdem
loci, *Tiraq. de Retract. lignag. §.* 9. *gloſ.* 2
num. 30.
29 Si verò ſcholaris in loco ſtudij matri-
monium contrahit, ſtatim etiam ibi con-
traheret domicilium ; quia quando adeſt
aperta animi declaratio ſiue ex verbis, ſiue
ex facto, ſtatim contrahitur domicilium ,
non expectato alio tempore, *Ciarlin. con-
trou. for. lib.* 1. *cap.* 83. *num.* 10. *& ſeq.
Merlin. dec.* 331. *nu.* 4. *&* 5. *& dec.* 194.
nu. 11. *&* 12.
30 Ex dictis infertur 1. quod vbi quis ha-
beret duo domicilia , ab vnoquoque Epi-
ſcopo promoueri poterit ad ordines, *Ior-*
31 *dan. d. lib.* 3. *tit.* 6. *nu.* 65. quemadmo-
dum ſi quis in diuerſis diœceſibus poſſide-
ret beneficia , poterit ordinari à quolibet
Epiſcopo ſingularum diœceſum, etiamſi in
vna diœceſi alterum ex dictis beneficijs
ſit ſimplex, vel tenue , & in alia diœceſi ſit
pingue, vel cum onere reſidentiæ, *Anchar.
in d. cap. cum nullus , num.* 1. *& alij apud
Barboſ. d. alleg.* 4. *nu.* 51. *& ita cenſuiſſe
Sac. Congregationem , refert Nicolius in
ſuis floſcul. ſiue notabil. in ver. ordo , n.* 3.
32 Item in tali caſu ad validitatem matri-
monij ſufficeret, coram alterutro Parocho
fuiſſe contractum, *Sanch. de matrim. lib.* 3.
diſp. 24. *num.* 2. *& ſeq. Pontius eod. tract.
lib.* 5. *cap.* 13 *nu.* 2. *Merlin. dec.* 194 *nu.* 11.
Bonacin. de matrim. q. 2. *pun.* 8. *nu.* 8. vbi
ſubijcit, quod licèt validè coram alterutro
parocho matrimonium in tali caſu con-
traheretur, non tamen licitè , quia Sacra
Cardinalium Congregatio declarauit , eũ,
qui matrimonio aſſiſtit, debere eſſe Paro-
chum illius Parochiæ , in qua contrahitur
matrimonium, *Cauale. deciſ.* 12. *num.* 22.
vbi etiam dicit, quod Parochus , in cuius
Parochia per aliquod tempus commoran-
tur Mercatores, milites, ſcholares, famuli,
& ſimiles aduenæ , validè aſſiſtit eorum
matrimonio, *vide Ceuall. q.* 458. *nu.* 36. *&
q.* 604. *nu.* 144. *vbi refert decretum Sacra
Congregationis Concilij , Gratian. diſcept.
forenſ. cap.* 75. *nu.* 18. *Afflict. dec.* 384. *n.*11.
Bonacin. loco cit. d. pun. 8. *nu.* 2. vbi dicit,
quod is , qui ad aliquem locum diuertit
intentione ibi manendi maiore anni parte,
ſeu gerendi aliquod negotium , quod ma-
iorem anni partem poſtulat , ibidem con-
trahit domicilium parochiale ad ſuſcipiẽ-
da ſacramenta , excepto ordine , & ton-
ſura .
33 Infertu[illegible] quod ſtatim ac in loco quis

contraxit domicillum, ligatur, & iuuatur
etiam ſtatutis eiuſdem loci, cùm ratione
domicilij efficiatur ſubditus ſtatuentium,
*l. ſi in patria, C. de Incol. lib. 10. Gail. pract.
obſeru. lib. 2. obſeru. 36. in fin. latè Gratian.
diſcept. for. cap. 431. n. 11. & ſeq.* vbi etiam
obſeruat, quod non poteſt quis dici ſubdi-
tus illius loci, vbi contraxit, aut deliquit,
vel res eſt ſita, licèt ibi forum ſortiatur,
cap. fin. de for. comp. quia propriè ſubditus
dicitur ratione domicilij, & habitationis,
*l. non vtique, & l. domicilium, ff. ad muni-
cip.*
34 Obſerua tamen, quod mutatio domici-
lij non perimit inſtantiam coram compe-
tenti Iudice cęptam, ſed iudicium ibi fini-
ri debet, vbi cęptum eſt, *cap. propoſuiſti, de
for. comp. Gail. pract. obſeru. lib. 2. ob-
ſeru. 36. nu. 13.*
35 Obſerua 2. quod licèt vbi quis naſcitur,
dicatur ibi forum ſortiri ratione originis,
l. Ciues, vbi DD. C. de Incol. lib. 10. non
tamen gaudet priuilegijs, niſi ſubeat one-
ra, *Boer. dec. 13. nu. 45.* vbi dicit, non
ſufficere, ſi impetret ciuilitatem, niſi faciat,
ſe ſcribi ad munera, *Gail. lib. 2. obſer. 36.
nu. 8.* vbi, quod propriè Ciuis non dicitur,
qui onera ciuilia, vel ciuium non ſubſtinet,
Hond. conſ. 5. nu. 31. lib. 1. ſubdens, quod
36 natus in aliquo loco non ſubijcitur one-
ribus, neq; gaudet honoribus, ſi ibi nō re-
tineat domicilium, ſeu ſi domicilium ali-
bi conſtituerit, *Afflict. dec. 384. nu. 3. &
ſeq.* vbi, quod ſolùm perpetuò habitantes
obligantur legibus Ciuitatis.
37 Obſerua 3. quod filius dicitur origina-
rius non tantùm eius loci, in quo natus
eſt, ſed etiam in quo eius pater, vel auus
natus eſt, etiamſi alibi idem filius natus ſit:
non tamen retinet originem Proaui, nec
cęterorum Aſcendentium, *gloſ. & DD.
in l. ciues, C. de Incol. lib. 10.* vnde poterit
38 quis ordines ſuſcipere ab Epiſcopo loci,
in quo eius pater, vel auus natus eſt, *Bar-
boſ. d. alleg. 4. nu. 4. Boer. dec. 13. num. 5.
& ſeq.* Rot. *dec. 327. nu. 7. par. 1. diuerſ.*
39 *Duran. dec. 29. nu. 14.* vbi dicit, quod Vi-
ctricus, dum agitur de domicilio, vel ha-
bitatione, dicitur, & habetur vti pater,
Gratian. diſcept. for. cap. 75. num. 16. &
40 *ſeq.* vbi etiam dicit, quod ceſſante fraude
cenſetur quis etiam originarius eius loci,
in quo baptizatus eſt, tam quoad ſpiritua-
lia, & beneficialia, quàm temporalia, *ex
trad. per Luc. de Penn. in l. Ciues, verſ.
nam prœter cauſam originis &c. C. de In-
col. lib. 10.* vbi addit, quod ciuis efficitur
41 etiam per manumiſſionem, adoptionem,
ſeu arrogationem, & allectionem, ſeu ele-
ctionem, ideſt delationem honoris in ali-
qua Ciuitate, & legitimationem, *iuxta d.
l. Ciues, cum ibi not. C. de Incol. lib. 10. §.
fin. in Auth. de Trien. & Semiſſ. §. liceat,
in Auth. Quib. mod. naturales &c. l. Sena-
tores C. de Incol. lib. 10.* vbi, quod Sena-
tor in Vrbe dignitatis domicilium habere
cenſetur, *Hoſt. in Summ. de for. comp.
nu. 6. verſ. item ratione militiæ &c.* vbi,
42 quod etiam miles ibi habet domicilium,
vbi inhęret, *vide Gonz. ad reg. 8. Cancell.
gloſ. 9. §. 1. nu. 106. cum ſeq. Mandoſ. de
ætat. minor. cap. 1. nu. 23. & ſeq*
43 Quæres, an baptizatus per tranſitum in
eo loco, vbi mater non erat manſura, di-
catur ibi ſortiri originem? affirmat *Grat.
d. cap. 75. nu. 1. & ſeq.* contrarium tamen
tenet *Boer. dec. 13. nu. 54. Iordan. d. lib. 3.
tit. 6. nu. 40.* quia ſicut accidentalis natiui-
44 tas non facit originarium, vt ſupra dixi-
mus, ſic eadem ratione neque accidenta-
lis baptiſmus.
45 Quæres 2. An poſſit quis ordines reci-
pere ab Epiſcopo originis ſuæ matris?
46 Reſp. negatiuè, quia filius patris, non
matris originem ſequitur, *l. 3. C. de mu-
nicip. & orig. lib. 10,* quod intelligendum
eſt de filio legitimo: nam quoad illegiti-
mum non patris origo, ſed matris inſpici-
tur, vt ſupra diximus de domicilio, *l. 1. &
l. eius qui, ff. ad municip. l. cum legitimè, ff.
de ſtat. hom.* vbi, quod vulgo quæſitus ma-
trem ſequitur, *Barboſ. d. alleg. 4. nu. 14.*
47 *& ſeq.* vbi dicit, quod expoſitus, cum pa-
rentes ignorantur, cenſetur municeps, &
ciuis non tantùm eius loci, in quo natus eſt,
ſed etiam illius loci, vbi fuit expoſitus; &
ideò ab vtroque Antiſtite promoueri pote-
rit, *Mandoſ. loco cit. Gratian. diſcept. for.
cap. 75. nu. 12.*
48 Quæres 3. quænam origo attendi de-
beat in libertinis? Reſp. quod attenditur
origo propria, & dominorum, non autem
parentum, *Iordan. d. lib. 3. tit. 6. nu. 42.
& ſeq.* libertini autem dicuntur qui ex li-
beris procreati ſunt, hoc eſt, ipſi quidem
nunquam ſeruierunt: ſed eorum parentes,
antequam ipſi naſcerentur, è ſeruitute
manumiſſi ſunt; libertus verò dicitur is,
qui cum eſſet ſeruus, factus eſt liber, *vt
notat Iordan. loco cit. vide Barboſ. d. alleg.*
49 *4. nu. 36.* vbi dicit, quod libertus, ſi pro-
moueri petat in illis caſibus, quibus po-
teſt, ab illo Pręſule ordinari debet, qui eſt
ſuperior eius loci, vnde trahit originem
patronus: quia eius loci eſt ipſe libertus
municeps, non vbi patronus habet domi-
cilium, *ex trad. per Campan. in diuerſor.
Iuris canon. rub. 9. cap. 8 nu. 24.*
50 Obſerua 4. quod vnuſquiſque præſumi-
tur ciuis eius loci, in quo reperitur, nec
præ-

præſumitur forenſis, niſi probetur; non enim præſumitur quis mutare locum, ſed habitare in patria ſua, *Alciat. reg. 2. præ-*
51 *ſumpt. 15. nu. 1.* ſubdens, quod ſi repeꝛiatur inſtrumentum Decani, & Capituli certæ Eccleſiæ, licèt in eo non ſit ſpecificatus locus, tamen valebit, quia preſumitur factum in illa Eccleſia, vbi Canonici ſolent reſidere, *Natt. conſ. 223. nu. 1. &*
52 *ſeq. lib. 2.* vbi dicit, quod quiſque præſumitur ciuis eius loci, vbi fit iudicium, ità vt litigans cum forenſe teneatur probare hanc qualitatem, ſi vult eo prætextu proceſſum annullare, cum iſtud ſit fundamentum ſuæ intentionis, *l. qui accuſare, C. de Eden. l. ei incumbit, ff. de probat.*
53 Obſerua 5. quod vxor ſortitur forum viri ex eius perſona, ac cenſetur ciuis Ciuitatis ipſius viri, ità vt acquirat ciuilitatem non ſolum loci habitationis Mariti,
54 ſed etiam eius originis: quemadmodum ciuilitas conceſſa patri, tranſit ad filium, etiamſi in ciuilitatis priuilegio mentio de filio facta non fuerit, *Alba conſ. 141. nu. 9. & conſ. 497. num. 8. Hoſt. in ſum. tit. de for. comp. nu. 8. latè Ciriac. contr. 273. nu. 13. & ſeq. Gratian. diſcept. for. cap. 886. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, hoc pro-
55 cedere reſpectu fori iudicialis, vt mulier conueniri non poſſit, niſi coram tribunali ipſius mariti: nam quoad bona, & alia retinet originale domicilium, præterquam in caſibus, in quibus diſtraheretur à ſeruitijs mariti, *Aym. conſ. 271. num. 1. & 2.* vbi dicit, quod non priuatur beneficijs ſtatutorum originis, & ideò poteſt acquirere in loco originis non obſtante ſtatuto, quod forenſis non poſſit acquirere: non enim comprehenditur ſub ſtatuto inhabi-
56 litante perſonam tamquam forenſis; ſicut ligatur etiam ſtatutis loci originis, ex quibus non retrahitur à viri obſequijs, maximè pro bonis ibi ſitis; vnde onera realia, & mixta ſubſtinere debet in loco, vbi poſſidet; igitur non amittit domiciliũ ſuæ originis, ſed illud quoad omnes effectus retinet, præter iudicialia, *vt d. Bart. in l. fin. §. item reſcripſerunt, nu. 5. ff. ad municip. Bald. conſ. 351. nu. 8. lib. 1. Alex. conſ. 20. nu. 11. lib. 2. Corn. conſ. 202. nu. 4. lib. 2.* vbi dicit, hoc procedere non ſolum in fauorabilibus, ſed etiam in odioſis: nam in his etiam mulier alibi nupta ligatur ſtatuto loci ſuæ originis; vnde ſtatutum excludens ſororem à ſucceſſione ſtantibus fratribus, excludit etiam nuptam extra territorium, cum ex hoc non diſtrahatur à ſeruitijs viri, *Gratian. diſcept. for. cap. 886. nu. 3. & ſeq. Ruin. conſ. 49. nu. 9. vol. 3. & hanc veriorem, & communem dicit Merlin. deciſ. 828. nu. 14. & ſeq.* vbi, quod
57 ſtatutũ originis, ſi abſolutè inhabilitaret mulierem ad teſtandum in præiudicium filiorum, ſemper eam ligaret, quòcunque vadat, quia mulier in tali caſu dicitur arctata abſolutè, & non liberatur à tali nexu, etiamſi extra locum ſtatuti ipſa diſponat, *Alba conſ. 23. n. 10. vol. p. Rolan. conſ. 79. nu. 49. lib. 3. Cephal. conſ. 13. num. 45. & ſeq. lib. 1.* ſecus eſſet, ſi ſtatutum non arctet perſonam, nec eam inhabilitet præcisè, ſed ſolum det formam contractibus, & præſcribat ſolemnitates in illis ſeruandas: tũc enim non amplius ſolemnitates ſtatuti originis ſunt adhibendę, ſed attendi debẽt ſolemnitates illius loci, in quo mulier contrahit, præſertim ſi ibi per decennium morata fuerit, *Rota deciſ. 238. par. 6. recent. vide Ruin. conſ. 201. num. 8. lib. 1. Lamberteng. de contract. gloſ. 2. nu. 39. & 46. Maſcard. de General. interpret. ſtat. concl. 6. nu. 26. & 27. Eugen. conſ. 25. nu. 46. & 49. lib. 2. Turrett. conſ. 25. num. 7. lib. 1. Fachin. conſ. 22. nu. 8.*
58 An verò mulier gaudeat priuilegijs mariti ſoluto matrimonio? negat *Alba conſ. 23. nu. 11.* vbi dicit, quod ſoluto matrimonio ceſſant penitus talia priuilegia, ità vt mulier, & eius bona eo caſu regantur ſecundùm ſtatuta originis propriæ; contrarium tamen tenuit *Ciriac. contr. 278. n. 41. & ſeq.* vbi concludit, quod mulier gaudet priuilegijs mariti non ſolum durante matrimonio, ſed etiam eo ſoluto, donec in viduitate permaneat, quæ quidem opinio videtur verior, *ex trad. per Hond. conſ. 6. nu. 8. lib. 2. vbi probat*, quod vidua retinet domicilium viri.
59 Obſerua 6. quod is, qui domicilium habet in loco, ibi fit ſubditus verè, & propriè & ibi ſortitur forum, ac ligatur ſtatutis eiuſdem loci, *Hond. conſ. 6. nu. 3. vol. 2. Greg. deciſ 255. nu. 5. Gratian. diſcept. for. cap. 431. nu. 11.*
60 Obſerua 7. quod ſola poſſeſſio maioris partis bonorum ciuem non facit, niſi concurrat animus perpetuò habitandi, qui debet eſſe firmus, & non vagus; & ideò non cenſetur quis habere animum perpetuò manendi, ſi aliquando moratur in vno loco, aliquando in alio ad libitum: ſicuti nec ſolutio datiorum, & onerum, quæ debentur ratione rei, probat ciuilitatem, cum etiam forenſis poſſeſſor ſaltem de generali conſuetudine ſubijciatur collectis, *Natta conſ. 389. nu. 6.* vbi etiam obſeruat, quod non poteſt tunc forenſis perſonaliter capi, ſed poſſunt auferri, vel ſequeſtrari fructus, quia bona tantum ſunt ſubiecta, non perſona,

Greg. deciſ. 279. num. 5. & ſeq. vide Iordan. d. lib. 3. tit. 6. num. 62. & ſeq.

61 Obſerua 8. quod Barones, & eorum fi-
lij, licèt non habitent in loco feudi, tamen
ordinari poterunt ab Epiſcopo, in cuius
diœceſi feudum ſitum eſt: Baro enim di-
citur primus ciuis ſuæ Baroniæ.& efficitur
ſubditus ordinarij loci, ſub quo Baronia
exiſtit; vnde ſi feuda in diuerſis diœceſibus
ſita ſint, quilibet earum Epiſcopus poterit
Baronibus prædictis, & eorum filijs ordi-
nes conferre, *Rota in Cæſarauguſtana pen-
ſionis die 9. Martij. 1598. coram Orano. prout
refert Campan. d. cap. 8 ſub nu. 19. Bar-
boſ. d. alleg. 4. nu. 32. & ſeq.* vbi etiam di-
62 cit, quod Officiales perpetui alicuius
Principis, quamuis eius loci ciues non
ſint, *ex tex. in l. ciues, C. de Incol. lib.* 10.
acquirunt tamen illic domicilium; & ideò
tam ipſi, quàm eorum filij ordinari poſſunt
ab Epiſcopo eiuſdem loci, *Iordan. d. lib.
3. tit. 6. nu. 66. & ſeq.* vbi ſubijcit, quod
63 relegatus ad vitam in aliquo loco, cenſe-
tur ibi acquirere domicilium neceſſarium,
quamuis retineat etiam domicilium in lo-
co, vnde arcetur, *per tex. in l. libertorum,
§. relegatus, & l. eius qui manumiſſus, §. fin.
ff. ad municip.* & ideò licèt ipſe relegatus
ordinari non poſſit tanquam ſubiectus pœ-
næ, eius tamen filius ab Epiſcopo illius
loci ordines recipere poterit, niſi aliud ca-
nonicum obſtet impedimentum; ſecus eſ-
ſet in relegato ad tempus, quia non dicitur
ſubditus ad hunc effectum; vnde nec ipſe,
nec eius filius poſſet promoueri ab Epiſco-
po eius loci, *vt d. Iordan. loco cit. n. 67. licèt
contrà ſentiat Barboſ. d. alleg. 4. nu 35.*
64 Obſerua 9. quod Epiſcopus ordinans
aliquem ad ſacros ordines ſine titulo tene-
tur illi prouidere de ſufficienti beneficio,
eique interea ſubminiſtrare vitæ neceſſaria
ſecundùm qualitatem perſonæ, loci con-
ſuetudinem, Eccleſiæque reditum, *cap. cum
ſecundùm, de præben. gloſ. & DD. in cap.
Epiſcopus, eod. tit. latè Barboſ. de offic. & pot.
Epiſc. alleg. 20. nu. 3 & ſeq.* quemadmo-
65 dum ſi Eccleſiã ædificari permiſerit ſine
dote, tenetur dotare de ſuo, *arg. c. cum ſi-
cut, de Conſecr. Eccleſ.* quod intelligendum
eſt, poſtquam illam conſecrauit, vel con-
ſecrari permiſit, quia dos ante conſecra-
tionem neceſſariò non requiritur, *vt cen-
ſuit Sac. Congreg. teſte Nicolio in ſuis flo-
ſculis, ſeu notabilib. in ver. Epiſcopus n. 87.
& ſeq. vide Barboſ. alleg. 64. nu. 2. & ſeq.
Bonacin. de Cenſur. in part. diſp. 3. qu. 1.
punct. 8.* vbi etiam dicit, quod dolosè or-
dinatus cum ficto, falſo, vel fiduciario pa-
trimonio, ſuſpenſionem ipſo facto incurrit
ab ordine ità ſuſcepto, *ex trad. per Nau.
conſ. 14. & 46. de Tempor. ordin. & in
man. cap 27. nu. 158. Suarez de Cenſur.
diſp. 2. ſect. 1. nu. 31. & ſeq. Maiol. lib. 4.
de Irregul. cap. 15. Graff. lib. 2. deciſ. cap.
97. n. 56. Diaz in Pract. crim. cap. 18.* eam-
demq; ſuſpenſionẽ incurreret is, qui ad ali-
quem ſacrum ordinem promouetur inito
pacto cum ordinante, vel cum præſentante
non petendi ſuſtentationem, aut benefi-
cium, vel aliud, vnde ali poſſit, *cap. per tuas
nobis; & cap. penult. de Simon. Nicolius
vbi ſupra in ver. ordo nu. 28.*

An verò in hanc ſuſpenſionem incidat
ordinatus ad ſacros ordines, qui pactum
fecit renunciandi patrimonium donanti
poſt ordinationem? negat *Nicolius loco cit.
in ver. ordo, nu. 28. vbi citat Tolet. lib. 1.
cap. 49.* ſed affirmatiua ſententia verior
eſt, quia talis diceretur ordinatus cum ti-
tulo fiduciario, *vt obſeruat Bonacin. vbi
ſupra d. pun. 8. nu. 3. verſ. ſi quæras &c.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium regulariter celebrari debet in Eccleſia coram proprio Parocho, & teſtibus præuijs denunciationibus: limitatur num. 2.*
2 *An extra Eccleſiam celebrari poſſit.*
3 *An Ordinarius poſſit prohibere, ne matrimonia domi celebrentur.*
4 *An denũciationes fieri poſſint extra Eccleſiã.*
5 *Denunciationes faciendæ ſunt in Parochijs vtriuſque Sponſi.*
Quid ſi contrahentes haberent plura domicilia, ibidem.
6 *Denunciationes iam factæ quando repeti debeant.*
7 *Sufficit Parochus mulieris, ſi matrimonium contrahatur in Parochia mulieris, & è contra.*
8 *An Parochus poſſit aſſiſtere matrimonio extra ſuam parochiam.*
9 *An validum ſit matrimonium celebratum ſine Parocho, & teſtibus, in ijs locis, in quibus decretum Concilij in hac parte non fuit receptum.*
Contractus celebrari debent iuxta ſolemnitates receptas in eo loco, vbi contrahitur, ibidem.
10 *Diſtans à ſtipite quinto gradu in linea collaterali, ſiue tranſuerſali, poteſt matrimonium contrahere cum alio, qui ab eodem ſtipite diſtat ſecundo, vel tertio gradu: limitatur num. 13. & 14.*
11 *Quot gradibus, quæ remotior perſona eſt, diſtat à communi ſtipite, totidem gradibus ipſæ perſonæ diſtant inter ſe.*
12 *An valida ſit diſpenſatio obtenta in tertio, vel quarto gradu conſanguinitatis, nulla facta*

facta mentione, quod ex alio latere perſona, cum qua impetrans vult contrahere, ſit in ſecundo gradu.

13 *Quid ſi contrahentes diſtarent in quinto, & primo.*

14 *Et quid ſi in loco adeſſet contraria conſuetudo.*

15 *De iure ciuili per ſubſequens matrimonium legitimantur filij tantùm naturales: ſed de iure canonico etiam vulgò quæſiti, & nati ex publica meretrice: limitatur num. 23.*

16 *Textus in cap. tanta, Qui fil. ſint legit. procedit in quocunque coitu illicito, dummodò mulier tempore copulæ vxor eſſe potuiſſet.*

17 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium ſuccedit in bonis patris vbique exiſtentibus.*

18 *Ius canonicum vbique locorum ſeruandum eſt tam circa ſubſtantiam matrimonij, quàm circa effectus immediatè ex eo prouenientes.*

19 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium ſuccedit in feudo paterno, & in bonis emphiteoticis Eccleſiæ: limitatur num. 22.*

20 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium ſit legitimus ſucceſſor etiam quoad omnes agnatos, vel cognatos Patris legitimantis: limitatur num. 22.*

21 *Legitimato per ſubſequens matrimonium plus relinqui poteſt, quàm filio legitimo, & naturali: limitatur num. ſeq.*

22 *Legitimatus per reſcriptum non comprehenditur in emphiteuſi eccleſiaſtica, nec ſuccedit in bonis feudalibus.*

Item non poteſt ex teſtamento, vel donatione patris plus conſequi, quàm vnus ex filijs legitimis, & naturalibus, cui minus dederit, ibidem.

Item ſoli patri efficitur legitimus ſucceſſor, non alijs agnatis, vel cognatis, nec è contra ipſi, ibidem.

23 *Filij ſpurij, ſeu nati ex adulterio, vel inceſtu, non legitimantur per ſubſequens matrimonium, & ideò à ſucceſſione repelluntur.*

24 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium non ſuccedit in bonis fideicommiſſo ſubiectis: declaratur num. 25.*

An & quando legitimatus per ſubſequens matrimonium excludat ſubſtitutum, ibidem, num. 24. & 25.

26 *Reliqua Sacramenta, videlicet baptiſmus, confirmatio, Eucharistia, pœnitentia, & extrema vnctio ſanis regulariter miniſtrari debent in Eccleſia, infirmis verò in priuatis domibus: limitatur num. 27. & ſeq.*

27 *Filij Principum de licentia Epiſcopi in eorum Palatijs baptizantur: item qui ob ingruentem neceſſitatem abſque vitæ periculo ad Eccleſiam deferri nequeunt.*

28 *An, & quando Epiſcopus confirmationem extra Eccleſiam conferre poſſit.*

CAP. VII.

De matrimonio, & reliquis Sacramentis.

1 QVæritur 1. In quo loco celebrari debeat matrimonium? Reſp. quod regulariter celebrari debet in Eccleſia coram Parocho, & teſtibus præcedentibus denunciationibus, *iuxta formam Concilij Tridentini ſeſſ. 24. de reformat. matrim. cap. 1. ibi, in facie Eccleſiæ &c.* vide *Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 32. nu. 17. & ſeq.*

2 An verò licitè celebrari poſſit etiam ex-
tra Eccleſiam? affirmant nonnulli recen-
tiores, quia ad hoc, vt dicatur celebrari in
facie Eccleſiæ, non eſt opus, vt in ipſa ma-
teriali Eccleſia, vel in eiuſdem limine ce-
lebretur, ſed ſufficit, vt coram aliqua fide-
lium multitudine fiat, quæ tanquam quæ-
dam Catholicorum congregatio cenſeri
poteſt Eccleſia, *iuxta tex. in cap. relatum 2.*
de Teſtam. gloſ. in cap. fin. ver. præfatam
Eccleſiam, Nè Prælat. vices ſuas. Vnde
Ordinarius non poteſt prohibere, nè ma-
3 trimonia domi celebrentur: ſed cum ma-
ximè deceat, vt in Eccleſia fiant, id horta-
ri debet, non præcipere, ità deciſum refe-
runt *Franciſc. Leo in Theſaur. for. Eccleſ.*
par. 2. cap. 9. nu. 48. Sanch. lib. 3. diſp. 15.
nu. 20. Reginald. lib. 31. nu. 242. Dian. mo-
ral. reſol. par. 3. tract. 4. reſ. 279. Marcell.
Vulp. in Prax. iudic. for. Eccleſ. cap. 15.
nu. 15. & alij apud Barboſ. de offic. & pot.
Epiſc. alleg. 32. nu. 17. & 18. quibus Adde
Bonacin. in tract. de matrim. q. 2. pun. 6.
nu. 17. vbi dicit, quod ſicut ipſum matri-
monium fieri poteſt extra Eccleſiam, ità
4 etiam fieri poſſunt denunciationes extra
Eccleſiam in loco, ad quem magna populi
copia confluit, vt accidit in prædicationi-
bus, etiamſi locus ille non ſit ſacer.

5 Obſeruant autem Doctores, quod denunciationes faciendæ ſunt in Parochijs vtriuſque ſponſi, ſi vir in vna, & mulier in alia parochia commorentur: ſi verò contrahentes haberent plura domicilia, tunc fieri debent in ea parochia, vbi diutius habitant, & primarium habent larem, vel in ea, in qua veriſimilius eſt haberi notitiam impedimentorum, vbi videlicet progenitores ab antiquo inhabitarunt, *Sanch. lib. 3.*

diſp. 5. *nu.* 8. *& diſp.* 6. *nu.* 4. *&* 6. *Fuſc. de Viſit. lib.* 2. *c.* 3. *num.* 21. *Vgol. de offic. Epiſc. cap.* 15. *§.* 11. *nu.* 2. *Barboſ. d. alleg.* 32. *num.* 10. *&* 11. ſubdens, quod denunciationes huiuſmodi fieri non debent in loco, in quo ſponſus modò quaſi ignotus cœpit inhabitare, *Iordan. var. Elucubr. lib.* 3. *de matrim. tit.* 7. *num.* 34. *& ſeq.* vbi dicit, quod ſi ſponſus non ità breuem moram in nouo domicilio traxiſſet, ſed vltra quatuor, aut ſex menſes, tunc vtrobique denunciationes faciendæ ſunt, cum multa impedimenta cognationis ſpiritualis, legalis, & ſimilia poſſint ſuboriri, incolis prioris domicilij ignota.

6 Obſeruant 2. quod denunciationes prædictæ repetendæ ſunt, ſi matrimonium intra quatuor menſes poſt peractas primas denunciationes, contractum non fuerit, *Barboſ. d. alleg.* 32. *nu.* 55. *Bonacin. de matrim. q.* 4. *pun.* 6. *nu.* 1. *verſ.* 4. *&c. vbi refert, ità declaraſſe Sac. Cardinalium Congregationem.*

7 Obſeruant 3. quod quando matrimonium eſt contrahendum inter virum vnius Parochiæ, & mulierem alterius Parochiæ, ſufficit, quod interſit Parochus habitationis fœminæ, ſi contrahatur in parochia habitationis vxoris; quemadmodum ſufficit Parochus viri, quando contrahitur in parochia habitationis viri, etiamſi alter eorũ contrahere velit cum extraneo: quia cum proprio parocho committatur ſuum parochianum matrimonio coniungere, cenſetur etiam commiſſum alienum cum ſuo coniungere, cum hæc neceſſariò connexa ſint, *vt declarauit Sac. Cardinalium Congregatio, teſte Nauar. in man. cap.* 25. *nu.* 144. *& conſ.* 3. *tit. de Clandeſt. deſponſat. n.* 1. *in nouis, Bonacin. de matrim. q.* 2. *pun.* 8. *num.* 10. *Barboſ. d. all.* 32. *nu.* 65. *&* 114. vbi ſubijcit, Parochum ſiue viri, ſiue mulie-
8 ris poſſe aſſiſtere matrimonio huiuſmodi etiam extra parochiam, quia non agitur de iuriſdictione contentioſa, ſed de gratioſa, & voluntaria, quæ exerceri poteſt etiam extra locum propriæ iuriſdictionis: contrarium verò ſenſit *Iordan. d. tit.* 7. *n.* 73. vbi dicit, Parochum pœna extraordinaria plectendum eſſe, ſi abſque legitima cauſa aſſiſteret extra ſuam Parochiam.

9 Addit *Bonac. d. tr. de matrim. q.* 2. *pun.* 7. validum eſſe matrimonium contractũ ſine Parocho, & teſtibus in eo loco, in quo non eſt promulgatum Concilium Tridentinũ, vel in quo non eſt acceptatum ſaltem quoad hoc particulare decretum, etiamſi incola loci, vbi Concilium promulgatum, & acceptatum eſt, ſe transferat in eum locum, vbi non fuit acceptatum, nec promulgatũ, eo animo, vt poſſet liberè contrahere matrimonium abſque parocho, & teſtibus; ratio eſt, tum quia leges nõ cadũt abſolutè ſuper perſonas ſubditas, ſed ſuper perſonas exiſtentes in loco, vbi leges receptę ſunt: tũ quia hoc eſt ſpeciale in contractibus, vt celebrentur iuxta ſolemnitates receptas in eo loco, vbi contrahitur, *l. ſi fundus, ff. de euict.* tum etiam quia contrahens in tali caſu vtitur iure ſuo, nec dicitur fraudem committere, ità vt effectus, & valor matrimonij impediatur, *l. nullus, ff. de reg. Iur. vide Sanch. lib.* 3. *diſp.* 18. *n.* 8. *Filliuc. tr.* 10. *c.* 6 *nu* 199. Hoc tamen intelligendum eſt, quando incola eius loci, vbi Concilium Tridentinum receptum eſt, diuertit ad eum locum, in quo Concilium prædictum adhuc receptum non fuit, animo ibi manendi maiore anni parte, vel gerendi aliquod negotium, quod maiorem anni partem poſtulat: tunc enim ſicut adſtringeretur legibus illius loci, ità poſſet vti commodis in fauorem incolarum communiter introductis, *vt aſſerit ipſemet Bonacin. d. q.* 2. *pun.* 8. *nu.* 2. vbi etiam dicit, quod tanto tempore contrahitur in loco domicilium parochiale ad ſuſcipienda Sacramenta, excepto ordine, & tonſura.

E contra verò non poſſet incola illius loci, in quo non eſt receptum Concilium Tridentinum, contrahere matrimoniũ abſque Parocho, & teſtibus, ſi diuertat ad eum locum, in quo idem Concilium receptum fuit; quia cum matrimonium ſit etiam contractus, ideò celebrandum eſt iuxta conditiones præſcriptas in eo loco, vbi celebratur, *iuxta citatam l. ſi fundus, vbi DD.* etiamſi talis incola non habeat animum manendi maiore anni parte in eo loco ad quem diuertit, *Bonacin. loco cit. n.* 5. *vbi citat Sanch. d. lib.* 3. *diſp.* 18. *nu.* 26. *Reginal. lib.* 31. *nu.* 176. *Coninch. diſp.* 27. *dub.* 1. *ad fin. Ledeſm. q.* 45. *pun.* 3. *ad fin.*

10 Quæritur 2. an diſtans à ſtipite quinto gradu in linea collaterali, ſiue tranſuerſali, poſſit contrahere matrimonium cum alio, qui ab eodem ſtipite diſtat ſecundo, vel tertio gradu.

Reſp. affirmatiuè, quia tales attinent ſibi in quinto gradu; nam in conſanguinitate ſemper ſtandum eſt remotiori perſonæ; regula enim eſt ſecundùm canones, quod ſi perſonæ, de quibus quæritur, diſtant inæqualiter, quoto gradu remotior earum diſtat à communi ſtipite, toto gradu attinent ſibi: ſeu, quod idem eſt, quot gra-
11 dibus, quæ remotior perſona eſt, à communi ſtipite diſtat, totidem gradibus ipſæ perſonæ inter ſe diſtant, *cap. fin. vbi gloſ. & DD. de conſanguin. & affinit.* vbi ſermo

eſt

eſt de eo, qui diſtat à ſtipite quarto gradu
cum diſtante quinto, vel vlteriori ; ſed ea-
dem ratio eſt, ſi tertio, vel ſecundo gradu
diſtet, *vt dicit gloſ. ibidem, in ver. quarto ,*
quam omnes communiter ſequuntur , Sylu.
in ver. matrimonium , 8. nu. 7. §. tertium.
gradus autem &c. verſ. nam ſecundùm ca-
nones &c. & §. ſextum. ſi duo contrahant
12 *&c.* vbi dicit, quod ſi quis impetrauerit
diſpenſationem in tertio, vel quarto gra-
du conſanguinitatis, licèt non expreſſerit,
quod ex alio latere perſona, cum qua vult
contrahere, ſit in ſecundo gradu, valeret
nihilominus diſpenſatio, *vide Hoſtien. in*
ſumm. in rub. de conſanguin. & affinit.
nu. 11. Layman. in Theol.mor. lib. 5. tract.
10. par. 4. cap. 4. nu. 4. & ſeq.
13 Limita 1. ſi diſtarent in quinto, & primo,
ſecundùm Hoſtien. loco cit. contrarium ta-
men tenet *Oynot. qui de communi teſtatur,*
Inſtitut. Imperial. lib. 1. de nuptijs tit. 10.
de Arbore canonica. nu. 9. quia prohibitio
matrimonij in linea collaterali non ex-
tenditur vltra quartum gradum, & in
quinto permittitur, *vt in d. cap. fin.*
14 Limita 2. ſi in loco adſit contraria con-
ſuetudo, vt ſcilicèt diſtans à ſtipite quin-
to gradu, non poſſit contrahere cum alio,
qui ab eodem ſtipite diſtat ſecundo, vel ter-
tio, propter proximiorem gradum, *cap.*
quod dilectio, de conſang. & affinit. & ibi-
dem gloſ. vbi dicit, quod conſuetudo, ſine
ſcandalum præiudicat iuri in matrimo-
nijs, vt perſonas legitimas ad contrahen-
dum faciat illegitimas, *Hoſtien. in d. rubr.*
de conſang. & affin. nu. 11.
15 Quæritur 3. an legitimatus per ſubſe-
quens matrimonium ſuccedat in bonis pa-
tris vbique exiſtentibus? Antequam huic
dubio ſatisfaciam, præmittendum eſt, quod
licèt de iure ciuili per ſubſequens matri-
monium legitimentur filij tantùm natura-
les, hoc eſt nati ex concubina in domo, *l.*
nuper, & auth. ſi quis, Cod. de natur. lib.
non autem filij ex meretrice nati, *§. ſed &*
aliud, vbi Ang. Auth. quib. mod. natur. eff.
legit. tamen de iure canonico etiam vulgò
quæſitus, & natus ex publica meretrice,
per ſubſequens matrimonium legitima-
tur, etiamſi non interuenerint dotalia in-
ſtrumenta: ſatis enim eſt, quod pater in-
certus eum agnouerit in filium, cum de
eius præiudicio tantùm tractetur, *cap. tan-*
16 *ta, vbi DD. qui fil. ſint legit.* cuius textus
diſpoſitio procedit in quocumque coitu
illicito, dummodò mulier tempore copu-
læ vxor eſſe potuiſſet, *vt latè diximus in*
tract. de tempor. legal. lib. 1. cap. 76. nu. 1.
& ſeq.
17 Ad quæſitum verò reſp. quod legitima-
tus per ſubſequens matrimonium ſucce-
dit in quibuſcumque bonis Patris vbique
exiſtentibus etiam in terris imperij; nam
ius canonicum vbique ſeruandum eſt non
18 ſolum circa ſubſtantiam matrimonij, ſed
etiam circa effectus immediatè prouc-
nientes ex matrimonio, cuius libertas in-
directè impediretur, ſi ſeruanda eſſet pœna
iuris ciuilis prohibentis in tali caſu ſuc-
ceſſionem in bonis Patris legitimantis,
Abb. in cap. Eccleſia S. Mariæ, nu. 15. de
Conſtit. & in cap. innotuit, nu. 17. de elect.
19 vbi dicit, quod talis ſic legitimatus ſuc-
cedit in feudo paterno, *Dec. in d. cap. Ec-*
cleſia S. Mariæ, nu. 120. & ſeq. & in cap.
cum in cunctis, nu. 25. & ſeq. de elect. vbi
quod talis legitimatus ſuccedit in bonis
emphiteoticis Eccleſiæ, *Bald. in l. com-*
munium, C. de natur. liber. vbi dicit, quod
20 talis efficitur legitimus ſucceſſor etiam
quoad omnes cognatos, vel agnatos Pa-
tris legitimantis: quia iſta legitimatio na-
turam imitatur, & eſt omnino fauorabilis,
Ancbar. conſ. 241. nu. 5. Natt. conſ. 473.
num. 38. Boer. deciſ. 240. num. 16. in fin.
Mantic. de coniectur. vltim. volun. lib. 11.
tit. 12. nu. 11. & ſeq. Peregrin. de fideicom.
art. 24. nu. 1. & ſeq. vbi, quod tali legiti-
21 mato per ſubſequens matrimonium plus
relinqui poteſt, quam alteri filio legitimo,
& naturali, *Pariſ. conſ. 13. nu. 52. par. 2.*
Alciat. conſ. 5. nu. 57. & ſeq. to. 1. lib. 4.
Theſaur deciſ. 83. & 84. Honded. conſ. 72.
num. 37. & ſeq. Oſaſc. deciſ. 154. num. 9.
& 10. Gabr. commun. concluſ. lib. 6. tit. de
legitimat. concluſ. 1. nu. 52. & 55. Grat.
diſcept. for. cap. 653. nu. 1. & ſeq.
22 Limita in filio legitimato per reſcriptũ:
hic enim non comprehenditur in emphi-
teuſi Eccleſiaſtica, nec ſuccedit in bonis
feudalibus, *Dec. in d. cap. cum in cunctis,*
nu. 25. & ſeq. de elect. latè Gabr. d. tit. de
legitimat. concl. 1. nu. 22. 28. & 30. Grat.
d. cap. 653. nu. 27. item non poteſt ex te-
ſtamento, vel donatione patris plus conſe-
qui, quam vnus ex filijs legitimis, & natu-
ralibus, cui minus dederit, *l. communium,*
iuncto, §. fin. & ibi Sali. C. de natur. lib.
vbi etiam diſponitur, quod filius ſic legi-
timatus ſoli patri efficitur legitimus ſuc-
ceſſor, non alijs agnatis, vel cognatis, nec
è contra ipſi.
23 Limita 2. in filijs ſpurijs, ſeu natis ex
adulterio, vel inceſtu: iſti enim non cen-
ſentur legitimati per ſubſequens matrimo-
nium, ideoque à ſucceſſione repelluntur,
d. cap. tanta, ibi, ſi vir viuente vxore ſua
aliam cognouerit, & ex ea prolem ſuſcepe-
rit, licèt poſt mortem vxoris eamdem duxe-
rit, nihilominus ſpurius erit filius, & ab

hære-

hæreditate repellendus, *Bald. in l. ſi qua il-luſtris, nu. 3. C. ad Senatuſc. orficia. & in l. eam quam, nu. 24. C. de fideicom. Rip. in l. ſi vnquam, nu. 55. Cod. de reuoc. donat. Socin. iun. conſ. 31. nu. 39. & ſeq. vol. 2.*

24 Limita 3. quoad bona fideicommiſſo ſubiecta: ab iſtis enim excluduntur filij legitimati per ſubſequens matrimonium, quia talis legitimatio prodeſt filijs quoad præiudicium parentum, & eorum ſucceſſionem: non verò quoad præiudicium fideicommiſſatij ſubſtituti, quia in tali caſu nō quæritur, qualis fuerit affectio patris, ſed quæ fuerit voluntas Teſtatoris: non enim alij liberi debent excludere ſubſtitutum, quàm ij, de quibus ſenſerit ipſe teſtator, qui fideicommiſit, *vt inquit Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit. 12. nu. 11. latè Peregrin. de fideicomm. art. 24. nu. 14. &*

25 *ſeq.* quæ quidem concluſio procedit, quando euidentes concurrunt coniecturæ, vt ſi ſubſtitutio facta fuerit cum tali conditione, ſi hæres deceſſerit ſine filijs de legitimo, vel vero matrimonio natis: tunc enim legitimatus per ſubſequens matrimonium non excluderet ſubſtitutum, cum talis legitimatus attento principio natiuitatis non dicatur natus de legitimo, vel vero matrimonio; ſecus ſi ſubſtitutio facta fuerit cum ea conditione, ſi hæres deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus; hoc enim caſu legitimatus per ſubſequens matrimonium excludit ſubſtitutum, *ex trad. per Alex. conſ. 3. nu. 13. lib. 1. Boer. dec. 159. nu. 20. Gabr. d. tit. de legitimat. concl. 1. num. 32. & 33. Theſaur. dec. 196. nu. 4. Surd. dec. 319. nu. 5. Ciriac. controu. 21. nu. 11. & 12. lib. 1. Ciarlin. contr. forenſ. lib. 1. cap. 111. nu. 8. & alios, quos ſequuti ſumus in d. tract. de tempor. legal. lib. 1. cap. 76. nu. 13. & ſeq.*

26 Quæritur 4. In quo loco miniſtranda ſint reliqua ſacramenta? Reſp. quod infirmis miniſtrantur in priuatis domibus, ſanis verò non niſi in Eccleſia, iuxtà communem vſum, & praxim, *vide Clem. vn. de Baptiſ. Iordan. Elucubr. diuerſ. lib. 3. tit. 1. nu. 11. & tit. 2. nu. 17.*

27 Obſerua tamen, quod de Epiſcopi licentia filij Regum, Principum, & aliorum habentium in loco iuriſdictionem, baptizantur in eorum palatijs, ſeu priuatis oratorijs, etiamſi nulla infirmitatis, aut neceſſitatis cauſa ſubſit: quemadmodum cum eadem Epiſcopi licentia illi etiam baptizantur in priuatis domibus, qui propter obſidionem, hoſtilitatem, vel aliam neceſſitatem, abſq; vitæ periculo deferri ad Eccleſiam nequeunt, *d. clem. vn. & ibi gloſ. Iordan. d. lib. 3. tit. 1. nu. 11.*

28 Obſerua 2. quod Epiſcopus aliquando poteſt etiam extra Eccleſiam confirmationem conferre, veluti in Palatio Epiſcopali, vel alio loco honeſto, *ſecundùm Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 2. alleg. 30. n. 13 Iordan. d. lib. 3. tit. 2. nu. 16. & 17.* vbi dicit, quod Epiſcopus miniſtrans extra Eccleſiam huiuſmodi ſacramentum ex iuſta, & rationabili cauſa non peccaret ſaltem mortaliter, præſertim ſi illud paucis miniſtraret, puta duobus, vel tribus, *vt ſenſit etiam Bonacin. de Sacram. diſp. 3. q. vn. pun. 2. nu. 14.* vbi dicit, conſuetudinem confirmādi in Eccleſia, receptam non eſſe cum tanto onere, vt reum lethalis culpæ conſtituat Epiſcopum, alio in loco confirmantem.

SVMMARIVM.

1 *Tenetur quis decimam ſoluere ex fructibus prædiorum, quæ extra Parochiæ territorium poſſidet, dummodò ex his fructibus non ſoluatur decima alteri Eccleſiæ extra territorium.*

2 *An, & quando decima, quæ debetur Eccleſiæ, debeat deferri in horrea Clericorū ſumptibus ipſius debitoris.*

3 *An laici poſſint frumentum, aut alios fructus in propria horrea condere, antequam Clerici certiores fiant.*
Cauſæ decimarum in foro eccleſiaſtico cognoſci debent, ibidem.

4 *Conſuetudo præſtans occaſionem ſurripiendi, non eſt ſeruanda.*

5 *Decimæ, ſi pecora ob hoſtium incurſiones fugata ſint in alienam parochiam, & ibi pariant, adhuc debentur parochiæ, ex qua fugata ſunt.*

6 *Qui eſt in fuga, videtur eſſe in loco, à quo receſſit.*

7 *Quo tempore decimæ ſolui debeant.*
Et an in decimis ſeruanda ſit loci conſuetudo, ibidem.

8 *Quando Regulares teneantur ad decimas.*

9 *An valeat compoſitio inter Clericos, & laicos facta ſuper decimis.*

10 *Confirmatio Papæ præſumitur ex lapſu 30. annorum.*

11 *An tuti ſint in conſcientia non ſoluentes decimas in locis, in quibus Eccleſia non petit.*

CAP.

CAP. VIII.

De Decimis.

1 QVæritur 1. an quis teneatur decimam ſoluere ex fructibus prædiorum, quę extra territorium Eccleſiæ, ſeu Parochiæ poſſidet? Reſp. affirmatiuè, dummodò ex his fructibus non ſoluatur decima alteri Eccleſiæ extra territorium, *Viu. decif. 63. Neuiz. conſ. 14. nu. 15. quos refert, & ſequitur Ricc. in Prax. for. Eccleſ. tom. 1. par. 2. reſol. 90.*

2 Quæritur 2. an decima, quæ debetur Eccleſiæ, debeat deferri ad domũ Parochi, ſeu in horrea Clericorum, sũptibus ipſius debitoris? affirmat *gloſ. communiter recepta in cap. reuertimini, ver. in horrea, 16. q. 1.* præſertim ſi horrea ſint publicè deputata, ad quæ decimæ omnium Sacerdotum deferantur, *Couar. var. reſol. lib. 1. cap. 17. nu. 8. verſ. 8. ex his &c.* vbi dicit hoc procedere, etiamſi decimæ à Clericis non fuerint petitæ, *Vinc. de Franch. deciſ 24.* vbi id ampliat in decimis, quæ à Vaſallis debentur Baroni, *& ità ſentiunt alij apud Ricc. d. par. 2. reſol. 244. Rot. coram Martin. Andr. deciſ. 9. nu. 11.*

Hæc tamen concluſio intelligenda eſt, dummodò leui ſumptu, & labore decimæ deferri poſſint ad horrea clericorum, vel ad eorum domos, aliàs ſecus, *vt ſubdit Couar. loco cit. Monet. de Decim. cap. 6. q. 1.*

2. Intelligenda eſt, dummodò non adſit contraria conſuetudo, *Couar. vbi ſupra, Monet. d. cap. 6. q. 1. nu. 5. & 6. vbi citat Crauett. conſ. 21. tom. 1. Pariſ. conſ. 6. col. 2. vol. 4. Sylu. in ver. Decima q. 6. & alios, quibus adde Ricc. d par. 2. reſ. 244.* vbi, quod in Decimis tam Eccleſiæ, quàm Baroni debitis talis conſuętudo ſpatio decem annorum inducitur, *per tex. in cap. in aliquibus, §. fin. vbi gloſ. & DD. extr. de Decim.*

3 Obſerua tamen, quod etiam ceſſante conſuetudine laici non poſſunt frumentum, aut alios fructus in propria horrea condere, niſi prius Clerici certiores fiant, vt vel ipſi vel eorum procuratores aſſiſtant fructuum collectioni ad euitandas fraudes, quæ fieri poſſent; vnde poteſt Curatus, vel alius exactor decimarum à Iudice eccleſiaſtico, ad quem huiuſmodi cauſæ priuatiuè quoad alios ſpectant, obtinere inhibitionem contra Dominum fundi, nè fructus exportet ante decimæ ſolutionem, *Capell. Tholoſ. deciſ. 432. & ibi Aufrer. Nicolius in ſuis floſcul. ſiue notabil. in ver. decima, Couar. d. lib. 1. cap. 17. nu. 8. verſ.*
4 *octauo ex his &c.* vbi etiam obſeruat, quod
conſuetudine poteſt obtineri contrarium,
ſcilicet vt laici liberè colligant frumentum, cęteroſque fructus, & eos in propria horrea ſine teſtibus condant: hiſque ità conditis decimas integrè miniſtris ſpiritualium reddant, *latè Monet. de Decim. d. cap. 6. q. 1. nu. 2. 3. 4. & 7.* vbi etiam dicit, validam eſſe conſuetudinem, vt decimæ, hoc eſt pars decimalis frugum relinquatur in agro, dummodò Curatus monitus fuerit, antequam aliqua fructuum fieret ſeparatio, *Aufrer. ad Capell. Tholoſ. d. dec. 432.* ſubdens, quod ſi conſuetudo præſtaret occaſionem ſurripiendi, non eſſet ſeruanda, *vide Crauett. d. conſ. 21. tom. 1.*

5 Quæritur 3. cuinam Parochiæ debeantur decimæ, ſi pecora ob hoſtium, vel abigeorum incurſiones fugata ſint in alienam parochiam, & ibi pariant? Reſp. quod debentur Parochiæ, ex qua fugata ſunt; ibi
6 enim iuris cenſura naſci cenſentur: non
ei, in qua re vera enixa ſunt; ratio eſt, quia qui eſt in fuga, videtur eſſe in loco, à quo receſſit, *Bart. Bald. & alij communiter in l. huiuſmodi, §. legatum, ff de legat. 1. Boer. dec. 13. nu. 54. & alij apud Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 2. nu. 103.*

7 Quæritur 4. quo tempore ſoluendæ ſint decimæ? Reſp. quod decimæ prædiales ſolui debent ſtatim ac fructus collecti ſunt, niſi adſit loci conſuetudo in contrarium; decimæ verò perſonales ſoluendæ ſunt in fine anni; recuſari tamen à Parocho non poſſunt, ſi intra annum ſoluantur; de agnis verò, & vitulis debentur decimæ, cum illi nutriti fuerint, nec indigent lacte materno, *vt latè probat Monet. de Decim. d. cap. 6. q. 2. per tot.* vbi etiam dicit, quod tam quoad locum, quàm quoad tempus ſoluendi decimam attendi debet loci conſuetudo etiam decennalis, *Nicolius in ſuis floſcul. ſeu notabilib. in ver. Decimæ,* vbi, quod
8 ad decimas prædiales ſoluendas tenentur
etiam Regulares poſſeſſores prædiorum, ex quibus antea ſolui conſueuerant, *vt reſpondit Sac. Congreg. Archiepiſcopo Salernitano die 6. Octobris 1617.*

9 Quæritur 5. an valeat compoſitio inter clericos, & laicos facta ſuper decimis? Reſp. affirmatiuè, dummodò conſenſus Epiſcopi interuenerit, *cap. ſtatuimus 2. de tranſact.* talis verò compoſitio vti perſonalis, tranſigentium vitam non excedit: eſt enim regulare, quod concordia ſuper decimis, vel alijs iuribus eccleſiaſticis nondum confirmata auctoritate Papæ, non cẽſetur realis, ſed perſonalis, *Nicolius loco cit.*
10 *nu. 7.* vbi, quod huiuſmodi confirmatio
præſumitur ex lapſu 30. annorum.

Quæri-

11 Quæritur 6. An tuti ſint in conſcientia qui Decimas non ſoluunt in ijs locis, in quibus Eccleſia non petit? Reſp. affirmatiuè, niſi obſtinatam habeant voluntatem non ſoluendi, etiamſi peterentur, *S. Tho. 2. 2. q. 87. art. 1. Nicolius i 2 d. ver. Decimæ, nu. 1.* vbi commendat Eccleſiæ miniſtros, qui decimas non petunt in locis, in quibus ſine ſcandalo exigi nequeunt propter deſuetudinem, vel aliam cauſam. Alia vide *ſupra cap. 3. q. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Ratione ſitus, & loci dignioris poteſt aliquid recipi pro ſepultura.*

2 *Pro ſepultura in cœmeterio, & loco communi nihil recipere licet.*

3 *Poteſt aliquid accipi pro ſepultura, ſi id ſponte offeratur, vel ſi adeſſet conſuetudo dandi aliquid temporale, vel ſi aliquid detur ratione terræ, in qua fundatur ius ſepulturæ.*

4 *Cadauer Banniti, qui mortuus eſt durante banno, non poteſt ſine licentia Principis ſepeliri in territorio, à quo bannitus fuit.*

Qua pœna ſepeliens in tali caſu puniri debeat, ibidem.

5 *Filius receptans Patrem bannitum, vel hæreticum, non pœna ordinaria, ſed mitiori punitur.*

6 *An, & quando Epiſcopus concedere poſſit licentiam transportandi cadauera de vno loco ad alium, & quando à Papa licentia huiuſmodi impetranda ſit.*

Quando id fieri poſſit propria auctoritate, ibidem.

7 *Filij Hebreorum baptizati in ætate infantili, ſi moriantur ante vſum rationis, ſepeliuntur in loco ſacro, etiamſi inuitis parentibus baptizati fuerint, & nu. 8.*

8 *Filij hebreorum, vel aliorum infidelium vſum rationis non habentes, inuitis parentibus regulariter baptizari non debent: limitatur nu. 9. & 10.*

9 *Pueri hebreorum in articulo mortis inuitis parentibus baptizari poſſunt.*

10 *paruulus inuitis parentibus baptizari poteſt, quando capitur in bello fidelium contra infideles, vel ſi habeat alterum parentem fidelem.*

11 *Qui tenetur alere, tenetur etiam ad ſumptus funeris.*

12 *Quando quis in parochia ſui domicilij, & quando in parochia, vbi decedit, ſepeliendus ſit.*

13 *Sepeliens excommunicatum vitandum, incurrit eo ipſo in excommunicationem.*

14 *Quid ſi quis commtatus tantùm fuerit cadauer talis excommunicati.*

15 *Et quid ſi mandauerit, vel conſuluerit, vt cadauer talis excommunicati ſepeliretur in loco ſacro.*

16 *An ſepeliens hæreticum notorium non denunciatum incidat in aliquam pœnam.*

17 *Quilibet excommunicatus, qui nondum fuit abſolutus in vita, aut poſt mortem, priuatur eccleſiaſtica ſepultura: eius tamen ſepultura non polluit locum ſacrum, niſi fuerit denunciatus.*

18 *Quo caſu excommunicatus vitandus ſepultus in loco ſacro, exhumari debeat.*

19 *Abſolutus in mortis articulo ab excõmunicatione in foro pœnitentiæ, poteſt in loco ſacro ſepeliri.*

20 *An hæreticus non denunciatus, ſi ante mortem manifeſta dederit ſigna conuerſionis, poſſit in loco ſacro ſepeliri.*

21 *Ad probandum contritionis ſigna, ſufficit vnicus teſtis.*

22 *Polluta Eccleſia cenſetur pollutum cœmeterium eidem contiguum, ſed polluto cœmeterio Eccleſiæ contiguo, non cenſetur polluta Eccleſia.*

23 *Violatio vnius cœmeterij non trahitur ad aliud ſibi cohærens, pariete tamen medio ſeiunctum.*

24 *Eccleſia, vel cœmeterium polluitur etiam per ſepulturam Pagani, vel infidelis: limitatur num. 26.*

25 *Sub nomine infidelis non comprehenditur Catecumenus, neque filius ex Chriſtiano parente nondum baptizatus.*

26 *Sepultura Pagani, vel infidelis, quandiu manet occulta, pollutionem non inducit.*

27 *Qui cadauer in locum alterius intulit inuito patrono, cogi poteſt illud auferre, aut loci pretium ſoluere.*

28 *Quando canonica portio inter Parochos diuidatur.*

29 *An Epiſcopus poſſit laicis concedere ſepulturam in Eccleſijs monialium.*

CAP. IX.

De Sepulturis.

1 QVæritur 1. an pro ſepultura poſſit aliquid accipi? Reſp. quod ratione ſitus, & loci dignioris poteſt aliquid recipi pro ſepultura abſque vitio ſimoniæ: nam honorabilior locus in Eccleſia, vel cœmeterio eſt pretio æſtimabilis, cum id non videatur concernere aliquam ſpiritualitatem, *Sot. de Iuſt. & Iur. lib. 9. q. 7. art. 1. Petr. de Arag. in 2. 2. Diui Thom. qu. 100. nu. 10. prout eos refert Iordan. tom. 1. de*

Re

Re ſacr. lib. 5. tit. 11. num. 11. Lauor. var.
elucubr. tom. 1. tit 2. cap. 10. num. 16. vbi
etiam dicit, quod quando non militat cõ-
ſideratio maioris honoris ratione dignio-
2 ris loci, vt pro ſepultura in cœmeterio,
& loco communi, nihil prorſus recipere
licet, *vide quæ latiùs diximus in tract. de*
Regimin. Eccleſ. lib. 1. cap. 12. nu. 50. &
3 *ſeq.* item poteſt aliquid accipi pro ſepultu-
ra, ſi id ſponte offeratur, *cap. queſta, 13. q. 2.*
cap. dilectus. 2. de Simon. vel quando vige-
ret conſuetudo dandi aliquid temporale
pro huiuſmodi cauſa, *cap. ad Apoſtolicam, de*
Simon. l. priuilegia, C. de Sacroſ. Eccleſ. Ior-
dan. d. lib. 5. tit. 11. nu. 14. Gratian. di-
ſcept. for. cap. 110. nu. 6. vbi refert, ità re-
ſoluiſſe Rot. in Tiraſonen. Sepulturæ 17.
Maij 1572. *coram Card. Lancellotto*: vel ſi
aliquid detur ratione terræ, in qua funda-
tur ius ſepulturæ, quia res ſacræ vendi poſ-
ſunt ratione materiæ, nec ſimonia com-
mittitur in tali caſu, *ſecundùm Azor. 3. p.*
lib. 12. c. 17. q. 2. quem refert Bonacin. de
Contract. diſp. 3. q. 21. pun. 4. nu. 2. in
fin. Nicolius in ſuis floſcul. ſeu notabil. in
ver. ſimonia nu. 3.
4 Quæritur 2. an cadauer Banniti, qui
mortuus eſt durante banno, poſſit ſepeliri
in territorio, à quo bannitus fuit? Reſp.
negatiuè, niſi ad id impetretur licentia
Principis, *l. 2. ff. de Cadauer. punit. Franc.*
Marc. p. 2 dec. 954. nu. 6. & alij quos re-
fert, & ſequitur Caball. reſol. crimin. caſ.
83. nu. 1. & ſeq. ſubdens, *nu. 7. cum ſeq.*
quod ſepeliens cadauer banniti, non tene-
retur pœna præſtantis opem, auxilium, vel
fauorem bannito, quia mortuus non dici-
tur amplius bannitus: ſed tamquam legis
contemptor punitur extra ordinem, Iudicis
arbitrio, *iuxta regulam l. 1. §. expilatores,*
ff. de Effract. & expilat.
5 An verò filius receptans Patrem banni-
tum, vel hæreticum, teneatur pœna ſtatuti
contra receptatores bannitorum, vel hære-
ticorum? negat *Alber. de Roſat. de ſtatut. lib.*
4. q. 7. num. 2. vbi, propter naturalem
pietatem, à quacumque alia pœna eum ex-
cuſat, *Caball. d. caſ. 83. num. 13.* qui ea-
dem ratione, modico exilio temporali
puniendum duxit patrem, qui filij banniti
cadauer in territorio, à quo bannitus erat,
ſepeliuit, cum paterna pietas ſeueriorem
non videatur expoſcere punitionem, *arg.*
l. iſti quidem, cum ibi notat. per gloſ. & DD.
ff. Quod met. cauſ.
6 Quæritur 3. ad quem ſpectet concedere
licentiam transferendi cadauera de vno
loco ad alium? Reſp. quod quidquid ſit
de iure, *de quo vide tex. in l. nemo, C. de*
Relig. & ſumpt. fun. l. oſſa, ff. eod. tit. ho-
diè ſpectat ad Epiſcopum loci, qui talem
licentiam concedere poteſt concurrente
iuſta, & neceſſaria cauſa: vel ſi nulla ſubeſt
cauſa, licentia petenda eſt à Papa, ſicut
olim petebatur ab Imperatore, *vt in d. l.*
nemo, gloſ. in cap. corpora, de Conſecr. diſt. 1.
Abb. in cap. quanto, nu. 11. vbi etiam Dec.
num. 58. de Iudic. & alij communiter; quod
intelligendum eſt, quando corpus perpetuę
ſepulturæ traditum fuit; ſecus ſi fuerit de-
poſitum in aliquo loco ad tempus, hoc
enim caſu abſque licentia transferri po-
teſt, *l. ſi necdum, C. de Relig. & ſumpt. fun.*
l. 3. §. non perpetuæ, ff. de Sepul. viol. gloſ.
in d. l nemo, C. eod. tit. de Relig. & ſumpt.
fun. & in d. cap. corpora, de conſecr. diſt. 1.
Franc. Marc. deciſ. 1056. num 7. & 9.
par. 2.
Iuſta verò cauſa videtur eſſe, quando
quis alibi extructo ſacello, vellet ibi ſepul-
chrum ſuę poſteritati cõſtituere: tunc enim
poſſet Epiſcopus translationis huiuſmodi
licentiam concedere, *Io. Dilect. de Sepul-*
tur. tit. 9. cautel. 4. nu 2. & 3. Decian. tr.
crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 44. nu. 8.
7 Quæritur 4. an pueri hæbreorum bapti-
zati in ætate infantili, ſi moriantur ante
vſum rationis, ſepeliri debeant in loco ſa-
cro? Reſp. affirmatiuè: quia cum tales
pueri aqua baptiſmali cum debita forma
loti ſint, Chriſtiani dicuntur, & ſunt, & ideò
habent ius, vt ſepeliantur in loco ſacro,
iuxta tex. in cap. nullus, vbi gloſ. 13. q. 2.
Layman. in Theol. mor. lib. 3. tr. 5. cap. 12.
num. 10. Ciarlin. contr. for. cap. 199. nu. 5.
& ſeq. & nu 22 vbi, quod impenſa funeris
in tali caſu debet fieri à Patre hæbreo, nam
qui tenetur alere, tenetur etiam ad ſum-
ptus funeris, *l. in patrem, ff. de Relig. &*
ſumpt. fun.
8 Nec obſtat, quod filij hæbreorum, vel
aliorum Infidelium vſum rationis non ha-
bentes, inuitis parentibus baptizari non
debent, *ſecundùm S. Tho. in 3. par. q. 68.*
art. 10. in corp. quia ſi de facto baptizen-
tur, verè ſunt baptizati, *vt not. ibidem Ca-*
iet. & ideò à parentibus infidelibus ſepa-
randi ſunt, vt in fide noſtra educentur;
vnde ſi viui ſeparari debent à parentibus
infidelibus, mortui etiam ſeparandi ſunt
ab eorum ſepulchris, *Caren. de S. Off. p. 2.*
tit. 14. S. 20. nu. 45. Sperell. dec. 1. n. 36.
& 42. quos refert, & ſequitur Ciarlin. loco
cit. nu. 12.
9 Præterea ſupradicta concluſio non pro-
cedit, quando pueri hæbreorum ſunt in
articulo mortis: quia tunc baptizari poſ-
ſunt inſcijs, & inuitis parentibus, *Poſſeu. de*
offic. Curat. cap. 6. nu. 14. vbi addit, quod
10 poteſt etiam baptizari paruulus inuitis

parentibus, quando capitur in bello fidelium contra infideles, vel ſi habeat alterum parentem fidelem, *Azor. mor. p. 1. lib. 8. cap. 25. q. 10. Sperell. dec. 1. num 41. Granad. de Sacram. in 3. par. contr. 4. tract. 4. diſp. 5. ſect. 4. nu. 19. Hurtad de Sacram. baptiſ. diſp. 3. diff. 3. Dian. reſol. mor. p. 5. tract. 3. reſ. 10. Ciarlin. d. cap. 199. nu. 13.*

12 Quæritur 5. vbi ſepeliri debeat qui habet domicilium in vna Parochia, & habitat in alia? Reſp. quod ſepeliendus eſt in ea parochia, in qua deceſſit: quia in tali caſu habitatio per aliquod notabile tempus conſideratur, non domicilium; niſi quis in alia parochia eſſet cauſa recreationis, vel ſimili, ſtatim rediturus ad propriam parochiam: quia tunc ſepeliendus eſſet in parochia ſui domicilij, *cap. is, qui, de Sepult. in 6. Menoch. lib. 6. præſumpt. 88. n. 3. Rot. deciſ. 643. n. 2. par. 1. Diverſ.*

13 Quæritur 6. in quam pœnam incidat ſepeliens in loco ſacro excommunicatum vitandum? Reſp. quod vltra lhetale peccatum, incurrit eo ipſo in maiorem excommunicationem, à qua abſolui non poteſt, donec ſatisfecerit ad arbitrium Epiſcopi, *cap. ſacris, de Sepult. cap. 1. eod. tit. in 6. clem. 1. eod. tit.* quorum textuum diſpoſitio procedit, quando ſepeliens ſciuit, mortuum eſſe excommunicatum vitandum, quia *in d. Clement.* dicitur, *qui ſcienter præſumpſerit*; vnde ignorans ignorantia etiam craſſa, mortuum eſſe excommunicatum, excuſatur ab hac excommunicatione, *ità Auila 2. par. c. 6. diſp. 10. dub. 6. Alter. de cenſur. lib. 1. diſp. 14. c. 1. Nau. in man. cap. 27. num. 137. & alij apud Bonacin. de cenſur. diſp. 2. q. 2. pun. 3. §. 3. num. 8.* vbi etiam obſeruat, quod eadem excommunicatione ligantur ſepelientes interdictos, vel manifeſtos vſurarios.

Præterea Eccleſia, in qua talis excommunicatus ſepelitur, remanet polluta, ità vt in ea celebrari nequeant Diuina officia, donec reconcilietur, *cap. conſuluiſti, de Conſecr. Bonacin. in tract. de matrim. q. 4. pun. vlt. nu. 22, & alij communiter.*

14 Notandum tamen eſt, quod ſolus ſepeliens, & collocans corpus excommunicati in ſepultura, incurrit in hanc cenſuram, non autem comitantes cadauer, vel efferentes, aut Diuina officia peragentes, neque man-
15 dantes, aut conſulentes, *Bonacin d. tr. de Cenſur. d. diſp. 2. q. 2. pun. 3. §. 3. nu. 8. Nau. loco cit. Dian reſol mor. par. 5 tract. 9. reſ. 98.*

16 Notandum 2. quod is, qui hæreticum notorium nondum denuntiatum in loco ſacro ſepelit, non incurrit excommunicationem *dictæ Clem. 1. de Sepult.* neque excommunicationem *cap. quicunque, de hæret. in 6.* neque locus ſacer ſepultura excommunicati, aut hæretici nondum denunciati, violatur, etiamſi hæreticus, aut ſchiſmaticus notorius ſit: nam cum non teneamur eos euitare in vita, niſi nominatim denunciati ſint, itá neque eos tenemur vitare poſt mortem. *Layman. in Theol. mor. lib. 1. tract. 5. par. 2. cap. 4. nu. 9. Iordan. de Re ſac. tom. 1. lib. 5. tit 11. de Benedict. Cæmet. nu. 127* idem dicendum de eo, qui in duello deceſſit: nam neque Eccleſia polluitur ex eius ſepultura, niſi denunciatus fuerit, vt ſenſit *Iordan. d. tract. de re ſac. tom. 1. lib. 5. tit 11. nu. 126.* ſubdens, quod ſepeliens in tali caſu mortaliter peccaret; nec obſtat, quod duellantes vltra excommunicationem, priuantur etiam eccleſiaſtica ſepultura, *vt in Concilio Trident. ſeſſ. 25. de reſ. cap. 19.* quia ex tali prohibitione præciſè non ſequitur, vt Eccleſia polluatur, ſi contra fiat; in pœnalibus enim non eſt facienda extenſio, niſi in iure habeatur, *l. apud Labeonem, §. ſi communem, ff. de Iureiur. l. ſi quis ſeruum, ff. de ſeru. corrupt. Bald. in l. cum propenas, circa fin. C. de hæred. inſtit. Farinac. conſ. 25. num. 32. & conſ. 105. nu. 43. vide Alter. de Cenſur. lib. 1. diſp. 10. cap. 6. ſub fin. Bonacin. in tract. de matrim. q. 4. pun. vlt. nu. 22.*

17 Notandum 3. quod quilibet excommunicatus, qui nondum fuit abſolutus in vita, aut poſt mortem, priuatur eccleſiaſtica ſepultura, etiamſi talis excommunicatus, denuntiatus non ſit, *vt conſtat ex dicto cap. ſacris, de Sepult. & ex d. clem. 1. eod. tit. & tradunt communiter DD* eius tamen ſepultura non pollueret locum ſacrum, niſi denuntiatus fuerit, *Iordan. d. tract. de Re ſac. tom. 1. lib. 5. tit. 11. nu. 126.*

18 Quæritur 7. an excommunicatus vitandus ſepultus in loco ſacro, exhumari debeat? Reſp. affirmatiuè, dummodò eius cadauer, vel oſſa diſcerni poſſint ab alijs fidelibus, *vt in d. cap. ſacris, de Sepult.* verum ſi in mortis articulo dedit ſigna contritionis, ſed nondum obtinuit abſolutionem ab excommunicatione, licèt ſepeliendus non ſit in loco ſacro, donec abſoluatur, tamen ſi fuerit in loco ſacro ſepultus, non videtur exhumandus, ſed quamprimum petenda eſt abſolutio à legitimo Superiore, vt fiat dignus eccleſiaſtica ſepultura, & illius oſſa non proijciantur, *Bonacin. d. diſp. 2. q. 2. pun. 3. §. 3 nu. 7.* vbi etiam dicit,
19 quod abſolutus in mortis articulo ab excommunicatione in foro pœnitentiæ, poteſt in loco ſacro ſepeliri, *Layman. d. lib.*
20 *1. tract. 5. par. 2. cap. 4 nu. 9.* vbi ſubijcit, quod ſi hæreticus non denuntiatus, ante mortem manifeſta dederit ſigna

con-

conuerſionis,licèt ab hæreſi abſolutus non
ſit, poteſt in loco ſacro ſepeliri; ſed ad vi-
tandum ſcandalum, & alia incommoda,
prius hac de re Epiſcopus admonendus eſt,
qui, ſi velit, etiam poſt mortem abſolutio-
nem ab excommunicatione impendere
poteſt, *late Sylu. in ver. ſepultura num. 9.*
21 vbi dicit, quod ad probandum huiuſmo-
di contritionis ſigna, ſufficit vnicus teſtis,
Iordan. loco cit. nu. 130.

22 Obſerua tamen, quod ſi excommunica-
tus denunciatus ſepultus fuerit in cœme-
terio Eccleſiæ contiguo, cœmeterium
dumtaxat cenſebitur pollutum,non autem
Eccleſia; quamuis polluta Eccleſia, pollu-
tum etiam cenſeatur cœmeterium eidem
contiguum, *cap. vn. de Conſecr. Eccleſ. vel*
23 *altar. in 6.* violatio verò vnius cęmeterij
non traheretur ad aliud ſibi cohærens,pa-
riete tamen medio ſeiunctum, licèt de vno
ad aliud per portam intermediam habea-
tur acceſſus,*d.cap.vn. vbi communiter DD.*

24 Obſerua 2. quod Eccleſia, vel cęmete-
rium polluitur etiam per ſepulturam Pa-
gani, vel Infidelis, *cap. Eccleſiam, 1. & 2.*
vbi gloſ. de conſecr. diſt. 1 Nau. in man. cap.
27. nu. 257. in fin. Barboſ. de offic. & pot.
Epiſc. par. 2. alleg. 28. nu. 53. ſub nomine
25 tamen Infidelis non comprehenditur Ca-
techumenus, neque filius ex Chriſtiano pa-
rente nondum baptizatus, pręſertim ſi exi-
ſteret in vtero matris Chriſtianæ defunctę,
licèt iſtis eccleſiaſtica ſepultura denegetur,
Layman. in Theol. mor. lib. 3. tract. 5. cap.
12. nu. 10. latè Iordan. loco cit. nu. 117. &
ſeq. ſubdens *nu.* 122. quod ſepultura paga-
26 ni, vel infidelis, quandiù manet occulta,
pollutionem non inducit.

27 Obſerua 3. quod is, qui cadauer in locũ
alterius intulit inuito patrono, cogi poteſt
illud auferre, aut loci pretium ſoluere, *vt*
d. Bonacin. de Contract. diſp. 3. q. 21. de
Sepult. pun. 3. nu. 4.

28 Obſerua 4. quod ſi quis habeat dupli-
cem parochiam habitationis in duobus lo-
cis, vt ſi æqualiter ferè habitet in vno loco,
ac in alio, & eligat ſepulturam in loco di-
uerſo, canonica portio inter vtrumque pa-
rochum diuidenda eſſet, *Sanch. lib. 2. diſp.*
24. nu. 2. & alij, quos refert, & ſequitur
Bonacin. de matrim. q. 2. pun. 8. nu. 8.

29 Quæritur 8. an Epiſcopus poſſit laicis
concedere ſepulturam in Eccleſijs Monia-
lium? Reſp. negatiuè, ſed licentia à Sac.
Congreg. Concilij impetranda eſt, *Bona-*
cin. d. tract. de contract. d. q. 21. pun. 3. n. 6.
verſ. 11. &c. & deciſum refert Nicolius in
ſuis floſcul. ſiue notabil. in ver. ſepultura,
num. 5.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt diſpenſare in irregulari-*
tatibus, & ſuſpenſionibus ex delicto oc-
culto prouenientibus, & in caſibus occul-
tis etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis ſuos
ſubditos abſoluere, & nu. 3. limita vt in
nu. 2.

4 *Epiſcopus non poteſt eum abſoluere, qui*
in vno loco commiſit delictum publicum,
& poſtea ſe tranſtulit ad alium locum,
vbi eſt occultum.

5 *Qui in vno loco fuit nominatim denuncia-*
tus excommunicatus, in alio loco, vbi de-
lictum eſt occultum, in publico vitandus
non eſt, ſed tantùm in occulto.

6 *An notorius percuſſor clerici in vno loco,*
vitandus ſit in alio loco, vbi eſt occultus.

7 *Extraneus, qui ſe tranſtulit ad aliam dię-*
ceſim abſque intentione manendi maiore
anni parte, an ligetur legibus, & cenſu-
ris illius diœceſis.

8 *An & quando ſuſpenſus in vno loco, cen-*
ſeatur in alio loco ſuſpenſus.

9 *Quæ dicatur percuſſio clerici leuis, & quæ*
grauis.

10 *An, & quando ſubditus exiſtens in alieno*
territorio, ligetur cenſuris, vel alijs pę-
nis à proprio Epiſcopo inflictis.
Habens curam animarum, ſi non reſideat,
ſeu moretur in alia diœceſi, dicitur de-
linquere in propria diœceſi, ibidem.

CAP. X.

De ſententia excommunicationis, ſuſpenſio-
nis, & interdicti.

Quæſtio I.

An Epiſcopus vigore Concilij Tridentini
ſeſſ. 24. de ref. cap. 6. *poſſit eum abſol-*
uere, qui in vno loco commiſit delictum
publicum, & poſtea ſe tranſtulit ad alium
locum, vbi eſt occultum.

1 PRæmittendum eſt, quod Sacra Tri-
dentina Synodus loco cit. Epiſcopis
indulſit, vt in irregularitatibus omnibus,
2 & ſuſpenſionibus ex delicto occulto pro-
uenientibus, excepta ea, quæ oritur ex
homicidio voluntario, & exceptis alijs de-
ductis ad forum contentioſum, diſpenſare
poſſint, & in quibuſcumque caſibus oc-
3 cultis etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis
delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in

diœ-

diçceſi ſua per ſe ipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandũ in foro conſcientiæ gratis abſoluere impoſita pęnitentia ſalutari. his præmiſſis.

4 Ad quæſitum nonnulli DD. affirmatiuè reſpondent, modò notitia illius delicti non ſit illuc de facili peruentura propter locorũm diſtantiam, *ità Auila de cenſur. par. 2. cap. 7. diſput. 1. dub. 11. concluſ. 3. Sanch. in præcept. decal. lib. 2. cap. 11. nu. 20. & alij apud Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 2. alleg. 39. nu. 27. quorum ſententiam probabilem putat Bonacin. de cenſur. diſp. 1. q. 3. pun. 2. nu. 3.*

Contrariam verò ſententiam veriorem exiſtimo, quia vt verificentur verba Concilij, ſufficit, vt in vno loco delictum ſit publicum, *ità Suar. tom. 4. in 3. par. diſp. 30. ſect. 2. nu. 2. quem refert, & ſequitur Bonacin. loco cit. Ricc. in collect. deciſ. 653. par. 3.*

5 Sed quæres, an is, qui in vno loco fuit nominatim denunciatus excommunicatus, debeat vitari in alio loco, vbi eius delictũ eſt occultum? Reſp. talem in alio loco, vbi delictum eſt occultum, in publico vitandum non eſſe, ſed tantùm in occulto: ſicut enim publicè vitandus eſt, ſi eius excommunicatio publicè nota ſit, ità occultè vitandus eſt, ſi publicè ignota ſit, *Sylu. in ver. excommunicatio 3. num. 2. Armill. eodem ver. nu. 61. Sanch. in ſum. tom. 1. lib. 2. cap. 11. num. 20. Vaſq. de excomm. dub. 8. nu. 2. Henriq. lib. 13. cap. 24. nu. 1. Dian. reſol. mor. par. 5. reſ. 134.* ſubdens,
6 quod notorius percuſſor Clerici in vno loco, ne occultè quidem vitandus eſt in alio loco, vbi eſt occultus, quia in iſto alio loco non poteſt dici notorius percuſſor.

7 Quæres 2. an extraneus, qui ſe tranſtulit ad aliam diœceſim abſque intentione manendi maiore anni parte, ligetur legibus, & cenſuris illius diœceſis? negat *Bonacin. de cenſur. diſp. 1. quæſt. 3. pun. 2. num. 6.*

8 Quæres 3. an ſuſpenſus ſimpliciter in vno loco, cenſeatur vbique ſuſpenſus? Reſp. quod aut eſt ſuſpenſus ab officio, & in tali caſu eſt vbique ſuſpenſus, quia ſuſpenſio eſt quædam inhabilitas ab Eccleſia inſtituta, qua ſuſpenſus fit inhabilis vbicumque ſit; aut eſt ſuſpenſus in vno loco à beneficio, & tunc huiuſmodi ſuſpenſio nõ trahitur ad beneficia alibi exiſtentia, niſi aliter in ſententia exprimatur, *vide Bonacin. de cenſur. diſp. 3. pun. 3. num. 7. vbi citat Suarez diſp. 26. ſect. 1. nu. 11. Filiuc. tract. 17. cap. 2. qu. 6. & cap. 3. quæſt. 6. Alter. tom. 2. diſp. 4. cap. 5. col. 3. & 4. & diſp. 5. cap. 5. col. 3.*

9 Quæres 4. quæ dicatur percuſſio clerici leuis, & quæ grauis? Reſp. quod id remittitur arbitrio Iudicis Eccleſiaſtici attentis circumſtantijs perſonarum, locorum, temporum, modi percuſſionis, & læſionis; & ideò ſi attentis dictis circumſtantijs percuſſio iudicabitur leuis, poterit ipſe Epiſcopus abſoluere ab excommunicatione, quæ in tali caſu incurritur; ſecus ſi erit grauis, quia tunc percutiens clericum remittendus erit ad Sedem Apoſtolicam, *iuxtà extrau. Ioannis XXII. quam refert Nauarrus in manuali cap. 27. num. 91.* vbi, quod in dubio percuſſio cenſeri debet grauis, & ideò percutiens in tali caſu remittendus eſt pro abſolutione ad Sedem Apoſtolicam. ex quo fit, vt percuſſio, quæ fit cum ſcandalo in foro, platea, Eccleſia, vel alio loco publico, grauis iudicari debeat, cum ſit notoria, *arg. §. atrox, vbi DD. inſt. de iniur. l. Prætor, §. atrocem, ff. eod. tit. & ità ſenſit Sylu. in ver. abſolutio 4. in princ. Bellett. diſquiſ. cleric. tit. de fauor. cleric. canon. §. 3. nu. 35. & ſeq. Bonacin. de cenſur. in part. diſp. 2. qu. 3. pun. 6. ſect. 5. nu. 8. & alij, quos refert, & ſequitur Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 2. alleg. 41. nu. 4. & ſeq. quicquid dicat Nauar. loco cit. nu. 92. Genuenſ. in prax. Archiep. Cur. Neap. cap. 80. per tot.*

10 Quæres 5. an ſubditus Epiſcopi in alieno territorio ligetur cenſuris annexis præcepto generali, ſiue ſpeciali eiuſdem Epiſcopi? Reſp. negatiuè, quia peccatum ſubditi phiſicè, & moraliter in tali caſu conſummatur in alieno territorio, vbi ius dicenti non paretur impunè, *cap. vt animarum, de conſtit. in 6.* vnde ſi Epiſcopus prohibeat ſub pęna ſuſpenſionis, nè quis in aliena diœceſi celebret, illam non incurreret, ſi in ea de facto celebraret, *Ioan. Præpoſitus in 3. par. q. 1. de cenſ. in gen. dub. 5. num. 31. Hurtad. de cenſ. in gen. diff. 8. nu. 34. & alij apud Dian. reſolut. mor. par. 5. tract. 9. reſol. 37. verſ. verum opinio &c.* vbi ſubijcit, quod ſubditus exiſtens in alieno territorio poteſt ligari cenſuris à ſuo Epiſcopo ratione delicti commiſſi in proprio Epiſcopatu, vt ſi habens curam animarum non reſideat, ſeu moram faciat in alio Epiſcopatu, quia in tali caſu omiſſio reſidentiæ fit in proprio Epiſcopatu; idemque dicendum, ſi furtum commiſit in proprio Epiſcopatu, & in alieno exiſtens non ſatisfecit, aut ſi vocatus ad Synodum venire recuſat, *ex trad. per Auil. de cenſ. par. 2. cap. 3. diſp. 2. dub. 2. concl. 3. Villalob. in ſum. tom. 1. tract. 16. diffic. 16. nu. 9.*

S V M M A R I V M.

11 *Non tenetur quis denunciare ratione monitorij, quando tempore publicationis degebat extra territorium Epiſcopi.*

12 *Superior ſuis cenſuris ligare non poteſt exiſtentes in alio territorio, niſi in caſibus hic expreſſis.*

13 *An, & quando Epiſcopus exiſtens extra ſuum Epiſcopatum poſſit excommunicare ſuos ſubditos.*

Quando Epiſcopus extra ſuam diœceſim poſſit exercere iuriſdictionem contentioſam, ibidem.

14 *Abſens à loco, poteſt à cenſuris abſolui, & quando huiuſmodi abſolutio ſuum operetur effectum.*

Quæſtio II.

An teneatur quis denunciare ratione monitorij, quando tempore publicationis degebat extra territorium Epiſcopi.

11. REſp. negatiuè, quia non poteſt Superior ſuis cenſuris ligare exiſten-
12 tes in alieno territorio, *Sayr. de cenſur. lib. 1. cap. 7. num. 19. Bonacin. eod. tract. diſp. 1. qu. 1. pun. 11. à nu. 6. & alij, quos refert, & ſequitur Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſcop. par. 3. allegat. 96. num. 73. & ſeq.* ſecus eſſet, ſi nondum elapſo termino præfixo in monitorio ſe transferat ad aliam diœceſim, *ex trad. per gloſ. in cap. præterea, ver. impedire, de appell.* vbi, excommunicatio lata ſub conditione, vt quis ſatisfaciat infra certum tempus, ligat, ſi pendente conditione efficiatur alterius fori. idem dicendum, ſi ſubditus fuerit citatione præuentus, antequam è diœceſi diſcederet, quia tunc, etiam abſens poteſt cenſuris ligari, *Ricc. in prax. for. Eccleſ. par. 2. reſ. 192. nu. 2. Nau. in man. cap. 27. nu. 6.* vel ſi delictum cenſeatur commiſſum in proprio Epiſcopatu: quo caſu poteſt Epiſcopus punire clericos non reſidentes, etiãſi exiſtant extra diœceſim, quia videtur in diœceſi delinquere non reſidendo, *vt ſupra diximus, vide Conc. Trid. ſeſſ. 21. de ref. cap. 3. & ſeſſ. 23. cap. 1. & ſeſſ. 24. cap. 12. verſ. præterea obtinentibus &c.*

13 Notandum eſt etiam, quod Epiſcopus exiſtens extra ſuum Epiſcopatum non poteſt excommunicare ſuos ſubditos, etiãſi eſſet vi pulſus, niſi in loco viciniori Epiſcopatui, aut de conſenſu Epiſcopi loci, vbi moratur, aut in re adeò manifeſta, quæ non requirat cauſæ cognitionem, *clem. 1. de for. comp. cap. cum ſit, §. finali de appel. Rot. dec. 13. de conſuet. in antiq. Sylu. in ver. excommunicatio 2. nu. 8. Abb. in cap. nouit, num. 3. de offic. leg. Gonz. ad Reg. 8. Cancell. gloſ. 62. nu. 11. & ſeq.* vbi dicit, quod Epiſcopus extra ſuam diœceſim poteſt iuriſdictionem contentioſam exercere, quando cauſæ cognitio non requiritur, & effectus confertur in ſuam diœceſim, *per tex. in l. fin. ff. de offic. Præf. Vrb.*

14 Notandum 2. quod abſens à loco, poteſt à cenſuris abſolui, cum fauores ſint ampliandi, *Pilliuc. tract. 11. cap. 10. q. 6. Reginald. lib. 9. nu. 39. & alij, quos refert, & ſequitur Bonacin. de cenſur. in commun. diſp. 1. qu. 3. pun. 4. nu. 4. & ſeq.* vbi dicit, quod abſolutio collata abſenti, ſuum ſortitur effectum ſtatim ac forma abſolutionis pronunciata fuit, etiamſi nuncius, vel epiſtola nondum peruenerit ad illum, cui abſolutio confertur, dummodò abſolutio purè, & ſine conditione de futuro collata fuerit, quia ſicut excommunicatio ſtatim ſuum operatur effectum, ità etiam abſolutio, *latè Viuian. de Iurepatr. par. 2. lib. 8. cap. 1. nu. 1. & ſeq. quicquid dicat gloſ. in cap. quanto, ver. Epiſtolam, 2. quæſt. 5.*

S V M M A R I V M.

15 *Quid ſit interdictum.*

16 *Interdictum materialiter conuenit cum alijs cenſuris, formaliter tamen ab ijs diſtinguitur, & qua ratione.*

17 *Interdictum triplex eſt, perſonale, locale, & mixtum, & nu. 19.*

18 *Amentes, & pueri vſu rationis carentes, an comprehendantur ſub interdicto.*

19 *An interdicta aliqua Eccleſia, poſſint ſacerdotes illius Eccleſiæ perſoluere Diuina officia in alia Eccleſia.*

20 *An, & quando ciues interdicti, ſi aliò transferant domicilium, adhuc remaneant interdicti.*

21 *Interdictum diuiditur etiam in totale, & partiale.*

22 *Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi in Eccleſia miſſam celebret, aut alium ordinis actum exerceat, efficitur irregularis, ſecus ſi id egerit in priuatis oratorijs.*

23 *Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi tali interdicto durante decedat, an poſſit in Eccleſia ſepeliri.*

24 *An interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, poſſit in cœmeterio miſſam celebrare, aut diuina audire, ſi celebrentur.*

25 *Interdictum locale diuiditur in locale genera-*

nerale, & in locale ſpeciale.
26 *Interdictum, quo interdicuntur omnes Ec-*
cleſiæ alicuius Ciuitatis, aut Prouinciæ,
dicitur interdictum ſpeciale.

Quæſtio III.

Quid, & quotuplex ſit interdictum.

15 INterdictum eſt eccleſiaſtica cenſura,
per quam participatio certorum ſa-
cramentorum, omnium Diuinorum offi-
ciorum, & eccleſiaſticæ ſepulturæ prohi-
betur, *cap. non eſt vobis, de ſponſal. cap.
quod in te, de Pœnit. & remiſſ. & ibidem
DD. latè Sylu. in ver. interdictum* 1. *nu.* 2.
& ſeq. Nau. in man. cap. 27. *num.* 164. *&
ſeq. & alij apud Layman. in Theolog. mor.
lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 1. *num.* 1. vbi
16 etiam obſeruat, quod licèt interdictum
materialiter conueniat cum alijs cenſuris,
quia omnes cenſuræ ſpiritualiter quibuſ-
dam bonis priuant, formaliter tamen ab
ijs diſtinguitur, quia excommunicatio pri-
uat Diuinis officijs, ſacramentis &c. qua-
tenus continent ſacram communicatio-
nem cum fidelibus: ſuſpenſio priuat ſpiri-
tualibus bonis, quatenus proueniunt ex
poteſtate clericali, quæ per cenſuram im-
pedita eſt; interdictum verò priuat dictis
ſpiritualibus bonis, quatenus habent ratio-
nem diſpenſationis, ac participationis,
quam Eccleſia iuſtis de cauſis per interdi-
ctum ſubtrahere intendit. facilior tamen
eſt alia diſtinctio, quod excommunicatio-
ne puniri poſſunt tàm laici, quàm Clerici:
ſuſpenſione tantùm Clerici: ſed interdicto
Vniuerſitates, & loca puniuntur, *de quo
vide Nau. in man. cap.* 27. *nu.* 165. *Sylu.
in ver. interdictum,* 1. *nu.* 5. vbi alias diſ-
ferentias aſſignant, *Bonacin. de cenſur.
diſp.* 5. *pun.* 1. *nu.* 1. *& ſeq.*
17 Huiuſmodi verò interdictum triplex
eſt: aliud dicitur perſonale, quo pro-
hibetur populus, vel aliqua perſona parti-
cularis audire Diuina officia, vbicunque
ſit: aliud dicitur locale, quo directè inter-
dicitur locus, nè in eo Diuina officia au-
diantur ab incolis, vel extraneis, licèt per-
ſonæ loci interdicti poſſint Diuina officia
alibi audire. aliud dicitur mixtum, quo
interdicitur locus, & perſona, *Nau. in
man. cap.* 27. *nu.* 166. *Sylu. in ver. interdi-
ctum,* 1. *q.* 1. *& in ver. interdictum,* 2. *nu.* 18.
18 vbi, quod amentes, & pueri vſu rationis
carentes non comprehenduntur ſub inter-
dicto perſonali, licèt comprehendantur
ſub interdicto locali, quod directè afficit
locum; & ideò ſi in eo loco decedunt, pri-
uantur eccleſiaſtica ſepultura, ſicut cæteri,
Bonacin. d. diſp. 5. *pun.* 1. *num.* 2. *& ſeq.*
19 *& nu.* 21. vbi etiam obſeruat, quod in-
terdictis perſonis alicuius loci non cen-
ſetur interdictus locus, & interdicto loco
non cenſentur interdictæ perſonæ; vnde
interdicta aliqua Eccleſia, poſſunt Sacer-
dotes illius Eccleſiæ perſoluere Diuina
officia in alia Eccleſia, dummodò ipſi non
dederint cauſam culpabilem interdicti lo-
calis, quo caſu nullibi poſſent audire, vel
perſoluere officia Diuina: quemadmodum
20 Ciues interdicti, etiamſi aliò transferant
domicilium, adhuc remanent interdicti,
ſi interdicti cauſam culpabilem dederint,
*cap. ſi ſententia, vbi DD. de ſent. excom. in
6. Bonacin. loco cit. nu.* 19.
21 Item interdictum diuiditur in totale,
ac partiale: totale dicitur quod omnes in-
terdicti effectus habet: partiale, quod non
omnes, quale eſt, cum alicui prohibetur
ingreſſus in Eccleſiam, *latè Layman. d. lib.*
1. *tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 1. *nu.* 4. vbi etiam
22 dicit, quod is, cui ingreſſus Eccleſiæ in-
terdictus eſt, ſi in Eccleſia miſſam celebret,
aut alium ordinis actum exerceat, effici-
tur irregularis: non tamen ſi id egerit in
priuatis oratorijs: quia nomine Eccleſiæ
intelligitur locus ab Epiſcopo deputatus
23 ad publicum miſſæ ſacrificium, vel alia
officia; & vltra, ſi tali interdicto durante
decedat, non poteſt in Eccleſia, vel cœme-
terio eccleſiaſtico, niſi pœnituerit, ſepeliri,
*iuxta tex. in cap. is, cui, de ſent. excom.
in* 6.
24 An verò interdictus ab ingreſſu Eccle-
ſiæ, cenſeatur interdictus ab ingreſſu cœ-
meterij? Reſp. negatiuè: & ideò non pro-
hibetur, quominus poſſit ibi celebrare,
aut Diuina audire, ſi celebrentur: quia
cœmeterium non venit nomine Eccleſiæ,
*ità Suar. Reginald. & alij, quos refert, &
ſequitur Bonacin. de cenſur. diſp.* 5. *pun.* 5.
nu. 11. *Nicolius in ſuis floſcul. ſiue notabil.
in ver. interdictum,* vbi addit, quod admit-
tens interdictos, vel excommunicatos vi-
tandos ad participationem Diuinorum,
incurrit ipſo facto interdictum ab ingreſ-
ſu Eccleſiæ.
25 Rurſus interdictum locale, aliud eſt lo-
cale generale, quo interdicitur locus vni-
uerſalis, vt Regnum, Prouincia, Diœceſis,
Ciuitas, Villa, Caſtrum: aliud eſt interdi-
ctum locale ſpeciale, quo interdicitur ali-
quis particularis locus, vel Eccleſia, aut
Parochia alicuius Ciuitatis, vel Oppidi,
in quo ſint aliæ parochiæ, *Nau. d. cap.* 27.
num. 166. *Auil.* 5. *par. diſp.* 1. *dub.* 1. *con-
cluſ.* 2. *& alij apud Bonacin. d. diſp.* 5. *pun.* 1.
nu. 5.

26 *nu.* 5. *& ſeq.* vbi ſubijcit quod interdi-ctum, quo Interdicuntur omnes Eccleſiæ alicuius Ciuitatis, aut Prouinciæ, dicitur adhuc interdictum ſpeciale; vnde eo caſu Diuina officia celebrari poterunt extra Eccleſias, videlicet in domibus priuatis, in quibus aliqui habent priuata ſacella cũ priuilegio ibi miſſas celebrandi, *vt ſenſit etiam Layman. d. lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 1. *nu.* 2.

SVMMARIVM.

27 *Interdictis omnibus Eccleſijs Ciuitatis non cenſetur interdicta Eccleſia Cathedralis: limitatur nu.* 30.

28 *Nomine clericorum non comprehenduntur Canonici Eccleſiæ Cathedralis in materia odioſa, & pœnali.*

29 *Religioſi in fauorabilibus, non in odioſis veniunt ſub nomine Cleri: limitatur num.* 38.

30 *Interdicta Ciuitate cenſentur interdictæ omnes Eccleſiæ eiuſdem Ciuitatis, etiam Cathedralis.*

31 *Quando Eccleſiæ exemptæ ſubiaceant interdicto lato ab Epiſcopo.*

32 *Habens duo domicilia, vnum in loco interdicto, aliud in alio loco non interdicto, quandiù habitat in loco non interdicto, non ſubiacet interdicto.*

33 *Ciuis Communitatis interdictæ, ſi aliò transferat domicilium, deſinit eſſe interdictus.*

34 *Ciuis abſens à loco interdicto, an ſubiaceat interdicto.*

35 *Interdicta Ciuitate cenſentur interdicta etiam ſuburbia, & alia loca vicina etiam non ſubdita Iudici interdicenti.*

36 *Epiſcopus, qui aliquem locum interdixit, tenetur abſtinere ab officijs perſoluendis in eo loco.*

37 *Epiſcopus, ſi aliquem excommunicauit, non poteſt eum eo communicare.*

38 *Interdictum, ſi feratur ſub nomine perſonarum eccleſiaſticarum, ligat etiam Religioſos tam profeſſos, quàm nouitios, & etiam moniales: limitatur num.* 39.

39 *Interdictis Religioſis non cenſentur interdicti nouitij.*

Quæſtio IV.

An interdictis omnibus Eccleſijs Ciuitatis cenſeatur interdicta Eccleſia Cathedralis.

27 RESp. negatiuè: quia Eccleſia Cathe-
dralis ob ſui excellentiam digna eſt
ſpeciali nota, & ideò non comprehendi-
tur in generali ſermone, etiamſi verba
iuxta propriam ſui ſignificationem illi ac-
commodari poſſint, *cap. quamuis, de Præb.
in* 6. *Alter. de Interd. diſp.* 1. *cap.* 4. *col.* 11.
quem refert Bonacin. de Cenſur. diſp. 5.
pun. 1. *num.* 9. *verſ. Contrarium probabi-*
28 *lius &c.* quemadmodum nomine cleri-
corum non comprehenduntur Canonici
Eccleſiæ Cathedralis in materia pœnali,
& odioſa, quia in iſtis eſt qualitas ſuper
alios, quæ in Clericis ſimplicibus non re-
peritur, *vt d. Sylu. in ver. Clericus,* 1. *nu.* 1.
vnde interdictis omnibus Clericis Ciuita-
tis non cenſentur interdicti Canonici Ec-
cleſiæ Cathedralis, *Bonacin. vbi ſupra n.* 14.
29 vbi etiam dicit, quod interdicto clero
non cenſentur interdicti Religioſi, quia
in fauorabilibus tantùm, non autem in
odioſis Religioſi veniunt ſub nomine Cle-
ri, *Panorm. in cap.* 1. *nu.* 3. *de Inſtit. Sylu.
in ver. interdictum,* 2. *nu.* 17. *Laym. in
Theol. mor. lib* 1. *tr.* 5. *par.* 4. *cap.* 4. *nu.* 3.
30 Obſerua tamen, quod interdicta Ciui-
tate cenſentur interdictæ omnes Eccle-
ſiæ eiuſdem Ciuitatis, etiam Cathedralis,
quia interdictum Ciuitatis eſt interdictum
generale, *Bonacin. d. diſp.* 5. *pun.* 1. *nu.* 10.
& 24. vbi ſubijcit, quod per interdictum
31 ſpeciale non poteſt Epiſcopus interdice-
re Eccleſias exemptas; & ideò ſi interdicat
ſingulas Eccleſias alicuius Ciuitatis, non
cenſetur Eccleſias exemptas interdicere;
ſecus ſi interdixerit aliquam Ciuitatem
per interdictum locale generale, quia tunc
cenſetur etiam interdixiſſe Religionum
Eccleſias, *ex Conc. Tridentino ſeſſ.* 25. *de
Regular. cap.* 12.
32 Obſerua 2. quod ſi detur caſus, vt vnus
habeat duo domicilia, vnũ in eo loco, ſeu
Ciuitate, in qua populus eſt interdictus,
aliud in alio loco, in quo populus non eſt
interdictus, tunc quandiù habitat in eo
loco, vbi populus non eſt interdictus, non
ſubiaceret interdicto: conſentaneum enim
eſt, vt fruatur libertate eius loci, in quo
actu habitat, cum verſemur in materia
odioſa; ſecus eſſet, ſi habitaret in domici-
lio eius loci, in quo populus eſt interdi-
ctus,

ctus, *vt ſenſit Bonacin. de Cenſur. diſp. 5.*
pun. 1. nu. 19. & ſeq. vbi etiam dicit, quod
Ciuis communitatis interdictæ, ſi aliò
33 transſerat domicilium, deſinit eſſe inter-
dictus, eo quod deſinat eſſe pars illius
communitatis, dummodò non dederit
cauſam culpabilem interdicto.
34 Obſerua 3. quod Ciuis communitatis,
ſiue populi interdicti, ſubijcitur interdi-
cto, etiamſi eo tempore, quo illud fertur
à Iudice, ab eo loco abeſſet; ratio eſt, quia
etiam abſens dicitur, & eſt pars communi-
tatis interdictæ, *vt d. Bonacin. loco cit. nu.*
19. vbi alios refert.
35 Obſerua 4. quod interdicta Ciuitate, in-
telliguntur interdicta etiam ſuburbia, &
alia loca vicina, etiam non ſubdita Iudici
interdicenti, quorum reſpectu oriretur
occaſio paruipendendi interdictum, ſi in
illis locis Diuina celebrarentur, *ità Sua-*
rez diſp. 32. ſect. 2. nu. 23. Coninch. diſp.
17. dub. 1. nu. 18. Auila par. 5. diſp. 1. dub.
3. Alter. diſp. 1. cap. 4. dub. 4. & alij, quos
refert, & ſequitur Bonacin. d. diſp. 5. pun.
1. nu. 23. vbi dicit, quod ſuburbia, vel alia
loca vicina, ſi non ſint ſubdita Epiſcopo
interdicenti, non cenſentur interdicta ab
Epiſcopo, ſed à iure communi.
36 Obſerua 5. quod Epiſcopus, qui aliquem
locum interdixit, tenetur abſtinere ab of-
ficijs perſoluendis in eo loco: quemadmo-
37 dum ſi aliquem excommunicauit, non
poteſt cum eo communicare: ratio eſt,
quia hi ſunt effectus introducti à iure com-
muni, in quibus non poteſt inferior diſ-
penſare, *ità Alter. diſp. 1. cap. 5. dub. 8.*
& diſp. 10. cap. 6. ad fin. & alij apud Bona-
cin. loco cit. nu. 28.
38 Obſerua 6. quod ſi interdictum feratur
ſub nomine perſonarum eccleſiaſticarum,
tunc etiam Religioſi tam profeſſi, quàm
nouitij comprehenduntur; immò etiam
moniales, quæ vocantur etiam perſonæ
eccleſiaſticæ, vtpote Diuino ſeruitio man
cipatæ, *Prepoſ. in 3. par. queſt. 4. de*
interd. dub. 2. num. 11. Portell. in dub.
reg. ver. interd. nu. 5. quos refert Dian. reſ.
mor. par. 5. tract. 10. reſ. 80. ſubdens, quod in-
39 terdictis Religioſis, non cenſentur inter-
dicti nouitij, quia nouitius in odioſis non
venit nomine Religioſi.

S V M M A R I V M.

40 *Enumerantur pœnæ à iure impoſita con-*
tra violantes interdictum, & numer. ſe-
quen.
41 *Quando Clericus ob violationem interdicti*
in irregularitatem incidat, & quando non.
42 *Quando Clerici non ſeruantes interdi-*
ctum, excuſentur à prædictis pœnis.
43 *Interdictum ſpeciale loci violatur cele-*
brando in loco interdicto etiam ianuis
clauſis, ſecus in interdicto locali generali.
44 *Quando in loco interdicto celebrari poſſint*
Diuina officia.
45 *An Epiſcopus celebrans in loco à ſe inter-*
dicto, incidat in irregularitatem.
46 *An violans ceſſationem à Diuinis, in irre-*
gularitatem incurrat.
Tempore ceſſationis à Diuinis non licet ce-
lebrare officia, ſicut licet tempore interdi-
cti generalis, iuxta moderationem cap.
alma mater, ibidem.
47 *Quam pœnam incurrant ingredientes ſine*
licentia in monaſteria monialium, vel
Regularium virorum.

Quæſtio V.

Quam pœnam incurrant violantes interdictum.

40 RESp. quod laici violantes interdictum,
peccant mortaliter, ſiue interdictum
ſit perſonale, ſiue locale generale, vel ſpe-
ciale: quia faciunt contra prohibitionem
Eccleſiæ in materia graui: niſi fortè excu-
ſentur ratione paruitatis materię, vel igno-
rantiæ, aut vrgentis neceſſitatis, *Innoc. in*
cap. tanta, de exceſſ. Prælat. Suar. diſp. 34.
ſect. 5. nu. 4. Coninch. diſp. 17. dub. 3. n. 4.
& 67. Nauar. in man. cap. 27. nu. 187. Sylu.
in ver. interdictum 6. q. 7. & alij apud Bo-
nacin. de Cenſur. diſp. 5. pun. 7. num. 1.
quicquid in contrarium ſentiant alij apud
Dian. reſol. mor. par. 5. tr. 10. reſ. 68. item
poſſunt alijs pœnis arbitrio Iudicis eccle-
ſiaſtici puniri, *cap. auctoritate, de Pri-*
uil. in 6.
41 Domini verò temporales ſiue laici, ſiue
eccleſiaſtici cogẽtes aliquẽ ad celebranda
Diuina officia in loco interdicto, aut voce
Præconis, vel campanarum ſonitu, aut ad
clangorem tubicinis, vel buccinæ conuo-
cantes populum ad audienda Diuina offi-
cia in tali loco, vel prohibentes, nè inter-
dicti exeant, poſtquam fuerint à celebran-
tibus admoniti, excommunicationem Pa-
pæ reſeruatam incurrunt: eademque ex-
communicatione ligantur ipſi interdicti,
qui recuſant exire poſt admonitionem,
vt in clem. 2. de Sent. excom. Nauar. loco
cit. nu. 104. vbi obſeruat, quod ad incur-
rendam præfatam excommunicationem
conuocatio populi debet fieri aliquo mo-
do ex prædictis, non autem clam per nun-
cios, & quod interdicti ſint nominatim
admo-

admoniti, *Layman. in Theol. mor. lib. 1. tract. 5. par. 4. cap. 3. nu. 3.*

42 Clerici verò tam ſæculares, quam regulares violantes interdictum locale, vel perſonale per exercitium alicuius ordinis ſacri, vel celebrantes in Eccleſia denunciata interdicta, vltra peccatum mortale, efficiuntur irregulares, *cap. is, cui, de Sent. excom. in 6. latè Layman. loco cit. d. cap. 3. numer. 1. Bonacin. d. pun. 7. numer. 13. & 17.*

43 Præterea violantes interdictum locale, ſuſpenſi ſunt ab officio, conſequenter à iuriſdictione, *cap. tanta, de exceſſ. Prælat. per quem textum ità tenent communiter DD.* quæ quidem ſuſpenſio videtur potius ferenda, quàm lata ipſo iure, *vt obſeruat Bonacin. d. diſp. 5. pun. 7. nu. 4.*

44 Item violantes interdictum locale ſaltem generale, interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ, & poſſunt etiam priuari beneficijs, aliiſque pœnis affici arbitrio Iudicis, *cap. auctoritate, & cap. Epiſcoporum, de Priuil. in 6. Caiet. in ver. interdicti violatio, Suar. diſp. 34. ſect. 4. num. 6. & diſp. 27. ſect. 1. nu. 5. & alij, quos refert, & ſequitur idem Bonacin. loco proximè cit.*

45 Priuantur etiam priuilegio, quo alioquin gauderent, vt in loco ſacro ſepeliri poſſint, *cap. quod in te, de Pœnit. & remiſſ. Layman. vbi ſupra d. cap. 3. nu. 3.*

46 Item Prælatus Eccleſiaſticus, ſi ſit excommunicatus, & audiat Diuina auctorizando, puta ſi auctoritate ſua faciat coram ſe celebrari, irregularitatem incurrit; qui enim per alium facit, per ſe ipſum facere videtur, *Abb. in cap. illud, nu. 8. de Cler. excom. Sylu. in ver. irregularitas, q. 13. Alter. diſp. 9. cap. 2. dub. 2. Auila par. 7. diſp. 9. ſect. 2. dub. 6. Bonacin. de Cenſur. diſp. 2. q. 2. pun. 3. nu. 7.* vbi obſeruat, quod ad incurrendam prædictam irregularitatem, requiritur, vt ille, qui præcipit, ſit Sacerdos, quia iura loquuntur de Sacerdote excommunicato curante coram ſe celebrari, *& d. diſp. 5. pun. 7. num. 10.* vbi ſubijcit, quod laicus excommunicatus, vel interdictus præcipiens Sacerdoti, vt coram ſe celebret, non incurreret irregularitatem, quia id non eſt in iure expreſſum, *Innoc. in cap. tanta, nu. 2. de exceſſ. Prælat.*

47 Præterea Regulares non ſeruantes ceſſationem à Diuinis, vel interdictum locale generale, quando ſeruatur ab Eccleſia cathedrali, ſeu matrice oppidi, ſeu parochiali, ipſo facto excommunicationem incurrunt, *clem. 1. de ſent. excom. Bonacin. de Cenſur. d. diſp. 5. pun. 7. num. 4. Nau. d. cap. 27. nu. 146. & 187.* quod intellige, quando interdictum eſt validum; ſecus ſi eſſet in ſe nullum, & nullitas eſſet ſufficienter publicata, *vt d. Nauar. loco cit.*

48 Item Religioſi ad nullum ordinem ordinati, ſunt ineligibiles tam actiuè, quàm paſſiuè, & poſſunt in arctius Monaſterium recludi, *Sylu. in ver. interdictum, 6. num. 3. verſ. Religioſus etiam &c.* vbi idem dicit de monialibus.

49 Præterea tam laici, quàm clerici, & Regulares, qui in caſibus non permiſſis tempore interdicti defunctorum corpora, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, ſcienter ſepelire præſumunt, incurrunt ipſo facto in excommunicationem Ordinario reſeruatam, *vt in clem. 1. de ſepult. de quo vide, quæ ſupra diximus in cap. de ſepultur.*

50 Item qui præbet occaſionem interdicti alicuius loci, tenetur ad damna, quæ paſſa ſunt loca pia in eleemoſinis, & oblationibus, *vt d. gloſ. in cap. 2. ver. occaſionem, de offic. Ordin. in 6.*

51 Obſerua tamen, quod interdictum à Clericis tripliciter violari poteſt: primò dum clericus vinculo interdicti ligatus, functionem ſacri ordinis exercet, conferendo v. g. Sacramenta &c. ſecundò dum ipſe non eſt interdictus, ſed Sacramenta confert in loco interdicto: & in his caſibus incurrit irregularitatem, vt ſupra: tertiò dum nec ipſe, nec locus eſt interdictus, ſed Sacramenta confert interdicto: quo caſu non contrahitur irregularitas, *ſecundùm probabilem ſententiam, quam poſt Suar. diſp. 32. nu. 8. Alter. diſp. 9. cap. 1. & diſp. 2. ſub fin. & alios ſequitur Bonacin. d. diſp. 5. pun. 7. nu. 4. verſus fin.*

52 Obſerua 2. quod Clerici excuſantur à peccato, & alijs pœnis non ſeruando interdictum ob grauem metum, vt ſi Princeps tempore interdicti præcipiat Sacerdoti, vt celebret ſub pœna carceris, verberum, aut amiſſionis bonorum, quia Eccleſia non obligat cum graui incommodo; niſi cum præcepto Eccleſiæ concurrat etiam præceptum Diuinum, aut naturale: tunc enim non excuſantur, vt ſi celebrando periculum adſit ſcandali, vel ſi Princeps metum incutiat in contemptum poteſtatis Eccleſiaſticæ, aut fidei, vel Religionis; quo caſu vita potius profundenda eſt, *vt rectè docet Bonacin. d. diſp. 5. pun. 7. nu. 3.* vbi etiam obſeruat, quod præſumeretur, metum incuti in contemptum poteſtatis eccleſiaſticæ, ſi is, qui metum incutit ad celebrandum poſt prohibitionem Eccleſiæ, nihil antea curabat de celebratione, niſi aliud ex alijs circumſtantijs colligatur.

53 Obſerua 3. quod interdictum ſpeciale loci violatur celebrãdo in loco interdicto,

etiam ianuis clauſis, & abſque ſono campanæ; interdictum verò locale generale non violatur celebrando ianuis clauſis, *vt rectè aduertit Bonacin. d. diſp. 5. pun. 7. nu. 9. in fin.*

54 Obſerua 4. quod in loco interdicto poſſunt celebrari Diuina officia vel de licentia iuris, vel de licentia hominis, *Innoc. in cap. vt priuilegia, nu. 1. de Priuil.* verum,
antequam Epiſcopus concedat huiuſmodi
licentiam, auferre debet interdictum, *Bo-*
nacin. d. diſp. 5. pun. 7. nu. 7. vbi dicit,
55 quod Epiſcopus celebrans in loco à ſe
interdicto, incurreret in irregularitatem,
niſi auferat interdictum, antequam celebret, quia Epiſcopus non poteſt auferre effectus interdicti à iure communi inductos.

56 Obſerua 5. quod violans ceſſationem à Diuinis, non incurrit irregularitatem, quia ceſſatio à Diuinis non eſt cenſura, ſed ſimplex prohibitio, qua miniſtri Eccleſiæ prohibentur perſoluere Diuina officia, miniſtrare Sacramenta, & ſepelire laicos in loco ſacro, *Nauar. d. cap. 27. nu. 188. latè Bonacin. de cenſur diſp. 6. pun. 1.* vbi etiam obſeruat, quod tempore ceſſationis non licet celebrare officia, ſicut licet tempore interdicti generalis, *iuxta moderationem cap. alma mater, de ſent. excom. in 6.*

57 Obſerua 6. quod mulieres violãtes clauſuram monaſteriorum monialium, vel virorum regularium, ſeu in illa ingredientes ſine licentia, incurrunt in excommunicationem Papæ reſeruatam, ſiue id faciant ex prætextu priuilegiorum, ſine propria auctoritate, *latè Quarant. in ver. monaſteria, & conuentus Regular. viror. & in ver. monaſteria monialium, & ità declarauit Sac. Congreg. teſte Nicolio in ſuis floſcul. ſiue notabil. in ver. clauſura, nu. 40. & in ver. moniales, nu. 37.* idem dicendum de viris ſine licentia ingredientibus in monaſteria monialium, *ex conſtit. 28. Greg. XIII. incip. Vbi gratiæ &c. vide Cherubin. ibidem ſchol. 1.* vbi dicit, quod ità ſeruatur in ſacra Pœnitentiaria, *Nicol. loco cit. in ver. clauſura, num. 40.* vbi dicit, quod in eamdem cenſuram incidunt qui licentiam habent intrandi pro vno ſeruitio, ſi poſtea intrant pro alio, & ità Sac. Congregationem pluries declaraſſe, teſtatur *Quaran. in d. ver. monaſteria monialium, verſ. Amplia dictam conſtitutionem &c.* vbi ſubijcit, quod violantes clauſuram monialium ad malum finem non poſſunt abſolui à Confeſſarijs habentibus facultatem abſoluendi à caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis.

SVMMARIVM.

1 *In beneficijs non attenditur locus, vbi ſita ſunt, ſed locus, cui ſubiecta ſunt.*

2 *Beneficium exemptum non dicitur eſſe in loco, vbi beneficium eſt ſitum.*

3 *Capella exiſtens Florẽtia, ſubiecta Epiſcopo Feſulano, non dicitur eſſe Florentia, nec eſt diœceſis Florentina.*

4 *In quo loco clericus conueniri poſſit.*

5 *Teſtes non probant valorem beneficij, niſi ſciant onera beneficij, & morati fuerint in loco, vbi eſt beneficium.*

6 *Quænam onera deducantur ex fructibus beneficij, & nu. ſeq. vſque ad nu. 11.*

11 *Enumerantur onera, quæ non deducuntur & nu. 12.*

CAP. XI.

De Beneficijs Eccleſiaſticis.

QVæritur 1. In quo loco cenſeatur eſſe beneficium?

1 Reſp. quod non attenditur locus, vbi ſi-
tum eſt beneficium, ſed locus, cui ſubie-
ctum eſt beneficium; vnde beneficium
2 exemptum non dicitur eſſe in loco, in quo
beneficium eſt ſitum, & ità ſeruatur in Cu-
ria, *vt teſtatur Mohed. deciſ. 3. aliàs 92. nu.*
3 *2. de Preb.* vbi dicit, quod Capella exi-
ſtens Florentiæ, ſubiecta Epiſcopo Feſulano, non dicitur eſſe Florentiæ, nec eſt diœceſis Florentinæ; item beneficia exiſtentia in legatione Auenionen. quorum collatio pertinet ad Abbates monaſteriorum exiſtentium in Francia, comprehenduntur ſub concordatis Franciæ, quicquid in contrarium aſſerat *Roman. conſ. 361. nu. 5. verſ. præterea &c. Tiraq. de retract. lignag. §. 36. gloſ. 3. nu. 27.*

4 Quæritur 2. an clericus ratione beneficij conueniri poſſit in quolibet loco, vbi beneficium poſſidet? Reſp. affirmatiuè, *Carlenal. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 3. nu. 143. & ſeq.*

5 Quæritur 3. quando teſtes probent valorem beneficij? Reſp. quod inter cętera requiſita ad effectum vt teſtes probent valorem beneficij, requiritur, vt ſciant onera eiuſdem beneficij; fructus enim intelliguntur deductis oneribus, & expenſis, *l. fructus, vbi DD. ff. ſol. matrim.* ſecundò requiritur, quod morati fuerint in loco, vbi eſt beneficium, aliàs non probant, *Card. Seraph. dec. 102. nu. 5. & dec. 1317. nu. 1. & dec. 1393. nu. 1.*

6 Circa onera notandum eſt, quod alia deducuntur ex fructibus beneficij; alia non deducuntur. onera, quæ deducuntur ex fructibus, ſunt impenſæ neceſſariæ pro recollectione fructuum, *Rot. dec.444.nu.5. par. 2. Recent. quam refert Beltramin. ad Grig. dec.273. nu. 11.*

7 Deducitur etiam ſalarium Magiſtri Capellæ, Concionatoris, Clericorum Eccleſiæ inſeruientium, & id, quod ſoluitur R. Cameræ pro contributione triremium, *Rot. dec. 611. per tot. par. 3. Recent. & coram Penia dec. 136. nu. 7.* vbi, quod ſubduci debet etiam ſalarium Capellani, vel coadiutoris: quod intellige, quando Rector ſolus, totius anni ſpatio inſpecto, ſine alio Sacerdote coadiutore non poſſet ſupplere, *Beltramin. ad Greg. dec. 245. n. 12.* ſubdens, quod ad iſtum effectum probari debet, quod ob defectum miniſtrorum, & multitudinem incolarum infantes ſine baptiſmo, & homines ſine ſacramentis obierint; nec ſufficeret probare, quod tempore quadrageſimali, & Paſchatis non ſufficiat vnus Rector pro audiendis confeſſionibus, & miniſtrandis alijs ſacramentis, quia tunc pro illo tempore tantùm poteſt Rector vocare in auxilium alios Sacerdotes, & non eſt neceſſe toto anni tempore huiuſmodi coadiutorem retinere, *Rot. in Valiſoletana ſeruitij 11. Ianuarij 1619. coram Andrea.*

8 Item deduci debent onera expenſarum pro cultu Diuino, pro cera, hoſtijs, vino, oleo pro luminaribus,& muſica in feſtiuitate Sancti Titularis Eccleſiæ iuxta quantitatem ab Ordinario declarandam, *Card. Caualer. dec. 462. num.3. Gig. de penſion. q. 96.num. 2. & 3.* vbi, quod deducitur etiam cathedraticum, & expenſa facta in Viſitatione Eccleſiæ, *Rota in Nouarien. penſionis 9. Nouembris 1624. coram Pirouano, & in Feretrana penſionis 4. Decembris 1623. coram Vbaldo ſeniori*, vbi habita fuit ratio etiam candelarum in Feſto Purificationis B. Mariæ, manutentionis Sacriſtiæ, & organi, *prout refert Ferentill. ad Buratt. dec. 418.*

9 Subducenda ſunt etiam cambia, quæ pro tranſmiſſione pecuniarum à loco beneficij ad locum, vbi penſio ſoluenda eſt, titularis ſoluit, *Rota in Monopolitana penſionis 3. Aprilis 1598. coram Orano, quam refert Beltramin. ad Gregor. deciſ. 245. num. 12.*

10 Item ſubduci debet ſubſidium, quod ſoluitur Regi Catholico: hoc enim perpetuum cenſetur, quia licèt ſolum ſit ad quinquennium conceſſum, tamen finito quinquennio ſolent Pontifices iterum illud concedere, *Garc. de benefic. par. 5. cap. 3. num. 174. & ſeq. vide Beltram. ad Greg. d. dec. 245. nu. 12. per tot.*

11 Onera verò, quæ non deducuntur, ſunt ea, quæ temporalia ſunt, non perpetua; vnde non eſt detrahenda penſio de beneficij valore, quia penſio eſt onus temporale, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 5. § 5. nu.21. pariſ. de Reſignat. lib. 10. q.2 n.47.* vbi, quod valorem exprimens deducta penſione, non excuſatur à mala expreſſione.

12 Item nec deduci debent onera, quę expleri poſſunt per Rectorem beneficij, *Buratt. dec. 418. latè Beltramin. ad Greg. d. dec. 245. num. 12.* vbi etiam dicit, quod nec eſt detrahendum ſalarium factoris, quando prædia poſſunt locari colonis partiarijs, *Card. Caualer. deciſ. 462. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Præſentatio, & inſtitutio poteſt fieri extra diœceſim, ſi ibi reperiatur Epiſcopus, vel eius Vicarius habens ad id ſpeciale mandatum.*

2 *Actus voluntariæ iuriſdictionis poſſunt fieri extra territorium, contradictore non apparente.*

3 *Epiſcopus extra diœceſim poteſt beneficia conferre, ſicut & Legatus de latere, & quilibet alius ordinarius, & nu. 4.*

5 *An Parochus extra territorium Epiſcopi poſſit ſuos ſubditos abſoluere à peccatis.*

6 *Iuſpatronatus tranſit cum venditione loci, ſeu Caſtri, in quo eſt iuſpatronatus: limitatur nu. 10. & ſeq.*

7 *Vendita hæreditate in emptorem tranſit etiam ex vniuerſitate iuſpatronatus.*

8 *Iuſpatronatus tranſit in vſufructuarium omnium bonorum.*

9 *Iuſpatronatus tranſit in Maritum cum vniuerſitate data in dotem, vel cum Caſtro, Villa, feudo, & ſimilibus.*

10 *An, & quando iuſpatronatus tranſeat in conductorem Caſtri, ſeu Villæ.*

11 *Quando iuſpatronatus præſumatur erectum à Barone vti tali, vel vti perſona priuata.*

12 *In fideicommiſſarium non tranſit iuſpatronatus reſtituta hæreditate iure fideicommiſſi vniuerſalis, ſed remanet apud ipſum heredem grauatum.*

13 *Reſtituta hæreditate iura ſepulchrorum apud hæredem remanent.*

14 *Ius præſentandi annexum Vniuerſitati bonorum, vel Caſtro, non tranſit in creditorem, qui iure pignoris vniuerſitatem bonorum, vel Caſtrum poſſidet.*

15 *Quando ad creditorem ſpectet fructus, & extr-*

exercitium iuriſdictionis.

Pertinentiarum nomine venit etiam iuriſdictio, ibidem.

16 *In tranſlatione iuriſpatronatus requiritur conſenſus Epiſcopi: limitatur num. 17. & ſeq.*

17 *Donatio iuriſpatronatus valet ſine conſenſu Epiſcopi, quando iuſpatronatus à laico donatur Eccleſiæ.*

18 *Eccleſia non poteſt iuſpatronatus donare alteri Eccleſiæ, niſi de conſenſu Papæ.*

19 *Non requiritur conſenſus Epiſcopi, quando iuſpatronatus ceditur, ſeu donatur compatrono.*

20 *Requiritur Epiſcopi conſenſus in donatione iuriſpatronatus facta à Patre ad fauorem filij 21*

21 *Non eſt neceſſarius cōſenſus Epiſcopi, quando iuſpatronatus per ſucceſſionem in hæredem transfertur.*

22 *Requiritur Epiſcopi conſenſus, quando Iuſpatronatus titulo legati relinquitur laico, ſecus ſi relinqueretur Eccleſiæ.*

23 *Vendita Vniuerſitate bonorum, vel Caſtro, cui annexum eſt iuſpatronatus, non requiritur Epiſcopi conſenſus, dummodò iuſpatronatus non exprimatur.*

24 *Quando contractus cenſeatur ſimoniacus, ſi in venditione hæreditatis iuſpatronatus exprimeretur.*

25 *In ceſſione iuriſpatronatus nondum formati, non requiritur Epiſcopi conſenſus.*

26 *Ceſſio iuriſpatronatus facta ſine conſenſu Epiſcopi, valida eſt in præiudicium ipſius cedentis.*

27 *Iuriſpatronatus vſurpatio non præſumitur in Eccleſia habente iuriſdictionem in loco.*

28 *In Eccleſia conuentuali non acquiritur iuſpatronatus, niſi ex priuilegio Apoſtolico: declaratur, & limitatur num. 30. & 33.*

29 *Non valet conſuetudo, vt laicus interſit cū Clericis in electione Prælati.*

30 *De conſenſu Epiſcopi poteſt erigi iuſpatronatus in aliquo Altare, ſeu Capella Eccleſiæ conuentualis, ſeu regularis, quo caſu non requiritur priuilegium Papæ, ſed ſufficit conſenſus Prælati, ſeu Prioris, & Capituli.*

31 *Legata relicta incapacibus ex inſtituto, & obſeruantia regulæ, hodie ſpectant ad fabricam S. Petri de Vrbe.*

32 *Contradictio Patroni non obſtat, ſi abſque cauſa ſuum aſſenſum electo præſtare recuſat.*

33 *Quæ Eccleſia dicatur conuentualis.*

34 *Datur appellatio ab inſtitutione præſentati vertente lite inter plures patronos, etiam quoad effectum ſuſpenſiuum: declaratur, & limitatur nu. 35. & 38.*

35 *Inſtitutio extraiudicialis non admittit appellationem ſuſpenſiuam.*

Quid ſi lis in iudicium deducatur, antequam capiatur poſſeſſio, ibid.

36 *Si reſignatio fiat ante motam litem, poteſt reſignatarius poſſeſſionem lite pendente capere abſque metu attentatorum.*

37 *Actus geſtus poſt litem motam non eſt attentatus, quando eſt conſecutiuus, & acceſſorius ad titulum, qui præcedit litem.*

38 *Quando poſſeſſio capta à Præſentato non dicatur attentata.*

39 *In attentatis magis ponderatur contemptus Iudicis, qui ſententiam tulit, quàm ius agentis.*

40 *Attentati vitium ceſſat, quando aliquid geritur de mandato Iudicis, peracto iudicio, & alia lite non pendente.*

41 *Iudex à quo, ſi appellationem admiſit, non poteſt vltra procedere.*

42 *Attentata non poſſunt reuocari ad inſtantiam eius, de cuius non iure conſtat: limitatur nu. 43.*

43 *Iudex propter contemptum ſui iuris, ſiue legis ex puro, & mero officio ſuo attentata poteſt reuocare in pœnam attentantis, etiamſi conſtaret de non iure petentis.*

44 *Attentata reijciuntur ſtante bono iure attentantis, & quando dicatur conſtare de bono iure.*

45 *Item attentata reijciuntur, quando ſunt turbida, & in alijs caſibus hic enumeratis.*

46 *Appellatione deſerta attentata non reuocantur: declaratur, & limitatur nu. 47.*

47 *Attentata perpetrata intra decem dies datos ad appellandum, reuocantur etiam lite deſerta, non quidem per modum attentatorum, ſed per viam nullitatis.*

48 *Deſerta appellatione ceſſat priuilegium agendi ſummariè abſque litis conteſtatione ad reuocationem attentatorum, durat tamen remedium agendi principaliter via ordinaria.*

49 *Datur appellatio à ſententia lata ſuper reuocatione attentatorum.*

50 *Datur etiam appellatio, ſi Iudex attentata reuocare recuſauerit, vel ſi pronunciauerit, attentata non eſſe reuocanda.*

51 *Si contentio ſit inter plures præſentatos, præfertur is, qui præſentatus eſt ab exiſtente in quaſi poſſeſſione præſentandi: limitatur nu. 53.*

52 *An talis præſentatus remoueri debeat, ſi euincatur iuſpatronatus.*

53 *Præſentatus ab exiſtente in quaſi poſſeſſione præſentandi, præferri non debet, quando vel ex re iudicata, vel ex confeſſione,*

vel

vel ex inſtrumento fundationis in continenti apparet de proprietate.

54 *Epiſcopus non poteſt inſtituere, quando ante præſentationem fuit mota lis contra exiſtentem in quaſi poſſeſſione præſentandi.*

55 *Ex actu facto, ſeu admiſſo ſine præiudicio iuris alterius non acquiritur quaſi poſſeſſio præſentandi.*

56 *Iuſpatronatus à laico relictum confraternitati laicorum, cenſitur eccleſiaſticum; ſecus ſi relinquatur illius cuſtodibus, ſeu prioribus.*

57 *Legatum relictum Cuſtodibus, ſeu prioribus Confraternitatis, non cenſitur Eccleſiæ relictum.*

58 *Si iuſpatronatus relictum ſit deſcendentibus, poteſt vltimus deſcendens extraneo illud relinquere.*

59 *Si fideicommiſſum ad certas perſonas, vel certos gradus coarctatum ſit, vltimus illius gradus poteſt liberè res fideicommiſſo ſuppoſitas alienare.*

CAP. XII.

De Iurepatronatus.

1 QVæritur 1. an præſentatio, & inſtitutio poſſit fieri extra territorium, & Diœceſim Epiſcopi, vel alterius habentis ius inſtituendi? Reſp. affirmatiuè, ſi extra territorium reperiatur proprius Epiſcopus, vel eius Vicarius habens ad id ſpecia-

2 le mandatum: quia iſti ſunt actus voluntariæ iuriſdictionis, & ideò poſſunt etiam extra Diœceſim fieri, contradictore non apparente, *l. 2. vbi DD. ff. de offic. Proconſ. gloſ. in cap. nouit, in ver. terminos, vbi Abb. & alij de offic. leg. & in cap. ſtatutum, in ver. per ſe ipſos, de Præb. in 6. Gom. in reg. de non iudican. &c. q. 3. Couar. lib. 3. var.*

3 *reſol. cap. 20. nu. 8* vbi dicit, quod Epiſcopus extra ſuam diœceſim poteſt beneficia conferre, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 62. nu. 2. & ſeq. Boer. dec. 30. latè Sbrozz. de offic. Vicar. lib. 2. q. 102. Rot. de offic. Archidiac. deciſ. 5. in antiquior.* idemque dicendum eſt in Legato de latere, & quoli-

4 bet alio Ordinario: iſti enim extra ſuam prouinciam, ſeu territorium beneficia ſimiliter conferre poſſunt, *vt d. gloſ. in d. cap. nouit, Boer. deciſ. 30. nu. 8. Gonz. vbi ſupra nu. 4.*

5 Addit *Hoſt. in ſum. tit. de Pœnit. & remiſſ. §. cui confitendum, verſ. & nunquid extra territorium &c. Viuian. de Iurepatr. par. 2. lib. 8. cap. 1. nu. 1. & ſeq. Gonz. loco cit. d. gloſ. 62. nu. 9.* quod Parochus extra ſuam parochiam, vel etiam extra territorium, vel diœceſim Epiſcopi poteſt ſuos ſubditos, ſeu parochianos ſacramentaliter abſoluere à peccatis. ſed contrarium ſaltem quoad Regulares decernitur *in conſtit. Clementis X. incip. Superna magni Patrisfam quam ſupra retulimus cap. 3. q. 23. nu. 264.*

6 Quæritur 2. an iuſpatronatus tranſeat cum venditione loci, ſeu caſtri, in quo iuſpatronatus exiſtit? Reſp. affirmatiuè, *cap. ex litteris, vbi gloſ. & DD. de iurepatr. Bald. in l. edicto, nu. 48. verſ. idem ſi vendo &c. C. de Edict. Diu. Adrian. toll. Couar. var. lib. 2. cap. 18. nu. 8.* vbi dicit, quod ven-

7 dita hæreditate in ipſum emptorem tranſit cum ea vniuerſitate iuſpatronatus, *Mantic. deciſ. 140.* vbi, quod iuſpatronatus

8 tranſit in vſufructuarium omnium bonorum, *latè Viuian. de Iurepatr. lib. 4. cap. 1. num. 1. & ſeq.* vbi, quod iuſpatronatus tranſit in Maritum, cum vniuerſitate data

9 in dotem, vel cum caſtro, villa, feudo, & ſimilibus, quæ ſub ſe verè vniuerſitatem continent, *Garc. de Benef. par. 5. cap. 9. nu. 147. & ſeq.*

10 An verò iuſpatronatus tranſeat in conductorem Caſtri, ſeu Villæ? Reſp. negatiuè, niſi in conductorem ex conuentione vtile dominium tranſiret, *d. cap. ex litteris, de Iurepatr.*

11 Limita 1. vt prædicta concluſio procedat, quando conſtat, quod iuſpatronatus eſt de pertinentijs Caſtri, vt quia fuerit erectum à Barone vti tali; ſecus ſi ſumus in dubio: quo caſu iuſpatronatus præſumitur erectum à Barone vti perſona priuata, ideòque vendito Caſtro iuſpatronatus non tranſit cum Caſtro, *Andr. de Iſern. in cap. 1. de controuer. int. maſcul. & fœm. quem refert, & ſequitur Genueuſ. in tract. de Eccleſ. q. 350.* ſubdens, quod præſumeretur erectum à Barone vti tali, ſi Capella fuerit erecta, ſeu conſtructa intra palatium ipſius Baronis.

12 Limita 2. in fideicommiſſario: nam in eum non tranſit iuſpatronatus reſtituta hæreditate iure fideicommiſſi vniuerſalis, ſed remanet apud ipſum hæredem grauatum, *l. quia perinde, ff. Ad Trebell.* vbi, reſtituta hæreditate iura ſepulchrorum apud hære-

13 dem remanent, *Couar. var. reſol. d. lib. 2. cap. 18. nu. 8. & ità pluries deciſum fuiſſe in Sacro Rota Romana Auditorio refert Viuian. d. lib. 4. cap. 5. nu. 28.* quod à teſtantis voluntate iure præſumpta deducitur, quia cum apud primum hæredem maneat directum, & honorificum hæredis nomen, quo ipſum teſtator decorauit, ideò iura ad hono-

honorem potius, qnam ad peeuniarium commodũ pertinentia. & quæ nomen verũ hæredis præmittunt, non ſunt fideicommiſſariò tradeuda, *vt inquit Couar. loco cit.*

14 Limita 3. in creditore: nam ſi ei datum fuerit pignus Vniuerſitatis bonorum, in qua exiſtat iuſpattonatus, non tamen in ipſum tranſit iuſpatronatus, *gloſ. & DD. in cap. cum Bertoldus, de re iud.* quia creditor percipit fructus nomine debitoris, eoſque ſoluto debito tenetur reſtituere, vel in ſortem imputare, ſeu cum credito compenſare, *cap. 1. & 2. de Vſur. l. 1. & 2. C. de Pignor. act.* fructus autem, qui conſiſtit in præſentatione, nec debitori poteſt reſtitui, neque cum debito compenſari, *vt poſt gloſ. & Abb. in d. cap. cum Bertoldus, obſeruat Mantic. dec. 140. num. 12. Garc. de Beneſ. par. 5. cap. 5. nu. 10. & ſeq. Neguſ. de Pignor. 2. mem. 2. part. princip. num. 60.* & quod ius præſentandi annexum Caſtro, non tranſeat in ereditorem, qui iure pignoris caſtrum poſſidet, dixit *Rota in Legionen. parochialis de Villalob. 19. Ianuarij 1596. coram Litta.*

15 Obſerua tamen, quod ſi creditor immiſſus fuerit in poſſeſſionem Caſtri, & pertinentiarum illius, ad eumdem creditorem ſpectaret fructus, & exercitium iuriſdictionis; & ideò poterit deputare non tantùm colonos pro colendis agris, ſed etiam officiales pro adminiſtranda iuriſdictione, *Bart. in l. fin. nu. 2. ff. ſolut. matrim. Rot. in Tiburtina Caſtri Sambuci 5. Maij 1581. coram Clemente VIII. & in Romana Saluiani 16. Maij 1631. coram Durano, in impreſſ. deciſ. 298. num. 5. & 6.* vbi, quod pertinentiarum appellatione venit etiam iuriſdictio: quicquid ſit, quando creditor fuit immiſſus ſimpliciter in poſſeſſionem Caſtri, aut rerum illius, *de quo vide Pariſ. conſ. 20. nu. 50. & ſeq. lib. 1. Couar. pract. quæſt. cap. 1. nu. 10. Boer. dec. 50. per tot.*

16 Quæritur 3. an requiratur conſenſus Epiſcopi in translatione iuriſpattonatus? Reſp. quod regulariter requiritur, *cap. illud, cap. præterea 2. de iurepatron. latè Viuian. eod. tit. par. 1. lib. 4. cap. 1. & ſeq.* vbi obſeruat, quod ideò requiritur huiuſmodi conſenſus, vt Ordinarius aduertat, an interuenerit labes ſimoniaca, *ex trad. per Abb. in cap. illud, nu. 6. de Iurepatr. quem refert, & ſequitur Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 71. nu. 13.* item vt cognoſcat Epiſcopus, an laici, in quos iuſpatronatus transfertur, ſint capaces, an contra eos militet ſuſpicio fraudis, vel detrimenti Eccleſiæ, *Rot. in Piſana Capellaniæ 24. Nouembris 1586. coram Bubal. quam refert Viuian. vbi ſupra cap. 4. poſt nu. 74.*

17 Limita, quando iuſpatronatus à laico donatur Eccleſiæ, quia tunc valet donatio ſiue conſenſu Epiſcopi, *cap. vn. de Iurepatr. in 6. Abb. in cap. illud, nu. 4. de Iurepatr. Gratian. diſcept. Forenſ. cap. 177. num. 3. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 71. nu. 11. Viuian. d. par. 1. lib. 4. cap. 1. nu. 16.*

18 Obſerua tamen, quod ſi ab Eccleſia iuſpatronatus donatur alteri Eccleſiæ, non valeret huiuſmodi donatio, niſi de conſenſu Papæ, *extrau. Ambitioſæ, de Reb. Eccleſ. non alien. cap. ſine exceptione, 12. q. 2. Rota in Bracaren. Iuriſpatr. 7. Maij 1599. coram Card. Seraphino, in impreſſ. deciſ. 1312. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. nu. 33.*

19 Limita 2. quando iuſpattonatus ceditur, ſeu donatur compattono, quia neque in tali caſu requiritur conſenſus Epiſcopi, *Abb. in cap. ex inſinuatione, nu. 4. de Iurepatr.* vbi aduertit, quod hæc non eſt propriè donatio, ſed potius proprij iuris relaxatio, eum quilibet Patronus habeat ius in ſolidum, *latè Barboſ. d. alleg. 71. nu. 28. & ſeq. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. num. 31:*
20 ſubdens, quod requiritur Epiſcopi conſenſus in donatione iuriſpatronatus facta à Patre ad fauorem filij, quia filius viuente Patre nullum ius habet in iurepatronatus Patri competente.

21 Limita 3. quando iuſpatronatus per ſucceſſionem in hæredem transfertur, quia neque tunc requiritur conſenſus Ordinarij, ſiue hæres ſit ſuus, ſiue extraneus, ſiue ſuccedat ab inteſtato, ſiue ex teſtamento, *cap. ex litteris, & cap. cum ſæculum, vbi Abb. de Iurepatr. clem. plures, eod. tit. Barboſ. d. alleg. 71. nu. 3. & ſeq. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. nu. 14.*

22 An verò requiratur conſenſus Epiſcopi, ſi titulo legati iuſpatronatus alicui relinquatur? Reſp. affirmatiuè, ſi relinquatur laico, ſecus ſi relinqueretur Eccleſiæ, *Abb. in d. cap. illud, nu. 4. de Iurepatr. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. nu. 18.*

23 Limita 4. quando transfertur ex venditione Villæ, ſeu Caſtri, cui annexum eſt iuſpatronatus, *d. cap. ex litteris, & cap. cum ſæculum, Abb. in cap. illud, nu. 4. eod. tit. de Iurepatr.* vbi dicit, quod vendita Vniuerſitate, cui annexum eſt iuſpatronatus, non requiritur Epiſcopi conſenſus, dummodò iuſpatronatus non exprimatur: nam ſi venditor diceret, vendo tibi talem Villam cum iurepatronatus in ea exiſtente, non valeret venditio reſpectu iuriſpatronatus, *Barboſ. d. alleg. 71. num. 3. & ſeq. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. num. 6.*
24 *& ſeq.* vbi dicit, quod contractus eſſet ſimoniacus, ſi in venditione hæreditatis

iuſpa-

iuſpatronatus principaliter , & coniunctiuè per copulam exprimeretur: ſecus ſi declaratiuè, & acceſſoriè, *Rot. in Calagurritana præbeminentiarum* 18. *Decembris* 1592. *coram Giptio*, *&* *in Pampilonen. iuriſpatronatus* 9. *Februarij* 1588. *coram Card. Pamphilio*.

25 Limita 5. in iurepatronatus nondum formato, puta ſi ad inſtantiam fundatoris, vel eius hæredum uondum fuerit erectum beneficium, nec reſeruatum iuſpatronatus: ratio eſt , quia iura requirentia Epiſcopi conſenſum in translatione iuriſpatronatus, loquuntur de iurepatronatus iam formato, & in eſſe deducto, *vt colligitur ex d. cap. illud, & ex cap. præterea* 2. *de Iurepatr.*

26 Notandum tamen eſt , quod licèt non poſſit quis ſine conſenſu Epiſcopi iuſpatronatus in alium transferre , cum conſenſus Epiſcopi huiuſmodi translationem operetur: poteſt tamen in alium cedere ius ſuum ſine conſenſu Epiſcopi, quo caſu talis ceſſio valida eſt in præiudicium ipſius cedentis, *Rot. deciſ.* 17. *aliàs* 873. *de Iurepatr. in antiq. Gratian. diſcept. for. cap.* 177. *nu.* 15.

27 Quæritur 4. an iuriſpatronatus vſurpatio præſumatur in Eccleſia habente iuriſdictionem in loco ? Reſp. negatiuè , *Rota in Papien. Iuriſpatronatus* 28. *Iunij* 1630. *coram Pirouano* , *& declarauit Sac. Congregatio in Sublacen.* 12. *Septembris* 1621. in iurepatronatus Abbatis temporalem iuriſdictionem habentis, in quo non requiruntur probationes tam exactæ, prout Cōcilium Tridentinum exigit in ijs perſonis , in quibus præſumitur vſurpatio; ratio eſt , quia in Eccleſia Domina Caſtri ceſſat ſuſpicio , quæ militat contra laicum habentem iuriſdictionem in loco ; nam Prælatus iuſpatronatus non acquireret ſibi, aut hæredibus , ſed Eccleſiæ , *Abb. in cap. ad audientiam* , *nu.* 12. *de Eccleſ. ædif. Felin. in cap. cum venerabilis, nu.* 32. *de except.* Rot. *inter Recentior. deciſ.* 6 *par.* 1. *& in Leodien. Parochialis* 27. *Ianuarij* , *&* 5. *Maij* 1627. *coram Pirouano* , *prout refert Ferentill. ad Buratt. dec.* 832. *nu.* 5.

28 Quæritur 5. an & quando in Eccleſia conuentuali acquirere quis poſſit iuſpatronatus ? Reſp. quod in ea non acquiritur Iuſpatronatus, niſi ex priuilegio Apoſtolico; & ideò non ſufficeret probare dotationem, aut fundationem cum aſſenſu Diœceſani, niſi conſtet etiam de priuilegio , *cap. hinc eſt etiam*, 16. *qu.* 1. *gloſ. in cap. nobis* , *ver. niſi aliter, de Iurepatr.* Mohedan. *dec.* 10. *num.* 2. *&* 3. *eod. tit. de Iurepatr. Put. dec.* 356. *nu.* 2. *&* 3. *lib.* 2. *in correct. Card. Seraphin. dec.* 1305. *num.* 5. *& dec.* 1353. *nu.* 5. *& dec.* 1395. *nu.* 2. *&* 3. vbi ampliat, etiamſi eſſet conuentualis habitu , non actu . Vnde is, qui dotauit, vel fundauit Monaſterium , ſeu Eccleſiam conuentualem , licèt iuſpatronatus acquirat quoad alia iura, non tamen poteſt Prælatum , ſeu Priorem in ea præſentare abſque Apoſtolico priuilegio ; quinimò nec valeret con-
29 ſuetudo , vt laicus interſit cum Clericis in electione Prælati , licèt electione iam facta aſſenſus Patroni poſtulari debeat , vt poſſit contra electum excipere, ſi non eſſet idoneus, *d. cap. nobis, vbi Abb. & alij, de Iurepatr. cap. ſacroſancta, & cap. Maſſana,*
30 *de elect.* quod quidem procedit , quando iuſpatronatus reſeruandum eſſet in tota Eccleſia conuentuali ; ſecus ſi de conſenſu Epiſcopi in aliquo Altare, ſeu Capella Eccleſiæ conuentualis , ſeu regularis erectum fuerit beneficium, ſeu iuſpatronatus : hoc enim caſu poteſt Patronus rectorem præſentare in dicta Capella , nec ad id requiritur priuilegium Papæ, ſed ſufficit cōſenſus Prælati , ſeu Prioris , & Capituli , *Abb. in d. cap. nobis, num.* 1. *Rota in Segobien. Capellaniæ* 28. *Febr.* 1625. *coram Vbaldo* , *prout refert Ferentill. ad Buratt. dec.* 1. *nu.* 17. præſertim quia hæc non dicitur alienatio, ſed conceſſio ad vſum , ad quem res fuit fabricata , *Quaran. in ver. alienatio rer. Eccleſ. nu.* 29. *vide quæ diximus in tract. de* Regim. *Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 12. *nu.* 52. *quibus adde Ang. conſ.* 224. *quem refert Genuenſ. in tract. de Eccleſ. qu.* 439.
31 vbi dicit, quod licèt res immobilis non poſſit legari Capuccinis , aut alijs Religioſis incapacibus, *ad tex. in l. ſi in metallum, vbi Bart ff. de his, quæ pro non ſcript. hab.* legari tamen poteſt altari conſtruendo in Eccleſia Religioſorum incapacium , quia poſſunt in altare deſeruire Sacerdotes ſæculares de Religioſorum aſſenſu , de quibus videtur ſenſiſſe teſtator , *arg. l. ſi miles* , *ff. de milit. teſtam.* licèt non deſint Doctores, qui aſſerunt, quod quando legatur res immobilis Eccleſiæ , vel religioſis incapacibus, debetur in tali caſu æſtimatio, *ità Paul. de Caſtr. in l. apud Iulianum, §. conſtat, ff. de leg.* 1. *Io. Ant. Lanar. conſ.* 80. *quos refert, & ſequitur idem Genuenſ. loco cit. nu* 5. ſed hodie legata huiuſmodi, quando legatarij ex inſtituto, & obſeruantia regulæ ſunt incapaces , ad fabricam S. Petri de Vrbe ſpectant, *vide Quaran. in ver. fabrica S. Petri, verſ. ſi autem ipſi legatarij* .

32 Obſerua tamen , quod ſi Patronus abſq; cauſa ſuum aſſenſum electo præſtare recuſat, contradictio non obſtaret , *vt d. Abb. in d. cap. nobis, in fin. de Iurepatr.*

33 Obſerua 2. quod Eccleſia conuentualis

dici-

dicitur, quando tres ad minus in collegio
ſunt, *l. Neratius, ff. de verb. ſignif.* quam-
nis in vno etiam ius Collegij conſeruetur,
l. ſicut §. vlt. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom.
gloſ. in cap. 1. *ver. duo, de elect.* vbi, quod
duo faciunt congregationem, *& in d. cap.*
nobis, ver. in conuentuali.

34 Quæritur 6. an detur appellatio ab in-
ſtitutione præſentati vertente lite inter
plures patronos? Reſp. affirmatiuè etiam
quoad effectum ſuſpenſiuum; & ideò in-
ſtitutio, & collatio, ac poſſeſſio capta pen-
dente termino ad appellandum, vel poſt
appellationem, eſt attentata, *Greg. dec.* 91.
Buratt. dec. 72. *&* 625. *Duran. deciſ.* 280.
nu. 1. *Rota apud Scacc. poſt tract. de appell.*
deciſ. 18. *& in Recentior. deciſ.* 268. *par.* 8.
35 vbi, quod hoc procedit in inſtitutione
iudiciali, quæ emanauit in contradictorio
iudicio, & cum cauſæ cognitione; hæc
enim habet abſolutè vim diffinitiuæ, & gra-
uat competitorem; ſecus in inſtitutione
extraiudiciali, quia huiuſmodi inſtitutio
de ſui natura non comparente contradicto-
re eſt mera interlocutoria, nec ſortitur
naturam diffinitiuæ, niſi inter inſtitutum,
& inſtituentem, qui videlicet inſtitutio-
nem reuocare non poteſt; vnde talis inſti-
tutio non admittit appellationem ſuſpen-
ſiuam, & per conſequens executioni ſta-
tim mandari poteſt abſque labe attenta-
torum, *Lancellott. de Attent. par.* 2. *cap.* 4.
nu. 725. *latè Beltramin. ad Greg. dec* 251.
num. 14. *Gonz. ad reg.* 8. *in tit. de nullit.*
nu. 14. *& ſeq. Viuian. de Iurepatr. lib.* 11.
cap. 9. *nu.* 10. *& ſeq. Rot. deciſ* 197. *nu.* 1.
& ſeq. par. 5. *tom.* 1. *Recent. Merlin. dec.*
691. *nu.* 5. idque locum habet, etiamſi
lis in iudicium deducatur, antequam ca-
piatur poſſeſſio: quia neque tunc talis poſ-
ſeſſio poſt motam litem capta, eſſet atten-
tata, quando extraiudicialiter proceſſum
fuit ad inſtitutionem, niſi vltra litis pen-
dentiam interceſſerit inhibitio, *Rota in*
Neapolitana Altaris priuilegiati 23. *Iunij*
1614. *coram Coccino, quam refert Beltra-*
min. ad Greg. d. dec. 251. *num.* 14. *vbi ità*
intelligit aliam Rotæ deciſionem in Leodien.
Abbatiſſatus 31. *Maij* 1606. *coram Card.*
Sacrato, Pariſ. de Reſignat. lib. 2. *qu.* 3.
36 *nu.* 28. *& ſeq.* vbi addit, quod ſi reſigna-
rio fiat ante motam litem, poteſt Reſi-
gnatarius poſſeſſionem lite pendente ca-
37 pere abſque metu attentatorum, quia
actus geſtus poſt litem motam non eſt at-
tentatus, quando eſt conſecutiuus, & ac-
ceſſorius ad titulum, qui præcedit litem,
vide Pariſ. conſ. 172. *num.* 12. *vol.* 4. *Bel-*
tram. ad Greg. d. dec. 251. *nu.* 14. *verſ. ſed*
hoc patitur &c. Merlin. dec. 10. *nu.* 6.

38 Obſerua tamen, quod ſi talis eſſet fori,
ſeu loci conſuetudo, vt appellatio in tali
caſu operetur effectum deuolutiuum tan-
tùm, non autem ſuſpenſiuum, ea eſſet om-
ninò ſeruanda, cum concernat fauorem
Eccleſiæ, *arg. cap. conſultationibus, de Iure-*
patr. Viuian. d. lib. 11. *cap.* 4. *nu.* 93. Rot.
dec. 1155. *verſus fin. par.* 3. *lib.* 3. *diuerſ.*
Lancell. de Attent. d. par. 2. *c.* 4. *n.* 720. *& ſeq.*
vbi addit, quod nec diceretur attentata
poſſeſſio præſentati à Patrono, qui eſſet in
quaſi poſſeſſione præſentandi, vel quando
inter præſentatos non fuiſſet lis conteſtata,
vel quando præſentatus, & inſtitutus ab
Ordinario, immitteretur in poſſeſſionem
ab eodem Ordinario, coram quo lis pen-
debat; ſecus ſi immitteretur in poſſeſſio-
nem ab alio Iudice, *ex deductis per Rot.*
in Tuden. Parochialis de Tabuchia 29.
Nouembris 1567. *coram Grato, & in*
Calaguritana beneficij 25. *Ianuarij* 1554.
coram Auguſtino, & in Aſtoricen. Paro-
chialis S. Auguſtini 10. *Decembris* 1563.
coram Sarmiento, quibus adde Theodoſ.
Rub. in ſuis ſingular. par. 1. *circa deciſ.*
Oradin. 584. *lib.* 1. *nu.* 4. *& ſeq.* vbi dicit,
39 quod in attentatis magis ponderatur
contemptus Iudicis, qui ſententiam tulit,
quàm ius agentis, Merlin. *dec.* 691. *num.* 6.
vbi, quod attentati ſubſtantia potiſſimum
conſiſtit in læſione maieſtatis Iudicis, *&*
40 *dec.* 687. *nu.* 7. vbi, quod attentati vitiũ
ceſſat, quando aliquid geritur de manda-
to Iudicis, peracto iudicio, & alia lite non
pendente, *Greg. dec.* 486. *nu.* 4 *&* 7. *Rot.*
dec. 2. *aliàs* 13. *de reſtit. ſpol. in nou.* Man-
tic. dec. 31. *nu.* 3. *Chartar. deciſ.* Gen. 111.
41 *nu.* 6. ſubdens, quod ſi Iudex à quo ap-
pellationem admiſit, non poteſt vltra pro-
cedere, cum per talem admiſſionem à ſe
abdicauerit omnem iuriſdictionem, *Bu-*
ratt. dec. 72. *nu.* 5. Ridolfin. *in Prax. iudic.*
par. 2. *cap.* 15. *nu.* 61. *&* 64.
42 Obſerua 2. quod attentata non poſſunt
reuocari ad inſtantiam eius, de cuius non
iure conſtat, præſertim ſi reuocatio huiuſ-
modi attentatorum tendat ad reſtitutio-
nem poſſeſſionis adeptæ lite pendente, nè
per hoc detur vitioſus ingreſſus ius non
habenti, Rot. *dec.* 2. *vt lit. pend. in nou. &*
dec. 6. *num.* 9. *par.* 2. *diuerſ.* Merlin. *dec.*
450. *nu.* 19. vbi, quod reo, & poſſeſſori ſat
eſt vincere per non ius actoris; requiritur
tamen ad hunc effectum, quod clarè, &
notoriè conſtet de non iure petentis, quia
tunc non eſſet locus reuocationi attenta-
torum: niſi fortè Iudex propter contem-
ptum ſui iuris, ſiue legis ex puro, & mero
officio ſuo vellet illa reuocare in pœnam
attentantis, Rot. *dec.* 2. *aliàs* 13. *num.* 1. *de*

b *reſtit.*

reſtit. ſpoliat. in nou. Greg. dec. 91. nu. 8.
& ibi Beltram. num. 12. Buratt. dec. 569.
44 nu. 5. vbi dicit,quod attenrata reijciun-
tur ſtanre bono iure attentantis , Rot. dec.
323. nu. 6. par. 4. tom. 2. Recent. vbi,quod
ad hunc effectum non dicitur conſtare de
bono iure , niſi per confeſſionem partis,
vel rem indicatam . Similiter attentata
reijciuntur , quando ſunr rurbida , ſeu
45 magna ex parte dependent à negotio
principali, vel quando fuit fruſtratoriè ap-
pellatum ad litem in longum protrahen-
dam, vel quando fuit attenratum per viam
viſitationis, Rota in recent. dec. 426. nu. 16.
par. 5. tom. 2. & dec. 251. num. 1. & ſeq.
par. 3. Duran. dec. 313. nu. 13. queniad-
46 modum nec reuocanrur appellatione de-
ſerta : videtur enim renunciaſſe attentaris
qui paſſus eſt , ſenrentiam tranſire in iudi-
catum , Buratt. dec. 77. per tot. Scace. de
47 Appellat. qu. 15. num. 70. quod tamen
procedir,quando attenrata commiſſa ſunt
poſt decem dies , ſiue poſt terminum datũ
ad appellandum , tunc enim obſtat res in-
dicata ; ſecus ſi attentara perpetrata ſunt
inrra decem dies datos ad appellandum ;
quia tunc reuocantur etiam lite deſerta ,
non quidem ex priuilegio,nec per modum
attentatorum,ſed per viam nullitatis, Scac.
d. q. 15. nu. 74. & ſeq. & qu. 17. limit. 47.
48 mem. 1. nu. 173. ſubdens , quod deſerta
appellatione ceſſat quidem priuilegium
agendi ſummariè abſque litis conteſtatio-
ne ad reuocationem attentatorum , ſed
adhuc durat remedium agendi principa-
liter, via ordinaria, Caſ. de Graſſ. deciſ. 2
de appell. Card. Seraphin. deciſ. 229. Rota
deciſ. 685. nu. 3. & ſeq. par. 3. Recent. Fe-
rentill. ad Buratt dec. 63. nu. 14. & dec. 77.
nu. 11. Duran. dec. 177. nu. 5. Ridolfin. in
Prax. iudic. par. 2. cap. 15. nu. 53.
49 An verò detur appellatio à ſententia
lata ſuper reuocatione attentatorum ?
Reſp. affirmatiuè, quia licèt ſit interlocu-
toria, cum per eam non rerminetur nego-
tium principale, habet tamen vim diffiniti-
uæ , tamquam lata ſuper exceprione per-
emptoria , maximè ſi per eam fieret reſti-
tutio poſſeſſionis adeptæ lite, vel appella-
tione pendente, vel poſt inhibitionem ,
Rot. dec. 11. alias 85. de Appell. in nou. latè
Scacc. de appellat. q. 17. limit. 47. mem. 1.
nu. 172. quod eo magis procederet,quan-
do actum fuit principaliter ad reuocatio-
nem attenratorum per viam actionis , aut
aliàs via ordinaria nõ priuilegiata, Ridolfin.
in Prax. iudic. par. 2. cap. 15. nu. 102. & ſeq.
50 vbi, quod datur etiam appellatio,ſi Index
attentata reuocare recuſauerit , vel ſi pro-
nunciauerit,attentata non eſſe reuocanda.

51 Obſerua 3. quod vbi contentio eſt inter
plures præſentatos , præfertur is, qui præ-
ſentatus eſt ab exiſtente in quaſi poſſeſſio-
52 ne præſentandi, ità vt ſi euincatur iuſpa-
tronatus , non inde tamen ralis præſenta-
tus remouendus ſit , ſed veris patronis in
futurum dumtaxat reſeruatur exercitium
eorum iuris præſentandi, cap. conſultationi-
bus , cap. ex litteris , vbi DD. de Iurepatr.
cap. querelam , de elect. cap. cum olim , de
cauſ. poſſ. & propr. Card. Seraphin. dec. 875.
num. 3. & dec. 884. num. 3. Card. Mantic.
dec. 86. nu. 1. Rot. in recent. dec. 181. nu. 1.
& dec. 274. nu. 6. par. 2. Merlin. dec. 454.
num. 2. & ſeq. & dec. 450. num. 1. & ſeq.
53 vbi ſubijcit, quod non eſſet præferendus
præſentarus ab exiſtente in quaſi poſſeſ-
ſione , quando vel ex re indicata , vel ex
confeſſione, vel ex inſtrumento ſundatio-
nis inconrinenti apparet de proprietate ,
quia proprietas abſorbet poſſeſſionem ,
& veritas præferri debet opinioni, ſeu præ-
ſumptioni, Abb. in d. cap. conſultationibus,
nu. 3. & 9. Rot. apud Poſtium poſt tract.
Mandat. de manuten. dec. 285. 332. & 333.
& in recent. dec. 197. nu. 6. & ſeq. par. 5.
54 tom. 1. vbi , quod Epiſcopus non poteſt
inſtituere , quando ante præſentationem
fuit mota lis contra exiſtentem in quaſi
poſſeſſione præſentandi .
55 Obſerua 4. quod ex actu facto , ſeu ad-
miſſo ſine præiudicio iuris alterius , non
acquiritur quaſi poſſeſſio præſentandi,quia
dicta clauſula præſeruat ius tam in petito-
rio,quam in poſſeſſorio, Garc. de beneſ. par. 5.
cap. 5. nu. 65. Viuian. de Iurepatr. par. 2.
lib. 5. cap. 2. ſub nu. 12. & lib. 11. cap. 6.
nu. 13. Poſt. d. tract. obſeru. 32. num. 16.
Rot. in Maioricen. Iuriſpatr. 4. Decembris
1587. coram Rub. quam refert Ferentill.
ad Buratt. dec. 633. nu. 16.
56 Quæritur 7. an Iuſpatronatus à laico re-
lictum Confraternitati laicorum, vel illius
Cuſtodibus , cenſeatur Eccleſiaſticum , vel
laicale ? Reſp. quod aut relinquitur Con-
fraternitati, & tunc cenſetur eccleſiaſticũ ;
aut relinquitur Cuſtodibus, ſeu Prioribus,
& tunc cenſetur laicale ; ratio huius vlti-
mæ concluſionis eſt , tum quia in tali caſu
iuſpatronatus relinquitur Cuſtodibus, aut
Prioribus intuitu officij , aut dignitatis ,
prout illa laicis conueniunt,& dari ſolent,
57 non autem intuitu Eccleſiæ : tum etiam
quia Cuſtodes non repræſentant locum ,
quinimmò nec totam Confraternitatem ,
& propterea quod eis legatur , non cenſe-
tur Eccleſiæ legatum, latè Rot. in Romana
Beneficiatus S. Laurentij in Damaſo 7. Fe-
bruarij 1628. coram Durano , in impreſſ.
deciſ. 130.

58 Quæritur 8. an, ſi iuſpatronatus reli-
ctum ſit deſcendentibus, poſſit vltimus de-
ſcendens extraneo illud relinquere? Reſp.
affirmatiuè, quia in tali caſu remanet hoc
ius liberum in hæreditate vltimi deſcen-
dentis, *per tex. in l. qui ſolidum, 80. §. præ-
dium, ff. de leg.* 2. vbi, ſi fideicommiſſum
59 ad certas perſonas, vel certos gradus
coarctatum ſit, vltimus illius gradus poteſt
liberè res fideicommiſſo ſuppoſitas alie-
nare, *ex trad. per Peregrin. de fideicom. art.
52. nu. 2. & ità reſoluit Rot. apud Viuian.
de Iurepatr. deciſ. 12. nu. 1. & dec. 13. ſub
nu. 4. & in Recentior. deciſ. 286. nu. 11. &
12. & deciſ. 363. par. 5. tom. 1. Card. Sera-
phin. dec. 364. nu. 2. & ſeq. & deciſ. 378.
nu. 1. & ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Canonici Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, & alij ad reſidentiam adſtricti non poſſunt ab eorum Eccleſijs abeſſe vltra tres menſes ſub pœnis hic expreſſis: idemque procedit, ſi habeant priuilegium duorum menſium, nu. 7.*

2 *Canonici, & alij abſentes non poſſunt pro illis tribus menſibus diſtributiones quotidianas conſequi, niſi fructus omnes conſiſterent in diſtributionibus.*

3 *Abſentia Canonicorum poteſt dupliciter conſiderari, vel à loco, vbi Eccleſia ſita eſt, vel tantùm ab ipſa Eccleſia.*

4 *Canonici ſiue primo, ſiue ſecundo modo abfuerint, incidunt in pœnas Concilij Tridentini.*

5 *Qui vltra tempus à Concilio permiſſum notabiliter abſunt, mortaliter peccant.*

6 *Epiſcopus ob legitimam cauſam poteſt Canonicis facultatem concedere, vt abeſſe poſſint per quatuor menſes.*

7 *Canonici habentes priuilegium duorum menſium, gaudent hoc priuilegio, etiamſi vltra duos menſes abſint: priuantur tamen diſtributionibus debitis pro tempore, quod duos menſes excedit.*

8 *An Canonicus abſens vltra tres, vel duos menſes, teneatur in conſcientia reſtituere fructus.*

9 *An Clericus ad reſidentiam adſtrictus, poſſit inuito proprio Prælato accedere ad Romanam Curiam ad effectum proſequendi appellationem, vel oppreſſionem euitandi.*

CAP. XIII.

De Clericis non reſidentibus.

Quæſtio I.

Quomodo intelligenda ſit abſentia ad effectum vt Canonici incidant in pœnas Concilij Trident. ſeſſ. 24. de ref. cap. 12.

1 PRæmittendum eſt, quod ex dicto Sac.
Concilio Trident. obtinentibus in
Eccleſijs Cathedralibus, aut Collegiatis
dignitates, canonicatus, præbendas, aut
portiones non licet vigore cuiuslibet ſta-
tuti, aut conſuetudinis vltra tres menſes
ab eiſdem eccleſijs quolibet anno abeſſe:
ſaluis nihilominus earum eccleſiarum
conſtitutionibus, quæ longius ſeruitij tē-
pus requirunt; alioquin anno primo pri-
uandus eſt vnuſquiſque dimidia parte fru-
ctuum, quos ratione etiam præbendæ, &
reſidentiæ fecit ſuos: quod ſi iterum eadem
fuerit vſus negligentia, priuandus eſt om-
nibus fructibus, quos eodem anno lucra-
tus fuerit; creſcente verò contumacia,
contra eos iuxta Sacrorum Canonum con-
ſtitutiones procedi debet: *vide Barboſ. de
offic. & pot. Epiſc. par. 3. all. 53. & ſeq.*
vbi etiam obſeruat, non poſſe Canonicos
pro illis tribus mēſibus diſtributiones quo-
2 tidianas conſequi, niſi fructus omnes con-
ſiſterent in diſtributionibus, *vt cenſuit Sac.
Congregatio teſte Pariſ. de Reſign. lib. 1. q.
10. nu. 65. Gonz. ad reg. 8. Cancell. §. 7.
probem. nu. 182. Quaran. in ver. reſiden-
tia, verſ. item propoſitionem illam &c.*

3 Præmittendum 2. quod dupliciter poteſt conſiderari abſentia Canonicorum, vel à Ciuitate, ſeu loco, vbi Eccleſia ſita eſt, vel tantùm ab ipſa Eccleſia, cum poſſit in tali caſu præſens eſſe in Ciuitate.

4 His præmiſſis dicendum eſt iuxta communem Doctorum ſenſum, Canonicos, ſiue primo, ſiue ſecundo modo abfuerint, incidere in pœnas Concilij *d. cap.* 12. abſens enim dicitur non tantùm is, qui non eſt in Ciuitate, ſiue in continentia murorum illius, ſed etiam is, qui non eſt in loco particulari, ſeu vt alij loquuntur, loco loci, puta in cubiculo, Eccleſia, alioue loco, de quo agitur, *l. abſentem, vbi gloſ. & DD. ff. de Verbor. ſignif. latè Monet. in tract. de Diſtribut. quot. par. 2. q. 5. num. 1. & ſeq.* quod etiam clarè colligitur ex eodem Cō-

cilio,

čilio; *ibi ab eiſdem Eccleſijs quolibet annò abeſſe &c. & ità declarauit Sac. Congregatio Concilij teſte Garc. de Beneſ. par. 3. cap. 2. nu. 319. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod ſi vl-
5 tra tempus à Concilio permiſſum notabiliter abſint, peccant mortaliter, cum contraueniant grauiſſimo præcepto eiuſdem Cõcilij, nec ſatisfaciant propriæ obligationi: non enim eſt, nec dici poteſt lex purè pœnalis, *Viuian. de iurepatron. lib. 15. cap. 3. nu. 166. Piaſec. in Prax. Epiſcop. par. 2. cap. 3. nu. 10. verſus fin. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 53. nu. 122. & ſeq.* ſubdens, poſſe Epiſcopum ob legitimam cauſam Canonicis facultatem concedere,
6 vt abeſſe poſſint per quatuor menſes; idemque dicendum, ſi Canonici habeant priuilegium duorum menſium in anno,
7 quia iſti duo menſes cum lucro diſtributionum ſubrogantur in locum trium menſium, qui dantur à Concilio, *vide Bonacin. in tract. de Hor. canon. diſp. 2. q. 5. pun. 4. nu. 10. & ſeq.* vbi dicit, quod Canonici habentes priuilegium duorum menſium, ſi vltra duos menſes abſint, priuantur ſolum diſtributionibus debitis pro tempore, quod duos menſes excedit.

8 An verò Canonicus abſens vltra tres, vel duos menſes vt ſupra, teneatur in conſcientia reſtituere fructus? vide *Nauar. conſ. 3. lib. 3. Viuian. loco cit. num. 165.* vbi aſſerunt, non teneri, niſi condemnetur.

9 Addit *Ricc. in Prax. for. Eccleſ. par. 2. reſ. 264.* quod Clericus ad reſidentiam aſtrictus, etiam inuito proprio Prælato poteſt accedere ad Romanam Curiam ad effectum proſequendi appellationem, vel aliam oppreſſionem euitandi, licèt de honeſtate debeat licentiam petere, *per tex. in cap. omnis oppreſſus, 2. q. 6.*

SVMMARIVM.

10 *Quando nullus ex Eccleſiæ miniſtris intereſt Diuinis officijs, quotidianæ diſtributiones, quæ ad eos ſpectarent, ſi præſentes fuiſſent, Eccleſiæ debentur.*

11 *Si Canonici aliquot Diuinis officijs interſint, alij verò abſint, quotidianæ diſtributiones præſentibus accreſcunt; partes verò fructuum, qui abſentibus competerent, ſi præſentes forent, Eccleſiæ debentur: limitatur nu. 12.*

An diſtributiones poſſint remitti, ibidem nu. 11.

12 *Si omnes fructus in diſtributionibus conſiſtunt, tunc accreſcunt alijs, qui Diuinis horis interſunt.*

13 *Quid ſi ex ſtatuto, vel conſuetudine Eccleſiæ ſingulis Canonicis, vel omnibus, qui Diuinis interfuerint, certa portio eſt aſſignata.*

Diſtributiones præbendarum vacantium debentur præſentibus, nec reſeruantur ſucceſſoribus, ibidem.

Quæſtio II.

Quando diſtributiones, vel fructus non reſidentium in loco beneficij, vel eorum, qui horis Diuinis non interſunt, debeantur Canonicis, vel beneficiatis præſentibus, & quando debeantur Eccleſiæ:

10 DIco 1. quod ſi nullus ex Eccleſiæ miniſtris interſit Diuinis officijs, omnes quotidianæ diſtributiones, quę ad eos ſpectarent, ſi præſentes fuiſſent, Eccleſiæ debentur, *vt tradunt DD. in cap. vn. de Cler. non reſid. in 6.*

11 Dico 2. quod ſi Canonici aliquot Diuinis officijs interſint, alij verò abſentes fuerint, in quotidianis diſtributionibus receptum eſt, eas, quæ abſentibus, ſi præſentes forent, omninò competerent, præſentibus accreſcere; in ipſis verò fructibus principalibus à quotidianis diſtributionibus diſtinctis, abſentium partes ad Eccleſiam ſpectant, *cap. pen. de Cleric. non reſid. gloſ. communiter recepta in clem. 2. ver. ſuſpenſus de Vit. & hon. Cleric. latè Couar. var. reſol. lib. 3. cap. 13. nu. 7. verſ. Quod ſi Canonici &c.*

An verò diſtributiones quotidianæ remitti, ſeu donari poſſint? Reſpondet *Nicolius in ſuis floſcul. ſiue notabil. in ver. diſtributiones nu. 21.* quod donari poſſunt à quolibet Canonico pro parte ſibi contingente, etiam ei, qui non interfuit; non poſſunt tamen capitulariter remitti, *Concil. Trident. ſeſſ. 24. de ref. cap. 12. & cenſuit Sacra Congregatio teſte eod. Nicolio ibid.*

12 Dico 3. quod ſi omnes fructus in diſtributionibus conſiſtunt, de eis iudicandum eſt, prout de diſtributionibus; & ideò accreſcunt alijs, qui Diuinis horis intereſunt, *iuxta gloſ. receptam in clem. 2. ver. pars dimidia, de Aetat. & qual.*

13 Dico 4. quod vbi ex ſtatuto, vel conſuetudine Eccleſiæ cautum eſt, vt cuilibet Canonico, qui Diuinis officijs interfuerit, detur certa, ac definita quantitas, eo caſu portio abſentis non diuiditur inter præſentes, ſed in beneficium Eccleſiæ conuertitur; tunc enim non eſt locus iuri accreſcendi,

ſcendi, quia præſenti certa debetur quantitas, abſenti verò nulla. *l. ſi Titio, ff. de leg.* 2. neque in tali caſu aliqua inter eos coniunctio concurrit, cum nec re, nec verbis coniuncti ſint, *l. triplici, ff. de Verb. ſignif. latè Couar. d. lib. 3. cap. 13. num. 7.* vbi dicit, hoc procedere, quando ex patrimonio Eccleſiæ, cui miniſtratur, dantur reditus, & quotidianæ diſtributiones ipſis miniſtris nulla facta diuiſione redituum inter ipſam Eccleſiam, & eius miniſtros; ſi verò certa portio ſingulis non eſt aſſignata, ſed omnibus, itá vt inter eos, qui Diuinis interſunt, ſit diſtribuenda, tunc portiones abſentium intereſſentibus accreſcunt, ſeu portiones intereſſentium, propter abſentiam aliorum, iure non decreſcendi pinguiores fiunt, quia in hoc caſu & re; & verbis ſunt coniuncti, *Card. Mantic. deciſ. 226. per tot. latè Garc. de Benefic. par. 3. cap. 2. nu. 444. & ſeq. Couar. d. cap. 13. nu. 7.* vbi obſeruat, hoc vltimum procedere, quando miniſtri habent patrimonium, & reditus diſtinctos à reditibus Eccleſiæ.

Dico 5. quod diſtributiones præbendarum vacantium, etiam Theologalis, vel Pœnitentiariæ, ſemper dantur præſentibus, & nunquam reſeruantur ſucceſſoribus, *vt cenſuit Sac. Cong. teſte Nicolio in ſuis floſc. ſiue notabil. in ver. diſtributiones, nu. 7.*

S V M M A R I V M.

14 *Canonici aſſociantes ſuum Epiſcopum extra Eccleſiam Cathedralem, non lucrantur diſtributiones.*

15 *Abſentes à ſuis Eccleſijs, & ad Curiam accedentes pro vtilitate dictarum Eccleſiarum, lucrantur fructus, non autem diſtributiones.*

16 *Diſtributiones non dicuntur de corpore beneficij, ſed potius ſunt ſtipendium quoddam laboris.*

17 *Prouiſi de beneficijs non faciunt fructus ſuos, donec iuramentum fidei perſonaliter, & non per procuratorem præſtiterint, lucrantur tamen diſtributiones, etiamſi non iurauerint.*

18 *An, & quando habens indultum ad lucrandũ fructus in abſẽtia, lucretur diſtributiones.*

Quæſtio III.

An Canonici aſſociantes ſuum Epiſcopum extra Eccleſiam Cathedralem, lucrentur diſtributiones.

14 RESP. negatiuè, *cap. de cætero, cap. ad audientiam, de Cleric. non reſid. & cent.* [illegible]

ſuit Sac. Congregatio teſte Ricc. in Prax. for. Eccleſ. par. 3. reſ. 90. num. 22. & ſeq. vbi
15 etiam dicit, quod abſentes a ſuis Eccleſijs, & ad Curiam accedentes pro vtilitate Eccleſiarum, lucrantur fructus, non autem diſtributiones, *per tex. in cap. cum non de-*
16 *ceat, 3. de Elect. in 6.* diſtributiones enim non dicuntur de corpore beneficij, ſed potius sũt ſtipendium quoddam laboris, cum dentur ratione intereſſentiæ, & miniſterij perſonalis, *Ceſ. de Graſſ. dec. 5 nu. 4. de Præb. Rot. dec. 8. nu. 1. eod. tit. de Præb. in*
17 *nou. & dec. 402. nu. 4. par. 1. Diuerſ.* vnde licèt prouiſi de beneficijs non faciant fructus ſuos, donec iuramentum fidei perſonaliter, & non per procuratorem præſtiterint, *vt diſponit Conc. Tridentinum ſeſſ. 24. de ref. cap. 12.* diſtributiones tamen, quas interim lucrantur, faciunt ſuas, etiamſi non iurauerint, *vt declarauit eadem Sac. Con-*
18 *gregatio teſte Ricc. loco cit. nu. 9.* idemque dicendum eſt in habente indultum ad lucrandum fructus in abſentia; hoc enim non extenditur ad diſtributiones, niſi in indulto dicatur, quod impetrans percipiat prouentus ac ſi præſens eſſet, & Diuinis officijs intereſſet, *gloſ. in cap. vn. ver. adfuerint, de Cleric. non reſid. in 6. Caſſ. dec. 1. eod. tit. Couar. lib. 3. var. cap. 13. nu. 2. verſ. Sic quamuis Princeps &c.* ſubdens, quod non debentur diſtributiones, ſi in gratia dicatur, quod impetrans percipiat fructus ac ſi reſideret.

S V M M A R I V M.

19 *Canonicus non lucratur diſtributiones, niſi Diuinis officijs in Eccleſia interfuerit, etiamſi præſens ſit in loco, vbi ſita eſt Eccleſia: limitatur nu. 20. 21. & 22.*

20 *Canonicus abſens ex cauſa infirmitatis lucratur diſtributiones, etiamſi ex propria culpa in morbum inciderit; limitatur nu. 23.*

21 *Canonicus iniuſtè bannitus, relegatus, vel carceratus, aut alio impedimento detentus, non amittit diſtributiones: limitatur nu. 23.*

Quid ſi fuerit carceratus, vel relegatus ob propriam culpam, ibidem d. nu. 23.

22 *Canonicus abſens ob euidentem Eccleſiæ vtilitatem, lucratur diſtributiones: limitatur nu. 23. & 25.*

23 *Canonicus, qui non fuit ſolitus reſidere, ſeu Diuinis intereſſe, amittit diſtributiones, etiamſi abfuerit ex cauſis prædictis.*

24 *Canonicus iniuſtè carceratus, excommunicatus &c. ſi commodè potuit vitã innocentiam*

centiam probare, & non fecit, non poteſt diſtributiones repetere.

25 *Canonicus abſens propter Eccleſiæ vtilitatem, ſi ad id habeat congruum ſalarium, non percipit diſtributiones.*

26 *Quando quis dicatur ſolitus intereſſe, vel non intereſſe Diuinis.*

27 *Iniuſtè carceratus, excommunicatus &c. poteſt repetere diſtributiones vel à Iudice iniuſtè procedente, vel à parte iniuſtè querelante, vel ab ijs, qui diſtributiones perceperunt; limitatur nu. 29. 30. & 31.*

28 *Donec pendet quæſtio ſuper iuſtitia, vel iniuſtitia cauſa, diſtributiones ſequeſtrari debent penes idoneam perſonam.*

29 *Diſtributiones remanentes in menſa Capitulari, ab ipſo Capitulo reſtituendæ ſunt iniuſtè carcerato, etiamſi fuerint inter Canonicos diuiſæ.*

30 *Canonici, qui bona fide diſtributiones conſumpſerunt, an teneantur in foro conſcientiæ ad earum reſtitutionem.*

31 *Iudex, qui ſeruato iuris ordine cenſuram tulit, aut carcerationem decreuit, ad reſtitutionem diſtributionum non tenetur.*

Canonicus à ſuo Epiſcopo miſſus ad viſitanda Apoſtolorum limina, an lucretur diſtributiones, ibidem.

Quæſtio IV.

An & quando Canonicus præſens in Ciuitate, vel Loco, vbi ſita eſt Eccleſia, lucretur diſtributiones quotidianas, licèt Diuinis Officijs in Eccleſia non interſit.

19 Regula eſt, quod Canonicus non lucratur diſtributiones, niſi Diuinis officijs in Eccleſia interfuerit, etiamſi præſens ſit in loco, vbi ſita eſt Eccleſia, *cap. vn. de Cler. non reſid. in 6.*

20 Hæc tamen regula limitatur quantum ad propoſitam quæſtionem, niſi Canonicus abſit ex cauſa infirmitatis: tunc enim lucratur diſtributiones ac ſi Diuinis officijs intereſſet, *d. cap. vn. §. qui verò*: cuius textus diſpoſitio procedit, etiamſi ex propria culpa in morbum inciderit, *ſecundùm veriorem opinionem Couar. var. reſol. lib. 3. cap. 13. nu. 8. verſ. ſeptimò quotidianæ diſtributiones &c. quem ſequitur Monet. in tract. de Diſtribut. quot. par. 2. q. 6. nu. 11. vbi refert, ità declaraſſe Sac. Congregationem Concilij Tridentini.*

21 2. Limitatur, quando Canonicus ex iuſta, & rationabili corporis neceſſitate abeſſet, puta ſi iniuſtè fuerit bannitus, relegatus, vel carceratus, aut alio impedimento detentus; hoc enim caſu diſtributiones non amitteret, *vt colligitur ex d. cap. vn. §. qui verò*. quod procedit, etiamſi reſpectu Iudicis iuſtè fuerit captus, carceratus, & tortus, quia nimirum ad id habuerit ſufficientia inditia; nam ſi per ſententiam fuerit abſolutus, reſtituitur ad omne, quod amiſit, & ſic ad diſtributiones quotidianas, quas lucratus fuiſſet, ſi Diuinis intereſſe potuiſſet, *Monet. d. par. 2. quæſt. 5. num. 80.* vbi, quod hoc procedit, dũmodò Canonicus non fuerit carceratus, ſeu relegatus ob propriã culpam, quia textus *in d. cap. vn.* intelligendus eſt de iuſto, & neceſſario impedimento, ſeu de neceſſitate iuſta, & rationabili, qualis eſſe non poteſt, vbi culpa præceſſit, *Nau. conſ. 11. de Cleric. non reſid. Gonz. ad reg. 8. gloſ. 5. §. 9. nu. 15. & 118. Garc. de Benefic. par. 3. cap. 1. n. 363. Gratian. diſcept. for. cap. 806. nu. 13. quibus adde Nicolium in ſuis floſcul. ſiue notabil. in ver. diſtributiones, nu. 12. & ſeq.* vbi deciſum refert, quod diſtributiones debentur pro tempore litis iniuſtæ concernentis principaliter intereſſe Eccleſiæ, ſeu Capituli, ſecus ſi ſecundariò.

22 3. Limitatur, vbi Canonicus abeſſet ob euidentem Eccleſiæ vtilitatem, *vt in d. textu, vide quæ diximus in tract. de Regim. Eccleſ. lib. 3. cap. 16. nu. 15. & ſeq.*

23 Obſerua tamen, quod nec infirmus, nec iniuſtè carceratus, nec abſens ob Eccleſiæ vtilitatẽ recuperarẽt diſtributiones amiſſas, niſi antea fuerint ſoliti reſidere, ſeu Diuinis intereſſe, *vt cenſuit Sac. Cong. teſte Nicolio in ſuis floſcul. ſiue notabil. in ver. diſtributiones, nu. 11. Monet. d. par. 2. q. 5.*

24 *nu. 21. & 43.* vbi dicit, quod is, qui iniuſto carcere detinetur, aut iniuſtè fuit excommunicatus, vel pulſus in exilium, ſi commodè potuit vitæ innocentiam probare, & impedimenta auferre, & non fecit, non poſſet diſtributiones repetere, quia potius ex propria negligentia, quam ex corporali neceſſitate abeſſe cenſetur; cum teneatur vti medijs opportunis, vt ad chorum accedat, *& q. 6. nu. 21. & q. 11. nu. 34. & 35.* vbi etiam dicit, quod abſens

25 propter Eccleſiæ vtilitatem, ſi ad id habeat congruum ſalarium, non percipiet diſtributiones, *Nau. in Man. cap. 25. nu. 124.*

26 Cenſetur autem quis ſolitus non intereſſe Diuinis ad effectum amittendi diſtributiones, ſi duobus, vel tribus præcedentibus annis vltra tres menſes ab Eccleſia, ſeu choro abſuerit, ſaluis earum Eccleſiarum conſtitutionibus, quæ longius ſeruitij tempus requirunt; quemadmodum ſolitus intereſſe dicitur, qui minori tempore abfuit;

fuit; ſicut enim abſentia vltra tres menſes ſufficit, vt quis priuari poſſit fructibus, licèt reliqua parte anni reſederit, ità etiam ſufficit ad amittendas diſtributiones, *vt colligitur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 24. de ref. cap. 12. verſ. præterea &c.* vnde qui vltra tres menſes præcedentibus annis abfuit, nullas recuperabit diſtributiones: qui verò minori tempore abfuerit, eas recuperabit pro rata temporis, quo anteà Diuinis interfuit, *vide Monet. d. par. 2. q. 5. num. 22. Bonacin. tom. 1. tractat. de horis canon. diſp. 2. q. 5. pun. 1. nu. 12 fol. 562.* vbi dicit, infirmo, qui aliquoties intereſſe conſueuerat, conferendas eſſe diſtributiones habita ratione temporis, quo ſolebat intereſſe, quia morbus hac in parte præſumitur cauſa abſentiæ quoad illam diſtributionum partem, quam infirmus probabiliter lucratus fuiſſet, *Capic. deciſ. 163. nu. 3. Menoch. lib. 3. præſumpt. 6. num. 39. Creſcent. dec. 1. de conſuet. Pen. deciſ. 664. num. 6.*

27 Sed quæres, à quo huiuſmodi diſtributiones recuperandæ, ſeu repetendæ ſint? Reſp. quod in tali caſu iniuſtè carcerato datur duplex actio, videlicet vel contra Iudicem iniuſtè procedentem, vel partem iniuſtè querelantem, vel contra eos, qui diſtributiones perceperunt, quibus quæſitum eſt ius reuocabiliter, & reſolubiliter in euentum, quo de iniuſtitia appareat, *cap. ſacro, §. cumque aduerſus, de ſent. excom. cap. ſuper cauſa, 2. q. 5. Nau. conſ. 11. de cleric. non reſid. Gonz. ad Reg. 8. gloſ. 5. §. 9. nu. 15. & 118. Garc. de Benef. par. 3. cap. 2. nu. 363. & par. 7. cap. 13. nu. 120. latè Monet. d. par. 2. q. 15. nu. 42. & ſeq.*

28 vbi etiam obſeruat, quod donec pendet quæſtio ſuper iuſtitia, vel iniuſtitia cauſæ, diſtributiones ſequeſtrari debent penes idoneam perſonam, vel ſaltem à Capitulo præſtanda eſt ſufficiens cautio propter difficultatem recuperationis, *Bonacin. de hor. canon. diſp. 2. q. 5. pun. 2. §. 1. nu. 5. verſ. negandum tamen non eſt &c. & §. 2. nu. 5. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 53. nu. 174. verſ. à quo autem &c. Ricc. in Prax. par. 3. reſol. 176. nu. 2.*

29 Notandum tamen eſt, quod diſtributiones remanentes in menſa capitulari, ab ipſo Capitulo reddendæ ſunt iniuſtè carcerato, vel excommunicato, cum conſtiterit, carcerationem, vel excommunicationem fuiſſe iniuſtam, aut nullam, etiamſi fuerint inter Canonicos diuiſæ, & diſtributæ, *Garc. de Benef. par. 7. cap. 13. nu. 122. vbi alios refert.*

30 Notandum 2. quod Canonici, quibus diſtributiones fuerunt applicatæ, non tenentur in foro conſcientiæ ad earum reſtitutionem, ſi bona fide eas conſumpſerunt, nec in re aliqua facti ſunt locupletiores: idemque dicendum eſt quoad

31 Iudicem, ſi bona fide, & ſeruato iuris ordine cenſuram tulit, aut carcerationem decreuit, *vide Bonacin. loco cit. d. §. 2. num. 6.*

Notandum 3. quod Canonico ad viſitanda Apoſtolorum limina miſſo à ſuo Epiſcopo, debentur non ſolum fructus ſuæ præbendæ, ſed etiam diſtributiones quotidianæ pro toto tempore acceſſus, manſionis, & reuerſionis ac ſi eo tempore Diuinis officijs continuò intereſſet; eodemque priuilegio gaudent duo Canonici Epiſcopum ad talem viſitationem comitantes, *vt pluries declarauit Sac. Congreg. Concilij teſte Nicolio in ſuis floſcul. ſine notabil. in ver. diſtributiones, nu. 10.*

SVMMARIVM.

32 *Parochus reſidere debet in domo ipſius Parochiæ, & non alibi: limitatur nu. 2. & ſeq.*

33 *Quid ſi Eccleſia parochialis domum pro Parocho non habeat.*

34 *An Parochus reſidere poſſit in paterna, vel Cognatorum domo.*

35 *Quid ſi Parochialis Eccleſia deſinat habere incolas, ſeu Parochianos.*

36 *Is, qui Vicarium amouibilem pro cura animarum exercenda deputat, tenetur etiam vt ſupra reſidere.*

37 *Reſidentia intelligenda eſt cum effectu, videlicet vt reſidens per ſe ipſum exerceat paſtoralia munera.*

38 *An Parochus excuſetur à reſidentia propter aeris intemperiem, aut domus incommoditatem.*

39 *Epiſcopus poteſt reſidere in qualibet parte ſuæ diœceſis.*

Quæſtio V.

In quo loco Parochus reſidere debeat.

32 RESP. quod regulariter reſidere debet in propria Eccleſia, & in domo ipſius Parochiæ, & non alibi, *Conc. Trident. ſeſſ. 23. de ref. cap. 1. & tradunt Canoniſtæ communiter in cap. quia nonnulli, & cap. conquerente, de cleric. non reſid.*

33 Obſeruant tamen DD. quod ſi Eccleſia propria careat domo, tunc permittitur habi-

habitatio in alia domo, quæ ſit intra limites parochiæ, aut ſaltem in vicina parochiali Eccleſiæ, vt inde commodè poſſit per ſeipſum ei inſeruire, *Garc. de Benef. par. 3. cap. 2. nu. 179. in 21. declarat. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 53. nu. 71. vbi referunt decretum Sac. Congregationis.*

34 Obſeruant 2. quod ſi Parochus relicta domo parochiali, ob ſui maiorem commoditatem, in paterna, vel cognatorum domo degat intra fines parochiæ, ſciente, ac tacente Epiſcopo, tutus erit in conſcientia, prout etiam Epiſcopus permittens, dummodò adminiſtrationi ſacramentorum, & cæteris curæ indigentijs præſto eſſe poſſit æquè benè, ac ſi in parochiali domo habitaret, *vt poſt Poſſeuin. de off. Curat. cap. 1. nu. 17. trad. Iordan. Elucubrat. diuerſ. tom. 2. de re benefic. lib. 10. tit. 40. nu. 56.*

35 Obſeruant 3. quod licèt Parochus teneatur in domo parochiali reſidere, etiamſi tantùm eſſent in illa parochia tres, vel quatuor incolæ, *vt d. Barboſ. loco cit. nu. 72.* tamen ſi parochialis Eccleſia in totum deſinat parochianos habere, non teneretur in ea reſidere: tunc enim dicitur curata habitu tantùm, non actu, & prouidetur de illa, ſicut de ſimplici beneficio, *Garc. d. par. 3. cap. 2. nu. 179. Iordan. d. lib. 10. tit. 40. nu. 43. vbi refert, ità deciſum fuiſſe à Sac. Congreg.*

36 Obſeruant 4. quod Vicarius amouibilis in exercitio curæ animarum arguit, curam eſſe penes deputantem, & ideò deputans tenetur etiam ad reſidentiam, vt ſupra, prout *cenſuit Sac. Cong. teste Garc. d. par. 3.*

37 *cap. 2. n. 179. in 11 declarat.* quæ quidē reſidentia intelligenda eſt cum effectu, videlicet quod per ſe obeat paſtoralia munera, non per ſubſtitutum, niſi quatenus ſupplere per ſe ipſum non valeat, quia Concilium *d. cap. 1. ſeſſ. 23.* perſonæ induſtriam requirit, quæ per alium ſuppleri non poteſt, *l. inter artifices, ff. de ſolut.* Parochus enim, etſi reſideat, ſi tamen officium ſuum non exerceat, non ſatisfacit præcepto reſidentiæ nec in foro interiori, nec exteriori, & ideò mortaliter, vel venialiter peccat pro qualitate culpæ, *vide Caiet. 2. 2. qu. 185. art. 5. Sot. de Iuſt. & Iur. lib. 10. qu. 3. art. 5. Fr. Emman. in Summ. tom. 2. c. 33. nu. 2. Poſſeu. de offic. Cur. cap. 1. num. 10. Iordan. d. lib. 10. tit. 40. nu. 58.*

38 Obſeruant 5. quod Parochus non excuſatur à reſidentia propter incommoditatem domus, ſeu habitationis parochialis, nec propter intemperiem aeris, *vt eſt communis Doctorum ſenſus, vide Garc. d. par. 3. cap. 2. nu. 179. in 25. declarat.* immò

39 nec Epiſcopus admittitur ad permutandū propter aeris intemperiem, dum in diœceſi adeſt aliquis locus puri aeris: poteſt enim reſidere in qualibet parte diœceſis, dummodò ad Cathedralem ſe conferat temporibus præſcriptis à Sacro Concilio Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 1. de ref.* nec remoueat Vicarium, & Tribunal à Ciuitate: *vt pluries reſoluit Sac. Congreg. teſte Nicolio in ſuis floſculis ſiue notabilib. in ver. Epiſcopus nu. 93. & colligitur ex d. Concilio loco cit. ibi, obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia, vel diœceſi reſidentiam &c.*

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus, qui fuit tranſlatus ad Eccleſiam ſuffraganeam, in Synodo prouinciali ſedere debet immediatè poſt Metropolitanum.*

2 *Canonicus, qui antea in eadem Eccleſia fuit prima dignitas, ſedere debet immediatè poſt Præpoſitum, & alios, qui dignitatem obtinent.*

3 *Reſignans canonicatum reſeruato ſibi regreſſu cum loco in choro, & Capitulo, ſi vigore huiuſmodi regreſſus iterum canonicatum obtineat, ſedere debet in priori, & antiquiori loco.*

4 *In quo loco ſedere debeat Vicarius Epiſcopi, vel conſtitutus à Papa, qui in eadem Eccleſia Canonicatum obtinet.*

5 *Epiſcopus Canonicus ſedere debet poſt priorem immediatè.*

6 *Vicarius Apoſtolicus poteſt cognoſcere etiam cauſas Epiſcopo delegatas.*

7 *Inter Regulares præcedentia debetur iuxta conſuetudinem loci, & ſi illa non adſit, ſeruatur conſuetudo Romana.*

8 *Cedens maioratum, cui annexa eſt dignitas Ducis, Marchionis &c. poſt ceſſionem retinet nomen, & præeminentias.*

9 *Proreges poſt depoſitum officium, excellentiæ titulum retinent.*

10 *Aduocatus, qui aduocationis officium depoſuit, appellatur clariſſimus, & torqueri non poteſt.*

11 *Parochus ſtolam deferens præcedit omnes alios presbyteros, & Rectores.*

CAP. XIV.

De Præcedentia.

1 Quæritur 1. in quo loco in Synodo Prouinciali ſedere debeat Archiepiſcopus, qui fuit tranſlatus ad Eccleſiam ſuffraganeam? Reſp. quod ſedere debet immedia-

mediatè poſt Metropolitanum in memoriam Archiepiſcopalis dignitatis, *arg. textus in l. 1. ff. de Alb. ſcrib. Quaran. in ver.*
2 *Conſilium Prouinciale, nu. 9.* eadem ratione videtur, quod Canonicus, qui antea in eadem Eccleſia fuit prima dignitas, ſedere debeat immediatè poſt Præpoſitum, & alios, qui dignitatem obtinent.

3 Quæritur 2. in quo loco ſedere debeat is, qui reſignauit Canonicatum reſeruato ſibi regreſſu cum loco in Choro, & Capitulo, ſi vigore huiuſmodi regreſſus canonicatum iterum obtinuerit? Reſp. quod ſedere debet in priori, & antiquiori loco, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 5. §. 9. ante nu. 101. verſ. Tertiò accedit &c. Gratian. diſcept. for. cap. 106. nu. 17.*

4 Quæritur 3. in quo loco ſedere debeat Vicarius Epiſcopi, vel Apoſtolicus, qui in Eccleſia Canonicatum obtinet? Reſp. quod Vicarius Epiſcopi, quando interuenit in habitu canonicali, ſeu vti Canonicus, ſedere debet in loco ſui Canonicatus; Vicarius verò Apoſtolicus, ſiue conſtitutus à Papa, cum omnes Epiſcopi prærogatiuas conſequatur, ſedere debet immediatè poſt primam dignitatem, ſeu poſt priorem, aut præſidentem Collegij, ſeu Capituli, *Grat. d. cap. 106. nu. 1. & ſeq. & nu. 26. Achill.*
5 *dec. 11. de Præb. & dignit.* vbi dicit, quod Epiſcopus Canonicus debet ſimiliter ſedere poſt Priorem immediatè, *Sbrozz. de Vi-*
6 *car. Epiſc. lib. 2. q. 135. nu. 7.* vbi addit, quod Vicarius Apoſtolicus poteſt cognoſcere etiam cauſas Epiſcopo delegatas, *& q. 25. nu. 20. Quarant. in ver. Capitulum ſede vac. num. 8. Barboſ. de Canon. & dignit. cap. 42. nu. 41. & ſeq. & de offic. & pot. Epiſc. par. 3. all. 54. nu. 165. Vulp. in prax. iudic. cap. 34. nu. 16. Dian. reſolut. mor. par. 8. tract. 4. reſol. 67.* ſi verò non interueniat in habitu canonicali, tunc præcedit omnes alios Canonicos, & dignitates, etiam primam poſt pontificalem, ſiue ſit Vicarius Epiſcopi, ſiue Apoſtolicus, *vt deciſum refert Nicolius in ſuis floſcul. ſiue notabil. in ver. præcedentia, nu. 2.*

7 Notandum eſt autem, quod inter Regulares præcedentia debetur iuxta conſuetudinem loci, & ſi illa non adſit, ſeruatur conſuetudo Romana, *Card. Caual. dec. 588. nu. 7.* in hac enim materia præcedendi multum defertur conſuetudini, *Theodoſ. Rub. in ſuis ſingular. par. 2. in ver. præcedentia.*

8 Notandum 2. quod cedens Maioratum, cui annexa eſt dignitas Ducis, Marchionis, vel Comitis, etiam poſt reſutationem, & ceſſionem retinet non ſolum nomen, ſed præheminentijs etiam, honoribus, & priuilegijs antiquis gaudet, quia in priſtinæ dignitatis meritum, & memoriam durat
9 ſemel quæſitum beneficium; vnde Proreges poſt depoſitum officium, excellentiæ titulo vtuntur, *vt latè probat Alphonſ. de Olea in tract. de ceſſion. iur. & action. tit. 3.*
10 *q. 3. nu. 23. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod Aduocatus ſimiliter, qui aduocationis officium depoſuit, in dignitate eſt, & appellatur clariſſimus, & torqueri non poteſt.

11 Notandum 3. quod ſimplex Parochus, ſeu Presbyter ſtolam deferens, præcedentiam habere debet ſuper omnes presbyteros, & Rectores, ſaltem dum vt Canonici collegialiter non incedunt, *vt declarauit Sac. Rituum Congregatio teſte Nicolio vbi ſupra nu. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Quando corpora Sanctorum transferri poſſint de loco ad locum, & quando ad id requiratur licentia Papæ, vel ſufficiat auctoritas Epiſcopi.*
2 *Reliquias de nouo inuentas venerari non licet, niſi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ.*
3 *Refertur decretum Vrbani VIII. & Sac. Congregationis circa imagines, & reliquias eorum, qui nondum beatificationis, & canonizationis honore inſigniti ſunt.*

CAP. XV.

De Reliquijs, & Veneratione Sanctorum.

1 QVæritur, an corpora Sanctorum, vel partes eorum transferri poſſint de loco ad locum? Reſp. quod aut tradita ſunt perpetuæ ſepulturæ, & tunc non poſſunt transferri de loco ad locum, etiam intra eamdem Eccleſiam ſine licentia Papæ, *l. nemo humanum, iuncta gloſ. C. de Relig. & ſumpt. fun. cap. corpora, de conſecr. diſt. 1.* niſi neceſſitas immineat, aut alia iuſta, & rationabilis cauſa concurrat, quo caſu ſufficit auctoritas Epiſcopi, & Capituli, *l. 1. vbi gloſ. Cod. eod. tit. d. cap. corpora, cum gloſ. ibid. vide infra cap. ſeq.* iuſta verò cauſa videtur, quando in honorem Sanctorum ſacella ampliora extruuntur: tunc enim poteſt Epiſcopus cum conſenſu Capituli in eum locum corpora Sanctorum transferre, *Nau. conſ. 9. de ſepult. Genuenſ. in Prax. Cur. Neap. nu. 1. & ſeq.* Aut non ſunt tradita perpetuæ ſepulturæ,

vt ſi extant in aliquo loco per modum depoſiti, & in tali caſu aliò exportari poſſunt ſine alicuius licentia, *l. ſi necdum, C. eod. tit. de Relig. & ſumpt. fun. gloſ. in d. cap. corpora, Nau. & Genuenſ. locis cit.*

2 Notandum eſt etiam, quod Reliquias de nouo inuentas venerari non licet, niſi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, *per tex. in cap. fin. de Reliq. & vener. Sanct.*

3 Item Vrbanus VIII. vetuit, nè imagines eorũ, qui nondũ beatificationis, aut canonizationis honore inſigniti ſunt, etiãſi cum ſanctitatis, aut martyrij fama, vel opinione obierint, in Oratorijs, Eccleſijs, alijſque locis publicis, aut priuatis cum laureolis, aut radijs, ſeu ſplendoribus, aut quocunque alio ſigno venerationem, cultumque indicante proponantur, nec ad illorum ſepulchra tabellæ, aliæque res ad beneficia per eorum interceſſiones à Deo accepta teſtificanda, nec lampades, aut alia lumina appendantur, nèue libri miracula, vel reuelationes, aut beneficia huiuſmodi continentes imprimantur ſine recognitione, & approbatione Ordinarij, qui in ijs recognoſcendis Theologos, alioſque pios, & doctos viros in conſilium adhibere, negotiumque inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittere, eiuſque reſponſum expectare debet, *ex decreto edito ſub die 13. Martij, & 2. Octobris. 1625. relat. per Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. poſt alleg. 97.* in quo idem Summus Pontifex declarauit, quod ſub hoc decreto non comprehenduntur ij, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum, vel longiſſimi, aut immemorabilis temporis curſum, aut per Patrũ, virorumque Sanctorum ſcripta, ſcientia, ac tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel Ordinarij coluntur.

Item eorum corpora, antequam canonizentur, vel Beati declarentur, non poſſunt collocari ſub altare, *ex decreto Sac. Congregationis* 10. *Iulij* 1586. ratio prohibitionis eſſe poteſt, nè proceſſu temporis habeantur pro canonizatis; nam priuſquam ſolemnis ritus canonizandi introduceretur, ordinarius canonizandi modus cenſebatur, ſupra corpus Martyris, vel alterius pro Sancto habiti conſtruere altare, & ſuper eo incruentum miſſæ ſacrificium celebrare, *vt obſeruat Azor. p. 2. lib. 1. c. 26. q. 4. quem refert Iordan. tom. 2. de Rebeneſic. lib. 7. tit. 1. nu. 121.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus regulariter non tenetur ſequi conſilium Capituli, limitatur nu. 2. & ſeq.*

2 *In alienatione bonorum menſæ Epiſcopalis requiritur conſenſus Capituli; ampliatur num. 3. & ſeq. limitatur nu. 8. & ſeq. vſque ad nu. 14.*

3 *Epiſcopus non poteſt de nouo conſtruere Eccleſiam Cathedralem, niſi Capituli accedat aſſenſus.*

4 *An in tranſlatione corporum Sanctorum de vno loco ad alium requiratur Capituli conſenſus.*

5 *Requiritur conſenſus Capituli, quando Epiſcopus ſolus vellet alienare bona Eccleſiæ inferioris ſine Rectore ipſius Eccleſiæ.*

6 *Conſenſus Capituli requiritur tam in alienatione rerum immobilium, quàm mobilium pretioſarum Eccleſiæ Cathedralis.*

7 *Res mobilis pretioſa Eccleſiæ non vſucapitur triennio.*

8 *In quibus caſibus Epiſcopus non teneatur requirere conſenſum Capituli, & numer. ſequen. vſque ad nu. 14.*

14 *Lapides, & alia cæmenta Eccleſiæ dirutæ poſſunt de licentia Epiſcopi applicari vſibus prophanis, non tamen ſordidis, exceptis ſtatuis, & imaginibus Sanctorum, quæ in alio templo locari debent.*

15 *Quando res ſpectat ad Epiſcopum, & Capitulum communiter, requiritur conſenſus Capituli.*

16 *Si legatum communiter relictum fuerit Epiſcopo, & Capitulo, Epiſcopus non poteſt illi renunciare in præiudicium Capituli.*

17 *Geſta per ſolum Epiſcopum in caſibus, in quibus Capituli conſenſus exigitur, nulla ſunt.*

18 *An in caſibus, in quibus requiritur conſenſus Capituli, neceſſaria ſit ſubſcriptio Canonicorum.*

19 *An & quando abſentes ſint vocandi.*

20 *In alienatione rei Eccleſiæ inferioris ſufficit conſenſus Rectoris ipſius Eccleſiæ, etiamſi Eccleſia eſſet de iurepatr.*

21 *In pertinentibus ad Prælatum, & Collegium, prælatus in explicatione actus maiorem, vel ſaniorem partem Collegij obtinet.*

22 *Quando minor pars Capituli præualeat.*

23 *Aſſenſus Apoſtolicus non ſupplet conſenſum Capituli, ſed ſolius Prælati Superioris.*

24 *Iuramentum ſimpliciter præſtitum de rebus Eccleſiæ non alienandis, ad quas alienationes referatur.*

CAP. XVI.

Quando in re agenda per Epiſcopum requiratur conſenſus Capituli.

1 QVamuis regulariter ſatis ſit, vt Epiſcopus requirat conſilium Capituli, *vt ait Abb. in cap. nouit, nu. 7. de His, quæ fiunt à Prælat. & in cap. quanto, nu. 5. eod. tit.* vbi etiam obſeruat, quod cum Epiſcopus non teneatur conſilium ſequi, ſatisfit iuri ex ſola petitione, & expectatione reſponſi; in aliquibus tamen caſibus requiri-
2 tur conſenſus eiuſdem Capituli, quorum primus eſt, quando agitur de alienatione perpetua bonorum menſę Epiſcopalis: tunc enim requiritur expreſſus Capituli conſenſus, nec ſufficeret tacitus, propter grauitatem præiudicij, & quia intereſt Capituli, nè Eccleſia fiat deterioris conditionis, *cap. 1. & cap. ea noſcitur, vbi Abb. de His quæ fiunt à Prælat. cap. ſine exceptione, 12. q. 2. gloſ. in cap. 1. ver. defenſore, in fin. de Reb. Eccleſ. non alien. in 6.*

3 Amplia 1. vt Epiſcopus non poſſit de nouo conſtruere Eccleſiam Cathedralem, niſi Capituli accedat aſſenſus, *cap. ſi Epiſcopus, 12. q. 2. Hoſt. in tit. de Eccleſ. ædific. §. & quibus ex cauſis &c. nu. 6.*

4 Amplia 2. vt nec poſſit Epiſcopus ſine conſenſu Capituli corpora Sanctorum de vno ad alium locum transferre, quando ex aliqua neceſſitate, vel alia iuſta, & rationabili cauſa huiuſmodi translatio facienda eſſet, *cap. corpora, vbi gloſ. de Conſecr. diſt. 1. vide quæ diximus ſupra in cap. 15. de Reliquijs, & Venerat. Sanct.*

5 Amplia 3. vt requiratur etiam conſenſus Capituli, quando Epiſcopus ſolus vellet alienare bona Eccleſiæ inferioris ſine Rectore eiuſdem Eccleſiæ, nè per Epiſcopum bona Eccleſiæ diſſipentur, *Abb. in d. cap. 1. nu. 5. de His quæ fiunt à Prælat. & in cap. cum Apoſtolica nu. 13. eod. tit.*

6 Amplia 4. vt conſenſus Capituli requiratur non tantum in alienatione rerum immobilium, ſed etiam in alienatione mobilium pretioſorum Eccleſiæ Cathedralis, qualia ſunt vaſa argentea, columnæ Eccleſiæ, & cætera huiuſmodi, *d. cap. ſine exceptione, & cap. placuit, iuncta gl. auxum, 12. q. 2.* hæc enim æquiparantur immobilibus, & pari paſſu ambulant in hac materia, *extrau. ambitioſæ de Reb. Eccleſ. non alienan. l. ſancimus, 17. C. de Sacroſ. Eccleſ. l. lex quæ tutores, C. de Admin. Tut. Abb. in cap. nulli, de Reb. Eccleſ. non alien. & in cap. 1. num. 5. & in cap. cum Apoſtolica, nu. 13. de His, quæ fiunt à Prælat. Quaran. in ver. alienatio rer. Eccleſ. nu. 24.* vbi
7 etiam dicit, quod res mobilis pretioſa Eccleſiæ non vſucapitur triennio.

8 Limita 1. in locis, vbi viget contraria conſuetudo, vel quando Epiſcopus iam præſcripſit contra Capitulum, vt ipſe exerceat pertinentia ad Collegium, quia tunc non requiritur Capituli conſenſus, *Abb. in cap. ea noſcitur, nu. 6. & in cap. nouit, nu. 5. de His, quæ fiunt à Prælat.* vbi dicit, valere conſuetudinem, per quam Epiſcopus ſolus exerceat iuriſdictionalia, & ſimilia ſine conſenſu Capituli.

9 Limita 2. vt nec requiratur conſenſus Capituli, quando immineret neceſſitas alienandi res immobiles, ſeu mobiles pretioſas, puta ſi debitum vrgeat, ab ipſa Eccleſia legitimè contractum, *cap. placuit, iuncta gloſ. in ver. neceſſitate, 12. q. 2. Abb. in cap. cum Apoſtolica, num. 13. de His quæ fiunt à Prælat.* quod intellige iuxta notata *in cap. 3. de loco ſacro q. 7.*

10 Limita 3. quando concurreret euidens vtilitas, quia tunc defectus conſenſus Capituli non eſt conſiderabilis, cum iſte conſenſus magis reſpiciat ſolemnitatem, quam ſubſtantiam, *Abb. in cap. nouit, nu. 7. in fin. de His, quæ fiunt à Prælat.* vbi dicit, quod Epiſcopus in notorijs non tenetur requirere conſenſum Capituli, *Card. Seraphin. dec. 443. num. 4.*

11 Limita 4. quando Capitulum à tempore ſcientiæ non contradixit intrà ſex menſes: tunc enim videtur conſenſiſſe, *arg. cap. 2. de Conceſſ. Præb.* præſertim quando non agitur de alienatione perpetua, quo caſu ſufficit ſola ſcientia Capituli ſine contradictione, *Card. Seraph. d. dec. 443. num. 4.* quemadmodum contemptus in electione, ſi non contradicat intra tempus præfixum in edicto, quod ponitur pro confirmatione facienda, amplius non auditur, *Abb. in cap. cum inchoatur, nu. 8. & in cap. cum nos, & in cap. ea noſcitur, nu. 8. de His, quæ fiunt à Prælat.* vbi etiam obſeruat, quod ſi Capitulum conſenſit tractu temporis, valebit conceſſio vt ex nunc, non vt ex tunc.

12 Limita 5. vt requiratur quidem conſenſus Capituli, non tamen aliorum Clericorum Eccleſiæ, qui non ſunt de Capitulo, *Abb. in cap. 1. nu. 5. & in cap. cum Apoſtolica, nu. 13. de His, quæ fiunt à Prælat.*

13 Limita 6. in lapidibus, vel lignis rudibus Eccleſiæ dirutæ, vel collapſæ, in quorum alienatione ſufficit ſolius Epiſcopi licentia, *Emman. Sà, in ver. Eccleſia, nu. 2. Layman. in Theol. mor. lib. 5. tr. 9. cap. 13. verſ. ait tamen &c. Barboſ. de offic. & poſ. Epiſc.*

Epiſc. p. 3. alleg. 64. num. 14. & ſeq.

14 An verò huiuſmodi cęmenta poſſint de licentia Ordinarij applicari vſibus prophanis? Reſpondent nonnulli Doctores, quod licèt id fieri poſſit de licentia Papæ, cum huiuſmodi prohibitio videatur iuris humani tantùm, *cap. propoſuit, de Conceſſ. Preb.* Ordinarius tamen hanc licentiam concedere nequit ob reuerentiam Eccleſiæ, cui ſeruierunt, *cap. ligna, & cap. veſtimenta, de Conſecr. diſt. 1. & ità tennit S. Tho. in 2. 2. quæſt. 88. art. 10. ad p. Nauar. in Commentar. de Spol. Cleric. §. 18. num. 10. & ſeq.*

Ego ſentio, poſſe etiam Ordinarium concedere licentiam, vt lapides, & alia cęmenta altaris, vel Eccleſiæ deſtructæ applicari poſſint vſibus prophanis, non tamen ſordidis: tum quia vaſa ſacra ex cauſis expreſſis *in cap. aurum, 12. q. 2.* præuia eorum execratione, vendi poſſunt ab Ordinario, *Mantic. de Tacit. lib. 25. tit 6. n. 11. Layman. in Theol. mor. lib. 5. tr. 9. cap. 13. nu. 5.* tum etiam quia ſicut Eccleſia maiori ex parte exuſta, vel deſtructa, definit eſſe conſecrata, *cap. de fabrica, vbi gloſ. in ver. innouata, de Conſecr. diſt. 1.* & altare enormiter deformatum, definit ſimiliter eſſe conſecratum, *cap. 1. & cap. quod in dubijs, de Conſecr. Eccl. vel altar.* ità etiam, immò à fortiori lapides, ligna, & alia cęmenta altaris, vel Eccleſiæ dirutæ, ſeu deſtructæ, definunt eſſe ſacra, *Syluest. in ver. benedictio nu. 7. verſ. vel in alio loco honeſto &c. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. alleg. 64. nu. 14. & ſeq. Emman. Sà in ver. Eccleſia, n. 2. quem refert, & ſequitur Layman. loco cit. nu. 6. verſ. ait tamen &c.* ſaltem ſi materia diruta nullum amplius ſignum, vel indicium ſeruet, quod pertinuerit ad Eccleſiam; idque magis procederet, quando concurreret neceſſitas, vel alia rationabilis, & vrgens cauſa, *vt d. Lud. Mirand. to. 1. manual. Prælat. q. 34. quem refert idem Layman. loco cit.* ſubdens, quod ſacræ ſtatuæ, & imagines in alio templo locari debent, & ità ſeruari in Hiſpania teſtatur *Nauar. loco ſupra cit. d. §. 18. nu. 11. verſ. ſecundò eiuſmodi &c.* vbi ligna Eccleſiæ veteris dirutæ, quæ nouę conſtruendæ inepta ſunt, etiam ſine licentia Ordinarij venduntur plus offerenti, etiam volenti ex eis domum prophanam conſtruere, *prout refert Layman. loco proximè cit.*

15 Secundus caſus, in quo requiritur conſenſus Capituli, eſt, quando res ſpectat ad Epiſcopum, & Capitulum communiter, *Abb. in d. cap. nouit, nu. 7. verſ. tertiò in ſpectantibus &c. De his, quæ fiunt à Prælat. Piaſec. in Prax. p. 2. cap. 5. num. 33. verſ.*

16 *poſſet etiam &c.* vbi dicit, quod ſi legatum communiter fuerit relictum Epiſcopo, & Capitulo, Epiſcopus non poſſet illi renunciare in præiudicium Capituli.

17 Notandum eſt autem, quod geſta per ſolum Epiſcopum in caſibus, in quibus Capituli conſenſus exigitur, nulla ſunt, *Abb. in cap. nouit, nu. 7. de His, quæ fiunt à Prælat. Innoc. in cap. 1. eod. tit. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 381.*

18 Notandum 2. quod in caſibus, in quibus requiritur conſenſus Capituli, regulariter non eſt neceſſaria ſubſcriptio Canonicorum, niſi in caſibus à iure expreſſis, & tunc ſatis eſſet, ſi hæc ſubſcriptio fiat per Notarium, *l. pactum, C. de Pact. Abb. in cap. 1. nu. 4. de His, quæ fiunt à Prælat. Quaran. in ver. alienatio rerum Eccleſ. nu. 3. & 4.*

19 Notandum 3. quod in dictis caſibus non requiritur conſenſus Canonicorum abſentium, ſed tantùm præſentium, *gloſ. in cap. 2. ver. ipſorum. de Teſtib. in 6.* vbi ponit ſolum tres caſus, in quibus abſentes ſunt vocandi, *Abb. in d. cap. 1. nu. 5. de His, quæ fiunt à Prælat.*

20 Notandum 4. quod in alienatione rerum Eccleſiæ inferioris ſufficit conſenſus Rectoris ipſius Eccleſiæ, etiamſi Eccleſia eſſet de iurepatronatus; nam conſenſus Patroni non eſt de neceſſitate, *cap. placuit, 12. q. 2. Innoc. in cap. 1. & ibidem Abb. nu. 5. d. tit. de His, quæ fiunt à Prælat. Quaran. in ver. alienatio rer. Eccleſ. nu. 3. & 4.*

21 Notandum 5. quod in pertinentibus ad Prælatum, & Collegium, Prælatus in explicatione actus maiorem, vel ſaniorem partem Collegij obtinet, *vt inquit Abb. in cap. ea noſcitur, nu. 5. eod. tit. de His, quæ fiunt à Prælat. & in cap. 1. nu. 3. & 11. de His, quæ fiunt à maior. part. Capit.*

22 Notandum 6. quod licèt minor pars Capituli, ſeu Collegij, vel Vniuerſitatis ex cauſa rationabili poſſit impedire decretum maioris partis; non tamen poteſt aliquid diſponere nomine totius Vniuerſitatis; niſi maior pars eſſet priuata propter delictum, quia tunc poteſtas totius Vniuerſitatis reſidet in non delinquentibus, *cap. gratum, de Poſtulat. Prælat. & not. Abb. in d. cap. ea noſcitur, nu. 5.*

23 Notandum 7. quod aſſenſus Apoſtolicus ſupplet tractatum, & conſenſum Prælati ſuperioris, non tamen conſenſum Capituli. *Quaran. in ver. alienatio rer. Eccleſ. nu. 7. verſ. in cęteris &c.*

24 Notandum 8. quod iuramentum ſimpliciter præſtitum de rebus Eccleſiæ non alienandis, reſtringitur ad alienationem illicitam, non autem ad neceſſariam, vel

Eccleſiæ vtilem, *Mantic. de Tacit. lib. 25. tit. 6. nu. 12. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 546. Nau. conſ. 2. nu. 1. de reb. Eccleſ. non alien. lib. 3. Quaran. loco cit. d. nu. 7. verſ. in cęteris &c.*

SVMMARIVM.

1 *Capitulum regulariter congregari debet in loco conſueto, aliàs actus eſſet nullius roboris: declaratur, & limitatur nu. 2.*

2 *Non eſt de ſubſtantia Capituli certus locus, ſed omnis locus, in quo Capitulum eſt congregatum, dicitur capitularis, dummodò ſit honeſtus.*

3 *Regulariter electio, & alij actus Capitulares faciendi ſunt in Eccleſia.*

4 *Nulla eſt electio, ſi ceſſante cauſa legitima fieret extra ambitum Eccleſiæ Cathedralis.*

5 *Vocatis omnibus de Capitulo ad aliquem actum, ſi aliqui non veniant, tota poteſtas capitularis remanet in illis, qui venerunt: declaratur nu. 6.*

6 *Quando minor pars Collegij poſſit vocare maiorem, & procedere ad actus expeditionem.*

7 *Quando ad conuocandam Vniuerſitatem ſufficiat ſonus Campanæ, & quādo requirantur litteræ, vel nuncius.*

8 *In quo loco fieri debeat electio Summi Pontificis.*

CAP. XVII.

An validi ſint actus à Capitulo, vel Collegio celebrati extra locum conſuetum.

1 RESp. quod Capitulum congregari regulariter debet in loco conſueto, alioquin actus eſſet nullius roboris, *vt d. gloſ. communiter recepta in cap. in nomine, ver. fieri in Vrbe, 23. diſt.* quod procedit,
2 ſi ibi commodè fieri poſſit; ſecus ſi aliqua iuſta cauſa occaſionem præberet mutandi ſolitum locum; tunc enim Capitulum congregari poteſt vbi melius obtulerit ſe facultas, & actus ibi geſti, eſſent validi; non enim eſt de ſubſtantia Capituli certus locus, quinimmò omnis locus, vbi Capitulum eſt congregatum, dicitur Capitularis, dummodò ſit honeſtus, *d. cap. in nomine, verſ. quod ſi prætorum, cap. cum terra, & ibidem gloſ. in ver. in quo, extr. de elect. Innoc. in cap. cum ex iniuncto, num. 2. de Nou. oper. nunciat.* vbi etiam dicit, quod
3 regulariter electio, & alij actus Capitulares faciendi ſunt in Eccleſia, *Bald. in l. nulli,*
nu. 2. ff. Quod cuiuſque Vniuerſ. nom. &c. Abb. in cap. quod ſicut, nu. 2. eod. tit. de
4 *elect.* ſubdens, quod nulla eſſet electio, ſi ceſſante cauſa legitima fieret extra ambitum Eccleſiæ Cathedralis, *Rot. deciſ. 36. nu. 4. & ſeq. par. 6. Recent.* vbi, quod vo-
5 catis omnibus de Capitulo ad aliquem actum, ſi aliqui non veniant, tota poteſtas capitularis remanet in illis, qui venerunt, & geſta per illos valent tamquam geſta à Capitulo: contumacia enim aliquorum non poteſt impedire actiones, & acta capitularia, ſed eis eſt imputandum, ſi non venerint, *vide Innoc. in d. cap. cum ex iniuncto, nu. 2. de Nou. oper. nunciat. & in cap. 1. nu. 2. de Maior. & obed. Abb. in cap. cum*
6 *omnes, nu. 12. & ſeq. de Conſtit.* vbi, quod ſi eſt aliquis, ad quem ſpectet congregatio Vniuerſitatis, tunc ſi ad mandatum illius non veniant omnes, poſſunt venientes explicare actum, etiamſi non interueniant duæ partes, vel maior pars Collegij, quaſi conuocatio Superioris conſtituat non venientes in contumacia, & contumacia priuet illos facultate dandi vocem; vnde ſi in Vniuerſitate ſint centum, & ex vocatis ab habente poteſtatem conuenerint 30. ius Vniuerſitatis reſidet in iſtis 30. ſi verò non eſt aliquis, ad quem ſpectet conuocatio, tūc ſi inſtat finis termini Vniuerſitati præfixi ad actus expeditionē, poteſt minor pars vocare maiorē, & nolente ea venire, poteſt minor pars ad actum procedere, quia non debet priuari propter contemptum maioris partis; ſed ſi terminus non eſt præfixus ad actum explicandum, tunc debent ſaltem interuenire duæ partes, & moneri debet tertia pars ab habente talem facultatem, aliàs poſſet tertia pars agere de contēptu, *Put. deciſ. 283. lib. 3. vbi de communi, vide Bald. in l. nulli, num. 2. ff. Quod cuiuſque vniuerſ. nomin.* vbi ſubijcit, quod quando
7 requiritur conuocatio abſentium, ad quos ſonus campanæ non poteſt pertingere, nec Preconum, tunc ſonus campanæ non ſufficit; idemque dicendum, quando agitur de factis grauibus, in quibus non ſufficit conuocare Vniuerſitatem per campanam, ſed conuocari debet per nuncium, vel litteras, *vt d. idem Abb. in d. cap. cum omnes, in fin.*
8 Quæres, in quo loco fieri debeat electio Summi Pontificis? Reſp. quod fieri debet in conclaui clauſo, & non in alio loco, aliàs electio irrita eſt, *iuxta formam traditam per Greg. XV. & Vrbanum VIII. quorum conſtitutiones refert, & explicat Bonacin. in tract. de Cenſur. in partic. diſp. 2. q. 7. pun. 1. §. 2. per tot.*

SVMMARIVM.

1 *In quo loco conſecratio Epiſcopi facienda ſit.*

2 *Epiſcopus electus, ſi intra ſex menſes munus conſecrationis non ſuſceperit, Eccleſia ipſo iure eſt priuatus.*

3 *An ad incurrendam huiuſmodi priuationem requiratur ſententia declaratoria, & nu. 5.*

4 *Parochus, qui intra annum ad ſacerdotium non ordinatur, Eccleſiam ipſo facto amittit abſque alia monitione.*

5 *An, & quando delinquens teneatur ſoluere pęnam ante ſententiam declaratoriam.*

6 *Quid ſi pęna ad ſui executionem non requirat actionem hominis.*

CAP. XVIII.

In quo loco conſecratio Epiſcopi fieri debeat.

1 RESP. quod ſi extra Curiam Romanam fiat, in Eccleſia, ad quam promotus fuit, aut in Prouincia, ſi commodè fieri
2 poterit, celebrari debet, *ex Conc. Trident. ſeſſ. 23. de ref. cap. 2.* vbi etiam decernitur, quod Eccleſijs Cathedralibus, ſeu Superioribus quocunque nomine, ac titulo præfecti, etiamſi S. R. E. Cardinales ſint, munus conſecrationis intra tres menſes ſuſcipere debent, alioquin ad fructuum perceptorum reſtitutionem tenentur: & ſi intra totidem menſes poſtea id facere neglexerint, eccleſijs ipſo iure ſunt priuati.
3 An verò ad incurrendam huiuſmodi priuationem requiratur ſententia declaratoria? Reſp. quod alij aſſerunt, ſententiam declaratoriam in tali caſu non requiri, quemadmodum nec requiritur ſententia
4 huiuſmodi quoad parochum, qui poſt obtentam Eccleſiam parochialem, & habitam illius pacificam poſſeſſionem, nō promouetur ad presbyteratū intra annum, quo caſu Eccleſiam ipſo facto amittit, peccatque mortaliter, ſi anno elapſo illam retinet, vel fructus poſt annum perceptos non reſtituit, *iuxta tex. in cap. licèt canon. de elect. in 6.* vbi Parochus in tali caſu beneficio abſque alia monitione priuatur, *& ità ſenſit Nau. in man. cap. 25. nu. 118. Reginaldus lib. 13. num. 281. & alij apud Bonacin. de legib. diſp. 1. q. 1. pun. 7. §. 2. num. 17.* ſubdens, hoc intelligendum eſſe reſpectu illorum locorum, in quibus prædictus textus *in cap. licèt canon*, eſt acceptatus, aut in quibus contrarium legitima conſuetudine non eſt receptum.

5 Alij verò contrarium quoad Epiſcopum ſentiunt, videlicet quod requiratur in caſu prædicto ſententia declaratoria, *& ità tenet Bonacin. loco cit. nu. 18. vbi citat Suar. l. 5. cap. 8. num. 13.* ratio eſt, quia delinquens non tenetur ante ſententiam declaratoriam ſoluere pœnam, quæ non poteſt mandari executioni abſque actione hominis: niſi manifeſtè appareat, talem eſſe legiſlatoris intentionem, vt velit, delinquentem pœnam ſubire ante Iudicis ſententiam; in dubio autem præſumitur, legiſlatorem nolle reum obligare ante ſententiam ad pœnam, quæ ad ſui executionem requirit actionem ipſius delinquentis, vel alterius, ſed cenſetur pęnam impoſuiſſe ſub hac conditione, ſi delictum per Iudicis ſententiam fuerit declaratum, *vide Leſſium lib. 2. de Iuſtit. cap. 29. dub. 8. nu. 67. Valentiam par. 2. diſp. 7. q. 5. pun. 6. §. 3. Azor. par. 1. lib. 5. cap. 8. qu. 4. Suarez lib. 5. de legib. cap. 8. num. 5. Filliuc. tract. 21. cap. 11. q. 9. nu. 23. & ſeq. Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 15. nu. 3. & ſeq. Bonacin. d. tract. de legib. diſp. 1. q. 1. pun. 7. §. 2. nu. 8.* vbi ſubijcit, quod etiamſi delictum, propter quod impoſita eſt pœna ipſo facto, ità notum ſit, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit, adhuc delinquens nō tenetur ante ſententiam declaratoriam ſoluere pœnam, quæ ad ſui executionem requirit hominis actionem; vnde reus non tenetur ſe rebus proprijs ſpoliare, nec ſe aliquo officio priuare ante ſententiam declaratoriam delicti, niſi aliter conſtet de mente legiſlatoris, *& ità ſenſit etiam Sac. Regularium Congregatio, prout refert Nicolius in ſuis floſcul. ſiue notabil. in ver. pęna, nu. 14. Dian. par. 2. tract. 17. reſol. 67.*

6 Dixi, *quæ non poteſt mandari executioni abſque actione hominis*, quia pœna, quæ ad ſui executionem nullam hominis actionem requirit, ante Iudicis ſententiam incurritur; talis eſt cenſura, & irregularitas: incapacitas bonorum: inhabilitas ad matrimonium, vel ad petendum debitum coniugale, vel ad officium, vel beneficium, vel ad ſacramenta ſuſcipienda, vel miniſtranda; huiuſmodi enim pœnę, aliæque omnes, quæ in abſtinentia ab aliqua receptione, vel actione conſiſtūt, commiſſo delicto ſtatim incurruntur, cum nulla actio requiratur ad has pœnas incurrendas, *Sot. 1. de iuſt. qu. 6. art. 6. concluſ. 2. Valent. to. 2. diſp. 7. q. 5. pun. 6. Clauis Regia lib. 3. cap. 9. nu. 23. Azor. lib. 5. cap. 7. q. 4. Reginald. lib. 13. nu. 279. & alij apud Bonacin. d. q. 1. pun. 7. §. 2. nu. 9. & ſeq* vbi etiam obſer-

obſeruat, eum, qui in pœnam priuationis officiorum, vocis actiuæ, & paſſiuæ ipſo facto incidit, non teneri priuare ſe officio, vel beneficio, aut voce actiua, vel paſſiua, quoties hoc præſtare nequit ſine periculo grauis infamiæ, etiamſi lex decernat, delinquentem debere ſe ab officio abſtinere, non expectata vlla ſententia, quia ius ad propriam famam conſeruandam, præponderat iuri humano indicenti priuationem officiorum &c. tenetur tamen pœnitens quamprimum petere diſpenſationem, nè interim officium, quo priuatus eſt, iniquè retineat, *vide Nauarr. in man. cap. 23. num. 67.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo degente in remotis partibus Vicarius ſimpliciter conſtitutus poteſt expedire ea, quæ ſpeciale mandatum requirunt.*

2 *Quando dicatur Epiſcopus eſſe in locis remotis.*

3 *Vicarius Epiſcopi poteſt abſoluere à caſibus reſeruatis, quando Epiſcopus abeſt à diœceſi, etiamſi ab ea non longè abſit.*

4 *Quando Vicarius regularis poſſit abſoluere à caſibus reſeruatis.*

5 *Vicarius Epiſcopi regulariter non poteſt ſine ſpeciali mandato abſoluere à reſeruatis: limitatur nu. ſeq.*

6 *Sede Epiſcopali vacante Vicarius Capituli abſoluere poteſt à reſeruatis.*

7 *Commiſſio extenditur ad ſimilia, vel minora, non autem ad maiora.*

8 *Ordinarij per totam diœceſim conſtituere debent Pœnitentiarios cum facultate abſoluendi à caſibus reſeruatis.*

CAP. XIX.

An Epiſcopo degente in remotis, poſſit Vicarius ſimpliciter conſtitutus ea expedire, quæ requirunt ſpeciale mandatum.

1 AFfirmat *Hoſt. in Sum. in tit. de Pœnit. & remiſſ. §. cui confitendum, nu. 15. verſ. quid de officiali Epiſcopi &c. latè Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 2. alleg. 7. nu. 9. & par. 3. alleg. 54. num. 97.* vnde poſſet in tali caſu dimiſſorias ad ordines
concedere, *Iordan. Elucubr. diuerſ. lib. 3.*
2 *tit. 6. nu. 129. & ſeq.* ſubdens, quod relinquitur arbitrio Iudicis, quando Epiſcopus dicatur eſſe in remotis.

3 Obſerua tamen, quod etiamſi Epiſcopus non longè abſit à Diœceſi, poſſet eius Vicarius ſimpliciter conſtitutus à caſibus eidem Epiſcopo reſeruatis abſoluere, quia non ſunt detinendi ſubditi in ſtatu peccati, ſed ab eo quamcitius liberandi, *Perein. in Priuil. minim. tom. 1. conſt. 4. Sixti IV. §. 6. num. 36. Homobon. in exam. Eccleſ. par. 1. tract. 5. cap. 4. qu. 21. Beia par. 4. caſ. 37. Nald. in Sum. ver. abeſſe num. 11. & ver. abſolutio nu. 15. quos refert, & ſequitur Dian. par. 3. reſol. mor. tract. 2. de*
4 *Dub. regular. reſ. 28.* vbi dicit, quod etiam
Vicarius Regularis poteſt concedere facultatem abſoluendi à reſeruatis, ſi Præpoſitus abſit è domo per vnum diem naturalē, niſi Prapoſitus, ſeu Superior eodem die eſſet reuerſurus, vel niſi ſubditus de induſtria ſine ſuffieienti cauſa in illum diem
5 confeſſionem diſtuliſſet ∴ Vicarium verò
Epiſcopi non poſſe regulariter abſoluere à reſeruatis ſine ſpeciali mandato, *tradit Sbrozz. de Vicar. Epiſc. lib. 2. q. 19. nu. 2.*
6 poteſt tamen Vicarius Capituli ſede Epiſ-
copali vacante, abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis, *latè Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. alleg. 54. nu. 60. & ſeq.* vbi 49. caſus enumerat, in quibus exigitur ſpeciale mandatum, quos tamen neceſſe non eſt in Vicariarus commiſſione omnes nominatim exprimere, ſed ſatis eſt, ſi aliqui exprimantur cum clauſula generali, *& ad omnia alia etiamſi exigant ſpeciale mandatum, cap. qui ad agendum, §. ſed ſi aliquis, de Procur. in 6. Couar. var. lib. 1. cap. 6. nu. 2. verſ. Quarto &c. & lib. 2. cap. 5. num. 8. Sbrozz. vbi ſupra lib. 1. q. 65. nu. 5. & q. 67. n. 3. Barboſ. loco cit. d. alleg. 54. num. 124.* vbi
7 addit, quod commiſſio extenditur ad ſimi-
lia, vel minora, non autem ad maiora, *iuxta textum in clem. non poteſt, de Procur.*

8 Obſerua 2. quod Ordinarij per totam ſuam diœceſim, & præſertim in ijs locis, qui à Ciuitate, & Cathedrali ſede longiùs remoti ſunt, conſtituere debent Pœnitentiarios cum facultate abſoluendi à caſibus reſeruatis, ità vt illis quoque liceat eamdem alijs, ſi opus fuerit, etiam viua voce impartiri, præſertim in ſolemnibus, ac præcipuis anni feſtiuitatibus, *iuxta decretum Sac. Congreg. quod refert Nicolius in ſuis floſcul. ſiue notabil. in ver. caſus nu. 1.*

IOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIAE, AC I.V.D. VELITERNI

LIBER SECVNDVS. DE LOCO LEGALI.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis alicuius Ciuitatis, vel Prouinciæ non poteſt eligi, nec eſſe officialis eiuſdem loci, niſi quatuor menſibus, aliàs punitur proſcriptione bonorum, limitatur nu. 2. & ſeq. vſque ad nu. 7.*

7 *Vaſallus inueſtitus de iuriſdictione, poteſt ipſe in ſuo Caſtro illam exercere.*

8 *Obligatio facta à ſubdito in fauorem officialis in loco, vbi habet iuriſdictionem, non tenet: limitatur nu. 12. & ſeq. vſque ad fin.*

9 *Quid ſi obligatio facta fuerit ad fauorem domeſtici, & familiaris ipſius officialis.*

10 *Legi prohibitiuæ ob publicum fauorem introductæ, non poſſunt partes renunciare.*

11 *Commodum quæſitum ab officiali ex contractu huiuſmodi, applicatur fiſco.*

CAP. I.

De Iudicijs Ciuilibus.

Quæſtio I.

An Ciuis alicuius Ciuitatis, vel Prouinciæ poſſit eſſe, ſeu eligi officialis eiuſdem loci.

1 REſp. negatiuè, niſi quatuor menſibus, & tunc cum permiſſione Principis, aliàs punitur proſcriptione bonorum, ſiue ſit originarius eiuſdem loci, ſiue ibi habeat tantùm domicilium, *l. in conſiliarijs, C. de Aſſeſſor. l. hi, qui, & l. ſi cui in Prouincia, ff. ex quib. cauſ. maior. l. ſi eadem, vbi gloſ. ff. de Offic. Aſſeſſ.* ratio videtur eſſe, nè quid ex gratia faciat: quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua, *vt d. Pariſ. de Put. in tract. de Sindic. in §. Aſſeſſor, nu. 38. & ſeq. Theſau. deciſ. 268. nu. 1.*

2 Hæc tamen Concluſio limitatur 1. niſi ciuis eſſet eminentiſſimæ ſcientiæ, & experimenti; tunc enim receditur à regula iuris, & poteſt quis eſſe Aſſeſſor in propria Patria,

Patria, *Pariſ. de Put. loco cit. num.* 4. *Sbrozz. de Offic. Vicar. lib.* 1. *q.* 34. vbi dicit, quod in tali caſu poteſt eſſe Vicarius Epiſcopi.

3 Limitatur 2. in Aſſeſſore Procuratoris Cęſaris, qui eſt Iudex inter fiſcum, & priuatum, *l. fin. vbi gloſ. ff. de offic. Aſſeſſ. Pariſ. de Put. in d. §. Aſſeſſor, nu.* 39.

4 Limitatur 3. quando quis non habet ſalarium à Publico, nec iuriſdictionem, quia tunc poteſt aſſidere in ſua Prouincia, *Pariſ. de Put. in d. §. Aſſeſſor, nu.* 41.

5 Limitatur 4. vt poſſit quis eſſe locumtenens, & delegatus in propria Prouincia, *ſecundum Bald. & alios, quos refert, & ſequitur idem Pariſ. de Put. vbi ſupra, n.* 42.

6 Limitatur 5. in Caſtris paruis, vbi officiales exteri vix poſſent ex emolumentis officij victum parare, *Bertran. conſ.* 1. *n.* 9. *lib.* 3. *quem refert Theſaur. deciſ.* 268. *n.* 2.

7 Limitatur 6. in locis, vbi adeſt contraria conſuetudo, *Idem Theſaur. d. deciſ.* 268. *nu.* 2. vbi etiam dicit, quod Vaſallus inueſtitus de iuriſdictione, poteſt ipſe in ſuo Caſtro illam exercere.

8 Quæres, an Officialis in loco, vbi habet iuriſdictionem, poſſit contrahere? Reſp. quod ſi loquimur de obligatione paſſiua, vt ſi officialis ſe ſe obligauerit ad fauorem ſubditi, obligatio erit valida; in hoc enim non videtur vigere prohibitio ceſſante ratione legis prohibentis contractum cum perſonis ſubditis propter metum reuerentialem; ſi verò loquimur de obligatione, & contractu ad fauorem, & commodum officialis, tunc obligatio, & contractus regulariter non tenet, etiamſi iuramentum, aut quæcunque renunciatio interuenerit, *l. principalibus, ff. de reb. cred. l.* 1. *C. de*

9 *Contract. Iud.* vbi, quod neque domeſtici, & familiares ipſius Iudicis contrahere poſſunt, *gloſ. in l. in quorum, ff. de Pignor. latè Peregrin. de Iur. fiſc. lib.* 4. *tit* 7. *n.* 12. *& ſeq.* vbi dicit, quod legi prohibitiuæ ob publicum fauorem introductæ, non poſ-

10 ſunt partes renunciare; *Merlin. de Pignor. lib.* 2. *tit.* 2. *q.* 82. *nu.* 1. *& ſeq.* vbi ſubijcit, quod commodum ab officiali quæſitū

11 ex contractu, applicatur fiſco, *Natt. conſ.* 50. *nu.* 13. *Cephal. conſ.* 164. *nu.* 14 *vol.* 2. *Rot. dec.* 26. *nu.* 16. *& ſeq. par.* 6. *Recent.* vbi, quod talis contractus eſt ipſo iure nullus, nec firmatur iuramento, quia cum adeſt metus, conſenſus abeſt; certum autem eſt, iuramentum nihil operari, quando non adeſt conſenſus, *l. fin. cum ibi not. C. de non numer. pec. Cancer. var. lib.* 3. *cap.* 1. *nu.* 104. *& ſeq.*

12 Limita, ſi contractus factus fuerit inter officialem, & non ſubditum: ceſſat enim ratio prohibitionis cum non ſubdito, & ideo contractus eſt validus in tali caſu, *vide Cancer. d. lib.* 3. *cap.* 1. *nu.* 104. *& ſeq. Peregrin. d. lib.* 4. *tit.* 7. *nu.* 11. idemque dicendum, quando contractus fit cum ſubdito potenti, nec timente officialem, *Rot. d. deciſ.* 26. *nu.* 24.

13 Limita 2. ſi ſubditus, cum quo officialis contraxit, nolit, contractum reſcindi, ſed ei ſtare velit: tunc enim contractus reputabitur validus, cum non poſſit reſcindi inuito ſubdito, cuius intuitu, & fauore id à lege inductum eſt, *vt d. idem Cancer. d. lib.* 3. *cap.* 1. *nu.* 103.

14 Limita 3. in rebus, quæ ad victum, ſupellectilia, & his ſimilia pertinent, vel quando adeſſet ſpecialis Principis licentia, *l.* 1. *C. de Contract. iud. Peregrin. d. lib.* 4. *tit.* 7. *nu.* 12. *verſ. limita* 2. *&c.*

15 Limita 4. in his, quæ pertinent ad ſtudiorum cauſam, *Pereg. loco cit. verſ. item & ea &c.*

16 Limita 5. quando contractus fuit celebratus bona fide, vt quia initus fuerit palam cum iuſto pretio, *Io. Franc. de Ponte conſ.* 49. *nu.* 42. *&* 56. *lib.* 1. *quem refert, & ſequitur Merlin. loco cit. num* 8. 9. *&* 14. vel ſi conſtaret, ab officiali nullum fuiſſe incuſſum timorem, vel contractum fuiſſe initum pro neceſſitatibus ipſius officialis, *Peregr. d. lib.* 4. *tit.* 7. *nu.* 12. *verſ. limita* 4. *&c. & n.* 14. *Rot. d. deciſ.* 26. *nu.* 24. *par.* 6. *Recent.*

17 Limita 6. in officiali, qui non habet iuriſdictionem, quia ex ſola dignitate non præſumitur metus, aut violentia, niſi probetur, *l. ad inuidiam, vbi Bald. & alij, C. de ijs, quæ vi, metuſue cauſ. &c. Peregrin. loco cit. d. tit.* 7. *nu.* 14.

18 Limita 7. in officiali gerente officium in loco originis, quia dicta prohibitio intelligitur de officialibus exteris, *Peregr. d. lib.* 4. *tit.* 7. *nu.* 9. *&* 10. *Merlin. d. lib.* 2. *q.* 82. *nu.* 10.

19 Limita 8. in donatione remuneratoria, ex cauſa de præterito: hęc enim in fauorem Prætoris fieri poteſt pro meritorum æquiualentia, *l. Attilius Regulus, ff. de donat. Peregrin. d. tit.* 7. *nu.* 12. *verſ. limita* 5. *&c.*

20 Limita 9. in officiali contrahente in vtilitatem Vniuerſitatis, cui præeſt, *Bart. in d. l. principalibus, ff. de Reb. cred. Peregrin. vbi ſupra d. tit.* 7. *nu.* 12. *verſ. limita* 6. *&c.*

21 Limita 10. in officiali gerente officium perpetuum, ſeu ad beneplacitum: hic enim poteſt contrahere cum ſubdito, quia textus prædicti procedunt dumtaxat in officialibus ad certum tempus, *vt d. Bart. in d. l. principalibus, ff. de reb. cred. Cancer. var. d. lib.* 3. *cap.* 1. *nu.* 93. quamuis enim

ratio

ratio metus magis vigere videatur in officialibus perpetuis, tamen quoad eos huiuſmodi fictio, ſeu præſumptio reijcitur per textum *in l. Præſidis, ff. de reb. cred.* expreſsè permittentem, vt huiuſmodi officiales perpetui cum ſubditis ſuis contrahere poſſint, niſi fortè in tali caſu probetur metus, *Natt. conſ.* 50. *num.* 13. *Peregr. d. lib.* 4. *tit.* 7. *nu.* 10. vbi dicit, quod officialis ad beneplacitum conſtitutus, equiparatur perpetuo, propter incertitudinem, Cancer. *loco cit. nu.* 99. quod prouidè factum eſt, nè alioquin officialis perpetuus ſemper haberet interdictum commerciũ, & ſic redderetur quodammodo mancipatus pœnæ, *vt rectè obſeruat* Merlin. *d. lib.* 2. *qu.* 82. *nu.* 13. *&* 14. ſubdens, quod reſpectu officialis perpetui probari debet metus aliunde, quàm ex præſumptione legis, quia ad hunc caſum lex fingendo non protrahitur.

22 Idem dicendum eſt in Barone contrahente cum Vaſallo: quia etiam in tali caſu contractus ſubſiſtit, & præſumptio metus ceſſat, niſi aliunde probetur, *Rot. in Bononien. Canonum* 30. *Maij* 1646. *coram Meltio, quæ apud Merlin. de pignor. eſt deciſ.* 123. *nu.* 9. *& ſeq. quamuis contrarium ſenſerit eadem Rota d. dec.* 26. *nu.* 22. *par.* 6. *Recent.*

23 Limita 11. in vltimis voluntatibus: poteſt enim officiali legari, aut aliter per vltimam voluntatem validè relinqui, quia dictæ leges prohibitiuæ loquuntur tantùm de contractibus, *vt d. Peregr. d. tit.* 7. *n.* 13.

SVMMARIVM.

24 *Iudex ordinarius tenetur ius reddere in ſuo territorio, & in loco ſolito maiorum: limitatur nu.* 27. *& ſeq.*

25 *Locus maiorum in Iudice ordinario eſt omnis locus exiſtens intra territorium.*

26 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, tenetur ſeruare locum delegantis, & poteſt ſedere intra territorium delegantis.*

28 *In quo loco poſſit quis conueniri coram Delegato Papæ.*

29 *Epiſcopus ſine iuſta cauſa non poteſt remouere cathedram, & tribunal à Ciuitate ad longum tempus.*

30 *Vicarius generalis Epiſcopi poteſt in quolibet loco diœceſis ius reddere, ſicut Epiſcopus.*

31 *Secreta non carent ſuſpicione, & plerunque irrita ſunt, & caſſanda.*

32 *Reformationes populi debent fieri in publico Palatio.*

33 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum poteſt alium locum eligere præter Tribunal ſuorum Anteceſſorum.*

Partes etiam ex poſt facto poſſunt locum declarare, ibidem.

34 *Iudex tempore peſtis poteſt ius dicere in feneſtra domus ſuæ.*

35 *Iudex appellationis poteſt etiam in domo ſua, & in alio loco honeſto ius reddere.*

36 *Epiſcopus excuſatur ad effectum alternatiuæ, ſi propriam diœceſim ingredi non poſſit ad reſidendum ob proteruiam impiorum.*

37 *In actis reſpicientibus litis ordinationem non tenetur Iudex ſeruare locum maiorum, ſed tantùm in ijs, quæ pertinent ad litis deciſionem.*

38 *Duces belli etiam extra territorium exiſtentes habent imperium in homines ſuæ iuriſdictionis.*

39 *Arbiter poteſt ſibi eligere locum, vbi vult, dummodo locus honeſtus ſit.*

40 *Si compromiſſum factum ſit in Villa, valeret ſententia lata in Ciuitate, etiamſi nõ fuerit actum de eo loco.*

41 *Delegatus ad vnam cauſam, Dominus feudi, Abbas, Archidiaconus, Præpoſitus, & alij non habentes territorium, ſed tantùm iuriſdictionem in perſonas, poſſunt ſibi eligere quemlibet locum, dummodò honeſtus ſit: declaratur nu.* 42.

43 *Delegatus ad vnam cauſam an poſſit procedere extra territorium non ſubditum deleganti, ſi ambæ partes conſentiant.*

44 *Cautio de non offendendo, obligat etiam extra territorium iuſdicentis.*

45 *An & quando valeant acta geſta per Iudicem in Eccleſia.*

46 *An valeant contractus initi in Eccleſia.*

47 *Epiſcopus non tenetur accedere ad locum litigij, vel alium ibi delegare, etiamſi haberet duas diœceſes.*

48 *Epiſcopus cauſas Capitularium diœceſis vnitæ poteſt cognoſcere vel in loco ſui domicilij, vel in ſuo conſueto tribunali.*

49 *Iudices ciuiles, licèt non habeant cognitionem cauſarum criminalium, habent tamen poteſtatem procedendi in cauſis criminalibus incidentibus in cauſa ciuili abſque alia delegatione.*

50 *Iudex maleficiorum an & quando poſſit cognoſcere de cauſa ciuili.*

51 *Commiſſa cauſa intelligitur commiſſa tam ciuiliter, quàm criminaliter etiam quoad illius deciſionem.*

52 *An Vicarius Epiſcopi ex generali commiſſione poſſit inquirere, & punire ſubditorum exceſſus, eoſque abſoluere.*

Quæſtio II.

In quo loco Iudex ius reddere debeat.

24 REgula eſt, quod Iudex ordinatius te-
netur ius reddere in ſuo territorio,
& in loco ſolito maiorum ſuorum, vbi vi-
delicet prędeceſſores ſoliti fuerũt ius red-
dere, alioquin ſententia non valeret, *l. pen.
in fin. ff. de Iuſt. & iur. l. cum ſententiam,
vbi DD. C. de ſenten. & interlocut. omn.
Iud. Bart. in l. ſi vt proponis, 5. C. Quom.
& quan. Iud. & in l. 1. Cod. de ſenten. ex
breu. recit. & in l. ſi locus, ff. de Iudic.
Bald & alij communiter in l. pen. ff. de
Iuſt. & iur. Vant. in tit. de nullit. ex defect.
iuriſd. & vnde, ac quib. mod. &c. nu 110.*
25 *& 111.* vbi dicit, locum maiorum in Iu-
dice ordinatio eſſe omnem locum exiſten-
tem intra territorium, dummodò non ob-
ſtet contraria conſuetudo, *Maran. de or-
din. Iudic. par. 6. tit. de deciſor. Iud. 1. act.*
26 *num. 71. & ſeq.* vbi, quod delegatus ad
vniuerſitatem cauſarum tenetur ſeruare
locum delegantis, *de quo vide Bald. in l. te-
ſtamenta, nu. 3. Cod. de teſtam. & in d. l.
pen. in 2. lect. verſ. fin. ff. de Iuſt. & iur.*
27 *& in l. ſi locus, ff. de iudic.* vbi dicit, quod
talis delegatus poteſt ſedere intra territo-
rium delegantis, dummodò ad eum locum
partes commodè poſſint interuenire, *Abb.
in cap. P. & G. nu. 15. de offic. & pot. Iud.
deleg. & in cap. dilectus, 29. nu. 4 de reſcrip.*
28 vbi ſubijcit, quod in quo loco poteſt quis
conueniri coram Ordinatio ſuo ſiue ra-
tione domicilij, ſiue ratione contractus,
ſiue delicti, in eo loco poteſt conueniri co-
ram delegato Papæ: nec eſt curandum,
quod trahatur extra domicilium per pluri-
mas dietas, quia nullum grauamen per
impetrationem ſibi infertur, cum Papa ſit
ordinarius cunctorum, *iuxta tex. in cap.
cuncta per mundum, 9. q. 3.*
29 Hæc tamen regula limitatur 1. in Epiſ-
copo habente plura Caſtra, vel Oppida in
ſua diœceſi, qui poteſt in quolibet loco de
diœceſi, vbi reperitur, curiam erigere, ci-
tare, ac ſententias ferre, *iuxta tex. in cap.
cum Epiſcopus, de offic. ordin. in 6. Bald. in
l. teſtamenta. nu. 3. C. de teſtam. Card. in
clem. vn. nu. 1. de for. comp. Gonz. ad reg. 8.
Cancell. gloſ. 43. num. 192. Vant. loco cit.
nu. 111.* vbi id intelligit ad modicum tem-
pus, quia ad longum tempus non poteſt
Epiſcopus ſine iuſta cauſa remouere ca-
thedram, & tribunal a Ciuitate, *cap. pla-
cuit, vt nemini, 7. q. 1.*

30 Idem dicendum in Vicario generali
Epiſcopi, ac Præſide Prouinciæ: iſti enim
in quolibet loco diœceſis, vel Prouinciæ
poſſunt ius reddere, *vt tradunt DD. in d. l.
pen. ff. de iuſt. & iur. Vant. loco cit. d. nu.
111. Maran. de Ordin. Iudic. par. 6. in tit.
de deciſor. Iud. 1. act. nu. 82. Barboſ. de
offic. & pot. Epiſc. alleg. 80. à nu. 1. vſque
ad 10.*
31 Limitatur 2. quando Iudex de conſen-
ſu partium, vel ex iuſta cauſa ferret ſenten-
tiam in alio loco non ſolito: valeret enim
ſententia propter prorogationem, dum-
modò non egrediatur ſuum territorium,
& locus aliàs ſit congruus, & honeſtus,
*gloſ. fin. in l. cum non eo die, Cod. Quand.
prouoc. non eſt neceſſ. Abb. in cap. P. & G.
nu. 14. de offic. deleg. Bart. in d. l. pen. cir-
ca fin. ff. de Iuſt. & iur. Bald in d. l. cum
ſententiam, nu. 6. & ſeq. C. de ſent. & in-
terloc. omn. Iud.* vbi etiam obſeruat, quod
ſecreta non carent ſuſpicione, & plerunq;
irrita ſunt, & caſſanda, & ideò reformatio-
32 nes populi debent fieri in publico pala-
tio populi, non in alijs locis, *Menoch. de*
33 *Arbitr. Iud. lib. 1. q. 64. nu. 3.* vbi dicit,
quod Iudex delegatus ad vniuerſitatem
cauſarum, etſi habeat tribunal ſuorum An-
teceſſorum, poteſt tamen alium locum eli-
gere, ad quem partes poſſint citari, *Vant.
de nullit. tit. de nullit ex defect. citat. n. 62.
Specul. lib. 1. in tit. de Arbitr. & Arbitrat.
§. ſequitur, nu 66.* vbi, quod partes etiam
ex poſt facto poſſunt locum declarare.
34 Ex quo infertur, quod tempore peſtis
poteſt Iudex ius dicere in feneſtra do-
mus ſuæ, vel alicuius turris, litigantibus
exiſtentibus in via publica, vel in Curia
domus ſuæ, *vt tradunt DD. apud Rip. in
tract. de Peſt. tit. de Priuil. Iudic. nu. 52*
vbi ſubdit, hoc procedere, ſi partes fuerint
citatæ ad illum locum, aliàs ſententia non
valeret.
35 Limitatur 3. in Iudice appellationis,
qui poteſt etiam in domo ſua, & in omni
alio loco honeſto ius reddere, *ſecundùm
gloſ. in d. l. cum ſententiam, vbi etiam Bald.
nu. 2. C. de ſenten. &c. Iordan. loco cit. nu.
171. & eſt communis opinio.*
36 Limitatur 4 quando locus ſolitus non
eſt tutus, vel propter metum tyranni, vel
propter bella, vel peſtem, vel propter im-
minentem ruinam: tunc enim poteſt Iu-
dex eligere alium locum, *clem. 1. de for.
comp. Bald. in l. 1. C. de ſent. ex breu. recit.
Alex. in l. fin. nu. 1. ff. de iuriſd. omn. Iud.
Rom. conſ. 352. num. 19. Maran. loco cit.
nu. 83. Boer. dec. 40. nu. 10. & ſeq. Gonz.
vbi ſupra d. gloſ. 43. nu. 190.* vbi etiam
dicit, quod Epiſcopus excuſatur ad effe-
ctum

ctum alternatiuæ , ſi propriam diœceſim ingredi non poſſet ad reſidendum, ob proterniam, & crudelitatem impiorum ipſum perſequentium, vel diœceſim occupantium, *arg. d. clem.* 1. *de for comp.*

37 Limitatur 5. in cauſis, in quibus proceditur de plano , prout ſunt quæ non requirunt plenam cauſæ cognitionem, *iuxta tex. in l. voluit*, §. *fin. vbi gloſ. & DD. ff. de inter. actio.* in his enim valeret ſententia lata extra locum ſolitum maiorum, *l.* 2. *§. dies, ff. Quis ord. in bon. poſſ. ſeruet. Bart. in l. nec quicquam, §. de plano , ff. de offic. Proconſ. & in l.* 1. *nu.* 6. *C. de Confeſ.* vbi etiam dicit, quod neque in actis reſpicientibus litis ordinationem tenetur Iudex ſeruare locum maiorum , ſed tantum in ijs, quæ pertinent ad litis deciſionem, *Bald. in l. teſtamenta, nu.* 3. *C. de teſtam. Iordan. d. lib.* 14. *tit.* 25. *nu.* 175. *&* 177.

38 Limitatur 6. in cauſis voluntariæ iuriſdictionis, quæ in omni loco , etiam in itinere, ab Epiſcopo, vel Legato, Vicario generali, alioue Iudice ordinario poſſunt expediri, *cap. pen. de offic. Vicar. in* 6. *l.* 2. *ff. de offic. Proconſ. §. multis autem, verſ. ſerui verò, Inſt. de Libertin. Bald. in d. l. teſtamenta, nu.* 3. *C. de teſtam. & in l. penult. in* 2. *lect. ff. de Iuſt. & Iur.* vbi ſubijcit , quod duces belli etiam extra territorium exiſtentes habent imperium more maiorũ in homines ſuæ iuriſdictionis, *vide quæ infra dicemus in* 3. *quæſtione* .

39 Limitatur 7. in Arbitro, qui cum non habeat certam ſedem deputatam , poteſt ſibi eligere locum , vbi vult, etiam in ſuo cubiculo, dummodò locus ſit honeſtus , & litigantibus congruus , & exiſtat in ea Ciuitate, in qua fuit compromiſſum, *l. ſi cum dies*, §. *ſi arbiter , ff. de Recept. arbitr. Bald. in l. cum ſententiam*, *C. de ſentent. &c. & in l. pen. in* 2. *lectur. circa fin. ff. de iuſt. & iur.* vbi dicit , quod quando locus non eſt determinatus, relinquitur arbitrio ipſius Iudicis, *Vant. tit. de nullit. ex defect. citat. num.* 62. *Specul. lib.* 1. *in tit. de Arbitr. & Arbitrat. §. ſequitur, nu.* 66. vbi etiam ob-

40 ſeruat, quod ſi compromiſſum factum ſit in Villa, valeret ſententia lata in Ciuitate, etiamſi non fuerit actum de eo loco ,

41 Idem dicẽdum eſt in delegato ad vnam cauſam, Domino feudi reſpectu Vaſſallorum, Abbate, Archidiacono, Præpoſito, & alijs non habentibus territorium, ſed tantummodò iuriſdictionem in perſonas, *vide Bald. in d. l. pen. circa fin. Abb. in cap. cum contingat , num.* 33. *de for. comp.* vbi

42 dicit, quod Archidiaconus, & alij habentes iuriſdictionem in homines abſque territorio, nõ poſſunt exercere iuriſdictionem, niſi in loco, vbi conſuetudo, vel priuilegiũ hanc iuriſdictionem tribuit, vel in loco, vbi habitant .

43 Addit *Maran. de ord. iudic. par.* 6. *tit. de Deciſor. Iud. p. act. nu.* 75. *& ſeq.* quod Iudex delegatus ad vnam cauſam poteſt procedere, & ſententiare extra territorium, ſeu locum non ſubditum delegãti, ſi ambæ partes conſentiant , etiamſi diſſentiat Dominus illius territorij ; quia in delegato poteſt fieri prorogatio de loco ad locum , cum iuriſdictio delegati non cohæreat, nec terminetur territorio , ſicut iuriſdictio ordinarij, *per tex. in cap. ſtatutum* §. *in nullo, de Reſcript. in* 6.

Sed contrarium videtur verius : non enim poteſt exerceri iuriſdictio in alieno territorio, inuito Domino eius territorij , quia Iudex extra territorium cenſetur priuatus, non autem Iudex, *cap. vt litigantes, de offic. ordin. in* 6 *cap. ſcriptum* , 6. *qu.* 3. *Abb. in cap. cum contingat , num.* 33. *de for. comp. Bald. conſ.* 102. *nu.* 7. *lib.* 3. *Alex. in l. fin. nu.* 5. *& ſeq ff. de iuriſd. om. Iud.* & ita in facti contingentia obſeruauit *Marant. loco cit.* vbi dicit, quod in cauſa particulari ſibi commiſſa, cum eſſet extra territorium delegantis, ad tollendam omnem ambiguitatem , impetrauit aſſenſum Principis illius loci

44 Notandum eſt etiam, quod cautio de non offendendo , obligat etiam extra territorium iudicentis , coram quo data eſt , quia hæc re ſpicit perſonam , & ideò eam ſequitur, quòuis illa vadat, *l. fin. Cod. de Præſcript. long. temp. Hercul. de caut. de non offen. cap.* 9.

45 Notandum 2 quod licèt valeant acta geſta per Iudicem Eccleſiaſticum in Eccleſia , non tamen ſi ibi geſta fuerint per Iudicem ſecularem , etiamſi Eccleſia exiſtat in eius territorio, exceptis actibus pijs, qualis eſt datio tutoris, & ſimiles , *cap. decet, vbi gloſ in ver. ſecularium, de Immun. Eccleſ. in* 6. *Vant. in tit. de nullit. ex defect. Iuriſd. & vnde, ac quib. mod. &c. nu.* 109. *Abb. in cap. qua fronte, num.* 2. *&* 13. vbi

46 ſubdit, quod contractus initi in Eccleſia , validi ſunt, licèt contrahentes peccauerint.

47 Notandum 3. quod Epiſcopus non tenetur accedere ad locum litigij, vel alium ibi delegare , etiamſi diœceſis valdè eſſet ampla, *Abb. in cap. ſanè, nu.* 3. *de for. comp. & in cap. dilectus*, 2. *nu.* 4. *de Reſcript. Rot. dec.* 297. *nu.* 8. *par.* 2. *diuerſ.* quod procedit, ſiue Epiſcopus vnam diœceſim habeat, ſiue duas : nam hoc etiam caſu poteſt ſubditos in vna diœceſi delinquentes, extra

48 illam trahere; quia quoad Epiſcopum diœ-

ceſes taſo acceſſoriè, quam æquè principa-
litee vnitę, habentur pro vna, exemplo Prę-
ſidis duarum Prouinciarum, *Bart. in l. vn.
nu.* 11. *C. de Metrop. Beryto. lib.* 11. *Innoc.
in cap. nouit, in fin. de offic. leg. Alex. in l.
fin. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Card. CauaIer.
deciſ.* 418. *nu.* 2. *& ſeq. Rot. deciſ.* 537. *nu.*
6. *& ſeq. par.* 4. *tom.* 3. *Recent.* vbi etiam
deciſum fuit, poſſe Epiſcopum cauſas capi-
tularium diœceſis vnitæ cognoſcere vel in
loco ſui domicilij, vbi cum ſua familia ha-
bitat, vel in ſuo conſueto tribunali, arbi-
trio ipſius Epiſcopi, cuius eſt electio, *iuxta
diſpoſitionem Conc. Tridentini ſeſſ.* 25. *de
ref. cap.* 6.
49 Notandũ 4 quod Iudices ciuiles, quãuis
non habeant cognitionẽ cauſarũ crimina-
lium, habent tamen poteſtatem proceden-
di in cauſis criminalibus incidentibus in
cauſa ciuili abſque alia delegatione: quẽ-
50 admodum Iudex maleficiorum, qui non
cognoſcit de cauſa ciuili, poteſt cognoſce-
re incidenter, condemnando principaliter
furem ad pœnam, & conſequenter ad reſti-
tutionem rerum, *vt d. Boſ. in tit. de for.
comp. nu.* 121. *latè Farinac. conſ.* 85. *n.* 131.
& ſeq. lib. 1. vbi etiam dicit, quod com-
51 miſſa cauſa intelligitur commiſſa tam ci-
uiliter, quàm criminaliter etiam quoad il-
lius deciſionem, *Sbrozz. de Vic. Epiſc. lib.*
2. *q.* 143. *nu.* 1. *& ſeq.* vbi dicit, quod etſi
52 ex generali commiſſione non poſſit Vica-
rius Epiſcopi inquirere, corrigere, depo-
nere, & punire ſubditorum exceſſus, niſi
ſpecialiter hæc committantur, *vt in cap. li-
cet, de offic. Vic. in* 6. tamen poteſt inquire-
re, & cognoſcere, non vt puniat, ſed vt re-
ferat Epiſcopo: immò poterit reum abſol-
uere, quatenus de iure ſit abſoluendus,
abſque alia relatione, cum ei inquiſitio
permittatur ad effectum remittendi in-
quiſitos ad Epiſcopum, quatenus inuenti
fuerint culpabiles, *Felin. in cap. non poteſt,
nu.* 5. *de re iud. Rot. deciſ.* 2. *de offic. Vicar.
in nou. prout refert Menoch. de Arbitr. Iud.
lib.* 1. *q.* 43. *num.* 27. *licèt ipſe contrarium
ſentiat.*

SVMMARIVM.

53 *Iudex extra ſuum territorium iuriſdictionem voluntariam exercere poteſt, non autem contentioſam: limitatur num.* 54. *& ſeq.*

54 *An is, qui habet iuriſdictionem ab inferiore à Principe, poſſit voluntariam iuriſdictionem extra territorium exercere.*

55 *Vicarius generalis habens ſpeciale mandatum ad conferendum beneficia, poteſt illa conferre extra diœceſim, ſicut Epiſcopus.*

56 *Epiſcopus, vel alius habens facultatem conferendi beneficia, in Curia præſente Papa ad collationis actum debet è Curia exire.*

57 *Vicarius Epiſcopi poteſt concedere litteras dimiſſorias extra ſuam diœceſim, ſi ad id haberet ſpeciale mandatum.*

58 *An Parochus, & alij Sacerdotes ad audiendas confeſſiones ab Epiſcopo admiſſi in vna Ciuitate, poſſint abſoluere ſuos ſubditos extra diœceſim Epiſcopi approbantis.*

59 *Prouiſus de parochiali per concurſum, eiuſque Vicarius cenſentur approbati ad audiendas confeſſiones tantùm in ea Ciuitate, vel oppido, vbi ſita eſt parochialis.*

60 *Actus, qui non poteſt expediri abſque cauſæ cognitione, fieri non poteſt extra territorium.*

61 *Epiſcopus non poteſt extra territorium confirmare electionem, vel inſtituere ſibi præſentatum.*

62 *An valeat excommunicatio lata ab Epiſcopo extra territorium.*

63 *Quando agitur inter non ſubditos, & de rebus non ſubditis, non poteſt iuriſdictio voluntaria extra territorium exerceri, niſi de partium conſenſu.*

64 *In ſucceſſione inteſtati inſpicitur forus rerum, ſiue realis.*

65 *Iuriſdictio etiam contentioſa poteſt extra territorium exerceri, ſi concurrat partium conſenſus, & licentia Iudicis proprij territorij: declaratur num.* 67. *&* 68. *limitatur nu.* 69.

66 *Concurrente conſenſu Iudicis territorij, & partium conſenſu poteſt Epiſcopus cauſas delegare extra ſuam diœceſim.*

69 *Iudex delegatus in certa diœceſi, poteſt procedere extra illam interueniente expreſſo conſenſu partium, licèt diſſentiat Dominus illius territorij: declaratur n.* 70.

71 *Iudex delegatus ad vniuerſitatem cauſarum non poteſt iuriſdictionem exercere in loco non ſubdito deleganti, niſi de conſenſu partium, & Iudicis illius loci, ſecus ſi locus eſt ſubditus deleganti, & nu.* 73.

72 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum ordinario comparatur.*

74 *Dominus, qui in aliquo loco habet merum dumtaxat imperium, aut iuriſdictionem in aliquibus cauſis tantùm, non poteſt ibi continuò tenere officialem, niſi cum caſus euenerit.*

75 *Archiepiſcopus non poteſt ſibi conſtituere officiales in diœceſibus ſuffraganeorũ pro cauſis ad eumdem Archiepiſcopum per appellationem deuoluendis.*

76 *Qui habet tantùm merum imperium in aliquo loco, poteſt ibi furcas erigere, & continuò erectas tenere.*

Quis

77 *Quis cenſeatur Dominus territorij, & Vaſallorum, quando Caſtrum ſubeſt duobus Dominis, quorum alter habeat merum imperium, & alter iuriſdictionem ciuilem, & nu. 78.*

79 *Quando Rector Ciuitatis, vel alius officialis poſſit ſubſtituere Vicarium, etiam ante ingreſſum officij, & nu 81.*

80 *Vicarius ab officiali ſubſtitutus, poteſt omnia expedire, quæ poteſt principalis officialis, excepta membrorum abſciſſione.*

82 *Dominus feudi, vel Caſtri reſpectu iuriſdictionis vniuerſalis fundatam habet intentionem in iuris communis diſpoſitione ſuper toto territorio: declaratur nu. 84.*

83 *Dominus feudi, vel Caſtri poteſt in ſuo Dominio ordinationes, & ſtatuta facere propter publicam vtilitatem, non tamen contra, ſed præter ius.*

85 *Dominus Caſtri non poteſt cogere Vaſallum ad oſtendendum ſibi titulum, quo prædium poſſidet intra fines Caſtri.*

86 *Verba in inueſtitura appoſita, videlicet cum Villis, prædijs, pratis, nemoribus, & alijs iuribus, & pertinentijs, verificantur quoad iuriſdictionem, non autem quoad dominium: limitatur nu. 87.*

88 *Quando agitur contra tertium poſſeſſorem, bona præſumuntur allodialia, etiamſi in inueſtitura fuiſſent expreſſa, & enumerata in indiuiduo.*

89 *Delegatio facta Epiſcopo, vel Rectori Ciuitatis tranſit in ſucceſſorem, etiamſi fuerit demandatum negotium facti: limitatur nu. 90. & ſeq.*

90 *Quando expreſſum fuit nomen eius, qui dignitatem habet, delegatio expirat morte delegati.*

91 *Quando committitur iuriſdictio ſub nomine proprio, & appellatiuo, regulariter inſpicimus quod præcedit: limitatur nu. 92.*

93 *Delegatio non tranſit in ſucceſſorem, quando delegati induſtria electa eſt, & nu 96.*

94 *Delegatus à Principe, licèt regulariter ſubdelegare poſſit, hanc tamen facultatem non habet, quando eius induſtria electa eſt.*

95 *Quando cenſeatur electa induſtria perſonæ.*

96 *Delegatio non tranſit in ſucceſſorem, quando fuit commiſſum aliquod negotium, vel aliquis actus, vel exercitium, vt compromiſſum.*

97 *Delegatus, cui ſub nomine proprio, & dignitatis cauſa commiſſa fuit, ſi dignitatem reſignauerit, cauſam ſibi commiſſam adhuc poteſt cognoſcere poſt reſignationem: limitatur nu. 99. & 100.*

98 *In quolibet actu principium ſpectandum eſt, & habilitas illius temporis ſufficit.*

101 *An delegatio tranſeat in ſucceſſorem, quando committitur ſub nomine dignitatis, quam quis habet beneficio alterius, vt Vicarius, & ſimiles.*

102 *Locum vnum eſſe de territorio alterius, probatur ex actibus iuriſdictionis in dicto loco exercitis cum ſcientia, & patientia Domini illius loci, vel eius officialium.*

103 *Scientia præſumitur ex temporis antiquitate.*

Scientia an probetur ex inſtrumentis antiquis, ibidem.

Quæſtio III.

An & quando iuriſdictio extra territorium exerceri poſſit.

53 QVamuis extra territorium nemo iuriſdictionem contentioſam exercere poſſit, *l. fin. ff. de Iuriſd. omn. Iud.* voluntaria tamen poteſt etiam extra territorium exerceri, *l. 2. ff. de offic. Proconſ. l. 1. vbi Bald. & alij C. de Emancip. liber. cap. nouit, & ibi DD. de offic. legat. Bart. in l. 1. num. 5. C. de Confeſ. Maran. de ord. iudic. par. 6. in tit. de deciſor. Iud. 1. act. nu. 86. Dec. in l. vlt. nu. 6. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Boer. dec. 30. & alij communiter.*

54 Hæc tamen concluſio limitatur 1. vt non habeat locum in eo, qui habet iuriſdictionem ab inferiore à Principe: hic enim non poſſet ea, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, extra territorium exercere, *ſecundùm Bald. in l. 2. ff. de offic. Proconſ.* vbi dicit, quod poſſet quidem Epiſcopus extra diœceſim inſtituere præſentatum à patrono ad beneficium: ſecus tamen eſſet in Vicario eiuſdem Epiſcopi etiam habente ſpeciale mandatum, quia commiſſio facta ab inferiore à Principe nunquam poteſt exerceri extra territorium committentis, *Rip. in tract. de Peſt. tit. fin. nu. 50.* vbi dubitat, an Vicarius parochialis poſſit extra parochiam confeſſiones ſacramentales audire, *Dec. in d. l. fin. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Cancer. var. lib. 2. cap. 2. nu. 234.*

55 Contrarium tamen tenuit *Rot. deciſ. 5. de offic. Archid. in antiq. Gemin. in cap. vlt. in fin. de offic. Vicar. in 6. quem refert, & ſequitur Gratian. deciſ. March. 98. nu. 5. & ſeq. Boer. deciſ. 30. nu. 6. & ſeq.* vbi dicit, quod Vicarius generalis Epiſcopi habens ſpeciale mandatum ad conferendum beneficia, poteſt ea conferre etiam extra Diœceſim, ſicut Epiſcopus, quia hoc eſt voluntariæ iuriſdictionis: præterquam in Curia præ-

præſente Papa, quo caſu ad collationis
56 actum debet Epiſcopus, ſiue eius Vicarius
è curia exire, *vt poſt Gomeſ. tit. de non iud.*
iux. for. ſupplicat. q. 3. Aen. de Falcon. de
reſeruat. q. 4. & alios obſeruat idem Gra-
tian. loco cit. nu. 7. ſubdens *nu. 14 cum ſeq.*
57 quod Vicarius Epiſcopi poteſt etiam
concedere litteras dimiſſorias extra ſuam
diœceſim, ſi ad id haberet ſpeciale man-
datum, vel ſi Epiſcopus ageret in remotis,
iuxta textum in cap. cum nullus, de Temp.
ordin. in 6 vide Boer. d. deciſ. 30. Couar.
var. reſol. lib. 3. cap. 20. nu. 8. & 9. item
58 Parochum, & alios ſacerdotes ad audien-
das ſacramentales confeſſiones ab Epiſco-
po admiſſos in vna Ciuitate, poſſe abſolue-
re ſuos ſubditos etiam in alijs locis extra
diœceſim Epiſcopi approbantis, ſenſerunt
Sanch. de matrim. tom. 1. lib. 3. diſp. 34.
nu. 2. Megal. 1. par. lib. 1. c. 7. nu. 25. &
c. 9. nu. 12. Henriq. lib. 6. c. 6. num. 7. &
lib. 7. c. 1. nu. 4. Peirin. de Relig. ſubd. to. 1.
q. 1. c. 21. §. 2. Vega in Sum. to. 1. c. 62.
caſ. 41. Gom. in explic. Bull. Cruc. clauſ. 10.
nu. 8. Suar in 3. par. tom. 4. diſp. 28. ſect.
6. & 7. Nugn. in 3. par. tom. 2. q. 8. art. 5.
dub. 8. quos refert, & ſequitur Dian. par. 3.
reſol. mor. tract. 4. de Sacram. reſ. 144.
ſed contrarium hodie ſeruandum eſt ſal-
tem à Regularibus, quibus id vetitum eſt
per conſtitutionem Clementis X. *incip. ſu-*
perna magni Patrisfam. vide quæ ſupra di-
ximus lib. 1. cap. 3. q 23. nu. 269.
59 Notandum tamen eſt, quod Prouiſus de
parochiali Eccleſia per concurſum cenſe-
tur approbatus idoneus miniſter ad au-
diendas confeſſiones dumtaxat in ea ciui-
tate, vel oppido, vbi ſita eſt parochialis,
non autem paſſim per totam diœceſim, *vt*
cenſuit Sac. Congreg. Concilij teſte Piaſec. in
Prax. Epiſc. par. 2. cap. 1. nu. 10. idemque
videtur dicendum de Vicario parochiali
cõſtituto ab Epiſcopo, cum ſit eadẽ ratio.
60 Limitatur 2. vt prædicta cõcluſio proce-
dat, quando actus eſt talis, qui abſq; cauſæ
cognitione expediri poteſt; ſecus ſi expediri
non poſſet abſq; cauſę cognitione, quia eo
caſu nec fieri poſſet extra territoriũ, *Dec.*
in d. l. fin. n. 6. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Char-
61 *tar. dec. Gen. 68. nu. 12.* vnde non poſſet Epi-
ſcopus extra territoriũ cõfirmare electio-
nem, vel inſtituere præſentatum, quia hæc
exigunt cauſæ cognitionem, *cap. fin. iuncta*
gloſ. de elect. in 6. Abb. in cap. nouit, nu. 5.
de offic. legat. quemadmodum nec valeret
excommunicatio lata ab Epiſcopo extra
62 territorium, ſi vellet contentioſè proce-
dere, quia iuriſdictio inhæret territorio,
& Epiſcopus extra territorium non eſt Iu-
dex, *cap. 2. de Conſtit. in 6. l. 2. ff. de offic.*
Proconſ. Abb. in d. cap. nouit, num. 3. de
offic. legat.
63 Limitatur 3. quando agitur inter non
ſubditos, & de rebus non ſubditis: tunc
enim non poteſt iuriſdictio voluntaria
extra territorium exerceri, niſi partium
conſenſus accedat, *Bald. in l 1. nu. 5. verſ.*
64 *tu dic &c. C. de Iur. aureor.* vbi etiam
dicit, quod in ſucceſſione inteſtati inſpi-
citur forus rerum, ſeu realis, *& in l. 2. n. 4.*
ff. de offic. Proconſ. Abb. in cap. ſicut, n. 13.
Nè Cler. vel Mon. Buratt. deciſ. 318. n. 4.
Cancer. var. lib. 2. cap. 2. nu. 233. ſubdens
65 *nu. 236.* quod etiam iuriſdictio conten-
tioſa poteſt extra territorium exerceri, ſi
concurrat partium conſenſus, & licentia
Iudicis proprij territorij, *iuxta gloſ. com-*
muniter receptam in cap. vt litigantes de
offic. ordin. in 6. Abb. in cap. nouit, nu. 4. de
offic. legat. Ricc in prax. Eccleſiaſt. for. tom.
1. par. 2. reſ. 365. vbi dicit, quod concur-
66 rente conſenſu partium, & Iudicis territo-
rij, poſſet Epiſcopus cauſas delegare extra
ſuam Diœceſim, *vide Alex. ad Bart. in l. ſi*
vt proponis, 2. C. Quom. & quan. Iud. &
in l. fin. nu. 5. & ſeq. ff. de Iuriſd. omn. Iud.
vbi ſubijcit, quod non poteſt Iudex extra
67 territorium exiſtens cum conſenſu Iudi-
cis territorij cognoſcere, & procedere cõ-
tra inuitos, & ſic ſine prorogatione, *Ior-*
dan. Elucubr. diuerſ. lib. 14. tit. 25. n. 167.
& hoc quidem procedit in Iudice ordina-
rio, qui non poteſt iuriſdictionem conten-
68 tioſam extra ſuum territorium exercere,
niſi de conſenſu partium, & etiam Iudicis
illius territorij, vt ſupra, quia iuriſdictio
Ordinarij territorio inhæret, *latè Bald. in l.*
ſi qui ex conſenſu, nu. 10. C. de Epiſc au-
dien. Abb. in cap. P. & G. nu. 14. verſ. ve-
nio ad quartam ſpeciem &c. de offic. Iud. de-
leg. ſecus eſſet in Iudice delegato in certa
69 diœceſi: hic enim poteſt procedere extra
illam interueniente expreſſo conſenſu par-
tium, licèt diſſentiat Dominus illius terri-
torij, *vt videtur decidere textus in cap. ſta-*
tutum, §. in nullo, de Reſcript. in 6. per quem
textum ità tenuit Abb. in d. cap. P. & G.
nu. 14. quia iuriſdictio delegati non co-
hæret, nec terminatur territorio, *vt d. Mi-*
rant. de ordin. Iudic. p. 6. in tit. de deciſor.
70 *Iudic. 1. act. nu. 75. & ſeq.* quod tamen
intellige, dummodo locus ille ſuppoſitus ſit
iuriſdictioni delegantis, ſed non vbi deficit
omninò iuriſdictio, *vt ſenſit Bald. loco cit.*
d. nu. 10.
71 Idem dicendum eſt in Iudice delegato
ad vniuerſitatem cauſarum: nam ſi locus
non eſt ſubditus deleganti, non poteſt ibi
iuriſdictionem exercere, niſi de conſenſu
72 partiũ, & Iudicis illius loci, ſicut diximus

in

in ordinario : delegatus enim ad vniuerſi-
tatem cauſarum ordinario cõparatur, *Bart.*
& alij in l. more maiorum, ff. de Iuriſd.
omn. Iud. ſi verò locus eſt ſubditus dele-
73 ganti, poterit ibi iuriſdictionem exerce-
re, *vt d. Maran. de ord. iudic. par. 4. diſt.*
5. nu. 2. & d. par. 6. tit. de deciſor. Iudic. 1.
act. nu. 75. Vant. de nullit. tit. de nullit. ex
defect. citat. &c. nu. 62.

74 Notandum eſt autem, quod Dominus,
qui in aliquo loco habet merũ dñtaxat im-
periũ, aut iuriſdictionẽ in aliquibus cauſis
tantũ, nõ poteſt ibi cõtinuò tenere officialẽ,
niſi cum caſus euenerit, *vt probat textus in*
cap. 1. de offic. ordin. in 6. vbi Archiepiſco-
75 pus non poteſt ſibi conſtituere officiales
in diœceſibus Suffraganeorum pro cauſis
ad eumdem Archiepiſcopum per appella-
tionem deuoluendis, *& ità reſoluit Can-*
cer. var. d. lib. 2. cap. 2. nu. 311. & ſeq. ſub-
76 dens, quod is, qui habet tantùm merum
imperium in aliquo loco, poteſt ibi furcas
erigere, & continuò erectas tenere, vt ſub-
diti à delictis committendis deterreantur.

77 Addit *Cancer. loco cit. nu. 315. & ſeq.*
quod ſi Caſtrum ſubſit duobus Dominis,
quorum alter habeat merum imperium, al-
ter iuriſdictionem ciuilem, Dominus ter-
ritorij, & Vaſallorum cenſetur is, qui ciui-
lem habet iuriſdictionem, eique præſtari
debet iuramentum fidelitatis; & ideò ad
eumdem ſpectat ab imminente peſte, vel
alijs malis, præuijs edictis, & alijs oppor-
tunis remedijs cuſtodire territorium, &
ſuos ſubditos, *per tex. in l. nam ſalutem,*
cum ibi not. ff. de offic. Præf. Vigil. niſi Do-
78 minus territorij monitus adhuc eſſet in
mora : quia eo caſu Dominus meri impe-
rij poſſet negligentiam supplere, *vide Ca-*
pic. dec. 27. nu. 1. & ſeq.

79 Notandum 2. quod Rector Ciuitatis,
vel alius officialis poteſt in ſui locum di-
mittere, ſeu ſubſtituere Vicarium, ſi adſit
80 iuſta cauſa impedimenti, dummodò im-
pedimentum non ſit diù duraturum; & eo
caſu Vicarius poteſt omnia expedire, quæ
poteſt principalis officialis, excepta mem-
brorum abſciſſione, *Bart. in l. obſeruare,*
81 *nu. 3. & ſeq. ff. de offic. Proconſulis,* vbi
etiam dicit, quod Rector Ciuitatis ex iuſ-
ta cauſa impedimenti poteſt Vicarium cõ-
ſtituere etiam ante ingreſſum officij.

82 Notandum 3. quod Dominus feudi, vel
Caſtri reſpectu iuriſdictionis vniuerſalis
fundatam habet intẽtionem in iuris com-
munis diſpoſitione ſuper toto territorio;
83 & ideò poteſt in ſuo dominio proclama-
ta, ordinationes, & ſtatuta facere, præſer-
tim ex iuſta cauſa, propter publicam vti-
litatem, non tamen contra, ſed præter ius,
latè Rota in Carpentoraten. iuris lignandi
27. Nouembris 1619. coram Buratto in
84 *impreſſ. dec. 427.* quod procedit reſpectu
iuriſdictionis tantùm, vt ſupra, non autem
quoad dominium; aliud enim eſt habere
dominium agrorum, qui ſunt in territo-
rio, aliud habere iuriſdictionem ratione
85 feudi ſuper toto territorio; vnde non po-
teſt Dominus Caſtri cogere Vaſallum ad
oſtendendum ſibi titulum, quo prædium
poſſidet intra fines Caſtri, quod vtique poſ-
ſet, ſi haberet intentionem fundatam ſu-
per dominio directo; & ideò ſufficit Vaſal-
lo, ſi dicat, prædium ſuum eſſe, & ſibi ſoli
86 poſſidere, etiamſi inueſtitura facta ſit cũ
villis, prædijs, pratis, nemoribus, & alijs
iuribus, ac pertinentijs; hæc enim verba
verificantur quoad iuriſdictionem, non
87 autem quoad dominium : niſi probetur,
huiuſmodi villas, & prædia &c. fuiſſe eo
tempore Domini inueſtientis, vel ea fuiſſe
Caſtro ex aliqua conceſſione aſſignata, *vt*
dixit Rota in Mediolanen. Legati 24. De-
cembris 1624. coram Vbaldo, & 24. Apri-
lis 1626. coram Durano, in impreſſ. dec. 28.
num. 13. & ſeq. latè Ferentill. ad Buratt.
88 *dec. 427. & 426.* vbi dicit, quod quando
agitur contra tertium poſſeſſorem, bona
præſumuntur allodialia, etiamſi in inueſti-
tura fuiſſent expreſſa, & enumerata in in-
diuiduo, *Roſentb. de feud. cap. 12. concl. 25.*
nu. 26. & ſeq.

89 Quæres, an delegatio facta Epiſcopo,
vel Rectori Ciuitatis, & ſimilibus, tranſeat
in ſucceſſorem? Reſp. affirmatiuè, quia
tunc delegatio dicitur facta dignitati,
quæ nunquam perit, *cap. ſi gratioſè, de Re-*
ſcript. in 6. cap. quoniam Abbas, vbi DD.
communiter, extr. de offic. deleg. vide quæ
ſcripſimus in tract. de temp. legal. lib. 1.
cap. 74.

90 Limita, ſi expreſſum fuerit nomen eius,
qui dignitatem habet : hoc enim caſu de-
legatio expirat morte delegati, quia vide-
tur haberi reſpectus tantùm ad perſonam,
Bart. in l. more maiorum, num. 19. ff. de
91 *Iuriſd. omn. Iud.* vbi etiam dicit, quod
quando committitur iuriſdictio ſub nomi-
ne proprio, & appellatiuo, tunc regulari-
92 ter inſpicimus quod præcedit, niſi ex ali-
qua cauſa, vel aliquibus circumſtantijs
aliud præſumatur, *Bellemer. dec 39. per tot.*
Gratian. diſcept. for. cap. 92. num. 1. &
ſequen.

93 Limita 2. quando delegati induſtria
electa eſt : quod conſtare poteſt præſum-
ptionibus, & coniecturis ductis à qualita-
te facti demandati, ſeu commiſſi, & à ver-
94 bis ipſius delegationis: quo caſu neque
delegatus à Principe ſubdelegandi pote-
ſtatem

ſtatem habet, licèt regulariter ſubdelegare poſſit, *Menoch. lib. 2. præſump. 21. nu. 1. &*
95 *ſeq.* vbi dicit, quod cenſetur electa induſtria perſonæ, quando cauſa meri, vel mixti imperij, vel alia grauis, & ardua delegata fuit.
96 Limita 3. vt regula prædicta procedat, quando commiſſa fuit iuriſdictio; ſecus quando committitur aliquod negotium, vel aliquis actus, vel exercitium, vt compromiſſum: hoc enim caſu ad ſucceſſorem non tranſit, quia tunc ſimiliter fides, probitaſque illius, cui actus huiuſmodi commiſſus eſt, videtur electa, *Bart. in d. l. more maiorum, nu. 19. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Ruin. conſ. 63. nu. 5. tom. 4.*
97 Limita 4. vt regula procedat mortuo delegato; ſecus ſi delegatus dignitatem reſignauerit, quia tunc cauſam ſibi commiſſam poſſet adhuc cognoſcere etiam poſt reſignationem, dummodò delegatio facta fuerit ſub nomine proprio, & appellatiuo: in quolibet enim actu principium ſpectan-
98 dum eſt, & habilitas illius temporis ſufficit; niſi talis delegatus effectus ſit incapax
99 huiuſmodi delegationis, vt quia contraxit matrimonium, *gloſ. in cap. ſtatutum, 11. in ver. canonicis, in fin. de reſcript. in 6. Dec. in cap. quoniam Abbas, nu. 56. de offic. deleg. Pariſ. de reſignat. benef. lib. 1. q. 11. nu. 10. & ſeq. Gratian. loco cit. Ceuall. in ſpec. opin. commun. q. 666. nu 5. & ſeq.* & eſt communis opinio: vel ſi delegatio facta
100 fuerit ſub nomine dignitatis tantùm, vt ſi cauſa commiſſa fuerit Epiſcopo Senenſi, tunc enim ſi talis Epiſcopus tranſiret ad aliam dignitatem, dimitt[it] delegationem ſucceſſori, *vt d. Abb. conſ. 93. in princ.*
101 Limita 5. vt regula procedat, quando committitur ſub nomine dignitatis, quam quis habet iure proprio; ſecus quādo committitur ſub nomine dignitatis, quam quis habet beneficio alterius, vt Vicarius, & ſimiles: hoc enim caſu delegatio non tranſit in ſucceſſorem, *ſecundùm Bart. in d. l. more maiorum, nu. 19.*
102 Quæres 2. quomodo probetur, locum vnum eſſe de territorio alterius? Reſp. quod probatur ex actibus iuriſdictionis in dicto loco exercitis cum ſcientia, & patientia Domini illius loci, vel eius officialium, non enim ſufficeret ſola obedientia ſubditorum, *l. pupillus, §. territorium, ff. de Verbor. ſignif. §. ſi quis igitur ex qualibet, Auth. Quib. mod. natur. effic. ſui &c. Bald. in l. ſi quis, C. de N[a]tur. liber. Alex. conſ. 23. nu. 3. & ſeq. lib. 5.* vbi, quod ſcientia
103 præſumitur ex temporis antiquitate, *vide quæ ſcripſimus in tract. de temp. legal. lib. 2. cap. 105. nu. 1. & ſeq.* item probatur ex inſtrumentis etiam inter alios confectis, ſi plura ſint, & antiqua, vt ſi excedant centum annos, *latè Ruin. conſ. 91. nu. 9. & ſeq. lib. 4.* vbi, quod remittitur etiam arbitrio Iudicis, quando dicatur longum, & antiquum tempus.

SVMMARIVM.

104 *Creditor primò agere debet cum reo, in ſubſidium cum fideiuſſore, vel pignoris poſſeſſore.*
105 *Creditor non cogitur ad excuſſionem bonorum ſui debitoris exiſtentium extra iudicantis territorium, quando locus remotus eſt, & in aliena Prouincia.*
106 *Non dicitur reus idoneus, ſi abſque difficultate conueniri non poſſit, vel ſi res debitoris eſſent in loco forti.*
107 *Illa bona ſunt diſcutienda, quæ ſine aliqua controuerſia poſſideri poſſunt.*
108 *Poſſidens immobilia in loco remoto à loco iudicij, debet ſatiſdare.*
109 *Fideiuſſor obligatus in forma cameræ, cenſetur renunciaſſe beneficio excuſſionis.*
110 *Ceſſat etiam excuſſionis exceptio, ſi fideiuſſor debitum confeſſus fuerit, ſeu terminum ſuſceperit cum confeſſione debiti, vel ſe ſi obligauerit ad liberandum a moleſtijs.*
111 *Concedendus eſt terminus fideiuſſori, ſi illum petierit ad præſentandum reum abſentem, vt ille primò conueniatur.*

Quæſtio IV.

An & quando creditor teneatur excutere bona ſui debitoris ſita extra territorium.

104 Creditor per iura antiqua electionē habebat, quem vellet primò conuenire, ſcilicet fideiuſſorem, vel reum, *l. non rectè, & l. iure noſtro, C. de fideiuſſ.* hæc tamen iura hodie correcta ſunt, quando vterque eſt præſens, & ſoluendo: tunc enim primò agendum eſt cum reo; ſi verò reus eſt abſens, vel non ſoluendo in totum, vel in partem, in ſubſidium poteſt agi cum fideiuſſore, actionibus à creditore ſibi ceſſis, *vt in auth. præſente, vbi Bald. C. eod. tit.* idemque dicendum, ſi creditor velit agere contra pignorum poſſeſſores, *vt d. Alex. conſ. 84. num. 12. vol. 3. Neguſ. in tract. de Pignor. in 1. mem. 8. partis princip. nu. 42. & ſeq.*
105 Obſerua tamen, quod creditor non cogi-

cogitur ad excuſſionem bonorum ſui debitoris extra iudicantis territorium exiſtentium, quando locus remotus eſt, & in aliena Prouincia, quia actor non cogitur peregrinare, *vt d. Bart. in l. ſciendum, §. 1. ff. qui ſatiſd. cog. Alex. d. conſ. 84. nu. 12.*
106 ſubdens, quod non dicitur reus idoneus, ſi abſque difficultate conueniri non poſſit, vel ſi res debitoris eſſent in loco forti, vt in Caſtello, vel Arce, ità vt non poſſint diſcuti, nam de illis non eſt facienda excuſſio, *Neguſ. de Pignor. d. mem. 1. nu. 43. & ſeq.*
107 vbi, quod illa bona ſunt diſcutienda, quæ ſine aliqua controuerſia poſſideri poſſunt; vnde ea, quæ ſunt in controuerſia, ſunt dimittenda, nec per illa debet retardari proceſſus cõtra tertium poſſeſſorem, *Theſaur.*
108 *dec. 40. nu. 3.* vbi ſubijcit, quod poſſidens immobilia in loco remoto à loco iudicij, debet ſatiſdare.
109 Obſerua 2. quod cenſetur fideiuſſor renunciaſſe beneficio *d. auth. præſente*, ſi principaliter, & tanquam principalis ſe ſe obligauerit, aut renunciauerit omni legum auxilio, quæ renunciatio in obligatione camerali continetur, *Rot. apud Zacch. de oblig. camer. dec. 22. num. 3. & ſeq.* vbi, quod obligatio in forma cameræ tollit beneficium excuſſionis, *& dec. 143. num. 2.*
110 *& ſeq.* vel ſi fideiuſſor debitum confeſſus fuerit, ſeu terminum ſuſceperit cum confeſſione debiti, vel ſe ſe obligauerit ad liberandum à moleſtijs: nam etiam in his caſibus ceſſat excuſſionis beneficium, ſeu exceptio, *Rot. apud eumdem Zacch. dec. 55. nu. 2. & ſeq.*
111 Obſerua 3. quod ſi fideiuſſor petierit terminum ad præſentandum reum abſentem in iudicio, vt ille primò conueniatur, eſt ei concedendus, quo elapſo in ſubſidiũ agi poteſt cum fideiuſſore, *d. auth. præſente, vbi gloſ. & DD. C. de fideiuſſ.*

S V M M A R I V M.

112 *Locus iudicij debet eſſe tutus, aliàs citatus non tenetur comparere: limitatur nu. 129.*
113 *Quando non eſt tutus aditus ad territorium illius, qui citandus eſt, expeditur citatio coram Iudice alicuius loci vicinioris.*
114 *Locus quando dicatur non tutus.*
115 *Non ſufficit allegare, locum comparitionis non eſſe tutum generaliter, ſed debent exprimi cauſæ, aliàs citatus à contumacia non excuſatur.*
116 *Exceptio loci non tuti poteſt allegari per quemcunque abſque alio mandato.*
117 *Dominus non excuſatur, ſi locus non ſit tutus procuratoribus.*
118 *Locus debet eſſe tutus etiam Iudici, alioquin alium locum idoneum, & tutum Iudex eligere poteſt.*
119 *Exceptio loci non tuti opponi poteſt poſt litem conteſtatam.*
120 *Citatus ad locum non tutum ſemper poteſt appellare, & quando id procedat, & nu. 127.*
121 *Si Iudex pronunciauerit, locum eſſe tutum, tunc debet appellari intra decem dies.*
122 *Is, qui comparuit coram Iudice ſuſpecto, ſi à principio illum non recuſauit, vlterius poſtmodum non auditur.*
123 *An, & quando citatus probare debeat, locum non eſſe tutum, & nu. 126.*
124 *Citatio facta ad locum manifeſtè non tutum, eſt ipſo iure nulla.*
125 *Non debet proponi non tutus acceſſus, quando liquidè apparet, locum non eſſe tutum.*
126 *An citatus ad locum non tutum, cogi poſſit ad comparendum, ſi ei oblatus fuerit ſaluus conductus, & nu. 127.*
127 *Publica fides caduca eſt, & fragilis cautio.*
128 *Non tutus acceſſus probatur per teſtes etiam ſingulares, & quid deponere debeant.*
129 *Quando non excuſetur allegans, locum ſibi non eſſe tutum.*
130 *Probatio ſemel facta de non tuto acceſſu in prima commiſſione deſeruit etiam in commiſſione executorialium.*
131 *Exceptio loci non tuti impedit proceſſum executiuum, & executionem cameralem.*

Quæſtio V.

De exceptione loci non tuti.

112 PRæmittendum eſt, quod locus iudicij debet eſſe tutus, aliàs citatus non tenetur comparere, nec per ſe ipſum, nec per alios, ſiue cauſa ſit ciuilis, ſiue criminalis, & poteſt appellare, *cap. ex parte 47. extr. de appell. cap. venerabilibus, §. & hoc ipſum, de ſent. excom. in 6. clem. cauſam, §.*
113 *verum, & ibi gloſ. de elect.* vbi, quod quando nõ eſt tutus aditus ad territorium illius, qui citandus eſt, expeditur citatio corã Iudice alicuius loci vicinioris, *Man-*
114 *dell. conſ. 208. nu. 15.* locus autem non tutus dicitur, ſi citatus ad eum non poteſt venire ſecurus, vel propter inimicitias etiam ex própria culpa prouenientes, vel

propter bellum, aut ſæuientem peſtem, vel
ob timorem carceris, aut alterius grauis
incommodi arbitrio Iudicis, *Coler. de*
Proceſſ. execut. par. 4. cap. 1. nu. 169. Pariſ.
conſ. 33. nu. 13. lib. 2. & conſ. 28 num. 6.
& conſ. 110. nu. 16. lib. 4. vbi addit, quod
propter intemperiem loci excuſatur quis
a comparendo, licèt effectus dictæ excuſa-
tionis ceſſet ceſſante cauſa, *vt d. Baiard.*
ad Clar. in pract. crim. q. 34. nu. 29. & ſeq.
115 vbi etiam obſeruat, quod non ſufficit
allegare, locum comparitionis non eſſe
tutum generaliter, ſed debent exprimi cau-
ſæ, alias citatus à contumacia non excuſa-
tur.
116 Hæc autem exceptio loci non tuti po-
teſt allegari per quemcunque abſque alio
mandato, & ſatiſdatione, *vt d. Baiard. loco*
citato nu. 30. Dec. in d. cap. ex parte, vbi
117 ſubijcit, quod Dominus non excuſatur,
ſi locus non ſit tutus procuratoribus, quia
ex cauſa arctari quis poteſt ad perſonali-
ter comparendum, quando imminet aliqua
neceſſitas: & cauſa iuſta nõ videtur, quando
locus non eſt tutus procuratori, *cap. 1. in*
fin. de Iud. in 6.
118 Præmittendum 2. quod ſicut partibus
locus debet eſſe tutus, ità etiam Iudici:
alioquin alium locum idoneum, & tutum
Iudex eligere poteſt, ſi aliqua rationabilis
cauſa ſubſit, *cap. ſtatuimus, 13. de offic. &*
pot. Iud. deleg. in 6. cap. cum dilecta, extr.
de confirm. vtil.
119 His præmiſſis quæritur 1. an hæc excep-
tio loci non tuti opponi poſſit poſt litem
conteſtatam? Reſp. affirmatiuè, quia licèt
hæc exceptio ſit dilatoria, tamen cum
grauamen reiteretur, & ſucceſſiuam ha-
beat cauſam, ideò etiam poſt litem conte-
ſtatam, & quandocunque opponi poteſt,
Bald. in l. peremptorias, nu. 27. C. ſenten.
reſcin. non poſſ. Coler. de Proceſſ. execut. par. 4.
cap. 1 nu. 169. Alban. ad Bart. in l. elegan-
ter, §. ſi quis poſt, nu. 2. ff. de cond. indeb.
120 vnde citatus ad locum non tutum, ſem-
per poterit appellare, licèt prima, vel ſe-
cunda vice non appellauerit, quia à gra-
uamine ſucceſſiuo ſemper appellatur, modò
appelletur à grauamine illato per nouam
citationem, & tempus appellationis lapſum
non ſit; ſecus ſi à grauamine de præterito:
quia hoc caſu appellatio non procederet,
latè Dec. in d. cap. ex parte, nu. 6. & ſeq. de
121 *Appell.* vbi etiam dicit, quod ſi Iudex
pronunciauerit, locum eſſe tutum, tunc de-
bet appellari intra decem dies; *vide Dec.*
loco cit. nu. 7. verſ. ſecus in eo &c. vbi ſubij-
cit, quod is, qui comparuit coram Iudice
ſuſpecto, ſi à principio illum non recuſa-
122 uit, vlterius poſtmodum non auditur,
per tex. in cap. inter monaſterium, 20. de
ſent. & re iud.
123 Quæritur 2. an citatus probare debeat,
locum non eſſe ſibi tutum? Reſp. quod ſi
apertè conſtet, locum non eſſe tutum, vt
quia ibi peſtis graſſatur, aut bellum, tunc
nulla alia requiritur probatio, cum noto-
rium releuet ab onere probandi, *Pariſ.*
conſ. 28. nu. 4. lib. 4. Afflict. dec. 289. nu.
24. vbi dicit, quod citatio facta ad locum
124 manifestè non tutum, eſt ipſo iure nulla,
Maſcard. de Probat. concluſ. 17. nu. 6. &
125 *ſeq. lib. 1.* vbi, quod nec debet proponi
non tutus acceſſus, quando liquidè appa-
ret, locum non eſſe tutum.
126 Si verò de hoc manifeſtè non conſtet,
tunc is, qui in ius vocatus eſt, per ſuum
procuratorem comparere debet, & proba-
re, locum non eſſe ſibi tutum: quo proba-
to ad comparendum cogi non poteſt, etiã-
ſi ſibi oblatus fuerit ſaluus conductus, *Af-*
flict. d. deciſ. 289. nu. 24. Rot. deciſ. 15.
de dol. & contum. in antiq. vbi, quod pars
127 debet petere, ſibi aſſignari locum tutũ,
& ſi denegetur, appellare debet, *Boſſ. in*
tit. de Citat. nu. 37. vbi dicit, quod ſi non
tenetur comparere, ità neque tenetur ve-
nire ſub ſaluo conductu, *Maſcard. vbi ſupra*
d. concluſ. 17. nu. 7. & concluſ. 19. nu. 9.
& 10. vbi dicit, quod nemo tenetur adhi-
bere fidem litteris ſalui conductus, quando
in ſummo eſſet vitæ diſcrimine, cum pu-
plica fides caduca, & fragilis cautio ſit,
arg. l. qui ità, §. 1. ff. Ad Trebell.
128 Probatur verò non tutus acceſſus, non
quidem per atteſtationem magiſtratus,
quia illi non præſtatur fides in detrimen-
tum alterius, *latè Alex. conſ. 206. num. 5.*
lib. 2. ſed per teſtes etiam ſingulares, *Vant.*
de nullit. ex defect. citation. &c. num. 128.
Rot. deciſ. 22 aliàs 693. de Reſcript. in an-
tiq. vbi, quod ſatis eſſet, ſi teſtes dixerint,
ſe credere, impoſſibile eſſe, vel non tutum,
quod citatio exequi poſſit perſonaliter, vel
ad domum citandi, *Maſcard. vbi ſupra*
concl. 18.
129 Obſerua tamen quod quando locus nõ
eſt tutus ipſi citato ob crimen eiuſdem,
pro quo conuenitur, non excuſatur, ſi
non accedat ad Iudicem, quando in eum
ageretur de delicto, & diceret, locum non
eſſe ſibi tutum ob inimicitias, *Bald. in l.*
omnes qui, §. ſin verò, n. 3. verſ. circa ſecun-
dam rationem &c. C. de Epiſc. & Cler. vbi
dicit, quod ſibi imputare debet delinquens,
ſi locus non eſt ſibi tutus ob ſui delictum,
Rum. conſ. 48. nu. 15. vol. 4. Maſcard. d.
lib. 1. concluſ. 19. nu. 14.
130 Obſerua 2. quod probatio ſemel facta
de non tuto acceſſu in prima commiſſione,
deſer-

deſeruit etiam in commiſſione executorialium, quia adhuc præſumitur timor, & metus durare, niſi contrarium probetur, *Maſcard. d. lib. 1. concluſ. 17. nu. 5. vbi citat Caſſad. deciſ. 3. de Dol. & contum.*

131 Quæritur 3 an exceptio loci non tuti impediat proceſſum executiuum, vel executionem cameralem? Reſp. affirmatiuè, *Coler. de Proceſſ. execut. par. 4. cap. 1. nu. 168. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi citatus probabilibus ex cauſis dubitat de ſecuritate habenda in iudicio, vel alijs locis intermedijs, per quæ ipſi iter faciendum eſt, obijciendo hanc exceptionem loci non tuti, audiendus eſt, ita vt proceſſus executionis aduerſus ipſum, priuſquam aſſecuretur, præcipitari non debeat, *per tex. in cap. accedens, 2. §. mandamus, Vt lit. non conteſt. clem. paſtoralis, §. Piſana, de ſent. & re iud.*

S V M M A R I V M.

132 *Cauſæ continentia regulariter diuidi non debet: limitatur nu. 134. & ſeq.*

133 *Quando cauſæ dicantur inuicem continentes.*

134 *Poſſidens res hereditarias in diuerſis locis, poteſt ab hærede in quolibet loco conueniri.*

135 *Si plures pro eodem delicto conueniantur, & diuerſis foris ſubijciantur, poſſunt coram diuerſis iudicibus conueniri, & tunc ſententia vnius Iudicis abſolutoria non derogaret ſententiæ alterius condemnatoriæ, & è contra.*

Quæſtio VI.

An & quando cauſæ continentia diuidi poſſit.

132 RESp. quod cauſæ continentia regulariter diuidi non debet; & ideò non poteſt ſuper cauſa poſſeſſionis vnus Iudex, & ſuper cauſa proprietatis alius Iudex impetrari, *l. nulli, vbi Alex. C. de Iudic. de quo vide Bart. ibidem nu. 1.* vbi dicit, quod cauſæ dicuntur inuicem conti-
133 nentes, vel quia ſub vna actione generaliter plures ſpecies, & plura capitula continentur, vel quia agitur ſuper eadem re, licèt diuerſis actionibus.

134 Limitatur tamen ſupradicta concluſio in poſſidente res hæreditarias in diuerſis locis: hic enim poteſt ab hærede in quolibet loco conueniri, *Bald. in l. 1. nu. 2. C. vbi de hæred. agi oport.*

135 Limitatur 2. in ijs, qui pro eodem delicto conueniuntur: iſti enim ſi plures ſint, & diuerſis foris ſubijciantur, poſſunt coram diuerſis Iudicibus conueniri, & alij quidem condemnari vno modo, & alij ad alium modum iudicari: tum quia diuerſa poteſt eſſe eorum cauſa, & diſpar ratio defenſionis, tum quia cauſa iſtorum licèt naſci videatur ex eodem delicto, non propterea dicitur indiuidua, immò plura dicuntur delicta ex pluralitate delinquentium, licèt delinquant circa eamdem rem, *vt latè probat Cranett. conſ. 232. num. 2. & ſeq. par. 2.* ſubdens *nu. 5. in fin.* quod tunc ſententia vnius Iudicis abſolutoria non derogaret ſententiæ alterius condemnatoriæ, & è contra.

S V M M A R I V M.

136 *In alternatiua locorum electio eſt actoris: declaratur, & limitatur nu. 145.*

137 *Debitor nunquam conſtituitur in mora, nec tenetur ad aliquod intereſſe, niſi prius facta per creditorem loci electione.*

138 *Creditor declarando poteſt eligere locum, vbi carior eſt æſtimatio.*

139 *Locus adiectus ſtipulationi includit tempus, quo quis poſſit ad eum peruenire, quod arbitrio Iudicis remittitur.*

140 *Quid ſi debitor breuiori tempore ad locum deſtinatæ ſolutionis peruenerit.*

141 *Quando plura loca adijciuntur alternatiuè, debitor in quolibet loco poteſt in ſolidum conueniri.*

142 *Quid ſi plura loca copulatiuè, & generaliter adijciantur.*

143 *Quando certa loca limitatè ſunt adiecta, videtur eo caſu facta diuiſio debiti pro rata cuiuſlibet loci.*

144 *Promittens ſoluere Romæ, Florentiæ, vel vbicunque creditor voluerit, tunc ſub clauſula generali non continerentur loca, quæ magis diſtarent, quàm expreſſa.*

145 *Quando in alternatiua locorum electio ſit debitoris.*

146 *Debitor poteſt in alio loco conueniri, ſi ibi habeat domicilium, etiamſi vnus tantùm locus eſſet ſolutioni deſignatus.*

147 *Debitor poteſt etiam extra locum conuentum, vel deſtinatum ſoluere, ſi interpellato creditore ad recipiendum offerat ſoluere intereſſe.*

148 *Quæ mihi non nocent, & alteri proſunt, de facili ſunt concedenda.*

149 *An debitor cogi poſſit ad ſoluendum extra locum promiſſionis, ſoluto illi intereſſe.*

150 *Creditor, in cuius electione plura loca sũt poſita, quando poſſit agere de aliqua mora ipſius debitoris, ſi locum elegerit, & n. 152.*

151 *An electio loci fieri poſſit à procuratore non habente ſpeciale mandatum.*
152 *Reus non conſtituitur in mora, niſi actor, in cuius electione plura loca ſunt poſita, in interpellatione exprimat diem, & ſpecificum locum.*

Quæſtio VII.

Cuius ſit electio in alternatiua locorum.

136 RESp. quod electio eſt actoris, *l. non vtique, vbi Bart. nu. 7. ff. de eo quod cert. loc. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 316. nu. 4.* vbi obſeruat, quod debitor nunquam
137 conſtituitur in mora, nec tenetur ad aliquod intereſſe, niſi prius facta per creditorem loci electione, cum requiratur interpellatio, vt certo loco fiat ſolutio, *Alex conſ. 45. nu. 5. & 6. vol. 5. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 42. num. 44. & ſeq.* vbi dicit,
138 quod creditor declarando poteſt eligere locum, vbi carior eſt æſtimatio, *Menoch. de*
139 *Arbitr. Iud. lib. 2. caſ. 2. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod locus adiectus ſtipulationi includit tempus, quo quis poſſit ad eum peruenire, quod Iudicis arbitrio remittitur, *Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 38. nu. 4. & 5.*
140 ſubdens, quod ſi debitor breuiori tempore ad locum deſtinatæ ſolutionis peruenerit, confeſtim intelligitur obligatus.
141 Notandum eſt autem, quod quando plura loca adijciuntur alternatiuè, debitor in quolibet loco poteſt in ſolidum conue-
142 niri; idemque dicendum eſt, quando plura loca copulatiuè, & generaliter adijciuntur, vt ſi debitor promiſerit ſoluere Romæ, Mediolani, & in quolibet alio loco, vbi fuerit inuentus, nè ex indefinita, & nimia diuiſione debiti, ſtipulatio reddatur inutilis, *Bart. in l. 3. §. ſi quis ità 1. ff. de eo, quod cert. loc. Papien. in form. libell. in act. hypothecar. §. ac reſtituere, nu. 2.*
143 Notandum 2. quod vbi certa loca limitatè ſunt adiecta, videtur eo caſu facta diuiſio debiti pro rata cuiuslibet loci, & ſic pro rata tantùm poterit debitor in locis adiectis conueniri, *vt trad. Bart. & Papien. locis cit.*
144 Notandum 3. quod promittens ſoluere Romæ, Florentiæ, Paduæ vel vbicunque creditor voluerit, tunc ſub clauſula generali non continerentur loca, quæ magis diſtarent, quàm expreſſa, *Rom. conſ. 180. nu. 10.*
145 Notandum 4. quod regula prædicta, videlicet quod in alternatiua locorum electio eſt actoris, procedit poſt lapſum termini; nam ante termini lapſum eſt in electione debitoris ſoluere, in quo loco ſibi placuerit, niſi contrarium ſit actum, *vt d. Papien loco cit. nu. 1. in fin.*
146 Notandum 5. quod licèt vnus tantum locus eſſet ſolutioni limitatus, vel deſignatus, poterit tamen debitor in alio loco conueniri, ſi ibi habeat domicilium, *l. 1. & ibidem DD. ff. de eo quod cert. loc. l. vn. C. vbi conuen. qui cert. loc. dar. promiſ. l. hæres abſens, §. fin. vbi Bart. ff. de Iud. Papien. vbi ſupra nu. 2. verſ. vbi autem &c.*
147 Notandum 6. quod debitor poteſt etiam extra locum conuentum, vel deſtinatum ſoluere, ſi interpellato creditore ad recipiendum offerat ſoluere intereſſe, ſi quod ille patiatur ex tali cauſa, *ex regula,*
148 *quæ mihi non nocent, & alteri proſunt, de facili ſunt concedenda, Bart. in l. qui Romæ, 122. nu. 2. ff. de Verb. oblig. quem Doctores communiter ſequuntur, vt ait Nig.*
149 *de except. cap. 2. § 2. num. 21.* ſubdens, quod eadem ratione debitor cogi poteſt ad ſoluendum extra locum promiſſionis, ſoluto illi intereſſe.
150 Notandum 7. quod etiamſi creditor in cuius electione plura loca poſita ſunt, locum elegerit, illumque notificauerit debitori, tamen non poſſet agi de aliqua mora ipſius debitoris, niſi ex parte creditoris oſtenderetur, ipſum, vel eius legitimum procuratorem adfuiſſe in loco illo electo ad quantitatem debitam recipiendam, *Alex. conſ. 92. nu. 10. vol. 1.* vbi id intelligit in caſibus, in quibus non requiritur conſignatio, & depoſitio, *& conſ. 78. nu. 14. vol. 5. Rimin. al. conſ. 736. num. 3.* vbi etiam dicit, quod huiuſmodi electio fieri
151 non poteſt à procuratore non habente ſpeciale mandatum, *Afflict. dec. 116. nu. 4.* vbi ſubijcit, quod, vt reus conſtituatur in
152 mora, requiritur, quod actor in interpellatione ipſa exprimat diem, & ſpecificum locum.

SVMMARIVM.

153 *Notorium regulariter probari non debet: limitatur nu. 161. & ſeq.*
154 *Notorium releuat ab onere probandi, non tamen ab onere proponendi.*
155 *Manifeſta an indigeant probatione.*
156 *Iudex poteſt iudicare, ſine attendere id, quod ei eſt notum, vt notorium.*
157 *In notorio non iuratur de calumnia.*
158 *Notorium quando dicatur, vel probetur, & nu. 162.*
159 *Præſens debet notorium allegare, non abſens.*
160 *Præſumptiones debent allegari, licèt ſint liqui-*

liquidiſſimæ probationes.
161 *Licèt notorium non indigeat probatione, debet tamen probari, notorium eſſe.*
162 *Notorium probatur etiam per duos teſtes.*
163 *Quando ſuper notorio requiratur ſententia declaratoria.*
164 *Negatio notorÿ non admittitur, quando factum eſſet omninò notorium.*
165 *Iudex poteſt ſumere informationem, etiam parte non citata, an aliquid ſit notorium.*
166 *Notorium facti tranſeuntis, quale eſt notorium facti præteriti, indiget probatione.*
167 *Notorium probari debet, quando ſumus extra locum notorÿ.*
168 *Notorium ex actis reſultans, procedit in loco, vbi acta ſunt.*
169 *Notorium non releuat ab onere probandi, quando pro forma probatio exigitur, vel quando huiuſmodi qualitas requiritur ad fundandam Iudicis authoritatem, ſeu poteſtatem.*
170 *Quando ad probandum notorium ſufficiat ſola fama, & qualiter fama in tali caſu probetur.*

Quæſtio VIII.

An & quando notorium probari debeat.

153 RESp. quod notorium, ſeu publicè no-
tum regulariter probari non debet,
gloſ. in clem. appellanti, verſ. alias cauſas, de Appellat. vbi etiam obſeruat, quod licèt
154 notorium releuet ab onere probandi,
non tamen releuat ab onere proponendi,
& in l. ciues, C. eod. tit. vbi, quod notoria
155 non indigent probatione, ſed manifeſta
ſic, *& in l. 1. ver. in conſilio, C. Qui, & aduerſ. quos &c.* vbi, quod Iudex poteſt iudicare,
156 ſiue attendere id, quod ei eſt notum, vt
notorium, etiamſi non probetur in iudicio; ſecus ſi ei eſt notum vt priuato, non
vt notorium, *Bald. in l. ſi verò, §. qui pro*
157 *rei, ff. Qui ſatiſd. cog.* vbi dicit, quod in
notorio non iuratur de calumnia, *& in l. emptorem, ff. de Act. empt.* vbi dicit, quod
id, quod probatur per maiorem partem
158 populi, vel etiam per plures, quàm
20. teſtes, cenſetur notorium, *Cephal. conſ. 82. nu. 52. & conſ. 108. nu. 15. lib. 1. Viu. comm. opin. 548. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit,
159 quod præſens debet notorium allegare,
non abſens, *Natt. conſ. 275. nu. 1* vbi quod
etiam præſumptiones iuris, licèt ſint liqui-
160 diſſimæ probationes, debent allegari,
latè Maſcard. de Probat. concluſ. 1103. n. 1. & ſeq.

161 Hæc tamen cõcluſio limitatur 1. quod
licèt notorium non indigeat probatione,
debet tamen probari, notorium eſſe, *ſecundùm Bald. in l. emptorem, ff. de Act. empt. Natt. conſ. 275. nu. 2. & ſeq. Viu. comm. opin. 548. nu. 9.* vbi dicit, quod no-
162 torium probatur etiam per duos teſtes,
& opin. 549. vbi addit, quod ſuper noto-
163 rio requiritur ſententia declaratoria citata parte; hoc tamen procedere poſſet, ſi
notorium negetur, *vt d. Maſcard. d. con-*
164 *cluſ. 1103. nu. 8.* ſubdens, negationem
huiuſmodi non eſſe attendendam, quando
factum eſſet omninò notorium, *vide Viu.*
165 *comm. opin. 548* vbi dicit, quod Iudex
poteſt ſumere informationem, etiam parte
non citata, an aliquid ſit notorium.
166 Limitatur 2. vt dicta concluſio locum
habeat in notorio facti permanentis, ideſt
facti præſentis, ſecus in notorio facti tranſeuntis, quale eſt notorium facti præteriti;
hoc enim indiget probatione, quia potius
debet hoc dici manifeſtum, quàm notorium, *Bald. in d. l. emptorem, in addit. circa princ. & in l. ſi verò, §. qui pro rei, verſ. adde quod quodlibet notorium &c. ff. Qui ſatiſd. cog. Maſcard. de probat. concl. 1103. nu. 7. & ſeq.*
167 Limitatur 3. vt dicta concluſio non
procedat extra locum notorij: eo enim
caſu probari debet, *vt poſt Innoc. in cap. ex inſinuatione, de Appell. & alios trad. Maſ-*
168 *car. d. concl. 1103. nu. 27.* vbi etiam
dicit, quod notorium ex actis reſultans,
procedit in loco, vbi acta ſunt.
169 Limitatur 4. quando pro forma probatio exigeretur: quia tunc notorium non
releuaret ab onere probandi, *Alban ad Bart. in l. cum quid, nu. 6. ff. ſi cert. pet. & alÿ apud Maſcard. loco cit. nu. 28. vbi nu. 32.* ſubijcit, quod nec releuaret ab onere
probandi, quando huiuſmodi qualitas exigeretur ad fundandam Iudicis authoritatem, ſeu poteſtatem.
170 Addit *Dec. in cap. 1. nu. 45. de Appell.*
quod ad probandum, aliquid de antiquo,
vel de longinquo notorium fuiſſe, ſufficit
ſola fama, *vide Maſcard. concl. 1101. nu. 22. & ſeq.* vbi dicit, quod hæc fama per duos
teſtes probatur.

SVMMARIVM.

171 *In citatione, quæ fit coram Iudice delegato, exprimi debet locus particularis, ſecus ſi fiat coram Ordinario.*
172 *Si ab initio locus à delegato in citatione deputatus fuit, non debet inſeri locus in reliquis citationibus.*
173 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum*
tene-

tenetur ſeruare locum delegantis.

174 *Interpellatio non afficit, quando non ſit loco, vel tempore congruo.*

175 *In dubio, quando arbiter non eligit locũ, intelligitur de loco, vbi factum eſt compromiſſum.*

Quæſtio IX.

An & quando in citatione exprimi debeat locus.

171 INter cętera, quæ ad citationem re-
quirnntur, etiam locus particularis, in
quo reus comparere debet, exprimendus
eſt, *Specul. in tit. de citat. §. iam de cita-
tione, nu.* 1. hoc tamen procedit in dele-
gato citante: ſecus eſt in Ordinario, qui
habet certum, & deputatum Tribunal; &
ideò poteſt citare ſine expreſſione loci,
quia intelligitur de loco ſolitæ reſidentiæ,
*cap. cum parati, vbi DD. de Appell. Bart. in
l. ſi vt proponis,* 5. *C. Quomod. & quand.*
172 *Iud.* ſubdens, quod ſi ab initio locus à
delegato in citatione deputatus fuit, non
debet inſeri locus in reliquis citationibns,
quia de illo intelligitur, dummodò ſit cõ-
gruus litigantibus, & honeſtus, *Bald. in l.
vt perfectius, nu.* 11. *Cod. de Annal. except.
Marant. de Ordin. Iudic. par.* 6. *tit. de citat.
num.* 64. *& in tit. de deciſor. Iudic. p. act.
nu.* 72. *& ſeq.* vbi hoc intelligit in delega-
173 to ad vnam cauſam particularem; ſecus
in delegato ad vniuerſitatem cauſarum,
qui tenetur ſeruare locum delegantis,
174 *Ciriac. contr.* 103. *nu.* 24. vbi etiam ob-
ſeruat, quod interpellatio non afficit, quan-
do non fit loco, vel tempore congruo.

175 Notandum eſt etiam, quod in dubio,
quando arbiter non eligit locum, intelli-
gitur de loco, vbi factum eſt compromiſ-
ſum, *Marant. d. tit. de Deciſor. Iud.* 1. *act.
num.* 80.

S V M M A R I V M.

176 *In iudicio, quo agitur ad recuperandam poſſeſſionem, qua actor per vim ſe ſpoliatum eſſe dicit, exprimi debet locus, & tempus: limitatur nu.* 178. *& ſeq.*

177 *Quando intentatur remedium famoſum, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter, requiritur expreſſio loci, & temporis.*

178 *Quando ex forma ſtatuti, vel commiſſionis proceditur ſummariè, de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij, omnis ſolemnitas iuris poſitiui cenſetur reiecta.*

179 *Remedium can. redintegranda,* 3. *q.* 1. *non enumeratur inter remedia, quæ infamant, ſed dicitur condictio oriens ex lege, vel canone prædicto.*

180 *In rebus Eccleſiaſticis, ſeu clericorum, poteſt agi contra quemlibet poſſeſſorem non per interdictum unde vi, ſed condictione ex dicto canone.*

181 *Textus in d. can. redintegranda, inducit nouum, & ſpecificum remedium poſſeſſorium contra quemlibet poſſeſſorem, etiam non vitioſum, & ignorantem.*

182 *Condictio intentata infamiam non irrogat.*

Quæſtio X.

Quando in interdictis exprimi debeat locus, & tempus.

176 REſp. quod in iudicio, quo agitur ad
recuperandam poſſeſſionem, qua
actor per vim ſe ſpoliatum eſſe dicit, ex-
primi debet locus, & tempus, quia hoc in-
terdictum appellatur famoſum, cum indu-
cat infamiam ſaltem facti, *l.* 1. *§. interdi-
ctum hoc quia, ff. de vi & vi armat. l. hono-
ri, & l. licet, ff. de obſeq. gloſ. communiter
recepta in l. neque, ff. eod. tit. de vi, & vi ar-
mat. Alex. conſ.* 6. *nu.* 2. *lib.* 3. quando au-
177 tem intentatur remedium famoſum,
etiamſi ciuiliter agatur, requiritur expreſ-
ſio loci, & temporis, ſicut quando crimi-
naliter agitur, *l. item exigit, ff. de dol. l.
Prætor edixit, ff. de Iniur. cap. tuæ, de Pro-
cur. Bart. in l. edita nu.* 5. *C. de eden. & in
l. per procuratorem, ff. de obſeq. & in d. l.* 1.
*§. ſiue autem, ff. de vi, & vi armat. & in
d. l. Prætor edixit, ff. de Iniur.*

178 Limita, quando ex forma ſtatuti, vel
commiſſionis proceditur ſummariè, & de
plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij, quo
caſu omnis ſolemnitas iuris poſitiui cen-
ſetur reiecta, *clem. ſæpe contingit, de Verb.
ſignif. Bart. in extrau. ad reprimendum. in
ver. & figura &c. nu.* 5. talis eſt ſolemni-
tas, vt exprimatur in libello locus, & tem-
pus: hæc enim non à iure gentium, vel na-
turali, ſed à iure ciuili inducta eſt, *d. l. Præ-
tor edixit, & l. libellorum, ff. de Accuſ.*

179 Limita 2. in remedio prodito *ex can.
redintegranda,* 3. *q.* 1. hoc enim non enu-
meratur inter remedia, quę infamant, cum
dicatur condictio oriens ex lege, vel cano-
ne prædicto, *vt tradunt DD. in l.* 1. *ff. de
Condict. ex leg. gloſ. communiter recepta in
cap. cum ad ſedem, ver. interdictum, de*
180 *Reſtit. ſpol.* vbi dicit, quod in rebus ec-
cleſiaſticis poteſt agi contra quemlibet
poſſeſ-

poſſeſſorem non per interdictum, vnde vi; ſed conditione *ex d. canon.*, *& ibidem Abb. num. 26. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod *d. can. redintegranda*, procedit ſpecialiter in rebus eccleſiaſticis, ſeu clericorum, & inducit nouum, & ſpecificum remedium poſſeſſorium contra quemlibet poſſeſſorem etiam non vitioſum, & ignorantem; conditiones autem intentatas inſa-
182 miam non irrogare, conſtat *ex l. ceſſat, ff. de obligat. & action. & obſeruat etiam Alex. d. conſ. 6. nu. 2. lib. 3.*

S V M M A R I V M.

183 *Forenſis regulariter conueniri debet in loco ſui domicilij.*
Actor ſequi debet forum rei, ibidem.
184 *Poteſt reus conueniri in domicilio, quod habebat tempore contractus, & in nouo domicilio, quod poſtea acquiſiuit.*
185 *Quid ſi reus habeat plura domicilia.*
186 *Ibi cenſetur quis habere domicilium, vbi maiorem fortunarum partem habet, etiamſi in alio loco habeat domum, vel alia bona.*
187 *Quando quis habet domicilium in varijs locis, debet attendi domicilium propriæ patriæ.*
188 *Is, qui aſſiduè conuerſatur, vel commoratur in loco, poteſt ibi conueniri de contractibus etiam alibi geſtis, etiamſi ibi domicilium adhuc non contraxerit.*
Quaſi domicilium quando contrahatur, ibidem.
189 *Propter diuerſitatem bonorum dicitur quis decedere cum duplici patrimonio.*
190 *Si in duobus locis quis forum ſortiatur, fit ſeparatio bonorum, vt quodlibet patrimonium ſecundùm ſuam legem, aut ſtatutum iudicetur.*

Quæſtio XI.

In quo loco forenſis conueniri debeat.

183 RESP. quod regulariter conueniri debet in loco ſui domicilij: actor enim ſequi debet forum rei, *l. 2. C. de Iuriſd. omn.*
184 *Iud.* vbi, quod poteſt reus conueniri in domicilio, quod habebat tempore cõtractus, & in nouo domicilio, quod poſtea
185 acquiſiuit; & ſi habeat plura domicilia, illud attendi debet, in quo magis verſatur, vel maiorem partem facultatum habet, *l. vn. C. Vbi pet. tut. l. ciues, vbi gloſ. C. de Incol. lib. 10. Bald. conſ. 421. num. 1. poſt med. verſ. conſiderandum eſt &c. lib. 1.* vbi
186 dicit, quod licèt quis in loco habeat aliqua bona, pro quibus æſtimum ſoluit, non tamen ex eo ibi cenſetur habere domicilium, niſi illic quoque habeat maiorem partem fortunarum, *Cephal. conſ. 263. nu. 6. & ſeq.*, vbi dicit, quod ſpectandus eſt locus, vbi quis habet maiorem fortunarum partem, etiamſi in alio loco domum habeat pro æſtiuo tempore, *Alciat. reg. 1. præſumpt. 37. n. 5.* vbi dicit, quod quando
187 quis habet domicilium in varijs locis, debet attendi domicilium propriæ patriæ vtpote principalius.
188 Notandum eſt etiam, quod is, qui aſſiduè conuerſatur, vel commoratur in loco, poteſt ibi conueniri etiam de contractibus alibi geſtis, etiamſi in eo loco domicilium adhuc non contraxerit, quia eo caſu contrahit quaſi domicilium, *vt inquit Abb. in cap. quod clericis. nu. 5. de for. comp.*
189 Notandum 2. quod propter diuerſitatem bonorum dicitur quis decedere cum duplici patrimonio: & propterea ſi in duo-
190 bus locis quis forum ſortiatur, fit ſeparatio bonorum, vt quodlibet ſecundùm ſuam legem, aut ſtatutum iudicetur, *Cancer. var. cap. 1. de ſucceſſ. ab inteſt. nu. 72. par. 1.*

S V M M A R I V M.

191 *Vxor conueniri debet in foro mariti, etiamſi ad eius domum nondum traducta fuerit.*
192 *Matrimonium eſt talis virtutis, vt transfundat originem vxoris in originem viri.*
193 *Nulla eſt maior vnio, quàm vnio coniugalis, per quam vir, & vxor efficiuntur vna caro.*
194 *Vxor vti minus digna efficitur conciuis viri vti potentioris, & magis digni, & ligatur ſtatutis loci vbi vir commoratur, & num. 206. & 207.*
195 *Vxor deſinit eſſe de proprio foro tam ratione incolatus, quàm ratione originis.*
196 *Mulier nupta non eſt amplius de familia patris, ſed viri.*
197 *Mulier non ſequitur forum originis viri, aut domicilij contracti ante matrimonium, ſed ſolum domicilium habitationis illius contractum poſt matrimonium.*
198 *Vxor ſequitur forum, & patriam viri, etiamſi vidua remanſerit.*
199 *Vidua viuit lege mariti in fauorabilibus, ſecus in odioſis.*
200 *Quando vidua retineat priuilegia viri, etiamſi tranſierit ad alium locum.*
201 *Vxor non poteſt conueniri, ſeu trahi ad forum*

forum originis, etiamſi ibi reperiatur, nec eiuſdem originis ſtatutis ligatur: declaratur nu. 202.

202 *Origo propria amitti non poteſt.*

203 *Quando ſtatutum abſolutè inhabilitat mulierem, tunc mulier dicitur arctata abſolutè, & non liberatur à tali nexu, etiamſi extra locum ſtatuti diuertat.*

204 *Stante ſtatuto, quod forenſis non poſſit in loco acquirere, mulier alibi nupta poteſt in loco originis acquirere, cum non dicatur forenſis.*

205 *Vxor habet duo domicilia, vnum originis, alterum habitationis domicilij ſui viri.*

206 *Stante ſtatuto, quod proximiores forenſes non poſſint ſuccedere in bonis immobilibus ciuium, proximiores forenſes non ſuccederent in bonis immobilibus mulieris nuptæ in loco ſtatuentium.*

An in tali caſu debeatur proximioribus mulieris defunctæ æſtimatio bonorum, ibidem.

207 *Statutum prohibens, nè forenſis in territorio ſtatuentium bona immobilia acquirat, non comprehenderet vxorem aliunde ductam.*

208 *Vxor ſequitur forum mariti, etiam quando agitur de diſſoluendo matrimonio.*

209 *An ſtatutum prohibens, nè mulier nupta extra territorium ſuccedat alicui de iuriſdictione, locum habeat in legatis.*

210 *Actus factus in fraudem legis, eſt nullus ipſo iure, in fraudem verò hominis valet, ſed reuocatur.*

211 *An, & quando vir contrahat ciuilitatem, & incolatum in loco vxoris, ſi ipſe ad domicilium vxoris acceſſerit.*

212 *Animus perpetuò manendi ex decennali habitatione præſumitur.*

213 *Quando domicilium ſtatim contrahatur.*

Quæſtio XII.

In quo loco conueniri debeat vxor.

191 RESp. quod conueniri debet in foro
mariti, vxor enim ſequitur forum viri, etiamſi nondum ad eius domum traducta fuerit, *l. exigere dotem, vbi DD. ff. de Iudic. l. cum quædam puella, ff. de Iuriſd. omn. Iud. gloſ. in l. ea quæ 32. ver. ante, ff. Ad municip Bald. conſ. 439 n. 4. verſ. reſpondetur, quod non videbitur &c. lib. 4. & conſ. 62. n. 2. & conſ. 100. lib. 5.* vbi dicit, quod ma-
192 trimonium eſt talis virtutis, ac naturæ, vt transfundat originem vxoris in originem viri, quia nulla eſt maior vnio, quàm vnio
103 coniugalis, per quã vir, & vxor efficiuntur vnà caro, *iuxta illud Geneſ. 2. erunt*
194 *duo in carne vna*; vnde vxor vti minus digna efficitur conciuis viri vti potentioris, ac magis digni, & ligatur ſtatutis loci, vbi vir commoratur, *Gozad. conſ. 79. n. 5.* vbi, quod vxor deſinit eſſe de proprio foro
195 non ſolum ratione incolatus, ſed etiam ratione originis, *Oſaſch. deciſ. 127. num. 1.*
196 vbi, quod mulier nupta, non eſt amplius de familia patris, ſed viri, *Corn. conſ. 111. in princ. lib. 3. Honded. conſ. 6. nu. 14. lib. 2.*
197 ſubdens, quod non propterea mulier ſequitur forum originis viri, aut domicilij contracti ante matrimonium, ſed ſolum domicilium habitationis illius contractum poſt matrimonium, *& conſ. 13. nu. 25. lib. 1.* vbi addit, quod vxor ſequitur forum, &
198 patriam viri, etiamſi vidua remanſerit: vidua enim domicilium viri retinet, donec patriam viri non mutauerit, *l. filij, §. vidua ff. Ad municip.* & cenſetur eſſe in matrimonio, ſi honeſtè viuat in loco mariti, *l. fin. C. de Bon. matern. l. fœmina, ff. de Senat. vide Corn. conſ. 111. nu. 4. verſus fin. lib. 3.* vbi dicit, quod vidua viuit lege mariti in fauo-
199 rabilibus, ſecus in odioſis, *Surd. deciſ. 330. nu. 28. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod vidua retinet priuilegia viri, etiamſi tran-
200 ſiuerit ad alium locum, ſi tamen id fecerit expulſa, & aliunde non habens vnde viueret.
201 Ex his infertur 1. quod vxor non poteſt conueniri, ſeu trahi ad forum originis, etiamſi ibi reperiatur, nec eiuſdem originis ſtatutis ligatur, *latè Dec. in l. cum quadam puella, nu. 6. & ſeq. ff. de Iuriſd. omn.*
202 *Iud.* vbi id intelligit quoad ea, in quibus perſona mulieris diſtraheretur à ſeruitijs mariti, nam quoad alia mulier nupta non mutat originem, *ex trad. per Bart. in l. fin. §. item reſcripſerunt mulierem, nu. 5. ff. Ad municip. Bald. conſ. 139. lib. 5. Alex. conſ. 100. nu. 1. lib. 3* vbi dicit, quod mulier nupta extra locum ſuæ originis, non deſinit eſſe ciuis Ciuitatis originis quoad commoda, & fauores, dummodò propter id non ſeparetur à ſeruitio viri; & ideò gaudet beneficijs ſtatuti Ciuitatis, vnde oriunda eſt, *Mandell. conſ. 23. nu. 10. & 11. lib. 1.* vbi dicit, quòd mulier ſequitur forum, & ſtatuta mariti quoad ea, quæ concernunt beneficium mariti, quo verò ad alia retinet forum originis propriæ, adeò vt ſoluto matrimonio ceſſet penitus tale priuilegium, & mulier, eiuſque bona regantur ſecundùm ſtatuta originis propriæ, *Iordan. elucubrat. diuerſ. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. compet. nu. 211. Vinc. de Franch. deciſ. 416. nu. 2. & ſeq. & deciſ. 546. nu. 29. & ſeq. Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 2.*

q. 2. nu. 65. & ſeq. vbi etiam dicit, quod
propria origo amitti non poteſt, *Merlin.*
dec. 828. nu. 14. & 16. vbi, quod mulier
alibi nupta ſubditur etiam ſtatuto originis,
dum ex hoc non diuertitur á ſeruitio mari-
203 ti; præſertim ſi ſtatutum abſolutè inha-
bilitet mulierem, quia tunc mulier dicitur
arctata abſolutè, & non liberatur á tali ne-
xu, etiamſi extra locum ſtatuti diuertat,
iuxta diſtinctionem communiter á Docto-
ribus receptam, & pluries á Rota appro-
batam, *& præſertim dec. 238. par. 6. Recent.*
204 *vide Cephal. conſ. 178. nu. 30.* vbi dicit,
quod ſtante ſtatuto, quod forenſis non poſ-
ſit in loco acquirere, mulier alibi nupta
poterit in loco originis acquirere, quia
non dicitur forenſis, *Theſaur. deciſ.* 123.
205 *nu. 1. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod vxor
habet duo domicilia, vnum originis, alte-
rum habitationis domicilij ſui viri: pri-
mum retinet tantùm quoad ſui commo-
dum, alterum quoad omnia, & ita viden-
tur magis communiter concludere Docto-
res, *vt d. Caualcan. dec. 42. nu. 46. & ſeq.*
par. 1.
206 Infertur 2. quod ſtante ſtatuto, quod
proximiores forenſes non poſſint ſuccede-
re in bonis immobilibus Ciuium, qui ſine
teſtamento deceſſerint, proximiores foren-
ſes non ſuccederent in bonis immobilibus
mulieris nuptæ in loco ſtatuentium, quæ
ſine teſtamento deceſſit, quia vxor propriè
dicitur ciuis illius Ciuitatis, vbi nupſit, &
ligatur eiuſdem Ciuitatis ſtatutis, *Bart. in*
l. fin. §. item reſcripſerunt mulierem, num.
4. ff. ad municip. Bald. conſ. 139. num. 3.
lib. 5. Abb. conſ. 100. in fin. par. 2. latè
Theſaur. dec. 123. num. 9. & ſeq. vbi ta-
men ſubdit, quod in tali caſu debetur pro-
ximioribus mulieris defunctæ æſtimatio di-
ctorum bonorum.
207 Infertur 3. quod ſtatutum prohibens,
nè forenſis in territorio ſtatuentium bona
immobilia acquirat, non comprehenderet
vxorem aliundè ductam, quia vxor non di-
citur forenſis, ſed Ciuis, *vt ſupra diximus,*
latè Surd. dec. 330. nu. 9. & ſeq.
208 Infertur 4. quod vxor ſequitur forum
mariti, etiam quando agitur de diſſoluen-
do matrimonio, *Carleual. de Iudic. lib. 1.*
tit. 1. diſp. 2. q. 4. nu. 192.
209 Sed quæres, an ſtatutum prohibens, nè
mulier nupta extra territorium, ſuccedat
alicui de iuriſdictione, locum habeat in
legatis? Reſp. negatiuè, quia tale ſtatutū
de ſucceſſione vniuerſali loqui videtur, non
autem de legatis, *l. quædam, §. nihil ff. de*
eden. Rip. in l. quæſitum, §. ſi quis cum tu-
tor, ff. eod. tit. niſi conſtaret de fraude, vt
ſi mulieri nuptæ extra territorium teſtator
iure legati bona omnia, & ſic in effectu ſuc-
ceſſionem relinqueret, quia tunc tale lega-
tum, cum factum ſit in fraudem ſtatuti,
non deberetur, *l. contra legem, & l. ſeq. ff.*
de legib. Bart. in l. fin. nu. 5. ff. de Hæred.
inſtit. Ruin. conſ. 125. nu. 2. lib. 1. vbi di-
210 cit, quod actus factus in fraudem legis,
eſt nullus ipſo iure, in fraudem verò ho-
minis valet, ſed reuocatur, *latè Cephal. con-*
ſil. 191. nu. 6. & ſeq.
211 Quæres 2. an vir contrahat ciuilitatem,
& incolatum in loco vxoris, ſi ipſe ad do-
micilium vxoris acceſſerit? Reſp. quod aut
vir ad domicilium vxoris acceſſit receſſu-
rus, & vxorem ad domum ſuam reductu-
rus, & tunc nec ciuilitatem, neque incola-
tum contrahit; aut vir acceſſit ad domi-
cilium vxoris animo ibi perpetuò perma-
nendi, & tunc domicilium vxoris, non viri
attenditur, *vt poſt Bald. Iaſ. & alios d.*
Honded. conſ. 6. nu. 15. tom. 2. Abb. d. conſ.
212 100. *prope fin.* talis autem animus ex de-
cennali habitatione præſumitur, *Roland.*
conſ. 79. nu. 51. lib. 3. Gratian. diſcept. for.
cap. 824. nu. 39. Ferentill. ad Buratt. dec.
244. nu. 10. & ſeq. ſubdens, quod vbi quis
213 declarat, ſe velle in aliquo loco habita-
re, ſtatim domicilium contraxiſſe cenſetur,
nec eſt expectādum aliud tempus, *ex trad.*
per Gail. lib. 2. obſer. 35. nu. 7. Menoch. de
arbitr. Iud. caſ. 86. num. 2. Rot. dec. 150.
num. 7. par. 2. Diuerſ.

S V M M A R I V M.

214 *Domicilium, & habitatio inter ſe diffe-*
runt, & qualiter.
215 *Ius parochiæ quando acquiratur.*
216 *Ad acquirendum ius fori non ſimplex ha-*
bitatio, ſed domicilium exigitur.
217 *Poteſt quis conueniri in loco domicilij,*
etiamſi ibi non reperiatur: & nu. 221.
218 *Forus domicilij eſt generalis, & vniuer-*
ſalior omnibus alijs.
219 *In loco domicilij poteſt quis cōueniri tam*
de contractibus alibi geſtis, & de re ali-
bi ſita, quàm etiam de criminibus alibi
commiſſis.
220 *Quando requiratur præſentia Rei in loco,*
vt ibi conueniri poſſit.
221 *Vterque Iudex tam domicilij, quàm con-*
tractus habetur pro competente, ità ta-
men quod, coram quo primò fuit cap-
tum iudicium, ibidem etiam finem acci-
pere debeat.

Quæſtio XIII.

An quis conueniri poſſit in loco domicilij.

214 PRæmittendum eſt, quod domicilium,
& habitatio valdè inter ſe differunt;
& ideò non poteſt argui de habitatione ad
domicilium; nam domicilium habere cen-
ſetur is, qui in aliquo loco animo perma-
nendi commoratur, veluti ſi ibi habeat
maiorem partem fortunarum ſuarum, nec
inde ſit diſceſſurus, *l. Ciues, Cod de Incol.*
lib. 10. Spec. in tit. de compet. Iud. adit.
nu. 29. in fin. & §. ſequitur, nu 1. habita-
tionem verò poteſt quis habere etiam ſine
animo permanendi, dummodò non habi-
tet tanquam hoſpes, *vt colligitur ex l. 1. §.*
habitare, ff. de ijs, qui deiecer. vel effuder.
Bart. in l. 4. §. Prætor ait, nu. 24. ff. de
damn. inf. Menoch. lib. 6. præſumpt. 42.
nu. 2. Maſcard. de probat. concl. 535. nu. 30.
215 *& ſeq.* vbi dicit, quod vt aliquis dica-
tur parochianus alicuius Eccleſiæ, ſeu Pa-
rochiæ, non requiritur domicilium pro-
priè ſumptum, ſed ſatis eſt habitatio nota-
bilis temporis; vnde illi Eccleſiæ tenetur
ſoluere decimas perſonales, & quartam
Parochialem, & coram Parocho eiuſdem
Eccleſiæ matrimonium celebrare, omiſſa
Eccleſia parochiali ſui domicilij, cum ex
huiuſmodi habitatione acquiratur ius pa-
rochiæ, *cap. queſti ſunt, 16. q. 1. cap. 1.*
de Sepult. cap. ad Apoſtolicæ, de Decim. Car-
leual. de Iudic. lib 1. tit. 1. diſp. 2. qu. 1.
216 *nu.* 12. ſubdens, quod ex huiuſmodi ha-
bitatione non acquiritur ius fori, ad quod
non ſimplex habitatio, ſed domicilium
exigitur.
217 Ad quæſitum verò Reſp. quod poteſt
quis conueniri in loco domicilij, ſiue ibi
reperiatur, ſiue non; nam ratione domici-
lij adeò forus contrahitur, vt declinari
aliquo modo non poſſit, *l. hæres abſens, §.*
ſi quis tutelam, & §. proinde, & §. illud
ſciendum eſt, l. ſi fideicommiſſum, §. ſed &
reſcriptum eſt, ff. de Iudic. cap. vlt. de for.
comp. gloſ. communiter recepta in l. quod le-
gatur, ff. de Iudic. Spec. loco cit. Panor. in
218 *cap. 1. num. 6. de for. comp.* vbi dicit,
quod forus domicilij eſt generalis, & vni-
uerſalior omnibus alijs, *& in cap. vlt. nu* 37.
219 *& ſeq. eod. tit.* vbi, quod Iudex ratione
domicilij poteſt in ſubditum exercere om-
nimodam iuriſdictionem, adeò quod poteſt
ibi conueniri de omnibus tàm de contra-
ctibus alibi geſtis, quàm de re alibi ſita,
quàm etiam de criminibus alibi commiſſis,
Gandin. de Maleſic. nu. 1. verſ. e contra vi-
detur &c. Farinac. in Pract. crimin. qu. 7.
num. 19. & ſeq. & alij permulti, quos re-
fert, & ſequitur Carleual. loco cit. d. qu. 1.
220 *nu. 1. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod
regulariter in loco cuiuslibet alterius fori
neceſſaria eſt præſentia Rei in loco, vt ibi
poſſit conueniri, *l. dies cautioni, §. Prætor*
ait, ff. de damn. inf. §. ſi verò etiam quidam,
in Auth. de exhib. reis &c. cap. cauſam, de
dol. & contum. latè Gail. lib. 2. obſeru. 36.
num. 11. & ſeq. Decian. tract. crim. lib. 4.
cap. 16. nu. 12. Clar. in Pract crim. §. fin.
q. 39. in princ.
221 Amplia ſupradictam concluſionem, vt
procedat, etiamſi quis in loco nō aſſiduam,
ſed interuallatam habitationem teneat, ità
vt ab vno loco ſubinde ad alium diſcedat,
& recedat, *vt d. Coler. de Proceſſ. execut.*
par. 2. cap. 1. num. 35. & 40. cum ſeq. vbi
ſubijcit, quod forus acquiſitus ex contra-
ctu in certo loco, non tollit forum domi-
cilij, ſed forum foro accumulat; vterque
enim Iudex tàm domicilij, quàm contra-
ctus habetur pro competente, ità tamen
quod, coram quo primò fuit cęptum
iudicium, ibidem etiam finem accipiat,
Canoniſtæ in cap. Romana, §. contrahentes,
de for. comp. in 6. latè Peregrin. de fideicom.
art. 53. nu. 1. & 7.

SVMMARIVM.

222 *Reus poteſt conueniri in loco contractus &*
declaratur, & limitatur n. 231. & 239.
223 *In contractibus inſpicitur locus contra-*
ctus, ſicut in ſententijs locus ſententiæ,
& in proceſſibus locus proceſſus.
224 *In delictis inſpicitur locus delicti.*
225 *Transferens domicilium ſemper poteſt in*
ipſo loco contractus conueniri de contra-
ctibus factis in primo domicilio.
226 *Ex contractu geſto ab inſtitore, ſeu Pro-*
curatore Dominus forum ſortitur.
227 *Tutor, & adminiſtrator publici, vel pri-*
uati officij conueniri debet apud Iudicē
loci, vbi adminiſtratio geſta eſt.
228 *Relatores, Aduocati, Notarij, & Procu-*
ratores poſſunt conuenire pro ſportulis,
& ſalarijs litigantes coram eodem Iu-
dice, apud quem lis agitata eſt.
229 *Ad decernenda alimenta filio legitimo, vel*
naturali, aut etiam adulterino, vel ſpu-
rio competens eſt Iudex loci, vbi ſitus
genitus, & natus eſt, & vbi mater do-
micilium habuit tempore generationis,
& natiuitatis.
230 *Reſciſſio contractus, quæ per iudicium fit,*
agitari poteſt etiam in loco contractus,

& apud

& apud eius Iudicem.

531 *Reus non poteſt conueniri in loco contractus, ſi ibi nõ reperiatur: limitatur n. 233.*

232 *In contractibus regulariter non eſt locus remiſſioni.*

233 *Quando reus renunciauit priuilegio fori, tunc in loco contractus conueniri poteſt, etiamſi ibi non reperiatur, & nu. 241.*

234 *Debitores fugitiui, & mercatores falliti remitti debent ad locum contractus.*

235 *Reus etiam exiſtens extra territorium poteſt citari quoad miſſionem fiendam in bonis, quæ ſunt in loco contractus, & nu. 243.*

236 *Quando ſtatutum, & conſuetudo loci comprehendat etiam forenſes.*

237 *Creditor in quo loco debitorem ſuum conuenire debeat, quando alibi contrahitur, & aliò deſtinatur ſolutio.*

238 *Contra eum, qui ſe ſe in Curia obligauit in forma Cam. proceditur per officium contradictarũ, ſi ab Vrbe receſſit non electo domicilio, aut non electo in actis procuratore.*

739 *Reus ſtatim receſſurus, qualis eſt viator, in loco contractus conueniri non poteſt: limitatur nu. 244.*

240 *Diutina conuerſatio facit, conuerſantem poſſe cõueniri in loco, licet ibi nõ habitet.*

241 *Debitor in loco contractus etiam non repertus conueniri poteſt, ſi ibi habeat officinam, vel alia bona.*

242 *Sortitur quis forum tam ratione rei immobilis, quàm mobilis, & ſe mouentis, ità vt Iudex illius loci poſſit contra bona procedere, etiamſi ibi debitor non reperiatur.*

243 *Quando Iudex bonorum dicatur incompetens.*

244 *Aduena, & viator ſtatim receſſurus poteſt in loco contractus conueniri, vt impleat ea, quæ ſecundùm naturam contractus ſunt ſtatim expedienda.*

245 *Emens equum certo pretio, quod ſtatim ſoluit, ſi equus ei non tradatur, poteſt venditorem conuenire, vt equum ſtatim tradat.*

246 *Aduena, qui aliquid emit, non ſoluto pretio, poteſt cogi in foro contractus ad illud ſoluendum.*

247 *Non videtur habita fides de pretio, quando res traditur Aduenæ, ſeu ignoto, ac ſtatim receſſuro.*

248 *Exemptus contrahens in loco non exempto, poteſt ibi conueniri.*

249 *Contrahens cum aduena, ſi ei dederit terminum ad ſoluendum, vel aliàs eius fidem ſequatur circa obſeruantiam contractus, debet illum conuenire in loco domicilij, non contractus.*

250 *Contractus in quo loco cenſeatur celebratus, an in loco, vbi geſtum eſt negotium, vel potius in loco, vbi facta eſt illius ratificatio.*

251 *Reſtitutio in integrum non petitur in loco, vbi factus eſt contractus, ſed vbi domicilium habet is, contra quem ſit reſtitutio.*

252 *Exceptio non numeratæ pecuniæ poteſt proponi coram Iudice loci contractus.*

253 *Locus, à quo nuntius, vel epiſtola dirigitur, non inſpicitur, ſed in quo contractus perficitur.*

In mandato attenditur locus, in quem per litteras tranſmittitur conſenſus, ibid.

254 *Quid ſi contractus ineatur in vno loco, inſtrumentum celebretur in alio, & bona ſint alibi.*

Quæſtio XIV.

Quando reus conueniri poſſit in loco contractus.

221 QVuod reus poſſit conueniri in loco
contractus, conſtat *ex l. hæres abſens*
19. §. proinde, & l. omnem 20. ff. de Iudic.
& ex §. hac conſiderantes, & §. ſi igitur,
in Auth. Vt omn obed. Iudic. collat. 5. tit. 20.
cap. vlt. de for. comp. Spec. in tit. de compet.
Iud. adit. §. 1. nu. 2. verſ. quinto ratione
contractus &c. Bald. conſ. 389. lib. 1. vbi
223 dicit, quod in contractibus inſpicitur
locus contractus, ſicut in ſententijs locus
ſententiæ, & in proceſſibus locus proceſ-
ſus *& in cap. 1. nu 30. de conſtit.* vbi, quod
224. i. delictis inſpicitur locus delicti, *Boer.*
dec 114. num. 1. Coler. de Proceſſ. execut.
par. 2. cap. 1. nu. 68 vbi dicit, quod qui
contrahit alicubi, non exprimit clarè, vbi
velit pro ſolutione pulſari; ſed lex ipſa præ-
ſumit, aut potius fingit, contrahentem in
loco, intendere ſaltem tacitè, quod velit
etiam in illo loco iudicari, vel exigi, vbi
negocium geſſit, *Gratian. diſcept. for. cap.*
225 *389. nu. 13 & 14.* vbi dicit, quod trans-
ferens domicilium, ſemper poteſt in ipſo
loco contractus conueniri de contractibus
factis in primo domicilio; niſi cũ mutatio-
ne fori mutauerit etiam ſtatum, vt ſi cleri-
catum aſſumpſerit, quia tunc non poſſet cõ-
ueniri vigore contractus præcedentis corã
Iudice ſæculari, *Carleual. de Iudic. lib. 1. tit.*
1. diſp. 2. q. 4. nu. 160. & ſeq. vbi etiam dicit,
226 quod ex contractu geſto ab inſtitore, ſeu
procuratore Dominus forũ ſortitur, *Dec. in*
l. ſi conuenerit, 18. nu. 31. ff. de iuriſd. omn.
Iud. & in l. vinum, 22. nu. 11. ff. ſi cert. pet.

Couar. pract. cap. 10. nu. 4. Panormit. in cap. licèt, vlt. nu. 33. de for. comp. Gail. obſeru. pract. lib. 2. obſeru. 1. nu. 4. Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 39. nu. 28.

227 Ampliatur prædicta concluſio, vt locum habeat etiam in quaſi contractu, vt eſt geſtio tutelæ, & ſuſceptio, ac adminiſtratio publici, vel priuati officij: talis enim adminiſtrator conueniri debet apud Iudicem loci, vbi adminiſtratio geſta eſt, *l. 1. & 2. C. vbi de ratiocin. l. hæres abſens, §. ſi quis tutelam, & l. Argentarium, 45. ff. de Iudic. l. 1. C. vt omn. Iud. §. ſi quis autem, in Auth. de Adminiſtrat. coll. 7. Iordan. elucubr. diuerſ. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. compet. n. 209. Verall. dec. 342. p. 1. Cancer. var. par. 2. cap. 15. nu. 66. & 67.* vbi
228 dicit, quod relatores, Aduocati, Notarij, & Procuratores poſſunt conuenire pro ſportulis, & ſalarijs litigantes coram eodem Iudice, apud quem lis agitata eſt, etiamſi litigantes domicilium habeant in alijs locis, quia tacitè actum videtur, vt iſta ſalaria, & ſportulæ ſoluantur in loco iudicij; habent enim connexionem cum lite, & cauſa principali, & ab ea dependent, & ideò idem eſſe debet Iudex vtriuſque cauſæ, cum connexorum idem ſit iudiciũ, *cap. de prudentia, extr. de Donat. int. vir. & vxor. Boſſ. in tit. de for. comp. nu. 117. latè Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 4. nu 178. 181. & 183.* vbi etiam dicit,
229 quod ad decernenda alimenta filio legitimo, vel naturali, aut etiam adulterino, vel ſpurio competens eſt Iudex loci, vbi filius genitus, & natus eſt, & vbi mater domicilium habuit tempore generationis, & natiuitatis, quia illa obligatio alendi liberos in eo loco contracta eſt, in quo filius progenitus eſt, & natus, *iuxta textum in l. omnem, ff. de Iudic.*

230 Ampliatur 2. etiam quando agitur de reſciſſione contractus, quæ per iudicium fit: hæc enim agitari poteſt etiam in loco contractus, & apud eius Iudicem, *Bald. in l. in contractibus, 14. §. in omni, C. de non numer. pec. Dec. in l. vinum, 22. nu. 11. ff. ſi cert. pet. Gratian. diſcept. for. cap. 14. n. 21. vbi de communi, Couar. var. cap. 4. n. 1. Gabr. de Conſuet. lib. 6. concluſ. 2. nu. 10. Rolan. conſ. 26. nu. 34. lib. 2. Carleual. d. diſp. 2. q. 4. nu. 185. & 192.*

231 Declaratur tamen ſupradicta concluſio, vt procedat, quando reus reperitur in loco contractus, vel quaſi contractus: quod eſt regulare in omni foro præter forum domicilij; ſecus ſi ibi non reperiatur, *l. hæres abſens, in princ. ff. de Iudic. cap. Romana, § contrahentes, de for. comp. in 6. Bart. in l. 3. §. ſi quis [illegible] ff. [illegible] loc.* *Couar. pract. cap. 10. nu. 3. & alij apud Carleual. de Iudic. d. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 4. nu. 170. 179. 183. & 185. & præcipuè num. 218.* vbi dicit, quod abſens com-
232 pellendus non eſt ad comparendum præcisè, vt ſe defendat coram Iudice loci contractus, neque Iudex loci contractus eo caſu poteſt litteris requiſitorijs ad alios Iudices miſſis petere, vt reus ad ſe remittatur, quia in contractibus regulariter non eſt locus remiſſioni, *Bart. & alij in l. 1. ff. ſi quis in ius vocat. non ier. Iordan. loco cit.*
233 *nu. 226.* niſi reus renunciauerit priuilegio fori: tunc enim in loco contractus conueniri poteſt, ſiue ibi inueniatur, ſiue non, & Iudex loci, vbi degit, remittet eum ad locum contractus, *vt ibidem not. Bald. poſt med. verſ. tertio modo ſol. gloſ. &c. Alex. nu. 6. & 7.* nec eſt mirum, quia tunc non poteſt opponere declinatoriam, aut de foro competenti dicere, & videtur dolosè abeſſe, *Bartholom. Socin. ibi nu. 15.* ſubdens,
234 quod contra debitores fugitiuos, & mercatores fallitos habebit locum remiſſio ad locum contractus, *Abb. in cap. licèt,*
235 *vlt. nu. 36. & ſeq. de for. comp.* vbi addit, quod ſi reus non reperitur in loco cõtractus, poterit adhuc citari etiam exiſtens extra territorium quoad miſſionem fiendam in bonis, quæ ſunt in loco contractus, licèt non poſſit inuitus cogi ad comparendum coram Iudice contractus, *Coler. de Proceſſ. execut. par. 1. cap. 3 nu. 167.*
236 *& 173.* vbi dicit, quod ſtatutum, & conſuetudo loci comprehendit etiam forenſes tam in deciſorijs cauſæ principalis, quã in ordinatiuis proceſſus, ſi in loco ſtatuti contrahant, ac poſt moram in loco contractus ſiue in perſona, ſiue in rebus ſuis reperiantur, *& par. 2. cap. 1. nu. 55. verſ. cæterum &c.* vbi dicit, quod creditor,
237 quando alibi contrahitur, & aliò deſtinatur ſolutio, debitorem moroſum non poteſt conuenire iudicio ordinario in loco contractus, niſi ibidem reus etiam domicilium habuerit, aut id expreſsè conuentum fuerit, ſed debet eum exigere in loco deſtinatæ ſolutionis, dummodò ibidem reperiatur, *& latiùs cap. 3. nu. 2. & ſeq. ead. par. 2. vide etiam Ridolfin. in Prax. par. 1. cap. 3. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi quis in Curia obligatus in forma Cameræ
238 ab Vrbe receſſit non electo domicilio, aut non relicto procuratore in actis, proceditur contra eum per officium contradictarum.

239 Secundò principalis concluſio procedit, quando aduena, cum quo contrahitur, in loco contractus erat permanſurus, vt ſi ibidem tabernam, pergulam, horreum,

armarium, ſeu officinam conduxit, in qui-
bus merces reponeret; tunc enim ibi cre-
ditur moraturus, & ea mente veniſſe, vt
moretur, donec ſatisfaciat contractibus ibi
celebratis; ſecus ſi eſſet ſtatim receſſurus,
qualis eſt viator: quia tunc in loco contra-
ctus conueniri non poſſet, *d. l. hæres abſens,*
§. proinde, ff. de Iudic. Bald. in d. l. hæres
abſens, §. ſi quis tutelam, nu. 1. Capel. Tho-
loſ. q. 103. Coler. de Proceſſ. execut. cap. 3.
240 *nu. 179. par. 1.* vbi dicit, quod diutina
conuerſatio facit, conuerſantem poſſe con-
ueniri in loco, licèt ibi non habitet, *& cap.*
1. nu. 38. & cap. 3. nu. 5. par. 2. vbi dicit,
241 quod debitor in loco contractus, etiam
non repertus conueniri poteſt, ſi ibi ha-
beat officinam, vel alia bona, *Couar. pract.*
cap. 10. verſ. ſecundò ex vera &c. Rot. deciſ.
847. num. 2. par. 3. lib. 3. Diuerſ. Mich.
Graſſus relat. in Syntagm. opin. commun. de
Contract. loc. 4. tit. 5. de reb. credit. cap. 1.
num. 1. verſ. nota tamen &c. vbi, quod ſi
242 contrahens habeat bona in loco contra-
ctus, poterit Iudex loci iſtius præcedente
citatione, & Reo contumace actorem mit-
tere in poſſeſſionem dictorum bonorum,
Ciriac. contr. 318. nu. 21. & ſeq. vbi, quod
ſortitur quis forum tam ratione rei immo-
bilis, quàm mobilis, & ſe mouentis, ità vt
Iudex illius loci poſſit contra bona proce-
dere, etiamſi ibi debitor non reperiatur;
ſecus ſi ibi bona non poſſideat, *Coler. d.*
cap. 1. nu. 39. vbi dicit, quod ſi debitor in
243 loco, vbi bona poſſidet, non contraxit,
& alibi domicilium fixit, iudex bonorum
dicitur incompetens, *Carleual. d. lib. 1. tit. 1.*
diſp. 2. q. 4. nu. 237. & ſeq.
244 Obſerua tamen, quod aduena, & viator
ſtatim receſſurus poteſt in loco contractus
conueniri, vt impleat ea, quæ ſecundùm
naturam contractus ſunt ſtatim expe-
dienda; quia tacitè actum videtur, vt in
eodem loco, in quo contrahitur, ſtatim
contractus impleatur; alioquin huiuſmodi
aduenæ decipere poſſent ſecum contra-
hentes, *contra tex. in l. conueniri, ff. de*
Pact. dotal. vide Carleual. loco proximè cit.
vnde ſi quis emit equum certo pretio,
245 quod ſtatim ſoluit, & equus ei non tra-
ditur, poterit emptor conuenire vendito-
rem, vt equum ſtatim tradat, *vt d. Bart. in*
d. l. hæres abſens, §. proinde, nu. 1. poſt med.
Bald. ibidem in §. ſi quis nu. 1. & alij com-
muniter; item ſi aduena aliquid emerit non
246 ſoluto pretio, poterit conueniri in foro
contractus, vt ab eius loci Iudice ad ſol-
uendum cogatur, etiamſi res tradita fue-
247 rit: nam licèt quando res traditur ſim-
pliciter non tradito pretio, videatur habi-
ta fides de pretio, *ſecundùm gloſ. commu-*
niter receptam in l. quod vendidi, 19. ff. de
Contrah. empt. hoc tamen fallit in aduena:
non enim eſt veriſimile, quod huiuſmodi
fides habeatur ignoto, ac ſtatim receſſuro,
Bald. in l. ſi non donationis, 8. C. de Con-
tra. empt. & in rubr. C. de reuoc. ijs, quæ in
fraud. nu. 5. Capel. Tholoſ. q. 103. nu. 3.
Panor. in cap. licèt, vlt. nu. 33. & ſeq. de
248 *for. comp.* vbi dicit, quod ſi exemptus
etiam tranſitoriè contraheret in loco non
exempto, poſſet ibi conueniri, *Mantic. de*
Tacit. lib. 4. tit. 21. nu. 9. verſ. tertiò no-
tandum &c. Carleual. d. diſp. 2. q. 4. num.
239 & ſeq. ſubdens, quod contrahens cum
249 aduena, ſi ei dederit terminum ad ſol-
uendum, vel aliàs eius fidem ſequatur circa
obſeruantiam contractus, debet illum con-
uenire in loco domicilij, non contractus,
latè Natt. con. 430. nu. 19.

250 Notandum eſt autem, quod forum
contractus, ſeu quaſi ſortitur quis in loco,
in quo expreſsè, vel tacitè geſtum eſt ne-
gotium, non autem in loco, in quo ratum
habetur, *ſecundùm Bald. in l. ſi pecuniam,*
num. 6. C. de neg. geſt. & in l. ex placito,
nu. 6. verſ. octauo &c. C. de rer. permut. Car-
leual. d. lib. 1. diſp. 2. q. 4. nu. 279. Man-
tic. de tacit. lib. 14. tit. 39. num. 28. con-
trarium tamen videtur ſenſiſſe *Rot. deciſ.*
62. nu. 18 & 19. par. 7. Recent. vbi, quod
contractus cenſetur celebratus in eo loco,
in quo facta eſt illius ratificatio, & ideò
ſpectari debet ſtatutum loci, in quo perfe-
ctus eſt contractus per ratificationem, non
autem loci, in quo nomine ratificantis ge-
ſtus fuit.

251 Notandum 2. quod reſtitutio in Inte-
grum non petitur, vbi factus eſt contra-
ctus, ſed vbi domicilium habet is, contra
quem fit reſtitutio. *Bart. in l. qui loco certo,*
nu. 2. ff. de Condict. indeb. Cacher. dec. 78.
252 *n. 14. & 15.* exceptio verò non numera-
tæ pecuniæ poteſt proponi coram Iudice
loci contractus, *l. in contractibus, §. vlt.*
C. de non numer. pec.

253 Notandum 3. quod non inſpicitur lo-
cus, à quo nuntius, vel epiſtola dirigitur,
ſed in quo contractus perficitur; & ideò ſi
quis per nuntium, vel epiſtolam fundum
vendiderit alicui exiſtenti Bononiæ, con-
tractus Bononiæ intelligitur celebratus, &
ibi agi poteſt. quia ibi conſenſus vtriuſque
verè coniungitur, & contractus perficitur,
Coler. de Proceſſ. execut. par. 2. cap. 1. n. 76.
Gratian. diſcept. for. cap. 531. nu. 41. Coc-
cin. dec. 116. nu. 1. Carleual. de Iudic. lib. 3.
tit. 13. nu. 60. Bellon. deciſ. 161. nu. 4. vbi
etiam obſeruat, quod in mandato attendi-
tur locus, in quem per litteras tranſmitti-
tur conſenſus.

Notan-

254 Notandum 4. quod ſi contractus inea-
tur Venetijs, inſtrumentum celebretur Pa-
duæ, & effectus contractus referatur Vi-
centiæ, vt quia ibi ſint bona in contractum
deducta, locus inſtrumenti non attenditur
ad hunc effectum ſortiendi forum, niſi actū
eſſet, quod de illo contractu conficienda
ſit ſcriptura: nam tunc non diceretur con-
tractus ante confectam ſcripturam, & ſic
attenderetur locus, in quo ipſam ſtipulari
contigerit, *l. contractus, C. de fid. inſtrum.*
& poſt Abb. & alios trad. Iordan. Elucubr.
diuerſ. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. compet.
nu. 212.

S V M M A R I V M.

255 *Debitor repertus in loco, poteſt coram Iu-*
dice eiuſdem loci conueniri, etiam ſuper
contractibus alibi celebratis: limitatur
num. 256.
257 *Viatores non poſſunt iurari ſuſpecti ra-*
tione receſſus.

Quæſtio XV.

An & quando poſſit quis conueniri in loco, vbi repertus fuerit.

255 REgula eſt, quod debitor repertus, ſeu
inuentus in loco, poteſt coram Iu-
dice eiuſdem loci conueniri, etiam ſuper
contractibus alibi celebratis, quia in tali
caſu illic forum ſortitur, nec Iudex domi-
cilij iure inhibere poteſt, *cap. Romana, §.*
contrahentes, de for. comp. in 6. l. hæres ab-
ſens, ff. de iudic. gloſ. in cap. fin. ver. ſeu
contractus, extr. eod. tit. Coler. de Proceſſ.
execut. par. 2. cap. 1. nu. 36. Ciriac. contr.
318. nu. 18. & ſeq.
256 Limita, ſi in eo loco acceſſiſſet ex cau-
ſa neceſſaria, & probabili, veluti ex cauſa
legationis, aut ſtudij, vel ex cauſa iudican-
di, aut teſtimonium ferendi, vel ex cauſa
alicuius litis, aut viſitandi parentes, aut
filios, aut pro animæ ſalute; tunc enim nō
poſſet conueniri, niſi ibi contraxerit, *l. 2. §.*
legatis, vbi Bart & alij, ff. de iudic. Bald. in l.
hæres abſens, §. ſi quis tutelam, nu. 3. ff. de iu-
257 *dic.* vbi dicit, quod viatores, cum præſu-
mãtur receſſuri, ideò non poſſunt iurari ſuſ-
pecti ratione receſſus, *latè Peregrin. de*
fideicom. art. 53. nu. 7.

S V M M A R I V M.

258 *Quando contractus in vno loco ſit, & ſo-*
lutio deſtinatur in alium locum expreſ-
ſum, reus non eſt conueniendus in loco,
vbi contractus fuit celebratus, ſed in loco,
vbi fuit deſtinata ſolutio, & nu. 262. li-
mitatur nu. 265. declaratur num. 273.
& ſeq.
259 *Quid ſi ſolutio tacitè deſtinata fuerit.*
260 *Et quid ſi contractus fuerit celebratus*
Romæ, quæ eſt communis patria.
261 *Quid operetur obligatio cameralis.*
262 *An ex vi obligationis cameralis poſſit quis*
conueniri extra locum deſtinatæ ſolu-
tionis.
263 *Si quis exiſtens Romæ vendat fundum*
exiſtentem Neapoli, inſpiciendus erit lo-
cus Neapolis.
264 *Si poſt perfectum contractum in vno loco,*
adijciatur ex interuallo deſtinatio ſolu-
tionis in alium locum, promiſſor poteſt
conueniri tam in loco contractus, quàm
deſtinatæ ſolutionis.
265 *Quid ſi contractus fiat in vno loco, &*
conditionis implementum deſtinetur in
alio.
266 *Quando contractus fit in vno loco, & ſo-*
lutio deſtinatur in quemlibet locum,
nullo in ſpecie expreſſo, poteſt reus con-
ueniri in quocunque loco inueniatur:
limitatur nu. 267.
267 *Quid ſi promiſſor in aliquo loco reperia-*
tur caſu iter faciendo, vel nauigando.
268 *Reus in loco deſtinatæ ſolutionis poteſt*
conueniri, etiamſi inueniatur tanquam
aduena, & ſtatim receſſurus.
269 *Si contractus fiat in vno loco, & ſolutio*
deſtinetur in multa loca alternatiuè, reo
non ſoluente in vno ex iſtis locis, in
electione eſt actoris, eum conuenire vbi
ipſe voluerit.
270 *Quando cõtractus fit in vno loco, & ſolu-*
tio deſtinatur in multa loca copulatiuè,
videntur pro rata diuiſæ ſummæ debitæ
quantitatis in tot loca, quot continet ſo-
lutionis deſtinatio: limitatur num. 271.
& ſeq.
271 *Quando coniunctiua pro diſiunctiua acci-*
pi debeat.
272 *Quid ſi in contractu exprimantur duo,*
vel tria loca, in qua ſolutio deſtinetur,
& ſubiungatur clauſula generalis, vi-
delicet, & vbicunque reus fuerit inuen-
tus.
273 *Locus deſtinatæ ſolutionis attendi debet in*
ijs, quæ ſpectant ad ſortiendum forum,
quæque reſpiciunt executionem ipſius cõ-
tractus, ſecus ſi ageretur de alijs effecti-
bus.
274 *Quando agitur de ſolemnitate cõtractus,*
de eius interpretatione, viribus obliga-
tionis, modo cauendi, & conſequenter
de litis deciſione, attenditur locus contra-
ctus,

ctus, eiuſque conſuetudines, & ſtatuta; & non locus, in quem collata eſt ſolutio.

275 Quando inſpiciatur locus contractus, & quando locus, in quo mora committitur.

276 Mora contrahitur in loco, vbi deſtinata fuit ſolutio.

277 In promiſſione dotis inſpicitur conſuetudo loci mulieris, vbi ſit contractus; ſecus ſi agitur de reſtitutione, ſeu repetitione dotis, quia tunc attenditur conſuetudo loci mariti.

278 Exactio dotis cenſetur deſtinata in loco, in quo vir domicilium habet, ſi fuerit conſtituta in pecunia.

279 Quando agitur de reſolutione contractus, inſpicitur locus iudicij, vbi quis debet conueniri.

280 Attenditur conſuetudo loci mariti, quando contractus eſt celebratus in loco domicilij ipſius mariti.

281 Quid ſi contractus celebratus fuerit in alio loco tertio.

282 Reus ità demum conueniri poteſt in loco deſtinatæ ſolutionis, ſi ibidem inueniatur, ſecus ſi abſit: limitatur num. 283. & ſeq.

An ad hunc effectum ſufficiat præſentia procuratoris, ibidem.

283 Reus etiam abſens poteſt conueniri in loco deſtinatæ ſolutionis, quando ſe ſubmiſit Iudici dicti loci cum renunciatione proprij fori.

284 Is, qui aliquando comparuit in iudicio, & poſtea receſſit, adhuc poteſt ibidem conueniri.

285 Citatus in aliqua habitatione, & poſt citationem comparens in iudicio, videtur illam habitationem approbare pro domicilio.

286 Comparitio partis validat citationem nulliter executam.

287 Acta Arbitri, Iudicis delegati, & etiam Ordinarij, qui non habent certum locum maiorum, poſſunt fieri in diuerſis locis.

288 Iudicium etiam per ſolam citationem captum dicitur non oppoſita declinatoria fori.

289 Legitimè citatus tenetur apud Iudicem, coram quo fuit citatus, cauſam proſequi, etiamſi poſt talem citationem mutauerit forum.

290 Quid operetur electio domicilij facta ex eo quod quis non habet ſedem permanentem, & reperiri non poteſt.

291 Quando quis in certo loco ſoluere promiſit, & ibidem ſe repræſentare, poteſt ibidem etiam abſens conueniri.

292 Quid ſi promiſerit ſoluere in certo loco, & certa die, & num. 294.

293 Is, qui dolo deſijt poſſidere, habetur pro poſſeſſore.

294 Debitor, qui promiſit ſoluere in certo loco, & tempore, tenetur ad intereſſe, etiamſi non fuerit expreſſè promiſſum: limitatur nu. 301.

295 In quo loco clericus abſens citandus ſit.

296 Is, qui in aliquo loco incapit partem debiti præſtare, an, & quando ibi conueniri poſſit, vt totum præſtet.

297 Solutio regulariter fieri debet de moneta currenti, & vſitata in loco, in quo ſolutio eſt facienda, niſi ex coniecturis appareat, aliud contrahentes ſenſiſſe.

298 Si dubitetur, de qua moneta contrahentes ſenſerint, magis inſpicitur locus celebrati contractus, quàm deſtinatæ ſolutionis.

299 Quando gabella ſolui debeat in loco contractus, & quando in loco deſtinatæ ſolutionis.

300 In venditionibus confectis per epiſtolam, gabella ſolui debet in loco, in quo contractus perficitur.

301 Quando creditor, & debitor ſunt diuerſi fori, & creditor conuenta die non acceſſit ad locum deſtinatæ ſolutionis, tunc dies non interpellat pro homine, nec conſtituit debitorem in mora.

An debitor in tali caſu teneatur deponere, ibidem.

Quæſtio XVI.

An & quandò quis poſſit conueniri in loco deſtinatæ ſolutionis.

258 QVia diuerſimodè poſſunt concipi verba, quibus in locum à contractus loco diuerſum deſtinari ſolet ſolutio, ideò diuerſi à Doctoribus diſtinguuntur caſus.

Primus eſt, cum contractus in vno loco fit, & ſolutio deſtinatur in alium particularem locum expreſſum, v.g. ſi contrahitur Neapoli, & deſtinatur ſolutio facienda Romæ: & in hoc caſu Reus non eſt conueniendus Neapoli, vbi contractus fuit celebratus, ſed Romæ, vbi ſolutio deſtinata fuit: tunc enim iuris cenſura non intelligitur quis contraxiſſe in loco, vbi fuit celebratus contractus, ſed in eo loco, in quem ſolutio deſtinata eſt, *l. hæres. abſens, 9. §. illud ſciendum, ff. de Iudic l. contraxiſſe, 20. ff. de Action. & obligat.*

l. 3.

l. 3. ff. de bon. author. Iud. poſſid. l. quæro,
ff. de ſolut. Bart. in d. l. quæro, & in l. ſi fi-
deicommiſſum, 50. nu. 1. ff. de Iudic. & in
d. l. hæres abſens, §. proinde, nu. 1. in fin.
Panorm. in cap. vlt. nu. 30. de for. comp.
DD. in Syntag. opin. comm. de Contract.
loc. 4. tit. 5. de Reb. cred. cap. 1. in princ.
Carleual. de Iudic. lib. 3. tit. 13. nu. 59. &
ſeq. & lib. 1. tit. 1. q. 4. num. 248. cum ſeq.
259 quod procedit, etiamſi tacitè ſolutio de-
ſtinata ſit; in hoc enim idem operatur taci-
tum, quod expreſſum, Dec. in cap. 1. in 1. le-
ctur. nu. 124. 149. & 151. cum ſeq. de Iu-
dic. Couar. pract. cap. 10. nu. 5. verſ. ſexto
&c. Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 39. n. 22.
vbi ampliat, etiamſi Romæ, quæ eſt com-
260 munis patria, contractus fuerit celebra-
tus, quia etiam in tali caſu Reus conueniri
debet in loco deſtinatæ ſolutionis, Bellon.
261 dec. 105. nu. 3. & ſeq. Rot. apud Zacch. de
oblig. cam. decis. 78. nu. 6. vbi dicit, quod
obligatio cameralis, licèt operetur, vt quis
vbique conueniri poſſit, non tamen opera-
262 tur, vt ſolutio certo in loco deſtinata,
alibi fiat.
263 Ex quo infertur, quod ſi quis exiſtens
Romæ V. G. vendat fundum exiſtentem
Neapoli, inſpiciendus erit locus Neapolis,
vbi res extat: ibi enim venditor cenſetur
contraxiſſe, Bald. in l. multum, nu. 11. C. ſi
quis alter. vel ſib. Rot. apud Zacch. de oblig.
camer. decis. 78. nu. 7. Carleual. d. q. 4. n.
261. vbi cit. Hypp. de Marſil. in repet. l. vlt.
nu. 204. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Felin. in
cap. 1. nu. 23. de Sponſal.
264 Limita, ſi poſt perfectum contractum
in vno loco, adijciatur ex interuallo deſti-
natio ſolutionis in alium locum: tunc enim
promiſſor poteſt conueniri tam in loco
contractus, quàm deſtinatæ ſolutionis; hoc
enim caſu forus ſolutionis accumulatur
foro contractus, Dec. in cap. 1. in 1. lect.
nu. 152. de Iudic. Barboſ. in d. l. hæres ab-
ſens, in princ. nu. 89. & ibidem in §. proin-
de, num. 50. & alij apud Carleual. d. q. 4.
nu. 260. [illegible]
265 Limita 2. in conditionis implemento:
nam ſi contractus geritur in vno loco, &
conditionis implementum deſtinatur in
alio, attenditur locus contractus, non au-
tem locus implementi conditionis, l. ſi fi-
lius fam. ff. de verb. oblig. Iordan. Elucubr.
diuerſ. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. comp.
nu. 213. vbi dicit, quod implementum con-
ditionis trahitur ad diem contractus.
266 Secundus caſus eſt, quando contractus
fit in vno loco, & ſolutio deſtinatur in
quemlibet locum, nullo in ſpecie expreſſo;
& hoc caſu poteſt reus conueniri in quo-
cunque loco inueniatur, Spec. lib. 2. tit de
compet. Iud. adit. §. 1. nu. 18. & 19 Dec.
in l. ſi conuenerit, 18. nu. 31. ff. de Iuriſd.
omn. Iud. Vinc. de Franch. decis. 177. nu. 2.
267 Limita, ſi in aliquo loco promiſſor caſu
reperiatur in tranſitu iter faciendo, vel na-
uigando: tūc enim in eo loco non poteſt
conueniri, cum non ſit veriſimile, quod
promiſſor ſe ad hunc caſum adſtrinxerit,
vt colligitur ex d. l. hæres abſens, §. proin-
de, & tradit Dec. in cap. 1. in 1. lect. num.
168. de Iudic. Mantic. de Tacit. lib. 14.
tit. 39. nu. 9. præſertim ſi pertranſiret per
aliquem locum peſte infectum, aut aliàs
non tutum, Carleual. loco cit. d. q. 4. nu.
254. quamuis contrarium in hoc ſentire
videatur Bart. in d. l. hæres abſens, §. pro-
inde nu. 1. in fin. vbi dicit, quod reus in
268 loco deſtinatæ ſolutionis poteſt conue-
niri, etiamſi inueniatur tamquam aduena,
& ſtatim receſſurus.
269 Tertius caſus eſt, ſi contractus fiat in
vno loco, & ſolutio deſtinetur in multa
loca alternatiuè, vt ſi contrahens Neapoli
promittat ſoluere Velitris, vel Romæ, &
in tali caſu non ſoluente reo in vno ex iſtis
locis, in electione eſt actoris, reum conue-
nire in eo loco, in quo ipſe voluerit; ſicut
enim electio eſt rei, vbi ſoluat, ità electio
eſt actoris, vbi petat, l. non vtique, 3. ff. de
eo quod cert. loca &c. vbi DD. Coler. de
Proceſſ. execut. par. 2. cap. 1. nu. 45. Car-
leual. d. q. 4. nu. 255.
270 Quartus caſus eſt, quando contractus
fit in vno loco, & ſolutio deſtinatur in mul-
ta loca copulatiuè: & in hoc caſu videntur
pro rata diuiſæ ſummæ debitæ quantitatis
in tot loca, quot continet ſolutionis deſti-
natio, ita vt ſi ſunt duo loca, ſolutio, & pe-
titio fiat per medietates, ſi tria, per ter-
tias partes, ſi quatuor, per quartas, iuxta
tex. in d. l. non vtique, 3. §. ſi quis ità, vbi
DD. ff. de eo, quod cert. loc.
271 Limita 1. vbi ageretur de promiſſione
rei indiuiduæ: nam tunc, ne contractus
vitietur, coniunctiua pro diſiunctiua acci-
pitur, l. ſæpè, 53. ff. de Verb. ſignif. gloſ. in
l. & puto, 16. §. Iulianus, ver. non commu-
nicari, ff. Fam. erciſc. Bald. in cap. licèt, vlt.
nu. 3. de Tranſlat. Epiſc. Ang. in §. omnium
autem actionum, nu. 24. Inſt. de Action. Car-
leual. loco cit. nu. 256.
272 Limita 2. ſi exprimantur in contractu
duo, vel tria loca, in quæ ſolutio deſtine-
tur, & ſubiungatur clauſula generalis, vide-
licet, & vbicunque reus fuerit inuentus; eo
enim caſu totam quantitatem tenetur in
quolibet loco ſoluere; nec videntur pro
rata diuiſæ partes ſolutionis, quia ſi præ-
ſtatio per loca ſingula diuideretur, ad tam
paucas redigeretur ſummas, vt creditori
eſſet

eſſet inutilis, *contra tex. in l. quoties, ff. de*
reb. dub. & ità ſenſit Bart. in d. l. non vti-
que, 3. §. ſi quis ità, num. 1. Carleual. d.
lib. 1. diſp. 2. q. 4. nu. 257. vbi dicit, quod
ex contractu iſtis verbis concepto non po-
teſt promiſſor conueniri in locis remotio-
ribus, quàm ſint expreſſa, *arg. tex. in l. vlt.*
§. cui dulcia, ff. de Trit. vin. & oleo legat.
clem. non poteſt, in fin. de Procurat. cap. ſe-
des, 15. de Reſcrips.

273 Declaratur tamen principalis conclu-
ſio, vt locus deſtinatæ ſolutionis attendi
debeat in ijs, quæ ſpectant ad ſortiendum
forum, quæque reſpiciunt executionem
274 ipſius contractus: non autē vbi ageretur
de alijs effectibus, videlicet de ſolemnita-
te contractus, de eius interpretatione, vi-
ribus obligationis, modo cauendi, & con-
ſequenter de litis deciſione; in his enim at-
tenditur locus contractus, ſeu negotij ge-
ſti, eiuſque conſuetudines, & ſtatuta, & non
locus, in quem collata eſt ſolutio, *l. vt fun-*
dus, ff Comm. diuid. l. ſi fundus, vbi Bart.
ff. de Euict. l. 2. C. Quemad. teſtam. aper.
idem Bart. in l. 1. nu. 13. & ſeq. C. de Sum.
Trinit. & in l. ſemper in ſtipulationibus,
35. nu. 2. vbi etiam Dec. nu. 8. ff. de reg.
Iur. Alex. conſ. 21. nu. 3. lib. 2. idem Dec.
in l. ſi conuenerit, 18. nu. 32. ff. de Iuriſd.
omn. Iud. Coler. de Proceſſ. execut. par. 2.
cap. 1. nu. 68. & ſeq. Panorm. *in cap. dilecti,*
17. nu. 5. & in cap. licèt, vlt. nu. 30. de for.
compet. Guid. Pap. deciſ. 262. Bellon. dec.
105. nu. 2. & ſeq. Iordan. loco cit. nu. 210.
Gabr. lib. 6. commun. concluſ. tit. de Con-
ſuet. concluſ. 2. nu. 1. & 6. & alij apud Car-
leual. d. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 4. n. 272. & ſeq.
Ludon. deciſ. Lucen. 39. nu. 2. & ſeq. quibus
adde Gratian. diſcept. for. cap. 42. n. 39. & ſeq.
Mātic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. n. 48. & ſeq. vbi
275 dicunt, quod in ijs, quæ oriuntur tēpore
cōtractus ſecundùm eius naturā, inſpicitur
locus contractus: in ijs verò, quę poſtea cō-
tingūt propter moram, inſpicitur locus, in
quo mora cōmittitur; vnde ſi contractus
celebratus fuerit Romę, & ſolutio deſtinata
fuerit Peruſij, & ibi extet ſtatutū, quod de-
bitum præſcribatur ſpatio decem annorū,
tranſacto decēnio poteſt opponi exceptio
præſumptionis ſolutionis ex ſtatuto Peru-
ſij, quia in eo loco mora contrahitur, *ex*
276 *trad. per Bart. in l. cunctos populos, n. 13.*
in fin. cum ſeq. C. de Sum. Trinit. Ruin.
conſ. 117. nu. 12. lib. 5. Corn. conſ. 205. nu.
9. lib. 3. Paul. Rub. in annot. ad deciſ. 6.
nu. 53. & ſeq. par. 3. recent.

277 Notandum eſt autem, quod in pro-
miſſione, ſeu traditione dotis, ſeu in confi-
ciendis inſtrumentis dotalibus inſpicitur
conſuetudo loci mulieris, vbi fit cōtractus,
Panorm. in cap. 1. nu. 10. de Sponſ. vbi di-
cit, quod quando agitur de ſolemnitate
contrahendi, debet ſemper obſeruari con-
ſuetudo loci, vbi matrimonium contrahi-
tur, etiamſi ambo contrahentes ſint fo-
renſes; ſecus ſi agitur de reſtitutione, ſeu
repetitione dotis, quia tunc attenditur
conſuetudo loci mariti, *l. exigere dotem, vbi*
DD. ff. de Iudic. Rot. *recens. deciſ. 229. n. 2.*
& dec. 174. nu. 6. par. 4. tom. 2. & deciſ. 110.
278 *nu. 8. par. 8.* vbi, quod exactio dotis
cenſetur deſtinata in loco, in quo vir do-
micilium habet, ſi fuerit conſtituta in pe-
cunia, *Panorm. in cap. vlt. nu. 30. de for.*
comp. vbi etiam dicit, quod licèt in actu
gerendo inſpiciatur conſuetudo loci, vbi
279 fit contractus, tamen ſi agitur de reſo-
lutione contractus, inſpicitur locus iudi-
cij, vbi quis debet conueniri, *latè Afflict.*
280 *deciſ. 226.* ſubdens, quod attenditur cō-
ſuetudo loci mariti, quādo cōtractus eſt ce-
lebratus in loco domicilij ipſius mariti, vel
281 in alio loco tertio, *Surd. dec. 227. n. 6 & 7.*
282 Declaratur 2. principalis concluſio, vt
ità demum poſſit reus conueniri in loco
deſtinatæ ſolutionis, ſi ibidem inueniatur,
ſecus ſi abſit, *Innoc. in cap. dilecti, num. 2.*
de for. comp. Panorm. in cap. 1. nu. 23. de
Iudic. & quidem requiritur præſentia ip-
ſius Domini, nec ſufficeret præſentia pro-
curatoris, *vt inquit Dec. in d. cap. 1. in 1. le-*
ctur. nu. 158. de Iudic. & in l. ſi conuene-
rit, 18. nu. 33. & ſeq. ff. de Iuriſd. omn. Iud.
Carleual. d. diſp. 2. q. 4. n. 262. quicquid di-
cat Menoch lib. 6. præſumpt. 6.

283 Excipiuntur tamen nonnulli caſus, in
quibus etiam abſens conueniri poteſt in
loco deſtinatæ ſolutionis: quorum primus
eſt, quando reus ſe ſubmiſit Iudici loci de-
ſtinatæ ſolutionis cum renunciatione
proprij fori: tunc enim videtur voluiſſe,
quod tantùm ibi cauſa decidatur, *gloſ. in*
l. 1. ver. pro non dato, ff. ſi quis in ius vocat.
non ier. Dec. in d. cap. 1. in 1. lect. nu. 165.
& ſeq. vbi de communi teſtatur.

284 Secundus eſt, ſi aliquando ibi compa-
ruit in iudicio, & poſtea receſſit; iudicium
enim vbi cęptum eſt ſemel, ibi & finem
accipere debet, *l. vbi acceptum, ff. de Iu-*
dic. l. conſentaneum, vbi Bald. num. 7. C.
Quom. & quan. Iud. l. ſi is, qui Romæ, 34.
iuncta gloſ. ff. de Iudic. Innoc. in cap. præ-
terea, nu. 1. verſ. ſi autem vocatus venit, de
dilat. Panorm. *in cap. vlt. n. 36. de for. comp.*
Carleual. d. q. 4. nu. 230. & 265. Coccin.
dec. 216. nu. 25. & 26. vbi dicit, quod ci-
285 tatus in aliqua habitatione, & poſt cita-
tionem comparens in iudicio, videtur il-
lam habitationem approbare pro domici-
286 lio; comparitio enim partis validat cita-

P tionem

tionem nulliter executam, *vide Bart. in d.*
l. vbi acceptum, ff. de Iudic vbi etiam ob-
287 ſeruat. quod acta ſiue Arbitri, ſiue alte-
rius Iudicis delegati, vel ordinarij, qui non
habent certum locum maiorum, poſſunt
fieri in diuerſis locis, *Coler. d. par. 2. cap. 1.*
nu. 40. vbi, quod iudicium etiam per ſo-
288 lam citationem cęptum dicitur non op-
poſita declinatoria fori, *Peregrin. de fidei-*
com. art 53. nu. 5. Gratian. diſcept. for. cap.
389. nu. 12. vbi dicit, quod legitimè cita-
289 tus tenetur apud Iudicé, coram quo fuit
citatus, cauſam proſequi, etiamſi poſt ta-
lem citationem mutauerit forum.
290 Addit *Coccin. vbi ſupra nu. 24.* quod
electio domicilij facta ex eo, quod quis non
habet ſedem permanentem, & reperiri
non poteſt, operatur, vt quis citatus domi
dimiſſa copia, habeatur tamquam perſo-
naliter citatus.
291 Tertius eſt, quando quis in certo loco
ſoluere promiſit, & ibidem ſe repræſenta-
re, præſertim ſi fuit adhibitum iuramen-
tum, *Bald. in l. cum Archimedoram, nu. 5.*
6 & 7. C. Vt in poſſeſſ. legat. vbi dicit, quod
in tali caſu ad eum locum fit remiſſio, *Dec.*
in d. cap. 1. in 1. lect. nu. 162. & ſeq. de
Iudic. Couar. pract. cap. 10. num. 6. verſ.
Duodecimò &c.
292 Quartus eſt, quando quis promiſit ſol-
uere in certo loco, & certa die, puta Flo-
rentiæ, in die S. Ioannis, *Bald. in cap. 1.*
nu. 9. de Milit. Vaſal. qui contum. eſt, Dec.
in d. cap. 1. in 1. lect. nu. 164. de Iudic. Co-
uar. loco cit. cap. 10. nu. 6. verſ. Decimoter-
tiò &c. ratio eſt, quia quando quis promi-
ſit ſe repræſentare, aut ſoluere certo loco,
& tempore, ſi poſtea ſe non repræſentat,
aut non ſoluat, videtur per dolum ab eo
loco abeſſe, & ideò habetur pro præſente;
293 quemadmodum is, qui dolo deſijt poſſi-
dere, habetur pro poſſeſſore, *l. is, qui dolo,*
ff. de rei vindic. Mohed. deciſ. 1. aliàs 102.
294 *de Vſur.* vbi, quod debitor in tali caſu
tenetur ad intereſſe, etiamſi non fuerit ex-
preſsè promiſſum: quod præcipuè locum
habet, quando Eccleſia procedit contra
clericum abſentem, vel vxor contra mari-
295 tum etiam abſentem: tunc enim ſufficit
citatio in domo [illegible] cuta, cum clericus te-
neatur reſidere in Eccleſia, & maritus cum
vxore habitare, *Innoc. in cap. ſi aduerſa-*
rius, nu. 4 de eo qui mittit. in poſſeſſ. cauſ.
rei ſeru. vide Carleual. d. lib. 1. tit. 1. diſp.
2. q. 4. num. 268. & ſeq. Dec. loco cit. in d.
cap. 1 nu. 159. & ſeq. de Iudic.
296 Quintus eſt, vbi quis in aliquo loco in-
cepit partem debiti præſtare: tunc enim
ibi [illegible] ri poterit, vt totum præſtet,
modò ibi forum ſortiatur aliqua ratione,
veluti communis patriæ, originis propriæ,
aut paternæ, quia faciliùs quod eſt proro-
gatur, *Peregrin. de fideicom. art. 53. nu. 4.*
297 Notandum eſt etiam, quod ſolutio fie-
ri debet de moneta currenti, & vſitata in
loco, in quo ſolutio eſt facienda, niſi ex ve-
riſimilibus coniecturis appareat, aliud cõ-
trahentes ſenſiſſe, *vt d. Mantic. de Tacit.*
lib. 3. tit. 13. nu. 50. vbi etiam obſeruat,
298 quod ſi dubitetur, de qua moneta con-
trahentes ſenſerint, magis inſpicitur locus
celebrati contractus, quàm deſtinatæ ſolu-
tionis, *ex trad. per Barbat. conſ. 15. in fin.*
lib. 2.
299 Notandum 2. quod gabella regulariter
ſolui debet in loco contractus, & non in
loco deſtinatæ ſolutionis, *Dec. in l. ſi con-*
uenerit, 18. nu. 32. ff. de Iuriſd. omn. Iud.
ſi verò contractus celebratus ſit in loco,
vbi non ſoluitur gabella, & traditio facien-
da eſt in loco, vbi ſolui debet, inſpicitur
eo caſu locus traditionis, *Bald. in l. mul-*
tum, nu. 12. verſ. pone ergo &c. C. ſi quis
alter. vel ſib. quem refert, & ſequitur Man-
tic. loco cit. nu. 55. in venditionibus verò
300 cõfectis per epiſtolam, gabella ſolui de-
bet in loco, in quo contractus perficitur;
ideo ſi venditor Peruſij degit, & vendit
emptori exiſtenti Bononiæ, gabella Bo-
noniæ ſolui debet, cum ibi demum, & non
alibi perficiatur contractus, *Coler. de Pro-*
ceſſ. execut. par. 2. cap. 1. nu. 76.
301 Notandum 3. quod quando creditor,
& debitor ſunt diuerſi fori, & creditor cõ-
uenta die non acceſſit ad locum deſtinatæ
ſolutionis, tunc dies non interpellat pro
homine, nec conſtituit debitorem in mo-
ra, *Bart. in l. item illa, in princ. ff. de Con-*
ſtit. pec. nec in tali caſu debitor tenetur
deponere, *vt d. Alex. conſ. 92. num. 10.*
lib. 1.

SVMMARIVM.

302 *Hæres in eodem loco, & foro conueniri*
debet, in quo defunctus potuit, ſeu debuit
conueniri: limitatur ibidem, & nu. 308.
303 *Hæres, & defunctus cenſentur eſſe ea-*
dem perſona.
304 *Sicut defunctus in loco ſui domicilij po-*
terat etiam abſens conueniri, ità conue-
niri ibidem poterit eius hæres, licèt inde
abſit, & nu. 335.
305 *In cęteris foris, ſcilicet originis, contra-*
ctus, aut rei ſitæ, ſicut præſentia defun-
cti erat neceſſaria ad facultatem conue-
niendi, ita etiam eſt neceſſaria præſentia
hæredis, vt conueniri poſſit.
306 *In ſucceſſorem particularem non tranſit*
forus ſui Anteceſſoris, niſi eſſet ſucceſſor
parti-

particularis ex neceſſitate in iudicio, & actione reali.

307 *Quando res in aliquem tranſeat de neceſſitate.*

308 *Clericus, miles, pupillus, & vidua hæredes coram ſuo Iudice competente conueniendi ſunt: declaratur num. 309.*

309 *Clericus hæres laici tenetur reſpondere creditoribus hæreditarijs coram Iudice Eccleſiaſtico eius loci, in quo degebat defunctus.*

310 *Quando forus mutatur ex mutatione perſonæ ſucceſſoris, & qualitatis eius, ſucceſſor non tenetur ſequi forum defuncti.*

311 *Clericus in Iudicem laicum conſentire non poteſt etiam cum iuramento.*

Quando prius iudicium expiret, & opus ſit noua inſtantia, ibidem.

312 *Cœptum dicitur iudicium per ſolam citationem etiam ante litis conteſtationem.*

313 *Hæres priuilegiatus priuilegio proprio, ſeu ſpeciali indulto ſibi à Principe conceſſo, conueniri poteſt in foro defuncti.*

314 *Coram quo Iudice hæreditas iacens, & non adita, conueniri debeat.*

315 *Vbi multa ſunt fora, electio ſpectat ad actorem, & nu. 335.*

316 *Inuentarium bonorum coram quo Iudice confici debeat, quando hæreditas Clerici adhuc iacet, vel quando hæres clerici, vel laici eſt clericus, vel locus pius.*

317 *Coram quo Iudice fieri debeat inſinuatio, & publicatio teſtamenti.*

318 *In legatis, & fideicommiſſis à defuncto relictis non attenditur forus defuncti, ſed hæres conueniri debet coram ſuo Iudice competenti in loco, vbi eſt maior pars hæreditatis, ſi ibi inueniatur.*

319 *Si fideicommiſſarius perſonali ex teſtamento agat aduerſus hæredem grauatum, vel hæredem hæredis, in duobus locis illum conuenire poteſt, ſcilicet in loco domicilij ipſius hæredis, vel in loco, vbi maior pars hæreditatis reperitur: & nu. 335.*

320 *Quid ſi bona ſint extra territorium ius dicentis.*

321 *Et quid ſi fideicommiſſarius reali agat aduerſus hæredem, aut tertium poſſeſſorem.*

322 *Hæres adeundo hæreditatem videtur in loco, vbi eam adiuit, quaſi contrahere cum legatarijs: tacite tamen videtur ſolutionem deſtinare in locum, vbi eſt maior pars hæreditatis.*

In quo loco legata ſolui debeant, ibidem, & nu. 335.

323 *Quando contrahitur in vno loco, & in alium confertur ſolutio, non cenſetur contractum in loco, in quo contractus celebratur, ſed in loco, in quem ſolutio deſtinata eſt: ampliatur in quaſi contractibus nu. 324.*

324 *In eodem loco petenda eſt cautio, in quo peti debet legatum. & num. 325.*

325 *Quid ſi res in ſpecie legata, ſit alibi, quàm vbi eſt maior pars hæreditatis.*

326 *Legatum, ſi conſiſtat in ſpecie, præſtari debet, vbi res ipſa eſt: legatum verò generis præſtandum eſt vel in loco domicilij hæredis, vbi conuenitur, vel vbi eſt maior pars hæreditatis.*

327 *Si hæres promiſit ſoluere legata in certo loco, vel ſi ibi teſtator ea ſolui iuſſit, ibidem hæres poterit conueniri, etiamſi alibi ſit maior pars hæreditatis.*

328 *In quo loco præſtari debeat legatum, quando teſtator locum non expreſſit.*

329 *Si teſtator legauit frumentum ex illo horreo, vel vinum ex illo dolio, ibi præſtari debet legatum, vbi horreum, vel dolium eſt.*

330 *Alimenta alicui legata, præſtanda ſunt in loco, vbi ille degit.*

331 *Legatum ſcholari relictum in ſubſidium ſtudiorum, in loco ſtudij præſtari debet.*

332 *Quid ſi hæres dolo malo, vel culpa rem legatam aliò transferat.*

333 *Hæres, qui in certo loco ſponte incœpit ſoluere partem legati, in eodem loco conueniri poteſt pro reliqua parte, non tamen pro alijs legatis.*

334 *Gratuita ſolutio partis debiti, non grauat ad ſolutionem alterius partis.*

335 *Legatarius, vel fideicommiſſarius poteſt hæredem conuenire non ſolum in loco, in quo eſt res legata, aut maior pars hæreditatis, ſed etiam in loco domicilij, & in loco originis propriæ, vel paternæ, ſi ibi inueniatur.*

Quæſtio XVII.

In quo loco conueniri debeat hæres, & ſucceſſor defuncti.

302 DIco 1. quod quando hæres, ſeu ſucceſſor vniuerſalis conuenitur ex contractibus, vel quaſi contractibus defuncti, pro quibus ipſe poterat conueniri, ſi viueret, tunc in eodem loco, & foro conueniri regulariter debet, in quo defunctus potuit, ſeu debuit conueniri, niſi obſtet

P 2 priui-

priuilegium ex parte hæredis inſertum in
corpore juris, *l. 2. §. ex his, l. in executio-
ne, 85. §. pro parte. ff. de verb.oblig.l.hæres
abſens, vbi Bart. & alij. ff. de Iudic. Anchar.
conſ. 244. nu. 2. Roman. conſ. 300. num. 2.*
303 quia hæres, & defunctus cenſentur eſſe
eadem perſona, *Auth. de Iurciur. à morien.
præſt. poſt. princ. coll 5. l. hæredem, 60. vbi
DD. ff. de reg. Iur.* vnde in caſibus, in qui-
bus defunctus abſens in aliquo loco pote-
rat conueniri, in eodem loco poterit con-
ueniri hæres abſens, & vbi præſentia
fuiſſet neceſſaria ex parte defuncti, ne-
ceſſaria etiam erit præſentia hæredis, vt
tamquam hæres conueniri poſſit; ex quo
304 ſequitur, quod cum defunctus in loco ſui
domicilij potuerit etiam abſens conueniri,
ibidem conueniri poteſt eius hæres, licèt
inde abſit, præſertim ſi lis conteſtata ibi
fuerit contra defunctum, *l. ſi is, qui Romæ,
34. ff. de Iudic.* in cęteris autem foris, nem-
305 pe originis, contractus, aut rei ſitæ,
quia præſentia defuncti erat neceſſaria ad
facultatem conueniendi, eſt etiam neceſſa-
ria præſentia hæredis, vt conueniri poſſit,
*gloſ. in d. l. hæres abſens, Bart. in l. ſi fidei-
commiſſum, 50. ff. de Iudic. & alij apud
Carleual. eod. tit. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp.
2. q. 5. nu. 288. & ſeq.* quicquid in contra-
rium ſentiat *Mandell. conſ.* 208. *nu. 1.* vbi
dicit, non poſſe hæredem conueniri in foro
defuncti, niſi ibidem reperiatur.
306 Dixi, *hæres, ſeu ſucceſſor vniuerſalis*,
quia in ſucceſſorem particularem non
tranſit forus ſui anteceſſoris, *d. l. hæres
abſens, ff. de Iudic.* niſi eſſet ſucceſſor par-
ticularis ex neceſſitate in iudicio, & actio-
ne reali, aut in rem ſcripta, *l. in iudicio 48.
vbi gloſ. in ver. parte adiudicatus, ff. fam.
ercijſc. Bart. in l. Lucius, 78. §. rogatus, ff.
Ad Trebell. & in l. ſi eum hominem, 34. n. 4.
ff. de fideiuſſ. Socin. iun. conſ. 34. nu. 13.
lib. 3.* vbi dicit, quod tunc res in aliquem
307 tranſit de neceſſitate, quando tranſit ex
cauſa præcedenti, quæ neceſſariò tranſitum
illum inducit, *Peregrin. de fideicom. art. 53.
nu. 24. & 25. Mohed. dec. 1. aliàs 41. de Iudic.*
308 Dixi, *niſi obſtet priuilegium ex parte
hæredis inſertum in corpore iuris*, quale
eſt priuilegium clerici, militis, pupilli, &
viduæ: iſti enim coram ſuo Iudice com-
petente conueniendi ſunt, *l. vn. C. Quand.
Imp. int. pup. vel vid. cap. clericum nullus,
11. q. 1. Bart. in d. l. hæres abſens, nu. 1. Pa-
norm. in cap. quia, 21. nu. 12. de Iudic. Fari-
nac. in Prax. crim. q. 8. nu. 46. verſ. amplia
17. Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 11. nu. 23.
Carol. de Graſſ. de effect. cleric. eff. 1. n. 278.
Surd. deciſ. 110. num. 8. & 9. Vinc. de
Franch. deciſ. 234. nu. 1. & dec. 363. nu. 4.*

*& alij apud Carleual. qui hanc dicit tutio-
rem, iuribus magis conformem, & commu-
niorem, in d. tract. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp.
2. q. 5. nu. 301. & ſeq.* vbi *nu.* 307. ſubijcit,
309 quod non proptereà clericus hæres lai-
ci extraneus à loco, in quo degebat de-
functus, & alibi domicilium habens, con-
ueniri debet apud Iudicem ſui domicilij,
ſed tenebitur reſpondere creditoribus hæ-
reditarijs coram Iudice eccleſiaſtico eius
loci, in quo degebat defunctus, *arg. l. 2. C.
de Noxal. act. Dec. in cap. 1. nu. 31. de
Reſcript.* quod procedit, ſiue conueniatur
clericus hæres laici ante iudicium cęptum
cum defuncto, ſiue iudicium cœptum fue-
rit cum defuncto laico coram Iudice ſęcu-
lari: vtroque enim caſu conueniendus eſt
coram Iudice eccleſiaſtico, *ſecundùm ve-
riorem, & communiorem ſententiam, Pa-
norm. in d. cap. quia, nu. 12. in fin. & ibi-
dem Dec. nu. 37. de Iudic. Bald. in l. 1. C. ſi
pend. appell. mors interu. Maran. in Prax.
5. par. nu. 13. Peregrin. de fideicom. art. 53.
nu. 20. Boer. dec. 69. nu. 32. & ſeq. Rot. de-
ciſ. 5. aliàs 551. de for. comp. in antiq. Card.
Seraphin. dec. 957. nu. 8. & 9. & alij apud
Carol. de Graſſ. loco cit. eff. 1. numer. 281.*
310 *verſ. ſubampliatur* 3. ratio eſt, tum quia
quando forus mutatur ex mutatione per-
ſonæ ſucceſſoris, & qualitatis eius, ſucceſ-
ſor non tenetur ſequi forum defuncti, *gloſ.
in cap. is qui in ius, 46. de reg. iur. in 6.*
311 tum etiam quia Clericus hæres iudicē
proprium eccleſiaſticum habet, adeò vt in
iudicem laicum conſentire non poſſit, etiā
cum iuramento; & ideò opus erit noua in-
ſtantia, cum prius iudicium expirauerit,
cap. ſi diligenti, extr. de for. comp. quicquid
in contrarium in ſecundo caſu, videlicet
quando iudicium cęptum fuit cum defun-
cto coram Iudice ſęculari, ſenſerint *Alex.
in l. ſi conſtante, §. fin. nu. 4. ff. ſolut. matr.
Couar. pract. cap. 8. nu. 3. Gail. lib. 1. ob-
ſeru. 37. nu. 8. Viu. comm. opin. 108. ver.
clericus*, vbi addit, quod cęptum dicitur
iudicium per ſolam citationem, etiam ante
312 litis conteſtationem, *Scacc. de Iudic. lib.
1. cap. 11. num. 23. Ceuall. lib. 1. q. 36.
nu. 9 & ſeq. Surd. deciſ. 110. nu. 1. Gra-
tian. diſcept. for. cap. 16. num. 31. & 33.
Carol. de Graſſ. d. eff. 1. n. 282. cum ſeq. & n.
947. verſ. limitatur 28. & alij apud Carle-
ual. vbi ſupra d. q. 5. nu. 309. & ſeq.*
313 . Secus eſſet, quando hæres eſt priuile-
giatus priuilegio proprio, ſeu ſpeciali in-
dulto ſibi à Principe conceſſo; tunc enim
eo non obſtante conueniri poterit in foro
defuncti, *d. l. hæres abſens, vbi gloſ. in ver.
excuſatur, Vinc. de Franch. dec. 234. n. 2.
& alij communiter.*

Sed

314 Sed quæres, coram quo Iudice hære-
ditas iacens,& non adita, conuenienda eſt?
Reſpondet *Carleual. d diſp.2.q.5.nu.322.*
quod ſi hæreditas laici adita non eſt,etiãſi
hæres inſtitutus ſit clericus, conuenienda
eſt coram Iudice laico, apud quem defun-
ctus debebat conueniri; & è contra ſi hæ-
reditas iacens ſit clerici, etiamſi hæredem
laicum inſtituerit, conuenienda erit co-
ram Eccleſiaſtico Iudice clerici defuncti,
quia hæreditas, quandiù iacens eſt, repræ-
ſentat defunctum, non hæredem futurum,
l. non minus, 31. in fin. ff. de hæred. inſtit.
l. hæreditas, 34. & l. hæreditas, 61. ff. de
acquir. rer. dom. l. ſi mihi, & Titio, 57. §.
1. ff. de leg. 2. & tunc ſi actio realis in iu-
dicium deducatur, adiri poterit Iudex loci,
vbi res eſt ſita;ſi verò intẽtetur actio per-
ſonalis competens contra defunctum,tunc
hæreditas iacens ibi poteſt conueniri, vbi
poterat defunctus, & vbi hæres conue-
niendus eſſet, ſi adijſſet, *vt inquit idem*
315 *Carleual. loco cit. nu.323.* ſubdens, quod
vbi multa ſunt fora,electio ſpectat ad acto-
rem; quamuis aliter ſentiat *Mandell. con-*
ſil. 208. nu.1.

316 Eadem ratione, quando hæreditas Cle-
rici adhuc iacet, & eam nondum adiuit
hæres laicus, inuentarium eo caſu confici
debet coram Iudice eccleſiaſtico, non ſæ-
culari: quia hæreditas clerici iacens, ſiue
hæres, qui nondum adiuit,ſit clericus,ſiue
laicus, repræſentat perſonam clerici, &
gaudet priuilegio fori: quemadmodum, ſi
hæreditas eſt adita,inuentarium conficien-
dum quoque eſt coram Iudice eccleſiaſti-
co,quando hæres clerici, vel laici, eſt cle-
ricus,vel locus pius, *Franc. Marc. dec. 105.*
& dec. 1058. nu. 3. par. 1. & ità ſentiunt
alij, quos refert Carleual. d. q. 5. num. 340
342. & 345.

317 Quæres 2. coram quo Iudice fieri de-
beat inſinuatio, & publicatio teſtamenti?
Reſp. quod alij cenſent, publicationem, &
inſinuationem teſtamenti ſemper eſſe fa-
ciendam coram Iudice ſęculari, ſiue te-
ſtamentum conditum fuerit à Clerico, ſiue
à laico, ſiue in cauſas pias, ſiue in propha-
nas,ſiue inſtituatur hæres clericus,ſiue lai-
cus, *ità Couar. pract. qq. cap.8. nu.1. Surd.*
dec. 26. num. 14. Carol. de Graſſ. d. eff. 1.
nu. 961. & 1034. Carleual. d. diſp. 2. q. 5.
nu. 332. alij verò aſſerunt, teſtamentum
poſſe inſinuari, & aperiri coram Iudice ec-
cleſiaſtico, etiamſi teſtator ſit laicus, & eo
magis ſi teſtamentum confectum ſit à Cle-
rico, vel compertum ſit, factum eſſe à lai-
co diſtribuente bona ſua in opera pia, *vt*
ſenſit Pelin. in cap. ſi inſtrumenta, 16. n.3.
de fid. inſtrum. Guttier. lib. 2. pract. q.48.
nu. 2. & 3. Molin. de Iuſt. tract. 2. diſput.
250. S. Couaruuias, & Azeued. in l. 15.
nu. 7. tit. 4. lib. 5. recop. Menchac. de ſuc-
ceſſ. tom. 3. lib. 2. §. 18. nu. 14. & 15. prout
eos refert idem Carleual. vbi ſupra, nu.331.

318 Dico 3. quod ſi in iudicium deducan-
tur actiones initium ſumentes à perſona
hæredis, quæ oriuntur ex quaſi contractu
celebrato in aditione hæreditatia, *iuxta*
tex. in l. apud Iulianum, 3. §. vlt. in fin. ff.
Quib. ex cauſ. in poſſ. eat. & in §. hæres
inſtit. de oblig. quæ ex quaſ. contr. naſc. vt
ſi petantur legata, & fideicommiſſa à de-
functo relicta, tunc non attenditur forus
defuncti, ſed hæres conueniri debet co-
ram ſuo Iudice competente in loco, vbi
eſt maior pars hæreditatis, ſi ibi inuenia-
tur, *l. ſi fideicommiſſum, 50. vbi Bart. Bald.*
& alij, ff. de iudic. l. vn. C. vbi fideicom.
pet. opor. Peregrin. de fideicom. artic. 53.
319 *nu.1.* vbi dicit, quod ſi fideicommiſſa-
rius perſonali ex teſtamento agat aduerſus
hæredem grauatum,vel hæredem hæredis,
in duobus locis illum conuenire poteſt,
ſcilicet in loco domicilij ipſius hæredis,
vel in loco, vbi maior pars hæreditatis re-
peritur, *iuxta textum in d. l. ſi fideicom-*
320 *miſſum*; & his duobus caſibus pro re-
bus, quæ ſunt extra territorium ius di-
centis, poſt factam pronunciationem Iu-
dex deſtinat litteras ad Iudicem loci, vbi
res ſitæ ſunt, de mittendo fideicommiſſa-
rium in poſſeſſionem, *ad trad. per Bart. &*
alios in l. fin. Cod. de Edict. Diu. Adrian.
321 *tollen.* ſi verò reali agat aduerſus hære-
dem, aut tertium poſſeſſorem, ſimiliter in
duobus locis forus erit, ſcilicet in loco
domicilij poſſeſſoris, & in loco,vbi res eſt,
vt tradunt gloſ. Bart. Bald. & alij in l. quod
322 *legatur, ff. de iudic.* ratio ſupradictæ
concluſionis eſt, quia licèt hæres adeun-
do hæreditatem, videatur in loco, in quo
eam adiuit, quaſi contrahere cum legata-
rijs, *§. hæres, inſt. de oblig. quæ ex quaſ.*
contract. tacitè tamen videtur ſolutionem
deſtinare in locum,vbi eſt maior pars hæ-
reditatis, cum ius præcipiat, vt legata
ſoluantur in prædicto loco, *l. vn. C. vbi*
323 *fideicom. pet. opor.* vnde ſuccedit con-
cluſio, quod quando contrahitur in vno
loco, & in alium confertur ſolutio, non
cenſetur contractum in loco, in quo con-
tractus celebratur, ſed in loco, in quem
ſolutio deſtinata eſt, *l. contraxiſſe, 21. ff. de*
Action. & oblig. l. 3. ff. de bon. author. Iud.
324 *poſſid.* quæ concluſio etiam in quaſi con-
tractibus locum habet, *Paul. Caſtren. in*
l. non aliàs, 24. ff. de Iudic. quem refert *Car-*
leual. d. l. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 5. nu. 353. &
ſeq. vbi etiam dicit, quod in eodem loco

petenda

petenda eſt cautio, in quo peti debet legatum, quod eſt principale, cum cautio ſit acceſſoria principali cauſæ, *l. in omnibus, 43. ff. de ſolut. l. poſtquam, 5. §. cum quærebatur, verſ. quare ſi hæres, ff. vt legat. ſeu fideicom. nom. caueat.*

325 Si verò res in ſpecie legata, eſt alibi, quàm vbi eſt maior pars hæreditatis, tunc peti poteſt non ſolùm in eo loco, vbi eſt maior pars hæreditatis, licèt præſtari, ac ſolui debeat in loco, in quo erat tempore mortis teſtatoris, *l. quod legatur, 38. ff. de Iudic. l. cum res, 49. ff. de leg. 1.* ſed poteſt etiam hæres conueniri in eodemmet loco, vbi eſt res legata, dummodò ibi hæres inueniatur, etiamſi in alio loco ſit maior pars hæreditatis, *l. ſed etſi ſuſcepit, 52. §. ſi ea res, ff. de iudic.* vbi, quod ibidem agi etiam poteſt pro cautione præſtanda, *Azo. in Sum. Cod. vbi fideicom. pet. opor. nu. 1. Salic. in l. vn. nu. 2. & 3. C. eod. tit. Caſtr. in d. l. quod legatur, nu. 2. ff. de iudic. quos refert, & ſequitur Carleual. vbi ſupra, num. 356. & ſeq. Peregrin. de fidei-*
326 *com. art. 53. nu. 8.* vbi dicit, quod legatum, ſi conſiſtat in ſpecie, præſtari debet, vbi res ipſa eſt: legatum verò generis præſtandum eſt vel in loco domicilij hæredis, vbi conuenitur, vel vbi eſt maior pars hæreditatis, *per tex. in d. l. quod legatur, & l. ſi fideicommiſſum, ff. de iudic.*
327 Idemque dicendum eſt, quando hæres promiſit ſoluere legata in certo loco, vel ſi ibi teſtator ea ſolui iuſſit, quia tunc ibi poterit conueniri, etiamſi alibi ſit maior pars hæreditatis, *l. quamuis, 51. d. l. quod legatur, l. ſed & ſi ſuſcepit, §. ſi libertis, ff. de iudic. l. cum res, 49. ff. de leg. 1. Duen. reg. 161. verſ. tertiò fallit, Peregrin. de fideicom. art. 53. nu. 4. 6. & 8.* vbi dicit,
328 quod legatum, ſi teſtator locum expreſſit, ibi præſtandum eſt; ſi verò non appareat de expreſſa voluntate teſtatoris, ad coniecturas eſt recurrendum, ex quibus tacita eius voluntas colligatur; nam ſi iuſ-
329 ſit, legatario dari frumentum ex illo horreo, vinum ex illo dolio, ibi præſtabitur legatum, vbi horreum, vel dolium eſt;
330 item ſi alicui alimenta legauit, hæc preſtanda ſunt in loco, vbi ille degit, quemad-
331 modum legatum ſcholari relictum in ſubſidium ſtudiorum, in loco ſtudij præſtari debet, *de quo vide tex. in d. l. quod legatur, & ibi gloſ. in ver. à legatario, ff. de*
332 *Iudic.* vbi etiam cauetur, quod ſi hæres dolo malo, vel culpa rem legatam aliò transferat, tenetur eam dare, vbi petitur.

333 Sed ſi hæres in certo loco ſponte incepit ſoluere partem legati, in eodem loco tunc conueniri poterit pro reliqua parte eiuſdem legati, *d. l. ſi fideicommiſſum, §. vlt. vbi Bart. & alij ff. de iudic. Duen. reg. 161. limit. 4. Peregrin. d. art. 53. num. 3.* ratio eſt, quia per ſolutionem partis legati videtur hæres renunciaſſe exceptioni fori declinatoriæ, quæ indiuidua, & partium expers eſt: non enim poteſt quis in vno, & eodem negotio renunciare exceptioni fori pro parte, & pro parte non renunciare; vnde fit, vt cenſeatur tacitè renunciatum huiuſmodi exceptioni quoad integrã eiuſdem legati ſolutionem, non tamen quoad cœtera legata, *vt rectè probat Carleual. d. diſp. 2. q. 5. nu. 372. & ſeq.* vbi
334 *nu. 375.* id limitat in gratuita ſolutione partis debiti, quæ non grauat ad ſolutionem alterius partis, *per tex. in l. vlt. C. Nè vx. pro marit.*

335 Obſerua tamen, quod forus loci, in quo eſt res legata, aut maior pars hæreditatis, licèt ſit neceſſarius ex parte hæredis, ità vt ſi ibi conueniatur, non poſſit forum declinare, eſt tamen voluntarius ex parte actoris legatarij, vel fideicommiſſarij, qui poterit hæredem conuenire in quocumque foro competenti, videlicet in loco domicilij hæredis, & in loco originis propriæ, vel paternæ, ſi ibi inueniatur; eſt enim regulare, vt quoties reus ſortitur diuerſa fora, electio fori ad actorem pertineat, *d. l. ſi fideicommiſſum, §. ſed & reſcriptum eſt, Sim. de Præt. de interpret. vltim. vol. lib. 4. interpr. 1. dub. 8. nu. 110. quem refert, & ſequitur Carleual. d. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 5. nu. 386.*

SVMMARIVM.

336 *Ratione rei ſitæ ſortitur quis forum, vt poſſit conueniri coram Iudice territorij, in quo res immobilis ſita eſt: ampliatur nu. 340. declaratur nu. 344. & 356.*
337 *Si Clericus conueniatur actione reali, debet conueniri coram Iudice eccleſiaſtico illius loci, vbi res reperitur ſita, & non in loco clerici,*
338 *Statuentes poſſunt diſponere etiam in præiudiciũ forenſium quoad bona exiſtentia in territorio.*
339 *Onera realia, qualia ſunt tributa, ſolui debent in loco, vbi ſita eſt res, etiam à forenſi, & alibi habitante.*
340 *Exemptus quando conueniri poſſit coram Ordinario rei ſitæ.*
341 *Clericus ratione beneficij conueniri poteſt in quolibet loco, vbi beneficium poſſidet.*
342 *Quando reus conueniri poſſit coram Iudice loci, in quo reperitur res mobilis, & ſe mouens.*

Foren-

343 *Forenſis, penes quem reperitur res mobilis, vel ſe mouens, quando remittendus ſit ad domicilium ſuum, & quando res ſequeſtrari debeat.*

344 *Reus poteſt conueniri in loco rei ſitæ, ſi ibi inuenitatur.*

345 *In omni foro, præter forum domicilij, requiritur præſentia rei, vt ibi poſſit conueniri.*

346 *Iudex rei ſitæ non poteſt reum abſentem citare in territorio alterius iuriſdictionis, & nu. 351.*

347 *Iudex rei ſitæ poteſt requirere Iudicem domicilij ipſius rei, vt ipsũ citari faciat ad comparendum in loco, vbi res eſt ſita: quo non comparente actor mittitur in poſſeſſionem rei petitæ ex primo decreto.*

348 *Quid continere debeant litteræ requiſitoriæ.*

349 *Iudex rei ſitæ non poteſt decernere bonorum poſſeſſionem ex ſecundo decreto, neque procedere ad ſententiam diffinitiuã abſente reo, neque ad bonorum venditionem.*

350 *Poſſeſſio ex primo decreto parum præiudicij affert, & ideò poteſt decerni etiam contra pupillum, & abſentem cauſa Reip.*

351 *An Iudex poſſit verbaliter citare in territorio alterius, quando vtrumque territorium vni, & eidem Superiori ſubditum eſt.*

352 *An, & quando Iudex rei ſitæ, & loci contractus procedere poſſit contra reum abſentẽ, & quid eo caſu ſeruare debeat, & num. 354.*

353 *An contra ſe occultantes, vel latitantes procedi poſſit ad venditionem bonorum.*

354 *Si Iudex requiſitus litteras Iudicis requirentis exequi recuſat, Iudex requirens poteſt citare reum abſentem per edictum.*

In quo loco affigi debeat huiuſmodi edictum, ibidem.

355 *Quando Iudex rei ſitæ ad vlteriora procedere poſſit, etiamſi reus citatus non fuerit.*

356 *Quando quis conueniri poſſit coram Iudice loci, vbi res eſt ſita, & quando non.*

357 *Quando ius pacti, vel ſtatuti executiui exerceri poſſit contra bona debitoris in loco ſtatuti ſituata.*

358 *Reſtitutio in integrum in quo loco peti debeat.*

359 *Iudicis officium dicitur quodammodo actio perſonalis.*

360 *Actor ſequi debet forum rei non ſolum in actione ſimplici perſonali, ſed etiam vbi agitur remedio reintegrandæ.*

361 *Quando minor tentatur implorare reſtitutionem in integrum pro reſciſſione contractus.*

362 *Iuriſdictio Iudicis delegati à Papa, vel à Rege, ſe extendit ad omnia loca, ad quæ ſe extendit iuriſdictio delegantis.*

363 *An, & quando forenſis citari poſſit in loco contractus, vel rei ſitæ.*

364 *Statutum diſponens circa modum, & formam citandi forenſes, an valeat, & in quo caſu procedat.*

365 *Quando iudex interponere poſſit decretum in loco, vbi res eſt, vel in re alibi exiſtente.*

Quæſtio XVIII.

Quando quis conueniri poſſit coram Iudice territorij, in quo res eſt ſita.

336 COmmunis eſt concluſio, quod ratione rei ſitæ ſortitur quis forum, vt poſſit conueniri coram Iudice territorij, in quo res immobilis ſita eſt, etiamſi neque ratione domicilij, aut originis, contractus, delicti, aut alia ratione ibi forum ſortiatur, *l. ſed & ſi ſuſcepit, 52. §. vlt. ff. de Iudic. l. actor, C. Vbi in rem act. & gloſ. in l. hæres abſens §. proinde, ver. debebit, ff. de Iudic. Specul. in tit. de compet. Iud. adit. §. 1. nu. 4 lib. 2. Iordan. Elucubr. diuerſ. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for comp. nu. 226. Carol. de Graſſ. de effect. cleric. eff. 1. nu. 17.* vbi
337 dicit, quod ſi clericus conueniatur actione reali, debet conueniri coram Iudice eccleſiaſtico illius loci, vbi res reperitur ſita, & non in loco clerici, *Roman. conſ. 250.*
338 *Mandel. conſ. 370. nu. 20.* vbi dicit, quod ſtatuentes poſſunt diſponere etiam in præiudicium forenſium quoad bona exiſtentia in territorio, *Natt. conſ. 4. num. 2. &*
339 *conſ. 160. nu. 6.* ſubdens, quod onera realia, quæ imponuntur rebus ipſis pro rebus, vt ſunt tributa, debent ſolui in loco, vbi ſita eſt res, etiam à forenſi, & alibi habitante, *Vinc. de Franch. deciſ. 177. nu. 1. & dec. 389. num. 2. Cancer. var. lib. 2. cap. 6. nu. 160. verſ. ſi debitor &c. Coler. de Proceſſ. execut. p. 2. cap. 3. nu. 2. & ſeq.*

340 Amplia prædictam concluſionem, vt procedat, etiãſi reus eſſet exẽptus; adhuc enim conueniri poſſet coram Ordinario rei ſitæ, dummodò res ipſa non exiſtat in loco exempto, *cap. 1. vbi DD. de Priuil. in 6. Rot. deciſ. 165. nu. 5. par. 7. Recent.* vbi, quod in loco, in quo res eſt, poteſt quis conueniri actione reali, non obſtante quocumque priuilegio generaliter conceſſo, quod non poſſit conueniri, niſi ſub certo

Iudice, *latè Thomas* Carleual. *de Iudic. lib. 1.*
tit. 1. diſp. 2. q. 3. nu. 143. & ſeq. vbi dicit,
341 quod reus poteſt etiam conueniri corã
Iudice loci, in quo reperitur res mobilis,
342 & ſe mouens, dummodò permanſura ſit
in eo loco; ſecus ſi eſſet in tranſitu, & via
ad alium locum, *vide Specul. loco cit. n. 17.*
& ibidem Io. Andr. ver. in principio &c.
& in tit. de ſatiſdat. §. 2. nu. 1. Bart. in l.
vlt. nu. 1. C. vbi in rem act. & ibidem Bald.
343 vbi dicit, quod forenſis, penes quem re-
peritur res mobilis, vel ſe mouens, ſi petat,
ſe remitti ad domicilium ſuum, debet re-
mitti ſecundùm iura, ſi ſatiſdat; ſi verò non
poteſt ſatiſdare, res ſequeſtrari debet, *Pa-*
norm. in cap. vlt. nu. 43. & 44. de for. comp.
vbi hoc intelligit, quando reus eſt ſuſpe-
ctus, tunc enim fieret ſequeſtratio, niſi
cautio præſtetur; ſecus ſi non eſſet ſuſpe-
ctus, vt quia in ſuo domicilio, vel alibi
poſſidet immobilia, *arg. l. ſciendum, ff. Qui*
ſatiſd. cog.
344 Prædicta tamen concluſio procedit, ſi
reus inueniatur præſens in loco rei ſitæ: eſt
345 enim regulare, vt in omni foro, præter
forum domicilij, requiratur præſentia Rei,
vt ibi poſſit conueniri; quia hoc forum non
eſt potentius foro contractus, & tamen in
foro contractus requiritur præſentia, *cap.*
Romana, §. contrahentis, de for. comp. Vinc.
de Franch. deciſ. 177. nu. 2. & 3. Cancer.
var. lib. 3. cap. 1. nu. 69. & ſeq. Carleual.
d. lib. 1. diſp. 2. q. 3. nu. 149. vbi dicit, quod
346 ſi reus abſit ab eo loco, in quo res ſita
eſt, Iudex eius loci, licèt non poſſit reum
citare propria auctoritate in territorio al-
terius iuriſdictionis, *l. cum vnus, §. is qui,*
347 *ff. de Bon. author. Iud. poſſid.* poteſt tamen
requirere per ſuas litteras, quæ requiſito-
riæ, ſeu ſubſidiales appellantur, Iudicem
domicilij ipſius Rei, vt ipſum citari faciat
ad comparendum in tribunali ipſius Iudi-
cis rei ſitæ, exemplo Rei abſentis à foro
contractus: & ſi non comparuerit, Iudex
rei ſitæ mittet actorem in poſſeſſionem rei
petitæ ex primo decreto, *iuxta tex. in d.*
cap. Romana, §. contrahentes, clem. paſtora-
lis, §. nos quoque, de re iud. cum ibi not. per
DD. l. properandum, §. ſin autem reus, C.
de Iudic. l. 1. §. Præſides, ff. de requir. reis,
& §. ſi verò quis, in Auth. vt nulli Iudic.
coll. 9. Cephal. conſ. 263. num. 28. & 29.
Ruin. conſ. 15. nu. 6. lib. 4. Coler. de Pro-
ceſſ. execut. par. 2. cap. 3. nu. 15. & ſeq. Spe-
cul. in tit. de Compet. Iud. adit. §. 1. nu. 4.
& 5. & in tit. de Accuſat. §. 6. ſequitur &c.
nu. 6. vbi ponit formam huiuſmodi littera-
rum: quod enim dicitur de foro contra-
ctus, dici etiam poteſt de foro rei ſitæ, *vt*
inquit Panorm. in cap. ſane, nu. 5. de for.
comp. Couar. pract. qq. cap. 10. num. 7. &
cap. 11. nu. 8. vbi obſeruat, quod huiuſ-
348 modi litteræ requiſitoriæ, ſeu ſubſidia-
les in tali caſu continere debent inſertum
libellum partis aduerſæ: & ſi petatur exe-
cutio contra reum, continere debent in-
ſertum inſtrumentum obligationis, vel
chirographi recogniti, vel ſententiæ, aut
rei iudicatæ, vel decreti, *Clar. lib. 5. ſin-*
tent. §. fin. q. 31. verſ. ſed hæc quidem &c.
& verſ. poſſet fortè &c. Maran. in Prax. 6.
par. tit. de Citat. nu. 40. & 41. non tamen
349 poſſet Iudex rei ſitæ in tali caſu decer-
nere bonorum poſſeſſionem ex ſecundo
decreto, neque procedere ad ſententiam
definitiuam in abſentia, etiam in ijs caſi-
bus, in quibus litis conteſtatio non eſt ne-
ceſſaria, *vide gloſ. in cap. quoniam frequen-*
ter, vt lit. non conteſt. & in l. ſi finita, §. ſi
fortè, verſ. poſſidere, ff. de damn. inf. & in
l. ignorare, ver. poſſidere, C. de Reſtit. milit.
vbi, quod eo caſu non fit venditio bono-
rum, & ſi fiat, ipſo iure non valet, vel ſal-
tem per reſtitutionem reſcinditur, *Carle-*
ual. d. lib. 1. diſp. 2. q. 4. nu. 221. vbi etiam
350 notat, quod poſſeſſio ex primo decreto
parum præiudicij affert, & ideò decerni
poteſt etiam contra pupillum, & abſentem
cauſa Reip. *vt in l. ſi finita, §. ſi fortè, vbi*
gloſ. in ver. poſſidere, ff. de damn. inf. l. igno-
rare, C. de Reſtit. milit. quamuis contra-
351 rium ſentiat *Bart. in l. 1. §. 1. nu. 3. ff.*
de requir. reis, vbi aſſerit, poſſe vnum iudi-
cem citare verbaliter in territorio alte-
rius, quando vtrumque territorium vni, &
eidem ſuperiori ſubditum eſt, quia Prin-
ceps ſuperior videtur id permittere: quam
quidem ſententiam ſequutus eſt *Bald. in l.*
vlt. nu. 5. ff. de Iuriſd. omn. iud. vbi dicit,
quod actus citandi, prout explicatur à nũ-
tio, non eſt actus iudicialis, & ideò poteſt
extra territorium exerceri, *Gail. lib. 1. ob-*
ſeruat. 55. nu. 3. Boſſ. tract. crim. tit. de
citat. nu. 20. & ſeq. & nu. 26. & alij; ſed
non eſt recedendum à primò dicta ſenten-
tia, quæ communis eſt, & vſu ac praxi præ-
ualuit.
352 Si verò reus malitioſè ſe occultat, nè
citatio ad eum perueniat, poteſt Iudex
eius territorij, in quo res eſt ſita, ſicut &
Iudex loci contractus, in pœnam huiuſmo-
di fraudolentæ latitationis citare reum
per edictum, *iuxta clem. 1. de Iudic.* ac mit-
tere actorem in poſſeſſionem bonorũ, quæ
reus habet etiã extra territorium ſimiliter
ex primo decreto, licèt circa executionem
requirere debeat eo caſu iudicem loci, vbi
bona exiſtunt, qui tenebitur requirentis
mandatum implere, *iuxta textum in d. cap.*
Romana, §. contrahentes, vbi DD. hoc

tamen

tamen adhibito temperamento, quod cum
miſſio in bonorum poſſeſſionē non debeat
fieri, niſi pro quantitate debiti, *auth. & qui iurat, C. de Bon. auth. Iud. poſſ.* prius
eo caſu fiat miſſio in poſſeſſionem bonorũ,
quæ intra territoriũ Iudicis eius loci exi-
ſtunt, & quatenus hæc bona non ſufficiant
ad debiti ſolutionem, pro reſiduo dumta-
xat fiat miſſio in bonis ſitis extra territo-
rium, *iuxta l. properandum, §. ſin autem reus, vbi gloſ. in ver. audiatur, C. de Iudic. vide gloſ. in l. ignorare, ver. poſſideri,* C. *de*
353 *Reſtit. milit.* vbi, quod contra ſe occul-
tantes, ſeu latitantes proceditur etiam
ad venditionem bonorum, *Bart. in d. l. heres abſens, §. 1. nu. 1. & 3. eod. tit. de Iudic. Gail. lib. 1. obſer. 56. nu. 7. Carleual. loco cit. d. q. 4. nu. 220. cum ſeq.*
354 Idem dicendum, ſi Iudex requiſitus
litteras Iudicis requirentis exequi recu-
ſet; tunc enim Iudex requirens poteſt
etiam citare reum abſentem per edictum,
Bart. in extrauag: ad reprimendum, ver. per edictum, nu. 12. Bald. in l. conſentaneum, num. 2. C. Quom. & quan. Iud. ſubdens,
quod edictum huius citationis debet affi-
gi in locis publicis eius Ciuitatis, vel Op-
pidi, vbi reus habitat, vel moratur, nec
ſufficeret, ſi affigeretur in loco, vbi mora-
tur Iudex requirens, *Alex. in addit. ad Bart. in l. 1. §. Præſides, ver. Canoniſta-rum, litt. C. ff. de requir. reis, Marant. in prax. par. 6. tit. de citat. num. 83. & 84. Gail. lib. 1. obſeru. 55. num. 3. & 4.* vbi,
quod huiuſmodi citatio eo loco affigenda
eſt, vbi veriſimiliter ad notitiam citati
peruenire poſſit, *& obſeruat. 57. num. 1. & ſeq.* vbi, quod ſi tutus non eſt acceſſus,
edictum in locis vicinis eſt affigendum,
Hyppol. de Marſil. ſing. 203. Carleual. d. tract. de Iudic. lib. 1. tit. 1. q. 1. num. 41.
vbi, quod in tali caſu poteſt Iudex requi-
rens propria auctoritate citare reum in
territorio requiſiti, & mittere proprium
nuncium in locum alienæ iuriſdictionis ad
vocandum reum in iudicium.
355 Verum ſi hæc vel fieri non poſſent, vel
non niſi cum magna difficultate, tunc reus
pro citato habendus erit, ità vt Iudex re-
quirēs in ſuo territorio ad vlteriora pro-
cedere poſſit, cum habeat iuriſdictionem
fundatam ratione rei, *ad trad. per Gail. d. lib. 1. obſeruat. 55. nu. 3. & 4.*
356 Obſerua tamen, quod ſupradicta com-
munis concluſio locum habet, quoties
quis in foro rei ſitæ agit actione reali, aut
rei vindicatione, publiciana, confeſſoria,
negatoria, vel hypothecaria, aut etiam
mixta, ſeu perſonali in rem ſcripta, vt eſt
actio pro iure congrui, pro retractu, pro
re violenter ſubtracta, & ſimiles: tunc enim
poteſt quis conueniri coram Iudice loci,
vbi res eſt ſita, *vt latius dicemus quæſt. ſeq.*
ſecus ſi quis ageret actione merè perſo-
nali, *gloſ. in l. forma, §. ſi verò quis, ver. lenars, ff. de cenſib. Bart. in l. actor, nu. 2. C. vbi in rem act. Spec. lib. 2. tit. de compet. Iud. adit. §. 1. num. 4. verſ. ſeptimus &c. panorm. in cap. vlt. num. 43. de for. comp. Rom. conſ. 197. num. 1. Tiraq. de Retract. lignag. §. 8. gloſ. 5. nu. 1. & ſeq. Cancer. var. lib. 3. cap. 1. nu. 69 Carleual. de Iudic. d. lib. 1. diſp. 2. q. 3. nu. 151.* niſi cum
loco ſituationis bonorum concurreret lo-
cus contractus, quia tunc debitor in loco
rei ſitæ poteſt etiam actione perſonali de-
ſcendente ex contractu conueniri, *Coler. de Proceſſ. execut. par. 2. cap. 1. num. 50.*
357 *& cap. 3. num. 14.* vbi etiam obſeruat,
quod ius pacti, vel ſtatuti executiui exer-
ceri non poteſt contra bona debitoris in
loco ſtatuti ſituata, niſi idem reus ſimul vel
ratione domicilij, vel ratione contractus,
aut ſaltem deſtinatæ ſolutionis ibidem
etiam ſortiatur forum competens.
358 Ex quo infertur, quod quando reſtitu-
tio in integrum petitur principaliter ad
reſolutionē contractus, tunc illam petens
tanquam actor ſemper tenetur adire iudi-
cem domicilij rei conuenti, nec poſſet eã
petere in loco, vbi res ſita eſt, tum quia
reſtitutio in integrum eſt perſonalis, cum
reſtituatur perſona, tum etiam quia reſti-
359 tutio in integrum petitur tantùm Iudicis
officio, quod dicitur quodammodo actio
perſonalis, *vt latè probat Ciriac. contr. for. 380. num. 56. & ſeq. lib. 2.* ſubdens
360 *nu. 65.* quod nedum in actione ſimplici
perſonali actor debet ſequi forum rei,
ſed etiam vbi agitur remedio reinte-
grandæ.
361 An verò minor teneatur implorare
reſtitutionem in integrum pro reſciſſione
contractus? Reſp. quod ſi actus, ex quo
minor prætendit ſe læſum, eſt nullus, tunc
recta via poteſt agere ad rei ſuæ recupe-
rationem; ſi verò eſt validus, vel habet co-
lorem validitatis, tunc neceſſariò petere
debet reſtitutionem, *Gozad. conſ. 44. nu. 12. Borgn. dec. 46. num. 120. & alij apud Ciriac. d. contr. 380. nu. 31.*
362 Obſerua 2. quod vbi iuriſdictio citan-
tis nulli territorio cohæret, vt contingit
in Iudice delegato à Papa, vel à Rege,
tunc Iudex exiſtens in vno loco citat exi-
ſtentes in alijs territorijs, quia eius iuriſdi-
ctio ſe extendit ad omnia loca, ad quæ ſe
extendit iuriſdictio delegantis, *Felin. in cap. fin. de for. comp. Rebuff. tom. 2. in conſt. Reg. tract. de litter. requiſ. art. vn.*

gloſ. 3. num. 19. quos refert, & ſequitur Carleual. loc. cit. d. diſp. 2. quæſt. 1. nu. 29

363 Obſerua 3. quod ſi forenſis in loco contractus, vel rei ſitę dou um habeat, ubi citari poteſt, dummodò in proceſſu non conſter, ipſum alibi habere domicilium, maioremque partem fortunarum, *latè Cephal. conſ. 263. nu. 24. & ſeq.* vbi etiam dicit,

364 quod valeret ſtatutum diſponens circa modum, & formam citandi forenſes, cum poſſit eos ligare in ordinatorijs iudicij, *de quo vide Ruin. conſ. 15. nu. 6. lib. 4.* vbi dicit, quod prouiſio ſtatuti in tali caſu procedit quoad effectum immiſſionis ex primo decreto, non tamen quoad effectum, vt poſſit abſens diffinitiuè condemnari, & pro executione ſententiæ executio fieri in bonis, *& conſ. 24. nu. 3. eod. lib. 4. Alex. conſ. 6. nu. 2. lib. 2. & conſ. 107. nu. 2. lib. 5.* vbi, quod ſtatutum diſponens, vt forenſes citentur ad valuas palatij, procedit quādo locus forenſiū eſt omninò incertus; ſecus ſi certus ſit, quia tunc in loco certo citandi ſunt, vt *ſenſit etiā Cephal. loco cit. num. 10. & 32.*

365 Obſerua 4. quod ratione contractus, qui celebratur in loco decreti, poteſt interponere Iudex decretum in loco, vbi res eſt; quemadmodum ratione perſonæ decretum poteſt interponi in re alibi exiſtente, quia ratione perſonæ voluntaria iuriſdictio effectum ſuum extendit ad res etiam extra territorium Iudicis ſitnatas, *Bald. in l. obſeruare, §. poſt hæc, nu. 8. ff. de offic. Proconſ. & leg. & in l. magis puto, §. illud, ff. de Reb. eor.*

SVMMARIVM.

366 *Ius congrui peti poteſt coram Iudice loci rei ſitæ.*

367 *Quoad forum æquiparatur actio realis, & in rem ſcripta.*

368 *Statuta diſponentia de iure congrui, requirunt ſpecificam Principis confirmationem, & nu. 369.*

369 *De iure communi vnicuique liberum eſt, bona ſua in quemlibet etiam extraneum alienare.*

370 *Confirmatio ſtatutorum in dubio præſumitur in forma communi.*

371 *Confirmatio in forma communi non comprehendit, neque conualidat ſtatuta contra ius: limitatur nu. 374.*

372 *Legatus de latere non poteſt condere, neque confirmare ſtatuta iuri communi contraria.*

373 *Item nec Dominus loci recognoſcens ſuperiorem.*

374 *Confirmatio Apoſtolica non præſumitur ex curſu 30. annorum, niſi probetur ſcientia Papæ.*

375 *Quando ſtatutum eſt fauorabile, prout eſt ſtatutum excluſiuum fœminarum, ſufficit confirmatio in forma communi.*

376 *Quando confirmatio dicatur, & ſit in forma ſpecifica.*

377 *Clauſula, ex certa ſcientia, confirmationem ſpecificam operatur: limitatur ibidem.*

378 *Quid ſi talia ſtatuta conſuetudine fuerint approbata.*

379 *Si quis vno contractu, ac pretio vendat res duas, quarum vna ſit mihi vicina, altera non ſit, poſſum retrahere eam tantùm, quæ mihi vicina eſt, & alteram relinquere: declaratur, & limitatur nu. 380.*

381 *fundus, ſi diuidatur occaſione viæ nouiter directæ à Principe, non ex hoc deſinit eſſe vnum corpus.*

382 *Ius congrui locum habet non obſtante via vicinali in medio, & quando id procedat.*

383 *Publica via in medio exiſtente, ius congrui ceſſat: limitatur ibidem.*

384 *Iuri congrui poteſt tam expreſſè, quàm tacitè renunciari.*

385 *Dictio, omninò, explicatur.*

386 *Quando decennalis taciturnitas habeatur pro conſenſu.*

387 *An ſcientia probetur præſumptionibus, & coniecturis.*

388 *An vicinus, qui in prima venditione vſus non fuit iure retractus, poſſit eo vti in ſecunda.*

389 *Ex noua cauſa nouum producitur remedium.*

390 *Negligens in vno actu, non videtur ſibi præiudicare in ſequenti.*

Quæſtio XIX.

An ius congrui peti poſſit coram Iudice loci rei ſitæ.

366 Reſp. affirmatiuè, quia hæc actio eſt in rem ſcripta, *l. fin. C. Vbi in rem act.* & quoad forum æquiparatur actio rea-

367 lis, & in rem ſcripta, *vt poſt Innoc. Bald. & alios d. Tiraq. de Retract. lignag. §. 8. gloſ. 5. num. 9. & ità reſoluit Sac. Concil. Neapol. teſte Vincen. de Franch. deciſ. 389.*

368 Verum, quia plerumque hoc ius ex locorum

torum ſtatutis inducitur, videndum in
primis eſt, an ſpecifica ad id Principis con-
firmatio acceſſerit, quia cum ſtatuta hu-
iuſmodi odioſa ſint, & contra iuris diſpo-
ſitionem, ſecundùm quam vnicuique libe-
369 rum eſt, bona ſua in quem velit etiam
extraneum alienare, *l. dudũ, C. de Contrah.*
empt. l. falſo, C. de commun. rer. alienat. l. 1.
C. Commun. diuid. ideò pro ſui validitate
ſpecificam Principis confirmationem exi-
gunt, *Rot. Diuerſ. deciſ. 780. n. 5. & 6. par. 1.*
370 vbi, quod confirmatio in dubio præſu-
mitur in forma communi, præſertim ſtan-
te clauſula, *licita tamen, & honeſta, &*
quatenus non ſint contra libertatem Eccle-
371 *ſiæ:* quæ quidem confirmatio non com-
prehendit, neque conualidat ſtatuta con-
tra ius, *& deciſ. 103. num. 27. par. 2.* vbi,
372 quod Legatus de latere non poteſt con-
dere, neque confirmare ſtatuta iuri com-
373 muni contraria, ſicut nec Dominus loci
recognoſcens ſuperiorem, *Buratt. deciſ. 6.*
374 *per tot.* vbi, quod confirmatio Apoſtoli-
ca non præſumitur ex curſu 30. annorum,
niſi probetur ſcientia Papæ, *Merlinus deciſ.*
375 *698. nu. 2. & ſeq.* ſubdens, quod quan-
do ſtatutum eſt fauorabile, prout eſt ſta-
tutum excluſiuum fœminarum, ſufficit con-
firmatio in forma communi, *& deciſ. 740.*
376 *num. 1. & ſeq.* vbi, quod vt confirmatio
ſit in forma ſpecifica, requiritur, quod ſta-
tutorum ſubſtantia inſerta fuerit in præ-
dicta confirmatione, vel conſtare debet,
ſtatutorum tenorem à Principe fuiſſe di-
ſcuſſum diligenti cauſæ cognitione adhi-
bita, ex qua illi innoteſceret, an ſtatuta,
quæ confirmantur, iuſta ſint, & honeſta,
377 adeò, vt licèt clauſula, *ex certa ſcientia,*
confirmationem ſpecificã regulariter ope-
retur, tamen hęc minimè ſufficeret, ſi aliun-
de non conſtet ex præcedentibus, vel ſub-
ſequentibus, Principem informatum fuiſſe
de validitate, & iuſtitia actus confirmandi,
gloſ. in cap. 1. ver. de quæſtione, extr. de con-
firmat. vtil. vel inut. Abb. conſ. 103. nu. 3.
lib. 1. Alex. conſ. 123. nu. 18. lib. 4. Gabr.
de clauſul. concluſ. 1. per tot. & præcipuè
nu. 52. Gratian. diſcept. for. cap. 245. n. 41.
& ſeq.
378 An verò releuaret obſeruantia huiuſ-
modi ſtatutorum deducta ex ſententijs ſu-
per retractu latis? Reſp. quod alij affirma-
tiuam partem tuentur, quando conſtat de
conſuetudine per ſpacium 40. annorum le-
gitimè præſcripta, *Abb. in cap. fin. nu. 11.*
de conſuet. Alex. conſ. 123. num. 1. lib. 5.
Card. Caualer. deciſ. 419. nu. 5. alij verò
negant, quia ſicut non valet in tali caſu
ſtatutum ſine ſpecifica Principis confirma-
tione, ità nec conſuetudo ſubſiſtit ſine
eiuſdẽ Principis approbatione, *vide Mer-*
lin. d. deciſ. 740. nu. 13. & ſeq. & deciſ. 353.
nu. 55.
379 Illud etiam notandum eſt, quod ſi
quis vno contractu, ac pretio vendat res
duas, quarum vna ſit mihi vicina, altera
non ſit, poſſum retrahere eam, quæ mihi
vicina eſt, & alteram non vicinam relin-
quere, *vt poſt Bald. & Afflict. trad. Tiraq.*
de Retract. lignag. §. 23. gloſ. 2. num. 2.
quod intellige, quando eſſent plura cor-
380 pora ſeparata, quorum vnum non de-
pendet ab alio; ſecus quando ſunt plures
res mixtæ, & inſeparabiles, *Farinac. in*
repertor. de Contract. in ver. retractus,
num. 4. vide Tiraq. loco cit. vbi dicit, quod
ſi totum id, quod venditum eſt, eſſet mihi
vicinum, & vellem partem tantùm retra-
here, non eſſem audiendus, *Card. Sera-*
phin. deciſ. 174. Gratian. diſcept. for. cap.
381 *745. nu. 64. & ſeq.* vbi dicit, quod fun-
dus, ſi diuidatur occaſione viæ nouiter di-
rectæ à Principe, non ex hoc deſinit eſſe
vnum corpus, *Afflict. dec. 62.* vbi, quod
382 habet locum ius congrui non obſtante
via vicinali in medio, quia viæ vicinales
ſunt priuatarum perſonarum, *per tex. in l.*
2. §. vicinales, ff. Nè quid in loc. publ.
quod tamen intelligendum eſt, quando
conſtaret, viam vicinalem fuiſſe confe-
ctam à vicinis, & de ipſa extaret memoria,
ſecundùm diſtinctionem gloſ. in d. l. 2. ver.
publicas; ſecus ſi non extaret memoria:
tunc enim ceſſaret ius congrui, quia via
vicinalis habet vim publicæ: ceſſat autem
383 ius congrui, publica via in medio exi-
ſtente. *vt rectè obſeruat Vrſil. ad Afflict. d.*
deciſ. 62. ſubdens, quod via publica in me-
dio non obſtat agenti iure congrui, quan-
do quis reperitur coniunctus domui vici-
ni per pontem, ſiue ſuperficiem ſupra viam
publicam.
384 Quæres, an huic iuri poſſit renunciari
tàm expreſsè, quàm tacitè? Reſp. affirma-
tiuè, & ideò ſi vicinus ſciens tacuerit per
id tempus, quod ab eodem ſtatuto ad re-
tractum præfixum eſt, ità repellitur, vt ad
idem ius amplius non admittatur, *cap. Ti-*
tius filios, tit. ſi de feud. defun. & c. ibi, quod
ſi conſenſit alienationi, vel per annum, ex
quo ſciuit, tacuit, omninò repellitur, pon-
385 derando dictionem, omninò, quæ expo-
nitur, ideſt in omnibus caſibus, & ſine
aliqua diſtinctione, *vt poſt gloſ. in l. ſi cum*
exceptione, §. quatenus, ff. de eo quod met.
cauſ. Decian. reſp. 5. nu. 54. lib. 1. & alios
obſeruat Giouagn. lib. 1. reſp. 57. num. 42.
& ità in terminis retractus reſoluit Bald.
in d. §. Titius filios, Roſenth. de feud. cap. 9.
concl. 91. nu. 22. Boer. dec. 76. num. 9. &

*dec.78. nu.2. latè Tiraq. de retract. lignag.
§. 1. gloſ. 9. nu. 139. Gratian. diſcept. for.
cap.672. nu. 1. & ſeq. & cap. 905. nu. 7.*
Rota coram Merlin. *dec. 698. num. 11. &
dec.740. nu. 19.* præſertim ſi vltra lapſum
386 termini à ſtatuto præfixi, decennium
effluxerit, & vicinus aliquem actum fece-
rit, ex quo aſſentiri videatur, tunc enim
decennalis taciturnitas habetur pro con-
ſenſu, *Bald. conſ. 392. nu. 1. lib. 1. Tiraq.
vbi ſupra, d.§.1. gloſ. 9. nu. 160. Merlin. d.
dec. 698. nu. 11. & 12. Buratt. dec. 658.*
387 *nu. 4.* vbi, quod ſcientia probatur etiã
ex præſumptionibus, & conie&turis, quam-
uis contrarium ſentiat *Ludouic. dec. Lu-
cen. 52. num. 13. & ſeq.* quando ſtatutum
requirit particularem ſcientiam pretij,
confinium, & ſimilium qualitatum.
388 Sed prædicta procedunt quoad actum
primæ venditionis; ſecus eſſet, ſi res eadẽ
iterum vendatur: tunc enim poterit idem
vicinus, ſeu conſanguineus vti iure retra-
ctus, *ſecundùm Luc. de Penn. in l. vnicui-
que, in fin. C. de Proxim. Sac. Scrin. lib. 12.
quem ſequitur Tiraq. de retract. lignag. d.
§. 1. gloſ. 9. num. 145. & 161.* ratio eſt,
389 tum quia ex noua cauſa nouum produ-
citur remedium, *arg. l. ſi mater, §. eam-*
390 *dem, ff. de except. re iud.* tum etiam quia
negligens in vno actu, non videtur ſibi
præiudicare in ſequenti, *cap. ſi clericus, §.
verum, de Preb. in 6. Innoc. in cap. que-
relam, nu. 3. de elect.* Ruin. *conſ. 50. nu 19.
lib. 5. quamuis contrarium ſentiat Boer.
deciſ. 78.*

SVMMARIVM.

391 *Poteſt quis conueniri ciuiliter, & crimi-
naliter in loco originis propriæ, vel pa-
ternæ, dummodò ibi inueniatur.*
392 *Quid requiratur ad hunc effectum.*
393 *Origo natiuitate contrahitur.*
394 *Quid ſi natiuitas fuerit caſualis.*
395 *Natus in itinere, aut tranſitu, non cenſe-
tur originarius eius loci, in quo ſic na-
ſcitur, ſed dicitur originarius domicilij
paterni.*
396 *Natus in Villa, ſeu vico, ſortitur origi-
nem ex illa Ciuitate, cui ſubeſt villa,
vel vicus.*
397 *Statutum loquens de ciuibus originarijs,
comprehendit etiam natum in Subur-
bijs.*
398 *Natus extra Ciuitatem tempore peſtis,
fingitur natus in Ciuitate.*
399 *Sub nomine paternæ originis compreben-
ditur origo Patris, & Aui.*
400 *Oriundus dicitur is, qui natus eſt in eo
loco, vel qui inde originem duxit; vt
quia Pater, vel eius maiores ex eo loco
prognati ſunt.*
401 *Nepos in loco originis Patris, & Aui
conueniri poteſt.*
402 *Nepos ſequitur originem Patris, & Aui,
non tamen aliorum Aſcendentium: de-
claratur nu. 404.*
403 *Filius habere poteſt plures origines, vide-
licet propriam, paternam, & auitam.*
404 *Quando nepos ſequatur originem Aui, &
nu. 405.*
405 *Nepos conceptus Auo defuncto, non ſequi-
tur Aui originem, nec illi ſuus hæres
exiſtit.*
406 *An, & quando filius ſequatur originem
matris.*
407 *Expoſitus originem habet in eo loco, in
quo exponitur.*
408 *Filius baſtardus legitimatus à Principe,
ſequitur originem patris.*
409 *Origo contrahitur non ſolum natiuitate
propria, & naturali, ſed etiam ciuili.*
410 *Adoptatus, & manumiſſus ſequitur ori-
ginem adoptantis, & manumittentis.*
411 *Origo acquiritur etiam per natiuitatem
ſpiritualem, videlicet per baptiſmum
ſuſceptum in loco: declaratur ibidem.*
412 *Quid ſi ex propria origine, & paterna,
vel ex paterna, & auita reſultarent
contrariæ qualitates.*
413 *In legibus, & ſtatutis nomen Ciuis acci-
pitur pro Ciue originario ex origine
paterna, & cenſetur excluſus ciuis per
incolatum, aut domicilium, aut ex pri-
uilegio.*
414 *An ciues abſentes à loco originis, ſeu ali-
bi habitantes, gaudeant priuilegijs, &
immunitatibus originis, & nu. ſeq.*
415 *An filius conceptus, & natus poſtquam
pater tranſtulit ſuum domicilium extra
locum originis, poſſit dici originarius
loci originis paternæ.*
416 *Qui ſtetit per decennium in alio loco, præ-
ſumitur mutaſſe prius domicilium.*
417 *Origo mutari, & illi renunciare non po-
teſt: poſſunt tamen amitti eius iura, &
commoda.*

Quæſtio XX.

An, & quando quis in foro originis conueniri poſſit.

391 CONcluſio communis eſt, quod poteſt
quis conueniri tam ciuiliter, quàm
criminaliter in loco originis propriæ, vel
392 paternæ, dũmodò ibi inueniatur, *l. 1. aſ-
ſũptio, 6. §. filius, ff. Ad municip. l. 1. l. origi-
ne,*

ne, l. vlt. C. de municip. & origin. lib. 10. Spec. lib. 2. tit. de Compet. Iud. adit. §. generaliter, nu. 33. Hyppol. de Marſil. ſing. 404. Farinac. in Prax. crim. q. 7. nu. 1. & 19. cum ſeq. Theſaur. deciſ. 90. Gaſp. Anton. Theſaur. qq. for. lib. 4. q. 55. Crauet. conſ. 441. nu. 4. vol. 3. Ludouic. dec. Lucen. 16. nu 18. Boer. deciſ. 13. nu. 5. Rot. diuerſ. par. 1. deciſ. 414. Afflict. deciſ. 384. nu. 6. & de dicta conditione, videlicet, dummodò ibi inueniatur, tradit *gloſ. vlt. in l. 1. ver. muneribus, C. de municip. & origin. lib. 10. Bart. in d. l. aſſumptio, §. filius, n. 2. in fin. ff. Ad municip. Bald. in rubr. nu. 3. C. ſi à non compet. Iud. Alex. in l. cum quadam, nu. 5. ff. de Iuriſd. omn. Iud. vbi Dec.* qui ibidem de communi teſtatur *nu. 5. idem Dec. in cap. 1. prim. lect. nu. 158. & 159. de Iudic. Panorm. in cap. ſignificauit, num. 6. de Paroch. Luc. de Penn. in l filios, C. de municip. & origin. lib. 10. Afflict. dec. 384. nu. 6. Gail. lib. 2. obſeru. 36. nu. 11. Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 2. n. 48. 56. & 63. Hoſt. in ſum. de for. compet. num. 6. verſ. item ratione originis &c. & verſ. item ratione militiæ &c.*

393 Origo autem natiuitate contrahitur; vnde ciuis quis efficitur originarius per natiuitatem in Ciuitate, Municipio, aut Regno, *l. 1. ff. Ad municip. l. ciues, C. de In-*
394 *col. lib. 10.* quod intelligendum eſt de natiuitate non caſuali, & fortuita, quæ ad hunc effectum non habetur in conſideratione, ſed de natiuitate filij in loco, in quo pater, aut mater domicilium conſtituerint, *Bart. in d. l. filios, nu. 4. C. de municip. & origin. lib. 10. Bald. in l. huiuſmodi 86. §. legatum, nu. 1. ff. de leg. 1. Panorm. in cap. Rodulphus 35. nu 9. de Reſcript. Grammat. deciſ. 103. nu. 111. Menoch. lib 6. præſumpt. 30. nu. 13. Honded. conſ. 5. n 5. vol. 1. Afflic. d. deciſ. 384. nu. 4. Ceuall. lib. 2. q. 458. nu. 17. & ſeq. Boer. deciſ. 13. num. 50. & ſeq. Rot. diuerſ. deciſ. 327. nu. 1. & ſeq. par. 1. Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 2. nu. 91. & ſeq.* ſubdens *num. 102. & 109.*
395 quod, vt filius acquirat originem propriam in Ciuitate, in qua pater domicilium habet, non requiritur vera, & realis natiuitas in Ciuitate, vel loco domicilij paterni, ſed ſatis eſt natiuitas ibi contingens iuris fictione; & ideò filius natus in itinere, aut tranſitu, aut in loco, in quo pater ad tempus habitat cum animo reuertendi ad ſuum domicilium, non cenſetur originarius eius loci, in quo ſic naſcitur, ſed dicitur originarius loci domicilij paterni, quia iuris cenſura apud paternum domicilium cenſetur natus, *l. nihil intereſt, 25. ff. de Capt. & poſtlim. reuer. l. huiuſmodi, §. legatum, ff. de leg. 1. l. qui ex vico, 30. vbi gloſ. & DD. ff. Ad municip. Bart. in l. ſi quis, 3. nu. 1. C. de Natur. liber.* vbi, quod
396 natus in villa, ſeu vico, ſortitur originem ex illa Ciuitate, cui ſubeſt villa, vel vicus, *Bald. conſ. 183. vol. 2. Azo. in ſum. C. de municip. & origin. lib. 10. nu. 6. Menoch. lib. 6. præſ. 30. nu. 13* vbi, quod ſtatuum
397 loquens de ciuibus originarijs, comprehendit etiam natum in ſuburbijs, *Rip. de Peſt. tit. de priuil. contract. cauſ. peſt. num. 181. & ſeq.* vbi, quod natus extra Ciuita-
398 tem tempore peſtis, fingitur natus in Ciuitate, à qua mater aufugerat propter peſtem: quicquid in contrarium aſſerat *Crauett. conſ. 441. nu. 3. Gratian. diſcept. for. cap. 75. & alij* exiſtimantes, propriam originem contrahi in eo loco, vbi quis naſcitur, etiamſi ibi naſcatur caſualiter.
399 Nomine verò paternæ originis non ſolum intelligitur origo patris, ſed etiam Aui, *ſecundum Bart. in l. aſſumptio, §. filius, nu. 1. ff. Ad municip. Decian. tract. crim.*
400 *lib. 4. cap. 16. nu. 19. & 20.* vbi, quod oriundus dicitur is, qui natus eſt in eo loco, vel qui inde originem duxit, puta quia pater, vel eius maiores ex eo loco prognati ſunt. vnde nepos non tantùm in loco
401 originis patris, ſed etiam in loco originis Aui conueniri poteſt: quia nepos non
402 tantùm patris, ſed etiam Aui originem ſequitur, licet non ſequatur originem aliorum parentum antiquiorum, *l. libertus, §. in adoptiua, ff. Ad municip, & ſer ſit etiam Boer. deciſ. 13. nu. 6. & 7. Carleual. vbi ſupra. d. q. 2. nu. 52 & ſeq. & nu 85.* vbi dicit, quod filius habere poteſt plures ori-
403 gines, nempe propriam, paternam, & auitam, *contra Hoſt. in ſum. de for. compet. num. 6. verſ item ratione originis &c.* vbi dicit, quod inſpicitur origo patris tantùm, non autem aliorum maiorum.
404 Verum quod diximus de origine Aui, ita demum procedit, ſi nepos viuo Auo conceptus fuit, *§. cum autē que itur, Inſt. de hæred. quæ ab inteſt. defer. Bart. in d. l. aſſumptio, §. filius, num. 1. in fin. Luc. de Penn. in l. filios, in fin. C. de municip. & origin. lib. 10.* vbi aliam conditionem ad id requirit, videlicet quod eo tempore, quo nepos natus fuit, pater eius fuerit in poteſtate ſui patris, eiuſdemque Aui, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 9. §. 1 n. 98. & 99. Ceſ. de Graſſ. dec. 5. aliàs 180. Qui fil. ſint legit. Rot. diuerſ. par. 1. deciſ. 359.* vbi, quod nepos conceptus ex filio emancipato, non ſortitur forum in origine Aui, quamuis contrarium ſentiat *Barboſ. in l. hæres abſens, §. proinde in art. de for. orig. nu. 30. ff. de Iudic.* quem refert, *& ſequitur*

tur Carleual. d. l. 1. tit. 1. diſput. 2. quæſt.
2. num. 55. vbi, quod dicta conditio,
videlicet quod nepos natus, fuerit in
poteſtate Aui, non eſt neceſſaria, quia
nepos ſequitur originem Aui naturalis,
etiamſi natus fuerit in adoptiua fami-
lia, l. libertus, §. in adoptiua, ff. ad
municip. quo caſu certum eſt, eum non
naſci in poteſtate Aui naturalis, §. illud
autem ſcire, Inſt. Quib. mod. ius patr. po-
405 teſt. ſoluit. ſecus eſſet, ſi nepos concep-
tus ſit Auo deſuncto: tunc enim non ſe-
quitur Aui originem, quia eo caſu nullo
iure cognationis Auo iungitur, & ideò ne-
que tunc nepos Auo ſuus hæres exiſtet, d.
§. cum autem quæritur, inſt. de hæred. quæ
ab inteſtat. deſer. Bart. loco cit. & alij.
406 An verò filius ſequatur originem ma-
tris? Reſp. quod filius legitimus non ſe-
quitur originem matris, niſi ſit ibi origi-
naliter natus, d. l. filios C. de municip. &
origin. lib. 10. l. exemplo, C. de Decurion.
eod. lib. 10. Afflict. d. dec. 384. nu. 4. ſub-
dens, quod eo caſu filius non ratione ma-
ternæ originis, ſed propriæ ſubit munera.
filius verò ſpurius, ſeu vulgo quæſitus, cum
patrem oſtendere non poſſit, ideò aliam
originem, quàm matris, habere non po-
teſt, l. vulgo, l. cum legitimè, l. lex naturæ,
ff. de ſtat. hom. l. eius, qui iuſtum, ff. Ad
407 municip. eademque ratione expoſitus
originem habebit in eo loco, in quo expo-
nitur, vt d. Bart. in l. 1. nu. 21. ff. ad mu-
nicip. Boer. dec. 13. nu. 41. Grat. diſcept.
for. cap. 75. nu. 12.
408 Quid verò dicendum ſit de filijs ba-
ſtardis legitimatis à Principe? Reſp. quod
iſti patris originem ſequuntur, vt d. Bart.
in d. l. 1. nu. 22. ff. ad municip. origo enim
409 contrahitur non ſolum natiuitate pro-
pria, & naturali, ſed etiam ciuili; vnde
410 manumiſſus, & adoptatus ſequitur ori-
ginem adoptantis, & manumittentis, l. 1.
& l. aſſumptio, 6. §. libertini, l. ſi quis à
pluribus, 7. l. ordine, §. ius originis, ff. Ad
municip. l. ſicut proponis, C. de municip. &
origin. lib. 10. l. Ciues Cod. de Incol. eod. lib.
Hoſt. in ſum. de for. comp. nu. 6. verſ. item
ratione originis &c. Spec. in tit. de compet.
Iud. adit. §. 1. nu. 33. Decian. tract. crim.
lib. 4. cap. 16. num. 21. Carleual. d. diſp. 2.
411 q. 2. nu. 101. & 110. cum ſeq. vbi addit,
quod origo acquiritur etiam per natiuita-
tem ſpiritualem; vnde per baptiſmum quis
contrahit originem in loco, in quo baptiſ-
mum ſuſcipit, etiam quoad temporalia,
ex trad. per Luc. de Penn. in d. l. ciues, C.
de Incol. lib. 10. Gonz. ad reg. 8. Cancell.
gloſ. 9. §. 1. nu. 106. Gratian. diſcept. for.
d. cap. 75. nu. 16. quod tamen intelligen-
dum videtur, dummodò ibi caſualiter nō
fuerit baptizatus, iuxta ſuperiùs dicta, vide
Bart. in d. l. 1. nu. 8. ff. Ad municip.
412 Notandum eſt autem, quod ſi ex pro-
pria origine, & paterna reſultarent cōtra-
riæ qualitates, præponderabit, & vincet
qualitas procedens ex origine paterna, arg.
l. cum ſatis, 22. Cod. de Agric. & Cenſit.
lib. 11. item inter qualitates paternam, &
auitam ſecum pugnantes, paterna vincet
auitam, & paternam magis ſequetur filius,
quàm auitam, l. priuilegio, 27. vbi DD. C.
de Decurion. lib. 10. quod præcipuè pro-
cedit in fauorabilibus; nam ſi ad aliquod
munus, vel beneficium requiratur qualitas,
vt aliquis ſit de tali Ciuitate, vel Regno,
413 ad illud munus admitteretur filius Ci-
uitatis, vel Regni Originarius ex origine
paterna, licèt ſit alienigena ex propria,
Anchar. conſ. 37. Carleual. loco cit. d. qu. 2.
nu. 105. vbi num. 106. id limitat, quando
lex, vel ſtatutum ad aliquem effectum ex-
preſsè requireret qualitatem prouenientem
ex origine propria, & nu. 82. & 87. vbi,
quod in materia ſtricta in legibus, & ſta-
tutis nomen ciuis accipitur pro ciue ori-
ginario, ità vt cenſeatur excluſus à diſpo-
ſitione ciuis per incolatum, aut domici-
lium; quemadmodum nomine ciuis origi-
narij ſolum ille comprehenditur, qui verè
originarius eſt, non autem originarius ex
priuilegio, Alex. conſ. 41. num. 12. & 13.
lib. 5. Natt. conſ. 254. nu. 2. & 3. lib. 2.
Boer. dec. 13. nu. 24. Surd. dec. 329. nu. 9.
414 Quæres, an ciues abſentes à loco ori-
ginis, & in eo domicilium non habentes,
gaudere debeant priuilegijs, & immunita-
tibus originis? affirmat Cephal. conſ. 451.
num. 88. & ſeq. Decian. reſponſ. 44. vol. 4.
quos refert, & ſequitur Carleual. d. lib. 1.
tit. 1. diſp. 2. q. 2. nu. 117. & ſeq. dum-
modò non repugnent verba priuilegiorum,
vel ſtatutorum; ſicut enim originarius
etiam abſens poteſt vocari, & compelli ad
munera, l. 1. C. de municip. & origin. lib.
10. l. priuilegio 6. Cod. de Incol. eod. lib. l.
incola, 29. ff. Ad municip. l. 3. in princ. ff.
de muner. & honor. l. ſenatores, ff. de Senat.
l. in adoptionem 1. C. de Adopt. Bart. in d. l.
aſſumptio, §. filius, nu. 2. ff. Ad municip.
Boſſ. in tit. de for. comp. num. 34. excepto
eo, qui adeptus eſt ſenatoriam dignitatem,
l. Municeps, in princ. ff. eod tit. Ad muni-
cip. ità etiam frui debet commodis, & pri-
uilegijs loci originis, etiamſi munera non
ſubeat, cum per ipſum non ſtet, quominus
ea impleat, l. qui operas, 41. ff. locat. l. iure
ciuili, 24. ff. de condit. & demon. l. 1. §.
Diuus Seuerus, ff. de var. & extraord.
cognit.

Con-

415 Contrarium tamen tenet *Afflict.deciſ.*
384. & ibidem Vrſill. vbi dicit, quod ciuis
deſerens Ciuitatem amittit priuilegium
Ciuitatis, & deſinit eſſe ciuis , *Rot. d. dec.*
327. nu. 1. & ſeq. par. 1. Diuerſ. vbi,quod
ſi ciuis originarius habitat extra Prouin-
ciam originis, vel extra Ciuitatem , dici-
tur ab eo deſerta Prouincia , vel Ciuitas
originis,ità vt ſi filius ſit conceptus,& na-
tus poſtquam pater deſerta Prouincia, vel
loco agnationis , domicilium alibi tran-
ſtulerit, non poſſit dici originarius, vel na-
turalis loci iam prius deſerti à Patre , ſed
ſequitur domicilium patris, *Hond. conſ.*
5. nu. 27. & ſeq. & num. 43. & ſeq. vol. 1.
vbi quod origo amittitur quoad forum ,
munera, & onera , ſi originarius transferat
ſuum domicilium extra locum originis ,
Rol. à Vall. conſ. 79. nu. 31. & ſeq. lib. 3.
416 ſubdens *nu.* 53. quod ſi quis ſteterit per
decennium in alio loco , præſumitur mu-
417 taſſe prius domicilium ; quamuis enim
origo mutari , & illi renunciari nequeat ,
amitti tamen poſſunt iura , & commoda
ipſius originis , *vt rectè probat Gail. lib. 2.*
obſeruat. 36. nu. 5. & ſeq. Menoch. lib. 6.
præſumpt. 30. nu. 32. & ſeq. Surd. dec. 330.
num. 4. & ſeq.

SVMMARIVM.

418 *Quando quis poſſit vbique locorum con-*
ueniri, & nu. 420. & 423.
419 *An quis poſſit reſilire à pacto,ſeu conuen-*
tione, vt vbilibet conueniatur.
420 *Obligatus in forma cameræ Apoſt. poteſt*
vbilibet conueniri, ſi ibi reperiatur , li-
mitatur nu. 423.
421 *In contractibus non fit remiſſio neque ad*
verum locum contractus , neque ad fi-
ctum .
422 *An Dominus conueniri poſſit in loco , vbi*
reperitur eius procurator .
423 *Quid ſi debitor obligatus in forma Cam.*
Apoſt. non reperiatur in loco , ſed tan-
tùm eius bona .
424 *Debitor certo loco obligatus , ſi fuit in*
mora ſoluendi, ex diſpoſitione iuris cõ-
munis poteſt conueniri , vbilibet repe-
riatur , dummodò in loco idoneo .
425 *Quid ſi quis promiſit ſoluere Florentiæ*
v. g. & Senis, & vbique locorum .
426 *Quando cauſa ad Iudicem loci contractus*
ſit remittenda .
427 *Quid ſi debitor in vno loco ſe obligauit ,*
& in alio ſolutionem deſtinauit .
428 *Et quid ſi debitor in loco contractus , vel*
deſtinatæ ſolutionis non reperiatur .
429 *Vagabundus poteſt vbique locorum con-*
ueniri .
430 *Debitor, qui ſe per pactum expreſſum ad*
manus iniectionem in perſonam, vel bo-
na obligauit , poteſt coram quocunque
Iudice aliàs competente conueniri .
431 *Cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinen-*
tes coram Ordinarijs locorum cognoſci
debent .
432 *Cauſæ prædictæ etiam alibi cognoſci poſ-*
ſunt accedente conſenſu vtriuſque par-
tis, & Ordinarij illius loci .
433 *Quiſque iuri ſuo renunciare poteſt,quan-*
do non reſultat in tertij præiudicium.

Quæſtio XXI.

An & quando poſſit quis vbilibet conueniri.

418 POteſt quis vbique locorum conue-
niri , ſi ad id per pactum ſe ſe obli-
gauerit , renunciando omni priuilegio
419 fori, *Anchar. conſ. 140. nu. 4.* vbi etiam
dicit , quod ab iſta conuentione poteſt
impunè reſilire vſq; ad litem conteſtatam ,
& conſ. 192. num. 4 verſ. Dixi tertiò &c.
ſubdens, quod ſi talis conuentio firmata
ſit iuramento, hoc caſu non videtur habe-
re locum pœnitentia . *Alex. in l. ſi conue-*
nerit, nu. 2. ff. de iuriſd. omn. Iud. latè Ci-
riac. contr. 318. nu. 18. & ſeq. & nu. 28.
420 *& 29.* & ità de facto videntur paciſci
qui in forma Cameræ Apoſtolicæ ſe ſe obli-
gant , *vt ex formula,quam refert Tyber. in*
Pract. iudic. lib. 4. fol. 491. quod quidem
pactum intelligi debet , ſi debitor in eo
loco reperiatur , *cap. Romana , §. contra-*
hentes, de for. comp. in 6. l. hæres abſens, ff.
421 *de iudic.* quia in contractibus regulari-
ter non fit remiſſio etiam ad verum locum
contractus, nedum ad fictum , *vt d. Bald.*
422 *conſ. 167. nu. 2. & ſeq. lib. 3.* vbi etiam
obſeruat, quod non poteſt Dominus ibi
conueniri , vbi reperitur eius procurator
ſimpliciter cõſtitutus, niſi ad illum locum
& cauſam conſtitutus fuerit, *Ciriac. d. con-*
423 *trou. 318. nu. 21. & ſeq.* vbi ſubijcit ,
quod ſi in loco extent aliqua debitoris bo-
na ſiue immobilia, ſiue mobilia , & ſe mo-
uentia , tunc pariter eiuſdem pacti vigore
ibidem ratione rei forum ſortitur , ità vt
Iudex loci poſſit creditorem in eorumdẽ
bonorum poſſeſſionem mittere , etiamſi
debitor ibi non reperiatur , *vt ſenſit etiam*
Cancer. var. lib. 2. cap. 6. nu. 160. Bellon.
424 *dec. 161. nu. 5.* vbi dicit, quod quando
debitor certo loco obligatus,fuit in mora
ſoluendi, ex diſpoſitione iuris communis
poteſt conueniri vbilibet reperiatur ,
dummodò

dummodò locus ſit idoneus, *Petr. à Duenn.*
425 *tom. 2. reg. 86.* vbi dicit, quod ſi quis
promittit ſoluere Florentiæ, & Senis, &
vbique locorum, illa clauſula intelligitur de
locis exiſtentibus ſub iuriſdictione locorũ
præcedentium eiuſdem Iudicis, quia illa
generalitas recipit intellectum à ſpeciali-
bus præcedentibus, *de quo vide Dec. in cap.
1. nu. 157. de Iudic.* vbi addit, quod ſi locus
non ſit inſolitus, licèt remotior ſit alijs lo-
cis expreſſis, ex intentione partium vide-
tur, quod poſſit ibi conueniri; vnde qui
Piſis contraxit, & promiſit ſoluere Floren-
tiæ, Senis, & vbique locorum, poterit
etiam Romę, & Mediolani, vel Venetijs cõ-
ueniri; ſecus ſi locus eſſet inſolitus, de quo
veriſimiliter partes non debuerunt cogi-
tare, quia tunc non poterit in tali loco
conueniri, *Iordan. elucubr. diuerſ. vol. 3.
lib. 13. tit. 8. de for. compet. num. 225.* vbi
conſulit, vt apponatur clauſula, *in ſolidum,*
nè videatur facta diuiſio propter copu-
lam, *&*, poſitam inter loca ſpecificata, *vide
Bart. in l. Scio, §. medico, ff. de ann. legat.
Gratian. deciſ. Marc. 180. nu. 12. & ſeq.*
426 Notandum tamen eſt, quod in nonnul-
lis caſibus cauſa ad Iudicem loci contra-
ctus eſt remittenda, videlicet quando de-
bitor promiſit ſoluere in certo loco, vel ſe
ſubmiſit foro illius loci, renunciando ex-
preſsè loco domicilij. 2. ſi apud tribunal
loci contractus cum iuramento promiſerit,
ſe reſponſurum, & litigaturum, abſque alia
fori renunciatione. 3. vbi quis certo in
loco contraxit, & in eo promiſit ſe præ-
ſentare. 4. ſi quis ſoluere promiſit in cer-
to loco, & tempore, nempe in nundinis
certi loci. 5. quando agitur de reddendis
rationibus: tunc enim locus eſt remiſſioni
ad locum, in quo quis priuatim, vel publi-
cè adminiſtrationem exercuit, *Abb. in cap.
fin. nu. 37. de for. comp. Iordan. elucubrat.
diuerſ. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. compet.
nu. 225. & alij Doctores relati in Syntagm.
opin. comm. loco 4. de Contract. tit. 5. de
reb. cred. cap. 1. num. 1. & ſeq. Bellon. dec.
161. nu. 6.* vbi etiam dicit, quod ſi debi-
427 tor in vno loco ſe obligauit, & in alio ſo-
lutionem deſtinauit, non ad locum con-
tractus, ſed ad locum deſtinatæ ſolutionis
fieret remiſſio, *latè Couar. pract. qq. cap.
10. nu. 3. & ſeq.* ſubdens *nu. 7.* quod vbi
428 cauſa eſt examinanda in loco contra-
ctus, vel ſolutionis deſtinatæ, Iudex illius
loci non poterit etiam verbali citatione
vocare ad iudicium ipſum reum extra ip-
ſius territorium commorantem, licèt vtrũ-
que territorium ſub eiuſdem Principis im-
perio eſſet; & ideò Iudex loci contractus
debet requirere iudicem domicilij, vt fa-
ciat citari, & reuocari ad tribunal contra-
ctus ipſum reum, vt forenſis praxis obſer-
uat; quod ſi Iudex requiſitus nolit exequi
litteras Iudicis requirentis, eius Superior
interpellandus eſt, vt cogat Iudicem re-
quiſitum ad eas exequendum, *iuxta tex. in
cap. nullus, de Iurepatr. l. ſi tutor pupillo, ff.
de Author. Tut.*
429 Notandum 2. quod etiam vagabundus,
hoc eſt qui per mundum vagatur, nec ha-
bet certum domicilium, in quo habitet,
poteſt vbique locorum conueniri, *gloſ. com-
muniter recepta in l. 1. C. Vbi de crim. ag.
opor.*
430 Notandum 3. quod quando debitor ſe
ſe per pactum expreſſum ad manus inie-
ctionem in perſonam, vel bona in euentum
moræ obligauerit, ex vi iuris communis
conueniri poteſt coram quocumque Iudi-
ce aliàs competente ipſius debitoris, *vt d.
Coler. de Proceſſ. execut. par. 2. cap. 1. nu 41.*
431 Notandum 4. quod cauſæ omnes ad fo-
rum eccleſiaſticum quomodolibet perti-
nentes, etiamſi beneficiales ſint, in prima
inſtantia coram Ordinarijs locorum dum-
taxat cognoſci, ſeu tractari debent, *iuxta
Conc. Tridentinum ſeſſ. 24. de ref. cap. 20.*
vnde non ſufficeret partium conſenſus,
quod cauſa alibi tractetur, *Cæſ. de Graſſ.
dec. 9. aliàs 37. de Cauſ. poſſ. & propr.* niſi
432 vltra conſenſum vtriuſque partis acce-
deret conſenſus Ordinarij: tunc enim alibi
433 huiuſmodi cauſæ cognoſci poſſunt, cum
quiſque iuri ſuo poſſit renunciare, quando
non reſultat in tertij præiudicium, *vt cen-
ſuit Sac. Congregatio Concilij teſte Iordan.
Elucubr. diuerſ. lib. 13. tit. 1. de Iudic. nu.
39. verſ. Imò accedente &c.*

SVMMARIVM.

434 *Quando agitur ciuiliter, nemo in propria domo capi poteſt, etiamſi domus ſit aliena, dummodò eam inhabitet: ampliatur num. ſeq. limitatur nu. 440. & ſeq.*
435 *An prædicta concluſio locum habeat in prædio ruſtico.*
436 *An quis capi poſſit in naui.*
437 *Et an capi poſſit in Vniuerſitatibus ſcholarium, vel in nundinis.*
438 *Debitor, qui habet bona ſufficientia, non poteſt carcerari.*
439 *Capiens in prædictis caſibus tenetur iniuriarum.*
440 *Poteſt quis capi in taberna, ſi ibi ſit vt viator.*
441 *Quando quis citari poſſit in domo hoſpitij.*
442 *Item poteſt quis capi in porticu domus, in ſchalis extra domum exiſtentibus, & in oſtio domus extra clauſuram.*

Quando

443 *Quando quis dicatur eſſe in domo.*
444 *Poteſt quis capi in limine portæ.*
445 *Item poteſt capi in domo aliena, etiamſi Dominus domus prohiberet ingreſſum.*
446 *Domus viri, vxoris, & patris non cenſetur ad hunc effectum aliena.*
447 *Poteſt quis in domo propria capi, ſi ibi non habitat.*
448 *Is, qui recuſat acceptare publicum officium poteſt capi in propria domo.*
449 *In cauſa ſyndicatus poteſt quis extrahi de domo propria.*
450 *Item quando ſe obligauit ad factum, vel cum iuramento, vel in forma Cam. Apoſt. vel renunciauit omni legum auxilio.*
451 *Mulier honeſta pro debito ciuili non poteſt regulariter capi: limitatur nu. ſeq.*
452 *Quid ſi mulier obligata ſit pro adminiſtratione tutelæ.*
453 *Debitor repertus à ſatellitibus extra domum, capi poteſt, etiamſi deinde in domum fugiat.*
454 *De conſuetudine apud nos pro quocunque debito, pro quo capi quis poteſt perſonaliter, capi etiam poteſt in propria domo, quando ianua principalis eſt aperta, & nemo prohibet, aliàs ſecus.*
455 *Quid ſi domus illa aſſignata fuerit pro carcere in cauſa criminali.*
456 *Familia oſtium debitoris clauſum non poteſt aperire per vim, niſi præuio nouo mandato Iudicis, etiamſi debitor cum iuramento, vel in forma cam. ſe obligauerit.*
457 *Debitor in cauſis ſuſpicionis fugæ, & criminalibus poteſt in propria domo capi.*
458 *Satellites poſſunt etiam frangere oſtium, & feneſtras ad effectum capiendi delinquentem.*
459 *Senes ſeptuagenarij nec in domo, nec extra capi poſſunt pro debito ciuili.*
460 *Minor 25. ann. pro debito priuato capi non poteſt nec in domo, nec extra.*
461 *An, & quando filiusfam. pro debito ciuili carcerari poſſit.*

Quæſtio XXII.

An, & quando quis capi poſſit in domo.

434 VBi ciuiliter agitur, nemo in propria, quam inhabitat, domo, ſeu horto domui contiguo, regulariter capi poteſt, ſiue oſtium clauſum ſit, ſiue apertum, quia domus tutiſſimum cuique refugium, ac receptaculum eſt, *l. plerique, vbi Bart. Alex. & alij, ff. de in ius voc. l. nemo de domo, ff. de Reg. Iur.* quod procedit etiam reſpectu domus conductæ, dummodò quis eam inhabitet: hæc enim, licèt aliena ſit, tamen ad hunc effectum dicitur propria, *Bart. in d. l. plerique, nu. 3. late Gabr. commun. concluſ. lib. 7. de maleſic. concl. 10. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, id locum habere non ſolum in
435 prædio vrbano, ſed etiam in prædio ruſtico, in quo quis habitat, *Dec. in d. l. nemo*
436 *de domo, nu. 2. & 3.* vbi, quod neque in naui quis capi poteſt, cum nauis prædio vrbano cõparetur, *Farinac. in Pract. crim. q. 27. nu. 91. Scanarol. de Viſit. carcerat. lib. 3. cap. 10. nu. 1. & ſeq. & nu. 6. & 11. cum ſeq.* vbi dicit, quod neque poteſt quis
437 capi in Vniuerſitatibus ſcholarium, dummodò ſcholæ habeant priuilegium Vniuerſitatis, neque in nundinis, niſi contractus fuerit iuratus, vel celebratus in ipſis nundinis, quia tunc non admittitur hoc priuilegium, vide *Bald. in l. 1. C. de nund. & in conſ. 312. nu. 3. lib. 5.* vbi ſubijcit,
438 quod ſi debitor habeat bona ſufficientia, non poteſt, nec debet de iure ciuili
439 carcerari, *& in d. l. plerique,* vbi, quod capiens tenetur iniuriarum, & eidem poteſt etiam armis reſiſti.

440 Hæc tamen concluſio limitatur 1. quando quis caperetur in taberna, & eſſet ibi vt viator, non animo ibi commorandi, quia taberna non dicitur propria domus, *Dec. in l. nemo, ff. de Reg. Iur. Tiraq. de Retract. lignag. §. 9. gl. ſ. 2. nu. 31. & ſeq.* non ta-
441 men poteſt quis citari in domo hoſpitij, niſi in eo frequentiùs conuerſari conſueuerit, vel decreuiſſet in illo diutiùs habitare, vt not. *Tiraq. loco cit.*

442 Limitatur 2. quando quis reperiretur in portica domus, vel in ſchalis extra domum exiſtentibus, vel in oſtio domus ex-
443 tra clauſuram, quia tunc capi poſſet: non enim dicitur quis eſſe in domo, niſi ſaltem aliqua pars corporis, vel aliquod membrũ exiſtat intra clauſuram, *Bart. in l. 1 §. 1. ff. de cloac.* vbi dicit, quod quando aliquid fit in oſtio intra clauſuram domus, dicitur fieri in domo: ſecus quando fit extra clauſuram oſtij, *Alex. in d. l. plerique, nu. 4. & 5. & alij apud Gabr. d. lib. 7. concluſ. 10.*
444 *nu. 23. & ſeq.* vbi dicit, quod poteſt quis capi in limine portæ.

445 Limitatur 3. quando quis reperiretur in domo aliena: tunc enim capi poteſt, etiamſi Dominus domus prohiberet ingreſſum, *Dec. in l. nemo, nu. 3. & 4. ff. de reg. Iur.* quamuis in hoc contrarium ſentiat *Alex. in d. l. plerique, nu. 10.*

446 Obſerua tamen, quod domus viri, vxoris, & patris non cenſetur ad hunc effectum aliena, ſed dicitur propria etiam reſpectu

filij emancipati, *Gabr. loco cit. num.* 28. *& ſeq.*

447 Limitatur 4. vt poſſit quis etiam in
domo propria capi, ſi ibi non habitet, *Gabr.*
ibidem nu. 31. *& alij communiter*.

448 Limitatur 5. in eo, qui recuſat accep-
tare officium publicum, *l. ex omnibus, vbi*
Bart. C. de Decurion. lib. 10. *Gabr. d. lib.*
7. *concluſ.* 10. *num.* 33. *&* 43. vbi ampliat,
449 quod etiam in cauſa ſyndicatus poteſt
quis extrahi de domo propria.

450 Limitatur 6. in eo, qui ſe obligauit ad
factum, vel cum iuramento, vel in forma
cameræ, vel aliter renunciauit beneficio
d. l. plerique, ff. de in ius voc. vel omni le-
gum auxilio, *Alex. in d. l. plerique, nu.* 11.
451 vbi dicit, quod licèt mulier honeſta pro
debito ciuili non poſſit regulariter capi,
fallit tamen in muliere obligata pro ad-
452 miniſtratione tutelæ, quam aſſumpſerat,
renunciando Velleiano, & omni legum
auxilio, *& itá ſentiunt alij apud Gabr. d.*
concluſ. 10. *nu.* 34. *& ſeq. Zacch. ad Galleſ.*
de oblig. camer. q. 2. *nu.* 24. *& ſeq. Guid.*
Pap. dec. 208. *verſus fin. Rot. apud Zacch.*
poſt d. tract. deciſ. 67. *nu.* 2.

453 Limitatur 7. quando debitor repertus
fuit á ſatellitibus extra domum; hoc enim
caſu, etiamſi deinde in domum fugiat, tá-
men ex ea extrahi poteſt, quia attenditur
initium, *vt poſt Bald. obſeruat Hyppol. de*
Marſi. ſingul. 225. *poſt med. Alex. conſ.* 24.
n. 28. *poſt med. vol.* 2. *Io. de Anan. cõſ.* 11. *n.* 4.

454 Limitatur 8. vt prędicta concluſio pro-
cedat de iure; ſecus de conſuetudine, ſe-
cundùm quam apud nos pro quocunque
debito, pro quo perſona capi poteſt, capi
etiam poteſt in domo propria, *vt teſtatur*
Farinac. in Pract. crim. q. 27. *nu.* 91. *in*
fin. quod tamen procedit, quando ianua
principalis eſt aperta, & nemo prohibet,
aliàs ſecus, *Scanarol. de Viſit. carcerat. lib.*
3. *cap.* 10. *nu.* 2. ſubdens *nu.* 5. quod non
455 poteſt quis pro cauſa ciuili capi in do-
mo etiam aperta, & nemine prohibente in-
greſſum, ſi illa fuerit aſſignata pro carcere
456 in cauſa criminali. Vnde ſi oſtium do-
mus debitoris ſit clauſum, communiter
ſeruatur, vt non poſſit familia aperire per
vim, niſi præuio nouo mandato Iudicis,
etiamſi debitor ſe ſe obligauerit cum iura-
mento, vel in forma cameræ, *Alex. in d. l.*
plerique, nu. 16. *ff. de in ius voc. Farinac.*
d. q. 27. *nu.* 94. *Scanarol. vbi ſupra nu.* 3.
& ſeq.

457 Limitatur 9. in debitore ſuſpecto de
fuga, & in cauſis criminalibus, *gloſ. com-*
muniter recepta in d. l. nemo, ff. de reg. iur.
Bart. in d. l. plerique, nu. 5. *& conſ.* 169.
lib. 1. *Bald. in l. ſed & ſi, ff. de in ius voc.*
Gabr. loco cit. nu. 36. *&* 37. *Scanarol. d. lib.*
3. *cap.* 10. *nu.* 18. *cum ſeq.* & de debitore
doloſo, delinquente, & fraudante, & alie-
nante bona, ſeu illis abutente in frau-
dem, tradit *Pariſ. conſ.* 94. *nu.* 54. *& ſeq.*
458 *par.* 1. *Farinac. d. q.* 27. *nu.* 93. vbi, quod
ſatellites poſſunt etiam frangere oſtium, &
feneſtras ad effectũ capiendi delinquentẽ.

459 Notandum eſt etiam, quod ſenes ſep-
tuagenarij pro debito ciuili nec in domo,
nec extra capi poſſunt; & ideò Principes
ſolent paſſim eximere huiuſmodi ſenes, fa-
cta aſſignatione bonorum, & præſtito con-
ſenſu illorum ſubhaſtationi, *latè Ridolfin.*
in Prax. par. 1. *cap.* 14. *nu.* 346.

460 Notandum 2. quod minor 25. annorum
ſimiliter non poteſt pro debito priuato
carcerari nec in domo, nec extra, *Roman.*
conſ. 120. *nu.* 4. idemque dicendum eſt in
461 filiofam. etiam maiore, *latè Pariſ. d. conſ.*
94. *nu.* 13. *verſ. iſtis tamen non obſtantibus*
&c. & per tot. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 308.
nu. 20. vbi dicit, quod filiusfam. non
conuenitur de perſona, ſed in tantum, in
quantum facere poteſt, deducto nè egeat,
etiam quando ſe ſe obligauit cum Patre &
cum conſenſu ipſius, ſi faciat ſe emancipa-
ri à Patre, vel poſt mortem Patris renon-
ciet hæreditati paternæ, *iuxta textum in*
l. ſi filiusfam. ff. Quod cum eo &c. & l. 2.
C. eod. niſi filiusfam. beneficio dictarum
legum expreſsè cum iuramento renuncia-
uerit, quia tunc carcerari poteſt, *vt not.*
idem Vrſill. loco cit. nu. 21.

S V M M A R I V M.

462 *Offendens procuratorem, vel principalem ex cauſa litis, amittit omne ius, quod in cauſa habet, ex conſtit.* 2. *Alexandri VI.*

463 *Prædicta conſtitutio non habet locum extra Vrbem, niſi lis penderet in Romana* Curia.

464 *Dicta conſtitutio comprehendit etiam offendentem teſtes, & Iudices etiam extra Curiam lite pendente, occaſione litis.*

465 *Offenſio præſumitur facta cauſa litis, alia cauſa non apparente.*

466 *In* Romana Curia *lis inducitur ſola citatione.*

467 Conſtitutio *Pij IV. contra debitores non deferentes biretum viride poſt ceſſionem bonorum, non extenditur extra Vrbem.*

468 *An is, qui geſtat biretum viride, poſſit carcerari pro debito poſtea contracto.*

469 *An conſtitutiones Aegidiana, & Carpenſes in toto eccleſiaſtico ſtatu ſeruari debeant.*

Quæſtio XXIII.

An bulla Alexandrina circa offenſiones factas occaſione litis liget extra Romanam Curiam.

462 Præmittendum eſt, quod offendens procuratorem, aut principalem ex cauſa litis, amittit omne ius, quod in cauſa habet, *ex conſtit. 2. Alexandri VI.*

463 Ad quæſitum reſp. quod dicta bulla, ſeu conſtitutio non ligat extra Romanam Curiam, ita vt neque locum habeat in diſtrictu, niſi lis penderet in Curia, quo caſu haberet locum etiã extra curiam, *Mandoſ. conſ.60.per tot.quem refert Grat.dec.Marh. 84. nu. 3. Put. deciſ. 99. lib. 1.* vbi dicit,

464 quod licèt dicta conſtitutio videatur proſpicere, vt exiſtentes in Curia ſint tuti, & libertati Curiæ fauere, comprehendit tamen eos qui offendunt teſtem, vel Iudicẽ etiam extra Curiam, lite pendente, occaſione litis, tum quia alioquin per indirectum impediretur, nè lites exercerentur in Curia, tum etiam quia cum dicta conſtitutio conſulat quieti, ac ſecuritati litigantium, dicitur fauorabilis, & ideò extendenda; vnde habet locum vbicumque fiat offenſio, *Cherubin. in Compen. Bullar. d. conſt. 6. ſchol. 1. Gonz. ad reg. 8. Cancell. §. 6. prohem. nu. 59. Rot. dec. 639. par. 1.*

465 *Diuerſ.* vbi, quod offenſio præſumitur facta ex cauſa litis, alia cauſa non apparente; ſecus ſi de alia cauſa conſtaret, quia tunc ceſſaret dicta præſumptio, & allegan ti, offenſionem fuiſſe factam ex cauſa litis, incumberet onus probandi, *Cherubin. vbi ſupra ſchol. 2. Put. deciſ. 97. & 98. lib. 1. Galganett. ad ſtatut. Vrb. lib. 1. cap. 118.*

466 *in princ.* vbi etiam obſeruat, quod in Romana Curia lis inducitur ſola citatione.

467 Ità etiam conſtitutio 39. *Pÿ IV.* vbi ſtatuitur, quod debitores obtinentes alternatiuas, ſignificationes, & dilationes, ſemper biretum viride deferre debeant ſub certis penis ibidem expreſſis, non extenditur extra Vrbem, quia dicta conſtitutio intelligitur de debitoribus, qui poſt ceſſionem bonorum non diſcedunt ab Vrbe, & tamquam pęnalis, & correctoria non debet extendi neque ex identitate, ſeu maioritate rationis, *l. factum, §. in pęnalibus, vbi Dec. ff. de reg. iur. Hond. conſ. 95. num. 98. & ſeq. lib. 1. Farin. in frag. ver. extenſio, nu. 162. & 165. quos refert, & ſequitur Scanarol. de Viſit. Carcerat. lib. 3. cap. 9. nu. 30. & ſeq.* ſubdens *nu. 32.* quod viſita conſulta ad inſtantiam cuiuſdam debitoris, qui captus fuit Imolæ ob nõ delationẽ bireti viridis, quod cedendo bonis Romæ promiſerat geſtare, reſpondit, eſſe relaxandum, tamquam nulliter captum.

468 Quæres, an is, qui geſtat biretum viride, poſſit carcerari pro debito poſtea contracto? negat *Scanarol. loco cit. nu. 23.*

469 Quæres 2. an conſtitutiones Aegidianæ, & Carpenſes in toto eccleſiaſtico ſtatu ſeruari debeant? Reſp. quod conſtitutiones Carpenſes non egrediuntur Picenũ quia Rodulphus Cardinalis Carpenſis ſolũ Piceni legatus fuit, nec à fel. record. Paulo III. fuerunt extenſæ vltra legationem eiuſdem Card. Carpenſis. Conſtitutiones verò Aegidianæ, ab eodem Summo Pontifice confirmatæ, in toto ſtatu Eccleſiaſtico ſeruandæ ſunt, quia Aegidius Card. Carillus pro tota Italia, dum Summi Pontifices degebant Auenione, legatus fuit conſtitutus, *vide Rot. in Ferrarien. reſtitutionis dotis 26. Nouembris 1633. coram Merlino, quæ eſt deciſ. 238. num. 14. & ſeq. par. 6. recent. vbi aliæ eiuſdem Rotæ deciſiones allegantur.*

SVMMARIVM.

470 *Debitor de fuga ſuſpectus iurari poteſt in loco contractus, & in loco deſtinatæ ſolutionis.*

471 *Mercatores, dum ſunt in nundinis, ſuſpecti ſunt de fuga.*

472 *Fugiens, ſeu parans ſe ad fugam, quocunque in loco capi poteſt à creditore etiam in alieno territorio, in quo nõ contraxit, ſi deficiat copia Iudicis.*

473 *Debitor, qui conſenſit, vt poſſit omni loco conueniri, poteſt vbique iurari ſuſpectus.*

474 *Debitor de fuga ſuſpectus in loco ſacro capi non poteſt.*

475 *An capi poſſit tempore feriato in honorem Dei.*

476 *An captus cum mandato ſuſpicionis fugæ, poſſit arreſtari pro alia cauſa ciuili, & nu. ſeq.*

477 *Debitor ſuſpectus cenſetur debitor ex delicto.*

478 *Captus pro delicto, non poteſt arreſtari pro cauſa ciuili.*

479 *Relaxatus à carceribus, in quibus pro cauſa criminali detinebatur, non poteſt per ſpatium horæ pro ciuili cauſa capi, ſeu carcerari.*

Quæſtio XXIV.

In quo loco debitor iurari poſſit de fuga ſuſpectus.

470 RESp. quod debitor ſimpliciter de fuga ſuſpectus iurari poteſt in loco contractus, & deſtinatæ ſolutionis; idemque dicendum in debitore nundinarum; nam quamuis recipiendo in nundinis non ſe obligauerit perſonaliter, tamen ſi intra tempus nundinarum non ſoluat, poteſt iurari ſuſpectus, ſi debitum fuerit contractũ nundinarum cauſa, & ſolutio ſit ibidem
471 deſtinata; ratio eſt, quia mercatores omnes, dum ſunt in nundinis, ſuſpecti ſunt de fuga, *Curt. de Sequeſt. nu. 3. Nig. de exec. rei iud. cap. 14. §. 5. nu. 23. quos refert, & ſequitur Scanarol. de viſit. carcerat. lib. 3. cap. 3. nu. 35. & ſeq.*

472 Notandum eſt etiam, quod fugiens, ſeu parans ſe ad fugam, quocunque loco reperiatur, capi poteſt, *l. 1. C. vbi quis de Curial. aliàue cond. conuen. Caccial. de Suſp. deb. q. 7. num. 1. & 2. Scanarol. loco cit. nu. 37.* vbi, quod etiam in alieno territorio, in quo non contraxit, capi poteſt à creditore, ſi deficiat copia Iudicis.

473 Notandum 2. quod ſi debitor conſenſerit, vt poſſit omni loco conueniri, poteſt vbique iurari ſuſpectus, etiamſi ſe non præparet ad fugam, *gloſ. in l. ait Prætor, 10. §. ſi debitorem, & ibidem DD. ff. Quæ in fraud. cred. Alex. in l. 2. nu. 8. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Rom. conſ. 242. nu. 2. & alij apud Scanarol. d. lib. 3. cap. 3. nu. 38. & 39.*

474 Notandum 3. quod in nullo caſu ſuſpectus de fuga capi poteſt in loco immuni, ſeu ſacro, licèt poſſit capi tempore feria-
475 to etiam in honorem Dei, *Couar. 2. var. cap. 20. num. 14. Germ. de Immun. lib. 3. cap. 16. nu. 99 & ſeq. & alij apud Scanarol. loco cit. nu. 40. & ſeq.*

476 Notandum 4. quod captus cum mandato ſuſpicionis fugæ non poteſt arreſtari pro alia cauſa ciuili, *ſecundum Scanarol.*
477 *lib. 3. cap. 11. nu. 25.* tum quia arreſtorum materia eſt odioſa, & propterea reſtringenda: tum etiam quia debitor ſuſpectus videtur aliqua ratione debitor ex delicto: fuga enim ſapit delictum, cum fugitiuus debitor furtum rerum creditoris dicatur committere, *Bald. in rubr. C. de reuoc. ijs, quæ in fraud. credit. nu. 3. An-*
478 *char. conſ. 192. nu. 4* captum verò pro delicto non poſſe arreſtari pro ciuili, ſed tantùm pro alia cauſa criminali, tradit *Bart. in tract. de Carcer. nu. 21. & in l. 2. §. qui exhibendi, num. 4. ff. de Cuſtod. reor. Marſil. in Prax. crim. §. attingam, nu. 33. fol. 153. Caball. caſ. 299. nu. 30. Vermigl.*
479 *conſ. 351. num. 1. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod relaxari à carceribus, in quibus pro cauſa criminali detinebantur, non poſſunt per ſpatium horæ pro ciuili cauſa capi, ſeu carcerari, *Farinac. q. 27. nu. 155. vbi de receptiori, ac veriori teſtatur.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtes examinari non poſſunt extra locum iudicij, niſi iurauerint in loco iudicij, vel niſi aliter ſeruetur de conſuetudine: limitatur nu. 5.*
2 *Teſtes infra terminum inducti, & iurati, extra terminum examinari poſſunt; limitatur nu. 6.*
3 *Depoſitio facta poſt terminum, vel in alio loco, fingitur fuiſſe facta tempore, & loco præſtiti iuramenti.*
4 *Teſtes iurati infra tempus datum in remiſſoria, poſſunt poſt terminum examinari de æquitate.*
5 *Quando teſtes examinati, & iurati extra locum iudicij, faciant fidem.*
6 *Quando datus fuit terminus ad probatum habendum, teſtis etiamſi iurauerit in termino, non poteſt deponere poſt terminum.*
7 *Teſtes examinari non poſſunt extra locum deputatum in remiſſoria; limitatur n. 8.*
8 *Teſtes ſi præſtiterunt iuramentum in loco aſſignato in remiſſoria, poſſunt in alio loco examinari.*
9 *Quid ſi in commiſſione adſit clauſula, arbitrio* Rotæ.
10 *Locus loci examinis teſtium exprimi debet, niſi ex præcedentibus actibus, aut alijs circumſtantijs concipi poſſit.*
11 *Ea, quæ incontinenti fiunt, præſumuntur facta eodem loco, & tempore.*
12 *Quando actus conſueuit fieri in certo loco, ibi in dubio cenſetur celebratus.*
13 *Litteris Epiſcopi etiam ſine loco, datur plena fides.*
14 *Teſtes differentes in loco, nõ probant, immò in tali caſu puniuntur.*
15 *An defectus loci inualidet probationem.*
16 *Quid ſi vnus deponat de loco, alter non. Qualibet differentia teſtes ſigulares reddit, ibidem.*
17 *Inſtrumentum, ſi deficiat in loco, aut in alijs neceſſarijs, adhuc ſemiplenam facit probationem.*

CAP.

CAP. II.

An teſtes examinari poſſint extra locum iudicij.

1 RESp. negatiuè, niſi aliter ſeruetur de
conſuetudine, vel teſtes iurauerint in
loco iudicij, quia tunc poſſent alibi exa-
minari: examen enim eſt meri facti, & ex-
tra locum iudicij poteſt expediri, *Specul.
de Teſt. §. qualiter autem ſint producendi,
nu. 13. verſ. is quoque &c.* Rot. *dec. 27. de
Probat. in antiq. & in Melsten. Prioratus*
7. Maij 1618. *coram Manzanedo, quam
refert Gratian. diſcept. for. cap. 738. nu. 72.
Veſtrius in Prax. lib. 6. cap. vlt. num.* 8.
2 vbi, quod eadem ratione teſtes infra ter-
minum inducti, & iurati, extra terminum
examinari poſſunt, *vide Franc. Curt. in
3 tract. de Teſtib. concl.* 33. vbi dicit, quod
depoſitio facta poſt terminum, vel alio lo-
co, fingitur fuiſſe facta tempore, & loco
præſtiti iuramenti, & trahitur ad tempus,
& locum eiuſdem iuramenti, Rot. *deciſ.* 26.
4 *de Probat. in antiq.* vbi, quod teſtes iurati
infra tempus datum in remiſſoria, poſſunt
poſt terminum examinari de æquitate.
5 Limita in caſu, quem ponit *Bar. in l. 4.
num. 2. C. de Naufrag. lib.* 11. vbi dicit,
quod poteſt quis in eo loco, vbi patitur
aliquem caſum, examinare teſtes ſuper ta-
li caſu, & illæ probationes poſtea faciunt
fidem coram Iudice competente; quod
procedit, dummodò teſtes deponant de
ſignis, & qualitatibus requiſitis, *vide
Cancer. var. lib. 1. cap. 14. de locat. & con-
duct. nu.* 57.
6 Limita 2. quando datus fuit terminus ad
probatum habendum; hoc enim caſu teſtis
etiamſi iurauerit in termino, non poteſt
deponere poſt terminum, *Bart. in l. dam-
ni, §. Sabini, ff. de Damn. inf.*
7 An verò teſtes examinari poſſint extra
locum deputatum in remiſſoria? Reſp.
negatiuè, alioquin examen eſſet nullum,
*cap. ſtatutum; §. in nullo quoque, vbi DD.
de Reſcript. in 6. Greg. deciſ.* 518. *num.* 10.
Rot. dec. 15. de offic. deleg. in nou.
8 Limita, ſi iuramentum præſtitum fuit in
loco aſſignato in remiſſoria: tunc enim
examen validum eſt, etiamſi factum de-
inde fuerit in alio loco, cum examen ſit
meri facti, & extra iudicium expediri poſ-
ſit, *vt ſupra diximus*, Rot. in d. Meliten.
prioratus 7. Maij 1618. *coram Manzanedo,
quam refert Beltram. ad Greg. d. dec.* 518.
num. 12.

9 Limita 3. ſtante commiſſione cum clau-
ſula, arbitrio Rotæ, per quam cenſetur re-
laxatus rigor iuris, & data facultas ſeruan-
di æquitatem, *vide Creſcen. dec. 4. num. 3.
de Teſtib. Seraphin. dec.* 43. Rot. *in Spole-
tana S. Crucis 6. Februarij 1576. coram
Blanchetto, & deciſ. 122. ex recollect.
per Farinac. & dec. 15. de offic. deleg. in
nou.*
10 Notandum eſt etiam, quod locus loci
examinis teſtium exprimi debet, *vt d. Bart.
in l. de pupillo, §. qui nunciat, ff. de nou.
oper. nunc. & ibidem alij DD. communiter:*
niſi ex præcedentibus actibus, aut alijs cir-
cumſtantijs cōcipi poſſit, quia tunc neceſ-
ſariò exprimi non debet, *idem Bart. in l. ſi
quis ex argentarijs*, §. *ſi initium, num.* 27.
ff. de eden. Bald. conſ. 208. *nu. 2. lib.* 1. vbi
11 dicit, quod ea, quæ incontinenti fiunt,
præſumuntur facta eodem loco, & tempo-
re, *Alex. in l. 2. n. 8. ff. de liber. & poſthum.
Card. Mantic. dec. 64. n. 1. & ſeq.* vbi etiam
12 dicit, quod quando actus conſueuit fieri
in certo loco, ibi in dubio cenſetur cele-
bratus, *Achill. dec. 6. aliàs 170. de probat.*
13 vbi, quod litteris Epiſcopi etiam ſine lo-
co datur plena fides, quia cenſentur expe-
ditæ in loco Epiſcopatus.
14 Notandum 2. quod ſi teſtes differant in
loco, non ſolum non probant, ſed in tali
caſu puniuntur, vt in exemplo Suſannæ:
illi enim falſi teſtes ad vnum actum nume-
ro probandum deponebant de loci diuer-
ſitate, ex quo manifeſtè apparuit, eos fal-
ſum depoſuiſſe; nam implicat cōtradictio-
nem, quod idem corpus in eodem inſtan-
ti ſit in pluribus, & diuerſis locis, & diſtan-
tibus, *Bald. in d. l. teſtium, nu. 14. & ſeq.
C. de Teſtib.*
15 Notandum 3. quod defectus loci non
inualidat probationem, ſi locus non ſit de
ſubſtantia probationis, *Bald. in d. l. teſtium,*
16 *nu. 14. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod
ſi vnus ex teſtibus deponat de loco, alter
non, teſtes eo caſu ſunt ſingulares, cum
quælibet differentia teſtes ſingulares red-
dat, C*orn. conſ.* 134. *num. 2. & 5. vol.* 5.
17 vbi addit, quod inſtrumentum, ſi deficiat
in indictione, vel in nomine Papæ, vel in
loco, aut in alijs neceſſarijs, & notarius
mortuus ſit, facit adhuc ſemiplenam pro-
bationem.

SVMMARIVM.

1 *Quando confeſſio extraiudicialis facta
parte præſente plenè probet, & nu. ſeq.*
2 *Quilibet actus probari debet per duos teſtes.*
3 *Confeſſio in iudicio ſine cauſa valet.*
4 *Confeſſio extraiudicialis facta parte abſen-
te*

te plenè probat de æquitate canonica: limitatur nu. 7.

5 *Quid ſi confeſſio facta fuerit in articulo mortis pro exoneratione conſcientiæ, & nu. ſeq.*

6 *Talis confeſſio obligat hæredem in vim debiti, non autem in vim legati.*

7 *Confeſſio facta parte abſente de iure ciuili ſemiplenè tantùm probat: limitatur n. 10.*

8 *Statutum mandans, ſeruari ius ciuile, intelligitur de iure ciuili non correcto per ius Canonicum.*

9 *Pœna à iure ciuili lata contra ſecundò nubentes intra annum luctus, fuerunt ſublatæ per ius canonicum.*

An verò remaneant intacta iura, quæ ad fauorem filiorum inducta ſunt, ibidem.

10 *Quando agitur de probanda veritate rei geſtæ, puta ſolutione, talis confeſſio per idoneos teſtes probata, facit fidem etiam de iure ciuili.*

11 *Confeſſio ante partis acceptationem poteſt reuocari, etiam non docto de errore.*

An ſufficiat præſentia partis pro acceptatione, ibidem, & nu. 15. & 18.

12 *Confeſſio poteſt acceptari per alium nomine abſentis.*

13 *Stipulatio notarij non facit, vt acquiratur ius non ſequuta ratificatione, ſed operatur, vt ſine ceſſione vtilis actio acquiratur.*

14 *Donatio facta abſenti, ante acceptationem poteſt reuocari: limitatur nu. 16.*

15 *In renunciatione iuris de futuro ſufficit partis præſentia ſine expreſſa acceptatione.*

16 *Donatio non poteſt reuocari, ſi Donatarius rei donatæ poſſeſſionem apprehenderit.*

17 *Confeſſio geminata plenè probat, quando agitur de liberando, ſecus ſi de obligando.*

Confeſſio geminata reuocari non poteſt ſub prætextu falſitatis, ibidem.

18 *Confeſſio facta in epiſtola, vel in libro rationum, aut alia ſcriptura, quæ conſignatur à parte parti, plenè probat in fauorem abſentis.*

19 *Vnitas, ſeu identitas probatur ex identitate temporis, loci, & perſonarum.*

20 *Identitas probatur, quando eadem cauſa continetur, licèt ſumma ſit diuerſa.*

21 *An & quando teſtes fidem faciant, ſi diſcordent in loco, & tempore, & num. 22. & ſeq.*

22 *Ad probandam electionem ſepulturæ, an ſufficiant teſtes ſingulares.*

23 *In decimis tempus, & locus non eſt de ſubſtantia actus.*

24 *An teſtes præſumantur conteſtes, ſi vnus deponit de certo actu, adiecto certo loco, & tempore, alius verò deponit de eodem actu, non tamen recordatur de tempore, & loco.*

25 *Quando agitur de probatione alicuius loci generalis, puta quod quis fuerit in Ciuitate, non dicuntur teſtes ſingulares, ſi vnus deponat de vno loco Ciuitatis, alter de alio loco eiuſdem Ciuitatis.*

26 *Quid ſi vnus diceret, actum fuiſſe geſtum in domo Petri, alter in eius camera, vel vnus diceret, fuiſſe geſtum in menſe, alter in hebdomada.*

Omnis fides teſtium eſt Iudici arbitraria, & quomodo id intelligatur, ibidem.

27 *Quid ſi teſtes dubitatiue deponerent de tempore, vel loco.*

28 *Et quid ſi teſtes deponerent de actu reiterabili, vel continuato, & ſucceſſiuo, & nu. 29.*

30 *Si vnus teſtis deponat de confeſſione facta parte præſente, & alij teſtes ſingulares deponant de confeſſione facta abſente parte, coniunguntur ad faciendam plenam probationem.*

31 *Quando plures actus habent vnam originem, & vnam cauſam, illa cauſa, & origo probatur per teſtes ſingulares.*

32 *Solitum, & conſuetum probatur etiam per teſtes ſingulares.*

33 *Quando fama probetur per teſtes ſingulares.*

34 *Ad probandam famam teſtes debent concordare de tempore, loco, & perſonis.*

35 *Teſtes ſingulares probant crimen, confeſſionem, ſiue actum in genere.*

36 *Teſtes ſingulares adminiculati ab alijs teſtibus de auditu, plenam faciunt probationem.*

37 *Teſtes de auditu, plenè non probant, ſed faciunt adminiculum, & etiam præſumptionem.*

38 *An, & quando teſtes fidem faciant, ſi nullo modo de tempore, aut loco deponant, & nu. 39.*

39 *Quando teſtes cenſeantur ſuſpecti.*

CAP. III.

An, & quando confeſſio extraiudicialis probet contra confitentem.

1 DIco 1. quod confeſſio extraiudicialis facta parte præſente, & acceptante, plenè probat, dummodò probetur per duos teſtes conteſtes de loco, & tempore, *late Mareſcott. var. lib. 2. cap. 44. num. 4. Buratt. deciſ. 928. nu. 1. Afflict. deciſ. 364.*
2 *nu. 4.* vbi dicit, quod quilibet actus debet probari

probari per duos teſtes, *Vrſill. ibidem, nu. 1. & ſeq. Gabr. commun. concluſ. lib. 1. tit. de Confeſſ. concluſ. 1. nu. 46.* quod procedit in confeſſione facta principaliter, & cum cauſa, vt ſi quis fateretur, ſe debere ex cauſa mutui; ſecus ſi incidenter, ſeu ad alium finem, vel ſine cauſa, *Marant. de ord. iudic. par. 6. act. 5. tit. de confeſſ. num. 4. & ſeq. Cancer. var. lib. 2. cap. 3. nu. 74. & cap. 8. nu. 99. & ſeq.* vbi dicit, quod confeſſio ſi-
3 ne cauſa nulla eſſet tanquam indiſcreta, niſi facta fuerit à maiore in inſtrumento habente ex ſtatuto executionem paratam, vel cum iuramento, vel in iudicio, ſecus ſi à minore, *vide Gabr. d. tit. de confeſſ. concluſ. 1. num. 69.*

4 Dico 2. quod confeſſio extraiudicialis facta parte abſente plenè probat de æquitate Canonica, *latè Maſcard. de Probat. cõcluſ. 347. nu. 57. & ſeq. Buratt. deciſ. 117. nu. 4. & 5. Merlin. deciſ. 170. nu. 3. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 364. num. 9.* præſertim ſi facta fuerit ad liberandum debitorem, vt ſi Titius eſſet debitor Sempronij in centum, & ipſe Sempronius in abſentia Titij faſſus fuerit, ſe fuiſſe ſatisfactum, *Luc. de Penn. in l. fin. Cod. de conu. fiſ. debit. lib. 11. Alex. & Iaſ. in l. poſtquam liti, C. de Pact. Hipp. ſing. 202. idem Iaſ. conſ. 41. vol. 3. Gram. conſ. 17. in ciui. quos refert, & ſequitur Vrſill. ad Afflict. deciſ. 364. nu. 7. & deciſ. 105. nu. 1. Theſaur. deciſ. 109. nu. 2. & 6. in fin. quicquid in contrarium aſſerant Marant. loco cit. nu. 12. & alij apud Cancer. par. 3. cap. 7. num. 334. & ſeq. & apud Gabr. d. tit. de Confeſſ. concluſ. 1. n. 22. 31. & 41. cum ſeq.*

5 Idem dicendum, ſi confeſſio facta fuerit in articulo mortis pro exoneratione conſcientiæ, *Bald. in l. generaliter, n. 30. & ſeq. C. de non numer. pec. Marſil. ſing. 202. Maran. d. par. 6. tit. de confeſſ. nu. 16. Maſcard. de Probat. concluſ. 347. nu. 99. & concluſ. 359. nu. 13. & 25. Ciriac. contr. 347. nu. 1. & ſeq. & nu. 13.* vbi dicit, quod talis con-
6 feſſio obligat hæredem in vim debiti, non autem in vim legati, *Gabr. d. tit. de confeſſ. concl. 1. nu 47. & 68.* vbi dicit, quod confeſſio facta in vltima voluntate, ita operatur de æquitate canonica, vt hæres non poſſit illi contrauenire.

7 Limita prædictam concluſionem, vt non procedat de iure ciuili, ſecundũ quod confeſſio facta parte abſẽte, ſemiplenè tantùm probat; non autem plenè, *latè Maſcard. de*
8 *Probat. concluſ. 379. nu. 1. & ſeq.* quod eſt notandum pro ſtatuto Vrbis *lib. 1. cap. 42.* in quo diſponitur, vt primariò ſeruetur ius ciuile; quia inter ciues, & incolas, & diſtrictuales Vrbis confeſſio facta extra iudicium parte abſente, non probaret, niſi ſemiplenè, *Penia deciſ. 332. num. 2. & ſeq.* quemadmodum etiam in alijs caſibus ius ciuile inter prædictos ciues, & diſtrictuales ſeruandum eſt, dummodò per iura canonica non reperiatur expreſsè correctũ: quia ſtatutum mandans, ſeruari ius ciuile, intelligitur de iure ciuili non correcto, vel abrogato, cum ius correctum non dicatur ius ciuile, *gloſ. in l. fin. ff. ad l. Corn. de falſ. Gabr. lib. 3. tit. de ſecun. nupt. concluſ. 5. nu. 4. Capr. conſ. 70. nu. 12. verſ. nec obſtat ſtatutum &c. Penia deciſ. 166. nu. 1. & ſeq.* vbi deciſum refert, non eſſe ſeruandam inter ciues, & incolas Vrbis, & diſtrictuales
9 diſpoſitionem *l. 1. & 2. C. de Secun. nupt.* quia pœnæ à iure ciuili latæ contra ſecundò nubentes intra annum luctus, fuerunt ſublatæ per ius canonicum, *cap. ſuper illa, & cap. vlt. extr. de Secun. nupt.* remanent tamen intacta iura, quæ ad fauorem filiorum inducta ſunt, de quibus nos abundè tractauimus *in tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 22. §. 5.*

10 Obſerua tamen, quod vbi agitur de probanda veritate rei geſtæ, puta ſolutione, talis confeſſio per idoneos teſtes probata facit fidem etiam de iure ciuili, *Felin. in cap. ſi cautio, nu. 28. verſ. fallit tertiò, de fid. Inſtrum. Curt. iun. conſ. 168. nu. 10. & ſeq. lib. 3. quos refert, & ſequitur Mareſcott. var. lib. 2. cap. 44. num. 5.*

11 Obſerua 2. quod acceptatio partis requiritur ad hoc, vt confeſſio præiudicet, ſiue confeſſio facta fuerit in iudicio, ſiue præſente parte, ſiue ea abſente: & ideò ante partis acceptationem poteſt reuocari, etiam non docto de errore, præſertim ſi facta fuerit per procuratorem, *latè Mareſcott. var. d. lib. 2. cap. 44. nu. 8. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod non ſufficeret præſentia partis pro acceptatione, ſed expreſſa acceptatio requiritur, *Maran. d. par. 6.*
12 *tit. de Confeſſ. nu. 18.* vbi dicit, quod confeſſio poteſt acceptari per alium nomine
13 abſentis, *Theſaur. deciſ. 70. nu. 3. & ſeq.* vbi, quod ſtipulatio Notarij non facit, vt acquiratur ius non ſequuta ratificatione, ſed operatur, vt ſine ceſſione vtilis actio
14 acquiratur, *& deciſ. 109. nu. 7.* vbi etiam dicit, quod donatio facta abſenti, ante acceptationem poteſt reuocari, *Gabr. d. tit. de confeſſ. concl. 1. nu. 7. & concl. 2. n. 1.*
15 *& ſeq.* ſubdens, quod in renunciatione iuris de futuro ſufficit partis præſentia ſine expreſſa acceptatione.

16 An autem poſſit donatio reuocari, ſi donatarius rei donatæ poſſeſſionem apprehenderit? reſp. negatiuè, quia ex tali poſſeſſionis apprehenſione cenſetur donatio-

nem

nem acceptaſſe, *Theſaur. d. dec. 7. n. 3. in fin.*

17 Obſerua 3. quod confeſſio geminata plenè probat, etiamſi facta fuerit incidenter, & propter aliud, *ſecundùm Crauett. de Antiq. temp. §. propoſitum, nu. 32. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 364. nu. 9 in fin. Ceriac. contr. 171. nu. 20. Gabr. d. tit. de Confeſſ. concl. 1. num. 61. & concl. 3. nu. 5.* vbi dicit, quod confeſſio geminata reuocari non poteſt ſub prætextu falſitatis, *Maran. d. par. 6. tit. de confeſſ. nu. 15.* contrarium tamen ſenſit *Rot. coram Penia deciſ. 332. num. 16.* vbi, quod quando agitur non de liberando, ſed de obligando verba geminata nō probant.

18 Obſerua 4. quod confeſſio facta in epiſtola, vel in libro rationum, aut alia quacunque ſcriptura, quę conſignatur à parte parti, plenè probat in fauorem abſentis, *latè Gabr. d. tit. de Confeſſ. concluſ. 1. nu. 56. & ſeq.*

19 Notandum eſt etiam, quod vnitas, ſeu identitas probatur ex identitate temporis, loci, & perſonarum, vt ſi teſtes dicant, eo tempore, & loco, & illis præſentibus teſtamentum, vel alium actum confectum fuiſſe, *ità Menoch. lib. 6. præſumpt. 15. nu. 3.*
20 *& ſeq.* vbi, quod probatur etiam identitas, quando eadem cauſa conuenit, licèt ſumma ſit diuerſa, *vide Alex. conſ. 30. n. 7. & conſ. 84. nu. 2. in fin. lib. 7. & conſ. 105. lib. 2. Socin. ſen. conſ. 129. nu. 3. 6. & 7. lib. 4. Crauett. conſ. 198. nu. 2.*

21 Quæres, an teſtes fidem faciant, ſi diſcordent in loco, & tempore? Reſp. quod regulariter ne ſemiplenè quidem probant, ſed cenſentur ſingulares, vt ſi vnus dicat vidiſſe in domo, alter in via, vel vnus dicat, aliquid geſtum fuiſſe de die, alter verò de nocte, dummodò diuerſitas, & diſcordia in teſtibus eſſet in tempore notabili, ſecus ſi in modico, *cap. nihilominus, 3. q. 9. vbi gloſ. & eſt communis opinio.*

22 Limitatur tamen hæc concluſio, vt procedat, quando tempus, & locus ſunt de ſubſtantia actus; ſecus quando non ſunt de ſubſtantia, quo caſu diuerſitas in loco, & tempore ſingularitatem non inducit, nec teſtibus fidem tollit, dummodò ex huiuſmodi diuerſitate loci, & temporis non inducatur diuerſitas facti, *Rolan. conſ. 82. num. 41. & ſeq. lib. 2.* vbi dicit, quod ad probandam electionem ſepulturæ ſufficiūt teſtes ſingulares reſpectu loci, & temporis, cum de ſubſtantia electionis ſepulturæ non ſint tempus, & locus, *Maſcard. de Probat. concluſ. 483. nu. 2.* vbi dicit, quod in deci-
23 mis tempus, & locus non eſt de ſubſtantia actus, *latè Farinac. de Teſtib. q. 64. nu. 77. & ſeq. Gabr. eod. tit. de Teſtib. concluſ. 2. num. 18.*

24 Limitatur 2. quando vnus deponit de certo actu, adiecto certo loco, & tempore, alius verò deponit de eodem actu, non tamen recordatur de tempore, & loco: tunc enim præſumuntur conteſtes, dummodò vnus alium in conteſtem vocet, *Alex. conſ. 4. nu. 7. lib. 6. Farinac. d. q. 64. n. 74. & 76.*

25 Limitatur 3. quando agitur de probatione alicuius loci generalis, puta quod quis fuerit in Ciuitate: tunc enim non dicuntur teſtes ſingulares, ſi vnus deponat de vno loco Ciuitatis, alter de alio loco einſdem Ciuitatis; ſufficit enim, quod concordent in genere de Ciuitate, *Ruin. conſ. 35. nu. 6. lib. 4. & alÿ apud Farinac. loco cit. nu. 81. & 82.* vbi, quod teſtes faciunt
26 plenam probationem, ſi vnus dicit, actum fuiſſe geſtum in domo Petri, alter in eius camera: vel vnus diceret, actum fuiſſe geſtum die lunæ hora 3. alter eadem die, vel vnus diceret, in menſe, alter in hebdomada, *Rim. conſ. 35. nu. 6. vol. 4. Gabr. de Teſtib. d. concl. 2. nu. 55.* ſubdens *nu. 62.* quod ſi Iudex ex dictis teſtium ſingulariū in credulitatem reducatur, poteſt illis fidem adhibere, quia omnis fides teſtium eſt Iudici arbitraria: quod intelligendum eſt, quando adeſt iuſta cauſa, vt ſi concurrat integritas teſtium, vel ſubiecta materia ita de facili probari non poſſit, *vide Pariſ. conſ. 57. nu. 36. & ſeq. & nu. 48. & 49. vol. 1.*

27 Limitatur 4. quando teſtes dubitatiuè depouerent de tempore, vel de loco, & nō benè recordarentur, vt ſi vnus diceret, credo, quod fuit de menſe Maij, alius dicat, credo, quod fuit de menſe Iunij, *Aym. conſ. 78. num. 9. Alex. conſ. 65. num. 4. vol. 2. Ruin. conſ. 69. nu. 12. lib. 4. Farinac. loco cit. nu. 83.*

28 Limitatur 5. vt procedat dicta concluſio in probatione actus non iterabilis: ſecus in actu reiterabili, *Rol. conſ. 82. nu. 45. lib. 2. & alÿ communiter*: quæ quidem opinio locum habet, quando agitur de probando non ſolum actum iterabilem, ſed etiam iteratum: tunc enim diuerſitas in loco, vel tēpore non inducit in teſtibus ſingularitatem; ſecus ſi agatur de probando vnum actum, licèt de ſui natura iterabilem, non tamen iteratum, quia tunc teſtes diuerſi in loco, & tempore dicuntur ſingulares, & nihil omninò probant, *vt declarat Farinac. d. q. 64. nu. 85. & 87.*

29 Limitatur 6. vt dicta concluſio procedat, quando ſumus in probatione actus momentanei, quo caſu diuerſitas in loco, & tempore tollit fidem teſtibus; ſecus quādo agitur de probatione actus continuati, & ſucceſſiui: tūc enim teſtes vel in tēpore,

vel

vel in loco diſcordes, non dicuntur ſingulares, ſed probant, *Gabr. tit. de Teſtib. concluſ. 2. num. 19 & 69. Maſcard. de Probat. concluſ. 59. num. 17. & 18. & alij apud Farinac. d. q. 64. nu 88. & ſeq.*

30 Limitatur 7. quando cum dicto teſtium ſingularium cōcurrerent aliæ præſumptiones, & coniecturæ adiuuantes dicta ipſorum teſtium ſingularium, *Gabr. loco cit. d. concl. 2. nu. 76. Rolan. conſ. 82. nu. 47. & ſeq. lib. 2.* vbi dicit, quod quando concurrunt confeſſio facta parte præſente, probata per vnum teſtem, & teſtes ſingulares deponentes de confeſſione facta abſente parte, coniunguntur ad plenam probationem, *ex trad. per Paul. de Caſtr. conſ. 109. vol. 2. Pariſ. conſ. 57. num. 46. & ſeq. vol. 1. Grau. conſ. 35. nu. 6.*

31 Limitatur 8. quando plures actus habent vnam originem, & vnam cauſam, quia tunc illa cauſa, & illa origo probatur per teſtes ſingulares, *Gabr. tit. de teſtib. concl. 2. nu. 20. Crau. conſ. 73. nu. 34.*

32 Limitatur 9. in teſtibus deponentibus de ſolito, & conſueto: id enim probatur etiam per teſtes ſingulares in loco, & tempore, *Farin. conſ. 41. n. 6.* vbi dicit, quod ſolitum, & conſuetum nō poteſt niſi ex pluribus diuerſis actibus concludi; & ideò diuerſitas in loco, & tempore non videtur inducere in teſtibus ſingularitatem obſtatiuam, quia poteſt ſtare, quod vnus viderit vno tempore, & vno loco, & alius altero tempore, & altero loco, *vide Alex. de Neuo conſ. 71. ſub nu. 9. Hypp. Rim. conſ. crim. diuerſ. 85. num. 9. 20. & 28. vol. 2. in fol. Marſi. conſ. 5. nu. 6. & ſeq. vol. 1. Nell. in tract. de Teſtib. nu. 224.*

33 Limitatur 10. vbi agitur de fama probanda: hæc enim probatur per teſtes etiam ſingulares, dummodò ſint conteſtes in loco, tempore, & perſonis, *Abb. conſ. 42. n. 2.*

34 *poſt med. vol. 1.* vbi dicit, quod vt fama probetur, teſtes debent concordare, vt dicant, tali die audiuimus talem rumorem, vel infamiam, & tali loco, & à talibus perſonis, *Gabr. de teſtib. concl. 2. nu. 38.*

35 Limitatur 11. quando agitur de probando quid in genere, *Rim. d. conſ. 85. nu. 1. & ſeq. Mich. Graſſ. commun. opin. lib. 2. cap. 17. in fin. Oſaſcb. dec. 79 nu. 38.* vbi, quod teſtes ſingulares probant crimen, ſiue actum in genere, *Rolan. conſ. 82. n 42. vol. 2.* vbi dicit, quod teſtes ſingulares plenè probant confeſſionem in genere, *& ità ſentiunt alij, quos refert, & ſequitur*

36 *Farinac. d. conſ. 41. nu. 6. & ſeq.* vbi etiā obſeruat, quod teſtes ſingulares adminiculari ab alijs teſtibus de auditu, plenam

37 faciunt probationem: quia teſtes de auditu, licèt non plenè probent, faciunt tamen non ſolum adminiculum, ſed etiam præſumptionem, *Cephal. conſ. 140. nu. 29. vol. 1. Crauett. conſ. 73. nu. 36. Gabr. de Teſtib d. concl. 2. nu. 30. 42. & 76.*

38 Quæres 2. an teſtes fidem faciant, ſi nullo modo de tempore, aut loco deponant? Reſp. quod aliquandò plenè probant, aliquando non; probant quidem, quando tempus, ſeu locus non eſt de ſubſtantia: item quando tempus eſt antiquum, in quo veriſimilis eſt obliuio, vel quando conſtat aliunde de loco, & tempore, puta ex confeſſione partis, vel ſi deponerent de tempore dubitatiuè, & per verbum, videtur, non enim neceſſe eſt, quod deponant de tempore præciſo, vel de die, niſi ageretur de probatione actus, in quo dies ſit de ſubſtantia; non tamen probarent, nec fidē facerent teſtes de loco, & tempore non deponentes, quando tempus, & locus ſunt de ſubſtantia actus probandi, vel quando tempus eſt breue, in quo obliuio non eſt veriſimilis, vel ſi de tempore, & loco interrogati, de eo nihil deponerent, etiamſi tempus, & locus non eſſent de ſubſtantia actus, de cuius probatione agitur, vel ſi

39 teſtes eſſent plures, & omnes dicerent, ſe de loco, & tempore non recordati: tunc enim cenſentur ſuſpecti, etiamſi locus, & tempus non ſint de ſubſtantia actus, præſertim ſi veriſimiliter de loco, & tempore eſſent informati; item non probarent in cauſis criminalibus, in quibus teſtes debent deponere de loco, & tempore, *vide gloſ. in d. cap. nihilominus, in ver. ſimul, 3. q. 9. Gabr. d. tit. de Teſtib. concluſ. 2. Crau. conſ. 9. nu. 18. Alex. conſ. 149 nu. 2. lib. 5. & conſ. 65. nu. 4 lib. 2. Ruin. conſ. 69. nu. 12. lib. 4. Boſſ. in tit. de oppoſit. con. teſt. nu. 40. Farinac. d. q. 64. à num. 92. vſque ad nu. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Negotiatio quid ſit, & in quo differat ab artificio, & nu. 3.*

2 *Clericus negociator tenetur ſoluere gabellam.*

3 *Ementes victualia in vno loco, vt vendant in alio, exercent artem negotiandi.*

4 *Clericus non dicitur negotiator, qui vendit fructus ex prædijs ſui patrimonij, aut beneficij recollectos, etiamſi illos deferat de loco ad locum.*

5 *Quid ſi clericus emat animalia, vt illa paſcat in proprijs prædijs, ad effectum ea vendendi, cum pinguia facta fuerint.*

6 *Clericus regulariter nō poteſt prædia conducere: limitatur nu. ſeq.*

7 *Clericus, ſi ſuccedit conductori, poteſt in conductione perſeuerare.*

8 *Clericus negotiator non dicitur, qui agrũ conducit, vt ex illius fructibus ſe, & familiam ſubſtentet, & nu. 12.*

9 *Quid ſi clericus aliquid emit ad ſui, vel familiæ ſubſtentationem, & deinde data occaſione lucri, idem cum lucro venderet.*

10 *Et quid ſi clericus id quod ſupereſt ad familiæ ſubſtentationem vendat carius, quàm emerit.*

11 *Poteſt clericus aliquam rem emere, & poſtea ſua opera, & induſtria mutatam vendere, vt aliquid lucretur, & quando id procedat.*

An clericus in tali caſu teneatur ſoluere gabellam, ibidem.

12 *Clericus poteſt recipere poſſeſſiones excolendas ad quartam, vel quintam partem ad ſubſtentationem ſui, & ſuorum.*

CAP. IV.

De Contractibus.

Quæſtio I.

Quid ſit Negotiatio.

1 NEgotitatio nihil aliud eſt, quàm ſolertia quædam vilius emendi, & carius diſtrahendi, non mutata forma rerum,
latè Quaran. in ver. vectigal. verſ. tertiò
2 *quatenus &c.* vbi dicit, quod in tali caſu
clericus etiam tenetur gabellas ſoluere,
3 *Natt. conſ. 139. num. 1. & ſeq.* vbi dicit,
quod ementes ſal, & victualia in vno loco,
vt vendant in alio, exercent artem negotiandi; ſecus ſi mutaretur forma, quia
tunc lucrum proueniret ex artificio, veluti ſi emantur chartæ, vt ſcribantur libri, &
lina, vt texantur retia, *cap. eijciens, cum ibi not. 88. diſt.*
4 Ex quo infertur 1. quod Clericus non
dicitur negotiator, qui vendit vinum, granum, aut oleum ex prædijs ſui patrimonij,
aut beneficij recollectum, etiamſi huiuſmodi fructus deferat de loco ad locum
cauſa habendi maius pretium; quia, vt
clericus quoad hunc effectum dicatur negotiator, duo copulatiuè requiruntur, videlicet vt rem vendat, non ex propria re
ortam, ſed ab alio comparatam; 2, vt eo
fine emerit, quò carius reuenderet, quorum altero deficiente, deficit quoque negotiatio, *Rolan. conſ. 71. num. 10. vol. 4.
Vgolin. de offic. Epiſ. cap. 13. §. 16. nu. 4.
in fin. Mart. de Iuriſd. par. 4. caſ. 3. nu. 9.
Genuenſ. in Pract. Archiep. Neap. cap. 62.
nu. 7. Vener. in exam. Epiſc. in tit. de cleric. negotiat. nu. 5. Sperell. dec. 94. num. 9.
& ſeq. & alij apud Barboſ. de offic. & pot.
Epiſc. alleg. 13. nu. 10. & ſeq.*
5 Item Clericus negotiari non dicitur, qui
emit animalia, vt illa paſcat in proprijs
prædijs, & cum pinguia facta fuerint, vel
cum partus ediderint, illa, & eorum partus vendat, *Molin. de inſtit. tract. 2. diſp.
342. nu. 14. Sylu. in ver. clericus 3. nu. 2.
Redoan. de Spol. Eccleſ. q. 2. nu. 1. Carol.
de Graſſ. de effect. cleric. eff. 6. nu. 18. &
reſoluit Sac. Congregatio Cardinalium negotijs Epiſcoporum præpoſita ſub die 22.
Iunij 1629. prout refert Barboſ. loco cit. d.
alleg. 13. nu. 11.* ſubdens *nu. 13.* quod li-
6 cèt Clericus non poſſit regulariter condu-
7 cere prædia, poteſt tamen, ſi ſuccedit conductori, in conductione perſeuerare, donec
locationis tempus finiatur, & interim agri
conducti fructus vendendo, vel tranſuehendo ad alia loca, vt illos cariùs vendat,
non dicitur negotiari, quia ipſe non accepit agrum, vt inde lucrum referret, ſed
quia ius habet ſuccedendi primo conductori, cuius onus in ſucceſſorem transmittitur, *vide Sylu. in ver. Clericus 3. nu. 1.
Redoan. d. tract. de Spol. qu. 2. Leſſ. lib. 2.
cap. 21. Bonacin. de cenſur. in part. diſp. 1.*
8 *q. 19. pun. 3. §. 3. nu. 6.* vbi ſubdit, quod
clericus non dicitur negotiator, ſi agrum
conducit, vt ex illius fructibus ſe, & familiam ſubſtentet, *Sylu. loco cit. d. nu. 1. in
fin.* vbi dicit, quod Clericus, ſi eget, poteſt vti negociationibus honeſtis, & victum
manibus quærere.
9 Idem dicendum, ſi Clericus aliquid
emit ad ſui, vel familiæ ſubſtentationem, &
deinde data occaſione lucri, idem cum
lucro venderet; cum enim hoc non emerit
ad vendendum, vel permutandum cum lucro, non dicitur iuxta communem loquendi vſum negotiari; in hoc enim attendi
ſolet finis, ſeu prima deſtinatio, ob quam
res contractu acquiritur, & venditio in
caſu propoſito eſt quaſi per accidens, *ità
Molin. de inſtit. diſp. 339. & 672. Reginald.
lib. 9. nu. 379. Bellett. de exempt. cleric. à
mun. §. 4. nu. 5. Nau. cap. 27. num. 128.
Quaran in ver. vectigal. verſ. tertiò quatenus &c. & alij, quos refert, & ſequitur
Bonacin. d. pun. 3. §. 3. nu. 6. quibus adde
Ricc. in Prax. Eccleſ. for. reſol. 317. Bar-*
10 *boſ. d. alleg. 13. nu. 11.* aſſerentes, quod
non dicitur clericus negotiator, aut mercator, ſi id, quod ſupereſt de eo, quod vilius ad ſui, vel ſuorum ſubſtentationem
emit, iuſto pretio tunc currente cariùs
vendat, quàm emerit, *vt ſenſit etiam Quarant.*

rant.loco cit.Syl.in d. ver.Clericus 3.nu.1.

11 Infertur 2. quod poteſt Clericus aliquã rem emere, & poſtea ſua opera, & induſtria mutatam, vel melioratam carius vendere, vt aliquid lucretur, præſertim ad neceſſaria vitæ comparanda, quia hæc non dicitur negotiatio, ſed potius artificium, & ideò nec ſoluitur gabella in tali caſu, *vt ſentiunt communiter DD. teſte Nauar. d. cap. 27. num. 128.* quod intellige tribus concurrentibus conditionibus. 1. vt Clericus id faciat per ſe, non autem per mercenarias perſonas. 2. vt ea de cauſa non ſe ſubtrahat ab his, quibus incumbere ex clericali officio tenetur. 3. vt artificium non reddatur illicitum, ſeu ſordidum ratione rerum, quibus ſe immiſceret, vt ſi chartas luſorias, taxillos, arma bellica, & ſimilia conficeret, vel ſi pelles, & coria aptaret, & huiuſmodi, *vide Silu. in ver.*
12 *clericus 3. nu 1. & 2.*, vbi ſubijcit, quod clericus poteſt recipere poſſeſſiones excolendas ad quartam, vel quintam partem, & huiuſmodi, ſeu ipſas conducere ad ſuſtentationem ſui, & ſuorum, *Quarant. in d. ver. vectigal, verſ. difficultas verſatur &c.*

S V M M A R I V M.

13 *Quando locus in contractibus inſeritur, tempus tacitè adiectum intelligitur, quo promiſſor poſſit peruenire ad locum deſtinatæ ſolutionis.*
14 *Impoſſibilitas ſtipulationem vitiat: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*
15 *Si difficultas non eſt expreſſa in contractu, ſed ex accidenti emergit poſt contractum, non vitiat ſtipulationem.*
16 *Quando fuit interpoſitum iuramentum, nunquam nocet anguſtia temporis.*
17 *Iuramentum habet vim clauſulæ, vt actus valeat omni meliori modo.*

Quæſtio II.

Quando inutilis ſit ſtipulatio ratione loci.

13 CVm locus in contractibus inſeritur, tempus tacitè intelligitur adiectũ, quo promiſſor poſſit peruenire ad locum deſtinatæ ſolutionis; vnde ſi quis Venetijs ità ſtipuletur, hodie Romæ dare ſpondes?
14 inutilis eſt ſtipulatio, quia impoſſibilitas ſtipulationem vitiat, *l. 3. §. ſi quis ità, 2. vbi Bart. ff. de eo quod cert. loc.*
15 Hæc tamen concluſio limitatur, vt procedat quidem, quando difficultas eſt expreſſa in contractu: ſecus ſi ex accidenti emergat poſt contractum; tunc enim non vitiat, quia ſufficit, quod ab initio præſtari potuerit, *vt obſeruat Mantic. de tacit. lib. 3. tit. 13. nu. 13. in fin.*
16 Limitatur 2. vbi interpoſitum fuerit iuramentum; in hoc enim caſu nunquam nocet anguſtia temporis, quia habet vim
17 clauſulæ, vt actus valeat omni meliori modo, *Bald. in repet. l. 2. ff. de Iureiur. Mantic. d. lib. 3. tit. 13. nu. 13.*

S V M M A R I V M.

18 *Locus celebrati contractus in inſtrumento exprimi debet, & qua de cauſa: limitatur nu. 26. & ſeq. declaratur nu. 50.*
19 *Inſertio loci eſt de ſolemnitatibus requiſitis in inſtrumento ſaltem de conſuetudine, eiuſque omiſſio inſtrumentum vitiat: limitatur nu. 26. & ſeq. declaratur nu. 50.*
20 *Omiſſio loci certi, & determinati non ſolum reddit inſtrumentum nullum, ſed etiam de falſo ſuſpectum.*
21 *Si locus in inſtrumento ſit omiſſus, & Notarius ſuperſit, poteſt errorem ſuum corrigere, & nu 24.*
22 *In inſtrumento, vel teſtamento etiam inter liberos de neceſſitate poni debet non ſolum locus principalis, ſed etiam locus loci, ità vt contraria conſuetudo non valeat: declaratur, & limitatur nu. 35.*
23 *Inſtrumentum, vel teſtamentum non continens locum loci, an faciat fidem, & n. 24. & 25.*
24 *Poteſt probari per teſtes id quod deficit in ſcriptura.*
25 *Quando inſtrumentum carens loco, vel alijs eſſentialibus, faciat ſemiplenam probationem.*
26 *Locus loci particularis regulariter non eſt de neceſſitate inſerendus: limitatur n. 28.*
27 *Si inſtrumentum fiat in Villa, non eſt neceſſe facere mentionem de loco loci.*
28 *Quando locus loci particularis inſeri debeat.*
29 *Si in generali loco tacitè includatur ſpecialis, ſufficit illius generalis expreſſio.*
30 *Litteris Epiſcopi, diſpenſationibus, & priuilegijs etiam ſine loco, datur plena fides.*
31 *Quando ex ſerie facti poteſt conſtare de loco loci, non vitiatur inſtrumentum ex dicti loci omiſſione.*
32 *Ea, quæ incontinenti fiunt, præſumuntur facta eodem loco, & tempore, & nu. 33. & 44.*
33 *Quando ſcriptura imperfecta ſuppleatur per præcedentia.*

34 Iudicis arbitrio remittitur, qualis, & quãta expreſſio loci requiratur in inſtrumento, & in teſte.

35 Quando in teſtamento condito inter liberis requiratur expreſſio loci, & quando non.

36 Teſtamentum non dicitur conditum inter liberos, ſi in eo facta fuerit ſubſtitutio filijs per fideicommiſſum in fauorem perſonæ extraneæ, & nu. 38. & ſeq.

37 Frater, & filij fratrum extranei dicuntur.

38 Teſtamentum patris imperfectum non valet quoad ſubſtitutionem fideicommiſſariam factam in fauorem perſona extranea.

39 An legata extraneis relicta in teſtamento patris imperfecto, debeantur.

40 Teſtamentum fauore piæ cauſæ validum eſt, etiamſi non adſit locus, annus, & dies.

41 In teſtamento ad pias cauſas non ius ciuile, ſed ius Canonicum, & Diuinum ſeruandum eſt.

42 Pia cauſa fauorabilior eſt, quam cauſa liberorum, excepta legitima.

43 Schedula manu propria ſcripta, & ſubſcripta, etiam ſine teſtibus confecta, ad piam cauſam, & inter liberos ſubſtinetur.

44 Quando inſtrumentum ſubſequens cenſeatur confectum in eodem loco, & tempore, quo antecedens confectum fuit, & nu. 45. & 48.

45 Si in ſecundo inſtrumento dicatur, die dicta, cenſetur repetita dies cum loco, loco loci, & alijs qualitatibus, prout in præcedenti inſtrumento: declaratur, & limitatur n. 46.

46 Quid ſi ſecundum inſtrumentum non incontinenti, ſiue non eadem hora fuerit confectum, ſed ex interuallo, & nu. 57.

47 Præſentia non præſumitur, ſed qui eam aſſerit, probare debet.

48 Quando locus eſt pro forma exprimendus, non ſufficeret expreſſio facta illis verbis, Actum vbi ſupra &c.

49 Quid ſi in ſecundo inſtrumento eſt deſcriptus locus, & dies, ſed non in primo.

50 Quando inſtrumenta ſine loco, vel tempore ſint nulla, & an in tali caſu locus, & tempus aliunde probari poſſint, & num. 51. & ſeq.

51 Solemnitas præſumitur in contractibus, ſecus in iudicijs.

Confeſſio releuat ab onere probandi, ibidem.

52 An inſtrumenta, ſeu contractus celebrati in Eccleſiis, ſint validi, & nu. 53.

53 Proceſſus Iudicum ſecularium, eorumque ſententiæ in Eccleſia prolatæ, irritæ ſunt.

54 An peccent qui inſtrumenta, ſeu contractus celebrant in Eccleſia.

55 An valeat conſuetudo non apponendi locum in inſtrumento; & nu. 56.

56 An, & quando locus deſcriptus in principio libri, cenſeatur repetitus in ſequentibus inſtrumentis.

Quando contractus cenſeantur correſpectiui, ibidem.

57 An, & quando dies, & locus ſint de ſubſtantia ſcripturæ priuatæ, & nu. ſeq.

58 Scriptura priuata, ſi non habet diem, probat contra ſcribentem, non autem contra tertium; ſi verò in ea locus tantùm deſit, probat contra ſcribentem, & etiam contra tertium.

59 Quid ſi de loco, vel tempore creditores, vel partes diſceptarent.

60 Et quid ſi ſcriptura non eſſet abſolutè priuata, ſed publica reputetur.

Quæſtio III.

An locus celebrati contractus in inſtrumento exprimi debeat.

18 RESP. affirmatiuè, *l. optimam, C. de Contrah. & committ. ſtipul. §. item verborum, Inſt. de Inutil. ſtipul, gloſ. & Bart. in l. generali, C. de Tabular. lib. 10. & in l. ſi quis ex argentarijs, §. ſi initiũ, ff. de eden. Alex. conſ. 59. nu. 5. lib. 2. Menoch. lib. 2. præſumpt. 84. nu. 1. & ſeq. Specul. in tit. de Inſtrumen. edit. §. breuiter, num. 9.* ratio huius concluſionis poteſt eſſe, quia in vno loco poſſet eſſe permiſſum, in alio non, vel vt ſit facultas reprobandi ſcripturam de falſo, quia indefinita, & non coarctata non poſſet reprobari, *vt inquit Bald. conſ. 354. nu. 2. vol. 3. Maſcard. de Probat. vol. 2. concluſ. 908. nu. 10. Rolan. conſ. 38. num. 7. & ſeq. lib. 1. Rot. deciſ. 6. de Conſuet. in antiq. Couar. pract. quæſt. cap. 20. nu. 3. Gratian. diſcept. for. cap. 767. nu. 12. Corn. conſ. 60. nu. 4. & conſ. 216. nu. 1. in fin. lib. 4.* vbi, quod inſertio loci eſt de ſolemnitatibus
19 requiſitis, ſaltem de conſuetudine, itá vt eius omiſſio inſtrumentum vitiet, *Farinac.*
20 *conſ. 109. n. 17. & ſeq. vol. 2,* vbi addit, quod omiſſio loci certi, & determinati nõ ſolum reddit inſtrumentum nullum, ſed etiam de falſo ſuſpectum, *Buratt. deciſ. 265. num. 1. & deciſ. 543. nu. 3. & ibidem Add. Boer. deciſ. 33. nu. 27. & communem dicit Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. nu. 4. & ſeq.* ſubdens, quod ſi locus ſit omiſſus, &
21 Notarius ſuperſit, poteſt errorem ſuum corrigere, *Natt. conſ. 329 nu. 1. Ruin. conſ. 154. nu. 3. & 10. lib. 3.* vbi, quod in teſta-
22 mento, vel inſtrumento de neceſſitate poni debet non ſolum locus principalis, vt

Ciui-

Ciuitas,Caſtrum &c. ſed etiam locus loci,
puta in tali domo, vel in platea &c. quod
procedit etiam in teſtamento condito in-
ter liberos, in quo conſcribi debet locus,&
locus loci, ità vt contraria conſuetudo nō
valeret, quia præberet materiam delin-
quendi, de quo infra, Gabr. diſcept. for. cap.
479. nu. 47. & ſeq. vbi de communi,& cap.
235. nu. 13. Scace. de Commer. §. 2. gloſ. 2.
nu. 1. & ſeq. Honded. conſ. 66. nu. 45. ad
fin. lib. 2. Menoch. de Præſumption. lib. 2.
præſumpt. 84. num. 1. & ſeq. alioquin in-
23 ſtrumentum, vel teſtamentum non conti-
nens locum loci, quouſque locus ſpecialis,
& certus non probetur per Aduerſarium,
nullam interim faceret fidem, Bald. conſ.
24 358. in princ. lib. 3. vbi dicit, quod poteſt
probari per teſtes id, quod deficit in ſcrip-
tura, Capell. Tholoſan. dec. 491. & ibi Au-
frer. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 479. n. 57.
vbi, quod inſtrumentum, ſi non apponatur
locus loci, ſemper redditur ſuſpectum, ità
vt ſtante oppoſitione incumbat produ-
centi onus probandi illum locum ſpecialē,
in quo inſtrumentum celebratum fuit, Bu-
ratt. deciſ. 666. num. 2. & deciſ. 672. nu. 1.
vbi, quod inſtrumentum carens loco loci,
& clauſula, Actum &c. fidem non facit, Ma-
reſcott. var. cap. 121. nu. 34. lib. 2. Rot. de
ciſ. 1156. nu. 2. par. 3. lib. 3. Diuerſ. Caſ.
de Graſſ. deciſ. 45. aliàs vnic. nu. 7. & ſeq.
de dol. & contum. Gratian. diſcept. for. cap.
899. nu. 17. & 18. & deciſ. March. 28. n. 1.
& ſeq. Gait. de Credit. cap. 3. tit. 1. nu. 358.
& 359. quod intelligendum eſt viuente
25 Notario, qui inſtrumentum confecit: tunc
enim inſtrumētum nullam fidem facit, quia
imputari poteſt parti, cur non agat contra
Notarium, vt ſibi inſtrumentum perfectum
reſtituat; ſecus eſſet defuncto Notario: hoc
enim caſu tale inſtrumentum carens loco,
vel alijs eſſentialibus, faceret ſemiplenam
probationem, ſecundùm Bart. in l. admo-
nendi, nu. 34. ff. de Iureiur. Alex. conſ. 187.
nu. 1. lib. 7.
26 Obſerua tamen, quod locus loci parti-
cularis non eſt de neceſſitate inſerendus,
puta ſi dicatur, Actum in tali palatio, non
eſt neceſſe addere, in tali camera, vt poſt
Bart. in l. libellorum, ff. de Accuſ. tradit
Ruin. d. conſ. 154. nu. 10. lib. 3. vbi etiam
27 dicit, quod ſi inſtrumentum fiat in Villa,
non eſt neceſſe facere aliter mentionem
de loco loci, cum villa non ſit locus gene-
ralis, vel vniuerſalis, vt Ciuitas, vel Caſtrum
&c. ſed locus ſingularis, & particularis, de
quo vide Menoch. d. præſ. 84. nu. 4. lib. 2.
28 vbi ſubdit, quod eſt etiam aſcribendus lo-
cus loci ſingularis, vt puta in aula Præ-
torij, vbi ius redditur, quando in loco ipſo
ſingulari actus conficiendus eſt.
29 Obſerua 2. quod ſi in generali loco ta-
citè includatur ſpecialis, tunc illius gene-
ralis expreſſio ſufficit, Gait. de Credit. d. cap.
3. tit. 1. nu. 357. Menoch. d. præſumpt. 84.
nu. 5. lib. 2. vbi dicit, quod locus loci in
tali caſu præſumptiuè cenſetur adſcriptus,
ex quo actus ſimiles eo in loco confici ſo-
lent, ſicuti contingit in actibus iudiciarijs,
qui ſolent conſcribi apud Tribunal Magi-
ſtratus, Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. n. 8.
30 Obſerua 3. quod litteris Epiſcopi, diſ-
penſationibus, & priuilegijs etiam ſine lo-
co, datur plena fides, Achill. dec. 6. de Pro-
bat. Gratian. diſcept. foren. cap. 479. n. 51.
31 Obſerua 4. quod ſi ex ſerie facti poſſet
conſtare de loco loci, non vitiaretur in-
ſtrumentum ex dicti loci omiſſione, vt ſi
fieret inſtrumentum de ſolutione facta
Theſaurario, Alex. in l. nominatim, num. 7.
verſ. tamen fallit, ff. de liber. & poſthum.
Gratian. diſcept. for. cap. 479. nu. 58.
32 Obſerua 5. quod ſatis eſt, ſi tacitè in
inſtrumento appoſitus ſit locus certus per
coniunctionem cauſæ, & coniunctionem
inſtrumentorum, Bald. conſ. 208. n. 2. vol. 1.
vbi dicit, quod ea, quæ incontinenti fiunt,
præſumuntur facta eodem loco,& tempo-
33 re,& ſcriptura etiam imperfecta ſuppletur
per præcedentia, l. lecta, ff. ſi cert. pet. l. cum
pater, §. cum imperfecta, ff. de leg. 2. l. ſi ſer-
uus plurium, §. fin. ff. de leg. 1. vnde ſi in-
ſtrumentum deſcriptum ſit in manuali poſt
aliud inſtrumentum eadem die ab eodem
Notario factum, in quo adſit locus, Actum,
& teſtes, iſta cenſentur repetita in ſubſe-
quenti inſtrumento, etiamſi in hoc tales ſo-
lemnitates regiſtratæ non fuerint, Rota in
Romana Societatum 24. Ianuarij 1600. &
in Romana Societatis officij 28. Ianuarij
1602. coram Card. Millino, quæ in impreſſis
eſt deciſ. 300. nu. 7. & in alia Romana So-
cietatum 24. Ianuarij 1600. coram eodem,
in impreſſ. deciſ. 203. nu. 1.
34 Obſerua 6. quod arbitrio Iudicis relin-
quitur, qualis, & quanta expreſſio loci re-
quiratur in inſtrumento, & in teſte; nam
prudens Iudex debet aduertere, nè locus
adeò obſcurè,& generaliter ſit expreſſus,
vt parti anguſta reddatur via defenſionis; &
è conuerſo, nè adeò exactam, & angularem
requirat expreſſionem, vt ſit ſuperflua, &
inutilis, & partibus oneroſa, vt inquit
Scaccia de Commerc. §. 2. gloſ. 2. nu. 3. &
ſeq. Rot. dec. 431. par. 1. Diuerſ.
35 Obſerua 7. quod in teſtamento condi-
to inter liberos requiritur quidem ex-
preſſio loci, vt ſupra diximus, quando non
conſtaret de voluntate Teſtatoris, niſi per
rogitum Notarij: tunc enim illud inſtru-
men-

mentum teſtamenti nullam faceret fidem,
niſi adeſſet locus, annus, & cętera neceſſa-
ria, *Pariſ. conſ. 68. num. 25. lib. 3. Socin.
conſ. 2. nu. 6. vol. 3.* ſecus eſſet; quando
conſtaret de voluntate ipſius teſtatoris per
eius ſcripturam, aut per teſtes, quia eo
caſu defectus loci non vitiaret teſtamentũ
patris inter liberos, *Menoch. conſ. 288. nu.
34. lib. 3. quem refert, & ſequitur Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 235. num. 11.* ſubdens
36 *nu. 80. & 81.* quod ſcriptura non dici-
tur condita inter liberos, ſi in ea facta fue-
rit ſubſtitutio filijs per fideicommiſſum in
37 fauorem perſonæ extraneæ, puta pro fra-
tre, & filijs fratrum, qui etiam extranei di-
cuntur, *l. vnic. §. extraneum, Cod. de Rei
38 vxor. act.* & ideò quoad hanc ſubſtitutio-
nem fideicommiſſariam non valebit teſta-
39 mentum patris imperfectum, ità vt neque
legata extraneis debeantur ex huiuſmodi
ſcriptura imperfecta, *l. hac conſultiſſima,
§. ex imperfecto, vbi DD. C. de teſtam.*

40 Obſerua 8. quod fauore piæ cauſæ vali-
dum eſt teſtamentum; quamuis non adſit
locus, annus, & dies; quia in teſtamento
41 ad pias cauſas non ius ciuile, quemadmo-
dum in teſtamento inter liberos, ſed ius
Canonicum, & Diuinum ſeruandum eſt,
*cap. cum eſſes, & cap. relatum 1. de Teſtam.
Bart. in repet. l. 1. in fin. Cod. de Sacroſ.
Eccleſ. Alex. conſ. 4. nu. 15. lib. 7. & alij
apud Dian. reſol. mor. par. 7. tract. 6. reſol.
23. Gratian. diſcept. for. cap. 895. nu. 41.
42 & ſeq.* pia enim cauſa fauorabilior eſt,
quàm cauſa liberorum, excepta legitima,
43 *latè Buratt. dec. 475. num. 1. & ſeq.* vbi
etiam, quod ſchedula manu propria ſcrip-
ta, & ſubſcripta, etiam ſine teſtibus con-
fecta, ad piam cauſam, & inter liberos
ſubſtinetur, *vide quæ ſcripſimus in tract. de
Tempor. Legal. cap. 29. num. 5. & ſeq.
lib. 2.*

44 Obſerua 9. quod quando conſcriptum
eſt inſtrumentum, in quo loca ipſa fuere
deſcripta, & deinde ſubſequitur aliud in-
ſtrumentum eadem die confectum, cui
adiecta eſt clauſula, *Actum vbi ſupra &c.*
tunc præſumitur hoc ſecundum inſtrumẽ-
tum fuiſſe confectum eodem in loco, in
quo & antecedens confectum fuit, *Socin.
45 Iun. conſ. 102. nu. 2. lib. 3.* vbi etiam
dicit; quod ſi in ſecundo inſtrumento di-
catur, die dicta, dicitur haberi relatio ad
aliquem præcedentem contractum eadem
die celebratum, & cenſetur repetita dies
cum ſuis qualitatibus, videlicet cum in-
dictione, Anno Domini, loco, & loco loci,
& nomine Pontificis, ſicut erat expreſſum
46 in præcedenti inſtrumento, dummodò
incontinenti, ſiue eadem hora illa duo in-
ſtrumenta fuerint conſcripta, vel ſaltem
contrahentes inter vnum, & alterum con-
tractum, non diuerterunt ad extraneos
actus; ſecus ſi ex interuallo, & hora diuer-
ſa, vel ſi diuerterunt ad actus extraneos:
quia cum homo ſui natura moueatur, nec
vno in loco ſemper conſiſtat, ob id non
præſumitur, quod eo in loco, in quo certo
tempore fuit, ibidem tempore ſubſequen-
47 ti adfuiſſe credatur; atque ità præſentia
non præſumitur, ſed qui eam aſſerit, proba-
re debet, *Corn. conſ. 67. nu. 3. vol. 4. Me-
noch. lib. 2. præſumpt. 84. num. 6. & ſeq.*
48 vbi ſubijcit, hoc non procedere, quando
locus eſſet pro forma exprimendus, quia
tunc non præſumeretur, nec ſufficeret ex-
preſſio facta illis verbis, *Actum vbi ſupra
&c.* non enim ſufficit expreſſio per rela-
tionem ad aliud, quando illa pro forma
requiritur, *ex trad. per Ang. Alexan. &
Iaſ. in l. 1. ff. de liber. & poſthum.* Idem
49 dicendum, quando in ſecundo inſtru-
mento eſt deſcriptus locus, ſed non in pri-
mo; quia tunc non pręſumitur, quod is lo-
cus referri debeat ad primum inſtrumen-
tum, ſicuti nec dies appoſita in ſecũdo in-
ſtrumento retrotrahitur ad primum, *Bart.
in l. ſi quis ex argentarijs, in repet. §. ſi
initium, nu. 21. ff. de Eden. & communem
dicit Ruin. conſ. 23. in fin. lib. 4. idem
Menoch. vbi ſupra nu. 14.*

50 Obſerua 10. quod inſtrumẽta ſine loco,
vel tempore, non ſunt nulla ipſo iure: &
51 ideò parte non opponente probant: quia
in contractibus præſumitur ſolemnitas,
licèt ſecus in iudicijs; & multò magis pro-
barent, ſi pars confiteretur de loco, &
tempore, vel confiteretur ſimpliciter, quia
vbi confeſſio, ibi omnis releuatio proba-
tionis; parte verò opponente tales ſcrip-
turæ, ſeu inſtrumenta ſine loco, vel tem-
pore, eatenus nulla erunt, ſeu fidem non
facient, quatenus locus, vel tempus non
fuerit probatum, & ità intelligenda ſunt
quæ ſupra diximus, *Innoc. in cap. innotuit,
de eo qui furtiu. ordin. &c. Bald. conſ. 354.
nu. 1. & ſeq. vol. 5. Gait. de Credit. cap. 3.
tit. 1. nu. 358. & ſeq.*

52 Sed quæres, an inſtrumenta, ſeu contra-
ctus celebrati in Eccleſia, ſint validi? af-
firmat *gloſ. in cap. decet, §. ordinarij, ver.
53 proceſſus, de Immun. Eccleſ. in 6.* vbi dicit,
quod tantùm proceſſus Iudicum ſęculariũ,
eorumque ſententiæ in Eccleſia prolatæ
54 irritantur; peccant tamen qui ità con-
trahunt, *Card. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit.
13. nu. 10.*

55 Quæres 2. an valeat conſuetudo non
apponendi locum in inſtrumento? nega-
tiuè reſpondet *Menoch. lib. 2. præſumpt. 84.*

nu. 6.

nu. 2. *Farinac. conſ.* 109. *nu.* 20. quia vel talis conſuetudo videtur contra eſſentiam, & ſubſtantiam actus, vel præſtaret occaſionem delinquendi,& fabricandi falſum, vel tolleret reo defenſionem, *Rot. dec.* 6. *de conſuet. in antiq. Dec. in cap. ſi ſcripturam, nu.* 25. *de fid inſtrum.* ſubdens,quod etiam in ſcriptura priuata requiritur locus,quando agitur de præiudicio alterius, *de quo vide nu.* 57.

56 Sed mihi diſtinguendum videtur: aut enim agimus de loco ſimpliciter, & tunc talis conſuetudo tamquam cõtra ſubſtantiam inſtrumenti,non valet; aut agimus de loco loci, & tunc contraria conſuetudo ſubſtinetur, *Caputaq. deciſ.* 98. *par.* 2. vbi dicit,quod in Hiſpania valida ſunt inſtrumenta, etiamſi in eis non apponatur locus loci,attenta conſuetudine illarum partium, *Ferentill.ad Buratt dec.*265. *nu.*4. *&* 5. *& deciſ.* 543. *num.* 14. *Crauett. de Antiquit. tempor. par.* 1. *§. Quarto limitatur &c. num.* 7.

57 Quæres 3. an locus deſcriptus in principio libri,cenſeatur repetitus in ſequentibus inſtrumentis? Reſp. quod in multis caſibus cẽſetur repetitus, videlicet quando locus eſt generalis, vt ſi Notarius in principio libri in vno inſtrumento dixit, *Actum Velitris*: tunc enim locus cenſetur repetitus in ſequẽtibus inſtrumentis,*Bart. in l.ſi quis ex argentarijs, §.ſi initium,n.*27. *in princ. ff. de Eden. Alex. conſ.* 59. *num.* 5. *lib.* 2. *& alij communiter*.

Secundus caſus eſt, quando inſtrumentum confectum eſt de aliquo actu, qui non niſi certo loco confici conſueuit, quales ſunt actus iudiciales, qui ſolent conſcribi apud tribunal Magiſtratus, & actus capitulares, qui in loco, vbi congregatur Capitulum, exercentur: & tunc ſi Notarius in actu ſcripto in principio libri dixit, *Actum Velitris in Palatio Publico in loco, vbi ius redditur*, ſequentia acta, quæ in eodem libro ſcripta ſunt,eodem in loco geſta intelliguntur,cum alibi fieri non poſſint; idemque dicendum de inſtrumentis, quæ non poſſunt celebrari, niſi in loco Capituli; nam ſi in primo inſtrumento dicatur, *Actum in tali Eccleſia, vel in tali loco, vbi Canonici capitulariter congregari ſolent*, ille locus in ſequentibus intelligitur repetitus, *Bart. loco cit. nu.* 27. *verſ. quidam eſt locus particularis,& ſingularis &c. Menoch. d. lib.* 2. *præſumpt.* 84. *nu.* 5. vbi dicit, quod in tali caſu,etſi in inſtrumento non fuit expreſſim adſcriptus locus,tamen præſumptiuè cenſetur adſcriptus, ex quo actus ſimiles eo in loco confici ſolent.

Tertius caſus eſt, quando locus loci appoſitus in primo inſtrumento, erat locus, in quo Notarius habet ſtationem ſuam, & quem communiter in inſtrumentis apponere ſolet, quia ibi illa vt plurimum conficiebat:& tunc ille locus etiam in ſequentibus intelligitur repetitus; ſecus eſſet, ſi Notarius in loco, qui ponitur in primo inſtrumento, commorari non conſueuit. *Bart. in d. §. ſi initium, num.* 27. *verſ. ſi verò adhuc erat illa domus &c.*

Quartus caſus eſt, quando dies in præcedenti inſtrumento appoſitus,intelligitur repetitus in ſecundo, veluti ſi conſtet, inſtrumenta ſequentia fuiſſe confecta eadem die: tunc enim ſecundum inſtrumentum cenſetur celebratum in eodem loco, præſertim ſi ſecundum inſtrumentum eſſet de cohærentijs; ratio eſt, quia ea, quæ immediatè fiunt vnum poſt aliud, ſimul fieri dicuntur, *Bart. loco cit. verſ. dico oppoſitum &c. Alex. conſ.* 59. *nu.* 5. *lib.* 2. *Ruin. conſ.* 154. *nu.* 10. *lib.* 3. quod intellige, quando incontinenti, vt ſi eadem hora, vel eodem tempore confecta fuerint illa inſtrumenta, ſecus ſi ex interuallo, vt ſupra diximus, *latè Garciareus lib.* 2. *patrocin.* 40. *verſ. ſi verò erat alius locus &c. vide Bald. in l. penul. §. mulier, circa fin. ff. ſolut. matrim. & in l.* 1. *circa fin. C. de oper. libert. Natt. conſ.*449. *nu.* 8. vbi dicit, quod contractus præſumitur vnicus, ſi fiat corã eiſdem teſtibus, eodem tempore, & loco, rogato eodem Notario, *Corn. conſ.* 67. *nu.* 3. *vol.* 4. vbi, quod quando reperiuntur duo contractus inter eoſdem contrahentes eadem die, loco, & teſtibus celebrati, cenſentur correſpectiui,hoc eſt vnus factus propter alium.

Quintus eſt caſus, quando locus appoſitus in principio libri, refert ſe ad totam compoſitionem libri, vt ſi dicatur, *Hic eſt liber mei Notarÿ ſcriptus per me in Ciuitate Veliterna in domo talis*: & in hoc caſu, cum iſta ſolemnitas loci dependeat à Notario, non à partibus, & hæc ſcripta ſe referant ad totam ſcripturam libri, locus ſimiliter cenſetur in omnibus ſequentibus repetitus, *Bart. in d. l. ſi quis ex argentarijs, §. ſi initium, num.* 27. *in fin. ff. de Eden.*

Secus eſſet, quando Notarius confecit inſtrumenta diuerſis in locis, ſeu Ciuitatibus, aut Oppidis, quia in tali caſu locus nõ cenſeretur repetitus in ſequentibus inſtrumentis, *vt obſeruat Garciareus d. lib.* 2. *patrocin.* 40. *verſ. At in caſu noſtro &c.* quod eò magis procederet, quando Notarius non confecit librum, ſed inſtrumenta confusè continerentur in diuerſis folijs: tunc enim, cum inſtrumenta huiuſmodi non

non habeant ordinatam conſequentiam
vnius ad alterum, locus non poteſt dici re-
petitus, *vt poſt Bald. Ang. & alios reſoluit
Garciar. loco cit. in fin.*
57 Quæres 4. an locus ſit de ſubſtantia
ſcripturæ priuatæ? Reſp. quod ſcriptura
priuata nec locum, nec diem ad ſui validi-
tatem exigit, *l. 1. C. de Apoch. publ. lib. 10.
l. cum tabernam, §. idem quæſiuit, ff. de Pi-
gnor. Socin. iun. conſ. 102. nu. 19. vol. 3.
Genua de ſcriptur. priuat. lib. 1. q. 3. n. 19.*
quod eò magis procederet, quando abſq;
temporis expreſſione dies ex alio capite
certa foret, veluti ſi diceretur, die Natiui-
tatis Dominicæ, vel S. Io. Baptiſtæ, *Couar.
pract. q. 20. nu. 2. verſ. quartò eadem ra-
tione &c. Fontanell. de Pact. nupt. clauſ. 1.
nu. 10.* idemque dicendum, quando tem-
pus, vel dies determinatur à lege, *arg. l. tali
facta, ff. de Iur. dot. cum ibi not. per gloſ. &
DD.* vnde valeret tam ſcriptura priuata,
quàm inſtrumentum confectum ſine die,
& anno, ſi in his ante matrimonium dos
promiſſa fuerit, quia huiuſmodi promiſſio
habet relationem ad diē matrimonij ſub-
ſequuti, ex quo etiam hypotheca dotalis
ſumit initium, *iuxta textum in d. l. tali
facta, & trad. Alex. conſ. 145. nu. 2. lib. 5.
Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 40. num. 21.
de quo latè diximus in tract. de Temp. le-
gal. lib. 4. cap. 7. & lib. 2. cap. 29. nu. 12.*
58 *& ſeq.* cum hac tamen diſtinctione, quod
ſcriptura priuata, ſi non habet diem, pro-
baret contra ſcribentem, non autem con-
tra tertium; ſi verò in ea locus tantùm
deſit, non ſolum contra ſcribentem pro-
baret, ſed etiam contra tertium, *vt ſenſit
Genua loco cit. Scacc. in tract. de Commerc.
§. 2. gloſ. 1. nu. 9. & gloſ. 2. nu. 5. latè Gait.
de Credit. cap. 2. nu. 2334. & ſeq.* quamuis
contrarium teneat *Dec. in cap. ſi ſcriptu-
ram, nu 25. de fid. inſtrum.* vbi dicit, quod
in ſcriptura etiam priuata requiritur lo-
cus, quando agitur de præiudicio alterius.
59 Limita, quando de loco, vel tempore
inter creditores diſceptaretur, quia tunc
ſcriptura priuata ſine loco, vel tempore
non probaret, *vide Bald. conſ. 354. nu. 1.
lib. 3* vbi dicit, quod quando quæſtio pen-
deret ex loco, vt quia pars vna affirmaret,
certo loco aliquid factum, alia autem ne-
garet, tunc locus, vel tempus probari de-
60 beret per ſcripturam, vel teſtes ſupplendo
id, quod in ſcriptura deficit; idemque di-
cendum, quando ſcriptura non eſt abſolu-
tè priuata, ſed propter teſtes ſcriptos, vel
alios reſpectus accedit ad publicam, vel
publica reputatur, *Purpur. conſ. 462. n. 18.
quem refert, & ſequitur Genua vbi ſupra
nu. 21. Gait. loco cit.*

SVMMARIVM.

61 *Notarius ſtipulari poteſt pro abſente, &
nu. 67.*
62 *Stipulatio Notarij pro omnibus, quorum
intereſt, quid operetur.*
63 *Ex ſtipulatione Notarij etiam ante ratifi-
cationem ius, & actio acquiritur, excepta
poſſeſſione, & dominio, in quibus neceſſa-
ria eſt ratihabitio, ſeu acceptatio: limita-
tur nu. 71. & 73.*
64 *Ratihabitio abſente etiam parte fieri poteſt,
eaque probatur non ſolum ex verbis, ſed
etiam ex facto.*
65 *Quando ratihabitio eſt neceſſaria, ſi is, cui
notarius ſtipulatus eſt, ante ratihabitio-
nem deceſſerit, tale ius ad hæredes non
tranſmittitur.*
66 *Ratihabitio retrotrahitur, & perinde ha-
betur, ac ſi ius ab initio eſſet quæſitum.*
67 *Verbum, promiſit, poſitum à Notario in
inſtrumento, ſtipulationem pro abſente
importat, & nu. ſeq.*
68 *Iuramentum dirigitur in Deum, qui vbi-
que præſens eſt.*
69 *De acceptatione, & ratificatione dicitur
conſtare ex ſola ſcientia abſentis abſque
alio actu poſitiuo.*
70 *Scientia præſumitur in ijs, quæ commodum
afferunt.*
*Et an præſumptionibus, vel coniecturis
probari poſſit, ibidem.*
71 *Infanti, & Eccleſiæ quæritur dominium ex
ſtipulatione Notarij, quando adeſt conſti-
tutum, & precarium.*
72 *Acceptatio vnius ex donatarijs prodeſt al-
teri.*
73 *Ex ſtipulatione Notarij fauore donationis
abſenti ius efficaciter acquiritur, & do-
minium vtile transfertur ſine ceſſione.*
74 *Et an ex huiuſmodi ſtipulatione acquira-
tur abſenti hypotheca.*

Quæſtio IV.

*An & quando cenſeatur Notarius ſtipulari
pro abſente à loco contractus.*

61 Recepta eſt Doctorum ſententia, quod
Notarius ſtipulari poſſit pro abſente
non ſolum in prætorijs, & iudicialibus, ſed
etiam in conuentionalibus, ſeu extraiudi-
cialibus ſtipulationibus, *l. non aliter, vbi
gloſ. in ver. ſeruo publico, ff. de Adopt. §. cum
autem, Inſtit. eod. tit. Bart. in l. ſtipulatio
iſta, §. ſi ſtipuler, nu. 3. verſ. tertiò fallit,
ff. de Verbor. oblig. Bald. in l. nec ei, §. ſatiſ-
datio, nu. 5. ff. eod. tit. de Adopt. Boer. deciſ.*
172.

172. *nu.* 5. vbj, quod poteſt ſtipulari etiam
non natis, *Corn. conſ.* 6. *num.* 10. *lib.* 2.
Rolan. conſ. 19. *nu.* 16. *& ſeq. lib.* 1. *Mer-*
62 *lin. deciſ.* 253. vbi, quod ſtipulatio Nota-
rij pro omnibus, quorum intereſt, opera-
tur eorum præſentiam, & conſenſum, itâ
vt ex ea agere poſſint, *Oſaſcb. dec.* 33. *nu.* 4.
63 *& ſeq.* vbi, quod ex ſtipulatione Notarij
etiam ante ratificationem, ius, & actio ac-
quiritur, excepta tamen poſſeſſione, & do-
minio, quæ ex ſtipulatione Notarij abſenti
non acquiruntur ſine ratihabitione, quia
in his requiritur animus illius, cui debet
acquiri, *l.* 1. *§. adipiſcimur, & l.* 3. *in princ.*
ff. de Acquir. poſſ. valet tamen contractus
in tali caſu ad effectum, vt reuocari non
poſſit, *Dec. in l. contractus, nu.* 21. *verſ. &*
ampliatur, ff. de reg. iur. Oſaſcb. d. deciſ. 33.
num. 12. *Rot. in recent. par.* 2. *deciſ.* 369.
num. 3. *& dec.* 488. *ſub nu.* 6. *prout refert*
Beltram. ad Greg. deciſ. 97. *nu.* 8. *Buratt.*
deciſ. 773. *nu.* 2. *Rot. deciſ* 683. *nu.* 4. *par.* 1.
diuerſ. hæc autem ratihabitio abſente etiã
64 parte fieri poteſt, eaque non ſolum ex
verbis, ſed etiam ex facto probatur: & ideò
tacita ratihabitio ſufficit, *l. Paulus reſpon-*
dit, non tantùm verbis, ff. rem rat. hab. Dec.
conſ. 586. *nu.* 12. *& ſeq. quem refert, &*
ſequitur Mantic. de Tacit. & ambig. con-
uent. lib. 14. *tit.* 26. *nu.* 2. *& ſeq.* ſubdens
65 *nu.* 16. quod quando ratihabitio eſt ne-
ceſſaria, vt in dicto caſu, ſi is, cui Nota-
rius ſtipulatus eſt, ante ratihabitionem
vita deceſſerit, tale ius ad eius hæredes
non tranſmitteretur, *ex trad. per Alciat. conſ.*
98. *nu.* 3. *lib.* 8. vbi etiam dicit, quod ra-
66 tihabitio trahitur retrò, & perinde habe-
tur ac ſi ius ab initio eſſet quæſitum.
67 Et hæc quidem concluſio procedit non
tantùm quando Notarius expreſsè ſtipula-
tus fuit pro abſente, ſed etiam quando ta-
citè, vt ſi in inſtrumento adſit verbum, pro-
miſit: huiuſmodi enim verbum Notarij, ſti-
pulationem pro abſente importat, *l.* 1. *C. de*
contrab. ſtipul: Pariſ. *conſ.* 88. *num.* 93. *&*
94. *lib.* 3. & licèt hoc procedat inter præ-
ſentes, tamen cum Notarius ſit præſens,
ſtipulatio cenſetur interueniſſe eo modo,
quo debet pro actus validitate, *l. quoties,*
ff. de Reb. dub. Ruin. conſ. 180. *nu.* 10. *&*
ſeq. lib. 1. *Card. Seraphin. dec.* 472. *nu.* 1.
& ſeq. Rot. deciſ. 683. *nu.* 1. *& ſeq. par.* 1.
68 *Diuerſ. Buratt. deciſ.* 149. præſertim ſi in
inſtrumento adſit iuramentum, *Alex. in l.*
ſtipulatio, §. alteri, nu. 9. *ff. de Verbor. ob-*
lig. vbi dicit, quod Deus, qui vbique præ-
ſens eſt, in tali caſu pro abſente recipit.
69 Obſerua tamen, quod ſatis diceretur
conſtare de acceptatione, & ratificatione
ex ſola ſcientia abſentis abſque alio actu
poſitiuo, *latè Gonz. ſuper reg.* 8. *Cancell.*
gloſ. 26. *num.* 25. *Rot. apud Zacch. de oblig.*
camer. deciſ. 124. *num.* 1. *& in Nepeſina*
vſusfructus 3. *Decembris* 1607. *coram* Card.
Caualer. in impreſſ. deciſ. 12. *nu.* 7. *& in*
Romana donationis 21. *Aprilis* 1614. *coram*
V baldo, prout refert Beltram. ad Greg. d. de-
70 *ciſ.* 97. *nu.* 8. vbi, quod iſta ſcientia ab-
ſentis præſumitur, cum ſcientia præſuma-
tur in ijs, quæ commodum afferunt, *ex trad.*
per Menocb. de Præſumpt. lib. 6. *præſumpt.*
23. *nu.* 84. vel ſaltem ſolis præſumptioni-
bus, vel coniecturis probatur, *vt in d. Ro-*
mana donationis 21. *Aprilis* 1614. *coram*
V baldo, Gonz. loco cit. d. nu. 25.
71 Obſerua 2. quod infanti quæritur domi-
nium ex ſtipulatione Notarij, quando adeſt
conſtitutum, vel precarium, *vt d. Bald. in*
l. ſi quis in emancipatum, nu. 2. *C. de Do-*
nat. Pariſ. conſ. 69. *num.* 148. *lib.* 3. *Corn.*
conſ. 2. *nu.* 3. *lib.* 4. *Rot. d. deciſ.* 683. *n.* 6.
& ſeq. par. 1. *Diuerſ.* idemque dicendum
in Eccleſia, quæ pupillo comparatur, eiuſ-
que omnibus priuilegijs fruitur, *gloſ. in l.*
libertas, C. de excuſ. Tutor. & in l. non eſt
ignotum, C. de Admin. Tut. & in cap. 1. *&*
cap. auditis, de in integ. reſtit. Genuenſ. in
tract. de Eccleſ. q. 252. *nu.* 5.
72 Obſerua 3. quod acceptatio vnius ex do-
natatijs prodeſt alteri, *l. quoties, vbi DD. C.*
de Donat. quæ ſub mod. &c.
73 Obſerua 4. quod ex ſtipulatione Notarij
fauore donationis abſẽti ius efficaciter ac-
quiritur, & dominium vtile transfertur ſine
ceſſione, *d. l. quoties, cum ibi not. Crauett.*
conſ. 19. *nu.* 9. *Oſaſcb. deciſ.* 33. *in fin.* vbi,
74 quod ex ſtipulatione huiuſmodi abſenti
etiam hypotheca acquiritur, *per tex. in l.* 1.
§. cum prædium, ff de Pignor.

SVMMARIVM.

75 *Principes, qui habent ſupremum, & merum imperium, poſſunt in ſuis dominijs Notarios creare.*
76 *Per conſuetudinem poteſt induci, vt aliquis inferior Principe, poſſit facere Notarios.*
77 *An Dominus loci intra ſuam iuriſdictionem poſſit notarios creare.*
78 *An Notarius à Iudice creari poſſit.*
79 *Tabellio vnius loci, non poteſt extra illius territorium inſtrumenta conficere: limitatur nu.* 80. *& ſeq.*
80 *Notarius creatus à Papa, ab Imperatore, vel à Comitibus, qui id faciunt Principis auctoritate, poteſt cõficere inſtrumẽta etiã extra territoriũ creantis: limitatur n.* 81.
81 *Princeps creando tabelliones, non cenſetur in dubio velle derogare ſtatutis.*
82 *Inſtrumenta confecta per Notarium*

vnius loci, faciunt fidem vbicunque.

83 *Emancipatio facta coram eo, qui habet iuriſdictionem à lege municipali, habetur rata vbicunque.*

84 *Notarius vnius loci, poteſt alibi inſtrumenta conficere de partium conſenſu: limitatur nu. 85.*

85 *Quid ſi inſtrumentum fieret de re, quæ iuriſdictionem reſpicit contentioſam.*

86 *Notarius exterus poteſt vti perſona publica, vbique inſtrumenta conficere, niſi prohibeatur à Domino loci.*

87 *Presbyter in vno loco ordinatus, poteſt vbique celebrare, ſaltem de licentia Ordinarij illius loci.*

88 *Notarius vnius loci poteſt conficere inſtrumenta extra territorium inter ſubditos eiuſdem loci.*

89 *Notarius vnius loci poteſt vbicunque conficere inſtrumenta, & alias diſpoſitiones ad pias cauſas.*

90. *Parte non opponente ſtatur inſtrumento celebrato etiam à Notario extero.*

91 *Iudex non debet requirere probationem Notariatus, litteræ, & ſigni, ſi pars non opponat.*

92 *Quid ſi de conſuetudine loci præſtetur fides inſtrumentis celebratis etiam per Notarium exterum.*

93 *Tabellio conſtitutus à laico, an poſſit ſuper eccleſiaſticis inſtrumenta conficere.*

94 *An, & quando Clerici poſſint exercere Notariatus officium.*

95 *Si Clericus conficiat inſtrumentum, antequam ei interdicatur officium, inſtrumentum valet, ſecus ſi poſt prohibitionem.*

Quæſtio V.

An Tabellio vnius loci, poſſit extra illius territorium inſtrumenta conficere.

75 PRæmittendum eſt, quod Principes, qui
habent ſupremum, & merum imperium, poſſunt in ſuis dominijs Notarios
creare, *Bart. in l. Proconſul, num. 2. ff. de
Offic. Proconſ. Ruin. conſ. 69. num. 8. lib. 3.
vbi de communi, latè Gabr. commun. concluſ.
lib. 1. tit. de fid. Inſtrum. concluſ. 1. nu. 1.
Innoc. in cap. cum P. tabellio, nu. 3. & 4.
eod. tit. de fid. inſtrum.* vbi etiam obſeruat,
76 quod per conſuetudinem poteſt induci, vt
aliquis inferior Principe, poſſit facere Notarios, *Hoſt. in ſumm. eod. tit. §. quibus*
77 *inſtrumentis &c. in princ.* vbi addit, quod
quilibet intra ſuam iuriſdictionem poteſt
tabelliones creare, *vt ſenſit etiam Bart. loco
cit. Abb. in d. cap. cum P. n. 7. Boer. deciſ. 242.
nu. 2.* quamuis alij contrarium ſentiant, aſſerentes, quod ijs, qui ſunt ſubditi Eccleſiæ, vel Imperio, hoc non licet, niſi priuilegium habeant, *ità Bald. in rub. C. de fid.
inſtrum. in 1. col. quem refert Add. ad Abb.
in d. cap. cum P. litt. a. verſ. Quis poſſit &c.*
vbi, quod Notarius à Iudice creari non po-
78 teſt, licèt aliquem adhibere poſſit ad ſcribendum acta in defectu Notarij.

79 Ad quæſitum verò Reſp. quod Tabellio
vnius loci regulariter non poteſt extra illius territorium conficere inſtrumenta, ſi
priuilegium habuit ab inferiore à Principe,
*l. 2. cum ibi not. ff. de offic. Proconſ. Bart in
l. cunctos populos, nu. 34. & ſeq. C. de Sum.
Trinit. Specul. in tit. de Inſtrum. edit. §. reſtat, nu. 25. & ibi Add. litt. b. Hoſt. in tit.
de fid. inſtrum. §. quibus inſtrumentis, in
princ. Rot. deciſ. 5. aliàs 291. eod. tit. de fid.
inſtrum. in nou. Bellemer. deciſ. 21.*

80 Limita in Notario creato à Papa, vel ab
Imperatore, vel à Comitibus, qui id faciũt
Principis auctoritate: talis enim Notarius
conficere poteſt inſtrumenta etiam extra
territorium creantis, *Bart. vbi ſupra, nu. 3.
Specul. in tit. de Inſtrum. edit. nu. 25. Rot.
d. deciſ. 5. aliàs 291. de fid. inſtrum. Ruin.
conſ. 69. nu. 8. lib. 3. Bellemer. d. deciſ. 21.
latè Gabr. loco cit. d. concluſ. 1. nu. 5.* quam-
81 uis alij contrarium ſentiant, *vide Boer.
deciſ. 242. nu. 3. Ruin. conſ. 69. n. 8. lib. 3.*
vbi dicit, quod Notarius forenſis etiam
creatus à Papa, vel ab Imperatore, non
poteſt conficere inſtrumenta in loco, vbi
talis per ſtatutum illius loci prohibetur,
quia Princeps creando tabelliones, non
cenſetur in dubio velle derogare ſtatutis,
quæ præſumitur ignorare, *cap. 1. de Conſtit.
in 6.*

82 Limita 2. quod licèt talis Notarius non
poſſit conficere inſtrumenta extra territorium creantis, tamen inſtrumenta in territorio per ipſum confecta ſecundùm conſuetudinem illius loci, vbicunque etiam
extra territorium faciunt fidem, exemplo
83 emancipationis factæ coràm eo, qui habet
iuriſdictionem à lege municipali, quæ habetur rata vbicunque, *vt d. Bart. in l cunctos populos, nu. 36 C. de Sum. Trinit. &
in l. Proconſul, nu. 2. ff. de offic. Proconſ. Spec.
loco cit. nu. 25. Gabr. d. concluſ. 1. nu. 6. &
10. Burat. deciſ. 683. nu. 14.*

84 Limita 3. ſi accedat partium conſenſus,
videlicet ſi partes ſcirent, Notarium eſſe
alterius loci, & in eum conſentirent: quia
tunc tabellio vnius loci poteſt alibi inſtrumenta conficere, poteſtas enim Notarij eſt
prorogabilis, & ſolum agitur in tali caſu de
præiudicio ipſorum prorogantium, *Gabr.
loco ſupra cit. nu. 2. Spec. d. tit. de Inſtrum.
edit.*

*edit. §. reſtat, nu.*25. ſubdens, hoc proce-
85 dere, ſi fieret inſtrumentum de re volun-
taria, ſecus ſi de re, quæ iuriſdictionem
reſpicit contentioſam, vt de dilationibus,
& requiſitionibus teſtium, & huiuſmodi,
*& ità ſenſit Abb. in cap. ſicut, nu.*13. *Ne*
Cler. vel mon. & alij apud Boer. deciſ. 242.
nu. 1. *&* 2.

86 Limita 4. vt dicta concluſio procedat, ſi
Notarius exterùs prohibeatur ab eo, in cu-
ius iuriſdictione inſtrumenta conficit, alio-
quin poſſet vti perſona publica vbique in-
ſtrumenta conficere, modò ſit bonæ opi-
nionis & famæ, *ſecundùm Bald. conſ.* 210.
num. 1. *lib.* 5. *Boer. d. deciſ.* 242. *nu.* 4. *&*
alios apud Spec. loco cit. d. §. reſtat, nu. 25.
87 quemadmodum Presbyter in vno loco le-
gitimè ordinatus, poteſt vbique celebrare
ſaltem de eius licentia, ad quem declinat,
cap. tuæ, vbi DD. de Cler. peregr.

88 Limita 5. vt poſſit Notarius vnius loci
conficere inſtrumenta extra territorium
inter ſubditos eiuſdem loci, *ſecundùm*
Abb. in cap ſicut, nu. 14. *Nè Cler. vel Mon.*
Boer. d. deciſ. 242. *nu.* 2. *Gabr. d. tit. de*
fid. Inſtrum. concluſ. 1. *nu.*4.

89 Limita 6. in teſtamentis, & alijs diſpoſi-
tionibus ad pias cauſas, *vide Boer. d. deciſ.*
242. *num.* 4.

90 Limita 7. vt dicta concluſio procedat
parte opponente: ſecus ſi pars non oppo-
nat, quia tunc ſtatur inſtrumento celebrato
etiam à Notario extero, *Boer. d. deciſ.*242.
91 *nu.*4. *verſus fin.* vbi etiam dicit, quod Iu-
dex non debet requirere probationem no-
tariatus, litteræ, & ſigni, ſi pars non oppo-
nat.

92 Limita 8. niſi aliter obſeruet conſuetudo
loci: in hoc enim multum defertur conſue-
tudini regionis, *vt d. Spec. d. §. reſtat, nu.*
25. *in fin. Boer. d. deciſ.* 242. *num.* 1.

93 Quæres, an tabellio conſtitutus à laico,
poſſit ſuper Eccleſiaſticis conficere inſtru-
menta? Reſp. quod nonnulli negant, prop-
ter defectum poteſtatis, niſi inſtrumentum
fuerit confectum à tabellione clerico, quia
in hoc caſu illud valeret etiam in tempo-
ralibus, *vide Spec. tit. de Inſtrum. edit. §. re-*
*ſtat, nu.*28. *Boer. d. deciſ.*242. *num.* 4. *in fin.*
Gabr. d. tit. de fid. Inſtrum concluſ. 1. *num.* 7.
& ſeq.

Sed contrariũ videtur verius, tũ quia No-
tarius cõficit inſtrumẽta de conſẽſu partiũ,
quo caſu iuriſdictio volũtaria poteſt de cõ-
ſenſu partiũ prorogari etiã extra territo-
riũ: tũ quia conficere inſtrumenta non eſt
poteſtatis, ſeu iuriſdictionis, ſed officij, ſeu
facultatis, & authoritatis: & quatenus eſſet
iuriſdictionis, eſt iuriſdictionis voluntariæ,
quæ poteſt exerceri in non ſubditum con-
ſentientem; tum quia iſtud eſt officium ſę-
culare, & non clericale, ergo recurrendum
eſt ad ipſos laicos, ſicut ad perſonas pu-
blicas: tum etiam quia Notarius exercet
nudum miniſterium, quod laicis non pro-
hibetur, etiam in ſpiritualibus, *vt poſt Pe.*
de Anch. reſoluit Abb. in cap. ſicut, nu. 12.
& 13. *Ne Cler. vel monach & ità de con-*
ſuetudine ſeruari teſtatur Gabr. loco cit. n. 9.

94 Notandum eſt autem, quod licèt Cleri-
ci, ſi habeant ſufficientia beneficia, non
poſſint exercere tabellionatus officium
etiam in Curia Eccleſiaſtica (excepta cauſa
hæreſis) cum tale officium ſit quoddam
genus negotiationis, *cap. vt officium, §. ad*
conſcribendas, de Hæret. in 6. *cap. ſicut, cum*
ibi not. per DD. Ne Cler. vel monach. tamen
95 ſi conficiant inſtrumentum, antequam eis
interdicatur officium, tale inſtrumentum
valet; idemque dicendum, ſi Clerico fuit
quidem interdictum, ſed non palam; ſecus
ſi palam, ſeu publicè, quia tunc inſtrumen-
tum non valebit, *latè Abb. in d. cap. ſicut,*
nu. 6. *& ſeq.* vbi dicit, quod geſta ratione
publici officij poſt interdictum Superioris
non tenent.

SVMMARIVM.

96 *Locus celebrati contractus, vel teſtamenti attenditur, quando quæritur, de qua moneta, vel menſura contrahentes ſenſerint: limitatur nu.* 104. *& ſeq.*

97 *Verba intelligenda ſunt ſecundum communẽ vſum loquẽdi, qui viget in loco, vbi illa proferuntur: limitatur n.* 104. *& ſeq.*

98 *Attenditur valor monetæ, & menſura loci, vbi partes contraxerunt, non autem loci, in quo res ſita eſt, vel in quem deſtinata fuit ſolutio.*

99 *Locus celebrati contractus attenditur in ijs, quæ reſpiciunt litis deciſionem.*

100 *Valor, & æſtimatio conſideratur iuxta locum, vbi gratia facta eſt, non autem iuxta locum, vbi ſitum eſt beneficium.*

101 *Si dubium oriatur circa celebrationem contractus, iudicandum eſt, contractum celebratum eſſe iuxtà conſuetudinem Regionis.*

102 *Exteri tenentur ſeruare ſtatuta eius loci, in quo contrahunt, etiamſi alibi conueniantur.*

Fideiuſſio de euictione reſpicit deciſionem cauſæ, ibidem.

103 *Si quis Romæ promiſit alteri ſoluere aureos centum in Ciuitate Neapolis, promiſſio huiuſmodi intelligitur de aureo Romano.*

104 *Quando attendatur locus ſolutionis faciendæ.*

105 *Legatum pecuniæ ſactum Mutinæ, quam teſtator iuſſit deponi in Vrbe, ſolui debet in moneta Romana.*

106 *Teſtator Peruſinus, ſi alibi teſtamentum condiderit, & legauerit filiæ v.g. 500. florenos, intelligitur reliquiſſe ex moneta Peruſina.*

107 *Quando reus dicatur in mora conſtitutus per lapſum diei.*

108 *Quomodo probetur pretium rerum venalium.*

Valor, & pretia rerum ex tempore, & locorum diuerſitate variantur, ibidem.

In his, quæ non veniunt ex natura contractus, ſed præter naturam ex aliqua mora, vel negligentia, attenditur ſtatutum loci, vbi ſolutio fieri debet, ibidem.

Quæſtio VI.

Quinam locus attendi debeat, quando quæritur, de qua moneta, vel menſura contrahentes ſenſerint.

96 RESp. quod regulariter attenditur lo-
cus celebrati contractus, vel teſta-
menti, & per conſequens eiuſdem loci
97 ſtatuta: verba enim intelligenda ſunt ſe-
cundùm communem vſum loquendi, qui
viget in loco, vbi illa proferuntur, *Bart. in
l. cunctos populos, nu. 16. C de Sum. Trin.
& in l. contraxiſſe ff. de Action. & oblig.
Papien. in form. libell. in cauſ. vendi. ver.
perticarum centum &c. Alex. conſ. 21. n. 3.
verſ. aut nos dicimus, lib. 2.* vnde attendi-
98 tur valor monetæ, & menſura loci, in
quo partes contraxerunt, non autem loci,
vbi res ſita eſt, vel in quem ſolutio fuit de-
ſtinata, *Grattan. diſcept. for. cap. 11. nu. 1.
& ſeq. latè Rolan. conſ. 100. per tot. lib. 3.*
vbi etiam obſeruat, quod quando agitur
de menſuratione, tractatur etiam de exe-
cutione contractus, & per conſequens de
99 his, quæ reſpiciunt litis deciſionem: quo
caſu ſeruari debent ſtatuta, vel conſuetu-
dines loci contractus, *Oſaſc. dec. 114. n. 3.
Surd. dec. 197. nu. 1. & dec. 227. num. 1.
100 & ſeq.* vbi, quod valor, & æſtimatio
conſideratur iuxta locum, vbi gratia facta
eſt, non autem iuxta locum, vbi ſitum eſt
beneficium, *vide Mantic. de Coniectur.
vltim. volunt. lib. 6. tit. 8. num. 9. & ſeq.
Gabr. commun. concluſ. lib. 6. tit. de conſuet.
concluſ. 1. Mareſcott. var. lib. 1. cap. 94.
nu. 2. & ſeq. Bonacin. in tract. de Matr. n.
101 q. 2. pun. 7. nu. 5.* vbi dicit, quod ſi du-
bium aliquod oriatur circa celebrationē
contractus, iudicandum eſt, contractum
celebratum eſſe iuxta conſuetudinem re-
gionis.

102 Hinc infertur quod ſi Senis vigeat ſta-
tutum, vel conſuetudo, quod venditor te-
neatur præſtare emptori fideiuſſionem de
euictione, & florentinus, dum Senis mora-
batur, vendidit Senenſi prædium ſitum in
territorio florentino, tenetur talis floren-
tinus præſtare fideiuſſionem Senenſi, cum
quo contraxit, ſiue conueniatur Senis, ſiue
Florentiæ quia iſta fideiuſſio reſpicit deci-
ſionem cauſæ, *vt inquit Rolan. d. conſ. 100.
nu. 13. verſ. & ideò infert Caccialup. &c.
vol. 3.*

103 Infertur 2. quod ſi quis Romæ alicui
ſoluere promiſit aureos centum in Ciuitate
Neapolis, ſeu alibi, promiſſio huiuſmodi
cenſetur de aureo Romano, vbi celebratus
fuit contractus, *vt tradunt DD. communi-
ter in l. ſemper in ſtipulationibus, ff de
Reg. Iur. Surd. dec. 227. nu. 13. Gratian.
diſcept. for. cap. 565. nu. 12.* quamuis enim
contraxiſſe quis cenſeatur in loco, in quem
ſolutio deſtinata eſt, *vt in d. l. contraxiſſe,
ff. de Act. & oblig.* id tamē procedit quoad
hoc, vt qui promiſit, in eo loco conueniri
poſſit, ſi ibi reperiatur, non tamen quoad
hoc, vt verba contractus ſint interpretan-
da ſecundùm conſuetudinem loci, ad quem
eſt deſtinata ſolutio, *Rolan. d. conſ. 100.
nu. 13. Afflict. dec. 363. nu. 5. latè Cancer.
var. lib. 2. cap. 6. nu. 157. & ſeq.*

104 Limitatur tamen ſupradicta cōcluſio,
vbi adſunt coniecturæ in contrarium: tunc
enim attenditur locus ſolutionis faciendæ,
*l. vinum, 22. in fin. ff. ſi cert. pet. Alex.
conſ. 19. nu. 16. lib. 6. Gratian. loco cit. d.
105 cap. 565. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod
legatum pecuniæ factum Mutinæ, quam
teſtator iuſſit deponi in Vrbe, ſolui debet
non in moneta Mutinenſi, ſed in moneta
Romana, *Menoch. lib. 4. præſumpt. 106.
106 nu. 4.* vbi dicit, quod teſtator Peruſi-
nus, qui Anconæ fecerat teſtamentum, &
legauerat filiæ 500. florenos, intelligitur
reliquiſſe ex moneta Peruſina, non autem
ex Anconitana, quia teſtator erat origina-
rius Peruſiæ, & ibi magis conuerſatus fue-
rat, *Corn. conſ. 244. num. 19. in fin. verſ.
concurrit etiam &c. lib. 2. quicquid dicat.
Cancer. loco cit.*

107 Notandum eſt etiam, quod ad hoc vt
reus dicatur in mora conſtitutus per lapſū
diei, vltra interpellationem actor probare
debet, quod die deſtinatæ ſolutionis fue-
rit in loco illo paratus recipere ſolutionē,
latè Afflict. deciſ. 316. num. 2. & ſeq vbi
108 etiam obſeruat, quod pretium rerum
venalium probari debet per teſtes aſſeren-
tes,

tes, quod tanti res valuit in loco deſtinatæ ſolutionis in foro publico tali tempore ante, & poſt, *vide Maſcard. de Probat. concluſ. 656. per tot.* vbi dicit, quod valor, & pretia rerum ex tempore, & locorum diuerſitate variantur.

Notandum 2. quod in his, quę non veniunt ex natura contractus, ſed præter naturam ex aliqua mora, vel negligentia, debet attendi ſtatutum loci, vbi ſolutio fieri debet, *vt poſt Bart. in d. l. cunctos populis, num. 18. obſeruat Cancer. d. lib. 2. cap. 6. num. 159. in fin.*

SVMMARIVM.

109 *Inſtitor quis dicatur, & in quo differat à Procuratore, & ab exercitore, & nu. 111.*

110 *Quæ in iure dicuntur de Inſtitoribus, trahuntur ad eos, quos hodiè vocamus factores, & ad omnes adminiſtratores.*

111 *Inſtitoria actio datur contra Dominum, qui aliquē vniuerſali negotiationi præponit.*

112 *Inſtitor, ſi contrahat in rem, quæ ei nominatim eſt permiſſa, ſemper obligat Dominum, declaratur nu. 126.*

113 *Quid ſi Inſtitor contrahat in rem, quæ tacitè eſt ſibi commiſſa, & num. 143. & ſeq.*

114 *Forma præpoſitionis ſeruanda eſt, etiam contra contrahentes illam ignorantes.*

115 *Dicitur quis tacitè præpoſitus, ſi publicè ſe gerat pro Inſtitore, Domino ſciente, & conſentiente, & pro tali publicè habeatur, & nu. 117.*

Ad hunc effectum requiritur ſcientia vera, quæ formiter, & verè probanda eſt, ibidem.

116 *Scientia eorum, quæ ab alijs geruntur, non præſumitur.*

117 *Quando Dominus tacitè conſentire cenſeatur, & quando obligetur exercitoria, vel de peculio.*

An hæres præponentis, vel ſucceſſor in negotio, qui eodem vtitur inſtitore, in ſolidum teneatur, ibid.

118 *Procurator, qui habet liberam, ſeu generalem adminiſtrationem omnium bonorum Domini, poteſt Dominum obligare.*

An talis procurator poſſit conſtituere inſtitorem, ibid.

119 *Actio inſtitoria, & neg. geſt. quando detur.*

120 *Pater, & Dominus regulariter non tenentur pro filio, vel ſeruo reſpectiuè, niſi filius, & ſeruus habeant mandatum expreſſum, vel tacitum; limitatur n. 127.*

Valet argumentum de ſeruo ad filium, ibidem.

121 *Quid ſi filius tutelam ſuſcipiat de conſenſu Patris.*

122 *Quando pater teneatur actione quod iuſſu, & quando tributoria, vel de peculio.*

123 *Caſus ſpeciales, quibus inductum fuit, vt pater teneatur pro filio, non ſunt extendendi ad alios caſus.*

124 *Pater tenetur pro filio, qui eſt in poteſtate, ſi aſſumatur ad aliquem Magiſtratum.*

125 *Si inſtitor contrahat in aliam cauſam, vel vltra limites, Præponens non tenetur inſtitoria.*

126 *Vt inſtitor obliget præponentem, requiritur, vt faciat id, quod ſibi commiſſum eſt, & vt expendat nomen ſui præponentis, non ſuum.*

127 *Pater ex facto filij non tenetur, ſi filius nomine proprio, non autem nomine Patris præponentis negocium exerceat.*

128 *Vnus ſocius non poteſt extra comprehenſa in ſocietate, alium obligare, & n. 133.*

129 *Diſpoſitio reſtricta ad certum locum, in illo expediri debet.*

Item diſpoſitio reſtricta ad certas merces, in alijs expediri non poteſt.

130 *Mandatum limitatum quando extendatur ad alia.*

131 *Ei, qui dicit, aliquem fuiſſe, vel eſſe inſtitorem, vel ſocium, incumbit onus probandi.*

132 *An, & quando in cambio, vel mutuo accepto per inſtitorem, Dominus teneatur.*

133 *Socius non poteſt alios ſocios obligare, niſi pro ea quantitate, quam expoſuerunt in ſocietate, & non vltra: limitatur nu. 134.*

134 *Quando quis à pluribus fuit alicui negotio expreſsè præpoſitus, tunc quilibet in ſolidum tenetur.*

135 *Mandatores, vel fideiuſſores, licèt in ſolidum teneantur, habent tamen beneficium diuiſionis, ſi omnes ſint ſoluendo.*

136 *Si plures ſimul exerceant, quilibet tenetur pro rata.*

137 *Plures ſocij vnius negotiationis moram trahentes in diuerſis locis, ad inuicem cenſentur præpoſiti.*

138 *An tales ſocij In ſolidum teneantur.*

139 *Mandatum regulariter non præſumitur, niſi quoad res venales tantùm.*

140 *In ſocietate incidenti vnus ex ſocijs non obligat alium.*

141 *Si duo fratres, vel alij habeant bona, vel hæreditatem communem, & vnus contrahat debitum, ille tantùm tenetur: limitatur nu. ſeq.*

Quid

142 *Quid ſi probetur, quod occaſione communis vtilitatis debitum contraxerit.*

143 *Inſtitor tacitè in re communi non conſtituitur, ſed tantùm expreſſè.*

144 *Si ſunt plures ſocij, vnus non poteſt præponere tacitè, niſi parti ſuæ, non autem alienæ.*

145 *Socij, qui ab alijs procuratores conſtituuntur, cenſentur reuocati ſtatim ac decoxerunt.*

146 *An & quando Dominus teneatur de dolo, & culpa Inſtitoris delinquentis in officio.*

Quæſtio VII.

An, & quando ex facto inſtitoris teneatur Dominus, ſeu is, qui eum præpoſuit.

109 PRæmittendum eſt, quod inſtitor dicitur is, qui vniuerſali negotiationi
præponitur, etiam certo loco nō deſignato: in hoc enim differt à Procuratore, &
ab exercitore, qui particulari negotio præficiuntur, *l. inſtitor, 3. & l. inſtitor, 18.
ff. de Inſtit. act. l. 1. §. ſi is qui nauem, ff. de exercit. act. Pariſ. conſ 93. lib. 1. Alex.
conſ. 44. num. 4. lib. 2. Mandell. conſ.* 104.
110 *num. 5. & ſeq.* vbi dicit, quod ea, quæ dicuntur in iure de Inſtitoribus, trahuntur ad eos, quos hodiernis temporibus vocamus factores, & generaliter ad omnes adminiſtratores, *Ferentill. ad Buratt. deciſ. 239. litt. A. Afflict. dec.* 308. *num. 6.*
111 hæc enim actio inſtitoria dabatur contra Dominum tantùm ſeruos præponentem: ſed poſtea ex identitate rationis data fuit, etiamſi liberum hominem quis præpoſuerit, *latè Bellon. dec.* 14. *num. 1.
35 69. cum ſeq. & n.* 107. 114. *& ſeq.* vbi tamē conſtituit differentiā inter inſtitorē, & adminiſtratorem, quia adminiſtrator eſt nomen generale, quod ſignificat quemlibet rem quamcumque agentem, & ſic latiùs ſe habet, quàm inſtitor; & ideò nō rectè infertur, eſt adminiſtrator, ergo eſt inſtitor: quia non conuertuntur, ſed ſtant ſicut genus, & ſpecies; vnde omnis inſtitor eſt etiam adminiſtrator, ſed non omnis adminiſtrator eſt inſtitor; præterea inſtitor non ſtat per ſe, ſed ſupponit præponentem: adminiſtrator verò poteſt per ſe ſtare, vt cum rem ſuam gerit, nec ab alio dependet, *vide gloſ. in l. mancipia, in verſ. exigatur, C. de ſeru. fugit. Ang. conſ.* 288. *Dec. conſ.* 265.
112 His præmiſſis dico, quod inſtitores, ſi contrahant in rem, quæ eis nominatim eſt permiſſa, ſemper obligant Dominos; nec attenditur, an ſit conuerſum in rem, vel
113 non; ſi autem contrahant in rem, quæ tacitè eſt ſibi commiſſa, ſi id, quod accipiunt, vel in quo contrahunt, vertitur in rem Domini, idem eſt; ſed ſi non vertitur in rem Domini, tunc recurrendum eſt ad textum *in l. fin. ff. de exercit.* vbi exigitur ſcientia creditoris contrahentis in eam cauſam, quæ tacitè eſt inſtitori permiſſa: non enim ſufficeret ſola aſſertio inſtitoris, *latè Pariſ. d. conſ. 93. nu. 52. & ſeq.* vbi
114 dicit, conditionem, & formam præpoſitionis eſſe attendendam, qualis ſit, nam illa ſeruanda eſt etiam contra contrahentes illam ignorantes, *Alex. conſ. 44. nu. 4. lib. 2. Afflict. dec. 82. nu. 3. & ſeq. Bellon. d. dec. 14. nu. 1. & ſeq. & præcipuè nu. 33.*
115 41. 84. *& ſeq. & nu. 94.* vbi obſeruat, quod dicitur quis tacitè præpoſitus, ſi publicè ſe gerat pro inſtitore, Domino ſciēte, & patiente, ſeu conſentiente, & pro tali publicè habeatur, ſubdens *nu. 73. cum ſeq.* quod ſcientia in hac materia dicitur notitia rei cum cognitione qualitatum, & circumſtantiarum: nec ſufficeret ad hunc effectum ſcientia ficta, vel præſumpta, ſed requiritur ſcientia vera, quæ formiter, & plenè probanda eſt, cum regulariter non
116 præſumatur ſcientia eorum, quæ ab alijs geruntur, *vide Aret. in §. ſi igitur, nu.* 5.
117 *Inſt. Quod cum eo &c.* vbi dicit, quod Dominus tacitè conſentire cenſetur, ſi ſciuit, & aliquid fecit, ex quo colligatur eius conſenſus, puta ſi accipiebat merces, quas ſeruus ad eius domum deferebat, quo caſu Dominus tenetur in ſolidum: ſecus ſi ſciuit, & paſſus eſt, non tamen aliquid fecit, ex quo apparere poſſit de conſenſu: quia tunc Dominus non obligatur exercitoria, cum iſta dicatur nuda ſcientia, ſed obligatur de peculio, *iuxta textum in l. 1. §. ſi is, qui, verſ. ſed ſi ſciente, ff. de exercit. act. & latè proſequitur Bellon. d. deciſ. 14. nu. 74. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod quis ex ſola ſcientia, & patientia non tenetur, niſi talis ſcientia reſultet ex actibus geſtis, qui aliter ſe habere, aut intelligi non poſſint, ſed inducant de neceſſitate talem conſenſum, qui requiritur ad eum actum inducendum, de quo quæritur, *Pariſ. d. conſ. 93. nu. 1. & ſeq. lib. 1.*

Addit *Bellon. d. dec. 14. nu. 26.* quod etiam hæres præponentis, vel ſucceſſor in negotio, qui eodem vtitur inſtitore, in ſolidum tenetur.

118 Dico 2. quod Procurator, qui habet liberam, ſeu generalem adminiſtrationem omnium bonorum Domini, poteſt Dominum

-num obligare; poteſt etiam conſtituere inſtitorem, ex cuius contractu obligatur tam ipſe procurator generalis, qui eum inſtituit, quàm Dominus, *vt d. Innoc. in cap. quod quibuſdam, num. 2. & ſeq. de fideiuſſ.*

119 Dico 3. quod inſtitoria non datur, niſi quando aliquis eſt inſtitor, vel procurator ad negociandum pro vtilitate, & quæſtu Domini; ſecus quando quis inſtituitur ad colligendos fructus, vel ad agrorum culturam; tunc enim nulla interuenit negociatio quæſtuaria, & ideò non datur inſtit. licèt poſſit aliquando dari neg. geſt. *vide Innoc. in d. cap. quod quibuſdam, num. 3. de fideiuſſ.*

120 Dico 4. quod pater inducens filium ad aliquam negotiationem exercendam, tenetur in ſolidum in fauorem contrahentium cum filio; quia ſicut ſeruus contrahens voluntate Domini, in ſolidum eius Dominum obligat ad fauorem contrahentium cum ipſo, ità etiam erit in Patre, ſi filius, eius voluntate contraxit, cum in pluribus valeat argumentum de ſeruo ad filium, *vt latè probat Pariſ. d. conſ. 93. n. 5. & ſeq. Afflict. dec. 308. nu. 5. & ſeq.* vbi dicit, quod pater regulariter non tenetur pro filio, niſi filius habeat mandatum expreſſum, vel tacitum à Patre; præſumitur verò mandatum, ſi ſciente, & patiente Patre filius emebat, & vendebat, poſſeſſiones locabat, & alia faciebat, quæ conſueuerunt facere factores generales, ſeu inſtitores, *latè Vrſill. ad Afflict. d. dec. 308. n. 2.*

121 *& ſeq.* vbi etiam dicit, quod ſi Pater conſentit filio tutori datiuo, tenetur in ſolidum.

122 Dico 5. quod pater poteſt etiam obligari per titulum, quod iuſſu, qui propriè cadit circa perſonas ſubiectas: quo caſu concurrere deberr hæc requiſita, 1. quod pater iubeat tamquam pater, & iubendo ſe obliget. 2. quod pater iuſſum dederit in aliquo negotio particulari. 3. quod ſciat ſpeciem contractus, 4. quod de tali iuſſu præcisè conſtet: non enim inducitur per ſimplicem conſenſum, *Pariſ. d. conſ. 93. nu. 34. & ſeq.* ſubdens, quod quando filius præponitur generali negociationi, pater tenetur tributoria, vel de peculio, non autem actione, quod iuſſu: quia hæc ſolum procedit, quando datur in particulari, & ſpeciali negotio, *vide Aret. in §. actiones autem, nu. 3. & ſeq. Inſt. de action.*

123 Obſerua tamen, quod caſus illi ſpeciales, quibus inductum fuit ſecundùm ſubiectam materiam, vt pater teneatur pro filio, non ſunt trahendi, ſeu extendendi ad alios caſus, *Pariſ. d. conſ. 93. nu. 21.*

124 Obſerua 2. quod, quando filius, qui eſt in poteſtate, aſſumitur ad aliquem Magiſtratum, tunc fauore Reip. & in honorem filij pater videtur fideiubere, *Afflict. dec. 308. nu. 1. Pariſ. vbi ſupra nu. 41.*

125 Obſerua 3. quod ſi inſtitor contrahit in aliam cauſam, quàm ei commiſſum ſit, tunc præponens non tenetur inſtitoria; & ideò contrahentes debent eſſe curioſi, & videre formam præpoſitionis, maximè quando plures ſunt conſtituti; nam ſi in aliam cauſam contraherent, vel vltra limites datos, non excuſarentur propter ignorantiam, nec ſibi obligarent eo caſu præponentem, *Afflict dec. 82. nu. 3. Bellon. dec. 14. num. 35. 87. 89. 126. & 131.* vbi

126 dicit, quod vt inſtitor obliget præponentem, vltra prædicta requiritur, vt faciat id, quod ſibi commiſſum eſt, & vt expendat nomen ſui præponentis, non ſuum;

127 quemadmodum nec pater ex facto filij tenetur, ſi filius nomine proprio, non autem nomine patris præponentis, negociū exerceat, *Cacheran. dec. 150. nu. 9. Pariſ. d. conſ. 93. nu. 28. 50. 52. & ſeq.* vbi etiam

128 dicit, quod vnus ſocius non poteſt extra comprehenſa in ſocietate, alium obligare, nec vnus tenetur ex facto alterius, niſi illud fuerit demandatum à conſocijs, *Natt. conſ. 567. nu. 3. & 6. Ancbar. conſ. 332.*

129 *nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod diſpoſitio reſtricta ad certum locum, in illo expediri debet: ſimiliter ſi ad certas merces, in alijs expediri non poteſt, quia in vna habuit mandatum, *Vrſill. ad Afflict. dec. 308.*

130 *nu. 4.* vbi ſubijcit, quod ſi quis habet à me mandatum limitatum, ſi tamen me ſciente, & patiente porrigit manus vltra fines mandati, videor prorogare poteſtatem.

131 Obſerua 4. quod ei, qui dicit aliquem fuiſſe, vel eſſe inſtitorem, vel ſocium, incumbit onus probandi; non enim præſumitur quis inſtitor, aut ſocius, niſi probetur, *Anchar. conſ. 332. n. 6. Bellon. d. deciſ. 14. num. 36.*

132 Obſerua 5. quod in cambio, vel mutuo accepto per inſtitorem Dominus regulariter non tenetur, niſi inſtitor ſpecificè fuerit ad hunc effectum præpoſitus, vel concurrant infraſcripta requiſita, videlicet quod inſtitor tempore mutui dixerit, ſe recipere pecuniam mutuò pro vtilitate, vel neceſſitate negotij, vel ſaltem explicauerit cauſam, quæ hoc indicet: quia in dubio cenſetur contraxiſſe nomine proprio. 2. quod tunc pro negotio opportunum erat accipere pecuniā mutuò. 3. quod creditor tunc ſciret neceſſitatem, ſeu opportunitatem recipiendi pecuniam mutuò

pro

pro ipſo negotio. 4. quod recipiens ſit verè inſtitor, & quod creditor id ſciat, ità vt alterutrum non ſufficiat, vt ſic appareat, quod creditor habuit animum obligandi ipſum inſtituentem. 5. quod inſtituens, ſeu præponens ratificauerit, aut in eius vtilitatem appareat, mutuum eſſe verſum. 6. quod creditor non dederit mutuò maiorem quantitatem, quàm eſſet neceſſe: alioquin non haberet regreſſum niſi vſque ad quantitatem neceſſariam. 7. quod mutuum factum fuerit in loco, in quo poſſit adimpleri cauſa, propter quam factum eſt mutuũ: quæ quidem requiſita ità probanda ſunt à creditore, vt non ſufficiat ipſius iuramentum, *Alex. conſ. 44. num. 6. lib. 2. & conſ. 217. nu. 14. vol. 7. Natt. conſ. 567. num. 6. Pariſ. conſ. 94. num. 36. par. 1. Capic. deciſ. 180. nu. 4. Bellon. d. deciſ. 14. n. 88. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ſi conſideretur mutuum tanquam deſeruiens merci exercendæ, tunc licebit capere quatenus ex neceſſaria conſequentia mercis exercitatio illud exigit; vnde ſi quis aliquem præponit emendis pannis, ſi non tradit pecuniam, cenſetur præpoſuiſſe ad accipiendam pecuniam mutuò pro illa re emẽda, *l. cuicunque, § ſed et ſi pecuniam, & l. habebat. ff. de Inſtit. Innoc. in cap. quibuſdam, de fideiuſ.* vbi dicit, quod Inſtitor, vel procurator negociationis in tali caſu Dominum obligat inſtitoria, *vide Alex. conſ. 217. nu. 13. lib. 7.* Natt. *conſ. 567. nu. 3. Bellon. loco cit. num. 94. & ſeq. & nu. 123.*

133 Obſerua 6. quod ſocius contrahens etiã nomine ſocietatis, & pro negotio, ſeu in cauſam ſibi demandatam, non poteſt alios ſocios obligare, niſi pro ea quantitate, quã expoſuerunt in ſocietate, & non vltra, *Caccher. deciſ. 150. num. 8.* vbi dicit, quod ſocij, & eorum hæredes non tenentur in ſolidum pro toto debito, ſed vſque ad ſummam ſortis poſitæ in ſocietate, & non in alijs bonis: quia qui contrahunt nomine ſocietatis, inueſtigare debent de qualitate, & quantitate ſocietatis eorum, cum quibus contrahunt, aliàs eis imputandum eſt, *Anchar. conſ. 312. num. 1. & ſeq. Afflict. deciſ. 82. nu. 3. & ibi Vrſill. nu. 1. Bellon. d. deciſ. 14. num. 132.* ſecus eſſet, quando
134 quis à pluribus fuit alicui negotio expreſsè præpoſitus, ſeu quando plures exercent mercaturam miniſterio vnius: tunc enim quilibet inſolidum tenetur, quia conſenſus mutuus plurium facit, vt quiſque inſolidum obligetur: quo caſu non refert, quam quiſque portionem habeat, quia poterit ab alijs repetere quod ſoluit, *Oſaſc. dec. 150. num. 7. Capic. deciſ. 180. num. 1.*
135 *& ſeq.* ſubdens, quod licèt plures mandatores in ſolidum teneantur ipſo iure, tamen habent beneficium diuiſionis, ſi omnes ſunt ſoluendo, ſicut dicimus in fideiuſſoribus, *per tex. in l. inter fideiuſſores, & l. inter eos, ff. de fideiuſſ.* latè *Bellon. d. deciſ. 14. nu. 20. & ſeq. & nu. 125. cum ſeq.*

136 Si verò plures ſimul negotium exerceant, tunc quilibet tenetur pro rata, *l. 1. §. fin. vbi Bart. ff. de exercit. Oſaſc. dicta deciſ. 150. nu. 6. Natt. conſ. 567. nu. 1. Pariſ. d. conſ. 93. nu. 1. & ſeq. par. 1.* ſecus ſi
137 eſſent plures ſocij vnius negotiationis, & moram traherent in diuerſis locis: hoc
138 enim caſu ad inuicẽ cenſentur præpoſiti, & quilibet ipſorum in ſolidum tenetur ex contractu alterius, *vide Bellon. loco cit. nu. 6. & ſeq.*

139 Obſerua 7 quod mandatum regulariter non præſumitur, niſi quo ad res venales tantùm, & non circa alia; & ità intelligi debet mandatum in ſocietate conuentionali, *Bellon. d. deciſ. 14. nu. 67.* vbi etiam
140 dicit, quod in ſocietate incidenti vnus ex ſocijs non obligat alium. *Natt. conſ. 567.*
141 *nu. 5.* vbi, quod ſi duo fratres, vel alij habeant bona, vel hæreditatem communem, & vnus contrahat debitum, ille tantùm debet ſoluere abſque grauamine alte-
142 rius: non enim ſufficit, contractum eſſe manente ſocietate, ſed neceſſe eſſet probare, quod occaſione communis vtilitatis contraxerit, *per tex. in l. non debet alteri, ff. de reg. Iur. & in l. iure ſocietatis, ff. Prò ſoc.*
143 Obſerua 8. quod inſtitor tacitè in re communi non conſtituitur, ſed tantùm ex. preſsè: quia ſi ſunt plures ſocij, vnus non
144 poteſt præponere tacitè, niſi parti ſuæ, non autem alienæ, *Bellon. d. deciſ. 14. n. 65.*
145 *& 66.* vbi addit, quod ſocij, qui ab alijs procuratores conſtituuntur, ſtatim, ac decoxerunt, cenſentur reuocati.

146 Obſerua 9. quod Dominus tenetur etiam de dolo, & culpa Inſtitoris delinquentis in officio, vel exercitio ſibi commiſſo, quia poteſt Domino imputari, eo quod bonam familiam non elegerit; hoc tamen procedit, ſi Dominus ſciuit, delictum fieri à familia, illudque potuit prohibere, & non prohibuit; ſecus ſi neſciuit, vel illud prohibere non potuit, præſertim ſi nihil ad eum peruenit, *Afflict. d. deciſ. 82. num. 3. & ſeq. Bellon. d. deciſ. 14. num. 1. & ſeq.*

S V M M A R I V M.

147 *Vt obligatio ad intereſſe quanti plurimi locum habeat, quæ requirantur, & nu. ſeq. vſque ad fin.*
148 *Quando teſtes reddere debeant rationem*

dicti ſui etiam non interrogati.

149 *Quando in obligatione, & interpellatione exprimi debeat dies, & locus ſolutionis.*

150 *Si quis conſtituatur in mora per procuratorem, conſtare debet in actis de legitimo mandato.*

151 *Coniunctus pro coniuncto interpellans, non conſtituit debitorem in mora.*

152 *Non dicitur in mora qui poteſt ſe aliqua exceptione tueri, quominus ſoluat.*

153 *Intereſſe non debetur, quando eodem modo res fuiſſet in manibus creditoris peritura.*

154 *Quomodo probetur pretium commune.*

155 *Per petitionem partis indebitæ excuſatur debitor à mora: limitatur ibidem.*

156 *Debitor tenetur ſoluere canonem pro re emphiteotica in eo loco, vbi res eſt.*

157 *Tutor non mittens frumentum, vel alias merces pupilli ad alium locum, vbi cariùs venditur, non tenetur de iſto lucro, ſiue intereſſe.*

Quæſtio VIII.

Quando locum habeat obligatio ad intereſſe quantiplurimi.

147 RESP. quod ad hunc effectum multa
rrquiruntnr: primò enim teſtes red-
148 dere debent rationem dicti ſui etiam nõ
interrogati, *Bart. in tract. de Teſt. in ver. teſtis dicit aliquem &c. nu. 5. Bald. in l. 3. in fin. C. de Iur. dom. impetr. Rolan. conſ. 35. nu. 14. lib. 1.*

149 Secundò requiritur, quod in obligatione, & interpellatione ſit expreſſus dies, & locus ſolutionis, *l. aut qui aliter, §. 1. ff. Quod vi, aut clam &c. Bart. in l. cum filius, §. fin. ff. de verb. oblig. Alex. conſ. 33. nu. 9. lib. 6. Afflict. dec. 316. nu. 4. in fin. Card. Seraphin. dec. 1252. nu. 1.*

150 Tertiò, ſi quis conſtituatur in mora per
procuratorem, conſtare deber de legitimo
mandato, quod deber oſtendi, quia in ex-
traiudicialibus non tenetur reus de illo
excipere, *Afflict. dec. 316. nu. 3. Gratian.
diſcept. for. cap. 42. num. 21. & ſeq. Surd.*
151 *dec. 215. nu. 1.* vbi etiam dicit, quod con-
iunctus pro coniuncto interpellans, non
conſtituit debitorem in mora.

152 Quartò debitum debet eſſe liquidum; nam ſi rationes eſſent intricatæ, ceſſat ratio quantiplurimi, quia non dicitur in mora qui poteſt ſe aliqua exceptione tueri, quominus ſoluat, *l. ſi quis ſolutioni, ff. de Vſur. Menoch. de Arb. Iud. caſ. 220. nu. 46. Card. Seraphin. d. deciſ. 1252. nu. 1. in fin.* ſubdens *nu. 2.* quod valor quantiplurimi in frumento, & ſimilibus, quæ vltra triennium non durant, non creſcit perpetuò à die moræ, ſed reſtringitur ad triennium,
153 *Surd. dec 81. per tot.* vbi dicit, quod in-
tereſſe non debetur, quando eodem modo
res fuiſſet in manibus creditoris peritura,
Gratian. d. cap. 42. nu. 23. & ſeq. vbi, quod
iuſta dicitur exceptio, quando debitum
non eſt liquidum, etiamſi proueniat ex
inſtrumento habente executionem para-
tam.

154 Quintò probari debet pretium verum commune, & ad hunc effectum debet conſtare, quod tali tempore, ante, & poſt in foro publico res tanti communiter valuit, ſeu vendebatur in loco deſtinatæ ſolutionis: nihil enim refert, ſi in alio loco cariùs venderetur, *Afflict. dec. 316. nu. 7. & ſeq.* nec ſufficeret probare, quod à ſingulis tanti res vendebatur, *Bart. in l. pretia rerum, §. nonnullam, ff. Ad l. falc. & in l. ſeptem, C. de erogat. milit. ann. lib. 12.* vbi dicit, quod ſi res pluris, vel minoris extra forum vendita fuerit, non debemus illum locum inſpicere, ſed æſtimatio ſemper conſideranda eſt ſecundùm locum publici fori, *Afflict. d. dec. 316. nu. 5. & ſeq.* quod intelligendum eſt de pretio rerum venalium, *vt ſupra diximus, n. 108.*

155 Sextò requiritur, quod fuerit petitum verum, & integrum debitum; nam per petitionem partis indebitæ excuſaretur debitor à mora, ſi interpellatus non ſoluit: niſi creditor offerat ſe accipere partem verè debitam, *Iaſ. in l. properandum, §. ſiue autem alterutra, q. 5. num. 17. C. de Iud. Cagn. in l. non poteſt videri improbus, nu. 6. de reg. iur. quos refert, & ſequitur Gratian. d. cap. 42. num. 42.* ſubdens, quod non eſt opus, vt ipſe debitor fateatur ſe debitorem in parte, aut offerat partem debitam, cum non ſit veriſimile, quod petens totum, ſit recepturus partem, *vide Bart. in l. qui ſolidum,* 80 *ff. de leg. 2.*

156 Septimò ſi creditor, & debitor ſint diuerſi fori, & ſolutio debet fieri reſpectu alicuius rei, & pro aliqua re, vt ſi quis canonem ſoluere teneatur pro re emphiteotica, debet conſtare, quod creditor erat paratus recipere in eo loco, vbi res eſt; non enim tenetur debitor in tali caſu ire extra locum ſui domicilij, *Bart. in l. item illa, nu. 9. ff. de Conſtit. pec. Gratian. d. cap. 42. n. 20. & 43.*

157 Quæres, an tutor non mittens frumentum, vel alias merces pupilli ad alium locum, vbi cariùs venditur, teneatur de iſto lucro, ſiue intereſſe? negat *Bald. in l. fin.*

§. fin. C. de Admin. Tut. vbi dicit, quod tutor frumentum pupilli vendere poteſt in eo loco, vbi eſt, non expectando cariſtiam, nec tenetur mittere ad alia loca.

SVMMARIVM.

1 *Bona feudalia regulariter hypothecari non poſſunt ſine Domini licentia: declaratur nu. 20. limitatur nu. 5. & ſeq.*
2 *Bona feudalia non veniunt in generali obligatione.*
3 *An bona emphiteotica, vel fideicommiſſo ſubiecta veniant in generali obligatione, & nu. 13. 22. 28. & 30.*
4 *Si filius bonis paternis in fauorem fratrum, aut Agnatorum renunciet, talis renunciatio non trahitur ad bona feudalia.*
5 *Feudum hereditarium, vel emptum pro heredibus, & ſucceſſoribus hypothecari, & alienari poteſt.*
6 *Pater poteſt diſponere de feudo hereditario in praeiudicium filiorum.*
7 *Super feudo hereditario poteſt imponi cenſus ſine conſenſu Domini directi.*
8 *Feudũ in dubio praeſumitur hereditariũ.*
9 *Emphiteuſis hereditaria tranſit etiam ad heredes extraneos.*
10 *Emphiteuſis Eccleſiaſtica quando tranſeat ad extraneos heredes, & nu. 11. & 26.*
11 *Clauſula, pro ſe, heredibus, & ſucceſſoribus quibuſcunque, equipollet clauſula, & quibus dederit.*
12 *An, & quando feudum ex cauſa dotis hypothecari poſſit.*
13 *Bona emphiteotica fauore dotis veniunt in generali obligatione non obſtante ſtatuto contrarium diſponente.*
14 *Feudum hypothecari poteſt, quando in inueſtitura data fuit libera, & abſoluta poteſtas alienandi.*
15 *Quid ſi data fuit facultas vendendi.*
16 *Feudũ hypothecari poteſt de licẽtia Domini expreſſa, vel tacita, & quando id procedat.*
17 *Aſſenſus à Domino obtentus per Vaſallum, vt poſſit feudum obligare, non extenditur ad obligationes praecedentes.*
18 *Quid ſi feudum obligitur abſque traditione, animo tenendi.*
19 *In omni caſu, quo feudum obligari poſſet, non intelligitur obligatum, niſi in eius poſſeſſionem quis fuerit inductus.*
20 *Fructus, & commoditates feudi pignorari poſſunt, & quando id procedat.*
An poſſit Vaſallus pro dictis fructibus conſtituere ius vſusfructus in re feudali, ibidem.
21 *Quid ſi fieret traditio huiuſmodi fructuum ad longum tempus.*
22 *Fructus rei emphiteotice an veniant in generali obligatione, ſi proprietas ipſius rei prohibita ſit alienari.*
23 *Melioramenta facta in re feudali, poſſunt hypothecari.*
Huiuſmodi melioramenta tranſeunt etiam ad heredes extraneos, ibidem.
24 *Melioramenta facta in re emphiteotica tranſeunt ſimiliter ad heredes etiam extraneos.*
25 *Feuda poſſunt hypotecari, & alienari in locis, vbi redacta ſunt inſtar bonorum patrimonialium.*
26 *Emphiteuſis eccleſiaſtica an hypothecari, & alienari poſſit in extraneum.*
27 *Caſtrum in dubio praeſumitur liberum, non feudale.*
28 *Res emphiteotica non poteſt obligari ſine Domini licentia, quando obligatur pro quanto valet.*
29 *Stante expreſſa prohibitione alienationis incurritur caducitas ob impoſitionem cenſus ſuper re emphiteotica.*
Quid ſi emphiteuta cenſum extinguat ante factam intimationem acceptationis huiuſmodi caducitatis, ibidem.
30 *Reſoluta emphiteuſi reſoluuntur omnes obligationes.*
31 *In conceſſione emphiteuſis alicui facta à laico pro heredibus, & ſucceſſoribus, includuntur etiam extranei.*
Quid ſi dominium directum dictae emphiteuſis poſtea tranſeat in Eccleſiam, ibidem.
32 *Quid ſi emphiteuſis ab Eccleſia alicui conceſſa fuerit pro ſe, & ſuis heredibus ex eo legitimè deſcendentibus.*
33 *An bona prohibita alienari, poſſint per filium alienari ad computum legitimae.*
34 *Quid ſi vſui, & decori primogeniturae deſeruiant.*
35 *An monaſterium ex perſona ingreſſi ſuccedat in feudo.*
36 *In omni feudo regulariter eſt in electione Vaſalli, an velit perſonaliter ſeruire, vel ſoluere pecuniam, niſi eſſet electa induſtria perſonae.*
37 *An Vaſallus poſſit ſubinfeudare, ſeu feudũ cedere Eccleſiae abſque conſenſu Domini.*
38 *An obtinens feudum ab Eccleſia, poſſit illud alteri cedere.*
39 *An conſuetudines feudorum ligent Eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas.*
40 *An Eccleſia Vaſalla, quae tenet feudum à laico, poſſit ſubinfeudare ſine conſenſu Domini directi.*
41 *An feudum poſſit legari Eccleſiae.*
42 *Quando debeatur aeſtimatio rei legatae.*
Quando heres condemnari poſſit ad fructus rei legatae, ibidem.
43 *Quando agitur de Regalibus, poſſeſſor de titulo ſuae poſſeſſionis docere cogitur.*

V

CAP.

CAP. V.

De Feudo, & Emphitheuſi.

Quæſtio I.

An bona feudalia poſſint hypothecari.

1 RESP. quod regulariter hypothecari non poſſunt ſine Domini licentia, ſiue agatur de expreſſa bonorum obligatione, ſiue de tacita, vt quando ob adminiſtrationem tutelæ, lex in adminiſtrantis bonis hypothecam tacitè inducit, *cap. 1. vbi DD. de Probib. feud. alienat. per Frideric. latè Neguſ. de Pignor. in 2. mem. 2. par. princ.*
2 *nu. 43.* vbi dicit, quod bona feudalia non veniunt in generali obligatione, & ideò ſuper illis non poteſt intentari Saluianum interdictum, cum in tali caſu ceſſet hypotheca; vnde ſi quis contrahat, & obliget omnia bona ſua, non cadit à feudo, quia nõ includitur feudũ in tali obligatione, *Bald. in d. cap. 1. de probib. feud. alien. per Frideric. Pacif. de Salu. inter. inſp. 3. cap. 2. n. 45. & ſeq.*
3 vbi etiã dicit, quod nec bona emphiteotica veniũt in generali obligatione, quando expreſsè prohibita ſunt alienari ſub pœna caducitatis, vel quando alienatio eſſet prohibita alienationis latè ſumpto vocabulo, *Rot. deciſ. 426. nu. 1. par. 1. Diuerſ. Pen. deciſ. 632. Card. Seraphin. deciſ. 1290. nu. 3. Merlin. dec. 86. nu. 5.* quemadmodum nec in generali obligatione veniunt bona fideicommiſſo ſubiecta, *Surd. deciſ. 292. nu. 19. Coccin. dec. 495. nu. 2. Comitol. dec. 107. nu. 6.* vbi dicit, quod bona reſtitutioni obnoxia non veniunt in generali obligatione, quando ex ea fieret præiudicium fideicommiſſarijs, vel hæres incideret in pœnam, *Gratian. deciſ. 17. n. 18. Roſenth. de feud. cap. 7. concluſ. 32. nu. 11. & ſeq. & cap. 9. mem. 1. concluſ. 13. nu. 6.*
4 *& ſeq. ac nu. 15. cum ſeq* vbi addit, quod ſi filius bonis paternis in fauorem fratrum, aut agnatorum renunciaret, hæc renunciatio non traheretur ad bona feudalia, quia feuda non ſunt de ijs bonis, quæ ex ſucceſſione patris debentur, aut acquiruntur filio; vnde renunciatione ſpeciali circa ea opus eſt, *per tex. in cap. in generali alienatione, vbi omnes, Si de feud. defunct. &c.*
5 Limita, quando feudum eſt hæreditarium, aut ſi emptum fuerit pro hæredibus, & ſucceſſoribus: tunc enim hypothecari, & alienari poteſt, etiam ad fauorem extranei, *Natt. conſ. 501. num. 20.* vbi dicit, quod
6 quando feudum eſt hæreditarium, poteſt pater de eo diſponere in præiudicium filiorum, *Cenc. de Cenſib. par. 1. cap. 2. q. 2. art. 1. nu. 17. Rot. deciſ. 311. nu. 9. & ſeq. par. 5. tom. 1. recent.* vbi, quod eo caſu po-
7 teſt ſuper re feudali imponi cenſus ſine conſenſu Domini directi, *Pacif. de Salu.*
8 *interd. inſp. 3. cap. 2. num. 66. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod feudum in dubio præſumitur hæreditarium.
9 Idem dicendum eſt, quando emphiteuſis eſt hæreditaria, quia tunc tranſit etiam ad hæredes extraneos, *Card. Mantic. de Coniect. vltim. volunt. lib. 7. tit. 9. num. 6. Coccin. dec. 32. nu. 10. & dec. 343. num. 3. Rot. in Nonantulana bonorum 14. Iunij 1610. coram Card. Sacrato, quæ eſt dec.*
10 *286. par. 3. Recent.* vbi, quod emphiteuſis etiam eccleſiaſtica eſt tranſitoria ad hæredes extraneos, ſi data ſit in perpetuum, vel cũ clauſula, *ad habendum, & quicquid placuerit faciendum*, vel cum clauſula, *quibus dederit &c.* vel ſi in inueſtitura poſita fuerit reſeruatio directi dominij immediatè poſt dictam clauſulam, *quicquid placuerit faciendum*, vel ſi conceſſa fuerit expreſſa facultas alienandi, *Buratt. dec. 87. nu. 10. & ſeq. Card. Seraphin. dec. 868. n. 3. & deciſ. 559 nu. 18.* vbi, quod clauſula, *pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcun-*
11 *que*, æquipollet clauſulæ, *& quibus dederit, Vinc. de Franch. deciſ. 235. Clar. in §. emphiteuſis, q. 28. verſ. quicquid tamen &c.* vbi ſubijcit, quod emphiteuſis eccleſiaſtica conceſſa pro ſe, & hæredibus, nunquam tranſit ad extraneos hæredes, ſed tantummodò ad filios, ſiue deſcendentes ipſius recipientis, niſi vltra debitas ſolemnitates expreſsè conceſſa fuerit etiam pro hæredibus extr[a]neis, vel in ipſa inueſtitura adſint talia verba, quæ hoc importent, *vide quæ infra dicemus quæſt. ſeq.*
12 Limita 2. quando concurrit cauſa dotis, quia tunc feudum hypothecari poteſt, ſi non adſint alia bona, ex quibus dos ſolui poſſit, *Pacif. loco cit. nu. 69. & ſeq* vbi ampliat, etiamſi primogenitus, cui dos ſoluta fuit, prædeceſſerit Patri; nam adhuc Baronia tranſit ad quoſcunque cum dicta hypotheca, & obligatione, *Rot. dec. 167. nu. 41. par. 5 tom. 1. recent. Surd. dec. 160.*
13 *nu. 3.* vbi, quod bona emphiteotica fauore dotis veniunt in generali obligatione non obſtante ſtatuto diſponente, vt ea non veniant in generali obligatione bonorum, *Afflict. dec. 111. nu. 6. quamuis alij apud Roſenth. d. cap. 9. mem. 1. concluſ. 13. nu. 17. contrarium ſentiant.*
14 Limita 3. quando in inueſtitura data fuit libera, & abſoluta poteſtas alienandi,

Roſenth. d. cap. 9. concluſ. 33. nu. 4. Rot.
d. deciſ. 167. num. 41. Paciſ. d. inſpect. 3.
nu. 56. ſubdens, quod Vaſallus, cui data
15 fuit licentia vendendi feudum, illud hy-
pothecare non poteſt, cum aliud ſit ven-
dere, aliud obligare.
16 Limita 4. quando adeſſet licẽtia Domini
expreſſa, vel tacita, vt ſi feudũ hypotheca-
retur Domino, vel pro neceſſitatibus, &
ſeruitijs ipſius Domini, *Neguſ. loco cit. in*
2. mem. 2. par. princip. nu. 44 & ſeq. vbi
etiam dicit, quod ſi plures eſſent Domini,
& feudum eſſet diuiduum, poſſet pignorari
vni ex Dominis etiam alijs diſſentienti-
bus; ſecus ſi feudum eſſet indiuiduum,
tunc enim Vaſallus pignorans caderet ab
ipſo feudo, illudque rediret ad Dominos,
qui alienationi non conſenſerunt, *Bald. in*
cap. 1. nu. 1. & ſeq. de Prohib. feud. alie-
nat. per Feder. Paciſ. d. inſp. 3. cap. 2. nu.
17 61. vbi *nu. 81. cum ſeq.* obſeruat, quod
ſi quis aſſenſum Domini obtinuerit, vt poſ-
ſet feudum obligare, talis aſſenſus ad obli-
gationes præcedentes iam factas non ex-
tenderetur.
18 Limita 5. ſi feudum obligetur abſque
traditione, animo luendi, *Bald in d. cap. 1.*
nu. 1. de Probib. feud. alienat. per Feder.
& in cap. 1. §. aut ſi libellario, nu. 4. Quib.
mod. feud. amitt. Neguſ. vbi ſupra, nu. 47.
19 *Paciſ. d. cap. 2. nu. 62. & ſeq.* vbi obſer-
uat, quod in omni caſu, quo feudum obli-
gari poſſet, non intelligitur obligatum,
niſi in eius poſſeſſionem quis fuerit indu-
ctus.
20 Limita 6. vt ſupradicta concluſio proce-
dat reſpectu dominij, & proprietatis, non
autem reſpectu fructuum, & commodita-
tum illius: fructus enim, & commoditates
feudi pignorari poſſunt, vbi Vaſallus obli-
garet ſe actione perſonali ad huiuſmodi
fructus, & commoditates; licèt non poſ-
ſet pro dictis fructibus, & commoditati-
bus conſtiruere ius vſusfructus in re feu-
dali, quia tunc conſtitueret jus in re, &
eſſet quædam alienatio, *Bald. in d. §. aut*
ſi libellario, nu. 3. in fin. Neguſ. loco cit. in
2. mem. 2. par. nu. 48. & 49. Paciſ. d. inſp.
21 *3. cap 2. nu. 72. & ſeq.* vbi dicit, quod
fructus feudi vendi, & alienari poſſunt,
dummodò non fiat venditio ad longum
tempus, *Coccin. dec. 56. nu. 8.* vbi, quod
22 fructus rei emphiteoticæ veniunt in ge-
nerali obligatione, etiamſi proprietas ip-
ſius rei prohibita ſit alienari.
23 Limita 7. in melioramentis factis in re
feudali: hæc enim hypothecari poſſunt,
& non ſolum ad filios, ſed etiam ad quoſ-
cunque etiam extraneos hæredes tranſe-
unt, *Bald. in cap. 1. § ſi vaſallus, in tit.*

Hic finit. lex. Dom. Federic. Pariſ. conſil.
28. num. 2. lib. 3. Paciſ. d. inſp. 3. cap. 2.
24 *nu. 52. & 83.* vbi idem dicit in meliora-
mentis factis in re emphiteotica.
25 Limita 8. in locis, in quibus feuda re-
dacta ſunt inſtar bonorum patrimonia-
lium, vt in Gallia: nam attenta tali con-
ſuetudine poſſunt hypothecari, & alienari,
Guid. Pap. dec. 297. Gozad. conſ. 26. n. 8.
& conſ. 90. num. 9. Peregrin. de fideicom.
art. 6. nu. 30. & art. 32. num. 53. Paciſ.
loco cit. d. inſp. 3. cap. 2. num. 79. & ſeq.
26 vbi, quod hoc etiam procederet in
emphiteuſi eccleſiaſtica, quando bona lo-
cari ſolita, inſtar allodialium ex conſue-
tudine redacta ſunt, *Rot. dec. 319. n. 1.*
& 2. & dec. 371 nu. 24. & 25. par. 5. tom. 1.
recent. vbi, quòd bona emphiteotica etiã
eccleſiaſtica vigore conſtitutionum Bo-
nifacianæ, & Paulinæ redacta ſunt inſtar
allodialium, ità vt emphiteuta poſſeſſor
poſſit liberè diſponere inter viuos, & in
vltima voluntate ad fauorem extraneorũ,
etiam cum excluſione in inueſtitura ſuc-
ceſſiuè vocatorum, & bona prædicta ſub
vniuerſali inſtitutione contineantur, etiãſi
ſpecialis illorum mentio facta non fuerit,
vide Alex. conſ. 91. verſ. non obſtat &c.
lib. 1. Menoch. lib. 4. præſumpt. 197. n. 13.
Peregrin. de fideicom. art. 6. nu. 30.

An verò pater poſſit filijs præiudicare,
quando emphiteuſis conceſſa fuit intuitu,
& contemplatione etiam filiorum, vel ex
mera liberalitate concedentis, dicemus
infra *nu. 138. & ſeq.*

27 Notandum eſt autem, quod Caſtrum
in dubio præſumitur liberum, non autem
feudale; omnia enim præſumuntur libera,
& allodialia, niſi feudalia probentur, cum
feudum ſit ſeruitus, quæ non præſumitur,
cap. 1. §. 1. verſ defuncto, Si de feud fuer.
controuer. int. Dom. & Agnat. cap. 1. iun-
cta gloſ. 1. de controuer. int. maſcul. & fæ-
min. Pariſ. conſ. 20. nu. 1. lib. 1. latè Rot.
dec. 93. nu. 30. & ſeq. & dec. 211. num. 8.
cum ſeq. par. 5. tom. 1. recent.
28 Notandum 2. quod res emphiteotica
non poteſt obligari ſine Domini licentia,
quando obligatur pro quanto valet, ità
vt non ſit ſpes luitionis, *vt poſt Alciat.*
Neguſ. & alios trad. Surd. dec. 173. nu. 1.
Pen. dec. 632. nu. 7. & 8.
29 Notandum 3. quod ſtante expreſſa
prohibitione alienationis incurritur ca-
ducitas ob impoſitionem cenſus ſuper re
emphiteotica, licèt ex quadam æquitate
excuſetur emphiteuta, ſi cenſum extin-
guat ante factam intimationem accepta-
tionis huiuſmodi caducitatis, cum ius
Domini directi in tali caſu non ſit effectũ

dete-

deterius, *Card. Seraphin. dec.* 1290. *n.* 12.
30 ſubdens *nu.* 13. quod ſi in conceſſione emphiteuſis expreſsè non fuit prohibita hypotheca, tunc hypotheca in re emphiteotica durabit, quandiù durat emphiteuſis; licèt ea reſoluta reſoluantur omnes obligationes, *l. ex vectigali, ff. de Pignor.*
31 Notandum 4. quod in conceſſione emphiteuſis alicui facta à laico pro hæredibus, & ſucceſſoribus, includuntur etiam extranei, etiamſi deinde dominium directum dictæ emphiteuſis tranſeat in Eccleſiam, quia attenditur origo ſucceſſionis, quæ eſt laicalis; *Card. Caualer. deciſ.* 316. *nu.* 5. *& ſeq* vbi, quod emphiteuſis ſemel facta tranſmiſſibilis ad hæredes extraneos, ſemper durat talis, *Ancbar. conſ.* 165 *n.* 2. *Merlin. dec.* 872. *nu.* 1. *& ſeq. Clar. in* §. *emphiteuſis q.* 28. *Rot. dec.* 750. *nu.* 1. *par.* 3.
32 *recent.* vbi addit, quod emphiteuſis ab Eccleſia alicui conceſſa pro ſe, & ſuis hæredibus ex eo legitimè deſcendentibus, dicitur partim ex pacto, & prouidentia, & partim hæreditaria, & ideò in ea non ſuccedunt niſi deſcendentes legitimi, & hæredes hæreditatis, non autem ſanguinis tantùm.
33 Notandum 5. quod bona prohibita alienari, non poſſunt per filium alienari ad computum legitimæ, ſi extent alia bona tali prohibitioni non ſubiecta, *Rot. dec.* 113. *nu.* 4. *par.* 2. *Diuerſ. & dec.* 235. *nu.* 8. *&*
34 *ſeq. par.* 4. *tom.* 1. *recent.* vbi, quod nec domus paterna, nec eius mobilia alienari poſſunt, ſi hæc vſui, & decori primogenituræ deſeruiant.
35 Notandum 6. quod monaſteriū ex perſona ingreſſi ſuccedit in feudo, ſiue feudum habeat annexam dignitatē ducatus, Marchionatus &c. ſiue non, dummodò Monaſterium ſit capax bonorum, & ſeruitium poſſit præſtare per ſe, vel per ſubſtitutum, alioquin feudum ad Dominum reuertitur, *vt tradunt DD. communiter in auth. ingreſſi, C. de Sacroſ. Eccleſ. & in cap. in præſentia, vbi Dec. nu.* 290. *cum ſeq. & alij, de Probat. cap. auditis, de Præſcript. cap. inter dilectos, de fid. inſtrum. Alex. conſ.* 10. *nu.* 8. *lib.* 5. *Afflict. dec.* 320. *num.* 2. *&* 3. *& ita ſentiunt alij apud Clar. in* §. *feudum, qu.* 78. vbi, quod hoc procedit durante vita fendatarij, ſeu Ingreſſi, *Capic. dec.* 10.
36 *nu.* 10. vbi obſeruat, quod in omni feudo regulariter eſt in electione Vaſalli, an velit perſonaliter ſeruire, vel ſoluere pecuniam, niſi eſſet electa induſtria perſonæ, *Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q.* 13. *per tot. quicquid dicat gloſ. in cap. ſcripſit, ver. dignitate,* 27. *q.* 2. *& alij.*
37 An verò Vaſallus poſſit ſubinfeudare, ſeu feudum cedere Eccleſiæ abſque conſenſu Domini? Reſp. quod aut ſubinfeudario expreſsè fit Eccleſiæ in perpetuum, & tunc non valet; aut fit ſimpliciter, & tunc valet, ſed reſoluto iure ipſius Vaſalli feudum reuertitur ad Dominum, *latè Genuenſ. in d. tract. de Eccleſ. q.* 17.
38 Obſerua tamen, quod obtinens feudum ab Eccleſia, non poteſt illud alteri cedere inconſulto Romano Pontifice, *propter extrauag. Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.* vbi in ſpecie infeudatio prohibetur; quamuis enim ſecundùm communem concluſionem conſuetudines feudorum li-
39 gent etiam Eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas, id tamen intelligendum eſt, niſi contrarium ſit expreſſum in iure canonico, *vt tradunt omnes in cap.* 1. *de His, qui feud. dar. poſſ. Bald. in cap.* 1. §. *præterea, de Capit. Corrad. Mantic. de Tacit. lib.* 23. *tit.* 26. *num.* 8. *Genuenſ. in tract. de Eccleſ.*
40 *q.* 23. *nu.* 1. *& ſeq.* vbi etiam dicit, quod Eccleſia Vaſalla, quæ tenet feudum à laico poteſt ſubinfeudare ſine conſenſu Domini directi, quemadmodum poteſt fieri in feudo ſæculari de iure communi; quod tamen intelligendum eſt, dummodò accedat aſſenſus Summi Pontificis, cum in hoc etiam caſu obſtet diſpoſitio *d. extrauag. Ambitioſæ:* tum quia in ea in ſpecie prohibetur infeudatio, tum etiam quia prohibetur omnis alienatio, per quam dominium transfertur, immò etiam locatio vltra triennium; conſtat autem, quod per ſubinfeudationem transfertur vtile dominiū, *vt d. idem Genuenſ. d. q.* 23. *nu.* 1.
41 Obſerua 2. quod feudum legari non poteſt Eccleſiæ, cum non poſſit alienari, *cap.* 1. §. *donare, Qualit. olim poter. feud. alien. cap.* 1. *de ſucceſſ. feud. cap.* 1. *de Probib.*
42 *feud. alienat. per Frider.* debetur tamen in tali caſu æſtimatio, tum quia nullum inde ipſi Domino feudi, neque Agnatis præiudicium irrogatur, & voluntas defuncti eo modo, quo fieri poteſt, ſuum effectū ſortitur: tum etiam quia, quod res feudalis alienari non poſſit, non procedit ex natura ipſius rei, ſed ex pacto, & prouidentia ipſius Domini concedentis; & ideò de ſe eſt alienabilis; quemadmodum debetur etiam æſtimatio, ſi legetur res dotalis, vel fideicommiſſo ſubiecta, aut minoris, vel Eccleſiæ, licèt huiuſmodi res alienari non poſſint, *latè Mantic. de Coniect. vltim. vol. lib.* 9. *tit.* 11. *per tot.* vbi etiam dicit, quod etſi æſtimatio debeatur, hæres tamē ad fructus ipſius rei nullo modo deber condemnari, neque etiam ad vſuras, niſi poſt litem conteſtatam, *Genuenſ. in d. tract. de Eccleſ. q.* 21. *per tot.*

Notan-

43 Notandum 7. quod quando agitur de Regalibus, quale eſt merum, & mixtum imperium, *cap. vn. Quæ ſint Regal.* non cõceditur feudatario manutentio, etiamſi eſſet in poſſeſſione, niſi conſtet de titulo habito à Principe, quia Regalia ſine expreſſa Principis conceſſione haberi non poſſunt, *l. quicunque, & ibi Luc. de Penn. col. 2. circa med. verſ. fortius &c. C. de fund. Limitroph. lib. 11. Rolan. conſ. 89. nu. 21. lib. 2.* vbi dicit, quod regula illa, videlicet quod non cogitur quis oſtendere titulum ſuæ poſſeſſionis, fallit in feudalibus, ſi Dominus hoc requirit, & requiſitus non neget ſe Vaſallum, *Afflict. deciſ. 122. nu. 2. & ſeq. Vrſill. ad eumdem dec. 267. nu. 3. Bellemer. dec. 433.* vbi dicit, quod in his, quæ non poſſunt haberi niſi ex conceſſione Principis, non ſufficit poſſeſſio, *Caputaq. dec. 304. nu. 2. par. 3.* vbi, quod in iuriſdictionalibus poſſeſſio ſine titulo nihil operatur, *Achill. deciſ. 5. de Reſtit. ſpol. Card. Seraphin. dec. 1047. nu. 9. & 10. Peregr. de Iur. fiſc. lib. 7. tit. 3. num. 20.* vbi dicit, quod is, qui regalia poſſidet, de titulo ſuæ poſſeſſionis docere cogitur, alioquin ad Fiſci Regij inſtantiam, & eius procuratoris fiſcalis priuari poterit, *Couar. pract. quæſt. cap. 17. nu. 6. verſ. primum vbi de iuribus &c. Menoch. de retinen. poſſ. remed. vlt. num. 24.* vbi ſubdit, quod ad hunc effectum ſufficit titulus præſumptus, qui robur addat ipſi poſſeſſioni.

SVMMARIVM.

44 *In iure non eſt permiſſa conceſſio emphiteuſis Eccleſiæ vltra tres perſonas, ideſt recipientis, filiorum, & nepotum: declaratur nu. 48. limitatur nu. 49. & ſeq.*

45 *Quando agitur de emphiteuſi eccleſiaſtica, hæredum appellatione veniunt ſolum hæredes ſanguinis, & deſcendentes: limitatur nu. 49. & ſeq.*

46 *Emphiteuſis eccleſiaſtica non tranſit in fiſcum, & nu. 52.*

47 *Emphiteuſis Eccleſiæ non venit in generali inſtitutione bonorum.*

48 *Quid ſi Emphiteuſis eccleſiaſtica ex præſcriptione acquiſita ſit.*

49 *Emphiteuſis eccleſiaſtica accedente beneplacito Apoſtolico poteſt in perpetuum concedi, & liberè alienari.*

50 *Quando in emphiteuſi conceſſa ad tertiam generationem comprehendantur pronepotes.*

51 *An, & quando emphiteuſis Eccleſiæ ad hæredes extraneos tranſeat, & num. 52. cum ſeq.*

52 *Per clauſulam, & quibus dederit, cenſetur ſolum data facultas alienandi primo acquirenti.*

53 *Quando penſio eſt magna, & fructibus correſpondet, emphiteuſis Eccleſiæ tranſit ad hæredes extraneos, & nu. 54.*

Quando penſio dicatur magna, ibidem.

54 *Quando contractus dicatur cenſualis, & quando emphiteoticus.*

55 *In emphiteuſi Eccleſiæ attenditur loci conſuetudo.*

56 *Emphiteuſis Eccleſiæ, quæ ſemel iure hereditario cœpit eſſe apud hæredem extraneum, tranſit etiam ad alios extraneos, ad quos tranſit hæreditas.*

57 *Quid ſi res ſterilis Eccleſiæ in emphiteuſim conceſſa fuerit ei, qui illam fertilem fecit.*

58 *Quæ dicatur res ſterilis.*

59 *Quando Eccleſia, etiam pro ſe retinere volens, teneatur renouare.*

60 *Quando petens renouationem debeat eſſe hæres vltimo loco inueſtiti, & quando ſufficiat, quod ſit proximior.*

61 *In bonis emphiteoticis attenditur proximitas vltimi ſucceſſoris, non autem primi acquirentis.*

62 *Prælatus non tenetur renouare, niſi cum eiſdem conditionibus, quæ ab extraneo offeruntur.*

63 *Emphiteuſis priuati, & Eccleſiæ, quando tranſeat ad fœminas.*

64 *Quando fœminæ ad feudum, vel Emphiteuſim admittantur ſimul cum maſculis, & quando ordine ſucceſſiuo.*

65 *An in emphiteuſi conceſſa pro ſe, filijs, & nepotibus comprehendãtur filiæ, & n. 71.*

66 *An in contractibus maſculinum concipiat fœmininum.*

67 *Emphiteuſis ſimpliciter accepta, nulla facta mentione filiorum, vel deſcendentium, intelligitur pro maſculis tantùm: limitatur nu. 71.*

68 *In teſtamentis ea verba, ſi ſine filijs deceſſerit, intelliguntur de maſculis, non autem de fœminis, ſtante ſtatuto fœminarum excluſiuo: limitatur nu. 71.*

69 *Verbum, deſcendens, reſtringitur ad maſculos tantùm, ſtante dicto ſtatuto excluſiuo fœminarum: limitatur nu. 71.*

70 *An in Emphiteuſi recepta pro ſe, & filijs, comprehendantur nepotes.*

71 *Quando fœminæ admittantur ad emphiteuſim ſimpliciter receptam, vel pro ſe, & filijs.*

72 *Emphiteuſis priuati in dubio præſumitur perpetua.*

73 *An emphiteuſis præſumatur perpetua, quando quis vti emphiteuta ſpatio 30. annorum canonem ſoluit.*

74 *Præſcriptio eam naturam ſequitur, quam res ipſa generaliter, & propriè habet.*

Quando

75 *Quando emphiteuſis priuati tranſeat etiam ad extraneos.*
76 *Quid ſi talis emphiteuſis deinde perueniat in perſonam, ſeu locum priuilegiatum, vt eſt Eccleſia.*
77 *Emphiteuſis ſemel facta tranſmiſſibilis ad hæredes extraneos, ſemper durat talis.*

Quæſtio II.

An, & quando bona Eccleſiæ concedi poſſint in emphiteuſim perpetuam, & quando hæc in extraneos tranſeat.

44 IN iure non eſt permiſſa conceſſio em-
phiteuſis Eccleſiæ vltra tres perſonas,
ideſt recipientis, filiorum, & nepotũ, §. *em-
phiteuſim, Auth. de non alien. reb. Eccleſ.
Bald. conſ.* 375. *num.* 1. *lib.* 4. *Ruin. conſ.*
160. *num.* 1. *lib.* 1. *Couar. var. reſol. lib.* 2.
cap. 17. *num.* 6. *Comitol. deciſ* 96. *num.* 32.
Rot. deciſ. 314. *num.* 9. *&* 10. *par.* 5. *tom.* 1.
45 *Recent.* vnde non tranſit in extraneos hæ-
redes, etiamſi conceſſa fuerit pro hæredi-
bus, & ſucceſſoribus, vel pro hæredibus in
perpetuum ipſius contrahentis cum Eccle-
ſia; quia quando agitur de emphiteuſi
eccleſiaſtica, hæredum appellatione ve-
niunt ſolum hæredes ſanguinis, & deſcen-
dentes, & ſic emphiteuſis dicitur ex pacto,
& prouidentia, §. *alienationis, Auth. de
non alienan. Rolan. conſ.* 96. *num.* 6. *& ſeq.
& nu.* 18. *cum ſeq. lib.* 1. *Io. Mar. Riminal.
conſ.* 437. *num.* 4. *&* 5. *Ruin. d. conſ.* 160.
num. 9. 10. *&* 15. *lib.* 1. *Rot. deciſ.* 381.
num. 2. 4. *& ſeq. & deciſ.* 60. *nu.* 11. *par.* 5.
tom. 1. *Recent. Merlin. dec.* 583. *num.* 2. 3.
& 16. *Surd. deciſ.* 254. *num.* 22. vbi, quod
46 talis emphiteuſis non tranſit in fiſcum, *&
deciſ.* 11. *nu.* 8. vbi, quod emphiteuſis Ec-
cleſiæ non poteſt venire in generali inſti-
47 tutione bonorum, *Genuenſ. in tract. de
Eccleſ. q.* 88. *num.* 4. *Honded. conſ.* 92.
num. 19. *& ſeq. lib.* 1. *Gratian. diſcept. for.
cap.* 351. *nu.* 17. *Couar. var. lib.* 2. *cap.* 17.
num. 6. *Card Mantic. de Tacit. lib.* 22. *tit.* 19.
Card. Seraphin. deciſ. 868. *nu.* 2.
48 Hoc tamen procedit in dubio, quando
ſimpliciter conceditur emphiteuſis Eccle-
ſiæ: præſumitur enim Eccleſia inueſtiens ſe
conformaſſe cum diſpoſitione iuris com-
munis, *Rot. d. deciſ.* 314. *nu.* 10. *par.* 5. *tom.* 1.
Recent. Couar. var. lib. 2. *cap.* 17. *num.* 6.
vbi etiam dicit, quod emphiteuſis eccle-
ſiaſtica ex præſcriptione acquiſita, ſi de
eius origine non conſtat, eamdem condi-
tionem, & qualitatem habet, vt nec ad hæ-
redes extraneos tranſeat, nec perpetua ſit.
49 Vnde limitatur 1. quando ex inueſtitura
conſtaret, emphiteuſim eſſe perpetuam:
poteſt enim emphiteuſis eccleſiaſtica ac-
cedente beneplacito Apoſtolico, ſeu ſo-
lemnitate à iure requiſita, in perpetuum
concedi, cum eadem res poſſit etiam libe-
rè alienari, §. *licentiam, Auth. de Alienat.
& emphiteuſ. Rot. d. deciſ* 314. *nu.* 11. *&
&* 12. *& deciſ.* 381. *nu.* 13. *par.* 5. *tom.* 1.
Recent. Card. Mantic. de Tacit. lib. 22.
tit. 19 *nu.* 33. & ſic poteſt concedi filijs,
nepotibus, & omnibus deſcendentibus in
infinitum, *vt obſeruat etiam Rolan. conſ.* 96.
num. 18. *& ſeq. lib.* 1. quinimmo etiamſi
50 concedatur ad tertiam generationem,
diligenter conſideranda ſunt verba inue-
ſtituræ: nam ſi in ea poſita ſint aliqua ver-
ba, ex quibus appareat, eſſe diſtinctam
perſonam acquirentis ab alijs deſcenden-
tibus, puta ſi emphiteuſis conceſſa fuerit
vſque ad tertiam generationem exple-
tam, vel vſque ad tertiam ipſius acquiren-
tis generationem, tunc comprehenderẽtur
etiam pronepotes; niſi fortè præcederet
expreſſa determinatio perſonarum, puta ſi
conceſſa fuit pro ſe, filijs, & nepotibus, &
poſtea addita fuerint verba, vſque in ter-
tiam ipſius generationem: hoc enim caſu
hæc verba, nè contrarientur antecedenti-
bus, debent ſimiliter exponi pro recipien-
te, eiuſque filijs, & nepotibus. *Rota in Foro
ſempronien. ſeu Eugubina, ſeu nullius, em-
phiteuſis* 16. *Iunij* 1636. *coram Coccino, &
in Romana Caſalis veteris* 6. *Iunij* 1655.
*coram Albergato, quas refert Paulus Ru-
beus in annot. ad deciſ.* 199. *nu.* 108. *& ſeq.
par.* 8. *Recent. & nos latius diximus in
tract. de Regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 6. *nu.* 8.
& ſeq.
51 Idemque dicendum eſt, ſi eo pacto
emphiteuſis Eccleſiæ tradita ſit, vt etiam
ad hæredes extraneos tranſeat; ſicut enim
interueniente debita ſolemnitate totalis
rei eccleſiaſticæ alienatio permittitur, ità
etiam poteſt Eccleſia paciſci, vt in tali em-
phiteuſi extranei etiam ſuccedant, *Afflict.
dec.* 100. *& ibi Vrſill.* Ruin. *conſ.* 161. *nu.*
34. *lib.* 1. *Ricc. in Prax. par.* 1. *reſ.* 1302.
Item tranſit ad hæredes extraneos, quã-
do emphiteuſis conceſſa fuit pro ſe, & hæ-
redibus quibuſcunque, *Afflict. deciſ.* 38.
nu. 5. *& Vrſill. ibid. nu.* 1. *Menoch. lib.* 4.
præſumpt. 197. *nu.* 13. vbi dicit, quod in
hoc caſu talis emphiteuſis etiam in fidei-
commiſſo continetur; idem procedit ſi in
conceſſione adeſſent clauſulæ, *& quibus
dederit, vel ad habendum &c.* quarum ſin-
gulæ adeò afficiunt ſubſtantiam emphi-
teuſis, vt illam ex pacto, & prouidentia,
tranſfun-

transſundant in emphiteuſim hęreditariã,
Rot. deciſ. 381. nu. 5. par. 5. tom. 1. Recent.
Beltramin. ad Greg. deciſ. 529. num. 22.
52 ſubdens, quod per clauſulam, & quibus
dederit, cenſetur ſolum data facultas alie-
nandi primo acquirenti, Card. Seraphin.
dec. 559. nu. 18. vbi, quod clauſula, pro ſe,
hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcunque,
capit etiam ſingulares ſucceſſores; niſi in
inueſtitura tacitè, vel expreſsè prohibea-
tur alienatio: ex hac enim prohibitione,
& pacto eliditur, vel ſaltem ità temperatur
virtus dictarum clauſularum, vt tribuant
quidem facultatem diſponendi, ſed inter
perſonas in eadem inueſtitura compre-
henſas, magiſque attendi debet, & plus
influit in emphiteuſim prohibitio alienan-
di, quàm dictæ clauſulæ, quæ vt plurimum
ex ſtylo Notariorum apponuntur, Merlin.
deciſ. 583. num. 7. & ſeq. vbi citat Dec.
conſ. 171. n. 3. verſ. quartò, & vltimò &c.
Curt. iun. conſ. 130. num. 6. Bero. conſ. 66.
nu. 13. & 14. lib. 1. Gabr. conſ. 91. nu. 12.
& 13. lib. 1. Menoch. conſ. 61. num. 29. &
conſ. 930. nu. 47. Rot. in Romana domus,
& hoſpitij 7. Iunij 1592. coram Card. Blan-
chetto, & in Imolen. bonorum 22. Iunij
1592. coram Card. Pamphilio, & in Roma-
na domus 9. Martij 1609. coram Patriarcha
Manzanedo, vide quæ diximus quæſt. præce-
denti nu. 10. & ſeq.

An verò emphiteuſis eccleſiaſtica tran-
ſeat in fiſcum, quando vel ex pacto, vel
conſuetudine, aut ex Summi Pontificis
conſtitutione tranſire poteſt in extraneos?
Reſp. negatiuè, quia in tali caſu Eccleſia
priuaretur ſpe caducitatis, ac ſolitis lau-
demijs, cum fiſcus nunquam moriatur,
Bart. communiter receptus in l. ſi finita, §. ſi
de vectigalibus, num. 6. ff. de Damn. inf.
Farinac. in Pract. crim. q. 25. num. 55. &
ſeq.

53 Limitatur 2. quando penſio eſt magna,
& coęqualis fructibus: quia tunc præſu-
mitur contractus locationis, quæ tranſit
ad quemlibet hęredem etiam extraneum,
vt d. Bald. in cap. litteræ tuæ, num. 2. de
dilat. Vinc. de Franc. dec. 235. Rolan. conſ.
96. num. 27. lib. 1. Cephal. conſ. 9. nu. 12.
Beltramin. ad Greg. deciſ. 529. num. 21.
Surd. deciſ. 198. nu. 3. vbi obſeruat, quod
dicitur penſio magna, etiam quando eſt
ſolum mediocris, ita vt non poſſit dici
parua, ex trad. per Theſaur. deciſ. 20. nu. 8.
vbi alios refert; vide Ruin. conſ. 160. nu. 9.
& ſeq. lib. 1. vbi dicit, quod quando tranſ-
fertur omne ius, vel locatur res Eccleſiæ
pro ſucceſſoribus in perpetuum, contra-
54 ctus dicitur cenſualis, non emphiteoticus;
hoc tamen procedit in dubio, an cõtractus
ſit emphiteuſis, vel locatio; ſecus ſi con-
ſtaret, contractum eſſe emphiteoticum:
tunc enim, etiamſi magna ſoluatur penſio,
retinet ſuam naturam, cui non repugnat,
quod penſio ſit magna, Surd. d. deciſ. 198.
num. 20. & ſeq. quem nos ſequuti ſumus in
tract. de Tempor. legal. lib. 2. cap. 55. n. 50.

55 Limitatur 3. quando in contrarium
adeſſet loci conſuetudo, Rot. dec. 381. n. 4.
in fin. par. 5. tom. 1. Recent. in hoc tamen
caſu debet probari, talem fuiſſe conſuetu-
dinem tempore, quo fuit celebratus con-
tractus, Mantic. de Tacit. d. lib. 22. tit. 19.
nu. 33. vbi etiam dicit, quod ſi Prælatus in
aliquo vellet ab illa conſuetudine recede-
re, veluti pro minore penſione, vel in vl-
teriorem generationem, quàm fieri con-
ſueuit, non poſſet eius limites tranſilire
ſine ſolemnitate canonica; idemque di-
cendum, ſi teneatur reinueſtire vnum, &
reinueſtiat plures, Clar. in §. emphiteuſis,
q. 6. verſ. ſcias tamen &c. & q. 28. verſ. aut
verò &c. Rot. deciſ. 107. nu. 12. & 13. par. 4.
tom. 2. Recent.

56 Limitatur 4. quando emphiteuſis Eccle-
ſiæ ſemel tranſiuit ad extraneos hæredes,
Ruin. conſ. 161. num. 33 & 34. lib. 1. vbi
dicit, quod emphiteuſis Eccleſiæ, quæ ſe-
mel iure hæreditario cępit eſſe apud hæ-
redem extraneum, tranſit etiam ad alios
extraneos, ad quos tranſit hæreditas, Card.
Mantic. d. lib. 22. tit. 19. num. 35. Rot. d.
deciſ. 381. num. 12. par. 5. tom. 1. Recent.

57 Limitatur 6. quando res ſterilis in em-
phiteuſim datur ei, qui illam fertilem fecit;
tunc enim non ſolum poteſt in perpetuum
concedi, iuxta textum in cap. ad aures, vbi
gloſ. in ver. hæreditario, & ibidem DD. de
Reb. Eccleſ. non alien. Ricc. in Prax. for.
Eccleſ. par. 1. reſ. 130. verſ. Terra Eccleſiæ
inculta &c. ſed etiam ad extraneos hære-
des tranſit, latè Mantic. de Tacit. d. lib. 22.
tit. 19. num. 30. & tit. 24. num. 16. & ſeq.
58 dicitur autem res ſterilis, non tantùm ſi
ſit omninò ſterilis, ſed etiam ſi aliquam
modicam afferat vtilitatem, Ricc. in Prax.
for. Eccleſ. par. 1. reſ. 130. Rot. deciſ. 211.
59 num. 13. par. 8. Recent. vbi addit, quod
in tali caſu Eccleſia, etiam pro ſe retinere
volens, tenetur renouare.

60 Obſerua tamen, quod quando emphi-
teuſis eſt hæreditaria, puta ſi recepta ſit
pro ſe, filijs, & hæredibus, petens renoua-
tionem, debet eſſe hæres vltimo loco in-
ueſtiti; ſecus quando non eſt hæreditaria,
puta ſi non ſit conceſſa hæredibus, ſed con-
ſanguineis, vel filijs, & nepotibus: tunc
enim ſufficit, quod ſit proximior, Ruin.
conſ. 12. num. 20. & 21. & conſ. 151. n. 16.
& 21. lib. 1. Rip. in l. 1. nu. 8. ff. de Priuil.
Credit.

Credit. Gabr. de Iur. emphit. concluſ. 1.
num. 19. Rot. *in recent. deciſ.* 704. *& dec.*
741. *num.* 12. *par.* 4. *tom.* 3. vbi, quod in
61 bonis emphiteoticis attenditur proximi-
tas vltimi ſucceſſoris, non autem primi
acquirentis, *& deciſ.* 501. *num.* 19. *par.* 5.
tom. 2. *Card. Seraphin. deciſ.* 610. *nu.* 10.
62 *&* 11. vbi, quod Prælatus non tenetur
renouare, niſi cum eiſdem conditionibus,
quæ ab extraneo offeruntur, *vide quæ
ſcripſimus in tract. de Regim. Eccleſ. lib.* 1.
cap. 6. *num.* 4. *& ſeq.*
63 Obſerua 2. quod emphiteuſis tam pri-
uati, quàm Eccleſiæ tranſit etiam ad fę-
minas, quando verba ipſius conceſſionis
apta ſunt comprehendere tam filios, quam
filias, puta ſi emphiteuſis cõceſſa ſit pro ſe,
& hæredibus, vel pro ſe, & deſcendenti-
bus, *Clar. in* §. *emphiteuſis, q.* 32. *Ricc. in
Prax. for. Eccleſ. par.* 1. *reſ.* 130. *verſ. em-
phiteuſis Eccleſia &c. Ruin. conſ.* 24. *nu.* 9.
& conſ. 160. *num.* 12. *lib.* 1. *& alij apud
Magon. dec. Lucen.* 7. *nu.* 4. *& ſeq. Surd.
deciſ.* 95. *nu.* 14. *Cephal. conſ.* 11. *nu.* 2. *&*
14. *quibus adde Alex. conſ.* 9. *num.* 1. *lib.* 5.
64 vbi dicit, quod ſi quis recepit feudum,
vel emphiteuſim pro ſe, & hæredibus ſuis
maſculis, & fęminis, non cenſentur fęminæ
vocatæ ſimul, ſed ordine ſucceſſiuo, iuxta
naturam feudi, vel ſtatuti municipalis poſt-
ponentis fęminas in ſucceſſione inteſtati;
ſed ſi ſtatutum loci ità non diſponat, tunc
in receptione in emphiteuſim dicta verba
non intelliguntur ordine ſucceſſiuo, ſed
pariter vocarentur mares, & fęminæ, ſi-
cut de iure communi pariter ſuccedunt,
l. maximum vitium, C. *de liber. præter.
l. lege XII. tabularum*, C. *de legitim. hæred.*
65 Si verò emphiteuſis conceſſa ſit pro ſe,
& filijs, & nepotibus, eo caſu non compre-
henduntur filiæ, ſiue agatur de emphiteuſi
Eccleſiæ, ſiue de emphiteuſi priuati, quia
in contractibus maſculinum non concipit
66 fęmininum, *ſecundùm veriorem, & com-
muniorem ſententiam, quam ſequuntur Co-
uar. lib.* 2. *var. cap.* 18. *nu.* 1. *circa med.*
Rimin. *conſ.* 121. *nu.* 4. *lib.* 1. *Marſil. ſing.*
191. *Valaſc. de Iur. emphit. q.* 41. *num.* 3.
& alij apud Mantic. *de Tacit. lib.* 22. *tit.* 14.
nu. 5. *Card. Seraphin. dec.* 604. *nu.* 2. Ma-
gon. dec. Lucen. 7. *nu.* 14. *& ſeq.* vbi etiam
67 dicit, quod emphiteuſis ſimpliciter ac-
cepta, nulla facta mentione filiorum, vel
deſcendentium, intelligitur pro maſculis
tantùm, non pro fęminis, præſertim ſi in
loco adeſſet ſtatutum excluſiuum fęmina-
68 rum; immò etiam in teſtamentis ea ver-
ba, ſi ſine filijs deceſſerit, intelliguntur de
maſculis, non autem de fęminis, ſtante
ſtatuto fęminarum excluſiuo, *Clar. in* §.
emphiteuſis, q. 32. vbi, quod concurrente
dicto ſtatuto excluſiuo fęminarum, ver-
69 bum, *deſcendens*, aliàs commune, & gene-
rale, reſtringitur ad maſculos tantùm, quia
præſumitur, teſtatorem, ſeu contrahentem
voluiſſe ſe conformare cum diſpoſitione
ſtatuti, *latè Paulus Rubeus in annot. ad
deciſ.* 199. *num.* 74. *& ſeq. par.* 8. *Recent.*
vbi ſubijcit, quod ſi quis recipiat rem in
70 emphiteuſim pro ſe, & filijs, non com-
prehenduntur nepotes, quia ſecundùm
propriam, & ſtrictam ſignificationem ap-
pellatione filiorum non veniunt nepotes,
*l. filium eum definimus, ff. de his, qui ſunt
ſui, vel alien. iur.*
71 Excipiuntur tamen plerique caſus, in
quibus fęminæ etiam admittuntur ad em-
phiteuſim receptam ſimpliciter, vel pro ſe,
& filijs; primus eſt, quando fęminæ cum
maſculis ex ſtatuto ad ſucceſſionem ad-
mittuntur. 2. quando in inueſtitura con-
trahentes vſi eſſent terminis, ſeu verbis
vtrique ſexui communibus, quale eſt ver-
bum, liberorum, hæredum, & etiam ver-
bum, deſcendentium, ſaltem quando in
loco non adeſſet ſtatutum fęminarum ex-
cluſiuum. 3. quando d. ta eſt facultas re-
cipienti, in caſu obitus ſine filijs, nomi-
nandi perſonam extraneam. 4. quando
conceſſio facta fuit ob benemerita. 5. ſi
is, cui facta fuit conceſſio, eo tempore vni-
cam tantum habebat filiam, & erat eius
ætatis, in qua veriſimiliter filios generare
non poterat. 6. quando emphiteuſis con-
ceſſa fuit fęminæ pro ſe, & filijs, nè videa-
tur recipiens proprium ſexum aborruiſſe,
Rot. deciſ. 125. *par.* 2. *Diuer. Mareſcott.
var. lib.* 1. *cap.* 5. *Gabr. lib.* 6. *tit. de Verbor.
ſignif. concluſ.* 6. *nu.* 45. *&* 96. *Benintend.
deciſ.* 52. *Vinc. de Franch. deciſ.* 30. *Magon.
deciſ. Lucen.* 7. *num.* 25. *&* 27. ſubdens,
quod verbum filij, etiam in vltima volun-
tate prolatum à fęmina intelligitur tam
de filio, quàm de filia.
72 Obſerua 3. quod emphiteuſis priuati in
dubio præſumitur perpetua, *Ruin. conſ.* 160.
num. 1. *lib.* 1. vbi dicit, quod talis præſu-
73 mitur, quando quis vti emphiteuta ſpatio
30. annorum canonem ſoluit: quia præ-
74 ſcriptio eam naturam ſequitur, quam
res ipſa generaliter, & propriè habet; vnde
75 talis emphiteuſis regulariter trãſit etiam
ad extraneos; *Clar. in* §. *emphiteuſis q.* 28.
Merlin. deciſ. 872. *nu.* 1. *& ſeq.* vbi etiam
76 dicit, quod hęc qualitas ſemper attenden-
da eſt, quamuis dominium directum per-
ueniat in perſonam, ſeu locum priuilegia-
77 tũ, vt eſt Eccleſia: quia emphiteuſis ſemel
facta tranſmiſſibilis ad hæredes extraneos,
ſemper durat talis, *vt ſupra diximus n.* 31.

SVMMARIVM.

78 *Emphiteuſis non poteſt alienari in perſonam potentem, etiam in caſibus, in quibus licita eſt alienatio irrequiſito Domino.*

Prohibitio hominis, ſi concurrat cum prohibitione legis, operatur ſuum effectum, etiã in caſu licito, & à iure permiſſo, ibid.

79 *Dominus directus in emphiteuſi perpetua ad quoſcunque hæredes tranſitoria prohibere non poteſt, nè bona perueniant ad Eccleſiam.*

Eccleſia non dicitur potentior, niſi quando haberet poteſtatem in Dominum directum, ibid.

80 *Eccleſia non dicitur perſona prohibita, quando vult emphiteuſim retinere per annum, & poſtea illam dimittere, ſeu vendere.*

Quæſtio III.

An Dominus directus in emphiteuſi perpetua ad quoſcunque hæredes tranſitoria poſſit prohibere, nè bona perueniant ad Eccleſiam.

78 ALij affirmant, ea ducti ratione, quia huiuſmodi prohibitio conuenit naturæ emphiteuſis, quæ in caſu, in quo licita eſt alienatio irrequiſito Domino, vt in donatione, non permittit fieri alienationem in perſonam prohibitam, & potentem, ſicut cenſetur Eccleſia, quæ nunquam moritur, *latè Mareſcott. var. lib. 3. cap. 3. Rota coram Greg. XV. deciſ. 520. vbi Beltramin. & deciſ. 559. num. 1. & ſeq.* vbi etiam, quod conſuetudo concedens Eccleſiæ facultatem retinendi per annum, & vendendo ſubrogandi alium emphiteutam non potentem, locum non habet in hoc caſu propter vim pacti, quod reſiſtit poteſtati relinquendi Eccleſiæ: quia vbi concurrit prohibitio hominis cum prohibitione legis, operatur ſuum effectum, etiam in caſu licito, & à iure permiſſo, *iuxta textum in §. ſanctiſſimas, de Alien. & emphit.*

79 Alij verò negant, tum quia Eccleſia non eſt incapax emphiteuſis laicalis, quando illa eſt perpetua, & tranſitoria ad quoſcunque hæredes, *vt tenuit Rot. in Romana, ſeu Viterbien. ceſſionis bonorum 17. Maij 1619. coram Buratto, in impreſſ. deciſ. 394. num. 5. vbi aliæ deciſiones referuntur;* tum etiam quia Eccleſia non cenſetur potentior, niſi quando haberet poteſtatem in Dominum directum, *Roman. conſ. 518. num. 5. Gomez ad reg. Cancell. de ſubrog. collitigan. q. 1.* nec dicitur perſona prohibita, niſi quia eſt manus mortua, & ſic
80 quando excluditur ſpes deuolutionis, & laudemij, propter quam Eccleſia ex æquitate cogitur vendere, *Rota in Ferrarien. bonorum 9. Decembris 1611. coram Coccino, & in alia Ferrarien. bonorum 3. Iunij 1618. coram Remboldo.* vnde quando Eccleſia dimittit penes alium, in quo ceſſant prædicta præiudicia, ceſſare etiam debet prohibitio hominis, quæ recipere debet interpretationem, nè emphiteuſis ad Eccleſiam perueniat ad effectum retinendi, nõ autem ad effectum dimittendi, vel vendendi, & ita fuit iudicatum in magna Curia Siciliæ *teſte Maſtrill. deciſ. 128. num. 18. in fin. & hanc opinionem æquiorem eſſe dicit Perentill. ad l. tratt. deciſ. 477. nu 9.* vbi etiam contrarijs reſpondet.

SVMMARIVM.

81 *Eccleſia finita emphiteuſi, vel feudo abſque culpa emphiteutæ, tenetur reficere melioramenta hæredibus emphiteutæ, ſeu Vaſalli: limitatur nu. 82. & ſeq.*

82 *Quid ſi in conceſſione fuerit conuentum, quod res redeat in tali caſu ad Eccleſiam cum melioramentis.*

83 *Et quid ſi in inueſtitura conuentum fuerit, quod emphiteuta, ſeu Vaſallus rem meliorem faciat.*

84 *Eccleſia an & quando teneatur reficere melioramenta, ſi emphiteuſis, vel feudum finitur culpa inueſtiti, & nu. 86. cum ſeq.*

Quando eſſet æquitas inueſtiendi proximiores agnatos, ibidem.

85 *An emphiteuta poſſit bona Eccleſiæ meliorata retinere, donec ſibi reficiãtur melioramenta.*

86 *Qui cadit à locatione ex culpa ſua, meliorationes non amittit.*

87 *Ex quantitate penſionis colligitur, an contractus ſit emphiteuſis, vel locatio.*

88 *Clericus, qui rem incultam Eccleſiæ reduxit ad culturam, poteſt huiuſmodi meliorationibus frui, quandiu viuit, etiamſi beneficio priuetur.*

89 *An, & quando Clericus, qui rem Eccleſiæ meliorem fecit, vel eius hæres poſſit repetere huiuſmodi meliorationes.*

Quæſtio IV.

An Eccleſia finita emphiteuſi, vel feudo, teneatur reficere melioramenta.

81 IN hoc puncto Doctores diſtinguunt:
aut enim emphiteuſis, vel feudum fini-
tur abſque culpa emphiteutæ, puta ob
curſum temporis, vel ob generationem
finitam, & tunc Eccleſia, ſi vult pro ſe re-
tinere, tenetur reficere melioramenta hę-
redibus emphiteutæ etiam extraneis; *l. 2.
& 3. C. de Iur. emph. cap. 1. §. ſi Vaſallus,
in tit. Hic finitur lex &c.* vbi, quod eſt in
electione Domini directi, finita emphi-
teuſi, vel feudo, æſtimationem meliora-
mentorum ſoluere, vel pati, quod ędifi-
cium auferatur, *Bald. in d. §. ſi Vaſallus;
& in l. Senatus, ff. de leg. 1. Clar. in §.
emphiteuſis q. 45 & in §. feudum, qu. 78.*
vbi dicit, quod tunc inſpici debet valor
ipſorum melioramentorum, non autem
ędificij diruti, *Dec. in l. qui rem, num. 14.
C. de Sacroſ. Eccl. Rot. coram Penia dec. 675.
Gratian. diſcept. for. cap. 934. nu. 7. & ſeq.*
82 Limita, ſtante pacto, quod finita emphi-
teuſi etiam abſque culpa emphiteutæ, res
perueniat ad Eccleſiam cum melioramē-
tis: huiuſmodi enim pactum validum eſſe,
tenet *Valaſc. de Iur. emphit. q. 25. nu. 18.
Card. Seraphin. deciſ. 1496. Genuenſ. in
tract. de Eccleſ. q. 70.*
83 Limita 2. quando in inueſtitura appo-
ſitum eſt pactum, quod emphiteuta rem
meliorem faciat, quia hoc pactum debet
operari, vt Dominus lucretur meliora-
menta, *ſecundùm Mantic. de Tacit. lib. 22.
tit. 21. nu. 18. Genuenſ. d. q. 70.* contra-
riam tamen ſententiam in hoc puto verio-
rem, & ęquiorem quia de natura contra-
ctus emphiteotici eſt, vt detur ad melio-
randum: & ideò exprimendo illud, quod
inerat, non impeditur repetitio meliora-
mentorum, præſertim ſi melioramenta ſint
magni valoris, & notabilia, *Pinell. in l. 2.
par. 2. cap. 3. nu. 10. C. de reſcind. vendit.
Gratian. d. cap. 934. nu 10. & ſeq.*
84 Aut emphiteuſis, vel feudum finitur
culpa inueſtiti, & tunc Dominus meliora-
menta reficere non tenetur, *l. 2. C. de iur.
emphit.* quod procedit, quādo culpa empi-
teutæ cedit in aliquod damnum directi
Domini, vt ſi emphiteuta, vel Vaſallus
ceſſauerit in ſolutione penſionis, vel ne-
gauerit dominium Eccleſiæ, vel poſſeſſio-
nem Domini interuertere tentauerit, *vt
tradunt communiter DD.* quo caſu ceſſat
etiam ęquitas inueſtiendi proximiores
agnatos, *vt d. Pen. d. dec. 675.* ſecus eſſet,
quando culpa nō cederet in damnum Ec-
cleſiæ, vt ſi res Eccleſiæ non ſolita alienari,
concedatur in emphiteuſim abſque bene-
placito Sedis Apoſtolicæ: tunc enim reſo-
luto contractu, emphiteuta non amittit
melioramenta, quia ex omiſſione huiuſ-
modi ſolemnitatis Eccleſia nullum patitur
præiudicium; ſi enim vult ſtare contractui,
poteſt, cum talis ſolemnitas inducta fuerit
in eius fauorem, *Card. Seraphin. dec. 546.
Pen. d. dec. 675.* vbi ſubijcit, quod ſi Ec-
cleſia aliquem indębitè inueſtiuit, poteſt
denuò illum inueſtire, qui de iure erat in-
ueſtiendus, *Genuenſ. in d. tract. de Eccleſ.*
85 *q. 71.* vbi etiam obſeruat, quod emphi-
teuta poteſt in tali caſu bona Eccleſiæ me-
liorata retinere, donec ſibi reficiantur
melioramenta, nam principaliter incum-
bit poſſeſſioni rei ſuæ, licèt in conſequen-
tiam impediatur reuerſio fundi ad Ec-
cleſiam, *arg. l. ſi quis nec cauſam, cum ibi
not. per DD. ff. de reb. cred.*
86 Limita hanc vltimam concluſionem in
contractu locationis: qui enim cadit à lo-
catione ex culpa ſua, meliorationes non
amittit, *l. colonus, & ibi Bart. ff. locat.* ra-
tio eſt, quia in emphiteuſi regulariter ſol-
uitur quid modicum; colonus verò ſoluit
penſionem æquiualentem fructibus, *Card.*
87 *Seraphin. & Genuenſ. locis cit.* vbi, quod
ex quantitate penſionis colligitur, an ſit
locatio, etiamſi contractus nominetur
emphiteuſis, *vide Natt. conſ. 49. Clar. in
§. emphiteuſis, q. 1.*
88 Limita 2. in Clerico, qui rem incultam
Eccleſiæ reduxit ad culturam: poteſt enim
huiuſmodi meliorationibus frui, quandiù
viuit, etiamſi ob delictum beneficio pri-
uetur, *cap. fin. vbi Innoc. & Abb. de Pecul.*
89 *cleric.* ſed poſt eius mortem cedunt Ec-
cleſiæ, *vt not. idem Abb. loco cit.* quod in-
telligendum eſt, quando Clericus ex fru-
ctibus beneficij rem meliorem reddidit;
ſecus ſi ex pecunijs proprij patrimonij:
hoc enim caſu ipſe, vel eius hæres huiuſ-
modi meliorationes poſſet repetere, *vt
ſubdit Abb. ibid. nu. 2.*

SVMMARIVM.

90 *Si Prælatus ſeruitium non præſtiterit,
Eccleſia priuatur feudo, ſed eo mortuo
feudum ad Eccleſiam reuertitur: limi-
tatur nu. 95. & ſeq.*
91 *Prælatus non poteſt, niſi in ſui damnum,
Eccleſiæ præiudicare.*
92 *Tutor non poteſt præiudicare pupillo.*
93 *An ex culpa mariti non præſtantis ſerui-*

X 2 *tium,*

tium, amittatur feudum in dotem datũ, & nu. ſeq.

94 *Vxor naturaliter manet Domina rei dotalis.*

95 *Quando ſuccurratur Eccleſiæ per beneficium reſtitutionis, & nu. 100.*

96 *Quid ſi Prælatus culpam commiſerit in Vaſallum, propter quam, ſi eſſet laicus, amitteret proprietatem feudi.*

97 *Et quid ſi tempore delicti non erat Prælatus, ſed poſtea cœpit eſſe.*

98 *Dolus commiſſus ante mandatum, Domino nocere non debet.*

99 *An, & quando Eccleſia priuetur emphiteuſi, ſi eius Rector canonem non ſoluerit Domino directi, & nu. ſeq.*

100 *In Eccleſiæ electione eſt, an velit agere contra Prælatum, an verò rem vendicare à tertio.*

101 *Eccleſia poteſt vti iure minoris.*

102 *Eccleſia, quæ recepit emphiteuſim ab alia Eccleſia, cadit à iure ſuo, ſi canonem per biennium non ſoluerit.*

Quæſtio V.

An Eccleſia priuetur feudo, ſi Prælatus ſeruitium non præſtiterit.

90 RESP. quod Eccleſia priuatur quidem feudo ob culpam Prælati, ſed eo mortuo reuertitur feudum ad Eccleſiam, & ſucceſſorem, *cap. 1. §. fin. vbi gloſ. Bald. & alij, de Capit. Corrad. Luc. de Penna in l. 2. circa med. C. de fund. patrim. lib. 11. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 37. num. 1. & ſeq.* ratio eſt, tum quia alioquin aperiretur via fraudibus, tum etiam quia Præ-
91 latus non eſt Dominus, ſed adminiſtrator, & ideò non poteſt, niſi in ſui damnum, Eccleſiæ præiudicare, *cap. delictum, de reg. Iur. in 6. l. meminerint, C. Vnde vi.*
92 vbi tutor non poteſt præiudicare pupillo, *vt aduertit Genuenſ. loco cit.* ſubdens,
93 quod ex culpa mariti non præſtantis ſeruitium amittitur feudum in dotem datum, quia maritus eſt Dominus rei dotalis, *l. doce ancillam, C. de rei vendic.* nec mirum videri debet, quia cum mulier præſumatur ſciuiſſe negligentiam viri, *l. octaui, ff. Vnde Cognat. l. 1. ff. de Rit. nupt.* debuit ſupplere eius negligentiam, *l. ſi ſuſpecta, vbi Bart. ff. de inoffic. teſtam.* poteſt tamen mulier agere contra virum de dolo, vel culpa commiſſa, *l. in rebus, C. de Iur. dot.* quamuis eidem mulieri imputetur, ſi vir non ſit ſoluendo, *l. 1. & ibi DD.*
94 *C. Ne fideiuſſ. dot. dent.* alij tamen in hoc rectiùs ſentiunt, delictum mariti diutius non prodeſſe Domino, quàm ius mariti duret, exemplo Prælati; & ideò feudum vxori eſſe reddendum diſſoluto matrimonio per mortem viri; idemque aſſerunt, quandocunque vxor conſtante matrimonio impetrat ſeparationem bonorum ob inopiam mariti, vel eius ſæuitiam, nulla habita diſtinctione, an maritus ſit ſoluendo, nec mirum, ratio eſt, quia vxor naturaliter manet Domina rei dotalis, *vt in d. l. in rebus, & ità ſenſit Bald. conſ. 476. n. 2. vol. 4. Tiraq. de retract. conuent. §. 3. gloſ. 1. nu. 32. & alij, quos refert, & ſequitur Roſenth. de feud. cap. 10. concluſ. 3. num. 6. & ſeq. & in litt. D.*

95 Limita principalẽ concluſionem, quãdo ex tali amiſſione temporali Eccleſia lęderetur, vt ſi bona erant communia inter Prælatum, & Capitulum, quo caſu ſuccurritur Eccleſiæ per beneficium reſtitutionis, ſicut & pupillo, & minori, *gloſ. in cap. imperialem, §. præterea ſi quis infeudatus, ver. quatuordecim annis, de Prohib. feud. alienat. Genuenſ. d. q. 37. num. 3.* vbi etiam obſeruat, quod ſi Prælatus amiſſo feudo non poſſet decenter viuere, competeret Eccleſiæ reſtitutio vſque ad decentẽ ipſius Prælati ſubſtentationem: nam quæ pertinent ad victum Prælati, dicuntur concernere ipſius Eccleſiæ vtilitatem, vel damnum, *cap. cum ſecundùm, cum ibi not. de Præb.*

96 Limita 2. quando Prælatus, à quo laicus habet feudum vt ab Eccleſia, culpam commiſerit in Vaſallum, propter quam ſi eſſet laicus, amitteret proprietatem feudi, *vt in tit. Qualit. Domin. propriet. feud. priuet. cap. 1. de Vaſall. mil. qui contum. eſt.* hoc enim caſu Eccleſia non priuatur proprietate feudi viuente Prælato, cum id non ſit iure cautum, nec pęna priuationis imponi debeat, niſi in iure exprimatur, *gloſ. & DD. in cap. fin. de Iurepatr. Bald. in cap. 1. §. fin. de Capit. Corrad. Genuenſ. vbi ſupra q. 38. nu. 1. quamuis alij contrarium aſſerant.*

97 Limita 3. quando quis tempore delicti non erat Prælatus Eccleſiæ, ſed poſtcœpit eſſe, quia neque tunc Eccleſia feudo priuanda eſt, quemadmodum nec dolus cõ-
98 miſſus ante mandatum, Domino nocere debet, *Bald. vbi ſupra d. §. fin. in fin. Genuenſ. d. q. 37. nu. 4.*

99 An verò Eccleſia priuetur emphiteuſi, ſi eius Rector non ſoluit canonem directi Domino? Reſp. quod aut emphiteuſis conceſſa fuit ſimpliciter nullo expreſſo pacto deuolutionis in caſu non ſoluti canonis, & tunc Eccleſia non priuatur emphiteuſi;

phiteuſi; aut fuit conceſſa cum hoc pacto, & tunc priuatur; quia cum in hoc non reperiatur expreſsè priuilegiata, per conſequens ſeruari debet ius commune, *l. 2. & 3. C. de Iur. emph. cap. 1 de alien. feud. Bald. in auth. qui rem, C. de Sacroſ. Eccleſ. Spec. de locat. §. nunc aliqua, quaeſ. 15. num. 25. Genuenſ. in d. tract. q. 112. nu. 1. & q. 114. per tot.*

100 Datur tamen in tali caſu Eccleſiæ reſtitutio, vt canonem ſoluat, & rem retineat, *Spec. loco cit. n. 26. Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 27, nu. 69.* & in eius electione eſt, an velit agere contra Prælatum, an verò rem vendicare à tertio, *ſecundum gloſ. notab. in cap. 2. ver. reſtituimus, in fin. de in integ. reſtit. cuius opinio comprobatur ex tex. in l. etiam, C. ſi Tut. vel Curat. interuen.* vbi datur talis electio minori, an velit agere contra Curatorem, vel reſtitui contra poſſeſſorem, etiamſi Curator eſſet ſoluendo;

101 Eccleſiam verò poſſe vti iure minoris, conſtat *ex cap. 1. de in integr. reſtit.*

102 Notandum eſt etiam, quod Eccleſia, quæ emphiteuſim recepit ab alia Eccleſia, cadit à iure ſuo, ſi canonem per biennium non ſoluerit: non enim requiritur in tali caſu lapſus triennij, *Spec. de locat. §. nunc aliqua, d. q. 15. num. 31.*

SVMMARIVM.

103 *Ciuitas feudum amittit, ſi propter delictum ex ſententia Superioris omninò deſtruatur: limitatur nu. 108.*

104 *Quid ſi ex alia cauſa Ciuitas ità deſtrueretur, vt nulla eſſet ſpes nouæ inſtaurationis.*

105 *An reſtituatur feudum reſtituta Ciuitate.*

106 *An feudum Eccleſiæ conceſſum à laico deſtructa eadem Eccleſia ad Dominum reuertatur.*

107 *Reſtituta Eccleſia, an redeant iura perdita.*

108 *Ciuitas ob delictum Adminiſtratoris iure ſuo non priuatur, niſi quandiù ipſe Adminiſtrator in officio eſt.*

109 *Mariti bonis publicatis feudum, & alia bona dotalia ſtatim ad vxorem reuertuntur: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*

110 *Quid ſi maritus Dominum feudi vxoris ſuæ offenderit, & feloniam commiſerit.*

111 *Bona fideicommiſſo ſubiecta tranſeunt in fiſcum durante delinquentis vita.*

112 *Quando bona huiuſmodi liberè in fiſcum tranſeant.*

113 *An feuda, vel bona emphiteotica exiſtentia in territorio Caſtri, ob non ſolutum canonem, vel alia de cauſa deuoluta, ſpectent ad Principem infeudantem, vel ad feudatarium.*

114 *Feudatarius habet potentius ius, quàm vſufructuarius.*

Quæſtio VI.

An & quando Ciuitas, ſeu Vniuerſitas feudum amittat.

103 RESp. quod ſi Ciuitas, aliaue Vniuerſitas propter delictum ex ſententia
Superioris omninò deſtruatur, feudum
amittit, illudque ad Dominum redit, quia
tunc Vniuerſitas dicitur mortua, *Afflict.
dec. 282. nu. 13. Alex. conſ. 48. nu. 2 lib. 1.
& alij, quos refert, & ſequitur Roſenth. de
feud. cap. 10. concluſ. 4. nu. 15. & in gloſ.*
104 *litt. p.* idemque dicendum, ſi ex alia cauſa, aut aliunde Ciuitas ità deſtrueretur, vt
ſpes nulla eſſet nouæ inſtaurationis: quia
tunc etiam feudum, tanquam defuncta
Vaſalla, Domino aperitur, *Roſenth loco cit.*
105 vbi etiam obſeruat, quod non reſtituitur feudum etiam reſtituta Ciuitate, quia
eſſet noua Ciuitas in tali caſu.

106 An verò feudum Eccleſiæ, vel monaſterio conceſſum à laico, deſtructa eadem Eccleſia, vel monaſterio ad Dominum reuertatur? Reſp. quod aut Eccleſia deſtructa fuit auctoritate Summi Pontificis, & tunc feudum reuertitur ad Dominum, cum in tali caſu priuilegiũ Eccleſiæ euaneſcat, *cap. 2. de nou. oper. nunciat.* aut Eccleſia, vel monaſterium deſtructum eſt ab hoſtibus, vel caſu corruit, vel tranſlatum fuit de loco ad locum auctoritate Superioris, & tunc retinet omnia iura, & priuilegia, *cap. paſtoralis 7. q. 1. ità Andr. de Iſern. & Affl. in cap. 1. §. fin. de Cap. Corrad. quos refert Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 41.* quamuis contrarium ſentiat *idem Genuenſ. ibidem nu. 2.* vbi dicit, quod deſtructa Eccleſia, aut reprobato Collegio, vel Religione, feudum non reuertitur ad Dominum, ſed remanet ſub diſpoſitione Summi Pontificis.

107 Obſerua tamen, quod ſi Eccleſia iam auctoritate Summi Pontificis deſtructa, poſtea reſtitueretur, redirent iura perdita, *l. & Atilicinus, ff. de ſeruit. ruſt. præd.*

108 Obſerua 2. quod ſecundùm leges Reſp. ſeu Ciuitas ob delictum Adminiſtratoris iure ſuo non priuatur: nec iure feudorum aliud in ſpecie deciſum eſt, niſi quod Adminiſtratore in Dominum delinquente, feudum Ciuitati, aut Reip. tandiù aufertur, quandiù ipſe Adminiſtrator in officio eſt,

eſt, *Roſenth. de feud. cap. 1. concluſ. 13. nu. 9. & ſeq.*

109 Obſerua 3. quod marito delinquente, & bonis eius publicatis, ſeudum dotale, & alia bona dotalia, ſtatim ad vxorem reuertuntur, etiamſi matrimonium ſolutum non fuerit, *l. ſi marito, ff. ſolut. matrim. auth. bona damnat. C. de bon. proſcript.* ratio eſt, tum quia vxor naturaliter manet Domina rei dotalis, *l. in rebus, vbi DD. C. de Iur. dot.* tum etiam quia regula iuris eſt, quod fauore tertij alienare prohibitus, non poteſt delinquendo eadem perdere, *vt tradunt DD. in l. lex Iulia 4. & ſeq. ac tot. tit. ff. de fund. dot. & in auth. ſiue à me, C. Ad Senatuſc. Velleian. Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. nu. 82.* vbi ſubijcit, quod vxor propria auctoritate poteſt inijcere manus in bona mariti confiſcata pro recuperatione ſuæ dotis, etiamſi bona mariti publicentur ex cauſa læſæ maieſtatis, *Boſſ. in tit. de Bonor. public. nu. 73. in fin. Clar. lib. 5. §. fin. q. 78. verſ. quæro ſi bona mulieris &c. Roſenth. de feud. cap. 2. concluſ. 15. nu. 9. & ſeq. & cap. 10. concluſ. 5. nu. 21. & ſeq.*

110 Et hoc quidem certum eſt in delictis communibus; ſecus eſſet in delictis feudalibus, vt ſi maritus Dominum feudi vxoris ſuæ offenderit, & feloniam commiſerit; tunc enim maritus priuatur feudo, aut eius honoribus, & commoditatibus durante eius vita; eo verò defuncto feudum vxori reddendum eſt, ſiue maritus ſit ſoluendo, ſiue non, vt ſupra diximus exemplo Prælati Eccleſiæ, *arg. l. Statius florus, §. Corne-*

111 *lio, ff. de Iur. fiſc.* vbi, bona fideicommiſſo ſubiecta, ob delictum tranſeunt in fiſcū durante delinquentis vita, *Bald. conſ. 476. vol. 4. Tiraq. de Retract. conuen. §. 3. gloſ. vn. nu. 32. Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 5. tit.*

112 *1. nu. 69.* ſubdens, quod ſi contingeret, viuente reo decedere fideicommiſſarium ſubſtitutum, bona ipſa iure libero in fiſcū cederent, *Roſenth. d. cap. 10. concl. 5. num. 6. & ſeq.*

113 Quæres, an feuda, vel bona emphiteotica exiſtentia in territorio Caſtri, ſi ob non ſolutum canonem, vel alia de cauſa deuoluantur, ſpectent ad Principem infeudantem, vel potius ad feudatarium eiuſdē caſtri? Reſp. quod huiuſmodi feuda, vel bona deuoluta ſpectant quidem quoad directum dominium ad Principem infeudantem, & ei acquiruntur: emolumenta tamen ex re deuoluta obuenientia pertinent ad feudatarium, *Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. de locat. §. nunc aliqua &c. q. 93. n. 116. ver. qui tabernas &c. Oltrad. conſ. 240. n. 6. & 7. Tiraq. de Retract. lignag. ad fin. titul. nu. 110. Guid. Pap. deciſ. 472. & alij apud Honded. conſ. 86. nu. 21. & ſeq. lib. 2.* qui licèt loquantur in vſufructuario, idem

114 tamen eſt in hoc caſu, cum feudatarius non ſolum habeat vſumfructum in feudo, *iuxta tex. in cap. 1. in fin. In quibus cauſ. feud. amitt.* ſed etiam potentius ius, quàm vſufructuarius: nam feudatarius eſt Dominus fructuum etiam pendentium propter vtile dominium, quod habet in re: vſufructuarius verò tantùm perceptorum habet dominium, *Bald. in cap. quæ in Eccleſiarum, nu. 20. verſ. ſed ſtatim quæritur &c. de Conſtit. Natt. conſ. 301. nu. 50. & conſ. 1563. nu. 22. & ſeq. lib. 3.*

S V M M A R I V M.

115 *Filius legitimatus ex reſcripto non ſuccedit in emphiteuſi eccleſiaſtica: limitatur nu. 117. & ſeq.*
116 *Filius naturalis legitimatus per reſcriptum non ſuccedit in feudo: limitatur nu. ſeq.*
117 *Filius legitimatus per matrimonium ſubſequutum ſuccedit in emphiteuſi eccleſiaſtica, & in feudo.*
118 *Quid ſi legitimatus fuerit ſpecialiter quoad bona emphiteotica, vel feudalia, ab eo, qui poteſtatem habet.*
119 *Et quid ſi conceſſio facta fuerit pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus, & quibus dederit, & nu. 121.*
120 *Quando emphiteuſis Eccleſiæ conceſſa fuit pro filijs, & hæredibus quibuſcunque, comprehenditur etiam legitimatus.*
121 *Si emphiteuſis conceſſa fuerit pro ſe, filijs & hæredibus legitimis, & naturalibus, & quibus dederit, naturales legitimati cenſentur excluſi.*
122 *In noua acquiſitione poteſt Eccleſia illegitimum ad emphiteuſim eccleſiaſticam nominare, & inueſtire, & nu. ſeq.*
123 *Tertius habens ius nominandi ab Eccleſia, non poteſt nominare incapacem.*

Quæſtio VII.

An, & quando filius legitimatus ſuccedat in emphiteuſi eccleſiaſtica.

115 REgula eſt, quod filius legitimatus ex reſcripto nō ſuccedit in emphiteuſi eccleſiaſtica, tam de iure communi, *vt d. Bart. in l. ex facto, §. ſi quis rogatus, n. 8. in fin. & ibi Alex. nu. 17. ff. Ad Trebell. Clar. in §. emphiteuſis, q. 30.* quàm etiam ex conſtitutione *Pij V. 117. in nou. Bullar. de quo latè Honded. conſ. 37. n. 24. & ſeq. lib.*

lib. 2. quia propter honeſtatem non videtur Eccleſia de illis ſenſiſſe, *Rot. deciſ. 359. nu. 20. & ſeq. par. 5. tom. 1. Recent. & in Ariminen. bonorum 4. Aprilis 1578. coram Robuſt. Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 11.*
116 *nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod filius naturalis legitimatus per reſcriptum, in feudo non ſuccedit, *Gratian. diſcept. for. cap. 218. nu. 39.*

117 Limitatur tamen hæc concluſio in filijs legitimatis per matrimonium ſubſecutum: iſti enim ſuccedunt in emphiteuſi eccleſiaſtica, & etiam in feudo, *cap. tanta, vbi DD. Qui fil. ſint legit. Mantic. d. tit. 11. in fin. Gabr. in tit. de legitimat. concluſ. 1. nu. 22. & alij communiter.*

118 Limitatur 2. quando quis eſt legitimatus ſpecialiter quoad bona emphiteotica, vel feudalia, ab eo, qui poteſtatem habet, *gloſ. in cap. 1. § naturales, ſi de feud. defunct. cont. &c. Mantic. d. tit. 11. num. 7. & ſeq.* ſubdens, quod legitimatio facta cum clauſula, *vt legitimatus in quibuſcumque bonis poſſit ſuccedere*, non extenditur ad emphiteuſim eccleſiaſticam, niſi expreſſum fuerit, *Gratian. diſcept. for. cap. 218. n. 44. Card. Seraphin. dec. 34.*

119 Limitatur 3. ſecundùm aliquos, quando conceſſio facta fuit pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus, & quibus dederit: hæc enim clauſula, ſicut operatur, vt huiuſmodi emphiteuſis tranſire poſſit etiam ad extraneos, ità etiam ad filios legitimatos, *vt ſenſit Afflict. dec. 386. Alciat. conſ. 34. nu. 4. & ſeq. lib. 1.* contrariam verò ſententiam exiſtimo veriorem, quia de extraneis in dicto caſu videtur fuiſſe ab initio cogitatum, & ideò admittuntur; hæc autem ratio ceſſat in filijs legitimatis ex reſcripto, quos Eccleſia abhorret, vt ſupra diximus; & ideò tamquam odioſi repelluntur, niſi ſpecialiter fuerit expreſſum, *Bald. conſ. 207. nu. 3. & 4. lib. 2.* vbi dicit, quod per dicta verba, *hæredibus, & ſucceſſoribus, & quibus dederit*, non includuntur perſonæ prohibitæ, lege, vel moribus, vel natura incapaces, ſed tantùm idoneæ, *Ruin. conſ. 105. num. 8. 10. & ſeq. lib. 3. Mantic. loco cit. nu. 15.*

120 Limitatur 4. quando emphiteuſis Eccleſiæ conceſſa fuit pro filijs, & hæredibus quibuſcumque: tunc enim comprehenditur etiam legitimatus, *Gratian. d. cap. 218. nu 41. & ità reſolviſſe Rotam coram Card. Seraphin. in Bononien. bonorum de Bologninis 22. Martij 1568. refert Mantic. d. lib. 22. tit. 11. nu. 15. & 16.* vbi ſubijcit,
121 quod ſi emphiteuſis conceditur pro ſe, filijs, & hæredibus legitimis, & naturalibus, & quibus dederit, naturales legitimati cenſentur excluſi, quia ſub dicta clauſula generali, *& quibus dederit*, comprehendi nequeunt, cum nemo præſumatur in continenti ſe voluiſſe corrigere, *l. non ad ea, vbi gloſ. & DD. ff. de cond. & demon.*

122 Limitatur 5. vt non procedat in noua acquiſitione: poteſt enim Eccleſia illegitimum ad emphiteuſim eccleſiaſticam nominare, & inueſtire, *vt d. Bald. in cap. quæ in Eccleſiarum, nu. 42. de conſtit. Cherubin. ad d. conſtit. 117 Pij V. ſchol. 1. Rot. dec. 474. nu. 3. & 4. par. 1. diuerſ. Seraphin. dec. 1358. nu. 1. & dec. 478. nu. 1. & ſeq.* vbi quod dicta conſtitutio Pij V. non tollit diſpoſitionem iuris communis, ſed tantùm habilitationes ex iure ſpeciali prouenientes, *Duran. dec. 251. num. 11.*
123 *& 12.* vbi dicit, quod tertius habens ius nominandi ab Eccleſia, non poteſt nominare incapacem, quia intelligitur hoc ſus conceſſum ſub tacita conditione, vt nominetur perſona de iure capax, ea nimirum ratione, quia cum Eccleſia ſit ſpeculum pudicitiæ, non intelligit in dubio de filijs illegitimis; quando verò cum illis immediatè contrahit, notitiam habere videtur de illorum qualitate, *l. qui cum alio ff. de reg. iur. Dec. in cap. in præſentia, nu. 47. de probat. & ità etiam ſenſit Flau. Cherubin. in compend. Bullar. ad d. conſtit. 117. Pij V. ſchol. 1.*

SVMMARIVM.

124 *Quando Vaſallus, vel emphiteuta poſſit abſq; conſenſu Domini formam rei feudalis, vel emphiteoticæ mutare.*
125 *Si concedatur area in emphiteuſim, an poſſit ibi emphiteuta ædificare.*
126 *Conceſſo prato, an poſſit quis ex eo agros facere.*
127 *An emphiteuta, vel Vaſallus molendinum frumenti, vel alterius rei conceſſum, in aliud ſine conſenſu Domini mutare poſſit.*
128 *An poſſit Vaſallus, vel emphiteuta inuito Domino molendinum extruere.*
129 *An poſſit emphiteuta inuito Domino ſyluam extirpare, & in vineam redigere. An Beneficiatus poſſit oliuetum extirpare, vt vineam plantet, ibidem.*
130 *An vſufructuarius poſſit rei formam mutare, & nu. 132.*
131 *Et an poſſit ædificium inchoatum perficere.*

Quæ-

Quæſtio VIII.

An Vaſallus, vel Emphiteuta poſſit abſque conſenſu Domini formam rei feudalis, vel emphiteoticæ mutarẽ.

124 Reſp. affirmatiuè, quando res per hoc efficitur melior, vel alteratio formę talis eſt, quæ ad priſtinum ſtatum facilè reduci poſſit, etiamſi nõ efficiatur melior, dummodò non fiat deterior perpetuò, *ità Bald. in l. 1. nu. 12. C. de Iur. emphit. Cepoll. de ſeruit. ruſtic. præd. cap. 22. de montibus, num. 10. Pinell. in l. 1. par. 2. nu. 52. C. de bon. matern. Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 33. nu. 15. & 16.*

125 Hinc infertur, quod ſi area concedatur in emphiteuſim, poterit ibi emphiteuta ędificare, tum quia demolito ędificio res redit in priorem ſtatum, tum etiam quia inde res efficitur melior, & vberior;

126 eademque ratione, conceſſo prato, poterit quis ex eo agros facere, *vt tradunt DD. citati, & alij apud Roſenthal. d. concluſ. 33. nu. 17. & 18.* vbi etiam obſeruat, hoc in prato paſcuorum non ſemper verũ eſſe.

127 Infertur 2. quod emphiteuta, vel Vaſallus molendinum frumenti, vel alterius rei conceſſum, in aliud ſine conſenſu Domini mutare poteſt, modò facilè detracto illo, quod adiecit, & rurſus appoſitis inſtrumentis illis, quæ ademit, in ſtatum priſtinum reſtituere poſſit: vel ſi mutatio illa paulo difficilior eſſet, cautionem præſtiterit de reducendo illud in priorem formam; quia ſi qua in hoc caſu etiam foret deterioratio, ea non conſiſteret in rei ſubſtantia, ſed in fructuum perceptione, & ſic ad Vaſallum, non ad Dominum pertineret, *Bald. loco cit. Roſenthal. d. cap. 10. concluſ. 33. nu. 21. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod ſi ipſemet emphiteuta, vel Vaſallus in fundo feudali, vel emphiteotico molendinum extruxiſſet, faciliùs mutare formã

128 eius poterit, ſubdens *num. 25.* quod poteſt Vaſallus, vel emphiteuta, etiam inuito Domino, molendinum extruere.

129 Infertur 3. poſſe ſimiliter emphiteutam inuito Domino ſyluam extirpare, & in agros, vel vineam redigere, præſertim ſi ex huiuſmodi ſylua pauci reditus percipiantur: agri verò, vel vinea longe maioris ſint emolumenti, *l. æquiſſimum, §. inde quæſitum eſt, verſ. etſi forte in hoc, ff. de Vſufr. Cepoll. in d. tractat. de ſeruit. ruſt. præd. d. cap. 22. nu. 10. Tiraq. de Retract. conuent. §. 3. gloſ. 1. nu. 27. & §. 7. gloſ. 1. nu. 16. Ricc. in prax. for. Eccleſ. par. 1. reſol. 130.* vbi, quod Beneficiatus in tali caſu poteſt oliuetum extirpare, vt vineam plantet; quod intelligendum eſt, quando prædium feudale, vel emphiteoticum, aut Eccleſiæ plus agri requireret, & ſyluis, aut oliueto commodè carere poſſet: nam ſi ad amęnitatem prædij, vel aliam ob cauſam ſylua, vel oliuetum etiam neceſſarium foret, non licebit ſyluam, aut oliuetum extirpare, vt in vineam, vel agrum redigatur, præſertim ſi paulo maior ex agro, vel vinea huiuſmodi, quam ex ſylua, vel oliueto fructus colligeretur: tunc enim talis mutatio in notabilem fundi feudalis, vel emphiteotici deteriorationem potius vergeret, *Roſenth. d. cap. 10. concluſ. 33. num. 28. & ſeq. Cepoll. d. cap. 22. nu. 10.* vbi etiam notat, quod ſylua ad culturam reduci non poſſet, quãdo aliquot plauſtra lignorum ex ea pro victu ex pacto tradenda ſunt: quia tacitè eo caſu videtur actum inter contrahentes, ne ſylua deſtruatur, *per tex. in l. ſi debitor, §. veriſimile, ff. de contrab. empt. l. legatum, ff. de vſufr. leg.*

130 Limita in vſufructu, in quo mutatio huiuſmodi permiſſa non eſt, quinimmo forma rei mutata vſuſfructus perit, *l. repeti 5. ff. Quib. mod. vſuſfruct. amitt.* vbi ſi areæ vſuſfructus ſit legatus, & in ea ędificium poſitum ſit, vſuſfructus extinguitur, *l. vſufructu legato 7. §. hac ratione, & ibi gloſ. & DD. ff. de vſufruct. & quemadm. &c. Pinell. in d. l. 1. par. 2. n. 52.*

131 *C. de Bon. mater.* vbi dicit, vſufructuariũ non poſſe ſuo iure ędificium inchoatum conſummare, etiamſi aliter eo vti nequeat; nec mirum videri debet, quia vſufructuarius nõ habet in re perpetuum ius, quemadmodum emphiteuta, & Vaſallus, *vt obſeruat Roſenth. loco cit. num. 19. Cepoll. d.*

132 *cap. 22. nu. 10.* vbi etiam dicit, quod vſufructuarius non poteſt ſyluam extirpare, & in vineam redigere.

SVMMARIVM.

133 *Domum, vel fundum emphiteoticum ruina, vel incendio conſumptum tenetur emphiteuta reficere: declaratur n. 134. & ſeq.*

Et an liberetur emphiteuta, ſi emphiteuſi renunciet, ibidem, & nu. 135.

134 *Emphiteuta tenetur non ſolum de dolo, ſed de lata, & leui culpa.*

In culpa eſt qui non facit quod diligens paterfam. feciſſet, vel non præuidit quod de facili poterat euenire, ibid.

Emphi-

135 *Emphiteuta tenetur ad refectionem, quando pro emphiteuſi ſoluitur modica penſio, ſecus ſi magna, & exceſſiua.*

136 *Concluſio, quod de cõſuetudine emphiteuſis cõceditur pro modico canone in recognitionẽ dominij, qualiter ſit intelligẽda.*

137 *Quando emphiteutæ fieri debeat remiſſio penſionis, ſeu canonis.*

Quæſtio IX.

An domum, vel fundum emphiteoticum ruina, vel incendio conſumptum teneatur emphiteuta reficere, ac integram penſionem ſoluere.

133 QVoad primam partem dubij, affirmatiuè reſpondent communiter Doctores, tum quia ad emphiteutam ſpectat periculum caſus fortuiti, tum etiam quia non aliter interitu rei liberatur emphiteuta, niſi tota pereat: & ideò donec area, vel quid aliud etiam minimum ſupereſt, durat contractus, & obligatio, *l. 1. C. de iur. emphit. §. lex itaque, verſ. dudum autem &c. vbi gloſ in ver. caſus, in Auth. de non alienan. §. adeò, Inſtit. de locat. & conduct. Alex. in l. interdum, §. quod ex naufragio, verſus fin. ff. de acquir. poſſ. Afflict. dec. 83. nu. 12.* vbi dicit, quod quando ſolum fuiſſet conceſſum, vbi erat domus, tunc reſoluta domo, remanet emphiteutæ ſolum, *latè Surd. dec. 198. nu. 9. & 10.* vbi ampliat, hoc procedere etiam quãdo ex ſuperextãte parte nõ poteſt percipi integra penſio; & in ſpecie, quòd ſi domus fortuito caſu comburatur, emphiteuta teneatur illam reficere, dixit *Ang. in d. §. lex itaque, in auth. de non alien. Imol. in cap. potuit, n. 44. extr. de locat. Cepoll. de ſeruit. orban. præd. c. 59. de refect. n. 18.* Natt. *conſ. 13. n. 5. & cõſ. 377. per tot. Corn. conſ. 289. col. penult. lib. 1.* vnde non poſſet eo caſu emphiteuta emphiteuſi renũciare inuito Domino, *ad trad. per Theſaur. deciſ. 20. n. 2. & 3.*

134 Hæc tamẽ ſententia meo iudicio procedere poteſt in duobus caſibus: 1 quando culpa ipſius emphiteutæ domus incendio fuiſſet conſumpta, *vt d. Bald. in d. l. 1. nu. 10. in fin. C. de iur. emphit. & in auth. qui rem, nu. 3. C. de Sacroſ. Eccleſ. Aufrer. ad Capell. Tholoſ. dec. 353. Surd. d. dec. 198. nu. 13. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod emphiteuta tenetur non ſolum de dolo, & lata culpa, ſed etiam de leui, in tantum, quod ſiue modicum, ſiue magnũ ſit damnum, ſemper tenetur ad refectionem, & ad intereſſe, *vide textum in l. ſi quis fundum, §. Imperator, ff. locat. l. in iudicio, C. eod. tit. §. penult. Inſt. eod. §. ſcire, in Auth. de non alienan. & ibidem DD* culpa autem in eò præſumitur, qui nõ facit quod diligens paterfam. feciſſet, vel non præuidit quod de facili poterat euenire, *vt d. Bart. in l. ea igitur. ff. de pignor. act. Crauett. conſ 97. n. 6. & conſ. 179. n. 5. Menoch. de Præſũpt. lib. 5. præſũpt. 3. n. 132. Surd. loco cit. n. 15. & ſeq.*

135 Secundo caſu, quando pro emphiteuſi ſoluitur modica penſio: tunc enim emphiteuta ad refectionem cogi poteſt; ſecus ſi penſio correſponderet fructibus, vel alias eſſet magna, & exceſſiua, quia tunc debemus recedere à terminis emphiteuſis, cum contractus eo caſu magis accedat ad locationem, quàm ad emphiteuſim, *Bald in d. l. 1. nu. 4. verſ. Quinto in expendendo &c. & nu. 10. C. de iur. emphit. Rol. conſ. 96. nu. 26. vol. 1. Bellon. conſ. 21. nu. 8. quos refert, & ſequitur Theſaur. d. dec. 20. nu. 6. & 7. & ibidem Add.* ſubdens, quod poteſt emphiteuta inuito Domino renunciare emphiteuſi, quoties non poteſt re frui, niſi cum maxima impenſa, vel difficultate, quæ æquiparetur impoſſibilitati: idemque dicendum, ſi res deuenerit in hoſtium poteſtatem ità, vt non ſit ſpes eam recuperandi, *ad trad. per Alex. in d. l. interdum, §. quod ex naufragio, verſus fin. ff. de acquir. poſſ.* vel ſi mutata fuerit forma ipſius rei, *l. repeti, §. rei mutatione, ff. Quib. mod. vſusfr. amitt. Bald. in d. l. 1. nu. 10. quicquid in contrariũ afferat Surd. d. dec. 198. n. 25. & ſeq.*

136 Quoad ſecundam partem dubij, an teneatur emphiteuta interim ſoluere integram penſionem, affirmat *Natt. d. conſ. 377. nu. 2. & alij apud Surd. d. dec. 198. n. 10. & ſeq.* ſiue penſio ſit modica, ſiue magna: quod enim dicitur, conſuetudine emphiteuſim concedi pro modico canone in recognitionem dominij, procedit, vel quia à principio ſoluitur quantitas pecuniæ vltra canonem conuentum, *vt notat Bart. in d. l. 1. in princ. C. de iur. emphit.* vel quia res ſterilis conceditur, vt fiat fertilis, *vt tradunt DD. in d. aut. qui rem*; ſecus, quando res culta eſt, & fertilis: tunc enim nunquam conceditur pro minimo canone, nec aliquis inuenitur rerum ſuarum ità prodigus, qui cum poſſit ex re ſingulis annis centum percipere, illam cõcedat pro decem; vnde ab Eccleſia nunquam conceditur, niſi ea penſio ſit æqualis fructibus, quia aliàs non cederet in euidentem vtilitatem, *ex trad. per Capic. deciſ. 182. Franc. deciſ. 191. nu. 10. & ſeq.*

137 Verùs tamen mihi videtur, quod emphiteutæ ob huiuſmodi damnum fieri debeat remiſſio penſionis arbitrio Iudicis: quamuis enim non excuſetur à ſolutione

canonis, quando penſio eſt modica, ſecus tamen, quando eſt magna ex rationibus ſupra deductis, *Bart. in d.l.1.nu.4.& 9.C.de Iur.emphit.* vbi dicit, quod ſi ex re, quę perijt, non perciperentur ſufficientes fructus ad penſionem, non cogitur emphiteuta ad præſtandum integrum canonem, ſed tunc tenetur pro rata fructuum iuxta declarationem peritorum, *Theſaur.deciſ.20.nu.6.& ſeq.Boſſ.in tit.de remiſſ. merced.conduct.n.114.Caroc.de Locat.& conduct. tit.de remiſſ.merced.q.3.n.10.& q.4.nu.6.Maſcard.de Probat.concl.1333.n.10.vol.3.Genuenſ.in tract.de Eccleſ.q.73. vide quæ ſcripſimus in tract.de Temp.legal.lib.1.cap.38.n.24.& ſeq.* quod tamen intelligendum eſt, niſi damnũ euenerit culpa ipſius emphiteutę, quia tũc non ſolum reficere illud tenetur, vt ſupra diximus, ſed etiam totam penſionem interim ſoluere, etiamſi magna ſit, *vt ſenſit Bald.in d.l.1.n.10.& pro indubitato aſſerit Surd.d.deciſ.198.n.13. vbi alios refert.*

SVMMARIVM.

138 *Vno ex haredibus emphiteuta per biennium, vel trienniũ canonem non ſoluẽte, totus fundus inter ipſos diuiſus incidit in cõmiſſum: limitatur n.141.& ſeq.*
139 *Hæres, qui ſoluit, ab alio, qui non ſoluit, ſuum intereſſe conſequitur per iudicium fam.erciſcunda.*
140 *Quid ſi collaterales euincerent rem emphiteoticam iure congrui, & inter ſe diuiderent, & alter ipſorum canonem non ſoluerit, & nu.141. cum ſeq.*
141 *Si Dominus conſenſit dictæ diuiſioni, pars nõ ſoluentis tantùm incidit in commiſſũ.*
142 *Minor aduerſus commiſſum, ſiue deuolutionem reſtituitur ob canonẽ non ſolutũ.*
143 *Reſtitutio minoris prodeſt etiam alteri habenti rem communem cum minore.*
144 *Quãdo res emphiteotica duobus cõceditur, vnuſquiſq; pro parte tenetur ad canonẽ.*
145 *Quando plures obligant ſe in eodem contractu ſimpliciter, quilibet tenetur pro parte virili, & nu. 147.*
146 *Duo fundi, vel domus ſub vno reditu, ſeu cenſu ſubmiſſa, pro parte, ſiue pro rata reditus ſingulariter tenentur.*
147 *Quando plures condemnantur per ſententiam, quilibet pro rata tenetur.*
148 *Quid ſi plures obligati in ſolidum, per ſententiam condemnentur ſimpliciter.*
149 *In materia emphiteuſis multum defertur conſuetudini loci.*
Ad probandam conſuetudinem contra ius requiritur quadragenaria, ibidem.
150 *Quando dicatur conſuetudo contra ius.*
151 *Quando res emphiteotica incidat in commiſſum tantum pro rata.*
152 *An pater poſſit filijs præiudicare, quando emphiteuſis conceſſa fuit intuitu, & contemplatione etiam filiorum.*

Quæſtio X.

An fundus emphiteoticus, inter hæredes emphiteuta diuiſus, incidat in commiſſum, ſi vnus ex hæredibus per biennium, vel triennium canonem non ſoluerit.

138 RESp. quod totus fundus in tali caſu incidit in commiſſum, etiamſi cęteri hæredes ſoluerint alias canonis partes: nã ſicut emphiteuta inuito Domino non poteſt ſoluere canonem per partes, ſed ſemel totum, & integrum tenetur ſoluere, *Paul. de Caſtr.in l.quidam exiſtimauerunt, ff.Si cert.pet.* ità nec hæredes poſsũt ſoluere per partes, quia obligatio ad canonem eſt realis: & licèt ipſi hæredes diuidant inter ſe, tamẽ quilibet tenetur in ſolidũ ad cenſũ, cum ex facto hæredum minimè mutari debeat conditio primæ obligationis, *l.2.§.ex his, ff.de Verb.oblig.* nec ad euitationẽ pęnæ ſufficiat particularis ſolutio, *l.in executione, §.penult.ff. eod tit. gloſ.in l.communi diuidundo, 7. ver.cõfunderetur, ff. Commun.diuid.quam cõmuniter ſequuntur DD. ibidẽ, Bart.in l.fraudati, n.3.ff de Publican.& vectigal.Alex.cõſ.7.col.2.vol.5.Hoſt.in ſum.tit.de locat.§.quid ſit de natura huius &c n.12.verſ. quid ſi ex pluribus &c. Alb.de Roſ.in l.2.col.9.C.de Iur.emphit.Specul.in tit.de locat.§.nunc aliqua, n.92.* ſubdẽs, quod hęres,
139 qui ſoluit, ab alio, qui non ſoluit, ſuum intereſſe conſequetur per iudicium fam. erciſcundæ, *Fed.de Sen.conſ.228.prout eos refert, & ſequitur Afflict.dec.153.n.2 & ſeq.* vbi idẽ dicit in collateralibus euincẽtibus
140 rẽ emphiteoticã iure congrui, & inter ſe diuidentibus, ſi alter ipſorum canonem non ſoluerit, *Clar.in §.emphiteuſis, q.8.verſ. quæro quid ſi &c.*

141 Limita quando Dominus conſẽſit dictę diuiſioni: tunc enim ſibi præiudicat in hoc, quod ſi vnus ſoluit partẽ ſuam, & alter nõ ſoluit, pars non ſoluentis tantùm incidat in commiſſum, non autem pars alterius ſoluentis, niſi Dominus ius ſuum ſibi reſeruauerit, *vt ſenſit Bald.in d.l.fraudati, Afflict.dec.153.n.5.& ibidem Vrſill.n.2.*

142 Limita 2.in minore: hic enim aduerſus cõmiſſum, ſiue deuolutionẽ reſtituitur ob canonẽ nõ ſolutũ, *iuxta text.in l.ſi ex cauſa, §.ſi in cõmiſſum, ff.de minor.Vrſil.loco cit.n.2.* vbi etiã dicit, quod iſta reſtitutio prodeſt habenti rem communẽ cum minore.

Limita

144 Limita 3. vbi res emphiteotica duobus conceditur: tunc enim vnuſquiſque pro parte tenetur ad canonem, niſi expreſſè fuerit conceſſa in ſolidum, *Bald. conſ. 136. par. 1.* vbi dicit, quod quando
145 plures obligant ſe in eodem contractu ſimpliciter, quilibet tenetur pro parte virili, *Soc. iun. conſ. 70. par. 1. Vrſill. ad Affiict. deciſ. 153. num. 4. & 5.* vbi addit, hoc procedere etiam in duobus fundis, ſeu
146 domibus ſub vno reditu, ſeu cenſu ſubmiſſis; nam iſtæ res pro parte, ſiue pro rata reditus ſingulariter tenētur, *iuxta textum in cap. conſtitutus, verſ. iuxta ratam, de Relig. domib. & ibi Abb. n. 8. & 9.* vbi, quod ſi plures ſcholares domum conduxerint,
147 vnuſquiſque pro rata in dubio ad penſionem tenetur, ſicut quando plures condemnantur per ſententiam, *vide eumdem Vrſill. d. deciſ. 153. nu. 6. & deciſ. 215.* vbi
148 ſubijcit, quod quando plures obligati in ſolidum per ſententiam condemnantur ſimpliciter, videtur facta condemnatio pro parte, niſi in fine ſententiæ poſita fuerit clauſula, *omni meliori modo*: quia tunc ratione dictæ clauſulæ intelliguntur omnes in ſolidum condemnati, *vt obſeruat etiam Theodoſ. Rub. in ſuis ſingular. tom. 2. in tract. de clauſul. clauſ. 517. num. 40.*

149 Limita 4. ſi in loco adeſſet ſpecialis cōſuetudo in contrarium: in hac enim materia multum defertur conſuetudini; vnde conſuetudo etiam attenditur, an in emphiteuſis conceſſione vſque ad tertiam generationem, primi inueſtiti conſtituant primam generationem, Rot. *coram Penia dec. 220. nu. 1. & dec. 259. nu. 1. & 2.* vbi ſubijcit, quod ad probandam conſuetudinem contra ius requiritur quadragenaria.

150 Obſerua tamen, quod conſuetudo contra ius non dicitur, ſi ageretur de interpretione contra communem Doctorum opinionem, ſed requiritur, vt ſit contra expreſſam iuris diſpoſitionem, vel expreſſam ipſius rationem, *latè Rota in Hiſpalen. iuris nominandi 10. Octobris 1583. coram Card. Seraphino, in impreſſ. deciſ. 639. n. 1. & ſeq. & coram Penia d. deciſ. 259. num. 3. & 4.*

151 Limita 5. in caſu, quem ponit *Affiict. deciſ. 80. num. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi res valoris v. g. mille aureorum, ſubmiſſa fuit oneri, & naturæ contractus emphiteotici pro aureis 300. non deuoluitur in caſu deuolutionis, niſi pro dicta rata aureorum 300.

152 An verò pater poſſit filijs præiudicare, non ſoluendo canonem, aut rem alienando irrequiſito Domino, quando emphiteuſis conceſſa fuit intuitu, & contemplatione etiam filiorum, vel ex mera liberalitate concedentis? Reſp. negatiuè, *ex trad. per Surd. deciſ. 290. nu. 1. Clar. in §. feudum, q. 66. verſ. Ego aliàs &c. & in §. emphiteuſis, q. 8. verſ. ſed hic quæro &c.* factum enim, vel negligentia patris non poteſt filijs præiudicare in re, quæ ad eos peruenire debet, non ex facto, aut iure patris, ſed ex mero beneficio, ſeu liberalitate concedentis; niſi fortè emphiteuſis quæſita fuerit ex re patris, ideſt data pecunia à patre: quo caſu pater poſſet filijs præiudicare, ſi emphiteuſis haberet originem in perſona ipſius patris, ſecus ſi quæſita fuerit ab alio aſcendente pro ſe, & filijs, *vide Bart. in l. 3. nu. 4. ff. de Interd. & releg. Corn. conſ. 282. nu. 10. vol. 3. Natt. conſ. 531. nu. 43. Pariſ. conſ. 2. n. 22. lib. 1. Alex. conſ. 28. vol. 5. Surd. loco cit. Beltram. ad Greg. deciſ. 529. nu. 23.*

S V M M A R I V M.

153 *Contractus in dubio præſumitur potiùs cenſualis, quàm emphiteoticus, & n. ſeq. limitatur nu. 161. & ſeq.*
154 *Verbum, pro canone, ſeu reſponſione, eſt ambiguum, & poteſt intelligi ex cauſa cenſus.*
155 *Quando quis excuſetur à caducitate.*
156 *Quid probare teneatur is, qui agit ad caducitatem, & nu. ſeq.*
157 *An dominium, vel poſſeſſio probetur per venditionem, locationem, & librum cenſualem, & nu. ſeq.*
158 *Et an probetur ex ſolutionibus, & confeſſionibus.*
159 *An inueſtitura probet dominium inueſtientis, & nu. 160.*
160 *An dominium probetur ex recognitione recipientis, & nu. 161.*
161 *Quando contractus præſumatur emphiteoticus, & nu. ſeq.*
162 *Quando ex inſtrumento inueſtituræ probetur dominium.*
163 *Quid ſi in loco magis frequens eſſet vſus concedendi bona in emphiteuſim.*
164 *In caſu dubio non eſt admittenda caducitas.*
165 *An Dominus directus finita emphiteuſi poſſit propria auctoritate capere poſſeſſionem fundi emphiteotici.*
166 *Quando dominium probetur leuioribus probationibus.*
167 *Dictio, vſque, quando ſtet incluſiuè, & quando excluſiuè.*

Quæſtio XI.

An in dubio contractus præſumatur cenſualis, vel emphiteoticus.

153 RESP. quod præſumitur potius cen-
ſualis, quàm emphiteoticus, *Couar.
var. lib. 3. cap. 7. nu. 1. Card. Mantic. dec.
134. nu. 3.* vbi dicit, quod verbum, *pro
154 canone, ſeu reſponſione*, eſt ambiguum, &
poteſt intelligi ex cauſa cenſus: & ideò ſi
non apparet, vtrum quis ſit emphiteuta,
vel cenſuarius, non ſoluendo, iure ſuo pri-
uari non poteſt, *Maſcard. de Probat. con-
cluſ. 281. nu. 1. cum ſeq.* vbi dicit, quod
magis cenſus, quàm emphiteuſis præſumi-
tur, etiamſi quis per 30. annos ſoluiſſet vti
de re emphiteotica, ſi de contractu non
conſtet, *Menoch. præſumpt. 106. nu. 3. &
ſeq. lib. 3.* Ruin. *conſ. 42. num. 6. & 7. &
conſ. 160. num. 5. & 6. lib. 1. Natt. conſ.
3. nu. 3.* vbi dicit, quod ſi ex inſtrumento,
ſeu alia ſcriptura conſtet, penſiones fuiſſe
ſolutas pro emphiteuſi, & nihil aliud dica-
tur, contractus præſumitur cenſualis, tum
quia emphiteuſis continet ſub ſe cenſum,
tum quia contractus non cenſetur emphi-
teoticus, niſi euidentiſſimè appareat, *Hond.
conſ. 81. nu. 2. lib. 2. Capic. dec. 196. Cre-
ſcen. deciſ. 1. de Cenſib.* vbi dicit, quod ex-
155 cuſatur quis à caducitate, quando poteſt
dubitari, an ratione cenſus, vel emphiteu-
ſis penſio ſoluta fuerit, quamuis mero iu-
re eſſet emphiteuſis, *Gratian. diſcept. for.
cap. 566. nu. 9. & 10. & cap. 188. nu. 26.
Afflict. deciſ. 129. nu. 4. Valaſc. de Iur.
emphit. q. 32. nu. 33. verſ. illa tamen &c.
Card. Mantic. dec. 134. nu. 3. & alij com-
muniter*; quod procedit non ſolum in pri-
uato, ſed etiam in Eccleſia, *Maſcard. loco
cit. nu. 4. Menoch. vbi ſupra, num. 7. Gra-
tian. d. cap. 188. nu. 28. Mantic. d. dec. 134.
nu. 3. Natt. d. conſ. 3. n. 3. Valaſc. d. q. 32.
n. 33. verſ. Item ſi in ea prouincia &c. Rot.
Recent. par. 2. deciſ. 170. per tot. prout re-
fert Thomat. deciſ. 60. num. 27. quicquid
dicat Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 91.
Bero. q. 14. nu. 1. & 2.*

156 Vnde agenti ad caducitatem, & rem
emphiteoticam prætendenti incũbit onus
probandi non ſolum emphiteuſim, ſed
etiam illius dominium plenè, & conclu-
denter, ac identitatem bonorum emphi-
teuſi ſubiectorum, *Spec. in tit. de locat. §.
nunc aliqua &c. nu. 72. & ſeq. Alex. conſ.
157 10. lib. 4.* vbi dicit, quod venditio, locatio,
liber cenſualis non probant dominium,
nec quaſi, nec poſſeſſionem contra tertiũ,
*Gratian. d. cap. 188. n. 10. Caualcan. deciſ.
43. nu. 53. & ſeq. par. 1. Caput. dec. 280.
158 par. 1.* vbi dicit, quod ex inſtrumentis
locationum, ſolutionibus, & alijs confeſſio-
nibus, & adminiculis non probatur domi-
nium ad effectum rei vendicationis; quia
ex iſtis præſumptiuè, non plenè probatur
dominium, niſi conſtet de traditione,
*Card. Seraph. dec. 1453. nu. 1. Card. Millin.
deciſ. 11. Rot. in recent. par. 1. dec. 150. n. 1.
& ſeq. & dec. 249. num. 1. & dec. 606. n. 1.
prout refert idem Tomat. d. dec. 60. nu. 1.
159 & ſeq.* vbi etiam dicit, quod ad hunc
effectum non ſufficit inſtrumentum loca-
tionis, ſeu conceſſionis in emphiteuſim,
quia ſola inueſtitura dominium inueſtien-
tis non probat: quemadmodum nec do-
minium huiuſmodi probatur ex inſtrumẽ-
to emptionis, conductionis, ſolutionis, &
recognitionis, quia dominia non pendent
160 ab aſſertione concedentis, vel recogni-
tione recipientis rem emphiteoticam,
cum etiam res aliena emi, vendi, ac con-
cedi poſſit in emphiteuſim, vel locari, li-
cèt ab alio poſſideatur, *ex trad. per Alex.
conſ. 12. nu. 4. lib. 4. Crauet. conſ. 157. nu. 5.
& ſeq. Gratian. cap. 533. nu. 43. & 44.* vbi
dicit, quod ad hunc effectum non ſufficit
inſtrumentum locationis emphiteuſis, niſi
pleniùs de illa appareat, *& cap. 188. nu.
6. 10. & ſeq. Card. Caualer. dec. 399. nu. 4.
Seraphin. d. deciſ. 1453. nu. 1.*

161 Prædicta tamen concluſio limitatur 1.
quando vltra præſtationem annuam vni-
formem aliæ concurrerent coniecturæ, vt
ſi appareat de ſolutione laudemij in reco-
gnitionem dominij, vel ſi in rei alienatio-
ne fuerit requiſitus conſenſus Domini;
tunc enim præſumitur potius ſolutum
iure emphiteotico, quàm iure cenſus, *Natt.
conſ. 3. nu. 3. & alij, quos refert, & ſequi-
tur Genuenſ. d. q. 91. Thomat. d. dec. 60.
nu. 41. & 49. Rot. deciſ. 117. n. 10. par. 5.
to. 1. & dec. 164. nu. 4. & ſeq. par. 6. re-
162 cent.* vbi addit, quod ſi cum inſtrumen-
to inueſtituræ concurrerent alia admini-
cula, videlicet enunciatiuæ antiquæ, ſolu-
tiones canonum, & laudemij, recognitio
in Dominũ, reſeruatio dominij, & ſimilia,
eo caſu probaretur dominiũ tam ad effectũ
caducitatis, & deuolutionis, quàm contra
tertiũ, *de quo latè ſcripſimus in tr. de Temp.
legal. lib. 2. cap. 55. n. 33. & ſeq. vbi alia re-
gulæ recenſentur, ex quibus dominium pro-
batur, vide Seraph. dec. 1453. in princ.*
vbi ſubijcit, quod dominium abſolutè non
probatur ex ſolutione laudemij, & ex con-
feſſione, quod fundus ſit ſub proprietate
Eccleſiæ, vel priuati, quando eſt vnica tan-
tùm

tùm recognitio facta ad effectum habendi conſenſum Rectoris in emptione fundi, *Menoch. d. præſ.* 281. *nu.* 9. *Gratian. d. cap.* 188. *nu.* 27.

163 Limitatur 2. quando in ipſa Regione magis frequens eſſet vſus concedendi bona in emphiteuſim, quia tunc præſumitur contractus emphiteoticus, *Maſcard. d. concluſ.* 281. *nu.* 7. *Menoch. d. lib.* 3. *præſumpt.* 281. *nu.* 14. *Afflict. d. deciſ.* 129. *num.* 5. *Valaſc. d. q.* 32. *num.* 33. *verſ. Item ſi in ea*

164 *Prouincia &c.* vbi etiam obſeruat, quod in caſu dubio non eſt admittenda caducitas.

165 Notandum eſt etiam, quod Dominus directus poteſt intentare remedium poſſeſſorium, quando clara, & indubitata eſt deuolutio; ſecus quando eſt dubia, & probabiliter poteſt controuerti, quia tunc tenetur iudicio petitorio experiri, *Beltram. ad Greg. dec.* 105. *vbi plures Rotæ deciſiones refert, Thomat. dec.* 60. *nu.* 13. *&* 14. *Valaſc. de Iur. emphit. q.* 18. *nu.* 16. *Theſaur. qq. for. lib.* 4. *qu.* 42. *nu.* 8. *Hond. conſ.* 21. *num.* 22. *& ſeq. lib.* 2. vbi dicit, quod quando emphiteuſis præſupponitur finita ob lapſum temporis, vel aliter conſtat, emphiteuſim fuiſſe finitam, poteſt Dominus directus propria auctoritate poſſeſſionem emphiteuſis accipere, & emphiteutam expellere ſecundùm magis receptã Doctorum ſententiam; Rota tamen ſequitur opinionem, quod etiam ſtante pacto capiendi poſſeſſionem propria auctoritate in caſu deuolutionis, prius debeat coram Iudice liquidari parte citata, quod ſit factus locus deuolutioni, quia poteſt emphiteuta habere melioramenta, ex quibus ſibi competeret retentio, vel alium titulũ, ex quo poſſet prætendere ſucceſſionem, *vide Greg. d. dec.* 105. *nu.* 12. *& ibi Beltram. litt. A.*

166 Notandum 2. quod quando non agitur de dominio principaliter ad effectum caducitatis, ſed tantùm incidenter ad alium effectum, videlicet pro ſolutione canonis, tunc ſufficerent leuiores probationes, *Gratian. cap.* 912. *nu.* 3. *&* 34. *& cap.* 188. *num.* 15. *&* 16. *Card. Seraphin. dec.* 1453. *nu.* 12. *Millin. deciſ.* 11. *Thomat. deciſ.* 60. *nu.* 9. *& ſeq.*

167 Notandum 3. quod ſi Eccleſia conceſſit in emphiteuſim territorium vſque ad talem locum, puta vſque ad talem vineam, dictio, vſque, ſtat excluſiuè, ſi locus ille iam erat vinea tempore contractus: quia cum alienatio rerum Eccleſiæ ſit de iure prohibita, ideò ſtricta fieri debet interpretatio, *l. ſi præſes* 32. *& l. interpretatione* 42. *ff. de Pœn.* ſecus ſi ille locus quondam fuit vinea, ſed tempore contractus non eſt vinea, quia tunc non cenſetur excluſus, *l. veteribus, ff. de pact. l. forma, ff. de cenſib. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q.* 488. *vide Bald. in auth. hoc amplius, num.* 24. *&* 25. *C. de fideicom.* vbi dicit, quod dictio, vſque, appoſita numero ſtat incluſiuè: idem, ſi perſonis, niſi ſit contraria ratio extremorum; item ſi apponatur quantitati continuæ, in fauorabilibus ſtat incluſiuè, non in odioſis.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo intelligenda ſit locatio facta non deſignato loco, nec tempore.*
2 *Quando locus declarari poſſit à conductore.*
3 *Renouata locatione, cenſetur etiam renouata qualitas loci.*
4 *Quando teſtes ad perpetuam rei memoriam examinati faciant fidem coram Iudice competente.*
5 *Dominus, qui locauit domum, ſeu prædium ad certum tempus, poteſt interim domum, vel prædium alteri vendere.*
6 *Quando colonus, & inquilinus agere poſſint contra locatorem ad damna, & intereſſe.*
7 *Locator bona inuecta, & illata habet tacitè hypothecata, & ea poteſt ſua auctoritate includere: limitatur nu. ſeq.*
8 *Quando locator poſſit vti iure executiuo, & quando non.*
9 *Bona aliena inuecta, non ſunt tacitè obligata pro penſione: limitatur nu. ſeq.*
10 *Quid ſi interueniat fraus ex parte Domini dictorum bonorum.*
11 *Calliditati Mulieris non ſuccurritur, ſed tantùm eius infirmitati.*
12 *Quid ſi bona aliena fuerint inducta Domino rei ſciente, & patiente, vt perpetuò ibi ſint, & nu.* 15. *&* 17.
13 *Bona, quæ ad certum tempus fuerunt in domo, vel fundo repoſita, non ſunt obligata pro penſione: limitatur nu. ſeq.*
14 *Inuecta, & illata ab eo, qui vnica tantùm nocte manſit in hoſpitio, ſunt tacitè obligata locatori.*
15 *Bona vxoris inuecta in domum viro locatam, an, & quando ſint tacitè obligata.*
16 *Quando vxor teneatur ad penſionem domus viro locatæ.*
17 *An contrahatur tacita hypotheca, ſi conductor mala fide in domum conductam inferret rem alienam.*
18 *Locans operam pro vehenda re aliqua de loco ad locum, tenetur reſarcire damnum, quod ſua culpa accidit: item tenetur de dolo, lata, & leui culpa, non autem de leuiſſima: limitatur nu. ſeq.*

19 *In rebus, quæ leuiter franguntur, venit etiam culpa leuiſſima.*

20 *An vector teneatur probare, ſe in huiuſmodi rebus vehendis adhibuiſſe exactiſſimam diligentiam.*

21 *Quando præſumatur culpa, & quando caſus.*

22 *Caſus fortuitus non excuſat, quando præceſſit culpa ordinata ad caſum, & quomodo id intelligatur.*

23 *Is qui locat operas ſuas tanquam artifex, tenetur de damno contingenti ex culpa leuiſſima eorum, quorum opera vtitur.*

Promittens opus, an teneatur illud facere omnibus ſuis expenſis, ibid.

24 *Caſum fortuitum allegans, tenetur illum probare.*

Caſus fortuitus qualiter probetur, ibidem, & nu. ſeq.

25 *Vbi caſum quis patitur, ibi poteſt examinare teſtes, qui poſtea fidem facient coram Iudice competente.*

26 *Teſtes poſſunt examinari in loco non apto, vbicunque neceſſitas imminet.*

27 *Nauicularius, qui dicit, ſe ſubſtinuiſſe naufragium, debet hoc per teſtes probare coram Iudice illius loci, & Præfecto denunciare intra annum.*

An paſſus naufragium, audiatur poſt annum, ibidem.

28 *Ad probandum caſum fortuitum admittuntur nautæ, & miniſtri nauis, & etiam familiares, & domeſtici in ſubſidium.*

29 *An & quando ſalarium non conuentum debeatur.*

CAP. VI.

De locatione, & conductione.

1 QVæritur 1. quomodo intelligenda ſit locatio facta non deſignato loco,
2 nec tempore? Reſp. quod locus declarandus erit per conductorem; tempus verò declarari debet arbitrio boni viri, *Bald. in l. liberti, nu. 11. C. de oper. libert.*

3 Quæritur 2. an renouata locatione, cenſeatur etiam renouata qualitas loci? Reſp. affirmatiuè, *vide Caroc. tit. de renouat. location. q. 30. incip. quid in conditionibus &c. fol. 159.*

4 Quæritur 3. an teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam, ſeu parte non citata in loco, vbi moritur equus conductus, probent, ſeu faciant fidem coram Iudice competente? affirmat *Bart. communiter receptus in l. 4. nu. 2. C. de Naufrag. lib. 11.* vbi dicit, quod in loco, vbi patitur quis aliquem caſum, poteſt examinare teſtes ſuper dicto caſu, & illæ probationes poſtea faciunt fidem vbique: quod procedit, dummodò per teſtes deſignentur equi, ſeu alterius rei ſigna, & qualitates, *vide Cancer. var. lib. 1. cap. 14. de locat. & conduct. nu. 57.*

5 Quæritur 4. An Dominus, qui locauit domum, ſeu prædium ad certum tempus, poſſit interim domum, ſeu prædium alteri vendere? Reſp. affirmatiuè, *per textum in l. emptorem, vbi gloſ. & DD. C. locat.* ſi
6 verò colonus, & Inquilinus prohibeantur ab emptore, agere poſſunt contra locatorem ad damna, & intereſſe, *l. ſi merces, & l. qui fundum, vbi DD. ff. locat. vide quæ diximus in tract. de Tempor. legal. lib. 1. cap. 39. nu. 25. & ſeq.*

7 Quæritur 5. an locator bona inuecta, & illata habeat tacitè obligata, & ea poſſit ſua auctoritate includere? Reſp. affirmatiuè, *l. vtique, ff de damn. inf. l. licet, ff in quib. cauſ. pign. tac. contrah.*

8 Limita, vbi res illæ perueniunt ad tertium habentem cauſam à debitore: tunc enim non poteſt locator iure executiuo vti, ſed debet agere hypothecaria, vel ſaluiano interdicto; quia hoc ius exequendi ſua auctoritate eſt limitatum certo loco, vt includantur, donec ſunt in domo: & ideò ſi extrahantur de domo, ceſſat dictum ius, *l. 1. ff. de Salu. interd. Bart. in l. 3. in 2. lect. nu. 24. C. de pignor.* ſubdens, quod ſi eſſent in domo tamquam alienatæ, & traditæ, adhuc poſſet exerceri dictum ius includendi.

9 Quæritur 6. an bona aliena inuecta, tacitè ſint obligata pro penſione? Reſp. negatiuè: quia ſicut conductor rem alienam expreſsè obligare non poteſt, ità nec tacitè, *l. 1. vbi DD. Cod. ſi alien. res pignor. data ſit.*

10 Hæc tamen concluſio limitatur 1. quando interuenit fraus ex parte Domini ipſius rei, fortè quia commodauit rem inquilino, vt appareret ditior, & locator alliceretur ad locandum, *d. l. 2. vbi Bald. & alij, l. ſi ſine, C. ad Senatuſc. Velleian.*
11 vbi ſi maritus obligat res vxoris aſſerendo eas proprias vxore præſente, & doloſè tacente, tenet obligatio, quia non calliditati mulieris, ſed infirmitati tantùm Senatuſconſulto conſultum eſt, *Afflict. dec. 184. nu. 4. Caroc. de locat. par. 5. q. 15 num. 9.*

12 Limitatur 2. quando concurrunt tria illa requiſita *per gloſ. in l. ſi non inducta, C. in quib. cauſ. pign. vel hypot. tacit. contrah.* videlicet quod bona fuerint inducta Domino rei ſciente, & patiente, vt per-

petuò

petuò ibi ſint, id eſt durante locatione, *vt poſt Paul. de Caſtr. obſeruat Afflict. d. dec. 144. nu. 3.* ſubdens, quod ſi aliquid de tribus prædictis deficiat, res illa non eſt tacitè obligata, *latè Caroc. de locat. par. 5. q. 15. nu. 3.*

13 Ex quo infertur, quod ſi aliqua bona ad certum tempus fuerint in fundo, vel domo repoſita, ea non erunt pro penſione obligata. *vt tradunt DD. in d. l. ſi ſine, C. ad Velleian. Afflict. d. dec. 144. nu. 2. & 4.* vbi etiam dicit, quod ſi dedi Sartori veſtem, vt arctaret, ea non eſt tacitè obligata pro penſione, quia non fuit tradita, vt ibi eſſet durante locatione.

14 Obſerua tamen, quod merces hoſpitatæ, ſunt tacitè obligatæ pro penſione, etiāſi in loco non fuerint poſitæ, vt ibi perpetuò ſtarent, *Alex. in l. diuortio, §. ob donationes, in fin. nu. 11. ff. ſolut. matr.* vbi dicit, quod inuecta, & illata ab eo, qui vnica tantùm nocte manſit in hoſpitio, ſunt tacitè obligata locatori, *Vrſill. ad Afflict. d. dec. 184. nu. 2. Caroc. loco cit. q. 18.*

15 Obſerua 2. quod bona vxoris inuecta in domum viro locatam, non ſunt tacitè obligata pro penſione, etiamſi ibi perpetuò exiſtant, ſcilicet donec duret locatio, *l. ſi Aduerſarius, vbi DD. C. ad Senatuſc. Velleian.* niſi domus locata fuerit viro, & vxori ſimul: nam tunc etiam bona vxoris erunt obligata, *Bald. in d. l. Aduerſarius, Vrſill. ad Afflict. d. dec. 184. nu. 5. & ſeq.*
16 vbi ſubijcit, quod ſi vxor poſt mortem viri moratur in domo eidem viro locata, tenetur ad penſionem pro rata temporis, pro qua inhabitauit, niſi iure familiaritatis cum ipſis hæredibus viri inhabitaſſet, *ex trad. per Bald. in l. contractus, Cod. locat.*

17 Obſerua 3. quod ſi conductor mala fide in domum conductam inferret rem alienam, non contraheretur legalis, & tacita hypotheca, ſiue inferret Domino ſciente, ſiue eo ignorante, *Caroc. de locat. d. par. 5. q. 15. nu. 8. & 11. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ſi conductor intuliſſet rem, pro qua cōpeteret publiciana, cenſebitur obligata, *de quo vide gloſ. in l. ſi ab eo, ff. de Pignor.* vbi dicit, quod comparente vero Domino, ſicut non defenderetur debitor, ità nec creditor. cui verò competat actio publiciana, *vide quæ ſcripſimus in tract. de Temp. legali lib. 2. cap. 55. nu. 40.*

18 Quæritur 7. an locans operam pro vehenda re aliqua de loco ad locum, teneatur de culpa leuiſſima? Reſp. negatiuè, quia licèt in tali caſu damnum, quod ſua, & eorum, quorum opera vſus eſt, culpa acciderit, reſarcire teneatur, *l. eum proponas, vbi Bald. nu. 8. C. de Naut. fœnor. l. item quæritur, §. 1. & l. ſi merces, §. qui columnam, ff. locat. l. vtique, §. 1. ff. de rei vindic.* non tamen tenetur de culpa leuiſſima, ſed tantùm de dolo, lata, & leui culpa, *iuxta tex. in l. ſi vt certo loco, §. nunc videndum, vbi Bart. ff. commodat. l. contractus, vbi Dec. num. 33. ff. de Reg. iur. Bald. conſ. 441. num. 1. vol. 1. Caroc. de locat. & conduct. par. 4. tit. de dolo, & culp. q. 1. & q. 2. nu. 13.*

19 Hæc tamen regula limitatur 1. in rebus, quæ leuiter franguntur, in quibus venit etiam culpa leuiſſima; nam ratione ſubiecti, de quo agitur, locatio, & conductio requirunt maiorem, vel minorem diligentiam, *Dec. in d. l. contractus, nu. 33. ff. de reg. iur. Caroc. vbi ſupra d. q. 2. n. 6. & ſeq.* vbi exemplificat in ſalmis vitri, ollarum, & ſimilium, quo caſu vector debet probare, ſe adhibuiſſe exactiſſimam diligentiam, & eam, quam quilibet diligentiſ-
20 ſimus in ſimili negotio adhibuiſſet, præſertim quando damnum contingit ſine aliquo ex illis caſibus, qui regulariter ſine culpa accidere non conſueuerunt, *de quo vide Bart. in l. ſi quis ex argentarijs, §. an nec*
21 *heredi, nu. 6. ff. de Eden.* vbi dicit, quod in furto, incendio, fuga ſeruorum, & aliorum, qui debuerunt cuſtodiri, & in ſimilibus caſibus, qui non poſſunt facilitet euenire abſque culpa, præſumitur culpa, niſi probetur caſus; ſecus vbi agitur de vi hoſtium, impetu aquarum, & ſimilibus, quæ poſſunt euenire ſine culpa: tunc enim probata amiſſione præſumitur caſus, niſi culpa probetur, *Ciriac. contr. 166. nu. 4. & ſeq. Maſcard. de probat. concluſ. 271. nu. 4. & ſeq. & concluſ. 467. num. 20. & ſeq. vol. 1. Pariſ. conſ. 156. num. 5. & 6. par. 4.*

22 Notandum tamen eſt, quod caſus fortuitus non excuſat, quando præceſſit culpa ordinata ad caſum, vt ſi ex ea caſus euenire poterat, *Menoch. lib. 5. præſumpt. 3. nu. 138. latè Ciriac. d. contrau. 166. n. 34. & ſeq.* vbi, quod non eſt neceſſe, vt culpa ſit præcisè neceſſariò ordinata ad caſum, ſed ſatis eſſet, quod ſecundùm poſſibilitatem actus dicatur ordinata, hoc eſt, quod poſſibile ſit, ex illa cauſa effectum ſequi.

23 Limitatur 2. quando quis locat operas ſuas tamquam artifex: tunc enim tenetur de damno contingenti ex culpa leuiſſima illorum, quorum opera vtitur, *l. ſi merces, §. qui columnam, vbi Paul. de Caſtr. ff. locat. Caroc. d. par. 4. tit. de dol. & culp. q. 2. nu. 9. & 10.*

Addit *Bald. in l. liberti, num. 11. C. de oper. libert.* quod promittens opus, debet

facere

facere omnibus ſuis expenſis, & fabris,
niſi aliter ſe habeat loci conſuetudo, *vide
Bart. in l. continuus, §. item qui inſulam,
ff. de verbor. oblig.* vbi dicit, quod promit-
tens opus, vt ſupra, tenetur fabros inueni-
re ex locis circumſtantibus, quando non
ſunt in loco, vbi opus faciendum eſt, *Ca-
roc. de locat. tit. de ſext. grad. accident. q. 6.
incip. facta eſt locatio &c. fol. 242. à terg.*
24 Notandum eſt etiam, quod caſum for-
tuitum allegans, debet illum probare, *latè
Maſcard. de probat. vol. 1. concluſ. 271. n. 1.
& ſeq. & concluſ. 272. nu. 1. 2. & 21.* vbi,
quod id arbitrio Iudicis relinquitur, qui
inſpecta facilitate probationis, vel difficul-
tate, & conſiderata perſonæ qualitate, in-
terdum exiget plenam probationem, ali-
quando non, *vide Bart. in d. l. ſi quis ex
argentarijs, §. an nec hæredi, nu. 5.* vbi di-
cit, quod in caſibus manifeſtis, vt in ruina,
incendio, vi hoſtium, & ſimilibus requiri-
tur manifeſta probatio; in caſibus verò
clandeſtinis, & occultis, vt in furto, ſufficit
probatio per coniecturas, vt ſi oſtium
ruptum fuit, famulus aufugit &c. *Boſſ. in
tit. de furt. ſub num. 2.* ſubdens, quod per
clamorem, ſeu vociferationem nocturnam
non probatur furtum, vbi aliud veſtigium
non appareret, alias fingi poſſent multæ
fraudes.
25 Notandum 2. quod ad probandum ca-
ſum ſatis eſt ſeruare naturalem iuſtitiam,
hoc eſt ius gentium, ſecundùm quod in ore
duorum, vel trium ſtat omne verbum, non
attenta ſolemnitate ciuili; & ideò vbi ca-
ſum quis patitur, ibi debent examinari te-
ſtes, qui poſtea fidem facient coram Iudice
competente, etiamſi pars citata non fue-
rit: quemadmodum etiam examinari poſ-
26 ſunt teſtes in loco non apto, vbicunque
neceſſitas imminet propter periculum
mortis, vel abſentiæ in loco longinquo,
27 *Bart. in l. ſi quis, C. de Naufrag. lib. 11.*
vbi, quod nauicularius, qui dicit, ſe ſubſti-
nuiſſe naufragium, debet hoc per teſtes
probare coram Iudice illius loci, & Præfe-
cto denunciare intra annum, poſtea non
auditur; quamuis contrarium ſentiat *Ste-
phan. Aufrer. ad Capell. Tholoſan. q. 447.*
vbi dicit, quod paſſus naufragium etiam
poſt annum audiri debet; quia allegatio
caſus fit per mercatorem ad ſuam defen-
ſionem; defenſiones verò ſunt perpetuæ
regulariter, *vide Gabr. commun. concluſ.
lib. 2 tit. de citat. concluſ. 1. n. 352. Maſcard.
de Probat. d. concluſ. 272. n. 4. & ſeq.* vbi
28 etiam obſeruat, quod ad probandum
caſum fortuitum admittuntur nautæ, &
miniſtri nauis, & etiam familiares, & do-
meſtici in ſubſidium.

29 Notandum 3. quod ſi de mercede con-
uentum eſt, actio locati competit: ſi verò
non eſt conuentum, competit tacita actio
locati, vel condictio *l. ſi & me, & Titium,
ff. ſi cert. pet. Bellon. deciſ. Gen. 115.* vbi
etiam obſeruat, quod in taxanda mercede,
ſeu ſalario, quando famulo non fuit con-
ſtitutum, debet prius inſpici conſuetudo
loci, deinde qualitas perſonæ, cuius indu-
ſtriæ, & peritiæ ſit; & illud præſertim debet
conſiderari, ſi ſit pauper, & non habeat
vnde viuat, niſi de ſuo labore: nam non eſt
veriſimile, quod voluerit operari gratis,
*ex trad. per Petr. de Vbald. in tr. de Duob.
fratrib. in 6. par. princ. ante nu. 27.* nec
requiruntur copulatiuè illa duo, videlicet
quod Dominus ſit ſolitus conducere ope-
ras miniſtrorum, & famulus locare: ſatis
enim eſt, vt alterum ipſorum concurrat;
nam eo ipſo quod Dominus conducit ali-
quem ad ſeruitium, ad quod ſolebat con-
ſtituere mercedem, cenſetur conduxiſſe
cum illa mercede conſueta; & è contra eo
ipſo quod quis eſt ſolitus locare operas
ſuas, cenſetur ſeruiuiſſe cum mercede,
quam ſolebat ab alio lucrari, *Bart. in l. 1.
§. ſed etſi comitet, ff. de var. & extraord.
cognit. Bald. in l. excepto, nu. 1. C. locat.
Socin. conſ. 196. verſ. Quarto, & vlt. &c.
Bellon. d. deciſ. 115. per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Vendita, vel legata domo, cenſentur etiam
vendita, & legata quæ ad eius perpetuum
vſum deſtinata ſunt, quæue ipſi domui
ſunt affixa, & nu. ſeq.*
2 *Fundo ſimpliciter legato, continentur mola
oliuaria, prælum, & quæcunque infixa
ſunt.*
3 *Si teſtator legat res, quæ ſunt in tali domo,
vel fundo, de quibus legatum intelligi-
tur.*
4 *Quid ſi teſtator legat domum, & quæcun-
que in ea erunt.*
5 *Modus, qui ponitur in fauorem contra-
hentis, vel legatarij, non coarctat diſpoſi-
tionem, vel legatum.*
*Quando plena proprietas rei cenſeatur con-
ceſſa, & quãdo vſus, vel vſusfructus, ibid.*
6 *Vendita, vel legata domo, cenſetur etiam
venditus, vel legatus hortus contiguus,
domui ſeruiens, ſtabulum, & horrea
contigua, ad quæ per ipſam domum adi-
tus intrinſecus patet.*
7 *Vendita domo, veniunt vitreata, ſeu ſpecu-
laria domus.*
8 *Claues, ſeræ, oſtia, & his ſimilia do-
mui cedunt.*
9 *Quæcunque contractus tempore oſtenduntur.*

*tur, ea omnia veniunt in ipſo contra-
ctu.*

10 *Venditor oſtendens equum ornatum, an teneatur etiam ad traditionem ornamentorum.*

11 *Vendita domo, an cenſeatur vendita apotheca, quæ ſubtus domum exiſtit.*

12 *Legata domo non cenſetur legata ſupellex, & legato fundo non cenſetur legatum inſtrumentum eius.*

13 *An molendinum conſtructum in domo, contineatur cum ipſa domo.*

14 *In iure congrui vicinus mediante domo, præfertur vicino mediante horto.*

15 *Quid ſi non exiſteret vicinus coniunctus cum domo.*

16 *Statuæ quando veniant in venditione domus.*

17 *An, & quando vendens partem fundi teneatur præſtare ſeruitutem per aliam partem retentam.*

18 *Ex inſtrumento venditionis non probatur poſſeſſio.*

19 *Per inſtrumentum diuiſionis probatur poſſeſſio contra diuidentem.*

20 *Venditor, qui ex pacto tenetur pecuniam reinueſtire, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi ſemel reinueſtiuit.*

21 *Promiſſio facta alicui, intelligitur pro prima vice.*

22 *Ad diſſolutionem obligationis ſufficit vnicum implementum.*

23 *Promiſſor in dubio intelligitur obligatus ad id, quod minus eſt.*

24 *Reinueſtimentum ſubſequutum poſt contractum, præſumitur factum in executionem præcedentis obligationis.*

CAP. VII.

De emptione, & venditione.

Quæſtio I.

Vendita, vel legata domo, quid etiam venditum, aut legatum cenſeatur.

1 RESp. quod vendita, vel legata domo,
cenſentur etiam vendita, vel legata
quæ ad eius perpetuum vſum deſtinata
ſunt, quæue ipſi domui sũt affixa, *l. prædijs,
§. qui domum, ff. de leg. 3. l. fin. ff. de Su-
pell. legat. l. granaria, ff. de Act. empt. l. fun-
di, §. Labeo, ff. eod. l. quæſitum, §. fiſtulæ, ff. de*
2 *fund. inſtr.* quemadmodum fundo ſimplici-
ter legato continentur molæ oliuariæ, prę-
lum, & quæcunque infixa, inædificataque
ſunt, *l. cum fundus, ff. eod. tit. de fund. inſtr.
Alex. conſ. 54. nu. 4. vol. 3. & conſ. 223.
num. 1. vol. 2. Ancb. conſ. 291. Tiraq. de*
Retract. lignag. §. 1. *gloſ. 7. num. 115. Vr-
ſill. ad Afflict. deciſ. 298. num. 4. & ſeq.*
Ciriac. *contr. 162. num. 4. & ſeq.* vbi di-
cit, quod legato fundo debetur quoque
palatium ſuper eo exiſtens: nec requi-
ritur vtrumque, videlicet quod ſint de-
ſtinata ad perpetuum vſum, & quod ſint
affixa, ſed alterutrum ſufficeret, *vt pro-
bat Surd. dec. 134. num. 13. & ſeq.* Corn.
3 *conſ. 244. num. 18. vol. 2.* vbi ſubijcit,
quod ſi teſtator legat res, quæ ſunt in
tali domo, vel fundo, veniunt ea, quæ
ibi ſolent eſſe, licèt tunc non ſint: non ta-
men cenſentur legata ea, quæ caſu, ſeu
temporaliter ibi fuerunt; item ſi teſta-
4 tor legat domum, & quæcunque in ea
erunt, non cenſentur legati nummi tem-
pore mortis exiſtentes in domo, vt alijs
nominibus collocarentur, *l. ſi ità lega-
tum, ff. de leg. 3. Corn. loco cit. & alij com-
muniter.*

5 Præterea in hoc diligenter inſpicienda ſunt verba contrahentium, vel teſtatoris, nam ſi conceditur, vel legatur vni, vel pluribus domus ad habitandum, ſeu ad vſum, ſeu pro vſu, vel fundus ad vſumfructum, ſeu ad alimenta, tunc videtur plena proprietas conceſſa, ſiue in contractibus, ſiue in vltimis voluntatibus: & ideò tranſit ad hæredes, quia cauſa de futuro, ſeu modus, qui ponitur in fauorem legatarij, ſeu alterius contrahentis, nunquam legatum, ſeu diſpoſitionem coarctat, *l. 4. ff. de Alim. legat. l. donationes, §. ſpecies, ff. de Donat.* è contra ſi conceditur, ſeu legatur vſus, vel vſusfructus domus, vel fundi, vel alimenta ex fundo, tunc videtur conceſſus tantùm vſus, vel vſusfructus, *tot. tit. de Vſufr. legat. Bart. communiter receptus in d. §. ſpecies, Rot. deciſ. 168. nu. 2. par. 2. Diuerſ.* Capyc. *deciſ. 188. per tot.*

6 Hinc infertur, quod vendita, ſeu legata domo, cenſetur etiam venditus, ſeu legatus hortus contiguus, domui ſeruiens, quia tunc hortus pars domus cenſetur, *d. l. prædijs, §. qui domum, ff. de leg. 3. Alex. d. conſ. 54. nu. 4. Vrſill. vbi ſupra num. 5. Buratt. deciſ. 354. nu. 2.* vbi dicit, quod ſub legato, ſeu donatione domus veniunt hortus, ſtabulum, & horrea contigua, ad quæ per ipſam domum aditus intrinſecus patet, *l. olympico, ff. de ſeruit. vrban. præd. l. prædijs, §. balneas, ff. de leg. 3.* Natt. *conſ. 117. num. 2.*

7 Infertur 2. quod vendita domo veniunt vitreatæ, ſeu ſpecularia domus, vel quia deſtinata ſunt ad perpetuum vſum, *d. l. prædijs,*

dijs,

dijs, §. *qui domum*, *ff. de leg.* 3. *Abb. conſ.*
83. *vol.* 2 *Mantic. de Coniectur. vltim. vol.*
lib. 9. *tit.* 2. *num.* 43. vel quia ipſi domui
affixa ſunt, cum ſuſtineri ſoleant cancellis
muro infixis, & calce, aut tenaci gipſo con-
cluſis, *d. l. quæſitum*, §. *ſpecularia*, *ff. de*
fund. inſtr. & quamuis amoueri poſſint
dimiſſis cancellis, id tamen non ideò fit, vt
vitreatæ amoueantur, ſed vt eueniente
neceſſitate refici poſſint, *vt obſeruat Surd.*
deciſ. 134. *nu.* 4. *per tex. in d.* §. *ſpecularia*,
& *in l. fundi*, §. *ea quæ ex ædificio*, *ff. de*
Action. empt. vbi ea, quæ ſunt domus cauſa
parata, non deſinunt illius pars eſſe, ſi ali-
quando amota ſunt animo reponendi, &
in d. l. granaria, *ff. eod.* vbi, tegulæ detra-
ctæ animo reponendi, habentur pro parte
domus.
8 Infertur 3. quod claues, ſeræ, oſtia,
& his ſimilia, licèt affixa non ſint, do-
mui cedunt, quia hæc poſita ſunt in do-
mo, vt perpetuò ſint, *l. quæſitum*, §.
fiſtula, *ff. de fund. inſtr. Bald. in l.* 2. *C.*
de Verb. ſign. Cephal. conſ. 92. *num.* 34.
9 *Surd. d. deciſ.* 134. *num.* 5. & *ſeq.* ſub-
dens, quod quæcumque contractus tem-
pore oſtenduntur, ea omnia veniunt in
ipſo contractu; ex quo fit, vt venditor
10 oſtendens equum ornatum, teneatur
etiam ad traditionem ornamentorum,
dummodò in ornamentis infixa non ſint
inſignia venditoris, *ex trad. per Bald. in*
l. 2. *num.* 4. *C. de Aedil. act. Roch. de*
Cur. in tractat. conſuetud. ſection. 8. *n.* 44.
11 Infertur 4 quod vendita domo cenſetur
etiam vendita apotheca, quæ ſubtus do-
mum exiſtit, ſi eadem contiguatione, mu-
ro, & fundamento teneatur, ijſdemque fi-
nibus includatur, etiamſi per domum ad
apothecam non pateat aditus, quia domus
tamquam caput ad ſe trahit reliqua, quæ
ſunt ei coniuncta, *Mantic. de Tacit. lib.*
13. *tit.* 23. *num.* 32. & *ſeq.* & *de Conie-*
ctur. vltim. vol. lib. 9. *tit.* 2. *num.* 36. &
ſeq. Ancbar. conſ. 291. *Vrſill. loco cit.*
num. 6.
12 Infertur 5. quod legata domo non cen-
ſetur legata ſupellex, cum hæc ad perpe-
tuum eius vſum deſtinata, vel ſaltem ipſi
domui affixa non ſit: quemadmodum le-
gato fundo, eadem ratione non cenſetur
legatum inſtrumentum eius, *l. fin. ff. de*
ſupell. legat. Mantic. de Coniectur. vltim.
volun. lib. 9. *tit.* 2. *num.* 43. *Coccin. deciſ.*
387. *num.* 2. vbi ſubijcit, quod molendi-
13 num conſtructum in domo, cenſetur quid
diuerſum à domo: quod intellige, quando
ad illud per ipſam domum aditus intrin-
ſecus non patet, vel quando ijſdem fini-
bus non includitur, alias ſecus, *vt ſupra*
diximus de ſtabulo, *horreis*, & *apotheca*,
nu. 6. & 11.
14 Infertur 6. quod licèt in iure congrui
vicinus mediante domo præferatur vi-
cino mediante horto, tamen ſi non
exiſteret vicinus coniunctus cum domo,
15 ius congrui competeret vicino coniun-
cto cum horto, quia hortus domui conti-
guus cenſetur pars domus, *vt poſt Alex.*
conſ. 223. *vol.* 2. & *alios reſoluit Vrſill. ad*
Afflict. dec 223. *num.* 1.
16 Infertur 7. quod ſtatuæ affixæ parieti
domus venditę, veniunt in venditione do-
mus, quia eo caſu pars domus cenſentur,
Rot. deciſ 822. *num.* 1. & *ſeq. par.* 3. *lib.*
3. *Diuerſ.* ſecus eſſet in ſtatuis non affi-
xis, etiamſi videantur ibi poſitæ, vt per-
petuò conſeruentur, quales ſunt illæ, quæ
ſunt in cortile domus, vbi ſunt cellulæ
pro eiſdem ſtatuis collocandis: iſtæ enim
pars ædium non ſunt, & ideò non veniunt
in domus venditione, *per tex. in l. pen.*
ff. de Verb. ſign. vbi, quod huiuſmodi ſta-
tuæ ornatus ædium cauſa parantur, non
quò ædes perficiantur.
17 Quæres, an vendens partem fundi,
teneatur præſtare ſeruitutem eundi per
aliam partem retentam? Reſp. negatiuè,
niſi adiecta eſſet clauſula, *cum acceſſibus*,
& *egreſſibus* &c. *latè Corn. conſ* 154. *per*
tot. vol. 2. *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 298. *n.* 4.
nam quæ antea erat pars fundi, per vendi-
tionem, & ſegregationem non dicitur
amplius pars, ſed plures fundi ſunt, & di-
cuntur, & ideò vnus alteri amplius ſeruire
non debet *l. ſi quis*, §. *ſi quis*, *verſ. planè*, *ff.*
com. præd. l. locus, *ff. de Verb. ſign. l. planè* 34.
§. *ſed* & *ſi quis*, *vbi gloſ. in ver. rectè appel-*
latur, *ff. de leg.* 1. *l. quod in rerum*, §. *ſi*
quis, *ff. eod. tit.* ſeruitutes enim huiuſ-
modi, & aliæ ſimiles non veniunt in vendi-
tione, niſi de eis expreſſa fiat mentio,
vt trad. Corn. & *Vrſill. locis cit.* & *alij*
communiter.
18 Quæres 2. an ex inſtrumento venditio-
nis probetur poſſeſſio? Reſp. negatiuè,
quemadmodum nec probatur ex quocun-
19 que alio contractu, qui rei dominium
transferre aptus per ſe ſit: ex his enim
non benè infertur ad acquiſitionem poſ-
ſeſſionis, quæ eſt quid facti, *l. ſi pater tuus*,
C. de Act. empt. Peregr. conſ. 6. *num.* 10.
Rot. apud Poſt. in tract. mandat. de manu-
ten. deciſ. 640. *nu.* 8. & *ſeq.*
An verò inſtrumentum diuiſionis pro-
bet poſſeſſionem contra diuidentem? Reſp.
affirmatiuè, *vide Rot. apud Poſt. deciſ.* 398.
nu. 7.
20 Quæres 3. An venditor, qui promiſit,
pecuniam ex venditione acceptam rein-
ueſtire

ueſtire in cenſibus, vel ſtabilibus, ſatisfaciat ſuæ obligationi, ſi ſemel illam reinueſtiuit? Reſp. affirmatiuè, niſi aliud expreſsè conuentum fuerit, *Bart. in l. qui res, ff. aream, ff. de ſolut. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 962. nu. 47. & 48. Rot. dec. 373. n 64. par. 4. tom. 1. & dec. 218. num. 11. par. 5.*
21 *tom. 1. recent.* vbi, quod promiſſio facta alicui, intelligitur pro prima vice, *Gram-*
22 *mat. dec. 102. nu. 92.* vbi, quod ad diſſolutionem obligationis ſufficit vnicum implementum, *per textum in l. inter Socerum, §. vlt. ff. de Pact. dotal. l. fin. ff. de bon. auth. Iud. poſſ. l. cum pater, §. pater*
23 *certam, ff. de leg. 2.* promiſſor enim in dubio intelligitur obligatus ad id, quod minus eſt, *Ciriac. contr. 510. num. 33. &*
24 *contr. 495. nu. 13.* ſubdens, quod reinueſtimentum ſubſequtum poſt cõtractum, præſumitur factum in executionem præcedentis obligationis, *vt ſenſit etiam Mareſcott. var. lib. 1. cap. 8. nu. 16. Maſcard. de Probat. concluſ. 1243. nu. 4. Surd. dec. 321. nu. 13. & dec. 308. nu. 19.*

SVMMARIVM.

25 *Reſeruatio dominij in contractu venditionis operatur, vt venditio reſoluatur in locationem, aut aliud genus contractus, in quo dominium non transfertur.*
26 *Pactum dominij reſeruatiuum tacitè ineſt in contractu venditionis, & nu. ſeq.*
27 *An gabella ſolui debeat pro venditione facta cum reſeruatione dominij.*
An locum habeat in tali caſu hypotheca ad fauorem creditorum, ibidem.
28 *Dominium rei venditæ nunquam tranſit in emptorem, niſi per eum fuerit ſolutum integrum pretium.*
29 *Fructus rei venditæ ſpectant ad emptorem pro rata pretij ſoluti, & nu. ſeq.*
30 *Emptor non poteſt fructus pro rata pretij ſoluti petere, niſi ſoluto integro pretio.*
31 *Saluianum non competit ſuper re, cuius dominium venditor ſibi reſeruauit.*
32 *Reſeruatio dominij impedit, nè ius quæratur anterioribus creditoribus emptoris, niſi ſoluto pretio venditori.*

Quæſtio II.

Quid operetur reſeruatio dominij in contractu venditionis.

25 RESP. quod ſtante huiuſmodi reſeruatione venditio reſoluitur in locationem, aut aliud genus contractus, puta pignoris, vel emphiteuſis, vel commodati, vel depoſiti, in quibus dominium non transfertur, *l. cum manu ſata, 80. in fin. iuncta gloſ. in ver. genus contractus, ff. de contrah. empt. Magon. dec. Lucen. 31. nu. 9.*
26 vbi, quod pactum dominij reſeruatiuum tacitè ineſt in tali contractu, *Surd dec. 157. nu. 2. & 3. & dec. 305. nu. 39.* vbi dicit,
27 quod cum dominium in tali caſu remaneat penes venditorem, ideò non poteſt dici nouus contractus, & conſequenter pro eo non eſt ſoluenda gabella, *vt ſenſit etiam Alex. in addit. ad Bart. in l. ſancimus 4. C. de Conſul. lib. 12. Rota in Romana vineæ 14. Maij 1636. coram Pirouano:* nec locum habet hypotheca ad fauorem creditorum, cum dominium rei venditæ, etiam ceſſante iſta reſeruatione expreſſa, nunquam tranſeat in emptorem, niſi per eum fuerit ſolutum pretium, ità vt non ſufficiat illud pro parte ſoluiſſe, cum neque
28 pro rata pretij ſoluti dominium dicatur acquiſitum, *l. quod vendidi, 19. ff. de contrah. empt. Bart. in l. fiſtulas, §. qui fun-*
29 *dum, ff. eod. tit.* licèt fructus rei venditæ ſpectent ad emptorem pro ea parte, pro qua ſoluit pretium, non quidem ratione dominij, ſed ex quadam generali æquitate, nè venditor locupletetur cum iactura emptoris, ex qua æquitate officio iudicis veniunt fructus pro rata pretij ſoluti, *Alex. conſ. 121. nu. 1. & 2. lib. 4. Ruin. conſ. 66. nu. 7. lib. 4. latè Surd. deciſ. 220. nu. 11. & ſeq. Tiraq. de contract. conuent. §. fin. nu. 71. Beltram. ad Greg. XV. dec.*
30 *347. nu. 18.* ſubdens, quod non poteſt emptor fructus pro rata pretij ſoluti petere, niſi prius ſoluto integro pretio, & tunc debentur ei fructus etiam temporis præteriti pro rata pretij antea ſoluti, *Rot. recent. dec 107. num. 5. par. 3. & dec. 128. nu. 1. & ſeq. par. 8.*
31 Ex dictis infertur, quod Saluianum non competit ſuper re, cuius dominium venditor ſibi reſeruauit, etiamſi emptor partem pretij ſoluerit, *Merlin. de Pignor. lib. 4. tit. 1. q. 41. nu 75. & ſeq. Rot. d. dec. 128. par. 8. & dec. 194. num. 30. par. 5. recent.*
32 vbi addit, quod ſi dominium per antecedentes

dentes clauſulas in eodem inſtrumento prius fuerit tranſlatum, & poſtea adijciatur pactum dominij reſeruatiuum, hæc dominij ſubſequens reſeruatio impedit, nè ius quæratur anterioribus creditoribus emptoris, niſi ſoluto pretio venditori, quicquid in contrarium ſentiant *Socin. iun. conſ. 76. nu. 2. vol. 4. Ciriac. contr. 55. nu. 9. & ſeq. vol. 1.* aſſerentes, quod ſimplex reſeruatio dominij intelligitur pro parte nō ſoluta, & nō impedit illius tranſlationem pro parte ſoluta.

SVMMARIVM.

33 *Quando iuriſdictio vna cum mero, & mixto imperio transferatur per venditionem Caſtri, & quando non, & n. 37. & ſeq.*

34 *Si locus venditus certum territorium habeat annexum, an hoc quoque intelligatur tranſlatum.*

35 *Quid ſi iuriſdictio concedatur ſine Caſtro, vel territorio.*

36 *Quando verbum poteſt capi in ſuo genere, & in certa ſpecie, ſi ſumus in materia fauorabili, debet capi in genere, & non in ſpecie, ſecus in materia odioſa.*

Conceſſio iuriſdictionis inter fauorabilia computatur, ibidem.

37 *Ex circumſtantijs rei, perſonæ, vel pretij exiguitatis stricta aliquando fit interpretatio.*

38 *Iuriſdictio in dubio nō præſumitur tranſlata, quando concedens eam non poteſt ſine Superioris licentia in alium transferre.*

39 *Quid ſi Caſtro nulla iuriſdictio cohæreat, ſed illud ſubſit alteri Caſtro, ſeu Ciuitati, & nu. 41.*

40 *Caſtrum dicitur quod muro cingitur: territorium verò eſt quod extra muros Caſtri continetur.*

41 *Quid ſi conceſſio fiat Eccleſiæ.*

42 *Quando quis de iuriſdictione ſimplici fuit inueſtitus, non veniunt ea, quæ ſunt meri imperij.*

43 *Statuta condere, eſt meri imperij.*

44 *Quando Ciuitas iuriſdictione carens, poſſit ſtatuta condere.*

45 *Conceſſo mero, ac mixto imperio, ac omnimoda iuriſdictione, Vaſallus non poſſet legem condere, neque alia expedire, quæ ſunt maximi gradus meri imperij, & nu. ſeq.*

46 *An Vaſallus, cui conceſſum fuit merum, & mixtum imperium, de cauſis appellationum cognoſcere poſſit.*

Quæſtio III.

An Caſtro ſimpliciter vendito, cenſeatur tranſlatum merum, & mixtum imperium.

33 RESP. quod ſi Caſtro iuriſdictio cohæreat, ideſt ſi in ipſo per magiſtratum propriū exerceri ità ſit ſolita, vt alteri Ciuitati, ſeu Oppido locus conceſſus non ſubſit, ſed immediatè ſubditus ſit concedenti, tunc iuriſdictio vna cum mero, & mixto imperio tanquā acceſſorium transfertur cum vniuerſitate ipſius Caſtri, præſertim ſi conceſſio fiat à Principe, *l. 1. §. in initio eiuſdem, vbi DD. ff. de offic. Præfect. Vrb. Io. Andr. ad Spec. in tit. de Iuriſd. omn. Iud. §. 1. nu. 16. in ver. paſtoralis. Pariſ. conſ. 20. nu. 59. vol. 1. Rol. conſ. 42. nu. 30. & 37. vol. 2. Couar. pract. quæſt. cap. 1. nu. 10. Menoch. lib. 3. præſumpt. 97. n. 14. & 46 latè Roſenth. de feud. cap. 5. concluſ. 6. num. 1. & 2. & in gloſ. litt. A. B.*
34 *& C.* vbi, quod ſi locus venditus certum territorium habeat annexum, illud quoque intelligitur tranſlatum.

35 Idem dicendum, vbi iuriſdictio conceditur ſine Caſtro, Oppido, vel territorio: nam tunc etiam merum, ac mixtum impe-
36 rium continetur; quia quando verbum poteſt capi in ſuo genere, & in certa ſpecie, ſi ſumus in materia fauorabili, prout in conceſſione iuriſdictionis, debet capi in genere, & non in ſpecie, licèt ſecus ſit, in materia odioſa, *Abb. in cap. Rodulphus, num. 3. in fin. de Reſcript. Alciat. in cap. quod ſedem, nu. 38. & ſeq. de offic. ord. Dec. in l. imperium, nu. 27. ff. de iuriſd. omn. Iud. Alex in l. 1. nu. 66. ff. de offic. eius, cui mand. eſt iuriſd. Menoch. lib. 3. d. præſumpt 97 nu 40. Rol. d. conſ. 42. nu. 40. vol. 2. Villalob. commun. opin. litt. I. num. 163. Couar. loco cit. d. cap. 1. verſus fin. verſ. Quartò & regulariter &c.*

37 Limita 1. quando aliæ circumſtantiæ rei, perſonæ, vel pretij exiguitatis, ſtrictam ſuaderent interpretationem, *Io. Andr. ad Spec. in tit. de iuriſd. omn. Iud. §. expediti, nu. 16. litt. H. Menoch. d. præſumpt 97. num. 47.*

38 Limita 2. ſi concedens non poſſit iuriſdictionem, quam ibi habet, ſine conſenſu Superioris in alium transferre; tunc enim in dubio non præſumitur tranſlata, *Roſenth. d. concl. 6. nu. 4. & in gloſ. litt. A.* vbi obſeruat, quod in Regno Neapolitano

Barones ex conſtitutione Regni merum imperium non conſequuntur in Baronia conceſſa, niſi expreſſim concedatur.
39 Limita 3. quando caſtro nulla iuriſdi-
ctio cohæret, vt quia in ipſo non ſit ſolita
exerceri per Magiſtratum proprium, ſed
illud ſubſit alteri caſtro, ſeu Ciuitati, & per
illius Magiſtratum iuſtitia ibi expediri
conſueuerit: quia tunc cõceſſo tali caſtro,
nulla iuriſdictio in dubio conceſſa præſu-
mitur, cum in tali caſu Caſtrum cenſea-
tur quid ſeparatum à iuriſdictione, *Innoc. in cap. ex litteris, de Iurepatr. Menoch.*
40 *lib. 3. præſumpt. 97. nu. 1.* vbi deſcribit
caſtrum, & territorium: caſtrum enim di-
citur quod muro cingitur; territorium
verò eſt quod extra muros Caſtri conti-
netur: & ideò nihil impedit, quin iuriſdi-
ctio poſſit eſſe vnius, & Caſtrum alterius,
Couar. pract. quæſt. cap. 1. num. 10. verſ. decima concluſio &c. Rolan. conſ. 421. n. 10. Roſenth. d. cap. 5. concluſ. 6. nu. 5. & in gloſ. litt. F. & concluſ. 7. nu. 3. & in gloſ.
41 *litt. D.* ſubdens, quod merum, & mixtum
imperium cenſeretur conceſſum in ſupra-
dicto caſu, ſi conceſſio facta fuerit cum
omnimoda, vel pleniſſima iuriſdictione,
aut cum pertinentijs omnibus, vel ſi con-
cedens quædam ſibi reſeruauit ex mero
imperio, quia tunc cetera conceſſa intel-
liguntur, *l. ex eo, ff. de teſtib. Dec. in l. 1. nu. 24. & ſeq. ff. de reg. Iur.* idem dicen-
dum ſi conceſſio fiat Eccleſiæ, quia tunc
etiam tranſit merum, & mixtum imperiũ,
cum eius fauore conceſſio ſit latiſſimè in-
terpretanda, *arg. l. vt inter Diuinum, C. de Sacroſ. Eccleſ. l. ſunt perſonæ, ff. de Relig. & ſumpt. fun. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. tricen. 1. q. 2.*
42 Limita 4. vbi quis de iuriſdictione ſim-
plici fuit inueſtitus; eo enim caſu non ve-
niunt ea, quæ ſunt meri imperij, *vt tradunt DD. apud Roſenth. d. cap. 5. concluſ. 9. n. 9.*
vbi, quod in tali caſu inueſtitus non poſſet
43 ſtatuta condere, cum id ad merum ſpectet
imperium.
44 Notandum tamen eſt, quod populus
etiam iuriſdictione carens poteſt circa ea
diſponere, in quibus liberam habet diſpo-
nendi facultatem, vt de expendenda pe-
cunia communi, *Bart. in l. omnes populi, num. 1. & ſeq. ff. de iuriſdict. omn. Iud. Bald. in l. nullis, nu. 3. C. de ſent. & interlocut. omn. Iud. Gozad. conſ. 35. nu. 16.*
45 Notandum 2. quod conceſſo in feudum
mero, ac mixto imperio, ac omnimoda
iuriſdictione, Vaſallus non poſſet legem
condere, neque alia expedire, quæ ſunt
maximi gradus meri imperij, hæc enim
ſub huiuſmodi conceſſione non compre-
henduntur, quemadmodum nec continen-
tur regalia, ſed cenſentur reſeruata, niſi ex
coniecturis aliter conſtet, *vide Alciat. in d. cap. quod ſedem, nu. 42. & ſeq. de offic. ordin.*
46 item non poſſet Vaſallus de cauſis appel-
lationum cognoſcere, ſed iſtæ intelligun-
tur Domino ſimiliter reſeruatæ, *Io. Andr. ad Spec. in tit. de Iuriſd. omn. Iud. d. §. 1. nu. 16. ver. paſtoralis, verſus fin. Boſſ. in tit. de for. compet. nu. 45. & in tit. de Princip. nu. 281. & ſeq.* Crauet. *conſ. 209. nu. 9. & 10. & conſ. 411. nu. 42. Couar. pract. quæſt. cap. 4. nu. 6. Soc. iun. conſ. 126. n. 38. vol. 3.* vbi, quod Dominus ſolus cognoſcit
de crimine læſæ maieſtatis, & falſæ mone-
tæ, *Roſenth d. cap. 5. concluſ. 5. nu. 5. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ſi Vaſallus
non ſolum de iuriſdictione, ſed & cum
appellationibus inueſtitus foret, eo caſu
primæ tantùm appellationes ad ipſum de-
uoluerentur, *Natt. conſ. 487. nu. 24.* vbi
dicit, quod appellationes ſunt ſpecies ſu-
perioritatis, quæ in dubio non intelligitur
conceſſa, niſi ſpecificè exprimatur, *latè Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 1. tit. 3. nu. 75. Roſenth. d. concluſ. 5. nu. 11.* vbi ſubijcit, quod
ſi Iudex ad vnam cauſam datus eſt, tunc ab
iſto Iudice dato ad Vaſallum dantem pro-
uocari poteſt, *per tex. in l. 2. & fin. ff. Quis & à quo &c.*

SVMMARIVM.

47 *Si res duobus vendita fuerit, is potior eſt, cui priori res tradita fuit: limitatur nu. ſeq.*
48 *In piam cauſam ex ſolo contractu transfertur dominium ſine traditione.*
49 *Si quis vni Eccleſiæ prius vendidit ſoluto pretio, & non tradidit, deinde alteri Eccleſiæ vendidit, & tradidit, potior erit prima Eccleſia.*

Quæſtio IV.

Re vendita duobus, quis cenſeatur potior.

47 RESP. quod potior eſt is, cui priori res
tradita eſt, *l. quoties, C. de rei vendit.*
quod procedit ſiue venditio fiat à priuato,
ſiue ab Eccleſia, *Abb. in cap. continebatur, nu. 5. de his, quæ fiunt à Prælat. & alij apud Tiraq. de Priuil. piæ cauſ. priuil. 107. verſ. ſed quid quando &c.*
48 Limita ſi prius res vendita fuerit piæ
cauſæ, quia tunc pia cauſa præfertur alteri
empto-

emptori, cui fuit prius tradita: ratio eſt, quia licèt in priuatis ex contractu non tranſeat dominium ſine traditione, *l. traditionibus*, *C. de Pact. l. ſi ager*, *ff. de rei vindic.* tamen in piam cauſam ex ſolo contr ctu transfertur dominium ſine traditione, *Bart. & alij in l. vlt. C. de Sacroſ. Eccleſ. Canoniſtæ in cap. 2. extrau. de Conſuetud. gloſ. in d. l. vlt. ver. in rem*, vbi dicit, quod ſi quis vni Eccleſiæ prius vendidit
49 ſoluto pretio, & non tradidit, deinde alteri Eccleſiæ vendidit, & tradidit, potior erit prima Eccleſia, *Bald. conſ. 86. lib 5. & alij communiter*.

S V M M A R I V M.

50 *Emptor conuentus remedio l. 2. C. de Reſcind. vend. quando ad reſtitutionem fructuum teneatur.*
Si in venditione læſio enormiſſima interuenerit, contractus iudicatur nullus, & quando enormiſſima læſio dicatur, ibidem, & nu. ſeq.
51 *Quando minor, & mulier, & eorum hæredes reſcindere poſſint renunciationem etiam iuramento vallatam.*

Quæſtio V.

An emptor conuentus remedio l. 2. C. de Reſcind. vendit. nolẽs ſupplere pretium, teneatur reſtituere fructus à tempore contractus celebrati.

50 RESP. quod emptor non tenetur reſtituere fructus perceptos à tempore contractus celebrati, ſeu traditionis: hos enim irreuocabiliter retinet vti Dominus ipſius rei, etiamſi rem ipſam reſtituat; ſed tantùm tenetur reſtituere fructus, qui percepti ſunt à tempore moræ, quia cum textus *in d. l. 2.* nihil de fructibus loquatur, ideò ad auocationem fructuum trahi non debet, & ità in praxi ſeruari teſtatur *Couar. var. lib. 2. cap. 3. num. 9. & communem, & veriorem dicit Ceuall. q. 536. n 20.* vbi refert, quod ità ſenſit *Rota in nouiſ. dec. 116. Sylu. in ver. vſura 2. q. 15. Cancer. var. par. 1. cap. 13. nu. 48.* vbi dicit, quod emptor, qui eligit reſtituere rem, tenetur ad fructus poſt litem conteſtatam perceptos, & ei ſoluendum eſt intereſſe pretij, *latè Pinell. in l. 2. par. 2. cap. 4. C. de reſcind. vend. num. 1. 2. & per tot.* vbi dicit, quod imputandum eſt ipſi venditori, qui agere diſtulit, cum potuerit quocunque tempore ius ſuum experiri, licèt alij aliter ſentiant, quorum argumentis rectè reſpon let *Pinell. loco cit.*

Obſerua tamen, quod ſi in venditione læſio enormiſſima interuenerit, ità vt non ſolùm vltra dimidiam, ſed etiam vltra beſſem iuſti pretij venditor deceptus fuerit, tunc contractus iudicatur nullus, quaſi eo caſu adſit dolus ex propoſito; & ideò emptor præcisè cogitur rem reſtituere vna cum fructibus, quos percepit, vel percipere potuit à die contractus, & traditionis, vt ſeruatur in quolibet malæ fidei poſſeſſore, *Cancer. d. cap. 13. nu. 43.* vbi citat *Gam. dec. 94. & 95. Borrell. conſ. 100. Alua. Valaſ. conſul. 43. lib. 1. & alios*.

51 Notandum eſt etiam, quod minor reſtituitur aduerſus obligationem etiam pro parte factam non obſtante renunciatione, & iuramento, quando conſtaret de enormiſſima læſione, vt ſi minor non poſſit indemnis releuari, aut ſumma, pro qua ſe obligauit, excedat proprium patrimonium; eo enim caſu præſumitur dolus, qui cum re ipſa contingat, æquiparatur dolo vero, & ex propoſito, *Afflict. dec. 322. n. 7. & ſeq. Cephal. conſ. 207. nu. 74.* vbi dicit, quod diſpoſitio *auth. ſacramenta puberũ, C. ſi aduerſ. vend.* non habet locum data enormi læſione, *Rot. diuerſ. dec. 102. n. 1. & ſeq. par. 2.* vbi, quod hæredes mulieris poſſunt impugnare, ac reſcindere ex capite enormiſſimæ læſionis renunciationẽ eiuſdem mulieris, non obſtante iuramento, decreto Iudicis, auctoritate tutoris, vel curatoris, interuentu conſanguineorũ, & alijs cautelis: præſertim ſi renunciatio facta ſit ad fauorem patris, quo caſu cenſetur facta metu reuerentiali, propter quem reſcinditur officio Iudicis abſque alia probatione minarum præcedentium, ſtante enormiſſima læſione, *& dec. 428. n. 3. ead. par. 2. Greg. dec. 333. num. 7. & ſeq. & dec. 120. num. 14. latè Buratt. dec. 75.*

S V M M A R I V M.

52 *Qui vult vti remedio l. 2. C. de Reſcind. vend. probare debet læſionem vltra dimidiam iuſti pretij tempore contractus.*
Pretium conuentum inter partes regulariter præſumitur iuſtum, ibidem.
53 *Quoad pretium, ſeu valorem rei, attenditur conſuetudo loci, & nu. 65.*
54 *Minuitur pretium rei ſitæ in loco periculis obnoxio.*
55 *Valor rei conſideratur, dum res extabat penes venditorem.*
56 *Res tanto minus valere dicitur, quantum importat onus, quo eadem res grauata eſt.*

Res

57 *Res litigioſa multo minus æſtimatur.*
58 *Cum venditur res cum qualitate minuente rei pretium, debet plenius probari læſio ex parte venditoris longè ſupra dimidiā iuſti pretij.*
59 *Pactum de reuendendo minuit valorem rei.*
60 *Venditor ſciens rei valorem, ſi donauerit emptori quicquid vltra pretium conuentum res ipſa valet, excluditur à beneficio d. l. 2. limitatur nu. 61.*
61 *Scientia probatur ex coniecturis, & n. 62.*
62 *Sciens rei valorem, excluditur à dicto beneficio, etiamſi nulla facta fuerit mentio donationis in inſtrumento.*
63 *Sciens rei valorem cenſetur partem vendere, & partem donare.*
64 *Quando huiuſmodi ſcientia præſumatur.*
65 *Clauſula, quod plus valet, donauit &c. quando referatur ad modicam quantitatem.*
66 *Modicum qualiter intelligatur.*

Quæſtio VI.

Valor rei ſtabilis, ſeu immobilis quomodo conſiderari debeat, vt locum habeat remedium l. 2. C. de reſcind. vendit.

52 CErtum eſt, quod, vt ſit locus dicto remedio, probari debet læſio vltra dimidiam iuſti pretij inſpecto tempore contractus: non enim ſufficeret læſio circa dimidiam, *vt in d. l. 2. in fin. & l. ſi voluntate tua, C. eod. tit.* pretium enim conuentum inter partes regulariter præſumitur iuſtum, *Maſcard. concluſ.* 1231. *Ciriac. contron.* 123. *nu.* 4. *& contr.* 261. *nu.* 51. *& ſeq. & contr.* 162. *num.* 25. vbi ſubijcit, quod ædificia acceſſoria fundo, præſumuntur æſtimata cum ipſo fundo, licèt in æſtimatione periti non fecerint de eis aliquā mentionem, *Card. Seraphin. deciſ.* 1378. *nu.* 3. vbi dicit, quod ædificia ſita in prædijs ruſticis non habentur in conſideratione, niſi vti quid acceſſorium; & licèt reddant prædium pretioſius, tamen non æſtimantur, prout æſtimantur prędia vrbana, niſi inter partes aliud fuerit conuētum, *Vrſell. concl.* 62. *nu.* 97.
53 Ad diſcernendum autem verum valorem, animaduertere debet Iudex conſuetudinem loci; quia res quandoque minus valet in vno loco, quàm in alio, *l. fin. §. vlt. vbi DD. C. de Admin. Tut. Pinell. in d. l. 2. par. 3. cap. vlt. num.* 22. vbi dicit,
54 quod minuitur pretium rei ſitæ in loco periculis obnoxio, *Ciriac. contr.* 421. *n.* 10. *& contr.* 1 *nu.* 29. vbi dicit, quod iuſtum rei pretium eſt, quod communi hominum æſtimatione ſtatutum eſt, & communiter in loco frequens in vſu eſt, *per textum in l. pretia rerum,* 63. *ff. ad l. falcid. l. in quantitate,* 73. *§. magna, ff. eod. tit. l. fin. §. his adijcimus, C. de Admin. tut.*
55 Secundò conſiderare debet valorem rei, dum extabat penes venditorem; nam apud debitorem debitis implicitum, & qui non poteſt cauere de euictione, res minus valet, quæ apud alium plus valeret, *Bart. communiter receptus in l. 1. §. ſi hæres, n. 3. ff. Ad Senatuſconſ. Trebell. Ciriac. d. contron.* 421. *nu.* 9. *& alij apud Pinell. in d. l. 2. par. 3. cap. vlt. nu.* 20. *C. de Reſcind. vend.*
56 Tertiò deducere debet onera, quibus res grauata eſt, quia res tanto minus valere dicitur, quantum importat onus, *l. ſubſignatum, §. bona, ff. de verb. ſignif. l. ſi quas,* 16. *C. de Reſcind. vend. l. quantitas,* 72. *ff. ad l. falcid. d. l. 1. §. ſi hæres, vbi Bart. & alij, ff. ad Trebell. Crauett. conſ.* 202. *nu.* 19 *Pinell. vbi ſupra, d. cap. vlt. n.* 19.
57 vbi dicit, quod res litigioſa multo minus æſtimatur, *latè Maſcard. de Probat. concluſ.* 1396. *nu.* 13. *& ſeq. vol.* 3. vbi dicit,
58 quod cum venditur res cum qualitate minuente rei pretium, debet pleniùs probari læſio ex parte venditoris longè ſupra dimidiam iuſti pretij, *Tiraq. de Retract.*
59 *conuent. in præfat. nu* 25. vbi etiam dicit, quod pactum de reuendendo minuit valorem rei.
60 Quartò inſpicere debet diligenter verba inſtrumenti venditionis: nam ſi venditor ſciens rei valorem, donauerit emptori quicquid vltra pretium conuentum res ipſa valet, excluderetur à beneficio *d. l. 2. C. de reſcind. vend.* præſertim ſi venditor in donatione adiecerit ea verba, ſi plus valet, donauit quantumcumque ſit ſiue magnum, ſiue paruum, *Bart. in d. l. 2. nu.* 14. *C. de reſcind. vend. Boer. dec.* 142. *nu.* 6. *& ſeq. latè Cagnol. in d. l. 2. n.* 123.
61 *& ſeq.* vbi dicit, quod ſcientia probatur ex coniecturis, cum in animo conſiſtat; & ideò is, qui verſatur circa culturam rerum, præſumitur ſcire illarum valorem ex reditu; hoc tamen non procederet in minore, muliere, Tutore, Curatore, Beneficiato, ſeu Rectore Eccleſiæ, & alijs non habentibus poteſtatem donandi, nec in ruſtico, & alijs ſimplicibus perſonis, niſi eſſent ſagaces, *Boer. dec.* 142. *per tot.* vbi
62 addit, quod ſciens valorem rei, excluditur à dicto beneficio, etiamſi nulla facta fuerit

fuerit mentio donationis, quia ſciens valorem rei, cenſetur partem vendere, & parrem donare, *Ciriac. contr.* 421. *nu.* 11.
64 *& ſeq.* vbi, quod ſcientia venditoris de valore rei dicitur probata, ſi de reditu ipſius rei ſacta fuerit mentio in inſtrumento. Secus eſſet, ſi venditor valorem rei ignorauerit, quia tunc illa clauſula, *quod*
65 *plus valet, dedit & donauit &c.* ad modicum tantummodò refertur, *Bart. in d. l.* 2. *num.* 15. *& communem dicit* Cagnol.
66 *ibidem nu.* 129. vbi etiam reſoluit, quod modicum, cum non ſit à iure determinatum, relinquitur arbitrio Iudicis, *Boer. d. dec.* 142. *nu.* 6. *& ſeq.*

SVMMARIVM.

67 *Quando pro melioramentis res tota retineri poſſit, & quando pars tantùm.*
68 *Quando fructus computentur in ſortem.*
69 *Poſſeſſor, qui in termino ſibi præfixo non probauit melioramenta, condemnatur ad rei reſtitutionem, preſtita cautione de reficiendo melioramenta facta legitima liquidatione.*
70 *Exceptio melioramentorum illiquida, non retardat immiſſionem.*
71 *Poſſeſſor, qui rem meliorem reddidit, conuentus hypothecaria ab aliquo creditore, ſi vult retinere rem, poteſt ſoluere creditori agenti valorem rei, detractis melioramentis; limitatur nu. ſeq.*
72 *Quid ſi creditor velit ſoluere meliorationes.*
73 *In liquidatione melioramentorum debet probari ſtatus antiquus rei melioratæ.*
74 *Melioramenta facta in arborum plantatione non perpetuò duratura, non habentur in conſideratione.*
75 *In materia melioramentorum non attenditur quid impenſum fuerit, ſed quid fuerit melioratum, & nu. ſeq.*
76 *Quid ſi minus impenſum ſit, quàm melioratum.*
77 *Quando melioramenta non debeantur.*
78 *Creditori competit retentio, etiamſi nullam haberet hypothecam, vel in poſſeſſionem nulliter immiſſus ſit.*
Fauorabilior eſt retentio, quàm actio, ibidem.
79 *An poſſeſſor domus, ſeu fundi cenſiti, qui cenſum redemit, ſeu extinxit, vti poſſit beneficio retentionis.*
80 *In iudicio ſummariſſimo manutentionis leuiores probationes, & adminicula admittuntur.*
81 *In dicto iudicio ſatis eſt vnicus teſtis, vel duo etiam nulliter examinati ex defectu iuriſdictionis, & citationis, & etiam examinati in alia cauſa, & inter diuerſas perſonas, & nu. ſeq.*
82 *Poſſeſſio probatur ex aſſertione partis enunciantis aliquem occupatorem, & ex implicita confeſſione Aduerſarij petentis immiſſionem.*

Quæſtio VII.

Quomodo, & quando competat retentio pro melioramentis.

67 COmmuniter diſtinguitur, quod aut melioratus eſt totus fundus, & totus ſimiliter retineri poteſt pro melioramentis; aut pars fundi tantùm eſt meliorata, puta vnus ager, & tunc non poteſt retineri totus fundus, ſed ager tantùm melioratus: quo caſu ille, qui rem meliorem reddidit,
68 ſuperlucratur fructus pro parte tantùm meliorata, & ſi quid perceperit ex parte fundi non meliorati, debet illud computare in ſortem, Neguſ. *de pignor.* 4. *mem.* 5. *par. princ. nu.* 20. Zabarell. *conſ.* 78. *nu.* 3. *quos refert, & ſequitur Ludouic. dec.* Rot. *Lucen.* 7. *nu.* 10. *& ſeq.*
69 Tenetur autem poſſeſſor probare huiuſmodi melioramenta, & ideò ſolet in iudicio præfigi competens terminus ad ea liquidanda; & ſi in termino prefixo liquidatio facta non fuerit, non erit amplius locus retentioni, & iuſtè poterit talis poſſeſſor condemnari ad rei, ſeu fundi reſtitutionem, præſtita cautione de reficiendo melioramenta facta legitima liquidatione, *Neguſ. loco cit. num.* 10. *Ciriac. contr. for.* 194. *nu.* 4. *Rot. dec.* 127. *num.* 6. *& ſeq. par.* 4. *tom.* 2. *Recent.* Merlin. *dec.* 118. *nu.* 15.
70 vbi dicit, quod exceptio melioramentorum illiquida non retardat immiſſionem.
71 Notandum eſt autem, quod ſi poſſeſſor, qui rem meliorem reddidit, conueniatur hypothecaria ab aliquo creditore, non cogitur ſoluere debitum, vt cogitur alius poſſeſſor, qui nulla in re fecit melioramenta, *l. quandiu, C. de diſtract. pignor.* ſed poteſt, ſi vult retinere rem, ſoluere creditori agenti valorem rei, detractis melioramentis, ſecundùm tempus præſens; hoc eſt æſtimationem rei de præſenti, cum augmento etiam intrinſeco, quo ex beneficio temporis aucta eſt, *Neguſ. loco cit. nu.* 21. *& communem d. Theſaur. qq. for. lib.* 1. *q.* 71. *num.* 5. *Ciriac. d. contr.* 194. *num.* 1. *& ſeq.* vbi, quod in tali caſu tota pecunia deponi debet penes montem pietatis, vel apud idoneum mercatorem;
72 verum hæc ſententia non procederet, ſi credi-

creditor vellet ſoluere meliorationes, quia tunc poſſet à tali poſſeſſore rem auocare, *Couar. var. lib. 1. cap. 8. nu. 3. verſ. tandem his omnibus &c. Ciriac. vbi ſupra num. 9.*

73 Notandum 2. quod in liquidatione meliorament orum debet probari ſtatus antiquus rei melioratæ, *Card. Seraphin. dec. 898. num. 6. & deciſ. 952. nu. 3. Merlin.*
74 *deciſ. 118. num. 14.* ſubdens *num. ſequen.* quod melioramenta facta in arborum plantatione non perpetuò duratura, non habentur in conſideratione.

75 Notandum 3. quod in materia melioramentorum non attenditur, quid impenſum fuerit, ſed quid fuerit melioratum: im-
76 mò & ſi minus impenſum ſit, quàm melioratum, ſolum debetur, & attenditur id, quod minus eſt, dictante hoc ratione naturali, vt ſcilicet ſolum recuperetur id, quod verè fuit impenſum, & non repetatur id, quod inutiliter fuit erogatum, ex quo res non eſt effecta melior, nec pretioſior, *ex latè deductis per Merlin. dec. 546. nu. 1. & ſeq.*

77 Notandum 4. quod melioramenta non debentur, niſi conſtet de vtilitate eius, quod impenſum eſt, & quod facta fuerint ab eodemmet, qui illa petit; ad hunc enim effectum non ſufficit, quod fundum quis melioratum detineat, niſi probet, ſe, vel illos, quibus ipſe ſucceſſit titulo vniuerſali, vel ſingulari cum ceſſione iurium, melioramenta feciſſe, *Rolan. conſ. 28. num. 26. lib. 1. Hond. conſ. 85. nu. 41. lib. 1. Gratian. diſcept. for. cap. 193. num. 1. & ſeq. Thomat. dec. 59. nu. 22. & ſeq.*

78 Notandum 5. quod creditori competeret retentio, etiamſi nullam haberet hypothecam, dummodò creditum ſit liquidum, & clarum, *Rot. deciſ. 237. num. 3. & 4. par. 8. recent. Buratt. deciſ. 914. num. 5.* vbi, quod fauorabilior eſt retentio, quàm actio, *Surd. deciſ. 46. num. 7. & ſeq. Galleſ. de form. cameral. oblig. in fin. num. 32.* vbi, quod creditor immiſſus in poſſeſſionem etiam nulliter, poteſt vti iure retentionis.

79 An verò poſſeſſor domus, ſeu fundi cenſiti, qui cenſum redemit, ſeu extinxit, vti poſſit beneficio retentionis? negat *Card. Caualer. deciſ. 539. num. 2. & 3.* quia debitor non poteſt moleſtari à Domino cenſus pro reſtitutione ſortis principalis, *ex conſtitutione Pij V. de creandis cenſibus*; hoc tamen procedere poteſt de rigore, ſecus de æquitate, *per tex. in l. ſi & me, & Titium. in fin. ff. ſi cert. pet.*

80 Notandum 6. quod in iudicio ſummariſſimo manutentionis leuiores probationes, & adminicula admittuntur, vnde ſatis
81 eſſet vnicus teſtis, vel duo etiam nulliter examinati, *latè Couar. pract. qq. cap. 17. num. 4.* vbi dicit, quod in hoc iudicio non ſunt admittendi defectus aduerſus teſtes productos, nec admittitur reprobatio teſtium, eo quod agitur de præiudicio, quod poteſt tolli per ſententiam diffinitiuam, *Rolan. conſ. 8. nu. 30. lib. 4. Buratt. deciſ. 533. per tot.* vbi, quod admittuntur teſtes nulliter examinati etiam ex defectu iuriſdictionis, & citationis, quia tales teſtes faciunt adminiculum, *Poſt. in tract. mandat. de manuten. obſeru. 38. num. 49.* vbi, quod in tali iudicio admittuntur teſtes etiam in alia cauſa examinati, & inter diuerſas perſonas, *Rot. apud Poſt. in d. tract. deciſ. 269. num. 4. & 5. & coram Greg.*
82 *deciſ. 458.* ybi, quod poſſeſſio ad effectum manutentionis probatur ex aſſertione partis aduerſæ enunciantis aliquem detentorem, & occupatorem: licèt enim ex his verbis videatur confiteri poſſeſſionem vitioſam, tamen iſta confeſſio, cùm habeat præſumptionem contra ſe, quia poſſeſſio præſumitur iuſta, & legitima, & non vitioſa, poteſt acceptari confeſſio reſpectu poſſeſſionis, reiecta qualitate vitij, *vide Buratt. deciſ. 393. nu. 1. & ſeq.* vbi, quod poſſeſſio probatur etiam ex implicita confeſſione Aduerſarij petentis immiſſionem, *Poſt. in d. tract. d. obſer. 38. nu. 49.*

SVMMARIVM.

1 *Cenſus impoſitus ſuper certo fundo iuxta formam bullæ Pij V. cenſetur in eodem loco eſſe, vbi fundus exiſtit.*
2 *Quid ſi contractus fuit celebratus in vno loco, & fundus cenſitus exiſtat in alio loco.*
3 *Donans fundum, ſuper quo eſt impoſitus cenſus, non tenetur luere cenſum, & liberare fundum: limitatur nu. 5. & 8.*
4 *In donatione non competit euictio.*
5 *Si teſtator legauit ſcienter rem cenſui ſuppoſitam, tenetur hæres luere cenſum: limitatur nu. 9. & 10.*
6 *Quid ſi ignoranter legauerit rem cenſui ſuppoſitam, vel alteri obligatam, & n. 10.*
7 *Pro legato competit euictio.*
8 *Quid ſi maritus fundum cenſui ſuppoſitum ſciens acceperit in dotem, eumdemque poſtea legauerit vxori.*
9 *Et quid ſi res relinquatur cum omnibus iuribus, & pertinentijs.*
10 *An hæres teneatur luere onera, quæ ſunt perpetua ex diſpoſitione legis, vel indictione ſuperiorum.*
11 *Vſufructuarius tenetur ad ſoluendum collectam, & alias præſtationes: limitatur ibidem.*

12 *An, & quando ſuper re emphiteotica poſſit imponi cenſus, & nu. 17.*

13 *Quando cenſus, ſeu ſeruitus impoſita ab emphiteuta, extinguatur, & quando non.*

14 *Facultas alienandi conceſſa emphiteuta, finita locatione, ac reſoluto iure ipſius emphiteuta expirat.*

15 *Regula, quod bona prohibita alienari, non prohibentur hypothecari, quãdo procedat.*

16 *Cenſus impoſitio ſuper rebus tacitè alienari prohibitis, non inducit caducitatem.*

17 *Cenſus impoſitus ſuper fructibus rei emphiteotica ſubſiſtetur, ſecus ſi ſuper re ipſa.*

18 *Cenſus in dubio præſumitur impoſitus ſuper re ipſa, non autem ſuper fructibus.*

19 *Quando Dominus directus agere poſſit ad caducitatem rei in emphiteuſim conceſſæ.*

20 *An Vaſallus poſſit imponere cenſum, vel aliam ſeruitutem ſuper re feudali, & nu. 21. cum ſeq.*

21 *Emphiteuta, & Vaſallus poſſunt ſine conſenſu Domini conſtituere vſumfructum in re emphiteotica, vel feudali.*

22 *Quando Vaſallus ſuper feudo poſſit imponere cenſum perpetuo duraturum.*

23 *Hæres grauatus poteſt cenſum imponere ſuper fructibus rei fideicommiſſo ſuppoſitæ; limitatur nu. ſeq.*

24 *Cenſus impoſitus ſuper re ipſa reſtitutioni obnoxia, nullius eſt roboris, ſi teſtator expreſsè prohibuerit alienationem, vel pignorationem.*

Prohibitio teſtatoris comprehendit etiam caſus exceptos in auth. res, quæ, C. commun. de leg. ibidem.

25 *Quid ſi rei fideicommiſſo ſuppoſita in parte eſſet libera, vel cenſus imponeretur ab eo, cui competunt detractiones legitima, & trebellianica.*

26 *An, & quando vſufructuarius poſſit imponere cenſum ſuper re, cuius vſumfructum habet.*

An poſſeſſor bonorum maioratus poſſit cenſum imponere ſuper dictis bonis, ibidem.

27 *An, & quando cenſus imponi poſſit ſuper melioramentis, & nu. ſeq.*

28 *Cenſus conſtitui non poteſt ſuper credito, nec ſuper iuribus incorporalibus.*

Actiones inter immobilia computantur, ibidem.

29 *Vſufructuarius an, & quando repetere poſſit melioramenta.*

30 *Vſufructuarij partes ſunt tueri quod accepit.*

31 *An, & quando colono vſufructuarij denegetur repetitio melioramentorum factorum in re conducta.*

32 *An agi poſſit ad reſtitutionem ſortis, ſi cenſus impoſitus fuit ſuper re ſuppoſita fideicommiſſo, & perpetua prohibitioni alienationis.*

33 *An, & quando ſubſiſtineatur cenſus impoſitus ſuper re aliena.*

34 *Cenſus imponi non poteſt ſuper re empta cum pacto, quod emptor eius dominiũ nõ acquirat ante integram pretij ſolutionẽ.*

35 *Quando obligatio fideiuſſoris firma remaneat, licet nulla ſit obligatio principalis debitoris.*

36 *Quando damna, & intereſſe debeantur.*

37 *An cenſus impoſitus ſuper re de ſui natura fructifera validus ſit, ſi expenſa ſuperant fructus.*

38 *Extinguitur cenſus impoſitus ſuper bonis, quæ poſtea redduntur infructifera.*

39 *An cenſus cenſeatur vſurarius, ſi fuerit conſtitutus ad rationem ſcutorum decem pro centenario vigore conſuetudinis loci.*

40 *Penſio emphiteotica, & ſimiles reditus fundales, dicuntur bona immobilia, & ſequuntur locum rei, ob quam debentur; limitatur nu. ſeq.*

In confiſcatione bonorum immobilium veniunt annui reditus, ibidem.

41 *Annui reditus, qui non percipiuntur ex certis fundis, ſed generaliter ex bonis mobilibus, & immobilibus, ſequuntur perſonam creditoris.*

CAP. VIII.

De Cenſibus, & alijs annuis reditibus.

1 QVæritur 1. in quo loco cenſus dicatur exiſtere? Reſp. quod cenſus impoſitus ſuper certo fundo iuxta formam bullæ Pij V. cenſetur in eodem loco eſſe, vbi fundus; cenſus enim ineſt prædio tamquam accidens in ſubiecto, & ideò cum prædio identificatur; accidentia enim naturaliter cum ſubiecto identificantur, & illius ſubſiſtentia ſubſiſtunt, vt docẽt Philoſophi; vnde fit, vt inter immobilia connumeretur, & pereunte fundo, ipſe quoque cenſus pereat, & extinguatur, *Couar. var. lib.3. cap.7.nu.6. Theſaur. iun. quæſt. forenſ. lib. 2. quæſt.5. in fin. Barz. dec.109. nu.10. & ſeq. Peregr. conſ 90, n. 29. lib.1. Gabr. conſ.141.nu.15.lib.2. Tiraq. de Iure primog. quæſt 49.nu.9.* Rota *dec.757.nu.2. par. 1. Diuerſ. & in Narnien. bonorum 26. Iunij 1637. coram Motmanno, & dec. 290. n.8. & ſeq. & dec.144. n. 13. & ſeq. par. 8. Recent.* vbi hanc eſſe veriorem opinionem teſtatur, *quicquid dicat Gratian. diſcept. for. cap.11.nu.12. & cap.29. nu.7. & ſeq. & præcipuè nu. 28. cum ſeq.*

Hinc

2 Hinc infertur, quod cenſus non ſubijci-
tur ſtatuto loci, vbi contractus fuit cele-
bratus, ſeu vbi moratur is, ad cujus ſauo-
rem fuit impoſitus, ſi fundus cenſitus exi-
ſtat extra territorium ſtatuentium, *vt latè
deductum fuit in d. deciſ. 190. par. 8. re-
cent.*

3 Infertur 2. quod donans fundum, ſuper
quo eſt impoſitus cenſus, nec ipſe, nec eius
hæres tenetur luere cenſum, & liberare
fundum: quia donans eo modo, quo poſſi-
debat, præſumitur rem donare; vnde in
4 donatione non competit euictio, *l. Ariſto,
§. fin. ff. de Donat. & ità reſoluit Rota in
Romana cenſus 7. Februarij 1628. coram
Pirouano, quæ eſt deciſ. 143 par. 5. tom. 1.
Recent. quicquid dicat Gratian. diſcept. for.
cap. 955. nu. 23. & ſeq.*

5 Limita in legato: nam ſi teſtator lega-
uit ſcienter rem cenſui ſuppoſitam, tene-
tur hæres luere cenſum, & rem liberare,
*l. prædia obligata, C. de fideicom. latè Cenc.
de Cenſib. par. 2. cap. 2. q. 3. art. 7.* ſecus
6 ſi ignoranter, *l. ſi res obligata, ff. de leg.* 1.
exceptis tamen duobus caſibus, videlicet
quando teſtator legauit coniunctæ perſo-
næ, vel ſi res pro tanto erat obligata, quan-
ti valebat, tunc enim hæres tenetur ſimi-
liter lucre, *vt in d. l. res obligata, vbi gloſ.
& DD.* idemque dicendum, quando onus
abſorberet maiorem partem fructuum, *vt
poſt Iaſ. in d. l. res obligata, num. 5. dixit
Rota d. deciſ. 143. nu. 9.* nec mirum videri
7 debet, quia pro legato competit euictio,
l. ſi domus, §. de euictione, ff. de leg. 1.

8 Obſerua tamen, quod ſi maritus fundum
cenſui ſuppoſitum ſciens acceperit in do-
tem, eumdemque poſtea legauerit vxori,
non cogetur hæres huiuſmodi fundum
liberare, niſi expreſsè dixerit in teſtamen-
to, *l. licèt placeat, ff. de dot. præleg.*

9 Obſerua 2. quod quando res relinquitur
cum omnibus iuribus, & pertinentijs,
tunc quia tranſeunt iura tam actiua, quàm
paſſiua, onus luendi non ſpectat ad hære-
dem, *Burſat. conſ. 5. nu. 6. Pedroc. conſ. 2.
nu. 42. & 159. quos refert, & ſequitur Cenc.
de Cenſib. d. par. 2. cap. 2. q. 3. art. 7. num.
15. Rot. d. deciſ. 143. nu. 9. par. 5. tom. 1.
Recent.*

10 Obſerua 3. quod in prædictis caſibus
tenetur quidem hæres luere cenſum, &
alia onera, quæ imminent perſonæ, ſeu
quæ à perſona debentur, & inhærent rei
tamquam qualitates extrinſecæ; non autẽ
teneretur luere onera, quæ imminent rei,
illiq; inhærent tamquam qualitates intrin-
ſecæ, & ſunt perpetua ex diſpoſitione le-
gis, vel indictione ſuperiorum, *l. hactenus,
8. vbi gloſ. in ver. ab eo, l. ſi pendentes, 34. § ſi
quid cloacarum, & ibidem Alberic. ff. de
Vſufr. l. quare, ff. de Vſufr. legat.* vbi vſu-
11 fructuarius tenetur ad ſoluendum colle-
ctam, & alias præſtationes, *Rim. iun. conſ.
172. nu. 22. & ſeq. lib. 2. Ant. Gomez. var.
reſol. tom. 1. cap. 11. ante nu. 4. & alij apud
Cenc. loco cit. d. ar. 7. nu. 13. & 14.*

Notandum tamen eſt, quod vſufructua-
rius non teneretur ſoluere collectam, nec
alias præſtationes, nec annua legata, quan-
do vſusfructus in tali caſu remaneret inu-
tilis, ſed tunc hæres proprietarius tenere-
tur ſoluere de proprio, *Caualcan. de vſufr.
nu. 216. Surd. dec. 28. num. 6. Caſtill. eod.
tit. de vſufr. cap. 58. nu. 13.* quod procedit,
etiamſi aliquid modicum pro vſufructua-
rio adhuc ſupereſſet, quod Iudicis arbi-
trio relinquitur, *Boer. dec. 142. nu. 6. &
ſeq.* modica verò, vel magna quantitas me-
tienda eſt non ex valore rei in vſumfru-
ctum relictæ, ſed ex fructus ipſius rei, *ex
trad. per Caualc. de vſufr. nu. 225.*

12 Quæritur 2. an ſuper re emphiteotica
poſſit imponi cenſus? Reſp. quod aut in
inueſtitura emphiteuſis fuit expreſsè pro-
hibita alienatio, & tunc ſuper re emphiteo-
tica non poteſt imponi cenſus; aut verò
non fuit prohibita alienatio, & tunc cen-
ſus quidem validè ab initio poteſt imponi,
ſed reſoluta, aut deuoluta emphiteuſi re-
ſoluitur cenſus, & res emphiteotica reuer-
titur libera ad Dominum, *l. lex vectigali,
ff. de Pignor. DD in l. & in prouinciali, C. de
ſeruit. & aqua, Oſaſc. deciſ. 156. num. 13. Af-
flict. deciſ. 380 nu. 2 & ſeq. & ità pluries re-
ſoluiſſe Rotam Romanam teſtatur Theodoſ.
Rub. in ſuis ſingular. to. 2. in ver. cenſus, §. 5.
Cenc. de Cenſib. par. 1. cap. 2. q. 2. art. 2. nu. 6.*
13 *& ſeq.* ſubdens, cenſum, ſeu ſeruitutem
impoſitam ab emphiteuta non extingui,
niſi quando dominium vtile conſolidatur
cum directo ex natura emphiteuſis, & ex
cauſa neceſſaria, videlicet iure prælationis,
vel commiſſi, vel finitæ generationis: ſecus
ſi ex cauſa voluntaria, ex aliquo particula-
ri titulo venditionis, donationis, vel ſimili,
*latè Rota deciſ. 86. nu. 30 & ſeq. par. 5. tom. 1.
Recent.* vbi addit, quod facultas alienandi
14 conceſſa emphiteutæ, finita locatione, ac
reſoluto iure ipſius emphiteutæ expirat.
ratio prædictæ concluſionis eſt, quia licèt,
15 quando adeſt expreſſa prohibitio homi-
nis, vel legis, prohibita cenſeatur etiam
hypotheca; ſecus tamen eſt, quando non
concurrit expreſſa prohibitio, ſed tantùm
tacita: hoc enim caſu procedit communis
concluſio, quod bona prohibita alienari,
non prohibentur hypothecari, & veniunt
in generali obligatione bonorum, *iuxta
gloſ. communiter receptam in l. fin. ver. alijs,*

C. de iur. emphit. Bart. in l. ſi conſtante, nu. 73. ff. ſolut. matrim. Afflict. dec. 191. num. 3. Neguſ. de pignor. par. 2. mem. 2. nu. 28. fol. 35. Clar. in § emphiteuſis, q. 18. Rota apud Cenc. de cenſib. deciſ. 40. vbi,
16 quod cenſus impoſitio ſuper rebus tacitè alienati prohibitis non inducit caducitatem, *& dec. 116. nu. 19. par. 6. Recent.*
17 Obſeruatamen, quod tunc ſuſtinetur huiuſmodi cenſus, quando fuit impoſitus ſuper fructibus rei emphiteoticæ; ſecus ſi impoſitus fuit ſuper re ipſa vna cum hypotheca, quo caſu impoſitio eſt nulla, *iuxta diſtinctionem Bart. in l. codicillis, §. inſtituto, ff. de leg. 2. Rot. dec. 48. nu. 1. apud Cenc. de Cenſib. & dec. 480. nu. 1. par. 2. Diuerſ. Mantica de Tacitis, & ambig. conuen. lib. 22. tit. 28. nu. 50. & tradit idem Cenc. d. par. 1. cap. 2. q. 2. art. 2. num. 10.*
18 *& ſeq.* vbi obſeruat, quod in dubio cenſus præſumitur impoſitus ſuper re ipſa, & ipſius proprietate, non autem ſuper fructibus, *Gratian. diſcept. for. cap. 43. num. 21.*
19 vbi dicit, quod in hoc ſecundo caſu poterit agi ad caducitatem per Dominum, *de quo tamen vide Card. Seraphin. dec. 794. nu. 9. verſ. neque obſtat &c. & dec. 1290. ſub nu. 12.* vbi dicit, quod tunc demum emphiteuta per impoſitionem cenſus caderet à iure ſuo, quando in inueſtitura adeſſet pactum expreſſum de non alienando ſine conſenſu Domini, cum adiectione etiam pœnæ caducitatis in caſu alienationis, *vt ſenſit etiam Cenc. vbi ſupra d. q. 2. art. 2. nu. 14. & ſeq.*
20 Quæritur 3. an Vaſallus poſſit imponere cenſum ſuper re feudali? Reſp. affirmatiuè: cenſus verò durabit durante iure ſuo, quemadmodum poteſt ſuper eadem re feudali imponere ſeruitutem quoad ſuimet præiudicium, *vt tradunt DD. communiter, latè Rolan. conſ. 59. num. 12. &*
21 *ſeq. lib. 2.* vbi etiam dicit, quod tam emphiteuta, quàm Vaſallus poſſunt ſine conſenſu Domini conſtituere vſumfructum in re emphiteotica vel feudali, quia per cõſtitutionem vſusfructus non transfertur in vſufructuarium vtile dominium, quod ipſi habent, *Ruin. conſil. 150. num. 14. vol. 3. Clar. qui etiam de communi teſtatur in §. feudum, qu. 37. in princip.* vbi, quod talis impoſitio neque Domino nocet, neque ijs, qui ſuccedere debent in feudo ex prouidentia primi acquirentis, *Cenc. de Cenſib. d. par. 1. cap. 2. q. 2. art. 1. nu. 12 & ſeq.*
22 Limita, quando feudum eſt hæreditariũ acquiſitum pro ſe, & hæredibus, vel quando in inueſtitura Vaſallo data fuit facultas alienandi, quia tunc poterit cenſum etiam perpetuò duraturũ imponere, *vt poſt Intrigl. ſuper bull. de Cenſib. q. 26. nu. 12. cum ſeq. & alios trad. Cenc. loco cit. nu. 15. & ſeq.*

An verò Vaſallus poſſit cenſum imponere ſuper meliotamentis, dicemus infra.
23 Quæritur 4. an hæres grauatus poſſit cenſum imponere ſuper fructibus rei ſuppoſitæ fideicommiſſo? Reſp. affirmatiuè: cenſus autem huiuſmodi durabit durante iure imponentis, vt ſupra diximus de Vaſallo, *Gratian. diſcept. for. cap. 43. nu. 21. Mantic. de Tacit. lib. 22. tit. 28. num. 50. & alij, quos refert, & ſequitur Cenc. d. par. 1. cap. 2. q. 2. art. 2. nu.* 10. ſubdens,
24 quod cenſus nullius eſſet roboris, ſi impoſitus fuerit ſuper re ipſa reſtitutioni obnoxia, vt ſupra diximus de cenſu impoſito ſuper re emphiteotica: quod procedit, quando teſtator prohibuit expreſsè alienationem, vel pignorationem, *Card. Seraphin. dec. 757. nu. 2. & ſeq. Guid. Pap. dec. 611. nu. 4.* vbi dicit, quod eo caſu res ſubiectæ reſtitutioni neque in caſibus exceptis *in auth. res quæ, Cod. commun. de leg.* poterunt alienari, quia illa prohibitio teſtatoris comprehendit caſus exceptos; ſecus eſſet, quando non adeſſet expreſſa prohibitio alienandi, aut pignorandi: eo enim caſu impoſitio cenſus ſubſiſteret, licèt reſoluatur reſoluto iure imponentis, ſeu eueniente caſu reſtitutionis, *Guid. Pap. d. dec. 611. n. 1. Card. Seraph. dec. 693.*
25 *n. 5.* idẽ dicendũ vbi res fideicõmiſſo ſuppoſita, in parte eſſet libera, vel cenſus imponeretur ab eo, cui competerent detractiones legitimæ, & trebellianicæ, quia tunc etiam cenſus ſubſiſteret, *Rot. apud Cenc. dec. 49. nu. 1. & ſeq. & dec. 53. nu. 5. & in Romana, ſeu Ciuitatis Caſtelli cenſus 27. Maij 1630. coram Pirouano, & dec. 116. nu. 24. par. 6. recent.*
26 Quæritur 5. An vſufructuarius poſſit imponere cenſum ſuper re, cuius vſumfructum habet? Reſp. poſſe Vſufructuarium imponere cenſum ſuper commoditate percipiendi fructus, quemadmodum poſſeſſor bonorum maioratus poteſt ſuper commoditate percipiendi fructus ex dictis bonis imponere cenſum, dummodò huiuſmodi bona non ſint expreſsè prohibita alienari, *vt poſt Hoſt. in Summ. in tit. de cenſib. §. Quis imponere poteſt, Maſtrill. dec. Sicil. 92. nu. 14. lib. 1. & alios reſoluit Cenc. de cenſib. par. 1. cap. 2. q. 3. art. 3.* vbi, quod talis commoditas cenſetur obligata durante vita ipſius Vſufructuarij, vel poſſeſſoris bonorum maioratus.
27 Quæres, an cenſus validè imponi poſſit, ſuper

ſuper melioramentis ? Reſp. quod aut is ,
qui melioramenta fecit , interim eſt Do-
minus ipſius rei melioratæ, & pleno iure ,
ac bona fide tanquam Dominus illam
poſſidet , qualis eſt grauatus ex fidei-
commiſſo reſtituere poſt eius obitum ,
vel ſub aliqua conditione , *vt in l. ge-
neraliter , §. ſub conditione , ff. Qui & à
quibus manumiſſ. &c.* vel habet domi-
nium ſaltem vtile , veluti feudatarius , &
emphiteuta, *vt in l. 1. vbi DD. ff. ſi Ager
vectigal. &c.* & tunc rectè cenſus impo-
ni poteſt ſuper melioramentis, & ſubſtine-
tur etiam poſtquam venit caſus reſtitutio-
nis rei melioratæ , quia ab initio proprie-
tas melioramentorum acquiſita fuit ipſi
melioranti ; ideòque huiuſmodi meliora-
menta non veniunt in reſtitutione fidei-
commiſſi,ſed per viam detractionis rema-
nent libera ipſi hæredi grauato : quemad-
modum melioramenta facta a feudatario ,
vel emphiteuta non dicuntur feudalia,aut
emphiteotica , licèt ſubiectum principale
ſit feudale, ſeu emphiteoticum , ſed tran-
ſeunt ad hæredes emphiteutæ , ſeu Vaſalli
meliorantis, *Rota dec.* 158. *num.* 4. *par.* 4.
tom. 2. *& latiùs dec.* 116. *num.* 20. *& ſeq.
par.* 6. *Recent.Cenc. de cenſib. par.*1. *cap.*2.
art. 1. *nu.* 16. *& art.* 2. *nu.* 17.

28 Aut is, qui fecit melioramenta nullum
habebat dominium in re meliorata , ſed
ſolummodò quamdã poſſeſſionem, qualis
eſt vſufructuarius , qui dicitur habere ius
dumtaxat in re, eaque frui debet , non
quidem iure dominij , ſed iure ſeruitutis ,
l. vti frui, §. vtrum autem, ff. ſi vſufr. pet.
quod ius multo debilius eſt, quam ius
emphiteutæ , & grauati , *vt d. Alba conſ.*
454. *nu.* 5. *Caſtill. de vſufr. cap.* 5. *nu.* 17.
& In hoc caſu cenſus nullatenus ſubſtine-
tur, vtpote impoſitus ſuper credito impẽ-
ſarum in melioramentis factarum : non
enim conſtitui poteſt cenſus ſuper credito,
nec ſuper iuribus incorporalibus , & actio-
nibus etiam ad res immobiles competen-
tibus ; quia licèt actiones inter immobilia
computentur , nihilominus ſtabiles non
ſunt , nec de ſui natura fructiferæ , prout
requirit bulla Sanctæ mem. Pij V. *ita Re-
bell. de oblig. iuſt. lib.* 10. *q.* 6. *nu.* 4. *verſ.
non tamen &c. Eugen. conſ.* 100. *num.* 39.
lib. 1. *Cenc. de cenſib. par.* 1. *cap.* 3. *qu.* 1.
art. 5. *nu.* 5. *& ſeq. Duard. ad d. Bull. §.*
1. *quæſt.* 32. *nu.*3. *&* 4. *Maſtrill. in addit.
ad Petr. Gregor. de cenſib. qu.* 5. *nu.* 105.
Auedan. de cenſib. Hiſpan. cap. 56. *nu.* 15.
Rot. *d. deciſ.* 116. *num.* 14. *& ſeq. par.* 6.
Recent.

29 An verò Vſufructuarius repetere poſſit
melioramenta ? affirmat *Bart. in l.* 2. C.
de Præd. & omnib. reb. nauicul. lib. 11.
Neguſant. *de Pignor. par.* 5. *mem.* 4. *n.* 18.
& 21. *Couar. var. reſol. lib.*1. *cap.* 8. *n.* 2.
*& communem dicit Theſaur. iun. qui alios
citat, lib.* 1. *qu. for.* 71. *nu.* 4. *&* 5.

Verum hoc procederet concurrentibus
infraſcriptis conditionibus:videlicet quod
vſufructuarius fecerit impenſas pro con-
ſeruatione rei neceſſarias. 2. quod impen-
ſæ non ſint modicæ . 3. quod impenſæ ad
perpetuam proprietarij vtilitatem perti-
neant, *vide tex. in l. hactenus , ff. de vſufr.
Rot. d. dec.* 116. *nu.* 40. *& ſeq. par.* 6. *Re-
cent.* vbi, quod Vſufructuarius non repetit
expenſas factas in conſtructione noui ędi-
ficij, vel additamento tectorij, ſiue incru-
ſtationum ad ędificium iam conſtructum ,
quia potius ad ſui ipſius voluptatem , &
oblectamentum ſpectant,& excedunt me-
30 tas facultatis ipſius vſufructuarij , cuius
partes ſunt tueri quod accepit , non no-
uum facere etiam in fauorem Domini , *l.
vſufructuarius,* 51. *&* 68. *ff. de vſufr. l. ſi
quis domum, §. hic ſubiungi , verſ. idem
31 quærit, ff. locat.* vbi etiam colono vſufru-
ctuarij denegatur repetitio melioramen-
torum factorum in re conducta,quia proſ-
picere debuit debilitatem , & reſolubilita-
tem iuris ipſius vſufructuarij: quod tamen
intelligendum eſt, ſi domum quis locauit
tamquam fructuarius , ſecus ſi tamquam
Dominus, *vt notat gloſ. in d. §. hic ſubiun-
gi, ver. proſpicere .*

32 Quæres 2. an agi poſſit ad reſtitutionem
ſortis , quando fundus , in quo impoſitus
fuit cenſus, eſt ſubiectus fideicommiſſo, &
perpetuæ prohibitioni alienationis ? Reſp.
quod ſi fundus eſt ſuppoſitus fideicommiſ-
ſo ita arcto , vt non tantùm ſit prohibita
alienatio omnium bonorum , ſed etiam
prohibita ſit detractio legitimæ , & trebel-
lianicę , tunc poteſt agi ad reſtitutionem
ſortis, tum quia contractus eo caſu attenta
teſtatoris prohibitione eſt inualidus , *Dec.
conſ.* 102. *Alex. conſ.* 63. *n.*10. *&* 11. *lib.*6.
Rota in Romana cenſus de Cuppis 17. *Mar-
tij* 1577. *coram* Card *Seraphino,& in Spo-
letana terrarum* 11. *Decembris* 1599. *&* 6.
Martij 1600. *coram Card. Millino , prout
refert Penia deciſ.* 657. *num.*1. *& ſeq.* tum
etiam quia, cum fundus huiuſmodi in tali
caſu dari non poſſit liber , perinde eſt ac ſi
fuiſſet euictus, *l. ſi in venditione, ff. de euict.
l. ſuper empti , C. eod. tit.* quamuis enim
ante ſecutam euictionem agi regulariter
non poſſit, *l. qui rem,* C. *de euictionib.* hæc
tamen regula limitatur multis modis, quo-
rum vnus eſt, vt contra promittentes rem
liberam, agi poſſit ante euictionem , *gloſ.
in d. l. qui rem , ver. conuenire non poteſt,*

Oſaſc.

Oſaſt. deciſ. 24. nu. 4. Rot. in d. Romana cenſus.

33 Quæritur 6. an valeat cenſus impoſitus ſuper re aliena ſine cõſenſu Domini? Reſp. quod cenſus impoſitio ſuper re aliena regulariter eſt nulla, cum in tali caſu cenſus remaneat ſub obligatione perſonali dumtaxat, ſine fundo, contra formam conſtitutionis Pij V. *Rota in Viterbien. cenſus 6. Aprilis* 1590. *coram* Card. *Platto, & deciſ.* 33. *nu.* 6. *coram* Martino *Andrea, & deciſ.* 116. *nu.* 12. *par.* 6. *Recent.* Cenc. *de Cenſib. par.* 1. *cap.* 2. *q.* 1. *art.* 1. *num.* 6. *&* 7.

Hæc tamen concluſio procedit duobus concurrentibus, videlicet, quod emptor ſciuerit, rem eſſe alienam, & quod Dominus rei reclamet, *Rot. apud* Cenc. *de cenſib. deciſ.* 13. *& in recentior. deciſ.* 46. *num.* 11. *& ſeq. par.* 7. *& deciſ.* 48. *nu.* 15. *& ſeq. par.* 8. vbi, quod ad excludendum emptorem à conſecutione fructuum, ſaltem loco dãnorum, & intereſſe, non ſufficit ſcientia facti, ideſt quod fundus ſit alienus, ſed neceſſaria eſt etiam ſcientia prohibitionis, quæ impedit illius hypothecam, ſeu alienationem, cum requiratur ſcientia omnium qualitatum, *iuxta gloſ. communiter approbatam in cap. concertationi, ver. ſciuerit, de appellat. in* 6. & ad effectum amiſſionis iuris ſui ſcientia debet eſſe certa, & indubitata, nec ſufficeret præſumpta, *ad not. per* Card. *in clem. unic.* §. *cæterum, nu.* 36. *verſ. tertiò quæro &c. de conceſſ. preb.* Mobed. *dec.* 4. *de probat.* Card. *Seraphin. dec.* 991. *nu.* 2. *& dec.* 1239. *nu.* 1.

Secus eſſet, quando emptor cenſus neſciuit, rem, in qua cenſus imponitur, eſſe alienam, vel quando cenſus imponitur ſuper re aliena, ipſo Domino ſciente, & conſentiente; tunc enim cenſus ſubſtinetur, & fructus debentur, *l. rem alienam, ff. de contrah. empt.* vbi, quod valet emptio, ſi venditur res aliena, licèt res auferri poſſit ab emptore, *Rota apud* Cenc. *de cenſib. d. dec.* 13. *& dec.* 17. *nu.* 2. *&* 3. *& in* Recen*tior. dec.* 46. *nu.* 11. *& dec.* 271. *nu.* 8. *par.* 7. *& dec.* 48. *nu.* 10. *par.* 8.

34 An verò emptor rei cum pacto, quod non acquirat eius dominium, niſi ſoluto integro pretio, poſſit ſuper ea cenſum imponere ante pretij integram ſolutionem? Reſp. negatiuè, quia cenſus in tali caſu imponeretur ſuper re non libera, & alienari prohibita, *Gratian. dec. March.* 13. *& in diſcept. forenſ. cap.* 175. *num.* 6. *& ſeq. Paul. Bellon. in tract. de eorum, quæ fiunt incontinen. vel ex interuallo, vi & poteſt. lib.* 1. *cap.* 182. *nu.* 7. *quos refert, & ſequitur* Cenc. *de cenſib. par.* 1. *cap.* 2. *art.* 4. vbi dicit, quod licèt per talem cenſus impoſitionem res ipſa onere reali non afficiatur, niſi euentualiter, ideſt quatenus dictus emptor per prètij ſolutionem acquiſiuerit rei dominium, & interim validitas cenſus ſtet in ſuſpenſo, ipſe tamen imponens remanet obligatus ſaltem ad intereſſe, *ex trad. per Petr. Caball. conſ. ciuil.* 94. *nu.* 4. *lib.* 1.

35 Addunt alij, quod licèt cenſus ſit nullus reſpectu imponentis, hæc tamen nullitas non ſuffragaretur ei, qui principaliter, & in ſolidum ſe ſe obligauit; hoc enim caſu eius obligatio ſtat per ſe, & non acceſſoriè, *ità Mareſcott. var. lib.* 2. *cap.* 65. *nu.* 7. *Gratian. diſcept. for. cap.* 122. *nu.* 21. Mobed. *dec.* 2. *de fideiuſſ.* vbi, quod fideiuſſor, qui ſic ſe pro minore obligauit, tenetur promiſſa adimplere, etiamſi contractus ex parte minoris corruat, *latè Greg. dec.* 321. *num.* 7. idemque dicendum, ſi adeſſent clauſulæ æquipollentes obligationi, principaliter, & in ſolidum, qualis eſt clauſula, *omni meliori modo*, obligatio cameralis, interpoſitio iuramenti, & ſimilia, *Mobed. loco cit.* Card. *Seraphin. dec.* 1324. *nu.* 5. *Gratian. diſcept. for. cap.* 122. *n.* 10. Ceuall. *qu.* 382. *num.* 4. *vbi de communi, Mareſcott.* loco *cit. d. lib.* 2. *cap.* 65. vbi alios caſus recenſet, in quibus firma remanet obligatio fideiuſſoris, licèt nulla ſit obligatio debitoris principalis, *Beltramin. ad Greg. d. dec.* 321. *nu.* 13. & in puncto cenſus nulliter impoſiti, quod is, qui ſe principaliter, & in ſolidum obligauit, ſaltem ratione damnorum, & intereſſe teneatur tam ad ſortem, quàm ad fructus, dixit *Rota coram Greg. dec.* 560. *nu.* 1. *&* 2. *& dec.* 564. *per tot. & apud Cenc. de cenſib. dec.* 139. *&* 229. *& in recentior. dec.* 271. *nu.* 7. *& dec.* 273. *nu.* 5. *& ſeq. par.* 7 *&*
36 *dec.* 48. *per tot. par.* 8. vbi quod generaliter damna, & intereſſe debentur, non tantùm, quando illa expreſsè ſtipulata fuerunt, ſed etiam ſtante conuentione de euictione in forma iuris valida, & in Vrbe conſueta, quæ continet obligationem ad damna, & intereſſe in caſu nullitatis, inualiditatis, & reſciſſionis contractus ex quocumque capite, & cauſa etiam in corpore iuris clauſis.

37 Quæritur 7. an cẽſus impoſitus ſuper re de ſui natura fructifera validus ſit, quando expenſæ ſuperant fructus? Reſp. negatiuè: hoc enim caſu res huiuſmodi non poteſt dici fructifera reſpectu dictorum fructuũ, prout requirit Bulla Pij V. cum non dicantur fructus, niſi deductis expenſis, *l. diuortio,* §. *fin. ff. ſolut. matr. l. ſi à Patre,* §. *fin. ff. de petit. hæred. l. fundus qui dotis, ff. famil. erciſc. latè* Rota *deciſ.* 227. *ex*

recollectis per Farinac. vbi , quod extinguitur cenſus impoſitus ſuper bonis , quæ
39 poſtea redduntur infructifera .

Quæritur 8. an cenſus cenſeatur vſurarius , ſi fuerit conſtitutus ad rationem decem pro centenario vigore conſuetudinis alicuius loci ? Reſp. negatiuè, *extrau. vn. de empt. & vendit. Rot ex recollect. per Farinac. dec. 43. nu. 5. & 6.* conſuetudo enim facit contractum licitum , qui aliàs eſſet illicitus , *l. quis ſit fugitiuus, §. apud Labeonem , ff. de Aedil. edict. l. tutor qui repertorium, §. ſed etſi negauit , ff. de Admin.Tut.* & ità ad huiuſmodi etiam rationem Velitris, vbi natus ſum , ſuper ſtabilibus cenſus imponuntur vigore antiquæ conſuetudinis, licèt vt plurimum ad rationem ſcutorum octo pro centenario conſtituantur .

40 Notandum eſt etiam , quod penſio emphiteotica, & ſimiles reditus fundales, qui ſcilicet ex fundis percipiuntur , dicuntur bona immobilia, & ſequuntur locum rei, ob quam debentur , cum ei cohæreant, & eius naturam ſortiantur, *Tiraq. de retract. lignag. §. 32. gloſ. vn. nu. 83. & in tract. de Iur. primogen. qu. 49. num. 9. & 10. quem refert, & ſequitur* Caball. *reſol. crim. caſ. 268. nu. 16. Surd. deciſ. 204. num. 6.* vbi etiam obſeruat, quod in confiſcatione bonorum immobilium veniunt huiuſmodi reditus .

41 Cœteri verò annui reditus , qui non percipiuntur ex certis fundis, ſed generaliter ex bonis mobilibus, & immobilibus, ſequuntur perſonam creditoris, *Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. gloſ. 6. nu. 3.* vbi dicit , quod iſti annui reditus nec inter bona mobilia , nec inter immobilia computantur, ſed conſtituunt tertiam ſpeciem , & ad eos tantùm competit actio, quæ etiã nec mobilis, nec immobilis eſt , *ex trad. per Abb. in cap. nulli, de* Reb. *Eccleſ. non alien.*

SVMMARIVM.

1 *In his, quæ reſpiciunt ordinationem litis , ſeruandum eſt ſtatutum fori, vbi lis agitur, & nu. ſeq. limitatur nu. 4.*

2 *Forenſes, & clerici gaudent beneficio ſtatuti tribuentis paratam executionem inſtrumentis liquidis, ſi ibidem litigent .*

3 *Cauſæ clericorum decidendæ ſunt ſecundùm ius canonicum .*

4 *An, & quando Iudex appellationis ſequi debeat conſuetudinem, ſeu ſtatutum loci principalis cauſæ .*

5 *In his , quæ reſpiciunt formam , aut ſolemnitatem actus , vel cauſæ deciſionem , attenditur ſtatutum loci, vbi actus celebratur .*

Quid ſi agatur de delicto, ibidem .

6 *Interpretatio contractus facienda eſt ſecundùm ſtatutum , & conſuetudinem loci, vbi celebratur .*

7 *Chriſtianus exiſtens in territorio Saracenorum, ſi velit ibi condere teſtamentum, quam ſolemnitatem ſeruare debeat .*

8 *In dote non inſpicitur locus contractus, ſed locus, vbi vir habet domicilium .*

9 *Statutum quando dicatur deciſorium , & quando ordinatorium .*

10 *In ordinatorijs ſeruantur ſtatuta, & conſuetudines loci iudicij .*

11 *Stylus in deciſorijs , vel ordinatorijs quomodo probetur .*

12 *Teſtamentum factum iuxta ſtatutum , vel conſuetudinem loci , extenditur etiam ad bona extra territorium : limitatur n 19. & ſeq.*

An fiſcus ſuccedens ſubdito ab inteſtato , admittatur ad bona extra territorium , ibidem d. n. 12.

13 *Teſtamentum , quod iure ſpeciali valet , tollit primum iure communi validum .*

14 *In donationibus , & alijs actibus ſufficit ſeruare ſolemnitatem eius loci, vbi fiunt , vt locum habeant etiam in bonis alibi ſitis, & nu. ſeq.*

15 *Si ſtatutum principaliter reſpiceret perſonam, cuius fauore exigit illam ſolemnitatem , an operetur quoad forenſes contrahentes in loco .*

16 *Decretum , quo Iudex prodigo interdicit adminiſtrationem bonorum , extenditur ad omnem locum .*

17 *Si ſtatutum tribuat certo generi perſonarum facultatem conficiendi inſtrumẽta , an talia inſtrumenta valeant in alijs locis .*

18 *Inſinuatio donationis in vno loco facta , an porrigat vires ſuas ad bona extra territorium ſita .*

19 *An ſtatutum extendatur ad forenſes , vel extra territorium , ſi diſponat non circa ſolemnitatem, ſed circa habilitandam, vel inhabilitandam perſonam ad faciendum teſtamentum, vel ad ſuccedendum .*

20 *Inhabilitas ad beneficia reſtringitur intra diœceſim, vbi quis deliquit .*

21 *Quid ſi conſuetudo concernat perſonam , vt ſi diſponat , quod primogenitus ſuccedat .*

Et quid ſi concerneret principaliter bona , vt ſi diſponat, quod coniux ſuperuiuens lucretur certam partem bonorum alterius coniugis decedentis , ibidem .

22 *Quando locus bonorum debeat attendi , & ſupra nu. 5.*

Quid

23 *Quid ſi ex ſtatuto loci mater ab inteſtato non ſuccedit, & filius in teſtamento prateryt matrem.*

24 *Et quid ſi forenſis teſtaretur in loco hoſtili, vel rebellis Populo Romano.*

25 *Statuta Vrbis quoad proceſſum, & ordinem, ſeu modum procedendi non ſeruantur, niſi in foro Capitulino.*

26 *Inſtrumentum habens in vno loco vigore ſtatuti, aut conſuetudinis paratã executionem, gaudet eodem priuilegio, ſi executio petatur in alio loco: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*

27 *In executiuis inſpicitur locus iudicij.*

28 *Statutum diſponens, vt in teſtamento ſeruetur certa ſolemnitas, intelligitur, ſi in eo loco conficitur teſtamentum, ſecus ſi extra territorium.*

29 *Interpretatio quomodo fieri debeat, ſi ageretur de ſignificatione alicuius verbi ambigui in teſtamento deſcripti.*

30 *Quando valeret teſtamentum inter liberos.*

31 *Quando defectus diei, vel loci vitiet teſtamentum inter liberos, & quando non.*

32 *An, & quando debeantur legata extraneis relicta in teſtamento inter liberos.*

33 *Inſtituta pia cauſa in minus ſolemni teſtamento, an valeant legata extraneis relicta.*

C A P. IX.

De teſtamentis, legatis, & fideicommiſſis.

Quæſtio I.

An teſtamentum conditum iuxta formam ſtatuti loci, extendatur ad bona extra territorium.

1 PRæmittendum eſt, quod in his, quæ
reſpiciunt ordinationem litis, ſeruandum quidem eſt ſtatutum fori, vbi lis agitur, *Surd. dec. 13. nu. 7. & ſeq. Coler. de Proceſſ. execut. par. 1. cap. 3. nu. 181. 182.*
2 *& ſeq.* vbi, quod Clerici, & forenſes litigantes coram ſęculari Iudice ligantur ſtatuto illius loci quoad ordinatoria litis: quemadmodum gaudent etiam beneficio ſtatuti tribuentis paratam executionem instrumentis liquidis, ſi ibidem litigent, quia ſtatutum huiuſmodi reſpicit ordinẽ proceſſus, *Abb. in cap. quod clericis, n. 35.*
3 *de for. comp.* ſubdens, quod cauſæ clericorum decidendæ ſunt ſecundùm ius canonicum, etiamſi clerici agant contra laicos in foro ciuili, *Rot. dec. 552. nu. 6. par. 3. recent. Ruin. conſ. 69. num. 5. & ſeq. lib. 4.*
4 *Alex. conſ. 164. nu. 3. lib. 6.* vbi etiam obſeruat, quod in præparatorijs, vel ordinatorijs iudiciorum, ſi iudex appellationis debet iudicare ex actis præteritis, debet ſequi conſuetudinem, ſeu ſtatutum loci principalis cauſæ; ſi verò agitur de actis futuris in loco, vbi cauſa appellationis agitatur, inſpicitur conſuetudo, & ſtatutũ loci cauſæ appellationis, *vide gloſ. in cap. licèt canon, ver. de cętero, de elect.*.
5 Sed in ijs, quæ reſpiciunt formam, aut
ſolemnitatem actus, vel cauſæ deciſionem, attendi debet ſtatutum loci, vbi actus celebratur, etiamſi forenſes ibi contrahant, *Rolan. conſ. 33. nu. 6. lib. 3. Comitol. deciſ. 99. nu. 10. & ſeq. Corn. conſ. 232. n. 5. vol. 4. Fenzon. ad ſtat. Vrb. lib. 1. cap. 149. nu. 23. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 14. in fin. Bellon. dec. 38. nu. 4. Buratt. dec. 675. nu. 6. & dec 116. nu. 7. & ſeq. & deciſ. 40. nu. 2. & ſeq. & dec. 882. nu. 5. Scacc. de Iudic. lib. 2. cap. 2. nu. 651. & ſeq.* vbi dicit, quod in deciſorijs forenſes non ligantur ſtatuto illius loci, vbi litigant, etiamſi in eo loco bona poſſideant, ſed attendi debet ſtatutum eius loci, in quo litigantes contraxerunt, vel in quo delictum eſt commiſſum, ſi agatur de delicto, vel loci, in quo ſita eſt res, de qua agitur, *vide Bald. in l. cunctos populos, nu. 20. & 21. C. de Sum. Trin.* vbi dicit, quod ſi in loco contractus ſufficiunt duo teſtes, in loco verò iudicij requiruntur quatuor, inſpicitur locus contractus, *& conſ. 447. nu. 5. vol. 1.* vbi, quod ſi in loco requiruntur duo notarij, vnus non faceret fidem in illo loco, vel alibi, quia ſtatutum loci inſpicitur quoad numerum tabellionum, vel teſtium, cum ſit quædam ſolemnitas neceſſaria, quę debet adeſſe loco, & tempore contractus, vel vltimæ voluntatis: nam omnis ſolemnitas debet eſſe coniuncta cum actu, ſicut forma cum materia, *Spec. in tit. de fer. §. 1. n. 5. verſ. ſed pone &c. Crauett. conſ. 271. nu. 3. in fin. & conſ. 325. nu. 3.* vbi, quod
6 interpretatio contractus fit ſecundùm ſtatutum, aut conſuetudinem loci, vbi celebratur, *Ludouic. dec. Lucen. 39. nu. 2. & ſeq. Dilect. de Art. teſtan. in tit. de teſtam.*
7 *ordin. caut. 6. nu. 3.* vbi dicit, quod teſtator Chriſtianus exiſtens in territorio Saracenorum, vel aliorum Chriſtiani nominis hoſtium, poteſt facere teſtamentum ſeruata ſolemnitate iuris gentium, quam ſeruant ipſi hoſtes Chriſtianæ fidei in ſuis teſtamentis, quamuis in hoc contrarium ſenſerit, *Bart. in l. 1. nu. 10. & ſeq. C. de Sum. Trin.*

Trin.& in l.qui à latronibus,n.3.ff. de teſt.

8 In dote verò non inſpicitur locus contractus, ſed locus vbi vir habet domicilium, *l. exigere dotem, vbi DD. ff. de Iudic.*

9 Statutum autem dicitur deciſorium, ſi reſpiciat probationem, vel extinguat ius partis quoad procedendum, vt ſi prohibeat appellare, de nullitate dicere, vel reſtitutionem petere; dicitur verò ordinatorium, ſi loquatur de inſtantia iudicij, vel ſi certam formam ſubhaſtationis, & adiudicationis præſcribat, *Buratt. dec. 96. n. 14. & deciſ. 170. nu. 6. & ſeq.* vbi etiam, quod
10 in ordinatorijs ſeruantur ſtatuta, & conſuetudines loci iudicij, non autem Iudicis, à quo, *Beltram. ad Greg. dec. 251. num. 16.* vbi, quod etiam delegatus Apoſtolicus in ordinatorijs ſeruare debet ſtylum loci, in quo cauſa agitur, *Put. dec. 122. lib. 1. Rot. deciſ. 729. nu. 2. par. 3. Recent.* vbi, quod
11 ad probandum ſtylũ deciſoriũ, nõ ſufficiũt informationes extraiudiciales, prout in ordinatorijs, ſed requiruntur plenę probationes, *Ruin. conſ. 69. nu. 5. & ſeq. lib. 4.*

12 Ad quæſitum reſp. quod teſtamentum factum ſecundùm ſtatutum, vel conſuetudinem loci, extenditur etiam ad bona extra territorium, etiamſi conditum fuerit à foreſe: nam in teſtamentis, ſicut & in contractibus ſeruanda eſt ea ſolemnitas, quæ ſeruatur in loco, vbi conduntur, ſiue teſtator ſit ciuis, ſiue foreſis, *Ancbar. conſ. 163. nu. 1. Alex. conſ. 44. nu. 20. lib. 5. vbi de communi, & conſ. 31. & 128. lib. 1.* vbi, quod quando fiſcus ſuccedit ſubdito ab inteſtato decedenti, deficiente liberorum, parentum, & propinquorum, & coniugis legitima ſucceſſione, admittitur ad nomen debitoris etiam alterius territorij, *Galgan. ad ſtatut. Vrb. lib. 2. c. 89. in 29. except. Pariſ. conſ. 12. nu. 45. & ſeq. par. 3.* vbi; quod teſtamentum conditum Hiſpaniæ, extenditur, & locum habet ad omnia bona vbicunque exiſtentia, ſiue conditum ibi fuerit ſecundùm ius cõmune, ſiue ſecundũ legem Hiſpaniæ, *latè Crauett conſ. 695. n. 1. to. 4. Gabr. comm. concluſ lib. 4. tit. de Teſtam. concluſ. 4. Cancer. var. lib. 1. cap. 4. nu. 91.*
13 *& ſeq.* vbi, quod teſtamenta, quę iure ſpeciali valent, tollũt primum iure communi validum habẽs omnes ſolemnitates, *Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 6. tit. 8. nu. 14. Rot. dec. 355. n. 22. & ſeq. par. 5. tom. 1. recent.*

14 Idem dicendum in donationibus, & alijs actibus, in quibus ſufficit ſeruare ſolemnitatem illius loci, vbi fiunt, vt locum habeãt etiam in bonis alibi ſitis, etiamſi in loco bonorum maior ſolemnitas requiratur, *Mareſcott. var. lib. 2. cap. 139. num. 1. & ſeq. vbi de communi, Put. dec. 217. lib. 2.* vbi, quod legitimatio, ſeu diſpenſatio filij ſpurij facta per Principem Patre inſtante, ſeu coſentiente, vel legitimationem ratificante, valet etiam quoad bona extra territorium legitimantis, *Gabr. comm. concluſ. lib 6. tit. de conſuet. concluſ. 2. num. 3. & 8.* vbi dicit, quod contractus non ſeruata ſolemnitate loci, in quo contrahitur, eſt nullus, ſiue de eo quæratur in loco contractus, ſiue de eo contingat alibi dubitari, ſubdens *ibidem nu. 25.* quod ſi ſtatutum
15 loci requirens ſolemnitatem in contractu, principaliter reſpiceret perſonam, cuius fauore exigit illã ſolemnitatẽ, tunc non operaretur quoad foreſes cõtrahentes in loco, *vide Bart. in l. relegatorum, §. interdicere, nu. 2. ff. de Interd.* vbi dicit, quod
16 decretum, quo Iudex prodigo interdicit adminiſtrationem bonorum, extenditur ad omnem locum, & ad bona vbicunque ſita, *Bald. in l. 1. nu. 16. C. de Sum. Trinit.* vbi,
17 quod ſi ſtatutum tribuit certo generi perſonarum facultatem conficiendi inſtrumenta, talia inſtrumenta facta in loco permiſſo, valebunt vbique locorum.

18 An verò inſinuatio donationis in vno loco facta, porrigat vires ſuas etiam ad bona extra territorium ſita? affirmat *Cancer. var. lib. 1. cap. 8. nu. 8.* quod quidem procedit reſpectu validitatis donationis, non autem in præiudicium creditorum: quia inſinuatio in vno loco facta, non eſt ſufficiens ad euitandas fraudes in alio loco, in quo publicata non fuit, *Crauett. conſ. 325. in fin. Gratian. diſcept. for. cap. 389. n. 44.*

19 Limita, ſi ſtatutum diſponeret non circa ſolemnitatem, ſed circa habilitandam, vel inhabilitandam perſonam ad faciendum teſtamentum, vel ad ſuccedendũ, quia tunc non extenditur ad foreſem, neq; extra territorium, *Bald. in l. 1. n. 14 C. de Sum. Trinit. Alex conſ. 44. n. 20. in fin. lib. 5. Iordan. Elucubr. diuerſ. lib. 8. tit. 1. de Conſtit. n. 80.* vbi obſeruat, quod inhabilitas ad beneficia reſtringitur intra diœceſim, vbi quis deliquit.

21 Idem dicendum, quando conſuetudo concernit perſonam, qualis eſt conſuetudo Anglicana, ſecundùm quam primogenitus ſuccedit: vel quando concernit principaliter bona, vt ſi diſponat, quod coniux ſuperuiuens lucretur certã partẽ bonorũ alterius coniugis decedentis: tūc enim huiuſmodi cõſuetudo nõ extenditur ad bona alibi ſita, ſeu extra locum conſuetudinis, *latè Ancbar. conſ. 163. n. 1.* vbi ſubijcit, quod
22 quãdo cõſuetudo certi loci reſpicit effectum, qui ex teſtamẽto reſultat, vt detractio falcidiæ, & trebellianicæ, tunc ſi iſta non viget in loco conditi teſtamẽti, ſed in loco bonorũ, locus bonorũ debet attendi.

23 Limita 2. in caſu, quem ponit *Alex. conſ. 19. lib. 6.* vbi dicit, quod ſi ex ſtatuto loci mater ab inteſtato non ſuccedit, & filius in teſtamento præterijt matrem, valebit teſtamentum directò quoad bona exiſtentia in loco, vbi filius decedit: ſed quoad alia bona exiſtentia in alijs locis filius decedit inteſtatus, *Gabr. tit. de Teſtam. concluſ. 4. nu. 4.* vbi, quod tale teſtamentum non operatur quoad bona alibi ſita, *latè Theſaur. deciſ.* 141. *in fin.* vbi, quod mater vigore clauſulæ codicillaris cenſetur grauata reſtituere hæredi inſtituto partes hæreditatis, quas caperet ab inteſtato, retētis ſibi duabus quartis, legitima ſcilicet, & trebellianica, *Hondcd. cōſ. 74. n. 21 & ſeq. lib. 1.*

24 Limita 3. quando forenſis teſtaretur in loco hoſtili, vel rebelli populo Romano; tunc enim tale teſtamentum ibi conditum ſecundùm conſuetudinem illius loci, non operatur quoad bona exiſtentia in loco non hoſtili, *ſecundùm Gabr. d. tit. de Teſtam. concluſ. 4. nu. 5. vbi alios refert.*

25 Notandum eſt autem, quod ſtatuta Vrbis quoad proceſſum, & ordinem, ſeu modum procedendi non ſeruantur, niſi in foro Capitulino: ſed in alijs tribunalibus Vrbis, & in locis diſtrictus ſeruatur vel ius commune, vel ſtylus, vel ſtatutum particulare, *vt obſeruat Scaccia loco cit.*

26 Notandum 2. quod inſtrumentum habens in vno loco vigore ſtatuti, aut conſuetudinis paratam executionem, gaudet eodem priuilegio, ſi executio petatur in alio loco, *ſecundum Bart. in l. à Diuo Pio, §. ſententiam, in fin. ff. de re iud.* quod intelli-
27 gendum eſt, ſi in eo loco, vbi petitur executio, tale inſtrumentum ſimiliter paratam habeat executionem vigore ſtatuti eiuſdē loci: tunc enim ibi debitæ executioni demandari poſſet; alioquin via ordinaria eſſet agendum: quia in executiuis inſpicimus locum iudicij, ſiue loquamur de ordine proceſſus, ſiue de ordine executionis, *Bald. in l. 1. nu. 4. C. Nè fil. pro patr. Caualcan. deciſ. 10. nu. 31. par. 1. Cancer. lib. 2. var. cap. 3. num. 19.* ſubdens ibidem, quod ſi inſtrumentum in loco, in quo eſt confectum, non habet paratam executionem, non poſſet executiuè procedi, etiamſi illud in alio loco habeat vim executiuam, & ibi petatur eius executio.

28 Notandum 3 quod ſtatutum diſponens, vt in teſtamentis conficiendis ſeruari debeat certa ſolemnitas, intelligitur, ſi in eo loco conficitur teſtamentum, ſecus ſi extra territoriū, *Menoch. lib. 2. præsūpt. 2. n. 7. & 8. verſ. declaratur &c.* vbi etiam dicit, quod quādo ciuis mutauit domiciliū, & ibi acquiſiuit bona, tunc reſpectu illorum bonorum ſtatuto loci primi domicilij non ligatur.

29 Notandum 4. quod vbi ageretur de ſignificatione alicuius verbi ambigui in teſtamento deſcripti, interpretatio facienda eſt ſecundùm mores regionis teſtatoris, illiuſque loci, vbi verſatus fuit, *vt tradūt DD. in l. ſi ſeruus 53. §. fin. ff. de leg. 1. & eſt communis opinio:* quod intelligendum eſt, niſi teſtator in loco conditi teſtamenti diù verſatus ſit, *vt poſt Soc. conſ. 247. lib. 2. declarat Cancer, var. par. 1. cap 4. de Teſtam. n. 92.*

30 Notandum 5. quod valet teſtamentum inter liberos, etiamſi in eo non adſit dies, nec locus, *auth. quod ſine, C. de Teſtam,* quod quidem procedit, quando liberi ſunt vniuerſaliter inſtituti; ſecus ſi fuiſſet inſtitutus extraneus principaliter, & filij inſtituti in re certa: tunc enim non dicitur teſtamentum inter liberos, quia attendi debet principale propoſitum diſpoſitionis; idemque dicendum, ſi in inſtitutione *facta* ad fauorem filiorum, ſit immixtus extraneus; quo caſu dici propriè non poteſt teſtamentum inter liberos; idem eſſet, ſi extraneus eſt inſtitutus, & filius per vulgarem fuerit ſubſtitutus, nā neq; in hoc caſu dicitur teſtamentum inter liberos, *vt latè probat Cancer. var. lib. 1. cap. 4. n. 100. & ſeq.*

31 Prędicta tamē cōcluſio procederet, quādo de voluntate teſtatoris conſtaret vel ex teſtium depoſitionibus, vel ex ſcriptura manu ipſius teſtatoris ſcripta, vel ſubſcripta: tunc enim defectus diei, aut loci non vitiat diſpoſitionem; ſecus ſi tantùm conſtaret per rogitum Notarij, quia tunc ſolemnia teſtamenti debent intereſſe, *vt poſt Menoch. conſ. 288. nu. 34. d. Cancer. loco cit. nu. 107. verſ. ex his obiter &c.*

32 Item in teſtamento inter liberos legata extraneis relicta nō valēt, niſi interuenerint duo teſtes, *Bald. in d. auth. quod ſine, n. 1. & ibid. Corn. Alex. conſ. 76. n. 14. lib. 3. Menoch. conſ. 267. nu. 12. Cancer. d. cap. 4. nu. 102.*

33 An verò legata extraneis relicta valeāt, ſi principaliter ſit inſtituta pia cauſa in minus ſolemni teſtamento? affirmatiuè reſpondet *Cancer. loco cit. d. n. 102. ex trad. per Graſſ. in §. teſtamentum, q. 18. nu. 7.*

SVMMARIVM.

34 *Clericus regulariter teſtari non poteſt de bonis quæſitis ex reditibus Eccleſiæ: limitatur nu. 35 & ſeq.*

35 *Quid ſi à Sede Apoſtolica facultatem teſtandi impetrauerit.*

36 *Et quid ſi Clericus aliquid contulit Eccleſiæ, vel in opera pia ex ſuis bonis patrimonialibus.*

37 *Clericus teſtari poteſt de bonis, quæ ſuo labore,*

bore, perſonalique opera lucratus fuit:
38 *Similiter teſtari poteſt de ijs, quæ parciùs viuendo acquiſiuit.*
39 *Remittitur arbitrio prudentis viri, quantum requiratur ad honeſtam clerici ſubſtentationem.*
40 *Quando bona poſſeſſa per Clericum præſumantur quæſita ex perſonali labore.*
41 *Camera Apoſtolica in locis, in quibus deputantur ſubcollectores ſpoliorum, nihil exigit ex bonis Clericorum, quorum beneficia, vel penſiones 30. ducatorum auri de camera valorem non excedunt.*
42 *An Clerici teſtari poſſint de bonis quæſitis ex reditibus Eccleſiæ in locis, vbi talis conſuetudo viget.*

Quæſtio II.

An, & quando Clericus teſtari poſſit de bonis quæſitis ex reditibus Eccleſiæ.

34 QVamuis regulariter de huiuſmodi
bonis Clericus teſtari non poſſit,
cap. cum in officijs, & cap. ad hæc, de Teſtam.
35 *cap. Epiſcopi 12. q. 1.* tamen hæc regula
limitatur 1: vbi quis à Sede Apoſtolica facultatem
teſtandi impetrauit, *vt notant DD. communiter.*
36 Limitatur 2. vbi Clericus aliquid cōtulit
Eccleſiæ, vel in opera pia ex ſuis proprijs, ſeu patrimonialibus bonis: tūc enim relinquere poſſet teſtamēto tantūdē cui voluerit, ex reditibus eccleſiaſticis, *cap. ſi quis qualibet, 12. q. 2. cap. ſi Epiſcopus, ead. q. 5.*
37 Limitatur 3. quoad ea, quæ Clericus ſuo
labore, perſonalique opera lucratur, etiāſi ea quęſita ſint per eos actus, ad quos tenetur ratione ſui beneficij, vt ſi Parochus extra prouentus certos ſui beneficij lucratus fuerit aliquid ex celebratione miſſarū, exercitio Capellaniæ, Vicariatus, ex adminiſtratione Sacramētorum, vel ex piorū legatis, aut concionando: hæc enim æquiparantur bonis patrimonialibus, de quibus diſponere liberè poſſunt Clerici æquè, ac laici de ſuis, *d. cap. Epiſcopi 12. q. 1. cap. ſi cum ead. q. 5. cap. quia nos, de Teſtam.*
38 Limitatur 4. in ijs, quę parciùs viuendo
acquiſiuit: nam cum hęc Clericus in honeſtam ſui ſubſtentationem impendere potuerit, ideò de illis liberè diſponere poteſt, *Nau. de Redit. Eccleſ. q. 1. n. 59. & q. 2. n. 20. quem refert, & ſequitur Piaſec. in Prax. Epiſc. par. 2. cap. 5. n. 40. verſ. ſimiliter & de illis &c.* vbi etiam, quod remittitur arbi-
39 trio prudentis viri, quantum requiratur
ad honeſtam Clerici ſubſtentationem.
40 Limitatur 5. vbi Clericus poſſideret
beneficia, aut penſiones modici valoris, vt ſi omnia eius beneficia, vel penſiones valorem 30. ducatorum auri de camera ſecundùm communem æſtimationem non excedunt: tunc enim nihil præſumitur ſupereſſe vltra victum, & bona Beneficiati cenſentur quæſita perſonali labore, *vt obſeruat Piaſec. loco cit. nu. 40. verſ. ſimiliter, & de illis &c.* vbi ſubdit, quod Camera
41 Apoſtolica in locis, in quibus deputantur
ſubcollectores ſpoliorum, nihil in tali caſu exigit ex bonis Clericorum, dummodò ab omni illicita negotiatione ſe ſe abſtinuerint, *ex conſtit. Pij V. incip.* Romani *&c. edit. Kal. Septembr. 1567.*
42 Limitatur 6. in locis, in quibus vigeret
talis conſuetudo, prout ſeruatur in pluribus Hiſpaniarū locis, & etiam alibi, *vt tradunt DD. in cap. vlt. de offic. ordin. in 6. Couar. in d. cap. cum in officijs, nu. 8. de Teſtam. & alij apud Piaſec. d. par. 2. cap. 5. in fin. vide quæ diximus in tr. de Regim. Eccl. lib. 3. c. 17.*

S V M M A R I V M.

43 *Legatum ibi præſtari debet, vbi teſtator expreſſè, vel tacitè ſolui voluit.*
44 *Quid ſi de teſtatoris voluntate non conſtet, & nu. ſeq.*
45 *Quando hæres teneatur perquirere rem, & ſuis impenſis aduehere in locū legatarij.*

Quæſtio III.

In quo loco præſtari debeat legatum.

43 REſp. quod ibi præſtari debet, vbi teſtator
expreſsè, vel tacitè ſolui voluit, *ſecundùm communem ſenſum Doctorum in l. quod legatur, & in l. ſed & ſi ſuſcepit, §. ſi*
44 *libertis, ff. de Iudic.* ſi verò de eius volun-
tate nō conſtet, legatum generis, aut quātitatis ſoluendum eſt, vbicunque legitimè ab hærede petitur, ideſt vbi hæres forum ſortitur, ſi ibi ab eo petat: legatum verò ſpeciei præſtari debet, vbi res eſt, *d. l. quod legatur*, vel vbi eſt maior, vel ſaltem aliqua pars hæreditatis, quæ ſit ſufficiens ad ſoluendum, *l. 1. ff. de Ann. legat. d. l. ſed & ſi ſuſcepit, §. ſi libertis, Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 5. nu. 387.*
45 Limita ſupradictam concluſionem,
quando ſpecies legata exiſteret in loco valdè remoto, ita vt ſi hæres eam in illo loco præſtaret, legatum eſſet penè inutile: tunc enim hæres tenetur perquirere rem, & ſuis impenſis aduehere in locū legatarij, *l. cū ſeruus, vbi gloſ. Bart. & alij, ff. de leg. 1.*

SVMMARIVM.

46 *Quando vni fundus relictus fuit, alteri vſusfructus eiuſdem fundi, vterque legatarius concurrit in illius fundi vſufructu: limitatur nu. ſeq.*

47 *Quid ſi vni relinquatur vſusfructus omnium bonorum, alter hæres vniuerſalis inſtituatur.*

48 *Qui pro medietate percipiunt fructus, debent etiam pro medietate ſubire onera.*

49 *Quando vſufructuarius, cui relictus fuit vſus fructus animalium, teneatur alia ſubmittere in locum demortuorum.*

50 *Vſufructuarius, modò abſit ab eo negligentia, & culpa, de interitu rerum non tenetur.*

51 *Quam cautionem teneatur præſtare vſufructuarius.*

52 *Grege legato, id quod adijcitur, vel diminuitur, legatario accreſcit, vel decreſcit: limitatur nu. 54.*

53 *Quid ſi fuerit legata hæreditas, vectigal, peculium, & ſimilia.*

54 *Equis legatis, fœtus legatario non debetur, niſi poſt moram hæredis.*

55 *Quot animalia gregem conſtituant.*

56 *Bonorum appellatione in diſpoſitione teſtatoris veniũt tantùm præſentia, & non futura: limitatur nu. ſeq.*

57 *Quando in legato comprehendantur etiam quæſita poſt teſtamentum.*

Quæſtio IV.

Ad quem ſpectet vſusfructus, ſi vni fundus relictus ſit, alteri vſusfructus eiuſdem fundi.

46 Reſp. quod vterque legatarius concurrit in illius fundi vſufructu, niſi expreſſè conſtet de contraria mente teſtatoris, *l. ſi alij, ff. de vſufr. leg.* quia nomen, fundus, non poteſt verificari ſine vſufructu, *l. Meuius, §. fundo, ff. de leg. 2.* & ideò non mirum, ſi poſtea legando alteri vſumfructum eiuſdem fundi, detur concurſus, quia eadem res duobus relinquitur, *l. ſi pluribus, ff. de leg. 1. Rot. dec. 30. nu. 4. par. 3.*
47 *Recent.* ſubdens, quod ceſſaret concurſus, quãdo relicto alicui vſufructu omnium bonorum, alter hæres vniuerſalis inſtituitur, cum hæreditas conſiſtat in iure, & inſtitutio verificari poſſit ſine vſufructu, *latè Ruin. conſ. 190. nu. 10. & 11. lib. 2. Bald. in l. cum quando, num. 1. & ſeq. Cod. de leg.*

48 Ex quo infertur, quod ſicut in prædicto caſu ambo pro medietate percipere debent fructus, ità etiam pro medietate ſubire debent onera, & expenſas, *arg. l. ſecundùm naturam. vbi Dec. ff. de reg. iur.* vnde in vinearum demortuarum, vel arborum locum, alias communibus expenſis debent ſubſtituere, *iuxtà textum in §. in pecudum, verſ. ſed ſi gregis, Inſt. de rer. diuiſ.*

49 Quæres, an quando relinquitur vſusfructus animalium, teneatur vſufructuarius alia ſubmittere in locum demortuorum? Reſp. diſtinguendo, aut enim relictus fuit vſusfructus capitum, & tunc non tenetur, *l. quid ergo, verſ. ſed quod dicitur, ff. de vſufr.* aut relictus fuit vſusfructus gregis, armenti, vel equitij, & tunc tenetur alia ſubſtituere in locum capitum mortuorum, vel inutilium, *l. vetus, & l. vel inutilium, ff. de vſufr. d. §. in pecudum, verſic. ſed ſi gregis, inſtit. de rer. diuiſ.* quod tamen intelligendum eſt, quando Vſufructuarius potuit ex fœtibus gregem ſupplere; quia ſi aliqua eſſent perempta, vel inutilia effecta abſq; culpa vſufructuarij, nec potuiſſet vſufructuarius ex natis ſubſtituere, aliunde ſupplere non tenetur, niſi reſtituere gregem tantum, & talem, prout reperitur tempore vſusfructus finiti, *vt conſtat ex citatis textibus, & ex mente communi, ſic poſt alios declarant Paul. de Montepico, in l. Titia cum teſtamento, §. Titia cum nuberet, qu. 32. nu. 124. ff. de leg. 2. Paulus Pariſius conſ. 96. nu. 6. & ſeq. vol. 2. Caualcan. de vſufr. mulier. relict. nu. 84. Anton. Gomez. tom. 2. var. cap. 15. de Seruit. nu. 7. Mich. Craſſ. §. legatum, q. 30. nu. vlt. Connanus Commentar. Iuris ciuilis lib. 4. cap. 2. nu. 5. & alij, quos refert, & ſequitur Caſtill. de vſufr. cap. 27.*
50 *nu. 10. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod vſufructuarius, modò abſit ab eo negligentia, & culpa, de interitu rerum non tenetur; & ideò ſi totus grex, aut eius capita caſu aliquo pereant, ei nõ imputatur; vnde
51 vſufructuarius tenetur præſtare tantùm cautionem de vtendo, ac fruendo arbitrio boni viri, & de reſtituendis rebus, ſiue capitibus finito vſufructu, vt extabunt, prout in rebus immobilibus, nec fieri debet aliqua æſtimatio, *quicquid in contrarium aſſerat gloſ. in d. §. in pecudum, verſ. ex fœtu, & ibi Add. inſt. de rer. diuiſ.*

52 Notandum eſt etiam, quod grege legato, id, quod adijcitur, vel diminuitur, legatario accreſcit, vel decreſcit, etiam ante moram hæredis, *§. ſi grex, inſt. de legat. l. grege, 21. & l. ſi grege, 22. ff. de legat. 1. l. equis, ff. de vſuris &c.* quod locum habet
53 in quocunque alio legato vniuerſali, vt

ſi

ſi fuerit legata hæreditas , peculium, dos ,
vectigal , poſſeſſio , & ſimilia : tunc enim
ad legatarium pertinent emolumenta , ac
onera, augmenta etiam , & decrementa ;
quod tamen non accidit, ſi pecudes , bo-
54 ues,vel equi ſingulariter relinquantur, *vt
conſtat ex d. l.equis*, vbi equis legatis fętus
legatario non debetur , niſi poſt moram
hæredis, *& tradunt DD. communiter in
legibus cit. Caſtill. d. cap. 27. num. 5. &
ſeq. & nu. 14. vbi alios refert .*
55 Quot verò oues gregem conſtituant ?
vide *textum in l. oues , & ibi gloſ. Bart. &
alios , ff. de Abig.* vbi , quod decem oues
faciunt gregem : item quatuor, vel quin-
que ſues, aut equi ſimiliter gregem conſti-
tuunt, qua in re loci conſuetudini multum
tribuendum eſſe, dicit *Caſtill. d. cap. 27.
num.* 18.
56 Notandum 2. quod bonorum appella-
tione in diſpoſitione teſtatoris veniunt tã-
tùm præſentia, & non futura,etiamſi teſta-
tor vſus fuerit verbis vniuerſalibus, *l. ſi ita
legatum , & l. vlt. ff. de aur & arg. leg.*
Corn. *conſ.* 14. *num.* 5. *& ſeq. lib.* 1. *Pariſ.
conſ.* 21. *nu.* 31. *& ſeq. par.* 2. Couar. *pract.
qq. cap.* 2. *n.* 2. vnde legato vſufructu om-
nium bonorum , non intelligitur legatus
vſusfructus eorum bonorum, quæ teſtator
poſt conditum teſtamentum acquiſiuit ,
57 *latè Socin. iun. conſ. 99. lib.* 3. niſi fortè
ex coniecturis conſtet,quod teſtator reſpe-
xerit etiam ad tempus futurum; vt ſi le-
gatum conceptum ſit verbis generalibus,
& geminatis , vt ſi teſtator dixerit , lego
vſumfructum omnium , & quorumcunque
bonorum mobilium, & immobilium; tunc
enim comprehenduntur etiam acquiſita
poſt teſtamentum ; quamuis enim referan-
tur verba ad tempus præſens, tamen ver-
borum rigor, & forma poſtergatur in vlti-
mis voluntatibus , vbi de mente teſtatoris
conſtat, *vt inquit* Rolan. *conſ.* 39. *nu.* 20.
& ſeq. lib. 4. *Mantic. de Coniect. vltim. vol.
lib.* 3. *tit.* 11. *num.* 23. *Rota in Spoletana
vſusfructus* 20. *Februarij* 1585. *coram
Clemente VIII. tunc Rotæ Auditore, prout
refert Mareſcott. var. lib.* 1. *cap.* 30. *nu.* 39.
& ſeq.

SVMMARIVM.

58 *In legato omnium rerum, veniunt ea, quæ
ſunt deſtinata ad perpetuum vſum.*
59 *Sub tali legato non continentur res venales,
pecunia, & nomina debitorum,limitatur
nu.* 62. *& ſeq.*
60 *An in tali legato contineantur inſtru-
menta emptionum.*
61 *An res venales contineantur ſub hypotheca
tacita ad certum locum reſtricta.*
62 *In vltimis voluntatibus attenditur ſemper
voluntas teſtatoris.*
63 *In relicto ſimplici non reſtricto ad locum ,
etiam venalia continentur .*
64 *An ſub legato omnium bonorum mobilium
non reſtricto ad certum locum , veniant
pecuniæ :*
65 *Iura , & actiones ſunt tertia ſpecies à mo-
bilibus, & immobilibus .*
66 *Pecunia, quæ ſeparata ab vſu quotidiano,
præſidij cauſa tanquam theſaurus repo-
nitur, cenſetur eſſe in loco vt quid immo-
bile .*
67 *Quid ſi legatum factum fuerit cum ſigno
vniuerſali omnium rerum , quæ quomo-
docunque , vel cuiuſcunque conditionis
ſunt in domo .*
68 *Et quid ſi teſtator diues legauit filio , vel
coniunctæ perſonæ res omnes,quæ in domo
ſunt .*
69 *Teſtator legans omnia , quæ domi habet ,
excepta lana venali , cenſetur legaſſe res
alias omnes venales .*
70 *Quid ſi teſtator nil aliud in domo habe-
bat, quàm venalia .*
71 *Legato frumento exiſtente in Ciuitate ,
quando debeatur frumentum exiſtens in
ſuburbio .*
72 *Quid ſi res collectæ fuerunt ex agris ipſius
teſtatoris , eaſque teſtator negotiationis
cauſa venales non habebat .*
73 *Quando generalis obligatio extendatur
etiam ad venalia .*
74 *An in legatis loco circumſcriptis continean-
tur ea, quæ poſt legatum empta fuerunt à
teſtatore in eodem loco .*
75 *In diſpoſitione hominis, quando fit mentio
de re particuliari,non comprehenditur in-
crementum ſuperueniens ſeparabile ab an-
tiquo, & præterito iure : limitatur n. ſeq.*
76 *Incrementum alluuionis eſt incrementum
latens, quod ab alio neque diſcerni, neque
ſeparari poteſt .*
77 *Legatum factum per verba præſentis tem-
poris, reſtringitur ad tempus teſtamenti ,
ità vt bona poſtea quæſita non includat.*
78 *Quid ſi teſtator legauit omnes res,quas ha-
bebat in tali villa, & vnam ex illis ven-
diderat .*
79. *Qualitas loci adiecta legato , reſtringit le-
gatum quamuis vniuerſale : limitatur
nu.* 81. *& ſeq.*
80 *Relictis omnibus , quæ ſunt in tali territo-
rio, non veniunt ea , quæ ſunt in alio ter-
ritorio, nec iura , quæ cohærent perſonæ :
limitatur nu.* 81.
81 *Quando vrgentes concurrunt coniecturæ ,
legatum , ſeu diſpoſitio extenditur ad
aliud territorium.*

Quan-

82 *Quando donatio facta de bonis exiſtentibus in Ciuitate, comprehendat etiam bona in Comitatu exiſtentia.*

83 *Legata relicta coniunctæ perſonæ latè interpretantur.*

84 *Quid ſi Teſtator expreſſerit nomen propriũ Ciuitatis.*

85 *Legato frumento, quod Teſtator habebat tantùm in ſuburbijs, cenſetur legatum frumentum, quod eſt in Suburbijs, & nu. 87.*

86 *Legatis chartis libri veniunt, ſi teſtator nil præter libros habebat.*

87 *Quid ſi Teſtator frumentum habebat in Suburbijs. cauſa cuſtodiæ.*

88 *Legato fundo exiſtente in certo loco, quando veniant etiam prædia alibi exiſtentia.*

89 *Legatis prædijs, quæ ſunt in territorio, veniunt etiam horrea, & cellæuinariæ ad vſum prædiorum comparatæ, etiamſi in Oppido exiſtant.*

90 *Legatum factum de bonis in certo loco exiſtentibus, non cenſetur ademptum, ſi eadem bona, vel eorum partem teſtator ad alium locum caſualiter tranſtulit: limitatur nu. ſeq.*

91 *Quid ſi Teſtator eadem bona, vel eorum partem de eo loco ad alium tranſtulerit, vt ibi perpetuò ſint.*

92 *An legans ſimpliciter domum, cenſeatur legaſſe etiam inſtrumentum domus, vel ſupellectilem.*

93 *Quid ſi domus legata paulatim ità refecta ſit, vt nihil ex priſtina materia ſuperſit.*

94 *Et quid ſi ea domo deſtructa, aliam eodem loco teſtator ædificauerit.*

Quæſtio V.

An in legato omnium rerum, quæ ſunt in domo, contineantur res venales, pecuniæ, & nomina debitorum.

58 RESp. quod licèt in tali caſu ea legata
intelligantur, quæ tempore teſtamenti erant deſtinata ad vſum perpetuum
ipſius domus, *Mantic. de coniect. vlt. vol.*
59 *lib. 9. tit. 2. nu. 42. & ſeq.* non tamen
cenſentur legata nomina debitorum, pecuniæ, & res venales: quia non cenſentur
eſſe in loco ea, quæ ibi extant ad tempus, ſeu caſu quodam, vel vt quamcitò inde amoueantur, *l. generali, §. vxori, ff. de vſu, & vſufr. leg. l. ſi chorus, §. 1. l. ſi ità legatum, & ibi Bart. & l. ſi fundus, ff. de leg. 3. idem Bart. in l. generali, §. vxori, num. 4. ff. de vſufr. leg. Put. dec. 20. num. 2. & 3. lib. 3. Hond. conſ. 63. nu. 50. lib. 1.* vbi;
60 quod in tali legato neq; continentur inſtrumenta emptionum, *Ruin. conſ. 32. n. 5. lib. 2. Afflict. dec. 106. num. 5. Mantic. de coniect. vltim. vol. lib. 9. tit. 3. nu. 3. & 4.* vbi dicit, quod in dubio, ſi non apparet, ob quam cauſam pecunia fuit repoſita, magis credendum eſt, eam non cenſeri legatam, niſi ex alijs coniecturis, quam ex generalibus verbis teſtamenti, hoc concipi poſſit, *Couar. var. lib. 2. cap. 5. in 3. & 4.*
61 *concluſ.* vbi etiam dicit, quod ſub hypotheca tacita ad certum locum reſtricta, qualis eſt illa rerum innectarum in domum conductam, res venales, quæ ſcilicet retinentur negotiationis cauſa, minimè continentur.

62 Limita 1. quando manifeſtè conſtat de voluntate teſtatoris, quia tunc non ſolùm pecunia, & nomina debitorum ſub tali legato continentur, ſed etiam omnes aliæ res, quæ non eſſent poſitæ in domo, vt ibi perpetuò ſtarent, puta animalia, & ſimilia, *Corn. conſ. 49. nu. 10. & ſeq. lib. 3.*

63 Limita 2. in relicto ſimplici non reſtricto ad locum: tunc enim etiam venalia continentur, *Pinell. in l. 1. par. 2. nu. 46. C. de bon. mater. Fontanell. de pact. nupt. tom. 2. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 7. nu. 14.* vbi
64 dicit, quod ſub legato omnium bonorum mobilium nõ reſtricto ad certum locum, veniunt pecuniæ in domo teſtatoris exiſtentes, vel alibi in ſacculo per alium nomine teſtatoris cuſtoditæ; non tamen veniunt pecuniæ depoſitæ penes mercatorẽ, quia dominium pecuniæ, quæ non fuit depoſita in ſacculo, ſed vt tantundem redderetur, dicitur translatum in depoſitarium: & ideò pecunia tunc non dicitur mobilis, ſed ius, & actio depoſiti: iura
65 enim, & actiones ſunt tertia ſpecies à mobilibus, & immobilibus, *ex trad. per Gabr. commun. concluſ. lib. 3. tit. de reb. cred. concluſ. 2. num. 8. & ſeq. Rot. apud Pacif. de Salu. interd. dec. 132. nu. 1.*

66 Limita 3. in pecunia, quæ ſeparata ab vſu quotidiano, præſidij cauſa tamquam theſaurus reponitur, tunc enim pecunia in loco eſſe cenſetur vt quid immobile, non vt pecunia, & ideò in tali legato comprehenditur, *latè Pinell. in d. l. 1. par. 2. nu. 48. C. de Bon. matern. Menoch. lib. 4. præſumpt. 138. num. 2. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 9. tit. 2. nu. 45. & ſeq.*

67 Limita 4. in legato facto cum ſigno vniuerſali omniũ rerum, quæ quoquo modo, ſeu quomodocumque, aut qualitercumque, vel cuiuſcumque conditionis ſunt in domo, quia tunc veniunt etiam res venales in domo exiſtentes: in tali enim caſu

reſtri-

reſtrictio loci , & à loco proueniens tolli-
tur per tales clauſulas vniuerſales, perin-
de ac ſi diſpoſitio, vel legatum factum eſ-
ſet ſine loci deſignatione , *Bart. in d. S.*
vxori, nu. 4. *Alex. conſ.* 118. *num.* 5. *lib.* 5.
Gozad. conſ. 14. *num* 22. *Ruin. conſ.* 32.
nu. 5. *lib.* 2. *Pinell. in d. l.* 1. *par.* 2. *n.* 47.
C. de Bon. matern. Afflict. dec. 106. *nu.* 6.
Menoch. d. præſumpt. 138. *nu.* 1. *latè Co-*
uar. d. lib. 2. *cap.* 5. *nu.* 3. *verſ. Primò ſi-*
quidem &c. cum verſ. ſeq.

An verò in tali caſu comprehendantur
pecunia , & nomina debitorum in domo
reperta ? vide *Pinell. in d l.* 1. *par* 2. *n* 47.
C. de bon. matern. vbi dicit. quod relicto
fundo cum omnibus , quæ eſſent ibi , non
veniunt nummi , nec nomina debitorum ,
etiamſi relictus eſſet filio , & per verba ge-
neralia, niſi manifeſtè de his quoque legan-
dis defuncti voluntas probaretur; *per tex.*
in l. quæſitum, 76 *ff de leg.* 3. *vide Mant.*
de coniect. vlt. vol. lib. 9. *tit.* 3. *nu.* 4.

68 Limita 5. quando teſtator diues legauit
filio , aut coniunctæ perſonæ res omnes,
quæ in domo ſunt, quia tunc res etiam ve-
nales cenſentur comprehenſæ, *Menoch.*
lib. 4. *præſumpt.* 137. *nu.* 9. *& ſeq.*

69 Limita 6. ſi teſtator legauerit omnia,
quæ domi habet, excepta lana venali, quia
tunc in legato continentur res aliæ omnes
venales, *Menoch. d. præſumpt.* 137. *nu.* 9.
& ſeq.

70 Limita 7. quando teſtator nil aliud in
domo habebat, quàm venalia , quia tunc
ea legata cenſentur, nè legatum reddatur
inutile, *Couar. var. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 3.
Menoch. lib. 4. *præſumpt.* 126. *nu.* 8. *& d.*
præſumpt. 137. *nu.* 9. *& ſeq.* vbi etiam
71 dicit, quod legato frumento exiſtente in
Ciuitate, debetur frumentum exiſtens in
Suburbio , ſi teſtator in Ciuitate nullum
habebat frumentum , nè ſimiliter inutile
reddatur legatum .

72 Limita 8. quando res collectæ fuerunt
ex fundis, & agris ipſius teſtatoris, eaſque
teſtator negotiationis cauſa venales non
habebat , ſed quia neceſſariò erant ven-
dendæ, venales dicebantur, *Menoch. d. præ-*
ſumpt. 137. *num.* 9. *& ſeq. Gait. de credit.*
73 *cap.* 4. *qu.* 5. *nu.* 152. *& ſeq.* vbi obſer-
uat, quod in dictis caſibus generalis obli-
gatio extenditur etiam ad venalia , licèt
regulariter ad ea non extendatur , *Pinell.*
de Bon. matern. nu. 39. *Mantic. de coniect.*
vlt. vol. lib. 9. *tit.* 6. *nu.* 13. *verſus fin.*

74 Notandum eſt etiam , quod in legatis
loco circumſcriptis non continentur ea,
quæ poſt legatum empta fuerunt à teſta-
tore in eodem loco, ſi bona acquiſita ſint
æquè principalia , vel primis pretioſiora ;
hoc enim caſu non poſſunt dici acceſſoria
ad primas res legatas, immò primæ res di-
cerentur acceſſoriæ ad iſtas precioſiores
acquiſitas, *Alex. conſ.* 25. *nu.* 2. *lib.* 7. vbi
75 dicit, quod in diſpoſitione hominis, quã-
do fit mentio de re particulari, non com-
prehenditur incrementum ſuperueniens
ſeparabile ab antiquo, & præterito iure ;
vnde ſi concedo tibi vſumfructum fundi
exiſtentia iuxta aquam fluminis, & poſtea
in loco, vbi erat aqua, naſcatur Inſula, ta-
lis locus non comprehendetur in illa diſ-
poſitione hominis, & conceſſione vſusfru-
ctus , ſed tamquam ſeparatus fundus ſpe-
ctabit ad eum , cuius erat proprietas fun-
76 di; ſecus eſſet in incremento alluuionis ,
quia eſt incrementum latens , & quod ab
alio neque diſcerni, neque ſeparari poteſt,
Gait. de credit. cap. 4. *nu.* 200. *& ſeq. latè*
Honded. conſ. 63. *nu.* 34 *& ſeq. lib.* 1. vbi,
quod tunc augmentum cedit legato, quan-
do eſt inferius, & minus iure legato .

77 Idem dicendum , quando legatum factũ
fuit per verba præſentis temporis; tunc
enim reſtringitur ad tempus teſtamenti ,
itá vt bona poſtea quæſita non includat ,
Bart. communiter receptus in l. ſi ità lega-
tum, num. 4. *ff. de Aur & argen. leg.* vbi
dicit, quod ſi teſtator legauerit omnes res,
quæ ſunt in tali villa, vel omnes res mobi-
les, & ſic non intelligeret de tota hæredi-
tate, tunc legatum refertur ſolum ad præ-
ſens tempus; idemque eſſet, ſi quis dixerit,
lego tibi podere, quod habeo in tali loco:
nam ſi intelligitur podere , ideſt plura
prædia contenta ſub vna appellatione ,
idem eſt , quod in legato fundi , & in eo
inſpicitur tempus præſens , ſcilicet teſta-
menti, *Bald. conſ* 284. *nu.* 1. *lib.* 2. vbi, ſi
pater legauit filio libros, quos tunc habe-
bat, & deinde alios emit , illi poſtea empti
non cedunt legato , *latè Hond. conſ.* 63.
78 *nu.* 29. *& ſeq. lib.* 1. vbi etiam obſeruat,
quod ſi teſtator dicit, lego omnea res meas,
quas habeo in tali Villa , & teſtator vendi-
derat vnam rem ex illis, & tradiderat, illa
res in legato non includitur, etiamſi con-
tractus eſſet nullus .

79 Notandum 2. quod qualitas loci adie-
cta legato , reſtringit legatum quamuis
vniuerſale, *l. nam quod liquida, S. ſi ita lege-*
tur, ff. de pen. leg. vbi, ſi legetur penus, quæ
eſt in Vrbe , ſeu Ciuitate , ea ſola videtur
legata, quæ eſt intra muros; ſi vrbana pe-
nus ſit legata , videtur etiam legata ea,
quæ eſt in Villa vrbico vſui deſtinata; ſi
verò legetur penua , quæ eſt Romæ, non
tantum ea, quæ eſt intra muros, ſed etiam
ea, quæ eſt intra continentia ædificia ex-
tra muros , ſicut ſunt ſuburbia , legata

cen-

cenſetur, quia Vrbem ferè omnes dicunt
murotenus finiri, Romam continentibus,
& vrbem Romam æquè continentibus ędi-
ficijs, l. vrbis, ff. de verb. ſign. latè Bald. in
cap. Rodulphus, num. 8. de reſcript. Surd.
80 dec. 241. nu. 1. & ſeq. item relictis, vel
conceſſis omnibus, quæ ſunt in tali terri-
torio, non veniunt ea, quæ ſunt in alio ter-
ritorio, nec iura, quæ cohærent perſonæ;
Menoch. lib. 4. præſumpt. 126. nu. 2. & de
arbitr. Iud. lib. 1. q. 99. nu. 16. & ſeq.
81 Limita, quando vrgentes concurrunt
coniecturæ, quia tunc legatum, ſeu diſpo-
ſitio extenditur ad aliud territorium, Rot.
dec. 716. num. 2. & ſeq. par. 4. tom. 3. Re-
82 cent. vbi, quod donatio facta de bonis
exiſtentibus in Ciuitate, comprehendit
etiā bona in Comitatu exiſtentia, quando
concurrūt alia adminicula, & coniecturæ.
83 Limita 2. in legatis, quæ largam admit-
tunt interpretationem, ſicuti ſunt illa reli-
cta ſanguine coniunctis; hoc enim caſu le-
gata etiam præſumuntur ea, quæ ſunt in
Suburbijs, Crauett. conſ. 297. nu. 2. Me-
noch. lib. 4. præſumpt. 126. num. 7. & de
Arbitr. Iud. d. q. 99. nu. 15.
84 Limita 3. quando teſtator dixit, lego
bona, quę habeo Papiæ: tunc enim cenſen-
tur legata bona etiam in Suburbijs exi-
ſtentia, ſecundùm Menoch. de Arbitr. Iud.
lib. 1. qu. 99. num. 16. & lib. 4. præſumpt.
126. nu. 13. & ſeq. vbi dicit, quod quando
teſtator expreſſit nomen proprium Ciui-
tatis, tunc præſumuntur legata bona exi-
ſtentia etiam in Suburbijs, ſiue talis Ciui-
tas ſit Roma, ſiue alia quæcunque, licèt
contrarium ſentiat Bald. in cap. Rodulphus,
n. 8. de Reſcript. vbi dicit, quod Roma cōti-
nentia ædificia includit, nō aliæ Ciuitates.
85 Limita 4. quando teſtator non habebat
bona, puta frumentum, in Ciuitate, ſed ſo-
lum in Suburbijs: quia tunc etiam præſu-
mitur legatum frumentum, quod eſt in
Suburbijs, nè inutile reddatur legatum, l.
librorum, §. quod tamen Caſſius ff. de leg. 3.
86 vbi legatis chartis libri veniunt, ſi teſta-
tor nil præter libros habebat, Bald. in l. 1.
§. in initio nu. 2. verſ. ſed quid ſi non dicit,
ff. de off. Præf. Vrb. Menoch. d. lib. 4. præ-
ſumpt. 126. nu. 8.
87 Idem dicendum, ſi teſtator frumentum
habebat in Suburbijs cauſa cuſtodiæ, vt
illo in loco conſeruaret, donec deferret ad
Vrbem; tunc enim præſumitur legatum
hoc frumentum, quia frumentum illud
exiſtens cauſa cuſtodiæ in Suburbijs, habe-
tur ac ſi eſſet in ipſa Ciuitate; dicitur enim
potius caſu ibi repoſitum, quàm delibe-
ratè; vt ibi exiſtat, & ideò perinde eſt ac
ſi non extet eo in loco, l. ſi ità legatum eſt,
ff. de leg. 3. l. ſi fundus, vbi Bart. ff. eod. tit.
Menoch. d. præſumpt. 126. nu. 11. & 12.
88 Notandum 3. quod legato fundo exi-
ſtente in certo loco, veniunt etiam prædia
alibi exiſtentia, quę eodem nomine à teſta-
tore vocabantur, quia cum teſtatoris vo-
luntas teneat primum locum, l. in conditio-
nibus, ff. de Cond. & demon. interpretatio
fieri debet, non quemadmodum ſe habet
veritas, ſed ſecundùm ipſius teſtatoris opi-
nionem, & vſum, l. quo loco, §. 1. vbi gloſ.
in ver. alterum aſſem, & ibidem Bart. ff. de
Hered. inſtit. l. prædijs 89. §. Titio, vbi etiam
Bart. ff. de leg. 3. l. Seia, §. Tyrandæ, ff. de
fund. inſtr. vbi, paſcua deputata ad vſum
fundi, & cum eo vno nomine nuncupata,
legato fundi cedunt: prædia enim non de-
bent iudicari ex aliorum ſententia, vel ex
inſtrumentis emptionis, ſed ex voluntate,
vſu, & deſtinatione patrisfam. l. quod in
rerum, §. ſi quis poſt, ff. de leg. 1. & ità te-
nuit Alex. conſ. 150. num. 1. lib. 7. Cephal.
conſ. 144. num. 15. & ſeq. lib. 1. Socin. iun.
conſ. 65. num. 28. lib. 1. Mantic. de Conie-
ctur. vlt. vol. lib. 9. tit. 2. num. 6. & ſeq.
vbi, quod prædijs legatis, horrea, & cellæ
89 vinariæ, quæ ad vſum prædiorum ſunt
comparatæ, & ſub nomine eorum prædio-
rum à teſtatore habitæ, legato cedunt,
etiāſi horrea, & cellę vinariæ ſint in oppido,
& teſtator legauerit bona, & prædia, quæ
ſunt in territorio, latè Surd. deciſ. 241.
num. 7. & ſeq.
90 Notandum 4. quod legatum factum de
bonis in certo loco exiſtentibus, non cen-
ſetur ademptum, ſi eadem bona, vel eorum
partem teſtator ad alium locum caſualiter
tranſtulit, præſertim ſi prædicta bona cum
onere legauerit, & onus huiuſmodi poſtea
non ademerit, Gozad. conſ. 82. num. 8.
Corn. conſ. 92. num. 1. verſ. quia ad hoc
reſpondetur &c. lib. 1. & conſ. 155. nu. 3.
& 4. vol. 2. latè Penia deciſ. 19. num. 1. &
ſeq. ſecus eſſet, ſi teſtator eadem bona, vel
91 eorum partem de eo loco ad alium tran-
ſtulerit, vt ibi perpetuò eſſent, per tex. in
l. penul. §. vlt. vbi gloſ. in ver. tranſlatum,
ff. de Aur. & arg. legat.
92 Notandum 5. quod ſi teſtator ſimplici-
ter legauerit domum, non cenſetur legaſ-
ſe inſtrumentum domus, vel ſupellectilem,
Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 2.
nu. 42. & ſeq. vbi etiam obſeruat, quod
93 licèt domus legata paulatim ità refecta
ſit, vt nihil ex priſtina materia ſuperſit, ta-
men manet vtile legatum; at ſi ea domo
94 deſtructa, aliam eodem loco teſtator ædi-
ficauerit, legatum perit, niſi aliud teſtato-
rem ſenſiſſe fuerit probatum, per tex. in l. ſi
ità legatum, §. vl. de leg. 1.

SVM-

SVMMARIVM.

95 *Quando diſpoſitio teſtatoris eſt certa reſpectu loci, & poteſt impleri, ſicut ipſe diſpoſuit, non eſt alteranda: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*

96 *Quid ſi teſtator in onere principaliter habuit reſpectum ad remedium animæ ſuæ.*

97 *Legatum factum Monialibus cum onere, vt miſſam ſingulis diebus celebrari facerent in earum Eccleſia ſub pœna deuolutionis, an adimpleri poſſit in Eccleſia, ad quam fuerunt tranſlatæ.*

98 *Quid ſi teſtator mandauit, Eccleſiam ædificari in domibus ſuis, & in dictis domibus commodè fieri non poſſit.*

99 *Legatum pium factum abſque expreſſione certi loci, adimpleri debet in loco, vbi teſtator habitabat, vel ſolitus erat plerunque accedere.*

100 *Quid ſi teſtator legauerit ſuæ Eccleſiæ, & tempore teſtamenti habitabat in vna parochia, tempore verò mortis in alia.*

Quæſtio VI.

An, & quando diſpoſitio teſtatoris certa reſpectu loci, poſſit alterari, vt alium in locum transferatur.

95 Qvando diſpoſitio teſtatoris eſt certa reſpectu loci, & poteſt impleri, ſicut ipſe diſpoſuit, regulariter non poteſt alterari etiam cum auctoritate Epiſcopi, *Bald. in l. vlt. nu. 57. in fin. C. de His, quæ pœn. nom. Nau. conſ. 8. nu. 10. de Teſtam.* quod
96 quidem procedit in loco principaliter à teſtatore contemplato, puta ſi teſtator mādet, celebrari miſſas in tali altare, vel Eccleſia ob particularem deuotionem ergà dictam Eccleſiam, vel altare, *vt d. Nauar. in Man. cap. 25. nu. 135. Ceuall. q. 686. n. 6.* ſecus eſſet, vbi ceſſaret huiuſmodi coniectura, vt ſi teſtator in onere principaliter habuit reſpectum ad remedium animę ſuę: eo enim caſu tam in vno loco, quàm in alio liceret miſſas celebrare, cum vtroque modo ſatisfiat animæ teſtatoris, *Card. Seraphin. deciſ. 1149. à n. 10.* vbi reſoluit, moniales, quibus ſub pœna deuolutionis
97 iniunctū fuit, vt miſſam celebrari facerēt ſingulis diebus in earum Eccleſia; non eſſe legato priuandas, ſi miſſæ in Eccleſia, ad quam ſunt tranſlatæ, celebrentur; quia cum teſtator non expreſſerit locum per nomen proprium Eccleſiæ Monialium, ſed dixerit in earum Eccleſiā, talis diſpoſitio verificatur in Eccleſia, ad quam fuerunt tranſlatæ; prout in ſimili ſi teſtator mandauerit in genere, vt Eccleſia ædificetur in domibus ſuis, quas poſtea cum alijs permutauit, hæres ædificando in ædibus permutatione acquiſitis, ſatisfacit teſtatoris diſpoſitioni, qui, cum dixerit, in domibus ſuis, intellexit tam de tunc habitis, quàm
98 de ijs, quas habiturus erat, *Bart. conſ. 26. nu. 3. lib. 1.* ſubdens, quod ſi in dictis ædibus Eccleſia commodè non poſſet fieri, tūc auctoritate Epiſcopi, conuocatis his, quorum intereſt, poteſt alibi cōſtrui, non enim per hoc redderetur inutile legatum, *l. legatum, ff. de vſu, & vſufr. legat. Innoc. in cap. nos quidem, de Teſtam. Tiraq. de Priuil. piæ cauſ. priuil. 43.* vbi id intelligit, niſi teſtator aliter expreſsè diſpoſuiſſet, *Spec. in tit. de Inſtrum. edit. §. nunc verò, num. 64. Socin. iun. conſ. 162. nu. 26. & ſeq. vol. 2. Gratian. diſcept. for. cap. 73. num. 5. & ſeq.* vbi ſubijcit, quod facta tranſlatione ab habente poteſtatem, omnia iura pertinentia ad antiquam Eccleſiam, transfunduntur ad nouam.
99 Notandum eſt etiam, quod ſi abſque expreſſione loci fiat aliquod legatum pium, debet impleri in loco, vbi teſtator habitabar, vel ſolitus erat plerumque accedere, *Spec. in tit. de Inſtr. edit. §. nunc verò, nu. 64. Card. Seraphin. d. deciſ. 1149. nu. 5. & ſeq.*
100 vbi etiā dicit, quod ſi quis, cum eſſet v. g. parochianus S. Petri, legauerit ſuæ Eccleſiæ, deinde efficiatur parochianus S. Mariæ, legatum debetur Eccleſiæ S. Petri.

SVMMARIVM.

101 *Hæres ſoluens vnum legatū in certo loco, non tenetur ibidem alia legata ſoluere.*

102 *Valet argumentum de tempore, ac de re ad locum.*

103 *Hæres ſoluens vnum legatum ante tempus, non eſt cogendus ad ſoluenda alia legata ante tempus.*

104 *Hæres ſcienter ſoluens vnum legatum ex teſtamento inutili, non tenetur ſoluere alia ſimilia legata inutilia.*

Quæſtio VII.

An hæres ſoluens vnum legatum in certo loco, teneatur in eodem loco alia legata ſoluere.

101 Reſp. negatiuè, *l. vinum 22. ff. ſi cert. pet. l. ſi res, vlt. ff. de Condict. trit. l. ſi quis ità, 32. ff. de Aur. & arg. legat.* valet

102 valet enim argumentum de tempore, ac
de re ad locum, hæres verò, ſi vnum lega-
103 tum ante tempus ſoluat, non propterea
cogi poſſet ad ſoluendum alia legata ante
tempus, *l. Lucius* 90. *§. teſtator, ff. de leg.* 2.
104 quemadmodum, ſi ſcienter ſoluat vnum
legatum ex teſtamento inutili, non ob id
manebit obligatus ad alia ſimilia legata
inutilia ſoluenda, *l. non dubium* 16. *C. de Teſtam.*

SVMMARIVM.

105 *Quando hæres inſtitutus in teſtamento poſſit conſequi prælegatum ſibi relictum, ſi hæreditatem teſtatoris repudiauerit, & quando non.*

106 *Legatum, quod effectum fuit caducum repudiatione, cum hæreditate conſolidatur, & venit in reſtitutione hæreditatis cum cæteris bonis hæreditarijs.*

Quæſtio VIII.

An hæres inſtitutus in teſtamento, poſſit conſequi prælegatum ſibi relictum, ſi hæreditatem teſtatoris repudiauerit.

105 HAec quæſtio ardua eſt propter textus, qui videntur inuicem pugnare; nam per textum *in l. Marcellus, §. quidam, ff. Ad Trebell. & in l. quid ergo*, 92. *ff. de leg.* 1. prælegati actio hæredi denegatur, qui non agnouit hæreditatem, contrarium verò colligitur ex *l. filio eum ſeq. & l. qui filiabus, §. fin. ff. eod. tit. de leg.* 1. vbi prælegatum vni ex hæredibus debetur, etiamſi abſtinuerit ſe hæreditate. vnde ad conciliandos dictos textus varij varia excogitarunt; alij enim dixerunt, quod textus *in d. l. quid ergo, & in d. §. quidam*, procedit, quando hæres habet prælegatum à lege; textus verò *in d. l. filio, & in l. qui filiabus, §. fin.* procedit, quando prælegatum eſt à teſtatore, *vide gloſ. in d. l. quid ergo, ver. planè, & ver. ſi pluribus*. Alij dixerunt, textum *in d. l. Marcellus, §. quidam, & in d. l. quid ergo*, procedere, quando teſtator prælegauit pluribus hæredibus; textum verò *in d. l. filio, & l. qui filiabus, §. fin.* habere locum, quando teſtator prælegauit vni ex hæredibus, ità *Bart. in d. l. quid ergo, in princ. Peregrin. de fideicom. art.* 7. *nu.* 61. *poſt med.*

Ego verò ita diſtinguendum arbitror: aut enim teſtator prælegauit ferè totum patrimonium, vel maiorem eius partem, & in tali caſu hæredi deneganda eſt actio ad prælegatum, niſi etiam hæreditatem agnouerit, *d. l. Marcellus, §. quidam, ff. Ad Trebell. & d. l. quid ergo, ff. de leg.* 1. & ſi prælegatum iam occupauerit, cenſetur adiuiſſe hæreditatem prælegantis, cum huiuſmodi prælegatum ex coniectura voluntatis ipſius teſtatoris capi nequeat, niſi iure hæreditario; vnde & in ſubſtitutione fideicõmiſſaria dictum prælegatum includitur, & per conſequens fideicommiſſario reſtitui debet, *ità Bald. in l. cum virum, nu.* 9 *C. de fideicom. Alex. in d. l. Marcellus, §. quidam, num.* 2. *verſ. quarto limitauit &c. ff. Ad Senatuſconſ. Trebell. Pariſ. conſ.* 94. *nu.* 50. *& ſeq. par.* 2. *& conſ.* 18. *nu.* 18. *par.* 1. *Rolan. à Vall. conſ.* 34. *nu.* 21. *& ſeq. vol.* 4. *& communem dicit Ruin. conſ.* 116. *nu.* 8. *tom.* 2. *Honded. conſ.* 71. *nu.* 17. *& ſeq. lib.* 1. *& conſ.* 62. *nu.* 31. *lib.* 2. vbi, quod prælegata in tali caſu ſuccedunt in locum portionis hæreditatis, & de eis ſicut de portionibus hæreditatis iudicatur, *Menoch. lib.* 4. *præſumpt.* 194. *nu.* 46. *verſ. & huius declarationis &c. Card. Mantic. de Coniectur. vltim. volunt. lib.* 7. *tit.* 7. *nu.* 9. *& ſeq. Buratt. dec.* 847. *nu.* 10. vbi dicit, quod in dicto caſu prælegata aſſumunt naturam hæreditatis, nec poſſunt ſeparari ab hæredis inſtitutione, *Card. Seraphin. dec.* 382. *num.* 6.

Idem videtur dicendum, quando bona prælegata eſſent inſignia, & acquiſita per maiores ipſius teſtatoris, *ex trad. per Buratt. deciſ.* 168. *num.* 13.

Limita, quando filius fuit hæres inſtitutus, & rogatus extraneo reſtituere; tunc enim prælegatum ex coniectura voluntatis pleno iure ſpectaret ad filium, nè ſubiaceret fideicommiſſo, propter naturalem erga filios charitatem, *Bald. conſ.* 318. *&* 328. *vol.* 5. *quem refert, & ſequitur Card. Mantic. loco cit. d. tit.* 7. *nu.* 11.

Præſumitur verò, quod prælegatum abſorbeat ferè totum patrimonium, vel maiorem eius partem, & huic præſumptioni ſtandum eſt, niſi contrarium probetur, *Ruin. d. conſ.* 116. *nu.* 8. *tom.* 2. vbi, quod iſta iuris præſumptio poteſt allegari etiam poſt concluſionem in cauſa, *Honded. d. conſ.* 71. *nu.* 21. *lib.* 1. *vbi de communi teſtatur.*

Aut verò prælegatum non abſorbet maiorem partem patrimonij teſtatoris, & in tali caſu poteſt is, qui inſtitutus eſt hæres, prælegatum conſequi, etiamſi hæreditatem repudiet, *per tex. in d. l. filio, & l. qui filiabus, §. fin. ff. de leg.* 1. *Bald. in d. l. cum virum, nu.* 9. *C. de fideicom. Alex. in d. l. Marcellus, §. quidam, nu.* 2. *verſ. quarto limitauit &c. ff. Ad Senatuſc. Trebell. & ità ſentiunt alij DD. citati.*

106 Notandum eſt autem, quod prælegatum, quod effectum fuit caducum repudiatione, accreſcit hæredibus, & cum hæreditate conſolidatur, & venit in reſtitutione hæreditaris cum cęteris bonis hæreditarijs, *latè Surd. deciſ. 269. nu. 2. 3. & 15.*

SVMMARIVM.

107 *Legatum indefinitè relictum perſonis, ſeu ciuibus certi loci, debetur ipſi loco.*
108 *Quod relinquitur adminiſtratoribus Vniuerſitatis, videtur ipſi Vniuerſitati relictum.*
109 *Legatum factum* Canonicis *indefinitè, debetur ipſi Eccleſiæ.*
110 *Quid ſi legatum relictum fuerit Epiſcopo, vel Canonico.*

Quæſtio IX.

Cuinam debeatur legatum indefinitè relictum perſonis, ſeu ciuibus certi loci.

107 Reſp. quod debetur ipſi loco, quia cenſetur factum loci contemplatione, *l. ciuibus, ff. de reb. dub.* vbi, quod re-
108 linquitur adminiſtratoribus alicuius Vniuerſitatis, videtur ipſi Vniuerſitati reli-
109 ctum; quemadmodum legatum factum omnibus Canonicis vniuerſaliter, vel Canonicis indefinitè, videtur relictum contemplatione Eccleſiæ, ipſique Eccleſiæ debetur, *l. annua, §. 1. ff. de Ann. legat. Bart. in d. l. ciuibus, ff. de reb. dub.* vbi etiam dicit, quod relictum Epiſcopo, vel
110 Canonico, ſi relinquatur ab extraneo, debetur Eccleſiæ, quia intuitu Eccleſiæ videtur relictum; ſi verò relinquatur à coniuncto, tunc intuitu perſonæ videtur relictum, ipſique perſonæ debetur, *per tex. in cap. requiſiſti, cum ibi not. de teſtam. vide Dilect. de Art. teſtan. tit. 6. de legat. caut. 7. num. 3.*

SVMMARIVM.

111 *Si legentur reditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato non oritur actio hypothecaria, ſed tantùm competit actio perſonalis: limitatur num. ſeq.*
112 *Quid ſi reditus huiuſmodi legentur pro alimentis, vel in fauorem Eccleſiæ.*

Quæſtio X.

An, ſi legentur reditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato oriatur actio hypothecaria.

111 Reſp. negatiuè, ſed tantùm competit actio perſonalis, *l. liberto, iuncta gloſ. in ver. vendita ſint, ff. de Ann. legat. Bart. in l. Caius, nu. 2. ff. eod. tit.* ſubdens, quod pro tali præſtatione fundus, vel domus, licèt obligata non ſit obligatione ſpeciali, tamen obligata eſt obligatione generali, *per tex. in l. 1. C. commun. de legat. l. creditoribus, ff. de ſepar.*
112 Hæc tamen concluſio limitatur, niſi reditus huiuſmodi legentur pro alimentis, vel in fauorem piæ cauſæ: tunc enim talis fundus, in quemcunque peruenerit, cenſetur tacitè obligatus, & ad illum agi poteſt hypothecaria, etiam de iure digeſtorum, *l. 2. vbi Bart. ff. de Alim. & cibar. legat. DD. in l. Mela, ff. eod. tit. latè* Roman. *conſ. 388. num. 3.*

SVMMARIVM.

113 *Ad quem Epiſcopum ſpectet executio legati pij, quando teſtator in vno loco habebat domicilium, in alio originem.*
114 *Quid ſi patrimonium teſtatoris extaret in diuerſis locis.*
115 *Epiſcopus executoris teſtamentarij, poteſt eumdem executorem compellere, vt exequatur voluntatem teſtatoris.*
116 *Ad alienationem rerum immobilium minoris, requiritur decretum illius Iudicis, in cuius territorio res ipſa ſita ſunt.*
117 *Tutor, vel curator etiam in eo loco debet petere, vbi minor immobilia poſſidet.*
118 *Alienatio rei Eccleſiæ fieri non poteſt, niſi cum decreto illius Epiſcopi, in cuius diœceſi res exiſtit.*

Quæſtio XI.

Ad quem Epiſcopum ſpectet executio legati pij, ſi teſtator in vno loco habebat domicilium, & in alio originem.

113 Nonnulli exiſtimant, in tali caſu locum eſſe præuentioni, *vt voluit gloſ. in l. nulli, ver. oritur, C. de Epiſc. & cleric. Spec. de Inſtrum. edit. ſub tit. de vltim. volunt. execut. nu. 81. & alij.*

Ego verò arbitror, illum Epiſcopum eſſe
competentem, in cuius diœceſi ſita ſunt
bona teſtatoris, ſiue ſit Epiſcopus originis,
ſiue domicilij, ſiue rei ſitæ, ſiue illius Ciui-
tatis, ſeu loci, in quo teſtator obijt, cum
talis Epiſcopus, in cuius territorio bona
exiſtunt, celeriùs poſſit exequi voluntatem
ipſius teſtatoris, & ità intelligendus eſt
textus *in d. l. nulli, §. ſin autem, & ſenſit*
Bald. ibidem nu. 14. Roman. conſ. 250. per
114 *tot.* ſubdens, quod ſi patrimonium te-
ſtatoris extaret in diuerſis locis, tunc vnuſ-
quiſque Epiſcopus illorum locorum poſſet
diſtribuere res ſuæ diœceſis, *latè Ciarlin.*
controu. for. cap. 5. num. 17. & ſeq. lib. 1.
115 vbi addit; quod Epiſcopus executoris
teſtamentarij poteſt eumdem executorem
compellere, vt exequatur voluntatem te-
ſtatoris.

116 Prædicta concluſio probatur etiam ex
textu *in l. ſi prædium, Cod. de Præd. min.*
vbi ad alienationem rerum immobilium
minoris requiritur decretum illius Iudi-
cis, in cuius territorio ſunt ſitæ.

117 Secundò probatur ex *l. vn. C. vbi pe-*
tant. tutor. vel curat. vbi, quod etiam in
eo loco tutor, vel Curator debet peti, in
quo pupillus immobilia poſſidet.

118 Tertiò probatur ex *cap. hoc ius porre-*
ctum, cum ibi not. per gloſ. & DD. 10. q. 2.
vbi alienatio rei Eccleſiæ fieri non poteſt,
niſi cum decreto illius Epiſcopi, in cuius
diœceſi res exiſtit.

SVMMARIVM.

119 *Canonica portio non debetur de legato relicto pauperibus, vel pro ornamentis Eccleſiæ, vel pro ſubſidio terræ ſanctæ: declaratur, & limitatur nu. 121.*

120 *Canonica parochialis, & Epiſcopalis pariſicantur in iure, & priuilegio.*

121 *Quid ſi relinquatur pauperibus certi loci.*

Quæſtio XII.

An, & quando debeatur Canonica portio de legato facto Pauperibus.

119 RESP. quod regulariter nihil detrahi-
tur, quando quis relinquit paupe-
ribus pro remedio animæ ſuæ; idemque
procedit quandò relinquitur pro ornamẽ-
tis Eccleſiæ, vel ſi relinquuntur arma, &
equi pro ſubſidio terræ Sanctæ, *ſecundùm*
gloſ. communiter receptam in cap. 2. ver.
120 *decreuerit, de Sepult.* quæ licèt loqua-
tur de canonica parochiali, idem tamen
debet intelligi de Epiſcopali, quia pariſi-
catur in iure, & priuilegio, *cap. vlt. de*
Teſtam.

121 Limitatur tamen prædicta concluſio,
vt procedat, quando relinquitur pauperi-
bus generaliter, & ſine determinatione
loci: ſecus ſi relinquatur pauperibus cer-
ti loci, quia tunc debetur canonica portio;
videtur enim legatum in tali caſu factum
intuitu loci, *vt d. Abb. in cap. 2. nu. 8. de*
Sepult. & in cap. officij, nu. 7. de Teſtam.
vbi obſeruat, quod quarta debetur, ſi le-
gatum ſit factum pauperibus certi Hoſpi-
talis, quia teſtator videtur habuiſſe reſpe-
ctum ad locum, & non ad perſonas paupe-
res, *Bald. conſ. 500. lib. 2. Tiraq. de Pri-*
uil. pia cauſ. priuil. 28.

SVMMARIVM.

122 *Quando requiratur, quod conditio ſubſtitutionis exiſtat in perſona vtriuſque inſtituti, & quando non, & nu. 123. & ſeq.*

123 *Quid ſi teſtator iuſſit, conſtrui Eccleſiam, ſi filij inſtituti deceſſerint ſine filijs.*

124 *Quando ſubſtitutus excludatur ex mente teſtatoris, & nu. 126. 131. & 135.*

125 *Teſtator præſumitur præpoſuiſſe animam ſuam extraneis.*

126 *Subſtitutio vulgaris locum habet ante aditam hæreditatem.*

127 *Compendioſa continet etiam vulgarem.*

128 *In habitatione, & vſufructu coniunctim relicto, eſt locus iuri accreſcendi.*

129 *Facta ſubſtitutione in tota hæreditate, non vocatur ſubſtitutus, niſi omnes inſtituti deceſſerint, & quando id procedat.*

130 *Quando Eccleſia ſubſtituta liberis, & nepotibus teſtatoris, admittatur ad partem eius, qui ſine filijs deceſſit, ſuperſtite pronepte.*

131 *Teſtator cenſetur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis, vel municipalis.*

132 *Subſtitutione facta poſt mortem cuiuſlibet, ſubſtitutus admittitur etiam in portione primi morientis.*

133 *In ſubſtitutione fideicommiſſaria, & pupillari, ſi in vnius perſona exiſtat conditio, eſt locus fideicommiſſo: declaratur ibidem.*

134 *Deſcendentes teſtatoris grauati poſt eorum mortem reſtituere hæreditatem, intelliguntur grauati, ſi deceſſerint ſine filijs.*

135 *In fideicommiſſaria facta vni filio, non videtur teſtator prætuliſſe ſubſtitutum*

extra-

extraneum ſoboli naſcitura, aut iam nata.

136 *Quid ſi conditio extitit in perſona vltimi morientis.*

137 *Quando ſubſtitutus excludatur per exiſtentiam fratris ſuperſtitis, & quando non.*

138 *Explicatur textus in l. haredes, §. cum ità, ff. ad Trebell.*

139 *In hareditatibus etiam inter omnino diſiunctos locus eſt iuri accreſcendi.*

140 *In legatis non datur ius accreſcendi, niſi inter coniunctos.*

141 *An, & quando legatarijs ſubſtitui poſſit.*

142 *Ius accreſcendi competit etiam in ſucceſſione ab inteſtato, & in bonorum poſſeſſione contra tabulas.*

143 *Coniuncti quidam ſunt re, & verbis, alij re tantùm, & alij verbis tantū, & n. ſeq.*

144 *Coniunctus re, & verbis, praſertur cæteris.*

Quando inter coniunctos locum habeat ius accreſcendi, & quando ius non decreſcendi, ibidem.

145 *An ius accreſcendi tranſmittatur ad haredes.*

146 *An, & quando ſubſtitutio pupillaris tacita excludat matrem.*

147 *Subſtitutio concepta per verba communia, & ſub conditione, ſi deceſſerit ſine filijs, eſt fideicommiſſaria, & compendioſa, & ideò continet etiam vulgarem.*

Quando filij ſubſtituti ex propria perſona ſuccedant, ibidem.

Quæſtio XIII.

An, ſi Teſtator iuſſit, conſtrui Eccleſiam, ſeu monaſterium, vel alium locum pium ſub conditione, ſi haredes inſtituti deceſſerint ſine liberis, talis conditio adimpleri debeat in perſona omnium, vel ſatis ſit, ſi adimpleatur in perſona ſingulorum.

122 RESp. quod ſi plures filij ſimul, & ſimpliciter inſtituti ſunt, talis conditio adimpleri debet in perſona omnium: nam in tali caſu teſtator videtur habere reſpectum ad omnia bona ſua vacatura, vt ſcilicet de eis fiat Eccleſia, vel monaſterium, quando omnes ſui deceſſerint; præſertim
123 quia ſic ex conſuetudine videmus ſeruari, ſeu diſponi per omnes ferè teſtatores, *vt obſeruat Marian. Socin. in l. haredes, §. cum ità, nu. 95. & 96. ff. ad Trebell.* quia in
124 tali caſu ſupereſt perſona quæ ex mente teſtatoris ſubſtitutum excludit, *Rip. ibidem nu. 137.* quod multo magis procederet, ſi teſtator dixerit, ſi ambo, vel omnes, vel ſi vterque ſine filijs deceſſerint, *l. codicillis, ff. de vſu, & vſufr. leg.*

Et hæc quidem concluſio indubitata eſt, quando liberi ſunt inſtituti: ſed *Socin.* idem ſentit, ſi fuerunt inſtituti extranei: quia non aliter videtur voluiſſe teſtator illud opus, quod eſt indiuiduum, quàm ſi omnes ſine liberis deceſſerint, & omnium partes vacauerint, *arg. l. in executione, §. ſecunda, ff. de verb. oblig.* ſed contraria ſententia videtur verior: eſt enim valde veriſimile, quod teſtator præpoſuerit animã
125 ſuam extraneis, *vt d. Bart. in repet. l. 1. num. 74. C. de Sacroſ. Eccleſ. Alex. conſ. 38. nu. 4. lib. 1.* & ideò ſiue conditio verificetur in perſona primi decedentis, ſiue in perſona vltimi decedentis, erit locus ſubſtitutioni pro portione eius, in cuius perſona eſt purificata conditio, *Corn. conſ. 283. nu. 2. & ſeq. vol. 1. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 245.*

126 Amplia ſupradictam concluſionem, vt procedat etiam in ſubſtitutione vulgari: quia ſubſtitutio vulgaris locum habet ante aditam hæreditatem, & ſic eo tempore, quo eſt locus iuri accreſcendi inter hæredes: vnde niſi conditio exiſtat in perſona vtriuſque, non vocatur ſubſtitutus, cum ſit alius, cui poteſt quæri per ius accreſcendi ex præſumpta voluntate defuncti, *l. quamuis, C. de Impub. & alijs ſubſtit. l. vn. §. his ità, verſ. hoc ità tam variè, C. de caduc. toll. Bart. in l. haredes, §. cum ità, vbi etiam Rip. nu. 131. ff. ad Trebell. Corn. conſ. 298. num. 8. lib. 4* vbi notat, quod quando eſt locus iuri accreſcendi, dicitur ſupereſſe perſona, quæ ex veriſimili mente ſubſtitutum excludit, *Alex. conſ. 38. nu. 3. lib. 1.*
127 idemque dicendum in compendioſa, ſi ſucceditur ex vulgari, *ex trad. per DD. in l. precibus, C. de Impub. & alijs ſubſtit.*

128 Amplia 2. in habitatione, & vſufructu coniunctim relicto; tunc enim inter eos, quibus facta eſt ſubſtitutio, eſt etiam locus iuri accreſcendi; & ideò non vocatur ſubſtitutus, niſi conditio exiſtat in perſona vtriuſque, vt ſupra diximus, *l. ſi Titio, & Meuio, ff. de leg. 2. l. codicillis, ff. de vſu, & vſufr. legat. Bart. in d. §. cum ità, nu. 5. vbi etiam Rip. nu. 135.*

129 Amplia 3. quando ſubſtitutio fuit facta in tota hæreditate: nam quando teſtator dicit, ſi deceſſerint ſine liberis, ſubſtituo Eccleſiam, vel alium in tota hæreditate, videtur non vocare ſubſtitutum, niſi quando tota hæreditas vacat; vnde cum totam hæreditatem aliàs habere non poſſit ſubſtitutus, niſi omnes decedant, vno mo-

riente, ſubſtitutus non vocatur, *l. quidam*
teſtamento, vbi Bart. Bald. & alij, ff. de
vulg. & pup. quod procedit, quando pu-
rificatur conditio in perſona primi, quia
ſi conditio eueniat in perſona vltimi, ſub-
ſtitutus admitteretur ad illius partem, *d.*
l. hæredes, §. cum ità, ff. ad Trebell. Rip.
ibidem, nu. 136. verſ. defendendo hanc fal-
lentiam &c.
130 Obſerua tamen, quod Eccleſia ſubſti-
tuta liberis, & nepotibus ipſius Teſtatoris
ſub conditione, ſi deceſſerint ſine filijs,
admittitur ad partem eius, qui ſine filijs
deceſſit, ſuperſtite pronepte excluſa vel
per ſtatutum, vel per teſtamentum ipſius
decedentis ſine filijs, *vt conſuluit Corn.*
conſ. 330. lib. 1. & conſ. 138. vol. 2. vbi di-
131 cit, quod Teſtator faciendo huiuſmodi
ſubſtitutionem, ſiue ſit pupillaris, ſiue fi-
deicommiſſaria, cenſetur ſe conformare
cum diſpoſitione iuris communis, vel mu-
nicipalis; & ideò ille, qui ab inteſtato non
excluderet ſubſtitutum, non cenſetur eſſe
perſona, quæ ex coniecturata mente de-
functi excludat ſubſtitutum, *vt in ſimili*
not. Bart. in l. vt iuriſiurandi, §. ſi liberi,
ff. de oper. libert.
132 Obſerua 2. quod ſi ſubſtitutio facta eſ-
ſet pluribus ſeparatim, tunc in cuiuſcunque
perſona exiſtat conditio, locus eſt ſubſti-
tutioni, *l. penult. ff. de Iniuſt. rupt. & ir-*
rit. teſtam. l. pater filium, §. fin. ff. ad l.
falcid. Bart. in l. hæredes, §. cum ità, ff. Ad
Trebell. Rip. *ibidem num.* 132. & 136. vbi
dicit, quod ſubſtitutione facta poſt mortẽ
cuiuslibet, ſubſtitutus admittitur etiam in
portione primi morientis, *Abb. conſ. 58.*
nu. 1. par. 2.
133 Obſerua 3. quod in ſubſtitutione fidei-
commiſſaria, & pupillari, in cuiuſcunque
perſona extiterit conditio, locus eſt ſub-
ſtitutioni: quia iſtæ ſubſtitutiones locum
habent poſt aditam hæreditatem, & poſt
emolumentum quæſitum, & ſic ceſſat ius
accreſcendi; & ideò ſi in vnius perſona
exiſtat conditio, eſt locus fideicommiſſo,
l. 1. ff. de vſufr. accreſc. l. Lucius, §. Caio,
vbi DD. communiter, ff. ad Trebell. l. fin. §.
filium, ff. de leg. 2. idem eſſet in caſu ſub-
ſtitutionis compendioſæ, ſi ſuccedatur ex
pupillari, vel fideicommiſſaria, *Bart. in d.*
§. cum ità, Dec. in l. cum quidam, num. 4.
verſ. ex cuius dictis &c. Cod. *de Impub. &*
alijs ſubſtit. Petr. de Ancha. conſ. 390. col. 2.
nu. 4. Alex. conſ. 38. nu. 1. & 3. lib. 1.
Hæc tamen concluſio limitatur, quan-
dò ſupereſt aliqua perſona, quæ ex præſum-
ptà voluntate defuncti excludat fideicom-
miſſarium, vel ſubſtitutum, *l. generaliter,*
§. fin. C. de inſtit. & ſubſtit. l. cum acu-
tiſſimi, C. de fideicom. illa verò perſona di-
citur ex præſumpta mente excludere ſub-
ſtitutum, quæ eſt de liberis teſtatoris, & ſi-
mul inſtituta cum alijs, *Bart. in d. §. cum*
ità, Alex. conſ. 38. nu. 2. & 3. lib. 1. Corn.
conſ. 330. & conſ. 283. nu. 4. lib. 1. vbi di-
cit, quod talis perſona cenſetur, quæ ſit
ab inteſtato ſucceſſura ei, cui ſit ſubſtitu-
tio, *& conſ. 138. nu. 2. lib. 2.* vbi, quod
illa, quæ ab inteſtato non excluderet ſub-
ſtitutum, non cenſetur eſſe perſona, quæ
ex coniecturata mente defuncti excludat
ſubſtitutum.
An verò liberi vnius ex inſtitutis præ-
defuncti ſint tales, qui ex præſumpta men-
te ſubſtitutum excludant? negat *Bald.*
conſ. 435. lib. 3. Rip. in d. §. cum ità, nu.
132. *& ſeq.* quod quidem procedit, quan-
do ſubſtitutus eſt in pari gradu; ſecus ſi
eſſet extraneus, vel in inferiori gradu: tunc
enim ſubſtitutus ſemper excluderetur à
nepotibus, ſeu liberis vnius ex inſtitutis
prædefuncti, ſiue fuerint expreſsè poſiti in
conditione, *vt d. Bart. in d. §. cum ità,*
Corn. conſ. 283. & 330. lib. 1. & conſ. 298.
lib. 4. Dec. conſ. 594. per tot. ſiue non, cum
ſemper tacitè dicantur in conditione po-
ſiti, *vt d. idem Corn. d. conſ. 298. num. 3.*
& 5. lib. 4. Rip. in d. §. cum ità, nu. 133.
& ſeq. vbi etiam obſeruat, quod liberi al-
terius defuncti puberis excludunt ſubſtitu-
tum pupillarem, etiamſi non fuerint in
conditione poſiti, vel cum liberis inſtitu-
tis admixta eſſet perſona extranea: additio
enim perſonæ extraneæ non facit ceſ-
ſare fauorem liberorum, *l. 1. §. ſi ſit filius,*
ff. de coniungen. cum emancip. liber. Bart.
in l. Titia cum teſtamento, §. fin. ff. de
leg. 2.
134 Obſerua 4. quod deſcendentes teſta-
toris grauati poſt eorum mortem reſtitue-
re hæreditatem, intelliguntur grauati, ſi
deceſſerint ſine filijs, *Corn. conſ. 298. nu. 5.*
lib. 4 Rom. cõſ. 131. in fin. Rip. in d. l. hæredes,
§. cum ità, nu. 130. ff. ad Trebell. vbi dicit,
135 quod ſicut in fideicommiſſaria facta vni
filio, non videtur teſtator prætuliſſe ſub-
ſtitutum extraneum ſoboli naſcituræ ex fi-
lio grauato, ità non videtur prætuliſſe
ſoboli iam natæ; vnde ſi conditio extitit
in perſona primi morientis, & remanet
alius filius teſtatoris, ſubſtitutus excludi-
tur, *l. cum Auus, ff. de cond. & demon. l.*
penult. C. de impub. & alijs ſubſtit. ſecus
136 eſſet, ſi conditio extitit in perſona vltimi
morientis, & non ſupereſt alius, qui ex præ-
ſumpta voluntate defuncti ſubſtitutum
excludat, *Bart. in d. §. cum ità, nu. 3.*
137 Obſerua 5. quod ſi teſtator duos filios
inſtituit, & poſt mortem eorum deceden-
tium

tium ſine filijs alium ſubſtituit per fideicommiſſum, & primus deceſſit ſine liberis non inſtituto fratre, ſed extraneo, tunc ſubſtitutus non excluditur per exiſtentiã fratris ſuperſtitis: quia præſumitur, teſtatorem ſolummodò voluiſſe excludere ſubſtitutum per exiſtentiam fratris ſuperſtitis quando primus ſine liberis deceſſit ab inteſtato, *l. qui duos, ff. de reb. dub. l. qui duos, ff. de vulg. & pup.* ſecus ſi deceſſit condito teſtamento, in quo extraneum inſtituit, *Bald. in l. cum quidam, in vlt. col. nu. 11. & ibi Dec. & alij, C. de Impub. & alijs ſubſtit.*

138 Nec obſtat *textus in d. l. heredes, §. cum ità, ff. ad Trebell.* quia diſpoſitio huius textus procedit, quando inſtituti deſcendentes, quibus datus fuit ſubſtitutus fideicommiſſarius, fuerunt inuicem ſubſtituti, ſecus ſi non fuiſſent inuicem ſubſtituti, *vt not. Dec. loco cit.*

139 Obſerua 6. quod in hæreditatibus etiã inter omninò diſiunctos locus eſt iuri accreſcendi, nè quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, *l. vn. §. his ità, C. de caduc. toll. l. hæredes ſine partibus, ff. de hæred. inſtit. Bart. communiter receptus in l. re coniuncti, nu. 25. ff. de leg. 3.*

140 ſed in legatis non datur ius accreſcendi, niſi inter coniunctos, *l. 1. ff. de vſufr. accreſc.* vbi, quod ſi ſeparatim vnicuique partis rei vſusfructus relictus ſit, ſine dubio ius accreſcendi ceſſat, *Bart. loco proximè cit.* Corn. *conſ. 298. nu. 8. verſ. & licet &c. lib. 4.* vbi dicit, quod *textus in l.*
141 *vt hæredibus, ff. de leg. 2.* diſponens, quod etiam legatarijs poteſt ſubſtitui, procedit, quando legatarij, quibus facta eſt ſubſtitutio, ſunt coniuncti, *latè Caſtell. de vſufr.*
142 *lib. 1. cap. 48. nu. 39. & ſeq.* vbi, quod etiam in ſucceſſione ab inteſtato, & in bonorum poſſeſſione contra tabulas competit ius accreſcendi.

143 Coniuncti verò alij ſunt re, & verbis, vt ſi Titio, & Meuio fundum lego: alij re tantùm, cum duobus ſeparatim eadem res legatur, puta Titio fundum lego, & eumdem fundum lego Sempronio: alij verbis tantùm coniuncti ſunt, vt cum dico, Titio, & Meuio fundum pro æquis portionibus lego, *gloſ. communiter recepta in l. re coniunctis, ff. de leg. 3.* vbi, quod ſolidum in primo, & ſecundo caſu cuique cenſetur relictum, licèt faciant ſibi æquas partes per concurſum, *& in l. 1. §. fin. ver. ſepara-*
144 *tim, ff. de vſufr. accreſc.* vbi, quod re, & verbis coniunctus præfertur cęteris, *latè Cancer. var. lib. 3. cap. 22. nu. 17. & ſeq.* vbi dicit, quod coniuncti verbis ad hunc effectum dicuntur, quando ad eandem rem, ſeu hæreditatem vocantur eadem oratione portionibus cuilibet deſignatis, quæ tamen ad oculum demonſtrari nequeant; nam ſi partes ad oculum demonſtrari poſſent, non haberet locum ius accreſcendi, *l. huiuſmodi, 86. §. quibus, vbi Bart. ff. de leg. 1.* quia ſi teſtator ſic deſignaſſet partes, quælibet pars ſic deſignata diceretur fundus per ſe, *l. rectè dicimus, §. fin. ff. de verb. ſign.* & ſic partes ſolum debent intellectualiter demonſtrari, *l. Meuius, §. duobus, ff. de leg. 2.*

Ex quo infertur, quod ſi teſtator dixerit, Petrus ex dimidia, Ioannes, & Franciſcus ex altera dimidia hæredes ſint, ſi Franciſcus repudiat, eius pars accreſcit Ioanni, & non Petro; quia Ioannes, & Franciſcus ſunt re, & verbis coniuncti, Petrus verò eſt verbis tantùm coniunctus, *l. hæredes ſine partibus, vbi DD. ff. de hæred. inſtit.* ſecus ſi inter hæredes concurrant aliqui coniuncti verbis tantùm, alij re tantùm; tunc enim vno decedente, non præfertur alius, qui eſt ei verbis, aut re coniunctus, cum non reperiatur lege cautum, quod vna ex his coniunctionibus ſit fortior alia, ſed omnibus cohæredibus pro hæreditarijs portionibus pars accreſcit, *gloſ. in §. ſi eadem res, Inſtit. de legat. Paul. de Caſtr. in l. Meuio, ff. de leg. 2. & alij apud Cancer. d. lib. 3. cap. 22. nu. 31. 34. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod inter verbis tantùm coniunctos habet locum ius accreſcendi, quia hi primariò ad partem vocantur, licèt ſecundariò ad integram rem vocentur altero repudiante; ſed inter re, & verbis, aut re tantùm coniunctos habet locum ius nõ decreſcendi, ſeu ius non diminuendi, quia iſti ad integram rem cenſentur vocati, licèt ſi omnes concurrant, ęqualiter admittantur, *vt ſupra diximus, vide Bart. & alios in d. l. re coniunctis. ff. de leg. 3.*

145 An verò ius accreſcendi tranſmittatur ad hæredes? affirmat *Mantic. dec. 319 nu. 9. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod ſimili modo fideicommiſſaria ſubſtitutio coniuncta cũ iure accreſcendi, debet tranſmitti, ſicuti tranſmittitur pupillaris, quæ eſt coniuncta cum ipſo iure accreſcendi, *per tex. in l. qui patri, de vulg. ſubſt.*

146 Obſerua 7. quod ſubſtitutio pupillaris tacita regulariter non excludit matrem, *l. precibus, C. de impub. & alijs ſubſtit. l. fin. C. de inſtit. & ſubſtit. Bart. in l. Centurio, nu. 26. & 28. ff. de vulg. Corn. conſil. 322. nu. 11. lib. 3. Alex. conſ. 38. nu. 4. lib. 1. & de communiori teſtatur Aſſlict. dec. 367.* vbi dicit, quod in tali caſu mater detrahit legitimam, & trebellianicam, ac ſuccedit in fructibus perceptis per pupillum

pillum poſt mortem teſtatoris, *Menoch. de Præſumpt. lib. 4. præſumpt. 39. Theſaur. dec. 200. nu. 4. Gaſp. Anton. Theſaur. lib. 3. q. 22. nu. 12. cum ſeq. quam opinionem vti æquiorem amplexa eſt* Rota *in Firmana bonorum 5. Nouembris, & 10. Decembris 1584. coram Bubal. & in Fauentina bonorum 14. Nouembris 1594. coram Litta, & 11. Martij 1596. coram Card. Pamphilio, prout refert Merlin. in tract. de legitim. qu. 14. nu. 11. & crebriori calculo approbatam dicit* Cancer. *var. lib. 1. cap. 1. nu. 25.*

Limita, quando ex coniecturis contrarium appareret fuiſſe de mente teſtatoris, *gloſ. communiter recepta in d. l. precibus, Bart. & alij in l. 2. ff. de vulg. & pup.* & inter cęteras coniecturas ea etiam numeratur, quando ſubſtitutio facta eſſet ad fauorem animæ teſtatoris: tunc enim tacita pupillaris ſubſtitutio facta ad fauorem animæ excluderet matrem, cum veriſimile ſit, quod teſtator prædilexerit, & præpoſuerit animam ſuam cęteris rebus, *vt poſt Ang. & Paul. de Caſtr. in d. l. precibus, trad. Alex. d. conſ. 38. nu. 4. lib. 1.*

Limita 2. quando compendioſa facta fuit per verba communia cum expreſſa tẽporum dinumeratione, ſeu diſtinctione, vt ſi teſtator dixerit, ſi deceſſerit intra pupillarem ætatem, vel poſtea quandocunque, ſubſtituo Sempronium, vel pleno iure ſubſtituo, *Bart. in d. l. Centurio, nu. 26.* Cancer. *loco cit. nu. 25. in princ.*

Limita 3. ſi mater non petijt, tutorem dari filio, dum ad ſecundas nuptias tranſiuit, *ex latè congeſtis per Menoch. lib. 4. præſumpt. 39. nu. 66. & 70.*

147 Obſerua 8. quod ſubſtitutio concepta per verba communia, & ſub conditione, ſi deceſſerit ſine filijs, non ſolum eſt fideicommiſſaria, ſed ob mentionem mortis indefinitè factam, eſt compendioſa, etiamſi non fuerit adiectum verbum, quandocunque, *Bart. in l. Centurio, num. 32. ff. de vulg. Surd. dec. 37. nu. 8. & dec. 333. n. 12. Gratian. diſcept. for. cap. 528. nu. 1. Rot. dec. 656. nu. 2. par. 4. recent.* & ideò inter alias ſubſtitutionum ſpecies continet etiã vulgarem, vel tacitam, vel vt alij dicunt, expreſſam verbis generalibus, *Bart. in d. l. Centurio, num. 32. Socin. ſen. conſ. 140. lib. 1. Aym. conſ. 283. circa med. verſ. ſed in caſu &c.* vbi dicit, quod intelligitur facta ſubſtitutio, ſi deceſſerit adita, vel non adita hæreditate: non quidem reſpectu inſtituti, qui iam adiuit, ſed reſpectu ſubſtitutorum, qui adire vel noluerunt, vel ob prædeceſſum ante hæredem grauatum, non potuerunt, *Rot. dec. 222. num. 13. par. 5. recent.* Vnde ſi teſtator inſtituit Titium, cui decedenti ſine filijs ſubſtituit Meuium, an bobus verò decedentibus ſine filijs ſubſtituit Caium, licèt ante Titium primò inſtitutum prædeceſſerit Meuius ſubſtitutus, & ideò videatur defeciſſe conditio ſubſtitutionis eius filiorum, *per textum in l. penult. ff. de vulg. & pup.* tamen cum filij Meuij ſint tacitè vocati etiam per vulgarem in compendioſa comprehenſam, & Meuius, qui prædeceſſit Titio, hæreditatem adire non potuerit, ſequitur, quod decedente poſtea Titio primo inſtituto, intelligitur purificata conditio, & aperta via vulgari ſubſtitutioni ad fauorem filiorum Meuij, qui proinde ex propria perſona ſuccedunt ſubintrando in locum Meuij, ac ſi immediatè ſubſtituti fuiſſent Titio, & eo modo, & forma, quo Meuius ſucceſſiſſet, niſi prædeceſſiſſet, ità vt caducatus quidem fuerit gradus Meuij, ſed hæreditas remanſerit penes Titium cum eodem onere reſtituendi filijs Meuij loco eiuſdem Meuij vi vulgaris ſubrogatis, *l. quandiu 68. & ibi Bart. nu. 10 verſ. item facit, ff. de acquir. hæredit. Socin. iunior conſ. 42. nu. 16. & 20. lib. 1. Aym. conſ. 363. num. 2. Peregrin. de fideicom. art. 15. nu. 14. latè* Rot. *deciſ. 201. num. 6. & ſeq. par. 8. recent. & dec. 374. num. 1. par. 1. diuerſ.* filij verò in conditione poſiti cenſentur per fideicommiſſum ſubſtituti, ſi cõcurrant coniecturæ enumeratæ *per Mantic. de coniectur. vltim. vol. lib. 11. tit. 2. in fin. & tit. 3. per tot.* & in Vrbe ità apertè diſponitur *lib. 1. Statutorum cap. 142.* quod locũ habet etiam in diſtrictu, Rot. *dec. 201. nu. 1. par. 8. recent.*

SVMMARIVM.

148 *Impenſæ aliæ ſunt neceſſariæ, aliæ vtiles, aliæ voluptuariæ.*

149 *Si res perierit, quæ etiam omninò perijſſet factis impenſis neceſſarijs, nihil eſſet omittenti imputandum.*

150 *Hæres grauatus impenſas neceſſarias, & vtiles, quæ concernunt præſentis temporis vtilitatem, cum fructibus compenſat, eas verò, quæ pertinent ad perpetuam vtilitatem, deducit.*

151 *Quando melioramenta debeantur, & quando non.*

152 *Hæredi grauato vltra retentionem ſuccurritur etiam iure actionis ad repetendas impenſas vtiles perpetuas etiam poſt rem reſtitutam.*

153 *Emphiteutæ, & alijs habentibus aliquem titulum ſuper re, quam meliorem fecerunt, competit actio, & retentio: limitatur nu. 158. & ſeq.*

An

154 *An, & quando marito pro melioramentis detur actio, & retentio dotis.*

155 *Quando impenſæ concernentes temporalem vtilitatem deducantur.*

156 *Quid ſi reparationes factæ pereant, & nu. 158. & 179.*

157 *Et quid ſi illi, qui rem meliorem reddiderunt, poſtea melioramenta pro aliqua parte conſumpſerint, vel eiſdem melioramentis pro aliquo tempore vſi fuerint.*

158 *An impenſæ vtiles debeantur, ſi non extent, & nu. 179.*

159 *Poſſeſſor bonæ fidei, qui nullum habet titulum, vel inualidum, tenetur fructus cum impenſis compenſare: limitatur nu. ſeq.*

160 *Quid ſi fructus non fuerunt percepti à bonæ fidei poſſeſſore, ſed ab alio.*

161 *An, & quando is, qui emit à minore, vel ab Eccleſia, teneatur fructus compenſare cum melioramentis.*

162 *Quid ſi maritus impenſas fecerit in rebus paraphernalibus.*

163 *Maritus, & alij, qui finito iure ſuo fructus percipiunt, tenentur eos compenſare cum expenſis.*

164 *Poſſeſſori bonæ fidei, qui in re aliena impendit, competit non ſolum retentio, ſed etiam actio, re, aut fundo reſtituto.*

165 *Poſſeſſori cum titulo aduerſus ſuum auctorem competit actio pro melioramentis.*

166 *Poſſeſſor bonæ fidei fructus perceptos ex ipſius meliorationibus non tenetur compenſare cum impenſis meliorationum.*

167 *Emptor prædij pro rata pretij ſoluti lucratur fructus.*

168 *Quando poſſeſſor conſequatur ſolum id, quod impenſum eſt, & quando illud etiam, in quo vltra expenſam fundus factus eſt pretioſior.*

Impenſa, quæ fit gratia fructuum colligendorum, non deducitur, ibidem.

169 *An, & quando poſſeſſor malæ fidei impenſas repetere poſſit, & num. 179.*

In rei vendicatione poſſeſſor bonæ fidei ità demum expenſas poteſt deducere, ſi res extet, ibidem d. nu. 169.

170 *An, & quando hæres grauatus deducat impenſas factas in ædificijs.*

Quando deducantur expenſæ factæ in diſciplinis, & artificijs ſeruorum, & animalium, ibidem.

171 *Emphiteuta, & Vaſallus melioramenta deducunt, quando ſine eorum culpa finitur emphiteuſis, vel feudum, ſecus ſi ob culpam.*

172 *Colonus, & Inquilinus ſemper repetunt meliorationes perpetuas, etiamſi ob eorum culpam finita ſit locatio.*

173 *An, & quando colonus repetat expenſas factas in foſſatis.*

174 *Quid ſi Dominus finita emphiteuſi nollet, vel non poſſet meliorationes ſoluere.*

175 *Quas impenſas repetat Vſufructuarius.*

176 *An colonus Vſufructuarij repetere poſſit melioramenta facta in re conducta.*

177 *An Pater repetere poſſit expenſas factas in bonis aduentitijs filij.*

178 *An Clericus, qui de pecunijs patrimonialibus meliorauit rem Eccleſiæ, poſſit huiuſmodi expenſas repetere ab Eccleſia, vel ſucceſſore in beneficio.*

179 *Quid ſi hæres grauatus, vel maritus, aut vſufructuarius ſeminauerint fundum reſtitutioni ſubiectum.*

180 *An mutuans in reparationem ædificij præferatur creditoribus anterioribus.*

181 *Dicenti, totam pecuniam mutuatam, non fuiſſe in refectionem conuerſam, incumbit onus probandi.*

182 *An, & quando impenſæ voluptuariæ deduci, vel repeti poſſint, & quando permittatur abraſio.*

183 *Poſſeſſor malæ fidei impenſas voluptuarias nec recuperat, nec aufert, præterquam in petitione hæreditatis.*

184 *An pro melioramentis factis in vna re, poſſint alia retineri.*

185 *An, & quando hæres grauatus teneatur fructus perceptos reſtituere, vel in legitimam, aut trebellianicam computare, & nu. ſeq.*

186 *Fructus tempore mortis teſtatoris recollecti, patrimonium defuncti dicuntur, & augent ipſam hæreditatem.*

Quæſtio XIV.

An, & quando hæres grauatus deducere poſſit impenſas, ſeu melioramenta facta in fundo reſtitutioni ſubiecto.

148 PRæmittendũ eſt, quod impẽſæ aliæ sũt neceſſariæ, aliæ vtiles, aliæ voluptuariæ; neceſſariæ ſunt, quæ ſi non fiant, res aut peritura, aut deterior futura ſit: vtiles, quæ rẽ meliorẽ faciũt, deteriorẽ eſſe non ſinũt: voluptuariæ, quæ ſpeciẽ dumtaxat ornant, non etiam fructum augent, *l. impenſa. ff. de Verb. ſign. l. 1. l. voluptuaria, l. impenſa, ff. de Impenſ. in reb. dot. fact. l. vtiles, ff. de Petit. hæred. latè Peregrin. de fideicom. art. 50. nu. 1. & ſeq. & num. 25. cum ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ſi res perierit, vt ſi
149 domus combuſta ſit, quæ etiam omninò perijſſet factis impenſis neceſſarijs, nihil eſſet omittenti imputandum, *per tex. in l. & in totũ, ff. eod. tit. de impenſ. in reb. dotal. fact.*

150 His præmiſſis dico 1. quod hæres gra-
uatus impenſas neceſſarias, & vtiles, quæ
concernunt præſentis temporis vtilitatem,
cum fructibus compenſat; eas verò, quæ
pertinent ad perpetuam vtilitatem, quales
ſunt quæ fiunt in plantandis vineis, & ar-
boribus fructiferis, deducit, dummodò
modicæ non ſint, quod arbitrio Iudicis re-
mittitur, *l. 3. §. nos generaliter, l. pen. &
fin. ff. de Impenſ. in reb. dot. fact. gloſ. in
l. hactenus, ver. pertinet, ff. de Vſufr.
Tomat. deciſ. 59. num. 22. & ſeq.* vbi dicit,
quod magna, vel parua impenſa accipitur
attenta qualitate ſumptuum arbitrio Iu-
dicis, ſubdens *num. 26. cum ſeq.* quod me-
151 lioramenta non debentur, niſi conſtet
de vtilitate eius, quod impenſum eſt, adeò
vt non ſufficiat probare impenſam, niſi ſi-
mul probetur ipſa melioratio cum vtilita-
te, & quod ſint facta ab eodemmet, qui
illa petit, *Gratian. diſcept. for. cap. 193.
num. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod non valet
conſequentia, eſt in poſſeſſione meliora-
mentorum, ergo poſſidens meliorauit, cum
melioramenta potuerint fieri ab eo, à quo
poſſidens non habet iura ceſſa, ſine quibus
nihil ei acquireretur, *Hond. conſ. 85. nu.
41. lib. 1.* vbi dicit, quod is, qui fundum
melioratum detinet, probare debet, ſe, vel
illos, quibus ipſe ſucceſſit titulo vniuerſali,
& hæreditario, vel titulo ſingulari cum
ceſſione iurium, melioramenta feciſſe,
*Rol. conſ. 28. nu. 26. lib. 1. Peregrin. d. art.
50. nu. 4. & ſeq. & nu. 38. & 56.* vbi addit,
152 quod hæredi grauato vltra retentionem
ſuccurritur etiam iure actionis ad repe-
tendas impenſas vtiles perpetuas etiam
poſt rem reſtitutam; ratio eſt, quia licèt hę-
res grauatus iure dominij de præſenti rem
teneat, eam tamen reſtituturus eſt in ali-
quem euentum: & ideò ſi in ea vtiliter,
vel neceſſariò impendit, videtur negotium
ſuum agere pro tempore, quo eſt Domi-
nus: pro tempore verò ſequenti negocium
futuri Domini; vnde ex eo actu, cum alia
capi poſſit coniectura, animus donandi nō
præſumitur, ſed potius repetendi; idem-
153 que dicendum eſt de ijs, qui rem non
tenent, aut poſſident vt ſuam, ſed eam vti
alienā recognoſcunt, habent tamen aliquē
titulum, quales ſunt feudatarius, emphiteu-
ta, creditor, ſocius, vel cohæres, qui in
rem communem impendit, vſufructuarius,
maritus, emptor, qui ex pacto, aut ex lege
tenetur retrouendere, tutor, vel Curator,
negotiorum geſtor, mandatarius, commo-
datarius, colonus, & inquilinus: iſti enim,
ſi in re impendunt neceſſariò, vel vtiliter,
Dominum obligant actione ex eo contra-
ctu, vel quaſi, vel ex negotio vtiliter geſto,
ideòque vltra retentionem actio datur, ex-
154 cepto marito, cui regulariter datur
actio, non autem retentio, nè executio ipſa
retardetur, *l. vnic. §. ſed nec ob impenſas,
C. de rei vxor. act. l. in hoc iudicium, ff.
comm. diuid. l. ſed an vltro, §. 1. ff. de neg.
geſt.* vbi, quod ſufficit, negotiū vtiliter eſſe
geſtum reſpectu Domini, licèt effectum
vtilem non habuerit, *l. qua vtiliter, ff. eod.
tit. de neg. geſt. l. in rebus, §. poſſunt, ff. com-
mod. l. ſi verò, §. ſi mihi, ff. mand. l. cum
plures, §. fin. ff. de Admin. tut. l. ſi neceſſa-
rias, & l. ſi ſeruos, ff. de Pignor. act. Ang. in
§. certè illud, nu. 8. Inſt. de rer. diuiſ. Alex.
conſ. 162. lib. 7.* ſubdens, quod ſi mulier eſt
ſoluendo, marito datur etiam retentio do-
tis, *Mareſcott. var. lib. 2. cap. 110. num. 5.
& cap. 112. nu. 38. & ſeq. Thomat. deciſ.
59. nu. 13. & 14. Boer. deciſ. 44. num. 20.
& 25.* vbi dicit, quod iſti non tenentur fru-
ctus perceptos compenſare cum expen-
ſis, aut melioramentis à ſe factis, *Corn.
conſ. 86. & conſ. 180. nu 8. vol 4.* vbi idem di-
cit in legatario, ſiue res ſit purè legata, ſiue
ſub conditione, *Peregrin d. art. 50. nu. 4. &
ſeq.* vbi etiā obſeruat, quod impenſæ etiam
155 concernentes temporalem vtilitatem,
aliquando deducuntur pro eo tempore,
quo poſſeſſor, qui eas fecit, re fruiturus
non eſt, vt ſi maritus, vel colonus impenſas
aliquas fecerint duraturas per aliquot an-
nos vltra tempus matrimonij, vel con-
ductionis, *Thomat. deciſ. 59. num. 14. &
ſeq.*

156 Obſerua tamen, quod hæres grauatus,
maritus, emphiteuta, & alij, qui vti Domi-
ni vtilitatem ex re percipiunt, licèt aliquo
caſu ſit reſtitutioni ſubiecta, impenſas ne-
ceſſarias repetunt, etiamſi reparationes
factæ pereant, *latè Rolan. conſ. 28. nu. 18.
lib. 1. Ruin. conſ. 14. col. 3. in fin. lib. 1.
Peregrin. d. art. 50. num. 76. verſ. in iſtis
157 tamen &c.* vbi ſubijcit, quod pro ea par-
te, pro qua ipſi melioramenta conſumpſe-
runt, ceſſaret repetitio, quemadmodum
etiam conductores, & coloni impenſas ne-
ceſſarias deducunt, ſubducto tempore, quo
interim vſi ſunt.

158 Limita 1. in impenſis vtilibus: iſtæ
enim non debentur, niſi extent, & ideò
poſſeſſori pereunt, *ſecundùm Peregrin. loco
cit. nu. 76. vbi de communi*; contraria ta-
men opinio mihi videtur æquior, & in praxi
ſequenda, *ex deductis per Tiraquell. de Re-
tract. conuent. §. 7. gloſ. 1. nu. 10.*

159 Limita 2. in poſſeſſore bonæ fidei, qui
nullum habet titulum, vel inualidum, ità vt
fructus tempore, quo percepti fuerunt, ad
ipſum non ſpectaſſent, ſed ad eum, qui nūc
agit ad rem: talis enim poſſeſſor, ſi im-

penſas

penſas in re fecerit, & fructus ex ea perceperit, tenetur fructus cum impenſis compenſare: tum quia in tali caſu non habuit animum repetendi, cum crediderit facere tales impenſas in re ſua: tum etiam quia fructus lucratur ſolùm propter bonam fidem, & tunc non lucratur illos de rigore, ſed de æquitate, & propter eamdem æquitatem expenſæ compenſari debent cum fructibus, *Bart. in l. in fundo, num. 9. vbi etiam Add. litt. g. ff. de rei vendic. Mareſcott. lib. 2. cap. 112. num 38. Corn. conſ. 86. num. 8. volum. 4. Peregrin. d. art. 50. nu. 64.* quod procedit, ſi fructus à bonæ fidei poſſeſſore fuerunt percepti; ſecus ſi ab
160 alio fuerunt percepti: hoc enim caſu impenſa reſtitui debet, *Thomat. deciſ. 59. num. 43. Rot. deciſ. 186. num. 5. part. 2. Diuerſ. Gabr. de acquir. rer. dom. concl. 1.*

161 Ex quo infertur, quod ſi talis poſſeſſor emit rem à minore, vel ab Eccleſia nõ ſeruatis ſolemnitatibus, tenetur in tali caſu fructus compenſare cum melioramentis, quia titulum quidem habuit à vero Domino, ſed inualidum, *l. ſi prædium, C. de Præd. min. Corn. conſ. 243. col. pen. vol. 2. Caualc. de Tutor. & Curat. nu. 166. Peregrin. d. art. 50. num. 66. verſ. idem quoque &c.* ſecus eſſet, ſi contractus fuit cum cautelis iudicialibus celebratus, ità vt emptor fuerit in bona fide; quia tunc fructus ſuos faceret, nec teneretur illos cum melioramentis compenſare, *vide Afflict. deciſ. 87. num. 6. & ſeq. Mareſcott. & Thomat. locis cit.*

162 Eadem ratione maritus, qui impenſas fecit in rebus paraphernalibus, tenetur fructus, ſi eos perceperit, cum impenſis compenſare, quia tales fructus vxori reſtituendi ſunt, & maritus eos non lucratur, *l. pen. ff. Ad l. falcid. Peregrin. d. art. 50. nu. 64. verſ. aut verò poſſeſſor &c. & nu. 65.* vbi etiam obſeruat, quod maritus, & alij,
163 qui finito iure ſuo fructus percipiunt, tenentur eos compenſare cum expenſis.

164 Item talis poſſeſſor bonæ fidei, qui in re aliena impendit, ignorans, eam eſſe alienam, ſi incumbat poſſeſſioni, poteſt quidem per viam retentionis expẽſas conſequi repellendo actorem ope exceptionis doli mali, niſi expenſas, quatenus res eſt meliorata, reficiat; non autem iure actionis, re, aut fundo reſtituto, *l. planè, ff. de Petit. hæred. l. ſumptus, ff. de rei vendic. l. ſi in area, ff. de condict. indeb. Bald. in l. ſi quis ſciens, nu. 2. C. de Rei vend. Ruin. conſ. 24. num. 10. lib. 1.* vbi dicit, quod poſſeſſori bonæ fidei, qui ædificauit in alieno ſolo, datur ſolum retentio, non autem actio, quia credidit in ſuo ædificare, & quod in futurum non ſubiaceret reſtitutioni, & ſic animum non habuit alium obligandi; & hoc quidem de iuris rigore procedit, nam de æquitate datur etiam actio: naturalis enim ratio reſiſtere videtur, vt is, qui rem abſque melioramentorum deductione reſtitueret, ea amittere cogatur, & alius locupletetur cum aliena iactura, *l. planè, ff. de Petit. hæred. Vinc. de Franch. deciſ. 112. nu. 9. & 10. & alij, quos refert, & ſequitur Peregrin. de fideicom. d. art. 50. nu. 56. poſt med. verſ. Verum communis hæc &c.* præſertim ſi poſſeſſor abſq; ſua culpa cecidiſſet à poſſeſſione, *l. idemque, ff. de Action. empt.* vel ſi opus aliquod fecerit, ad quod Dominus compelli poterat ex iuſſione publica, aut priuata, *l. hæreditas, 53. ff. de Petit. hæred. l. ſi poſſeſſor, ff. de relig. & ſumpt. fun.* aut verum Dominum liberaſſet ab aliqua obligatione, puta ſoluendo creditori hæreditario, quia tunc reſtituta re, ſeu fundo, etiam actio proculdubio competeret, *l. fin. C. de Petit. hæred.*
165 *vide Peregrin. loco cit. num. 56. 57. & 66.* vbi dicit, quod poſſeſſori cum titulo aduerſus ſuum auctorem competit etiam actio pro melioramentis.

166 Obſerua tamen, quod fructus perceptos ex ipſis meliorationibus poſſeſſor bonæ fidei non tenetur compenſare cum impenſis meliorationum, ſed eos ſuos facit, quia iſti fructus percipiuntur de re ipſius
167 impendentis pro rata, ſicut emptor prædij pro rata pretij ſoluti lucratur fructus, *Afflict. deciſ. 87. nu. 6. & 7. Capic. dec. 93. Neguſ. de Pignor. in 4. mem 5. part. princ. num. 20.* vbi dicit, quod ſi prædium, quod prius ſine melioramentis reddebat decem, ex cauſa meliorationum reddit quindecim, poſſeſſor bonæ fidei lucrabitur quinque, *Peregrin. d. art. 50. num. 67.*

168 Obſerua 2. quod poſſeſſor aliquando conſequitur ſolum id, quod impenſum eſt, aliquando illud etiam, in quo vltra expenſam fundus factus eſt pretioſior; ſed pro faciliori intelligentia diſtinguendi ſũt nonnulli caſus, quorum primus eſt, quando is, qui melioramenta fecit, non pro ſe impendit, nec ad ſui vtilitatem, ſed pro Domino, & tunc ſolum fit æſtimatio eius quod eſt impenſum tempore meliorationis, nec attenditur incrementum, vel deterioratio in pretijs rerum, *ex trad. per Mareſcott. lib. 2. cap. 114. num. 9. Thomat. deciſ. 59. num. 49. & ſeq.* quod intelligendum eſt de impenſa vtili, non autem de impenſa gratia fructuum colligendorum, quæ non deducitur, *arg. l. ex conducto, §. 1. ff. locat.*

Secundus caſus eſt, quando minor, vel Eccleſia in integrum reſtituitur aduerſus contractum; & tunc attenditur tempus factæ meliorationis; niſi tempore reſtitutionis meliorationes minùs valerent, quam eſſet impenſum; quia eo caſu æſtimatio fieret ſecundùm tempus præſens, alioquin Eccleſia, vel minor, quibus ſuccurritur per reſtitutionem in integrum, nimium lęderentur, dum plus ſoluerent, quàm ad eos perueniret, *Thomat. vbi ſupra nu.* 52. *Mareſcott. d. cap.* 114. *nu.* 6. *&* 7. *Rot. diuerſ. par.* 2. *dec.* 186. *nu.* 3.

Tertius caſus eſt, quando contractus reſcinditur tamquam nullus, vel iniuſtus; tunc enim pretium integrum melioramẽtorum ſoluendum eſt, ſi poſſeſſor ex re nullos percepit fructus, *l. apud Celſum*, §. *ſi minor*, *ff. de dol. except.* ſecus ſi fructus perceperit, quia eo caſu tenetur illos cum melioramentis compenſare, *vt poſt Barboſ. d. Thomat. d. dec.* 59. *nu.* 57.

Quartus caſus eſt, quando is, qui impendit, eſt ſolum poſſeſſor bonæ fidei, nullum habens dominium in re; & tunc attenditur quod minus eſt, ità vt ſi impenſa fuerint centum, fundus verò ob id melior factus ſit in centum quinquaginta, reſtituenda ſint centum, ideſt quantum impenſum eſt, non quantum res pretioſior eſt tempore reſtitutionis; è contra ſi impenſa ſint centum, & melior effecta ſit tantùm in quinquaginta, ea tantùm quinquaginta reſtituenda ſunt, *l. in fundo, ff. de rei vindic.* *Neguſ. de pignor. mem.* 4. *par.* 5. *n.* 11. *Velaſc. de Iur. Emphit. q.* 25. *nu.* 28. *Mareſcott. d. cap.* 114. *nu.* 8. *Rolan. conſ.* 28. *nu.* 18. *lib.* 1. *Menoch. de Arb. Iud. caſ.* 258. *num.* 2.

Quintus caſus eſt, vbi is, qui rem meliorẽ reddidit, eſt Dominus directus, vel vtilis, licèt reuocabiliter, vt hæres grauatus, emphiteuta, Vaſallus, Vſufructuarius, Maritus &c. & tunc in vrbanis ædificijs æſtimatio fieri debet inſpecto tempore reſtitutionis rei, ità vt ſi ex temporis curſu pretium augeatur, vel diminuatur, vtilitas, ſicut & damnum ſit ipſius poſſeſſoris, qui rem tenetur reſtituere, *Rolan. d. conſ.* 28. *nu.* 15. 16. *&* 18. *& conſ.* 30. *num.* 6. *lib.* 1. *Menoch. de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 32. *num.* 5 *&* 6. *Mareſcott. d. cap.* 114. *nu.* 10. *Velaſc. de Iur. emphit. d. q.* 25. *nu.* 28. *Natt. conſ.* 256. *nu.* 4. *Ruin. conſ.* 38. *nu.* 25. *& conſ.* 14. *nu.* 2. *&* 3. *vol.* 1. vbi dicit, quod in tali caſu non tantùm præſtandum eſt quod impenſum, ſed etiam quantum per meliorationem ædificium, ſeu domus eſt effecta pretioſior, *Peregrin. de fideicom. art.* 50. *nu.* 73. *& ſeq.* vbi, quod res ipſa, ſeu materia poſita in ędificio æſtimatur proue extat pro pretio temporis præſentis ad commodum, vel incommodum poſſeſſoris, qui impendit, *ita vt ſi* ligramina, lapides, ferramenta, vel alia per vſum, & temporis curſum attrita ſint, æſtimentur vti talia, & quanti nunc valent, ſi in opere ponerentur, *Surd. de Alim. tit.* 6. *q.* 8. *nu.* 18. *Beer. dec.* 44. *num.* 12. *Borgn. dec.* 44. *nu.* 62. *par.* 1. *latè Thomat. d. dec.* 59. *nu.* 60. *quibus adde Bald. in cap.* 1. §. *ſi Vaſallus*, *in tit. Hic finit. lex D. Federic.* vbi dicit, quod ſi Vaſallus in feudo fecit ędificium, debet Dominus permittere finito feudo, vt illud tollatur, vel debet æſtimationem ędificij integrè ſoluere; nec ſufficeret, ſi vellet offerre quantum ex ruina ædificij eſſet is percepturus; quod procedit, quando per Dominum fuiſſet facta electio, quod auferatur ędificatum, quia tunc Dominus non debet audiri, ſi vellet ſoluere id, quod reperiretur de ruderibus, *vt inquit Rolan. d. conſ.* 28. *n.* 18. *&* 30. *lib.* 1. *vide Peregrin. d. art.* 50. *n.* 33. *&* 47. *verſus fin.* vbi ſubdit, quod impendens amitteret expenſas factas in ędificijs, ſi Dominus eſt pauper, & non ſoluendo, *per tex. in d. l. in fundo, ff. de rei vindic. l. vtilium*, *ff. de impenſ. in reb. dotal. fact.* quo caſu poſſeſſori abraſio conceditur; ſed Dominus offerendo ruderum æſtimationem auditur ad impediendam abraſionẽ, *vt d. idem Peregrin. d. art.* 50. *nu.* 78. *verſ. ſecundus caſus &c.*

In prædijs verò ruſticis attenditur id, quod eſt impenſum tempore plantationis, ſeu factarum meliorationum, non autem quanti de præſenti valent, *d. l. in fundo*, *ff. de rei vindic. Tiraq. de retract. conu.* §. 7. *gloſ.* 1. *nu.* 8 *Vrſill. ad Afflict. dec.* 87. *nu.* 3. *poſt med. verſ. In his verò &c. Rot. apud Pacif. de Salu. interd. dec.* 81. *nu.* 2. *&* 3. *latè Thomat. d. dec.* 59. *nu.* 64. *Peregrin. de fideicom. art.* 50. *num* 73. *& ſeq.* vbi dicit, quod in plantis arborum, & vitium æſtimatio fit non habita conſideratione, quanti nunc valent arbores virentes, & fructificantes, ſed quantum impenſum fuit tempore plantationis in operis, & earum precio, habita etiam ratione cuſtodię, & curæ adhibitæ, & quod ex mille plantis vitium, & arborum plurimæ pereunt; nec mirum hoc videri debet, quia augmentũ precij arborum, & vitium procedit ex fundo, qui Domini eſt, cui reſtituitur, & ideò incrementum illud ex re ſua proueniens, ſibi cedere debet, *per textum in l. penult. ff. locat. vide Rolan. conſ.* 28. *n.* 26. *& ſeq. lib.* 1. vbi addit, quod in plantatis non datur abraſio, poſtquam radices emiſerunt, &

ideò Dominus tenetur ad illorum æſtimationem.

169 Obſerua 3. quod poſſeſſor malæ fidei aliquando impenſas repetere poteſt, veluti ſi fuiſſent adeò neceſſariæ, vt illis non factis res perijſſet, *l. domum, C. de rei vendic.* niſi de nouo aliquid fecerit: tunc enim non deducit, etiamſi perpetuam vtilitatem rei concerneret; quia cum malæ fidei poſſeſſor ſciat, rem eſſe alienam, donare videtur, *l. adeò §. ex diuerſo, ff. de acquir. rer. dom. §. ex diuerſo, Inſt. de rer. diuiſ. l. ſi is, C. de ædific. priuat. Bart. in d. l. in fundo, nu. 11.* ſubdens, quod ſi antiquum ædificium ampliauit, vel per cameras diuiſit, tunc permittitur ſibi deductio, *Corn. conſ. 222. num. 1. & ſeq. & conſ. 243. n. 6. vol. 2.* impenſas item vtiles auferre quidem poteſt, ſed ſine læſione prioris ſtatus rei, *vt in d. l. domum, C. de rei vendic. vide Peregrin. d. art. 50. nu. 29.*

An verò poſſeſſor malæ fidei poſſit repetere impenſas vtiles? Reſp. quod licèt regulariter non repetat, præſertim ſi impenſas fecerit lite pẽdente, *ex trad. per Peregrin. d. art. 50. nu. 29.* tamen in nonnullis caſibus eas poteſt repetere, primò quãdo Dominus eam impenſam erat facturus, *d. l. in fundo, in princ. ff. de rei vendic.*

2. Quando denunciauit Domino, vt rem repeteret, ſi putaret, illam eſſe ſuam, & tamen non repetijt, *l. aut ſi ante, ff. de rei vindic. Neguſ. de pignor. in 4. mem. 5. part. princ. nu. 20. Cagnol. in l. vn. num. 72. & ſeq. C. de ſent. quæ pro eo &c.*

3. Quando poſſeſſor malæ fidei rem meliorem reddidit: tunc enim impenſam deducit, præſertim ſi propter impenſã huiuſmodi res pluris vendita fuit, cum non debeat quis ex aliena iactura lucrum facere; hæc enim eſt differentia inter poſſeſſorem bonæ fidei, & malæ fidei, quod poſſeſſor bonæ fidei omninò impenſas deducit, licèt res non extet, in quam impendit: poſſeſſor verò malæ fidei non aliter, quàm ſi res melior ſit facta, *vt conſtat ex l. planè, ff. de Petit. hæred. l. ſi pupilli, §. ſed & ſi quis, ff. de neg. geſt. vide Bart. in d. l. in fundo, n. 8. & 11. Aret. in §. certè illud, nu. 3. Inſt. de rer. diuiſ. Peregrin. d. art. 50. num. 37.* vbi limitant in rei vendicatione, quo caſu poſſeſſor bonæ fidei ità demum expenſas poteſt deducere, ſi res extet.

4. Repeti poſſunt expenſæ in caſu *l. cum vir, ff. de dol. mal. & met. except.* vbi ſi vir prædium vxori donauit. & in eo vxor ædificauit, & deinde vir repetat quod donauit, poteſt vxor in tali caſu repetere expenſas, ſiue vxor fuerit in bona fide credens, donationem valere, ſiue in mala, *ſecundùm gloſ. ibid. Aret. in d. §. certè illud, num. 4. Inſt. de rer. diuiſ.* vbi idem dicit in minoribus, & alijs, qui de iure, aut ex ſtatuto non poſſunt donare ſine certa ſolemnitate, *Peregrin. loco cit nu. 29.*

170 Obſerua 4. quod expenſæ factæ in ædificijs pro vſu, & habitatione colonorum, & animalium, ſine quibus ager coli non potuiſſet, inter expenſas neceſſarias computantur, & ideò illas hæres grauatus deducit, *Peregrin. d. art. 50. num. 7.* quod procedit etiam quoad impenſas factas in foueis, canalibus, & aggeribus ad arcendas aquas, & ſimilibus, ſine quibus ager coli non poſſet. ſecus eſſet, ſi huiuſmodi ædificia ruſtica non ſint neceſſaria pro vſu, & habitatione colonorum, & animalium, ità vt ſine illis ager coli poſſit, quia tunc non dicuntur melioramenta vtilia, & reficienda, ſed à meliorante auferuntur rudera. *l. in fundo, ff. de rei vindic. Rolan. conſ. 28. num. 30. lib. 1.* vbi dicit, quod eſt in facultate Domini, ad quem fundus ſpectat, vel pati, quod tollatur ædificium factum in fundo, vel ſoluere æſtimationem melioramentorum, habita ratione, quantum is, qui ædificauit, laturus eſt ex tali ruina, prout valent rudera ab ædificio ſeparata, quia in plus ſua non intereſt, *Merlin. deciſ. 705. nu. 10. Peregr. vbi ſupra nu. 47. & 49.* vbi tamen ſubdit, quod iuxta communem traditionem abraſio non conceditur in ædificijs in Ciuitate, vel Rure ædificatis, nè vrbs, vel ager deformetur, ſed datur retentio illi, qui ædificauit, donec ſibi ſatisfiat de materia, ideſt quantum valeret illa detracta, *Ruin. conſ. 24. num. 10. vol. 1.*

Præterea ſunt alij caſus, in quibus hæres grauatus deducit expenſas factas in ædificijs, videlicet ſi Dominus ſit diues, ità vt ſine graui detrimento reddere poſſit: 2. ſi Dominus erat facturus, tunc enim eas reſtituere cogitur, etiamſi pauper eſſet: 3. ſi Dominus rem venalem habeat: 4. ſi Domino denunciatum ſit, *Bart. in d. l. in fundo, nu. 7. ff. de rei vend. Aret. in d. §. certè illud, nu. 2. & ſeq. latè Peregrin. d. art. 50. nu. 44. 47. & 51.* vbi dicit, quod in his caſibus deducuntur etiam expenſæ factæ in diſciplinis, & artificijs ſeruorum, & animalium.

171 Obſerua 5. quod emphiteuta, & Vaſallus, & eorum hæredes melioramenta deducunt, quando ſine eorum culpa finitur emphiteuſis, vel feudum, puta ſi finita ſit generatio, aut tempus præfixum expirauerit; ſecus ſi ob culpam, vt ſi canonem non ſoluerit, *Bald. in l. ſenatus, §. Marcellus, ff. de leg. 1. Dec. in auth. qui rem, nu. 14. C. de Sacroſ. Eccleſ. Guid. Pap. deciſ. 169.*

Colo-

172 Colonus verò, & inquilinus ſemper repetunt meliorationes perpetuas, etiamſi ob eorum culpam finita ſit locatio, puta ſi affictum non ſoluerint, *l. colonus, vbi Bart. ff. locat. Bald. in l. ædem, C. eod. Ruin. conſ. 14. nu. 2. tom. 1.* vbi dicit, quod impenſa foſſatorum facta ad vtilitatem tem-
173 poralem, pro tempore locationis ſpectat ad conductorem, & vbi concernit maius tempus, pertinet ad locatorem, *Rolan. conſ. 28. num. 24. lib. 1.* vbi etiam obſeruat, quod ſi foſſata annuatim debent fieri, ad colonum ſpectat talis impenſa; ſi verò debent purgari ad perpetuam vtilitatem rei, vel longiori tempore, quàm ſit tempus conductionis, tunc colonus non tenetur facere ſuis expenſis.

174 Verùm ſi Dominus finita emphiteuſi nollet, vel non poſſet meliorationes ſoluere, vbi iſtæ deberentur, licitum erit emphiteutæ, vel eius ſucceſſoribus inſiſtere poſſeſſioni eiuſdem rei, *ex trad. per* Ruin. *conſ. 24. num. 10. vol. 1.*

175 Obſerua 6. quod vſufructuarius à proprietario repetit eas tantùm expenſas vtiles perpetuas, quæ refectionem concernunt, *l. hactenus, ff. de Vſufr.* vnde à repetitione excluderetur, ſi nouum ædificium conſtruxerit, aut conſtructo noua addiderit, vel diuiſerit, aut immutauerit, nec ei licitum eſſet tollere nouum illud ædificiũ, *l. æquiſſimum, §. ſed neque dietas, & l. ſed ſi quid, 1. l. vſufructuarius nouum tectorium, & l. vſufructuarius nouum riuum, ff. eod. tit.* vbi quod vſufructuarius neque ædificia inchoata perficere poteſt, etiamſi vetere ædificio aliter vti non poſſet, *Mertin. dec. 546. num. 43. & ſeq. Peregrin. d. art. 50. nu. 42.* vbi dicit, quod vſufructuarius nouum quidem ædificium conſtruere poteſt neceſſarium ad colligendos fructus, ſed impenſa ſua, quia vſufructuarius ſcit, rem eſſe alienam, & ideò ſubiacet regulæ *text. in §. ex diuerſo, Inſt. de rer. diuiſ.* quamuis mihi verius videatur, quod talem impenſam repetere poſſit, *per tex. in d. l. æquiſſimum, §. ſed nec ædificium, ff. de vſufr.*

176 Addit *Merlin. d. deciſ. 546. num. 8.* quod colono vſufructuarij denegatur repetitio melioramentorum factorum in re conducta, quia proſpicere debuit, euenire poſſe, vt ius vſufructuarij reſoluatur, *per tex. in l. ſi quis domum, §. hic ſubiungi, & §. idem quærit, ff. locat.* quod intellige reſpectu vſufructuarij, vel eius hæredis, non autem reſpectu proprietarij: nam ſi fundus impenſis coloni melior factus fuerit, æquum eſt, vt proprietarius melioramenta ſoluat, vt ſupra diximus.

177 Obſerua 7. quod etiam pater, qui vſufructuarius legalis bonorum aduentitiorum filij eſt, huiuſmodi vtiles impenſas perpetuas repetere poteſt, *ſecundùm Bald. in auth. excipitur, C. de bon. quæ liber. Corn. conſ. 86. num. 3. & 4. volum. 4.* vbi dicit, quod Aſcendens repetit à deſcendente expenſas factas in bonis deſcendentis; quia præſumuntur factæ animo repetendi, *Pinell. in l. 1. par. 2. num. 69. C. de bon. matern. Peregrin. d. art. 50. num. 42.*
178 *in fin. & nu. 43.* vbi dicit, quod Prælatus, aut clericus, qui in beneficialibus vſufructuario comparatur, ſi expenderit de pecunijs patrimonialibus in rebus Eccleſiæ, poterit ipſe, & eius hæredes repetere eas expenſas ab Eccleſia, & ſucceſſore in beneficio, & ſi rem habent, poterunt retinere, *ex trad. per Abb. in cap. de multa, nu. 14. de Præb. & in cap. 1. de ſolut. & in cap. de his, nu. 5. de Eccleſ. ædific. quicquid dicat Bald. in d. auth. excipitur, n. 4 in fin.*

179 Obſerua 8. quod ſi hæres grauatus ſeminauerit fundum reſtitutioni ſubiectum, ſucceſſor non cogitur illum habere in partiarium, ſed ſolutis impenſis ſeminum, fructus omnes ad eum pertinent; idemque dicendum eſt, ſi maritus fundum dotalem, aut vſufructuarius fundum proprietarium ſeminauerit, *Bald. in l. ſi quis ſciens, nu. 1. C. de rei vendic. & in l. ſi pater, C. de vſufr. Cephal. conſ. 181. num. 10. & ſeq. vol. 2.* vbi etiam dicit, quod impenſas factas pro colligendis fructibus, quales ſunt quæ fiunt in colendo, & ſerendo agro, etiam malæ fidei poſſeſſor ex fructibus deducit, *Peregrin. d. art. 50. nu. 24. & 31.* vbi dicit, quod is, qui non ſuo nomine poſſidet, ſed alterius, veluti mandatarius, commodatarius, depoſitarius, colonus, creditor, ſocius, cohæres, tutor, & negotiorum geſtor, omnem impenſam neceſſariò, aut vtiliter factam deducit, etiamſi fructus aduerſa fortuna pereant, *per tex. in l. ſed an vltro, §. 1. & l. ſiue hæreditaria, ff. de neg. geſt. l. ſi neceſſarias, ff. de Pignor act. l. ſi ſeruus, ff. famil. erciſc. l. in ſumma, ff. commun. diuid. l. 3. §. ſed & ſi ſeruum, ff. de in rem verſ. l. 3. §. ſufficit, ff. de contr. & vtil. act. tut.*

180 Obſerua 9. quod etiam is, qui mutuas dedit pecunias in huiuſmodi impenſas neceſſarias, vel qui res neceſſarias credidit, actionem habet aduerſus ſucceſſorem pro ſuo credito, ſi conſtet, rem, aut pecuniam in eam cauſam expoſitam fuiſſe, pro modo tamen, non ſupra modum neceſſitatis, *Rip. in l. ſi ventri, §. Diuus, num. 1. & ſeq. ff. de Priuil. cred.* vbi dicit, quod mutuans ſpecialiter in reparationem ædificij

pro ea quantitate, quæ fuit realiter conuerſa, non ſolum habet perſonale priuilegium prælationis, ſed etiam tacitam hypothecam ità priuilegiatam, vt præferatur omnibus creditoribus anterioribus etiam habentibus expreſſam hypothecam, dummodò reparatio extet, cum reparatio ſit cauſa priuilegij; dicenti verò, totam pecu-
181 niam mutuatam non fuiſſe in refectionem conuerſam, incumbit onus probandi, *Crauet. conſ. 197. nu. 1. latè Neguſ. de Pignor. in 2. mem. 5. part. princ. num. 16.*

182 Dico 2. quod impenſæ voluptuariæ nõ repetuntur, ſed Dominus pati debet, vt remoueantur, dummodò remoueri poſſint ſine læſione, & damno ipſius Domini, & poſſeſſor ex tali remotione, ſeu abraſione aliquam vtilitatem ſit percepturus, *l. in fundo, ff. de rei vend. l. ſi ſine, §. interpoſito, ff. de Admin. & peric. tut. l. idemque, §. idemque ait, ff. mand.* poteſt tamen Dominus huiuſmodi abraſionem impedire, offerendo id, quod poſſeſſor conſecuturus eſſet ex tali abraſione, *d. §. idemque ait, vbi gloſ. & DD. Corn. conſ. 86. nu. 8. vol. 4.* ſi verò Dominus nollet abraſioni, ſeu remotioni conſentire, vel recuſaret ſoluere id, quod poſſeſſor lucrari poſſet ex ipſa abraſione, teneretur huiuſmodi expenſas reficere, *Peregrin. d. art. 50. num. 54. verſ. bonæ fidei &c.*

Hoc tamen intellige, niſi poſſeſſor perceperit fructus, ad quorum reſtitutionem cogi poſſet: quia tunc prædictas impenſas cum fructibus debet compenſare, *Bart. in d. l. in fundo, nu. 10. ff. de rei vend.*

2. Intellige, quando Dominus non erat facturus, vel diſtracturus: tunc enim permittitur abraſio; ſecus ſi erat facturus, vel diſtracturus, quo caſu expenſæ voluptuariæ vtilibus comparantur, *vt d. Bart. in d. l. in fundo, num. 10.* idemque dicendum eſt, quando huiuſmodi impenſæ augerent valorem fundi, aut introituum, vel ſi præceſſerit intimatio, quia tunc etiam deducuntur, *Alex. conſ. 100. dub. 4. vol. 2. Peregr. d. art. 50. nu. 54.*

3. Intellige in bonæ fidei poſſeſſore non habente cauſã à Domino, de quo loquitur *tex. in d. l. in fundo:* tunc enim permittitur Domino offerre tantũ, quantũ poſſeſſor habiturus eſſet ex ipſis rebus ablatis; ſecus eſſet, ſi poſſeſſor haberet cauſam à Domino, qualis eſt vſufructuarius, feudatarius, maritus, & alij, *vide Corn. conſ. 86. nu. 8. vol 4.*

183 Poſſeſſor verò malę fidei has impenſas nec recuperat, nec auferet, præterquam in petitione hæreditatis: aliud enim eſt in petitione hæreditatis, aliud in rei vendicatione, cum magis faueatur Domino, qui euincit ratione dominij, quàm hæredi, qui euincit ratione tituli, *vt inquit Bart. in d. l. in fundo, n. 11. ff. de rei vendic.* quod intellige iuxta ſuperiùs dicta: In hoc enim iudicio petitionis hæreditatis poſſeſſor malæ fidei cenſeri non debet melioris conditionis, quàm poſſeſſor bonæ fidei.

184 Quares, an pro melioramentis factis in mare, poſſint aliæ retineri? Reſp. negatiuè, quia id iure non reperitur ſcriptum, *l. planè, iuncta gloſ. in ver. deducat, ff. de Petit. hæred. Neguſ. de Pign. in 4. mem. 5. par. num. 17. Surd. deciſ. 311. num. 7. & alij apud Peregrin. loco cit. nu. 69.* vbi id limitat in iudicio petitionis hæreditatis, *per tex. in l. planè, ff. eod. tit. de Petit. hæred.*

185 Quæres 2. an, & quando hæres grauatus teneatur fructus perceptos reſtituere? Reſp. quod regulariter fructus percepti non veniũt in reſtitutione fideicõmiſſi, niſi de eis quis fuerit ſpecialiter grauatus, vel niſi hæres fuerit in mora reſtituendi hæreditatem, *l. in fideicommiſſariam, vbi gloſ. & DD. ff. Ad Senatuſc. Trebell. latè Gail. lib. 2. obſeru. 133.* ſubdens, quod ſi hæres grauatus velit vti beneficio falcidiæ aduerſus legatarios, vel trebellianicæ contra fideicommiſſarios, fructus medio tempore percepti non cedunt lucro hæredis, ſed in falcidiam, vel trebellianicam computantur, exceptis tantùm liberis primi gradus, quorum fauore fructus medio tempore percepti nec legitimam, nec trebellianicam extenuant, *per tex. in l. iubemus, vbi DD. C. ad Trebell.*

186 Notandum tamen eſt, quod fructus tempore mortis teſtatoris recollecti, vt vinum, oleum, frumentum, & ſimilia, etiam quoad filios primi gradus in legitimam, & trebellianicam computantur, licèt ſecus ſit in poſtea perceptis; ratio eſt, quia huiuſmodi fructus tempore mortis teſtatoris in horreis, vel alibi reperti, patrimonium defuncti dicuntur, & augent ipſam hæreditatem, ſiue ante, ſiue poſt aditionem hæreditatis acceſſerint, *l. item veniunt, §. item non ſolum, verſ. fructus, ff. de Petit. hæred. l. 2. §. fructibus, C. eod. tit. Alex. conſ. 49. nu. 8. vol. 3. Franc. Marc. deciſ. 819. Gail. lib. 2. obſeru. 133. nu. 8.*

SVMMARIVM.

187 *Bona fideicommiſſo ſuppoſita poſſunt obligari, & alienari pro dote filiarum, nepotum, & aliarum deſcendentium ipſius fideicommittentis, & nu.* [illegible] *ampliatur nu. 193. cum ſeq.*

188 *Explicatur auth. res quę, C. Commun. de leg. & nu. ſeq.*

189 *In conſtituenda dote habenda eſt ratio legitimę ipſi mulieri debitę in bonis matris.*

190 *Bona ſubiecta fideicommiſſo, non poſſunt ex cauſa dotis alienari, quando legitima, & trebellianica ad conſtituendam dotem congruam ſufficiunt.*

191 *Quid ſi extarent bona libera, vel fructus bonorum fideicommiſſi, & nu. 207.*

192 *Dos exceſſiua non poteſt promitti in praiudicium fideicommiſſi.*

193 *Allegans, adfuiſſe alia bona, tenetur probare.*

194 *Bona fideicommiſſi poſſunt alienari etiam pro dote reſtituenda.*

195 *Mulier habet intentionem fundatam, ſi dicat, non adeſſe alia bona mariti prater illa, qua ſubiecta ſunt fideicommiſſo: limitatur nu. 209.*

196 *An d. auth. res quę, procedat in dote filia, vel neptis illegitima.*

197 *Quid ſi fideicommiſſum praceſſit dotis receptionem.*

198 *Et quid ſi bona grauata fideicommiſſo, diuiſa fuerint inter fratres.*

199 *An res fideicommiſſo ſubiecta, alienari poſſint ob cauſam alimentorum, vel pro liberatione filij capti ab hoſtibus, vel pro redemptione vita.*

200 *An grauatus poſſit alienare bona fideicōmiſſo ſubiecta, vt ſe, vel filium eximat à carcere.*

201 *An bona fideicommiſſaria alienari poſſint pro apparatu, qui mulieribus nubentibus dari ſolet:*

202 *Quando bona omnia fideicommiſſi dari poſſint in dotem.*

203 *An mulier minor poſſit ſine decreto Iudicis dare viro immobilia in dotem.*

204 *Quando domus fideicommiſſaria poſſit tota alienari in cauſam dotis.*

205 *An domus, ſeu alia res fideicommiſſo ſuppoſita poſſit tota ſubhaſtari, & deliberari pro concurrenti quantitate legitimę.*

206 *Quid ſi reſtitutio fideicommiſſi facienda eſſit Eccleſia, vel pia cauſa.*

207 *Bona, qua pro dote, aut legitima aſſignātur, debent eſſe libera ab omni onere, & litium inuolucro.*

208 *Quando hares teneatur probare, non extare alia bona, prater fideicommiſſo ſubiecta, ex quibus poſſit fieri detractio legitima, & trebellianica.*

209 *Quando agitur de fideicommiſſo particulari, alleganti bona libera non ſufficere, incumbit onus probandi.*

210 *Feudum ſine conſenſu Domini non poteſt ex cauſa dotis alienari, nec ſpecialiter obligari.*

211 *Prohibitio alienationis facta, vt res perpetuò maneat in familia, non extenditur vltra quartum gradum*

212 *An bona à fideicommiſſo diſtracta vigore d. auth. res quę, redeant ad fideicommiſſum nullis remanentibus ex matrimonio liberis.*

213 *An bona fideicommiſſi poſſint permutari cum alijs rebus ſine beneplacito Principis.*

214 *An emens ſcienter rem ſubiectam fideicommiſſo agere poſſit de euictione.*
Quid ſi ſcienter emerit rem alienam, ibidem.

215 *Re euicta, oritur actio pro conſequutione damnorum, & intereſſe, ſeu reſtitutione ipſius rei, vel pretij.*

216 *Filius non imputat in legitimam ea, qua habet aliunde, quàm ex diſpoſitione parentis.*

217 *Quando defunctus conſideretur vt duplex, vel multiplex perſona, prout ſunt territoria.*

218 *Filius non poteſt pro legitima propria auctoritate occupare poſſeſſionem vacantem rerum hareditariarum.*

219 *Fideicommiſſarius non poteſt propria auctoritate capere poſſeſſionem vacantem bonorum fideicommiſſi.*

220 *Clauſula conſtituti nihil operatur, quando poſſeſſio eſt incerta ratione loci, & quotę.*

Quæſtio XV.

An, & quando bona fideicommiſſo ſuppoſita poſſint alienari.

187 RESp. quod bona primogenituræ, vel fideicommiſſo ſiue vniuerſali, ſiue particulari ſuppoſita alienari, & obligari poſſunt pro dote filiarum, neptum, & aliarum deſcendentium ipſius fideicommittentis pro modo honeſtati perſonarum congruo, quamuis teſtator alienationem expreſsè prohibuerit etiam ex cauſa dotis, *auth. res quae, C. commun. de leg.* Rolan. *conſ.* 85. *num.* 7. *Surd. dec.* 62. *nu.* 11. *latè Rot. decis.* 30. *nu.* 13. *& ſeq. par.* 7. *& deciſ.* 312. *n.* 12. *par.* 6. *Recent.* vbi, quod *d. tex-*
188 *tus* diſpoſitio ſolum procedit in deſcendentibus fideicōmiſſo grauatis per Aſcendentes: hi enim pro dote conſtituenda poſſunt alienare bona fideicommiſſi, quia quodammodo cenſentur adimplere votum, & officium Aſcendentium erga deſcendentes; ſecus in collateralibus, & alijs extraneis fideicommiſſo grauatis: quia

tunc

tunc fideicommittens non tenetur dotem
conſtituere pro filijs extranei grauati ,
prout tenetur erga deſcendentes ,ex trad.
per Caſtrenſ. in d. auth. res , quæ. nu. 4. &
in l. mulier,§.cum proponeretur,nu.2.& 3.
ff. Ad Trebell. Petr. de fideicom. q.8. n. 409.
Fuſar.de ſubſtit. q.531. nu.95. & 114. latè
Peregrin. de fideicom. art. 42. nu.54. & 67.
Card. Mantic. deciſ. 329. num.3.
189 Item textus in d. auth. res quæ , intelli-
gendus eſt in ſubſidium,quando alia bona
libera non extant, vt ibi notant communi-
ter ſcribentes ; & ideò ſi mulier poſſet ſe
dotare de ſuo, vel ex bonis maternis , aut
paternis, ceſſaret diſpoſitio d. auth. Rot.
deciſ. 49. num. 1. par.6. Recent. vbi , quod
in conſtituenda dote habenda eſt ratio le-
gitimæ ipſi mulieri debitæ in bonis matris ,
190 Card. Mantic. deciſ 329. num. 1. vbi,
quod bona ſubiecta fideicommiſſo , non
poſſunt ex cauſa dotis alienari , quando
legitima, & trebellianica ad conſtituen-
dam dotem congruam ſufficiunt, Rolan. d.
conſ. 85. num. 1. & ſeq. Mareſcott var. lib.
2. cap. 69. nu.25. Ferentill. ad Buratt.deciſ.
641. nu. 19. & ſeq. vbi dicit , quod d. au-
191 thentica non habet locum, quando ſuffi-
ciunt,& extant fructus bonorum fideicom-
miſſi, & num. 22. vbi,quod ſi alienata fue-
rint bona fideicommiſſaria , retentis bonis
liberis , poſſet fideicommiſſarius ea vendi-
care ; idemque dicendum , ſi dos eſſet ex-
192 ceſſiua, quæ non poteſt promitti in præ-
iudicium fideicommiſſi, Rot. deciſ.771. nu
1. & ſeq. par. 1. Diuerſ. & in Recent. deciſ.
164. nu. 2. & deciſ. 351. nu. 4. par. 5. tom.
1. Crauett. conſ. 19. num. 18. lib. 1. vbi,
193 quod allegans, adfuiſſe alia bona, tene-
tur probare , Beltram. ad Greg. deciſ. 266.
nu. 16.
194 Amplia prædictam concluſionem , vt
non ſolum pro conſtituenda dote poſſint
bona fideicommiſſi alienari, ſed etiam pro
ipſa dote reſtituenda, etiamſi pro dotis re-
ſtitutione datus ſit fideiuſſor , Surd. deciſ.
62. nu. 1. & ſeq. Rot. deciſ. 312. num. 12.
par.6. & d. deciſ. 351. nu. 4 par.5. tom.1.
195 Recent. vbi , quod mulier , ſi dicat , non
eſſe alia bona mariti præter illa,quæ ſubie-
cta ſunt fideicommiſſo,habet ſuam inten-
tionem fundatam, ità vt dicenti,alia bona
extare , incumbat onus probandi, & dicta
bona oſtendendi .
196 Amplia 2. vt textus in d. auth.res quæ,
procedat in dote filiæ , vel neptis tam le-
gitimæ, quàm illegitimæ, ſiue velit nubere
in ſeculo , ſiue profiteri in monaſterio, Fe-
rentill. ad Buratt. d. deciſ. 641. num. 22.
& ſeq. Card. Seraphin. deciſ. 58. Rota in
Recentior. deciſ. 88. nu 9. & ſeq.par.5.to.1.
& deciſ. 314. nu. 21. & ſeq. par.6. & deciſ.
30. nu. 13. cum ſeq. par. 7.
197 Amplia 3. etiamſi grauamen,ſeu fidei-
commiſſum præceſſerit dotis receptionem,
nam adhuc, vt dos conſtituatur, ſiue reſti-
tuatur, poſſunt bona fideicōmiſſo ſubiecta
alienari,latè Couar.var.lib.3.cap. 6. nu.10.
198 Amplia 4. vt habeat locum non tantùm
in portione patris, ſed etiam aliorum , vt
quia bona grauata fideicommiſſo , diuiſa
fuerint inter fratres , quia cum hoc onus
ſit reale,diuiſio non pręiudicat,vt deciſum
refert Mareſcott. var. lib. 2. cap. 69. nu.6.
199 Amplia 5. vt res fideicommiſſo ſu-
biectas poſſit teſtatoris filius alienare ob
cauſam etiam alimentorum , ſi non habeat
vnde ſe alat, quia pat cenſetur eſſe debi-
tum dotis conſtituendæ, & alimoniæ præ-
ſtandæ. Roman. conſ. 277. vbi de communi,
latè Peregrin de fideicom. art. 42. num. 86.
& ſeq. vbi addit, quod bona fideicommiſſi
poſſunt etiam alienari pro liberatione filij
capti ab hoſtibus , ſeu latronibus , vel pro
redemptione vitæ , vt ſi filius fuiſſet con-
demnatus pro delicto , pro quo capitalis
pęna , vel membri abſciſſio inflicta ſit, Ge-
nuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 755. num. 1. &
q. 394. num. 3. Rot. deciſ. 408. nu.9 & 10.
par. 5. tom. 1. & dec. 30. num. 16. par. 7.
Recen. vbi , quod hoc procedit in deſcen-
dentibus teſtatoris , non autem in extra-
neis, Surd. deciſ. 86. num. 6. vbi , quod
200 grauatus poteſt alienare bona fideicom-
miſſo ſubiecta , vt ſe , vel filium eximat à
carcere, quando pro debito priuato deti-
neretur; ratio eſt,quia ſic pater viuens eſ-
ſet facturus, & ideò ab hærede ſic fieri vo-
luiſſe credendum eſt, l. cum ſeruus , ff. de
Condit. & demon. l. quoniam deſideria , C.
de Natural. liber.
201 Amplia 6 vt bona fideicommiſſaria
alienari poſſint etiam pro apparatu , qui
mulieribus nubentibus dari ſolet , quia
apparatus eſt de appendicijs dotis , Mare-
ſcott. var. lib. 2. cap. 69. num. 4. & ſeq.
Card. Mantic. deciſ. 152. nu. 3. & deciſ.
329. nu. 7.
202 Amplia 7. vt filia poſſit ſibi dotem con-
ſtituere, etiam viuente Patre, & dare in
dotem marito etiam omnia bona fidei-
commiſſaria , ſi omnia neceſſaria ſint , vt
honorificè nubat , Rolan. conſ. 85. num. 1.
& ſeq. Mareſcott. var. lib. 2. cap.69. nu.4.
& ſeq. Buratt. dec. 568. num 2. Rot. in re-
cent. deciſ. 88. nu. 9. & ſeq. par. 5. tom. 1.
quo caſu patens debet eſſe huiuſmodi ne-
ceſſitas , cum in dubio bona fideicommiſſi
cenſeantur alienata cauſa euertendi fidei-
commiſſum, vt d.Card. Mantic. deciſ.329.
nu. 4. & ſeq.

303 Addit *Rota dec. 588. nu. 6. par. 4. re-*
cent. quod mulier minor abſque decreto
Iudicis poteſt viro dare immobilia in do-
tem, dummodò det inæſtimata, quia hæc
non videtur alienatio, vel tranſlatio; ſecus
ſi daret æſtimata, *l. plerumque, ff. de Iur. dot.*
l. quoties, C. eod. tit. de quo late Surd. de-
ciſ. 287. n. 21. & ſeq.
304 Amplia 8. vt domus fideicommiſſaria
poſſit etiam tota alienari in cauſam dotis
etiam minoris ſummæ, ſi commodam
non patiatur diuiſionem, prout præſumi-
tur in vrbanis, licèt ſuperabundans pretij
reſiduum per hæredem grauatum inueſti-
ri debeat in alia re fructifera, fideicom-
miſſo ſupponenda, *Rot dec. 771. nu. 1. &*
ſeq. par. 1. Diuerſ. latè Merlin. deciſ. 683.
305 *num. 1. & ſeq.* quemadmodum domus,
ſeu alia res fideicommiſſo ſubiecta poteſt
tota ſubhaſtari, & deliberari pro concur-
renti quantitate legitimæ, *Bald. in l. fin.*
nu. 7. verſ. fin. C. de Iur. domin. impetr.
vbi dicit, non vitiari ſecundum decretum,
per quod adiudicatur creditori res pigno-
rata, quæ plus valet, quàm ſit debitum,
ſed illud plus reddendum eſſe debitori.
306 Amplia 9 etiamſi reſtitutio fideicom-
miſſi ſit facienda Eccleſiæ, vel piæ cauſæ,
vt poſt Bald. & alios in d. auth. res quæ, trad.
Mareſcott. lib. 2. cap. 69. nu. 10. quorum
opinio procedit, quando fideicommiſſum
priuatam cauſam continet, vt ſi factum
fuit pro ſepulchro, vel Capella priuata,
vel anniuerſario particulari, vel ex alia
ſimili cauſa; ſecus ſi fideicommiſſum pu-
blicam cauſam continet, vt ſi factum fue-
rit pro conſtruenda, vel amplianda Eccle-
ſia: tunc enim diſpoſitio *d. auth.* non ha-
beret locũ, quemadmodũ nec procedit in
maioratibus, *latè Genuenſ. in tract. de Eccl.*
q. 394. quia tam in maioratibus, quã in Ec-
cleſia nõ fauor priuatus, ſed publicus verſa-
tur, *l. 1. §. huius ſtudij, ff. de iuſt. & iur.*
307 Obſerua tamen, quod non cenſentur
extare alia bona ad hunc effectum, ſi ea
obnoxia eſſent alijs obligationibus, & hy-
pothecis aliorum creditorum, ac facilem
euictionem pati poſſent; tunc enim bona
fideicommiſſaria poſſunt adhuc diſtrahi,
cum non expediat, huiuſmodi bona alijs
implicita debitis, & hypothecis, aſſignare
pro dote, quæ debet eſſe libera ab omni
onere, & litium inuolucro, inſtar legitimæ,
vt poſt Caſtrenſ. conſ. 393. num. 1. lib. 1.
Corn. conſ. 40. nu. 13. & 14. lib. 1. Alex.
conſ. 55. nu. 7. & 10. lib. 2. dixit Rota co-
ram Merlin. dec. 683. num. 2. & ſeq. Ma-
reſcott. var. lib. 2. cap. 69. nu. 22.
308. Obſerua 2. quod hæres, qui hæredita-
tem adiuit non confecto inuentario, pro-
pter præſumptionem ſubtractionis bono-
rum hæreditariorum, tenetur probare,
non extare alia bona, præter fideicom-
miſſo ſubiecta, ex quibus poſſit fieri detra-
ctio legitimæ, & trebellianicæ, *latè Grat.*
diſcept. for. cap. 570. nu. 20. Rota in Ro-
mana de Herculanis 7. Iunij 1581. coram
Brauo, & in Rom. legati 29. Aprilis 1613.
coram Card. Caualerio, in impreſſ. dec. 246.
& in alijs, prout refert Beltram. ad Greg.
dec. 366. nu. 16. ſubdens, quod vbi con-
fectum eſt inuentarium, allegans fuiſſe fa-
ctas detractiones, tenetur probare; idem
309 dicendum eſt, quando agitur de fidei-
commiſſo particulari: tunc enim allegan ti,
bona libera non ſufficere, incumbit onus
probandi, *Rot. dec. 301. nu. 15. par. 6. Recent.*
310 Obſerua 3. quod feudum ſine conſen-
ſu Domini non poteſt ex cauſa dotis alie-
nari, nec ſpecialiter obligari; non enim
poteſt mulier dotari de alieno, *cap. 1. §. do-*
nare, Qual. olim pot. feud. alien. cap. 1. vbi
Bald. nu. 6. de Probib. feud. alien. per Fri-
deric. Alex. conſ. 2. num. 2. lib. 4. Pariſ.
conſ. 98. nu. 3. & 4. lib. 2. Card. Mantic.
dec. 195. nu. 3.
311 Obſerua 4. quod prohibitio alienatio-
nis facta ex ea cauſa, vt res perpetuò ma-
neat in familia, non extenditur vltra quar-
tum gradum, ità vt deſcendentes conſti-
tuti in quinto gradu poſſint alienare, niſi
ex coniecturis conſtet, teſtatorem eam
prohibitionem perpetuam eſſe voluiſſe,
maximè ex conſuetudine loci, *§. nos igitur,*
in Auth. de reſtit. fideicom. Couar. *lib. 3.*
var. c. 5. n. 4. Card. Mant. *de coniect. li. 8. tit. 2.*
nu. 21. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 330.
312 Quæres, an bona à fideicommiſſo di-
ſtracta vigore *d. auth. res quæ,* redeant ad
fideicommiſſum nullis remanentibus ex
matrimonio liberis? Reſp. quod alij affir-
mant, quia cauſa matrimonij eſt tempo-
ralis, donec maneant reliquiæ matrimonij,
ideòque temporalem effectum habere de-
bet. *Bald. conſ. 77. lib. 4. & alij apud Pe-*
regrin. de fideicom. art. 42. nu. 25. & 28.
Alij verò negant, quorum ſententia verior
eſt: non enim reperitur iure cautum, quod
bona ſemel à fideicommiſſo diſtracta, re-
deant ad fideicommiſſum, quinimmò cõ-
trarium colligitur *ex tex. in l. mulier, §.*
cum proponeretur, ff. ad Trebell. vbi, filia
rogata reſtituere hæreditatem, ſi ſine libe-
ris deceſſerit, cenſetur grauata reſtituere
fideicommiſſario id quod ſupererit de hæ-
reditate, excepta dote, *latè Merl. in tract.*
de legit. lib. 3. tit. 1. q. 9. n. 45. & ſeq. & præ-
ſertim n. 48. Rot. in Rec. dec. 312. n. 46. par. 6.
vbi, quod bona ſemel ex fideicõmiſſo diſtra-
cta, ex iuris remedio ſẽper remanẽt libera;
ratio

ratio eſt, tum quia hæc portio aſſequitur
naturam legitimæ, & de ea iudicatur ſicut
de legitima, & tranſmittitur ſicut legiti-
ma liberè abſque aliquo onere: tum etiam
quia de priuatione ad habitum non datur
regreſſus; & ideò effectus extractionis à
fideicommiſſo conſummatus ex ipſo actu
dotationis ob cauſam matrimonij ſemper
durat, licèt ipſa cauſa matrimonij de me-
dio tollatur, *Rota in recent. dec. 196. n. 23. par. 5. tom. 1. & dec. 245. num. 46. & ſeq. par.* 8. vbi ampliat, etiamſi vocata fuerit
pia cauſa, quia priuilegium piæ cauſæ præ-
ualere non debet doti deſcendentium ip-
ſius fideicommittentis, *ex trad. per Roman. conſ. 267. Menoch. lib. 4. præſumpt. 189. nu. 120. 135. & 138. Moreſcott. d. lib. 2. cap. 69. nu. 10. Peregr. de fideicom. art. 42. num. 20. & 56.* vbi, quod hoc procedit,
quamuis bona fideicommiſſi alienata ex
cauſa dotis, ſoluto matrimonio ad Patrem
reuertantur, *quicquid dicat Bart. in d. auth. res quæ, nu. 8. & alij.*

213 Quæres 2. an bona fideicommiſſo ſu-
biecta poſſint permutari cum alijs rebus
vtilioribus, aut magis commodis ſine be-
neplacito Principis? Reſp. affirmatiuè,
niſi teſtator expreſsè alienationem inter-
dixerit: tunc enim neceſſarius eſt Princi-
pis aſſenſus, *Spec. in tit. de empt. & vendit. §. tertio loco, nu. 12. Peregrin. de fideicom. art. 40. num. 32. & 33. Duran. deciſ. 271. num. 5.*

214 Quæres 3. an emens ſcienter rem ſu-
biectam fideicommiſſo, agere poſſit de eui-
ctione? Reſp. negatiuè, ſed ſolum pretium
repetere poteſt, neque duplæ ſtipulatione,
neque melioratione locum habente, *l. fin. §. emptor autem, vbi Bart. C. commun. de legat. Couar. var. lib. 3. cap. 17. col. 4. verſ. ad eam quæſtionem &c. Surd. dec. 243. per tot. & dec. 208. num. 1.* vbi,
quod hæc concluſio locum habet reſpectu
euictionis promiſſæ, ſecus quoad alias cau-
tiones in fauorem emptoris appoſitas,
Ruin. conſ. 146. nu. 4. verſ. & vbi etiam dici poſſet &c. lib. 1. Corn. conſ. 2. num. 5. verſ. præterea dictus emptor &c. vol. 3.
vbi dicit, hoc eſſe ſpeciale in tali caſu: nam
emens ſcienter rem alienam regulariter
nec pretium repetit, nec agit de euictio-
ne, niſi expreſsè de euictione ſit ſtipulatus,
l. ſi fundum ſciens, C. de euict. l. ſi fratres, C. commun. vtriuſque ind. Add. ad dec. 10. nu. 1. par. 3. recent. Rot. in recent. dec. 281. num. 1. & ſeq. par. 4 tom. 1. vbi, quod ſi
emptor ſpecificè de euictione ſtipulatus
fuerit, ſiue ignorauerit, ſiue ſciuerit, rem
eſſe alienam, actio ex ſtipulatu ei non de-
negatur pro conſequendo intereſſe intrin-
ſeco, quod à pari procedit cum reſtitutio-
ne pretij, *& dec. 143. nu. 8. par. 6. Merlin.*
215 *dec. 758. nu. 3. & dec. 874. nu. 2.* vbi di-
cit, quod loco damnorum, & intereſſe ve-
nit reſtitutio pretij, quod intellige ſequuta
euictione, ſeu re euicta, tunc enim oritur
actio pro conſequutione damnorum, &
intereſſe, ſeu reſtitutione ipſius rei, vel pre-
tij, *Rot. dec. 390. num. 10. par. 5. tom. 1. recent.*

216 Notandum eſt etiam, quod filius non
imputat in legitimam ea, quæ habet aliun-
de, quam ex diſpoſitione parentis; vnde
ſi filius aliquid caperet ex diſpoſitione ſta-
tuti, puta ſi ſtatutum prohibeat, nè mulier
decedens cum filijs de ſua dote vltra de-
cimam partem diſponere poſſit, illud non
imputatur in legitimam, cum id habeat fi-
lius tamquam filius, non autem iure hære-
ditario, nec ex iudicio teſtatoris, quo ca-
ſu dicitur virtualiter per huiuſmodi ſtatu-
tum aucta legitima filij vſque ad nouem
partes, *vt d. Merlin. de legitim. lib. 3. tit. 1. q. 24. nu. 12. & ſeq. & hanc magis communem dicit Theſaur. qq. for. lib. 3. qu. 65. nu. 10. vſque ad nu. 16.* Rot. *dec. 588. par. 4.* Recent. vbi, quod attento dicto ſtatuto non
poteſt mulier filio ſubſtituere per fidei-
commiſſum, nec illum grauare ad reſtitu-
endum id, quod ſibi à ſtatuto, non ex iu-
dicio matris defertur, *& coram Merlin.*
217 *dec. 828. nu. 7. & ſeq.* vbi, quod licèt
patrimonia, & hæreditates non ſcindantur,
ità vt vna tantùm legitima ex vniuerſis bo-
nis conſideretur, quia ſemper eſt vna, &
eadem perſona defuncti, & ideò etiam
vna eſt hæreditas, & vnum patrimonium:
hoc tamen verum eſt, quando verſamur
in bonis, quæ omnia ſint ſub vno, & eodē
territorio, & ſic ſub vna tantùm lege pari-
formiter diſponente circa ſucceſſionem
defuncti; ſecus ſi bona ſint in diuerſis ter-
ritorijs, & diuerſimodè à ſtatutis ſit diſpo-
ſitum: tunc enim defunctus conſideratur
vt duplex, vel multiplex perſona, prout
ſunt territoria, in quibus bona conſiſtunt,
ex trad. per Socin. ſen. conſ. 292. ſub nu. 2. lib. 2. Gozad. conſ. 49. nu. 8. & 11. Aldobr. conſ. 2. nu. 13. & ſeq. lib. 1. Burſat. conſ. 8. nu. 35. lib. 1. Cephal. conſ. 309. num. 46. Menoch. conſ. 1021. ſub nu. 8.

218 Notandum 2. quod ſicut filius ratio-
ne legitimæ, licèt in ſe certa ſit, propria
auctoritate occupare non poteſt poſſeſſio-
nem vacantem rerum hæreditariarum, cū
ſit incerta ratione loci, & etiam ratione
quotæ fundi, quia neſcitur, propter æs alie-
num ante legitimam detrahendum, an
tertia, vel alia pars ipſi filio in fundo de-
219 beatur; ità fideicommiſſarius etiam par-

ticularis propter eamdem incertitudinem
prouenientem ex detractione legitimæ, &
æris alieni ratione loci, & quotæ, non po-
teſt propria auctoritate in poſſeſſionem
vacantem bonorum ingredi; alioquin ſi
propria auctoritate fuerit ingreſſus, nullam
acquireret poſſeſſionem, immò pœna amiſ-
ſionis fideicommiſſi plecteretur, *vt latè
probat Oſaſc. dec. 34. nu. 22. & ſeq. vide
Rub. in ſuis ſingular. par. 4. circa clauſul.
ex Rot. Roman. clauſ. 217. nu. 76* vbi ad-
220 dit, quod clauſula conſtituti nihil ope-
ratur, quando poſſeſſio eſt incerta ratione
loci, & quotæ.

S V M M A R I V M.

221 *Prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, vel in ſolutum accepta pro credito hæreditario, reſtitui non debent fideicommiſſario vniuerſali, ſed tantum ipſa pecunia, & nu. 226.*

222 *An res empta per ſocium de communi pecunia, efficiatur communis.*

223 *Acquiſitio in dubio præſumitur facta nomine proprio, non hæreditario.*

224 *Quid ſi teſtator mandauerit, vt pecuniæ inueſtirentur.*

225 *An emens proprio nomine de pecunijs alienis, ſibi acquirat.*

Quæſtio XVI.

An prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, aut in ſolutum accepta pro credito hæreditario, reſtitui debeant fideicommiſſario vniuerſali.

221 RESp. negatiuè, ſi hæres proprio no-
mine acquiſiuit, quia quod hæres
acquiſiuit ex ſua deligentia, non computa-
tur in hæreditate, *l. ſi hæres inſtitutus, vbi
Alex. ff. ad l. falc. l. item veniunt, in princ.
vbi Bald. & alij, ff. de Petit. hæred. gloſ. in
l. Imperator, §. fin. ver. non videtur, ff. de
leg. 2. Card. Mantic. de coniectur. vltim. vol.*
222 *lib. 7. tit. 8. nu. 19.* quemadmodum res
empta per ſocium de communi pecunia
non efficitur communis, ſi nomine pro-
prio ſocius eam emerit, *Peregrin. de fidei-*
223 *com. art. 44. nu. 28. & ſeq.* vbi etiam
dicit, quod in dubio acquiſitio præſumitur
facta nomine proprio, nō hæreditario, præ-
ſertim ſi in inſtrumēto dictum fuerit, *pro ſe,
& hæredibus ſuis*, & multo magis ſi addita
fuerit clauſula, *ad vendendum, & alienan-
dum &c.* nam clauſula hæc naturæ fidei-
commiſſi repugnat, *latè Riminal. conſ. 25.*
224 *nu. 31.* idque procedit, etiamſi teſta-
tor mandauerit, pecunias inueſtiri. *Buratt.*
225 *dec. 690. nu. 6. & ſeq.* vbi, quod emens
proprio nomine de pecunijs etiam alie-
nis, ſibi acquirit.

226 Subdit tamen *Mantic. d. lib. 7. tit. 8. n. 19.*
quod licèt prædia tali caſu non ſubiaceant
reſtitutioni, tamen ipſa pecunia reſtituen-
da eſt, *vide Peregrin. de fideicom. d. art. 44.
num. 29.*

S V M M A R I V M.

227 *Quando hæres grauatus teneatur reſtituere tantùm dimidiā partem prælegati, vel hæreditatis, & nu. ſeq.*

228 *Subſtitutio fideicommiſſaria regulariter comprehendit portiones omnes, quæ grauato ſuperuenerunt ex reciproca ſubſtitutione.*

229 *Hæres grauatus, ſi eſt filius Teſtatoris, adueniente tempore reſtitutionis non tenetur reſtituere niſi dimidiam hæreditatis.*

230 *Hæres grauatus detrahit pecunias pro ſorte ſolutas creditoribus, & legatarijs, & alias expenſas neceſſariò, & vtiliter factas in cauſis hæreditarijs.*

Hæres grauatus non tenetur ſoluere debita de fructibus hæreditatis, ibidem.

231 *Liberi primi gradus non imputant in trebellianicam fructus perceptos iudicio teſtatoris.*

232 *Liberi vlterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, ſed imputant in quartam: declaratur nu. 234.*

233 *Trebellianica liberis primi gradus prohiberi non poteſt.*

234 *Quælibet quarta debetur vna cum fructibus.*

235 *Falcidia prohiberi poteſt liberis primi gradus.*

236 *Fructus percepti ex re legata imputantur in falcidiam.*

Quæſtio XVII.

Quando hæres grauatus teneatur dimidiam tantùm bonorum partem reſtituere.

227 IN nonnullis caſibus hæres grauatus dimidiam tantùm tenetur reſtituere: primus eſt, quando teſtator inſtituit ſibi duos hæredes, puta Titium, & Seium, & Titio prælegauit fundum, eumdemque Titium

Titium rogauit, vt ſuam partem hæreditatis reſtitueret Caio: tunc enim eueniente caſu fideicommiſſi Titius non tenetur reſtituere totum prælegatum, ſed tantùm dimidiam, quam habet iure hæreditario, *per tex. in l. in fideicommiſſariam, §. ſi legatum, ff. ad Trebell.* nam eo caſu Titius debet habere dimidiam fundi iure legati à cohærede ſuo, & aliam dimidiam iure hæreditario, quia iure legati illam dimidiam non poteſt à ſe accipere, *l. legatum eſt, §. 1. ff de legat.* 1. non igitur reſtituet partem, quam accepit à cohærede ſuo iure prælegati, cum non debeat reſtituere niſi illud, quod habet iure hæreditario, & ſic dimidiam tantùm, *vt explicant ibidem gloſ. & Doctores*.

228 Secundus caſus eſt, quando teſtator pro æqualibus portionibus Titium, & Caium inſtituit ea lege, & conditione, quod decedente vno ſine liberis, ſuccedat alter, & decedente aliquo cum liberis, dicta eius portio hæreditatis remaneat prædictis ſuis liberis; in quo quidem caſu licèt Caius per mortem Titij ſine liberis, portionem eiuſdem Titij acquiſiuerit, non cenſetur tamen grauatus portionem Titij reſtituere filijs, ſed tantùm dimidiam hæreditatis, propter illam dictionem relatiuam, *dicta*, quæ reſtringit diſpoſitionem ad portionem ſupra nominatim expreſſam, de qua immediatè antea teſtator fuerat loquutus; de alia verò dimidia portione nullo modo cenſetur teſtator cogitaſſe, & ſic illa non eſt reſtituenda, *vt poſt Ruin. conſ. 29. nu. 4. & ſeq. Alex. in l. omnibus, §. qui ſuſpectam, num. 6. ff. Ad Trebell. Menoch. lib. 4. præſumpt. 193. nu. 8. & ſeq. & alios dixit Rot. coram Merlino deciſ. 158. num. 3. & ſeq.* quamuis regulariter ſubſtitutio fideicommiſſaria intelligatur de omni parte hæreditatis, quæ ad grauatum ex diſpoſitione Teſtatoris quomodocunq; peruenerit mediatè, vel immediatè, & comprehendat portiones omnes, quæ grauato superuenerunt ex reciproca ſubſtitutione, *Alex. conſ. 66. nu. 10. lib. 2. Greg. deciſ. 337. n. 5. Peregrin. de fideicom. art. 8. nu 19. verſ. ſed contra &c. Menoch. d. lib. 4. præſumpt. 193. nu. 15. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi teſtator pluribus hæredibus inſtitutis, & inuicem ſubſtitutis, vltimum decedentem grauauit reſtituere portionem ſuam, tenetur iſte reſtituere etiam portiones aliorum cohæredum; ſed vide *textum in d. l. in fideicommiſſariam, §. ſi legatum, ff. Ad Trebell.* vbi contrarium in tali caſu probari videtur.

229 Tertius caſus eſt, quando hæres grauatus, eſt filius ipſius teſtatoris; tunc enim adueniente tempore reſtitutionis non tenetur reſtituere niſi dimidiam hæreditatis, retenta ſibi legitima, & trebellianica, quæ aliam dimidiam conſtituunt, vbi teſtator vnum, aut duos, vel tres filios reliquerit, *ex latè deductis per Rot. in Bononien. bonorum de Mulettis 18. Aprilis 1603. coram Pamphilio, quæ apud Merlin. in tract. de legitim. eſt deciſ. 20.*

230 Obſerua tamen, quod ante legitimam, & trebellianicam deducenda ſunt funeris impenſa, debita ipſius teſtatoris, ac legata per grauatum ſoluta, nec non expenſæ factæ cauſa litis pro defenſione bonorum hæreditariorum, ac pecuniæ ſolutæ ex cauſa tranſactionis, vel pro conſeruandis bonis emphiteoticis deuolutis in vita teſtatoris; & ideò tempore reſtitutionis hæres grauatus detrahit quicquid pro ſorte creditoribus, & legatarijs ſoluit, & alias expenſas neceſſariò, & vtiliter factas in cauſis hæreditarijs, *l. Papinianus, §. quarta, ff. de Inoff. teſtam. l. fin. §. in computatione, C. de Iur. deliber. l. qui quadringenta, & l. vbi purè, §. qui in diſtrahendis, ff. Ad Trebell. & ibidem DD.* Rol. *conſ. 30. nu. 3. & ſeq. lib. 1. Pariſ. conſ. 86. nu. 10. par. 3. Grauett. conſ. 316. num. 4. par. 2.* Ruin. *conſ 135. nu. 10. lib. 3.* ſubdens, quod non poteſt hæres repetere id quod ſoluit creditoribus pro vſuris, ſed tantùm quod ſoluit pro ſorte, vt ſupra, *Rot. deciſ. 9. num. 5. & 6. apud eumdem Merlin. loco. cit.* vbi, quod hæres grauatus non tenetur ſoluere debita de fructibus hæreditatis, cum fructus medio tempore percepti ad ipſum hæredem ſpectent, *iuxta communiorem Doctorum ſententiam*.

231 Obſerua 2. quod licèt liberi primi gradus non imputent in trebellianicam fructus perceptos iudicio teſtatoris, hoc eſt pendente die, vel conditione fideicommiſſi, & per conſequens debeant habere quartam in rebus principalibus, & non per imputationem fructuum, *l. iubemus, C. Ad Trebell.* alij tamen liberi vlterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, ſed imputant in quartam, *l. mulier, §. ſi hæres, ff. eod. tit. gloſ. in l. quod de bonis, §. quod Auus, ver. compenſabuntur, ff. Ad l. falcid. Bart. in l. Papinianus, §. unde, num. 2. ff. de Inoff. teſtam. Bald. conſ. 291. num. 4. lib. 5. Rol. conſ. 30. num. 1. & 2. lib. 1.* vbi dicit, quod dicti fructus, quatenus concurrunt cum trebellianica, in ea computandi ſunt: ſi enim percepti fuiſſent vltra ſummam competentem pro dicta trebellianica, illud, quod ſupra aſcendit, cedit lucro ipſius hæredis, *Rot. coram Comitulo deciſ. 161. num. 1. & ſeq. Beltramin. ad Greg. deciſ. 266.*

266. nu. 14. *Cancer. var. par. 1. cap. 2. nu. 14. & ſeq.* vbi etiã dicit, quod trebellianica li-
233 beris primi gradus prohiberi nõ poteſt.
234 Hoc autem intelligendum eſt quoad fructus hæreditatis, quæ ſubiacet reſtitutioni, non autem reſpectu fructuum legitimæ, quæ debetur filijs vna cum fructibus, nec trebellianicæ, quam ſimiliter vna cum fructibus hæres grauatus conſequi debet à die obitus teſtatoris: hoc enim generale eſt in qualibet quarta, vt ea debeatur vna cum fructibus, vt ſupra, *l. quod de bonis, §. fructus, vbi Bart. ff. Ad l. falcid. gloſ. commun. recepta in l. in fideicommiſſariam, ff. Ad Trebell. Bald. d. conſ. 291. nu. 4. vol. 5. Rot. apud Merlin. de legit. d. deciſ. 20. nu. 16. & 17.*
235 An autem falcidia prohiberi poſſit liberis primi gradus? affirmat *Cancer. d. par. 1. cap. 2. nu. 18. vide Bart. in d. l. Papinianus, §. vnde, nu. 2. ff. de Inoff. teſtam. Rol. d. conſ. 30 nu. 11. lib. 1.* vbi ſubijcit, quod fructus percepti ex re legata imputantur
236 in falcidiam ad commodum omnium legatariorum.

S V M M A R I V M.

237 *In indaganda voluntate defuncti inſpici debet conſuetudo loci, in quo ipſe commoratus eſt.*
238 *In vltimis voluntatibus interpretandis attendi debet communis vſus loquendi, qui viget in loco.*
239 *Teſtator, qui per plures annos in aliqua Ciuitate commoratus fuit, præſumitur ſe conformaſſe cum ſtatuto eiuſdem Ciuitatis.*
240 *Bona emphitcotica Eccleſiæ non ſubiacent ſtatutis laicorum.*
241 *Contrahens in aliquo loco, præſumitur conformaſſe cum ſtatuto eiuſdem loci, etiam reſpectu bonorum, quæ illius diſpoſitioni non ſubiacent.*

Quæſtio XVIII.

Vtrum in indaganda voluntate defuncti inſpici debeat conſuetudo loci, in quo ipſe commoratus eſt.

237 RESp. affirmatiuè, *l. ſi ſeruus plurium, §. ſi numerus, ff. de leg. 1. ibi, ante omnia ipſius patrisfam. conſuetudo, deinde regionis, in qua verſatus fuit, exquirenda eſt, Alex. conſ. 131. num. 4. lib. 7.* vbi dicit,
238 quod in vltimis voluntatibus interpretandis attendi debet communis vſus loquendi, qui viget in loco, vnde erat teſtator, vel in quo ipſe conuerſabatur, *Corn. conſ. 244. nu. 18. lib. 2. Card. Mantic. de Coniect. vltim. volun. lib. 6. tit. 8. nu. 13.* vbi dicit, quod in interpretanda ambigua voluntate teſtatoris inſpicitur conſuetudo loci originis ipſius teſtatoris, non autem conſuetudo loci, in quo tamquam forenſis fecit teſtamentum, *Rot. deciſ. 355. nu. 11. & ſeq. par. 5. tom. 1. Recent.* vbi, quod te-
239 ſtator, qui per plures annos Romæ commoratus eſt, præſumitur ſe conformaſſe cum ſtatuto eiuſdem Vrbis *lib. 1. cap. 142.* diſponente, quod filij in conditione poſiti cenſeantur vocati: quod procedit etiam reſpectu bonorum, quæ extra territorium ſtatuentium ſita ſunt, *Card. Seraphin. deciſ. 1329. nu. 12. & d. deciſ. 355. num. 15. & ſeq.* vbi rectè obſeruat, quod quando quis inſtat, admitti ad bona exiſtentia in alio territorio ex voluntate, & diſpoſitione teſtatoris, non dicitur admitti ex diſpoſitione ſtatuti Vrbis, quia tunc poſſet opponi de defectu iuriſdictionis reſpectu alieni territorij, ſed vtitur ſolummodo ſtatuto pro ſimplici interpretatione dictæ voluntatis coniecturatæ ex eo, quod teſtator voluerit ſe conformare cum conſuetudine, ſeu ſtatuto loci, in quo commoratus
240 eſt. Vnde licèt bona emphiteotica Eccleſiæ non ſubiaceant ſtatutis laicorum, *Viu. commun. opin. 812. nu. 36. Surd. deciſ. 95. nu. 22. Rot. coram Merlin. ſub die 28. Maij 1631. prout refert Dian. poſt 5. par. reſol. moral. in fin. fol. 456.* tamen ſi quis
241 conducat bona Eccleſiæ pro filijs maſculis, & fœminis, cenſetur prius ſtipulaſſe pro maſculis, & ſolummodo illis deficientibus, pro fœminis, ſi ibi extet ſtatutum fœminarum excluſiuum, quia conducens præſumitur ſe conformaſſe cum dicto ſtatuto etiam reſpectu bonorum, quæ illius diſpoſitioni non ſubiacent, *iuxta doctrinam Bart. communiter recept. in l. vt iuriſiurandi, §. ſi liberi, nu. 5. ff. de oper. libert.* & maſculi non dicuntur venire ex diſpoſitione ſtatuti, ſed ex voluntate ſtipulantis: ſolumque ex ſtatuto deſumitur latens voluntas ſtipulantis, cum cenſeatur ſe conformaſſe cum dicto ſtatuto, *vt inquit Card. Caualer. deciſ. 583. nu. 8. & 9.*

S V M M A R I V M.

1 *Inuentarium bonorum intra quod tempus inchoari, & perfici debeat.*
2 *An, & quando ſolus tutor poſſit hæreditatem adire pro pupillo infante, & quando non, & nu. 5.*

3 *Tutor teſtamentarius, vel datus ex inquiſitione releuatur ab onere cauendi, non tamen à confectione inuentarij.*
4 *Tutor creditor hæreditatis, qui diù adminiſtrauit, præſumitur ſibi ſatisfeciſſe de ſuo credito.*
5 *Pupillus non poteſt adire hæreditatem ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs.*
Et an eius tutor ſine ſolemnitate poſſit adire, vel inire actum, ex quo reſultet aditio, ibidem.
6 *In ſolemnitatibus inuentarij ſtatur ſtatutis, & conſuetudini locorum.*
7 *An dictæ ſolemnitates præſumantur.*
8 *In inuentario locus apponi debet, in quo ipſum conficitur.*
9 *Inuentarium fieri debet in loco, vbi eſt maior pars hæreditatis.*
10 *Teſtes, qui adhibentur in inuentario, debent eſſe eiuſdem loci.*

CAP. X.

Intra quod tempus inuentarium bonorum ab hærede confici, & perfici debeat.

1 RESp. quod debet inchoari infra 30. dies, à die, quo hæres ſciuit, ſibi delatam eſſe hæreditatem, numerandos, & finiri intra tres menſes, ſi bona ſunt in eodem loco. vel parum diſtante: aliàs infra annum, *l. fin. vbi DD. C. de Iur. delib.* quod procedit, etiamſi hæres ſimpliciter à principio dictam hæreditatem adiuerit, & abſque aliqua proteſtatione, *gloſ. in auth. ſed cum teſtator, ver. ſtatutum, C. Ad l. falcid. Spec. in tit. de Inſtrum. edit. §. Dicto &c. nu. 21. vbi Io. Andr. litt. E. Michael Graſſus relat. in tract. var. de Inuentar. beneſ. q. 251. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod dies huiuſmodi ſunt continui, *Dilect. de Arte teſtan. tit. de Acquir. vel repud. hæred. caut. 8. nu. 2. & caut. 15. nu. 4. Suarez commun. opin. ver. inuentarium, nu. 169. Caualcan. de Tutor. & Curat. cap. 1. nu. 80.* vbi obſeruat, quod licèt hæres non inchoauerit intra 30. dies, non ideò tenebitur vltra vires hæreditarias, cum talis omiſſio ſit leuis ſolemnitas, & ſatis ſit, ſi intra tres menſes inuentarium perficiatur, *Guid Pap. dec. 571. nu. 1. Cancer. var. lib. 1. cap. 2. num. 19.* annus verò prædictus currit à morte teſtatoris, *vt ex d. l. fin. verſ. ſin autem à locis, vide quæ ſcripſimus in tract. de tempor. legal. lib. 4. cap. 30. nu. 1. & ſeq.*

2 Hic autem notandum eſt, quod licèt ſolus Pater, vel ſolus tutor adire poſſint hæreditatem pro pupillo infante, ideſt minore ſeptem annis, *l. ſi infanti, C. de Iur. delib.* hoc tamen intelligendum eſt, quando tutor ſolemnia legis adimpleuit, vt ſi inuentarium confecerit, & cautionem præſtiterit, & alia, quæ recenſet *Caualcan. d. cap. 1. num. 23.* alioquin nec tacitè, nec expreſsè adire poteſt hæreditatē pro pupillo, *Bald. conſ. 226. num 1. circa med. verſ. illud eſt certum &c. lib. 2.* vbi dicit, quod tutor, qui non fecit inuentarium, nec recepit adminiſtrationem per Iudicis decretum, non poteſt infantes obligare, nec maiori infante autoritatem præſtare in aliquo actu, & maximè in aditione hæreditatis, quæ eſt actus ſolemnis, & nimis obligatorius, *Ruin. conſ. 95. nu. 11. lib. 2.* vbi dicit, quod tutor, qui ſolemnia non adimpleuit, non poteſt adminiſtrare, & per conſequens nec adire; quamuis enim talis tutor, ipſo iure ſit tutor, & geſta per eum valeant, non tamen dicitur idoneus ad effectum, vt pupillis poſſit obeſſe, niſi fortè communiter ab omnibus reputatus fuerit pro tutore, quod tamen probari debet, quia tunc communis error ius faceret, *iuxta tex. in l. Barbarius, ff. de offic. Prætor. Socin. ſen. conſ. 153. circa princip. lib. 2. Caputaq. dec. 323. num. 3. & ſeq. par. 3. Rot. in Recent. deciſ. 64. nu. 7. & 8. par. 8. & deciſ. 204. par. 4. tom. 2.* vbi ſubijcit, quod licèt tutor teſta-
3 mentarius, ſicut etiam datus ex inquiſitione, releuetur ab onere cauendi, *iuxta tex. in §. 1. cum ibi not. Inſtit. de ſatiſd. tut.* non tamen liberatur à confectione inuentarij, niſi aliter teſtator diſpoſuerit, *l. fin. §. vlt. C. Arbitr. tutel. vide Afflict. deciſ. 13. nu. 16. Surd. de Alim. tit. 3. q. 7.*
4 *num. 22.* vbi adducit, quod tutor creditor hæreditatis, qui diù adminiſtrauit, ſiue ſit extraneus, ſiue mater ipſa, præſumitur ſibi ſatisfeciſſe de ſuo credito, præſertim ſi inuentarium non confecerit, *vt ſenſit etiam Rot. deciſ. 130. num. 15. par. 5. tom. 1. recent.*

5 Notandum 2. quod ſi pupillus ſeptem annos ætatis exceſſerit, tunc nec ſolus Pater, nec ſolus Tutor adire poteſt, ſed ipſe pupillus adire debet conſentiente tamen Patre, ſi ſub eius poteſtate ſit, vel cum tutoris auctoritate, ſi ſit ſui iuris, vèl demum cum Iudicis auctoritate, ſi nec Patrem, nec Tutorem habeat, *d. l. ſi infanti, vbi Alex. & alij, C. de Iur. delib. vide Merlin. deciſ. 873. nu. 3. & ſeq.* vbi dicit, quod pupillus non poteſt adire ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs, cum ex aditione reſultare poſſit præiudicium, & læſio, ſiue aditio ſit poſitiua, ſiue virtualis, & implicita, *& deciſ. 868. num. 2. & 3.* vbi, quod

tutor

tutor ſine ſolemnitate non poteſt adire, vel inire actum, ex quo reſultet aditio.

6 Notandum 3. quod in ſolemnitatibus inuentarij ſtatur ſtatutis, & conſuetudini locorum, *Rot. deciſ.* 351. *nu* 5. *par.* 5. *tom.* 1. *Recent. vide Phanu. relat. in tractat. var.*

7 *de Inuentar. benefic. q.* 240. *nu* 77. vbi dicit, quod ſolemnitates huiuſmodi non præſumuntur, ſi ex facie inſtrumenti conſtet, eas non fuiſſe ſeruatas.

8 Notandum 4. quod in inuentario locus apponi debet, in quo ipſum conficitur, *vt d. Phanu. loco cit. nu.* 76.

9 Notandum 5. quod inuentarium fieri debet in loco, vbi eſt maior pars hæreditatis; vnde ad prædictum locum omnes creditores, legatarij, fideicommiſſarij, & intereſſe prætendentes, certi perſonaliter, & incerti voce Præconis per proclama citandi ſunt pro certa die, & hora *latè Gaſp. Ant. Theſaur. quæſtion. forenſ. lib.* 1. *q.* 10. vbi,

10 quod requiritur etiam, vt teſtes ſint de eodem loco, & cogniti, & in dicto loco poſſideant bona ſtabilia.

Alia requiſita in confectione inuentarij vide apud *Theſaur. d. q* 10. *quæ regiſtrata reperitur in tract. var. de Inuentar. benefic. quæſt.* 277.

SVMMARIVM.

1 *Locus taxatiuè adiectus, limitat diſpoſitionem, ſecus ſi demonſtratiuè.*

2 *Tantum eſt dicere, lego ſuper illo fundo, quantum obligo illum fundum.*

3 *Dictio, ſuper, hypothecam inducit.*

4 *Quando locus cenſeatur adiectus cauſa demonſtrationis, & quando cauſa taxationis, & nu.* 6. *&* 11.

5 *Obligatus alteri ſoluere annuam penſionem ſuper fructibus beneficij, ſi illius fructus non percepit, nõ tenetur penſionem ſoluere.*

6 *Quando donatio cenſeatur vniuerſalis.*

7 *Iura, & actiones nullo loco poſſunt circumſcribi.*

8 *In legato aut donatione omnium bonorum, quæ quis habet in tali loco, non veniunt nomina debitorum.*

9 *Si ex loco deſignato debeantur fructus per modum taxationis, onus probandi, non adeſſe tot fructus, qui ſufficiant ad ſolutionem, incumbit ei, qui illos percepit, vel percipere potuit.*

10 *Demonſtratio falſa adiecta rei, quæ non reperitur, vitiat legatum.*

11 *Quando ſuppleri debeat ex ſequentibus annis id, quod deeſt fructibus primi anni.*

12 *An teſtator, ſi alienauit rem, ex qua voluit, legatum ſolui, cenſeatur legatum reuocaſſe.*

Legatum ad pias cauſas, non cenſetur ademptum per alienationem ipſius rei, ibidem.

13 *In dubio verba videntur appoſita potius cauſa demonſtrationis, quàm taxationis.*

CAP. XI.

Quando locus cenſeatur adiectus demonſtratiuè, vel taxatiuè in legatis, donationibus, & alijs diſpoſitionibus.

1 NOn mediocris ex reſolutione huius dubij prouenit vtilitas: nam ſi locus taxatiuè cenſetur adiectus, limitat diſpoſitionem, ſecus ſi demonſtratiuè, *vt tradunt Doctores communiter*; ſimiliter ſi fundus fuit expreſſus cauſa demonſtrandæ, aut deſignandæ ſolutionis dumtaxat, non inducitur hypotheca ſuper tali fundo: ſecus ſi fundus fuit expreſſus per modum taxationis, vt videlicet tantum inde ſolueretur, *gloſ. in l. hactenus, ver. ab eo, ff. de Vſufr. Bart. in l. fundus, 9 ff. de Ann. leg.*

2 vbi, quod tantum eſt dicere, lego ſuper illo fundo, quantum obligo illum fundũ, *Natt. conſ.* 341 *nu.* 6. vbi dicit, quod dictio,

3 ſuper, hypothecam inducit, & ideò poteſt agi actione reali, *Card. Mantic. de Tacit. lib.* 11. *tit.* 3. *nu.* 9. *&* 10. vbi etiam obſeruat, quod ſi hæc dictio, ſuper, generaliter adijcitur ſuper bonis, intelligitur contracta hypotheca generalis; ſi verò adijcitur ſuper certis bonis, intelligitur ſpecialis; vnde ſi alicui facta fuerit à Sede Apoſtolica aſſignatio ſuper introitibus gabellarũ Vrbis, illi intelliguntur obligati, *latè Gratian. diſcept. for. cap.* 256. *nu.* 49. *& ſeq.* his præmiſſis.

4 Dico, quod locus cenſetur adiectus cauſa demonſtrationis, quando adijcitur in executione, non in obligatione, ſeu diſpoſitione, vt ſi facta donatione, vel legato, deinde illius ſolutio deſignatur ex aliquo certo loco in diuerſa oratione, veluti ſi teſtator dixerit, lego centum Titio, quæ volo ei ſolui ex fructibus fundi Seiani; quo caſu debetur legatum ab hærede, etiamſi ex loco deſignato ſolui nequeat, *l. quidam teſtamento, vbi Bart. ff. de leg.* 1. *l. Paulo Callimacho, §. vlt. ff. de leg.* 3. *l. Lucius, ff. de Alim. & cibar. legat.* vbi, ſi prædia pro alimentis relictis obligentur, ex hoc legatum alimentorum non augetur, vel minuitur. Secus ſi ſub eadem oratione relinqueretur, vt ſi quis dixerit, promitto, vel lego 5

Titio decem corbes frumenti ſuper, vel ex

fundo

ſundo Semproniano, vel volo, ex fructibus
ſundi Seiani decem ſolui Titio: tunc enim
præſumitur, locum adiectum eſſe cauſa
taxationis, & ideò non exiſtentibus fructi-
bus in illo loco, hęres ad ſolutionem lega-
ti non eſt compellendus: hoc enim caſu
non cogitur hæres ſoluere vltra quantita-
tem fructuum, qui ex eo loco percepti fue-
rint, *l. nomen debitoris, §. vni ex hæredibus,
vbi Bart. ff. de leg. 3. l. ſi quis ſeruum, §.
ſi quis ità legauerit, ff. de leg. 2. l. cum cer-
tus, ff. de Trit. vin. & oleo legat. idem Bart.
in l. quidam teſtamento, ff. de leg. 1. Alex.
conſ. 216. num. 3. lib. 7. Gig. de Penſion.*
5 *q. 62. nu. 3. & ſeq.* vbi dicit, quod is, qui
eſt obligatus alteri ſoluere annuam pen-
ſionem ſuper fructibus beneficij, ſi illius
fructus non percipit, non tenetur penſio-
nem ſoluere, *Dilect. de Arte teſtan. tit. 6. de
legat. cautel. 99. num. 1. & ſeq. latè Card.
Mantic. de coniect. vltim. volun. lib. 9 tit. 3.
num. 20. Surd. de Alimen. tit. 4. q. 26. n. 1.
& ſeq. Rot. deciſ. 11. nu. 8. & 9. de teſtam.
in antiq. & in* Romana *bonorum 10. Decem-
bris 1593. coram Orano.*
6 Ex his infertur, quod donatio cenſetur
vniuerſalis, non particularis, quando eſt
facta de omnibus, ſingulis, & quibuſcunque
bonis mobilibus, & immobilibus, ac ſe-
mouentibus, omnibuſque actionibus, cre-
ditis, & nominibus debitorum in Vrbe, &
eius territorio ſitis: quamuis enim talis
donatio fuerit circumſcripta certo loco
Vrbis, & territorij, tamen videtur locus
adiectus potius cauſa demonſtrationis,
quàm taxationis: tum quia illa verba, om-
nia, ſingula, & quæcunque bona mobilia,
& immobilia faciunt non ſolum diſpoſitio-
nem generalem, ſed etiam vniuerſalem,
tum etiam quia iura, & actiones nullo lo-
7 co poſſunt circumſcribi, *Tiraq. de Retract.
lignag. §. 1. gloſ. 7. num. 26. latè Gratian.*
8 *diſcept. for. cap. 256. nu. 2. & ſeq.* vbi ſubdit,
quod in legato, aut donatione omnium
bonorum, quæ quis habet in tali loco, non
veniunt nomina debitorum.
9 Obſerua tamen, quod ſi ex loco deſigna-
to debeantur fructus per modum taxatio-
nis, onus probandi, non adeſſe tot fructus,
qui ſufficiant ad ſolutionem, incumbit
ei, qui illos percepit, vel percipere potuit,
ſi res erat fructifera, quia talis negatio eſt
fundamentum intentionis negantis: agens
verò fundat ſe in qualitate rei fructiferæ, &
habet intentionem ſuam fundatam ſuper
legato, vel promiſſione, quæ continet cer-
tam quantitatem præſtandam, *vide Bart.
in l. in illa ſtipulatione ſi calendis, ff. de
Verbor. oblig. Benintend. dec. 64. num. 1.
& ſeq.*

10 Obſerua 2. quod aliud eſt dicere, le-
go Titio decem, quæ in arca habeo, vel
quæ Caius mihi debet, aliud eſt dicere, lego
Titio decem, quæ ſoluantur de his, quæ
Caius mihi debet, vel de eo, quod in arca
habeo; primo enim caſu, ſi in arca parum,
vel nihil ſit, vel Caius parum, aut nihil de-
beat, non valebit legatum niſi vſque ad
ſummam, quæ reperietur in arca, vel quæ à
Caio debebitur, quia demonſtratio falſa
adiecta rei, quæ non reperitur, vitiat lega-
tum, *l. ſi ſeruus legatus, §. qui quinque, vbi
Bart. ff. de leg. 1.* ſecundo caſu legatum
debetur, etiamſi Caius nihil debeat, vel in
arca nihil ſit, quia in tali caſu Teſtator pu-
rè, & ſimpliciter legauit quantitatem cer-
tam, *Bart. in l. quidam teſtamento, ff. de leg.
1. Bald. conſ. 151. vol. 2. Gratian. d. cap.
256. nu. 59. & ſeq.*
11 Obſerua 3. quod locus taxationis cauſa
cenſetur etiam adiectus, quando apponitur
participium futuri temporis paſſiuum, vt ſi
teſtator dixerit, lego centum ſaccos fru-
menti percipiendos ex tali fundo, vel quã-
do adijcitur locus per relatiuum, & ver-
bum futuri temporis, vt ſi dixerit, lego fru-
mentum, quod naſcetur ex tali fundo,
*l. cum certus numerus, ff. de Trit. vin. &
ol. leg.* Ruin. *conſ. 160. nu. 11. lib. 2. Rolan.
conſ. 43. nu. 34. vol. 4. Io. de Amicis conſ.
46. nu. 8. & alij apud Surd. de Alim. tit. 4.
q. 26. num. 6. & ſeq. & apud Gratian. d. cap.
256. num. 33. & ſeq.* quod quidem proce-
dit, quando legatum vnica vice præſtari
debet, & fundus fuit poſitus ſub conditio-
ne, vt in propoſitis caſibus, tunc enim
ſi fructus non naſcantur primo anno, ex-
tinguitur legatum ità vt amplius non de-
beatur, *d. l. cum certus numerus, l. ſi debi-
tor, ff. de Contrah. empt.* ſecus ſi fundus fuit
ſimpliciter adiectus, vt ſi teſtator dixerit,
lego decem aureos Titio ex fructibus præ-
diorum meorum: hoc enim caſu quamuis
præſtatio ſit vnica, tamen ſuppletur ex ſe-
quentibus annis id, quod deeſt fructibus
primi anni, *l. Firmio Eliodoro, ff. Quand.
dies leg ced.* idemque dicendum, ſi legatum
ſit annuum, quia tunc non attenditur, quod
locus, ſeu fundus fuerit poſitus ſub condi-
tione, vel non, ſed ſemper, ſi fructus pri-
mi anni non adſint, vel non ſufficiant,
ſuppletur ex fructibus ſequentium anno-
rum, & fertilitas ſequentis anni compen-
ſat ſterilitatem præcedentis, *l. legatum,
§. vini ſalerni, vbi Bart. ff. de Ann. leg.
l. ex eo vino, ff. de Trit. vin. & oleo leg.
latè Surd. de Alimen. tit. 4. q. 26. n. 11.
& ſeq. Gratian. d. cap. 256. n. [illegible] &
ſeq. & num. 55. cum ſeq. vid. [illegible] in
l. inter ſtipulantem, §. ſacram, num. 6.*

ff. de verb. oblig. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. nu. 62. & ſeq.

12 Obſerua 4. quod ſi teſtator alienauerit rem, ex qua voluit, legatum ſolui, non videtur legatum reuocaſſe, quando illa res, ex qua legatum ſolui debet, poſita eſt in diuerſa oratione; quia hoc ideò teſtator præſumitur feciſſe, vt legatum faciliùs ſolueretur, non vt præcisè ex ea re ſoluatur; ſecus ſi ea res, ex qua teſtator voluit, legatum ſolui, adijcitur in eadem oratione; tunc enim legatum extinguitur, quia cenſetur teſtator eam rem in eadem oratione poſuiſſe, vt illud legatum ex ipſa re neceſſariò ſoluatur, *latè Mantic. de coniect. vltim. vol. lib. 12. tit. 6. num. 24. & ſeq. Gratian. d. cap. 256. nu. 28. & ſeq.* ſubdens, quod legatum ad pias cauſas nunquam cenſetur ademptum per alienationem ipſius rei, quia non intelligitur præcisè teſtator voluiſſe, ex ea legatum ſolui oportere, ſed pro legato potius eſſe obligatam, *ex tradit. per Roman. Singul. 430.*

13 Obſerua 5. quod in dubio verba videntur appoſita potiùs cauſa demonſtrationis; & ſic non cenſentur taxare, aut limitare præcedentia, *Bart. in l. Centurio, num. 31. ff. de vulg. & pupill. & alij apud Gratian. d. cap. 256. nu. 20. & 21.*

S V M M A R I V M.

1 *Quando genus præcedit, & ſpecies ſubſequitur cum adiectione certi loci, genus ad locum expreſſum reſtringitur.*

2 *Ex præcedentibus ſpecificatis verba generalia reſtringuntur.*

3 *Qualitas loci adiecta legato, reſtringit legatum etiam vniuerſale.*

C A P. XII.

An generalis diſpoſitio ex adiectione loci reſtringatur.

1 R Eſp. quod quando genus præcedit, & ſpecies ſubſequitur cum adiectione certi loci, genus ad locum expreſſum reſtringitur, *l. nam quod, §. fin. ff. de pen. legat.* vnde ſi teſtator legauit omnem ſupellectilem, & quidquid habet in prædio Semproniano, legatum ad ea ſolum reſtringitur, quæ erant in prædio Semproniano, *l. quæſitum, §. 1. vbi gloſ. Bart. & alij, ff. de leg. 3.* idemque dicendum, ſi teſtator legaſſet vxori omnes res, ornamenta lanea, & linea, & alias domus maſſaritias; legatum enim in tali caſu intelligitur de omnibus rebus domus, & non de alijs extra domum exiſtentibus, *Dec. in cap. ſedes, num. 49. & ſeq de Reſcript.* vbi
2 obſeruat, quod etiam ex præcedentibus ſpecificatis verba generalia reſtringuntur, quemadmodum diſpoſitio generalis ex ſubſequentibus verbis ſpecialibus reſtrictionem recipit, *per tex. in l. legatorum, §. 1. ff. de leg. 2. l. fin. §. cui dulcia, ff. de trit. vin. & oleo leg.* vbi, quod licèt legatis dulcibus ſimpliciter, intelligantur legata dulcia tam potabilia, quàm comeſtibilia, tamen, ſi teſtator legauit vinum amphorarium Amineum, Græcum, & omnia dulcia, non computabitur inter dulcia niſi quod potari poteſt, *vide gloſ. & DD. in d. §. cui dulcia, Mantic. de coniectur. vltim. vol. lib. 9. tit. 3. num. 13.*
3 vbi dicit, quod qualitas loci adiecta legato, reſtringit legatum etiam vniuerſale.

S V M M A R I V M.

1 *An, & quando vnus actus præſumatur factus contemplatione alterius, & quando non.*

2 *Omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet determinari ſecundùm conſuetudinem loci.*

3 *Actus præſumitur factus loco, tempore, & ex cauſa licita.*

C A P. XIII.

Quando actus præſumantur inuicem correſpectiui.

1 R Eſp. quod actus præſumuntur inuicẽ correſpectiui, ſi facti fuerint in eodem inſtrumento, vel etiam in diuerſis inſtrumentis, dummodò inſtrumenta huiuſmodi eadem die, ab eodem Notario, & inter eaſdem perſonas confecta fuerint, *latè Dec. in l. certi cõdictio, §. ſi nummos, n. 14. ff. ſi cert. pet.* quod præcipuè procedit, ſi inſtrumenta coram eiſdem teſtibus, & eodem loco celebrentur, *Menoch. lib. 6. præſumpt. 12. n. 4. & 5. Pacian. conſ. 112. nu. 13. Ciriac. contr. 128. num. 84. & 96.* quo caſu vnus actus præſumitur factus gratia, & contemplatione alterius, *vide Surd. dec. 71. nu 5. & dec.*

& dec. 170. *nu.* 13. *& dec.* 288. *num.* 33. vbi dicit, quod actus ſequens præſumitur geſtus in executionem præcedentis tractatus, & promiſſionis, & ex præcedenti cauſa; & quando plures cauſæ præcedunt, præſumitur factus ex cauſa neceſſaria, *ex trad. per Bart. in l.* 2. *ff. de cond. & demon. Crauett. conſ.* 108. *nu.* 8. *Cephal. conſ.* 156. *num.* 13.

Limita, quando duo actus ſunt diuerſæ naturæ, & vnus non habet neceſſariam dependentiam ab alio: tunc enim non dicuntur inter ſe correſpectiui, etiamſi fiant in eodem contractu, & inſtrumento, *Menoch. lib.* 6. *d. præſumpt.* 12. *nu.* 39. *Ciriac. controu.* 90. *nu.* 26.

2 Notandum eſt etiam, quod omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet accipi, & determinari ſecundùm conſuetudinem loci, *Caſtill. in tract. controuerſ. iur. cap.* 22. *nu.* 12.

3 Notandum 2. quod actus, qui potuit fieri in vno loco licitè, in alio illicitè, præſumitur in dubio factus in loco, in quo licitè fieri potuit, *Bart. in l. non ſolum*, 8. §. *ſed vt probari, ſub nu.* 1. *ff. de nou. oper. nunc. Menoch. lib.* 5. *præſumpt.* 2 *num.* 10. *Ciriac. contr.* 38 *nu.* 13. *& contr.* 150. *nu.* 38. vbi dicit, quod actus præſumitur factus loco, tempore, & ex cauſa licita.

SVMMARIVM.

1 *Vſufructuarius, vel eius hæres tenetur mobilia reſtituere in loco, in quo fuerunt accepta.*
2 *Res commodata reſtituenda eſt Commodatori in eodem loco, in quo fuit commodata.*
3 *Pretium rei in quo loco ſolui debeat.*
4 *An ſit in facultate Vſufructuarij reſtituere eadem mobilia, quæ accepit, vel eorum æſtimationem.*
Quomodo cauere debeat Vſufructuarius, ibidem.
5 *Res in eadem æſtimatione, in qua erant tempore traditionis, debent proprietario reſtitui.*
6 *In Vſufructuarium tranſit dominium tam earum rerum, quæ breui vſu conſumuntur, quàm illarum, quæ vſu non conſumuntur, ſed minuuntur: limitatur num.* 9.
7 *Quid ſi Vſufructuarius mobilia vendiderit pretio non iuſto.*
8 *Vſufructuarius tenetur ad omne damnum culpa ſua etiam leuiſſima contingens.*
9 *Vaſa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo conſtant, non tranſeunt in dominium vſufructuarij.*
10 *Si res abſque culpa Vſufructuarij pereant, non tenetur vſufructuarius illarum æſtimationem reſtituere.*
11 *Vſufructuarius an, & quando teneatur equos mortuos, aut inutiles ſupplere.*
12 *Agri vſufructu legato, in locum demortuarum arborum aliæ ſubſtituendæ ſunt. Quid ſi arbores vi ventorum, aut tempeſtatis euulſa fuerint, ibidem.*

CAP. XIV.

In quo loco Vſufructuarius, vel eius hæres teneatur mobilia reſtituere.

1 RESp. quod tenetur ea reſtituere in loco, in quo fuerunt accepta, quem-
2 admodum res commodata Commodatori
reſtituenda eſt in eodem loco, in quo fuit
commodata, *Azor. Inſtit. mor. par.* 3. *lib.* 4.
tit. de Reſtit. cap. 33. *verſ. ex quo ſequitur*
&c. prout illum refert Scacc. de Commerc.
3 §. 2. *gloſ.* 5. *nu.* 196. *&* 243. vbi etiam
obſeruat, quod quando debetur pretium rei emptæ, permutatæ, aut locatæ, vel annui cenſus ſuper re impoſiti, tunc eiuſmodi pretium in dubio ſolui debet eo in loco, vbi extat res empta, permutata, locata, ſeu cenſuata.

4 Quæres, an in ipſius vſufructuarij arbitrio ſit reſtituere eadem mobilia, vel eorum æſtimationem?

Reſp. quod aut Vſufructuarius cautionem præſtitit proprietario de reſtituenda æſtimatione finito vſufructu, & tunc omninò compellitur ad æſtimationem reddendam, *l.* 1. §. *ſi conuenit, ff. Depoſ. l. ſi tibi vini* 7. *ff. de vſufr.* idemque dicendum, ſi æſtimatio præceſſit: nam ſicut tunc non poteſt interponi cautio niſi de æſtimatione reddenda, ità etiam æſtimatio præſtari debet, etiamſi huiuſmodi cautio omiſſa fuerit, *Alex. conſ.* 120. *nu.* 2. *vol.* 6. *Ruin. conſ.* 206. *nu.* 25. *vol.* 2. *Caſtill. de vſufr. cap.* 17. *nu.* 15. *&* 32. *Ciriac. contr.* 243. *nu.* 23. *tom.* 2.

Si verò nulla conuentio, aut æſtimatio præceſſit, tunc in bonis, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, & vltra triennium non durant, qualia ſunt vinum, oleum, frumentum, veſtes quotidianæ, lanæ, linum, fructus, & pecuniæ, quæ expenduntur, vſufructuarius tenetur ad tantundem in genere eiuſdem qualitatis, & bonitatis, & non ad æſtimationem, *d. l. ſi tibi vini, ff. de vſufr. Alex. d. conſ.* 120. *nu.* 1. *lib.* 6. vbi dicit, quod eſt in facultate Vſufructuarij cauere de reſtituendo ſimiles res in eadem quali-

ff. de verb. oblig. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. nu. 62. & ſeq.

12 Obſerua 4. quod ſi teſtator alienauerit rem, ex qua voluit, legatum ſolui, non videtur legatum reuocaſſe, quando illa res, ex qua legatum ſolui debet, poſita eſt in diuerſa oratione: quia hoc ideò teſtator præſumitur feciſſe, vt legatum faciliùs ſoluatur; non vt præcisè ex ea re ſoluatur; ſecus ſi ea res, ex qua teſtator voluit, legatum ſolui, adijcitur in eadem oratione; tunc enim legatum extinguitur, quia cenſetur teſtator eam rem in eadem oratione poſuiſſe, vt illud legatum ex ipſa re neceſſariò ſoluatur, *latè Mantic. de coniect. vltim. vol. lib. 12. tit. 6. num. 24. & ſeq. Gratian. d. cap. 256. nu. 28. & ſeq.* ſubdens, quod legatum ad pias cauſas nunquam cenſetur ademptum per alienationem ipſius rei, quia non intelligitur præcisè teſtator voluiſſe, ex ea legatum ſolui oportere, ſed pro legato potius eſſe obligatam, *ex tradit. per Roman. Singul. 430.*

13 Obſerua 5. quod in dubio verba videntur appoſita potiùs cauſa demonſtrationis, & ſic non cenſentur taxare, aut limitare præcedentia, *Bart. in l. Centurio, num. 31. ff. de vulg. & pupill. & alij apud Gratiam d. cap. 256. nu. 20. & 21.*

SVMMARIVM.

1 *Quando genus præcedit, & ſpecies ſubſequitur cum adiectione certi loci, genus ad locum expreſſum reſtringitur.*

2 *Ex præcedentibus ſpecificatis verba generalia reſtringuntur.*

3 *Qualitas loci adiecta legato, reſtringit legatum etiam vniuerſale.*

CAP. XII.

An generalis diſpoſitio ex adiectione loci reſtringatur.

1 RESP. quod quando genus præcedit, & ſpecies ſubſequitur cum adiectione certi loci, genus ad locum expreſſum reſtringitur, *l. nam quod, §. fin. ff. de pen. legat.* vnde ſi teſtator legauit omnem ſupellectilem, & quidquid habet in prædio Semproniano, legatum ad ea ſolum reſtringitur, quæ erant in prædio Semproniano, *l. quæſitum, §. 1. vbi gloſ. Bart. & alij, ff. de leg. 3.* idemque dicendum, ſi teſtator legaſſet vxori omnes res, ornamenta lanea, & linea, & alias domus maſſaritias: legatum enim in tali caſu intelligitur de omnibus rebus domus, & non de alijs extra domum exiſtentibus, *Dec. in cap. ſedes, num. 49. & ſeq de Reſcript.* vbi
2 obſeruat, quod etiam ex præcedentibus ſpecificatis verba generalia reſtringuntur, quemadmodum diſpoſitio generalis ex ſubſequentibus verbis ſpecialibus reſtrictionem recipit, *per tex. in l. legatorum, §. 1. ff. de leg. 2. l. fin. §. cui dulcia, ff. de trit. vin. & oleo leg.* vbi, quod licèt legatis dulcibus ſimpliciter, intelligantur legata dulcia tam potabilia, quàm comeſtibilia, tamen, ſi teſtator legauit vinum amphorarium Amineum, Græcum, & omnia dulcia, non computabitur inter dulcia niſi quod potari poteſt, *vide gloſ. & DD. in d. §. cui dulcia, Mantic. de coniectur. vltim. vol. lib. 9. tit. 3. num. 13.*
3 vbi dicit, quod qualitas loci adiecta legato, reſtringit legatum etiam vniuerſale.

SVMMARIVM.

1 *An, & quando vnus actus præſumatur factus contemplatione alterius, & quando non.*

2 *Omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet determinari ſecundùm conſuetudinem loci.*

3 *Actus præſumitur factus loco, tempore, & ex cauſa licita.*

CAP. XIII.

Quando actus præſumantur inuicem correſpectiui.

1 RESP. quod actus præſumuntur inuicẽ correſpectiui, ſi facti fuerint in eodem inſtrumento, vel etiam in diuerſis inſtrumentis, dummodò inſtrumenta huiuſmodi eadem die, ab eodem Notario, & inter eaſdem perſonas confecta fuerint, *latè Dec. in l. certi cõdicto, §. ſi nummos, n. 14. ff. ſi cert. pet.* quod præcipuè procedit, ſi inſtrumenta coram eiſdem teſtibus, & eodem loco celebrentur, *Menoch. lib. 6. præſumpt. 12. n. 4. & 5. Pacian. conſ. 112. nu. 13. Ciriac. contr. 128. num. 84. & 96.* quo caſu vnus actus præſumitur factus gratia, & contemplatione alterius, *vide Surd. dec. 71. nu 8. & dec.*

& *dec.* 170. *nu.* 13. & *dec.* 288. *num.* 33. vbi dicit, quod actus ſequens præſumitur geſtus in executionem præcedentis tractatus, & promiſſionis, & ex præcedenti cauſa: & quando plures cauſæ præcedunt, præſumitur factus ex cauſa neceſſaria, *ex trad. per Bart. in l.* 2. *ff. de cond. & demon. Crauett. conſ.* 108. *nu.* 8. *Cephal. conſ.* 156. *num.* 13.

Limita, quando duo actus ſunt diuerſæ naturæ, & vnus non habet neceſſariam dependentiam ab alio: tunc enim non dicuntur inter ſe correſpectiui, etiamſi fiant in eodem contractu, & inſtrumento, *Menoch. lib.* 6. *d. præſumpt.* 12. *nu.* 39. *Ciriac. controu.* 90. *nu.* 26.

2 Notandum eſt etiam, quod omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet accipi, & determinari ſecundùm conſuetudinem loci, *Caſtill. in tract. controuerſ. iur. cap.* 22. *nu.* 12.

3 Notandum 2. quod actus, qui potuit fieri in vno loco licitè, in alio illicitè, præſumitur in dubio factus in loco, in quo licitè fieri potuit, *Bart. in l. non ſolum*, 8. *§. ſed vt probari, ſub nu.* 1. *ff. de nou. oper. nunc. Menoch. lib.* 5. *præſumpt.* 2 *num.* 10. *Ciriac. contr.* 38 *nu.* 13. & *contr.* 150. *nu.* 38. vbi dicit, quod actus præſumitur factus loco, tempore, & ex cauſa licita.

SVMMARIVM.

1 *Vſufructuarius, vel eius hæres tenetur mobilia reſtituere in loco, in quo fuerunt accepta.*

2 *Res commodata reſtituenda eſt Commodatori in eodem loco, in quo fuit commodata.*

3 *Pretium rei in quo loco ſolui debeat.*

4 *An ſit in facultate Vſufructuarij reſtituere eadem mobilia, quæ accepit, vel eorum æſtimationem.*

Quomodo cauere debeat Vſufructuarius, ibidem.

5 *Res in eadem æſtimatione, in qua erant tempore traditionis, debent proprietario reſtitui.*

6 *In Vſufructuarium tranſit dominium tam earum rerum, quæ breui vſu conſumuntur, quàm illarum, quæ vſu non conſumuntur, ſed minuuntur: limitatur num.* 9.

7 *Quid ſi Vſufructuarius mobilia vendiderit pretio non iuſto.*

8 *Vſufructuarius tenetur ad omne damnum culpa ſua etiam leuiſſima contingens.*

9 *Vaſa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo conſtant, non tranſeunt in dominium vſufructuarij.*

10 *Si res abſque culpa Vſufructuarij pereant, non tenetur vſufructuarius illarum æſtimationem reſtituere.*

11 *Vſufructuarius an, & quando teneatur equos mortuos, aut inutiles ſupplere.*

12 *Agri vſufructu legato, in locum demortuarum arborum aliæ ſubſtituendæ ſunt. Quid ſi arbores vi ventorum, aut tempeſtatis euulſæ fuerint, ibidem.*

CAP. XIV.

In quo loco Vſufructuarius, vel eius hæres teneatur mobilia reſtituere.

1 RESP. quod tenetur ea reſtituere in loco, in quo fuerunt accepta, quem-
2 admodum res commodata Commodatori reſtituenda eſt in eodem loco; in quo fuit commodata, *Azor. Inſtit. mor. par.* 3. *lib.* 4. *tit. de Reſtit. cap.* 33. *verſ. ex quo ſequitur &c. prout illum refert Scacc. de Commerc.*
3 *§.* 2. *gloſ.* 5. *nu.* 196. & 243. vbi etiam obſeruat, quod quando debetur pretium rei emptæ, permutatæ, aut locatæ, vel annui cenſus ſuper re impoſiti, tunc eiuſmodi pretium in dubio ſolui debet eo in loco, vbi extat res empta, permutata, locata, ſeu cenſuata.

4 Quæres, an in ipſius vſufructuarij arbitrio ſit reſtituere eadem mobilia, vel eorum æſtimationem?

Reſp. quod aut Vſufructuarius cautionem præſtitit proprietario de reſtituenda æſtimatione finito vſufructu, & tunc omninò compellitur ad æſtimationem reddẽdam, *l.* 1. *§. ſi conuenit, ff. Depoſ. l. ſi tibi vini* 7. *ff. de vſufr.* idemque dicendum, ſi æſtimatio præceſſit: nam ſicut tunc non poteſt interponi cautio niſi de æſtimatione reddenda, ità etiam æſtimatio præſtari debet, etiamſi huiuſmodi cautio omiſſa fuerit, *Alex. conſ.* 120. *nu.* 2. *vol.* 6. *Ruin. conſ.* 206. *nu.* 25. *vol.* 2. *Caſtill. de vſufr. cap.* 17. *nu.* 15. & 32. *Ciriac. contr.* 243. *nu.* 23. *tom.* 2.

Si verò nulla conuentio, aut æſtimatio præceſſit, tunc in bonis, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, & vltra triennium non durant, qualia ſunt vinum, oleum, frumentum, veſtes quotidianæ, lanæ, linum, fructus, & pecuniæ, quæ expenduntur, vſufructuarius tenetur ad tantundem in genere eiuſdem qualitatis, & bonitatis, & non ad æſtimationem, *d. l. ſi tibi vini, ff. de vſufr. Alex. d. conſ.* 120. *nu.* 1. *lib.* 6. vbi dicit, quod eſt in facultate Vſufructuarij cauere de reſtituendo ſimiles res in eadem quali-

 tate,

tate, vel earum pretium rebus æſtimatis, *Pariſ. conſ. 96. nu. 3. & ſeq. par. 2. Ciriac. d. contr. 243. nu 23. & 24.*

Sed ſi vſusfructus conſiſtit in bonis, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, & vſu non conſumuntur, ſed minuuntur vt ſunt vegetes, veſtes pretioſæ, vaſa aurea, argentea, & alia, quæ ex ferro, aut metallo conſtant, ſerui, iumenta, ſupellectilia, & maſſaritiæ, & his ſimilia, Vſufructuarius tenetur eadem bona reſtituere, ſi non reperiuntur deteriorata: & ſi deteriorata ſint, tenetur reſtituere eadem deteriorata, & pretium deteriorationis, *Gabr. commun. concluſ. lib. 5. tit. de Vſufr. concl. 1. Pariſ. d. conſ. 96. nu. 5. par. 2. Rol. conſ. 92. nu. 23. vol. 1. Caualcan. de Vſufr. nu. 146. verſ. communis tamen opinio &c. Ciriac. d. controu. 243. nu. 26.* vbi, quod pro huiuſmodi rebus non præſtatur cautio de reſtituenda æſtimatione, vel tantundem, ſed de vtendo arbitrio boni viri, & illis reſtituendis in illo ſtatu, quo extabunt finito vſufructu.

5 Notandum tamen eſt, quod æſtimatio fieri debet habito reſpectu ad tempus conſtitutionis vſusfructus, ſeu traditionis, non autem ad tempus reſtitutionis: & ideò res in eadem æſtimatione, in qua erant tempore traditionis, debent reſtitui proprietario, *gloſ. in §. conſtituitur, ver. æſtimata, Inſt. de vſufr. Rol. conſ. 92. nu. 23. lib. 1. Gabr. commun. concluſ. lib. 5. tit. de vſufr. concluſ. 1. num. 21. Caualcan. de vſufr. nu. 143. Surd. dec. 67. num. 5. Caſtill. de vſufr. cap. 17. num. 23. vide quæ diximus in tract. de Temp. legal. lib. 3. cap. 10. nu. 17. & ſeq.*

6 Notandum 2. quod in Vſufructuarium
tranſit dominium tam earum rerum, quæ
breui vſu conſumuntur, quàm illarum, quę
vſu non conſumuntur, ſed minuuntur, *iuxta textum in §. conſtituitur, Inſt. de vſuf.*
& ideò poteſt huiuſmodi res Vſufructuarius vendere abſque metu priuationis, *vt
poſt Rol. Surd. & alios trad. Ciriac. d. con-*
7 *trou. 243. num. 23. & ſeq.* ſubdens, quod
Vſufructuarius vendens pretio non iuſto,
8 tenetur ad intereſſe; Vſufructuarius enim
tenetur ad omne damnum culpa ſua etiam
leuiſſima contingens; *latè Caſtill. cap. 20. nu. 13. & ſeq. & cap. 21. ferè per tot.*

9 Excipiuntur ab hac regula vaſa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo conſtant, & ſimilia, quæ vſu non conſumuntur, nec minuuntur niſi longiſſimo tempore: hæc enim non tranſeunt in dominium Vſufructuarij, vt probat *textus in l. ſi vaſorum ff. Vſufr. quemad. cau.* & ideò ſi vendita fuerint nulla exiſtente neceſſitate, priuaretur Vſufructuarius, quia in tali caſu non vſus fuiſſet arbitrio boni viri, nec ad vſum deſtinatum, cum vſusfructus ſit ius vtendi, & fruendi alienis rebus ſalua earum ſubſtantia, *vt inquit Ciriac. d. contr. 243. nu. 26. & ſeq.*

10 Notandum 3. quod ſi res abſque culpa ipſius Vſufructuarij conſumptæ fuerint, aut alio caſu perierint, non tenetetur Vſufructuarius illarum æſtimationem reſtituere, etiamſi huiuſmodi res breui vſu cõſumantur, tum quia in tali caſu Vſufructuarius illis vti non potuit ſaltem plenariè iuxta mentem concedentis, & naturam vſusfructus; tum etiam quia vſusfructus eſt ius in
corpore, quo ſublato & ipſum tolli neceſſe
eſt, *§. 1. & §. finitur, Inſt. de vſufr. l. quid*
11 *ergo, ff. eod. tit.* vbi Vſufructuarius non
tenetur equos mortuos, aut inutiles ſupplere, quando capita relinquuntur, ſed tantùm quando gregis, vel armenti, aut equitij, ideſt vniuerſitatis vſusfructus legatus
12 eſt, *l. agri, & l. arbores, ff. eod.* vbi, quod
etſi agri vſufructu legato, in locum demortuarum arborum aliæ ſubſtituendæ ſint, hoc tamen non procedit, ſi arbores vi ventorum, aut tempeſtatis euerſæ, ſeu euulſæ fuerint, *Aret. in §. in pecudum, nu. 3. Inſt. de Rer. diuiſ. Giouagn. conſ. 41. nu. 5. vide quæ in ſimili diximus de hærede, & tutore, in tract. de Tempor. legal. lib. 1. cap. 68. nu. 13. & 14.*

SVMMARIVM.

1 *Statuta locorum regulariter extra territorium non extenduntur: etiamſi reſpiciant cauſa deciſionem, limitatur nu. 3. & ſeq.*

2 *Prohibitus, nè exerceat aliquam artem, vel exercitium, non cenſetur prohibitus extra territorium.*

3 *Quid ſi ſtatutum prohibeat, nè dominium alienetur extra conſortes.*

4 *Et quid ſi ſtatutum concernat diminutionem ſtatus, & nu. 7.*

5 *Si ſententia reſpicit diminutionem ſtatus, pęna impoſita in vno loco, habet effectum vbique.*

6 *Excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, vel irregularis in vno loco, vbique dicitur, & eſt excommunicatus, ſuſpenſus &c. declaratur nu. ſeq.*

7 *Subditus, ſi delictum ſub cenſura ab Epiſcopo prohibitum commiſerit extra diœceſim, non ligatur cenſura.*

8 *Quid ſi ſtatutum prohibeat donationes ſine certis ſolemnitatibus.*

9 *Statutum habilitans perſonam, trahitur etiam extra territorium.*

10 *Si ſtatutum diſponat, vt filiusfam. poſſit*

teſtare

teſtari, an filiusfam. teſtari poſſit extra territorium.

11 *An Romanus maior 20. annis, licèt minor 25. poſſit contrahere abſque ſolemnitatibus in alio territorio.*

12 *An ſtatutum inhabilitãs perſonam, trahatur extra territorium.*

Tutor datus in vno loco, eſt tutor in alio loco, ſicut in curatore, ibidem.

13 *Inhabilitas per ſtatutum inducta, an operetur, ſi perſona tempore contractus non ſit ſubdita.*

14 *Quid ſi ſtatutum reſpiciat principaliter formam, & ſolemnitates contractus, ſecundariò perſonam.*

15 *Et quid ſi verba ſtatuti ſint concepta in perſonam, & prohibitio ſit odioſa.*

16 *Quando ſtatutum ligare poſſit ſubditum etiam extra territorium, & nu. 17. & 25.*

Statutum loquens de Ciue, intelligi debet de originario, ibidem.

17 *Quo caſu ſtatutum, vel ſententia extendatur ad beneficia, vel bona etiam alibi exiſtentia, & nu. 18. & 19.*

18 *Poteſt interponi decretum de rebus, quæ non ſunt in territorio, ratione perſonæ ſubiectæ.*

19 *Quarta bonorum mariti, quæ de iure defertur vxori viduæ, debetur de omnibus bonis ipſius viri, etiam in alio territorio ſitis.*

20 *Subditus propter delictum relegari poteſt in aliquo loco etiam extra territorium.*

21 *Contrahens, vel teſtans in loco ſtatuti, præſumitur eum ipſo ſtatuto ſe conformaſſe, etiam reſpectu bonorum, quæ ſtatuti diſpoſitioni non ſubiacent.*

22 *In pecunia, & mobilibus, quæ à defuncto poſſidebantur extra territorium, animo remittendi in patriam, ſeruanda ſunt ſtatuta loci eiuſdem defuncti.*

CAP. XV.

De legibus municipalibus.

Quæſtio I.

An ſtatuta loci extendantur extra territorium.

1 STatuta locorum regulariter extra territorium non extenduntur, etiamſi
reſpiciant cauſæ deciſionem. *l. fin. vbi DD. ff. de Iuriſd. omn. Iud. l. Duumuirum, C. de Decurion. lib. 10. Bald. in cap. ſuper eo,*
nu. 4. de Teſtib. Abb. in cap. paſtoralis, §. verum, num. 19. de Appell. vbi dicit, quod
2 diſpoſitio pœnalis concernens exercitium
perſonæ, vel bona, non extendit vires ſuas
extra territorium ius dicentis; vnde prohi-
bitus, nè exerceat aliquam artem, vel exer-
citium, non cenſetur prohibitus extra ter-
ritorium, *Iordan. Elucubr. diuerſ. lib. 8.
tit. 1. de Conſtit. nu. 76. latè Natt. conſ. 643.
nu. 6. & ſeq. Surd. deciſ. 197. nu. 1. & ſeq.*
quod procedit, ſiue ſtatuta loquantur in
rem, ſiue in perſonam, cum vtroque caſu
obſtet defectus iuriſdictionis, *vt reiecta di-
ſtinctione Bart. tenuit Rota in Collen. hære-
ditatis 10 Iuny 1616. coram Buratto, in
impreſſ. dec. 188. nu. 3. vbi latè Ferentill.
nu. 10. & in Ciuitatis Caſtelli ſupplementi
legitimæ 11. Decembris 1627. coram Pam-
philio, prout refert Beltramin. ad Greg. de-
ciſ. 255. nu. 7. & in Narnien. ſucceſſionis
22. Maij 1628. coram Merlin. in impreſſ.
dec. 353. per tot. & deciſ. 228. nu. 21. & ſeq.
par. 8. Recent. & ità contra Bartol. ſentiunt
Doctores ferè omnes, vide Menoch. lib. 2. præ-
ſumpt. 2. num. 8. verſ. declaratur hic ca-
ſus &c.*
3 Hæc tamen concluſio limitatur, 1. ſi ſta-
tutum eſt prohibitiuum in rem, & reſpectu
rei, vt ſi prohibeat, nè dominium alienetur
extra conſortes: tunc enim, vbicunque fiat
diſpoſitio de tali re, non valet: quia tale
ſtatutum afficit rem, & impedit, nè dominiũ
transferatur, *Bart. in l. 1. nu. 32. C. de Sum.
Trin. Ruin. conſ. 36. verſus fin. verſic. vlti-
mò dicitur &c. lib. 5.* vbi dicit, quod ſi ſta-
tutum eſt ſimpliciter prohibitorium, locum
habet extra territorium inter ſubditos,
ſiue prohibitio ſit in rem, ſiue in perſo-
nam, *Menoch. lib. 2. præſumpt. 2. num. 11.
Crauett. conſ. 271. nu. 4. verſ. ſecus eſſet &c.*
vbi dicit, quod ſi ſtatutum ſimpliciter lo-
quitur, aut diſponit reſpectu rei prohiben-
do ſimpliciter, nè alienetur, tunc afficit
rem, vbicunque fiat contractus, aut aliena-
tio, etiam extra territorium.
4 Limitatur 2. vbi ſtatutum concernit di-
minutionẽ ſtatus, vt ſi ex ſtatuto quis effi-
ciatur infamis ob aliquod delictũ, *Bart. in
l. 1. n. 49. & ſeq. C. de Sum. Trin. Bald. ibi-
dem nu. 26.* vbi dicit, quod ſi ſententia
5 reſpicit diminutionem ſtatus, pœna impoſi-
ta in vno loco, habet effectum vbique: quia
pœnæ, quæ reſpiciunt ſtatus diminutio-
nem, infliguntur in perſonam, & ipſam per-
ſonam ſequuntur, ſicut lepra leproſum,
quemadmodum excommunicatus, ſuſpen-
6 ſus, interdictus, vel irregularis in vno loco,
vbique dicitur, & eſt excommunicatus, ſu-
ſpenſus &c. *cap. quiſquis, 4. q. 5. vide Ior-
dan. Elucubr. diuerſ. lib. 8. tit. 1. de conſtit.
num.*

7 *num.* 75. vbi dicit, hoc procedere, quando ſubditus incurriſſet cenſuram, vel alias pœnas diminutiuas ſtatus, ante egreſſum a iuriſdictione, & diœceſi; vnde ſi ſubditus delictum ſub cenſura ab Epiſcopo prohibitũ commiſerit extra diœceſim, non ligatur cenſura, *cap. vt animarum, de Conſtit. in 6.*

8 Limitatur 3. in ſtatuto prohibente donationes ſine certis ſolemnitatibus: huiuſmodi enim ſtatutum trahitur ad ſubditum vbique donantem, *ſecundum Gratian. decif. Marcb.* 28. *nu.* 13. *& dec.* 102. *num.* 2. ſed contraria ſententia videtur verior, quã ſequuta fuit *Rota coram Card. Seraph. dec.* 746. *nu.* 2. *& ſeq.* vbi, quod ſolemnitas ſtatuti Vrbis non requiritur in actu, qui fit in alia Ciuitate.

9 Limitatur 4. in ſtatuto habilitante perſonam: tunc enim trahitur etiam extra territorium; ratio eſt, quia ius habilitationis reſpicit perſonam, ipſamque qualificat, ideſt habilitat vbicunque locorum, *Bald. in l.* 1. *nu.* 13. *& ſeq. C. de Sum. Trin.* vbi
10 dicit, quod ſi ſtatutum diſponat, vt filiuſfam. poſſit teſtari, poterit talis filiuſfam. etiam extra territorium validè teſtamentũ condere ſaltem reſpectu bonorum, quæ ſunt intra territorium ſtatuentium, cum iſte actus ſit hominis priuati, in quo non conſideratur territorium, niſi ratio legis territorium ponderet; nullum enim in hoc caſu eſt præiudicium alterius territorij, ſi ſubditus ſtatuto in alieno territorio de rebus in territorio ſtatuentium ſitis diſponat, *vt d. Achill. dec.* 2. *de Conſtit. Put. dec.* 365. *lib* 3. *Card. Seraph. dec.* 746. *n.* 1.
11 *& ſeq.* idem dicendum, ſi Romanus maior 20. annis, licèt minor 25. contraheret Peruſiæ; quia tunc nulla opus eſſet ſolemnitate adhiberi ſolita in contractibus minorum; Statutum enim Vrbis *lib.* 1. *cap.* 47. vbi cauetur, quod maior 20. annorum habeatur ac ſi eſſet maior 25. habilitat perſonam, & ideò trahitur etiam extra territorium, *vt reſoluit Rot. coram Card. Seraph. dec.* 746. *nu.* 2. *& ſeq. Put. dec.* 365. *lib.* 3. vbi, quod in tali caſu in iudicio extra territorium ſtatuentium moto, non eſt deputandus Curator, præſertim ſi talis minor, dum exiſteret in territorio ſtatuentium, dediſſet mandatum ad litigandum, quia ille locus eſt attendendus, *Comitol. dec.* 56. *nu.* 7. vbi ſubijcit, quod ſtatutum Vrbis *d. lib.* 1. *cap.* 47. non habet locum quoad bona extra territorium.

12 An verò ſtatutum inhabilitans perſonam trahatur etiam extra territorium? affirmat *Bart. in l. ſi quis pro eo, nu.* 11. *ff. de fideiuſſ. & in l.* 1. *nu.* 32. *C. de Sum. Trin. Achill. deciſ.* 2. *num.* 3. *de Conſt. Buratt. dec.* 27. *nu.* 4. *Rot. dec.* 103. *nu.* 19. *par.* 1. *Diuerſ. & dec.* 238. *nu.* 1. *& ſeq. par.* 6. *recent. Alex. conſ.* 41. *nu.* 7. *& ſeq. lib.* 5. *Ruin. conſ.* 201. *nu.* 8. *lib.* 1. *Crauet. conſ.* 271. *nu.* 3. *verſ. quinto igitur &c. pic. ad Statut. Vrb. gloſ.* 2. *num.* 51.

Hæc tamen concluſio ità intelligi debet, vt ſtatutum poſſit quidem inhabilitare perſonam ſubditam, quocunque in loco reperiatur, in illis actibus, qui perſonæ principaliter hærent, nec extra illam exercentur, vt in obligationibus, depoſitionibus, pœnis perſonalibus, & ſimilibus: non autem reſpectu actuum, quorum effectus principaliter oritur in rebus, & ipſas afficit; & ideò ſi bona extra territorium exiſtant, ad ea ſtatutum non extenditur, *vt declarauit Rota coram Merlin. dec.* 353. *nu.* 2. 25. *& ſeq. Bellon. dec.* 93. *nu.* 3. *Rolan. conſ.* 80. *num.* 32. *lib.* 4. nec mirum hoc videtur: quia tutor etiam datus in vno loco, eſt tutor in alio loco, quia tutor datur perſonæ, *Bald. in l.* 1. *C. vbi petan. tut.* è contra curator datus in vno loco, non eſt curator in alio loco, quia curator datur principaliter bonis, *Bart. in l. pupillo. ff. de Tutor. & Curat. vide Crauett. conſ.* 201. *num.* 15. vbi, quod valet datio Curatoris facta adulto etiam forenſi pro bonis ſitis in territorio Iudicis dantis curatorem.

Item ſupradicta concluſio intelligi debet, vt ſtatutum poſſit inhabilitare ſuum ſubditum quoad bona ſita in territorio ipſius ſtatuti, *Rot. dec.* 304. *num.* 3. *par.* 1. *Diuerſ. Card. Millin. dec.* 146. *num.* 5. *& ità intelligenda eſt dec.* 828. *nu.* 14. *&* 15. *apud Merlin.* vbi dicit, quod ſi ſtatutum inhabilitet matrem ad teſtandum in præiudicium filiorum, ſemper ligat matrem, quocunque ipſa vadat, etiamſi extra locũ ſtatuti diſponat, *latè Theſaur. qq. for. lib.* 2.
13 *q.* 8. *nu.* 14. ſubdens, quod inhabilitas per ſtatutum inducta non operatur, ſi perſona tempore contractus non ſit ſubdita, & in eam neque ratione loci, neque ratione bonorum ſtatuentes iuriſdictionem exercere nequeant, *Ciriac. contr.* 10. *n.* 70. *&* 71. *lib.* 1. *& contr.* 252. *nu.* 26. *& ſeq. lib.* 2. *Gratian. diſcept. for. cap.* 886. *n.* 13. vbi, quod ſi ſubditus ſtatuentibus mutauerit domicilium, & illud tranſtulerit de loco ſubdito ad alium locum, ceſſaret inhabilitas inducta per ſtatutum prioris domicilij, *Cephal. conſ.* 171. *nu.* 34. *verſ. poſtremo &c. Hond. conſ.* 20. *num.* 26. *lib.* 2. *Crauett. conſ.* 201. *num.* 15. *& conſ.* 271. *nu.* 4. *verſ. ſecus eſſet &c.*

14 Obſerua tamen, quod ſi ſtatutum reſpiciat principaliter formam, & ſolemnitates

contractus, ſecũdariò perſonam, vt ſi principaliter prohibeat, nè contractus fiat, niſi ſeruata certa forma, & ſolemnitate, tunc non traheretur extra territorium, *Cocein. dec. 116. num. 2. & dec. 133. num. 2. Buratt. dec. 27. nu. 2. & ſeq. Merlin. decis. 601. nu. 2.* vbi dicit, quod ſi ſtatutum non arctet perſonam, nec eam inhabilitet præcisè, ſed ſolum det formam, & præſcribat ſolemnitates in contractibus ſeruandas, tunc non ſolemnitates ſtatuti, cui ſubſunt contrahentes, ſunt adhibendæ, ſed attendi debent ſolemnitates requiſitæ à ſtatuto illius loci, in quo celebratur contractus, *latè Crauett. conſ. 271. nu. 3. & ſeq. quicquid dicat Menoch. lib. 2. præſumpt. 2. nu. 9.*

15 Obſerua 2. quod quando verba dubia ſtatuti ſunt concepta in perſonam reſpectu ipſius perſonę, quam ſtatutum inhabilitat, & prohibitio eſt odioſa, tunc non præſumitur, quod ſtatuentes voluerint ligare ciuem contrahentem, vel diſponentem extra territorium; vt ſi ſtatutum diſponat, quod filia non ſuccedat, vel quod vxor teſtari non poſſit ſine conſenſu mariti, vel quod teſtamentum, ſeu aliud inſtrumentum non conficiatur ab alio, quàm à Notario ipſius Ciuitatis ſub pœna nullitatis; huiuſmodi enim ſtatutum vti odioſum non ligaret ſubditos extra territorium, *vt d. Corn conſ. 232. nu. 4. & 6. lib. 4. & conſ. 241. nu. 6. lib. 2. Crauett. conſ. 467. nu. 5. Dec. conſ. 314. nu. 6. & alij apud Menoch. lib. 2. præſumpt. 2. nu. 10. Roman. conſ. 39. num. 1. & ſeq.*

16 Limitatur 5. vbi ſtatutum diſponit expreſsè de ſubdito, ſeu Ciue, extra territorium teſtante, vel delinquente, ſeu alium actum faciente; tunc enim ſubiaceret ſtatuto; poſſunt enim ſtatuentes ligare ciues etiam extra territorium actum conficientes, *Bart. in l. 1. nu. 48. C. de Sum. Trin. Bald. ibidem, nu. 23. Rol. conſ. 80. nu. 32. lib. 4. Surd. decis. 197. nu. 6. 7. & 9. & dec. 329. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi ſtatutum loquatur de ciue, intelligi debet de ciue originario, non de ciue ex priuilegio, *Gratian. diſcep. for. cap. 709. num. 16. & cap. 253. Menoch. lib. 2. præſumpt. 2. nu. 5. & ſeq.*

17 Limitatur 6. ratione rei ſitæ in diœceſi, vt accidit in non reſidente; nam ſi ſtatutum inducat ob hanc cauſam priuationem, ſiue alias pęnas, afficit clericos manentes etiam extra diœceſim, *vt poſt Feder. de Sen. conſ. 182. & alios trad. Iordan. elucubr. diuerſ. lib. 8. tit. 1. de Conſtit. nu. 78. & ſeq.* vbi; quod ſtatutum, vel ſententia extenditur etiam ad beneficia alibi ſita, ſi de illis in ſententia, vel ſtatuto ſpe-

18 cialis mentio fiat, quemadmodum poteſt interponi decretum de rebus, quæ non ſunt in territorio, ratione perſonæ ſubiectæ, *Gratian. diſcept. for. cap. 389. nu. 22. & ſeq.* vbi dicit, quod iudex ſimpliciter decernens immiſſionem, cenſetur quidem ſe reſtringere ad bona tantùm ſui territorij; poteſt tamen, ſi velit, ſuam ſententiam extendere ad bona etiam extra territorium, ſi id exprimat; licèt executio talis ſententiæ, vel decreti fieri debeat ab Epiſcopo, ſeu Iudice eius loci, in quo beneficium, vel bona reperiuntur, *iuxta textum in cap. poſtulaſti, vbi DD. de for. comp. & in l. à Diuo Pio, §. 1. ff. de re iud.* quod qui-

19 dem procedit in priuatione, quam de nouo inducit ſtatutum, vel ſententia; ſecus in priuatione inducta à iure; hæc enim extenditur ad beneficia vbicunque ſita, etiãſi de ijs ſpecialis mentio in ſententia non fiat, *vt rectè aduertit Iordan. loco cit. nu. 80. vide Bart. in l. relegatorum, §. interdicere, num. 2. ff. de Interd. & releg. Gratian. cap. 389. nu. 44. & cap. 120. nu. 85.* vbi addit, quod quarta bonorum mariti, quæ à iure defertur vxori viduæ, debetur de omnibus bonis ipſius viri, etiam in alio territorio ſitis, *de qua latè diximus in tract. de Temp. legal. lib. 1. cap. 66.*

20 Limitatur 7. quando ſubditus propter delictum relegatus fuit in aliquo loco extra ipſum territorium ſtatuentium, & prohibitus ſub certa pœna, nè tranſgrediatur terminum aſſignatum, *vt poſt Salic. & Felin. obſeruat Iordan. d. lib. 8. tit. 1. de Conſtit. num. 77.*

21 Limitatur 8. ratione præſumptæ voluntatis ipſius contrahentis, vel teſtantis in loco ſtatuti, ſi ſtatutum ita declarat voluntatem eius, qui in eo loco contraxit, vel teſtatus eſt; tunc enim attendi debet ipſummet ſtatutum, ſeu conſuetudo loci, vbi quis commoratus fuit, etiam reſpectu bonorum, quæ extra territorium ſtatuentium ſita ſunt, *Rota in Auximana fideicommiſſi 4. Martij 1630. coram Merlino, in impreſſ. decis. 447. per tot. & præcipuè nu. 13. & 14.* vbi, quod ſtatutum Vrbis *lib. 1. cap. 142.* diſponens vt filij in conditione poſiti cenſeantur vocati, extenditur etiam extra territorium ſtatuentium, ſi teſtator in Vrbe teſtamentum condidit, & diù commoratus fuit; quia præſumitur cum dicto ſtatuto ſe conformaſſe, *vt dixit eadem Rota coram Card. Seraphin. dec. 1329. num. 12.* ſimiliter, licèt bona emphiteotica Eccleſiæ iuxta ſententiam Rotæ ſtatutis laicorum non ſubiaceant, tamen ſi quis conducat bona Eccleſiæ pro filijs maſculis, & fœminis, cenſetur priùs ſtipulaſſe pro maſculis, & ſolum-

203 Addit *Rota dec.* 588. *nu.* 6. *par.* 4. *recent.* quod mulier minor abſque decreto Iudicis poteſt viro dare immobilia in dotem, dummodò det inæſtimata, quia hæc non videtur alienatio, vel translatio; ſecus ſi daret æſtimata, *l. plerumque, ff. de Iur. dot. l. quoties, C. eod. tit. de quo late Surd. deciſ.* 287. *n.* 21. *& ſeq.*

204 Amplia 8. vt domus fideicommiſſaria poſſit etiam tota alienari in cauſam dotis etiam minoris ſummæ, ſi commodam non patiatur diuiſionem, prout præſumitur in vrbanis, licèt ſuperabundans pretij reſiduum per hæredem grauatum inueſtiri debeat in alia re fructifera, fideicommiſſo supponenda, *Rot dec.* 771. *nu.* 1. *& ſeq. par.* 1. *Diuerſ. latè Merlin. deciſ.* 683.
205 *num.* 1. *& ſeq.* quemadmodum domus, ſeu alia res fideicommiſſo ſubiecta poteſt tota ſubhaſtari, & deliberari pro concurrenti quantitate legitimæ, *Bald. in l. fin. nu.* 7. *verſ. fin. C. de Iur. domin. impetr.* vbi dicit, non vitiari ſecundum decretum, per quod adiudicatur creditori res pignorata, quæ plus valet, quàm ſit debitum, ſed illud plus reddendum eſſe debitori.

206 Amplia 9 etiamſi reſtitutio fideicommiſſi ſit facienda Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, *vt poſt Bald. & alios in d. auth. res quæ, trad. Mareſcott. lib.* 2. *cap.* 69. *nu.* 10. quorum opinio procedit, quando fideicommiſſum priuatam cauſam continet, vt ſi factum fuit pro ſepulchro, vel Capella priuata, vel anniuerſario particulari, vel ex alia ſimili cauſa; ſecus ſi fideicommiſſum publicam cauſam continet, vt ſi factum fuerit pro conſtruenda, vel amplianda Eccleſia: tunc enim diſpoſitio *d. auth.* non haberet locū, quemadmodū nec procedit in maioratibus, *latè Genuenſ. in tract. de Eccl. q.* 394. quia tam in maioratibus, quā in Eccleſia nō fauor priuatus, ſed publicus verſatur, *l.* 1. *§. huius ſtudij, ff. de iuſt. & iur.*

207 Obſerua tamen, quod non cenſentur extare alia bona ad hunc effectum, ſi ea obnoxia eſſent alijs obligationibus, & hypothecis aliorum creditorum, ac facilem euictionem pati poſſent; tunc enim bona fideicommiſſaria poſſunt adhuc diſtrahi, cum non expediat, huiuſmodi bona alijs implicita debitis, & hypothecis, aſſignare pro dote, quæ debet eſſe libera ab omni onere, & litium inuolucro, inſtar legitimæ, *vt poſt Caſtrenſ. conſ.* 393. *num.* 1. *lib.* 1. *Corn. conſ.* 40. *nu.* 13. *&* 14. *lib.* 1. *Alex. conſ.* 55. *nu.* 7. *&* 10. *lib.* 2. *dixit Rota coram Merlin. dec.* 683. *num.* 2. *& ſeq. Mareſcott. var. lib.* 2. *cap.* 69. *nu.* 22.

208 Obſerua 3. quod hæres, qui hæreditatem adiuit non confecto inuentario, propter præſumptionem ſubtractionis bonorum hæreditariorum, tenetur probare, non extare alia bona, præter fideicommiſſo ſubiecta, ex quibus poſſit fieri detractio legitimæ, & trebellianicæ, *latè Grat. diſcept. for. cap.* 570. *nu.* 20. *Rota in Romana de Herculanis* 7. *Iunij* 1581. *coram Brauo, & in Rom. legati* 29. *Aprilis* 1613. *coram Card. Caualerio, in impreſſ. dec.* 246. *& in alijs, prout refert Beltram. ad Greg. dec.* 366. *nu.* 16. ſubdens, quod vbi confectum eſt inuentarium, allegans fuiſſe factas detractiones, tenetur probare; idem
209 dicendum eſt, quando agitur de fideicommiſſo particulari; tunc enim alleganti, bona libera non ſufficere, incumbit onus probandi, *Rot. dec.* 301. *nu.* 15. *par.* 6. *Recent.*

210 Obſerua 3. quod feudum ſine conſenſu Domini non poteſt ex cauſa dotis alienari, nec ſpecialiter obligari; non enim poteſt mulier dotari de alieno, *cap.* 1. *§. donare, Qual. olim pot. feud. alien. cap.* 1. *vbi Bald. nu.* 6. *de Probib. feud. alien. per Frideric. Alex. conſ.* 2. *num.* 2. *lib.* 4. *Pariſ. conſ.* 98. *nu.* 3. *&* 4. *lib.* 2. *Card. Mantic. dec.* 195. *nu.* 3.

211 Obſerua 4. quod prohibitio alienationis facta ex ea cauſa, vt res perpetuò maneat in familia, non extenditur vltra quartum gradum, ità vt deſcendentes conſtituti in quinto gradu poſſint alienare, niſi ex coniecturis conſtet, teſtatorem eam prohibitionem perpetuam eſſe voluiſſe, maximè ex conſuetudine loci, *§. nos igitur, in Auth. de reſtit. fideicom. Couar. lib.* 3. *var. c.* 5. *n.* 4. *Card. Mant. de coniect. li.* 8. *tit.* 2. *nu.* 21. *Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q.* 330.

212 Quæres, an bona à fideicommiſſo diſtracta vigore *d. auth. res quæ,* redeant ad fideicommiſſum nullis remanentibus ex matrimonio liberis? Reſp. quod alij affirmant, quia cauſa matrimonij eſt temporalis, donec maneant reliquiæ matrimonij, ideòque temporalem effectum habere debet, *Bald. conſ.* 77. *lib.* 4. *& alij apud Peregrin. de fideicom. art.* 42. *nu.* 25. *&* 28. Alij verò negant, quorum ſententia verior eſt: non enim reperitur iure cautum, quod bona ſemel à fideicommiſſo diſtracta, redeant ad fideicommiſſum, quinimmò cōtrarium colligitur *ex tex. in l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Trebell.* vbi, filia rogata reſtituere hæreditatem, ſi ſine liberis deceſſerit, cenſetur grauata reſtituere fideicommiſſario id quod ſupererit de hæreditate, excepta dote, *latè Merl. in tract. de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 9. *n.* 45. *& ſeq. & præſertim n.* 48. *Rot. in Rec. dec.* 312. *n.* 46. *par.* 6. vbi, quod bona ſemel ex fideicōmiſſo diſtracta, ex iuris remedio ſēper remanēt liberà;

ratio

ratio eſt, tum quia hæc portio aſſequitur
naturam legitimæ, & de ea iudicatur ſicut
de legitima, & tranſmittitur ſicut legiti-
ma liberè abſque aliquo onere: tum etiam
quia de priuatione ad habitum non datur
regreſſus; & ideò effectus extractionis à
fideicommiſſo conſummatus ex ipſo actu
dotationis ob cauſam matrimonij ſemper
durat, licèt ipſa cauſa matrimonij de me-
dio tollatur, Rota in recent. dec. 196. n. 23.
par. 5. tom. 1. & dec. 245. num. 46. & ſeq.
par. 8. vbi ampliat, etiamſi vocata fuerit
pia cauſa, quia priuilegium piæ cauſæ præ-
ualere non debet doti deſcendentium ip-
ſius fideicommittentis, ex trad. per Roman.
conſ. 267. Menoch. lib. 4. præſumpt. 189.
nu. 120. 135. & 138. Mareſcott. d. lib. 2.
cap. 69. nu. 10. Peregr. de fideicom. art. 42.
num. 20. & 56. vbi, quod hoc procedit,
quamuis bona fideicommiſſi alienata ex
cauſa dotis, ſoluto matrimonio ad Patrem
reuertantur, quicquid dicat Bart. in d.
auth. res quæ, nu. 8. & alij.
213 Quæres 2. an bona fideicommiſſo ſu-
biecta poſſint permutari cum alijs rebus
vtilioribus, aut magis commodis ſine be-
neplacito Principis? Reſp. affirmatiuè,
niſi teſtator expreſsè alienationem inter-
dixerit: tunc enim neceſſarius eſt Princi-
pis aſſenſus, Spec. in tit. de empt. & vendit.
§. tertio loco, nu. 12. Peregrin. de fideicom.
art. 40. num. 32. & 33. Duran. deciſ. 271.
num. 5.
214 Quæres 3. an emens ſcienter rem ſu-
biectam fideicommiſſo, agere poſſit de eui-
ctione? Reſp. negatiuè, ſed ſolum pretium
repetere poteſt, neque dupla ſtipulatione,
neque melioratione locum habente, l.
fin. §. emptor autem, vbi Bart. C. com-
mun. de legat. Couar. var. lib. 3. cap. 17.
col. 4. verſ. ad eam quæſtionem &c. Surd.
dec. 243. per tot. & dec. 208. num. 1. vbi,
quod hæc concluſio locum habet reſpectu
euictionis promiſſæ, ſecus quoad alias cau-
tiones in fauorem emptoris appoſitas,
Ruin. conſ. 146. nu. 4. verſ. & vbi etiam
dici poſſet &c. lib. 1. Corn. conſ. 2. num. 5.
verſ. præterea dictus emptor &c. vol. 3.
vbi dicit, hoc eſſe ſpeciale in tali caſu: nam
emens ſcienter rem alienam regulariter
nec pretium repetit, nec agit de euictio-
ne, niſi expreſsè de euictione ſit ſtipulatus,
l. ſi fundum ſciens, C. de euict. l. ſi fratres,
C. commun. vtriuſque iud. Add. ad dec. 10.
nu. 1. par. 3. recent. Rot. in recent. dec. 281.
num. 1. & ſeq. par. 4 tom. 1. vbi, quod ſi
emptor ſpecificè de euictione ſtipulatus
fuerit, ſiue ignorauerit, ſiue ſciuerit, rem
eſſe alienam, actio ex ſtipulatu ei non de-
negatur pro conſequendo intereſſe intrin-
ſeco, quod à pari procedit cum reſtitutio-
ne pretij, & dec. 143. nu. 8. par. 6. Merlen.
215 dec. 758. nu. 3. & dec. 874. nu. 2. vbi di-
cit, quod loco damnorum, & intereſſe ve-
nit reſtitutio pretij, quod intellige ſequuta
euictione, ſeu re euicta, tunc enim oritur
actio pro conſequutione damnorum, &
intereſſe, ſeu reſtitutione ipſius rei, vel pre-
tij, Rot. dec. 390. num. 10. par. 5. tom. 1.
recent.
216 Notandum eſt etiam, quod filius non
imputat in legitimam ea, quæ habet aliun-
de, quàm ex diſpoſitione parentis; vnde
ſi filius aliquid caperet ex diſpoſitione ſta-
tuti, puta ſi ſtatutum prohibeat, nè mulier
decedens cum filijs de ſua dote vltra de-
cimam partem diſponere poſſit, illud non
imputatur in legitimam, cum id habeat fi-
lius tamquam filius, non autem iure hære-
ditario, nec ex iudicio teſtatoris, quo ca-
ſu dicitur virtualiter per huiuſmodi ſtatu-
tum aucta legitima filij vſque ad nouem
partes, vt d. Merlin. de legitim. lib. 3. tit. 1.
q. 24. nu. 12. & ſeq. & hanc magis commu-
nem dicit Theſaur. qq. for. lib. 3. qu. 65.
nu. 10. vſque ad nu. 16. Rot. dec. 588. par. 4
Recent. vbi, quod attento dicto ſtatuto non
poteſt mulier filio ſubſtituere per fidei-
commiſſum, nec illum grauare ad reſtitu-
endum id, quod ſibi à ſtatuto, non ex iu-
dicio matris defertur, & coram Merlin.
217 dec. 828. nu. 7. & ſeq. vbi, quod licèt
patrimonia, & hæreditates non ſcindantur,
ità vt vna tantùm legitima ex vniuerſis bo-
nis conſideretur, quia ſemper eſt vna, &
eadem perſona defuncti, & ideò etiam
vna eſt hæreditas, & vnum patrimonium:
hoc tamen verum eſt, quando verſamur
in bonis, quæ omnia ſint ſub vno, & eodẽ
territorio, & ſic ſub vna tantùm lege pari-
formiter diſponente circa ſucceſſionem
defuncti; ſecus ſi bona ſint in diuerſis ter-
ritorijs, & diuerſimodè à ſtatutis ſit diſpo-
ſitum: tunc enim defunctus conſideratur
vt duplex, vel multiplex perſona, prout
ſunt territoria, in quibus bona conſiſtunt,
ex trad. per Socin. ſen. conſ. 292. ſub nu. 2.
lib. 2. Gozad. conſ. 49. nu. 8. & 11. Aldobr.
conſ. 2. nu. 13. & ſeq. lib. 1. Burſat. conſ. 8.
nu. 35. lib. 1. Cephal. conſ. 309. num. 46.
Menoch. conſ. 1021. ſub nu. 8.
218 Notandum 2. quod ſicut filius ratio-
ne legitimæ, licèt in ſe certa ſit, propria
auctoritate occupare non poteſt poſſeſſio-
nem vacantem rerum hæreditariarum, cũ
ſit incerta ratione loci, & etiam ratione
quotæ fundi, quia neſcitur, propter æs alie-
num ante legitimam detrahendum, an
tertia, vel alia pars ipſi filio in fundo de-
219 beatur; ità fideicommiſſarius etiam par-

ticularis propter eamdem incertitudinem prouenientem ex detractione legitimæ, & æris alieni ratione loci, & quotæ, non poteſt propria auctoritate in poſſeſſionem vacantem bonorum ingredi; alioquin ſi propria auctoritate fuerit ingreſſus, nullam acquireret poſſeſſionem, immò pœna amiſſionis fideicommiſſi plecteretur, *vt latè probat Oſaſc. dec. 34. nu. 22. & ſeq. vide Rub. in ſuis ſingular. par. 4. circa clauſul. ex Rot. Roman. clauſ.* 217. *nu.* 76 vbi ad-
220 dit, quod clauſula conſtituti nihil operatur, quando poſſeſſio eſt incerta ratione loci, & quotæ.

S V M M A R I V M.

221 *Prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, vel in ſolutum accepta pro credito hæreditario, reſtitui non debent fideicommiſſario vniuerſali, ſed tantum ipſa pecunia, & nu. 226.*

222 *An res empta per ſocium de communi pecunia, efficiatur communis.*

223 *Acquiſitio in dubio præſumitur facta nomine proprio, non hæreditario.*

224 *Quid ſi teſtator mandauerit, vt pecunia inueſtirentur.*

225 *An emens proprio nomine de pecunijs alienis, ſibi acquirat.*

Quæſtio XVI.

An prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, aut in ſolutum accepta pro credito hæreditario, reſtitui debeant fideicommiſſario vniuerſali.

221 RESP. negatiuè, ſi hæres proprio nomine acquiſiuit, quia quod hæres acquiſiuit ex ſua diligentia, non computatur in hæreditate, *l. ſi hæres inſtitutus, vbi Alex. ff. ad l. falc. l. item veniunt, in princ. vbi Bald. & alij, ff. de Petit. hæred. gloſ. in l. Imperator, §. fin. ver. non videtur, ff. de leg. 2. Card. Mantic. de coniectur. vltim. vol.*
222 *lib. 7. tit. 8. nu.* 19. quemadmodum res empta per ſocium de communi pecunia non efficitur communis, ſi nomine proprio ſocius eam emerit, *Peregrin. de fidei-*
223 *com. art. 44. nu. 28. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod in dubio acquiſitio præſumitur facta nomine proprio, nõ hæreditario, præſertim ſi in inſtrumẽto dictum fuerit, *pro ſe, & hæredibus ſuis*, & multo magis ſi addita fuerit clauſula, *ad vendendum, & alienandum &c.* nam clauſula hæc naturæ fidei-
commiſſi repugnat, *latè Riminal. conſ.* 25.
224 *nu.* 31. idque procedit, etiamſi teſtator mandauerit, pecunias inueſtiri, *Buratt.*
225 *dec. 650. nu. 6. & ſeq.* vbi, quod emens proprio nomine de pecunijs etiam alienis, ſibi acquirit.

226 Subdit tamen *Mantic. d. lib. 7. tit. 8. n. 19.* quod licèt prædia tali caſu non ſubiaceant reſtitutioni, tamen ipſa pecunia reſtituenda eſt, *vide Peregrin. de fideicom. d. art. 44. num* 29.

S V M M A R I V M.

227 *Quando hæres grauatus teneatur reſtituere tantùm dimidiã partem prælegati, vel hæreditatis, & nu. ſeq.*

228 *Subſtitutio fideicommiſſaria regulariter comprehendit portiones omnes, quæ grauato superuenerunt ex reciproca ſubſtitutione.*

229 *Hæres grauatus, ſi eſt filius Teſtatoris, adueniente tempore reſtitutionis non tenetur reſtituere niſi dimidiam hæreditatis.*

230 *Hæres grauatus detrahit pecunias pro ſorte ſolutas creditoribus, & legatarijs, & alias expenſas neceſſariò, & vtiliter factas in cauſis hæreditarijs.*

Hæres grauatus non tenetur ſoluere debita de fructibus hæreditatis, ibidem.

231 *Liberi primi gradus non imputant in trebellianicam fructus perceptos iudicio teſtatoris.*

232 *Liberi vlterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, ſed imputant in quartam, declaratur nu. 234.*

233 *Trebellianica liberis primi gradus prohiberi non poteſt.*

234 *Qualibet quarta debetur vna cum fructibus.*

235 *Falcidia prohiberi poteſt liberis primi gradus.*

236 *Fructus percepti ex re legata imputantur in falcidiam.*

Quæſtio XVII.

Quando hæres grauatus teneatur dimidiam tantùm bonorum partem reſtituere.

227 IN nonnullis caſibus hæres grauatus dimidiam tantùm tenetur reſtituere: primus eſt, quando teſtator inſtituit ſibi duos hæredes, puta Titium, & Seium, & Titio prælegauit fundum, eumdemque

Titium rogauit, vt ſuam partem hæreditatis reſtitueret Caio: tunc enim eueniente caſu fideicommiſſi Titius non tenetur reſtituere totum prælegatum, ſed tantùm dimidiam, quam habet iure hæreditario, *per tex. in l. in fideicommiſſariam, §. ſi legatum, ff. ad Trebell.* nam eo caſu Titius debet habere dimidiam fundi iure legati à cohærede ſuo, & aliam dimidiam iure hæreditario, quia iure legati illam dimidiam non poteſt à ſe accipere, *l. legatum eſt, §. 1. ff. de legat.* 1. non igitur reſtituet partem, quam accepit à cohærede ſuo iure prælegati, cum non debeat reſtituere niſi illud, quod habet iure hæreditario, & ſic dimidiam tantùm, *vt explicant ibidem gloſ. & Doctores.*

228 Secundus caſus eſt, quando teſtator pro æqualibus portionibus Titium, & Caium inſtituit ea lege, & conditione, quod decedente vno ſine liberis, ſuccedat alter, & decedente aliquo cum liberis, dicta eius portio hæreditatis remaneat prædictis ſuis liberis; in quo quidem caſu licèt Caius per mortem Titij ſine liberis, portionem eiuſdem Titij acquiſiuerit, non cenſetur tamen grauatus portionem Titij reſtituere filijs, ſed tantùm dimidiam hæreditatis, propter illam dictionem relatiuam, *dicta*, quæ reſtringit diſpoſitionem ad portionem ſupra nominatim expreſſam, de qua immediatè antea teſtator fuerat loquutus; de alia verò dimidia portione nullo modo cenſetur teſtator cogitaſſe, & ſic illa non eſt reſtituenda, *vt poſt Ruin. conſ. 29. nu. 4. & ſeq. Alex. in l. omnibus, §. qui ſuſpectam, num. 6. ff. Ad Trebell. Menoch. lib. 4. præſumpt. 192. nu. 8. & ſeq. & alios dixit Rot. coram Merlino deciſ. 158. num. 3. & ſeq.* quamuis regulariter ſubſtitutio fideicommiſſaria intelligatur de omni parte hæreditatis, quæ ad grauatum ex diſpoſitione Teſtatoris quomodocunq; peruenerit mediatè, vel immediatè, & comprehendat portiones omnes, quæ grauato superuenerunt ex reciproca ſubſtitutione, *Alex. conſ. 66. nu. 10. lib. 2. Greg. deciſ. 337. n. 5. Peregrin. de fideicom. art. 8. nu 19. verſ. ſed contra &c. Menoch. d. lib. 4. præſumpt. 193. nu. 15. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi teſtator pluribus hæredibus inſtitutis, & inuicem ſubſtitutis, vltimum decedentem grauauit reſtituere portionem ſuam, tenetur iſte reſtituere etiam portiones aliorum cohæredum; ſed vide *textum in d. l. in fideicommiſſariam, §. ſi legatum, ff. Ad Trebell.* vbi contrarium in tali caſu probari videtur.

229 Tertius caſus eſt, quando hæres grauatus, eſt filius ipſius teſtatoris: tunc enim adueniente tempore reſtitutionis non tenetur reſtituere niſi dimidiam hæreditatis, retenta ſibi legitima, & trebellianica, quæ aliam dimidiam conſtituunt, vbi teſtator vnum, aut duos, vel tres filios reliquerit, *ex latè deductis per Rot. in Bononien. bonorum de Mulettis 18. Aprilis 1603. coram Pamphilio, quæ apud Merlin. in tract. de legitim. eſt deciſ. 20.*

230 Obſerua tamen, quod ante legitimam, & trebellianicam deducenda ſunt funeris impenſa, debita ipſius teſtatoris, ac legata per grauatum ſoluta, nec non expenſæ factæ cauſa litis pro defenſione bonorum hæreditariorum, ac pecuniæ ſolutæ ex cauſa tranſactionis, vel pro conſeruandis bonis emphiteoticis deuolutis in vita teſtatoris; & ideò tempore reſtitutionis hæres grauatus detrahit quicquid pro ſorte creditoribus, & legatarijs ſoluit, & alias expenſas neceſſariò, & vtiliter factas in cauſis hæreditarijs, *l. Papinianus, §. quarta, ff. de Inoff. teſtam. l. fin. §. in computatione, C. de Iur. deliber. l. qui quadringenta, & l. vbi purè, §. qui in diſtrahendis, ff. Ad Trebell. & ibidem DD. Rol. conſ. 30. nu. 3. & ſeq. lib. 1. Pariſ. conſ. 86. nu. 10. par. 3. Grauett. conſ. 316. num. 4. par. 2. Ruin. conſ 135. nu. 10. lib. 3.* ſubdens, quod non poteſt hæres repetere id quod ſoluit creditoribus pro vſuris, ſed tantùm quod ſoluit pro ſorte, vt ſupra, *Rot. deciſ. 9. num. 5. & 6. apud eumdem Merlin. loco. cit.* vbi, quod hæres grauatus non tenetur ſoluere debita de fructibus hæreditatis, cum fructus medio tempore percepti ad ipſum hæredem ſpectent, *iuxta communiorem Doctorum ſententiam.*

231 Obſerua 2. quod licèt liberi primi gradus non imputent in trebellianicam fructus perceptos iudicio teſtatoris, hoc eſt pendente die, vel conditione fideicommiſſi, & per conſequens debeant habere quartam in rebus principalibus, & non per imputationem fructuum, *l. iubemus, C. Ad Trebell.* alij tamen liberi vlterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, ſed imputant in quartam, *l. mulier, §. ſi hæres, ff. eod. tit. gloſ. in l. quod de bonis, §. quod Auus, ver. compenſabuntur, ff. Ad l. falcid. Bart. in l. Papinianus, §. unde, num. 2. ff. de Inoff. teſtam. Bald. conſ. 291. num. 4. lib. 5. Rol. conſ. 30. num. 1. & 2. lib. 1.* vbi dicit, quod dicti fructus, quatenus concurrunt cum trebellianica, in ea computandi ſunt: ſi enim percepti fuiſſent vltra ſummam competentem pro dicta trebellianica, illud, quod ſupra aſcendit, cedit lucro ipſius hæredis, *Rot. coram Comitulo deciſ. 161. num. 1. & ſeq. Beltramin. ad Greg. deciſ.* 266.

266. *nu.* 14. *Cancer. var. par.* 1. *cap.* 2. *nu.* 14. *& ſeq.* vbi etiã dicit, quod trebellianica li-
233 beris primi gradus prohiberi nõ poteſt.
234 Hoc autem intelligendum eſt quoad fructus hæreditatis, quæ ſubiacet reſtitutioni, non autem reſpectu fructuum legitimæ, quæ debetur filijs vna cum fructibus, nec trebellianicæ, quam ſimiliter vna cum fructibus hæres grauatus conſequi debet à die obitus teſtatoris: hoc enim generale eſt in qualibet quarta, vt ea debeatur vna cum fructibus, vt ſupra, *l. quod de bonis, §. fructus, vbi Bart. ff. Ad l. falcid. gloſ. commun. recepta in l. in fideicommiſſariam, ff. Ad Trebell. Bald. d. conſ.* 291. *nu.* 4. *vol.* 5. Rot. *apud Merlin. de legit. d. deciſ.* 20. *nu.* 16. *&* 17.
235 An autem falcidia prohiberi poſſit liberis primi gradus? affirmat *Cancer. d. par.* 1. *cap.* 2. *nu.* 18. *vide Bart. in d. l. Papinianus, §. vnde, nu.* 2. *ff. de Inoff. teſtam. Rol. d. conſ.* 30. *nu.* 11. *lib.* 1. vbi ſubijcit, quod fructus percepti ex re legata imputantur
236 in falcidiam ad commodum omnium legatariorum.

S V M M A R I V M.

237 *In indaganda voluntate defuncti inſpici debet conſuetudo loci, in quo ipſe commoratus eſt.*
238 *In vltimis voluntatibus interpretandis attendi debet communis vſus loquendi, qui viget in loco.*
239 *Teſtator, qui per plures annos in aliqua Ciuitate commoratus fuit, præſumitur ſe conformaſſe cum ſtatuto eiuſdem Ciuitatis.*
240 *Bona emphiteotica Eccleſiæ non ſubiacent ſtatutis laicorum.*
241 *Contrahens in aliquo loco, præſumitur conformaſſe cum ſtatuto eiuſdem loci, etiam reſpectu bonorum, quæ illius diſpoſitioni non ſubiacent.*

Quæſtio XVIII.

Vtrum in indaganda voluntate defuncti inſpici debeat conſuetudo loci, in quo ipſe commoratus eſt.

237 RESp. affirmatiuè, *l. ſi ſeruus plurium, §. ſi numerus, ff. de leg.* 1. *ibi, ante omnia ipſius patrisfam. conſuetudo, deinde regionis, in qua verſatus fuit, exquirenda eſt, Alex. conſ.* 131. *num.* 4. *lib.* 7. vbi dicit,
238 quod in vltimis voluntatibus interpretandis attendi debet communis vſus loquendi, qui viget in loco, vnde erat teſtator, vel in quo ipſe conuerſabatur, *Corn. conſ.* 244. *nu.* 18. *lib.* 2. *Card. Mantic. de Coniect. vltim. volun. lib.* 6. *tit.* 8. *nu.* 13. vbi dicit, quod in interpretanda ambigua voluntate teſtatoris inſpicitur conſuetudo loci originis ipſius teſtatoris, non autem conſuetudo loci, in quo tamquam forenſis fecit teſtamentum, Rot. *deciſ.* 355. *nu.* 11. *& ſeq. par.* 5. *tom.* 1. *Recent.* vbi, quod te-
239 ſtator, qui per plures annos Romæ commoratus eſt, præſumitur ſe conformaſſe cum ſtatuto eiuſdem Vrbis *lib.* 1. *cap.* 142. diſponente, quod filij in conditione poſiti cenſeantur vocati: quod procedit etiam reſpectu bonorum, quæ extra territorium ſtatuentium ſita ſunt, *Card. Seraphin. deciſ.* 1329. *nu.* 12. *& d. deciſ.* 355. *num.* 15. *& ſeq.* vbi rectè obſeruat, quod quando quis inſtat, admitti ad bona exiſtentia in alio territorio ex voluntate, & diſpoſitione teſtatoris, non dicitur admitti ex diſpoſitione ſtatuti Vrbis, quia tunc poſſet opponi de defectu iuriſdictionis reſpectu alieni territorij, ſed vtitur ſolummodo ſtatuto pro ſimplici interpretatione dictæ voluntatis coniecturatæ ex eo, quod teſtator voluerit ſe conformare cum conſuetudine, ſeu ſtatuto loci, in quo commoratus
240 eſt. Vnde licèt bona emphiteotica Eccleſiæ non ſubiaceant ſtatutis laicorum, *Viu. commun. opin.* 812. *nu.* 36. *Surd. deciſ.* 95. *nu.* 22. Rot. *coram Merlin. ſub die* 28. *Maij* 1631. *prout refert Dian. poſt* 5. *par. reſol. moral. in fin. fol.* 456. tamen ſi quis
241 conducat bona Eccleſiæ pro filijs maſculis, & fœminis, cenſetur prius ſtipulaſſe pro maſculis, & ſolummodo illis deficientibus, pro fœminis, ſi ibi extet ſtatutum fœminarum excluſiuum, quia conducens præſumitur ſe conformaſſe cum dicto ſtatuto etiam reſpectu bonorum, quæ illius diſpoſitioni non ſubiacent, *iuxta doctrinam Bart. communiter recept. in l. vt iuriſiurandi, §. ſi liberi, nu.* 5. *ff. de oper. libert.* & maſculi non dicuntur venire ex diſpoſitione ſtatuti, ſed ex voluntate ſtipulantis: ſolumque ex ſtatuto deſumitur latens voluntas ſtipulantis, cum cenſeatur ſe conformaſſe cum dicto ſtatuto, *vt inquit Card. Caualer. deciſ.* 583. *nu.* 8. *&* 9.

S V M M A R I V M.

1 *Inuentarium bonorum intra quod tempus inchoari, & perfici debeat.*
2 *An, & quando ſolus tutor poſſit hæreditatem adire pro pupillo infante, & quando non, & nu.* 5.

Tutor

3 *Tutor teſtamentarius, vel datus ex inquiſitione releuatur ab onere cauendi, non tamen à confectione inuentarij.*

4 *Tutor creditor hæreditatis, qui diù adminiſtrauit, præſumitur ſibi ſatisfeciſſe de ſuo credito.*

5 *Pupillus non poteſt adire hæreditatem ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs.*

Et an eius tutor ſine ſolemnitate poſſit adire, vel inire actum, ex quo reſultet aditio, ibidem.

6 *In ſolemnitatibus inuentarij ſtatur ſtatutis, & conſuetudini locorum.*

7 *An dictæ ſolemnitates præſumantur.*

8 *In inuentario locus apponi debet, in quo ipſum conficitur.*

9 *Inuentarium fieri debet in loco, vbi eſt maior pars hæreditatis.*

10 *Teſtes, qui adhibentur in inuentario, debent eſſe eiuſdem loci.*

CAP. X.

Intra quod tempus inuentarium bonorum ab hærede confici, & perfici debeat.

1 RESp. quod debet inchoari infra 30. dies, à die, quo hæres ſciuit, ſibi delatam eſſe hæreditatem, numerandos, & finiri intra tres menſes, ſi bona ſunt in eodem loco, vel parum diſtante: alias infra annum, *l. fin. vbi DD. C. de Iur. delib.* quod procedit, etiamſi hæres ſimpliciter à principio dictam hæreditatem adiuerit, & abſque aliqua proteſtatione, *gloſ. in auth. ſed cum teſtator, ver. ſtatutum, C. Ad l. falcid. Spec. in tit. de Inſtrum. edit. §. Dicto &c. nu. 21. vbi Io. Andr. litt. E. Michael Graſſus relat. in tract. var. de Inuentar. benef. q. 251. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod dies huiuſmodi ſunt continui, *Dilect. de Arte teſtan. tit. de Acquir. vel repud. hæred. caut. 8. nu. 2. & caut. 15. nu. 4. Suarez commun. opin. ver. inuentarium, nu. 169. Caualcan. de Tutor. & Curat. cap. 1. nu. 80.* vbi obſeruat, quod licèt hæres non inchoauerit intra 30. dies, non ideò tenebitur vltra vires hæreditarias, cum talis omiſſio ſit leuis ſolemnitas, & ſatis ſit, ſi intra tres menſes inuentarium perficiatur, *Guid. Pap. dec. 571. nu. 1. Cancer. var. lib. 3. cap. 2. num. 19.* annus verò prædictus currit à morte teſtatoris, *vt ex d. l. fin. verſ. ſin autem à locis, vide quæ ſcripſimus in tract. de tempor. legal. lib. 4. cap. 30. nu. 1. & ſeq.*

2 Hic autem notandum eſt, quod licèt ſolus Pater, vel ſolus tutor adire poſſint hæreditatem pro pupillo infante, ideſt minore ſeptem annis, *l. ſi infanti, C. de Iur. delib.* hoc tamen intelligendum eſt, quando tutor ſolemnia legis adimpleuit, vt ſi inuentarium confecerit, & cautionem præſtiterit, & alia, quæ recenſet *Caualcan. d. cap. 1. num. 23.* alioquin nec tacitè, nec expreſsè adire poteſt hæreditatē pro pupillo, *Bald. conſ. 226. num 1. circa med. verſ. illud eſt certum &c. lib. 2.* vbi dicit, quod tutor, qui non fecit inuentarium, nec recepit adminiſtrationem per Iudicis decretum, non poteſt infantes obligare, nec maiori infante autoritatem præſtare in aliquo actu, & maximè in aditione hæreditatis, quæ eſt actus ſolemnis, & nimis obligatorius, *Ruin. conſ. 95. nu. 11. lib. 2.* vbi dicit, quod tutor, qui ſolemnia non adimpleuit, non poteſt adminiſtrare, & per conſequens nec adire; quamuis enim talis tutor, ipſo iure ſit tutor, & geſta per eum valeant, non tamen dicitur idoneus ad effectum, vt pupillis poſſit obeſſe, niſi fortè communiter ab omnibus reputatus fuerit pro tutore, quod tamen probari debet, quia tunc communis error ius faceret, *iuxta tex. in l. Barbarius, ff. de offic. Prætor. Socin. ſen. conſ. 153. circa princip. lib. 2. Caputaq. dec. 323. num. 3. & ſeq. par. 3. Rot. in Recent. deciſ. 64. nu. 7. & 8. par. 8. & deciſ. 204. par. 4. tom. 2.* vbi ſubijcit, quod licèt tutor teſta-
3 mentarius, ſicut etiam datus ex inquiſitione, releuetur ab onere cauendi, *iuxta tex. in §. 1. cum ibi not. Inſtit. de ſatiſd. tut.* non tamen liberatur à confectione inuentarij, niſi aliter teſtator diſpoſuerit, *l. fin. §. vlt. C. Arbitr. tutel. vide Afflict. deciſ. 13. nu. 16. Surd. de Alim. tit. 3. q. 7.*
4 *num. 21.* vbi addunt, quod tutor creditor hæreditatis, qui diù adminiſtrauit, ſiue ſit extraneus, ſiue mater ipſa, præſumitur ſibi ſatisfeciſſe de ſuo credito, præſertim ſi inuentarium non confecerit, *vt ſenſit etiam Rot. deciſ. 130. num. 15. par. 5. tom. 1. recent.*

5 Notandum 2. quod ſi pupillus ſeptem annos ætatis exceſſerit, tunc nec ſolus Pater, nec ſolus Tutor adire poteſt, ſed ipſe pupillus adire debet conſentiente tamen Patre, ſi ſub eius poteſtate ſit, vel cum tutoris auctoritate, ſi ſit ſui iuris, vel demum cum Iudicis auctoritate, ſi nec Patrem, nec Tutorem habeat, *d. l. ſi infanti, vbi Alex. & alij, C. de Iur. delib. vide Merlin. deciſ. 873. nu. 3. & ſeq.* vbi dicit, quod pupillus non poteſt adire ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs, cum ex aditione reſultare poſſit præiudicium, & læſio, ſiue aditio ſit poſitiua, ſiue virtualis, & implicita, *& deciſ. 888. num. 2. & 3.* vbi, quod

tutor

tutor ſine ſolemnitate non poteſt adire, vel
inire actum, ex quo reſultet aditio.

6 Notandum 3. quod in ſolemnitatibus
inuentarij ſtatur ſtatutis, & conſuetudini
locorum, *Rot. deciſ. 351. nu 5. par. 5. tom. 1.
Recent. vide Phanu. relat. in tractat. var.*
7 *de Inuentar. beneſic. q. 240. nu 77.* vbi di-
cit, quod ſolemnitates huiuſmodi non præ-
ſumuntur, ſi ex facie inſtrumenti conſtet,
eas non fuiſſe ſeruatas.

8 Notandum 4. quod in inuentario locus
apponi debet, in quo ipſum conficitur,
vt d. Phanu. loco cit. nu. 76.

9 Notandum 5. quod inuentarium fieri
debet in loco, vbi eſt maior pars hæredita-
tis; vnde ad prædictum locum omnes cre-
ditores, legatarij, fideicommiſſarij, & in-
tereſſe prætendentes, certi perſonaliter, &
incerti voce Præconis per proclama citan-
di ſunt pro certa die, & hora *latè Gaſp. Ant.
Theſaur. quæſtion. forenſ. lib. 1. q. 10.* vbi,
10 quod requiritur etiam, vt teſtes ſint de
eodem loco, & cogniti, & in dicto loco
poſſideant bona ſtabilia.

Alia requiſita in confectione inuentarij
vide apud *Theſaur. d. q. 10. quæ regiſtrata
reperitur in tract. var. de Inuentar. bene-
fic. quæſt. 277.*

SVMMARIVM.

1 *Locus taxatiuè adiectus, limitat diſpoſitio-
nem, ſecus ſi demonſtratiuè.*
2 *Tantum eſt dicere, lego ſuper illo fundo,
quantum obligo illum fundum.*
3 *Dictio, ſuper, hypothecam inducit.*
4 *Quando locus cenſeatur adiectus cauſa de-
monſtrationis, & quando cauſa taxatio-
nis, & nu. 6. & 11.*
5 *Obligatus alteri ſoluere annuam penſionem
ſuper fructibus beneficij, ſi illius fructus
non percipit, nõ tenetur penſionem ſoluere.*
6 *Quando donatio cenſeatur vniuerſalis.*
7 *Iura, & actiones nullo loco poſſunt circum-
ſcribi.*
8 *In legato, aut donatione omnium bonorum,
quæ quis habet in tali loco, non veniunt
nomina debitorum.*
9 *Si ex loco deſignato debeantur fructus per
modum taxationis, onus probandi, non
adeſſe tot fructus, qui ſufficiant ad ſolu-
tionem, incumbit ei, qui illos percepit, vel
percipere potuit.*
10 *Demonſtratio falſa adiecta rei, quæ non
reperitur, vitiat legatum.*
11 *Quando suppleri debeat ex ſequentibus an-
nis id, quod deeſt fructibus primi anni.*
12 *An teſtator, ſi alienauit rem, ex qua vo-
luit, legatum ſolui, cenſeatur legatum re-
uocaſſe.*
*Legatum ad pias cauſas, non cenſetur
ademptum per alienationem ipſius rei,
ibidem.*
13 *In dubio verba videntur appoſita potius
cauſa demonſtrationis, quàm taxationis.*

CAP. XI.

*Quando locus cenſeatur adiectus demonſtra-
tiuè, vel taxatiuè in legatis, donatio-
nibus, & alijs diſpoſitionibus.*

1 NOn mediocris ex reſolutione huius
dubij prouenit vtilitas: nam ſi locus
taxatiuè cenſetur adiectus, limitat diſpoſi-
tionem, ſecus ſi demonſtratiuè, *vt tradunt
Doctores communiter*; ſimiliter ſi fundus
fuit expreſſus cauſa demonſtrandæ, aut
deſignandæ ſolutionis dumtaxat, non in-
ducitur hypotheca ſuper tali fundo: ſecus
ſi fundus fuit expreſſus per modum taxa-
tionis, vt videlicet tantum inde ſoluere-
tur, *gloſ. in l. hactenus, ver. ab eo, ff. de
Vſufr. Bart. in l. fundus, 9 ff. de Ann. leg.*
2 vbi, quod tantum eſt dicere, lego ſuper
illo fundo, quantum obligo illum fundũ,
Natt. conſ. 341. nu. 6. vbi dicit, quod dictio,
3 ſuper, hypothecam inducit, & ideò poteſt
agi actione reali, *Card. Mantic. de Tacit.
lib. 11. tit. 3. nu. 9. & 10.* vbi etiam obſer-
uat, quod ſi hæc dictio, ſuper, generaliter
adijcitur ſuper bonis, intelligitur contra-
cta hypotheca generalis; ſi verò adijcitur
ſuper certis bonis, intelligitur ſpecialis;
vnde ſi alicui facta fuerit à Sede Apoſtolica
aſſignatio ſuper introitibus gabellarũ Vr-
bis, illi intelliguntur obligati, *latè Gra-
tian. diſcept. for. cap. 256. nu. 49. & ſeq.* his
præmiſſis.

4 Dico, quod locus cenſetur adiectus cau-
ſa demonſtrationis, quando adijcitur in
executione, non in obligatione, ſeu diſpo-
ſitione, vt ſi facta donatione, vel legato,
deinde illius ſolutio deſignatur ex aliquo
certo loco in diuerſa oratione, veluti ſi te-
ſtator dixerit, lego centum Titio, quæ volo
ei ſolui ex fructibus fundi Seiani; quo caſu
debetur legatum ab hærede, etiamſi ex lo-
co deſignato ſolui nequeat, *l. quidam te-
ſtamento, vbi Bart. ff. de leg. 1. l. Paulo
Callimacho, §. vlt. ff. de leg. 3. l. Lucius, ff.
de Alim. & cibar. legat.* vbi, ſi prædia pro
alimentis relictis obligentur, ex hoc lega-
tum alimentorum non augetur, vel minui-
tur. Secus ſi ſub eadem oratione relinque-
retur, vt ſi quis dixerit, promitto, vel lego 5
Titio decem corbes frumenti ſuper, vel ex
fundo

fundo Sempronianо, vel volo, ex fructibus
fundi Seiani decem ſolui Titio: tunc enim
præſumitur, locum adiectum eſſe cauſa
taxationis, & ideò non exiſtentibus fructi-
bus in illo loco, heres ad ſolutionem lega-
ti non eſt compellendus: hoc enim caſu
non cogitur hæres ſoluere vltra quantita-
tem fructuum, qui ex eo loco percepti fue-
rint, *l. nomen debitoris, §. vni ex hæredibus,
vbi Bart. ff. de leg. 3. l. ſi quis ſeruum, §.
ſi quis ità legauerit, ff. de leg. 2. l. cum cer-
tus, ff. de Trit. vin. & oleo legat. idem Bart.
in l. quidam teſtamento, ff. de leg. 1. Alex.
conſ. 216. num. 3. lib. 7. Gig. de Penſion.*
5 *q. 62. nu. 3. & ſeq.* vbi dicit, quod is, qui
eſt obligatus alteri ſoluere annuam pen-
ſionem ſuper fructibus beneficij, ſi illius
fructus non percipit, non tenetur penſio-
nem ſoluere, *Dikel. de Arte teſtan. tit. 6. de
legat. cautel. 59. num. 1. & ſeq. latè Card.
Mantic. de coniect. vltim. volun. lib. 9 tit. 3.
num. 20. Surd. de Alimen. tit. 4. q. 26. n. 1.
& ſeq. Rot. deciſ. 11. nu. 8. & 9. de teſtam.
in antiq. & in* Romana *bonorum* 10. *Decem-
bris* 1593. *coram Orano.*

6 Ex his infertur, quod donatio cenſetur
vniuerſalis, non particularis, quando eſt
facta de omnibus, ſingulis, & quibuſcunque
bonis mobilibus, & immobilibus, ac ſe
mouentibus, omnibuſque actionibus, cre-
ditis, & nominibus debitorum in Vrbe, &
eius territorio ſitis: quamuis enim talis
donatio fuerit circumſcripta certo loco
Vrbis, & territorij, tamen videtur locus
adiectus potius cauſa demonſtrationis,
quàm taxationis: tum quia illa verba, om-
nia, ſingula, & quæcunque bona mobilia,
& immobilia faciunt non ſolum diſpoſitio-
nem generalem, ſed etiam vniuerſalem,
tum etiam quia iura, & actiones nullo lo-
7 co poſſunt circumſcribi, *Tiraq. de Retract.
lignag. §. 1. gloſ. 7. num. 26. latè Gratian.*
8 *diſcept. for. cap. 256. nu. 2. & ſeq.* vbi ſubdit,
quod in legato, aut donatione omnium
bonorum, quæ quis habet in tali loco, non
veniunt nomina debitorum.

9 Obſerua tamen, quod ſi ex loco deſigna-
to debeantur fructus per modum taxatio-
nis, onus probandi, non adeſſe tot fructus,
qui ſufficiant ad ſolutionem, incumbit
ei, qui illos percepit, vel percipere potuit,
ſi res erat fructifera, quia talis negatio eſt
fundamentum intentionis negantis: agens
verò fundat ſe in qualitate rei fructiferæ, &
habet intentionem ſuam fundatam ſuper
legato, vel promiſſione, quæ continet cer-
tam quantitatem præſtandam, *vide Bart.
in l. in illa ſtipulatione ſi calendis, ff. de
Verbor. oblig. Benintend. dec. 64. num. 1.
& ſeq.*

10 Obſerua 2. quod aliud eſt dicere, le-
go Titio decem, quæ in arca habeo, vel
quæ Caius mihi debet, aliud eſt dicere, lego
Titio decem, quæ ſoluantur de his, quæ
Caius mihi debet, vel de eo, quod in arca
habeo; primo enim caſu, ſi in arca parum,
vel nihil ſit, vel Caius parum, aut nihil de-
beat, non valebit legatum niſi vſque ad
ſummam, quæ reperietur in arca, vel quæ à
Caio debebitur, quia demonſtratio falſa
adiecta rei, quæ non repetitur, vitiat lega-
tum, *l. ſi ſeruus legatus, §. qui quinque, vbi
Bart. ff. de leg. 1.* ſecundo caſu legatum
debetur, etiamſi Caius nihil debeat, vel in
arca nihil ſit, quia in tali caſu Teſtator pu-
rè, & ſimpliciter legauit quantitatem cer-
tam, *Bart. in l. quidam teſtamento, ff. de leg.
1. Bald. conſ. 151. vol. 3. Gratian. d. cap.
256. nu. 59. & ſeq.*

11 Obſerua 3. quod locus taxationis cauſa
cenſetur etiam adiectus, quando apponitur
participium futuri temporis paſſiuum, vt ſi
teſtator dixerit, lego centum ſaccos fru-
menti percipiendos ex tali fundo, vel quã-
do adijcitur locus per relatiuum, & ver-
bum futuri temporis, vt ſi dixerit, lego fru-
mentum, quod naſcetur ex tali fundo,
*l. cum certus numerus, ff. de Trit. vin. &
ol. leg.* Ruin. *conſ. 160. nu. 11. lib. 2. Rolan.
conſ. 43. nu. 34. vol. 4. Io. de Amicis conſ.
46. nu. 8. & alij apud Surd. de Alim. tit. 4.
q. 26. num. 6. & ſeq. & apud Gratian. d. cap.
256. num. 33. & ſeq.* quod quidem proce-
dit, quando legatum vnica vice præſtari
debet, & fundus fuit poſitus ſub conditio-
ne, vt in propoſitis caſibus, tunc enim
ſi fructus non naſcantur primo anno, ex-
tinguitur legatum ità vt amplius non de-
beatur, *d. l. cum certus numerus, l. ſi debi-
tor, ff. de Contrah. empt.* ſecus ſi fundus fuit
ſimpliciter adiectus, vt ſi teſtator dixerit,
lego decem aureos Titio ex fructibus præ-
diorum meorum: hoc enim caſu quamuis
præſtatio ſit vnica, tamen ſuppletur ex ſe-
quentibus annis id, quod deeſt fructibus
primi anni, *l. Firmio Eliodoro, ff. Quand.
dies leg. ced.* idemque dicendum, ſi legatum
ſit annuum, quia tunc non attenditur, quod
locus, ſeu fundus fuerit poſitus ſub condi-
tione, vel non, ſed ſemper, ſi fructus pri-
mi anni non adſint, vel non ſufficiant,
ſuppletur ex fructibus ſequentium anno-
rum, & fertilitas ſequentis anni compen-
ſat ſterilitatem præcedentis, *l. legatum,
§. vini falerni, vbi Bart. ff. de Ann. leg.
l. ex eo vino, ff. de Trit. vin. & oleo leg.
latè Surd. de Alimen. tit. 4. q. 26. n*[illegible] 11.
& ſeq. Gratian. d. cap. 256. num. [illegible] *&
ſeq. & num. 55. cum ſeq. vid.* [illegible]
l. inter ſtipulantem, §. ſacram, num. 6.

ff. de verb. oblig. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. nu. 62. & ſeq.

11 Obſerua 4. quod ſi teſtator alienauerit rem, ex qua voluit, legatum ſolui, non videtur legatum reuocaſſe, quando illa res, ex qua legatum ſolui debet, poſita eſt in diuerſa oratione: quia hoc ideò teſtator præſumitur feciſſe, vt legatum faciliùs ſoluatur, non vt præcisè ex ea re ſoluatur; ſecus ſi ea res, ex qua teſtator voluit, legatum ſolui, adijcitur in eadem oratione: tunc enim legatum extinguitur, quia cenſetur teſtator eam rem in eadem oratione poſuiſſe, vt illud legatum ex ipſa re neceſſariò ſoluatur, *latè Mantic. de coniect. vltim. vol. lib. 12. tit. 6. num. 24. & ſeq. Gratian. d. cap. 256. nu. 28. & ſeq.* ſubdens, quod legatum ad pias cauſas nunquam cenſetur ademptum per alienationem ipſius rei, quia non intelligitur præcisè teſtator voluiſſe, ex ea legatum ſolui oportere, ſed pro legato potius eſſe obligatam, *ex tradit. per Roman. Singul. 430.*

12 Obſerua 5. quod in dubio verba videntur appoſita potiùs cauſa demonſtrationis, & ſic non cenſentur taxare, aut limitare præcedentia, *Bart. in l. Centurio, num. 31. ff. de vulg. & pupill. & alij apud Gratian. d. cap. 256. nu. 20. & 21.*

SVMMARIVM.

1 *Quando genus præcedit, & ſpecies ſubſequitur cum adiectione certi loci, genus ad locum expreſſum reſtringitur.*

2 *Ex præcedentibus ſpecificatis verba generalia reſtringuntur.*

3 *Qualitas loci adiecta legato, reſtringit legatum etiam vniuerſale.*

CAP. XII.

An generalis diſpoſitio ex adiectione loci reſtringatur.

1 RESp. quod quando genus præcedit, & ſpecies ſubſequitur cum adiectione certi loci, genus ad locum expreſſum reſtringitur, *l. nam quod, §. fin. ff. de pen. legat.* vnde ſi teſtator legauit omnem ſupellectilem, & quidquid habet in prædio Semproniano, legatum ad ea ſolum reſtringitur, quæ erant in prædio Semproniano, *l. quæſitum, §. 1. vbi gloſ. Bart. & alij. ff. de leg. 3.* idemque dicendum, ſi teſtator legaſſet vxori omnes res, ornamenta lanea, & linea, & alias domus maſſaritias; legatum enim in tali caſu intelligitur de omnibus rebus domus, & non de alijs extra domum exiſtentibus, *Dec. in cap. ſedes, num. 49. & ſeq de Reſcript.* vbi

2 obſeruat, quod etiam ex præcedentibus ſpecificatis verba generalia reſtringuntur, quemadmodum diſpoſitio generalis ex ſubſequentibus verbis ſpecialibus reſtrictionem recipit, *per tex. in l. legatorum, §. 1. ff. de leg. 2. l. fin. §. cui dulcia, ff. de trit. vin. & oleo leg.* vbi, quod licèt legatis dulcibus ſimpliciter, intelligantur legata dulcia tam potabilia, quàm comeſtibilia, tamen, ſi teſtator legauit vinum amphorarium Amineum, Græcum, & omnia dulcia, non computabitur inter dulcia niſi quod potari poteſt; *vide gloſ. & DD. in d. §. cui dulcia, Mantic. de coniectur. vltim. vol. lib. 9. tit. 3. num. 13.*

3 vbi dicit, quod qualitas loci adiecta legato, reſtringit legatum etiam vniuerſale.

SVMMARIVM.

1 *An, & quando vnus actus præſumatur factus contemplatione alterius, & quando non.*

2 *Omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet determinari ſecundùm conſuetudinem loci.*

3 *Actus præſumitur factus loco, tempore, & ex cauſa licita.*

CAP. XIII.

Quando actus præſumantur inuicem correſpectiui.

1 RESp. quod actus præſumuntur inuicē correſpectiui, ſi facti fuerint in eodem inſtrumento, vel etiam in diuerſis inſtrumentis, dummodò inſtrumenta huiuſmodi eadem die, ab eodem Notario, & inter eaſdem perſonas confecta fuerint, *latè Dec. in l. certi cōdictio, §. ſi nummos, n. 14. ff. ſi cert. pet.* quod præcipuè procedit, ſi inſtrumenta coram eiſdem teſtibus, & eodem loco celebrentur, *Menoch. lib. 6. præſumpt. 12. n. 4. & 5. Pacian. conſ. 112. nu. 13. Ciriac. contr. 128. num. 84. & 96.* quo caſu vnus actus præſumitur factus gratia, & contemplatione alterius, *vide Surd. dec. 71. nu 9. & dec.*

& dec. 170. nu. 13. & dec. 288. num. 33. vbi dicit, quod actus ſequens præſumitur geſtus in executionem præcedentis tractatus, & promiſſionis, & ex præcedenti cauſa: & quando plures cauſæ præcedunt, præſumitur factus ex cauſa neceſſaria, *ex trad. per Bart. in l. 2. ff. de cond. & demon. Crauett. conſ. 108. nu. 8. Cephal. conſ. 156. num. 13.*

Limita, quando duo actus ſunt diuerſæ naturæ, & vnus non habet neceſſariam dependentiam ab alio: tunc enim non dicuntur inter ſe correſpectiui, etiamſi fiant in eodem contractu, & inſtrumento, *Menoch. lib. 6. d. præſumpt. 12. nu. 39. Ciriac. controu. 90. nu. 26.*

2 Notandum eſt etiam, quod omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet accipi, & determinari ſecundùm conſuetudinem loci, *Caſtill. in tract. controuerſ. iur. cap. 22. nu. 12.*

3 Notandum 2. quod actus, qui potuit fieri in vno loco licitè, in alio illicitè, præſumitur in dubio factus in loco, in quo licitè fieri potuit, *Bart. in l. non ſolum, 8. §. ſed vt probari, ſub nu. 1. ff. de nou. oper. nunc. Menoch. lib. 5. præſumpt. 2 num. 10. Ciriac. contr. 38 nu. 13. & contr. 150. nu. 38.* vbi dicit, quod actus præſumitur factus loco, tempore, & ex cauſa licita.

SVMMARIVM.

1 *Vſufructuarius, vel eius hæres tenetur mobilia reſtituere in loco, in quo fuerunt accepta.*

2 *Res commodata reſtituenda eſt Commodatori in eodem loco, in quo fuit commodata.*

3 *Pretium rei in quo loco ſolui debeat.*

4 *An ſit in facultate Vſufructuarij reſtituere eadem mobilia, quæ accepit, vel eorum æſtimationem.*

Quomodo cauere debeat Vſufructuarius, ibidem.

5 *Res in eadem æſtimatione, in qua erant tempore traditionis, debent proprietario reſtitui.*

6 *In Vſufructuarium tranſit dominium tam earum rerum, quæ breui vſu conſumuntur, quàm illarum, quæ vſu non conſumuntur, ſed minuuntur: limitatur num. 9.*

7 *Quid ſi Vſufructuarius mobilia vendiderit pretio non iuſto.*

8 *Vſufructuarius tenetur ad omne damnum culpa ſua etiam leuiſſima contingens.*

9 *Vaſa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo conſtant, non tranſeunt in dominium vſufructuarij.*

10 *Si res abſque culpa Vſufructuarij pereant, non tenetur vſufructuarius illarum æſtimationem reſtituere.*

11 *Vſufructuarius an, & quando teneatur equos mortuos, aut inutiles ſupplere.*

12 *Agri vſufructu legato, in locum demortuarum arborum aliæ ſubſtituendæ ſunt. Quid ſi arbores vi ventorum, aut tempeſtatis eualſæ fuerint, ibidem.*

CAP. XIV.

In quo loco Vſufructuarius, vel eius hæres teneatur mobilia reſtituere.

1 RESP. quod tenetur ea reſtituere in loco, in quo fuerunt accepta, quem-
2 admodum res commodata Commodatori reſtituenda eſt in eodem loco, in quo fuit commodata, *Azor. Inſtit. mor. par. 3. lib 4. tit. de Reſtit. cap. 33. verſ. ex quo ſequitur &c. prout illum refert Scacc. de Commerc.*
3 *§. 2. gloſ. 5. nu. 196. & 243.* vbi etiam obſeruat, quod quando debetur pretium rei emptæ, permutatæ, aut locatæ, vel annui cenſus ſuper re impoſiti, tunc eiuſmodi pretium in dubio ſolui debet eo in loco, vbi extat res empta, permutata, locata, ſeu cenſuata.

4 Quæres, an in ipſius vſufructuarij arbitrio ſit reſtituere eadem mobilia, vel eorum æſtimationem?

Reſp. quod aut Vſufructuarius cautionem præſtitit proprietario de reſtituenda æſtimatione finito vſufructu, & tunc omninò compellitur ad æſtimationem reddēdam, *l. 1. §. ſi conuenit, ff. Depoſ. l. ſi tibi vini 7. ff. de vſufr.* idemque dicendum, ſi æſtimatio præceſſit: nam ſicut tunc non poteſt interponi cautio niſi de æſtimatione reddenda, ità etiam æſtimatio præſtari debet, etiamſi huiuſmodi cautio omiſſa fuerit, *Alex. conſ. 120. nu. 2. vol. 6. Ruin. conſ. 206. nu. 25. vol. 2. Caſtill. de vſufr. cap. 17. nu. 15. & 32. Ciriac. contr. 243. nu. 23. tom. 2.*

Si verò nulla conuentio, aut æſtimatio præceſſit, tunc in bonis, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, & vltra triennium non durant, qualia ſunt vinum, oleum, frumentum, veſtes quotidianæ, lanæ, linum, fructus, & pecuniæ, quæ expenduntur, vſufructuarius tenetur ad tantundem in genere eiuſdem qualitatis, & bonitatis, & non ad æſtimationem, *d. l. ſi tibi vini, ff. de vſufr. Alex. d. conſ. 120. nu. 1. lib. 6.* vbi dicit, quod eſt in facultate Vſufructuarij cauere de reſtituendo ſimiles res in eadem quali-

 tate,

tate, vel earum pretium rebus æſtimatis, *Pariſ. conſ. 96. nu. 3. & ſeq. par. 2. Ciriac. d. contr. 243. nu 23. & 24.*

4 Sed ſi vſusfructus conſiſtit in bonis, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, & vſu non conſumuntur, ſed minuuntur vt ſunt vegetes, veſtes pretioſæ, vaſa aurea, argentea, & alia, quæ ex ferro, aut metallo conſtant, ſerui, iumenta, ſupellectilia, & maſſaritiæ, & his ſimilia, Vſufructuarius tenetur eadem bona reſtituere, ſi non reperiuntur deteriorata: & ſi deteriorata ſint, tenetur reſtituere eadem deteriorata, & pretium deteriorationis, *Gabr. commun. concluſ. lib. 5. tit. de Vſufr. concl. 1. Pariſ. d. conſ. 96. nu. 5. par. 2. Rol. conſ. 92. nu. 23. vol. 1. Caualcan. de Vſufr. nu. 146. verſ. communis tamen opinio &c. Ciriac. d. controu. 243. nu. 26.* vbi, quod pro huiuſmodi rebus non præſtatur cautio de reſtituenda æſtimatione, vel tantundem, ſed de vtendo arbitrio boni viri, & illis reſtituendis in illo ſtatu, quo extabunt finito vſufructu.

5 Notandum tamen eſt, quod æſtimatio fieri debet habito reſpectu ad tempus conſtitutionis vſusfructus, ſeu traditionis, non autem ad tempus reſtitutionis: & ideò res in eadem æſtimatione, in qua erant tempore traditionis, debent reſtitui proprietario, *gloſ. in §. conſtituitur, ver. æſtimata, Inſt. de vſufr. Rol. conſ. 92. nu. 23. lib. 1. Gabr. commun. concluſ. lib. 5. tit. de vſufr. concluſ. 1. num. 21. Caualcan. de vſufr. nu. 143. Surd. dec. 67. num. 5. Caſtill. de vſufr. cap. 17. num. 23. vide quæ diximus in tract. de Temp. legal. lib. 3. cap. 10. nu. 17. & ſeq.*

6 Notandum 2. quod in Vſufructuarium tranſit dominium tam earum rerum, quæ breui vſu conſumuntur, quàm illarum, quæ vſu non conſumuntur, ſed minuuntur, *iuxta textum in §. conſtituitur, Inſt. de vſuf.* & ideò poteſt huiuſmodi res Vſufructuarius vendere abſque metu priuationis, *vt poſt Rol. Surd. & alios trad. Ciriac. d. con-*
7 *trou. 243. num. 23. & ſeq.* ſubdens, quod Vſufructuarius vendens pretio non iuſto,
8 tenetur ad intereſſe; Vſufructuarius enim tenetur ad omne damnum culpa ſua etiam leuiſſima contingens, *latè Caſtill. cap. 20. nu. 13. & ſeq. & cap. 21. ferè per tot.*

9 Excipiuntur ab hac regula vaſa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo conſtant, & ſimilia, quæ vſu non conſumuntur, nec minuuntur niſi longiſſimo tempore: hæc enim non tranſeunt in dominium Vſufructuarij, vt probat *textus in l. ſi vaſorum, ff. Vſufr. quemad. cau.* & ideò ſi vendita fuerint nulla exiſtente neceſſitate, priuandus Vſufructuarius, quia in tali caſu non vſus fuiſſet arbitrio boni viri, nec ad vſum deſtinatum, cum vſusfructus ſit ius vtendi, & fruendi alienis rebus ſalua earum ſubſtantia, *vt inquit Ciriac. d. contr. 243. nu. 26. & ſeq.*

10 Notandum 3. quod ſi res abſque culpa ipſius Vſufructuarij conſumptæ fuerint, aut alio caſu perierint, non teneretur Vſufructuarius illarum æſtimationem reſtituere, etiamſi huiuſmodi res breui vſu cōſumantur, tum quia in tali caſu Vſufructuarius illis vti non potuit ſaltem plenariè iuxta mentem concedentis, & naturam vſusfructus: tum etiam quia vſusfructus eſt ius in corpore, quo ſublato & ipſum tolli neceſſe eſt, *§. 1. & §. finitur, Inſt. de vſufr. l. quid*
11 *ergo, ff. eod. tit.* vbi Vſufructuarius non tenetur equos mortuos, aut inutiles ſupplere, quando capita relinquuntur, ſed tantùm quando gregis, vel armenti, aut equitij, id eſt vniuerſitatis vſusfructus legatus
12 eſt, *l. agri, & l. arbores, ff. eod.* vbi, quod etſi agri vſufructu legato, in locum demortuarum arborum aliæ ſubſtituendæ ſint, hoc tamen non procedit, ſi arbores vi ventorum, aut tempeſtatis euerſæ, ſeu euulſæ fuerint, *Aret. in §. in pecudum, nu. 3. Inſt. de Rer. diuiſ. Giouagn. conſ. 41. nu. 5. vide quæ in ſimili diximus de hærede, & tutore, in tract. de Tempor. legal. lib. 1. cap. 68. nu. 13. & 14.*

SVMMARIVM.

1 *Statuta locorum regulariter extra territorium non extenduntur: etiamſi reſpiciant cauſæ deciſionem, limitatur nu. 3. & ſeq.*
2 *Prohibitus, nè exerceat aliquam artem, vel exercitium, non cenſetur prohibitus extra territorium.*
3 *Quid ſi ſtatutum prohibeat, nè dominium alienetur extra conſortes.*
4 *Et quid ſi ſtatutum concernat diminutionem ſtatus, & nu. 7.*
5 *Si ſententia reſpicit diminutionem ſtatus, pœna impoſita in vno loco, habet effectum vbique.*
6 *Excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, vel irregularis in vno loco, vbique dicitur, & eſt excommunicatus, ſuſpenſus &c. declaratur nu. ſeq.*
7 *Subditus, ſi delictum ſub cenſura ab Epiſcopo prohibitum commiſerit extra diœceſim, non ligatur cenſura.*
8 *Quid ſi ſtatutum prohibeat donationes ſine certis ſolemnitatibus.*
9 *Statutum habilitans perſonam, trahitur etiam extra territorium.*
10 *Si ſtatutum diſponat, vt filiusfam. poſſit*

teſtari

teſtari, an filiuſfam. teſtari poſſit extra territorium.

11 *An Romanus maior 20. annis, licèt minor 25. poſſit contrahere abſque ſolemnitatibus in alio territorio.*

12 *An ſtatutum inhabilitās perſonam, trahatur extra territorium.*

Tutor datus in vno loco, eſt tutor in alio loco, ſicut in curatore, ibidem.

13 *Inhabilitas per ſtatutum inducta, an operetur, ſi perſona tempore contractus non ſit ſubdita.*

14 *Quid ſi ſtatutum reſpiciat principaliter formam, & ſolemnitates contractus, ſecundariò perſonam.*

15 *Et quid ſi verba ſtatuti ſint concepta in perſonam, & prohibitio ſit odioſa.*

16 *Quando ſtatutum ligare poſſit ſubditum etiam extra territorium, & nu. 17. & 25.*

Statutum loquens de Ciue, intelligi debet de originario, ibidem.

17 *Quo caſu ſtatutum, vel ſententia extendatur ad beneficia, vel bona etiam alibi exiſtentia, & nu. 18. & 19.*

18 *Poteſt interponi decretum de rebus, quæ non ſunt in territorio, ratione perſonæ ſubiectæ.*

19 *Quarta bonorum mariti, quæ de iure defertur vxori viduæ, debetur de omnibus bonis ipſius viri, etiam in alio territorio ſitis.*

20 *Subditus propter delictum relegari poteſt in aliquo loco etiam extra territorium.*

21 *Contrahens, vel teſtans in loco ſtatuti, præſumitur cum ipſo ſtatuto ſe conformaſſe, etiam reſpectu bonorum, quæ ſtatuti diſpoſitioni non ſubiacent.*

22 *In pecunia, & mobilibus, quæ à defuncto poſſidebantur extra territorium, tanquam remittendi in patriam, ſeruanda ſunt ſtatuta loci eiuſdem defuncti.*

CAP. XV.

De legibus municipalibus.

Quæſtio I.

An ſtatuta loci extendantur extra territorium.

1 STatuta locorum regulariter extra territorium non extenduntur, etiamſi reſpiciant cauſæ deciſionem. *l. fin. vbi DD. ff. de Iuriſd. omn. Iud. l. Duumuirum. C. de Decurion. lib. 10. Bald. in cap. ſuper eo. nu. 4. de Teſtib. Abb. in cap. paſtoralis, §. verum, num. 19. de Appell.* vbi dicit, quod

2 diſpoſitio pœnalis concernens exercitium perſonæ, vel bona, non extendit vires ſuas extra territorium ius dicentis; vnde prohibitus, nè exerceat aliquam artem, vel exercitium, non cenſetur prohibitus extra territorium, *Iordan. Elucubr. diuerſ. lib. 8. tit. 1. de Conſtit. nu. 76. latè Natt. conſ. 643. nu. 6. & ſeq. Surd. deciſ. 197. nu. 1. & ſeq.* quod procedit, ſiue ſtatuta loquantur in rem, ſiue in perſonam, cum vtroque caſu obſtet defectus iuriſdictionis, *vt reiecta diſtinctione Bart. tenuit Rota in Collen. hæreditatis 10 Iunij 1616. coram Buratto, in impreſſ. dec. 188. nu. 3. vbi latè Ferentil. nu. 10. & in Ciuitatis Caſtelli ſupplementi legitimæ 11. Decembris 1617. coram Pamphilio, prout refert Beltramin. ad Greg. deciſ. 255. nu. 7. & in Narnien. ſucceſſionis 22. Maij 1628. coram Merlin. in impreſſ. dec. 353. per tot. & deciſ. 128. nu. 21. & ſeq. par. 8. Recent. & ità contra Bartol. ſentiunt Doctores ferè omnes, vide Menoch. lib. 2. præſumpt. 2. num. 8. verſ. declaratur hic caſus &c.*

3 Hæc tamen concluſio limitatur 1. ſi ſtatutum eſt prohibitiuum in rem, & reſpectu rei, vt ſi prohibeat, nè dominium alienetur extra conſortes: tunc enim, vbicunque fiat diſpoſitio de tali re, non valet: quia tale ſtatutum afficit rem, & impedit, nè dominiũ transferatur, *Bart. in l. 1. nu. 32. C. de Sum. Trin. Ruin. conſ. 36. verſus fin. verſic. vltimò dicitur &c. lib. 5.* vbi dicit, quod ſi ſtatutum eſt ſimpliciter prohibitorium, locum habet extra territorium inter ſubditos, ſiue prohibitio ſit in rem, ſiue in perſonam, *Menoch. lib. 2. præſumpt. 2. num. 11. Grauett. conſ. 271. nu. 4. verſ. ſecus eſſet &c.* vbi dicit, quod ſi ſtatutum ſimpliciter loquitur, aut diſponit reſpectu rei prohibendo ſimpliciter, nè alienetur, tunc afficit rem, vbicunque fiat contractus, aut alienatio, etiam extra territorium.

4 Limitatur 2. vbi ſtatutum concernit diminutionẽ ſtatus, vt ſi ex ſtatuto quis efficiatur infamis ob aliquod delictũ, *Bart. in l. 1. n. 49. & ſeq. C. de Sum. Trin. Bald. ibidem nu. 26.* vbi dicit, quod ſi ſententia

5 reſpicit diminutionem ſtatus, pœna impoſita in vno loco, habet effectum vbique: quia pœnæ, quæ reſpiciunt ſtatus diminutionem, infliguntur in perſonam, & ipſam perſonam ſequuntur, ſicut lepra leproſum, quemadmodum excommunicatus, ſuſpen-

6 ſus, interdictus, vel irregularis in vno loco, vbique dicitur, & eſt excommunicatus, ſuſpenſus &c. *cap. quiſquis, 4. q. 5. vide Iordan. Elucubr. diuerſ. lib. 8. tit. 1. de conſtit. num.*

7 *num.* 75. vbi dicit, hoc procedere, quando
ſubditus incurriſſet cenſuram, vel alias pœ-
nas diminutiuas ſtatus, ante egreſſum a iu-
riſdictione, & diœceſi; vnde ſi ſubditus de-
lictum ſub cenſura ab Epiſcopo prohibitũ
commiſerit extra diœceſim, non ligatur
cenſura, *cap. vt animarum, de Conſtit. in 6.*

8 Limitatur 3. in ſtatuto prohibente do-
nationes ſine certis ſolemnitatibus; huiuſ-
modi enim ſtatutum trahitur ad ſubditum
vbique donantem, *ſecundùm Gratian. de-
ciſ. March.* 28. *nu.* 13. *& dec.* 102. *num.* 2.
ſed contraria ſententia videtur verior, quã
ſequuta fuit *Rota coram Card. Seraph. dec.*
746. *nu.* 2. *& ſeq.* vbi, quod ſolemnitas
ſtatuti Vrbis non requiritur in actu, qui fit
in alia Ciuitate.

9 Limitatur 4. in ſtatuto habilitante per-
ſonam; tunc enim trahitur etiam extra
territorium; ratio eſt, quia ius habilitatio-
nis reſpicit perſonam, ipſamque qualificat,
ideſt habilitat vbicunque locorum, *Bald.
in l.* 1. *nu.* 13. *& ſeq. C. de Sum. Trin.* vbi
10 dicit, quod ſi ſtatutum diſponat, vt filiuſ-
fam. poſſit teſtari, poterit talis filiusfam.
etiam extra territorium validè teſtamentũ
condere ſaltem reſpectu bonorum, quæ
ſunt intra territorium ſtatuentium, cum
iſte actus ſit hominis priuati, in quo non
conſideratur territorium, niſi ratio legis
territorium ponderet; nullum enim in
hoc caſu eſt præiudicium alterius territo-
rij, ſi ſubditus ſtatuto in alieno territorio
de rebus in territorio ſtatuentium ſitis
diſponat, *vt d. Achill. dec.* 2. *de Conſtit. Put.
dec.* 365. *lib* 3. *Card. Seraph. dec.* 746. *n.* 1.
11 *& ſeq.* idem dicendum, ſi Romanus ma-
ior 20. annis, licèt minor 25. contraheret
Peruſiæ; quia tunc nulla opus eſſet ſolem-
nitate adhiberi ſolita in contractibus mi-
norum; Statutum enim Vrbis *lib.* 1. *cap.* 47.
vbi cauetur, quod maior 20. annorum ha-
beatur ac ſi eſſet maior 25 habilitat perſo-
nam, & ideò trahitur etiam extra territo-
rium, *vt reſoluit Rot. coram Card. Seraph.
dec.* 746. *nu.* 2. *& ſeq. Put. dec.* 365. *lib.* 3.
vbi, quod in tali caſu in iudicio extra ter-
ritorium ſtatuentium moto, non eſt depu-
tandus Curator, præſertim ſi talis minor,
dum exiſteret in territorio ſtatuentium,
dediſſet mandatum ad litigandum, quia
ille locus eſt attendendus, *Comitul. dec.* 56.
nu. 7. vbi ſubijcit, quod ſtatutum Vrbis
d. lib. 1. *cap.* 47. non habet locum quoad
bona extra territorium.

12 An verò ſtatutum inhabilitans perſonam
trahatur etiam extra territorium? affirmat
Bart. in l. ſi quis pro eo, nu. 11. *ff. de fideiuſſ.
& in l.* 1. *nu.* 32. *C. de Sum. Trin. Achill.
deciſ.* 2. *num.* 3. *de Conſt. Buratt. dec.* 27.
nu. 4. *Rot. dec.* 103. *nu.* 19. *par.* 1. *Diuerſ.
& dec.* 238. *nu.* 1. *& ſeq. par.* 6. *recent. Alex.
conſ.* 41. *nu.* 7. *& ſeq. lib.* 5. *Ruin. conſ.* 201.
nu. 8. *lib.* 1. *Crauet. conſ.* 271. *nu.* 3. *verſ.
quinto igitur &c. pie. ad ſtatut. Vrb. gloſ.* 2.
num. 51.

Hæc tamen concluſio ità intelligi de-
bet, vt ſtatutum poſſit quidem inhabilita-
re perſonam ſubditam, quocunque in loco
reperiatur, in illis actibus, qui perſonæ
principaliter hærent, nec extra illam exer-
centur, vt in obligationibus, depoſitioni-
bus, pœnis perſonalibus, & ſimilibus: non
autem reſpectu actuum, quorum effectus
principaliter oritur in rebus, & ipſas afficit;
& ideò ſi bona extra territorium exiſtant,
ad ea ſtatutum non extenditur, *vt declara-
uit Rota coram Merlin. dec.* 353. *nu.* 2. 25.
& ſeq. Bellon. dec. 93. *nu.* 3. *Rolan. conſ.* 80.
num. 32. *lib.* 4. nec mirum hoc videtur:
quia tutor etiam datus in vno loco, eſt tu-
tor in alio loco, quia tutor datur perſonæ,
Bald. in l. 1. *C. vbi petan. tut.* è contra cu-
rator datus in vno loco, non eſt curator
in alio loco, quia curator datur principa-
liter bonis, *Bart. in l. pupillo. ff. de Tutor.
& Curat. vide Crauett. conſ.* 201. *num.* 15.
vbi, quod valet datio Curatoris facta adul-
to etiam forenſi pro bonis ſitis in territo-
rio Iudicis dantis curatorem.

Item ſupradicta concluſio intelligi de-
bet, vt ſtatutum poſſit inhabilitare ſuum
ſubditum quoad bona ſita in territorio
ipſius ſtatuti, *Rot. dec.* 304. *num.* 3. *par.* 1.
Diuerſ. Card. Millin. dec. 146. *num.* 5. *&
ità intelligenda eſt dec.* 828. *nu.* 14. *&* 15.
apud Merlin vbi dicit, quod ſi ſtatutum
inhabilitet matrem ad teſtandum in præ-
iudicium filiorum, ſemper ligat matrem,
quòcunque ipſa vadat, etiam ſi extra locũ
ſtatuti diſponat, *latè Theſaur. qq. for. lib.* 2.
13 *q.* 8. *nu.* 14. ſubdens, quod inhabilitas
per ſtatutum inducta non operatur, ſi per-
ſona tempore contractus non ſit ſubdita,
& in eam neque ratione loci, neque ra-
tione bonorum ſtatuentes iuriſdictionem
exercere nequeant, *Ciriac. contr.* 10. *n.* 70.
& 71. *lib.* 1. *& contr.* 252. *nu.* 26. *& ſeq.
lib.* 2. *Gratian. diſcept. for. cap.* 886. *n.* 13.
vbi, quod ſi ſubditus ſtatuentibus muta-
uerit domicilium, & illud tranſtulerit de
loco ſubdito ad alium locum, ceſſaret in-
habilitas inducta per ſtatutum prioris do-
micilij, *Cephal. conſ.* 171. *nu.* 24. *verſ. po-
ſtremo &c. Hond. conſ.* 10. *num.* 26. *lib.* 1.
Crauett. conſ. 201. *num.* 15. *& conſ.* 271.
nu. 4. *verſ. ſecus eſſet &c.*

14 Obſerua tamen, quod ſi ſtatutum reſpi-
ciat principaliter formam, & ſolemnitates

con-

contractus, ſecūdariò perſonam, vt ſi principaliter prohibeat, nè contractus fiat, niſi ſeruata certa forma, & ſolemnitate, tunc non traheretur extra territorium, *Coccin. dec. 136. num. 2. & dec. 133. num. 2. Buratt. dec. 27. nu. 2. & ſeq. Merlin. deciſ. 601. nu. 2.* vbi dicit, quod ſi ſtatutum non arctet perſonam, nec eam inhabilitet præcisè, ſed ſolum det formam, & præſcribat ſolemnitates in contractibus ſeruandas, tunc non ſolemnitates ſtatuti, cui ſubſunt contrahentes, ſunt adhibendæ, ſed attendi debent ſolemnitates requiſitæ à ſtatuto illius loci, in quo celebratur contractus, *latè Cravett. conſ. 271. nu. 3. & ſeq. quicquid dicat Menoch. lib. 2. præſumpt. 2. nu. 9.*

15 Obſerua 2. quod quando verba dubia ſtatuti ſunt concepta in perſonam reſpectu ipſius perſonæ, quam ſtatutum inhabilitat, & prohibitio eſt odioſa, tunc non præſumitur, quod ſtatuentes voluerint ligare ciuem contrahentem, vel diſponentem extra territorium; vt ſi ſtatutum diſponat, quod filia non ſuccedat, vel quod vxor teſtari non poſſit ſine conſenſu mariti, vel quod teſtamentum, ſeu aliud inſtrumentum non conficiatur ab alio, quàm à Notario ipſius Ciuitatis ſub pœna nullitatis; huiuſmodi enim ſtatutum vti odioſum non ligaret ſubditos extra territorium, *vt d. Corn. conſ. 232. nu. 4. & 6. lib. 4. & conſ. 241. nu. 6. lib. 2. Crauett. conſ. 467. nu. 5. Dec. conſ. 314. nu. 6. & alij apud Menoch. lib. 2. præſumpt. 2. nu. 10. Roman. conſ. 39. num. 1. & ſeq.*

16 Limitatur 5. vbi ſtatutum diſponit expreſsè de ſubdito, ſeu Ciue, extra territorium teſtante, vel delinquente, ſeu alium actum faciente: tunc enim ſubiaceret ſtatuto; poſſunt enim ſtatuentes ligare ciues etiam extra territorium actum conficientes, *Bart. in l. 1. nu. 48. C. de Sum. Trin. Bald. ibidem, nu. 23. Rol. conſ. 80. nu. 32. lib. 4. Surd. deciſ. 197. nu. 6. 7. & 9. & dec. 329. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi ſtatutum loquatur de ciue, intelligi debet de ciue originario, non de ciue ex priuilegio, *Gratian. diſcep. for. cap. 709. num. 16. & cap. 253. Menoch. lib. 2. præſumpt. 2. nu. 5. & ſeq.*

17 Limitatur 6. ratione rei ſitæ in diœceſi, vt accidit in non reſidente: nam ſi ſtatutum inducat ob hanc cauſam priuationem, ſiue alias pœnas, afficit clericos manentes etiam extra diœceſim, *vt poſt Feder. de Sen. conſ. 182. & alios trad. Iordan. elucubr. diuerſ. lib. 8. tit. 1. de Conſtit. nu. 78. & ſeq.* vbi, quod ſtatutum, vel ſententia extenditur etiam ad beneficia alibi ſita, ſi de illis in ſententia, vel ſtatuto ſpe-

18 cialis mentio fiat, quemadmodum poteſt interponi decretum de rebus, quæ non ſunt in territorio, ratione perſonæ ſubiectæ, *Gratian. diſcept. for. cap. 389. nu. 22. & ſeq.* vbi dicit, quod iudex ſimpliciter decernens immiſſionem, cenſetur quidem ſe reſtringere ad bona tantùm ſui territorij; poteſt tamen, ſi velit, ſuam ſententiam extendere ad bona etiam extra territorium, ſi id exprimat: licèt executio talis ſententiæ, vel decreti fieri debeat ab Epiſcopo, ſeu Iudice eius loci, in quo beneficium, vel bona reperiuntur, *iuxta textum in cap. poſtulaſti, vbi DD. de for. comp. & in l. à Diuo Pio, §. 1. ff. de re iud.* quod qui-

19 dem procedit in priuatione, quam de nouo inducit ſtatutum, vel ſententia; ſecus in priuatione inducta à iure: hæc enim extenditur ad beneficia vbicunque ſita, etiãſi de ijs ſpecialis mentio in ſententia non fiat, *vt rectè aduertit Iordan. loco cit. nu. 80. vide Bart. in l. relegatorum, §. interdicere, num. 2. ff. de Interd. & releg. Gratian. cap. 389. nu. 44. & cap. 120. nu. 85.* vbi addit, quod quarta bonorum mariti, quæ à iure defertur vxori viduæ, debetur de omnibus bonis ipſius viri, etiam in alio territorio ſitis, *de quo latè diximus in tract. de Temp. legal. lib. 1. cap. 65.*

20 Limitatur 7. quando ſubditus propter delictum relegatus fuit in aliquo loco extra ipſum territorium ſtatuentium, & prohibitus ſub certa pœna, nè tranſgrediatur terminum aſſignatum, *vt poſt Salic. & Felin. obſeruat Iordan. d. lib. 8. tit. 1. de Conſtit. num. 77.*

21 Limitatur 8. ratione præſumptæ voluntatis ipſius contrahentis, vel teſtantis in loco ſtatuti, ſi ſtatutum ita declarat voluntatem eius, qui in eo loco contraxit, vel teſtatus eſt; tunc enim attendi debet ipſummet ſtatutum, ſeu conſuetudo loci, vbi quis commoratus fuit, etiam reſpectu bonorum, quæ extra territorium ſtatuentium ſita ſunt, *Rota in Auximana fideicommiſſi 4. Martij 1630. coram Merlino, in impreſſ. deciſ. 447. per tot. & præcipuè nu. 13. & 14.* vbi, quod ſtatutum Vrbis *lib. 1. cap. 142.* diſponens vt filij in conditione poſiti cenſeantur vocati, extenditur etiam extra territorium ſtatuentium, ſi teſtator in Vrbe teſtamentum condidit, & diù commoratus fuit: quia præſumitur cum dicto ſtatuto ſe conformaſſe, *vt dixit eadem Rota coram Card. Seraphin. dec. 1329. num. 12.* ſimiliter, licèt bona emphiteotica Eccleſiæ iuxta ſententiam Rotæ ſtatutis laicorum non ſubiaceant, tamen ſi quis conducat bona Eccleſiæ pro filijs maſculis, & fœminis, cenſetur priùs ſtipulaſſe pro maſculis, &

ſolum-

poterit admittere coniunctos remotio-
res; & ſi nullus coniunctus reperiatur, ſeu
citatus nō compareat, deputari debet Cu-
rator loco illorum, vel ipſe Iudex poterit
coniunctorum conſenſum ſupplere, ac mi-
nores, & mulieres ad liberè contrahendum
admittere, *ſecundùm Bald. in l. vidua, n. 3.*
C. de Nupt. Bart. in l. ſi eum dotem, §. eo au-
tem tempore, nu. 2. & ſeq. ff. ſolut. matr. Plot.
de in lit. iur. §. 7. nu. 37. Caualcan. de Tutor.
& cur. st. num. 138. vbi, quod poteſt minor
ſine propinquorum conſenſu contrahere
cū ſolo Iudicis decreto, ſi propinquiores
omnes habiles ad conſentiendum fuerint
vocati, & citati, & conſentire recuſent,
Mantic. d. deciſ. 238. *n.* 9 *Corn. d. cōſ.* 167. *n.* 2.
vol. 2. *Natt. conſ.* 1. *nu.* 181. *& ſeq. lib.* 2. vbi,
quod ſi ſtatutū requirit conſenſum proxi-
miorum, & Iudicis & proximi nolint con-
ſentire, ſolus conſenſus Iudicis non ſuffice-
ret ob defectum proximiorum recuſantiū;
ſed cautela eſt, vt adhibeatur vnus Iudex
ad interponendum ſuum decretum, ſeu
conſenſum, & alius Iudex, qui ſuppleat de-
fectum propinquorū recuſantium ſine iu-
ſta cauſa conſentire, vel alij cōſanguinei in
tali caſu erunt adhibēdi, *vt ſupra, Menoch.*
de Arbit. Iud. caſ. 211. *n.* 7. *& ſeq.* vbi dicit,
quod Iudicis arbitrio relinquitur, quæ ſit
iuſta, vel iniuſta cauſa contradictionis con-
ſanguineorum, *latè Pic. ad ſtatut. Vrb. lib.* 1.
cap. 151. *d. gloſ.* 19. *n.* 10. *& ſeq.* vbi obſeruat,
quod in Vrbe, ſi coniuncti proximiores re-
cuſent, & cauſa recuſationis ſit iniuſta, tunc
facta mentione de illorū recuſatione abſq;
rationabili cauſa, loco illorū alij proximio-
res in gradu adhibentur: & in eorū defectū
admittitur curator; ſi verò cōiuncti citati
nolunt cōparere, regiſtrata in inſtrumento
citatione, proceditur vt ſupra abſq; alia in-
terlocutione, causā eſſe, vel non eſſe iuſtā,
Rota in Romana Societatis officij 13. *Febr.*
1606. *corā Litta, & in Terraciuen. molēdini*
2. *Maij* 1608. *corā Card. Caualer. vide Ruin.*
cōſ. 126. *n.* 1. *in fin. lib.* 2. *Cranett. cōſ.* 80. *n.* 14.
27 *lib.* 1. vbi, quod aſſerenti, nō extitiſſe con-
ſanguineos tempore contractus, qui poſsēt
conſentire, probādi onus incumbit, *Tiraq.*
de retract. lignag §. 1. *gloſ.* 9. *nu.* 202. *& ſeq.*
Gabr. commun. cōcl. lib. 6. *tit. de verbor. ſignif.*
28 *concl.* 6. *n* 52. vbi, quod ſtatutū requirens
conſenſū proximiorum, excludit fœminas,
& alios, qui ex eodem ſtatuto inhabilitā-
tur; quia cū in contractu proprio inhabi-
les ſint, cenſentur etiam inhabiles ad præ-
ſtandum conſenſum in cōtractu per aliam
mulierem, vel minorem celebrando; ſecus ſi
ſtatutum requireret præſentiam proximio-
rum: quia tunc admitterentur etiā fœminæ,
ſecundùm Socin. iun. conſ. 41. *nu.* 14. *vol.* 1.

quē refert, & ſequitur Gabr. loco cit. nu. 53.
29 Addit *Menoch. de Arbitr. Iud. d. caſ.* 211.
n. 12. quod tempore peſtis mulier, & minor
ſine conſanguineorum cōſenſu contrahere
poſsūt, modò peſtis tā acerbè ſæuiat, vt im-
poſſibile penè ſit, conſanguineos adhibere.

SVMMARIVM.

30 *In cōtractibus inter mulieres, ſeu minores, & Eccleſiā nō ſunt neceſſariæ ſolēnitates ſtatuti loci, vbi contractus celebratur.*
31 *An ſint neceſſariæ ſolemnitates ſtatuti, quando minor cum alio minore, vel muliere contrahit.*
32 *An valida ſit obligatio mulieris, vel minoris, ex cauſa dotis, non ſeruata ſolemnitate ſtatuti, & nu.* 47. *&* 49.
33 *An, & quando frater teneatur alere, & dotare ſororem.*
34 *Filius tenetur matrē alere, ſed non dotare.*
35 *Filia, quando habet aliunde ex quo ſe alat, non poteſt alimenta petere à patre.*
36 *An pater teneatur dotare filiam diuitem.*
37 *Pater tenetur relinquere legitimam etiam filijs diuitibus.*
38 *Pater naturalis tantùm, filiam alere tenetur, non autem dotare.*
39 *Mater tenetur dotare filiam in ſubſidium.*
40 *Mater pro communi filia dotanda poteſt cum viro ſe obligare.*
41 *Dos à matre profecta, nō reuertitur ad matrem ſuperſtitem, etiamſi filia prædecedat. Item non imputatur in legitimam debitam nepti in bonis Auiæ, ibidem.*
42 *Dos data à patre, prædecedente filia ad patrem reuertitur.*
43 *Bona dotalia, ſi proueniant ad nepotes, imputantur in legitimam: limitatur nu.* 45.
44 *Pater conſtituēdo dotē, poteſt apponere pactū, vt prædefuncta filia, dos ad ipſum dotantē reuertatur, nō obſtante cōſuetudine, ſecundū quam dos nō reuertitur ad patrē.*
45 *Si pater ſtipulatus fuerit, dotem reddi ſoli filiæ, tunc nepotes non computant illam ſibi in legitimam.*
46 *Si minor ex cauſa neceſſaria conſtituens dotem, in ea aſſignatione lædatur, reſtituendus eſt quoad exceſſum.*
47 *Quid ſi mulier, quæ dotem promiſit, ex tali promiſſione remaneret indotata.*
48 *Quando reſcindatur obligatio mulieris facta pro viro.*
49 *Mulier nupta ſine dote, ſi poſtea dotem marito conſtituat, tenetur ſeruare ſolemnitatem ſtatuti.*
50 *Quando agitur inter æquè priuilegiatos, potior eſt cauſa illius, qui agit de damno vitando, & conuenitur.*
51 *Quando vterque tractat de damno vitando, potior eſt cauſa illius, qui conuenitur.*

Quæſtio III.

An in contractibus inter mulieres, ſeu minores, & Eccleſiam, neceſſaria ſint ſolemnitates ſtatuti loci, vbi contrahunt.

30 AFfirmant DD. *apud Pie. ad ſtatut. Vrb. gloſ. 7 nu. 81.* ſed negatiua ſententia, videlicet, quod non ſint neceſſariæ in tali caſu, verior eſt, & ità ſenſit *Cephal. conſ. 109. n. 18. vbi alios refert, Verall. dec. 172. n. 9. & deciſ. 294. par. 3. Comitol. decîſ. 99. n. 20. Rot. in Romana dotis 29 Maij 1602. corã Ortembergo, & decîſ. 190. n 27. & 28. par. 6. Recẽt.*

31 Confirmatur hæc concluſio, quia neque ſeruandæ neceſſariò ſunt ſolemnitates ſtatutariæ, quando minor cum alio minore, vel muliere contrahit; priuilegiatus enim contra priuilegiatum priuilegio non vtitur, *Rota in Romana vineæ de Scappuccis 10. Martij, & 18. Aprilis 1578. coram Blanchetto, prout refert* Rubeus *in ſingular. to. 2. par. 6. circa ſtatutor. intsrpret. ex Rota Rom. in p. concluſ. circa ſolemnitat. à ſtatut. requiſit. &c. n. 60. fol. 661.* quamuis contrarium ſenſerit *Alex. conſ. 119. nu. 34. lib. 6.* Ruin. *conſ 97. nu. 2. lib. 5.*

32 Confirmatur 2. quia valida eſt etiam obligatio minoris, & mulieris ex cauſa dotis, etiamſi adhibitæ nõ fuerint ſolemnitates ſtatuti, præſertim ſi interueniat iuramentum, *l. ſi dotare, & l. vlt. vbi DD. C. Ad Velleian.* Caputaq. *dec. 199. par. 3. Comitol. dec. 99. nu. 18. Rot. decîſ. 924 nu. 10. coram Buratto, & in recentior. decîſ. 365. n. 6. & 7. par. 4. to. 1. & decîſ. 460. n. 12. & 13. par. 4. to. 2. & decîſ. 168. nu. 7. par. 7.* quod tamen reſpectu minoris, ſiue ſit maſculus, ſiue fœmina, procedit, quando ex cauſa neceſſaria dotem conſtituit, veluti ſi ad id cogi poterat ex diſpoſitione legis, vel hominis; ſecus ſi ex cauſa voluntaria: quia de iure non reperitur cauſa dotis ſpecialiter in hoc priuilegiata, vt minor poſſit pro illa ſe obligare, *vt obſeruant Doctores communiter;* quemadmodum reſpectu mulieris intelligitur, dummodò ſit maior: tunc enim pro dote etiam voluntaria poteſt ſe obligare, cum in hoc caſu dos ſit in iure ſpecialiter priuilegiata, vt pro illa mulier ſe obligare poſſit, *vt in d. l. ſi dotare, & l. vlt. C. Ad Velleian. l. promittendo, ff. de Iur. dot. ità Dec. in l 1. nu. 8. verſ. ex quo infert, ff. de Reg. Iur. Rip. in repet. l. 1. nu. 15. ff. ſolut. matrim. Gabr. de legib. & conſtit. concluſ. 1. in fin. Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. gloſ. 14. n. 96. & ſeq. Pie. ad ſtatut. Vrb. lib. 1. cap. 151. gloſ. 7. nu. 257. & ſeq. Theodoſ.* Rub. *loco cit. nu. 56. & ſeq. fol. 661. Gozad. conſ. 97. n. 7. Socin. iun. conſ. 12. n. 14. lib. 2. Hond. conſ. 18 nu 57. lib. 1. Surd. decîſ. 164. nu. 2. & decîſ. 287. nu. 4. Oſaſc. decîſ. 135. nu 3. Vinc. de Franch. decîſ. 219. nu. 4. Put. dec. 160. n. 1. lib. 3. Millin. decîſ. 76. Caputaq. dec. 199. nu. 2. par. 3. Rot. apud Pacif. de Salu. interd. decîſ 289. nu. 29. & in recent. decîſ. 692. par. 4. tom. 3. & decîſ. 168. n. 7. & decîſ. 241. n. 15. & ſeq. par. 7. & decîſ. 190. num. 2. & ſeq. par. 8.*

Limita, vt hæc concluſio non procedat in terminis ſtatuti Vrbis *lib. 1. cap. 151.* requirentis ſolemnitates in obligationibus minorum, & mulierum, cum verba dicti ſtatuti ſint generalia, vniuerſalia, prægnantia, geminata, & apta comprehendere etiam cauſam dotis; idemque dicendum de alijs ſimilibus ſtatutis, *ſecundùm Crauett. conſ. 294. n. 1. verſ. vidimus etiam &c. & alios, quos refert, & ſequitur Pie. ad ſtatut. Vrb. d. cap. 151. gloſ. 7. nu. 258.*

Contrarium tamen ſentiunt *alij apud Galganet. ad d. ſtatut. verſ. item 21. procedere non credimus &c. & pluries reſoluit* Rot. *decîſ. 557. & 558. par. 1. Diuerſ. & dec. 461. nu. 11. par. 1. Recent. & in Toletana pecuniaria 26. Ian. 1590. coram Comitulo, & in Romana dotis 29. Maij 1602. coram Ortembergo, & in Romana cenſus 8. Aprilis 1633. coram Merlino, quæ eſt decîſ. 190. nu. 29. & ſeq. par. 6.* Recent. *vbi aliæ deciſiones allegantur, Theodoſ. Rub. in ſingular. tom. 2. par. 6. circa ſtatutor. interpret. in 1. concluſ. circa ſolemnit. à ſtatut. requiſit. in contract. min. & mulier. n. 61. fol. 661.* quemadmodum poſſunt minor, & mulier ſe ſe obligare abſque ſolemnitatibus ſtatuti, ex cauſa pia, vt pro liberando à carceribus viro, patre, matre, filio, fratre, & quouis alio coniuncto, *vt d. idem Pie. loco cit. d. gloſ. 7. nu. 283. & ſeq.*

33 Notandũ eſt etiam, quod frater tenetur dotare ſororem in ſubſidiũ, quãdo mater, vel pater, aut alij aſcendẽtes egeſtate laborãt, dũmodò ipſe in eadem paupertate nõ ſit, *Bero. quæſt. familiar. cap. 113. nu. 6.* vbi id ampliat, etiamſi ſoror monaſterium ingredi velit, *Crot in repet. l. 1. num. 91. ff. ſolut. matr.* vbi dicit, quod ſi pater iuſtè exhæredauit filiam, ità vt nihil poſſit conſequi ex bonis paternis, adhuc frater tenetur dotare ſororem inopem, *Hond conſ. 28. num. 32. tom. 1. Gratian. diſcept. for. cap. 65. num. 2. Benincaſ. de Pauper. q. 8. in 3. ſpecial. in contract. nu. 19.* Natt. *conſ. 173. & 658.* vbi, quod frater ità demum cogitur dotare ſororem, ſi ſoror valdè egeat, & frater valdè abundet, Rot. *decîſ. 145. num. 3. & ſeq. par. 6. Recent.* Coccin.

dec.

dec. 77. nu. 3. Vincen. de Franch. dec. 87. num. 12. Afflict. dec. 371 num. 3. Boer. dec. 129. nu. 7. Theſaur. dec. 192. num. 7. & alij, quos refert, & ſequitur Rub. in annot. ad deciſ. 460. nu. 1. & ſeq. par. 4. to. 2. Recent. Surd. in tract. de Alim. tit. 1. q. 23. num. 11. & ſeq. vbi, quod ad id tenetur etiam frater Clericus, etiam ex redditibus Eccleſiæ, vel beneficiorum, ſi bona patrimonialia non ſufficiant; hoc enim caſu Clericus reditus eccleſiaſticos non dicitur expendere in prophanos vſus, quia dos, & pia cauſa æquiparantur, cap. peruenit, de Arbitr. cap. vlt. de ſent. & re iud. Bald. in l. legatum, C. de Condit. inſer. Mantic. dec. 235. nu 9. quod quidem procedit, quando ſoror eſt vtrinque coniuncta, vel conſanguinea; ſecus ſi eſſet tantùm vterina, l. eum plures, §. fin. ff. de Admin. Tut. ibi, ſed non dabit dotem ſorori pupilli, alio Patre natæ, etiamſi aliter ea nubere non poſſit, gloſ. communiter recepta in l. non omni, ver. nulla, C. eod. tit. Guid. Pap. dec. 439. in fin. vbi dicit, quod frater tenetur alere ſororem inopem, & eam etiam dotare, ſi ſit ſoror ex parte patris, ſecus ſi ex alio patre, licèt ex eadem matre, Pinell. in l. 1. C. de bon. mater. p. 3. nu. 101. Soarez recept. ſenten. litt. f. in ver. Frater, nu. 358. & ſeq. Rot. deciſ. 137. nu. 19. par. 6. Recent. quamuis enim frater teneatur alere ſororem inopem etiam vterinam, l. 1. §. 1. ff. de Tutel. & ration. diſtra. l. qui filium, ff. vbi pupill. educ. deb. l. tutor ſecundùm dignitatem, § in ſoluendis, ff. de Admin. Tut. non tamen ex hoc infertur, quod tenetur illam etiam dotare; nam argumentum de alimentis ad dotem, procedit, quando contrarium in iure non reperitur diſpoſitum, ſecus ſi ius aliter diſponat, vt in hoc caſu diſponit d. textus in l. eum plures, §. fin. ff. de Admin. tut. & latè probat Rub. in annot. ad d. deciſ. 460. nu. 64. & ſeq. Oſaſc. dec. 124. nu. 15. vbi
34 etiam obſeruat, quod licèt filius teneatur alere matrē, l. 1. C. de Alim. lib. l. ſi quis à liberis, ff. de liber. agnoſc. non tamen eam cogitur dotare, Surd. de Alim. d. tit. 1. q. 28. n. 9 & 10. Peregrin. de fideicom. art. 42. nu. 87. Gratian. diſcept. for. cap. 832. nu. 33 item
35 filia, quando habet aliunde, ex quo ſe alat, non poteſt alimenta petere à patre,
36 d. l. ſi quis à liberis, §. ſolent Iudices, verſ. alimenta, & tamen filiam diuitem, quæ habet aliunde, ex quo ſe dotare poſſit, pater dotare cogitur, l. fin. vbi gloſ. & DD. C. de dot. promiſſ. Alex. conſ. 7. nu. 10. in fin. lib. 2. & conſ. 169. nu. 4. lib 7. Pariſ. conſ. 29. nu. 60. & 61. lib. 3. Socin. iun. conſ. 79. n. 109. lib. 3. Rip. in l. dotis cauſa, num. 54. ff. ſolut. matr. & alij communiter, contra Bart. in l. mulier, §. cum proponeretur, num. 3. ff. ad
37 Trebell. quemadmodum pater tenetur relinquere legitimam etiam filijs diuitibus, Rot. deciſ. 62. nu. 40. par. 5. recent. ſimili-
38 ter pater naturalis tantùm, filiam alere tenetur, non autem dotare, auth. licèt, C. de natural. liber. Oſaſc. d. deciſ. 124. num. 15.
39 Notandum 2. quod mater ſimiliter tenetur dotare filiam in ſubſidiū ob inopiā patris, & dum dotat, cēſetur donare, & habetur in hoc tamquam extraneus dotans, ad quem amplius dos non reuertitur, ſed liberè dicitur translata, niſi cōtraria ſtipulatio interceſſerit, l. vn. §. accedit. C. de rei vxor. act. Bart. in l. fin. n. 9. C. de Iur. dot. Hond. conſ. 91. nu. 78. & ſeq. lib. 1. Rot. deciſ. 692. n. 8. & 9. par. 4. to. 3. Recent. vbi, quod
40 mater pro communi filia dotanda poteſt cum viro ſe obligare. vnde huiuſmodi dos
41 à matre profecta, eum perfectè, & irreuocabiliter acquiratur filiæ, nec reuertatur ad matrem ſuperſtitem, etiāſi filia prædecedat, nō imputatur in legitimam debitā nepti in bonis Auiæ, Merlin. deciſ. 433. n. 5. & ſeq. ſecus eſſet, quando dos datur à Pa-
42 tre, ipſaque filia prædecedit: hoc enim caſu dos reuertitur ad patrē, vt illa patri ſit ſolatium filię amiſſæ, nè & filiam, & dotē amiſerit, l. dos a patre profecta, C. ſolut. ma-
43 trim. & ideò ſi poſtea hæc bona dotalia proueniunt ad nepotes dicuntur prouenisse ex iudicio, & prouidentia Aui, & ſic tamquam profectitia imputantur in legitimam, l. ſcimus, §. repletionem, C. de Inoff. teſtam. idemque procedit etiam in terminis conſuetudinis, ſecundùm quam dos non reuertitur ad patrem, quando filia prædecedit ſuperſtitibus liberis: quia hæc conſuetudo interpretatur ſolummodò voluntatē patris dotātis, vt ipſe ſcilicet vſque tunc conſenſerit, dotē remanere penes nepotes ſuos, ſi contigerit, filiā dotatā prædecedere ſuperſtitibus liberis; & propterea hæc acquiſitio nepotū refetēda eſt Auo, & illius liberalitati, ità à cōſuetudine interpretatę, nō autem conſuetudini interpretāti; quod ex eo etiam cōſtat, quia pater conſtituendo dotē, poteſt apponere pactū, vt prædefuncta filia dos ipſa nequaquam remaneat penes liberos, ſed ad ipſum patrem dotantem reuertatur, Bart. in l. poſt dotem q. 5. num. 29. ff. ſolut. matrim. Capic. dec. 176. num. 24. & 25. ſub-
45 dens, quod ſi pater ſtipulatus eſſet, dotem reddi ſoli filiæ, tunc filij eius non computant illam ſibi in legitimam, Theſaur. dec. 237. nu. 3. & 4. vbi de communi, Giouagnon. conſ. 92. num. 1. & ſeq. lib. 1. Gratian. diſcept. for. cap. 556. num. 36. Coccin. deciſ. 111. n. 12. Merlin. d. deciſ. 433. n. 8. & ſeq.

46 Notandum 3. quod ſi minor ex cauſa neceſſaria conſtituens dotem, in ea aſſignatione læ datur, reſtituendus eſt quoad exceſſum non obſtante iuramento, à quo abſoluendus eſt, *vt notatur in l. 1. C. ſi aduerſ. dot.* vbi, quod hæc exceptio competit etiam hæredi, *Natt. conſ.*173.*nu*.1.*& conſ.* 658. *num.* 2. *& ſeq. Card. Mellin. dec.* 76. *Honded. conſ.* 18. *à nu.* 34. *lib.* 1. *Rub. ad d. deciſ.* 460. *nu.* 219. *& ſeq. par.*4. *tom.*2. *Recent.* vbi dicit, quod in hoc aduerti debet, an ſuppetant facultates, & an vir tanta dote dignus ſit.

47 Notandum 4. quod licèt mulier conſtituens dotem, ſi maior ſit, validè ſe obliget etiam ex cauſa voluntaria ſine ſolemnitatibus ſtatuti, *vt ſupra diximus*, *& notat etiam Paul. Rub. ad d. deciſ.* 460. *nu.* 228. *par.*4. *tom.*2. *Recent.* id tamen intelligitur, dummodò ex tali promiſſione non remaneat penitus indotata, *Rot. deciſ.*365. *nu.*7. *par.* 4. *to.* 1. *Recent.* quo caſu non obligaretur iuramento, *Abb. conſ.* 8. *nu.*6. *par.*2. *Duran. deciſ.* 141. *nu.* 6. *Rot. deciſ.*304. *n.*5. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.* vnde obligatio ſubſiſteret, quando mulieri ſe ità obligāti remaneret ſaltem dimidia pars dotis, *iuxta celebrem deciſionem Theſaur.*223. *nu.*13. *Rot. deciſ.* 304. *nu.* 5. *& 6. par.*4. *tom.* 2. *Recent.*

48 *Duran. deciſ.*141. *num.*7. vbi etiam obſeruat, quod ad effectum inualidandi obligationem mulieris factam pro viro, probari debet, quod de tempore obligationis maritus non habuerit bona, quæ ſufficerent pro reſtitutione medietatis dotis, *Buratt. dec.* 783. *nu.* 2.

49 Notandum 5. quod mulier nupta ſine dote, ſi poſtea dotem marito conſtituat, tenetur ſeruare ſolemnitates ſtatuti, ea potiſſimum ratione, quia facit actum ſibi præiudicialem, priuando ſe dominio, & adminiſtratione bonorum, *Theodoſ. Rub. in ſingular. tom.*2 *par.*6. *circa ſtatut. interpr. in* 1. *concluſ. circa ſolemnit. à ſtatut. requiſit. num.*59. *fol.*661. *vbi refert, ità reſoluiſſe Rotam in Sabinen. dotis* 18. *Iunij* 1576. *coram Card. Lancellotto Sen.*

50 Notandum 6. quod quando agitur inter æquè priuilegiatos, potior eſt cauſa illius, qui agit de damno vitando, & conuenitur; is enim tunc rectè opponit de defectu ſolemnitatum ſtatuti, etiamſi agatur de cauſa dotis, vel Eccleſiæ, *Rot. in Anconitana dotis* 27. *Nouembris* 1598. *coram Card. Lancellotto, & in Bononien. cenſus* 17. *Martij* 1608. *coram Card. Marquemontio, prout refert Theod. Rub. loco ſupra cit. num.* 61. *& ſeq. fol.*661. vbi etiam dicit, quod quan-

51 do vterque tractat de damno vitando, potior eſt cauſa illius, qui conuenitur, *Rot. deciſ.* 190. *nu.* 27. *& ſeq. par.* 6. *recent. vbi aliæ deciſiones allegantur*, *Greg. deciſ.* 473. *nu.* 14. *Merlin. dec.* 737. *nu.*22. *& ſeq.*

SVMMARIVM.

52 *Non valet ſtatutum, vel præceptum teſtatoris de non nubendo in certo loco, vel cum certis perſonis, ſub pœna amiſſionis bonorum: declaratur & limitatur n. ſeq. Quando debeatur legatum alicui relictum ſub conditione, ſi non nupſerit Titio, ibidem d. nu.* 52.

53 *Iuſſus contrahere cum certa perſona, oblato lucro, ſi non contrahat, lucrum amittit.*

54 *Reijcitur conditio à legato, in quo pater reliquit filiæ centum, ſi de matris ſuæ conſenſu nubat.*

55 *Iuſſa iungi certæ perſonæ, oblato emolumento, quid facere debeat, vt emolumentum lucretur, & nu. ſeq.*

56 *Conditio, ſi nupſerit Titio, habetur pro impleta, ſi mulier ex voluntate patris alteri nupſerit.*

Quæſtio IV.

An valeat ſtatutum, vel præceptum teſtatoris de non nubendo in certo loco, vel cum certis perſonis ſub pœna amiſſionis bonorum.

52 Alij affirmatiuam tenentur ſententiam, vt ſcilicet valeat ſtatutum, vel præceptum huiuſmodi quoad incurrendam pœnam, non verò quoad dirimendum matrimonium, quia non tollitur in tali caſu facultas nubendi, ſed tantùm reſtringitur, nam in alijs locis, vel cum alijs perſonis nubere quis poſſet, vt videtur colligi *ex Geneſ. cap.* 28. dum Iſaac filio ſuo Iacob præcepit, nè acciperet vxorem de genere Chanaan, *& ex textu in l. hoc modo, & l. cum ità legatum, ff. de Condit & demonſtr. & ità ſenſit Bart. in l. edicimus.*7. *ſub nu.* 2. *C. de Nuptijs. lib.* 11. *Mantic. de Coniect. vltim. volunt. lib.*11.*tit.*18.*n.*3. *& tit.* 19. *nu.*9. vbi etiam obſeruat, quod hæc conditio, ſi non nupſerit Titio, hoc habet, vt poſt mortem Titij legatum relictum cenſeatur, *Surd. deciſ.* 30. *nu.* 28. *&* 29. *vbi de communi, & alij apud Duran. de Condit. & mod. impoſſibil. par.* 2. *c.* 3. *nu.* 46. *& ſeq. Grattan. diſcept. for. cap.* 863. *per tot.*

Contraria tamen ſententia mihi ſemper placuit, quia matrimonia non debent obſtringi

ſtringi vinculo pœnæ, *l. Titia, ff. de verb. oblig. l. Titio centum*, §. 1. *ff. de condit. & demonſtr. cap. gemma*, 29. *de Sponſal. Conc. Trident. ſeſſ.* 24. *de ref. n. matrim. cap.* 9. vnde huiuſmodi ſtatutum, ſeu præceptum Teſtatoris neque quoad pœnam contrauenientes adſtringit, *vt ſentiunt magis communiter DD. Abb. in cap. 1. ſub nu. 8. de Sponſal. Alex. in rubr. ff. ſolut. matrim ſub nu. 35. & conſ 97. num. 3. vol. 1. Alciat. conſ. 1. num. 32. & ſeq. lib. 2. Clar. §. fin. q. 82. ſtatut. 3. & alij, quos refert, & ſequitur Ciriac. contr. 451. nu. 74. & ſeq.*

Quare ſi purè data eſt hæreditas, & poſtea adempta, ſi non contrahatur matrimonium ad votum præſcriptum à Patre, talis conditio tamquam pœnalis ſperni poteſt, cum ex ea quis reddatur timidior ad matrimonium contrahendum, *l. uxorem*, §. *hæres, vel legatarius, ff. de leg.* 3. *Cancer. lib. 3. var. reſol. cap. 7. num. 295. & ſeq. Ciriac. vbi ſupra, nu. 83. & 88.* ſubdens *num.* 135. quod ſi matrimonium ſequutum ſit conſilio, & hortatu eorum, qui in caſum contrauentionis vocati ſunt, illi proculdubio agere non poſſent ad priuationem, *arg. l. cum pater*, §. *libertis, ff. de legat.* 2.

53 Et hoc quidem procedit in præcepto negatiuo, quando ſcilicet quis prohibitus eſt contrahere; ſecus eſſet in præcepto affirmatiuo, quando videlicet quis iuſſus eſt contrahere cum certa perſona, oblato lucro: hoc enim caſu non contrahendo lucrum amitteret, *d. l. Titio centum*, §. 1. *ff. de condit. & demon.* niſi per modum pœnæ alicui auferretur legatum, aut hæreditas, ſi cum certa perſona nō contraheret, quia tunc inualida eſſet ea conditio, cum quæuis pœna à matrimonio reijcienda ſit, *vt ſupra diximus*; vnde ſi quis Sempronium hæredem inſtituerit ea conditione, vt matrimonium cum Mæuia contraheret, aliàs non contracto matrimonio cenſeatur hæreditate priuatus, Sempronius adhuc hæreditatem conſequeretur, etiamſi matrimonium cum Mæuia non contraxerit, quia huiuſmodi hæreditatis priuatio videtur adiecta in pœnam non contracti coniugij: priuatio enim emolumenti iam dati dicitur pœna, *gloſſa in l. 1. §. ſi quis propter, verſ. per in integrum reſtitutionem, ff. de itin. actuq. priuat. Dec. in l. 1. ſub num. 4. C. de Inſtit. & ſubſtit. & in cap. Eccleſia S. Mariæ nu. 121. de Conſtit. Theſaur. iun. qu. for. lib. 3. qu. 24. num 3. &*

54 *ſeq.* vbi addit, quod reijcitur conditio à legato, in quo pater reliquit filiæ centum, ſi de matris ſuæ conſenſu, aut arbitratu nuberet, *& ità ſentiunt alij, quos refert, & ſequitur Ciriac. loco cit. nu. 84. 85. &*

55 86. ſubdens *num.* 100. quod iuſſa iungi certæ perſonæ, tenetur denunciare illi, an velit ſecum contrahere matrimonium, antequam alteri nubat: alioquin non lucraretur emolumentum ſibi relictum; ſecus quando iuſſa eſt contrahere cum vno ex vniuerſa Ciuitate: tunc enim pudori Virginis non conuenit publicare proclama, an aliquis velit eam in vxorem accipere, ſed ſufficit eſſe paratam conſentire, ſi requiratur à condigno, *arg. textus in cap. honorantur*, 32. *q.* 2. *& in l. ſi Titius* 14. *& l. cum ità legatum*, 62. *ff. de condit. & demonſtr.*

56 Vnde non probato, quod fuerit tempeſtiuè requiſita ab aliquo, cui dignè nubere poſſet, poterit alteri nubere, *l. hoc modo*, *ff de condit. & demon. l. cum tale*, §. *reſcriptum eſt, ff. eod. Theſaur. iun. d. q.* 24. *ſub nu. 3. Mantic. d. lib. 11. tit. 18. nu. 46.* vbi ſubijcit, quod conditio, ſi nupſerit Titio, habetur pro impleta, ſi ex voluntate Patris alteri nupſerit: non enim virginalis pudoris eſt eligere maritum, ſed eius electio parentibus committenda eſt, *vt in d. cap. honorantur.* 32. *q.* 2. *quicquid in contrarium aſſerat Duran. in d. tract. de condit. & mod. impoſſibil. par. 2. cap. 3. nu. 49. & ſeq.*

SVMMARIVM.

57 *Statuta locorum regulariter non ligant forenſes: limitatur nu. 60. & ſeq.*

58 *Statutum prohibens, nè vir legare poſſit vxori, vel è contra, non comprehendit vxorem forenſem legantem viro ſubdito.*

59 *Statutum Vrbis diſponens, maiorem 20. annis, cenſeri maiorem 25. non comprehendit forenſes.*

60 *Forenſes ſi contrahunt in loco. ſtatuentium, tenentur ſeruare ſolemnitatem à ſtatuto inductam: limitatur nu. 94.*

61 *Sortiri forum, & ligari ſtatutis, à pari procedunt.*

62 *Quando ſtatutum loci contractus attendi debeat, & quando ſtatutum loci deſtinatæ ſolutionis, & nu. 68.*

63 *In contractibus attenditur ſtatutum loci, vbi contractus ratificatur.*

64 *Contractus ſecundùm leges territorij, in quo partes contraxerunt, iudicatur, etiāſi lis in alio loco agatur.*

65 *Quando menſura eius loci adhibenda eſt, vbi contractus fuit celebratus, & quando eius regionis, in qua prædia ſunt ſita.*

66 *Solutio monetæ fieri debet ſecundùm locum contractus.*

67 *Locus contractus dicitur ille, in quo deſtinatur*

natur ſolutio cambij.

68 *Contrahens etiam forenſis ligatur conſuetudine loci contractus.*

69 *Verba contrahentium interpretanda ſunt ſecundum conſuetudinem loci, in quo celebratus eſt contractus.*

70 *Statutum requirens inſinuationem in inſtrumento donationis, ligat forenſem donantem, ſeu contrahentem in loco ipſius ſtatuti.*

71 *Iudex loci, in quo bona ſunt ſita, dicitur competens ad effectum interponendi decretum in contractu mulieris, vel minoris ſuper eiſdem bonis.*

72 *In teſtamentis etiam ſeruanda eſt illa ſolemnitas, quæ reperitur in loco, vbi conduntur.*

73 *Actus etiam à forenſi factus contra formam ſtatuti loci, eſt nullus.*

74 *Solemnitates iuris communis tantùm ſeruandæ ſunt, non autem ſtatuti loci, quando teſtamentum, ſeu alius actus conatur in loco exempto: limitatur nu. ſeq.*

75 *Quid ſi ſtatutum fuerit confirmatum à Papa.*

76 *Statutum ordinatorium comprehendit etiã forenſem.*

77 *Statutum, per quod forenſis prohibetur acquirere, prohibet etiam ſubditis, nè in forenſem rem alienent.*

78 *Statutum loci ligare poteſt etiam forenſem quoad bona ſita in territorio ſtatuentium.*

79 *Quid ſi verba ſtatuti concepta ſint in rem, vel ſi effectus reſpicit non perſonam, ſed rem.*

80 *Quando agitur de iure rei, inſpicitur ſtatutum loci, vbi res eſt ſita.*

81 *An ſtatutum poſſit cogere forenſes ad ſoluendum collectam.*

82 *Qui domicilium contraxerunt in loco, ſubijciuntur ſtatutis eiuſdem loci.*

83 *In his, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, ſtatutum ligat etiam forenſes.*

84 *Forenſis contrahens in loco, an teneatur ad gabellam debitam ex dicto contractu vigore ſtatuti.*

85 *In quo loco ſolui debeat gabella, quando in vno loco celebratus eſt contractus, & in alio extat fundus, ſeu res vendita.*

86 *Quid ſi contractus celebratur in vno loco, & ſolutio deſtinatur in alio.*

87 *Forenſis contrahens in fraudem propriæ patriæ, adhuc ligatur ſtatuto eiuſdem patriæ, etiamſi contraheret extra territorium, & nu. ſeq.*

88 *Fraus quomodo probetur.*

89 *Nullitas ſemper poteſt allegari à tertio, quando non agitur cum illa perſona, in cuius fauorem inducta eſt nullitas.*

90 *Validum eſt iudicium vbique locorum factum contra forenſem minorem, per ſtatutum ſuæ Ciuitatis effectum maiorem.*

91 *Solemnitas ſtatuti non requiritur, quando agitur de modica ſumma.*

Quæ dicatur modica ſumma, ibidem.

92 *Quid ſi in loco non extet ſtatutum præſcribens mulieribus contrahentibus certam ſolemnitatem.*

93 *An valeat contractus factus à minore, ſi ei non fuerit datus Curator.*

94 *An ſtatutum, quando dat certam formam, aut qualitatem contractui, liget forenſes.*

Quæſtio V.

An, & quando ſtatutum loci liget forenſes.

57 RESp. quod ſtatuta locorum regulari-
ter non ligant forenſes, quia iſti ſta-
tuentibus ſubiecti non ſunt, *late Surd. de-*
ciſ. 197. nu. 6. Gratian. diſcept. for. cap. 824.
nu. 32. & ſeq. vbi loquuntur de ſtatuto ha-
bilitante, vel inhabilitante perſonam, *Rot.*
deciſ. 103. num. 21. par. 2. diuerſ. & apud
Pleum dec. 63. nu. 17. & in recent. dec. 160.
58 *nu. 9. par. 8.* vbi, quod ſtatutum prohi-
bens, nè vir legare poſſit vxori, & è con-
tra, non comprehendit vxorem forenſem
legantem marito ſubdito, *& dec. 294. n. 1.*
59 *& ſeq. par. 6.* vbi, quod ſtatutum Vrbis
lib. 1. cap. 47. diſponens, maiorem 20 an-
nis cenſeri maiorem 25. non comprehen-
dit forenſes, niſi fortè conſtet de eorum
habitatione decennali in Vrbe, cum ani-
mo perpetuò manendi, *Buratt. deciſ. 75.*
Rot. *dec. 103. nu. 13. par. 2. Diuerſ. de quo*
vide Rot. *in recent. dec. 119. num. 8. & 9.*
& dec. 81. nu. 9. par. 7.
60 Limitatur tamen hæc concluſio, quando
forenſes contrahunt in loco ſtatuentium:
tunc enim tenentur ſeruare ſolemnitatem
à ſtatuto inductam, tum quia ſolemnitas
actus pertinet ad iuriſdictionem eius, in
cuius territorio actus explicatur, tum etiã
quia tacitè intelliguntur conſentire legi-
bus eius loci, in quo contrahunt, *Bart. in*
l. cunctos populos, nu. 13. C. de Sum. Trin.
Bald. conſ. 389. lib. 1. Abb. in cap. 1. nu. 10.
& 11. de Sponſ. Rot. *dec. 103. nu. 22. par.*
2. diuerſ. & dec. 294. nu. 7. & ſeq. par. 6.
recent. Card. *Canaler. dec. 257. nu. 2. &*
ſeq. Seraphin. dec. 1170. nu. 1. Rot. apud
Cenc. *de Cenſib. dec. 195. nu. 4. & dec. 201.*
61 *num. 2.* vbi, quod forenſes ligantur ſta-
tutis loci, vbi contractus fuit celebratus,
vel

vel deſtinata ſolutio, quia ſortiri forum, &
ligari ſtatutis, a pari procedunt, *Ferentill.*
ad Buratt. dec. 98. *nu* 6. *& ſeq.* Corn. *con-*
ſil. 205. *nu.* 9. *lib.* 3. *Ruin. conſ.* 117. *n.* 11.
62 *&* 12. *lib.* 5. vbi dicit, quod ſi quis in vno
loco contractum celebret, & ſolutio alibi
deſtinetur, tunc non ſtatutum loci contra-
ctus, ſed eius loci, vbi fuit deſtinata ſolu-
tio, attendi debet: quia in ijs, quæ oriun-
tur poſt contractum propter moram, vel
negligentiam attenditur ſtatutum loci ſo-
lutionis, *latè Coccin. dec.* 133. *nu.* 4. *& ſeq.*
vbi dicit, quod in deciſorijs ſeruanda eſt
lex, ſeu ſtatutum loci contractus quoad
ea, quæ reſpiciunt ſolemnitatem actus, vel
quæ oriuntur ſecundùm naturam ipſius
contractus tempore contractus, & debent
adhiberi in contractu, vel impleri tempo-
re contractus; in ijs verò, quæ implenda
ſunt poſt contractum in eſſe productum,
in loco ad impletionem deſtinato, non
eſt conſideranda lex, vel conſuetudo loci
initi contractus, ſed deſtinatæ ſolutionis;
vnde ſi in loco deſtinatæ ſolutionis adſit
ſtatutum diſponens circa materiam præ-
ſcriptionis, vt ſi mandet, quod creditum
intra certum terminum exigatur, alias
debitor moleſtari amplius non poſſit, tale
ſtatutum afficeret etiam forenſes ratione
negligentiæ contractæ in loco deſtinatæ
ſolutionis, *Paul. Rub. in annot. ad dec.* 6.
nu. 51. 52. *&* 53. *par.* 3. *Recent. Tiraq. de*
Retr. lignag. §. 1. *gloſ.* 10. *nu.* 68. *Duran.*
63 *dec.* 27. *nu.* 10. *&* 11. vbi dicit, quod in
contractibus attenditur ſtatutum loci, vbi
contractus ratificatur, non vbi contractus
fuit celebratus nulliter, vel vbi nomine ra-
tificatis geſtus fuit, *Hoſt. in ſum. tit. de Re-*
64 *ſcript. Vant. in tit. de nullit. ex defect. pro-*
ceſſ. &c. nu. 56. *Mant. de Tacit. lib.* 3. *tit.* 14.
nu. 8. *& in fin.* vbi dicit, quod ſi lis in alio
loco agatur, tamen contractus ſecundùm
leges territorij, in quo partes contraxe-
runt, iudicatur, etiamſi contrahentes ſint
exteri; *& tit.* 13. *nu.* 14. *& ſeq. vſque ad*
65 *nu.* 58. vbi etiam dicit, quod menſura
eius loci adhibenda eſt, vbi verè contra-
ctus eſt celebratus, ſi ambo contrahentes
ſint eius regionis, in qua contractum eſt,
aut in ea ſoliti ſint verſari; ſecus ſi ſint
eius regionis, in qua prædia ſunt ſita: quia
tunc veriſimilius videtur, eos ſenſiſſe de
menſura illius regionis, in qua prædia exi-
ſtunt; quod ſi vnus ex contrahentibus fue-
rit eius regionis, in qua negotium geſtum
eſt, alter illius, in qua prædia ſunt ſita, vel
in quam ſolutio collata eſt, ea menſura
adhiberi debet, quæ promiſſori vtilior eſt:
quia in dubio ſecundùm promiſſorem in-
terpretamur, & quod minimum eſt, ſequi-
66 mur, *Cevall. qu.* 733. *num.* 13 vbi, quod
etiam ſolutio monetæ fieri debet ſecun-
dùm locum contractus, *Gait. de cred. c.* 2.
tit. 2. *nu.* 39. *& tit.* 7. *nu.* 2446. vbi, quod
67 locus contractus dicitur ille, in quo de-
ſtinatur ſolutio cambij, non autem ille, in
quo cambium celebratum fuit, *Coler. de*
Proceſſ. execut. par. 1. *cap.* 3. *nu.* 171. *&*
68 *ſeq.* vbi dicit, quod contrahens etiam fo-
renſis ligatur conſuetudine loci contra-
ctus, adeò vt ſecundum illam conſuetudi-
nem actus videatur eſſe celebratus, *Alex.*
conſ. 44. *nu.* 20. *lib.* 5. *& conſ.* 37. *nu.* 7.
lib. 2. vbi etiam dicit, quod ſemper ſer-
uari debet ſtatutum loci cõtractus quoad
ea, quæ concernunt litis deciſionem, &
quæ oriuntur ſecundùm naturam ipſius
contractus, non autem ex mora, *Natt.*
69 *conſ.* 192. *nu.* 2. vbi, quod verba contra-
hentium interpretanda ſunt ſecundùm
conſuetudinem loci, in quo celebratus eſt
contractus, *Caput. dec.* 283. *par.* 1. *& de-*
70 *ciſ.* 206. *par.* 3. vbi, quod ſtatutum re-
quirens inſinuationem in inſtrumento do-
nationis, ligat forenſem donantem, ſeu
contrahentem in loco ipſius ſtatuti, *Ri-*
min. conſ. 601. *nu.* 11. *Fenzon. ad ſtatut.*
Vrb. lib. 1. *cap.* 149. *nu.* 23. vbi, quod do-
natio facta in Vrbe ab extero, debet inſi-
nuari iuxta eiuſdem Vrbis ſtatutum, *Ac-*
bill. de Graſſ. dec. 2. *nu.* 5. *de conſtitut.*
Gratian. diſcept. for. cap. 525. *nu.* 8. *&* 22.
& cap. 827. *nu.* 10. *& cap.* 42. *nu.* 39. *&*
71 *ſeq. & cap.* 124. *nu.* 15. *& ſeq.* vbi etiam
dicit, quod iudex loci, in quo bona ſita
ſunt, dicitur competens ad effectum inter-
ponendi decretum in contractu mulieris,
vel minoris ſuper eiſdem bonis, *Cancer.*
var. lib. 1. *cap.* 4. *nu.* 91 *& ſeq.* vbi dicit,
72 quod etiam in teſtamentis ſeruanda eſt
illa ſolemnitas, quæ reperitur in loco, vbi
conduntur, *Rolan. conſ.* 100. *num.* 13. *&*
73 *conſ.* 33. *num.* 6. *lib* 3. vbi dicit, quod
actus etiam à forenſi factus contra for-
mam ſtatuti loci eſt nullus: ſubdens *n.* 18.
74 *cum ſeq.* quod ſolemnitates iuris com-
munis tantùm ſeruandæ ſunt, non autem
ſtatuti loci, quando teſtamentum, ſeu alius
actus conditur in loco, ſeu Monaſterio ex-
empto, licèt ſit intra territorium ſtatuen-
tium, *vt ſenſit etiam Natt. conſil.* 643.
75 *nu.* 6. *& ſeq.* quod tamen intelligendum
eſt de ſtatuto non confirmato à Papa; ſecus
ſi à Papa confirmatum fuerit, quia tunc
ſtatuti ſolemnitas ſeruanda eſt etiam in
loco exempto à iuriſdictione ſtatuentium,
vt d. Grat. d. cap. 124. *nu.* 15. *& ſeq. Achill.*
76 *dec.* 2. *de Conſt.* vbi addit, quod ſtatutum
ordinatorium comprehendit etiam fo-
renſem.

Limi-

77 Limitatur 2. quando forenſis per ſtatu-
tum prohibetur acquirere, quo caſu vir-
tute correlationis ſubditus videtur etiam
prohibitus alienare, vel ipſamet res ſimi-
liter cenſetur prohibita alienari, *Ruin.
conſ.* 160. *nu.* 5. *verſ. quin etiam ſi prohi-
bitio &c. vol.* 4.
78 Limitatur 3. in bonis ſitis in territorio
ſtatuentium; in his enim ſtatutum loci li-
gare poteſt etiam forenſes, *Bart. in l.* 1. *nu.*
27. *in* 4. *qu.* C. *de Sum. Trinit. Bald. conſ.*
228. *in fin. lib.* 5. *Mandell. conſ.* 370. *n.* 20.
79 *& ſeq.* vbi dicit, quod etiamſi ſtatutum
ſimpliciter loquatur, comprehenderet fo-
renſes, ſi verba ſint in rem concepta; idem-
que dicendum, etiamſi verba non ità ex-
preſsè dirigantur in rem, ſed in perſonam,
quando ſcilicet effectus reſpicit non per-
ſonam, ſed rem, quia tunc perinde eſt ac
ſi verba eſſent concepta in rem, *Crauett.*
80 *conſ.* 427. *num.* 3. *&* 7. vbi dicit, quod
quando agitur de iure rei, puta de alie-
nando, vel præſcribendo, aut modo præ-
ſcribendi rem, inſpicitur ſtatutum loci, vbi
ſita eſt res, *& conſ.* 467. *nu.* 2. vbi, quod
in materia ſucceſſionis inſpicitur ius loci,
in quo bona ſunt ſita, *Cephal. conſil.* 170.
nu. 21. *& conſ.* 171. *num.* 24. *& ſeq.* vbi,
81 quod ſtatutum poteſt cogere forenſes,
ſeu non ſubditos ad ſoluendum collectas
pro bonis exiſtentibus in territorio ſta-
tuentium.
82 Limitatur 4. in forenſe, qui in loco per
decennium habitauit animo perpetuò per-
manendi, & acquirendi domicilium, vel
ibi familiam tranſtulit, ac bona ſtabilia
emit: tunc enim ſubijcitur ſtatutis eiuſ-
dem loci, *latè Rot. dec.* 172. *par.* 8. *recent.*
vbi etiam, quod Præfectus arcis, ſcholaris,
& Curialis in loco ementes bona, & con-
trahentes matrimonium, cenſetur ibi con-
traxiſſe domicilium.
83 Limitatur 5. in his, quæ ſunt voluntariæ
iuriſdictionis: tunc enim ſtatutum ligat
etiam forenſem, *ſecundùm Bart. in l.* 1.
nu. 24. *& ſeq. C. de Sum. Trin.*
84 Obſerua tamen, quod forenſis contra-
hens in aliquo loco, tenetur ad gabellam
debitam ex dicto contractu vigore ſtatu-
torum illius loci: quia gabella eſt onus
conſecutiuum contractus; & ideò ſicut
ſortitur forum ratione contractus, ità
etiam ratione gabellæ ſubijcitur ſtatutis
loci, *Riminal. conſ.* 30. *nu.* 4. *vol* 1. *Alex.*
85 *conſ.* 49. *nu.* 3. *& ſeq. lib*, 5. vbi dicit,
quod ſi in vno loco celebratus eſt contra-
ctus venditionis, & in alio loco extat res,
vel fundus venditus, gabella ſolui debet in
loco venditionis celebratæ; item ſi duo
86 cõtrahant Peruſij, & ſolutio fieri debeat
Bononiæ, gabella ſoluenda erit Peruſij, &
non Bononiæ, *Gratian. diſcept. for cap.* 409.
nu. 41. *& ſeq. & cap.* 824. *num.* 31. *& ſeq.*
Coccin. dec. 133. *nu.* 9.
87 Obſerua 2. quod ſi conſtaret, contra-
ctum fuiſſe factum à forenſe in fraudem
ſtatuti propriæ patriæ, contrahens ligare-
tur ſtatuto eiuſdem patriæ, etiamſi actus
fiat extra territorium, *Ruin. conſ.* 160. *nu.*
4. *vol.* 4. *Bellon. dec.* 93. *nu.* 3. *in fin. Grat.*
dec. Marcb. 28. *nu.* 13. *& dec.* 102. *nu.* 6.
88 *& ſeq.* vbi, quod fraus huiuſmodi proba-
tur indicijs, & coniecturis arbitrio Iudicis,
*Picus in tract. de contract. ſin. cert. ſolemn.
non valitur. gloſ.* 2. *nu.* 55. vbi dicit, quod
in tali caſu contractus erit nullus ac ſi ce-
lebratus fuiſſet ſine ſolemnitatibus in loco
ſtatuti, *Caualc. dec.* 42. *nu.* 35. *par.* 1. *Ci-
riac. contr.* 10. *nu.* 82. *& ſeq. lib.* 1. vbi,
quod fraus diceretur probata ad effectum
nullitatis inducendæ, quando partes ea
de cauſa tantùm, proficiſcuntur in aliud
territorium pro celebrando contractu, &
ſtatim eo perfecto ad locum ſtatuti reuer-
tuntur, *& contr.* 252. *nu.* 38 *& ſeq. lib.* 2.
89 vbi addit, quod nullitas ſemper poteſt
allegari à tertio, quando non agitur cum
illa perſona, in cuius fauorem inducta eſt
nullitas, *Pariſ. conſ.* 99. *n.* 58. *&* 59. *par.* 1.
Ciarlin. contr. for. cap. 121. *nu.* 24. *lib.* 2.
90 Obſerua 3. quod validum eſt iudicium
vbique locorum factum contra forenſem
minorem, per ſtatutum ſuæ Ciuitatis effe-
ctum maiorem, *vt d. Achill. de Graſſ. dec.* 2.
nu. 1. *& ſeq. de Conſtit. per doctrinam Bald.
in l. cunctos populos*, *num.* 25. *C. de Sum.
Trinit. Alex. conſ.* 41. *nu.* 5. *vol.* 5.
91 Obſerua 4. quod ſolemnitates ſtatuti
non requiruntur, quando agitur de mo-
dica ſumma, *latè Gratian. diſcept. forenſ.
cap.* 879. *nu.* 4. *& ſeq.* vbi etiam, quod ar-
bitrio Iudicis relinquitur, quæ ſit modica
ſumma, inſpecta qualitate loci, & perſo-
narum.
92 Obſerua 5. quod ſi in loco nullum extet
ſtatutum præſcribens mulieribus contra-
hentibus certam ſolemnitatem, ſeruandū
eſt ius commune, ſecundùm quod mulier,
ſi eſt maior, non prohibetur contrahere
ſine ſolemnitatibus, prout mares, *l.* 2. *vbi
gloſ. in ver. obligauerit*, C. *ad Vellcian. l.
ſed ſi eum, l. aliquando, l. nec intereſt, l. de-
bitrix, ff. eod. tit.* Rot. *dec.* 238. *nu.* 12. *&
ſeq. par.* 6. *recent. Buratt. dec.* 27. *num.* 1.
93 vbi dicit, quod valet etiam contractus
factus à minore, ſi ei non fuerit datus cu-
rator, præſertim ſtante iuramento, *per tex.
in l.* 3. *C. de in integ. reſtit. min. l.* 1. *C. de
filiofam. min. auth. ſacramenta puberum*,
vbi DD. C. ſi aduerſ. vendit. & hanc eſſe

com-

communem dicit Caualer. deciſ. 257. nu. 1.

94 Obſerua 6. quod quando ſtatutum non inhabilitat ſimpliciter, & abſolutè perſonam venditoris prohibēdo venditionem, aut alienationem, ſed ſolum dat certam formam, aut qualitatem ipſi contractui, vt ſi diſponat, quod volens rem vendere, teneatur prius requirere proximiores, aut vicinos, non ligaret forenſes, *Crauett. conſ. 271. nu. 3. & ſeq.* licèt contrarium videatur ſenſiſſe *Rot. dec. 103. nu. 19. & ſeq. & dec. 162. nu. 3. par. 2. Diuerſ.* vbi, quod ſtatutum inhabilitans perſonam non ſimpliciter, & abſolutè, ſed cum modificatione reſpiciente ſolemnitatem actus, ligat etiam forenſes, *vide quæ ſupra diximus nu. 70. & quæ infra dicemus nu. 129.*

SVMMARIVM.

95 *Statutum excluſiuum fœminarum locū non habet, quando contendētes de ſucceſſione ſunt forenſes, vel ſi maſculi nō extant, vel ſi illi nolunt, vel non poſſunt ſuccedere: limitatur nu. 118. & ſeq.*

96 *Qui ex priuilegio factus eſt ciuis, ſi non habitet, & onera non ſubſtineat, non poteſt vti beneficio ſtatuti. & nu. ſeq.*

97 *Ciuis originarius habitans extra Ciuitatem, amittit priuilegium Ciuitatis, & deſinit eſſe Ciuis.*

98 *Vt ſtatutum fœminarum excluſiuum afficiat, requiritur ſubiectio tam ratione bonorum, quàm ratione perſonarum.*

99 *Dominus loci non comprehenditur ſub ſtatuto fœminarū excluſiuo, nec ſub alijs ſtatutis: declaratur, & limitatur n. 103.*

100 *Edictum Prætoris de non extrahendo bladum, non includit ipſum Prætorem.*

101 *Sub ſtatuto non cōprehenditur Vicarius perpetuus pro Sede Apoſtolica deputatus.*

102 *An filia, vel neptes ipſius Domini ſub ſtatuto comprehendantur.*

103 *Dominus loci poteſt vti ſtatuto eiuſdem loci in partibus fauorabilibus.*

104 *Eccleſia non ligatur ſtatutis laicorum, poteſt tamen eis vti in fauorabilibus.*

105 *An Eccleſia, quæ vult vti beneficio ſtatuti, teneatur ſeruare illius formam.*

106 *Fiſcus ligatur ſtatuto loci.*

107 *Statutum fœminarum excluſiuum non porrigit vires ſuas ad bona ſita extra territorium, & nu. 109.*

108 *Statuta diſponentia circa ſucceſſionem non habent locum quoad bona exiſtentia extra loci territorium.*

109 *Statutum de duabus conformibus non procedit in bonis ſitis extra territorium, nec in foro eccleſiaſtico, neque ſuper bonis eccleſiaſticis.*

110 *Domicilium habitationis præualet, quando pugnat cum domicilio originis.*

111 *Bannitus, & hoſtis patriæ, qui omninò eſt incapax ſucceſſionis, ſuccedit ab inteſtato in bonis extra territorium.*

112 *Quid ſi ſtatutum diſponat, quod primogenitus ſolus ſuccedat in totum.*

113 *In ſucceſſionibus ſeruari debent ſtatuta loci, in quo bona ſunt ſita.*

114 *An ſtatutum fœminarū excluſiuum ſuffragetur maſculis forenſibus, ſeu non ſubditis, & num. 116.*

115 *Statuentes nec habilitare, neq; inhabilitare poſſunt non ſubditum: limitatur n. 132.*

116 *Quid ſi vnus ex ijs, qui ſuccedere debent, eſſet ſubditus ſtatuto, & alij forenſes.*

117 *Statutum fœminarum excluſiuum diſponens, quod mulier dotata non ſuccedat, non excludit mulieres forenſes.*

118 *Quid ſi maſculi eſſent ciues, & fœmina forenſis.*

119 *Et quid ſi ſtatutum expreſsè vocaret forenſes ad ſucceſſionem excluſis fœminis.*

120 *Quando forenſis cenſeatur ſubditus, & gaudeat beneficio ſtatuti.*

121 *Si ſtatutum diſponat, vt filia non ſuccedat ſuperſtite maſculo, includitur in dicto beneficio clericus, & monachus.*

122 *Nomina debitorum cenſentur eſſe de loco, vbi eſt celebratus contractus, vel deſtinata ſolutio.*

123 *Reditus fundales, veluti cenſus, vectigal, penſio emphiteotica, ſequuntur locum rei, ob quam debentur: cæteri verò reditus ſequuntur perſonam creditoris: limitatur nu. ſeq.*

124 *Quid ſi actio daretur ad quantitatem in genere, nec vllo loco eſſet circumſcripta.*

125 *Quando ſit mentio de bonis exiſtentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones.*

126 *Statuta ſi ſunt realia, nocent etiam non ſubiectis, in rebus territorij.*

127 *Statutum poteſt compellere ad munera forenſes prædia poſſidētes in loco ſtatuti.*

128 *Statutum de iure congrui ligat forenſes reſpectu bonorum, quæ ipſi poſſident.*

129 *Statutum prohibens, nè quis poſſit altiùs tollere ædificium, ligat forenſem, cuius eſt ædificium.*

130 *In ſucceſſione inteſtati inſpicitur locus rerum acquirendarum, & eiuſdem loci ſtatuta, ibidem d. nu. 130.*

131 *Statutum reſpectu bonorum exiſtentium in territorio, poteſt habilitare perſonam etiam non ſubditam.*

132 *Statutum, etiamſi loquatur per verba generalia, comprehendit etiam forenſem, & alibi habitantem, reſpectu bonorum exiſtentium in territorio ſtatuti.*

333 *Quid ſi ſtatutum tractaret de aliquo effectu, qui directò reſpiceret perſonam, ac illius ſtatum.*

334 *Statutum excludens ſorores à ſucceſſione parentum propter fratres intelligendum eſt de fratribus vtrinque coniunctis, non autem vterinis tantùm.*

335 *Statutum vocans fratrem, excludenſque ſororem, intelligitur de fratre primi gradus, non autem de patruele.*

336 *Fœminæ excluſæ à ſtatuto computantur in numero liberorum, & faciunt numerum, & partem, quando filijs prodeſt*

Quæſtio VI.

An ſtatutum excluſiuum fœminarum locum habeat, quando contendentes de ſucceſſione, ſunt forenſes.

95 RESp. quod huiuſmodi ſtatutum regulariter non habet locum in tali caſu; quia cum talia ſtatuta fiant intuitu, & fauore agnationis conſeruandæ, ſtatuentes cenſentur proſpexiſſe ſolum commoditatibus familiarum, & ciuium ſuorum, non autem exterorum, cum ad ſtatuentes ſpectet proprias, non autem alienas agnationes conſeruare, *Bald. conſ. 450. lib. 1. Alex. conſ. 41. lib. 7. Pariſ. conſ. 13. nu. 25. lib. 3. Hond. conſ. 5. nu. 16. lib. 1,* vbi dicit, quod in materia ſucceſſionis forenſis nõ poteſt vti beneficio ſtatuti ad alterius excluſionem, *& conſ. 11. nu. 22. eod. lib. 1.* Ruin. *conſ. 195. nu. 9. verſ. nec etiam &c. & nu. 10. & conſ. 200. nu. 12. vol. 2. Put. dec. 31. nu. 6. & 7. lib. 2. in nouiſſ.* Rot. *deciſ. 673. nu. 2. par. 1. Diuerſ. & in recent. dec. 265. nu. 12. & ſeq. par. 4. to. 2.* vbi, quod ſtatuta fœminarum excluſiua locum nõ habent, quando maſculi non extant, vel quando illi nolunt, vel non poſſunt ſuccedere, *& deciſ. 238. nu. 43. & ſeq. par. 8.*

96 Idemque dicendum eſt de eo, qui ex priuilegio factus eſt ciuis, ſi non habitet, & onera non ſubſtineat: hic enim non poteſt vti beneficio ſtatutorum loci, tum quia in nihilo differt ab ipſo forenſi, tum quia deſinit eſſe municeps per non habitationem, licèt non deſinat eſſe ciuis, *Gratian. diſcept. for. cap. 709. nu. 16.* Rolan. *conſ. 79.*

97 *lib. 3.* vbi etiam dicit, quod ciuis originarius habitans extra ciuitatem, amittit priuilegium ciuitatis, & deſinit eſſe ciuis, *Afflict. deciſ. 384. nu. 7.* vbi dicit, quod ciuis muneribus, & oneribus cognoſcitur; & ideò qui non participat de muneribus, & oneribus ciuitatis, non dicitur propriè ciuis, *latè Ruin. conſ. 200. num. 11. & ſeq. lib. 2.*

98 Quare, vt ſtatutum fœminarum excluſiuum afficiat, requiritur vtraque ſubiectio, tam ratione bonorum, quàm ratione perſonarum, ità vt alterum non ſufficiat, etiãſi vterque locus, ſcilicet originis, & vbi defunctus bona poſſidet, eidem Principi ſubiaceat, & vtriuſque loci ſtatuta eſſent ab eodem Principe confirmata, *Rota in Collen. hereditatis 10. Iunij 1616. coram Buratto, in impreſſ. dec. 188. vbi latè Ferentill. nu. 14. & ſeq. quicquid dicat Theſaur. qq. forenſ. lib. 2. q. 5. num. 13.* quod procedit ſiue ſtatutum loquatur in rem, ſiue in perſonam, reiecta diſtinctione Bartoli, quæ communiter reprobatur, *vt dixit* Rota *in d. Collen. hereditatis coram Buratto, & in Ciuitatis Caſtelli ſupplementi legitimæ 11. Decembris 1617. coram Pamphilio, prout refert Beltram. ad Greg. deciſ. 279. nu. 25. Duran deciſ. 31. nu. 9. Mareſcott. var. lib. 1. cap. 9. nu. 10.*

99 Ex quo infertur 1. quod Dominus loci non comprehenditur ſub ſtatuto fœminarum excluſiuo, ſicut nec ſub alijs ſtatutis: ratio eſt, tum quia nemo ſibi imperare poteſt, tum etiam quia Dominus loci non poteſt dici ciuis, *Bald. in l. cum ipſi, nu. 6. C. de contrah. empt. & in auth. quibuſcunque, nu. 5. C. de Sacroſ. Eccleſ. Alex. in l. 1. nu. 3. ff. Quod quiſq. iur. Corn. conſ. 4. nu. 10. lib. 2. Hond. conſ. 13. nu. 59. & 60.*

100 *lib. 1. Surd. deciſ. 13. nu. 12.* vbi addit, quod edictum Prætoris de non extrahendo bladum, non includit ipſum Prætorem, *Comitol. deciſ. 167. nu. 12. Greg. deciſ. 279.*

101 *nu. 7. & ſeq.* vbi, quod neque ſub ſtatuto comprehenditur Vicarius perpetuus pro Sede Apoſtolica deputatus, cum cenſeatur vtilis Dominus, & in omnibus fungatur vice Principis, *Beltram. ibidem nu. 22.*

102 *& ſeq.* filiæ verò, & neptes ipſius Domini ſub tali ſtatuto comprehenduntur, quia iſtæ non Dominæ, ſed ſubditæ reputantur, *Rot. in Balneoregien. bonorum 18. Maij 1588. coram Litta, quam refert Beltram. loco cit. nu. 22.* quod intellige, ſi ſtatutum conditum fuerit ab ipſo Domino loci; ſecus ſi ab Vniuerſitate: quia tunc non comprehenduntur, etiamſi tale ſtatutum ab ipſo loci Domino fuerit confirmatum; natura enim confirmationis eſt addere robur ſtatuto confirmato quoad ius, non autem quoad actum, vt comprehendat filias ipſius Domini, quæ antea non comprehendebantur, *Rot. in Balneoregien. bonorum de anno 1589. coram Orano, & in alia Balneoregien. 9. Martij 1591. coram*

Card.

Card. Pamphilio, prout refert Mareſcott.
var. lib. 1. cap. 9. nu. 3. & ſeq.
103 Obſerua tamen, quod licèt ſtatutum
loci non afficiat Dominum ipſius loci, id
tamen intelligitur in partibus præiudi-
cialibus: & ideò in partibus fauorabilibus
poteſt Dominus loci, ſi vult, vti eodem
104 ſtatuto, inſtar Eccleſiæ, quæ etſi non li-
gatur laicorum ſtatutis, poteſt tamen eis
vti in partibus fauorabilibus, ex trad. in
Mediolanen. hæreditatis 11. Martij 1596.
coram Card. Millino, in impreſſ. deciſ. 146.
& in Papien. bonorum 17. Februarij 1578.
coram Card. Lancellotto Seniore, latè Alex.
conſ. 111. nu. 8 lib. 7. vbi ſubdit, quod
105 ſi Eccleſia vult vti beneficio ſtatuti, te-
netur ſeruare illius formam, Hond. conſ.
78. nu. 110. & ſeq. lib. 2.
106 An verò fiſcus ligetur ſtatuto loci?
Reſp. affirmatiuè, vt ſenſit Senatus Man-
tuan. teſte Surdo deciſ. 13. in fin.
107 Infertur 2. quod ſtatutum excluſiuum
fœminarum non porrigit vires ſuas ad bo-
na ſita extra territorium, etiamſi de bonis
in alieno territorio ſitis expreſsè diſpo-
neret, quia in tali caſu deficit ſubiectio bo-
norum, Dec. in l. fin. nu. 3. ff. de Iuriſd.
omn. Iud. Alex. conſ. 128. nu. 1. & ſeq. lib. 1.
latè Theſaur. qq. forenſ. lib. 2. q. 5. nu. 4.
& 16. Buratt. d. deciſ. 183. vbi latè Feren-
till. Beltram. ad Greg. dec. 255. nu. 7. vbi
de communi, Rot. deciſ. 295. nu. 2. par. 1.
Diuerſ. & in recent. deciſ. 461. nu. 5. & 6.
108 par. 4. tom. 2. vbi, quod ſtatuta diſpo-
nentia circa ſucceſſionem non habent lo-
cum quoad bona exiſtentia extra loci ter-
ritorium, & in Taruiſina feudi 10. Iunij
1619. coram Innocentio X. vbi quod ſtatu-
109 tum de duabus conformibus non pro-
cedit in bonis ſitis extra territorium, nec
in foro eccleſiaſtico, neque ſuper bonis ec-
cleſiaſticis, etiam vbi agitur inter laicos
de illorum vtili dominio, & coram Merli-
no 28. Maij 1631. prout refert Dian. poſt
par. 5. reſol. mor. in fine operis, Gratian.
diſcept. for. cap. 120. nu. 86. Mareſcott. var.
lib. 1. cap. 9. nu. 9. 13. & ſeq.
Vnde ſi teſtator poſſidet bona in loco, in
quo degebat, & etiam extra illius territo-
rium, fœmina cum maſculis æqualiter ad-
mitteretur in ſucceſſione bonorum exi-
ſtentium extra territorium iuxta iuris cō-
munis diſpoſitionem, etiamſi in vtroque
loco vigeret ſtatutum excluſiuum fœmina-
rum, extantibus maſculis, niſi fortè per-
ſonæ ſubiacerent iuriſdictioni vtriuſque
loci, vt ſi in vtroque loco haberent domi-
cilium, Bart. in l. 1. nu. 33. C. de Sum.
Trin. Theſaur. qq. for. lib. 2. q. 5. nu. 7.
110 Surd. deciſ. 329. nu. 11. vbi, quod præ-
ualet domicilium habitationis, quando
pugnat cum domicilio originis, latè Mer-
111 lin. deciſ. 353. nu. 1. & ſeq. vbi etiam ob-
ſeruat, quod bannitus, & hoſtis patriæ, qui
omninò eſt incapax ſucceſſionis, ſuccedit
ab inteſtato in bonis extra territorium,
quia hæc bona non ſubiacent ſtatuto Ci-
uitatis bannientis, ex trad. per Caſtr. in
l. 1. nu. 4. C. de hæred. inſtit. Menoch. conſ.
271. nu. 19. Rot. in Mantuana bonorum
27. Nouembris 1579. coram Bubal.
112 Idem dicendum in ſtatuto diſponente,
quod primogenitus ſolus ſuccedat in totū,
vt non habeat locum in bonis ſitis extra
territorium, niſi vltra ſtatutum primoge-
nitura per pactum, vel teſtamentum con-
ſtituta eſſet, nam hæc duo porrigunt vires
ſuas ad bona vbicunque exiſtentia, Gabr.
commun. concluſ. lib. 6. tit. de ſtatut. concl.
9. nu. 10. Theſaur. qq. for. lib. 2. q. 5. n. 6.
Rot. deciſ. 355. nu. 30. par. 5. tom. 1. recent.
113 vbi, quod ſi quis in diuerſis territorijs
habeat bona, vniuſcuiuſque territorij ſta-
tutum diſpoſitiuum attenditur, ac ſi di-
uerſa eſſent patrimonia, Rol. conſ. 80. nu.
27. lib. 4. & conſ. 24 nu. 15. & ſeq. lib. 3.
vbi, quod ſtatuta loci, in quo bona ſunt
ſita, in ſucceſſionibus ſeruari debent.
114 Infertur 3. ſtatutum huiuſmodi fœmi-
narum excluſiuum non ſuffragari maſculis,
quando tam defunctus, quam fœmina, &
maſculi ſunt forenſes, tum quia in tali ca-
ſu deficit ſubiectio perſonarum, tum etiam
quia ſicut forenſis, quando agitur de eius
præiudicio, non comprehenditur in diſ-
poſitione ſtatuti, ità nec ſtatutum ad eum
extenditur, vt ei proſit, & ideò forenſis
ſtatuti beneficio non vtitur, Bald. in l. 1.
nu. 13. C. de Sum. Trin & conſ. 460. nu. 2.
lib. 1. vbi dicit, quod ſtatuentes nec ha-
115 bilitare, neque inhabilitare poſſunt non
ſubditum, Rol. conſ 79. nu. 35. lib 3. Ruin.
conſ. 48. nu. 4. lib. 3. vbi, quod ſtatutum
non poteſt excludere forenſem ab hæredi-
tate etiam reſpectu bonorum exiſtentium
in territorio ſtatuentium, quia perſona
non eſt ſubdita, latè Gratian. diſcept. for.
cap. 709. num. 12. & ſeq. Hond. conſ. 11.
nu. 25. & ſeq. & conſ. 5. nu 15. & 16. lib. 1.
Rot. deciſ. 188. num. 7. coram Buratto, &
deciſ. 295. nu. 4 par. 1. Diuerſ. Beltram.
ad Greg. deciſ. 255. nu. 8.
116 Idem eſſet, ſi defunctus, & eius bona
ſtatuto ſubiaceant, ſed tam maſculus, qui
vult ſuccedere, quàm fœmina, eſſent fo-
renſes: quia neque in hoc caſu fœmina
excluderetur; requiritur enim, quod is,
qui vult ſuccedere, ſit ſubditus ſtatuto,
Alex. conſ. 44. nu. 15. lib. 5. Ruin. conſ. 48.
nu. 4. lib. 3. Ferentill. ad Buratt. deciſ. 188.

nam mens ſtatuentium non eſt ſtatuere in
commodum illorum, quibus incommo-
dum, & damnum præſtare non poſſunt,
*Natt. conſ. 148. nu. 1. Rot. dec. 295. n. 3.
& 5. par. 1. Diuerſ.* vbi, quod neque mu-
lier excluderetur, ſi ipſa ſubiecta ſit ſtatu-
to, & is, qui prætendit ſuccedere, eſſet fo-
renſis, *& dec. 68. nu. 10. & ſeq. par. 6. Re-
cent.* vbi, quod quando defunctus eſt ſta-
tuto ſubiectus, ſed ſucceſſionem præten-
dentes ſunt forenſes, fœmina non excludi-
tur à maſculis, nec eſt locus ſtatuto, ſed
ſecundùm iuris communis diſpoſitionem
ſucceſſio eſt regulanda, *Mareſcott. var.
lib. 1. cap. 9. nu. 1. & ſeq. Honded. conſ. 11.*
117 *nu. 21. lib. 1.* vbi, quod ſtatutum fęmi-
narum excluſiuum diſponens, vt mulier
dotata non ſuccedat, non excludit mulie-
res forenſes, neque eis aliquo modo po-
teſt obeſſe.

118 Limita 1. quando maſculi eſſent Ci-
ues, & fęmina forenſis, quia tunc talis fœ-
mina cenſetur per ſtatutum excluſa: nam
cum ſtatutum principaliter emanauerit ad
fauorem Ciuium maſculorum, & ſolùm ſe-
cundariò excludat fęminas, videtur, quod
intentio ſtatuti principalis ſit fauere ſuis
ciuibus maſculis, non minus aduerſus fę-
minas ſubditas, quàm forenſes; ſi enim ſta-
tuẽtes voluerunt excludere fęminas pro-
prias magis dilectas fauore ciuium maſcu-
lorum, multo magis cenſentur voluiſſe
excludere fœminas forenſes minus dile-
ctas fauore eorumdem maſculorum, *Surd.
conſ. 343. & 553. & communem dicit Pe-
regrin. conſ. 90. nu. 10. lib. 1. prout refert
Beltramin. ad Greg. dec. 255. nu. 8. Theſ-
ſaur. qq. for. lib. 2. q. 4. nu. 19.* Rota *dec.
484. num. 1. & ſeq. par. 4. tom. 1. recent.*
quod procedit, etiamſi tam defunctus,
quàm perſona excluſa, eſſent forenſes, *vt
reſoluit Rot. dec. 304. par. 1. Diuerſ.* vbi,
quod quando defunctus, & perſona exclu-
ſa, ſunt forenſes, is verò, qui agit ad ex-
cluſionem, ſubiacet ſtatuto excluſiuo fœ-
minarum, excludit ſororem, *& coram
Duran. dec. 31. nu. 6. & ſeq. quamuis con-
trarium videatur ſenſiſſe Rot. apud Buratt.
dec. 262. nu. 12. & 13.*

119 Limita 2. quando ſtatutum expreſsè
vocaret forenſes ad ſucceſſionem excluſis
fœminis, cum poſſint ſtatuentes ſtatuere
de bonis ſui territorij, & afficere eadem
bona quomodocumque, *latè Alex. conſ. 111.
nu. 5. & ſeq. & præcipuè nu. 13. lib. 7. Natt.
conſ. 148. nu. 1. & ſeq. lib. 1.*

120 Limita 3. quando forenſis ſubit non
tantùm onera realia, ſed etiam perſonalia,
quia tunc cenſetur ſubditus & gaudet be-
neficio ſtatuti, *Alex. d. conſ. 111. num. 4.
lib. 7.* vbi dicit, quod ad hunc effectum
non ſufficeret, vt quis onera tantùm realia
ſubiret, quia onera realia imponuntur re-
bus, & ad illa ſoluenda coguntur etiam
non ſubditi: ſed requiritur, vt etiam one-
ra perſonalia ſubſtineat, ex quo præcipuè
arguitur, aliquem eſſe ſubditum, *Ruin.
conſ. 200. nu. 12. lib. 2.* vbi, quod non
ſufficit, vt quis teneatur ad realia tantùm,
vel ad perſonalia tantùm, ſed neceſſe eſt,
ſi vult vti beneficio ſtatutorum, quod ſu-
beat realia, & perſonalia, *latè Hond. con-
ſil. 10. nu. 22. & ſeq. lib. 2. & conſ. 5. nu. 33.
lib. 1.*

121 Limita 4. quoad clericos, & Monachos,
*Bald. in l. cunctos populos, nu. 10. C. de
Sum. Trinit.* vbi dicit, quod ſi ſtatutum
diſponat, vt filia non ſuccedat ſuperſtite
maſculo, cum tale ſtatutum ſit fauorabile,
includitur in dicto beneficio Clericus, &
Monachus, etiamſi ſtatuentibus non ſub-
dantur, *latè Alex. d. conſ. 111. nu. 6. Abb.
in cap. quod Clericis, num. 42. de for. com-
pet.*

122 Notandum eſt autẽ, quod pecuniæ, ſeu
nomina debitorum cenſentur eſſe de loco,
vbi eſt celebratus contractus, vel deſtina-
ta ſolutio, *l. ſi fideicommiſſum 50. §. tra-
ctatum eſt, ff. de Iudic. Alex. conſ. 16. n. 3.
& 4. lib. 1. Mandell. conſ. 370. nu. 20. Pe-
regrin. de iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. num. 142.
Gratian. diſcept. for. cap. 29. num. 26. &
ſeq. Pinell. in rub. C. de bon. matern. 1. par.
nu. 12.* & ideò ſi ſolutio deſtinata ſit in
loco, vbi viget ſtatutum fœminarum ex-
cluſiuum, huiuſmodi pecuniæ, ſeu nomina
debitorum cenſentur eſſe de bonis in di-
cto loco ſitis, & conſequenter ab eorum
ſucceſſione arcentur fœminæ, ſicut à ſuc-
ceſſione aliorum bonorum in eodem loco
exiſtentium, licèt alibi contractus fuerit
celebratus: quia ſpectari debet locus, vbi
actiones ipſæ exerceri, & ad effectum de-
duci poſſunt, *Alex. d. conſ. 16. nu. 4. Vinc.
de Franch. dec. 93. nu. 5. & ſeq. Peregrin.
d. lib. 5. tit. 1. nu. 242. verſ. conſultus in
caſu &c. & verſ. & ad illam rationem &c.
Caball. reſol. crim. caſ. 268. nu. 4. circa*
123 *med.* ſubdens *nu. 16.* quod cenſus, ve-
ctigal, penſio emphiteotica, & huiuſmodi
reditus fundales ſequuntur locum rei, ob
quam debentur, licèt cœteri reditus ſe-
quantur perſonam creditoris, *Rot. dec. 190.
nu. 8. par. 8. Recent.* vbi, quod cenſus im-
poſitus ſuper certo fundo iuxtà formam
Bullæ Pij V. cenſetur in eodem loco eſſe,
vbi fundus exiſtit, *& in Romana hæredi-
tatis 24. Maij 1577. coram Oradino, Ma-
reſcott. var. lib. 1. cap. 9. nu. 9. 13. & ſeq.*
124 ſecus eſſet, ſi actio daretur ad quantita-

tem

tem in genere, nec vllo loco eſſet circum-
ſcripta, quia tunc non computatur inter
nobilia, ſed facit tertiam ſpeciem, & con-
ſequenter non comprehenditur ſub ſtatu-
to excludente fœminas à ſucceſſione bo-
norum, præſertim ſi loquatur explicitè de
bonis in territorio ſitis; quia quando fit
125 mentio de bonis exiſtentibus in certo
loco, tunc non veniunt iura, & actiones,
*l. Caius, ff. de leg. 2. Lap. allegat. 92. incip.
In primis videndum &c. Roman. conſ. 509.
nu. 16. & ſeq. Tiraq. de Retract. lignag.
§. 36. gloſ. 3. nu. 16. & 17. vide quæ in-
fra dicemus in cap. de Action.*
126 Notandum 2. quod ſtatuta, ſi ſunt rea-
lia, nocent etiam non ſubiectis, in rebus
territorij: & ideò ligant etiam forenſes
poſſidẽtes bona ſub iuriſdictione ſtatuen-
tium, *Bald. conſ. 460. nu. 2. lib. 1. Crauett.
conſ. 201. nu. 14. & ſeq. lib. 2. & conſ. 844.
nu. 8. lib. 5.* vbi dicit, quod ſtatui poteſt
etiam contra forenſes circa bona, quæ
poſſident in ſtatuentium territorio; vnde
127 valeret ſtatutum, quod forenſes, qui
prædia poſſident in loco ſtatuti, compel-
lantur ad munera: prout etiam valet ſta-
tutum, quo forenſes prohibentur acqui-
rere bona in territorio ſtatuentium, cum
illud cenſeatur conditum occaſione bono-
rum ſtatuentibus ſubiectorum, *latè Hond.
conſ. 11. nu. 21. lib. 1. & conſ. 10. num. 4.*
128 *& ſeq. lib. 2.* vbi dicit, quod ſicut ſta-
tutum de iure congrui ligat forenſes reſ-
pectu bonorum, quæ ipſi poſſident, ſi ea
vellent alienare irrequiſitis conſortibus,
vel vicinis, ità conueniens eſt, vt & ipſi
vtantur beneficio eiuſdem ſtatuti, & illius
vigore retrahere poſſint bona alienata;
quia ius congrui inductum ratione vicini-
tatis, eſt ius reale, *ex tradit. per Bart. in l. 1.
C. de Sum. Trinit.* vbi dicit, quod quando
quæſtio eſt de aliquo iure deſcendente ex
re ipſa, debet ſeruari conſuetudo, vel ſta-
tutum loci, vbi res eſt ſita, *Bald. ibid. n. 17.
Rot. dec. 452. nu. 4. par. 1. Diuerſ. Man-
dell. conſ. 50. nu. 5. & ſeq.* vbi dicit, quod
quando ſtatutum poteſt forẽſibus nocere,
debet etiam ipſis prodeſſe, *Cepoll. de ſer-
uit. urban. præd. cap. 27. nu. 5. de ſeru. alt.*
129 *non toll.* vbi dicit, quod ſtatutum prohi-
bens, nè quis poſſit altius eleuare, ſeu tol-
lere ędificium ſuum, ſi per illud noceat vi-
cini luminibus, ligat forenſem, cuius eſt
domus, quia iſtud ius deſcendit ex re,
130 *Tob. Non. conſ. 1. nu. 57.* vbi dicit, quod
in ſuccedendo inſpiciuntur ſtatuta illius
loci, vbi bona ſunt ſita, nulla habita diſtin-
ctione perſonarum, an ſint ſubditæ, vel fo-
renſes, *vt ſenſit etiam Bald. in l. 1. n. 17. C.
de Sum. Trinit. Natt. conſil. 148. & 149.*
131 *lib. 1.* vbi etiam obſeruat, quod ſi ſtatu-
tum diſponat, vt mater tranſiens ad ſe-
cunda vota, poſſit de bonis ſuis diſponere
ad libitum in ſecundum, & vlteriorẽ virum
excluſis liberis primi matrimonij, ſtatutũ
huiuſmodi includit etiam mulierem fo-
renſem, vt ei liceat diſponere in ſecundum
virum quoad bona ſita in territorio ſta-
tuentium, quia reſpectu bonorum exi-
ſtentium in territorio, ſtatutum poteſt
habilitare perſonam etiam non ſubdi-
tam, *Pariſ. conſil. 84. num. 45. lib. 1.* vbi,
132 quod ſtatutum, etiamſi loquatur per
verba generalia, comprehendit etiam fo-
renſem, & alibi habitantem, reſpectu bo-
norum exiſtentium in territorio ſtatuti.
133 Secus eſſet, ſi ſtatutum tractaret de
aliquo effectu, qui directò reſpiceret per-
ſonam, ac illius ſtatum, quia tunc non pro-
deſſet forenſibus, *vt ſubdit Mandell. loco
cit. nu. 5.*
134 Notandum 3. quod ſtatuta excluſiua
fęminarum, cum ſint correctoria iuris
communis, debent ſtrictè interpretari; &
ideò ſtatutum excludens ſorores à ſucceſ-
ſione parentum propter fratres, intelligen-
dum eſt de fratribus vtrinque coniunctis,
non autem vterinis tantùm, *Rota in Fir-
mana pecuniaria 10. Iunij 1615. & 27. Ia-
nuarij 1616. coram Veroſpio, & in Came-
rinen. ſeu Callien. bonorum 26. Iunij 1617.
coram Reuerendiſs. Seleucien. & in Roma-
na legitimæ 25. Iunij 1618. coram Rembol-
do, & in Anconitana prædij 11. Decembris
1623. coram Vbaldo, quæ eſt dec. 502. n. 2.
& ſeq. par. 4. tom. 2. Recent. vbi Doctores
contrarium tenentes reprobantur.* item in-
135 telligendum eſt de fratre primi gradus,
non autem de fratribus patruelibus, *Alex.
conſ. 97. nu. 4. lib. 2. Gabr. commun. concl.
lib. 6. de ſtatut. concluſ. 7. nu. 11. Rot. in
Peruſina bonorum 27. Iunij 1597. coram
Gypſio, & dec. 68. nu. 3. & 4. par. 6. rec.*
vbi, quod Statutum Vrbis non excludit fę-
minã propter patruelem, ſed ſolum prop-
ter fratrem, *Gregor. deciſ. 464. num. 8.
& 9.*
136 Notandum 4. quod fœminæ excluſæ à
ſtatuto computatur in numero liberorum,
& faciunt numerum, & partem, quando fi-
lijs prodeſt, ſiue agatur de ſucceſſione pa-
tris, ſiue matris, *latè Gabr. de legit. concl.
2. Cephal. conſil. 245. nu. 34.* Rota in Ciui-
*tatis Caſtelli ſupplementi legitimæ 4. Mar-
tij 1614. coram Card. Lancellotto, & in Ro-
mana, ſeu Vrbeuet. legitimæ 7. Iunij 1632.
coram Pirouano, quæ eſt dec. 137. nu 13.
& 14. par. 6. recent.* non eſt enim incon-
ueniens, quod quis faciat partem, & non
admittatur ad partem, *Rot. in Anconitana*

legi-

legitima 28. Iunij 1606. coram Penia, & dec. 101. nu. 8. & 9. coram Andrea.

SVMMARIVM.

137 *An conſuetudo, qua primogenitus ſuccedit, & excludit alios, extendatur etiam ad clericos.*

138 *Statutum laicale non poteſt diſponere de re Eccleſiæ etiam reſpectu vtilis dominij.*

139 *Iudex laicus non eſt Iudex competens clerici venientis ad cauſam.*

140 *Cauſa decimarum, quæ datæ ſunt in feudum ſecularibus, diſcutienda eſt coram Iudice eccleſiaſtico.*

Cauſa iurispatronatus, non niſi eccleſiaſtico iudicio poteſt diffiniri, ibid.

141 *Bona emphiteotica Eccleſiæ à laicis poſſeſſa alienari poſſunt in forenſes non obſtante ſtatuto.*

142 *Statutum diſponens de bonis emphiteoticis Eccleſiæ, an ſit contra libertatem eccleſiaſticam.*

143 *Forenſis alteri forenſi vendere non prohibetur, ſi ſtatutum ſubditis alienationem immobilium interdiceret in non ſubditos.*

144 *Dicitur quis propriè ſubditus ratione domicilij.*

145 *Statutum prohibens alienationem per contractus, & actus inter viuos, an impediat alienationem, quæ fit in vltima voluntate.*

Quando ſtante incapacitate hæredis inſtituti, hæreditas deuoluatur ad fiſcum, & quando ad proximiores, ibidem, & nu. ſeq.

146 *Quando emphiteuta alienans ſine conſenſu Domini, cadat à iure ſuo, & quando non.*

Quid ſi alienatio eſſet nulla, ibid.

147 *Quando venientes ab inteſtato, vel fiſcus teneantur præſtare legata à teſtatore relicta.*

148 *An Ciuis loci ex priuilegio, poſſit acquirere bona exiſtentia in eodem loco, non obſtante ſtatuto prohibente alienationē bonorum in forenſes.*

149 *Quid ſi forenſi conditionaliter aliquid relinquatur contra prohibitionem ſtatuti.*

150 *Filius ab hoſtibus captus, propter ſpem poſtliminij, impedit, nè alij ſuccedant.*

151 *Senator Vrbis, & aliorum locorum, eiuſque filij, nepotes, & pronepotes poſſunt acquirere non obſtante prohibitione ſtatuti.*

152 *Senator, vbicunque ſortitur hanc dignitatem, ibidem contrahit domicilium.*

153 *Ciuilitas acquiſita à Patre, an tranſeat in filios.*

154 *An Prætores, Aduocati, & alij Doctores, qui ratione officij merentur ſtipendia in aliqua Ciuitate, milites, ſeu ſtipendiarij, & ſcholares poſſint acquirere in loco, in quo morantur, non obſtante ſtatuto.*

155 *Beneficiatus efficitur Ciuis, quandiù beneficium poſſidet.*

156 *Vxor forenſis nupta Ciui poteſt acquirere ſtabilia non obſtante ſtatuto.*

157 *Statuto ſimpliciter prohibente alienationem ſtabilium in forenſes, poteſt quis forenſibus cedere iura, & actiones.*

158 *Quid ſi ſtatutum de iuribus, & actionibus ſpecificè loquatur.*

Quæſtio VII.

An ſub ſtatuto laicorum prohibente alienationem bonorum ſtabilium in forenſes, comprehendantur bona emphiteotica Eccleſiæ à laicis poſſeſſa.

137 AFfirmat *Anchar. conſ. 125. ſub nu. 7. & conſ. 433. nu. 3.* vbi etiam dicit, quod conſuetudo, qua primogenitus ſuccedit, & excludit alios, extenditur etiam ad clericos, *Alex. conſ. 9. nu. 2. vol. 5. Surd. dec. 160. nu. 13. & alij,* ea ratione moti, quia vtile dominium, dum eſt apud emphiteutam laicum, habetur pro laicali, & per conſequens de eo poteſt diſponere ſtatutum laicorum.

138 Sed negatiuam ſententiam vti veriorem alij ſequuntur, aſſerentes, non poſſe ſtatutum laicale ex defectu poteſtatis diſponere de re Eccleſiæ etiam reſpectu vtilis dominij, quia dominium vtile connexum eſt cum dominio directo Eccleſiæ, in quo tamquam in prima cauſa inſeparabiliter inhæret; vnde ſicut dominium directum Eccleſiæ non ſubijcitur dicto ſtatuto, *vt d. Bart. in l. dudum, C. de contrah. empt. & alij apud Ciriac. contr. 530. n. 12. 13. 52. & ſeq. & eſt communis opinio Doctorum:* ità nec eidem ſubijcitur vtile dominium, etiamſi à laicis poſſideatur, *arg. l. ſi communem, ff. Quem. ſeru. amit. & ità tenuit Butr. in cap. quæ in Eccleſiarum, & in cap. Eccleſia S. Mariæ, de Conſtit. Socſen. conſ. 55. lib. 1. Ladereb. conſ. 103. n. 3. poſt med. quos refert, & ſequitur Rot. in Ferrarienſi bonorū de Schianchis 28. Aprilis 1617. coram Pamphilio, prout refert Ciriac.*

rlat. poſt contr. 205. lib. 2. Farinat. poſt
tom. 2. conſ. deciſ. 305. & in Romana domus
ac Scapuccijs 19. Ianuarij 1611. coram Coc-
cino, quæ apud Pacif. de Salu. interd. eſt
139 *deciſ. 238.* vbi ſubijcit, quod Iudex lai-
cus non eſt Iudex competens clerici ve-
nientis ad cauſam, etiamſi renunciet pri-
uilegio fori, *& ità cenſuit eadem Rota 28.*
Maij 1631. coram Merlino, prout refert
Diana poſt 5. par. reſol. mor. fol. 456. vbi
140 addit, quod cauſa decimarum, quæ datę
ſunt in feudum ſęcularibus, diſcutienda
eſt coram Iudice eccleſiaſtico, licèt domi-
nium huiuſmodi fructuum ſpectet ad lai-
cos, quia cum feudum prædictum oriatur,
& dependeat à iure ſpirituali, & eccleſia-
ſtico, non poteſt Iudex laicus de eo co-
gnoſcere: quemadmodum cauſa iuriſpa-
tronatus, quia connexa eſt ſpiritualibus
cauſis, non niſi eccleſiaſtico iudicio poteſt
diffiniri, *vide tex. in c. ſp. quanto, & cap. cę-*
141 *terũ, de Iudic.* vnde huiuſmodi bona em-
phiteotica Eccleſiæ non obſtante ſtatuto
alienari poſſunt in forenſes, cum origina-
liter tanquam eccleſiaſtica, ſint exempta
à ſtatutis laicorum, *Bart. in l. filiusfam.*
117. §. Diui, 2. n. 12. ff. de leg. 1. vbi etiam
142 obſeruat, quod tale ſtatutum, ſi diſpo-
neret de bonis emphiteoticis eccleſiæ, eſ-
ſet contra libertatem eccleſiaſticam, *Rip.*
reſponſ. 4 num. 5. & ſeq. tit. de Iure gent.
ciuil. Caſtrenſ. conſ. 5. vol. 2. Plot. conſ.
19. nu. 11. & ſeq. Menoch. conſ. 165. & alij
apud Ciriac. d. contr. 205. nu. 156. & ſeq.
143 Immò tale ſtatutum non ſemper inter
laicos locum habet: nam forenſis alteri
forenſi vendere non prohiberetur, ſi ſta-
tutum ſubditis alienationem immobilium
interdiceret in nõ ſubditos: forenſis enim,
qui vendit, non cenſetur propriè ſubditus,
cum non ſubſtineat onera perſonalia, licèt
144 ſubſtineat realia ratione bonorum: ſed
dicitur quis propriè ſubditus ratione do-
micilij, *Bart. in l. multum intereſt, 33. verſ.*
Vnde ſi ſtatutum eſt hic, ff. de Verb. oblig.
Bald. conſ. 411. ſub num. 2. vol. 1. Rip.
reſponſ. 4. nu. 11. ſub tit. de Iure gent. ciuil.
Cephal. conſ. 13. nu. 8. & conſ. 161. nu. 10.
Card. Seraphin. deciſ. 842.
145 2. Si ſtatutum huiuſmodi prohibeat
alienationes per contractus, & actus inter
viuos, non impediret alienationem, quæ
fieret in vltima voluntate, *l. verba, contra-*
xerunt, 20. ff. de Verb. ſignif. Bald. conſ.
358. nu. 4. vol. 1. & conſ. 253. & conſ. 310.
num. 3. vol. 3. Alex. conſ. 120. ſub num. 2.
vol. 1. & alij apud Ciriac. contr. 205. nu.
149. & ſeq. & ſi ſtatutum comprehende-
ret etiam alienationes, quæ fiunt in teſta-
mento, ſeu vltima voluntate, per ſimpli-
cem inſtitutionem bona non deuoluèren-
tur ad fiſcum, quando hæreditas non fuit
adita: vel ſi adita, adhuc non fuit appre-
henſa actualis poſſeſſio a forenſi, ſed tunc
ſtante incapacitate hæredis inſtituti, hæ-
reditas deuoluitur ad proximiores capa-
ces, *Rip. reſponſ. 4. nu. 16. & ſeq. ſub tit.*
146 *de Iure gent. ciuil.* vbi etiam dicit, quod
emphiteuta alienans ſine conſenſu Domi-
ni, non cadit à re emphiteotica, niſi ſe-
quuta traditione, quia tunc alienatio di-
citur perfecta, *Socin. iun. conſ. 3. nu. 19.*
& ſeq. vol. 3. Alciat. conſ. 31. nu. 51. lib. 9.
& conſ. 43. & 47. lib. 2. vbi idem dicit, ſi
poſſeſſio tranſlata eſſet per clauſulam con-
ſtituti, quia cum ſimus in materia odioſa,
fieri debet ſtricta interpretatio, vt lex re-
quirens traditionem, intelligatur de actu
naturali, non de ciuili tantùm, *Ciriac.*
contr. 230. nu. 16. & ſeq. vbi etiam obſer-
uat, quod fiſco non acquiruntur bona ob
alienationem factam contra prohibitio-
nem ſtatuti, ſi alienatio eſt nulla, *& contr.*
205. nu. 171. ſubdens, quod ſi ſtatutum
huiuſmodi non reſeruat aliquod ius proxi-
mioribus, dicitur principaliter contem-
platus fiſcus.
147 An verò annullato teſtamento ob in-
capacitatem hæredis inſtituti, teneantur
venientes ab inteſtato præſtare legata?
Reſp. affirmatiuè, ſi in teſtamento adſit
clauſula codicillaris, *Turret. in tract. de*
clauſul. codicill. q. 42. & 44. quem refert,
& ſequitur Ciriac. d. contr. 230. num. 18.
& 19. vbi addit, quod fiſcus etiam tenetur
ad legata, ſi talia bona caperet tanquam
vacantia, quando non adeſſent proximio-
res.
148 3. Si forenſis fiat per priuilegium ciuis
illius loci, vbi adeſt tale ſtatutum, poſſet
tunc acquirere bona exiſtentia in eodem
loco: ciuis enim per priuilegium fruitur
beneficijs, quæ competunt originarijs ciui-
bus, *l. 1. vbi Bart. num. 16. ff. ad municip.*
l. ciues 7. C. de Incol. lib. 10. idem Bart. in
l. ſi maritus, 15. §. legis, ff. Ad l. Iul. de
Adulter. Bald. in l. 3. §. hæc verba, ff. de
Negot. geſt. Alexan. conſ. 99. nu. 5. vol. 6.
Ruin. conſ. 139. num. 23. vol. 5. vbi dicit,
quod alienatio facta in forenſem, confir-
matur, ſi fiat ciuis, *Crauett. conſ. 515. n. 16.*
Rol. conſ. 60. nu. 19. vol. 1. & conſ. 67. ſub
nu. 44. vol. 3. Ciriac. contr. 273. nu. 4. &
contr. 205. nu. 56. & ſeq. Caſtr. conſ. 234.
ſub nu. 3. vol. 2. Decian. conſ. 16. nu. 97.
vol. 4. Plot. conſ. 19. nu. 18. Menoch. conſ.
165. ſub num. 9. Bart. Socin. conſ. 19. ſub
num. 3. & 4. vol. 3. Alciat. conſ. 21. in fin.
lib. 2. Rip. reſponſ. 4. nu. 24. ſub tit. de
149 *Iure gent. ciuil.* vbi etiam obſeruat,
quod

quod ſi forenſi conditionaliter relinquitur
contra prohibitionem ſtatuti, ius alteri
non defertur, ſed ſtat in ſuſpenſo, donec
ſpes, & poſſibilitas adeſt, vt fiat capax;
150 quemadmodũ filius ab hoſtibus captus,
propter ſpem poſtliminij, impedit, nè alij
ſuccedant, *l. 2. §. ſi verò apud hoſtes, ff. Ad
Senatuſc. Tertyll. l. ſi duobus 16. ff. de leg. 1.
l. 1. §. ſi quis proximior, ff. Vnde cognat. l. 3.
§. vtique & ex lege, ff. de ſuis, & legit.* &
tunc ſi alter, ad quem ſpectarent bona,
apprehendat eorum poſſeſſionem, retinet
illa vti adminiſtrator, non autem tamquã
ſua, & ſuperueniente capacitate reſoluitur
omne ius poſſeſſoris, ac tenetur illamet
reſtituere cum redditione rationis
adminiſtratorum, *Bald. in l. ſi quis inſtituatur,
in princ. ff. de hered. inſtit. Menoch. lib. 4. præſumpt.* 159. *nu.* 18. *Ciriac.
d. contr.* 205. *nu.* 88. *& ſeq.*
151 Idem dicendum in Senatore Vrbis, &
aliorum locorum, eiuſque filijs, nepotibus,
& pronepotibus; iſti enim, quamdiù morantur
in loco dignitatis, poſſunt acquirere
152 non obſtante ſtatuti prohibitione, quia
Senator, vbicumque ſortitur hanc dignitatem,
ibidem contrahit domicilium, *l. Senatores
11. ff. de Senator.* & ciuilitas acquiſita
153 à patre, tranſit etiam in filios eo tempore
natos, *iuxta tex. in l. filij 22. §. Senatores,
1. ff. Ad municip. latè Ciriac. contr.
273. nu. 34. & contr. 450. num. 3. & ſeq.*
154 vbi id etiam extendit ad Prætores, Aduocatos
aduocationis officium actu exercentes,
& alios Doctores, qui ratione officij
merentur ſtipendia in aliqua Ciuitate,
ſiue actu legant, ſiue non; quemadmodum
milites, ſeu ſtipendiarij habentur pro ciuibus
in loco, vbi ſtipendium merentur, &
ibi forum ſortiuntur, *gloſ. in l. ciues, ver.
allectio, in princ. C. de Incol. lib. 10. Bart.
in l. municeps; 23. §. miles, ff. Ad municip.*
vbi id intelligit, donec ibi merentur ſtipendium,
*& in tract. de Repreſal. in 5.
quæſt. 5. quæſt. principal. nu. 12.* vbi idem
dicit de ſcolaribus in loco ſtudij, *Boer. deciſ.
160. ſub nu. 19. & ſeq.* vbi, quod etiam
155 Beneficiatus efficitur ciuis, quamdiù
beneficium poſſidet, *Gratian. diſcept. for.
cap. 186. nu. 3.*
156 Item vxor forenſis nupta ciui non impeditur
acquirere ſtabilia non obſtante
tali ſtatuto, & ſi vidua ſit, non prohibetur
viro ſuccedere; quia vxor acquirit ciuilitatem
mariti, non ſolum habitationis, ſed
etiam originis, vel alterius loci, tam conſtante
matrimonio, quàm eo ſoluto, donec
permanet in viduitate, & gaudet omnibus
priuilegijs mariti, *l. filij 22. §. vidua, ff. Ad
municip. l. quoties 3. vbi Bart. C. de Priuil.
ſcholar. lib. 12. Bald. in l. cum te, 10. ſub
nu. 1. C. de Nupt. Socin. Sen. conſ. 81. vol. 3.*
vbi, quod poteſt retinere iam quæſitum,
etiamſi deinde nubat forenſi, *Corn. conſ.
111. ſub num. 4. vol. 3. & alij, quos refert,
& ſequitur Ciriac. contr. 273. nu. 41.
& ſeq.*
157 4. Si ſtatutum ſimpliciter prohibeat
alienationem ſtabilium in forenſes, poterit
quis vendere, ſeu cedere forenſibus
iura, & actiones, quia tale ſtatutum vti
exorbitans à iure communi, hæc non
comprehendit, *Rim. ſen. conſ. 244. & alij
apud Ciriac. contr. 230. nu. 1. & ſeq.* vbi
158 addit, quod ſi ſtatutum huiuſmodi etiam
de iuribus, & actionibus ſpecificè loquatur,
intelligendum eſt in dubio de iuribus,
& actionibus ad ſtabilia competentibus,
propter præcedentem qualitatem
ſtabilium, & ideò non comprehenderet
credita alterius generis, *quicquid
in contrarium ſentiat Roman. conſ. 509.
num. 18.*

SVMMARIVM.

159 *Ciuitas ſubiecta ſubijcitur etiam ſtatutis Ciuitatis, ſeu loci dominantis, quando non habet particulare ſtatutum: declaratur nu. 163.*
160 *Aegidiana conſtitutio non extenditur ad loca, in quibus adſunt ſtatuta particularia.*
161 *Quando ſtatutum poſſit tolli ſine auctoritate Superioris.*
162 *In caſu non deciſo per ſtatutum loci particulare, ſemper recurritur ad ſtatuta loci dominantis.*
163 *Quando deficit ſtatutum loci particularis, recurrendum eſt ad Ciuitatem Superiorem.*
164 *Quando locus inferior ligetur ſtatutis loci dominantis.*
165 *An locus ſubiectus ſubijciatur etiam conſuetudini loci dominantis.*
166 *Quid ſi nec in loco ſubiecto, nec in loco dominante adeſſet aliqua conſuetudo.*
167 *An conſuetudo loci extendatur ad alium locum vicinum.*
168 *An ſtatutum faciens mentionem de perſona, comprehendat vniuerſitatem, vel collegium,*

Queſtio

Quæſtio VIII.

An Ciuitas ſubiecta ſubijciatur etiam ſtatutis Ciuitatis, ſeu loci dominantis.

159 RESp affirmatiuè, quando Ciuitas ſu-
biecta non habet particulare ſtatu-
tum; ſecus ſi habeat ſtatuta propria: vbi
enim concurrunt duo ſtatuta, alterum par-
ticulare loci, alterum verò generale Pro-
uinciæ, magis attenditur ſtatutum ſpecia-
le loci, *l. fin. C. de Teſtam. §. fin. vbi DD.*
Inſt. de ſatiſdat. Bald. conſ. 201. *num.* 2.
verſ. in contrarium, lib. 1. *Roman. conſ.* 218.
& conſ. 61. *in fin. Cephal. conſ.* 169. *nu.* 7.
lib. 2. *Pariſ. conſ.* 25. *nu.* 42. *vol.* 4. *Seraph.*
dec. 343. *& dec.* 942. *nu.* 15. Rot. *Diuerſ.*
dec. 384. *par.* 1. *& deciſ* 330. *par.* 2. vbi,
160 quod Aegidiana conſtitutio non exten-
ditur ad loca, in quibus adſunt ſtatuta par-
ticularia, *Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 9.
nu. 3. quod præcipuè procederet, quando
ſtatutum loci inferioris eſſet confirmatum
à Principe, quia tunc diceretur conditum
à confirmante, *l.* 1. §. *ſed neque*, C. *de vet.*
iur. enucl. Bart. in l. more maiorum, nu. 5.
ff. de Iuriſd. omn. Iud. Alex. conſ. 123.
nu. 17. *vol.* 4. *& conſ.* 151. *nu.* 5. *vol.* 2. *Ci-*
riac. contr. 321. *num.* 90. *Gratian. d. cap.* 9.
161 *nu.* 4. *& ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod
ſtatutum per ſe validum tamquam non
indigens confirmatione, quamuis poſtea
confirmatum, poterit tolli ſine auctoritate
Superioris: ſecus quando ſine confirma-
tione erat inualidum, *ex trad. per. DD. in*
l. omnium. C. de Teſtam.
162 Prædicta tamen concluſio intelligenda
eſt, vt procedat, quando ſtatutum loci de-
terminat caſum, de quo dubitari contin-
git: nam in caſu non deciſo ſemper recur-
ritur ad ſtatuta Ciuitatis, ſeu loci domi-
nantis, *latè Hond. conſ.* 13. *nu.* 11. *&* 58.
lib. 1. *Caualcan. de Tutor. nu.* 93. *Greg. XV.*
dec. 260. *nu.* 4. vbi, quod conſtitutio Mar-
chiæ requirens inſinuationem, non tolli-
tur per ſtatutum loci particularis requi-
rentis certas ſolemnitates nulla facta mē-
tione de inſinuatione; quando enim diſ-
poſitiones non ſunt ad inuicem incompa-
tibiles, vna non eſt abrogatoria alterius,
vt ibi obſeruat Beltramin. nu. 19. *Gratian.*
163 *d. cap.* 9. *nu.* 24. vbi etiam obſeruat,
quod quando deficit ſtatutum loci parti-
cularis, recurrendum eſt ad Ciuitatem ſu-
periorem, etiamſi in loco per aliud ſtatu-
tum diſponatur, quod deficientibus ſtatu-
tis ſeruetur ius commune, quia ſtatutum
Ciuitatis ſuperioris vim obtinet iuris cō-
munis, *Ciriac d. contr.* 321. *nu.* 90.
164 Obſerua tamen, quod locus inferior
non ligatur ſtatutis loci dominantis, niſi
ſit ſuppoſitus totali ipſius loci dominan-
tis iuriſdictioni, *Riminal. conſ.* 9. *nu.* 23.
vol. 1.
165 Sed quæres, an Ciuitas, ſeu locus ſubie-
ctus ſubijciatur etiam conſuetudini loci
dominantis? Reſp. affirmatiuè, quando in
Ciuitate ſubiecta non adeſt particularis
conſuetudo; ſecus ſi ibi adeſſet ſpecialis
conſuetudo, *Rota coram Card. Blanchetto*
in Sutrina donationis bonorum 13. *Maij*
1593. *quam refert Gratian. diſcept. forenſ.*
166 *cap.* 965. *nu.* 19. Si verò nec in Ciui-
tate ſubiecta, nec in loco dominante adeſ-
ſet conſuetudo, tunc recurrendum eſt ad
ius commune, *Card. Seraphin. dec.* 1161.
167 Quæres, an conſuetudo loci extenda-
tur ad alium locum vicinum? Reſp. quod
conſuetudo regulariter non extenditur de
loco ad locum quamuis vicinum, ſicut nec
extenditur de perſona ad perſonam, nec
de caſu ad caſum, *Crauett. conſ.* 96. *nu.* 4.
Card. Mantic. dec. 284. *nu.* 6. niſi eadem
ſubſit ratio, vel æquitas: tunc enim con-
ceditur extenſio vſus, & conſuetudinis de
loco ad locum, de perſona ad perſonam,
& de caſu ad caſum, *vide Menoch. de reti-*
nen. rem. 5. *nu.* 65.
168 Quæres 3. an ſtatutum faciens mentio-
nem de perſona, comprehendat vniuerſi-
tatem, vel collegium? Reſp. negatiuè, quia
Vniuerſitas eſt perſona ficta, *Bald. in l.*
omnes populi, in pen. q. ff. de Iuſt. & Iur.
Ludou. dec. Lucen. 39. *n.* 35. *& ſeq.* vbi etiam
dicit, quod conſtituens procuratorem ad
agendum contra omnem perſonam, non
videtur illum conſtituiſſe ad agendum
contra Vniuerſitatem, vel Remp.

SVMMARIVM.

169 *Lex, & ſtatutum ſemper præſumuntur*
eſſe in viridi obſeruantia, niſi contra-
rium probetur: limitatur nu. ſeq.
170 *Statutum vſu receptum in vno loco, non*
præſumitur vſu receptum in alio.
171 *Quando probetur contrarius vſus.*
172 *Lex indeterminatè loquens circa locum,*
& tempus, intelligi debet de omni loco,
& tempore.
173 *Teſtes indeterminatè loquentes circa lo-*
cum, & tempus, non probant malefi-
cium.
174 *Valet argumentum regulariter à verbis*
legis ad verba hominis.

Quæſtio IX.

An leges, & ſtatuta locorum præſumantur vſu recepta.

169 ALij ſentiunt, quod non præſumuntur vſu recepta, & ideò probari debeat de vſu à maiore parte populi, tùm quia, id eſt quid facti, tum quia leges, & ſtatuta ſemper habent tacitam conditionem, dummodò vſu recipiantur, cum tollantur per contrarium vſum, *Socin. iun. conſ.* 32. *nu.* 47. *lib.* 3. *Menoch. lib.* 2. *præſumpt.* 2. *num.* 1. *& ſeq.* contrarius verò non vſus probatur eo ipſo, quod non probatur vſus, *Caputaq. dec.* 203. *par.* 3. ſubdens, quod de vſu non conſtaret, ſi probaretur, ſtatutum per paucas vices vſu fuiſſe receptum.

Contraria tamen ſententia videtur verior: lex enim, & ſtatutum ſemper præſumuntur eſſe in viridi obſeruantia, niſi contrarium probetur; vnde is, qui allegat legem, vel ſtatutum, habet intentionem fundatam in illis, *l. Arriani*, *C. de Hæret. Bart. in l. certa forma, nu.* 5. *Cod. de Iur. fiſc. lib.* 10. *Gozad. conſ.* 16. *nu.* 16. *Natt. conſ.* 340. *num.* 11. *lib.* 2. *Alciat. conſ.* 2. *nu.* 33. *lib.* 9. *Rolan. conſ.* 90. *nu.* 53. *lib.* 1. *Rot. dec.* 775. *nu.* 1. *par.* 1. *diuerſ. Put. deciſ.* 1. *in fin. lib.* 1. *Benitend. dec.* 13. *n.* 10. quod præcipuè procedit in conſtitutionibus Summi Pontificis, quæ eo ipſo ac ſunt promulgatæ, cenſentur effectuatæ, nec poteſt contra illas induci non vſus, neque contrarius vſus, ſi ex coniecturis colligatur, Papam velle independenter ab acceptatione populi obligare, *Bonacin. in tract. de legib. diſp.* 1. *q.* 1. *pun.* 4. *nu.* 28. *&* 29. *Dian. par.* 7. *reſol. mor. tract.* 1. *reſ.* 8. *Card. Caualer. dec.* 423. *nu.* 4. *de quo latiùs diximus in tract. de Regim. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 1. *nu.* 21. *& ſeq.*

170 Limita, quando ſtatutum vnius loci traheretur ad alium locum: ſtatuta enim regulariter non operantur extra territorium ſtatuentium, *l. fin. cum ibi not. ff. de Iuriſd. omn. Iud.* idemque dicendum, quando ſtatutum loci dominantis traheretur ad loca ſubiecta, in quibus extent particularia ſtatuta; tunc enim huiuſmodi ſtatutum, licèt præſumatur vſu receptum in loco dominante, non tamen ità præſumeretur in locis ſubiectis, ſi in ſubiectis extent particularia ſtatuta, *Cephal. conſ.* 13. *nu.* 8. *Ciriac. contr.* 205. *nu.* 140. *& ſeq.*

171 Notandum eſt autem, quod contrarius vſus non probatur per aliquos actus in contrarium factos, niſi etiam probetur, quod illi habuerint effectum, & quod talis obſeruantia deuenerit ad notitiam maioris partis populi, *Mantic. de Tacit. lib.* 5. *tit.* 13. *nu.* 42. *Seraphin. dec.* 153. *nu.* 3.

172 Quæres, quomodò intelligatur lex indeterminatè loquens circa locum, & tempus? Reſp. quod intelligi debet de omni loco, & tempore, *Bart. in l.* 1. *ff. de Aleat.*

173 vbi ſubijcit, quod ſi teſtes indeterminatè loquerentur circa locum, & tempus, non probarent maleficium, *Alba conſ.* 243.

174 *nu.* 5. *& ſeq.* vbi etiam dicit, quod valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis.

SVMMARIVM.

175 *Poteſt appellari à ſtatuto, ſi conditum fuerit contra certam perſonam.*
Quando dicatur conditum contra certam perſonam, ibidem.

176 *An in tali caſu ſufficiat contradictio facta in tempore.*

Quæſtio X.

An, & quando appellare quis poſſit à ſtatuto.

175 REſp. quod aut ſtatutum, ſeu alia conſtitutio ſit cōtra certam perſonam, & tunc illa poteſt appellare: aut ſit generaliter, & eo caſu non conceditur appellatio, *Bart. in l. omnes populi, nu.* 53. *in* 5. *q. in fin. ff. de Iuſt. & iur.* vbi dicit, quod licèt ſtatutum, ſeu conſtitutio verbis generalibus concipiatur, ſi tamen probari poteſt legitimis coniecturis, fuiſſe tale ſtatutum in odium certæ perſonæ ſpecialiter confectum, tunc à tali iniquitate, licita eſſet appellatio, & poſſet per Superiorem corrigi, *& in l. fin. nu.* 3. *ff. de Appell. recip. Bald. in l.* 2. *§. poſtea, ff. de orig. iur.* vbi, quod à ſpeciali iniquitate, quæ non tangit omnes, ſed paucos, appellari poteſt, *& in l. iudicibus, num.* 2. *C. de Appell. & in l. quiſquis, nu.* 2. *C. Quor. appell.* vbi dicit, quod poteſt appellari à ſtatuto, ſi verbis ſit generale, & in effectu ſingulare, puta ſi ſtatutum conditum fuerit in præiudicium tertij: tunc enim appellare poterit tertius iniquè per ſtatutum oppreſſus, *vt inquit Alex. conſ.* 130. *nu.* 14. *lib.* 2. *Rot. diuerſ. dec.* 64. *& dec.* 50. *par.* 2. vbi, quod licita eſt appellatio à ſtatuto cogente homines, vt accedant ad molendina Ciuitatis, tamquam facto in præiudicium particularis perſo-

perſonæ, hoc eſt eorum, qui molendina extra Ciuitatem exiſtentia poſſident, *Rol. conſ.* 22 *nu.* 16. *& ſeq. & conſ.* 99. *nu.* 11. *& ſeq. & num.* 42. *lib.* 2. vbi dicit, quod ſtatutum dicitur factum in præiudicium certæ perſonæ, ſi ligatet vnum quarterium Ciuitatis tantùm.

176 In tali tamen caſu, quando ſtatutum conditum fuit in præiudicium certæ perſonæ, non requiritur neceſſariò appellatio, ſed ſufficit contradictio facta in tempore. *Bart. in d. l. fin. nu.* 3. *ff. de Appell. recip. Rot. d. dec.* 50. *num.* 13. *& ſeq. par.* 2. *Diuerſ.*

SVMMARIVM.

177 *Conſtitutiones Aegidianæ in toto Eccleſiaſtico ſtatu ſeruantur: conſtitutiones verò Carpenſes non egrediuntur Picenum.*

178 *Dictæ conſtitutiones non habent locum in foro eccleſiaſtico, & vbi agitur de re Eccleſiaſtica, vel de perſonis eccleſiaſticis.*

179 *Conſtitutiones Aegidianæ locum habent tantùm in Terris, & Ciuitatibus immediatè ſubiectis Romanæ Eccleſiæ, non verò in alijs: limitatur nu. ſeq.*

180 *Quid ſi bona non ſint Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, ſed tantùm perſonæ litigantes, & lis vertatur in loco eidem Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecto.*

181 *Et quid ſi lis ageretur in loco quidem Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecto, ſed litigantes non eſſent eidem Sedi immediatè ſubiecti.*

182 *Conſtitutiones Aegidianæ non ſunt ſeruandæ in locis, vbi ſuper eiſdem articulis adſunt particularia ſtatuta, ſeu conſuetudines.*

183 *Conſtitutiones à Superiore editæ pro vno loco, an, & quando extendantur ad alia loca.*

184 *Quando conſtitutio dicatur fauorabilis.*

Quæſtio XI.

In quibus locis ſeruari debeant conſtitutiones Aegidianæ, & Carpenſes.

177 RESP. quod conſtitutiones Aegidianæ in toto Eccleſiaſtico ſtatu ſeruantur: conſtitutiones verò Carpenſes non egrediuntur Picenum; nam Rodulphus Cardinalis Carpenſis ſolùm Piceni Legatus fuit, & ideò eius cõſtitutiones in dicta tantùm ditione ſeruandæ ſunt, quia per conſtitutionem Pauli III. *quæ in nou. Bullar. eſt* 17. non fuerunt extenſæ vltra legationem eiuſdem Card. Carpenſis, prout extenſæ, ſeu potius confirmatæ fuerunt conſtitutiones Aegidianæ: nam Aegidius Cardinalis Carillus pro tota Italia, dum Summi Pontifices Auenione degebant, legatus fuit conſtitutus, & ideò in toto ſtatu Eccleſiaſtico ſeruari debent eius conſtitutiones, *Caput. dec.* 226. *par.* 1. vbi dicit, quod Sixtus IV. extendit cõſtitutiones Aegidianas ad omnes terras Eccleſiæ, *prout in eius conſtit.* 15. *in nou. Bullar.* & ideò Ciuitas Auenionenſis, quæ etiam eſt ſub poteſtate Eccleſiæ, venit in illa extenſione Sixti potius per viam comprehenſionis, quàm extenſionis, *Beltram. ad Greg. dec.* 260. *num.* 17. *Rot. dec.* 780. *nu.* 4. *par.* 1. *Diuerſ. & apud Pacif. de Salu. interd. dec.* 208. *nu.* 5. *&* 6. *& in Imolen. damnorum* 22. *Iunij* 1611. *coram Card. Sacrato, & in Ceſenaten. prædij* 29. *Maij* 1626. *coram Manzanedo, & in Romana dotis* 20. *Nouembris* 1630. *coram Pirouano, & dec.* 238. *num.* 15. *&* 16. *& dec.* 260. *num.* 3. *&* 4. *par.* 6. *Recent. Ridolphin. in Prax. iudic. par.* 1. *cap.* 6. *n.* 121. *cum ſeq.*

178 Obſerua tamen, quod dictæ conſtitutiones locum non habent in foro Eccleſiaſtico, & vbi agitur de re eccleſiaſtica, vel de perſonis Eccleſiaſticis, quia Cardinalis Aegidius, qui eas condidit, erat Legatus ad temporale gubernium, & ideò non habebat iuriſdictionem in dictis caſibus, *Cherubin. ad conſtit.* 17. *Pauli III. ſchol.* 2. *& ad conſtit. Sixti IV. ſchol* 1. *Card. Seraphin. dec.* 424. *Grat. deciſ March.* 55. *nu.* 10. Ridolphin. *loco cit. nu.* 149. *& ſeq.* vbi dicit, quod Aegidianæ non eſt locus, quando agitur de quocunque præiudicio Eccleſiæ, etiamſi lis ageretur inter laicos.

179 Obſerua 2. quod conſtitutiones Aegidianæ locum habent tantùm in terris, & Ciuitatibus immediatè ſubiectis Romanæ Eccleſiæ, non verò in alijs, *vt declarauit Sixtus IV. d. conſtit.* 15. *& obſeruat Cherubin. ibidem ſchol.* 2. vbi dicit, quod in terris Romanæ Eccleſiæ mediatè ſubiectis ſeruandæ non ſunt, quia in exordio dictæ conſtitutionis Sixti IV. expreſſa fit mentio de locis immediatè ſubiectis, *Gratian. d. dec.* 55. *num.* 8. *&* 9. Ridolphin. *d. par.* 1. *cap.* 6. *nu.* 122. *&* 139. *cum ſeq.* vbi ſubij-
180 cit, quod etiamſi bona, de quibus agitur, non ſint Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, ſi tamen lis vertatur in Curia, vel in alio loco eidem Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecto, & perſonæ litigantes ſimiliter ſint Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectæ, locum haberet Aegidiana, *vt ſenſit*

Rot. apud Paeif. de Salu. interd. deciſ. 233. nu. 2. & dec. 79. nu. 19. par. 5. tom. 1. re-
181 *cent.* immò locus eſſet Aegidianæ; ſi lis ageretur in Rota, vel in alio loco immediatè ſubiecto Romanæ Eccleſiæ, etiamſi litigantes nõ eſſent eidem Romanæ Eccleſiæ immediatè ſubiecti, quia debet ſeruari ius fori, in quo litigatur, *Rota in Reatina confinium 9. Iunij 1606. coram Card. Lancellotto, & deciſ. 117. nu. 18. & 19. eadem par. 5. tom. 1. recent.*
182 Obſerua 3. quod conſtitutiones Aegidianæ non ſunt ſeruandæ in locis, vbi ſuper eiſdem articulis adſit particularia ſtatuta, ſeu conſuetudines, *vt declarauit Sixtus IV. d. conſtit. 15. Rot. dec. 330. nu. 3. par. 2. Diuerſ. Corn. conſ. 151. nu 6. vol. 3. Cherubin. ad conſtit. 17. Paul. III. ſchol. 1. Ridolphin. in Prax. iudic. par. 1. cap. 6. num. 126.*
183 Notandum eſt etiam, quod conſtitutiones à Superiore editæ pro vno loco, ſi ſint fauorabiles, & militet eadem ratio, extenduntur ad alia loca, *Caput. d dec. 226. par. 1. Gratian. d. dec. 55. num. 3. & ſeq.*
184 vbi, quod conſtitutio dicitur fauorabilis, ſi per eam reducamur ad ius commune.

SVMMARIVM.

185 *An & quando Aduenæ ſubijciantur ſtatutis locorum, in quibus morantur, & quando non, & nu. 186. & 191. cum ſeq.*
186 *Conſuetudines, quæ à iure cõmuni exorbitant, non debent extendi, ſed reſtringi tanquam odioſa.*
187 *An Aduenæ teneantur ſeruare dies feſtos particulares eius loci, per quem tranſeunt.*
188 *An Sacerdos Græcus, vel latinus poſſit ſeruare ritum Eccleſiarum eius loci, in quo hoſpitatur.*
189 *An extraneus ligetur cenſuris latis à Superiore loci, ſi ibi breui tempore intendat morari.*
190 *An forenſes viſitantes conſanguineas moniales, ſubijciantur pœnis ab Epiſcopo eius loci noniter inductis.*
191 *An Vagi, ſeu vagabundi obligentur legibus, & conſuetudinibus locorum, in quibus hoſpitantur.*
Et an poſſint puniri à loci Magiſtratu ob delicta etiam alibi commiſſa, ibidem.
192 *Quid ſi eædem leges, & conſuetudines vigerent in domicilio exterorum, & nu. ſeq.*
193 *Præceptum ſimel tantùm obligat.*
194 *Exteri tenentur ſeruare edicta, & conſtitutiones loci, ad quem perueniunt, quando alias ſequeretur aliquod damnum eiuſdem loci.*
195 *Quid ſi alioquin ſcandalum oriretur.*
196 *Forenſes etiam tenentur ſeruare ſolemnitates loci, vbi contrahunt.*

Quæſtio XII.

Vtrum aduenæ, & peregrini teneantur ſeruare leges locorum, in quibus pro tempore morantur.

185 RESP. quod aut accedunt ad locum animo inhabitandi ad longum tempus, & tunc, cum eius loci forum ſortiantur, & quaſi domicilium ibi contrahant, *l. hæres abſens, §. proinde, ff. de Iudic.* omnibus eiuſdem loci legibus, & conſuetudinibus obligantur, *Palud. in 4. diſt. 15. quæſt. 4. art. 3. S. Anton. par. 3. tit. 6 c. 2. §. 2. Sylu. in ver. domicilium, nu. 2. Nau. in tract. de Iubileo, not. 32. ver. incola, nu. 43. Iordan. var. elucubr. lib. 8. tit. 1. de conſtit. nu. 30.* vbi dicit, quod quando aduenæ ad locum accedunt animo manẽdi maiore anni parte, tunc, etiam prima die acceſſus ob præfatam animi deſtinationem ſubijciuntur ſtatutis eiuſdem loci, & ligantur cenſuris, & ad hunc effectum ſatis eſt, vt accedant animo tractandi aliquod negotium, maiorem anni partem requirens; ſecus ſi non decreuerint ibi manere maiore anni parte; quamuis enim regulariter eo ipſo quod aliquis committit delictum in aliquo territorio, fiat ſtatim ſubditus Superioris illius loci, *cap. fin. de for. comp.* hoc tamen non procedit ad effectum incurrendi cenſuras: quia in tali caſu prærequiritur, vt faciens contra præceptum continens cenſuram, eſſet antea ſubditus: cenſura enim non fertur niſi in ſubditos; extraneus autem, qui non accedit animo permanendi maiore anni parte, non fit ſubditus ſuperioris loci, cuius præceptum violauit, conſequenter non ligatur cenſura, *Bonacin. de Cenſur. in comm. diſp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 20. & ſeq. & in tract. de legib. diſp. 1. q. 1. pun. 6. nu. 38. verſ. dixi &c. & alij apud Layman. in theol. mor. lib. 1. tract. 4. cap. 12. num. 1.* vbi etiam dicit, quod longum tempus in tali caſu cenſetur, ſi aduenæ non maiore anni parte inhabitare velint, ſed aliquanto breuiori tempore, dummodò in eo loco, certo permanendi propoſito alicuius negotij, vel negotiationis cauſa domum, officinam,

vel

vel tabernam ſixerint, vel ſaltem conduxerint, *per d. tex. in l. hæres abſens, § proinde, & in hoc conueniunt ferè omnes Doctores*.

Aut aduenæ in loco moraturi non ſunt, ſed tantùm hoſpitaturi, vel tranſituri, & tunc obligantur quidem communibus legibus, & conſuetudinibus, etiamſi in eorum patria fortè non obſeruentur, non tamen obligantur legibus, & conſuetudinibus eius loci proprijs, ſiue ſpecialibus, cũ ad hunc effectum requiratur certa ſcientia; *gloſ. in cap. illa, ver. veneris, diſt. 12. Bald. in l. 1. nu. 22. C. de Sum. Trinit. & alij apud Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. nu. 3. quicquid dicat Abb. in cap. conſilium, nu. 6. de obſeru. ieiun. Nauar. in man. cap. 13. nu. 5. & cap. 23. nu. 120.*

186 Hinc inferunt DD. quod ſi ciuis Mediolanenſis reperiatur Romæ, peccaret, ſi primis quatuor diebus quadrageſimæ non ieiunaret, etiamſi in patria ſua ad id non teneatur, *Abb. in d. cap. conſilium, nu. 6.* ratio eſt, quia leges eccleſiaſticæ omnes Chriſtianos obligant, niſi ſpeciali priuilegio, aut iure eximantur; ſpecialis autem illa conſuetudo Mediolani, eſt veluti priuilegium locale, quo ciues Mediolanenſes frui nequaquam poſſunt, dum abſentes ſunt: tales enim conſuetudines, cum à iure communi exorbitent, non debent extendi, ſed potius tamquam odioſæ reſtringi, *Nau. d. cap. 23. num. 120. Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. nu. 3. & alij*.

187 Inferunt 2. quod aduenæ, & Peregrini, qui in aliena Ciuitate, vel loco non inhabitandi, ſed tantùm hoſpitandi cauſa adſunt, non tenentur per ſe loquendo ſeruare dies feſtos proprios, ſeu particulares eius loci, etiamſi ibi per totum diem manſuri ſint; quia ad obligandum aliquem legibus requiritur iuriſdictio, ſed peregrini ob breuem hoſpitij moram non ſubijciuntur iuriſdictioni, nec forum ſortiuntur, *d. l. hæres abſens, § proinde, ff. de Iudic. cap. vlt. à contrario ſenſu, de for. comp. & ſenſit gloſ. in d. cap. illa, ver. veneris, diſt. 12. & alij apud Layman. loco cit. d. cap. 12. nu. 4.*

188 Inferunt 3. Sacerdotem Græcum tranſeuntem per Eccleſiam latinam, huic ſe conformare poſſe, & in azimo conſecrare, vel ſi malit, propriæ Eccleſiæ morem retinere; ſimiliter Sacerdotem latinum tranſeuntem per Eccleſiam Græcam; poſſe vel illi ſe conformare, & in fermentato ſacrificare, vel Romanæ Eccleſiæ morem ſeruare; ratio eſt, quia peregrinus legibus, & conſuetudinibus ſuæ patriæ proprijs liberatur, dum abſens eſt; verum neque aſtringitur alienis eius loci, per quem tantùm tranſit, aut in quo hoſpitatur, *vt poſt Sãch. lib. 3. de matrim. diſp. 18. nu. 30. obſeruat Layman. d. lib. 1. tract. 4. cap. 12. num. 6.* ſubdens ibidem, quod ſi inter latinos exiſtat Eccleſia Græca, vt Romæ, tunc latinus Sacerdos in ea celebraturus, Romanæ Eccleſiæ ritus obſeruare debet, quia Græcis veluti priuilegium perſonale conceſſum eſt, vt in fermentato ibi conſecrare liceat.

189 Inferunt 4. quod extraneus non ligatur cenſuris latis à Superiore loci, ſi ibi breui tempore intendat commorari, quia ad incurrendas cenſuras requiritur, vt delinquens ſit ſubditus Superiori loci, in quo reperitur; extraneus verò non eſt ſubditus Superiori illius loci, niſi decreuerit ibi manere maiore anni parte, *Coninch. diſp. 13. dub. 7. nu. 52. & 58. & alij, quos refert, & ſequitur Bonacin. de Cenſur. in comm. diſp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 30. & ſeq. quibus adde Bald. in l. 1. nu. 23. C. de Sum. Trin.*

190 vbi dicit, quod forenſes viſitantes conſanguineas moniales, quando pœna eſt nouiter inducta per conſtitutionem Epiſcopi, non tenentur ad dictam pœnam.

191 Limitatur ſupradicta concluſio quoad eos, qui vagi, ſeu vagabundi dicuntur: iſti enim cum nullibi fixum domicilium habeant, obligantur legibus, & conſuetudinibus locorum, per quæ tranſeunt, vel in quibus hoſpitantur, alioquin eſſent melioris conditionis, quam alij; vnde à loci Magiſtratu capi, ac puniri poſſunt ob delicta etiam alibi commiſſa, *Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 39. verſ. ſed hic quæro &c. & ità ſenſit Sotus in 4. diſt. 18. q. 4. art. 2. § eſt hic tamen &c. Sanch. lib. 1. moral. cap. 12. nu. 23. & alij apud Bonacin. de legib. diſp. 1. q. 1. pun. 6. nu. 54.* vbi dicit, quod vagi quoque cenſentur illi, qui priore domicilio relicto aliud quærunt, ſed nondum conſtituerunt, *Iordan lib. 8. tit. de Conſtit. num. 36.* quamuis alij contrarium teneant, aſſerentes, quod licèt per conſuetudinem introductum ſit, vt illi, cum proprium Iudicem non habeant, puniri poſſint vbicunque reperiuntur, nè eorum crimina remaneant impunita, in cæteris tamen forum non ſortiuntur eius loci, in quo exiſtunt, *arg. cap. vlt. de for. compet. ità Leſſ. lib. 4. cap. 2. dub. 7. nu. 49. Layman. d. cap. 12. nu. 7.*

192 Limitatur 2. quando eædem leges, & conſuetudines vigerent in domicilio exterorum, ſeu aduenarum, quia tunc tenerentur huiuſmodi leges, & conſuetudines etiam in alio loco obſeruare, *ſecundùm Sanch. in oper. mor. lib. 1. cap. 12. num. 21. & 38. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 14.*

num.

num. 15. & alios, quos refert, & ſequitur Bonacin. de legib. diſp. 1. q. 1. pun. 6. n. 58. vbi dicit, quod hæc eſt praxis, & vſus quaſi communi iure gentium introductus, & vnanimi fidelium Superiorum conſenſu receptus, & approbatus; contraria tamen opinio mihi probabilis videtur, quia ſtatutum domicilij extra territorium non obligat: ſtatutum verò loci, quò ipſi perueniunt, non poteſt eos obligare, niſi interueniat animus ibidem contrahendi domicilium, aut manendi maiore anni parte, *vt ſupra diximus, & ità ſenſit Sancius in Select. diſp. 54. nu. 31. Dian. par. 1. tr. 9. reſ. 18. Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. n. 6. Iordan. lib. 8. tit. de Conſtit. nu. 38. verſ. ſed in terminis noſtris &c.* quę tamen opinio procedit, ceſſante ſcandalo, *vt infra dicemus*.

193 Notandum eſt autem, quod ſi quis legem vtrique loco communem v. g. alicuius feſti, vel vigiliæ in vno territorio, ſiue ſuo, ſiue alieno expleuiſſet, & poſtea in aliud territorium perueniat, in quo ob calendarij diuerſitatem vigilia, aut feſtum nondum celebratum eſt, hic non teneretur feſtum huiuſmodi, vel vigiliam obſeruare, ceſſante ſcandalo, cum iam præcepto, quod ſemel tantùm obligat, ſatisfecerit, *vt d. Leſſ. lib. 4. de Iuſt. cap. 2. dub. 7. num. 52. Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 11. in princ.*

194 Limitatur 3. quando ſequeretur aliquod damnum eiuſdem loci, quò exteri perueniunt, vt ſi ibi prohibita ſit extractio frumenti; tunc enim tenentur ſtatim ac perueniunt, ſeruare loci ſtatuta, & edicta, *Bart. in l. 1. n. 25. vbi etiam Bald. n. 22. C. de Sum. Trin. Abb. in cap. à nobis, 21. n. 7. de Sent. excom. Bonacin. de legib. d. diſp. 1. q. 1. pun. 6. nu. 38.*

195 Limitatur 4. quando alioquin ſcandalum oriretur: quia tunc ratione ſcandali, quod quilibet vitare tenetur, exteri etiam ſtatim ſubijciuntur particularibus loci ſtatutis, & edictis, *Bonacin. loco cit. num. 30. vbi de communi, Iordan. vbi ſupra num. 37.*

196 Limitatur 5. quoad ſolemnitatem contractus: nam etiam forenſes tenentur ſeruare ſolemnitates loci, vbi contrahunt, cum ratione contractus ſtatim ibi forum ſortiantur, *cap. fin. de for. comp. latè Gabr. tit. de conſuet. concluſ. 2. num. 4. & ſeq.* vbi ſubdit, quod etiam in cõtractu matrimonij ſeruanda eſt ſolemnitas iuxta conſuetudinem regionis.

SVMMARIVM.

197 *Ciues, vel diœceſani non obligantur legibus propriæ Ciuitatis, vel diœceſis, dum abſentes ſunt: limitatur n. 206. & ſeq.*

198 *Extra territorium ius dicenti non paretur impunè.*

199 *Cenſura ab Epiſcopo lata per modum ſtatuti perpetuò durat, non tamen obligat exiſtentes extra territorium, & n. 204.*

200 *Is, qui mutauit domicilium, non ſubijcitur ampliùs legibus Epiſcopi loci, à quo receſſit: limitatur nu. 207.*

201 *An Peregrini teneantur ieiunare Mediolani primis quatuor diebus quadrageſimæ.*

202 *An in locis, vbi Concilium Tridentinum receptum non eſt, poſſit aduena inire matrimonium ſine parocho, & teſtibus.*

203 *Statuta, & conſuetudines locales affixæ ſunt loco, & obligant tantùm exiſtentes in eo.*

204 *Quid ſi ſtatutum Epiſcopi loquatur etiam de delinquentibus extra territorium.*

205 *Iuriſdictio contentioſa non poteſt exerceri extra proprium territorium, nec in loco exempto: limitatur nu. 206.*

206 *Quid ſi Epiſcopus impediatur, nè iuriſdictionem exerceat in proprio territorio.*

207 *Qui actum aliquem geſſit ſub cenſura prohibitum, dum erat ſubditus prioris Epiſcopi, ligatur cenſura, etiamſi poſtea mutauerit domicilium.*

208 *An cenſura lata per modum ſententiæ liget ſubditos etiam extra territorium, & num. 213.*

209 *Prælati regulares poſſunt ſuos ſubditos citare, & excommunicare etiam in alieno territorio.*

210 *Si in proprio territorio celebratur particularis dies feſtus, tenetur ſubditus miſſam audire, etiamſi eodem die peruenturus ſit ad locum, vbi talis dies feſtus non celebratur.*

211 *Epiſcopus contra Clericos non reſidentes etiam in aliena diœceſi exiſtentes procedere poteſt.*

Et an poſſit procedere contra Clericos abſentes, qui ad Synodum non accedunt, ibidem.

212 *Valet ſtatutum, vel edictum prohibens incolis, nè adeant Prouinciam peſte infectam, vel nè deferant triticum extra territorium.*

213 *Statutum priuans aliquem beneficijs, non porrigitur ad beneficia ſita extra territorium.*

214 *Pœna reſpicientes diminutionem ſtatus, porrigunt effectum etiam extra territorium.*
215 *Seruus pœnæ quis dicatur.*

Quæſtio XIII.

An Ciues, vel Diœceſani obligentur legibus propriæ Ciuitatis, vel Diœceſis, dum abſentes ſunt.

197 RESP. negatiuè: ſicut enim legiſlator extra proprium territorium iuriſdictionem extendere non poteſt, ità nec ſubditi extra territorium degentes comprehenduntur ſub eius legibus, vel ſtatutis,
198 cum extra territorium iuſdicenti non pareatur impunè, *cap. 2. de conſtit. in 6. l. fin. ff. de Iuriſd. omn. iud. Abb. in cap. à nobis 1. nu. 11. de ſent. excom. Nau. cap. 23. nu. 120. Sylu. in ver. excommunicatio 2. n. 7. Sanch. lib. 3. de matrim. diſp. 18. Bonacin. de cenſur. in comm. diſp. 1. qu. 1. pun. 11.*
199 *nu. 2.* vbi dicit, quod cenſura lata ab Epiſcopo etiam per modum ſtatuti, vt ſi illam in Synodo, vel in edicto tulerit, obligat tantùm exiſtentes, & delinquentes in territorio, licèt in tali caſu perpetuò duret, *Layman. in Theol. mor. lib. 1. tract. 4. cap. 11. nu. 1.*
200 Amplia prædictam cõcluſionem, vt eo magis procedat, ſi is, qui erat ſubditus, mutauit domicilium: tunc enim amplius non ſubijcitur legibus Epiſcopi loci, à quo receſſit, cum non ſit amplius ſubditus, *Alter. lib. 3. diſp. 9. cap. 5. propoſ. 1. quem refert, & ſequitur Bonacin. d. diſp. 1. qu. 1. pun. 11. nu. 13.* vbi dicit, quod in tali caſu is, qui erat ſubditus, non incurrit cenſurã, ſiue lata ſit per modum ſtatuti, ſiue per modum ſententiæ.
201 Ex dictis inferunt Doctores, eum, qui noctu peruenit ad locum, vbi non ieiunatur, poſſe ibidem carnibus veſci, etiamſi in proprio territorio, vnde illo die exierat, lex ieiunij obliget, *ità Sanch. lib. 3. de matrim. diſp. 18. num. 22. & lib. 1. moral. cap. 12. num. 33. Leſſ. lib. 4. cap. 2. dub. 8. quos refert Layman. d. lib. 1. tract. 4. c. 11. nu. 7. & ſenſit etiam Nauar. in man. cap. 23. nu. 120.* vbi dicit, quod Nauarrus, & Luſitanus veſcentes in Regione Caſtellæ die Sabbathi extremis, vel interioribus partibus animalium, non peccant, licèt in ſuis terris id eis non liceat, *Dian. reſolut. mor. par. 1. tract. 9. reſol. 18.* vbi, quod Mediolani non tenẽtur peregrini ieiunare primis quatuor diebus quadrageſimæ.
202 Inferunt 2. eos, apud quos ius commune Tridentini Concilij viget, poſſe in alia regione, vbi illud receptum non eſt, inire matrimonium ſine Parocho, & teſtibus, dummodò ex aliqua iuſta cauſa proficiſcantur ad eam regionem, *Sanch. d. lib. 3. de matrim. diſp. 18. & lib. 1. moral. c. 12. nu. 35. Suar. lib. 2. de feſt. cap. 13. nu. 6. Io. Capeauil. de mod. miniſtran. Sacramen. temp. peſt. cap. vlt. q. 16. quos refert Layman. d. cap. 11. nu. 9. & 10.* ſubdens, quod licèt peccarent, ſi id facerent in fraudem, matrimonium tamen validè contraheretur abſque Parocho, & teſtibus: quia hoc eſt ſpeciale in matrimonio, quod cum ſit etiam contractus, regulari debet ſecũdùm leges, & conſuetudines locorum, vbi celebratur, *vt tradunt DD. in cap. vlt. de for. comp.*
203 Inferunt 3. quod non tenetur quis ad recitandum officium Diuinum, quod in patria recitari conſueuit, quando ab illa eſt abſens, quia ſtatuta, & conſuetudines locales affixæ ſunt loco, & obligant tantùm exiſtentes in eo, *cap. illa, diſt. 12. & cap. 2. de conſtit. in 6. Nau. cap. 23. nu. 120. Villalob. in Sum. tom. 1. tr. 2. diff. 34. nu. 1. & ſeq. Filliuc. to. 2. tract. 27. par. 2. cap. 6. nu. 108. Leſſ. lib. 4. cap. 2. dub. 8. nu. 54. Sanch. lib. 3. de matrim. diſp. 18. num. 18. Reginald. tom. 1. lib. 4. cap. 12. nu. 136. Dian. d. par. 1. tr. 9. reſ. 18.*
204 Inferunt 4. ſtatutum Epiſcopi v. g. excommunicantis eos, qui furrum committunt etiam in alieno territorio, non arctare exiſtentes extra territorium eiuſdem Epiſcopi: quia delictum inferioris tunc phiſicè, & moraliter conſummatur in territorio alieno, *cap. 2. de conſtit. in 6. l. fin. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Abb. in cap. à nobis, 21. nu. 11. de ſent. excom. Sylu. in ver. excommunicatio, 2. nu. 7. Bonacin. de cenſur. in comm. diſp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 3. & 6.*
205 vbi dicit, quod in ferenda cenſura ſeruanda eſt circumſtantia loci, ſeu proprij territorij, quando ad illam ferendam opus eſt iuriſdictione contentioſa: quia iuriſdictio contentioſa non poteſt exerceri extra proprium territorium abſque licentia Ordinarij, ſicut neque poteſt exerceri in loco exempto, *cap. fin. de Conſtit. in 6.*
206 Limita 1. quando non eſt opus huiuſmodi iuriſdictione contentioſa: tunc enim Epiſcopus poteſt ferre cenſuram etiam in alieno territorio, vt ſi illam ferat pro re manifeſta, quæ cauſæ cognitionem non requirit, vel ſi eam requirit, facta eſt in proprio territorio: quemadmodum poteſt eſt ferre cum licentia Ordinarij illius loci,

Auil.

Auil. 2. par. cap. 3. diſp. 2. dub. 1. & alij;
quos refert, & ſequitur Bonacin. de cenſur.
in comm. diſp. 1. q. 1. pun 11. *nu.* 3. *&* 4.
vbi etiam obſeruat, quod ſi Epiſcopus im-
pediatur, nè iuriſdictionem exerceat in
proprio territorio, poteſt illam exercere
in alieno in loco vicino ſuo Epiſcopatui,
iuxta clem. 1. de for. comp.

207 Limita 2. vbi quis actum aliquem geſ-
ſerit ſub cēſura prohibitum, dum erat ſub-
ditus prioris Epiſcopi, & poſtea mutauerit
domicilium: quia tunc ligaretur cenſura;
quamuis enim per mutationem domicilij
deſinat eſſe ſubditus Epiſcopi, qui cenſu-
ram tulit, nihilominus remanet ſubditus
ſecundùm quid, videlicet ratione delicti
in illius territorio commiſſi, *cap. fin. vbi*
DD. de for. comp. idemque dicendum eſt,
ſi cauſa iam inchoata ſub vno tribunali,
reus mutauerit domicilium, *cap propoſuit,*
eod. tit. late Bonacin. d. diſp. 1. q. 1. pun. 11.
num. 13.

208 Limita 3. in cenſura lata per modum
ſententiæ; hæc enim ligat ſubditos etiam
extra territorium, quia reſpicit perſonam
ſubditam, eiuſque oſſibus inhæret, *Vgolin.*
de Cenſur. tab. 1. cap. 9 §. 4. Suarez to. 5.
de Cenſur. diſp. 5. ſect. 5. nu. 14. quos re-
fert, & ſequitur Layman. lib. 1. tract. 4.
209 *cap. 11. num. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod
Prælati ordinum regularium, quibus iuriſ-
dictio in ſuos ſubditos competit, nō ratio-
ne territorij, ſed per ſe ratione perſonalis
obligationis ex obedientiæ voto, eos vbi-
cunque terrarum exiſtentes præceptis, ac
ſententijs, atque etiam ſtatutis ligare, eoſ-
demq; in alieno territorio citare, excom-
municare, ac fugitiuos propria auctoritate
capere, & punire poſſunt, *Sylu. in ver. ex-*
communic. 2. nu. 15. vbi, quod totus mun-
dus eſt eis pro territorio, *Bonacin. d. diſp. 1.*
q. 1. pun. 11. nu. 5. 14. & ſeq.

210 Limita 4. in præcepto audiendi miſ-
ſam, quando in proprio territorio celebra-
tur particularis dies feſtus; tenetur enim
eo caſu ſubditus miſſam audire, etiamſi eo-
dem die peruenturus ſit ad locum, vbi ta-
lis dies feſtus non celebratur; ratio eſt, tum
quia præceptum affirmatiuum audiendæ
miſſæ tenetur quiſque quamprimum im-
plere, ſi poſtea impleturus non ſit, aut prę-
uidet, ſe poſtea ab audienda miſſa impedi-
tum iri: tum quia dies feſtus vbi ipſum
deprehendit, ad id ipſum obligauit: tum
etiam quia hæc videtur eſſe mens Eccleſia-
ſticorum legiſlatorum, vt incolæ die feſto
miſſam audire teneantur, ſi per tale tem-
poris ſpatium in Oppido commorentur,
vt commodè audire poſſint, ſicuti conſue-
tudo, & fidelium perſuaſio interpretata
eſt, *Nau. in man. cap. 13. nu. 5. Sà in ver.*
feſtum, nu. 8. Suar. lib. 2. de feſt. cap. 15.
nu. 9. Lopez par. 1. cap. 52. quorum ſenten-
tiam communem dicit Layman. d. lib. 1.
tract. 4. cap. 11. num. 6. & per conſequens
dum in eo territorio morantur, ab operi-
bus ſeruilibus abſtinere debent: licèt cum
primum peruenerint ad alium locum, in
quo huiuſmodi feſtiuitas non agitur, ſer-
uilibus operibus inſiſtere poſſint, *Sanch.*
lib. 3. de matrim. diſp. 18. nu. 22. Leſſ. lib. 4.
cap. 2. dub. 8. nu. 57. Layman. loco cit. c. 11.
num. 7. & hæc eſt non tantùm tutior, ſed
etiam meo iudicio verior ſentētia: quam-
uis contrariam ſequantur alij Doctores,
quando is, in cuius patria celebratur dies
feſtus, ante meridiem futurus eſſet extra
limites ſui territorij. ea moti ratione, quia
hic pro tempore, quo reperitur extra ter-
minos proprij territorij, exemptus eſt ab
obligatione audiendæ miſſæ, nec ante lap-
ſum meridiem peccauit non audiēdo miſ-
ſam, cum poſſet vſque ad eam horam dif-
ferre; in meridie autem liber eſt ab obliga-
tione, *vt poſt Nald. in ver. miſſa nu. 15. &*
alios ſenſit Bonacin. de Sacram. diſp. 4. q.
vlt. pun. 12. nu. 5.

211 Limita 5. quando delictum committi-
tur, ſeu cenſetur committi, aut inchoatum
fuit in proprio territorio, ſeu Diœceſi, vt
ſi habens curam animarum non reſideret,
ſed exiſtat in aliena diœceſi, quia in tali
caſu omiſſio reſidentiæ fit in propria diœ-
ceſi, adeoque poterit à ſuo Epiſcopo pu-
niri, *cap. ex tua, de Cleric. non reſid. Abb. in*
cap. poſtulaſti, nu. 9. & ſeq. de for. comp.
Sylu. in ver. excommunicatio 2. nu. 8. Nau.
cap. 27. nu. 6. Præpoſ. in 3. par. q. 1. de
Cenſ. in gen. dub. 5. nu. 26. Villalob. in
ſum. tom. 1. tr. 16. diff. 16. num. 9. Dian.
reſol. mor. pâr. 5. tract. 9. reſ. 37.

Idem dicendum, ſi Epiſcopus præcipiat,
vt omnes clerici ſubditi accedant ad Syno-
dum: quia in tali caſu etiam exiſtentes in
alio territorio, ligantur præcepto, ſi ad
Synodum non accedant; delictum enim
omiſſionis cenſetur ibi committi, vbi actus
præſcriptus exercendus erat, *l. qui non*
facit, ff. de reg. iur. Sylu. loco cit. & alij
apud Bonacin. de Cenſur. in commun. diſp.
1. q. 1 pun. 11. nu. 7. Layman. in Theol. mor.
lib. 1. tr. 4. cap. 11. nu. 3.

212 Item valeret ſtatutum, vel edictum iu-
ſta de cauſa prohibens incolis, nè adeant
Prouinciam peſte infectam, *vt d. Layman.*
loco cit. nu. 3. quia eo caſu ſtatutum hu-
iuſmodi reſpicit proprij territorij com-
modum; quod eo magis procederet, ſi ſta-
tutum prohiberet, nè quis deferat triticũ
extra Prouinciam, quia tunc delictum

quoad

quoad actionem, qua defertur triticum, cõſummatur in proprio territorio, quamuis quantum ad terminum extrinſecum conſummetur in alieno; quemadmodum homicidium cenſetur intra territorium conſummatum quantum ad totam actionem, ſi ibi quis lethaliter vulneratus ſuerit, licèt extra territorium deceſſerit, *vt d. Corneio in 3. par. S. Thom. tractat. 5. de Cenſur. in gen. diſp. 6. dub. 2. quem refert Dian. d. par. 5. tr. 9. reſ. 37. verſ. ſed obiter &c. Bonacin. de Cenſur. in comm. diſp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 9.*

213 Notandum eſt autem, quod pęna contenta in præcepto, vel ſententia diuerſimodè poteſt afficere perſonam: nam aut reſpicit interdictum certi loci, & tunc non porrigitur extra territorium interdicẽtis, niſi per quamdam conſequentiam, quia interdicto loco habitationis videtur interdictus locus originis, licèt non è contra, *vt in l. relegatorum, §. 1. ff. interdicere, & §. ſeq. ff. de interd. & releg.* vbi etiam, quod Iudex non poteſt in ſententia præcipere, vt condemnatus ire debeat ad locum ſibi non ſubditum, quando fit in pęnam illius, contra quem fertur ſententia; ſecus ſi ſtatuto caueatur, nè ſubditi eant ad aliquẽ locum non ſubditũ propter commodũ Ciuitatis, *vt ſupra diximus,* vel in odiũ eius regionis, ad quã prohibetur acceſſus, *iuxta l. mercatores, cum ibi not. C. de Commer.*

Aut non concernit interdictum certi loci, ſed alicuius artis, vt ne ſubditi certam artem exerceant, & tunc neque porrigitur extra territorium, *l. ex ea, ff. de Poſtul.* quemadmodum nec ſtatutum priuans aliquem beneficijs, porrigitur ad beneficia ſita extra territorium diſponentis, cum ſit odioſum, *vt d. Calder. conſ. 17. de Conſtit. Abb. in c. poſtulaſti, 14. n. 11. de for. compet.*

214 Aut verò pœna non reſpicit interdictum loci, nec artis, ſed diminutionem ſtatus, vt quando quis efficitur infamis &c. & tunc cum huiuſmodi pœna infligatur in perſonam, & ſit perſonæ afflictiua, porrigit effectum etiam extra territorium, quia ſequitur perſonam, vt lepra leproſum, *d. l. ex ea, vbi gloſ. in ver. non irrogat. ff. de Poſtul. Innoc. in cap. qualiter, & quando, 2. de Accuſat. Abb. in d. cap. poſtulaſti 14.*

215 *num. 9 & ſeq.* vbi etiam dicit, quod condemnatus ad mortem, licèt poſtea eripiatur violenter de manibus familiæ, non poteſt, vbicunque ſit, contrahere, nec facere teſtamentum, aut ſimilia, quia eo caſu eſt effectus ſeruus pœnæ, etiam ſecundùm iura hodierna, *vt tradunt DD. in l. qui vltimo, ff. de Pœn. & in auth. ſed hodie nemo, C. de donat. int. vir. & vxor.*

SVMMARIVM.

216 *Quid requiratur ad legem humanam condendam, & ad ipſius obligationem inducendam.*

217 *Lex Diuina obligat ſtatim ac nobis innoteſcit.*

218 *Leges Pontificiæ in Romana Curia promulgantur.*

219 *Promulgatio legum Imperialiũ facienda eſt in ſingulis Prouincijs.*

220 *Quid ſi Rex, vel alius Princeps plura regna, vel Prouincias poſſideat.*

221 *An Princeps poſſidens plures Prouincias poſſit de ſua poteſtate abſoluta vnica publicatione facta in vno loco, obligare omnia ſua Regna.*

222 *Quid ſeruandum ſit in publicatione legum, quæ feruntur ab inferiore.*

223 *Quando ſubditi alibi commorantes ab obſeruatione legũ excuſentur, & nu. ſeq.*

224 *An ignorantia excuſet à pœna intrinſeca legis.*

Quæſtio XIV.

In quo loco promulgatio, ſeu publicatio legis facienda ſit, vt obligare incipiat.

216 PRæmittendum eſt, quod ad legem humanam condendam, & ad ipſius obligationem inducendam requiritur 1. vt feratur à legitimo Superiore. 2. vt feratur ob cõmune bonum. 3. vt ſit iuſta. 4. vt lapſus ſuerit terminus in lege præſcriptus. 5. requiritur acceptatio populi, niſi aliter de mente legiſlatoris cõſtet, quod voluerit independenter ab acceptatione obligare. 6. requiritur promulgatio, *l. leges, vbi DD. communiter, C. de legib. Sylu. in ver. lex, q. 6. Nau. in man. c. 23. n. 44. latè Bonac. in tr. de legib. diſp. 1. q. 1. pun. 4. per tot.*

217 Dixi, ad legem humanam &c. quia de ratione legis Diuinę ſufficit, vt Diuina voluntas obligãs innoteſcat; cum enim Deus ſit ſuperior animæ, & ſpiritus, non tenetur more humano cognitionem, & obligationem legis ad homines tranſmittere per publicationem, *vt poſt Vaſq. p. 2. diſp. 155. cap. 2. obſeruat Bonacin. loco cit. nu. 24.*

218 His præmiſſis reſp. promulgationem legum Pontificiarum faciẽdam eſſe in Curia Romana, & hanc promulgationem ſufficere ad obligationem inducendam ſeruandæ legis: vſu enim receptum eſt, vt

leges Pontificiæ in Romana Curia tantùm
promulgentur, *Sylu. in ver. lex, q. 6. Salas
diſp. 12. q. 2. nu. 10. Reginald. lib. 13. nu.
155. Sotus 1. de Iuſtit. q. 1. art. 4. & alij
apud Bonacin. d. pun. 4. nu. 16.* promulga-
tio verò legum imperialium facienda eſt
in ſingulis Prouincijs: conſequenter lex
imperialis non obligaret ſubditos illius
Prouinciæ, in qua facta non fuerit promul-
gatio, *Sylu. loco cit. Valent. diſp. 7. q. 5.
pun. 5. Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 2. Sot.
1. de Iuſt. q. 1. art. 4.* vbi, quod hoc pro-
220 cedit etiam quoad leges latas ab aliquo
Rege, vel Principe habente plura Regna,
vel Prouincias, quia diſtincta Regna, vel di-
ſtinctæ Prouinciæ cenſentur diſtinctæ Vni-
uerſitates: conſequenter diſtinctam pro-
221 mulgationem poſtulare videntur, *Bona-
cin. vbi ſupra nu. 16.* vbi etiam obſeruat,
quod Rex, vel alius Princeps, qui non eſt
ſubditus legibus imperij, poſſet de pote-
ſtate ſua abſoluta vnica publicatione in
vno loco facta, obligare omnia ſua Regna,
vel Prouincias, quia hoc non eſt contra
ius naturæ, neque Rex vllo iure adſtringi-
tur ad plures publicationes adhibendas,
cum vna in rigore ſufficere videatur, ità
vt legis obligatio proceſſu temporis poſſit
ad ſingulorum aures peruenire; promul-
222 gatio verò legum, quæ feruntur à Prin-
cipe inferiore, facienda eſt in ipſa Curia
Principis iuxta morem ibidem receptum,
non enim neceſſe eſt, vt in ſingulis Ciuita-
tibus, vel oppidis fiat promulgatio; idem-
que dicendum eſt de legibus, quæ feruntur
ab Archiepiſcopo, Epiſcopo, & ſimilibus,
*vide Azor. lib. 5. c. 3. dub. 2. Salas de le-
gib. diſp. 12. ſect. 2. nu. 11. Suarez lib. 3.
de legib. cap. 16. nu. 7. Layman. lib. 1. tr. 4.
cap. 2 Bonacin d. pun. 4. nu. 16.* vbi ſubij-
223 cit, quod ſubditi alibi commorantes
non peccant, ſi leges Pontificias non ſer-
uent, quandiù ad ipſorum aures non per-
ueniunt.

224 Obſerua tamen, quod is, qui legem
reſciſſoriam contractus ſufficienter pro-
mulgatam ignorat, licèt non peccet, ſi
contractum aliquem interim ineat contra
legem; non tamen validè celebrat con-
tractum, quia etſi ignorantia excuſat à
culpa, non tamen excuſat à pœna intrinſe-
ca legis ſufficienter promulgatæ, & ac-
ceptatæ, *Azor. l. 5. c. 3. quaſ. ult. Suar.
l. 3. de legib. c. 17. num. 2. & c. 33. num. 7.
Layman. l. 1. tract. 4. c. 2. Molin. tom. 2.
diſp. 395. Sanch. de matrim. l. 3. diſp. 17.
num. 10.*

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium certo loco circumſcriptum non extenditur extra illum locum: limitatur nu. 3.*

2 *Ratione delicti, contractus, vel rei efficitur quis de iuriſdictione illius loci: limitatur nu. ſeq.*

3 *Exempti, non ratione certi loci, ſed ſimpliciter, ſeu generaliter gaudent exemptionis priuilegio, vbicunque contraxerint, vel deliquerint.*

4 *Exempti prorogare poſſunt iuriſdictionem eorum, quibus circumſcripta exemptione erant ſubiecti: limitatur num. 5. & ſeq.*

5 *Superior non obſtante prorogatione facta à ſubdito, poteſt cauſam auocare, & reaſſumere.*

6 *Exempti immediatè ſubiecti Sedi Apoſtolicæ an poſſint prorogare.*

C A P. XVI.

An & quando priuilegium loco, eiuſque ciuibus conceſſum, extendatur extra territorium eiuſdem loci.

1 RESp. quod vbi priuilegium eſt certo
loco circumſcriptum, puta ſi conceſ-
ſa ſit exemptio tali Ciuitati, eiuſque ciui-
bus, tunc priuilegium non extenditur ex-
tra locum exemptum, *cap. 1. cum ibi not. de
Priuil. in 6.* vbi ſi exēpti conueniantur ra-
tione rei ſitæ extra locum exemptum, poſ-
ſunt coram Ordinario ratione rei ſitæ cō-
ueniri; ratio eſt, quia actio, qua agitur ad rē
principaliter, reſpicit rem ipſā, & quodā-
modo ipſi rei videtur cohærere, *§. omnium
Inſt. de action. l. fin. C. de Praſcript. long.
temp. l. non alias, §. fin. ff. de Iudic.* & ideò
reus eam defendere tenetur in loco, in
quo ſita eſt, etiamſi reus habeat priuile-
gium, nec teneatur reſpondere niſi coram
certo Iudice, *Barboſ. in l. hæres abſens, §.
proinde, in art. de foro ratione rei ſitæ, ff.
de Iudic. quem refert, & ſequitur* Rota
*deciſ. 165. nu. 1. & ſeq. & deciſ. 306. nu. 4.
& ſeq. par. 7. Recen.* vbi, quod ratione de-
2 licti, contractus, vel rei efficitur quis de Iu-
riſdictione illius loci, quantumcūque con-
trahens, vel delinquens ſit exemptus, licèt
non dicatur, nec efficiatur ſubditus, *& in
Baren. iuriſdictionis 20. Maij 1603. coram
Card. Veroſpio.*

Sccus

3 Secus eſſet, ſi eximerentur perſonæ, earumque bona abſque circumſcriptione loci, *Couar. pract. qq. cap. 11. nu. 5. verſ. igitur in ſumma &c.* vbi dicit, exemptos ſimpliciter non ratione certi loci, ſed generaliter, gaudere hoc exemptionis priuilegio, vbicunque contraxerint, vel deliquerint, *Rot. d. deciſ. 165. num. 20. & ſeq. p. 7. Recent.*

4 An verò exempti poſſint prorogare iuriſdictionem eorum, quibus circumſcripta exemptione erant ſubiecti? Reſp. affirmatiuè, *Corn. conſ. 214. nu. 8. l. 2. Card. Seraphin. deciſ. 595. num. 7.* Rot. *d. deciſ. 306. nu. 15. par. 7. Recent.*

5 Limita, vt hæc concluſio procedat, quando prorogatio huiuſmodi non redūdat in præiudicium alicuius, niſi prorogantis: ſecus ſi ageretur de præiudicio Superioris, *Card. Seraphin. loco cit. Greg. deciſ. 325. nu. 23.* Rot. *d. deciſ. 165. n. 28. par. 7. Recent.* vbi, quod poteſt Superior non obſtante prorogatione cauſam auocare, & reaſſumere.

6 Limita 2. quando exempti eſſent immediatè ſubiecti Sedi Apoſtolicæ: iſti enim ſine conſenſu Romani Pontificis non poſſunt prorogare, *Greg. d. deciſ. 325. nu. 23. & ibi Beltram. Card.* Mantic. *deciſ. 237. n. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Arbitrio Iudicis remittitur, quænam dicatur dos congrua, & nu. 19.*
2 *Pater maiorem dotem vni ex filiabus tradere poteſt, quàm alteri: limitatur n. ſeq.*
3 *Pater non poteſt dotem filiæ conſtituere ſupra moderatam quantitatem in præiudicium fideicommiſſarij.*
4 *Dos ſubſidiaria non eſt rigoroſè taxanda, ſed ad meram dotandæ neceſſitatem, & nu. 19.*
5 *Dos data à Patre, in dubio præſumitur congrua: limitatur nu. ſeq.*
6 *An hæc præſumptio per contrariam probationem elidi poſſit.*
Quando filia poſſit petere ſupplementum dotis, vel legitimæ, ibidem, & nu. 8. & 13.
7 *Aliquando dos taxari poteſt infra legitimam, aliquando vſque ad legitimam, aliquando vltra legitimam.*
8 *Quando filiæ imputetur in legitimam dos, quam à Patre recepit.*
9 *Statutum excludēs fœminas propter agnatos, comprehendit ſucceſſionis vtrumque caſum, videlicet mortis cum teſtamento, & ſine, licèt loquatur in caſu inteſtatè.*
10 *Statutum excludēs fœminas propter agnatos non habet locum, agnatis non exiſtentibus.*
11 *Si extant fratres tempore, quo ſoror renunciat, præſumitur facta renunciatio Patri propter fratres, quibus decedentibus deficit renunciatio: limitatur ibidem.*
12 *Quid ſi fratres non aderant tempore renunciationis.*
13 *Quando dos ſuccedat loco legitimæ, & quando non, & nu. 15. & 17.*
14 *Si ſtatutum filias excludit propter maſculos, & mandat, eas dotari, dotes ità detrahendæ ſunt, vt non lædatur legitima filij.*
15 *Dos, quæ ſuccedit loco legitimæ, detrahenda eſt ex ipſa legitima, non autem ex fideicommiſſo.*
16 *Supplementum legitimæ, & ſupplementum dotis congruæ debetur cum fructibus.*
17 *Dos habita loco legitimæ, non reuertitur ſoluto matrimonio ad patrem.*
18 *Congruitas, vel incongruitas dotis conſideratur attento tempore dotationis, & nu. 26.*
19 *Quando pater teneatur filiæ præſtare tantum alimenta; vel dotem alimentis adæquatam.*
20 *Quæ cenſeatur dos congrua mulieris ſtupratæ.*
21 *Quando dos mulieri ſtupratæ debeatur.*
22 *Delinquens non debet remanere impunitus.*
23 *Pater eam dotem, quæ ad ſe reuerſa fuit ex primo matrimonio, tenetur ſecundo marito tradere abſque diminutione: limitatur nu. 25.*
24 *Quid ſi mulier post contractas primas nuptias, & mortem mariti monaſterium ingrediatur, & nu. ſeq.*
25 *Quando pater dotem diminuere poſſit.*
26 *Dos, quæ ſolita eſt dari moniali, eſt ſufficiens ad excludendam filiam à ſucceſſione, vbi ſtatutum excludit filias extantibus maſculis: limitatur nu. 28.*
27 *An monialis excludatur à ſucceſſione in bonis maternis.*
28 *An, & quando filia ingreſſa monaſterium, poſſit conſequi legatum ſibi à patre relictum pro nuptijs.*
29 *In dotibus, quæ debentur in ſubſidium ab Auo, & ſimilibus, mera neceſſitas inſpicitur.*
30 *Quando dos dicatur inofficioſa, & n. 32.*
31 *Si pater omnia amiſit in ludo, vel aliàs dilapidauit, filij reuocant vſque ad legitimam, etiam patre viuente.*
32 *Quando querela inofficioſæ dotis, vel donationis competat filijs.*
33 *Quid operetur ſtatutum excludens mulierem à ſucceſſione cum conditione, ſi fuerit legitimè dotata.*
Et quid ſi ſtatutum non loquatur conditionaliter, ibidem.

34 *Non extantibus maſculis ſucceditur prout de iure.*

An filius teneatur in diuiſione conferre bona, quæ habuit viuente patre, ibidem.

35 *An & quando valida ſit confeſſio dotis receptę facta per maritum conſtante matrimonio.*

Quid ſi confeſſio huiuſmodi facta ſit ad fauorem ſoceri, vel ſocrus, ibidem.

CAP. XVII.

De Dote, eiuſque priuilegio.

Quæſtio I.

Dos congrua quæ dicatur.

1 REſp. id arbitrio Iudicis remittendum
eſſe, qui inſpicere debet vires pa-
trimonij, numerum filiorum, dignitatem
familiæ, qualitatem viri, & conſuetudinē
regionis, *l. quæro, 61. & l. cum poſt, 70.*
§. gener, ff. de Iur. dot. l. ſi filiæ pater, ff. de
leg. 3. auth. res quæ, C. Commun. de legat.
Menoch. de Arbitr. Iud. caſ. 149. nu. 38.
& ſeq. vbi, quod temporis etiam qualitas
obſeruanda eſt; contingit enim aliquando,
vt quæ magnæ, ac opulentæ dotes olim
habebantur, hodiè paruæ, & admodum
tenues reputentur, *Card. Mantic. dec 329.*
nu. 5. & 8. Maſcard. de Probat. concluſ.
571. nu. 13. Corn. conſ. 202. nu. 10. lib. 2.
Hond. conſ. 10. nu. 31. & 34. vol. 1. Theſaur. dec. 192. num. 1. Fontanell. de Pact.
nuptial. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 1. nu. 2. & 22.
2 vbi, quod poteſt pater maiorem dotem
vni ex filiabus, quàm alteri tradere: poſ-
ſunt enim talia accidentia concurrere in
vno matrimonio, quæ obligent ad maio-
rem dotem, quàm in alio, & præterea poſ-
ſet talis variatio, & mutatio temporis in-
ter vnum, & alterum matrimonium con-
tingere, vt quæ in primo dos congrua viſa
fuit, incongrua poſtea in ſecundo appa-
reat, *Mareſcott. var. reſol. lib. 2. cap. 69.*
3 *nu. 16. & ſeq.* vbi obſeruat, non poſſe pa-
trem conſtituere filiæ dotem ſupra mode-
ratā quantitatem in præiudicium fideicō-
miſſarij, niſi ratio ita poſtularet, *vt d. Rot.*
decis. 88. nu. 9. & ſeq. p. 5. tom. 1. recent.
vbi, quod ſi ratio ita poſtulet, omnia bona
ſubiecta fideicommiſſo, poſſunt in dotem
dari, *Mantica de Tacit. lib. 12. tit. 22. n. 1.*
& ſeq. Vinc. de Franch. deciſ. 616. Greg.
dec. 63. nu. 11. Card. Caualer. deciſ. 260.
4 *nu. 2.* vbi, quod dos ſubſidiaria non eſt ri-
gorosè taxanda, ſed ad meram dotandæ
neceſſitatem, *& dec. 298.* vbi, quod dos
5 data à patre præſumitur congrua: præſumit
enim lex, quod pater benè prouiderit fi-
liæ propter amorem, quo eam proſequi-
tur, *l. iſti quidem, in fin. vbi gloſ. in ver.*
magis, ff. de eo quod met. cauſ. l. nec in ea,
ff. Ad l. Iul. de Adult. gloſ. in l. quidam
cum filiumfam. in ver. inſtitueret, ff. de hæ-
red. inſtit. latè Menoch. d. caſ. 149. à nu. 6.
Honded. conſ. 10. nu. 32. lib. 1. Mareſcott.
var. lib. 2. cap. 69. num. 29. quamuis hæc
6 præſumptio per contrariam probationem
elidi poſſit; nam ſi conſtaret de læſione
enormi, vel enormiſſima, liceret filiæ etiā
viuente Patre petere ſupplementum do-
tis, *Ruin. conſ. 98. nu. 4. lib. 2. Cephal. conſ.*
208. nu. 6. & ſeq. Gratian. diſcept. forenſ.
cap. 148. nu. 13. & ſeq. vbi, quod hoc pro-
cederet, etiamſi ſtatutum prohiberet, nè
aliquid vltra dotem peti poſſit, *& deciſ.*
March. 27. num. 10. Fontanell. d. clauſ. 5.
gloſ. 8. par. 1. nu. 31. & ſeq. dicitur verò
enormis læſio, quando dos eſt adeò parua,
vt colligatur, Patrem fuiſſe in dolo, *Corn.*
conſ. 77. nu. 3. & 4. lib. 2. latè Honded. d.
conſ. 10. nu. 33. lib. 1.

7 Ex his infertur, quod aliquando dos
taxari debet infra legitimam, aliquando
vſque ad legitimam, aliquando vltra legi-
timam, prout attentis ſupradictis circum-
ſtantijs prudens Iudex iudicabit, *Hond. d.*
conſ. 10. n. 31. Rot. apud Pacific. de Saluian.
interd. deciſ. 160. nu. 7. Fontanell. d. clauſ.
5. gloſ. 8. par. 1. num. 6. & ſeq. vbi dicit,
quod in hoc attendi debet tempus dota-
tionis, non autem mortis Patris, *Card.*
Mantic. d. deciſ. 329. nu. 6.

8 Obſerua tamen, quod ſi dos fuerit mi-
nor legitima, vel Patris facultates auctæ
poſtmodum fuerint, poſſet filia etiam com-
petenter dotata, petere ſupplementum le-
gitimæ: quia mulier dotata ex diſpoſitio-
ne iuris communis non prohibetur pete-
re ſupplementum legitimæ poſt mortem
Patris, niſi obſtet renunciatio facta cum
iuramento, vel ſtatutum excludens mulie-
res dotatas ab hæreditate paterna, *Fon-*
tanella d. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 1. num. 11.
latè Honded. d. conſ. 10. lib. 1. Crauett. conſ.
11. n. 13. & 14. Rot. deciſ. 36. apud Merlin.
poſt tract. de legitim. vbi, quod ſtatutum
9 excludens fœminas propter agnatos, com-
prehendit ſucceſſionis vtrumque caſum,
videlicet mortis cum teſtamento, & ſi-
ne, licèt loquatur in caſu inteſtati, *&*
deciſ. 538. num. 2. par. 3. Recent. vbi,
10 quod huiuſmodi ſtatutum non habet
locum, non exiſtentibus agnatis, *Alex.*
11 *conſ. 29. nu. 9. lib. 3.* vbi, quod ſi extant

ſratres

fratres tempore, quo ſoror renunciat, prę-
ſumitur facta renunciatio Patri propter
dictos fratres, & illis decedentibus deficit
12 renunciatio; ſecus ſi fratres non extarent
tempore renunciationis, *Rot. apud Pacific. de Salu. interd. dec.* 160. *nu.* 7. *&* 8. *Mareſcott. var. lib.* 2. *cap.* 8. *nu.* 1. vbi ſubijcit,
13 quod ſi ille inſtitutus ſit, qui ab inteſtato
filiam excluderet, eo caſu filia prohibetur
petere ſupplementum legitimæ; ſi verò
alius ſit hæres inſtitutus, & non is, qui eam
ab inteſtato excluderet, tunc filia legitimæ ſupplementum petere poteſt, *iuxta opinionem Caſtrenſ. conſ.* 196. *lib.* 1. quemadmodum admittitur etiam ad legitimæ
ſupplementum, quando ſtatutum excludit
filias non ſimpliciter, ſed cum qualitate
dotationis, quia tunc dos ſuccedit loco legitimæ, eo quod ceſſante dote, filiæ præſeruata eſt ſucceſſio ab inteſtato; ſecus eſſet, ſi ſtatutum excluderet filias ſimpliciter, & poſtea mandet, eas dotari; hoc
enim caſu dos conſtituta, non ſuccederet
loco legitimæ, quia tunc non eſt permiſſa
ſucceſſio ab inteſtato, *vt poſt Caſtrenſ. in l. Titio centum, §. Titio Genero, ff. de condit. & demon. ſæpius tenuit Rota in Rom. de Lante* 1. *Febr.* 1577. *coram Robuſt. & coram Card. Seraphin. deciſ.* 959. *& coram Card. Millin. dec.* 317. *& dec.* 4 *&* 5. *apud Merlin. poſt tract. de legitim.* vbi, quod ſi
14 ſtatutum filias excludit propter maſculos, & mandat, eas dotari, dotes ità detrahendæ ſunt, vt non lædatur legitima filij:
cum enim ſtatutum fuerit inductum in fauorem maſculi, ideò non debet in eiuſdem
odium, & præiudicium retorqueri, *& dec.* 399. *nu.* 32. *& ſeq. par.* 5. *tom.* 1. *Recent.*
15 vbi, quod quando dos ſuccedit loco legitimæ, detrahenda eſt ex ipſa legitima,
non autem ex fideicommiſſo, *latè Beltram. ad Greg. dec.* 565. *nu.* 11. *& ſeq.* vbi dicit,
quod dos ſuccedit etiam loco legitimæ,
quando à Patre fuit relicta in teſtamento
iure inſtitutionis, aut aliter de legitima
fuit facta mentio, vel quando conſtituta
fuit pro iuribus legitimæ, *Cephal. conſ.* 165.
16 *nu.* 27. *&* 28. vbi etiam dicit, quod ſicut ſupplementum legitimæ debetur cũ
fructibus, ità etiam ſupplementum dotis
congruæ, *Pariſ. conſ.* 53. *num.* 78. *& ſeq. lib.* 3. *Honded. conſ.* 53. *nu.* 12. *lib.* 2. *Fontanell. d. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *ferè per*
17 *tot.* vbi addit, quod dos habita loco legitimæ, non reuertitur ſoluto matrimonio
ad patrem, *iuxta tex. in l. dos à Patre, C. ſolut. matrim.* ſed quæritur ſoli filiæ, & in
ea ſuccedunt hæredes filiæ, ideſt liberi ab
inteſtato, *latè Crauett. conſ.* 84. *nu.* 5. vbi,
quod quando dos conſtituitur filiæ pro
omni iure, quod habere poſſet in bonis
patris, dicitur conſtituta loco legitimę, *vide quæ ſcripſimus in tract. de Temp. legali lib.* 2. *c.* 98. *nu.* 20. *& ſeq.*
18 Obſerua 2. quod mos, ſeu conſuetudo
regionis eſt probanda de tempore dotationis, ſecundùm quod conſideratur congruitas, vel incongruitas dotis, nam talis
conſuetudo facilè mutari ſolet, *Pariſ. conſil.* 16. *num.* 77. *&* 82. *vol.* 2. *Rol. à Vall. conſ.* 85. *nu.* 16. *lib.* 1. *Fontanell. d. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *nu.* 8. *&* 36.
19 Obſerua 3. quod ſicut pater non tenetur dotare filiam, quæ ſine eius conſenſu
nupſit indigno, niſi miſerationis gratia:
ità in tali caſu non ſunt ſeruandæ circumſtantiæ, quas ſupra retulimus, ſed tunc
tenebitur pater, ſi vir pauper ſit, ad præſtanda alimenta, ſeu ad tradendam dotem
alimentis adæquatam arbitrio Iudicis,
Fontanell. d. clauſ. 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *nu.* 39.
idem dicendum quoad filias illegitimas:
quia cum obligatio dotandi deducatur
ex obligatione alendi, dos congrua filiæ
illegitimæ ea cenſenda erit, quæ non excedit metam alimentorum, ideſt id, quo indiget mulier pro ſe alenda pro toto tempore vitæ, *l. hæreditatum, ff. ad l. falc. cap. cum haberet, vbi gloſ. in ver. ſecundum, de eo qui dux. in matrim. Capic. dec.* 181. *n.* 1. *Surd. de Alimen. tit.* 1. *q.* 10. *num.* 10. *& ſeq. & alij apud Fontanell d. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *nu.* 72. *& ſeq.* vbi dicit, quod Iudex in hoc attendere debet filię dotandę
ætatem, & conditionem, ac eius patris facultates, *late Vinc. de Franch. dec.* 283. *nu.* 18. *& ſeq.* vbi, quod in hoc habenda eſt
etiam ratio de dubio euentu infirmitatis.
20 Quæ verò cenſeatur dos congrua mulieris ſtupratę? Reſp. quod aut ſtuprator
mulierem corruptam ducit in vxorem, vel
per ipſum non ſtat, & tunc non tenetur
dotare; aut ſtuprator non vult cum corrupta matrimonium contrahere, & tunc
ſi mulier diues eſt, vel parentes habet diuites, debet mulier, vel eius parentes cõſtituere dotem conſuetam dari virginibus,
& ſtuprator tenetur ad id ſupplendum, quo
pluris indiget corrupta ad inueniendum
virum ſibi ęqualem, cum propter defloratione mulier ſit effecta deterior, & ideò
maiori dote indigeat; ſi verò mulier,
eiuſque parentes pauperes ſint, tenetur
ſtuprator ad totam illam dotem, quæ mulieri neceſſaria erit arbitrio Iudicis ad nubendum; idemque dicendum, quando ſtuprator inferioris conditionis vellet cum
muliere matrimonium contrahere, & mulier ea de cauſa renueret; ità enim videtur ſufficienter reſarciri damnum mulie-
ris

quod ſi forenſi conditionaliter relinquitur
contra prohibitionem ſtatuti, ius alteri
non defertur, ſed ſtat in ſuſpenſo; donec
ſpes, & poſſibilitas adeſt, vt fiat capax;
150 quemadmodũ filius ab hoſtibus captus,
propter ſpem poſtliminij, impedit, nè alij
ſuccedant, *l. 2. §. ſi verò apud hoſtes, ff. Ad
Senatuſc. Tertyll. l. ſi duobus 16. ff. de leg. 1.
l. 1. §. ſi quis proximior, ff. Vnde cognat. l. 3.
§. vtique & ex lege, ff. de ſuis, & legit.* &
tunc ſi alter, ad quem ſpectârent bona,
apprehendat eorum poſſeſſionem, retinet
illa vti adminiſtrator, non autem tamquã
ſua, & ſuperueniente capacitate reſolui-
tur omne ius poſſeſſoris, ac tenetur illa-
met reſtituere cum redditione rationis
adminiſtratorum, *Bald. in l. ſi quis inſti-
tuatur, in princ. ff. de hered. inſtit. Me-
noch. lib. 4. præſumpt.* 159. *nu.* 18. *Ciriac.
d. contr.* 205. *nu.* 88. *& ſeq.*
151 Idem dicendum in Senatore Vrbis, &
aliorum locorum, eiuſque filijs, nepotibus,
& pronepotibus; iſti enim, quamdiù mo-
rantur in loco dignitatis, poſſunt acquirere
152 non obſtante ſtatuti prohibitione, quia
Senator, vbicumque ſortitur hanc dignita-
tem, ibidem contrahit domicilium, *l. Sena-
tores* 11. *ff. de Senator.* & ciuilitas acquiſita
153 à patre, tranſit etiam in filios eo tem-
pore natos, *iuxta tex. in l. filij* 22. *§. Se-
natores,* 1. *ff. Ad municip. latè Ciriac. contr.*
273. *nu.* 34. *& contr.* 450. *num.* 3. *& ſeq.*
154 vbi id etiam extendit ad Prætores, Ad-
uocatos aduocationis officium actu exer-
centes, & alios Doctores, qui ratione offi-
cij merentur ſtipendia in aliqua Ciuitate,
ſiue actu legant, ſiue non: quemadmodum
milites, ſeu ſtipendiarij habentur pro ciui-
bus in loco, vbi ſtipendium merentur, &
ibi forum ſortiuntur, *gloſ. in l. ciues, ver.
allectio, in princ. C. de Incol. lib.* 10. *Bart.
in l. municeps,* 23. *§. miles, ff. Ad municip.*
vbi id intelligit, donec ibi merentur ſti-
pendium, *& in tract. de Repreſal. in* 5.
quæſt. 3. *quæſt. principal. nu.* 12. vbi idem
dicit de ſcolaribus in loco ſtudij, *Boer. de-
ciſ.* 160. *ſub nu.* 19. *& ſeq.* vbi, quod etiam
155 Beneficiatus efficitur ciuis, quamdiù
beneficium poſſidet, *Gratian. diſcept. for.
cap.* 186. *nu.* 3.
156 Item vxor forenſis nupta ciui non im-
peditur acquirere ſtabilia non obſtante
tali ſtatuto, & ſi vidua ſit, non prohibetur
viro ſuccedere; quia vxor acquirit ciuili-
tatem mariti, non ſolum habitationis, ſed
etiam originis, vel alterius loci, tam con-
ſtante matrimonio, quàm eo ſoluto, donec
permanet in viduitate, & gaudet omnibus
priuilegijs mariti, *l. filij* 22. *§. vidua, ff. Ad
municip. l. quoties* 3. *vbi Bart. C. de Priuil.
ſcholar. lib.* 12. *Bald. in l. cum te,* 10. *ſub
nu.* 1. *C. de Nupt. Socin. Sen. conſ.* 81. *vol.* 3.
vbi, quod poteſt retinere iam quæſitum,
etiamſi deinde nubat forenſi, *Corn. conſ.*
111. *ſub num.* 4. *vol.* 3. *& alij; quos re-
fert, & ſequitur Ciriac. contr.* 273. *nu.* 41.
& ſeq.
157 4. Si ſtatutum ſimpliciter prohibeat
alienationem ſtabilium in forenſes, pote-
rit quis vendere, ſeu cedere forenſibus
iura, & actiones, quia tale ſtatutum vti
exorbitans à iure communi, hæc non
comprehendit, *Rim. ſen. conſ.* 244. *& alij
apud Ciriac. contr.* 230. *nu.* 1. *& ſeq.* vbi
158 addit, quod ſi ſtatutum huiuſmodi etiam
de iuribus, & actionibus ſpecificè loqua-
tur, intelligendum eſt in dubio de iuri-
bus, & actionibus ad ſtabilia compe-
tentibus, propter præcedentem qualita-
tem ſtabilium, & ideò non comprehen-
deret credita alterius generis, *quicquid
in contrarium ſentiat Roman. conſ.* 509.
num. 18.

SVMMARIVM.

159 *Ciuitas ſubiecta ſubijcitur etiam ſtatutis Ciuitatis, ſeu loci dominantis, quando non habet particulare ſtatutum: declaratur nu.* 163.

160 *Aegidiana conſtitutio non extenditur ad loca, in quibus adſunt ſtatuta particularia.*

161 *Quando ſtatutum poſſit tolli ſine auctoritate Superioris.*

162 *In caſu non deciſo per ſtatutum loci particulare, ſemper recurritur ad ſtatuta loci dominantis.*

163 *Quando deficit ſtatutum loci particularis, recurrendum eſt ad Ciuitatem Superiorem.*

164 *Quando locus inferior ligetur ſtatutis loci dominantis.*

165 *An locus ſubiectus ſubijciatur etiam conſuetudini loci dominantis.*

166 *Quid ſi nec in loco ſubiecto, nec in loco dominanti adeſſet aliqua conſuetudo.*

167 *An conſuetudo loci extendatur ad alium locum vicinum.*

168 *An ſtatutum faciens mentionem de perſona, comprehendat vniuerſitatem, vel collegium,*

Queſtio

Quæſtio VIII.

An Ciuitas ſubiecta ſubijciatur etiam ſtatutis Ciuitatis, ſeu loci dominantis.

159 Reſp affirmatiuè, quando Ciuitas ſubiecta non habet particulare ſtatutum; ſecus ſi habeat ſtatuta propria: vbi enim concurrunt duo ſtatuta, alterum particulare loci, alterum verò generale Prouinciæ, magis attenditur ſtatutum ſpeciale loci, *l. fin. C. de Teſtam. §. fin. vbi DD. Inſt. de ſatiſdat. Bald. conſ. 201. num. 2. verſ. in contrarium, lib. 1. Roman. conſ. 218. & conſ. 61. in fin. Cephal. conſ. 169. nu. 7. lib. 2. Pariſ. conſ. 25. nu. 42. vol. 4. Straph. dec. 343. & dec. 942. nu. 15. Rot. Diuerſ. dec. 384. par. 1. & deciſ 330. par. 2.* vbi,

160 quod Aegidiana conſtitutio non extenditur ad loca, in quibus adſunt ſtatuta particularia, *Gratian. diſcept. forenſ. cap. 9. nu. 3.* quod præcipuè procederet, quando ſtatutum loci inferioris eſſet confirmatum à Principe, quia tunc diceretur conditum à confirmante, *l. 1. §. ſed neque, C. de vet. iur. enucl. Bart. in l. more maiorum, nu. 5. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Alex. conſ. 123. nu. 17. vol. 4. & conſ. 151. nu. 5. vol. 2. Ciriac. contr. 321. num. 90. Gratian. d. cap. 9.*

161 *nu. 4. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ſtatutum per ſe validum tamquam non indigens confirmatione, quamuis poſtea confirmatum, poterit tolli ſine auctoritate Superioris: ſecus quando ſine confirmatione erat inualidum, *ex trad. per. DD. in l. omnium. C. de Teſtam.*

162 Prædicta tamen concluſio intelligenda eſt, vt procedat, quando ſtatutum loci determinat caſum, de quo dubitari contingit: nam in caſu non deciſo ſemper recurritur ad ſtatuta Ciuitatis, ſeu loci dominantis, *latè Hond. conſ. 13. nu. 11. & 58. lib. 1. Caualcan. de Tutor. nu. 93. Greg XV. dec. 260. nu. 4.* vbi, quod conſtitutio Marchiæ requirens inſinuationem, non tollitur per ſtatutum loci particularis requirentis certas ſolemnitates nulla facta mẽtione de inſinuatione; quando enim diſpoſitiones non ſunt ad inuicem incompatibiles, vna non eſt abrogatoria alterius, *vt ibi obſeruat Beltramin. nu. 19. Gratian.*

163 *d. cap. 9. nu. 24.* vbi etiam obſeruat, quod quando deficit ſtatutum loci particularis, recurrendum eſt ad Ciuitatem ſuperiorem, etiamſi in loco per aliud ſtatutum diſponatur, quod deficientibus ſtatutis ſeruetur ius commune, quia ſtatutum Ciuitatis ſuperioris vim obtinet iuris cõmunis, *Ciriac. d. contr. 321. nu. 90.*

164 Obſerua tamen, quod locus inferior non ligatur ſtatutis loci dominantis, niſi ſit ſuppoſitus totali ipſius loci dominantis iuriſdictioni, *Riminal. conſ. 9. nu. 23. vol. 1.*

165 Sed quæres, an Ciuitas, ſeu locus ſubiectus ſubijciatur etiam conſuetudini loci dominantis? Reſp. affirmatiuè, quando in Ciuitate ſubiecta non adeſt particularis conſuetudo; ſecus ſi ibi adeſſet ſpecialis conſuetudo, *Rota coram Card. Blanchetto in Sutrina donationis bonorum 13. Maij 1593. quam refert Gratian. diſcept. forenſ.*

166 *cap. 985. nu. 19.* Si verò nec in Ciuitate ſubiecta, nec in loco dominante adeſſet conſuetudo, iure recurrendum eſt ad ius commune, *Card. Seraphin. dec. 1161.*

167 Quæres 2. an conſuetudo loci extendatur ad alium locum vicinum? Reſp. quod conſuetudo regulariter non extenditur de loco ad locum quamuis vicinum, ſicut nec extenditur de perſona ad perſonam, nec de caſu ad caſum, *Crauett. conſ. 96. nu. 4. Card. Mantic. dec. 284. nu. 6.* niſi eadem ſubſit ratio, vel æquitas: tunc enim conceditur extenſio vſus, & conſuetudinis de loco ad locum, de perſona ad perſonam, & de caſu ad caſum, *vide Menoch. de retinen. rem. 5. nu. 65.*

168 Quæres 3. an ſtatutum faciens mentionem de perſona, comprehendat vniuerſitatem, vel collegium? Reſp. negatiuè, quia Vniuerſitas eſt perſona ficta, *Bald. in l. omnes populi, in pen. q. ff. de Iuſt. & Iur. Ludou. dec. Lucen. 39. n. 35. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod conſtituens procuratorem ad agendum contra omnem perſonam, non videtur illum conſtituiſſe ad agendum contra Vniuerſitatem, vel Remp.

SVMMARIVM.

169 *Lex. & ſtatutum ſemper præſumuntur eſſe in viridi obſeruantia, niſi contrarium probetur: limitatur nu. ſeq.*

170 *Statutum vſu receptum in vno loco, non præſumitur vſu receptum in alio.*

171 *Quando probetur contrarius vſus.*

172 *Lex indeterminatè loquens circa locum, & tempus, intelligi debet de omni loco, & tempore.*

173 *Teſtes indeterminatè loquentes circa locum, & tempus, non probant maleficium.*

174 *Valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis.*

Quæſtio IX.

An leges, & ſtatuta locorum preſumantur vſu recepta.

169 ALij ſentiunt, quod non præſumuntur vſu recepta, & ideò probati debeat de vſu à maiore parte populi, tùm quia, id eſt quid facti, tum quia leges, & ſtatuta ſemper habent tacitam conditionem, dummodò vſu recipiantur, cum tollantur per contrarium yſum, *Socin. iun. conſ.* 32. *nu.* 47. *lib.* 3. *Menoch. lib.* 2. *præſumpt.* 2. *num.* 1. *& ſeq.* contrarius verò non vſus probatur eo ipſo, quod non probatur vſus, *Caputaq. dec.* 203. *par.* 3. ſubdens, quod de vſu non conſtaret, ſi probaretur, ſtatutum per paucas vices vſu fuiſſe receptum.

Contraria tamen ſententia videtur verior: lex enim, & ſtatutum ſemper præſumuntur eſſe in viridi obſeruantia, niſi contrarium probetur; vnde is, qui allegat legem, vel ſtatutum, habet intentionem fundatam in illis, *l. Arriani*, C. *de Haret. Bart. in l. certa forma, nu.* 5. *Cod. de Iur. fiſc. lib.* 10. *Gozad. conſ.* 16. *nu.* 16. *Natt. conſ.* 340. *num.* 11. *lib.* 2. *Alciat. conſ.* 2. *nu.* 33. *lib.* 9. *Rolan. conſ.* 90. *nu.* 53. *lib.* 1. *Rot. dec.* 775. *nu.* 1. *par.* 1. *diuerſ. Put. deciſ.* 1. *in fin. lib.* 1. *Benitend. dec.* 13. *n.* 10. quod præcipuè procedit in conſtitutionibus Summi Pontificis, quæ eo ipſo ac ſunt promulgatæ, cenſentur effectuatæ, nec poteſt contra illas induci non vſus, neque contrarius vſus, ſi ex coniecturis colligatur, Papam velle independenter ab acceptatione populi obligare, *Bonacin. in tract. de legib. diſp.* 1. *q.* 1. *pun.* 4. *nu.* 28. *&* 29. *Dian. par.* 7. *reſol. mor. tract.* 1. *reſ.* 8. *Card. Caualer. dec.* 423. *nu.* 4. *de quo latiùs diximus in tract. de Regim. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 1. *nu.* 21. *& ſeq.*

170 Limita, quando ſtatutum vnius loci traheretur ad alium locum: ſtatuta enim regulariter non operantur extra territorium ſtatuentium, *l. fin. cum ibi not. ff. de Iuriſd. omn. Iud.* idemque dicendum, quando ſtatutum loci dominantis traheretur ad loca ſubiecta, in quibus extent particularia ſtatuta; tunc enim huiuſmodi ſtatutum, licèt præſumatur vſu receptum in loco dominante, non tamen ità præſumeretur in locis ſubiectis, ſi in ſubiectis extent particularia ſtatuta, *Cephal. conſ.* 13. *nu.* 8. *Ciriac. contr.* 205. *nu.* 140. *& ſeq.*

171 Notandum eſt autem, quod contrarius vſus non probatur per aliquos actus in contrarium factos, niſi etiam probetur, quod illi habuerint effectum, & quod talis obſeruantia deuenerit ad notitiam maioris partis populi, *Mantic. de Tacit. lib.* 5. *tit.* 13. *nu.* 42. *Seraphin. dec.* 153. *nu.* 3.

172 Quæres, quomodò intelligatur lex indeterminatè loquens circa locum, & tempus? Reſp. quod intelligi debet de omni loco, & tempore, *Bart in l.* 1. *ff. de Aleat.*
173 vbi ſubijcit, quod ſi teſtes indeterminatè loquerentur circa locum, & tempus, non probarent maleficium, *Alba conſ.* 243.
174 *nu.* 5. *& ſeq.* vbi etiam dicit, quod valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis.

SVMMARIVM.

175 *Poteſt appellari à ſtatuto, ſi conditum fuerit contra certam perſonam.*
Quando dicatur conditum contra certam perſonam, ibidem.
176 *An in tali caſu ſufficiat contradictio facta in tempore.*

Quæſtio X.

An, & quando appellare quis poſſit à ſtatuto.

175 REſp. quod aut ſtatutum, ſeu alia conſtitutio ſit cõtra certam perſonam, & tunc illa poteſt appellare: aut ſit generaliter, & eo caſu non conceditur appellatio, *Bart. in l. omnes populi, nu.* 53. *in* 5. *q. in fin. ff. de Iuſt. & iur.* vbi dicit, quod licèt ſtatutum, ſeu conſtitutio verbis generalibus concipiatur, ſi tamen probari poteſt legitimis coniecturis, fuiſſe tale ſtatutum in odium certæ perſonæ ſpecialiter confectum, tunc à tali iniquitate, licita eſſet appellatio, & poſſet per Superiorem corrigi, *& in l. fin. nu.* 3. *ff. de Appell. recip. Bald. in l.* 2. *§. poſtea, ff. de orig. iur.* vbi, quod à ſpeciali iniquitate, quæ non tangit omnes, ſed paucos, appellari poteſt, *& in l. iudicibus, num.* 2. C. *de Appell. & in l. quiſquis, nu.* 2. C. *Quor. appell.* vbi dicit, quod poteſt appellari à ſtatuto, ſi verbis ſit generale, & in effectu ſingulare, puta ſi ſtatutum conditum fuerit in præiudicium tertij: tunc enim appellare poterit tertius iniquè per ſtatutum oppreſſus, *vt inquit Alex. conſ.* 130. *nu.* 14. *lib.* 2. *Rot. diuerſ. dec.* 64. *& dec.* 50. *par.* 2. vbi, quod licita eſt appellatio à ſtatuto cogente homines, vt accedant ad molendina Ciuitatis, tamquam facto in præiudicium particularis perſo-

perſonæ, hoc eſt eorum, qui molendina extra Ciuitatem exiſtentia poſſident, *Rol. conſ.* 22 *nu.* 16. *& ſeq. & conſ.* 99. *nu.* 11. *& ſeq. & num.* 42. *lib.* 2. vbi dicit, quod ſtatutum dicitur factum in præiudicium certæ perſonæ, ſi ligaret vnum quarterium Ciuitatis tantùm.

176 In tali tamen caſu, quando ſtatutum conditum fuit in præiudicium certæ perſonæ, non requiritur neceſſariò appellatio, ſed ſufficit contradictio facta in tempore. *Bart. in d. l. fin. nu.* 3. *ff. de Appell. recip. Rot. d. dec.* 50. *num.* 13. *& ſeq. par.* 2. *Diuerſ.*

SVMMARIVM.

177 *Conſtitutiones Aegidianæ in toto Eccleſiaſtico ſtatu ſeruantur: conſtitutiones verò Carpenſes non egrediuntur Picenum.*

178 *Dictæ conſtitutiones non habent locum in foro eccleſiaſtico, & vbi agitur de re Eccleſiaſtica, vel de perſonis eccleſiaſticis.*

179 *Conſtitutiones Aegidianæ locum habent tantùm in Terris, & Ciuitatibus immediatè ſubiectis Romanæ Eccleſiæ, non verò in alijs: limitatur nu. ſeq.*

180 *Quid ſi bona non ſint Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, ſed tantùm perſonæ litigantes, & lis vertatur in loco eidem Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecto.*

181 *Et quid ſi lis ageretur in loco quidem Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecto, ſed litigantes non eſſent eidem Sedi immediatè ſubiecti.*

182 *Conſtitutiones Aegidianæ non ſunt ſeruandæ in locis, vbi ſuper eiſdem articulis adſunt particularia ſtatuta, ſeu conſuetudines.*

183 *Conſtitutiones à Superiore editæ pro vno loco, an, & quando extendantur ad alia loca.*

184 *Quando conſtitutio dicatur fauorabilis.*

Quæſtio XI.

In quibus locis ſeruari debeant conſtitutiones Aegidianæ, & Carpenſes.

177 RESp. quod conſtitutiones Aegidianæ in toto Eccleſiaſtico ſtatu ſeruantur: conſtitutiones verò Carpenſes non egrediuntur Picenum; nam Rodulphus Cardinalis Carpenſis ſolùm Piceni Legatus fuit, & ideò eius cõſtitutiones in dicta tantùm ditione ſeruandæ ſunt, quia per conſtitutionem Pauli III. *quæ in nou. Bullar. eſt* 17. non fuerunt extenſæ vltra legationem eiuſdem Card. Carpenſis, prout extenſæ, ſeu potius confirmatæ fuerunt conſtitutiones Aegidianæ: nam Aegidius Cardinalis Carillus pro tota Italia, dum Summi Pontifices Auenione degebant, legatus fuit conſtitutus, & ideò in toto ſtatu Eccleſiaſtico ſeruari debent eius conſtitutiones, *Caput. dec.* 226. *par.* 1. vbi dicit, quod Sixtus IV. extendit cõſtitutiones Aegidianas ad omnes terras Eccleſiæ, *prout in eius conſtit.* 15. *in nou. Bullar.* & ideò Ciuitas Auenionenſis, quæ etiam eſt ſub poteſtate Eccleſiæ, venit in illa extenſione Sixti potius per viam comprehenſionis, quàm extenſionis, *Beltram. ad Greg. dec.* 260. *num.* 17. *Rot. dec.* 780. *nu.* 4. *par.* 1. *Diuerſ. & apud Pacif. de Salu. interd. dec.* 208. *nu.* 5. *&* 6. *& in Imolen. damnorum* 22. *Iunij* 1611. *coram Card. Sacrato, & in Ceſenaten. prædij* 29. *Maij* 1626. *coram Manzanedo, & in Romana dotis* 20. *Nouembris* 1630. *coram Pirouano, & dec.* 238. *num.* 15. *&* 16. *& dec.* 260. *num.* 3. *&* 4. *par.* 6. *Recent. Ridolphin. in Prax. iudic. par.* 1. *cap.* 6. *n.* 121. *cum ſeq.*

178 Obſerua tamen, quod dictæ conſtitutiones locum non habent in foro Eccleſiaſtico, & vbi agitur de re eccleſiaſtica, vel de perſonis Eccleſiaſticis, quia Cardinalis Aegidius, qui eas condidit, erat Legatus ad temporale gubernium, & ideò non habebat iuriſdictionem in dictis caſibus, *Cherubin. ad conſtit.* 17. *Pauli III. ſchol.* 2. *& ad conſtit. Sixti IV. ſchol* 1. *Card. Seraphin. dec.* 424. *Grat. deciſ March.* 55. *nu.* 10. *Ridolphin. loco cit. nu.* 149. *& ſeq.* vbi dicit, quod Aegidianæ non eſt locus, quando agitur de quocunque præiudicio Eccleſiæ, etiamſi lis ageretur inter laicos.

179 Obſerua 2. quod conſtitutiones Aegidianæ locum habent tantùm in terris, & Ciuitatibus immediatè ſubiectis Romanæ Eccleſiæ, non verò in alijs, *vt declarauit Sixtus IV. d. conſtit.* 15. *& obſeruat Cherubin. ibidem ſchol.* 2. vbi dicit, quod in terris Romanæ Eccleſiæ mediatè ſubiectis ſeruandæ non ſunt, quia in exordio dictæ conſtitutionis Sixti IV. expreſſa fit mentio de locis immediatè ſubiectis, *Gratian. d. dec.* 55. *num.* 8. *&* 9. *Ridolphin. d. par.* 1. *cap.* 6. *nu.* 122. *&* 139. *cum ſeq.* vbi ſubij-

180 cit, quod etiamſi bona, de quibus agitur, non ſint Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, ſi tamen lis vertatur in Curia, vel in alio loco eidem Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecto, & perſonæ litigantes ſimiliter ſint Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectæ, locum haberet Aegidiana, *vt ſenſit*

Rot. apud Pacif. de Salu. interd. deciſ. 233.
nu. 2. & dec. 79. nu. 19. par. 5. tom. 1. re-
181 *cent.* immò locus eſſet Aegidianæ; ſi lis
agcretur in Rota, vel in alio loco imme-
diatè ſubiecto Romanæ Eccleſiæ, etiamſi
litigantes nō eſſent eidem Romanæ Eccle-
ſiæ immediatè ſubiecti, quia debet ſerua-
ri ius fori, in quo litigatur, *Rot. in Reatina*
conſinium 9. Iunij 1606. coram Card. Lan-
cellotto, & deciſ. 117. nu. 18. & 19. eadem
par. 5. tom. 1. recent.
182 Obſerua 3. quod conſtitutiones Aegi-
dianæ non ſunt ſeruandæ in locis, vbi ſu-
per eiſdem articulis adsūt particularia ſta-
tuta, ſeu conſuetudines, *vt declarauit Six-*
tus IV. d. conſtit. 15. Rot. dec. 330. nu. 3.
par. 2. Diuerſ. Corn. conſ. 151. nu 6. vol. 3.
Cherubin. ad conſtit. 17. Paul. III. ſchol. 1.
Ridolphin. in Prax. iudic. par. 1. cap. 6.
num. 126.
183 Notandnm eſt etiam, quod conſtitu-
tiones a Superiore editæ pro vno loco, ſi
ſint fauorabiles, & militet eadem ratio, ex-
tenduntur ad alia loca, *Caput. d. dec. 226.*
par. 1. Gratian. d. dec. 55. num. 3. & ſeq.
184 vbi, quod conſtitutio dicitur fauorabi-
lis, ſi per eam reducantur ad ius com-
mune.

SVMMARIVM.

185 *An & quando Aduenæ ſubijciantur ſta-*
tutis locorum, in quibus morantur, &
quando non, & nu. 186. & 191. cum
ſeq.
186 *Conſuetudines, quæ à iure cōmuni exor-*
bitant, non debent extendi, ſed reſtringi
tanquam odioſa.
187 *An Aduenæ teneantur ſeruare dies feſtos*
particulares eius loci, per quem tran-
ſeunt.
188 *An Sacerdos Græcus, vel latinus poſſit ſer-*
uare ritum Eccleſiarum eius loci, in
quo hoſpitatur.
189 *An extraneus ligetur cenſuris latis à Su-*
periore loci; ſi ibi breui tempore inten-
dat morari.
190 *An forenſes viſitantes conſanguineas mo-*
niales, ſubijciantur pœnis ab Epiſcopo
eius loci notiter inductis.
191 *An Vagi, ſeu vagabundi obligentur legi-*
bus, & conſuetudinibus locorum, in qui-
bus hoſpitantur.
Et an poſſint puniri à loci Magiſtratu ob
delicta etiam alibi commiſſa, ibidem.
192 *Quid ſi eædem leges, & conſuetudines vi-*
gerent in domicilio exterorum, & nu.
ſeq.
193 *Præceptum ſemel tantum obligat.*
194 *Exteri tenentur ſeruare edicta, & con-*
ſtitutiones loci, ad quem perueniunt,
quando aliàs ſequeretur aliquod dam-
num eiuſdem loci.
195 *Quid ſi alioquin ſcandalum oriretur.*
196 *Forenſes etiam tenentur ſeruare ſolemni-*
tates loci, vbi contrahunt.

Quæſtio XII.

Vtrum aduenæ, & peregrini teneantur ſeruare leges locorum, in quibus pro tempore morantur.

185 RESp. quod aut accedunt ad locum animo inhabitandi ad longum tempus, & tunc, cum eius loci forum ſortiantur, & quaſi domicilium ibi contrahant, *l. hæres abſens, §. proinde, ff. de Iudic.* omnibus eiuſdem loci legibus, & conſuetudinibus obligantur, *Palud. in 4. diſt. 15. quæſt. 4. art. 3. S. Anton. par. 3. tit. 6 c. 2. §. 2. Sylu. in ver. domicilium, nu. 2. Nau. in tract. de Iubileo, not. 32. ver. incolæ, nu. 43. Iordan. var. elucubr. lib. 8. tit. 1. de conſtit. nu. 30.* vbi dicit, quod quando aduenæ ad locum accedunt animo manē-di maiore anni parte, tunc, etiam prima die acceſſus ob præfatam animi deſtinationem ſubijciuntur ſtatutis eiuſdem loci, & ligantur cenſuris, & ad hunc effectum ſatis eſt, vt accedant animo tractandi aliquod negotium, maiorem anni partem requirens; ſecus ſi non decreuerint ibi manere maiore anni parte: quamuis enim regulariter eo ipſo quod aliquis committit delictum in aliquo territorio, fiat ſtatim ſubditus Superioris illius loci, *cap. fin. de for. comp.* hoc tamen non procedit ad effectum incurrendi cenſuras: quia in tali caſu prærequiritur, vt faciens contra præceptum continens cenſuram, eſſet antea ſubditus: cenſura enim non fertur niſi in ſubditos; extraneus autem, qui non accedit animo permanendi maiore anni parte, non fit ſubditus ſuperioris loci, cuius præceptum violauit, conſequenter non ligatur cenſura, *Bonacin. de Cenſur. in comm. diſp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 20. & ſeq. & in tract. de legib. diſp. 1. q. 1. pun. 6. nu. 38. verſ. dixi &c. & alij apud Layman. in theol. mor. lib. 1. tract. 4. cap. 12. num. 1.* vbi etiam dicit, quod longum tempus in tali caſu cenſetur, ſi aduenæ non maiore anni parte inhabitare velint, ſed aliquanto breuiori tempore, dummodò in eo loco, certo permanendi propoſito alicuius negotij, vel negotiationis cauſa domum, officinam,

vel tabernam fixerint, vel ſaltem conduxerint, *per d. tex. in l. heres abſens, §. proinde, & in hoc conueniunt ferè omnes Doctores .*

Aut aduenę in loco moraturi non ſunt, ſed tantùm hoſpitaturi, vel tranſituri, & tunc obligantur quidem communibus legibus, & conſuetudinibus, etiamſi in eorum patria fortè non obſeruentur non tamen obligantur legibus, & conſuetudinibus eius loci proprijs, ſiue ſpecialibus, cũ ad hunc effectum requiratur certa ſcientia; *gloſ. in cap. illa, ver. veneris, diſt. 12. Bald. in l. 1. nu. 22. C. de Sum. Trinit. & alij apud Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. nu. 3. quicquid dicat Abb. in cap. conſilium, nu. 6. de obſeru. ieiun.* Nauar. *in man. cap. 13. nu. 5. & cap 23. nu. 120.*

186 Hinc inferunt DD. quod ſi ciuis Mediolanenſis reperiatur Romæ, peccaret, ſi primis quatuor diebus quadrageſimæ non ieiunaret, etiamſi in patria ſua ad id non teneatur, *Abb. in d. cap. conſilium, nu. 6.* ratio eſt, quia leges eccleſiaſticæ omnes Chriſtianos obligant, niſi ſpeciali priuilegio, aut iure eximantur; ſpecialis autem illa conſuetudo Mediolani, eſt veluti priuilegium locale, quo ciues Mediolanenſes frui nequaquam poſſunt, dum abſentes ſunt: tales enim conſuetudines, cum à iure communi exorbitent, non debent extendi, ſed potius tamquam odioſæ reſtringi, *Nau. d. cap. 23. num. 120. Layman. d. lib. 1. tr. 4. cap. 12. nu. 3. & alij .*

187 Inferunt 2. quod aduenæ, & Peregrini, qui in aliena Ciuitate, vel loco non inhabitandi, ſed tantùm hoſpitandi cauſa adſunt, non tenentur per ſe loquendo ſeruare dies feſtos proprios, ſeu particulares eius loci, etiamſi ibi per totum diem manſuri ſint: quia ad obligandum aliquem legibus requiritur iuriſdictio, ſed peregrini ob breuem hoſpitij moram non ſubijciuntur iuriſdictioni, nec forum ſortiuntur, *d. l. heres abſens, § proinde, ff. de Iudic. cap. vlt. à contrario ſenſu, de for. comp. & ſenſit gloſ. in d. cap. illa, ver. veneris, diſt. 12. & alij apud Layman. loco cit. d. cap. 12. nu. 4.*

188 Inferunt 3. Sacerdotem Græcum tranſeuntem per Eccleſiam latinam, huic ſe conformare poſſe, & in azimo conſecrare, vel ſi malit, propriæ Eccleſiæ morem retinere; ſimiliter Sacerdotem latinum tranſeuntem per Eccleſiam Græcam; poſſe vel illi ſe conformare, & in fermentato ſacrificare, vel Romanæ Eccleſiæ morem ſeruare; ratio eſt, quia peregrinus legibus, & conſuetudinibus ſuæ patriæ proprijs liberatur, dum abſens eſt; verum neque aſtringitur alienis eius loci, per quem tantùm tranſit, aut in quo hoſpitatur, *vt poſt Sãch. lib. 3. de matrim. diſp. 18. nu. 20. obſeruat Layman. d. lib. 1. tract. 4. cap. 12. num. 6.* ſubdens ibidem, quod ſi inter latinos exiſtat Eccleſia Græca, vt Romæ, tunc latinus Sacerdos in ea celebraturus, Romanæ Eccleſiæ ritus obſeruare debet, quia Græcis veluti priuilegium perſonale conceſſum eſt, vt in fermentato ibi conſecrare liceat,

189 Inferunt 4. quod extraneus non ligatur cenſuris latis à Superiore loci, ſi ibi breui tempore intendat commorari, quia ad incurrendas cenſuras requiritur, vt delinquens ſit ſubditus Superiori loci, in quo reperitur; extraneus verò non eſt ſubditus Superiori illius loci, niſi decreuerit ibi manere maiore anni parte, *Coninch. diſp. 13. dub. 7. nu. 53. & 58. & alij, quos refert, & ſequitur Bonacin. de Cenſur. in comm. diſp. 1. q. 3. pun. 11. nu 20. & ſeq. quibus adde Bald. in l. 1. nu. 22. C. de Sum. Trin.*
190 vbi dicit, quod forenſes viſitantes conſanguineas moniales, quando pœna eſt nouiter inducta per conſtitutionem Epiſcopi, non tenentur ad dictam pœnam .

191 Limitatur ſupradicta concluſio quoad eos, qui vagi, ſeu vagabundi dicuntur: illi enim cum nullibi fixum domicilium habeant, obligantur legibus, & conſuetudinibus locorum, per quæ tranſeunt, vel in quibus hoſpitantur, alioquin eſſent melioris conditionis, quam alij; vnde à loci Magiſtratu capi, ac puniri poſſunt ob delicta etiam alibi commiſſa. *Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 39. verſ. ſed hic quæro &c. & ità ſenſit Sotus in 4. diſt. 18. q. 4. art. 2. §. eſt hic tamen &c. Sanch. lib. 1. moral. cap. 12. nu. 23. & alij apud Bonacin. de legib. diſp. 1. q. 1. pun. 6. nu. 54.* vbi dicit, quod vagi quoque cenſentur illi, qui priore domicilio relicto aliud quærunt, ſed nondum conſtituerunt, *Iordan lib. 8. tit. de Conſlit. num. 36.* quamuis alij contrarium teneant, aſſerentes, quod licèt per conſuetudinem introductum ſit, vt illi, cum proprium Iudicem non habeant, puniri poſſint vbicunque reperiuntur, nè eorum crimina remaneant impunita, in cęteris tamen forum non ſortiuntur eius loci, in quo exiſtunt, *arg. cap. vlt. de for. compet. ità Leſſ. lib. 4. cap. 2. dub. 7. nu. 49. Layman. d. cap. 12. nu. 7.*

192 Limitatur 2. quando eędem leges, & conſuetudines vigerent in domicilio exterorum, ſeu aduenarum, quia tunc tenerentur huiuſmodi leges, & conſuetudines etiam in alio loco obſeruare, *ſecundùm Sanch. in oper. mor. lib. 1. cap. 12. num. 21. & 38. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. cap 14.*

num.

214 *Pœna reſpicientes diminutionem ſtatus porrigunt effectum etiam extra territorium.*
215 *Seruus pœnæ quis dicatur.*

Quæſtio XIII.

An Ciues, vel Diœceſani obligentur legibus propriæ Ciuitatis, vel Diœceſis, dum abſentes ſunt.

197 RESp. negatiuè; ſicut enim legiſlator extra proprium territorium iuriſdictionem extendere non poteſt, ità nec ſubditi extra territorium degentes comprehenduntur ſub eius legibus, vel ſtatutis,
198 cum extra territorium iuſdicenti non pareatur impunè, *cap. 2. de conſtit. in 6. l. fin. ff. de Iuriſd. omn. iud. Abb. in cap. à nobis 2. nu. 11. de ſent. excom. Nau. cap. 23. nu. 120. Sylu. in ver. excommunicatio 2. n. 7. Sanch. lib. 3. de matrim. diſp. 18. Bonacin. de cenſur. in comm. diſp. 1. qu. 1. pun. 11.*
199 *nu. 2.* vbi dicit, quod cenſura lata ab Epiſcopo etiam per modum ſtatuti, vt ſi illam in Synodo, vel in edicto tulerit, obligat tantùm exiſtentes, & delinquentes in territorio, licèt in tali caſu perpetuò duret, *Laymgn. in Theol. mor. lib. 1. tract. 4. cap. 11. nu. 1.*
200 Amplia prædictam cõcluſionem, vt eò magis procedat, ſi is, qui erat ſubditus, mutauit domicilium: tunc enim amplius non ſubijcitur legibus Epiſcopi loci, à quo receſſit, cum non ſit amplius ſubditus, *Alter. lib. 3. diſp. 9. cap. 5. propoſ. 1. quem refert, & ſequitur Bonacin. d. diſp. 1. qu. 1. pun. 11. nu. 13.* vbi dicit, quod in tali caſu is, qui erat ſubditus, non incurrit cenſurã, ſiue lata ſit per modum ſtatuti, ſiue per modum ſententiæ.
201 Ex dictis inferunt Doctores, cum, qui noctu peruenit ad locum, vbi non ieiunatur, poſſe ibidem carnibus veſci, etiamſi in proprio territorio, vnde illo die exierat, lex ieiunij obliget, *ità Sanch. lib. 3. de matrim. diſp. 18. num. 22. & lib. 1. moral. cap. 12. num. 33. Leſſ. lib. 4. cap. 2. dub. 8. quos refert Layman. d. lib. 1. tract. 4. c. 11. nu. 7. & ſenſit etiam Nauar. in man. cap. 23. nu. 120.* vbi dicit, quod Nauarrus, & Luſitanus veſcentes in Regione Caſtellæ die Sabbathi extremis, vel interioribus partibus animalium, non peccant, licèt in ſuis terris id eis non liceat, *Dian. reſolut. mor. par. 1. tract. 9. reſol. 18.* vbi, quod Mediolani non tenetur peregrini ieiunare primis quatuor diebus quadrageſimæ.
202 Inferunt 2. eos, apud quos ius commune Tridentini Concilij viget, poſſe in alia regione, vbi illud receptum non eſt, inire matrimonium ſine Parocho, & teſtibus, dummodò ex aliqua iuſta cauſa proficiſcantur ad eam regionem, *Sanch. d. lib. 3. de matrim. diſp. 18. & lib. 1. moral. c. 12. nu. 35. Suar. lib. 2. de feſt. cap. 13. nu. 6. 10. Capeauil. de mod. miniſtran. Sacramen. temp. peſt. cap. vlt. q. 16. quos refert Layman. d. cap. 11. nu. 9. & 10.* ſubdens, quod licèt peccarent, ſi id facerent in fraudem, matrimonium tamen validè contraheretur abſque Parocho, & teſtibus: quia hoc eſt ſpeciale in matrimonio, quod cum ſit etiam contractus, regulari debet ſecũdùm leges, & conſuetudines locorum, vbi celebratur, *vt tradunt DD. in cap. vlt. de for. comp.*
203 Inferunt 3. quod non tenetur quis ad recitandum officium Diuinum, quod in patria recitari conſueuit, quando ab illa eſt abſens, quia ſtatuta, & conſuetudines locales affixæ ſunt loco, & obligant tantùm exiſtentes in eo, *cap. illa, diſt. 12. & cap. 2. de conſtit. in 6. Nau. cap. 23. nu. 120. Villalob. in Sum. tom. 1. tr. 2. diff. 34. nu. 1. & ſeq. Filliuc. to. 2. tract. 27. par. 2. cap. 6. nu. 108. Leſſ. lib. 4. cap. 2. dub. 8. nu. 54. Sanch. lib. 3. de matrim. diſp. 18. num. 18. Reginald. tom. 1. lib. 4. cap. 12. nu. 136. Dian. d. par. 1. tr. 9. reſ. 18.*
204 Inferunt 4. ſtatutum Epiſcopi v. g. excommunicantis eos, qui furtum committunt etiam in alieno territorio, non arctare exiſtentes extra territorium eiuſdem Epiſcopi: quia delictum inferioris tunc phiſicè, & moraliter conſummatur in territorio alieno, *cap. 2. de conſtit in 6. l. fin. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Abb. in cap. à nobis, 21. nu. 11. de ſent. excom. Sylu. in ver. excommunicatio, 2. nu. 7. Bonacin. de cenſur. in comm. diſp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 3. & 6.*
205 vbi dicit, quod in ferenda cenſura ſeruanda eſt circumſtantia loci, ſeu proprij territorij, quando ad illam ferendam opus eſt iuriſdictione contentioſa: quia iuriſdictio contentioſa non poteſt exerceri extra proprium territorium abſque licentia Ordinarij, ſicut neque poteſt exerceri in loco exempto, *cap. fin. de Conſtit. in 6.*
206 Limita 1. quando non eſt opus huiuſmodi iuriſdictione contentioſa: tunc enim Epiſcopus poteſt ferre cenſuram etiam in alieno territorio, vt ſi illam ferat pro re manifeſta, quæ cauſæ cognitionem non requirit, vel ſi eam requirit, facta eſt in proprio territorio: quemadmodum poteſt etſ ferre cum licentia Ordinarij illius loci,

Auil.

Auil. 2. par. cap. 3. diſp. 2. dub. 1. & alij; quos refert, & ſequitur Bonacin. de cenſur. in comm. diſp. 1. q. 1. pun 11. nu. 3. & 4. vbi etiam obſeruat, quod ſi Epiſcopus impediatur, nè iuriſdictionem exerceat in proprio territorio, poteſt illam exercere in alieno in loco vicino ſuo Epiſcopatui, *iuxta elem. 1. de for. comp.*

207 Limita 2. vbi quis actum aliquem geſſerit ſub cēſura prohibitum, dum erat ſubditus prioris Epiſcopi, & poſtea mutauerit domicilium: quia tunc ligaretur cenſura; quamuis enim per mutationem domicilij deſinat eſſe ſubditus Epiſcopi, qui cenſuram tulit, nihilominus remanet ſubditus ſecundùm quid, videlicet ratione delicti in illius territorio commiſſi, *cap. fin. vbi DD. de for. comp.* idemque dicendum eſt, ſi cauſa iam inchoata ſub vno tribunali, reus mutauerit domicilium, *cap propoſuit, eod. tit. latè Bonacin. d. diſp. 1. q. 1. pun. 11. num. 13.*

208 Limita 3. in cenſura lata per modum ſententiæ; hæc enim ligat ſubditos etiam extra territorium, quia reſpicit perſonam ſubditam, eiuſque oſſibus inhæret, *Vgolin. de Cenſur. tab. 1. cap. 9 §. 4. Suarez to. 5. de Cenſur. diſp. 5. ſect. 5. nu. 14. quos refert, & ſequitur Layman. lib. 1. tract. 4.*

209 *cap. 11. num. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod Prælati ordinum regularium, quibus iuriſdictio in ſuos ſubditos competit, nō ratione territorij, ſed per ſe ratione perſonalis obligationis ex obedientiæ voto, eos vbicunque terrarum exiſtentes præceptis, ac ſententijs, atque etiam ſtatutis ligare, eoſdemq; in alieno territorio citare, excommunicare, ac fugitiuos propria auctoritate capere, & punire poſſunt, *Sylu. in ver. excommunic. 2. nu. 15.* vbi, quod totus mundus eſt eis pro territorio, *Bonacin. d. diſp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 5. 14. & ſeq.*

210 Limita 4. in præcepto audiendi miſſam, quando in proprio territorio celebratur particularis dies feſtus; tenetur enim eo caſu ſubditus miſſam audire, etiamſi eodem die peruenturus ſit ad locum, vbi talis dies feſtus non celebratur; ratio eſt, tum quia præceptum affirmatiuum audiendæ miſſæ tenetur quiſque quamprimum implere, ſi poſtea impleturus non ſit, aut præuidet, ſe poſtea ab audienda miſſa impeditum iri: tum quia dies feſtus vbi ipſum deprehendit, ad id ipſum obligauit: tum etiam quia hæc videtur eſſe mens Eccleſiaſticorum legiſlatorum, vt incolæ die feſto miſſam audire teneantur, ſi per tale temporis ſpatium in Oppido commorentur, vt commodè audire poſſint, ſicuti conſuetudo, & fidelium perſuaſio interpretata eſt, *Nau. in man. cap. 13. nu. 5. Sà in ver. feſtum, nu. 8. Suar. lib. 2. de feſt. cap. 15. nu. 9. Lopez par. 1. cap. 52. quorum ſententiam communem dicit Layman. d. lib. 1. tract. 4. cap. 11. num. 6.* & per conſequens dum in eo territorio morantur, ab operibus ſeruilibus abſtinere debent; licèt cum primum peruenerint ad alium locum, in quo huiuſmodi feſtiuitas non agitur, ſeruilibus operibus inſiſtere poſſint, *Sanch. lib. 3. de matrim. diſp. 18. nu. 22. Leſſ. lib. 4. cap. 2. dub. 8. nu. 57. Layman. loco cit. c. 11. num. 7.* & hæc eſt non tantùm tutior, ſed etiam meo iudicio verior ſentētia: quamuis contrariam ſequantur alij Doctores, quando is, in cuius patria celebratur dies feſtus, ante meridiem futurus eſſet extra limites ſui territorij, ea moti ratione, quia hic pro tempore, quo reperitur extra terminos proprij territorij, exemptus eſt ab obligatione audiendæ miſſæ, nec ante lapſum meridiem peccauit non audiēdo miſſam, cum poſſet vſque ad eam horam differre; in meridie autem liber eſt ab obligatione, *vt poſt Nald. in ver. miſſa nu. 15. & alios ſenſit Bonacin. de Sacram. diſp. 4. q. vlt. pun. 12. nu. 5.*

211 Limita 5. quando delictum committitur, ſeu cenſetur committi, aut inchoatum fuit in proprio territorio, ſeu Diœceſi, vt ſi habens curam animarum non reſideret, ſed exiſtat in aliena diœceſi, quia in tali caſu omiſſio reſidentiæ fit in propria diœceſi, adeoque poterit à ſuo Epiſcopo puniri, *cap. ex tua, de Cleric. non reſid. Abb. in cap. poſtulaſti, nu. 9. & ſeq. de for. comp. Sylu. in ver. excommunicatio 2. nu. 8. Nau. cap. 27. nu. 6. Prepoſ. in 3. par. q. 1. de Cenſ. in gen. dub. 5. nu. 26. Villalob. in ſum. tom. 1. tr. 16. diff. 16. num. 9. Dian. reſol. mor. par. 5. tract. 9. reſ. 37.*

Idem dicendum, ſi Epiſcopus præcipiat, vt omnes clerici ſubditi accedant ad Synodum: quia in tali caſu etiam exiſtentes in alio territorio, ligantur præcepto; ſi ad Synodum non accedant, delictum enim omiſſionis cenſetur ibi committi, vbi actus præſcriptus exercendus erat, *l. qui non facit, ff. de reg. iur. Sylu. loco cit. & alij apud Bonacin. de Cenſur. in commun. diſp. 1. q. 1 pun. 11. nu. 7. Layman. in Theol. mor. lib. 1. tr. 4. cap. 11. nu. 3.*

212 Item valeret ſtatutum, vel edictum iuſta de cauſa prohibens incolis, nè adeant Prouinciam peſte infectam, *vt d. Layman. loco cit. nu. 3.* quia eo caſu ſtatutum huiuſmodi reſpicit proprij territorij commodum; quod eo magis procederet, ſi ſtatutum prohiberet, nè quis deferat triticū extra Prouinciam; quia tunc delictum quoad

quoad actionem, qua defertur triticum, cõſummatur in proprio territorio, quamuis quantum ad terminum extrinſecum conſummetur in alieno; quemadmodum homicidium cenſetur intra territorium conſummatum quantum ad totam actionem, ſi ibi quis lethaliter vulneratus fuerit, licèt extra territorium deceſſerit, *vt d. Corneio in 3. par. S. Thom. tractat. 5. de Cenſur. in gen. diſp. 6. dub. 2. quem refert Dian. d. par. 5. tr. 9. reſ. 37. verſ. ſed obiter &c. Bonacin. de Cenſur. in comm. diſp. 1. q. 1. pun. 11. nu. 9.*

213 Notandum eſt autem, quod pęna contenta in præcepto, vel ſententia diuerſimodè poteſt afficere perſonam: nam aut reſpicit interdictum certi loci, & tunc non porrigitur extra territorium interdicẽtis, niſi per quamdam conſequentiam, quia interdicto loco habitationis videtur interdictus locus originis, licèt non è contra, *vt in l. relegatorum, §. 1. §. interdicere, & §. ſeq. ff. de interd. & releg.* vbi etiam, quod Iudex non poteſt in ſententia præcipere, vt condemnatus ire debeat ad locum ſibi non ſubditum, quando fit in pęnam illius, contra quem fertur ſententia; ſecus ſi ſtatuto caueatur, nè ſubditi eant ad aliquẽ locum non ſubditũ propter commodũ Ciuitatis, *vt ſupra diximus*, vel in odiũ eius regionis, ad quã prohibetur acceſſus, *iuxta l. mercatores, cum ibi not. C. de Commer.*

Aut non concernit interdictum certi loci, ſed alicuius artis, vt i è ſubditi certam artem exerceant, & tunc neque porrigitur extra territorium, *l ex ea, ff. de Poſtul.* quemadmodum nec ſtatutum priuans aliquem beneficijs, porrigitur ad beneficia ſita extra territorium diſponentis, cum ſit odioſum, *vt d. Calder. conſ. 17. de Conſtit. Abb. in c. poſtulaſti, 14. n. 1 t. de for. compet.*

214 Aut verò pœna non reſpicit interdictum loci, nec artis, ſed diminutionem ſtatus, vt quando quis efficitur infamis &c. & tunc cum huiuſmodi pœna infligatur in perſonam, & ſit perſonæ afflictiua, porrigit effectum etiam extra territorium, quia ſequitur perſonam, vt lepra leproſum, *d. l. ex ea, vbi gloſ. in ver. non irrogat, ff. de Poſtul. Innoc. in cap. qualiter, & quando, 2. de Accuſat. Abb. in d. cap. poſtulaſti 14.*

215 *num. 9 & ſeq.* vbi etiam dicit, quod condemnatus ad mortem, licèt poſtea eripiatur violenter de manibus familiæ, non poteſt, vbicunque ſit, contrahere, nec facere teſtamentum, aut ſimilia, quia eo caſu eſt effectus ſeruus pœnæ, etiam ſecundùm iura hodierna, *vt tradunt DD. in l. qui vltimo, ff. de Pœn. & in auth. ſed hodie, nemo, C. de donat. int. vir. & vxor.*

SVMMARIVM.

216 *Quid requiratur ad legem humanam condendam, & ad ipſius obligationem inducendam.*

217 *Lex Diuina obligat ſtatim ac nobis innoteſcit.*

218 *Leges Pontificiæ in Romana Curia promulgantur.*

219 *Promulgatio legum Imperialiũ facienda eſt in ſingulis Prouincijs.*

220 *Quid ſi Rex, vel alius Princeps plura regna, vel Prouincias poſſideat.*

221 *An Princeps poſſidens plures Prouincias poſſit de ſua poteſtate abſoluta vnica publicatione facta in vno loco, obligare omnia ſua Regna.*

222 *Quid ſeruandum ſit in publicatione legum, quæ feruntur ab inferiore.*

223 *Quando ſubditi alibi commorantes ab obſeruatione legũ excuſentur, & nu. ſeq.*

224 *An ignorantia excuſet à pœna intrinſeca legis.*

Quæſtio XIV.

In quo loco promulgatio, ſeu publicatio legis facienda ſit, vt obligare incipiat.

216 Præmittendum eſt, quod ad legem humanam condendam, & ad ipſius obligationem inducendam requiritur 1. vt feratur à legitimo Superiore. 2. vt feratur ob cõmune bonum. 3. vt ſit iuſta. 4. vt lapſus fuerit terminus in lege præſcriptus. 5. requiritur acceptatio populi, niſi aliter de mente legiſlatoris cõſtet, quod voluerit independenter ab acceptatione obligare. 6. requiritur promulgatio, *l. leges, vbi DD. communiter, C. de legib. Sylu. in ver. lex, q. 6. Nau. in man. c. 23. n. 44. latè Bonac. in tr. de legib. diſp. 1. q. 1. pun. 4. per tot.*

217 Dixi, ad legem humanam &c. quia de ratione legis Diuinę ſufficit, vt Diuina voluntas obligãs innoteſcat; cum enim Deus ſit ſuperior animæ, & ſpiritus, non tenetur more humano cognitionem, & obligationem legis ad homines tranſmittere per publicationem, *vt poſt Vaſq. p. 2. diſp. 155. cap. 2. obſeruat Bonacin. loco cit. nu. 24.*

218 His præmiſſis reſp. promulgationem legum Pontificiarum faciẽdam eſſe in Curia Romana, & hanc promulgationem ſufficere ad obligationem inducendam ſeruandæ legis: vſu enim receptum eſt, vt

leges Pontificiæ in Romana Curia tantùm
promulgentur, *Sylu. in ver. lex, q. 6. Salas*
diſp. 12. q. 2. nu. 10. Reginald. lib. 13. nu.
155. Sotus 1. de Iuſtit. q. 1. art. 4. & alij
apud Bonacin. d. pun. 4. nu. 16. promulga-
tio verò legum imperialium facienda eſt
in ſingulis Prouincijs: conſequenter lex
imperialis non obligaret ſubditos illius
Prouinciæ, in qua facta non fuerit promul-
gatio, *Sylu. loco cit. Valent. diſp. 7. q. 5.*
pun. 5. Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 2. Sot.
1. de Iuſt. q. 1. art. 4. vbi, quod hoc pro-
320 cedit etiam quoad leges latas ab aliquo
Rege, vel Principe habente plura Regna,
vel Prouincias, quia diſtincta Regna, vel di-
ſtinctæ Prouinciæ cenſentur diſtinctæ Vni-
uerſitates; conſequenter diſtinctam pro-
321 mulgationem poſtulare videntur, *Bona-*
cin. vbi ſupra nu. 16. vbi etiam obſeruat,
quod Rex, vel alius Princeps, qui non eſt
ſubditus legibus imperij, poſſet de pote-
ſtate ſua abſoluta vnica publicatione in
vno loco facta, obligare omnia ſua Regna,
vel Prouincias, quia hoc non eſt contra
ius naturæ, neque Rex vllo iure adſtringi-
tur ad plures publicationes adhibendas,
cum vna in rigore ſufficere videatur, ita
vt legis obligatio proceſſu temporis poſſit
ad ſingulorum aures peruenire; promul-
322 gatio verò legum, quæ feruntur à Prin-
cipe inferiore, facienda eſt in ipſa Curia
Principis iuxta morem ibidem receptum,
non enim neceſſe eſt, vt in ſingulis Ciuita-
tibus, vel oppidis fiat promulgatio; idem-
que dicendum eſt de legibus, quæ feruntur
ab Archiepiſcopo, Epiſcopo, & ſimilibus,
vide Azor. lib. 5. c. 3. dub. 2. Salas de le-
gib. diſp. 12. ſect. 2. nu. 11. Suarez lib. 3.
de legib. cap. 16. nu. 7. Layman. lib. 1. tr. 4.
cap. 2. Bonacin d. pun. 4. nu. 16. vbi ſubij-
323 cit, quod ſubditi alibi commorantes
non peccant, ſi leges Pontificias non ſer-
uent, quandiù ad ipſorum aures non per-
ueniunt.

324 Obſerua tamen, quod is, qui legem
reſciſſoriam contractus ſufficienter pro-
mulgatam ignorat, licèt non peccet, ſi
contractum aliquem interim ineat contra
legem; non tamen validè celebrat con-
tractum, quia etſi ignorantia excuſat à
culpa, non tamen excuſat à pęna intrinſe-
ca legis ſufficienter promulgatæ, & ac-
ceptatæ, *Azor. l. 5. c. 3. quaſ. vlt. Suar.*
l. 3. de legib. c. 17. num. 2. & c. 33. num. 7.
Layman. l. 1. tract. 4. c. 2. Molin. tom. 2.
diſp. 395. Sanch. de matrim. l. 3. diſp. 17.
num. 10.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium certo loco circumſcriptum non extenditur extra illum locum: limitatur nu. 3.*

2 *Ratione delicti, contractus, vel rei efficitur quis de iuriſdictione illius loci: limitatur nu. ſeq.*

3 *Exempti, non ratione certi loci, ſed ſimpliciter, ſeu generaliter gaudent exemptionis priuilegio, vbicunque contraxerint, vel deliquerint.*

4 *Exempti prorogare poſſunt iuriſdictionem eorum, quibus circumſcripta exemptione erant ſubiecti: limitatur num. 5. & ſeq.*

5 *Superior non obſtante prorogatione facta à ſubdito, poteſt cauſam auocare, & reaſſumere.*

6 *Exempti immediatè ſubiecti Sedi Apoſtolicæ an poſſint prorogare.*

C A P. XVI.

An & quando priuilegium loco, eiuſque ciuibus conceſſum, extendatur extra territorium eiuſdem loci.

1 RESp. quod vbi priuilegium eſt certo loco circumſcriptum, puta ſi conceſſa ſit exemptio tali Ciuitati, eiuſque ciuibus, tunc priuilegium non extenditur extra locum exemptum, *cap. 1. cum ibi not. de Priuil. in 6.* vbi ſi exẽpti conueniantur ratione rei ſitæ extra locum exemptum, poſſunt coram Ordinario ratione rei ſitæ cõueniri; ratio eſt, quia actio, qua agitur ad rẽ principaliter, reſpicit rem ipſã, & quodãmodo ipſi rei videtur cohærere, *§. omnium Inſt. de action. l. fin. C. de Praſcript. long. temp. l. non alias, §. fin. ff. de Iudic.* & ideò reus eam defendere tenetur in loco, in quo ſita eſt, etiamſi reus habeat priuilegium, ne teneatur reſpondere niſi coram certo Iudice, *Barboſ. in l. hares abſens, §. proinde, in art. de foro ratione rei ſita, ff. de Iudic. quem refert, & ſequitur* Rota *deciſ. 165. nu. 1. & ſeq. & deciſ. 306. nu. 4. & ſeq. par. 7. Recen.* vbi, quod ratione de-
2 licti, contractus, vel rei efficitur quis de Iuriſdictione illius loci, quantumcũque contrahens, vel delinquens ſit exemptus, licèt non dicatur, nec efficiatur ſubditus, *& in Baren. iuriſdictionis 20. Maij 1603. coram Card. Veruſpio.*

Secus

3 Secus eſſet, ſi eximerentur perſonæ, earumque bona abſque circumſcriptione loci, *Couar. pract. qq. cap.* 11. *nu.* 5. *verſ. igitur in ſumma &c.* vbi dicit, exemptos ſimpliciter non ratione certi loci, ſed generaliter, gaudere hoc exemptionis priuilegio, vbicunque contraxerint, vel deliquerint, *Rot. d. deciſ.* 165. *num.* 20. *& ſeq. p.* 7. *Recent.*

4 An verò exempti poſſint prorogare iuriſdictionem eorum, quibus circumſcripta exemptione erant ſubiecti? Reſp. affirmatiuè, *Corn. conſ.* 214. *nu.* 8. *l.* 2. *Card. Seraphin. deciſ.* 595. *num.* 7. *Rot. d. deciſ.* 306. *nu.* 15. *par.* 7. *Recent.*

5 Limita, vt hæc concluſio procedat, quando prorogatio huiuſmodi non redũdat in præiudicium alicuius, niſi prorogantis: ſecus ſi ageretur de præiudicio Superioris, *Card. Seraphin. loco cit. Greg. deciſ.* 325. *nu.* 23. *Rot. d. deciſ.* 165. *n.* 28. *par.* 7. *Recent.* vbi, quod poteſt Superior non obſtante prorogatione cauſam auocare, & reaſſumere.

6 Limita 2. quando exempti eſſent immediatè ſubiecti Sedi Apoſtolicæ; iſti enim ſine conſenſu Romani Pontificis non poſſunt prorogare, *Greg. d. deciſ.* 325. *nu.* 23. *& ibi Beltram. Card. Mantic. deciſ.* 237. *n.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrio Iudicis remittitur, quænam dicatur dos congrua, & nu.* 19.

2 *Pater maiorem dotem vni ex filiabus tradere poteſt, quàm alteri: limitatur n. ſeq.*

3 *Pater non poteſt dotem filiæ conſtituere ſupra moderatam quantitatem in præiudicium fideicommiſſarij.*

4 *Dos ſubſidiaria non eſt rigoroſè taxanda, ſed ad meram dotandæ neceſſitatem, & nu.* 19.

5 *Dos data à Patre, in dubio præſumitur congrua: limitatur nu. ſeq.*

6 *An hæc præſumptio per contrariam probationem elidi poſſit.*

Quando filia poſſit petere ſupplementum dotis, vel legitimæ, ibidem, & nu. 8. *&* 13.

7 *Aliquando dos taxari poteſt infra legitimam, aliquando vſque ad legitimam, aliquando vltra legitimam.*

8 *Quando filia imputetur in legitimam dos, quam à Patre recepit.*

9 *Statutum excludẽs fœminas propter agnatos, comprehendit ſucceſſionis vtrumque caſum, videlicet mortis cum teſtamento, & ſine, licèt loquatur in caſu inteſtati.*

10 *Statutum excludẽs fœminas propter agnatos non habet locum, agnatis non exiſtentibus.*

11 *Si extant fratres tempore, quo ſoror renunciat, præſumitur facta renunciatio Patri propter fratres, quibus decedentibus deficit renunciatio: limitatur ibidem.*

12 *Quid ſi fratres non aderant tempore renunciationis.*

13 *Quando dos ſuccedat loco legitimæ, & quando non, & nu.* 15. *&* 17.

14 *Si ſtatutum filias excludit propter maſculos, & mandat, eas dotari, dotes ità detrahendæ ſunt, vt non lædatur legitima filij.*

15 *Dos, quæ ſuccedit loco legitimæ, detrahenda eſt ex ipſa legitima, non autem ex fideicommiſſo.*

16 *Supplementum legitimæ, & ſupplementum dotis congruæ debetur cum fructibus.*

17 *Dos habita loco legitimæ, non reuertitur ſoluto matrimonio ad patrem.*

18 *Congruitas, vel incongruitas dotis conſideratur attento tempore dotationis, & nu.* 26.

19 *Quando pater teneatur filiæ præſtare tantum alimenta; vel dotem alimentis adæquatam.*

20 *Quæ cenſeatur dos congrua mulieris ſtupratæ.*

21 *Quando dos mulieri ſtupratæ debeatur.*

22 *Delinquens non debet remanere impunitus.*

23 *Pater eam dotem, quæ ad ſe reuerſa fuit ex primo matrimonio, tenetur ſecundo marito tradere abſque diminutione; limitatur nu.* 25.

24 *Quid ſi mulier poſt contractas primas nuptias, & mortem mariti monaſterium ingrediatur, & nu. ſeq.*

25 *Quando pater dotem diminuere poſſit.*

26 *Dos, quæ ſolita eſt dari moniali, eſt ſufficiens ad excludendam filiam à ſucceſſione, vbi ſtatutum excludit filias extantibus maſculis: limitatur nu.* 28.

27 *An monialis excludatur à ſucceſſione in bonis maternis.*

28 *An, & quando filia ingreſſa monaſterium, poſſit conſequi legatum ſibi à patre relictum pro nuptijs.*

29 *In dotibus, quæ debentur in ſubſidium ab Auo, & ſimilibus, mera neceſſitas inſpicitur.*

30 *Quando dos dicatur inoffícioſa, & n.* 32.

31 *Si pater omnia amiſit in ludo, vel aliàs dilapidauit, filij reuocant vſque ad legitimam, etiam patre viuente.*

32 *Quando querela inofficioſæ dotis, vel donationis competat filijs.*

33 *Quid operetur ſtatutum excludens mulierem à ſucceſſione cum conditione; ſi fuerit legitimè dotata.*

Et quid ſi ſtatutum non loquatur conditionaliter, ibidem.

34 *Non extantibus maſculis ſucceditur prout de iure.*
An filius teneatur in diuiſione conferre bona, quæ habuit viuente patre, ibidem.
35 *An & quando valida ſit confeſſio dotis receptæ facta per maritum conſtante matrimonio.*
Quid ſi confeſſio huiuſmodi facta ſit ad fauorem ſoceri, vel ſocerus, ibidem.

CAP. XVII.

De Dote, eiuſque priuilegio.

Quæſtio I.

Dos congrua quæ dicatur.

1 RESp. id arbitrio Iudicis remittendum
eſſe, qui inſpicere debet vires patrimonij, numerum filiorum, dignitatem
familiæ, qualitatem viri, & conſuetudinẽ
regionis, *l. quæro, 61. & l. cum poſt, 70.
§. gener, ff. de Iur. dot. l. ſi filiæ pater, ff. de
leg. 3. auth. res quæ,* C. *Commun. de legat.
Menoch. de Arbitr. Iud. caſ.* 149. *nu.* 38.
& ſeq. vbi, quod temporis etiam qualitas
obſeruanda eſt; contingit enim aliquando,
vt quæ magnæ, ac opulentæ dotes olim
habebantur, hodiè paruæ, & admodum
tenues reputentur, *Card. Mantic. dec* 329.
nu. 5. *&* 8. *Maſcard. de Probat. concluſ.*
571. *nu.* 13. *Corn. conſ.* 202. *nu.* 10. *lib.* 2.
Hond. conſ. 10. *nu.* 31. *&* 34. *vol.* 1. *Theſaur. dec.* 192. *num.* 1. *Fontanell. de Pact.
nuptial. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *nu.* 2. *&* 22.
2 vbi, quod poteſt pater maiorem dotem
vni ex filiabus, quàm alteri tradere: poſſunt enim talia accidentia concurrere in
vno matrimonio, quæ obligent ad maiorem dotem, quàm in alio, & præterea poſſet talis variatio, & mutatio temporis inter vnum, & alterum matrimonium contingere, vt quæ in primo dos congrua viſa
fuit, incongrua poſtea in ſecundo appareat, *Mareſcott. var. reſol. lib.* 2. *cap.* 69.
3 *nu.* 16. *& ſeq.* vbi obſeruat, non poſſe patrem conſtituere filiæ dotem ſupra moderatã quantitatem in præiudicium fideicõmiſſarij, niſi ratio ità poſtularet, *vt d. Rot.
deciſ.* 88. *nu.* 9. *& ſeq. p.* 5. *tom.* 1. *recent.*
vbi, quod ſi ratio ità poſtulet, omnia bona
ſubiecta fideicommiſſo, poſſunt in dotem
dari, *Mantica de Tacit. lib.* 12. *tit.* 22. *n.* 1.
& ſeq. Vinc. de Franch. deciſ. 616. *Greg.
dec.* 63. *nu.* 11. *Card. Caualer. deciſ.* 260.
4 *nu.* 2. vbi, quod dos ſubſidiaria non eſt rigorosè taxanda, ſed ad meram dotandæ
neceſſitatem, *& dec.* 298. vbi, quod dos
5 data à patre præſumitur congrua: præſumit
enim lex, quod pater benè prouiderit filiæ propter amorem, quo eam proſequitur, *l. illi quidem, in fin. vbi gloſ. in ver.
magis, ff. de eo quod met. cauſ. l. nec in ea,
ff. Ad l. Iul. de Adult. gloſ. in l. quidam
cum filiumfam. in ver. inſtitueret. ff. de hæred. inſtit. latè* Menoch. *d. caſ.* 149. *à nu.* 6.
Honded. conſ. 10. *nu.* 32. *lib.* 1. *Mareſcott.
var. lib.* 2. *cap.* 69. *num.* 29. quamuis hæc
6 præſumptio per contrariam probationem
elidi poſſit; nam ſi conſtaret de læſione
enormi, vel enormiſſima, liceret filiæ etiã
viuente Patre petere ſupplementum dotis, *Ruin. conſ.* 98. *nu.* 4. *lib.* 2. *Cephal. conſ.*
208. *nu.* 6. *& ſeq. Gratian. diſcept. forenſ.
cap.* 148. *nu.* 13. *& ſeq.* vbi, quod hoc procederet, etiamſi ſtatutum prohiberet, nè
aliquid vltra dotem peti poſſit, *& deciſ.
Marcb.* 27. *num.* 10. *Fontanell. d. clauſ.* 5.
gloſ. 8. *par.* 1. *nu.* 31. *& ſeq.* dicitur verò
enormis læſio, quando dos eſt adeò parua,
vt colligatur, Patrem fuiſſe in dolo, *Corn.
conſ.* 77. *nu.* 3. *&* 4. *lib.* 2. *latè Honded. d.
conſ.* 10. *nu.* 33. *lib.* 1.
7 Ex his infertur, quod aliquando dos
taxari debet infra legitimam, aliquando
vſque ad legitimam, aliquando vltra legitimam, prout attentis ſupradictis circumſtantijs prudens Iudex iudicabit, *Hond. d.
conſ.* 10. *n.* 31. *Rot. apud Pacific. de Saluian.
interd. deciſ.* 160. *nu.* 7. *Fontanell. d. clauſ.*
5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *num.* 6. *& ſeq.* vbi dicit,
quod in hoc attendi debet tempus dotationis, non autem mortis Patris, *Card.
Mantic. d. deciſ.* 329. *nu.* 6.
8 Obſerua tamen, quod ſi dos fuerit minor legitima, vel Patris facultates auctæ
poſtmodum fuerint, poſſet filia etiam competenter dotata, petere ſupplementum legitimæ: quia mulier dotata ex diſpoſitione iuris communis non prohibetur petere ſupplementum legitimæ poſt mortem
Patris, niſi obſtet renunciatio facta cum
iuramento, vel ſtatutum excludens mulieres dotatas ab hæreditate paterna, *Fontanell. d. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *num.* 11.
latè Honded. d. conſ. 10. *lib.* 1. *Crauett. conſ.*
11. *n.* 13. *&* 14. *Rot. deciſ.* 36. *apud Merlin.
poſt tract. de legitim.* vbi, quod ſtatutum
9 excludens fœminas propter agnatos, comprehendit ſucceſſionis vtrumque caſum,
videlicet mortis cum teſtamento, & ſine, licèt loquatur in caſu inteſtati, *&
deciſ.* 538. *num.* 2. *par.* 3. *Recent.* vbi,
10 quod huiuſmodi ſtatutum non habet
locum, non exiſtentibus agnatis, *Alex.*
11 *conſ.* 29. *nu.* 9. *lib.* 3. vbi, quod ſi extant
ſratres

fratres tempore,quo ſoror renunciat,prę-
ſumitur facta renunciatio Patri propter
dictos fratres, & illis decedentibus deficit
12 renunciatio; ſecus ſi fratres non extarent
tempore renunciationis, *Rot. apud Pacific.*
de Salu. interd. dec. 160. *nu.* 7. *&* 8. *Ma-*
reſcott. var. lib. 2.*cap.*8. *nu.* 1. vbi ſubijcit,
13 quod ſi ille inſtitutus ſit,qui ab inteſtato
filiam excluderet, eo caſu filia prohibetur
petere ſupplementum legitimæ; ſi verò
alius ſit hæres inſtitutus,& non is, qui eam
ab inteſtato excluderet, tunc filia legiti-
mæ ſupplementum petere poteſt,*iuxta opi-*
nionem Caſtrenſ. conſ. 196. *lib.* 1. quem-
admodum admittitur etiam ad legitimæ
ſupplementum, quando ſtatutum excludit
filias non ſimpliciter, ſed cum qualitate
dotationis,quia tunc dos ſuccedit loco le-
gitimæ,eo quod ceſſante dote, filiæ præ-
ſeruata eſt ſucceſſio ab inteſtato; ſecus eſ-
ſet, ſi ſtatutum excluderet filias ſimplici-
ter, & poſtea mandet, eas dotari; hoc
enim caſu dos conſtituta, non ſuccederet
loco legitimæ,quia tunc non eſt permiſſa
ſucceſſio ab inteſtato, *vt poſt Caſtrenſ. in*
l. Titio centum, §. *Titio Genero, ff. de con-*
dit. & demon. ſæpius tenuit Rota in Rom.
de Lante 1. *Febr.* 1577. *coram Robuſt. &*
coram Card. Seraphin. deciſ. 959. *& coram*
*Card. Millin. dec.*317. *& dec.* 4 *&* 5. *apud*
Merlin. poſt tract. de legitim. vbi, quod ſi
14 ſtatutum filias excludit propter maſcu-
los, & mandat, eas dotari,dotes ità detra-
hendæ ſunt, vt non lædatur legitima filij;
cum enim ſtatutum fuerit inductum in fa-
uorem maſculi,ideò non debet in eiuſdem
odium, & præiudicium retorqueri, *& dec.*
399. *nu.* 32. *& ſeq. par.* 5. *tom.* 1. *Recent.*
15 vbi, quod quando dos ſuccedit loco le-
gitimæ, detrahenda eſt ex ipſa legitima,
non autem ex fideicommiſſo,*latè Beltram.*
ad Greg. dec. 565. *nu.* 11. *& ſeq.* vbi dicit,
quod dos ſuccedit etiam loco legitimæ,
quando à Patre fuit relicta in teſtamento
iure inſtitutionis, aut aliter de legitima
fuit facta mentio, vel quando conſtituta
fuit pro iuribus legitimæ,*Cephal.conſ.*165.
16 *nu.* 27. *&* 28. vbi etiam dicit, quod ſi-
cut ſupplementum legitimæ debetur cũ
fructibus, ità etiam ſupplementum dotis
congruæ, *Pariſ. conſ.* 53. *num.* 78. *& ſeq.*
lib. 3. *Honded. conſ.* 53. *nu.* 12. *lib.* 2. *Fon-*
tanell. d. clauſ. 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *ferè per*
17 *tot.* vbi addit, quod dos habita loco le-
gitimæ, non reuertitur ſoluto matrimonio
ad patrem, *iuxta tex. in l. dos à Patre*, *C.*
ſolut. matrim. ſed quæritur ſoli filiæ, & in
ea ſuccedunt hæredes filiæ, ideſt liberi ab
inteſtato, *latè Crauett. conſ.* 84. *nu.* 5. vbi,
quod quando dos conſtituitur filiæ pro
omni iure, quod habere poſſet in bonis
patris,dicitur conſtituta loco legitimę,*vide*
quæ ſcripſimus in tract. de Temp. legali lib.
2. *c.* 98. *nu.*20. *& ſeq.*
18 Obſerua 2. quod mos, ſeu conſuetudo
regionis eſt probanda de tempore dota-
tionis, ſecundùm quod conſideratur con-
gruitas, vel incongruitas dotis, nam talis
conſuetudo facilè mutari ſolet, *Pariſ. con-*
ſil. 16. *num.* 77. *&* 82. *vol.* 2. *Rol. à Vall.*
conſ. 85. *nu.* 16. *lib.* 1. *Fontanell. d. clauſ.* 5.
gloſ. 8. *par.* 1. *nu.* 8. *&* 36.
19 Obſerua 3. quod ſicut pater non tene-
tur dotare filiam, quæ ſine eius conſenſu
nupſit indigno, niſi miſerationis gratia;
ità in tali caſu non ſunt ſeruandæ cir-
cumſtantiæ,quas ſupra retulimus, ſed tunc
tenebitur pater, ſi vir pauper ſit, ad præ-
ſtanda alimenta, ſeu ad tradendam dotem
alimentis adæquatam arbitrio Iudicis,
Fontanell. d. clauſ. 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *nu.* 39.
idem dicendum quoad filias illegitimas;
quia cum obligatio dotandi deducatur
ex obligatione alendi, dos congrua filiæ
illegitimæ ea cenſenda erit,quæ non exce-
dit metam alimentorum, ideſt id, quo in-
diget mulier pro ſe alenda pro toto tem-
pore vitæ, *l. hæreditatum, ff. ad l. falc. cap.*
cum haberet, vbi gloſ. in ver. ſecundum, de
eo qui dux. in matrim. Capic. dec. 181. *n.* 1.
Surd. de Alimen. tit. 1. *q.* 10. *num.* 10. *&*
ſeq. & alij apud Fontanell d. clauſ. 5. *gloſ.* 8.
par. 1. *nu.* 72. *& ſeq.* vbi dicit, quod Iu-
dex in hoc attendere debet filię dotandę
ætatem, & conditionem, ac eius patris fa-
cultates, *late Vinc. de Franch. dec.* 283. *nu.*
18. *& ſeq.* vbi, quod in hoc habenda eſt
etiam ratio de dubio euentu infirmitatis.
20 Quæ verò cenſeatur dos congrua mu-
lieris ſtupratę? Reſp. quod aut ſtuprator
mulierem corruptam ducit in vxorem, vel
per ipſum non ſtat, & tunc non tenetur
dotare; aut ſtuprator non vult cum cor-
rupta matrimonium contrahere, & tunc
ſi mulier diues eſt, vel parentes habet di-
uites, debet mulier, vel eius parentes cõ-
ſtituere dotem conſuetam dari virginibus,
& ſtuprator tenetur ad id ſupplendum,quo
pluris indiget corrupta ad inueniendum
virum ſibi ęqualem, cum propter deflora-
tionem mulier ſit effecta deterior, & ideò
maiori dote indigeat; ſi verò mulier,
eiuſque parentes pauperes ſint, tenetur
ſtuprator ad totam illam dotem,quæ mu-
lieri neceſſaria erit arbitrio Iudicis ad nu-
bendum; idemque dicendum, quando ſtu-
prator inferioris conditionis vellet cum
muliere matrimonium contrahere,& mu-
lier ea de cauſa renueret; ità enim vide-
tur ſufficienter reſarciri damnum mulie-

ris, quod in vtroque foro non eſt reſar-
ciendum, niſi quatenus læſio attulit, *Abb.*
in cap. 1. nu. 1. & ſeq. de adulter. Oſaſch.
dec. 107. nu. 10. & ſeq. Rot. apud Farin.
poſt lib. 1. conſil. dec. 74. nu. 3. vbi, quod
iſtud argumentum ceſſat, quando corrup-
ta cum dote conſueta dari virginibus, po-
teſt conſequi, aut conſequitur maritum
ſibi çqualem, *Cancer. var. lib. 3. cap. 11.*
nu. 130. & ſeq. & alij, quos refert, & ſe-
quitur Fontanell. de Pact. nuptial. d. clauſ. 5.
gloſ. 8. par. 1. num. 85. & ſeq. vbi etiam
obſeruat, quod dos huiuſmodi taxanda
eſt habito reſpectu ad facultates ſtuprato-
ris, & conditionem ipſius ſtupratæ, non
autem ad diuitias, aut paupertatem patris,
nè contingat, quod ſi pater eſt diues, ſtu-
prator autem pauper, obligetur ſtuprator
ad id, quod eſt ſibi impoſſibile: & è con-
tra ſi ſtuprator multis abundet diuitijs,
pater verò ità pauper ſit, vt filiam dotare
nequeat, ſtuprator ab omni pęna immunis
euadat, *Theſaur. dec. 3. nu. 2. Caualcan.*
in repertor. ſuarum deciſionum in ver. ma-
21 *trimonium, nu. 6. & ſeq.* vbi dicit, quod
iſta dos non debetur ſtatim ſequuta copu-
la, ſed quando mulier nuptias contrahit
ità, vt non ſufficiat cautio de nubendo à
muliere oblata: quamuis in hoc contra-
rium rectiùs iudicauerit Senatus Pede-
mon. *teſte Theſaur. iunior. in addit. ad d.*
deciſ. 3. Theſaur. ſenior. litt. b. quia cum
22 hæc dos debeatur in pœnam ſtupri, &
poſſit contingere, quod mulier ſtuprata
non reperiat virum, ſtuprator remaneret
impunitus; & ideò compellendus eſt ad
ſolutionem dotis, etiamſi mulier ſtuprata
tunc non habeat virum paratum, *vide*
Farinac. in Prax. crim. q. 147. §. dos, n. 129.
Rot. apud eumdem d. dec. 74. nu. 4. & ſeq.
23 Obſerua 3. quod pater eamdem dotem,
quæ ad ſe reuerſa fuit ex primo matrimo-
nio, tenetur ſecundo marito tradere abſq;
diminutione, etiamſi tantam dotem ſecun-
dus Maritus non mereatur, quia dotis do-
natio filiæ à Patre facta, irreuocabilis eſt
ità, vt nec reuocari poſſit per ingratitudi-
nem, *l. fin. Cod. de dot. promiſſ. auth. ſed*
quamuis, vbi Bald. Salicet. & alij, C. de
Rei vxor. action. Ripa in l. 1. nu. 60. & ſeq.
ff. ſolut. matrim. Boer. dec. 131. nu. 7. & ſeq.
& alij, quos refert, & ſequitur Fontanell.
d. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 1. num. 41. & ſeq.
24 vbi, quod ſi mulier ſemel dotata poſt cō-
tractas primas nuptias, & mortem mariti,
monaſterium ingrediatur, dos primò data,
tota etiam in monaſterium abſque dimi-
nutione cum perſona tranſit, quia per pri-
mam dotationem ius fuit filiæ quæſitum
irreuocabiliter in eo, quod ſibi à Patre pro
dote donatum eſt: quæ enim conſtante
matrimonio appellatur dos, eo ſoluto pro-
prium mulieris patrimonium dicitur, *vt*
notant. DD. in rubr. ff. ſolut. matrim.
25 Limita, quando inter primum, & ſecun-
dum matrimonium ſiue carnale, ſiue ſpiri-
tuale paternæ ſubſtantiæ diminutæ fuerint:
tunc enim poteſt pater dotem etiam di-
minuere, *vt in d. auth. ſed quamuis, & not.*
Fontanell. loco cit. nu. 41. & 43. ſubdens
ibidem, quod in alijs caſibus patri non
eſt permiſſa dotis diminutio: quamuis
contrarium ſenſerit, *gloſ. in d. auth. ſed*
quamuis, ver. menſuram, vbi dicit, quod
poteſt pater dotem etiam diminuere, quā-
do filia contra ipſius patris voluntatem
nubit, *per tex. in l. ſi vt proponis, 2. C. de*
Nupt.
26 Obſerua 4. quod dos, quæ ſolita eſt dari
moniali, eſt ſufficiens ad excludendam fi-
liam à ſucceſſione, vbi ſtatutum excludit
fœminas extantibus maſculis, ità vt filia
cum dicta dote ingrediens monaſterium
petere haud poſſit ſupplementum: in hac
enim dote conſtituenda nō ſunt conſide-
randæ paternæ facultates, & aliæ circum-
ſtantiæ, prout in matrimonio carnali,
Vinc. de Franch. dec. 44. nu. 1. & ſeq. vbi,
quod in hoc attenditur conſuetudo loci,
Honded. conſ. 64. nu. 35. vol. 2. latè Fon-
tanell. de pact. nuptial. d. clauſ. 5. gloſ. 8.
par. 1. nu. 53. & ſeq. vbi etiam obſeruat,
27 quod nō propterea monialis excluditur à
ſucceſſione in maternis bonis, de quibus
dotata non fuit, *vide Afflict. dec. 348.* vbi
dicit, quod filia ingreſſa in monaſterium
debet habere legitimam tantùm in bonis
maternis: quod quidem procedit virtute
conſtit. Regni, *in aliquib. vt ibidem decla-*
rat Vrſill. nu. 2. nam de iure communi fi-
lia æqualiter admittitur vna cum maſculis
ad ſucceſſionem, *iux. l. maximum vitium*
C. de lib. præter.
28 Limita, quando filiæ pingue aliquod
fuit à Patre factum legatum, quod excede-
ret quantitatem dari ſolitam monialibus:
tunc enim poſſet integrum legatum pete-
re, etiamſi legatum fuerit relictum pro
nuptijs, ſeu matrimonio, quia ſub his ver-
bis etiam matrimonium ſpirituale com-
prehenditur, niſi ex coniecturis conſtet, de
matrimonio tantùm carnali teſtatorem
ſenſiſſe, *vt d. Menoch. lib. 4. præſumpt. 148.*
nu. 8. & ſeq. Cancer. var. par. 3. cap. 11.
nu. 204. cum ſeq. vbi de communi, Capic.
dec. 204. Peregrin. de fidicom. art. 28. n. 74.
Fontanell. d. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 1. nu. 61.
& ſeq.
29 Obſerua 5. quod in dotibus, quæ de-
bentur in ſubſidium ab Ano, & ſimilibus,
non

non eſt facienda rigoroſa taxatio, ſed mera neceſſitas inſpicienda eſt, per ea, quæ in ſimili de alimentis ſubſidiarijs tradunt *DD. apud Fontanell. loco cit. nu. 92. verſ. de alijs &c.*

30 Obſerua 6. quod ſi pater omnia bona, vel maiorem partem dediſſet filiæ in dotem, itá vt alijs filijs non remaneret legitima, poſſunt alij filij agere contra maritum reuocatoria, vſque ad legitimam, cum in tali caſu dos ſit inofficioſa, *iuxta textum in l. vn. C. de inoff. dot. & itá fuit deciſum in Sac. Conſilio Neapol. vt refert Afflict. dec. 86. per tot.* vbi etiam obſeruat, quod fratres conſtante matrimonio non poſſunt agere contra Maritum de inofficioſa dote, ſed ſoluto matrimonio recuperabunt legitimam ab hæredibus viri; quamuis contrarium in hoc reſoluerit idem Sac. Conſiliũ, vt ſcilicet filij etiam conſtante matrimonio poſſint agere contra maritum reuocatoria ex capite inofficioſæ dotis, *teſte Vinc. de Franch. deciſ. 104. & itá ſenſerunt alij apud Vrſill. ad Afflict. d. dec. 86.* vbi addit,
31 quod ſi pater omnia amiſit in ludo, vel aliás dilapidauit, filij reuocant vſque ad legitimam, etiam patre viuente.

32 Ego ſentio, querelam inofficioſæ dotis non competere filijs, niſi poſt mortem patris, ſicut nec querelam inofficioſæ donationis, quia ante non habent ius in legitima, *ſecundùm omnes*; vnde defuncto Patre filij agere poſſunt reuocatoria contra maritum ſiue conſtante, ſiue ſoluto matrimonio, *Bald. in l. 1. nu. 6. & 13. C. de inoff. donat. Gratian. diſcept. foren. cap. 719. n. 24. & ſeq. vide quæ diximus in tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 61. nu. 6.*

33 Obſerua 7. quod ſtatutum excludẽs mulierem à ſucceſſione cum conditione, ſi fuerit legitimè dotata, vendicat quidem ſibi locum, ſi mulier tempore ſucceſſionis ſit competenter dotata; ſecus ſi eo tempore condecenter dotata non fuerit, itá vt hoc caſu non ſufficeret poſtea ſupplere dotem vſque ad congruitatem, *vt conſuluit Corn. conſ. 202. nu. 9. & 12. lib. 2.* ſubdens, quod quando ſtatutum non loquitur conditionaliter, tunc agendum eſt ad ſupplementum cõgruæ dotis, *vide Alex. conſ. 151. lib. 2. Rolan. conſ. 45. nu. 9. & 10. lib. 1.* vbi dicit, quod ſi ſtatuto caueatur, vt dotata excludatur, probanda eſt illa qualitas, quod ſit dotata, *Rot. dec. 391. num. 1. & ſeq. par. 5. tom. 1. recent.* vbi, quod agnato agenti vigore ſtatuti fœminarum excluſioni, obſtat ſemper exceptio dotis congruæ non traditæ, & interim immiſſio retardatur, nec attenditur ſola promiſſio dotandi, aut cautio de ſoluendo, vel ſtando iuri, ſed requiritur effectus, ideſt ipſa actualis dotis congruæ traditio, præſertim ſi nuptiæ ſequutæ iam fuerint, *Surd. dec. 46. nu. 9. Card. Caualer. dec. 260. num. 2. & 3.*

34 Obſerua 8. quod non extantibus maſculis, vel eorum filijs ſucceditur prout de iure, quia huiuſmodi ſtatuta inducta ſunt fauore maſculorum, per quos agnatio conſeruatur; vnde filiæ in tali caſu æqualiter Patri ab inteſtato ſuccedunt, *d. l. maximum vitium, vbi DD. latè Cancer. var. lib. 1. cap. 5. nu. 1. & ſeq.* illæ verò, quæ fuerunt viuente patre dotatæ, debent dotem conferre, ideſt communicare, *Honded. conſ. 24. nu. 31. lib. 2. & conſ. 14. num. 39. lib. 1.* quemadmodum filius bona, quæ habuit à Patre viuente, tenetur in diuiſione conferre ſecundùm eorum valorem conſiderato tempore mortis patris, & collationis faciendæ, *Ciriac. contr. 368. num. 7.* vbi, quod collatio huiuſmodi fit minus accipiendo de bonis diuidendis, *Afflict. deciſ. 247.* vbi dicit; quod ſi bona tantùm mobilia data fuerint in dotem vni ex ſororibus, eaque conſumpta fuerint non dolo, vel culpa coniugum, adhuc illa ſoror debet admitti ad ſucceſſionem, etiamſi dicta bona non poſſint conferri.

35 Obſerua 9. quod inualida eſſet confeſſio dotis receptæ facta per maritum conſtante matrimonio, niſi de veritate numerationis aliter cõſtet; præſumitur enim talis confeſſio ſimulata, & in fraudem prohibitæ donationis inter coniuges; & ideò nec marito, aut eius heredibus, nec creditoribus eiuſdem mariti nocet, *ex latè congeſtis per Rot. apud Merlin. de pignor. dec. 141. & 23.* vbi quod in iudicio ciuili ſola ſuſpicio falſi, & ſimulati habetur pro falſo, & ſimulato, *& in Ferrarien. dotis 11. Aprilis 1622. & 4. Maij 1626. coram Buratt. in impreſſ. dec. 612. & 925.* vbi, quod hoc procedit, etiamſi confeſſio facta ſit ad fauorem Soceri, & non ſolius vxoris, quia Socero donari itá prohibetur, vt propriæ vxori, *l. 3. §. qui in eiuſdem, ff. de donat. int. vir. & vxor. Menoch. lib. 3. præſumpt. 12. nu. 83.*

Limita, quando dos ante contractum matrimonium fuit promiſſa, deinde conſtante matrimonio maritus confitetur, ſe recepiſſe dotem: tunc enim tollitur omnis ſuſpicio, & confeſſio non ſolum nocet ipſi marito, ſed etiam eiuſdem mariti creditoribus, *latè Menoch. lib. 3. præſumpt. 12. nu. 53. & ſeq. Duran. dec. 409. nu. 14. Buratt. d. dec. 612. 925. & 108.*

Notandum tamen eſt, quod exemplum apocæ promiſſionis in inſtrumento confeſſio-

f-ſſionis à Notario ſine Iudicis auctoritate inſertum, non facit fidem: quemadmodum nec ſufficeret inſtrumentum promiſſionis confectum poſt celebratũ matrimonium, *Rot. apud Merlin. de Pignor. d. deciſ. 23. num. 3.*

Limita 2. quando confeſſio dotis fuit facta à viro non ad fauorem vxoris, ſed tertij, *Mareſcott. var. lib. 1. cap. 8. nu. 8. vbi refert, ità reſoluiſſe Rotam in Camerinen. prætenſæ dotis 12. Nouembris 1599. coram Litta, quæ eſt deciſio 15. nu. 3. par. 4. tom. 1. Recent. & ità ſenſit eadem Rota coram Durano d. deciſ. 409. nu. 15. & coram Merlin. deciſ. 652. nu. 8. & apud Merlin. de Pignor. d. deciſ. 141. nu. 14* vnde valida eſſet confeſſio dotis facta conſtante matrimonio inter maritum, & fratrem vxoris, qui eſt ſui iuris, cum inter eos non ſit prohibita donatio, *vt in his terminis tenuit Rota apud Merlin. d. tract. de Pignor. deciſ. 59. nu. 18.* idemque dicendum, ſi confeſſio huiuſmodi facta fuerit ad fauorem ſocrus, quia donatio inter ſocrum, & maritum nullibi prohibetur, *d. l. 3. §. Socrui, ff. de Donat. int. vir. & vxor.*

Limita 3. quando concurrerent coniecturæ, & adminicula pro numerationis dotis probatione: tunc enim confeſſio mariti probaret veram numerationem, etiam contra tertium, *latè Mareſcott. d. lib. 1. cap. 8. nu. 9. Rota coram Merlin. deciſ. 652. per tot.* etiamſi non conſtet de dotis antecedenti promiſſione: hæc enim neceſſaria non eſt, quando aliæ coniecturæ concurrunt, ex quibus probabile ſit, dotem fuiſſe ſolutam, *Rota d. deciſ. 59. nu. 19. & 20. apud Merlin. d. tract. de Pignor. & deciſ. 24. nu. 3. & ſeq. par. 7. Recent. vide Gratian. deciſ. March. 103. num. 20. Rot. apud Paciſ. de Salu. interd. deciſ. 18.* vbi, quod ex enunciatione promiſſionis dotis facta in inſtrumento confeſſionis, iunctis alijs adminiculis, probatur ſolutio dotis.

Limita 4. quando lapſa ſunt tempora ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis: tũc enim confeſſio mariti, etiamſi non præceſſerit dotis promiſſio, probat realem exactionem in ſui, & ſuorum hæredum præiudicium; &, quod magis eſt, in præiudicium etiam creditorum, ità vt eo ipſo nõ præſumatur facta in fraudem prohibitæ donationis, *latè Gratian. diſcep. forenſ. cap. 362. nu. 16. Rota apud Paciſ. de Saluian. interd. deciſ. 48. num. 1. & coram Durano d. deciſ. 409. nu. 15. & 16.* contrarium tamen in hoc ſenſit *Rota coram Buratto deciſ. 108 nu. 17. & hanc partem nos ſequuti ſumus in tract. de Tempor. legal. lib. 2. cap. 45. nu. 17.* ea ratione, quod cum talis confeſſio ſit ſimulata, & facta animo donandi, poteſt quandocumque opponi de iſta ſimulatione.

S V M M A R I V M.

36 *Dos reſtituenda eſt in loco domicilij viri, & num. ſeq.*
37 *Quid ſi vir poſt cõtractum matrimonium mutauerit domicilium.*

Quæſtio II.

In quo loco dos reſtitui debeat?

36 RESp. quod reſtituenda eſt in loco domicilij viri: nam in contractu dotis reſpectu reſtitutionis nõ inſpicitur locus, in quo inſtrumentum dotis factum eſt, ſed attenditur locus ipſius viri; domicilium enim viri cenſetur locus contractus: quia animi deſtinatione matrimonium videtur contractum in domicilio viri, *l. exigere dotem, vbi Bart. & alij communiter, ff. de Iudic.* quod procedit, etiamſi poſt cõtra-
37 ctũ matrimoniũ maritus mutauerit domiciliũ, quia nihilominus ſeruari debent ſtatuta, & conſuetudines prioris domicilij viri, vbi fuit orta obligatio, *l. quaro, ff. de ſolut. l. contraxiſſe, ff. de Action. & oblig. Alexan. conſ. 100. n. 12. verſ. item tenet &c. lib. 3. Abb. in cap. 1. nu. 11. de Sponſal.*

S V M M A R I V M.

38 *Mulier agere poteſt ad fundum dotalem etiam æſtimatum in ſubſidium, quando videlicet non poteſt aliunde conſequi ſuam dotem.*
39 *Hoc remedium non competit niſi facta excuſſione in bonis mariti, & nu. 43.*
40 *An poſſeſſor fundi dotalis poſſit mulieri offerre æſtimationem ipſius fundi, & nu. ſeq.*
41 *An & quando mulier agere poſſit ad rem emptam ex pecunia dotali.*
42 *Et an hoc priuilegium competat militi, & minori, ibidem.*
43 *Quando res empta ex pecunia dotali, efficiatur dotalis.*
44 *Quando æſtimatio non faciat emptionem, & venditionem.*
45 *An mulier loco cenſuum dotalium, qui fuerunt extincti, teneatur tempore reſtitutionis recipere alios cenſus ex eadem pecunia emptos à marito.*

Quæſtio III.

Quando mulier agere poſſit ad fundum dotalem æſtimatum.

38 Poſſe mulierem agere ad fundum dotalem etiam æſtimatum non ſolùm actione hypothecaria, in qua præfertur omnibus creditoribus mariti, ſed etiam vtili rei vendicatione, conſtat *ex l. in rebus, C. de iure dot.* cuius textus diſpoſitio procedit in ſubſidium, quando videlicet mulier, vel eius hæres non poteſt aliunde conſequi ſuam dotem, *vt not. ibi gloſ. communiter recepta in ver. æſtimatæ, in fin. Bald. ibid. nu. 1. & ſeq. Pinell. in l. 1. par. 3. nu. 15. C. de bon. matern. Card. Mantic. de Tacit. lib. 12. tit. 27. num. 20. & tit. 28. nu. 16. Rot. dec. 145. par. 4. tom. 2. Recent.* vbi, quod fundus cenſetur dotalis, licèt dos promiſſa fuerit in pecunia numerata, & ad computum dotis fuerit aſſignatus fundus cū pacto, quod talis fundus debeat eſſe dotalis; tunc enim ad euitandam contrarietatem æſtimatio cenſetur facta ad ſciendum verum valorem, *Bald. in l. ſi inter virum, in princ. C. de Iur. dot. Afflict. dec. 270. ſub nu. 4.*

39 Hoc autem remedium non competit niſi facta excuſſione in bonis mariti, *Fontanell. de Pact. nupt. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 13. nu. 78.* vbi dicit, quod in hoc caſu reſoluuntur hypothecę interim à marito impoſitę, *Neguſ. de pignor. par. 5. mem. 3. n. 28. verſ. ego autem &c. & par. 8. mem. 1. n. 27.*

40 vbi etiam obſeruat, quod vtilis rei vendicatio datur mulieri quaſi ad rem propriam: hypothecaria autem quaſi ad rem obligatam; & ideò ſi eligit rei vendicationem, cum eo caſu agat ad dominium rei, non poteſt poſſeſſor, ſeu alius creditor ei offerre æſtimationem ipſius rei, quia oblatio quantitatis tunc admittitur, quando agitur ad quantitatem, *ità Neguſ. loco cit.*

Mihi verò in hoc placet alia Doctorum opinio, aſſerentium, quod quando agitur vtili tantùm rei vēdicatione in ſubſidium, tunc poſſit etiam offerri æſtimatio, tùm quia maritus vxori agenti pro repetitione dotis, potuiſſet æſtimationem offerre, & ideò hoc denegandum non eſt poſſeſſori fundi, qui ius habet à marito; tum quia hæc vtilis rei vendicatio conceditur mulieri in ſubſidium ex æquitate, nè aliàs remaneat indotata: ceſſat autem hæc æquitas, ſi offeratur æſtimatio, cum mulier eo caſu indotata non remaneat, *& ita ſenſit Rot. dec. 590. nu. 16. & ſeq. par. 4. tom. 3. Recent.* ſubdens, quod diſpoſitio *d. l. in rebus,* non procedit, quando mulier prædeceſſit viro; hoc enim priuilegium fuit conceſſum mulieri diſſoluto matrimonio per mortem viri, & ideò non tranſit in hæredes vxoris, ſi matrimonium per mortem ipſius vxoris ſolutum fuerit, *ex trad. per Bart. in l. Neſennius, §. fundum, nu. 1. ff. de rei vendic. Ruin. conſ. 163. nu. 2. verſ. & forte &c. & nu. 3. lib. 4.*

41 Idem dicendum, quando ex pecunia mulieris dotali fuit aliqua res empta: tunc enim, licèt res non ſit dotalis, quemadmodum nec res empta ex pretio rei pupillaris, vel hæreditariæ, ſit pupillaris, ſeu hæreditaria, *ad not. in l. ex pecunia, C. de Iur. dot. Mantic. de Tacit. lib. 12. tit. 27. nu. 9. & 15. Burat. dec. 784. nu. 5. & ibi Add. litt. A.* tamen in ſubſidium poteſt mulier agere ad rem emptam, *vt tradunt DD. in d. l. ex pecunia, Bart. in l. vxor marito, ff. de donat. int. vir. & vxor. Honded. conſ. 14. nu. 51. lib. 1.* vbi dicit, quod tunc etiam competit vxori vtilis actio rei vendicatio-

42 nis; idque procedit etiam fauore militis, & minoris, *l. ſi vt proponis, 8. Cod. de rei vendic. l. 2. ff. Quand. ex fact. tutor.* quo caſu poteſt etiam poſſeſſor offerre æſtimationem, *Rot. in recent. d. dec. 590. nu. 25. & ſeq. par. 4. tom. 3. & dec. 287. num. 1. par. 3. & dec. 91. nu. 7. & 17. & dec. 259.*

43 *nu. 7. par. 8.* vbi ſubijcit, quod res empta ex pecunia dotali efficitur dotalis, quando tacitè, vel expreſſè ità fuit actum, concurrente tamen vtilitate mulieris: *de quo vide textum in l. æſtimatis, tum ibi not. per Scribentes, ff. ſolut. matr. Couar. pr. q. qq. cap. 28. nu. 2. verſ. ſed ex contrario &c. Honded. conſ. 14. num. 50. lib. 1. Rolan. conſ. 86. nu. 15. lib. 4. Neguſ. de Pigner. in 3. mem. 5. part. princ. nu. 28. Mantic. d. lib. 12. tit. 27. nu. 15.* vbi addit, quod ſi mulier ſit minor, & ei ſic expediat, res empta ex pecunia dotali, efficeretur dotalis, etiamſi id actum non fuerit inter mulierem, & virum, *ex trad. per gloſ. in d. l. ex pecunia, C. de Iur. dot.*

44 Item ſi tempore, quo datur in dotem prædium æſtimatum, maritus nō erat ſoluendo, tunc æſtimatio non facit emptionem, & venditionem, & per conſequens prædium non deſinit eſſe dotale, *Bald. in l. intereſt, in fin. C. de vſufr. Neguſ. de Pignor. 2. mem. 2. par. princ. nu. 59. Rota in Romana Saluiani 5. Decembris 1603. coram Card. Lancell. iun. & d. deciſ. 590. nu. 14. & 15.* vbi, quod tunc etiam eſt neceſſaria excuſſio bonorum.

45 Notandum 2. quod ſi mulier marito in

dotem dederit cenſus cum pacto, quod eueniente caſu reſtitutionis dotis, teneatur vxor recipere eoſdem cenſus: & deinde cenſus huiuſmodi extinguantur, & ex illorum pretio alij cenſus emantur à marito, in tali caſu vxor non teneretur tempore reſtitutionis recipere tales cenſus emptos à Marito, *ex trad. per Cenc. de cenſib. in addit. ad 2. par. cap. 2. q. 2. art. 1. nu. 43. & 44. Rot. apud eumdem Cenc. poſt Addit. dec. 99. nu. 3. & 4.*

SVMMARIVM.

46 *Mulier viuente viro poſſidet iure familiaritatis, eoque mortuo pro ſuis iuribus dotalibus transfert familiarem poſſeſſionem in veram, & realem iure proprio: declaratur nu. ſeq.*

47 *Mulieri competit retentio in domo, vel mobilibus iure familiaritatis ab ea poſſeſſis, non autem in prædijs ruſticis, aut alijs bonis.*

48 *An contra mulierem detinentem bona viri procedi poſſit executiuè per Creditores ipſius viri.*

49 *Quando bona præſumantur viri, & non vxoris.*

50 *Contra mulierem petentem aſſecurationem ſuæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam, non datur ius offerendi poſterioribus creditoribus.*

Fructus, qui ſuperſunt vxori deductis eius, & familiæ alimentis, cedunt in beneficium mariti, & creditorum, ibid.

51 *Mulier, vel alius creditor ingrediens in poſſeſſionem fundi iure pignoris, facit fructus ſuos, ſi valor fundi æquiualeat credito.*

Quæſtio IV.

An mulier bona defuncti viri iure proprio retinere poſſit pro ſua dote.

46 NOtiſſima eſt illa iuris concluſio, quod mulier viuẽte viro poſſidet iure familiaritatis, eoque mortuo pro ſuis iuribus dotalibus transfert familiarem poſſeſſionem in veram, & realem iure proprio, ſuperueniente ſibi nouo titulo, *l. cum nemo, C. de Acquir. poſſ. Bald. in l. pignoris, nu. 2. C. de Pignor. act. Duran. dec. 269. nu. 12. & 13.* etiamſi non interuenerit declaratio, *Put. dec. 441. lib. 1. Rot. in Recent. dec. 97. nu. 5. par. 5. & in* Romana *hæreditatis de Cuccinis 9. Decembris 1622. coram* Nauarro, *Merlin. dec. 861. num. 2. & 3.* vbi, quod hæc poſſeſſio eſt legitima, & manutenibilis, & præfertur poſteriori alterius, *& dec. 645. nu. 13. Coccin. dec. 67. nu. 1.* vbi, quod pro dote competit retentio non tantùm mulieri, ſed etiam eius ſucceſſoribus mortuo viro, ex hypotheca dotis, *Buratt. dec. 179. nu. 6. & ſeq. Rot. dec. 165. nu. 45. & 46. par. 7. Recent.* vbi,

47 quod mulieri cõpetit retentio in domo, vel mobilibus, vel alijs rebus iure familiaritatis ab ea poſſeſſis, non autem in prædijs ruſticis, neque in alijs bonis, quæ non conſtat, ab ea fuiſſe poſſeſſa viuente viro, cum talis poſſeſſio non extendatur de re ad rem, *ex trad. per Aretin. conſ. 77. n. 25. Gabr. conſ. 34. lib. 1.* vnde mulier, quæ cum viro in vna Ciuitate vixit, non poteſt occupare poſſeſſionem domus, ſeu alterius rei exiſtentis in alia Ciuitate, ſeu loco, quam viuente viro iure familiaritatis non detinuit.

48 Notandum tamen eſt, quod cum mulier in tali caſu poſſideat non iure dominij, ſed tantùm iure pignoris, tenetur pati exequutionem contra bona hæreditaria ſui viri inſtantibus creditoribus, quibus licitum eſt in tali caſu agere via executiua; & ideò non poterit mulier vti tertia impedire executionem mandatorum, nec ſubhaſtationem, & adiudicationem, *l. à Diuo Pio, §. quod ſi res, ff. de re iud. l. quamuis, ff. de Pignor. act. auth. hoc ità, C. de Pignor. & hypoth. Bart. & alij in d. l. à Diuo Pio, §. ſed & illud, Gratian. diſcept. for. cap. 941. nu. 3. & 4. Rot. dec. 181. nu. 2. & ſeq. par. 7. recent. latè Fontanell. de Pact. nupt. clauſ. 7. gloſ. 3. par. 8.* vbi dicit quod inſtantibus creditoribus etiam poſterioribus, & hæredibus mariti, mulier tenetur præſtare patientiam, vt bona vendantur, & pretium deponatur, ea tamen non amota à poſſeſſione, donec plenariè ſatisfiat de ſua dote, *Neguſ. de Pignor. 6 par. mem. 1. nu. 23. Cancer. var. par. 3. cap. 17. de ſent. & earum execut. num. 4. 17. & ſeq. Caualcan. de vſufr. mulier. relict. nu. 212. Mareſcott. var. lib. 1. reſol. 29. n. 34.*

49 Notandum 2. quod ſi mulier paſſa fuit, bona mobilia deſcribi, & inuentariari ſine aliqua contradictione, vel proteſtatione, quod eſſent propria, tunc dicta bona præſumuntur viri, *DD. in l. à Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, ff. de re iud. Bald. in l. ob maritorum, nu. 2. & 4. C. Ne vxor pro marit. Buratt. dec. 191. nu. 7.*

50 Notandum 3. quod contra mulierem petentem aſſecurationem ſuæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam, non datur ius offerendi poſterioribus creditoribus, tum quia hæc aſſecuratio nõ eſt reſtitutio,

ſed poſitio dotis in tuto, vt fructus deſeruiant pro alimentis vxoris, & filiorum; tum etiam quia bona viri vergentis ad inopiam conſignantur mulieri, vt exiſtant penes eam, & non diſſipentur, *Mantic. de Tacit. lib. 11. tit. 30. nu. 10. & ſeq. Oſaſc. dec. 135. Andr. Gail. lib. 2. obſeruat. 92. Rolan. conſ. 9. n. 39. vol. 1. Vinc. de Franch. dec. 54. vide Fontanell. d. clauſ. 7. gloſ. 2. par. 3. nu. 50. & ſeq. Surd. de Alimen. tit. 1. q. 35. nu. 5.* vbi ſubijcit, quod fructus, qui ſuperſunt vxori deductis eius, & familiæ alimentis, cedunt in beneficium mariti, & creditorum.

51 Notandum 4. quod mulier, ſicut & alius creditor ingrediens in poſſeſſionem fundi iure pignoris, ſi valor fundi æquiualet credito, & ſic ceſſaret ſpes luitionis, faceret in tali caſu fructus ſuos, quia tunc perinde eſt ac ſi eſſet ipſius creditoris, *l. qui habebat, §. ſuauiſſima, vbi gloſ. & DD. ff. de leg. 3.* Rot. *recent. dec. 145. nu. 10. & ſeq. par. 4. tom. 2. & dec. 46. nu. 7. par. 6.*

SVMMARIVM.

52 *Fundus dotalis alienari non poteſt, declaratur, & limitatur nu. ſeq.*

53 *Prohibitio legalis non includit alienationem neceſſariam.*

54 *Vxor ad redimēdum maritū à carceribus, vel eum alendum, poteſt fundum dotalem alienare: declaratur, & limitatur nu. 63.*

55 *Grauatus poteſt bona fideicommiſſo ſubiecta alienare, vt ſe, vel filium eximat à carcere.*

56 *Quænam ætas exigatur in muliere, vt validè ſe obligare poſſit pro dote, & n. 59.*

57 *Statuta laicorum nec circa matrimonia, nec circa dotes diſponere poſſunt.*

58 *Prouiſio, vel ſtatutum generaliter loquens, non porrigitur ad cauſam dotis.*

60 *In dote promiſſa pauperi mulieri, non requiruntur ſtatutaria ſolemnitates.*

61 *Donatio facta contemplatione matrimonij, non requirit ſolemnitates, nec inſinuationem.*

62 *An obligatio minoris ex cauſa dotis, valida ſit abſque ſtatutarijs ſolemnitatibus.*

63 *Mulier poteſt ſe vſque ad medietatem dotis obligare.*

64 *Mulier, ſi habet idoneum releuatorem, non dicitur remanere indotata.*

Quæſtio V.

An, & quando mulier fundum dotalem alienare poſſit.

52 QVamuis fundi dotalis alienatio regulariter prohibeatur à iure, *vt ex tot. tit. ff. & C. de fund. dotal.* etiamſi vxoris aſſenſus accedat, §. 1. *vbi Aret. & alij, Inſt. Quib. alien. lic. &c.* ità vt ſi maritus alienaret, poſſet ipſemet reuocare non obſtāte iuramento, *ex trad. per Spec. in tit. de empt. & vend. §. tertio loco, nu. 11.* id ta-
53 men procedit in caſibus, in quibus vxor de proprio non tenetur: & conſequenter dicta prohibitio legalis non includit alienationem neceſſariam, *vt tradunt DD. in l. 1. ff. de fund. dotal. & in l. 2. C. eod. tit. Azo. in Sum. C. de fund. dot. nu. 7. & ſeq. Caputaq. dec. 199. par. 3.*

54 Vnde vxor ad redimendum maritum è carceribus, vel eum alendum, poteſt fundum dotalem alienare: quia, cum vxor eadem ſit caro cum viro, *iuxta illud Geneſ. 2. erunt duo in carne vna,* tenetur propterea eum alere, illiq; in neceſſitatibus ſubuenire, *Spec. in tit. Qui fil. ſint legit. nu. 40. verſ. quid ſi mulier. &c. Bart. in l. ſi cum dotem, §. ſi maritus, ff. ſolut. matrim. Bald. in l. illud, nu. 1. C. de Sacroſ. Eccleſ. & conſil. 478. num. 2. vol. 5. Natt. conſ. 547. nu. 19. Surd. dec. 86. num. 4. & ſeq.* vbi
55 etiā obſeruat, quod grauatus poteſt alienare bona fideicommiſſo ſubiecta, vt ſe, vel filium eximat à carcere, quando pro debito priuato detinetur.

56 Idem dicendum, ſi mulier legitimę ętatis, ideſt maior 25. annis dotem promiſerit; valida enim eſſet eius obligatio etiam abſque ſolemnitatibus ſtatutarijs, *Neguſ. de Pignor. par. 8. mem. 1. num. 26.* vbi, quod ſi ſtatutum diſponeret, vt nulla mulier poſſit contrahere ſine certa forma, talis diſpoſitio non comprehenderet mulierem etiam minorem 25. annis, puberem tamen, promittentem dotem pro ſe, cum mulier etiam minor poſſit ſe moderatè do-
57 tare abſque curatore: ſtatuta enim laicorum, ſicut nō poſſunt diſponere circa matrimonia, ità neque circa dotes, quæ acceſſoriè, & conſecutiuè veniunt ad ipſa matrimonia, *Pariſ. conſ. 81. nu. 9. lib. 3.*
58 vbi, quod prouiſio, vel ſtatutum generaliter loquens nō porrigitur ad cauſam dotis, *Caputaq. dec. 199. par. 3. Put. dec. 160. lib. 3. Galganett. ad ſtatut. Vrb. lib. 1. c. 151. verſ. item 21. procedere non credimus &c.*

Pic. ad d. ſtatut. Vrb. gloſ. 7. nu. 255. Rot.
in Romana dotis 29. Maij 1602. coram Or-
tembergo, apud eumdem Pic. poſt eius tract.
59 *dec.* 13. vbi, quod hoc procedit tam in
muliere, quæ neceſſariò tenetur dotare,
60 quàm in ea, quæ ad id non tenetur, præ-
ſertim ſi dos pauperi mulieri fuerit pro-
miſſa, quo caſu dicitur cauſa pia, in qua
non exiguntur ſtatutariæ ſolemnitates,
Buratt. dec. 924. num. 10. *& ibi Ferentill.*
61 *nu.* 17. vbi, quod donatio facta contem-
platione matrimonij non requirit ſolem-
nitates, nec inſinuationem.
62 Addunt citati DD. quod etiam obliga-
tio minoris ex cauſa dotis valida eſt abſq;
ſtatutarijs ſolemnitatibus.
63 Obſerua tamen, quod in his, & ſimili-
bus caſibus non poteſt mulier totum fun-
dum dotalem alienare, quando ex huiuſ-
modi alienatione remaneret omninò in-
dotata; id enim eſſet contra publicam
vtilitatem, *Theſaur. dec.* 223 *nu.* 13. vbi
dicit, quod poteſt mulier ſe vſque ad me-
dietatem dotis obligare, cuius ſententiam
amplexa fuit *Rota Romana coram Buratt.*
dec. 783. *nu.* 2. *Pen. dec.* 489. *nu.* 12. *Mer-*
64 *lin. dec.* 749. *nu.* 3. *& ſeq.* vbi ſubdit, quod
mulier, ſi habet idoneum releuatorem,
non dicitur remanere indotata, *& apud*
Pic. poſt eius tractat. dec. 10. *num* 10. *&*
dec. 11. *nu.* 12.

S V M M A R I V M.

65 *Quæſita per vxorem poſt matrimonium,*
præſumūtur quæſita ex bonis viri: limi-
tatur nu. 66.
67 *An, & quando admittatur confeſſio mari-*
ti declarantis, ſe emiſſe fundum de pecu-
nia vxoris.
68 *Quando ſtetur confeſſioni patris aſſerentis,*
ſe habuiſſe pecuniam à filio.
69 *Aſſerenti, inſtrumenta eſſe ſimulata, in-*
cumbit onus probandi.
70 *Res empta ab vxore de pecunijs viri, ad*
ipſam vxorem iure dominij ſpectat.

Quæſtio VI.

Acquiſita per vxorem, an, & quando
præſumantur quæſita ex bonis viri.

65 REgula eſt, quod quæſita per vxorē poſt
matrimoniū præſumuntur quæſita ex
bonis viri, euitandi turpis quæſtus gratia,
l. Quintus, vbi Bart. & alij, ff. de Donat. int.
vir. & vxor. Gabr. commun. concluſ. lib. 1.
tit. de Præſumption. concluſ. 15. *Boer. de-*
ciſ. 81. *nu.* 5. *Buratt. deciſ.* 141. *num.* 2.
& ſeq.
66 Sed ab hac regula receditur, concur-
rentibus coniecturis: nam ſi maritus erat
pauper, mulier verò bona propria habue-
rit, ex quibus acquirere potuit, ceſſaret
præſumptio *d. legis*, & bona ſic quæſita
ſpectabunt ad mulierem, non autem ad
maritum, ità vt mulier nec à marito, ne-
que ab eius creditoribus moleſtari poſſit,
l. & ſi inſtrumenta, vbi gloſ. in Ver. tranſ-
latum, & Bart. nu. 6. *C. de fid. Inſtrum.*
& iur. haſt. fiſc. lib. 10. *Natt. conſ.* 543.
num. 20. *verſ. quod corroboratur &c.* vbi
67 dicit, quod licèt confeſſio mariti decla-
rantis, ſe emiſſe fundum de pecunia vxo-
ris, ſit ſuſpecta, propter prohibitam do-
nationem inter virum, & vxorem, tamen
ex veriſimili præſumptione admittitur, ſi
conſtet, vxorem habuiſſe aliunde bona,
ex quibus potuerit illam pecuniam colli-
68 gere; quemadmodum confeſſio facta à
Patre aſſerente, ſe habuiſſe pecuniam à fi-
lio in poteſtate, licèt cenſeatur inualida,
tanquam facta in fraudem legis prohiben-
tis donare, tamen ſi appareat, quod fili-
us ex aliquo artificio lucrabatur, ita vt
tantum ex induſtria lucrari potuerit, &
Patri tradidiſſe, ex hac veriſimili præſum-
ptione ſubſtinetur dicta confeſſio, præ-
ſertim ſi iuramentum acceſſerit, *latè Alex.*
conſ. 18. *num.* 2. *& ſeq. lib.* 3. *Gabr. d.*
69 *concluſ.* 15. *Buratt. d. deciſ.* 141. *per tot.*
vbi etiam dicit, quod aſſerenti, inſtru-
menta eſſe ſimulata, incumbit onus pro-
bandi, *per tex. in l. eum propria, vbi Sal.*
C. ſi quis alter. vel ſib. l. 2. *& ibidem Bald.*
C. Plus val. quod agit.
70 Notandum eſt etiam, quod res empta
ab vxore de pecunijs viri, non ad virum,
ſed ad ipſam vxorem iure dominij ſpectat,
licèt teneatur eo caſu pretium virò reſtitu-
ere, *l. multum intereſt, C. ſi quis alter.*
vel ſib.

S V M M A R I V M.

71 *In lucro dotis ſeruandum eſt ſtatutum*
domicilij viri, & nu. 72. *& ſeq. limita-*
tur num. 76. 78. *&* 81.
72 *Quid ſi in loco domicilij mariti nullum*
quoad hoc extet ſtatutum, vel conſue-
tudo.
73 *Quando agitur de executione, vel alijs*
obſeruandis poſt contractum matrimoni-
um, debet attendi conſuetudo domicilij
ipſius mariti.
74 *Quid ſi maritus poſtea ad alium locum do-*
micilium tranſtulit, & nu. ſequen.
75 *Et quid ſi cauſa reſtitutionis dotis non*
aga-

agatur in loco domicilij mariti, ſed in alio loco.
76 *Quando in lucro dotis inſpiciatur ſtatutum domicilij mulieris, & nu. 78.*
77 *An & quando cenſeatur quis renunciaſſe l. exigere dotem, ff. de Iudic.*
79 *Si maritus in vno loco aliquando habitat, & in alio frequentiùs, attendi debet domicilium, in quo habitat frequentiùs.*
80 *Quid ſi in quolibet ſe collocet æqualiter.*
81 *An in bonis alibi ſitis attendatur domicilium mariti.*
82 *Quando mulier alibi nupta, reputetur de origine ſua paterna.*

Quæſtio VII.

In lucro dotis an ſtatutum domicilij vxoris, vel mariti ſeruandum ſit.

71 RESp. ſeruandum eſſe ſtatutum, vel cõ-
ſuetudinẽ domicilij viri, nõ autẽ do-
micilij vxoris, in quo contractus dotis eſt
72 celebratus; vnde ſi in loco domicilij ma-
riti nullum quoad hoc extet ſtatutum, vel
conſuetudo, huiuſmodi lucrum non debe-
tur; quamuis enim regulariter debeat
ſeruari ſtatutum illius loci, in quo con-
trahitur, *vt d. Alex. conſ. 41. nu. 4. lib. 5. & conſ. 100. lib. 3. Ruin. conſ. 69. nu. 5. lib. 4.* tamen in contractu dotis fauore
matrimonij aliud deciditur in *l. exigere dotem, vbi DD. ff. de Iudic.* ratio eſt, quia
vxor vi matrimonij trahitur ad domicili-
um viri, & ideò ſecundùm leges, ſeù ſta-
tuta domicilij viri, ſeu mariti intelligitur
contraxiſſe, *l. de iure, vbi gloſ. in ver. nupta eſt, & l. imperatores, §. item reſcripſerunt, 1. ff. Ad municip. Bart. in l. cunctos populos, num. 19. C. de Sum. Trinit. Bald. in auth. omnes peregrini, num. 4. C. commun. de ſucceſſ. Abb. in cap. 1. num. 11. de*
73 *Sponſ.* vbi dicit, quod quando agitur de
executione, vel alijs obſeruandis poſt con-
tractum matrimonium, debet attendi cõ-
ſuetudo domicilij ipſius mariti, *Alex. conſil. 100. nu. 9. lib. 3.* vbi id intelligit de
domicilio viri ratione habitationis, non
autem ſolius originis, *& conſ. 129. nu. 13. lib. 7. latè Ruin. conſ. 58. & 59. lib. 3. Alc. conſ. 3. nu. 9. lib. 2. tom. 1. Soc. iun. conſ. 14. nu. 2. lib. 1. vbi de communi, Rim. conſil. 30. nu. 7. & ſeq. & conſ. 314. nu. 33. & ſeq. vol. 1. Theſaur. qq. for. lib. 2. q. 6. nu. 3. & 6. Ciriac. contr. 273. Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 14. nu. 1. Rot. dec. 110. nu. 8. & dec. 172. num. 1. & ſeq. par. 8. Recent.* quæ quidem ſenten-
tia procedit, ſiue vxor acceſſerit ad do-
mum viri, ſiue non, *Ruin. conſ. 58. nu. 3. & 4. lib. 3. Mantic. vbi ſupra nu. 3.*
74 In hoc autem attenditur ſtatutum prio-
ris domicilij ipſius viri; vnde nulla ratio
habenda eſt de ſtatuto alterius cuiuſ-
cumque loci, ad quem maritus poſteà
domicilium tranſtulit: quia poſſet maritus
ad eum locum transferre domicilium, in
quo ſtatutum diſponeret, vt maritus lucre-
tur totam dotem, quod eſſet irrationabi-
le, & contra textum *in d. l. exigere, vt d. Abb. in cap. 1. nu. 11. de Spon. Alex. conſil. 100. nu. 12. lib. 3. Ruin. conſ. 58. n. 3. lib. 3. & de communi teſtatur Mantic. d.*
75 *lib. 3. tit. 14. nu. 2. & ſeq.* quod proce-
dit, etiamſi cauſa reſtitutionis dotis non
agatur in loco domicilij mariti, ſed in lo-
co originis ipſius mariti, vel Patris, vel in
loco originis vxoris, quia tacitè actum in-
telligitur, vt dos in loco habitationis ma-
riti, & ſecundùm leges illius reſtituatur,
per tex. in d. l. exigere, ff. de Iud.

Prius autem domicilium non dicitur, ſi
ibi maritus tempore contractus dotis ha-
bitabat quidem, ſed in eo loco non erat
permanſurus, vel quia in alio loco habebat
maiorem partem fortunarum, vel propter
inimicitias, vel aliam cauſam; & ideò ſer-
uari tunc debent ſtatuta eius loci, ad quẽ
maritus primò ſe tranſtulit animo perpe-
tuò manendi, *vt poſt Grat. conſ. 113. n. 16. lib. 2. obſeruat Mantic. d. tit. 14. num. 5. & 8.*

76 Si verò ſtatutum loquatur tantùm de
Sponſa futuri temporis, non autem de
vxore, puta ſi diſponat, quod ſponſus lu-
cretur dotem conſtitutam, vel partem pro
matrimonio contrahendo, tunc non inſpi-
ceretur ſtatutũ domicilij ſponſi, ſed ſpon-
ſæ, in quo conſcriptum eſt inſtrumentum,
Bald. in d. auth. omnes Peregrini, C. Comm. de Succ. item inſpicitur ſtatutum domi-
cilij vxoris, quando vir non ducit vxo-
rem, ſed vxor ducit virum ad ſuum domi-
cilium, *Bald. in l. vlt. num. 4. C. ſi à non comp. Iud. Dec. conſ. 283. num. 8. Rol. de lucr. dot. q. 16. & alij apud Mant. loco cit. nu. 6. 7. & 9.* vbi idem dicit, quando dos
ea lege data fuit, ſeu conſtituta, vt ſoluto
matrimonio ſecundùm ſtatutum loci, in
quo contractus celebratus eſt, reſtituatur,
quia contractus ex conuentione legem ac-
cipiunt, *l. 1. §. ſi conuenit, ff. depoſ.* & ſicut
77 per ſtatutum, ità etiam per pactum po-
teſt derogari *d. l. exigere, vt inquit Bald. conſ. 357. nu. 3. lib. 1. Crauett. conſ. 880. num. 20.*

Notandum tamen eſt, quod per ea ver-
ba generalia, promiſit dotem reſtituere
tam

tam in loco contractus, quam in loco domicilij, & alibi in quacunque parte terrarum, non cenſetur renunciatum *d.l. exigere, vt ſenſit Bald. in d. l. exigere, in fin. verſ. ſed tunc quæro &c. Alex. conſ. 100. nu. 8. & ſeq. lib. 3.*

78 Addunt nonnulli DD. quod ſeruari etiã debet ſtatutum domicilij vxoris, vbi bona data in dotem, ſunt immobilia, & ſita in territorio, in quo contractus dotis eſt celebratus, & vxor habet domicilium, quia in alio loco non poſſunt reſtitui; ſed contrarium aſſerit *Parp. in l. cunctos populos, nu. 130. verſ. ex hac prima ampliatione,* C. *de Sum. Trin. Ruin. conſ. 58. n. 12. lib. 3. quos refert, & ſequitur* Mantic. *d. lib. 3. tit. 14. nu. 10.*

79 Notandum eſt etiam, quod ſi Maritus in vno loco aliquando habitat, & in alio frequentiùs, domicilium, in quo habitat

80 frequentiùs, attendi debet; quod ſi in quolibet ſe collocet æqualiter, & ſtatuta in dictis locis diuerſimodè prouiderent, & vnum eſſet fauorabile ad lucrum dotis, aliud non, attendi debet illud, quod prodeſt, *Alex. conſ. 100. num. 6. verſ. poſtremò &c. lib. 3. Ruin. conſ. 58. nu. 7. & ſeq. lib. 3.*

81 2. Notandum eſt, quod quantum ad bona alibi ſita non attenditur domicilium mariti, ſed illa debent diuidi ſecundùm conſuetudines locorum, vbi exiſtunt, *Anchar. conſ. 163. nu. 1. Crauett. conſ. 30. & communem dicit* Gozad. *conſ. 49. n. 10. Corn. conſ. 202. lib. 2. Natt. conſ. 514. num. 14. Rolan. conſ. 80. num. 28. lib. 4. Theſaur. iun. quæſt. for. lib. 2. q. 6. nu. 2. & 4.*

82 3. Notandum eſt, quod mulier alibi nupta in his, quæ illam non ſeiungunt à ſeruitijs, & obſequijs coniugalibus, ſemper reputatur de origine ſua paterna, *ex trad. per Cephal. conſ. 13. nu. 45.* vbi, quod mulier etiam alibi nupta, ſuæ Ciuitatis priuilegia retinet, & poteſt in territorio ſuæ Ciuitatis acquirere, & ligatur vti ſubdita ſtatuto ſuæ originis, *Alciat. conſ. 10. nu. 6. & ſeq. lib. 2.* vbi dicit, quod ſtatutum excludens fœminas nuptas à ſucceſſione, cũ non retrahat ab obſequijs viri, ligat etiam mulierem alibi nuptam, *latè Menoch. lib. 2. præſumpt. 2. nu. 8. & 9. Rot. recent. par. 9. dec. 66. nu. 24. & dec. 175. nu. 10. & ſeq. Scacc. de Iudic. lib. 2. cap. 2. num. 654. & ſeq.*

SVMMARIVM.

83 *Vxor propter viri ſæuitiam poteſt petere ſeparationem thori.*

84 *Maritus non poteſt corrigere, & caſtigare vxorem, niſi leuiter, & moderatè.*

85 *Quando thorus ſeparatur ob adulterium vxoris, inſtante marito, vxor recluditur in monaſterio.*

86 *Quid ſi in loco non adſit monaſterium, vel ſi adſit, recuſet recipere mulierem adulteram.*

87 *Vir, vel mulier committens adulterium, qua pœna plectatur, & nu. 88. & ſeq.*

88 *Quoad accuſandum ciuiliter, ad imparia non iudicantur vir, & vxor: limitatur nu. ſeq.*

89 *Reſpectu pœnæ criminaliter imponendæ mulier virum adulterum accuſare non poteſt.*

90 *Quid ſi vxor petat ſeparationem ob ſæuitiam viri, & nu. 91. cum ſequen.*

91 *In alimentis taxandis non proceditur rigorosè, ſed ad meram neceſſitatem.*

92 *Sæuitia viri concludenter probari debet, qua probata vir cogitur ad reſtitutionem dotis, & donationis propter nuptias, vna cum fructibus dotis durante lite à marito perceptis.*

93 *Quid ſi mulier contra virum ſæuiat.*

94 *An vxor cogi poſſit ad redeundum cum viro ſub cautione fideiuſſoria de eam non offendendo.*

Quæſtio VIII.

An, & quando Iudex praſcribere poſſit mulieri certum locum, vbi degere debeat.

83 Certum eſt in iure, quod vxor propter viri ſæuitiam poteſt petere ſeparationem thori, *cap. litteras, 13. vbi DD. de reſtit. ſpoliat.* etiamſi odium, & ſæuitia mariti proueniat culpa vxoris ex aliqua graui cauſa, *latè Farinac. in Pract. crim. q. 143. num. 148. Maſcard. de Probat. concluſ. 1019. num. 4. & ſeq. vol. 2.* maritus

84 enim non poteſt corrigere, & caſtigare vxorem, niſi leuiter, & moderatè, *Ciriac. contr. 172. nu. 70. & ſeq.* vbi, quod maritus ex graui cauſa poteſt etiam carcerare vxorem, moderatè tamen, & ad breue tempus; vnde competentem punitionem Iudici relinquere debet, *cap. quemadmodum, §. illud autem, vbi Canoniſtæ communiter, extr. de Iureiur.* alioquin maritus punitetur, ſi ſine cauſa, vel enormiter id faceret, *Abb. in d. §. illud autem, ſub nu. 15. Rolan. conſ. 27. nu. 15. & ſeq. tom. 3.*

85 Ad quæſitum igitur reſp. quod aut thorus ſeparatur ob culpam vxoris, puta ob adulte-

adulterium ab ea cõmiſſum, & tũc illa recludi debet in loco præſcripto, vbi non habeat amplius peccandi facultatem, puta in monaſterio, vt aiunt, Conuertitarum, ſeu mulierum malè nuptarum, ſi talia monaſteria in ea Ciuitate, vel loco exiſterent, *cap. de Benedicto, 32. q. 1. auth. ſed hodie, C. ad l. Iul. de Adult.* quod procedit, dummodò maritus id peteret, & offerret expenſas, ſi mulier non haberet vnde eas præſtaret, *Ciriac. d. contr. 172. num. 106. latè Farinac. in Prax. crim. q. 141. de de-*
86 *lict. carn. nu. 19. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod Iudex, ſi non adeſt monaſterium, vel ſi adſit, recuſet recipere vxorem adulteram, poteſt illi commutare pœnam, condemnando eam in exilium, & confiſcando illi eam partem bonorum, quæ iuxtà diſpoſitionem *d. auth. ſed hodie*, erat applicanda monaſterio, *Surd. de Alim. tit. 7.*
87 *q. 36. nu. 30.* vbi etiam obſeruat, quod vir committens adulterium, amittit donationem propter nuptias, & vxor committens ſimiliter adulterium, perdit dotem, *Rolan. conſ. 50. nu. 5. vol. 1.* vbi di-
88 cit, quod ſicut maritus accuſare poteſt ciuiliter de adulterio vxorem quoad ſeparationem thori, & ad lucrum dotis, ita è contra vxor poterit accuſare maritum quoad ſeparationem thori, & ad hoc vt conſequatur dotem ſuam, & donationem propter nuptias, quia quoad accuſandum ciuiliter, ad imparia non iudicantur vir, & vxor, *Socin. iun. conſ. 32. nu. 1. & ſeq.*
89 *vol. 2.* ſubdens, quod reſpectu pœnæ criminaliter imponendæ mulier virum adulterum accuſare non poteſt.

Qua verò pena adulteri puniantur, vide *Clar. in § adulterium, verſ. ſed quæro, quæ ſit pena &c.* vbi dicit, quod de generali conſuetudine tam adulteri, quàm adulteræ non pena corporali, ſed pecuniaria, vel exilio, aut fuſtigatione ſecundùm perſonarum qualitatem puniuntur, præſertim ſi violentia, vel aliæ qualitates aggrauantes concurrerent, *Vulpel. conſ. 94. nu. 9. quem refert, & ſequitur Baiard. ad Clar. loco cit. nu. 55.*

90 Aut vxor petit ſeparationem ob culpam viri, puta propter eius ſæuitiam, & tunc, licèt dum huiuſmodi cauſa pendet, ipſa mulier loco ſequeſtri cõmitti debeat cuſtodiæ conſanguineorum, vel alicuius honeſtæ matronæ, vel collocanda ſit in aliquo monaſterio monialium, *cap. ex tranſmiſſa, vbi DD. de Reſtit. ſpoliat.* finita tamen cauſa, ſi appareat, vxorem marito non eſſe reſtituendam, poteſt mulier eligere habitationem, vbi velit; alioquin, ſi in tali caſu ei præſcriberetur locus, puniretur abſque culpa, *Theſaur. dec. 130.* vbi dicit, quod mulier propter ſæuitiam viri poterit diuertere, & interim pendente iudicio ſuper ſeparatione thori maritus extra domum alimēta vxori ſubminiſtrare tenetur, etiāſi fructus dotis non ſufficerent, vel ſi nulla eſſet data dos, *Gratian. diſcept. for. c. 857.*
91 *nu. 23. & ſeq.* vbi, quod hoc remittitur arbitrio Iudicis, qui in huiuſmodi alimentis taxandis non debet procedere rigorosè, ſed ad meram neceſſitatem, *& cap. 738. nu. 69. & ſeq. Surd. de Alim. tit. 1. q. 118. nu. 5. latè Ciriac. d. contr. 172. num. 107. & ſeq.*

92 Sæuitia verò eſt concludenter probanda ità vt non ſufficerent minæ, niſi proceſſerint ab eo, qui conſueuerit minas exequi, *Natt. conſ. 616. Ciriac loco cit. num. 1. & ſeq. & nu. 91. cum ſeq.* vbi Iudicis arbitrio remittit, quæ ſæuitia ſufficiens ſit ad ſeparationem thori.

Probata autem ſæuitia vir cogendus erit ad reſtitutionē dotis, & donationis propter nuptias, quo caſu dos verè, & ſtatim reſtitui debet, nec habet priuilegium anni, *auth. ſed nouo, § ſi verò cauſam, C. de repud. §. mitiores, Auth. de nupt. Card. Seraphin. deciſ. 1315. Theſaur. d. deciſ. 130. Gratian. diſcept. for. cap. 199. nu. 11.* quod etiam procedit, quando ſeparatio thori fit ob morbum gallicum, *Ciriac. d. contr. 172. nu. 91. & ſeq.*

Item fructus dotis durante lite à marito percepti, poſt ſententiam latam ſuper ſeparatione thori, vxori reſtituendi ſunt, etiamſi in huiuſmodi ſententia non fuiſſet facta expreſſa condemnatio quoad dictos fructus; ratio eſt, quia cum maritus fuerit in mala fide, & pro tempore, quo durauit lis, non ſuſtinuerit onera matrimonij, nõ fecit fructus ſuos: fructus enim prædicti dantur contemplatione matrimonialium onerum; tum etiam quia cum vir commiſerit in legem matrimonij, non debet ex eo aliquod lucrum conſequi, *latè Gratian. diſcept. for. cap. 857. per tot. Greg. dec. 93. vbi etiam Beltramin. Penia dec. 350. Card. Millin. dec. 217. Crauett. conſ. 31. nu. 6.* vbi addit, quod ſi vxor ſeorſum habitans, ſeipſam aluerit, poteſt tales expenſas marito repetere.

93 Quid verò dicendum ſit, ſi mulier contra virum ſæuiat, *vide Maſcard. de Probat. concl. 1018. nu. 6.*

94 Quæres, an vxor cogi poſſit ad redeundum cum viro ſub cautione fideiuſſoria de eam non offendendo? Reſp. negatiuè, ſi appareat de maxima viri ſæuitia, & eius odio capitali aduerſus vxorem: eo enim caſu ſatiſdatio non mutat maleuolum ani-

animum, ſed diutius graſſandi facultatem præſtat, S. nouiſſimè, vbi gloſ. in ver. graſſandi, Inſt. de Suſpect. tutor. l. quia ſatiſdatio. ff. eod. tit. d. cap. ex tranſmiſſa, & cap. litteras, in fin. vbi DD. de reſti. ſpol. latè Crauett. conſ. 31. num. 4. & ſeq. vbi dicit, quod vbi eſt odium capitale, non tenetur, nec debet quis confidere fragilitati cautionis, cum in hoc caſu cautio ſufficiens conſiderari non poſſit, Gratian. diſcept. for. cap. 738. nu. 60. Cirlac. d. contron. 172. nu. 85. & 90. vbi, quod ſatis eſſet vnicus actus ſæuitiæ, vt vxor non teneatur redire cum marito, quia quando maritus ſemel ſæuus fuit, præſumitur talis in poſterum, ex trad. per Bald. conſ. 176. nu. 3. lib. 1. Maſcard. de Probat. d. concl. 1019. nu. 3. Farinac. d. q. 143. nu. 147.

S V M M A R I V M.

95 *Valet pactum, quod maritus teneatur ſemper habitare in domicilio vxoris, niſi noua cauſa emergat mutandi domicilij.*

Quæſtio IX.

An valeat pactum, quod maritus teneatur ſemper habitare in domicilio vxoris, aut parentum certi loci.

95 Reſp. affirmatiuè, præſertim ſi additum fuerit iuramentum; ratio eſt, quia tale pactum non ponitur ad obligandum maritum, vt perpetuò habitet in certo loco, ſed nè mulier cogatur dimittere Ciuitatem, in qua nata, & educata fuit, & nè ſeparetur à parentibus, & conſanguineis, quæ ſeparatio eſt nimis dura, *l. liberorum, ff. de verb. ſign. Emman. Soarez. in Theſaur. recept. ſent. in ver. locus, latè Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 772. Dian. par. 3. reſol. mor. tract. 4. reſol.* 212. vbi dicit, quod in tali caſu ſi contra fit, poteſt exigi pœna.

Limita, niſi noua cauſa emergat mutandi domicilij, puta infirmitas, intemperies aeris, inimicitia &c. tunc enim, etiamſi pactum ſit iuramento firmatum, licebit reſilire, & mulier tenebitur virum ſequi, *vt d. Diana loco cit. verſ. limitanda tamen eſt &c. Aufrer. ad Capell. Tholoſ. deciſ. 87.*

In alijs verò caſibus is, qui ſe in vno loco habitaturum promittit, non cogitur in illo ſemper habitare, ſed aſtringitur ad id, quod ſtipulantis intereſt, *vt d. Soarez loco cit. in ver. locus.*

S V M M A R I V M.

1 *Hypotheca conſtituta ſuper bonis exiſtentibus in vno loco, non extenditur ad bona ſita extra dictum locum.*
2 *Quando hypotheca reſtricta ad bona exiſtentia in vna Ciuitate, vel loco, extendatur etiam ad bona exiſtentia in territorio.*
3 *Qualitas loci adiecta legato, reſtringit legatum etiam vniuerſale.*
4 *Bona mobilia regulariter continentur in generali obligatione, ſicut ſtabilia: limitatur nu. ſeq.*
5 *Merces venales propter earum celerem motum non videntur eſſe in loco.*
6 *Relicto vſufructu domus, & omnium rerum, quæ in domo ſunt, non debentur legatario ea, quæ mercis cauſa fuerunt comparata: limitatur nu. 9. & 10.*
7 *An frumentum, & pecuniæ, quæ in domo erant, ſub tali legato comprehendantur.*
8 *An in legatis loco circumſcriptis contineantur ea, quæ poſt legatum empta, & acquiſita fuerunt per teſtatorem in eodem loco.*
9 *Quid ſi teſtator reliquiſſet ſimpliciter vſumfructum omnium rerum ſuarum, vel bona omnia, quæ domi quoquo modo ſunt.*
10 *Merces in legato generali continentur, quando legatum aliàs redderetur inutile.*
11 *An ſub generali hypotheca bonorum comprehendantur bona extra territorium.*
12 *Is, qui credidit in vna Prouincia, etiamſi poſterior ſit, quoad bona illius præfertur omnibus alijs creditoribus etiam anterioribus, qui in alia Prouincia contraxerunt.*
13 *Quid ſi plures ſint creditores ex diuerſis negociationibus.*

C A P. XVIII.

De Pignoribus, & hypothecis

1 Quæritur 1. An hypotheca conſtituta ſuper bonis exiſtentibus in vna Ciuitate, vel loco, extendatur ad bona ſita extra illum locum? Reſp. negatiuè, quia qui obligauit bona exiſtentia in tali Ciuitate, vel loco, dicitur ab obligatione, & hypotheca excluſiſſe ea, quæ exiſtunt extra Ciuitatem, & locum, quia eſt limitata, & determinata hypotheca, *arg. l. nam quod liquidà, §. ſi ità legetur, ff. de Pen. leg. l.* quæ-

quæſitam, *§. 1. ff. de leg. 3.*
2 An verò veniant res, & bona, quæ ſunt
in territorio Ciuitatis? Reſp. diſtinguen-
do, aut enim ſumus in obligatione, quæ
latam admittit interpretationem, & tunc
veniunt etiam bona exiſtentia in territo-
rio, quia bona, quæ ſunt ſub territorio,
reputantur pro vno, & eodem loco, vt in
donatione reſoluit *Rot. deciſ. 716. num. 2.*
& 3. par. 4. tom. 3. Recent. aut ſumus in
obligatione, quæ latam non admittit in-
terpretationem, & tunc hypotheca non
extenditur ad bona exiſtentia in territorio,
niſi aliud colligatur ex coniecturis, *Gra-
tian. conſ. 671. nu. 2. par. 4. Mantic. de*
3 *coniect. lib. 9. tit. 3. nu. 13.* vbi dicit, quod
qualitas loci adiecta legato, reſtringit le-
gatum etiam vniuerſale, *Merlin. de Pignor.*
lib. 4. tit. 5. q. 174.
4 Quæritur 2. an bona mobilia debitoris
contineantur in generali obligatione? Reſp.
quod bona mobilia regulariter continen-
tur in generali obligatione, quemadmo-
dum ſtabilia, vt de mercibus, & pecunia
eſt textus *in l. cum tabernam, iuncto §.*
creditor, ff. de Pignor.
5 Hæc tamen concluſio limitatur, quando
generalis obligatio reſtricta eſt ad certum
locum: tunc enim ſub huiuſmodi obliga-
tione non comprehenduntur merces ve-
nales, quia propter earum celerem mo-
tum, non videntur eſſe in loco, *Mantic. de*
Tacit. lib. 11. tit. 4. nu. 36. verſ. ſed. ad-
uertendum eſt, Pacif. de ſalu. interd. inſp.
3. cap. 2. nu. 194. Rota apud eumdem deciſ.
225. nu. 1.
6 Ex quo infertur, quod relicto vſufructu
domus, & omnium rerum, quæ in domo
ſunt, ea, quæ mercis cauſa fuerunt com-
parata, non debentur legatario, quia ve-
nalia, cum ad tempus ibi ſint, non viden-
tur eſſe in domo, *l. generali, §. vxori, vbi*
Bart. ff. de vſufr. leg. vnde neque frumen-
7 tum, quod in domo erat cauſa vendendi,
in tali legato contineretur, *idem Bart.*
in d. §. vxori, nu. 4. & ibi Alex. lit. C. vbi,
quod neque pecunia comprehenderetur
in tali legato, quia ſemper dicitur venalis,
& parata alienationi, *l. vxorem, §. lega-*
uerat, ff. de legat. 3.
8 Item in legatis loco circumſcriptis nō
continentur ea, quæ poſt legatum empta,
& acquiſita fuerunt per teſtatorem in eo-
dem loco, quando bona acquiſita ſunt
æquè principalia, vel primis pretioſiora,
quia in tali caſu non poſſunt dici acceſſo-
ria ad primas res legatas, *Bero. conſ. 44.*
nu. 46. lib. 2. Alex. conſ. 25. nu. 2. lib. 7.
& alij apud Honded. conſ. 63. nu. 34. &
ſeq. lib. 1.

9 Secus eſſet, ſi teſtator reliquiſſet ſim-
pliciter vſumfructum omnium rerum ſua-
rum, vel bona omnia, quæ domi quoquo
modo ſunt, quia tunc omnia continentur
tam venalia, quàm non venalia, *arg. l. Iu-*
lianus, ff. de leg. 3. Bart. in d. l. generali, §.
vxori, nu. 4. ff. de vſufr. leg. & ibidem
Alex. & alij communiter, Pacif. d. inſp. 3.
10 *cap. 2. num. 185.* vbi, quod etiam merces
in legato generali continentur, quando le-
gatum aliàs redderetur inutile.
11 An verò ſub generali hypotheca bono-
rum comprehendantur bona extra terri-
torium, ſeu extra locum originis debito-
ris contrahentis? Reſp. affirmatiuè, niſi
extra territorium debitoris bona eſſent
prohibita alienari, & hypothecari, *gloſ. in*
§. hac conſiderantes, ver. hypotheca, in
Auth. vt omn. obed. Iud. Prouinc. Bald. in
l. 2. C. mandat. Neguſ. de Pignor. par. 8.
mem. 2. nu. 8. vbi etiam obſeruat, quod
debitor ſortitur forum in loco contractus
etiam quoad bona exiſtentia extra illum
locum, quando agitur hypothecaria, quæ
eſt realis, vel ſaltem mixta, *Tiraq. de*
Retract. lignag. §. 8. gloſ. 5. nu. 11. Gra-
tian. diſcept. for. cap. 911. nu. 30. Merlin.
de Pignor. lib. 2. tit. 1. q. 5. nu. 3. & ſeq.
licèt executio in tali caſu non poſſit con-
ſummari contra debitorem extra territo-
rium, niſi vigore litterarum remiſſoriali-
um Iudicis, qui debitorem condemnauit,
iuxta textum in l. à Diuo Pio, §. 1. vbi
Bart. ff. de Re iud.
12 Quæritur 3. quando creditor poſterior
ratione loci præferatur creditori anterio-
ri? Reſp. quod ſi quis crediderit in vna
Prouincia, etiamſi ſit poſterior, debet
quoad bona illius præferri omnibus alijs
creditoribus etiam anterioribus, qui in
alia Prouincia contraxerunt, *l. procurato-*
ris, §. ſi plures, vbi DD. ff. de Tribut. act.
gloſ. in l. priuilegia, ver. ex cauſa, ff. de
Priuil. credit. Ripa ibidem, nu. 51. & ſeq.
Gail. de credit. cap. 4. in appendic. nu. 128.
13 vbi dicit, quod ſi plures ſint creditores
ex diuerſis negociationibus, veluti ſi vnus
ex cauſa mercium vnius ſpeciei, alter
verò ex cauſa alterius diuerſæ ſpeciei,
vel ſi eiuſdem ſpeciei, ſed in diuerſis ta-
bernis, aut apothecis, tunc quilibet ad-
mittitur ſeparatim, habito reſpectu ad cre-
ditam mercem, in qua cæteris præfertur,
latè Merlin. de Pignor. lib. 4. tit. 2. q. 13.
num. 1. & ſeq. quod procedit tam reſpe-
ctu creditorum habentium ſolam perſona-
lem actionem, quàm habentium expreſſam
aut tacitam hypothecam, *Deci. in conſ. 109.*
nu. 29. & ſeq. lib. 2. Card. Seraphin. deciſ.
1214. Rot. in florentina, ſeu Lugdunen.

pecuniarum 15. Febr. 1598. coram Peregrino: quamuis contrarium ſenſerit Card. Mantic. de Tacit. lib. 11. tit. 23. num. 33. & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *In quo loco præſtari debeant alimenta, & nu. 2. cum ſeq.*
2 *Quando per vnum actum conſuetudo inducatur.*
3 *An inter ſe differant ſolitum, & conſuetũ.*
4 *Debitor regulariter non tenetur deferre debitũ ad domũ creditoris: limitatur nu. 5.*
5 *Quid ſi hæres, & legatarius eiuſdem ſint fori:*
6 *Et quid ſi in deferendo requiratur impẽſa.*
7 *An vſufructuarius teneatur ad collectas.*
8 *Quid ſi vſusfructus remaneret inutilis ex ſolutione collectarum.*
9 *Ad quem ſpectet ſoluere gabellam pro rebus, quæ dantur in alimenta.*
10 *Alimentarius petere poteſt alimenta extra domum debitoris, ſeu alere debentis, nec cogitur cum illo habitare: limitatur nu. 11. & ſeq.*
11 *Pater non cogitur filium alere extra domum, & è contra: limitatur num. 13.*
12 *Item vxor non poteſt à marito alimenta petere extra domum: limitatur d. nu. 13.*
13 *Si pater exulet, vel captus fuerit ab hoſtibus, filius ad eum locum, vbi pater moratur, tenetur mittere alimenta.*
14 *Quid ſi pecunia, quæ defertur ad alimenta, caſu aliquo periret.*
15 *Et quid ſi relinquãtur alimẽta ex fructibus certi fundi.*
16 *In illis caſibus, in quibus pater tenetur filium ſpurium alere intra triennium, cogi ad id poteſt in domo matris.*
17 *Vidua quando alenda eſt ab hæredibus viri intra annum luctus, an teneatur ſtare cum hæredibus viri.*
18 *Si teſtator, qui reliquit alimenta, plures haberet habitationes, ſeu domos commodas, Alimentarius tenetur in earum vna habitare, quam hæres aſſignauerit.*

CAP. XVIIII.

De Alimentis.

Quæſtio I.

In quo loco præſtari debeant alimenta.

1 HAc in re primò inſpicienda eſt voluntas teſtatoris ſiue expreſſa, ſiue tacita: nam ſi de ea conſtet, certum eſt, ibi alimenta præſtari debere, vbi teſtator voluit, *l. in conditionibus primum locum, ff. de Cond. & demon. §. diſponat, in Auth. de Nupt. Caualcan. de Vſufr. mul. relict. nu. 138. Surd. de Alim. tit. 4. q. 14. nu. 16.*

Secundò inſpici debet conſuetudo locorum; hæc enim ſemper attenditur, quando quæritur, quo in loco debitor teneatur ſoluere, *vt poſt Bart. & alios obſeruat Duen. reg. 161. nu. 9.*

Tertiò inſpiciendum eſt, vbi hæres cœpit alimenta præſtare, nam in eodem loco cogitur perſeuerare in ſolutione, *l. ſi fideicommiſſum, §. fin. ff. de Iudic. gloſ. magna in l. quod legatur, poſt med. ff. eod. Duen. d. reg. 161. limit. 4.* ſicut enim contrahentis conſuetudo attenditur, & declarat contractum, *l. hæredes palam, §. ſi quid poſt. in fin. ff. de Teſtam. l. ſi ſeruus plurium, §. fin. ff. de leg. 1.* ita attendi debet conſuetudo hæredis, qui videtur quaſi contrahere cum legatario, *§. hæres, Inſt. de oblig. quæ ex quaſi contr. naſc. l. ex male-*
2 *ficijs, §. hæres, iuncta gloſ. ibid. ff. de Action. & oblig.* quæ quidem conſuetudo per vnum actum inducitur, *l. Mela, §. quid ergo, ff. de Alim. & cibar. legat. Alex. conſ.*
3 *5. num. 22. & ſeq. vol. 5.* vbi, quod ſolitum præſtari dicitur illud, quod vna vice tantùm præſtitum eſt, licèt conſuetum non verificetur in vna vice tantùm, *Dec. in l. nemo alieno, §. temporalis, nu. 2. ff. de reg. Iur. quicquid dicat Surd. d. tit. 4. q. 16. nu. 27. & ſeq. Natt. conſ. 77. nu. 6. & 7.*

Quartò inſpici debet, vbi habeant domicilium hæres, & legatarius: nam ſi hæres, & legatarius diuerſa habeant domicilia, hæres alimenta præſtabit in loco ſui domicilij, non autem vbi degit legatarius, *l. 3. ff. de Alim. & cibar. legat. Bart. in l. 1. nu. 4. & in d. l. 3. nu. 4. ff. eod. tit. Duen.*
4 *d. reg. 161. in princ.* vbi dicit, quod debitor regulariter non tenetur deferre debitum ad domum creditoris.

Limita in alimentis in ſubſidium ſtudij relictis: hæc enim præſtanda ſunt in loco, vbi legatarius ſtudio incumbit. *Bart. & alij in l. ſed & ſi ſuſceperit, §. ſi libertis, ff. de Iudic. Surd d. tit. 4. q. 16. nu. 37. & ſeq.*

Limita 2. quando eſt determinatus locus, in quo debeat fieri ſolutio, quia tunc ad illum locum debet accedere tam debitor, quam creditor, *Bald. in l. fin. nu. 7. C. de Cond. inſcr.*

5 Si verò hæres, & legatarius eiuſdem ſunt fori, & in delatione non cadit impenſa, hæres tenetur alimenta deferre ad domum legatarij, quia ſic ſe habet regula, quod vbi debitor, & creditor eiuſdem ſunt fori, tunc debitor ire debet ad domum creditoris.

toris; *l. item illa, vbi Bart. & alij, ff. de Conſtit. pecun. Abb. in cap. ſignificante, nu. 9. de Pignor. Bald. in l. fin. nu. 7. C. de Cond. inſert. Duen. d. reg. 161. limit. 1. & alij apud Surd. d. tit. 4. q. 16. nu. 7. & 8.*
6 ſi verò in deferendo exigitur impenſa, hę-
res præſtare debet vecturam; niſi alimen-
tarius eſſet vilis perſona, cui non ſit turpe
humeris proprijs portare; quod eo magis
procederet, quando impenſa diminueret
legatum alimentorum, illudque redderet
inutile, quia tunc hæres illam ſoluit, vt
integra alimenta legatarius conſequatur;
multa enim conceduntur, nè diſpoſitio ſit
inutilis, quæ aliàs non concederentur; Vn-
7 de licèt vſufructuarius teneatur ad colle-
ctas, *l. quæro, vbi DD. ff. de Vſu, & vſufr.
leg.* tamen hoc fallit; quando ſoluendo
collectas vſusfructus remaneret inutilis;
quia tunc Proprietarius eas ſoluit, *gloſ.
in l. qui concubinam, §. qui hortos, ff. de
leg. 3. Natt. conſ. 415. nu. 1. Surd. loco cit.*
8 *d. q. 16. nu. 11. & ſeq.* quod procedit,
quando vſusfructus eſſet omninò inutilis,
vel modicum arbitrio Iudicis remaneret,
quia hoc etiam caſu vſusfructus cenſere-
tur inutilis, *vide Caualcan. de vſufr. mul.
relict. nu. 162.*
9 Ad quem verò ſpectet ſoluere gabellam
pro rebus, quæ dantur in alimenta? Reſp.
quod hoc onus ſubire debet hæres, ſeu de-
bitor, ſi gabella ſoluitur pro his rebus,
quas hæres præſtare debet; ſecus ſi perſonæ
imponatur, *Bart. in l. 1. nu. 5. ff. de Alim.
& cibar. legat. Surd. d. tit. 4. q. 16. nu. 5.*
10 Illud autem notandum eſt, quod ſiuè ali-
menta debeantur ex diſpoſitione hominis,
ſiuè ex diſpoſitione legis, Alimentarius
poteſt ea petere extra domum debitoris,
ſeu alere debentis, nè cogatur cum illo
habitare; alioquin legatum induceret quā-
dam ſpeciem ſeruitutis, *Bald. in l. in an-
nalibus, nu. 4. C. de legat. Ruin. conſ. 45.
nu. 4. verſ. & ex quo iſta &c. & nu. 8. verſ.
nec obſtat, quod ille &c. vol. 2. Duran. de
Art. teſtan. tit. 6. caut. 56 in princ. Caual-
can. vbi ſupra nu. 138. verſ. quid autem
ſi teſtator, Grauet. conſ. 205. & alij, quos
refert, & ſequitur Surd. in d. tract. de Alim.
tit. 4. q. 14. nu. 16. & ſeq.*
11 Hæc tamen concluſio limitatur quoad
filium, qui alendus eſt in domo Patris: nō
enim cogitur pater filium alere extra do-
mum, quemadmodum nec filius tenetur
Patrem inopem extra domum alere, *Pi-
nell. in l. 1. p. 1. nu. 54. C. de bon. matern.
Boer. decis. 195. nu. 5. & alij apud Surd.
loco cit. d. q. 14. nu. 8. cum ſeq.* vbi etiam
12 dicit, quod nec vxor poteſt à marito ali-
menta petere extra domum, *ex trad. per*
13 *Aufrer. ad Capell. Tholoſ. decis. 87.* quod
intellige; niſi cauſa ſubſit; nam ſi filius
cum patre litigaret, interim tenetur pater
filium alere extra domum, *vt poſt Corn. &
alios not. Surd. loc. cit. d. tit. 4. q. 14. nu.
17. 18. & 27.* idemque dicendum, ſi alia
iuſta cauſa concurrat, vt patris, vel mariti
ſæuitia, vel mali mores &c. *Pinell. loco cit.
nu. 54. Surd. vbi ſupra,* ſubdens, quod cogi-
tur pater filiam nuptam alere, vbi ipſa
degit.
14 Notandum eſt etiam, quod ſi pater exu-
let, vel captus fuerit ab hoſtibus, tenetur
filius ad eū locum vbi moratur pater, mit-
tere alimēta, etiā ſi eſſet extra Prouinciā,
*§. ſi vero contigerit, in Auth. de inceſt. nupt.
collat. 2. iuncta gloſ. ibidem in ver. alia ne-
ceſſaria, Bart. in tract. de Alim. nu. 25.
Surd. eod. tract. tit. 4. q. 16. nu. 4. & ſeq.*
vbi id extendit ad alios, cui reuerentia
eſt debita. Vnde ſi pecunia, quæ defer-
tur ad alimenta, caſu aliquo periret, non
ideò debitor liberatur, cum ante ſolutio-
nem periculum ſpectet ad debitorem,
*l. incendium, C. ſi cert. pet. latè Surd. d. q.
15. num. 16. & ſeq.*
15 Notandum 2. quod ſi alimenta relinquā-
tur ex fructibus certi fundi, eatenus debē-
tur, quatenus ſe extendunt fructus ex eo
fundo percepti, *arg. l. maritum, §. 1. ff.
Ad l. falcid. l. liberto, §. à liberto, ff. de Ann.
legat.*
16 Notandum 3. quod in illis caſibus, in
quibus pater tenetur filium ſpurium alere
intra triennium, cogi ad id poteſt in domo
matris, *Abb. in cap. ex litteris, nu. 4. de
Conuerſ. infid. Surd. d. tit. 4. q. 14. nu. 17.
25. & ſeq.* vbi dicit, quod licèt pater co-
gere poſſit filium legitimum, & naturalem
ad ſecum habitandum ex vi patriæ pote-
ſtatis, non poteſt tamen ad ſe aduocare
filium ſpurium, quia illum non habet in
poteſtate, *§. fin. inſtit. de Nupt. l. vulgo cō-
cepti, ff. de ſtat. hom. vide quæ diximus in
tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 20. & 58.*
17 Notandum 4. quod Vidua, quando alē-
da eſt ab hæredibus viri intra annum lu-
ctus, licèt tunc non teneatur ſtare cum
hæredibus viri, tamen de alimentis dedu-
ci debet quantum intereſt hæredis, ipſam
in domo operari, *vt d. Bart. in l. diuortio,
num. 4 ff. ſolut. matrim.* quod tamen non
procedit in ijs mulieribus, quarum nullæ
ſunt operæ, vt Dominæ magnæ, quæ ſuis
manibus nihil operantur, *l. fin. ff. de oper.
ſeru.*
18 Obſerua 3. quod ſi teſtator, qui reliquit
alimenta, plures haberet habitationes,
ſeu domos commodas, Alimentarius te-
neretur in earum vna habitare, quam

hæres aſſignauerit, dummodò domus ſit talis, vt in ea poſſit Alimentarius commodè, & honeſtè habitare, quod arbitrio Iudicis relinquitur, *Bald. in l. in annalibus, circa fin. Cod. de leg. & alij apud Surd. d. q. 14. nu. 23. & 24.*

S V M M A R I V M.

19 *Alimenta taxari debent iuxta vires patrimonij, dignitatem perſonæ, & conſuetudinem loci.*

20 *Quid ſi reditus non ſufficiant pro eo alendo, à quo petuntur alimenta.*

21 *Quando patronus prætendere poſſit alimenta ab Eccleſia, & nu. ſeq.*

22 *Quando libertus teneatur alere patronum egentem.*

23 *Si Rector curæ animarum vacare non poteſt, detrahi prius debet de reditibus Eccleſiaſticis portio pro alimentis Vicarij, & id quod ſupereſt, aſſignatur Rectori.*

24 *Paupertas eſt præcisè probanda, vt ſit locus præſtationi alimentorum.*

Quæſtio II.

Alimenta qualiter à Iudice taxari debeant.

19 RESp. quod taxari debent iuxta vires patrimonij, dignitatem perſonæ, & conſuetudinem loci, *l. ſi quis a liberis, §. fin. vbi DD. ff. de liber. agnoſc. Anchar. conſ. 383. nu. 7. Aym. conſ. 189. in fin. &*
20 *alij communiter*; quod procedit etiam reſpectu illius, à quo petuntur alimenta; nam ſi attenta loci conſuetudine conſtabit, reditus non ſufficere pro eo alendo, Iudex alteri alimenta decernere non debet; nemo enim tenetur minuere ſibi victum, vt alterum alat, *d. l. ſi quis à liberis, §. fin. & l. 2. C. de Alen. lib. Natt. conſ. 387. n 8.* vbi dicit, quod non tenetur quis coarctare victum ſuum propter alimenta matris, vel alterius cuiuſcumque, niſi largas habeat facultates, *Surd. de Alim. tit. 7. qu. 8. per*
21 *tot.* quemadmodum nec Patronus prætendere poteſt alimenta ab Eccleſia, niſi quando Eccleſia abundat diuitijs, vel quando ſuperſunt fructus deductis alimentis Curati, ſeu Rectoris, ac alijs neceſſarijs pro ſeruitio ipſius Eccleſiæ; militat enim in hoc caſu eadem ratio, quæ militat in parentibus, fratribus, & ſimilibus, quorum ſalus, & neceſſitas præferenda eſt alienæ indigentiæ, *d. l. ſi quis à liberis, §. alimenta*, vbi,
22 quod ſic ſeruatur in liberto, qui tenetur alere patronum egentem, *gloſ. in cap. quicumque, 30. in ver. ad inopiam, 16 qu. 7. Bart. in d. l. ſi quis à liberis, §. de alimen. ff. de liber. agnoſc. Abb. in cap. nobis, n. 6. de Iurepatr. Rol. conſ. 5. nu. 33. lib. 2. Surd. vbi ſupra d. tit. 7. q. 32. nu. 1. & ſeq. Rot. in Neapolitana alimentorum 31. Maij 1606. coram Manzanedo, & in eadem 11. Ianuarij 1616. coram Pirouano, prout refert Gratian. diſcept. for. cap. 552. num. 11. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ſi patronus haberet fratrem, vel alium, à quo poſſet ali, tunc ab eo eſſet alendus, non ab Eccleſia.

23 Obſerua tamen, quod ſi Rector curæ animarum vacare non poſſet, & ideò deputetur Vicarius, detrahi prius debet de reditibus Eccleſiaſticis portio pro alimentis Vicarij, etiamſi id, quod ſupereſt, non ſufficiat pro Rectore; cum ſit magis tolerabile, vt egeat Rector, quàm Vicarius, qui curam exercet, *vt poſt Abb. Card. Rebuff. & alios reſoluit Surd. d. tit. 7. q. 32. nu. 4. & 5.*

24 Obſerua 2. quod paupertas eſt præcisè probanda, vt ſit locus præſtationi alimentorum, *gloſ. in l. ſi verò, §. qui pro rei qualitate, ff. Qui ſatiſd. cogan. Natt. conſ. 344. nu. 3. Surd. de Alim. d. tit. 7. q. 8. nu. 14.* paupertas autem in tali caſu ſufficienter etiam probatur reſpectiuè ad conditionē nobilitatis perſonæ; & ideò ſatis eſſet, ſi probetur, quod frater, vel alius non habeat quantum ſufficit ad cōdecentem eius ſtatum, *Couar. var. lib. 2. cap. 6. num. 8. Menoch. de Arbitr. Iud. caſ. 65. nu. 9. Surd. d. tit. 7. qu. 32. num. 29. Rot. coram Penia dec. 424. & in d. Neapolitana alimentorum 11. Ianuarij 1616. coram Pirouano, quæ eſt deciſ. 201. nu. 3. par. 4. tom. 1. recent. Gratian. d. cap. 552. num. 10. & 17. cum ſeq.*

S V M M A R I V M.

25 *Legatarius, cui relicta ſunt alimenta cum onere habitandi in certo loco, non poteſt alimenta petere, niſi in eo loco inhabitet: limitatur nu. 26. 27. 28. 29. 34. & 35.*

26 *Quid ſi ex aliqua iuſta cauſa impeditur, ex qua morari non poſſit in loco deſtinato.*

27 *Arbitrio Iudicis remittitur, quanam cenſeatur iuſta cauſa.*

28 *Quid ſi teſtator legauit alimenta cum onere habitandi in domo ſui hæredis, & hæres ex mera voluntate vellet domum, ſeu habitationem mutare.*

29 *Et quid, ſi legatarius vellet cum vxore, vel filijs habitare, & n. 34.*

30 *Legatario allegauti cauſam, ex qua impeditur.*

ditur, nè in loco à teſtatore deſtinato inhabitet, incumbit onus probandi.

31 *An in hoc caſu ſufficiant teſtes ſingulares, & per famam.*

32 *Legatarius habitando cum vno ex filijs, ſeu hæredibus teſtatoris, an, & quando conſequatur alimenta ab omnibus.*

33 *Si plures Domini in vſu iuriſdictionis eiuſdem Caſtri non concordent, habet locum inter eos iudicium diuiſorium, vt alternis vtantur temporibus.*

35 *An hæres legatario alimenta præſtare poſſit extra domum inuito ipſo legatario.*

36 *An legatarius, cui relicta ſunt alimenta in domo hæredis, teneatur habitare cum hærede hæredis, vel cum ſecundo hærede.*

37 *An minor conſequi poſſit alimenta præterita non obſtante quod cum hærede non habitauerit.*

38 *An, & quando minor reſtituatur aduerſus præceptum, vel prohibitionem teſtatoris.*

39 *Eccleſiæ, quæ ſecundùm voluntatem teſtatoris non ædificauit monaſterium, conceditur reſtitutio, etiamſi in defectum conditionis inducta eſſet priuatio.*

Quæſtio III.

Quando Legatarius, ſeu Alimentarius iuſſus habitare in domo teſtatoris, conſequatur alimenta, ſi in ea non habitet.

25 Qvamuis legatarius, cui relicta ſunt alimenta cum onere habitandi in certo loco, ſeu domo, vel cum hæredibus ipſius teſtatoris, petere non poſſit alimenta, niſi in eo loco inhabitet, cum voluntas teſtatoris ſit lex, *§. diſponat, in Auth. de Nupt. Bart. in l. Caio, §. Imperator, ff. de alim. & cibar. legat. Bald. conſ. 484. nu. 1. vol. 4. Alex. conſ. 100. in princ. vol. 1. & conſ. 178. nu. 5. vol. 6. Rol. conſ. 22. nu. 9.*
26 *vol. 1.* nihilominus adhuc conſequi debet alimenta, ſi ex aliqua iuſta cauſa impeditur, ex qua morari non poſſit cum hæredibus, ſeu in loco deſtinato, cum eo caſu per ipſum non ſtet, *d. l. Caio, §. Imperator, l. Mauia, in fin. ff. de Ann. legat. l. ſi quis ità legauerit, & l. illis libertis, ff. de condit. & demon. Spec. in tit. Qui fil. ſint legit. §. 1. verſ. quid ſi dixit in teſtamento, nu. 36. Natt. conſ. 387. nu. 5.*
27 Iuſta autem cauſa cenſetur, ſi legatarius ibi habitare non poſſit propter ſæuitiam hæredis, vel propter odium, ſeu inimicitiam, aut litem inter ipſum legatariũ, & hæredem: vel ſi legatarius non poſſet honeſtè habitare cum hærede ſine periculo impudicitiæ, vel alia iuſta cauſa concurreret, arbitrio Iudicis examinanda, *l. pen. ff. vbi pup. educ. deb. Bart. conſ. 113. nu. 3. vol. 1. & in d. l. Caio, §. Imperator, ff. de alim. & cibar. legat. Bald. in l. 1. n. 9. C. de legat. Rol. conſ. 22. num. 12. & ſeq. vol. 1. Menoch. de Arbitr. Iud. caſ. 170. nu. 14. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod iuſtam cauſam non habitandi haberet Alimentarius, ſi hæredes bona Teſtatoris inter ſe diuiſerunt, & communem habitationem ſepararunt, *Pinell. in l. 1. par. 1. n. 54. C. de bon. matern. & alij, quos refert, & ſequitur Surd. de Alim. tit. 4. q. 15. nu. 12.*
28 *cum ſeq.* vbi dicit, quod ſi teſtator legauit alimenta cum onere habitandi in domo ſui hæredis, videtur ſenſiſſe de domo, quam tunc hæres inhabitabat; & ideò ſi hæres ex mera voluntate, nulla adductus neceſſitate vellet domum, ſeu habitationẽ mutare, poterit Legatarius extra domum petere alimenta, *ex trad. per Spec. in d. tit. Qui fil. ſint legit. §. 1. nu. 36. & alios per eum allegatos.*
29 Item alimenta præſtari debent etiam extra domum, quando Legatarius vult cũ vxore, vel filijs habitare, niſi fortè hæredes patiantur, vt Legatarius introducat in eamdem domum vxorem, & filios: quis enim liberos à parentibus, à fratribus ſorores, à viris coniuges ferret ſegregari? *vt inquit textus in l. poſſeſſionum, C. commun. vtriuſque Iud. & obſeruat Surd. loc. cit. nu. 36. & 37.*
30 Cauſas verò huiuſmodi tenetur Alimẽtarius probare, *arg. l. qui commeatus, ff. de re milit. l. 2. §. ſi non propter, ff. ſi quis caut. Aneh. conſ. 254. nu. 1. & ſeq. Alex. conſ. 100. num. 1. & ſeq. vol. 1. Ruin. conſ. 34. nu. 2. vol. 2. Dilect. de Arte teſtan. tit. 6. caut. 56. nu. 1. Gabr. commun. concluſ. lib. 1. tit. de Probat. concl. 6. nu. 33. Surd. d. tit. 4. q. 15.*
31 *nu. 45. & ſeq.* vbi, quod in hoc caſu ſufficiunt etiam teſtes ſingulares, & per famam.
32 Obſerua tamen, quod ſi filij, cum quibus ex forma teſtamenti tenetur quis habitare, ad diuiſionem bonorum deueniant, & ſeorſim habitent, legatarius eo caſu habitando cum vno ex dictis filijs, conſequitur alimenta ab omnibus, quia per ipſos filios ſtat, qui actum habitandi per diuiſionem ad impoſſibilitatem reduxerunt, *Ruin. conſ. 80. nu. 2. & ſeq. & conſ. 81. num. 4. & 12. vol. 2.* ſubdens, quod Alimentarius in tali caſu debet potius habitare cum eo hærede, qui remanſit in domo teſtatoris, quàm

quàm cum alio, quia hoc modo videtur
magis ſatisfieri teſtatoris voluntati, *Dilect.*
d. cant. 56. nu. 3. Rol. conſ. 22. nu. 13. vol. 1.
& conſ. 86. nu. 14. vol. 3. Menoch, d. caſ.
170. nu. 16. Surd. d. tit. 4. q. 15. num. 18.
& ſeq. vbi, quod hoc caſu poteſt etiam fieri
ri præſtationis diuiſio, videlicet vt quilibet
hæredum alimenta præſtet per tempora
in domo propria, *ex trad. per Bart. in l.*
ſolent, nu. 12. ff. de Alim. & cibar. legat.
Ruin. d. conſ. 81. nu. 4. & ſeq. vol. 2. vbi
33 dicit, quod ſi plures Domini in vſu iuriſdictionis
eiuſdem Caſtri non concordant,
habet locum inter eos iudicium diuiſorium,
vt alternis vtantur temporibus.

34 Obſerua 2. quod legatarius adhuc conſequeretur
alimenta extra domum, ſi filij
omnes, cum quibus ipſe habitare debet,
moriantur, cum per eum non ſtet, *l. 1. vbi*
DD. C. de Legat.

35 Obſerua 3. quod poteſt hæres Legatario
alimenta præſtare extra domum inuito ipſo
Legatario, etiamſi teſtator mandauerit,
vt alimenta in domo hæredis præſtari debeant,
quia in dubio adiectio domus præſumitur
apposita fauore hæredis, *vt poſt*
Caſtr. & Cordu. not. Surd. d. tit. 4. q. 15.
num. 66.

36 Obſerua 4. quod Legatarius, cui relicta
ſunt alimenta in domo hæredis, non
tenetur habitare cum hærede hæredis, vel
cum ſecundo hærede; quia quando teſtator
meminit de ſuo hærede, non venit hæres
hæredis, ſed primus ſolummodò, licèt
aliud ſit, quando loquitur de hærede tertij,
vt probat textus in l. qui liberis, §. hæc
verba, vbi DD. ff. de vulg. & pup. & reſoluit
Bertran. apud Surd. d. tit. 4. quæſt. 15.
num. 67. & ſeq.

37 Obſerua 5. quod minor per viam reſtitutionis
in integrum conſequi poteſt alimenta
præterita non obſtante quod cum
hærede non habitauerit, *Corn. conſ.* 184.
nu. 5. & ſeq. vol. 3. vbi dicit, quod non
id omne conſequitur in tali caſu, quod alimenta
important, ſed habenda eſt ratio
minoris expenſæ, quam in domo feciſſet
hæres; & ideò non plus eo nomine hæres
impendet, quàm feciſſet, ſi minor in domo
fuiſſet moratus, *vt dicit Surd. d. tract. de*
38 *Alim. tit. 9. q. 45.* vbi, quod minor reſtituitur
etiam aduerſus præceptum, vel prohibitionem
teſtatoris, etiamſi prohibitio,
vel præceptum huiuſmodi eſſet iuri communi
conforme, dummodò id, quod à iure
prohibetur, non fouet in delictum, *vide*
Bald. in l. pupillorum, C. de repud. hæred.
39 vbi dicit, quod conceditur reſtitutio Eccleſiæ,
quæ ſecundùm voluntatem teſtatoris
non ædificauit Monaſterium, licèt in
defectum conditionis inducta eſſet priuatio.

S V M M A R I V M.

40 *Iudex poteſt aſſignare locum, vbi pupillus educari debeat, etiamſi in teſtamento paterno contrarium diſpoſitum fuerit.*
41 *Iudex permittere non debet, vt pupillus educetur in domo eius, qui eidem pupillo fuit ſubſtitutus.*
42 *Iudex poteſt, omiſſo tutore, eligere perſonam matris, vt penes eam pupillus educetur.*
43 *Quid ſi mater ad ſecundas nuptias conuolauerit.*

Quæſtio IV.

An Iudex poſſit aſſignare locum, vbi pupillus educari debeat.

40 RESp. affirmatiuè, etiamſi in teſtamento
paterno contrarium diſpoſitum
fuerit: hoc enim arbitrio Iudicis relinquitur,
qui id agere debet, vt ſine vlla
maligna ſuſpicione alatur partus, & educetur,
l. 1. ff. vbi pup. educ. deb. l. ſi diſceptetur,
ff. eod. tit. l. 1. C. eod. l. vtilitatem,
ff. de confirm. tut. Grauett. conſ. 18. nu. 3.
Surd. de Alim. tit. 4. q. 13. nu. 4. vbi dicit,
quod ſi Iudici conſtiterit, locum à Patre
deſignatum non eſſe pupillo tutum, poterit
cauſa cognita diſcedere à Patris voluntate,
Rot. dec. 12. nu. 6. & ſeq. par. 8. re-
41 *cent.* vbi, quod Iudex permittere non debet,
vt pupillus educetur in domo eius,
qui eidem pupillo fuit ſubſtitutus, vt tollatur
maligna ſpes ſuccedendi, *& dec. 270.*
42 *nu. 1. & ſeq. ead. par.* 8. vbi, quod Iudex
poteſt, omiſſo tutore, eligere perſonam
matris, vt penes eam pupillus educetur,
præſertim ſi inde ſperetur, vt ſub Auunculorum
patrocinio bona, ac iura pupilli validiùs
defendantur: quo caſu Iudex præ-
43 cipere poteſt, vt penes matrem educetur,
etiamſi ad ſecundas nuptias conuolauerit,
Rot. in Vrbeuetana educationis 20.
Martij 1628. coram Card. Vbaldo.

S V M M A R I V M.

1 *In quo loco cautio, ſeu fideiuſſio præſtari debeat.*
Qui promiſit præſentare reum delatum Iudici, tenetur illum præſentare in loco promiſſionis, ibid.

Quis

2 *Quis cenſeatur fideiuſſor idoneus, & nu. 4. & 8.*
3 *Quando principalis eſt diues, admittitur fideiuſſor etiam non idoneus facultatibus.*
4 *Quando admittatur cautio iuratoria.*
5 *Prouincia qualiter intelligatur.*
6 *Obligatus ad reinueſtiendum pretium, in quo loco illud reinueſtire debeat.*
7 *Quando creditor agere poſſit contra fideiuſſorem ſine excuſſione principalis debitoris.*
8 *Quando quis releuetur à ſatiſdatione deſtando iuri.*

CAP. XX.

Obligatus ſatisdare, in quo loco cautionem præſtare teneatur.

1 RESP. quod aut fideiuſſio præſtanda eſt ex cauſa voluntaria, & tunc tenetur eam præſtare in eadem Ciuitate, in qua promittit, & de hominibus eiuſdem Ciuitatis, qui ſint idonei, *l. ſi fideiuſſor, 7. §. ſi neceſſaria, vbi Bart. nu. 1. ff. Qui ſatiſd. cog. Boer. dec. 99. num. 4. Rolan. conſ. 58. nu. 15. & ſeq. lib. 1.* vbi etiam obſeruat, quod it, qui promiſit præſentare reum delatum Iudici, tenetur illum præſentare in loco promiſſionis, non autem in alio tribunali, aut in diuerſo loco, ad quæ virtus obligationis fideiuſſoriæ, quæ ſtricti iuris eſt, non extenditur, *l. blanditus, C. de fideiuſſ. Boer. loco cit. Gratian. diſcept. for. cap. 83. num. 18. & 19. & cap. 230. nu. 3. & ſeq.*

Aut fideiuſſio præſtanda eſt ex cauſa neceſſaria, quæ videlicet ex legis diſpoſitione præſtari debet, & tunc ſi non poteſt eam præſtare, vbi conuenitur, vt ſi eſſet forenſis, poterit illam præſtare in alia Ciuitate eiuſdem Prouinciæ, vel in loco domicilij, aut vicino, dummodò ſint ſub eodem Præſide, niſi aliter ſe haberet fori conſuetudo, *d. l. ſi fideiuſſor, §. ſi neceſſaria, Bald. conſ. 312. nu. 5. lib. 5. Farinac. conſ. 165. nu. 22. & 83. cum ſeq. lib. 2.* vbi dicit, id præcipuè eſſe admittendum, quando iudicium primo loco cęptum fuit in partibus, *Vermigliol. conſ. crim. 310. nu. 1. & ſeq. Gratian. diſcept. for. cap. 230. nu. 3. & ſeq.*

2 Obſerua tamen, quod fideiuſſor idoneus dicitur, qui vel in loco iudicij, vel in Prouincia, ſeu alio loco ſubdito eidem Præſidi, ſtabilia poſſidet, *vt tradunt DD. in l. 1. & in l. ſciendum, §. poſſeſſor. ff. Qui ſatiſd. cog.* dummodò fideiuſſor facilè conueniri, & exigi poſſit, alias non cenſeretur idoneus, etiamſi ſtabilia poſſideret, *latè Farinac. d. conſ. 165. nu. 2. 9. 83. & ſeq. Alex. in l. ſi fideiuſſor, nu. 4. ff. eod. tit. Qui ſatiſd. cogan.* vbi ſubijcit, quod ſi principalis
3 eſſet diues, tunc admitteretur fideiuſſor etiam non idoneus facultatibus, *vide tex. in l. mulier ſ. cum ibi not. per gloſ. in verb. præſtitiſſe, C. de iur. dot.*

4 Hæc autem regula procedit, quando inueniri poteſt fideiuſſor poſſidens immobilia, alioquin accipiendus eſſet poſſeſſor mobilium, putà mercator, quo caſu ſtatur etiam iuratoriæ cautioni, *Spec. in tit. de ſatiſdat. §. dicto, nu. 9. Alex. in d. l. ſi fideiuſſor, nu. 5. & in conſ. 97. nu. 7. vol. 3.*

5 Obſerua 2. quod ſi Ciuitates ſub diuerſis Præſidibus conſtitutæ ſint, tot reputantur prouinciæ, quot ſunt Ciuitates, *l. ſi eadem, ff. de offic. Aſſeſſ. Bart. in l. 1. num. 4. verſ. arbitror &c. C. de Metropol. Beryt. lib. 11. Alex. d. conſ. 57. nu. 5. verſ. ſed dubium facit &c. Farinac. d. conſ. 165. nu. 4. & ſeq. Gratian. diſcept. for. cap. 230. n. 12. verſ. ultimo adde &c.* vbi dicit, quod hodie quælibet Ciuitas habet ſua regimina diſtincta, vt olim quælibet Prouincia; & ideò de qualibet Ciuitate iudicatur, vt olim de Prouincia, quando agitur inter laicos non recognoſcentes Præſidem Prouinciæ; quicquid aliud ſit, vbi agitur de cauſis clericorum, qui coram Metropolitano conueniri poſſunt, *cap. Romana, cap. venerabilibus, de Sent. excom. in 6. cap. 1. de ſupplen. neglig. Prælat. eod. lib. cum ibi notatis per DD.*

6 Obſerua 3. quod obligatus ad reinueſtiendum pretium, tenetur illud reinueſtire in loco, vel territorio, ſeu Ciuitate, vbi contractus fuit celebratus, *Alex. in d. l. ſi fideiuſſor, 7. §. ſi neceſſaria, nu. 3. ff. Qui ſatiſd. cog. Boer. d. dec. 99. nu. 4. Vrſill. ad Afflict. dec. 137. nu. 4. & alij apud Grat. cap. 230. num. 1. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod ſi adeſſet difficultas reinueſtiendi in illo loco, vbi contractus fuit celebratus, pretium eo caſu reinueſtiri poterit in alio territorio, vel Ciuitate, ſubdita tamen eidem Præſidi.

7 Obſerua 4. quod quando debitor principalis eſt abſens à loco, in quo iudicium agitatur, poteſt ſine excuſſione agi contra fideiuſſorem, *Dec. in l. fin. nu. 26. ff. ſi cert. pet. Alex. conſ. 100. nu. 10. & ſeq. lib. 5. Theſaur. dec. 40. & ibi Add.* ſubdens, quod non eſt cogendus creditor ad excuſſionem bonorum alterius territorij, quando locus remotus eſt, & in aliena Prouincia, ità vt excuſſio difficilis ſit, & incommoda; ſecus ſi locus eſſet vicinus, & ſub eadem Prouincia, ſeu ſub eodem Præſide.

Obſerua

8 Obſerua 5. quod non ſufficit, vt quis poſſideat bona ſtabilia in eadem Prouincia, & ſub eodem Præſide, niſi etiam eadem bona exiſtant in loco vicino ipſi iudicio; quod arbitrio Iudicis relinquitur inſpecta qualitate perſonarum, loci, & factorum, vt inquit Anton. de conſ. 57. nu. 6. Marant. de ord. iudic. par. 6. mem. 8. tit. de ſatiſdat. nu. 11. & ſeq. vbi, quod is, qui poſſidet immobilia in loco propinquo, releuatur à ſatiſdatione de ſtando iuri, ſeu de iudicio ſiſti: ſecus ſi poſſideret immobilia in loco remoto, quamuis intra eandem Prouinciam: quia tunc teneretur ſatiſdare, Anton. in l. ſciendum, §. 1. num. 3. ff. Qui ſatiſd. cog.

S V M M A R I V M.

1 *In quo loco ſolutio fieri debeat, & nu. 2. 3. & 6. cum ſeq.*
2 *Mutuator obligans mutuatarium ad reſtituendum in alio loco, in quo pecunia pluris valeret, vſuram committeret.*
3 *Emphiteuta, an & quando teneatur pro canone ſoluendo perquirere Dominum, & quando non, & nu. 10.*
4 *Locus, & conditio in dubio capitur ad commodum creditoris.*
5 *Tempus, & res in obligationem deducta in dubio capitur ad fauorem debitoris.*
6 *Quando debitor teneatur ſuis expenſis deferre ad domum creditoris, & num. 7. cum ſeq.*
7 *An decimæ deferri debeant in horreum Eccleſiæ ſumptibus coloni.*
8 *An id, quod traditur in recognitionem feudi, deferendum ſit in domum Domini expenſis ipſius feudatarij.*
9 *Poſſeſſor malæ fidei tenetur rem alienam reſtituere in loco, in quo Dominus reperitur.*
10 *Quid ſi debitum eſſet ità modicum, vt plus incommodi, quam vtilitatis afferret, ſi creditor cogeretur debitum accipere in domo debitoris.*
11 *Quid ſi cenſus deberetur Eccleſiæ.*
12 *Conſuetudo loci attenditur, quando quæritur, in quo loco debitor teneatur ſoluere.*
13 *Debitor cogitur continuari ſolutionem in eo loco, vbi cæpit ſoluere: limitatur num. 14.*
14 *Quid ſi hæres præſtitiſſet legatum vni ex legatarijs in loco, vbi forum non ſortitur.*
15 *Solitum quando inducatur per vnum actum.*
16 *Quid ſi creditor ſit talis, cui reuerentia debita ſit, & nu. ſeq.*
17 *Quando creditor teneatur ire ad domum debitoris: & nu. 22.*
18 *Legatum ſcholari relictum in auxilium ſtudij, debet præſtari in loco ſtudij.*
19 *Quid ſi locus appoſitus fuerit gratia ipſius debitoris.*
20 *Et quid ſi debitor ſolueret id, quod creditoris intereſt, ſibi non ſolui in loco deſtinato ſolutionis.*
21 *Tutor, vel Adminiſtrator in quo loco conueniri poſſit pro redditione rationum.*
22 *Legatum tradi debet in loco, in quo eſt res legata, niſi aliò transferatur dolo hæredis.*
23 *Id, quod pondere, aut numero, vel menſura continetur, ibi dari debet, vbi petitur.*
24 *Penſio reſeruata ſuper beneficio, in loco ipſius beneficij regulariter ſolui debet.*
25 *Quid ſi ſolutioni certa dies adiecta eſt, & in loco deſtinatæ ſolutionis nec creditor, nec debitor domicilium habent.*
26 *An creditor poſſit debitorem conuenire in loco domicilij, vel originis ipſius debitoris, quando in alio loco fuit deſtinata ſolutio.*
27 *In æſtimatione nummorum attendendus eſt locus, vbi ſolutio fieri debet, non vbi gratia facta eſt.*
28 *An creditor, cui fit ſolutio, teneatur cedere iura contra ſe ipſum.*

C A P. XXI.

De Solutionibus.

Quæſtio I.

In quo loco ſolutio fieri debeat.

1 RESp. quod ſi deſtinatus fuerit certus locus, ibi ſolutio facienda eſt, & non alibi. *l. ſi is, qui certo loco, vbi Bart. ff. de eo quod cert. loc.* quod etiam procedit, quando locus intelligitur tacitè deſtinatus ex natura contractus ſine miniſterio contrahentium, vt in mutuo, & commodato: res enim mutuata, ſeu commodata in eodem loco, quo accepta fuit, reſtituenda eſt, *Azor. inſt. mor. par. 3. lib. 4. tit. de Reſtit. cap. 33. verſ. ex quo ſequitur &c. quem refert, & ſequitur Scacc. in tract. de Commer. §. 2. gloſ. 5. nu. 194. & ſeq.* vbi etiam
2 notat, quod mutuator obligans mutuatarium ad reſtituendum in alio loco, in quo pecunia pluris valeret, vſuram committeret.

Si verò locus non eſt expreſſus, diſtinguendum eſt, aut enim creditor, & debitor ſunt diuerſi fori, & tunc ſolutio facienda eſt in loco, ſeu domo debitoris; aut ſunt eiuſdem fori, ſiue eiuſdem Ciuitatis, & in tali caſu fieri debet ſolutio in domo creditoris, quia in dubio videtur actum, vt ſoluatur in loco, vbi peti poteſt, *l. quod legatur, ff. de Iudic. gloſ. in l. item illa verba, ver. non venit, & ibidem DD. ff. de Conſt. pecun. Bald. in l. acceptam, nu. 22. C. de vſur. Bart. in l. item illa, nu. 9. & 13. ff. de Conſtit. pec. Abb. in cap. ſignificante,*
3 *nu. 9. & ſeq. de Pignor.* vbi dicit, quod ſi
emphiteuta non eſt de foro Domini, non tenetur pro canone ſoluendo perquirere Dominum; ſecus vbi eſſent eiuſdem fori, *& in cap. licet 31. nu. 13. de Simon. Kiminal. conſ. 601. nu. 12. Rolan. conſ. 87. n. 14. & ſeq. lib. 1.* vbi dicit, quod ſi is, qui pro re emphiteotica Domino canonem ſoluere debet, eſſet alterius fori, proteſtari debet ea die, qua tenetur ſoluere, coram Notario, & teſtibus, ſe eſſe paratum canonem ſoluere, ſi eſſet qui reciperet, *latè Alphonſ. de Olea in tract. de ceſſion. iur. & action. tit. 2. q. 6. nu. 62.*

4 Locus autem, ſicut & conditio in dubio capitur ad commodum creditoris, *l.*
5 *ſi ità, ff. de verb. oblig.* tempus verò, & res in obligationem deducta, in dubio capitur ad fauorem debitoris, *l. 3. ff. de eo, quod cert. loc.* vbi, quod electio loci datur actori, & electio rerum reo; idemque dicendum eſt, quoties non apparet, ad quem verba ſint relata: nam in dubio accipiuntur ad fauorem debitoris, & promiſſoris, *l. ſtipulatio iſta, §. inter certam, ff. de ver. oblig. Bart. in l. eum, qui, ff. de Ann. leg. Iordan. Elucubr. diuerſ. lib. 14. tit. 8. nu. 86.*

6 Amplia 1. ſupradictam concluſionem, vt debitor, qui eſt eiuſdem fori, ſiue eiuſdem Ciuitatis, ſeu territorij, teneatur ſuis expenſis, & periculo rem deferre ad domũ creditoris, *vt d. Bald. in d. l. acceptam, nu. 22. & in l. fin. n. 8. C. de condit. inſert.* quod tamen intelligendum eſt in debitore in genere, puta ſi quis deberet alicui tradere decem dolia vini in genere: tunc enim vinum deferri debet expenſis debitoris; ſecus eſſet, ſi quis debitor eſſet alicuius ſpeciei, vt ſi deberet decem ſalmas vini de tali vegete, vel de tali vinea, quia tunc debitor non tenetur deferre, ſed ſatis eſt, ſi huiuſmodi res tradat, vbi ſunt, dummodò dolo ipſius debitoris in locum extraneum translatæ non fuerint, *Bart. in d. l. item illa, num. 13. & ſeq. ff. de Conſt. pec. Scacc. de Commer. §. 2. gloſ. 5. n. 241.*

7 Amplia 2. in decimis: iſtæ enim deferri debent in horreum Eccleſiæ ſumptibus coloni, *iuxta illud Exod. 23. primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini*
8 *Dei*; idemque dicendum eſt in eo, quod traditur in recognitionem feudi: nam hoc etiam deferendum eſt in domum Domini expenſis ipſius feudatarij, *Cepoll. de ſeruit. vrban. præd. cap. 72. num. 4. Alphonſ. de Olea in d. tract. de ceſſion. iur. tit. 1. qu. 6. nu. 64. Scacc. de Commer. §. 2. gloſ. 5. n. 222.*
9 *& ſeq.* vbi addit, quod poſſeſſor malæ fidei tenetur etiam proprijs ſumptibus rem alienam Domino reſtituere in loco, in quo Dominus reperitur, *Scacc. de commer. §. 2. d. gloſ. 5. nu. 241.* vbi dicit, quod debitor eo magis tenetur accedere ad domum creditoris, & ibi ſoluere, ſi deberet pecuniam, vel aliam rem, quam ſine ſumptibus, & impenſis deferre poſſet.

10 Limita, quando debitum eſſet ità modicum, vt plus incommodi, quàm vtilitatis afferret, ſi creditor cogeretur debitum accipere in domo debitoris, puta ſi pro emphiteuſi teneatur emphiteuta cenſum decem florenorum ſoluere, tunc enim tenetur emphiteuta cenſum ſoluere Domi-
11 no etiam extra territorium, præſertim ſi cenſus deberetur Eccleſiæ, *Bald. in d. l. acceptam, nu. 23. C. de vſur. Duen. reg. 161. nu. 2. Surd. de Alim. tit. 4. q. 16. n. 14.*

12 Limita 2. vbi adeſſet particularis conſuetudo: hæc enim ſemper attendi debet, quando quæritur, quo in loco debitor teneatur ſoluere, *Bart. in l. ſuo victu, ff. de oper. libert. Bald. in l. fin. num. 8. C. de condit. inſert. Duen. d. reg. 161. num. 9. Surd. vbi ſupra num. 23. & ſeq. Gratian. diſcept. for. cap. 62. nu. 5. & ſeq.* vbi etiam
13 obſeruat, quod debitor cogitur continuare ſolutionem in eo loco, vbi cœpit ſoluere, *& cap. 28. nu. 5. & ſeq. Peregrin. de fideicom. art. 53. nu. 3.* vbi dicit, quod hæres, qui cœpit præſtare legatum in vno loco, ibi tenetur etiam alia legata præſtare, dummodò in eo loco forum ſortiatur aliqua ratione, puta communis patriæ, ori-
14 ginis propriæ, aut paternæ: nam ex eo ſolo, quod vni ex legatarijs præſtitiſſet legatum in loco, vbi forum non ſortitur, non induceretur obligatio fori in eo loco, quia faciliùs quod eſt prorogatur, non autem de nouo inducitur, *arg. tex. in l. ſed etſi manente, ff. de Precar. Surd. loco cit.* vbi
15 addit, quod ſolitum in materia alimentorum inducitur per vnum actum.

16 Limita 3. quando creditor talis eſt, cui reuerẽtia debeatur: tũc enim debitor etiã diuerſi fori tenetur debitum deferre ad domum creditoris, *Bald. in l. fin. n. 7. C. de cond. inſert.* vbi exemplificat in Vaſſallo,

qui cum renouat fidelitatem, tenetur Do-
minum adire extra Prouinciam, *Bart. in
d. l. item illa, num. 13. ff. de conſt. pecun.
Natt. conſ. 513. nu. 4. Surd. d. tract. de
Alim. tit. 4. q. 16. nu. 6.* vbi dicit, quod fi-
lius cogitur patri deferre alimenta, etiāſi
eſſet diuerſi fori.

17 Limita 4. quando debitor eſſet vir no-
bilis, vel doctor, & creditor eſſet multo
inferioris conditionis: eo enim caſu,
etiamſi eſſent eiuſdem Ciuitatis, deberet
creditor ire ad domum debitoris, *Natt.
loco cit. Gratian. diſc. for. cap. 138. n. 14.
& ſeq.*

18 Limita 5. in legato relicto ſcholari in
auxilium ſtudij, quia tunc debet præſtari
in loco ſtudij, *Duen. d. reg. 161. n. 12.*

19 Limita 6. quando locus eſſet appoſitus
gratia ipſius debitoris, quia tunc vbique
ſoluere poteſt, vbi actor habet domici-
lium, *gloſ. & Bart. in l. is qui certo loco,
ff. de eo quod cert. loc.*

20 Limita 7. quando debitor ſolueret id,
quod creditoris intereſt, ſibi non ſolui in
loco deſtinatæ ſolutionis, quia tunc cre-
ditor cogitur alibi recipere, *ſecundùm
Bart. in d. l. is qui certo loco, verſ. quod in-
tellige &c. Gait. de credit. cap. 2. nu. 2573.
& ſeq.* vbi dicit, creditorem poſſe conue-
nire debitorem, etiam in loco non deſti-
natæ ſolutionis, & è conuerſo debitorem
poſſe adſtringere creditorem ad recipien-
dum ſolutionem alibi, quàm in loco deſti-
natæ ſolutionis, dummodò per quemlibet
ſic agentem ſoluatur intereſſe, & expenſæ,
tam ratione loci, quàm temporis, *Alphonſ.
de Olea in tract. de ceſſion. iur. & action.*
21 *tit. 1. q. 6. nu. 56. & ſeq.* vbi, quod tutor
vel adminiſtrator conueniri poteſt in loco
domicilij, ſi actor ſuis ſumptibus libros
rationum deferre paratus ſit, etiamſi tutor,
vel alius adminiſtrator regulariter pro
redditione rationum conueniri non poſſit
in loco domicilij, ſed in loco adminiſtra-
tionis, *iuxta l. 1. C. vbi de ratiocin.*

22 Limita 8. quando debitum eſt merè gra-
tioſum ex liberalitate; eo enim caſu credi-
tor, ideſt is, cui debetur, ire debet ad do-
mum debitoris, ſiue ſit eiuſdem, ſiue di-
uerſi fori, *Abb. in cap. ſignificante, nu. 10.
de Pignor.* vbi, quod ſi alicui relinquitur
libertas, ſi ſoluerit hæredi centum, is te-
netur ire, ſi vult conſequi libertatem, ad
domum hæredis, quia ibi libertas peti po-
teſt, *l. fin. C. de cond. inſert. l. quod niſi, ff.
de oper. libert. Bart. in d. l. item illa, nu. 9.
ff. de conſtit. pec. Tiraq. de Retract. lignag.
§. 9. gloſ. 3. & vlt. nu. 6.* item legatum
tradi debet in loco, in quo eſt res legata,
l. quod legatur, ff. de Iudici vbi, quod ſpe-
cies tradi debet eo in loco, in quo eſt, niſi
aliò transferatur dolo hæredis, quia tunc
tradi debet vbi petitur.

23 Notandum eſt etiam, quod id, quod
ponderè, aut numero, vel menſura conti-
netur, ibi dari debet, vbi petitur, *latè Scacc.
de Commer. d. §. 2. gloſ. 5. nu. 228. & ſeq.*
24 vbi etiam dicit, quod penſio reſeruata
ſuper beneficio, in loco ipſius beneficij re-
gulariter ſolui debet.

25 Notandum 2. quod quando ſolutioni
certa dies adiecta eſt, & in loco deſtinatæ
ſolutionis nec creditor, nec debitor do-
micilium habent, creditor debet probare,
ſe illa die fuiſſe in illo loco ad hunc effe-
ctum: alioquin videtur debitori remiſiſſe
illam diei interpellationem, & inſtantiam
petendi; & ideò vt debitor conſtituatur in
mora, requiritur noua creditoris inter-
pellatio, quia tunc remanet actio ac ſi eſ-
ſet debitor ſine adiectione diei, *vt d. Bart.
in d. l. item illa, nu. 11. ff. de Conſtit. pecun.
Alex. conſ. 210. ſub nu. 2. lib. 6. Tiraq. de
Retract. lignag. §. 15. gloſ. 2. nu. 10. Rol.
conſ. 57. nu. 36. & ſeq. lib. 1. Scacc. d. §. 2.
gloſ. 5. nu. 201. & ſeq.* vbi, quod hoc proce-
deret data etiam mora debitoris, quia
etiamſi debitor acceſſiſſet, non habuiſſet,
cui ſolueret.

26 Notandum 3. quod creditor, etiamſi
in certo loco ſit deſtinata ſolutio, poteſt
tamen debitorem conuenire etiam in lo-
co domicilij ipſius debitoris, vel in loco
originis, ſi ibi reperiatur, *latè Bellon. de-
ciſ. Gen. 104. num. 7.* idque locum habet,
etiamſi creditor non doceat, quod in lo-
co deſtinatæ ſolutionis ſummam debitam
conſequi non potuerit, vel ſi conſtaret, de-
bitorem non fuiſſe in mora accedendi ad
locum deſtinatæ ſolutionis, *Creſc. deciſ. 2.
aliàs 34. lib. 2. de ſolut. Scacc. loco cit. d.
§. 2. gloſ. 5. nu. 216. & ſeq.* ſubdens, quod
quando non conſtat de mora, aut culpa
debitoris non ſoluentis in loco deſtinato,
creditor ex ſumma ſibi debita deducere
debet id, quod intereſt debitoris, ſi ſolue-
ret in loco, vbi deſtinata fuit ſolutio.

27 Notandum 4. quod in æſtimatione num-
morum attendendus eſt locus, vbi ſolutio
fieri debet, non vbi gratia facta eſt, *iuxta
conſ. Oldrad. 168. quem refert, & ſequitur
Alex. conſ. 21. nu. 3. vol. 2.* vbi dicit, quod
ſi quis impetrauit, ſibi conferri beneficia
vſque ad certam ſummam turonenſium,
non debet attendi æſtimatio reſpectu lo-
ci, vbi gratia facta eſt, ſed loci, vbi ſunt
beneficia, *arg. l. ſi vt proponitur, ff. de fi-
deiuſſ. l. vinum, in fin. ff. ſi cert. pet.*

28 Quæres, an creditor, cui fit ſolutio, te-
neatur cedere iura contra ſeipſum? Reſp.
quod

quod regulariter non tenetur, *l. ſi peculium*, §. *ſicut*, *ff. de Pecul. legat. gloſ. in l. emptor*; *vbi Bald. C. de hered. vel action. vendit. Dec. conſ.* 104. *nu.* 2. *Surd. conſ.* 47. *nu.* 23. *Bertaz. clauſ.* 27. *gloſ.* 18. *à nu.* 1. *latè Vinc. de Franch. dec.* 260.

Limita, quando ceſſio fieri debet ſoluenti ex cauſa, ſeu titulo oneroſo, pura fideiuſſori, tertio poſſeſſori, aut alteri intereſſe habenti, quia tunc creditor tenetur cedere iura etiam contra ſeipſum: quinimmò ſi ſimpliciter cedat, virtute huiuſmodi ceſſionis poterit adhuc conueniri, *Coſt. de Ration. rat. q.* 115. *nu.* 6. *&* 7. *Rouit. conſ.* 53. *nu.* 7. *& alij*, *quos refert*, *& ſequitur Gait. de credit. cap.* 4. *num.* 1850. *& ſeq. Alphonſ. de Olea in tract. de ceſſion. iur. & act. tit.* 5. *qu.* 2. *num.* 7. *& ſeq.* vbi dicit, quod creditor tenetur etiam contra ſeipſum cedere iura fideiuſſori, ſi ipſe creditor poſſideret pignus ex alia cauſa, & credito poſteriori: non tamen ſi cauſa anterior eſſet, dummodò non deſcenderet ex credito chirographario.

SVMMARIVM.

29 *Creditor de iure communi tenetur bona debitoris in ſolutum recipere, quando debitor non poteſt debitum ſoluere.*

30 *Quando debitor ſpeciei ſoluere poſſit eius æſtimationem.*

31 *In obligationibus facti quis non compellitur preciſè, ſed liberatur ſoluendo intereſſe, & quando id procedat.*

Quid ſi domus communis nõ patiatur commodam diuiſionem.

Quæſtio II.

An, & quando creditor teneatur bona debitoris recipere in ſolutum.

29 RESP. quod de iure communi creditor tenetur bona debitoris recipere in ſolutum, quando debitor non poteſt debitum ſoluere, & ſic in ſubſidium, ad effectum effugiendi carcerationem, §. *quod autem, in Auth. de fideiuſſ.* vbi, quod tunc licet creditori eligere res meliores, *Bart. in l. ſi conſtante*, §. *ſi vxor*, *nu.* 9. *ff. ſolut. matr. & in l.* 1. *num.* 12. *ff. de Act. empt. Spec. in tit. de oblig. & ſolut.* §. *ſequitur videre &c. nu.* 10. *Bald. in l. ordo*, *nu.* 15. *verſ. quæro quid ſi creditor &c. C. de execut. rei iud. Dec. in l.* 2. §. *mutui datio*, *in* 3.

30 *lect. nu.* 23. *&* 24. *ff. ſi cert. pet.* vbi etiam dicit, quod licèt regulariter debitor ſpeciei aliud pro alio ſoluere non poſſit, fallit tamen hæc regula, quando ſpecies debita præſtari nequit, quia tunc æſtimatio ſoluitur, §. *non ſolum*, *Inſt. de legat. l. non dubium, in fin. ff. de leg.* 3. dicitur autem non poſſe præſtari, ſi deterior facta ſit, vel Dominus rei exceſſiuum pretium peteret, *vt in d. l. non dubium, vbi gloſ. in ver. immodico*.

31 Notandum eſt etiam, quod in obligationibus facti quis non compellitur præcisè, ſed liberatur ſoluendo intereſſe non obſtante iuramento, quando factum præſtari non poteſt, vt ſi fundus, aut res eſſet penes tertium poſſeſſorem, *Bart. in d. l.* 1. *nu.* 12. *ff. de Act. empt.* ſecus ſi factum præſtari poſſet, quia tunc ſtante iuramento præcisè quis cogi poteſt, nec liberatur præſtando intereſſe, *Craueti. conſ.* 12. *num.* 1. *Afflict. dec.* 23. *nu.* 7.

Addit *Vrſill. ad Afflict. loco cit. nu.* 1. *& ſeq.* quod quando ager, vel domus non patitur commodam diuiſionem, fit æſtimatio, & eo caſu qui habet maiorem partem, præfertur alteri in ſoluenda æſtimatione, aliàs præferendus eſſet qui plus pretij offert, *vide Bald. in l. ſancimus, num.* 9. *C. de Donat. Corn. conſ.* 81. *num.* 2. *vol.* 2. *Buratt. dec.* 350. *per tot.*

SVMMARIVM.

32 *Hypotheca inducitur ex deſignatione loci, vnde eſt facienda ſolutio, & nu. ſeq. limitatur nu.* 34.

33 *Dictio, ſuper, quid operetur.*

34 *Quid ſi conſtituatur ſimpliciter annua præſtatio ſuper fructibus fundi, & nu.* 36. *& ſeq.*

35 *An Subſtitutus, vel fideicommiſſarius, cui hereditas fuit reſtituta, teneatur ad legata non ſoluta.*

36 *Solutio annuorum legatorum ſpectat ad Vſufructuarium omnium bonorum, non ad heredem.*

37 *Pro penſione Eccleſiaſtica, alimentis, & legatis pijs bona cenſentur hypothecata, etiamſi ea ſolui debeant ex fructibus eorumdem bonorum.*

38 *An, ſi teſtator mandet, ſolui legatum ex tali, vel ſuper tali fundo, huiuſmodi legatum extinguatur per alienationem ipſius fundi.*

Quæſtio III.

An inducatur hypotheca ex deſignatione loci, vnde eſt facienda ſolutio.

32 REſp. affirmatiuè, ſiue loquamur in vltimis voluntatibus, vt ſi teſtator mãdet, ſolui, aut præſtari legatum ex tali, vel ſuper tali fundo, ſiue loquamur in quacunque annua præſtatione in contractu deducta ex certa re, nam res illa cenſetur obligata, & hypothecata, *l. fin. Cod. Quæ res pign. oblig. poſſ. Bart. in l. fundus quem, num. 1. ff. de Ann. leg.* vbi, quod tantum eſt dicere, lego ſuper illo fundo, quantum obligo illum fundum, *& in l. codicillis, 91. §. instituto, num. 2. ff. de leg. 2.* vbi, verba illa, *lego, vel mutuo centum ſuper tali fundo,* inducunt ipſius fundi tacitam hypothecam, etiamſi de hypotheca expreſſa mentio facta non fuerit, *Roman. conſ. 508. nu. 2. Neguſ. de Pignor. in 4. mem. 2. par. princ. num. 164. Card. Mantic. de Tacit.*
33 *lib. 11. tit. 3. nu. 9 & 10.* vbi dicit, quod hæc dictio, *ſuper,* ſi adijcitur ſuper bonis, intelligitur contracta hypotheca generalis: ſi ſuper certis bonis, intelligitur contracta ſpecialis; ſi verò adjcitur ſuper perſona, importat obligationem illius perſonæ, eo conſentiente, vel mandante, *Hend. conſ. 86. nu. 3. lib. 2. Afflict. dec. 162. n. 6. Crauett. conſ. 20. nu. 10. Gast. de Credit. cap. 4. q. 6. nu. 281. Pacif. de Salu. interd. inſp. 3. cap. 4. nu. 602. Gratian. diſcept. for. cap. 356. nu. 49. & ſeq. & cap. 683. nu. 8. Rot. dec. 458. nu. 4. par. 4. tom. 1. recent. & dec. 44. nu. 2. par. 1. Diuerſ. latè Merlin. de Pignor. lib. 2. tit. 3. q. 91. nu. 1. & ſeq.* vbi, quod hoc procedit tam in materia fauorabili, quàm odioſa.

34 Limita in caſu, quo conſtituitur ſimpliciter annua præſtatio ſuper fructibus fundi: tunc enim non oritur hypotheca in fundo, ſed perſonalis tantùm actio contra debitorem, aut eius vniuerſalem ſucceſſorem, *latè Surd. dec. 38. nu. 2. & ſeq.* vbi dicit, quod pro legato annuo non competit hypotheca, cum ſolui illud debeat de fructibus: ſed non eo datur actio ſolum contra illum, qui fructus percipit; ex quo
35 infertur, quod licet ſubſtitutus, ſeu fideicommiſſarius, cui hæreditas fuit reſtituta, teneatur ad legata non ſoluta, tamen hoc non habet locum in legatis annuis, quia pro tempore, quo fructus fuerunt ab hærede percepti, onus ſolutionis incumbit hæredi, & ei, qui illi ſucceſſit, nec fideicommiſſarius poteſt moleſtari, vt d. idem *Surd. loco cit.* idemque dicendum
36 eſt in vſufructuario omnium bonorum, ad quem ſpectat ſolutio annuorum legatorum, & non ad hæredem: quia teſtator onus hoc non bonis, ſed fructibus videtur imponere, *Cenc. de cenſib. par. 2. cap. 2. q. 3. art. 6. nu. 1.* vbi dicit, quod quando cenſus conſtituitur, & creatur tantùm ſuper fructibus alicuius fundi, onus ſoluendi annuas penſiones non tranſit ad eum, in quem tranſit fundus, ſed tenetur duntaxat is, qui cenſum impoſuit, & eius hæres vniuerſalis, *Merlin. d. lib. 2. q. 91. nu. 12.*

37 Sublimita in penſione Eccleſiaſtica, in alimentis, & legatis pijs, quorum fauore inducitur hypotheca, etiamſi teſtator ea ſolui mandauerit ſuper, vel ex fructibus alicuius fundi, *Roman. conſ. 388. nu. 3.* vbi, quod penſio ſoluenda de reditibus Eccleſiæ, cenſetur impoſita ex cauſa alimentorum, *Azo. in ſum. ff. de Alim. & cibar. leg. nu. 5.* vbi, quod quilibet poſſeſſor fundi in tali caſu conueniri poteſt, *Surd. in tract. de Alim. tit. 8. priuil. 51. nu. 1. & ſeq.* vbi, quod filijs obligata ſunt paterna bona pro alimentis: ideò agere poſſunt ad bona, quia onus illud ſequitur quemlibet poſſeſſorem, *latè Gratian. diſcept. for. cap. 683. nu. 11. & ſeq.*

38 Notandum eſt etiam, quod ſi teſtator mandet, ſolui legatum ex tali, vel ſuper tali fundo, huiuſmodi legatum non extinguitur per alienationem ipſius fundi, *ex deductis per Gratian. loco cit.*

SVMMARIVM.

39 *Quando depoſitum operetur ſolutionis effectum.*
40 *Quis dicatur locus congruus.*
41 *An creditor teneatur recipere, ſi debitor offerret in loco, vel tempore incongruo, & paratus eſſet ſoluere intereſſe.*
42 *Si locus non fuit expreſſus, intelligitur de loco contractus.*
43 *Quis cenſeatur Iudex competens in cauſa depoſiti.*
44 *Depoſitum debet eſſe integrum: limitatur nu. ſeq.*
45 *Quid ſi debitum non eſſet penitus liquidum.*
46 *Et quid ſi depoſitum fiat de certa re debita, quæ ſit deteriorata.*
47 *Antequam depoſitum fiat, interpellari debet vel ipſemet creditor, vel procurator, qui habeat ſpeciale mandatum ad exigendum, vel generale cum libera.*
48 *Depoſitum factum auctoritate Iudicis.*

vel

vel à parte ratificatum, non poteſt repeti.
49 *An Iudex poſſit ſe in Depoſitarium eli-
gere .*

Quæſtio IV.

*Quando depoſitum operetur ſolutionis
effectum .*

39 RESp. quod depoſitum operatur omnes
ſolutionis effectus, concurrentibus in-
fraſcriptis conditionibus , videlicet quod
fiat parte citata : 2. quod fiat purè , & li-
berè, ità vt non ſit conditionatum , vel
qualificatum aliqua qualitate , modo , vel
conditione non conuenta, vel non intrin-
ſeca, hoc eſt tali conditione , quæ non ve-
niat ex natura rei, vel contractus. 3. quod
pecunia verè, & realiter numeretur. 4.
quod deponatur pecunia, quæ eo tempo-
re currere ſolet , dummodò non ſit ſtatuto
reprobanda. 5. quod integra ſumma de-
ponatur . 6. quod fiat loco , & tempore
congruo, *latè Menoch. de Arbitr. Iud.
caſu 232. Neguſ. de Pignor. 2. par. 3. mem.
5. par. princ. per tot. Nig. de except. cap. 2.
§. 1. cum ſeq.*
40 Locus autem congruus cenſetur is, quē
Iudex elegerit, *Bald. in l. acceptam, nu. 2.
C. de vſur. Neguſ. vbi ſupra nu. 26. Rolan.
conſ. 63. nu. 32. lib. 1.* vel qui conuentus
fuit inter partes , vel vbi deſtinata eſt ſo-
lutio, *l. vſuras, C. de ſolut. Rolan. conſ. 58.
nu. 17. lib. 1. Neguſ. loco cit. num. 9.* vbi
41 etiam obſeruat , quod ſi debitor offerret
incongruo loco , vel tempore , non ſolùm
ſortem principalem , ſed etiam omne in-
tereſſe , quod prætendere poſſet creditor
ratione loci , & temporis incongrui , tunc
creditor teneretur recipere , quemadmo-
dum debitor cogi poteſt ad ſoluendum
extra locum promiſſionis ſoluto intereſſe,
ex regula , *quæ mihi non nocent , & alteri
proſunt, de facili ſunt concedenda, latè Nig.
de except. d. cap. 2. §. 2. nu. 15. & ſeq.* vbi
42 addit, quod ſi locus non fuit expreſſus ,
intelligitur de loco contractus .
43 Notandum eſt autem, quod Iudex com-
petens in cauſa depoſiti erit Iudex ipſius
debitoris , ſi depoſitum fiat in contuma-
ciam creditoris nolentis recipere , *vt poſt
Bald. & alios obſeruat Nig. d. cap. 2. §. 2. nu.
12. & ſeq.*
44 Notandum 2. quod licèt depoſitum de-
beat eſſe integrum, ità vt nihil operetur ,
ſi deficeret etiam vnus nummus , *l. 2. C.
Debitor. vendit. pignor. impedir. non poſſ.*
45 *l. obſignatione, C. de ſolut.* tamen ſi debi-
tum non eſſet penitus liquidum , ſatis eſ-
ſet, ſi pro liquido fiat depoſitum, & pro non
liquido præſtetur cautio de ſoluēdo quid-
quid vlterius apparuerit eſſe debitum, *Ca-
gnol. in l. 2. nu. 113. C. de pact. int. empt.
& vend. Cancer. var. lib. 3. cap. 8. de De-
poſit. nu. 7.* niſi debitor eſſet notoriè diues,
quia tunc ſufficeret ſola eiuſdem debitoris
obligatio de ſoluendo, *Nig. d. cap. 2. §. 1.*
46 *nu. 4.* ſubdens *nu. 9.* quod ſi depoſitum
fiat de certa re debita, quæ ſit deteriorata,
debet etiam offerri æſtimatio deteriora-
tionis .
47 Notandum 3. quod antequam depoſi-
tum fiat, interpellari debet ipſemet credi-
tor ad recipiendum , nec ſufficeret inter-
pellaſſe procuratorem creditoris haben-
tem generale mandatum, niſi haberet ſpe-
ciale mandatum ad exigendum , vel ge-
nerale cum libera, *Alex. conſ. 120. nu. 4.
lib. 5. Tiraq. de Retract. lignag. §. 9. gloſ. 3.
& vlt. nu. 7. Nig. d. cap. 2. §. 3. nu. 10.*
48 Notandum 4. quod non poteſt repeti
depoſitum, quando eſt factum auctoritate
Iudicis, vel à parte ratificatum, *Trentacinq.
var. reſol. lib. 3. de ſolut. reſolut. 22. verſ.
nono &c. quem refert, & ſequitur Niger.
d. cap. 2. §. 10. nu. 2.*
49 Quæres, an Iudex poſſit ſe ipſum in De-
poſitarium eligere ? affirmant *gloſ. & DD.
in l. ſi fideiuſſor , §. vlt. ff. Qui ſatiſd. cog.
late Tiraq. de Retract. conuent. §. 4. nu. 1.
& ſeq.* vbi tamen Iudicem admonet , vt
abſtineat quantum fieri poteſt, nè aliquam
de ſe ſuſpicionem præbeat , *Menoch. de
Arbitr. Iud. caſ. 232. nu. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Gabella ſolui debet in loco contractus , &
nu. ſeq.*
2 *Solutio gabellæ non dicitur onus reale, nec
perſonale, nec mixtum .*
3 *Quid ſi contractus celebratur ſub conditio-
ne in vno loco, & in alio purificatur con-
ditio .*
4 *Vbi ſolui debeat gabella , quæ pro contra-
ctu cenſus imponitur .*
5 *Vbi ſolui debeat gabella impoſita pro te-
ſtamento .*
6 *An gabella debeatur , ſi contractus cele-
bratus fuit in loco immuni ab illius ſolu-
tione .*
7 *Cui incumbat onus probandi , gabellam
non fuiſſe ſolutam .*
8 *Locus contractus intelligitur , vbi eſt fa-
cta conuentio, non vbi celebratum eſt in-
ſtrumentum .*
9 *Si ſtatutum iubeat, ſolui gabellam ex quo-
libet inſtrumento , ea non debetur ex*
con-

contractu facto ſine inſtrumento.

10 *Quando forenſis ad gabellam non teneatur.*

11 *In venditionibus confectis per epiſtolam, quis locus inſpiciatur?*

12 *Si in vno loco fiat venditio, in alio traditio, gabella ſolui debet in loco traditionis.*

13 *Quid ſi in loco traditionis gabella non debetur, ſed tantùm in loco venditionis.*

14 *Si ſtatutum prohibeat venditionem ſtabilium in extraneum, non incideret in pœnam ſtatuti is, qui tantùm vendidit, & non tradidit.*

15 *Retractus non habet locum nondum re tradita, & nondum ſoluto pretio.*

16 *An is, qui in vno loco originem, in alio domicilium habet, cogatur in vtroque loco munera ſubſtinere.*

17 *Eccleſia, & eccleſiaſticæ perſonæ immunes ſunt à gabellis.*

18 *Pro rebus, quæ ad vſum proprium, vel ad fiſcum, vel ruris gratia vehuntur, gabella non ſoluitur.*

19 *Quando quis dicatur negotiator.*

20 *In dubio pro non ſolutione gabellæ pronunciandum eſt.*

21 *Pro ratificatione contractus gabella non debetur.*

22 *Quid ſi ſtatutum iubeat, vt de re ſita in loco ſoluatur gabella, etiamſi contractus fuerit alibi celebratus.*

Pro eodem facto, vel pro eadem re gabella bis ſolui non debet, ibid.

Executio datiorum, & collectarum ſpectat ad eum officialem, in cuius territorio eſt res affecta pro datijs, & collectis, ibid.

CAP. XXII.

De Gabellis, & Collectis.

Quæſtio I.

In quo loco gabella, quæ debetur pro conuentionibus, ſolui debeat.

1 RESP. quòd regulariter ſolui debet in loco contractus, non autem in loco rei ſitæ, vel deſtinatæ ſolutionis, ſiue contractus fiat ab incolis, vel ciuibus, ſiue fiat à forenſibus, *Bald. in l. 1. nu. 3. C. vbi conuenit. qui cert. loc. & r. & in l. magis puto, §. illud. verſ. item eſt hic &c. ff. de Reb. cor.* vbi dicit, quod ſi vendo hic rem, quæ eſt Florentiæ, hic debet ſolui gabella, quia hic peraguntur ſolemnia, *Alex. conſ. 143. nu. 5. lib. 6. & conſ. 31. nu. 1. lib. 3. Cohr. de proceſſ. execut. par. 2. cap. 1. nu. 76. & ſeq.* vbi dicit, quod ad effectum ſubijciendi contractum legibus loci, locus deſtinatæ ſolutionis non habetur pro loco contractus, ſed is demum, vbi negotium geſtum, & perfectum eſt, *Cephal. conſil. 58.*
2 *nu. 33. lib. 1.* vbi dicit, quod ſolutio gabellæ non dicitur onus reale, nec perſonale, nec mixtum, ſed onus eſt, ſiue ſolemnitas contractus, *Gabr. commun. concluſ. lib. 6. de Conſuet. concluſ. 2. num. 12. verſ. ſeptimò amplia &c. Gratian. diſcept. for. cap. 11. nu. 1. & ſeq. Ceuall. opin. commun.*
3 *q. 733. nu. 12. & ſeq.* quod procedit etiam quando contractus celebratur ſub conditione in vno loco, & in alio purificatur conditio, quia adhuc attenditur locus contractus, *Bertaz. clauſ. 30. gloſ. 12. num. 8.* quem refert, *& ſequitur Gratian. d. cap. 11.*
4 *nu. 10. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod gabella pro contractu cenſus ſoluenda eſt in loco contractus, non autem vbi res ſita eſt, quæ cenſui ſubijcitur; quemadmodum
5 gabella pro teſtamento ſolui debet in loco celebrati teſtamenti, non autem vbi bona hæreditaria ſita ſunt, *latè Ciriac. contr. 370. nu. 12. & ſeq. Dec. conſ. 497. num. 2. Burſatt. conſ. 408. ſub nu. 3. Alderan. Maſcard. de Statut. concluſ. 7. nu. 7. Caball. conſ. 124. per tot. vol. 2. Alphonſ. de Olea in tract. de ceſſion. iur. & action. tit. 7. q. 7. per tot.*

6 Obſerua tamen, quod quando contractus celebratus fuit in loco immuni ab huiuſmodi oneribus, ſeu gabellis, tunc neque in foro conſcientiæ, neque in foro exteriori gabella debetur, etiamſi ſoluatur in loco, vbi res eſt ſita, *Bald. in l. 1. C. de Nundin. & alij apud Gratian. d. cap. 11. num. 15.*

7 Obſerua 2. quod ſi vigore ſtatuti bona ob non ſolutam gabellam ad fiſcum deuoluuntur, fiſco incumberet onus probandi, gabellam in loco contractus, vel teſtamenti non fuiſſe ſolutam, aliàs reus deberet abſolui, *l. fin. C. de Probat. Ciriac. d. controu. 370. nu. 16.*

8 Obſerua 3. quod locus contractus intelligitur, vbi eſt facta conuentio, non vbi eſt factum inſtrumentum; *Abb. in cap. fin. nu. 30. de for. comp. Gabr. loco cit. nu. 16. Gratian. d. cap. 11. nu. 26. Tiraq. de Retract.*
9 *lignag. §. 2. gloſ. 1. num. 3.* vbi ſubijcit, quod ſi ſtatutum iubeat ſolui gabellam ex quolibet inſtrumento, ea non debetur ex contractu facto ſine inſtrumento.

10 Obſerua 4. quod ſi ſtatutum loci grauaret perſonam ad gabellam ſoluendam, tunc forenſis contrahens illā non ſolueret in loco contractus, vt d. Gabr. d. concl. 2. n. 14.

Obſerua

11 Obſerua 5. quod in vendirionibus con-
fectis per epiſtolam, vt ſi venditor degens
Peruſijs venderet emptori exiſtenti Bono-
niæ, inſpicitur locus Bononiæ, quia ibi
demum, & non alibi perficitur contractus
emptionis; in eo enim loco randem pro
precio æſtimato merces in contractum de-
ductas emptor accipit, *Coler. de Proceſſ.
execut. par. 2 cap. 1. nu. 76. & ſeq.*

12 Ex quo infertur, quod ſi in vno loco fa-
cta fuerit venditio mercium, & in alio tra-
ditio, gabella ſolui debet in loco traditio-
nis, non autem in loco factæ venditionis,
quia in eo loco perficitur emptio, vbi res
13 traditur; vnde ſi in loco traditionis ga-
bella non debetur, emptor ad illam ſol-
uendam cogendus non eſt, etiamſi in loco
venditionis debeatur, *Bald. conſ. 254. in
fin. vol. 4. & in l. multum, num. 12. verſ.
pone ergo &c. C. ſi quis alter. vel ſib. Tiraq.
de Retract. lignag. §. 1. gloſ. 2. num. 48.
& ſeq.*

14 Infertur 2. quod ſi ſtatutum prohibeat
ſub certa pœna venditionem ſtabilium in
extraneum, non incideret in pœnam ſtatu-
ti is, qui tantùm vendidit, & non tradidit,
*Bald. conſ. 314. nu. 2. in fin. vol. 3. Tiraq.
d. §. 1. gloſ. 2. num. 48.* ſubdens, quod ſi
ſtante ſtatuto eodem quis extraneo ven-
diderit, & poſtea ei facto ciui tradiderit,
valeret alienatio, inſpecto ſcilicet tempore
traditionis, non venditionis.

15 Infertur 3. quod neque retractus habe-
ret locum nondum re tradita, & nondum
ſoluto pretio, niſi de eo habita fuerit fides,
vt d. Tiraq. loco cit. nu. 49.

16 Obſerua 6. quod is, qui in vno loco ori-
ginem, in alio domicilium habet, cogitur
in vtroque loco munera ſubſtinere, *l. cum
te, C. de municip. & origin.* cuius textus
diſpoſitio procedit in munere merè perſo-
nali, & habet locum, vbi vtrique muneri
poteſt pareri; in munere enim reali non
conſideratur origo, vel domicilium, ſed lo-
cus, vbi res eſt: & in perſonali, quod indi-
citur perſonę pro re, conſideratur etiam
locus, vbi res eſt, non quidem ſimpliciter,
ſed vt pro rebus ſoluant tantùm ciues, &
incolæ, *vt d. Bald. ibidem nu. 1. vide Alex.
conſ. 143. lib. 6.*

17 Obſerua 7. quod Eccleſia, & eccleſiaſti-
cæ perſonæ immunes ſunt à gabellis, & alijs
oneribus quauis conſuetudine in contra-
rium non obſtante, *cap. quamquam, vbi
DD. communiter, de Cenſib. in 6.* vbi ſin-
gulares perſonæ, quæ contrafecerint, ipſo
facto excommunicantur, & Vniuerſitas in-
terdicitur.

18 Obſerua 8. quod pro rebus, quæ ad vſum
proprium, vel ad fiſcum, vel ruris gratia
vehuntur, gabella non ſoluitur; ſecus ſi
extra prædictos caſus, vel negotiationis
cauſa deferuntur, *l. vniuerſi, vbi DD. C.
de vectigal. Galganett. ad Statut. Vrb. lib. 3.
cap. 11. Crauet. conſ. 6. nu. 116. Viui. com-
mun. opin. in ver. ſtatutum, opin. 817.
19 nu. 10.* vbi dicit, quod ſtante ſtatuto, vt
pro negotiatione vini, frumenti, olei, & ſi-
milium ſoluatur gabella, non tenetur quis
eam ſoluere pro venditione huiuſmodi re-
rum in prædijs proprijs perceptarum, ſed
ſolum ſoluenda eſt ab ijs, qui emunt, &
vendunt: quia non dicitur negotiari qui
vendit vinum, ſeu frumentum ex fundo ſuo
recollectum, *cap. eijciens, 88. diſt. Dec. in
cap. Eccleſia Sancta Maria, num. 273. de
Conſtit. Abb. conſ. 6. nu. 2. verſ. ad ſecun-
dum dubium, par. 1.* vbi, quod ille pro-
priè dicitur negotiari, qui emit rem, vt eam
integram lucri cauſa vendat; *Gratian. di-
ſcept. for. cap. 17. nu. 17. & ſeq.* vbi etiam
20 dicit, quod in dubio pro non ſolutione
gabellæ vti odioſæ pronunciandum eſt.

21 Obſerua 9. quod pro ratificatione con-
tractus nulla debetur gabella, ſeu datium,
ſed tantùm pro ipſo contractu, & in loco,
vbi fuit celebratus, vt ſupra, *Bald. in l. ob-
ſeruare, §. poſt hæc, in 10. qu. ff. de Offic.
Proconſ. & Legat. Caball. conſ. 124. nu. 23.
& ſeq. vol. 2. Ciriac. contr. 370. nu. 27.*

22 Obſerua 10. quod ſtatutum præcipiens,
vt de re ſita in loco ſoluatur datiũ, etiamſi
contractus fuerit alibi celebratus, proce-
dit tantùm in habentibus domicilium, &
habitationem in loco rei ſitæ, & aliò ſe
transferentibus ad contrahendum; non
autem in alibi habitantibus, in quibus
nulla fraus conſiderari poteſt, *vide Dec.
conſ. 457. num. 6. & alios apud Ciriac. d.
contr. 370. nu. 18. & ſeq.*

Obſerua 11. quod pro eodem facto, vel
pro eadem re gabella bis ſolui non debet,
vt d. Alex. conſ. 143. nu. 5. lib. 6.

Obſerua 12. quod executio datiorum,
& collectarum ſpectat ad eum officialem,
in cuius territorio eſt res affecta pro datijs,
& collectis, *Bart. in l. ſi fideicommiſſum, §.
tractatum eſt, nu. 2. ff. de Iudic.*

SVMMARIVM.

23 *De iure communi forenſes collectari non
poſſunt, etiamſi poſſideant bona ſub domi-
nio collectantis: declaratur, & limitatur
num. ſeq.*

24 *Quid ſi adeſſet priuilegium, ſtatutum, vel
conſuetudo in contrarium.*

25 *Et quid ſi forenſis ſolueret collectam in
loco ſui domicilij pro poſſeſſionibus etiam
alibi ſitis.*

Statu-

26 *Statutum, quo forenſes obligantur ad collectas, debet eſſe conditum à non recognoſcente Superiorem.*

Collectā imponere, eſt de reſeruatis Principi.

27 *Conſuetudo adſtringens forenſes ad collectas pro bonis per eos poſſeſſis in territorio, debet eſſe immemorabilis, ac ſpecificè probari debet in caſu, de quo agitur.*

28 *Conſuetudo, quæ eſt contra ius, non debet extendi ad alios caſus.*

29 *Pœnæ ab hæredibus peti non poſſunt, ſi quæſtio mota non fuit viuente eo, qui deliquit: limitatur nu. ſeq.*

30 *Quid ſi pęna eſt indicta ipſo iure.*

31 *Fiſco obſtat præſcriptio quinquennalis ad vindicandum commiſſa.*

32 *An valeat conſuetudo, vel ſtatutum cogens forenſes ad onera perſonalia.*

33 *Forenſis recuſans ſoluere collectam, non detruditur in carcerem, ſed executio fit ſuper re, vel eius fructibus.*

Quæſtio II.

An, & quando forenſes collectari poſſint.

23 DE iure communi forenſes collectari non poſſunt, quia collecta eſt munus, quod imponitur perſonæ pro rebus; vnde ſi perſona non eſt ſubdita collectanti vel ratione domicilij, vel originis, non poteſt ei imponi collecta ex defectu iuriſdictionis, etiamſi forenſis habeat bona ſub dominio collectantis, *latè Rota in Auenionen. & Cauallicen. collectarum 16. Maij 1583. coram Card. Lancellotto, quam refert Gratian. diſcept. for. cap 29. nu. 7. & ſeq. Natt. conſ. 160. nu. 6. & ſeq. & communem dicit Gabr. lib. 6. tit. de iur. Immun. concluſ. 2. nu. 1. & ſeq.*

Ex quo infertur, quod forenſes non tenentur ad collectas, quæ imponuntur pro refectione Caſtri, pontium, & viarum, vel pro cuſtodia, & ſecuritate loci, niſi talis ſecuritas, cuſtodia, & refectio concerneret quoque vtilitatem ipſarum poſſeſſionum, *Alex. conſ. 68. nu. 3. lib. 2. Pariſ. conſ. 25. nu. 7. & ſeq. lib. 1. Natt. conſ. 157. nu. 4. & alij apud. Gail. lib. 2. obſeru. 52. nu. 15. Theſaur. dec. 149. per tot. & ibi Add.*

24 Verum hæc concluſio intelligenda eſt, dummodò non adſit priuilegium, ſtatutum, vel conſuetudo in contrarium, *Crauett. conſ. 201. num. 24. & ſeq.* vbi dicit, quod conſuetudo generaliter obſeruatur in tota Italia, collectandi forenſes pro bonis, quæ poſſident in alieno territorio, *latè Gabr. loco cit. d. concl. 2. num. 6. 7. 8. & 15.* vbi dicit, valere priuilegium, vel ſtatutum, per quod obligantur forenſes ad collectas pro bonis, quæ poſſident in territorio ſtatuentium, *Gail. lib. 2. obſeru. 52.*

25 Obſerua tamen, quod ſi forenſis ſolueret collectam in loco ſui domicilij pro poſſeſſionibus etiam alibi ſitis, non teneretur eam ſoluere in loco, vbi eadem bona poſſidet, *Gabr. d. concl. 2. nu. 14. Natt. conſil. 160. nu. 9. & 10.* vbi dicit, quod quando vnus locus habet perſonam, alius prædium, perſona, quæ dignior eſt præponderat, & trahit ad ſe minus dignum, *Ciriac. contr. 370. nu. 12. & ſeq.*

26 Obſerua 2. quod ſtatutum, quo forenſes obligantur ad collectas, debet eſſe conditum à non recognoſcente Superiorem; quia cum collectam imponere, ſit de reſeruatis Principi, ſuper hoc inferiores ſtatuere non poſſunt, *Ruin. conſ. 111. nu. 23. lib. 5. Natt. conſ. 447. num. 6.* Rota *in d. Auenionen. & Cauallicen. collectarum. verſ. tertia eſt concluſio, in fin.*

27 Obſerua 3. quod conſuetudo adſtringẽs forenſes ad collectas pro bonis per eos poſſeſſis in territorio, debet eſſe immemorabilis, *Natt. loco cit. nu. 8.* vbi dicit, quod tunc conſuetudo vim habet priuilegij, *latè Pariſ. conſ. 25. num. 19. & 23. vol. 1. & hanc eſſe veriorem, & magis communem opinionem teſtatur* Rota *in d. Auenionen. & Cauallicen. collectarum coram Card. Lancellotto, verſ. quarta eſt concluſio &c. & verſ. ſeq.* vbi, quod huiuſmodi conſuetudo debet ſpecificè probari in caſu, de quo agitur, ità vt in hoc non credatur Doctori atteſtanti de hac conſuetudine, *vide Crauett. conſ. 96. nu. 4. Corn. conſ. 83. nu. 13. & 14. vol. 4. Alex. conſ. 196. nu. 13. lib. 2.*
28 *& conſ. 68. num. 5. lib. 2.* vbi, quod conſuetudo, quæ eſt contra ius, non debet extendi ad alios caſus.

29 Obſerua 4. quod pęnæ ab hæredibus peti non poſſunt, ſi quæſtio mota non fuit viuente eo, qui deliquit; & hoc ſicut in cęteris pęnis, ità & in vectigalibus eſt, *vt inquit textus in l. fin. §. fin. verſ. pęna &c. ff. de Publican.*

30 Limita, quando pœna eſt indicta ipſo iure, vt in commiſſis vectigalium nomine; tunc enim pœna ab hæredibus peti poſſet, *l. commiſſa, ff. eod tit. de Public. latè Ciriac. d. contr. 370. nu. 25. 66. & ſeq.* ſubdens,
31 quod fiſco obſtaret præſcriptio quinquẽnalis ad vindicandum commiſſa, ſi intra id tempus quæſtio mota non fuerit contra hæredes, *per tex. in l. 2. C. de vectigal. vide*

quæ

qua ſcripſimus in tractat. de Temp. legal. lib. 2. cap. 99. nu. 15. & ſeq.

32 Obſerua 5. quod non valeret conſuetudo, nec ſtatutum cogens forenſes ad onera perſonalia, tum quia munus perſonale non imponitur contemplatione rerum, ſed propter ipſam perſonam, quæ cum non ſit ſuppoſita ſtatuentibus, non poteſt per eos diſtringi, etiamſi res poſſideat in territorio; tum etiam quia hæc conſuetudo, ſeu ſtatutum videtur eſſe temerarium, & irrationabile contra omnia iura tam ciuilia, quàm canonica, & ideò nullius eſſet roboris, *vt tradunt Io. Andr. Ant. de Butr. Imo. Abb. & Innoc. in cap. poſtulaſti, de for. comp. quos refert, & ſequitur Natt. conſil. 157. nu. 11. & conſ. 158. nu. 1. & ſeq.* vbi addit, quod licèt ſtatuto, vel conſuetudine induci poſſit, vt forenſis teneatur ſoluere collectas, quæ imponuntur perſonę contemplatione rerum, vt ſupra diximus,

33 tamen ſi recuſat ſoluere, perſona capi non debet, nec in carcerem detrudi, ſed executio fit ſuper re, vel eius fructibus, *ex trad. per Bald. in l. etiam, nu. 28. verſus fin. C. de execut. rei iud. quamuis contrarium teneat Gail. lib. 2. obſeru. 52. nu. 18.*

SVMMARIVM.

1 *Prædium tam ruſticum, quàm vrbanum, locus appellatur.*

2 *Quando locus dicatur area, & quando ager, & fundus.*

3 *Noſtra deſtinatione fundorum nomina, & domus, non natura conſtituuntur.*

4 *Quæ antea erat pars domus, aut fundi, poſt diuiſionem factam plures fundi, ſeu domus ſunt, & dicuntur.*

5 *Via eſt locus, per quem itur.*

6 *Quotuplex ſit via, & nu. 7. & ſeq.*

7 *Via publica non poteſt per priuatum occupari aliquo modo, etiamſi id nemini noceat.*

8 *In via publica non eſt licitum ſcalas facere, immò nec primum, vel ſecundum gradum ſcalæ.*

9 *Via vicinalis poteſt eſſe publica, & priuata.*

10 *Via priuata poteſt vendi, ac præſcribi.*

11 *Quando via publica eſt deſtructa, licet iter facere per fundum vicini.*

12 *Via deſignanda eſt in angulo, ſeu parte fundi vicini minus damnoſa, non autem per medium fundum.*

13 *Quando alibi poteſt quis habere viam, licèt remotiorem, vicinus ad id adſtringi non debet.*

14 *Quando quis non poteſt aptare domum ſuam, niſi tranſeundo per domum vicini, eo caſu vicinus huiuſmodi tranſitum præſtare debet.*

15 *Vendita re immobili, non facta mentione de via, venditor ad eam tenetur.*

16 *Seruitus eundi per fundum alterius ad vnum prædium, non poteſt trahi ad aliud prædium etiam contiguum.*

17 *Poteſt quis ingredi in fundum alienum colligendi cauſa fructus, qui in alieno fundo ceciderint, vſque ad tres dies.*

18 *Qui iuit 30. diebus in vno anno per fundum alienum, dicitur eſſe in quaſi poſſeſſione itineris; declaratur nu. 19.*

19 *Vſus in dubio præſumitur potius iure facultatis, quàm iure proprio.*

20 *Si non poteſt haberi ventus ad triturandum frumentum, niſi ab vna parte, vicinus non poteſt in illa parte, licèt ſua, ædificando ventum impedire.*

CAP. XXIII.

De Prædijs ruſticis, & vrbanis.

1 Prædium tam ruſticum, quàm vrbanum à Doctoribus locus appellatur, *vt conſtat ex l. fundi, S. locus, & l. locus, verſ. loci appellationem, ff. de verbor. ſignif.*

2 vbi, quod locus ſine ædificio in vrbe, area, rure autem ager appellatur, idemque ager cum ædificio fundus dicitur, *Bart. in l. inter ſtipulantem, 83. §. ſacram, nu. 5. & 6. ff. de verbor. oblig. Boer. dec. 99. num. 1. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. num. 62.*

3 *verſ. priore caſu &c.* noſtra autem deſtinatione fundorum nomina, & domus, non natura conſtituuntur, *l. quod in rerum, §.*

4 *ſi quis ff. de legat. 1.* & ideò quæ antea erat portio, ſeu pars fundi, aut domus, poſt diuiſionem factam nō amplius pars fundi, aut domus, ſed plures fundi, ſeu domus ſunt, & dicuntur, *l. ſi quis, §. ſi quis, verſ. planè &c. ff. commun. præd. d. l. locus, ff. de verbor. ſign. l. planè, 34. §. ſed etſi quis, vbi gloſ. in ver. ruſtiè appellatur, ff. de legat. 1.* quod notandum eſt ad explicationem *cap. terrulas 12. q. 2.*

Quæſtio I.

In quo loco iter fieri debeat, quando via publica eſt deſtructa.

5 Præmittendum eſt, quod via ſecundùm communem loquendi modum eſt locus, per quem itur, *gloſ. in §. 1. verb. in-*

 mentum,

mentum, Inſtit. de ſeruit. ruſtic. præd. Azo. in Sum. C. de ſeruit. nu. 6. verſ. eſt autem
6 *iter &c.* hæc autem aut eſt publica, aut priuata, aut vicinalis: via publica dicitur, quæ exiens ab vna publica, ducit in aliam publicam, vel ad Vrbem, aut mare, vel flumina, *l. 2. §. viarum, ff. Nè quid in loc. publ. Cepoll. de ſeruit. ruſt. præd. cap. 3. tit. de ſeruit. viæ, nu. 16. & ſeq.* ſubdens *nu. 26.*
7 quod via publica non poteſt per priuatum occupari aliquo modo, etiamſi id nemini
8 noceat; & ideò non eſt licitum in via publica ſcalas facere, immò nec primum, vel ſecundum gradum ſcalæ, *Boſſ. in tit. de via publ. nu. 3. & ſeq. latè Surd. deciſ. 41. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod adhuc dicitur publica, etiam quando ſine illo exitu intermoritur.

9 Via vicinalis dicitur, quæ in vicis eſt, vel in vicos ducit, & poteſt eſſe publica, & priuata: publica dicitur etiam illa, quæ conſtituta eſt ex collatione priuatorum fundorum, ſi tamen non extet memoria, *d. l. 2. §. vicinales, & ibi gloſ. ver. publicas, ff. Nè quid in loc. publ.* vbi, quod ſi hæc via ex collatione priuatorum reficitur, non cenſetur priuata; refectio enim idcirco de communi fit, quia vſum, vtilitatemque communem habet, *Cepoll vbi ſupra nu. 27.* & hæc claudi non poteſt per vicinos, etiam omnibus conſentientibus, quia eſt iuris publici, nec poteſt ſuper ea fieri ponticellus, etiam ab eo, qui vtrinque habet prædia, *Surd. dec. 42. nu. 15.* vbi etiam dicit, quod ea via debet vicinis ſemper patere.

10 Priuata verò via vicinalis eſt, cuius ſolum alienum eſt, & non publicum, *l. 2. §. via enim, ff. Nè quid in loc. publ.* item dicitur priuata, quando ab vno facta eſt, vel à pluribus collatis fundis, ſi tamen extet memoria, *l. 2. §. priuatæ, & d. §. vicinales, vbi gloſ. ff. Nè quid in loc. publ.* ideòque priuata appellatur, quod eius vſus non publicus, ſed priuatus ſit; & dicitur etiam agraria, quia ideò ab initio conſtituta eſt, vt in alterius agrum ducat, *Surd. d. dec. 42. nu. 16.* vbi etiam dicit, quod hæc via, cum priuati iuris ſit, poteſt vendi, ac præſcribi, ſicut prædia priuatorum.

11 Ad quæſitum verò reſp. quod quando via publica eſt deſtructa, licet iter facere per fundum vicini, *l. ſi locus, §. fin. ff. Quemad ſeru. amit. Cepoll. q. 23.* vbi, quod eo caſu ducens oues per fundum vicini, non accuſatur de damno dato, ſi duxit ciuiliter, & fecit quantum potuit, vt eas cuſtodiret, *& in tract. de ſeruit. ruſt. præd. cap. 1. nu. 21. verſ. & intelligo &c. & n. 24. verſ. Nono fallit &c. Natt. conſ. 642. nu. 5. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi via eſſet penitus deſtructa, compellitur vicinus facere viam publicam per agrum ſuum, propter publicam vtilitatem; quando verò impedimentum non eſt perpetuum, ſed temporale, puta propter inundationem fluminis, vel propter difficultatem luti, tranſiri poteſt per agrum vicinum viæ etiam inuito Domino; *Rolan. conſ. 69. nu. 16. vol. 2.* vbi, quod ſi deſtructio ſit perpetua, debet noua via fieri in fundo vicini, ſoluto ſibi pretio à fiſco, quia cum agatur de commodo omnium tranſeuntium, æquum eſt, vt omnes conferant, *Surd. d. dec. 42. nu. 11. Rot. dec. 101. nu. 25. & ſeq. par. 4. to. 2. rec.*

12 Obſerua tamen, quod via in tali caſu deſignanda eſt in angulo, ſeu parte fundi vicini minus damnoſa, non autem per medium fundum, *vt probat textus in l. ſi cui, ff. de ſeruit. l. ſi quis ſepulchrum, cum ibi not. per gloſ. & DD. ff. de Relig. & ſumpt. fun.*

13 Obſerua 2. quod vbi quis alibi poteſt habere viam, licèt remotiorem, tunc vicinus ad id adſtringi non debet, *l. ſi mercedem, §. ſi eum fundum, vbi Bart. ff. de Action. empt. Rot. d. dec. 101. nu. 26. par. 4. to. 2. recent.*

14 Obſerua 3. quod quando quis non poteſt aptare domum ſuam, niſi tranſeundo per domum vicini, eo caſu vicinus huiuſmodi tranſitum præſtare debet, quia etiam in hoc caſu concurrit vtilitas publica, alioquin ædificia vel corruerent, vel inutilia redderentur, *Luc. de Penn. in l. 2. C. de bon. vacan. lib. 10. Boer. dec. 322. num. 3. & 10.*

15 Obſerua 4. quod vendita re immobili, non facta mentione de via, venditor ad eã tenetur, cum ſit acceſſoria, alioquin res empta inutilis eſſet emptori, *Luc. de Penn. vbi ſupra.*

16 Obſerua 5. quod ſi mihi debetur ſeruitus eundi per fundum alterius ad prædium meum, non poſſum dictam ſeruitutem trahere ad aliud prædium, etiamſi contiguum ſit prædio, cui talis ſeruitus debetur; æquum enim non eſt, vt ſeruitus debita vni prædio, ad aliud trahatur; quia eo caſu prædium ſeruiens magis oneraretur, quàm pati deberet, *Luc. de Penn. in l. Parphippum, verſ. & no. ex his &c. C. de curſ. publ. lib. 12.*

17 Obſerua 6. quod poteſt quis ingredi in fundum alienum colligendi cauſa fructus, qui in alieno fundo ceciderunt, *l. vn. ff. de glan. legen.* quod intellige vſque ad tres dies, *vt in d. textu, & not. Cepoll in tract. de ſeruit. ruſt. præd. cap. 1. num. 24.* vbi
18 etiam obſeruat, quod ſi quis iuiſſet 30. diebus ſaltem in vno anno per fundum alie-

alienum, non poſſet per Dominum fundi
prohiberi, cum eo caſu dicatur eſſe in quaſi
poſſeſſione itineris, *per tex. in l. 1. in princ.*
iuncto §. hoc interdicto, ff. de itin. actuq.
19 *priuat.* quod intellige, interueniente
ſcientia, & patientia Domini illius fundi,
ità vt non ſufficeret ſcientia conductoris,
ſeu alterius poſſidentis vi, clam, vel preca-
riò, *l. 2. C. de ſeruit. l. quoties, §. ſeruitu-*
tum, ff. eod. tit. Balb. de præſcript. in 2.
par. 4. princ. q. 1. nu. 12. Cancer. *var. lib. 3.*
cap. 4. nu. 159. & vltrà concurrere debet
voluntas vtendi iure proprio, non per mo-
dum facultatis: quod probari poteſt, vel
ex facto vtentis, aut ex verbis eius hoc ip-
ſum denotantibus, quia in dubiò vſus pręſ-
ſumitur potius iure facultatis, quàm iure
proprio, *l. 1. §. Ariſto, ff. de Aq. quotid.*
& æſtiu. Cepoll. de ſeruit. vrb. præd. cap. 20.
nu. 1. Iordan. Elucubr. diuerſ. lib. 14. tit.
24. de Præſcript. nu. 407. & ſeq. vide quæ
ſcripſimus in tract. de Temp. legal. lib. 2.
cap. 81. nu. 1. & ſeq.
20 Addit *Boer. dec. 322. nu. 12.* quod ſi non
poteſt haberi ventus ad triturandum fru-
mentum, niſi ab vna parte, vicinus non
poteſt in illa parte, licèt ſua, ædificando
ventum impedire, quamuis nulla ſeruitus
debita ſit; in hoc enim caſu ſuadet etiam
vtilitas publica, nè quis Domini aream
inutilem reddat cum detrimento fructu-
um, *vt inquit textus in l. fin. §. fin. C. de*
ſeruit. & aq.

SVMMARIVM.

21 *Quantum ſpacij relinqui debeat, ſi fiat ędificium, & nu. 22. & ſeq.*
22 *Quid ſi quis effodiat puteum iuxta regionem alterius.*
23 *Quando detur vtilis actio finium regundorum, & quando directa.*
24 *Explicatur textus in l. fin. ff. fin. regund. & nu. 26.*
25 *Prædium ruſticum, & vrbanum non dicitur à loco, ſed à qualitate prædij.*
26 *Explicatur textus in l. moeniana, Cod. de Aedific. priuat.*
27 *Spacium dimitti debet, quando ędificia ſunt ex obiecto, ſecus ſi fiant ex latere.*
28 *An in muro communi poſſit ſocius inuito altero ſocio ædificare, & nu. 30.*
In dubio murus cenſetur communis pro diuiſo, ibidem nu. 28.
29 *Quando murus dicatur communis pro diuiſo, & quando pro indiuiſo.*
30 *Socius non poteſt vti muro communi pro indiuiſo per alterum ſocium ſuperędificato; niſi prius ſoluta portione expenſarum.*
31 *In pariete ad eleuandum deſtinato non conſideratur, an noceat prohibenti, ſed nunquid proſit facienti: limitatur in muro diuiſorio, ibid.*
32 *Quantum ſpacij relinquendum ſit, quando plantantur arbores.*
33 *Paſſus, & pedes quomodo intelligantur.*
34 *Quid ſi arbor plantata fuerit in confinio.*
35 *Si in inſtrumento partes enunciant confines, ſtatur illis confinibus enunciatis, illique fines probant dominium inter ipſas partes.*
36 *In materia antiqua ſufficit, vt verificetur locus, in quo res exiſtit, etiam cum vno confine.*

Quæſtio II.

An, & quale ſpacium relinquendum ſit, ſi ędificia fiant, vel arbores plantentur iuxta domum, vel prædium alienum.

21 PRima concluſio. quando quis ædifi-
cat murum de lapidibus cum calce,
debet dimittere ſpacium vnius pedis iuxtà
domum alterius: & ſi ædificet domum, de-
bet dimittere ſpacium duorum pedum,
Franc. Marc. dec. 301. num. 7. 8. & 9. 10.
22 *12. & 25.* vbi etiam dicit, quod ſi quis
effodiat puteum iuxta regionem alterius,
tenetur dimittere de ſpatio vnum paſſum,
vide textum in l. fin. ff. fin. regund. gloſ. in
23 *l. 2. ver. ædificium, eod. tit.* vbi, quod
quando interuenit ędificium, datur vtilis
actio finium regundorum, licèt non detur
directa, quæ tantùm competit in prædijs
ruſticis, *iuxta textum in l. ſed & loci, §. hoc*
iudicium, ff. eod. tit. finium regund. latè
24 *Cepoll. de ſeruit. vrban. præd. tit. de pa-*
riete, ſeu muro, nu. 2. vbi dicit, quod *d. l.*
fin. licèt ſit poſita in titulo finium regun.
habet locum etiam, quando ędificatur iux-
ta fundum vicini tam ruſticum, quàm vr-
25 banum: præſertim quia prædium ruſti-
cum poteſt eſſe in Ciuitate, & extra, quem-
admodum prædium vrbanum poteſt eſſe
in rure, & in Ciuitate, cum prædium ru-
ſticum, & vrbanum non dicatur à loco, ſed
à qualitate prædij, *vt poſt Cyn. in l. ſi præ-*
dium, Cod. de Præd. minor. ſenſit Franc.
Marc. d. dec. 301. nu. 18. & 19.
26 Nec obſtat textus *in l. moeniana, C. de*
ædific. priuat. vbi is, qui vult ędificare
iuxta ędificium priuatum, debet dimitte-
re ſpacium 10. pedum, & qui iuxta ędifi-
cium publicum, debet dimittere ſpacium

 15. pe-

mentum, Inſtit. de ſeruit. ruſtic. præd. Azo. in Sum. C. de ſeruit. nu. 6. verſ. eſt autem
6 *iter &c.* hæc autem aut eſt publica, aut priuata, aut vicinalis: via publica dicitur, quæ exiens ab vna publica, ducit in aliam publicam, vel ad Vrbem, aut mare, vel flumina, *l. 2. §. viarum, ff. Nè quid in loc. publ. Cepoll. de ſeruit. ruſt. præd. cap. 3. tit. de ſeruit. viæ, nu. 16. & ſeq.* ſubdens *nu. 26.*
7 quod via publica non poteſt per priuatum occupari aliquo modo, etiamſi id nemini
8 noceat; & ideò non eſt licitum in via publica ſcalas facere, immò nec primum, vel ſecundum gradum ſcalæ, *Boſſ. in tit. de via publ. nu. 3. & ſeq. latè Surd. deciſ. 42. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod adhuc dicitur publica, etiam quando ſine illo exitu intermoritur.
9 Via vicinalis dicitur, quæ in vicis eſt, vel in vicos ducit, & poteſt eſſe publica, & priuata: publica dicitur etiam illa, quæ conſtituta eſt ex collatione priuatorum fundorum, ſi tamen non extet memoria, *d. l. 2. §. vicinales, & ibi gloſ. ver. publicas, ff. Nè quid in loc. publ.* vbi, quod ſi hæc via ex collatione priuatorum reficitur, non cenſetur priuata: refectio enim idcirco de communi fit, quia vſum, vtilitatemque communem habet, *Cepoll. vbi ſupra nu. 27.* & hæc claudi non poteſt per vicinos, etiam omnibus conſentientibus, quia eſt iuris publici, nec poteſt ſuper ea fieri ponticellus, etiam ab eo, qui vtrinque habet prædia, *Surd. dec. 42. nu. 15.* vbi etiam dicit, quod ea via debet vicinis ſemper patere.
10 Priuata verò via vicinalis eſt, cuius ſolum alienum eſt, & non publicum, *l. 2. §. via enim, ff. Nè quid in loc. publ.* item dicitur priuata, quando ab vno facta eſt, vel à pluribus collatis fundis, ſi tamen extet memoria, *l. 2. §. priuatæ, & d. §. vicinales, vbi gloſ. ff. Nè quid in loc. publ.* idèòque priuata appellatur, quod eius vſus non publicus, ſed priuatus ſit; & dicitur etiam agraria, quia ideò ab initio conſtituta eſt, vt in alterius agrum ducat, *Surd. d. dec. 42. nu. 16.* vbi etiam dicit, quod hæc via, cum priuati iuris ſit, poteſt vendi, ac præſcribi, ſicut prædia priuatorum.
11 Ad quæſitum verò reſp. quod quando via publica eſt deſtructa, licet iter facere per fundum vicini, *l. ſi locus, §. fin. ff. Quemad. ſeru. amit. Cepoll. q. 23.* vbi, quod eo caſu ducens oues per fundum vicini, non accuſatur de damno dato, ſi duxit ciuiliter, & fecit quantum potuit, vt eas cuſtodiret, *& in tract. de ſeruit. ruſt. præd. cap. 1. nu. 21. verſ. & intelligo &c. & n. 24. verſ. Nono fallit &c. Natt. conſ. 642. nu. 5. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi via eſſet penitus deſtructa, compellitur vicinus facere viam publicam per agrum ſuum, propter publicam vtilitatem; quando verò impedimentum non eſt perpetuum, ſed temporale, puta propter inundationem fluminis, vel propter difficultatem luti, tranſiri poteſt per agrum vicinum viæ etiam inuito Domino; *Rolan. conſ. 69. nu. 16. vol. 2.* vbi, quod ſi deſtructio ſit perpetua, debet noua via fieri in fundo vicini, ſoluto ſibi pretio à fiſco, quia cum agatur de commodo omnium tranſeuntium, æquum eſt, vt omnes conferant, *Surd. d. dec. 42. nu 11. Rot. dec. 101. nu. 25. & ſeq. par. 4. to. 2. rec.*
12 Obſerua tamen, quod via in tali caſu deſignanda eſt in angulo, ſeu parte fundi vicini minus damnoſa, non autem per medium fundum, *vt probat textus in l. ſi tibi, ff. de ſeruit. l. ſi quis ſepulchrum, cum ibi not. per gloſ. & DD. ff. de Relig. & ſumpt. fun.*
13 Obſerua 2. quod vbi quis alibi poteſt habere viam, licèt remotiorem, tunc vicinus ad id adſtringi non debet, *l. ſi mercedem, §. ſi eum fundum, vbi Bart. ff. de Action. empt. Rot. d. dec. 101. nu. 26. par. 4. to. 2. recent.*
14 Obſerua 3. quod quando quis non poteſt aptare domum ſuam, niſi tranſeundo per domum vicini, eo caſu vicinus huiuſmodi tranſitum præſtare debet, quia etiam in hoc caſu concurrit vtilitas publica, alioquin ædificia vel corruerent, vel inutilia redderentur, *Luc. de Penn. in l. 2. C. de bon. vacan. lib. 10. Boer. dec. 322. num. 5. & 10.*
15 Obſerua 4. quod vendita re immobili, non facta mentione de via, venditor ad eã tenetur, cum ſit acceſſoria, alioquin res empta inutilis eſſet emptori, *Luc. de Penn. vbi ſupra.*
16 Obſerua 5. quod ſi mihi debetur ſeruitus eundi per fundum alterius ad prædium meum, non poſſum dictam ſeruitutem trahere ad aliud prædium, etiamſi contiguum ſit prædio, cui talis ſeruitus debetur; æquum enim non eſt, vt ſeruitus debita vni prædio, ad aliud trahatur: quia eo caſu prædium ſeruiens magis oneraretur, quàm pati deberet, *Luc. de Penn. in l. Parphippum, verſ. & no. ex his &c. C. de curſ. publ. lib. 12.*
17 Obſerua 6. quod poteſt quis ingredi in fundum alienum colligendi cauſa fructus, qui in alieno fundo ceciderunt, *l. un. ff. de glan. legen.* quod intellige vſque ad tres dies, *vt in d. textu, & not. Cepoll in tract. de ſeruit. ruſt. præd. cap. 1. num. 24.* vbi
18 etiam obſeruat, quod ſi quis iuiſſet 30. diebus ſaltem in vno anno per fundum alie-

alienum, non poſſet per Dominum fundi
prohiberi, cum eo caſu dicatur eſſe in quaſi
poſſeſſione itineris, *per tex. in l. 1. in princ.*
iuncto §. hoc interdicto, ff. de itin. actuq.
19 *priuat.* quod intellige, interueniente
ſcientia, & patientia Domini illius fundi,
ità vt non ſufficeret ſcientia conductoris,
ſeu alterius poſſidentis vi, clam, vel preca-
riò, *l. 2. C. de ſeruit. l. quoties, §. ſeruitu-*
tum, ff. eod. tit. Bald. de præſcript. in 2.
par. 4. princ. q. 1. nu. 12. Cancer. var. lib. 3.
cap. 4. nu. 159. & vltrà concurrere debet
voluntas vtendi iure proprio, non per mo-
dum facultatis: quod probari poteſt, vel
ex facto vtentis, aut ex verbis eius hoc ip-
ſum denotantibus, quia in dubio vſus præ-
ſumitur potius iure facultatis, quàm iure
proprio, *l. 1. §. Ariſto, ff. de Aq. quotid.*
& æſtiu. Cepoll. de ſeruit. vrb. præd. cap. 20.
nu. 1. Iordan. Elucubr. diuerſ. lib. 14. tit.
24. de Præſcript. nu. 407. & ſeq. vide quæ
ſcripſimus in tract. de Temp. legal. lib. 2.
cap. 81. nu. 1. & ſeq.

20 Addit *Boer. dec. 322. nu. 12.* quod ſi non
poteſt haberi ventus ad triturandum fru-
mentum, niſi ab vna parte, vicinus non
poteſt in illa parte, licèt ſua, ædificando
ventum impedire, quamuis nulla ſeruitus
debita ſit; in hoc enim caſu ſuadet etiam
vtilitas publica, nè quis Domini aream
inutilem reddat cum detrimento fructu-
um, *vt inquit textus in l. fin. §. fin. C. de*
ſeruit. & aq.

SVMMARIVM.

21 *Quantum ſpacij relinqui debeat, ſi fiat*
ædificium, & nu. 22. & ſeq.

22 *Quid ſi quis effodiat puteum iuxta regio-*
nem alterius.

23 *Quando detur vtilis actio finium regundo-*
rum, & quando directa.

24 *Explicatur textus in l. fin. ff. fin. regund.*
& nu. 26.

25 *Prædium ruſticum, & vrbanum non di-*
citur à loco, ſed à qualitate prædij.

26 *Explicatur textus in l. moeniana, Cod.*
de Aedific. priuat.

27 *Spacium dimitti debet, quando ædificia*
ſunt ex obiecto, ſecus ſi fiant ex latere.

28 *An in muro communi poſſit ſocius inuito*
altero ſocio ædificare, & nu. 30.
In dubio murus cenſetur communis pro
diuiſo, ibidem nu. 28.

29 *Quando murus dicatur communis pro di-*
uiſo, & quando pro indiuiſo.

30 *Socius non poteſt vti muro communi pro*
indiuiſo per alterum ſocium ſuperædifi-
cato, niſi prius ſoluta portione expenſa-
rum.

31 *In pariete ad eleuandum deſtinato non con-*
ſideratur, an noceat prohibenti, ſed num-
quid proſit facienti: limitatur in muro
diuiſorio, ibid.

32 *Quantum ſpacij relinquendum ſit, quando*
plantantur arbores.

33 *Paſſus, & pedes quomodo intelligantur.*

34 *Quid ſi arbor plantata fuerit in confinio.*

35 *Si in inſtrumento partes enunciant confi-*
nes, ſtatur illis confinibus enunciatis,
illique fines probant dominium inter ip-
ſas partes.

36 *In materia antiqua ſufficit, vt verificetur*
locus, in quo res exiſtit, etiam cum vno
confine.

Quæſtio II.

An, & quale ſpacium relinquendum ſit, ſi
ædificia fiant, vel arbores planten-
tur iuxta domum, vel præ-
dium alienum.

21 PRima concluſio. quando quis ædifi-
cat murum de lapidibus cum calce,
debet dimittere ſpacium vnius pedis iuxtà
domum alterius: & ſi ædificet domum, de-
bet dimittere ſpacium duorum pedum,
Franc. Marc. dec. 301. num. 7. 8. & 9. 10.
22 *12. & 25.* vbi etiam dicit, quod ſi quis
effodiat puteum iuxta regionem alterius,
tenetur dimittere de ſpatio vnum paſſum,
vide textum in l. fin. ff. fin. regund. gloſ. in
23 *l. 2. ver. ædificium, eod. tit.* vbi, quod
quando interuenit ædificium, datur vtilis
actio finium regundorum, licèt non detur
directa, quæ tantùm competit in prædijs
ruſticis, *iuxta textum in l. ſed & loci, §. hoc*
iudicium, ff. eod. tit. finium regund. latè
24 *Cepoll. de ſeruit. urban. præd. tit. de pa-*
riete, ſeu muro, nu. 2. vbi dicit, quod *d. l.*
fin. licèt ſit poſita in titulo finium regun.
habet locum etiam, quando ædificatur iux-
ta fundum vicini tam ruſticum, quàm vr-
25 banum: præſertim quia prædium ruſti-
cum poteſt eſſe in Ciuitate, & extra, quem-
admodum prædium vrbanum poteſt eſſe
in rure, & in Ciuitate, cum prædium ru-
ſticum, & vrbanum non dicatur à loco, ſed
à qualitate prædij, *vt poſt Cyn. in l. ſi præ-*
dium, Cod. de Præd. minor. ſenſit Franc.
Marc. d. dec. 301. nu. 18. & 19.
26 Nec obſtat textus *in l. moeniana, C. de*
ædific. priuat. vbi is, qui vult ædificare
iuxta ædificium priuatum, debet dimitte-
re ſpacium 10. pedum, & qui iuxta ædifi-
cium publicum, debet dimittere ſpacium

15. pedum, quia d. lex loquitur in ædificijs, mœnianis, ſeu ſolarijs, ſiue ponticellis, qui ita prouehuntur, vt non requieſcant in alia parte, *vt dicit gloſ. in d. l. fin. ff. fin. regund. Azo. in ſum. C. de ædific. priuat. num. 3. Cepoll. de ſeruit. vrban. prædior. tit. de Mænian. & in tit. de pariete, ſeu muro num. 2.* ſubdens, quod *textus in d. l. fin. ff. fin. regund.* habet locum in cæteris ædificationibus, & conſtructionibus; præterea textus *in d. l. meniana*, non ſeruatur, *vt dicit gloſ. ibidem in ver. ideſt decem pedum.*

27 Notandum tamen eſt, quod tunc debet dimitti ſpacium, quando ædificia ſunt ex obiecto; ſecus ſi fiant ex latere, quia tunc non requiritur aliquod interuallum: vnde videmus, habitatores habere muros communes, *vt poſt Ang. in d. l. meniana*, *not. Franc. Marcus d. deciſ. 501. nu. 22. & 26.*

28 Notandum, quod in muro communi poteſt ſocius etiam inuito altero ſocio ædificare, ſiue murus ſit cõmunis pro diuiſo, ſiue pro indiuiſo: cũ hac tamẽ diſtinctione, quod ſi murus eſt cõmunis pro diuiſo, poterit ſocius ædificare in ea parte, quæ ipsũ ſociũ reſpicit, capiendo medietatem muri recta linea, etiamſi murus eſſet pro clauſura deſtinatus; & talis murus pro dicta parte efficitur ipſius ædificantis, *ex latè deductis per Theſaur. deciſ. 41. nu. 21.* vbi etiam dicit, quod in dubio murus cenſetur communis pro diuiſo, *Cepoll. de ſeruit. vrban. prædior. cap. 40. de pariete, ſeu muro num. 19. Corn. conſ. 78. vol. 4. Menoch. lib. 6. præſumpt. 73. nu. 23. & ſeq.* ſi verò murus ſit communis pro indiuiſo, poterit ſimiliter ſocius murum communem altiùs tollere; ità tamen, vt ſuperædificatum ſit commune, ſicut prima pars muri inferioris eſt communis, & non aliter, *vt d. Ce-*
29 *poll. loco cit. num. 11. 12. & 19.* vbi, quod murus dicitur communis pro diuiſo, quãdo eſt inter me, & te, & nihil per te, & me eſt immiſſum, vel ſi eſt immiſſum, miſſum non perforat parietem vltra dimidiam muri, quæ eſt pro parte tua; & hæc non eſt propriè communio: vnde non dicitur quis eleuare murum communem, ſed proprium, nec ſuper communi ædificare, ſed ſuper proprio, quod nemini eſt prohibitum, *l. altiùs, & l. ſi in ædibus, C. de ſeruit. cum ſimil.* dicitur verò communis pro indiuiſo ex ſocietate incidenti, vel tacita, v. g. tu imponis tignum in pariete, & vltra dimidium, & ego etiam impono, & tu vteris quantum tibi expedit, & ego etiam vtor. *vide Bart. in l. inter quos, nu. 7. ff. de damn. infect.*

30 Hoc tamen intelligendum eſt, quando [illegible]

paries inferior poteſt ſubſtinere ſuperædificatum: item ſi ædificatio ſocio non nocet, & ædificanti prodeſt, aliàs ſecus, *vt probat Cepoll. d. cap. 40. de Pariete, ſeu muro, num. 20. & ità intelligendus eſt Ciriac. controuerſ. forenſ. 460. num. 4. & ſeq. & ſenſit Corn. d. conſ. 78. vol. 4. Theſaur. d. deciſ. 41. num. 18. & deciſ. 23. nu. 2.* vbi ſubijcit, quod ſocius non poterit vti muro communi pro indiuiſo per alterum ſocium ſuperædificato, niſi prius ſoluta portione expenſarum in eo factarum, *Maſcard. de Probat. vol. 3. concluſ. 1144. nu. 12. & 13.*

31 Obſerua tamen, quod in pariete ad eleuandum deſtinato, ſeu pro ædificio, non conſideratur, an noceat prohibenti, ſed an quid proſit facienti, *Alex. conſ. 179. nu. 3. vol. 2. Menoch. de Præſumption. lib. 6. præſ. 29. nu. 14. Theſaur. d. deciſ. 23. nu. 5.* vbi etiam dicit, quod offenſionis conſideratio habetur in muro diuiſorio, ſeu facto pro clauſura.

32 Secunda concluſio. Si quis plantet oliuam, aut ficum, debet dimittere ſpacium 9. pedum: ſi verò plantet alias arbores, vel vites, debet dimittere ſpacium 5. pedum, *vt in d. l. fin. ff. fin. regund.* quod ſi poſtea huiuſmodi arbores, aliàs à principio plantatæ ità creuerint, vt earum radices noceant fundamento domus vicini, Iudex rem ad ſuam æquitatem redigere debebit, exemplo *l. 1. §. ſi arbor, & §. deinde, ff. de Arbor. cæd. l. ſi plures, §. ſi arbor, ff. arbo. furt. cæſ. l. 1. C. de Interd. cum ibi not. per gloſ. & DD.* vbi ſi arbor ædibus impendeat, ſuccidi debet; ſi verò agro impendeat, tantùm vſque ad 15. pedes à terra debet coerceri: & niſi dominus adimat arborem, poterit vicinus, facta priùs denunciatione, arborem vel ſuccidere, vel coercere vt ſupra, & ligna tollere, *latè Franc. Marc. d. deciſ. 501. nu. 11. & ſeq.* vbi addit, quod ſi quis illicitè plãtauerit non dimiſſo ſpacio, tunc etiam totum euellitur.

33 Quomodo verò paſſus, & pedes intelligendi ſint, vide *gloſ. in cap. ſicut antiquitus, 17. q. 4. Franc. Marc. d. deciſ. 501. nu. 12.* vbi, quod paſſus eſt menſura quinque pedum, pes verò eſt ſpacium 15. digitorum.

34 Notandum eſt etiam, quod ſi arbor plantata fuerit in confinio, communis ſit adeò vt fructus ex æquo vtrinque partiri debeant, licèt conſuetudines pleriſque in locis receptæ aliud ius introducant; ſecus ſi arbor in vicino quidem fundo, non etiã in confinio poſita ſit, tunc enim, etſi radices aliquot in vicini fundum porrigat, vicino tamen nihil iuris eſt acquiſitum, ſed eius permanet, in cuiùs ſolo fuerit ipſius origo,

origo, §. *ſi Titius alienam plantam, in fin. Inſt. de Rer. diuiſ. Mynſinger. in d. §. ſi Titius &c. nu. 95*

35 Notandum 2. quod ſi in Inſtrumento partes enunciant confines, ſtatur illis confinibus enunciatis inter partes, & illi fines probant dominium inter ipſas partes, maximè in facto antiquo, *Afflict. dec. 83. nu. 2. Mareſcott. var. lib. 1. cap. 14. nu. 55.*

36 vbi dicit, quod in materia antiqua ſatis eſt, vt verificetur locus, in quo res exiſtit, etiam cum vno confine, ſi aliæ probationes non ſuppetunt, *ex trad. per Gern. conſ. 280. nu. 5. lib. 3. Rot. in Bononien. de Rubeis 15. Decembris 1597. coram Horatio Card. Lancellotto, & in alia Bononien. de Maluetijs 27. Iunij 1582. coram Cardinali Lancellotto Seniore.*

S V M M A R I V M.

37 *Quando is, qui habet partem in aliqua domo, poſſit totam inhabitare, & num. 39. cum ſeq.*

38 *An ſocius volens inhabitare, præfertur alteri volenti locare.*

39 *Quando domus eſt ſolita locari, conſocius habitans tenetur alteri conſocio ſoluere penſionem pro rata: limitatur nu. 49.*

40 *Quando domus ad hunc effectum dicatur ſolita locari.*

41 *Socius, qui finito tempore conductionis inhabitat domum communem, non cenſetur reconduxiſſe.*

42 *Socius impediens conſocium, quominus poſſit accedere ad habitandum partem ſuam, tenetur conſocio penſionem ſoluere pro rata.*

43 *Domus communis pro indiuiſo, non poteſt locari, niſi de omnium ſociorum conſenſu: limitatur nu. 44.*

44 *Quid ſi domus, vel fundus ſit ſolitus locari.*

45 *Et quid ſi domus, vel fundus commodam patiatur diuiſionem.*

46 *Socius volens conducere partem alterius ſocij, omnibus alijs conductoribus præferendus eſt.*

47 *In rebus ſolitis locari, præfertur qui vult locare, ei, qui vult retinere.*

48 *Quando ſocius cogatur conſentire locationi factæ per conſocium.*

49 *Si conſtet, domum fuiſſe communem, & deinde diuiſam, cenſetur conſtituta ſeruitus luminibus non officiendi.*

An locum habeat nunciatio noui operis, quando opus ſit in loco communi, ibid.

Quæſtio III.

An is, qui habet partem in aliqua domo, poſſit totam inhabitare.

37 RESP. affirmatiuè, quando altera pars non eſt locata, *Mohedan. dec. 13. de locat.* vbi dicit, quod habitans domum communem pro indiuiſo non tenetur penſionem ſoluere, quia vtitur iure proprio, *Rip. in l. quominus, nu. 140. ff. de flumin.*

38 vbi addit, quod ſi domus nõ capiat commodam diuiſionem, volens inhabitare præfertur volentibus locare.

39 Limita 1. ſi domus huiuſmodi ſit ſolita locari: tunc enim conſocius habitans tenetur alteri conſocio ſoluere penſionem pro rata, *vt poſt Ang. Imol. Paul. de Caſtr. & alios reſoluit Card. Mantic. de Tacit. lib. 5.*

40 *tit. 2. nu. 7. & ſeq.* vbi, quod domus non dicitur ſolita locari ex eo, quod quis illam conduxerit, antequam eſſet Dominus illius: ſed tunc dicitur ſolita locari ad effectum, vt quis teneatur ſoluere penſionem, quando vnus ex ſocijs eam conduxerit, *Rot. dec. 217. num. 8. & 9. par. 4. tom. 2. Recent. Rip. in d. l. quominus, nu. 141. ff.*

41 *de flumin.* ſubdens, quod ſocius, ſi finito tempore conductionis inhabitet domum communem, non cenſetur reconduxiſſe, ideò non tenebitur conſocijs quicquam ſoluere.

42 Limita 2. quando conſocius impeditur ab eo, qui domum inhabitat, quominus poſſit & ipſe accedere ad habitandum partem ſuam, quia tunc etiam tenetur ſocius alteri conſocio penſionem pro rata ſoluere, *Rot. d. dec. 217. nu. 10.*

43 Notandum eſt autem, quod domus cõmunis pro indiuiſo, quæ locari non conſueuit, regulariter non poteſt locari, niſi de omnium ſociorum conſenſu ità vt non ſufficiat conſenſus maioris partis, *Gom. tit. de locat. & conduct. cap. 4. nu. 14. tom. 2. quem refert, & ſequitur Farinac. in repertor. de contract. q. 69. nu. 17. & 18.*

44 Notandum 2. quod vnus ex ſocijs domum, vel fundum locari ſolitum, poteſt vtiliter locare etiam inuito altero ſocio, concurrentibus infraſcriptis conditionibus, videlicet quod domus, vel fundus non patiatur commodam diuiſionem. 2. quod locetur perſonæ honeſtæ. 3. quod pretium ſit competens, *latè Rip. in d. l. quominus, nu. 138. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi omnes velint locare perſonis honeſtis, & concordare nequeunt, Iudex interponet officium

ſuum,

ſuum, in cuius arbitrio erit, vel præferre
eum, qui ex offerentibus honeſtior erit,
vel meliorem conditionem fecerit, vel
plus obtulerit, vel diuidere inter partes
tempus fruitionis, *ex trad. per Menoch. de
caſ. 442. nu. 3. & ſeq. Gom. d. cap. 4. n. 14.
tit. de locat. & conduct. Farinac. d. q. 69.*
45 *nu. 10. & ſeq.* ſi verò domus, aut fundus
commodam patiatur diuiſionem, tunc ea
diuidi debet, nec per vnum ex ſocijs alte-
ro inuito locari poteſt, etiamſi ſolita ſit lo-
cari, & vtiliter locetur, *Menoch. de Arbitr.
Iud. caſ. 442. nu. 2. & ſeq. Gom. d. cap. 4.
nu. 14. prout refert Farinac. d. q. 69. n. 131*
46 *& ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ſi vnus
ex ſocijs velit conducere partem alterius
ſocij, omnibus alijs conductoribus præfe-
rendus eſt, *vt ſenſit etiam Ripa loco cit.
num. 140.*
47 Notandum 3. quod in rebus ſolitis lo-
cari præfertur qui vult locare, ei, qui vult
retinere; *Rip. in d. l. quominus, nu. 138.*
48 vbi dicit, quod ſi molendinum ſit ſolitum
locari; & pretium ſit competens, cogitur
alius conſentire locationi.
49 Notandum 4. quod ſi conſtet, domum
fuiſſe communem, & deinde diuiſam, cen-
ſetur conſtituta ſeruitus luminibus non
officiendi. *Hond. conſ. 80. num. 10. & 39.
lib. 1. Rot. deciſ. 253. nu. 60. & 61. par. 7.
recent.* vbi, quod non dicitur fieri contra
impoſitam ſeruitutem, nè luminibus offi-
ciatur, quando videretur tanta pars cœli
in quacunque parte plani nobilis poſt ele-
uationem, quanta ante eleuationem con-
ſpiciebatur, *vide Cepoll. in tract. de ſeruit.
vrban. præd. cap. 36. nu. 2.*

Notandum 5. quod ſi in loco communi opus fiat per tertium, tunc poteſt habere locum nunciatio noui operis; ſi verò opus fiat ibi per vnum ex ſocijs, non habet locum nunciatio ex hoc edicto, ſed recurritur ad actionem communi diuidundo, & ad officium Iudicis mercenarium illi actioni deſeruiens, *Alex. in l. in Prouinciali, §. ſi in loco, ff. de nou. oper. nunciat.* vbi, quod remedium extraordinarium ceſſat, quando habet locum remedium ordinarium.

SVMMARIVM.

50 *Poteſt quis venari in fundo alieno, niſi à Domino prohibitus fuerit.*
51 *An in fundo alieno ſit permiſſa piſcatio.*
52 *Quando Princeps poſſit venationem, & piſcationem interdicere.*
53 *An Barones, & alij ſuperiorem recogno-
ſcentes poſſint piſcationes, & venationes
prohibere.*

Quæſtio IV.

An quis poſſit venari, ſeu aucupari in fundo alieno.

50 Reſp. affirmatiuè, dummodò damnum
fundo non inferat, *§. feræ, vbi Ang.
Inſt. de Rer. diuiſ. l. quoſdam, C. de Metall.
lib. 11.*

Poteſt tamen Dominus, ſi præuiderit, iure prohibere, nè alius ingrediatur, *vt in d. §. feræ, verſ. plane &c.* ſed poſtquam Domino non prohibente eſt ingreſſus, non poteſt expelli, *vt not. Ang. in d. §. feræ, num. 7.*

Si verò poſt prohibitionem aliquid ce-
perit, non facit ſuum, *ſecundum gloſ. in d.
§. feræ, ver. ingrediatur*; cuius dictum
procedit, quando fructus fundi conſiſtunt
in venatione; alias ſecus, *gloſ. in l. Diuus,
ff. de ſeruit. ruſt. præd. & in l. 3. ff. de Acq.
rer. dom. Ang. vbi ſupra nu. 3.*
51 An verò in fundo alieno ſit permiſſa
piſcatio? Reſp. negatiuè, ſi ibi Dominus
piſcinam conſtruxerit, & in ea piſces inclu-
ſerit; ſecus ſi fundus inundatus eſſet à flu-
mine, & ibi aqua fluens ſecum piſces deſer-
ret, quia tunc poſſet quis ibi piſcari, ſicut
aucupari, *l. 3. §. item feras, ff. de Acquir.
poſſ. l. vſufructuarium, §. ſi in viuarijs, ff.
de vſufr. & ſenſit Ang. in d. §. feræ, nu. 4.*
52 Notandum tamen eſt, quod Princeps
ex cauſa publicæ vtilitatis, aliaſque iuſtas
ob cauſas poteſt venationem, ac piſcatio-
nem interdicere etiam in locis priuatis,
*§. ſi quis ruſticus, verſ. nemo, de Pac. te-
nen. Cepoll. de ſeruit. ruſt. præd. rub. de
Piſcation. num. 3. Boſſ. de Aq. & flumin.
nu. 4. & 19. Balb. in tract. de Præſcript. 4.
par. 5. par. princ. q. 6. nu. 4. Peregrin. de
Iure fiſc. tit. 1. nu. 20. & ſeq. lib. 1. Gram-
mat. dec. 67. nu. 9. & ſeq. Roſenth. de feud.
cap. 5. concluſ. 23. num. 3. litt. D. & con-*
53 *cluſ. 24.* Inferiores verò à Principe, vt
duces, comites, & Barones, alijque Supe-
riorem recognoſcentes non poſſunt ſub-
ditis piſcationes, & venationes prohibere,
niſi ipſi ſoli piſcati, aut venati fuerint, &
ſubditos piſcari, aut venari volentes pro-
hibuerint, ipſique huic prohibitioni, licèt
iniquæ acquieuerint, cum lapſu 30. anno-
rum, *Gratian. diſcept. for. cap. 564. nu. 32.
& ſeq. vide quæ ſcripſimus in tract. de
Temp. legal. lib. 4. cap. 10. & lib. 1. cap. 105
nu. 10. & ſeq.*

SVMMARIVM.

54 *Ius prælationis non habet locum in fundo, vel domo donata.*
55 *Et an locum habeat in contractu facto, vt des.*
56 *Si valet plus res, quæ datur pro re, quàm pecunia, cenſetur facta permutatio, è contra verò cenſetur emptio.*
57 *Si in eamdem æqualitatem concurrunt res, & pecunia, in dubio iudicandum eſt, eſſe contractum emptionis, & venditionis.*

Quæſtio V.

An in fundo, vel domo donata, vel permutata locum habeat ius prælationis.

54 RESP. negatiuè, *Guid. Pap. deciſ.* 47. vbi dicit, quod Dominus directus non poteſt capere rem donatam iure præ-
55 lationis, *& dec.* 508. vbi dicit, quod ceſſat etiam ius prælationis in contractu facto, vt des, quando requiritur perſonæ induſtria, *ad not. per DD. in l. fin. C. de Iur. emphit. & in cap. potuit, de locat. Spec. in eod. tit. §. nunc aliqua, verſ. centeſimo ſeptimo &c.*
56 Notandum tamen eſt, quod ſi principaliter emitur, licèt aliqua ſpecies detur, totum erit emptio, *l. tenetur, §. 1. ff. de Action. empt.* ſi verò principaliter permutatur, totum erit permutatio, licèt certa pecuniæ quantitas refundatur, *cap ad quæſtiones, 6. de rer. permut.* nam in dubio inſpiciendum eſt, vtrum plus valeat; vt ſi valet plus res, quæ datur pro re, quàm pecunia, ſit permutatio, è contra verò ſit emptio, *arg. l. quicquid, §. cum partes, ff.*
57 *de Acquir. rer. dom.* ſi verò in eamdem æqualitatem concurrunt res, & pecunia, in dubio iudicandum eſt, eſſe contractum emptionis, & venditionis, *Bart. in l. Ariſto. num. 2. ff. de Donat. Bald. in Proœm. feud. nu. 9. verſ. pro intellectu horum &c.*

SVMMARIVM.

58 *Aedificium, quod fit in ſolo alieno, regulariter cedit ſolo: limitatur num. 59. & ſeq.*
59 *Quid ſi id fiat ſciente, & non contradicente Domino.*
60 *Et quid ſi ædificium conſtructum fuerit in ſolo publico, nemine prohibente.*
61 *An Inquilino tollere liceat oſtium, & alia quæ ædificio adiecit.*
62 *Quando alia coniectura, quàm donationis cadere poteſt, non præſumitur factum ædificium in ſolo alieno, animo donandi.*
63 *An & quando ædificanti in re aliena detur retentio.*
64 *Aedificium qualiter æſtimari debeat.*
65 *Quando ædificia ruſtica dicantur melioramenta vtilia.*
66 *Quando Dominus, cui reſtituitur fundus, excuſetur à refectione expenſarum, ſeu melioramentorum.*
67 *Eccleſia poteſt ædificari in alieno ſolo, ſoluto tamen pretio Domino ſoli.*
68 *Si teſtator mandauit, conſtrui Eccleſiam in loco communi, ſocius tenetur partem ſuam vendere, & hæres redimere fauore religionis.*
69 *Rogatus reſtituere quicquid ſibi de hæreditate ſupererit, tenetur reſeruare quartam partem hæreditatis fideicommiſſario; limitatur nu. ſeq.*
70 *Quid ſi hæres grauatus pro Eccleſia, vel alia pia cauſa expenderit.*
71 *Et quid ſi ex cauſa dotis, vel captiuorum redemptionis huiuſmodi quarta diminuta fuerit.*
72 *Quando Dominus Caſtri poſſit cogere ſubditos ad molendum in ſuo molendino.*
73 *Quando ſolum cedat ædificio.*
74 *Quid ſi clericus ex pecunijs Eccleſiæ ædificauerit in ſolo ſuo.*
75 *Beneficiatus non poteſt teſtari de bonis ex fructibus beneficij acquiſitis, poteſt tamen, dum viuit, de illis liberè diſponere.*
76 *An emptum ex pecunijs Eccleſiæ, efficiatur ipſius Eccleſiæ.*
Quid ſi empta res fuerit ex pecunia vxoris, militis, & minoris, ibid.
77 *Clericus, qui de reditibus ſui beneficij fundum emit, ſua vita durante eodem fundo frui debet, etiamſi beneficium dimittat.*
78 *Quid ſi in terra inculta ſui beneficij vineã plantauit.*
79 *Aedificia ſita in prædijs ruſticis non habentur in conſideratione per ſe, ſed tantùm vti quid acceſſorium.*
80 *Aedificia huiuſmodi præſumuntur æſtimata vna cum fundo.*

Quæſtio

Quæſtio VI.

An & quando ædificium ſolo cedat.

58 AEdificium, quod fit in loco alieno, regulariter cedit ſolo, *§. cum in ſuo, vbi DD. Inſt. de rer. diuiſ. l. adeò, §. ex aduerſo, ff. de acquir. rer. domin.* vnde per Dominum ſoli vel tolli poteſt, vel vendicari, & euinci à poſſeſſore, ſolutis tamen mercedibus fabrorum, ac pretio materiæ, ſi fuit bona fide ædificatum, ſecus ſi ſcienter, *vt in d. §. ex aduerſo, Bald. in l. ſi inferiorem, C. de rei vendic. Honded. conſ. 84. nu. 37. & ſeq. lib. 2. Peregrin. de fideicom. art. 50.*

59 Hæc tamen concluſio limitatur 1. quando quis ædificat in loco alieno id, quod ſui natura non eſt ad tempus, ſed perpetuò duraturum, ſciente, & non contradicente, & ſic tacitè permittente Domino: tunc enim ædificans redditur tutus, *Hond. loco cit. num. 55.* R*uin. conſ. 55. num. 3. lib. 4.* vbi dicit, quod in tali caſu Dominus amittit poſſeſſionem ſoli, & ea acquiritur ædificanti.

60 Limitatur 2. quando ædificium conſtruitur in loco publico, nemine prohibente: hoc enim caſu non debet deſtrui, nè Vrbs deformetur ruinis, dummodò non fuerit conſtructum ſuper via, ſed impoſito ædificanti ſolario, ideſt penſione pro ſolo publico, permittitur retentio, *l. 2. §. ſi quis nemine, ff. Nè quid in loc. publ.* Crauett. *conſ. 204. nu. 18. lib. 2. & conſ. 518. nu. 6. lib. 3.* Ruin. *conſ. 165. nu. 3. lib. 4.* idemque dicendum, vbi quis propria auctoritate ædificauerit ſuper muris publicis Ciuitatis etiam exiſtentibus ſuper viam publicam, nemine prohibente, dummodò tale ædificium publico vſui non ſit impedimento, nec præiudicet alicui iuri priuato, *arg. d. l. 2. §. ſi quis nemine, & trad.* Corn. *conſ. 33. nu. 13. vol. 4. & conſ. 90. nu. 8. lib. 2.*

61 Limitatur 3. in Inquilino oſtium, vel quædam alia ædificio adijciente: huic enim competit ex conducto actio, vt ei tollere liceat, ſic tamen, vt damni infecti caueat, nè in aliquo, dum auſert, deteriorem cauſam ædium faciat, ſed vt priſtinam faciem ædibus reddat, *vt inquit textus in l. ſed addes, §. ſi Inquilinus, ff. locat. Alex. in l. Senatus,* §. *Marcellus, nu. 4. ff. de leg.* 1. vbi dicit,
62 quod ſi alia coniectura, quàm donationis cadere poteſt, non præſumeretur factum ædificium in ſolo alieno animo donandi, *& in l. domos, nu. 6. ff. eod. tit.* vbi, quod legatarius ædificando pendente conditione legati in re legata, non præſumitur feciſſe animo donandi.

63 Limitatur 4. quando ædificans habet aliquod ius in re, qualis eſt emphiteuta, qui finita emphiteuſi non culpa, ſed caſu, poteſt ædificium, quod ſuppoſuit, tollere; eademque facultas conceditur marito, & hæredi grauato ædificantibus in fundo dotali, vel ſubiecto reſtitutioni: quia non videntur ædificaſſe in tali caſu animo donandi, *l. domos, vbi DD. ff. de leg. 1. Bald. in d. l. ſi inferiorem, latè Ruin. conſ. 165. nu. 4. & ſeq. vol. 4.* vbi obſeruat, quod licèt in dictis caſibus detur facultas tollendi ædificium, non tamen conceditur ædificanti retentio ædificij in Villa conſtructi, donec de expenſis ædificij ſatisfiat, *l. Senatus, §. Marcellus, vbi DD. ff. de leg. 1.*

Secus ſi ædificatum fuerit in Ciuitate: hoc enim caſu ædificium tolli non debet, nè ruinis Ciuitas deformetur, vt ſupra diximus, ſed datur retentio, & repetitio expenſæ, *l. in fundo, cum ibi not. per DD. ff. de rei vindic. Merlin. deciſ. 545. num. 8. & 9.*
64 *Ruin. loco cit. num. 5. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod non debet æſtimari ædificium ſecundùm tempus, quo fuit conſtructum, nec valor illius temporis debet attendi, quia ædificans tunc erat Dominus, & interim vſus eſt ædificio: ſed debet æſtimari habito reſpectu ad tempus reſtitutionis, ſiue æſtimatio decreuerit, ſiue aucta fuerit, *Bart. Bald. & alij in l. domos, ff. de leg. 1. Merlin. deciſ. 546. & deciſ. 695 num. 7. & dec. 705. nu.* 10. ſubdens, quod ædificia
65 ruſtica non dicuntur melioramenta vtilia, niſi conſtet, ea pro neceſſitate Colonorum, atque animalium fuiſſe conſtructa, ità vt ſine illis ager coli non poſſet, ſed à meliorante auferuntur rudera, *ex trad. per Caſtrenſ. conſ. 270. num. 4. lib. 2. Rol. conſ. 28. nu. 30. lib. 1. Peregrin. de fideicom. art. 50. nu. 7.*

66 Quando verò Dominus excuſetur à refectione huiuſmodi expenſarum in prædijs ruſticis à poſſeſſore factarum? vide textum *in d. l. in fundo, ff. de rei vend.* vbi, quod Dominus pauper excuſatur, ſi tales ſumptus non erat facturus, nec fundum receptum venditurus: poteſt tamen poſſeſſor in tali caſu tollere ſine læſione prioris ſtatus ea, quæ impendit, vt ſupra, & ſenſit etiam *Ruin. d. conſ. 165. num. 6. vol. 4. Peregr. de fideicom. art. 50.*

67 Limitatur 4. fauore Eccleſiæ, quæ poteſt ædificari in alieno ſolo, ſiue ſit Eccleſia cathedralis, vel parochialis, in quibus Sacramenta miniſtrantur, ſiue alia Eccleſia, aut monaſterium virorum, vel mulierum, ſoluto tamen pretio Domino ſoli; tunc

enim

enim ædificium non cedit ſolo, ſed ſolum
ædificio, vt *tradunt DD. communiter in l. ſi
quis ſepulchrum, ff. de Relig. & ſumpt. fun.
Cepoll. in tract. de ſeruit. vrban. præd. cap.
82. Gram. deciſ. 75. per tot. Ricc. in Collect.
dec. 2350. par. 6. Barboſ. de offic. & pot.
Epiſc. par. 2. alleg. 26. nu. 1. latè Genuenſ.
in tract. de Eccleſ. q. 343.* vbi dicit, quod ſi
Eccleſia conſtructa fuerit in fundo alieno
inuito Domino, non poteſt Dominus pro-
pria auctoritate illam deſtruere, *& q. 333.*
vbi etiam obſeruat, quod cum hæres gra-
uatus habeat quartam trebellianicam ſu-
per bonis fideicommiſſo ſuppoſitis, pote-
rit ædificare Eccleſiam in fundo reſtitutio-
ni ſubiecto, quia ratione dictæ quartæ ha-
bet partem dominij illius, & per conſequēs
talis fundus dicitur communis hæredi, &
fideicommiſſario, qui eueniente caſu fidei-
commiſſi tenebitur recipere pretium, non
autem fundum, *ex trad. per Bald. in l. in
communes, in fin. C. de commun. ſeru. ma-
numiſſ.* vbi dicit, quod ſi teſtator manda-
68 uit, conſtrui Eccleſiam in loco communi,
ſocius tenetur partem ſuam vendere, & hę-
res redimere, fauore religionis.
69 Item rogatus reſtituere quicquid ſibi de
hæreditate ſupererit, licèt teneatur eo ca-
ſu reſeruare quartam partem hæreditatis
fideicommiſſario, *iuxta tex. in auth. contra
cum rogatus, C. Ad Trebell.* non tamen
70 tenebitur illam reſeruare, ſi pro Eccleſia,
vel alia pia cauſa expenderit, *arg. citati
textus in d. auth. contra eum rogatus,* vbi,
ſi quis fuerit rogatus ità reſtituere, non
71 tenetur quartam reſeruare, ſi ex cauſa
doris, ſeu propter nuptias donationis, ſeu
captiuorum redemptionis huiuſmodi quar-
ta diminuta fuerit, *Genuenſ. in d. tract. q.
336. & q. 248.* vbi etiam obſeruat, quod
72 Dominus Caſtri poteſt in præiudicium
aliorum habentium molendinum, vel fur-
num, cogere ſubditos ad molendum in
ſuo molendino, & coquendum panem ſi-
militer in ſuo furno, vt ex tali lucro con-
ſtrui, vel reparari poſſit Eccleſia, vel mona-
ſterium alicuius Religionis propter publi-
cam vtilitatem, *vide Bald. conſ. 410. vol.
5. Rip. in tract. de Peſt. tit. de remed. ad cu-
ran. peſt. num. 24. Crauett. de antiquit.
temp. par. 4. §. circa præmiſſa, num. 4.*
73 Illud quoque notandum eſt, quod ſi
Princeps in ſolo ſuæ Iuriſdictioni obnoxio
ædificium aliquod conſtruxerit, illudque
deſtinauerit in alterius vſum, cenſetur in
eumdem vſum tranſlatum nedum ædifi-
cium, ſed etiam ipſum ſolum, quod in hoc
caſu inuerſo iuris ordine cedit ædificio,
*Abb. conſ. 62. nu. 14. & 15. lib. 2. Rot. de-
ciſ. 432. nu. 15. & ſeq. par. 5. to. 2. recent.*
74 Item ędificium non cedit ſolo, ſed ſolum
ædificio, ſi clericus ex pecunijs Eccleſiæ
ædificauerit in ſolo ſuo: quod eſt fauore
Eccleſiæ, & vt clerici temeritas, & auaritia
puniatur; clericus enim ea, quæ acquiſiuit
de bonis Eccleſiæ, debet deducto victu in
Eccleſiæ vſus expendere, & non in pro-
prios vſus, *ſecundùm gloſ. in cap. Apoſtoli-
cos, ver. conſtruxiſſe, 12. q. 2. Specul. de empt.
& vend. §. tertio loco, verſ. quid ſi clericus,
nu. 18. Bald. in l. in tantum, ff. de rer. di-
uiſ. Abb. in cap. cum eſſet, nu. 21. de Te-
ſtam. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 249.*
Sed in hoc caſu verior videtur ſententia
aliorum aſſerentium, quod res ſit commu-
nis pro rata: alioquin Eccleſia locupleta-
retur cum aliena iactura, & fauor Eccleſię
iniuſtitiam pareret, *ità Io. Andr. in addit.
ad Specul. loco cit. d. nu. 18. litt. g. Tiraq.
de Priuil. piæ cauſ. priuil. 121. Rip. in l. Se-
natuſconſulto, nu. 17. ff. In quib. cauſ. pign.
vel hypoth.* vbi dicit, quod ſi Prælatus, vel
eius hæres velit reſtituere pecuniam Eccle-
ſiæ, ædificium cederet ſolo, *Io. Franc. de
Ponte de Poteſt. Proreg. in tit. de abundan.
Ciuit.* §. 4. *nu.* 13. vbi dicit, quod tantùm
meliorationes ſunt Eccleſiæ. Vnde poſt
mortem Beneficiati meliorationes huiuſ-
modi ad Eccleſiam pertinent, hoc eſt ad
ſucceſſorem in beneficio, vel Capitulum, ſi
ex capitulari menſa fructus percipiebat vt
Canonicus, *cap. 1. cum ſeq. de Pecul. Cleric.
cap. cum in officijs, cap. ad hæc, cap. quia
ad nos, cap. relatum 2. de Teſtam.* quod in-
75 tellige, niſi de his Beneficiatus in vita
diſpoſuerit; quamuis enim Beneficiatus te-
ſtari nequeat de bonis ex fructibus benefi-
cij acquiſitis, cum tempore mortis vſuario
comparetur, *vt in dictis iuribus*, poteſt ta-
men, dum viuit, de illis liberè diſponere,
quemadmodum de ipſis fructibus, quia in
vita vſufructuario æquiparatur, vnde & eo-
rum dominium acquirit, iuxta communio-
tem Doctorum ſententiam, communi etiā
praxi, & conſuetudine approbatam, *cap.
cęterum, vbi DD. extr. de Donat. & ità do-
cet S. Thom. Sot. Caiet. Couar. & alij, quos
refert, & ſequitur Garc. de Benef. par. 2. cap.
1. num. 5. & ſeq. Barboſ. de offic. & poteſt.
Epiſc. par. 3. alleg. 114. nu. 4.* inde inferen-
tes, Beneficiatum malè, ac vanè conſumen-
tē fructus beneficij, non teneri ad reſtitu-
tionem, licèt peccet etiam grauiter, quan-
do exceſſus eſſet magnus, *latè Rot. coram
Greg. XV. deciſ. 401. per tot.*
76 An verò emptum ex pecunia Eccleſiæ
efficiatur ipſius Eccleſiæ? Reſp. affirmatiuè:
hoc enim priuilegium competit vxori, mi-
liti, & minori, cui Eccleſia comparatur,
l. ſi vt proponis, vbi gloſ. & DD. C. de rei

vendic. l. 3. C. Arbitr. tutel. gloſ. & DD.
in cap. inquirendum, de Peeul.Cleric.Bald.
in l. ſi tutor. C. de Seru. pign. dat. Bart. in
l. idemque, ff. Qui pot. in pign.hab. Neguſ.
de Pignor. 4. mem. 2. par. nu. 163. latè Ge-
nuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 283. licèt in
alijs ſecus ſit de iure communi, *vt conſtat*
ex l. ſi ex ea, C. de rei vendit.

77 Notandum eſt 2. quod ſi Clericus de
reditibus ſui beneficij aliquas poſſeſſio-
nes emerit, ſua vitâ durante eiſdem poſ-
ſeſſionibus frui debet, neque ijs priuandus
eſt, etiamſi beneficium dimittat, vel eo pri-
uetur, *cap. fin. vbi Innoc. & alij, de Priuil.*
78 *cleric.* idemque dicendum eſt, ſi in terra
inculta ſui beneficij vineã plantauerit, vel
eamdem terram ad culturam reduxerit,
Innoc. & Abb. in d. cap. fin. Genuenſ. q. 614.
79 Notandum 3. quod ędificia ſita in præ-
dijs ruſticis non habentur in conſideratio-
ne per ſe, ſed tantùm vti quid acceſſorium,
Ar. Pinell. in l. 2. par. 3. cap. 4. nu. 28. C.
de Reſcin. vend. Card. Seraphin. dec. 1377.
nu. 3. vbi dicit, quod licèt reddant prædium
pretioſius, tamen non æſtimantur, prout
æſtimantur prædia vrbana, *Card. Mantic.*
de coniect. vltim. vol. lib. 9. tit. 2. num. 10.
Merlin. dec. 449. num. 4. & ſeq. vbi dicit,
quod ex hoc ipſo, quod ędificium eſt in
prædio ruſtico, cedit eidem prædio, & ve-
nit vti quid acceſſorium, ſiue constructum
fuerit ad vſum coloni, ſiue ad vſum Domi-
ni; & ideò vendito fundo cenſetur etiam
venditum ędificium in eo exiſtens, *Vinc.*
de Franch. dec. 254. num. 8. Ciriac. contr.
160. nu. 57. 58. & 59. cum ſeq. tom. 1. &
contr. 261. nu. 27. & ſeq. & nu. 51. cum
80 *ſeq. tom. 2.* vbi etiam dicit, quod ędifi-
cia præſumuntur æſtimata vna cum fundo,
licèt periti non fecerint de eis aliquam
mentionem, *Vrſell. concluſ. 62. nu 97.* vbi
dicit, quod ędificium ruſticum non æſti-
matur, niſi inter partes aliud fuerit con-
uentum.

SVMMARIVM.

1 *Quando bona diuiſa inter fratres præſu-*
mantur paterna, & quando propria, &
nu. 2. & 5.
2 *Solutio in dubio præſumitur facta ex pe-*
cunijs ſoluentis.
3 *Actor veniens iure fideicommiſſi, tenetur*
probare, quid in bonis teſtator relique-
rit.
4 *Pecuniæ exiſtentes penes vxorem hæredem*
inſtitutam à Marito, & per fideicommiſ-
ſum grauatam, non præſumuntur hære-
ditariæ.
5 *Triennium cenſetur congruum temporis*
ſpatium.
6 *Si inter fratres res aliqua diuidatur tan-*
quam communis, talis diuiſio non opera-
tur translationem dominij, ſi verò ad
vnum ſolum pertinebat.

CAP. XXIV.

Bona diuiſa inter fratres, an præſumantur propria, vel paterna.

1 IN hac quæſtione diſtinguendum eſt, aut
enim bona fuerunt diuiſa ſtatim, vel
paulò poſt mortem Patris, & tunc præſu-
muntur paterna, cum eo caſu ex breuitate
temporis non poſſit colligi, quod illa
bona ex propria induſtria, vel labore fue-
rint quæſita, *latè Peregrin. de fideicommiſſ.*
art. 44. nu. 21. Merlin. dec. 406. nu. 3. in
fin. niſi filij eſſent talis qualitatis, & indu-
ſtriæ, vt ex ea potuerint aliquid lucrari vi-
uente Patre, tunc enim bona præſumeren-
tur propria ipſorum filiorum, etiamſi bo-
na paterna adminiſtraſſent, præſertim ſi ex
patrimonio patris non potuiſſet facilè fie-
ri huiuſmodi lucrum, attentis reditibus di-
cti patrimonij, numero filiorum, & alijs
oneribus Patri incumbentibus, *vt d. Ruin.*
conſ. 23. nu. 37. lib. 5. Rol. conſ. 90. nu. 8.
vol. 2. Merlin. d. dec. 406. nu. 6. & 7. latè
Menoch. lib. 3. præſumpt. 50. per tot. vbi
etiam dicit, quod ſi filius ſeorſum habitet
à Patre, & negotiatur, præſumitur ſua in-
duſtria acquiſiuiſſe.
2 Aut diuiſio facta fuit poſt longum tem-
pus ab obitu patris, & hoc caſu bona præ-
ſumuntur propria, non autem paterna,
quia præſumptio eſt, quod bona ſint poſſi-
dentis, *l. ob maritorum, vbi gloſ. & DD. C.*
Nè vx. pro marit. Rot. deciſ 704. num. 2.
par. 3. Recent. Menoch. d. præſumpt. 50. in
fin. lib. 3. quemadmodum in dubio ſolu-
tio cenſetur facta ex pecunijs ſoluentis, *l.*
& magis, ff. de ſolut. l. cum pecuniam ff. de
Negot. geſt. notabilis enim diſtantia tem-
poris per ſe inducit præſumptionem, quod
bona potuerint acquiri ex bonis proprijs,
nempe ob parſimoniam, donationem, &
alio modo, nam ea conſequentia, quod ha-
bet filius, paternum eſt, non ſemper valet,
Alex. conſ. 104. nu. 1. lib. 4. Alciat. conſ. 106.
3 *num. 5. & ſeq. lib. 9.* vbi dicit, quod actor
veniens iure fideicommiſſi tenetur proba-
re, quid in bonis teſtator reliquerit, *Ma-*
reſcott. var. lib. 1. cap. 12. nu. 15. Rot. apud
Giouagnon. poſt conſ. 20. nu. 34. lib. 2. Pe-
4 *regrin. d. art. 44. nu. 22.* vbi etiam dicit,

quod

quod pecuniæ exiſtentes penes vxorem heredem inſtitutam à marito, & per fideicommiſſum grauatam, non præſumuntur hæreditariæ, niſi aliud probetur, quia mulier matrimonio ſoluto licitè ſibi quærere poteſt, *Merlin. d. dec. 406. nu. 5.*

5 Idem dicendum, quando concurrit induſtria filiorum in mercatura, vel alijs muneribus; tunc enim bona præſumuntur propria, etiamſi deſit longa diuturnitas temporis, *Bald. in l. cum oportet, num. 11. C. de bon. quæ liber. Peregr. loco cit. Surd. dec. 339. nu. 19. Menoch. lib. 3. præſumpt. 50. nu. 3. Rot. dec. 226. num. 5. & ſeq. & dec. 258. nu. 1. cum ſeq. par. 5. tom. 1. rec.* Merlin. d. dec. 406. nu. 5. vbi dicit, quod data induſtria perſonæ quodcunque congruum temporis ſpatium, prout videtur triennium, poteſt per ſe inducere præſumptionem acquiſitionis.

6 Illud etiam notandum eſt, quod ſi inter fratres res aliqua diuidatur tamquam communis, talis diuiſio nõ operatur tranſlationem dominij, ſi verè ad vnum ſolum pertinebat, non autem ad omnes fratres diuidentes, *vt poſt Anchar. conſ. 291. nu. 3. & 4. & alios dixit* Rot. *dec. 590. num. 12. & 13. par. 4. tom. 3. Recent.*

SVMMARIVM.

1 Loca deputata ad vſum publicum, ex quibus nullus percipitur reditus, præſcribuntur ſpatio temporis, cuius initij memoria non extat in contrarium.

2 Loca, quæ non ſunt in vſu publico, ſed in reditu, & patrimonio populi, præſcribuntur ſpatio 40. annorum.

3 Explicatur textus in l. fin. C. de Sacroſ. Eccleſ. requirens præſcriptionem centum annorum contra Communitatem, vel Remp.

4 Quando prohiberi poſſit nauigatio, & piſcatio maris, & fluminis.

5 Per occupationem quis non conſequitur dominium loci publici, ſed tantùm dominiũ eius, quod in illo loco conſtruxit, accedente decreto Principis.

6 Poſſidens locum publicum, cogitur illum dimittere, niſi legitimum oſtendat priuilegium.

7 Actor obtinere nequit ſuper poſſeſſorio recuperandæ poſſeſſionis loci publici, vel regalium, etiamſi fuerit ſpoliatus, niſi probet titulum ſuæ poſſeſſionis, & ius petitorij.

8 An dominium probetur contra tertium ex ſolutione affictuum, vel ex teſtibus deponentibus, aliquem diſpoſuiſſe de re, prout faciunt veri Domini de rebus proprijs.

9 Non requiritur præſcriptio, ſed ſufficit occupatio quoad aquam publicam non deſtinatam ad vſum publicum.

CAP. XXV.

An, & quando loca iure gentium publica præſcribi poſſint.

1 Dico 1. quod quando talia loca deputata ſunt ad vſum publicum, ex quibus nullus percipitur reditus, vt platea, theatrum, aut via publica, tunc non præſcribuntur præſcriptione communi, ſed requiritur præſcriptio, cuius initij memoria non extat in contrarium; ratio eſt, quia loca deputata ad vſum publicum, non dicuntur eſſe in commercio, nec poſſunt tranſire in dominium priuati per contractum, & ideò præſcribi non poſſunt præſcriptione communi, *l. vſum aquæ, vbi DD. C. de Aquæduct. lib. 11. Aret. in §. flumina, nu. 4. & 5. Inſt. de rer. diuiſ.* vbi dicit, quod Veneti, & Iannenſes tanto tempore præſcripſerunt gulphum eorum maris, *latè Balb. de Præſcript. in 2. par. ſextæ, & vlt. princ. nu. 4. & in 4. par. 5. princip. qu. 6. num. 5.* vbi dicit, quod in præſcriptione tanti temporis, cuius initij memoria non extat, regulariter non requiritur ſcientia, & patientia Principis, *vide Bart. in l. iniuriarum actio, §. fin. ff. de Iniur. Alex. conſil. 6. circa fin. vol. 1. Ciriac. controu. 178. nu. 7. & ſeq.*

2 Dico 2. quod quando loca huiuſmodi non ſunt in vſu publico, ſed in reditu, & patrimonio populi, vt molendina communia, vel fundi Ciuitatis, quæ propriè dicuntur bona Vniuerſitatis, tunc præſcribuntur præſcriptione communi, videlicet ſpatio 40. annorum; ratio eſt, quia ea, quæ ſunt in reditu populi, ſeu Ciuitatis, dicuntur eſſe in commercio, & vendi poſſunt, ſeruata tamen ſolemnitate *l. fin. Cod. de vend. reb. Ciuit. lib. 11. latè Balb. in d. 1. par. ſextæ, & vltim. princip. nu. 4. & in 3. par. 5. princ. nu. 1. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod textus *in l. fin. C. de Sacroſ. Ec-*
3 *cleſ.* requirens præſcriptionem centum annorum contra Ciuitatem, vel Remp. procedit tantùm in illis quatuor caſibus, videlicet in venditione, donatione, inſtitutione, vel relicto factis Reip. *prout declarant gloſ. & DD. ibidem.*

4 Dico 3. quod minus tempus requiritur ad acquirendum ius quoddam, vt de poſſeſſione huiuſmodi locorum, quæ iure gentium publica ſunt, non expellamur,

Balb. in d. 4. par. 5. princ. qu. 6. num. 10. vbi dicit, quod vigore talis poſſeſſionis agere poſſumus contra turbantem, & prohibere, nè quis intret locum nobis inuitis; & id ò prohibere poſſumus ratione poſſeſſionis nauigationem, & piſcationem maris, & fluminis, quæ aliàs nobis ſunt communia de iure gentium.

5 Notandum tamen eſt, quod licèt per occupationem quis non conſequatur dominium loci publici de iure gentium, conſequitur tamen dominium eius, quod conſtruxit, vel ædificauit in illo loco publico, puta in mari, vel in littore maris, donec durat, accedente decreto Principis, *per tex. in. l. quod in littore, & in l. quamuis, ff. de Acquirend. domin. l. 2. ff. Nè quid in loc. publ.* vbi, quod diruto ædificio, & concurrente negligentia reficiendi, locus in pristinam cauſam recidit, & publicus fit, *Balb. loco proximè cit. num. 8. & 12. Luc. de Penn. in l. 2. verſ. è contra eſt lex iſta,*

6 *Cod. de fund. limitroph. lib. 11.* vbi dicit, quod cum iure communi à poſſeſſione loci publici quis veniat depellendus, cogendus eſt illum dimittere, niſi legitimum oſtendat priuilegium, cuius vigore valeat poſſidere, *Ciriac. contr. 178. nu. 7. & ſeq.*

7 vbi dicit, quod actor obtinere nequit ſuper poſſeſſorio recuperandæ poſſeſſionis loci publici, vel regalium, etiamſi fuerit ſpoliatus, niſi probet titulum ſuæ poſſeſſionis, & ius petitorij.

8 An verò dominium probetur contra tertium ex ſolutione affictuum, aut ex teſtibus deponentibus, aliquem diſpoſuiſſe de re, prout faciunt veri Domini de rebus proprijs? negat *Ciriac. loco cit. nu. 57. & ſeq.* & ideò talis probatio nõ ſufficit ad obtinendum in petitorio, *vide Alex. conſ. 182. nu. 1. in fin. vol. 7. Maſcard. de Probat. concluſ. 542. & 544. Rolan. conſ. 46. num. 17. vol. 3. & ea quæ ſcripſimus in tract. de Tempor. legal. lib. 2. cap. 55. num. 33. & ſeq.*

9 Dico 4. quod non requiritur præſcriptio, ſed ſufficit occupatio quoad aquam publicam non deſtinatam ad vſum publicum, ſicut ſufficit in his, quæ cœlo, terra, marique capiuntur, *l. 1. in princ. ff. de Acquir. poſſ. Balb. vbi ſupra in 4. par. 5. princ. q. 6. nu. 6. verſ. ſed Paul. de Caſtr. &c.*

SVMMARIVM.

1 *Identitas dicitur probata eo ipſo, quod conſtat fideicommittentem poſſediſſe bona in aliquo loco, ſi poſtea per deſcendentes illa poſſideantur in eodem loco, & num. ſeq.*

2 *Probatis extremitatibus media probata cenſentur.*

3 *In antiquis leuiores ſufficiunt probationes, & ſat eſt, ſi duo confines verificentur, licèt alij non adaptentur.*

4 *Bona cenſentur emphiteotica, ſi in loco emphiteuſis ab emphiteuta poſſideantur.*

5 *Si ex mutatione confinium non poteſt conſtare, quæ ſint res in inueſtitura comprehenſæ, & canonis ſolutio facta ſit, omnia bona in eodem loco poſſeſſa per emphiteutam, præſumuntur emphiteotica.*

6 *Teſtes de auditu, vel de publica voce, & fama, in antiquis plenè probant.*

7 *Is tenetur probare, & deſignare diſtinctè confines antiquos, cuius facto, & culpa confuſi, & mutati ſunt.*

8 *Identitas de facili præſumi debet.*

9 *Pluralitas rerum, perſonarum, & factorum non præſumitur.*

CAP. XXVI.

Identitas bonorum an ex loco probetur.

1 RESP. affirmatiuè: & ideò identitas ſatis dicitur probata eo ipſo, quod conſtat, fideicommittentem poſſediſſe bona in aliquo loco, ſi poſtea illa poſſideantur per deſcendentes in eodem loco, niſi nouus titulus exhibeatur, quo non exhibito præſumitur poſſeſſio translata, & continuata in ſucceſſores ex titulo teſtatoris, *Natt. conſ. 235. nu. 17.* vbi etiam dicit, quod ſi conſtet, primos, & vltimos in li-

2 nea poſſediſſe, probatur etiam medios poſſediſſe, quia probatis extremitatibus media probata cenſentur, *Peregrin. de fideicom. art. 44. num. 22. Rot. deciſ. 470. nu. 4. par. 3. recent.* vbi, quod ad probandum, fideicommiſſaria bona eſſe illa, in quibus fideicommiſſum factum fuit, ſufficit probare, quod aliàs fuerint in bonis fideicommittentis, *& in Viterbien. bonorum 23. Februarij 1604. coram Cardinali Pamphil. quam refert Gratian. diſcept. for. cap. 969. num. 16. Greg. dec. 575. num. 9.* quod præcipuè procedit, quando conſtat de continuata ſucceſſione de vno in alium,

3 vel quando verſamur in antiquis in quibus leuiores ſufficiunt probationes, & ſat eſt, ſi duæ demonſtrationes, ſeu confines verificentur, licèt alia non adaptentur. *Rot. deciſ. 42. nu. 2. & ſeq. par. 5. tom. 1. recent.*

4 ſicut in ſimili dicimus de Emphiteuta: bona enim cenſentur emphiteotica, ſi in loco emphiteuſis ab Emphiteuta poſſideantur, quia Dominus directus habet intentio-

tentionem fundatam in omnibus bonis ab
emphiteuta ibidem poſſeſſis, niſi emphi-
teuta exhibeat nouum titulum acquiſitio-
nis factæ de bonis in eodem loco, *Ruin.*
conſ. 50. *nu.* 13. *&* 14. *lib.* 1. vbi ſubijcit,
5 quod ſi ex mutatione confinium non po-
teſt conſtare, quæ ſint res in inueſtitura
comprehenſæ; & canonis ſolutio facta ſit,
omnia bona in eodem loco poſſeſſa per
emphiteutam præſumuntur emphiteotica,
Rot. deciſ. 69. *nu.* 6. *par.* 5. *tom.* 1. *recent.*
& apud Poſt. deciſ. 93. *num.* 4. *& ſeq.* vbi,
6 quod teſtes de auditu, vel de publica voce,
& fama, in antiquis plenè probant, maximè
accedentibus adminiculis, *Beltram. ad*
7 *Greg. d. deciſ.* 575. *nu.* 11. vbi dicit, quod
iſſe tenetur probare, & deſignare diſtinctè
confines antiquos, cuius culpa, & facto
confuſi, & mutati ſunt, vide *Peregrin. d.*
art. 44. *per tot. & præſertim num.* 44. vbi
8 dicit, quod identitas de facili præſumi de-
bet, quia pluralitas rerum, perſonarum, &
9 factorum non præſumitur, *vt tradunt DD.*
in cap. in præſentia, de Probat. & in l. in
bello, §. factæ, ff. de Captiu.

SVMMARIVM.

1 *Paſcua, & Syluæ de iure communi ſpe-*
ctant ad Vniuerſitatem: declaratur nu. 2.
3 *An & quando Princeps habens iuriſdictio-*
nem territorij, præſumatur habere domi-
nium rerum particularium exiſtentium
in territorio.
4 *Si omnes aliquid ſoluerunt pro rebus per*
eos poſſeſſis in recognitionem dominij, ex-
ceptis vno, vel duobus, Dominus habet in-
tentionem fundatam etiam contra non
ſoluentes.
5 *Locum deſertum, & pro derelicto habitum*
quilibet auctoritate propria poteſt occu-
pare, ſed Dominus deſerens intra bien-
nium recuperare poteſt.
6 *Interdicitur mutatio formæ, quando ius*
paſcendi in aliquo agro debetur iure ſer-
uitutis, ſecus ſi alio iure.

CAP. XXVII.

Ad quem ſpectent Syluæ, & paſcua exiſtentia in territorio Caſtri, vel alterius loci.

1 RESp. quod de iure communi ſpectant
ad Communitatem, *l. in tantum, §.*
Vniuerſitatis, ff. de Rer. diuiſ. l. omnes 2.
C. de oper. publ. Couar. pract. quæſt. cap.
37. *nu.* 1. vbi dicit, quod paſcua ita ad Vni-
uerſitatem pertinent, & ſub eiuſdem Vni-
uerſitatis dominio cenſentur, vt Dominus
alicuius Ciuitatis, Villæ, vel Caſtri habens
in his locis iuriſdictionem ciuilem, vel etiã
criminalem, nullum habeat ex hoc iure
dominium in huiuſmodi paſcuis publicis
illius territorij, intra quod iuriſdictione
vtitur, & vti poteſt; *latè Honded. conſ.* 84.
nu. 1. *& ſeq. vol.* 2. *Rot. in Tuſculana Syl-*
uarum 18. *Maij* 1616. *coram Veroſpio, quæ*
apud Poſt. in tract. mandat. de manuten. eſt
deciſ. 40. vnde ſuper paſcuis, & Syluis ad
ipſas Communitates de iure ſpectat edicta
promulgare, cum in concernentibus bono-
rum ſuorum adminiſtrationem habeant fa-
cultatem ſtatuendi, *l.* 1. *& l. ambitioſa, ff.*
de Decret. ab ord. facien. Bart. in l. omnes
populi, nu. 26. *verſ. prædicta vera &c. ff. de*
Iuſt. & Iur. Buratt. deciſ. 312. *nu.* 4.

2 Notandum tamen eſt, quod Communi-
tas ſolum poteſt habere fundatam inten-
tionem ſuper ſyluis, & paſcuis, ſi non con-
ſtat, quod alius poſſideat; ſed ſi alius poſ-
ſidet, ceſſat præſumptio pro Communitate,
Abb. in cap. ſi diligenti, de Præſcript. Soc.
ſen. conſ. 127. *nu.* 5. *lib.* 1. *Paleaz. de Ma-*
iorat. par. 4. *q.* 20. *nu.* 20. *Honded. d. conſ.*
84. *nu.* 24. *Maſcard. de Probat. concluſ.* 217.
nu. 16. *& ſeq.*

3 Notandum 2. quod Princeps habens iu-
riſdictionem territorij, non præſumitur
habere dominium rerum particularium
exiſtentium in territorio, niſi habeat do-
minium territorij cum iuriſdictione: hoc
enim caſu præſumitur habere dominium
vniuerſitatis agrorum exiſtentium in ter-
ritorio, *Hond. d. conſ.* 84. *nu.* 12. *Rolan.*
conſ. 46. *num.* 34. *vol.* 3. vbi dicit, quod
fundata eſt intentio habentis dominium
totius territorij, vt etiam dicatur habere
dominium rerum particularium, *Maſcard.*
4 *d. concluſ.* 217. *nu.* 21. ſubdens, quod ſi om-
nes aliquid ſoluerunt pro rebus per eos
poſſeſſis in recognitionem dominij, excep-
tis vno, vel duobus, aut tribus, Dominus
habet fundatam intentionem etiam contra
non ſoluentes.

5 Notandum 3. quod licèt locum deſer-
tum, & pro derelicto habitum quilibet
auctoritate propria poſſit occupare, ſiue
occupans ſit vicinus, ſiue non, *latè Peregrin.*
de Iur. fiſc. lib. 4. *tit.* 3. *num.* 29. tamen
Dominus deſerens intra biennium recu-
perare poteſt, reſtitutis cultori expenſis,
quo elapſo non auditur, *l. qui agros, vbi*
Bart. C. de omn. agr. deſert. lib. 11. *Rip. in*
l. poſſeſſio, nu. 14. *& ſeq. ff. de Acquir. poſſ.*

6 Notandum 4. quod Dominus fundi, ſu-
per quo alius habet ius paſcendi, poteſt in
eo arbores, & vites plantare: quia ſolum
inter-

interdicitur mutatio formæ, quando ius paſcendi debetur iure ſeruitutis; ſecus ſi alio iure, *Cepoll. de ſeruit. ruſtic. præd. cap. 9. nu. 40. & ſeq. Hond. conſ. 84. nu. 30. & ſeq. vol. 2. vide quæ ſcripſimus in tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 110. nu. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Quando per deſtructionem molendini amittatur quaſi poſſeſſio, & alter occupare poſſit locum, & aquam, & nu. 2. & ſeq.*

2 *Prætor non tuetur aliquem in quaſi poſſeſſione ducendi aquam, niſi eum, qui illam duxit priori æſtate.*

3 *Aeſtatis tempore aqua naturaliter fluit.*

4 *Aeſtas incipit ab æquinoctio verno, & finitur æquinoctio autumnali.*

5 *Solitus aquæ curſus dicitur, qui fuit præcedente æſtate.*

6 *Quid ſi ius molendini prouenerit ex priuilegio, ſeu conceſſione Principis.*

7 *Et quid ſi molendinum ſit fabricatum in aqua.*

8 *Quando non reparanti molendinum, ſubueniatur per reſtitutionem in integrum.*

9 *Molendino deſtructo Dominus adhuc retinet ius ſuum, ſi de hoc fuerit proteſtatus ante cęptum opus ab alio.*

CAP. XXVIII.

Quando ob deſtructionem molendini quis amittat quaſi poſſeſſionem, & alter occupare poſſit locum, & aquam

1 DOctores diſtinguunt inter molendinum terraneum, ſeu ſolo cohærens, & fabricatum in aqua; primo caſu ſi quis deſinat poſſidere per annum, & molendinum adeò ſit dirutum, vt aqua primum ſuum curſum recuperauerit, tunc eiuſdem aquæ curſum alius licitè poterit occupare, etiamſi antiquum molendinum non ſit totaliter deſtructum, *Bart. communiter receptus in l. quominus, nu. 29. ff. de flumin. & in l. præſcriptio, ff. de Vſucap. Ruin. conſ. 88. nu. 1. & ſeq. lib. 4.* vbi dicit, quod Præ-
2 tor non tuetur aliquem in quaſi poſſeſſione ducendi aquam, niſi eum, qui illam duxit eo anno, vel priori æſtate; ideò enim
3 attenditur æſtas, quia tunc aqua naturaliter fluit, *l. 1. in princ. & §. deinde, & §. æſtatem, ff. de Aq. quotid. & æſtiu.* vbi, quod
4 æſtas incipit ab æquinoctio verno, & finitur æquinoctio autumnali: & ità ſenis menſibus æſtas, atque hyems diuiditur, *vide Bald. in l. item lapilli, nu. 6. in 8. q. ff. de rer.*
5 *diuiſ.* vbi, quod ſolitus curſus dicitur, qui fuit præcedente æſtate.

6 Prædicta autem concluſio procedit, quãdo ius competit vigore præoccupationis antiquioris; quia ſi ius antiqui molendini prouenerit ex priuilegio, & Principis conceſſione, tunc non vtendo, ac Domino non reparante per ſpatium decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes hoc ius amittitur, & licitum eſt alteri occupare, ſeu obtinere aquam pro nouo molendino, *latè Ciriac. contr. 310. nu. 120. & ſeq.*

7 Secundo caſu quando molendinum eſt fabricatum in aqua, requiritur totalis eius deſtructio; & ideò donec remanet aliqua ipſius molendini facies, ſeu pars, durat occupatio aquæ, & quaſi poſſeſſio, *et poſt Ang. Cuman. Imol. & alios obſeruat Ciriac. loco cit. nu. 125. & ſeq. vide quæ ſcripſimus in tr. de Tẽp. legal. lib. 2. cap. 81. n. 13. & ſeq.*

8 Obſerua tamen, quod ſi quis iuſtam cauſam allegauerit, quare eo anno molendinum non reparauerit, ſubuenitur ei per reſtitutionem in integrum, *l. 1. §. ſi quis propter, ff. de Itin. act. priu. Bart. in d. l. quominus, nu. 31. ff. de flumin.*

9 Obſerua 2. quod molendino deſtructo Dominus adhuc retinet ius ſuum, ſi de hoc fuerit proteſtatus ante cęptum opus ab alio, *Bart. in d. l. quominus, num. 10. q. 5. Cepoll. in tract. de Seruit. ruſt. præd. cap. 4. nu. 44. Vtu. comm. opin. 511. Ciriac. d. contr. 310. nu. 139.*

SVMMARIVM.

1 *Poteſt quis regulariter aquas in ſuo fundo naſcentes aliò diuertere: limitatur nu. 4. & ſeq.*

2 *In quo differat flumen priuatum à flumine publico.*

3 *Riuus quando dicatur publicus.*

4 *Quid ſi aqua non naſcitur in proprio fundo, ſed aliundè fluit.*

5 *Et quid ſi alius aquæ ducendæ ius ex pacto, ſeu conuentione, aut priuilegio habeat, vel eandem aquam per tempus, cuius initij memoria non extat, ad ſuum fundum duxerit.*

6 *Et quid ſi aqua publico vſui ſeruiret.*

7 *Aquam deſcendentem in fundum inferiorem ex opere manufacto, non poteſt Dominus eiuſdem fundi diuertere: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*

8 *Qui patitur, opus fieri in loco, in quo poteſt prohibere, præſumitur pati iure ſeruitutis.*

9 *Aqua aliò diuerti non poteſt ad æmulationem, vel in damnum vicini.*

CAP.

CAP. XXIX.

An, & quando poſſit quis aquas diuertere, ſeu impedire.

1 Poteſt quis regulariter aquas in ſuo
fundo naſcentes aliò diuertere, cum
quilibet rei ſuæ ſit moderator, & arbiter,
l. in re mandata, C. mandat. DD. in l. flu-
2 *minum, §. fin. ff. de damn. inf. Bald. in l.*
item lapilli, nu. 4. verſ. & eſt ſimile &c. ff. de
rer. diuiſ. vbi dicit, quod poteſt quis venas
aquarum naſcentium in ſuo fundo præci-
dere, & impedire, nè tranſeant in fundum
vicini; idemque dicendum eſt, ſi aqua fluit
in flumine proprio, ſeu priuato, *Bald. loco*
2 *cit. nu. 2. & 4.* vbi, quod proprium flumen
eſt, ſcilicet catenus quatenus in ſuo ingre-
ditur, quod non ſemper fluit, vt ſunt gurgi-
tes, & quædam foſſata, quæ cauſam conti-
nuam non habent, & ſepè areſcunt, vel
puſillum aquæ in æſtate continent, ad di-
ſtinctionem fluminis publici, quod tunc di-
3 citur, quando ſemper fluit, *Rimin. conſ.*
624. nu. 2. & 3. vbi etiam obſeruat, quod
riuus etiam paruus dicitur publicus, ſi
ſemper fluit.

4 Limita 1. ſi aqua non naſcitur in tuo
fundo, ſed ad agrum tuum aliunde fluit,
quia tunc auferre non poteris, *ſecundum*
Bald. loco cit. nu. 4. verſ. ſed ſi ad agrum
tuum &c.

5 Limita 2. quando alius dictæ aquæ du-
cendæ ius ex pacto, ſeu conuentione, aut
priuilegio habet, vel eamdem aquam per
tempus, cuius initij memoria non extat,
ad ſuum fundum duxerit, *Theſaur. deciſ.*
245. nu. 5. & 6. Cepoll. in tract. de ſeruit.
ruſt. præd. cap. 4. de ſeruit. aquæduct. n. 51.
& ſeq. Rot. deciſ. 425. nu. 9. & ſeq. par. 4.
tom. 2. recent. quicquid dicat *Ciriac. contr.*
310. nu. 155. & ſeq. Cancer. var. lib. 3. cap. 4.
nu. 240. & ſeq.

6 Limita 3. quando aqua publico vſui ſer-
uiret, *Rimin. ſen. conſ. 624. num. 5. & ſeq.*
lib. 4. quem refert, & ſequitur *Theſaur. iun.*
ad deciſ. 245. Theſaur. ſen. litt. a.

7 Limita 4. vbi aqua deſcenderet in fun-
dum inferiorem ex opere manufacto: tunc
enim non poſſet Dominus fundi aquam
diuertere, quia in tali caſu videtur inducta
ſeruitus, *Theſaur. d. deciſ. 245. nu. 4. latè*
Ciriac. d. contr. 310. nu. 4. & ſeq. & nu.
8 *160.* vbi, quod hoc procedit, quando tale
opus eſt in loco eius, contra quem allega-
tur ſeruitus: nam eo ipſo quod patitur,
opus huiuſmodi fieri in loco, in quo poteſt
prohibere, præſumitur pati iure ſeruitutis;
ſecus ſi exiſtat tantùm in loco Domini
fundi allegantis ſeruitutem, *Cepoll. de ſer-*
uit. ruſt. prædior. cap. 4. ſub nu. 58. Rot.
deciſ. 425. nu. 15. par. 4. tom. 2. recent.

9 Limita 5. ſi id fieret ad æmulationem,
vel in damnum vicini, *Cancer. var. lib. 3.*
cap. 4. nu. 250.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſit theſaurus.*
2 *Domo vendita, in qua non antiquitus ab-*
ſcondita fuit aliqua pecuniæ quantitas,
non cenſetur vendita ipſa pecunia.
3 *Theſaurus inuentus in fundo proprio, to-*
tus acquiritur Domino fundi: limitatur
nu. 5.
4 *Quod diſponitur in theſauro, cenſetur*
etiam diſpoſitum in ſtatuis, & lapidibus
abſconditis in agro.
5 *Quid ſi in inueniendo theſauro magica*
ars adhibita fuerit.
6 *Theſaurus in alieno loco, non data opera,*
ſed fortuito caſu inuentus, pro dimidia
ad inuentorem, pro alia dimidia ad Domi-
num loci pertinet.
7 *Quid ſi data opera inuentus fuerit, & n. 9.*
An Domino liceat facultatem alteri conce-
dere quærendi theſauri in ſuo prædio, ibi-
dem d. nu. 7. & nu. 13.
8 *Publici metallarij non poſſunt in fundo*
alieno theſaurum perquirere inuito Do-
mino.
9 *An poſſit quis retinere theſaurum arte*
magica, aut alijs modis illicitis inuentum.
10 *Inueniens theſaurum, cuius partem ad fi-*
ſcum pertinentem ſuppreſſit, qualiter pu-
niatur.
11 *Emens prædium, in quo poſtea theſaurum*
inuenit, an teneatur illum reſtituere ven-
ditori, & nu. ſeq.
12 *An reſcindatur venditio ex cauſa inuen-*
tionis theſauri in fundo vendito.
13 *Dominus fundi poteſt famulos, & opera-*
rios ponere, vt theſaurum perquirant.
14 *Venas metallorum etiam in agris alienis*
perquirere licet, volentibus Dominis.
15 *Cui debeatur theſaurus inuentus in locis*
ſacris, & religioſis.
16 *Ad quem ſpectet theſaurus inuentus in re*
emphiteotica, vel feudali.
17 *Quid ſi theſaurus inueniatur à Domino di-*
recti.
18 *Ad quem ſpectet theſaurus inuentus à cre-*
ditore in re pignorata, vel ab vſufru-
ctuario in fundo fructuario.
19 *Ad quem ſpectet theſaurus à marito in-*
uentus in fundo dotali, & nu. 28.

Ad

20 *Ad quem ſpectet theſaurus inuentus à colono, vel conductore in re locata.*
21 *De conſuetudine ferè totius orbis theſaurus ad Reges, & fiſcum pertinet: limitatur nu. ſeq.*
22 *Quid ſi theſaurus in fundo Eccleſiæ reperiatur.*
23 *Ad quem ſpectent venæ auri, argenti, & aliorum metallorum, & nu. ſeq.*
24 *An Vſufructuarius poſſit lapidicinas, cretafodinas, æris, ferri, & aliorum metallorum fodinas incidere.*
25 *Venæ metallorum inuentæ in fundo emphiteotico, vel feudali, ad emphiteutam, vel feudatarium ſpectant cum onere tradendi decimam Principi.*
26 *Statuæ, & ſimilia ad Emphiteutam ſpectant.*
27 *An Dominus directi poſſit effodere lapides, & arenas in fundo emphiteotico.*
28 *Ad quem ſpectent lapidicinæ, & metalla inuenta in fundo dotali.*

CAP. XXX.

De Theſauris, & Metallis.

1 IN hoc capite notabimus, quid in hac
materia ius ciuile præſcripſerit: ſcio
enim, quod ex Principum conſtitutioni-
bus, & ex conſuetudine Regionum variè,
& aliter prouiſum eſt.
Pro maiori verò intelligentia præmit-
tendum eſt, quod theſaurus eſt vetus pecu-
niæ, ſeu aliorum pretioſorum mobilium
depoſitio, cuius non extat memoria, vt iam
dominum non habeat; alioquin ſi quis ali-
quid vel lucri cauſa, vel metus, vel cuſtodiæ
ſub terra condiderit, non cenſeretur the-
ſaurus: cuius etiam furtum fit, cum pro-
prietas, & poſſeſſio eo caſu ſit eius, qui
recondit, *l. nunquam, §. theſaurus, vbi gloſ.
& DD. ff. de acquir. rer. domin.* vnde in-
uentor, vt theſaurum lucretur, conditiones
in dicta deſcriptione poſitas, probare de-
bet, *vt d. Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 4. tit. 2.
num.* 10. niſi pecunia inuenta ex ſe oſten-
deret antiquitatem, quia tunc præſumere-
tur theſaurus, *vt d. Farinac. in Pract.
crim. q.* 104. *num.* 19. *& ſeq.* ſubdens, quod
2 domo vendita, in qua non antiquitus ab-
ſcondita fuit aliqua pecuniæ quantitas, nõ
cenſetur vendita ipſa pecunia; & ideò hæc
ſpectat ad venditorem, *vide Valaſc. de Iur.
emphit. q.* 15. *nu.* 8. *Caualcan. dec.* 15. *n.* 16.
p. 2. his præmiſſis.
3 Dico 1. quod theſaurus inuentus in fun-
do proprio ſiue caſu, ſiue de induſtria, to-
tus acquiritur Domino fundi, *l.* 1. *C. de
Theſaur. lib.* 10. *§. theſauros, inſtit. de rer.
diuiſ. Afflict. dec.* 321. *nu.* 7. *Farinac. d. q.*
104. *nu.* 3. *& ſeq.* idemque dicendum eſt
4 de ſtatuis, & lapidibus abſcõditis in agro;
id enim, quod diſponitur in theſauro, vide-
tur etiam diſpoſitum in huiuſmodi ſtatuis,
& lapidibus, *Rota in Romana lapidum, &
ſtatuarum* 14. *Maij* 1612. *coram Manzanedo, quæ eſt deciſio* 359. *ex collectis per
eumdem Farinac. & ſenſit etiam Gratian.
diſcept. for. cap.* 453. *n.* 5. *& ſeq.*
5 Limita ſi in inueniendo theſauro magi-
ca ars adhibita fuerit: quia tunc theſaurus
vbique inuentus, etiam in proprio fundo,
acquiritur fiſco, *d. l.* 1. *vbi gloſ. in ver. arte,
C. de Theſaur. & ibidem Azo. in ſum-
num.* 2.
6 Dico 2. quod theſaurus in alieno loco
ſiue priuato, ſiue publico, ſiue Cæſaris, Fiſci,
aut Ciuitatis, non data opera, ſed fortuito
caſu inuentus, pro dimidia ad inuentorem,
pro alia dimidia ad priuatum, Fiſcũ, Ciui-
tatem, aut Cæſarem loci dominum perti-
net, *d. §. theſauros, verſ. at ſi quis, Inſt. de
rer. diuiſ. d. l.* 1. *C. de Theſaur. lib.* 10. *Vil-
lalob. comm. opin. litt. ſ. ver. theſaurus; nu.*
112. *&* 113. *Peregrin. de Iur. fiſc. lib.* 4. *tit.*
2. *de Theſaur. nu.* 8. *verſ. communiter & ex
quibus adde Valaſc. d. q.* 15. *nu.* 2. vbi dicit,
quod non eſt neceſſe, vt interueniat realis
apprehenſio theſauri, ſed ſufficit ſola in-
uentio, modò inuentor acquirendi ani-
mum aliquo ſigno monſtrauerit, *Gratian.
diſcept. for. cap.* 453. *nu.* 24.
7 Dixi, *non data opera &c.* quia ſi data
opera inuentus fuerit, etiam volente Do-
mino, totus applicatur Domino loci; non
enim fas eſt abditas opes etiam volentibus
Dominis inquirere, *vt in d. l.* 1. *verſ. in
alienis, C. de Theſaur. Azo. ibidem num.* 2.
Villalob. loco cit. Valaſc. d. q. 15. *nu.* 7. vbi
dicit, mirum eſſe, quod etiam ipſi Domino
non liceat alteri facultatem concedere
quærendi theſauri in ſuo prædio, nec po-
tuiſſe vnquam concludentem ſatis ratio-
nem inuenire, niſi quod lex voluit, ſaltem
quoad non Dominos prædiorum, extingue-
re effrænatas cupiditates hominum, qui
forſan illis temporibus toti erant in the-
ſauris perquirendis; præterea inuentor in
tali caſu non tantùm priuatur theſauro, ſed
eo inuento extra ordinem Iudicis arbitrio
8 punitur, *Farinac. d. q.* 104. *nu.* 3. *& ſeq.*
vbi ſubijcit, quod nec publici metallarij
poſſunt in fundo alieno theſaurum perqui-
rere inuito Domino.
9 Hoc tamen procedit in foro externo,
non autem in foro conſcientiæ: nam ſi

theſau-

theſaurus etiam data opera de conſenſu Domini fuerit quæſitus, totus cedet inuentori, *vt d. Nau. in man. cap. 17. num. 172. & 175. verſ. ſexageſimo quarto &c.* vbi etiam reſoluit, quod poteſt quis retinere theſaurum etiam arte magica, aut alijs diuinationibus, & modis illicitis inuentum, ſeu quæſitum, quouſque condemnetur, quia pœna eſt, *arg. gloſ. ſingul. in cap. fraternitas, 12. q. 2.* quamuis contrarium in hoc ſenſerit *Valaſc. de iur. emphit. d. q. 15. nu. 4. cuius opinionem veriorem exiſtimat Farinac. d. q. 104. nu. 18.*

10 Notandum eſt autem, quod inueniens theſaurum, cuius partem ad fiſcum pertinentem ſuppreſſit, totum cum altero tanto cogitur fiſco inferre, *l. non intelligitur, §. fin. ff. de Iur. fiſc. vbi gloſ. in ver. totum,* declarat, quanta ſit pœna per legem conſtituta: & pro hac cauſa inuentor torqueri poterit pro intereſſe fiſci, *Peregr. de iur. fiſc. lib. 4. tit. 2. nu. 9.*

11 Notandum 2. quod emens prædium ſiue vrbanum, ſiue ruſticum, in quo poſtea theſaurum inuenit, nihil tenetur reſtituere venditori, etiamſi ſciens, in fundo theſaurum eſſe, emerit ab eo, qui id ignorabat, *S. Tho. 2. 2. q. 66. art. 5. quem refert, & ſequitur Nau. in man. d. cap. 17. nu. 175. verſ. ſequitur tertiò &c.* huius concluſionis ratio eſſe videtur, quia venditor, ſeu Dominus nulla re ſua fraudatus eſt: non enim theſaurus, quem ignorabat, ſuus erat quoad dominium, vel poſſeſſionem, cum theſaurus in nullius bonis ſit, *d. l. nunquam, §. theſaurus, ff. de acquir. rer. domin.* vnde
12 ex inuentione theſauri in fundo vendito non reſcinditur venditio, *Gabr. lib. 3. tit. de empt. & vendit. concl. 2. nu. 511.* quamuis contrarium teneant alij Doctores aſſerentes, eo caſu theſaurum pro dimidia ſpectare ad venditorem; nam cum emptor ante contractum notitiam habuerit theſauri, videtur eo tempore inueniſſe, quo fundus non erat ſuus, & conſiderato illo tempore debetur Domino dimidia, quaſi ex theſauro reperto in penitus alieno fundo, *ità Franc. Cona in Commenta. iur. ciuil. lib. 3. cap. 4. nu. 4. quem refert, & ſequitur Valaſc. d. q. 15. num. 6. verſ. ſed quia &c. Farinac. d. q. 104. num. 20. verſ. addo ad præmiſſa &c.*

13 Notandum 3. quod licèt Dominus fundi non poſſit alteri concedere facultatem perquirendi theſaurum in ſuo fundo, poteſt tamen ipſe Dominus famulos, & operarios ponere, vt theſaurum perquirant, *Farinac. d. q. 104. num. 5. & ſeq. Valaſc.*
14 *d. qu. 15. nu. 3. & 7.* venas verò metallorum etiam in agris alienis perquirere licet, volentibus Dominis, *per text. in l. cuncti, C. de metallar.*

15 Dico 3. quod ſecundùm ius ciuile theſaurus caſu inuentus in locis ſacris, & religioſis, totus inuentori cedit; ſi verò ex induſtria inuentus fuerit, totus fiſco applicatur, *vt ex d. §. theſauros, Inſt. de rer. diuiſ. & ex alijs iuribus probat Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 4. tit. 2. nu. 6. & 7.* vbi etiam obſeruat, quod per *d. §. theſauros,* correctus fuit textus *in l. 3. §. ſi in locis, ff. de Iur. fiſc.*

Verum, cum huiuſmodi iura ciuilia non habeant locum in rebus Eccleſiæ ex defectu iuriſdictionis, *vt tradunt omnes in cap. Eccleſia S. Mariæ. de Conſtit.* & Eccleſia non debeat eſſe inferioris conditionis, quàm priuatus, idem cenſeo dicendum in Eccleſia, quod diximus ſupra in priuato, vt ſcilicet theſaurus in fundo Eccleſiæ inuentus ab eius Rectore, totus eidem Eccleſiæ acquiratur; inuentus verò ab alio, diuidatur pro medietate inter inuentorem, & Eccleſiam ſi caſu inuentus fuerit: ſi verò data opera, totus ſimiliter Eccleſiæ cedat; *& ità ſenſit gloſ. in §. fera, ver. ſimul atque, Inſt. de rer. diuiſ. & alij apud Caualcan. dec. 15. nu 2. & ſeq. par. 2.* vbi etiam dicit, quod ſi Rector ipſe theſaurum inueniat in loco publico, v. g. in Eccleſia, Cœmeterio, vel ſepulchro, medietas ſpectatet ad fiſcum Eccleſiæ, *Villalob. commun. opin. in d. ver. Theſaurus, nu. 114. Azo. in Sum. C. de Theſaur. lib. 10. nu. 2. in fin. Nauar. in man. cap. 17. nu. 175. Peregrin. de Iur. fiſc. d. lib. 4. tit. 2. nu. 7. in fin. Cepoll. de ſeruit. vrban. præd. cap. 45. litt. A. in fin. Papien. in forma libell. in action. real §. iure dominij, vel quaſi nu. 6.*

16 Quæres, ad quem ſpectet theſaurus inuentus in re emphiteotica, vel feudali? Reſp. quod ſi inueniatur ab ipſo emphiteuta, vel Vaſallo, totus ad Emphiteutam, vel Vaſallum ſpectat, non autem ad Dominum directi, quia omnis vtilitas, & commoditas fundi ad eum pertinet, qui habet vtile dominium, *DD. in d. §. theſauros, Inſt. de rer. diuiſ. Roſenth. de feud. cap. 5. concluſ. 93. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod dominium vtile quoad vtilitates directo præfertur, *latè Rot. in Romana lapidum, & ſtatuarum 14. Maij 1612. coram Manzanedo, quæ apud Farinac. conſ. lib. 2. eſt dec. 359. Gratian. diſcept. for. d. cap. 453. nu. 1. & ſeq. Genuenſ. d. q. 393.* vbi dicit, quod theſaurus debetur poſſidenti maioratum, licèt poſt eius mortem maioratus in ſucceſſorem transferri debeat, *latè Farinac. d. q. 104. nu. 13.* vbi etiam obſeruat, quod ſi extraneus inueniat theſaurum in

ſundo emphiteotico, vel feudali, debet illum partiri cum Domino vtili, non autem cum directo: quamuis contrarium ſentiát Doctores, quos refert, & ſequitur *Valaſc. de Iur. emphit. q. 15. num. 1. verſ. ſunt tamen aliqui &c.* vbi dicit, quod theſaurus inuentus in fundo emphiteotico, vel feudali, ab emphiteuta, vel Vaſallo, diuidi debet cum Domino directi.

17 Si verò theſaurus inueniatur à Domino directi; totus etiam ipſi Domino acquiritur, excluſo emphiteuta, *vt probatur ex d. §. theſauros, inſt. de rer. diuiſ.* vbi, theſauros, quos quis in loco ſuo reperit, Diuus Adrianus naturalem æquitatem ſequutus ei conceſſit, qui eos inuenerit, *vide gloſ. ibidem in ver. ſuo;* vbi dicit, quod locus dicitur ſuus ad iſtum effectum, ſiue iure directo, ſiue vtili, *Rot. d. dec. 359. num. 4. Pauien. in form. libell. in act. real. §. iure dominij, vel quaſi, nu. 5. licèt contrarium teneat Nauarr. d. cap. 17. nu. 173.*

18 Quæres 2. ad quem ſpectet theſaurus inuentus à creditore in re pignorata, vel ab Vſufructuario in fundo fructuario? Reſp. quod medietas ſpectat ad fructuarium, vel creditorem, altera medietas ad Dominum fundi; quia cum nec creditor, nec fructuarius ſit Dominus fundi, de vtroque iudicatur, ac ſi in alieno fundo inueniſſet, *l. ſi is, qui, §. quod ſi ſeruus, & §. fin. ff. de Acquir. rer. domin. gloſ. in d. §. fin.* vbi id intelligit, ſi debitor poſtea luat, non aliás, *DD. in d. §. theſauros, Caſtill. de Vſufr. cap. 37. nu. 20. & alij, quos refert, & ſequitur Caualcan. dec. 15. nu. 4. & 5.* vbi ſubijcit, quod vſufructuarius debet habere medietatem theſauri inuenti ad vtendum, & fruendum arbitrio boni viri, & finito vſufructu tenetur illam medietatem reſtituere proprietario: quod tamen intelligendum eſt retenta alia medietate ad ipſum tanquam inuentorem ſpectante, *vt declarat Farinac. d. q. 104. nu. 15.* idemque videtur dicendum in Rectore Eccleſiæ inueniente theſaurum in fundo eiuſdem Eccleſiæ; cum is vſufructuario comparetur, nec debeat eſſe deterioris conditionis, quam alij vſufructuarij, *vt tradunt gloſ. & DD. in cap. præſenti, de offic. ordin. in 6. & ſenſit Caualcan. d. deciſ. 15. nu. 5. & 6. Farinac. loco cit. num. 15. Nauar. in manu. cap. 17. num. 173. & ita intelligenda ſunt quæ diximus in tract. de Regim. Eccleſ. lib. 3. cap. 9. nu. 4.* quamuis contrarium teneat *Gennenſ. in tr. de Eccleſ. q. 393. & q. 544.* vbi dicit, quod theſaurus eo caſu ita acquiritur Eccleſiæ, vt nullo modo pertineat ad illius Rectorem, niſi quantum ad administrationem. *Peregrin. de iur. fiſc. d. lib. 4. tit. 2. nu. 14* vbi dicit, quod theſaurus inuentus in fundo fructuario, non ad fructuarium, ſed ad proprietarium ſpectat, quia theſaurus non eſt in fructu fundi, *iuxta l. diuortio, §. ſi fundum, vbi DD. ff. ſolut. matrim.*

19 Quæres 3. ad quem ſpectet theſaurus à marito inuentus in fundo dotali? Reſp. quod dimidia pars ſpectat ad maritum vel inuentorem, altera pars ſpectat ad vxorem; ita tamen, vt poſſit hanc etiam partem ad vxorem ſpectantem retinere durante matrimonio, licèt eo ſoluto teneatur reſtituere, *Bart. & alij in l. diuortio, §. ſi fundum, ff. ſolut. matrim. Nauar. d. cap. 17. num. 173. Roſenth. de feud. cap. 5. concluſ. 93. nu. 5. & 6. Farinac. d. qu. 104. num. 16.*

20 Quæres 4. ad quem ſpectet theſaurus inuentus à Colono, vel conductore in re locata? Reſp. quod diuidi debet inter conductorem, & locatorem, *Nauarr. loco cit. num. 173. Crauett. tom. 2. conſil. 209. num. 1.*

21 Obſerua tamen, quod quicquid ſit de iure, hodie de cõſuetudine ferè totius orbis theſaurus ad Reges, & ad fiſcum pertinet, *Couar. in reg. peccatum par. 3. §. 2. nu 4. de reg. iur. in 6. quem refert Farinac.*

22 *d. q. 104. nu. 32.* quod intellige, quando reperitur in re priuati, non autem ſi inueniatur in fundo Eccleſiæ, quæ eſt exempta ab omni ſecularis Principis iuriſdictione, *Ricc. in Collect. dec. par. 2. collect. 331. & alij communiter.*

23 Dico vltimo, quod venæ auri, argenti, & aliorum metallorum inuentæ à priuato in ſuo fundo, de iure ad ipſum ſpectant, excepta decima, quæ Principi debetur, *l. 1. 2. & 3. C. de metallar. lib. 11. Boſſ. in tit. de metall. & argentifodin. nu. 3. 4. & 11. Afflict. dec. 324. nu. 5. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod in proprio prædio poteſt quis venas metalli, vel lapidicinas effodere, & locare ſine priuilegio Principis, *& ibidem Vrſill. nu. 1. Peregr. de Iur. fiſc. lib. 3. tit. 2. nu. 11. Crauett. conſ. 109. nu. 1. tom. 2. Farinac. q. 104. nu 38. cum ſeq.* vbi dicit,

24 quod Vſufructuarius poteſt in fundo lapidicinas, cretæfodinas, æris, ferri, & aliorum metallorum fodinas incidere, dummodò non faciat conditionem fundi deteriorem, *iuxta textum in l. æquiſſimum, §. inde quæſitum eſt, & §. proinde, ff. de vſufr.*

Si verò reperiantur ab alio, tunc decima debetur fiſco, decima Domino fundi, & reſiduum eſt metallarij, *l. cuncti, vbi DD. C. de metallar. lib. 11. Peregrin. loco cit. n. 11. Boſſ. d. tit. de metall. n. 3. Afflict. loco cit.*

Sed ſi inueniantur in locis publicis, tunc ad fiſcum pertinent, *Boſſ. loco cit. num.* 14. *Vrſill. ad Afflict. dec.* 321. *nu.* 1. *Peregr. loco cit. nu.* 12. vbi ſubijcit, quod ſeruari debet pars inuentori, quemadmodum diximus in theſauro, *vide Farinac. d. q.* 104. *nu.* 35. *& ſeq.* vbi obſeruat, quod prædicta concluſio hodie procedit in alijs metallorum venis, non autem in venis auri, & argenti, quia argentum, & aurum eſt de regalibus Principis.

25 Notandum eſt etiam, quod venæ metallorum inuentæ in fundo emphiteotico, vel feudali, non ad Dominum directum, ſed ad emphiteutam, vel feudatarium ſpectant cum onere tradendi decimam Principi, *iuxta citatum tex. in l. cuncti*, *Boſſ. in d. tit. de metall. num.* 11. *Rot. d. dec.* 359. *poſt*
26 *conſ. Farinac. lib.* 2. vbi, quod ſtatuæ, & ſimilia ad eumdem emphiteutam ſpectant, excluſo Domino directi, *Gratian. diſcept.*
27 *for. d. cap.* 453. *nu.* 1. *& ſeq.* vbi, quod non eſt permiſſum Domino directi effodere lapides, & arenas in fundo emphiteotico, *Farinac. vbi ſupra nu.* 38.

28 An verò lapidicinæ, & metalla inuenta in fundo dotali, ſpectent ad maritum, vel ad vxorem, *vide tex. in l. diuortio, §. ſi vir, & in l. ſi fundus, & ibi DD. ff. ſolut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *An Dominus prædij debentis ſeruitutem ſtillicidij, poſſit ibi ædificare.*
2 *Quantum ſpatij relinquere debeat conſtruens ædifitia, vel plantans arbores.*
3 *Spacium duorum pedum à regione, ſiu muro vicini relinqui debet, non autem à loco, in quo ſtillicidium cadit.*
4 *Quando locus ſubiectus dicatur præſcripſiſſe libertatem ſeruitutis iuriſdictionalis aduerſus locum dominantem.*
5 *Quid requiratur, vt Ordinarius præſcribere poſſit libertatem aduerſus ſeruitutem iuriſpatronatus.*
6 *Seruitus vrbana quando præſcribatur.*
7 *Præſentantes non dicuntur in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus, quando præſentarunt ignorantibus veris patronis.*
8 *Ad præſcribendam libertatem ſeruitutis ruſticæ non requiritur ſcientia, & patientia aduerſarij, ſed ſufficit non vſus, ſiue negligentia non vtentis.*
9 *Quando locus medius non ſeruiens, impediat ſeruitutem acquiri, & quando non.*

CAP. XXXI.

De Seruitutibus.

1 QVæritur 1. an Dominus prædij debentis ſeruitutem ſtillicidij, poſſit in loco, in quo cadit ſtillicidium, ædificare altiùs extollendo? Reſp. affirmatiuè, dummodò ſeruitutem ſtillicidij debitam non impediat relinquendo debitum ſpacium, vel eam recipiat, *l. ſeruitutes, §. ſi ſeruitus, vbi gloſ. communiter recepta in ver. ibi ædificare, iuncto §. fin. vbi Bart. ff. de ſeruit. vrban. præd.* nam quando domus inferior debet ſeruitutem ſtillicidij recipiendi, locus, in quo cadit, eſt ipſius, cuius eſt domus inferior, & ideò in loco, in quem cadit, licet Domino domus inferioris ædificare, eo modo, quo ſupra diximus, *Socin. Sen. conſ.* 105. *nu.* 1. *verſ. confirmatur, & conſ.* 141. *nu.* 1. *verſ. confirmo hoc, lib.* 1. *Burſatt. conſ.* 111. *nu.* 15. *lib.* 1. *& communem dicit Veronen. in tract. de Seruit. vrban. præd. cap.* 28. *de ſeruit. ſtillic. num.* 7. *circa princ.* licèt ipſe à communi diſſentiat, *Bellon. conſ.* 61. *nu.* 3. *prout refert Honded. conſ.* 80. *nu.* 42. *lib.* 1.

2 Quantum verò ſpacij relinquere debeat conſtruens ædificium, vel plantans arbores? Reſp. id colligi ex textu *in l. fin. ff. fin. regun. ibi, ſi maceriam fixeris, pedem relinquito, ſi verò domum, pedes duos, ſi ſepulchrum, aut ſcrobem foderis, quantum profunditatis habuerint, tantum ſpatij relinquito; at verò oleam, aut ficum ab alieno ad nouem pedes plantato: cæteras arbores ad pedes quinque*, *vide Hond. d. conſ.* 80.
3 *nu.* 43. vbi dicit, quod ſpatium duorum pedum à regione vicini, & ſic à muro relinqui debet, non autem à loco, in quo ſtillicidium cadit.

4 Quæritur 2. quando Caſtrum, ſeu locus ſubiectus dicatur præſcripſiſſe libertatem ſeruitutis iuriſdictionalis aduerſus Ciuitatem, ſeu locum dominantem? Reſp. quod huiuſmodi libertas non intelligitur præſcripta ex longiſſimo temporis curſu, vt quia Ciuitas, ſeu locus dominans talem iuriſdictionem non exercuerit per centum annos, ſed requiritur, quod Caſtrum pro libero ſe geſſerit, & ſic fecerit actum directè contrarium ſeruituti, *Bald. in l. hac autem, verſ. vnde eſt, ff. de ſeruit. vrb. præd.* quem alij communiter ſequuntur, *Rot. deciſ.* 109. *nu.* 10. *par.* 2. *Diuerſ.* vbi ſubijcit,
5 quod Ordinarius non dicitur præſcri-

bere libertatem aduerſus ſeruitutem iuriſpatronatus per ſolam negligentiam patronorum in præſentando, ſed requiritur factum eiuſdem Ordinarij directè contrarium ſeruituti iuriſpatronatus, hoc eſt libera collatio, ità tamen, vt collatio huiuſmodi fiat non ex gratia, vel neceſſitate, ſed iure libertatis, & animo illam acquirendi, & concurrat bona fides, tempus 10. vel 20. annorum, ac ſcientia, & patientia patronorum, quia ſeruitus iuriſpatronatus ſi-
6 milis eſt ſeruituti vrbanæ, ad cuius præſcriptionem prædictæ conditiones requiruntur, *l. & ſi fortè, §. ſciendum, vbi DD. ff. ſi ſeru. vind. Aegid. deciſ.* 107. & 212. *Rip. in cap. cum Eccleſia Sutrina, nu.* 64. *verſ. & ideò Epiſcopus &c. de cauſ.*
7 *poſſ. & propr.* vbi etiam dicit, quod nec præſentantes dicuntur in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus, quando præſentarũt ignorantibus veris patronis; quicquid ſit in
8 ſeruitute ruſtica, ad cuius libertatem præſcribendam non requiritur ſcientia, & patientia aduerſarij, ſed ſufficit non vſus, ſine negligentia non vtentis, *Rot. d. deciſ.* 109. *nu.* 12.

9 Quæritur 3. an locus medius non ſeruiens, impediat ſeruitutem acquiri? Reſp. negatiuè, ſi ſeruitus talis ſit, quæ nihil exigat fieri in loco medio, aliàs ſecus, *l. in tradendis, §. 1. ff. Commun præd. l. loci corpus, §. fin. & l. ſeq. ff. ſi ſeru. vind. l. ſi prius, §. fin. vbi Bart. ff. de Aqua plu. arc. l. ſeruitutes 14. §. publico ff. de ſeruet. gloſ. & DD. in l. prohibere, ff. Quod vi, aut clam. &c.*

SVMMARIVM.

1 *In quo loco cenſeatur eſſe actio.*
2 *Si mobilia ſint in loco ad tempus, tunc concernunt perſonam, ipſamque ſequuntur, non autem locum, vbi exiſtunt.*
3 *Actio, quæ datur ad quid mobile, computatur inter mobilia, & quæ datur ad immobile, numeratur inter immobilia, & nu. 20. limitatur nu. 4.*
4 *Quid ſi actio daretur ad quantitatem in genere?*
An talis actio comprehendatur ſub ſtatuto excludente fœminas à ſucceſſione bonorum, ibidem?
5 *Quando fit mentio de bonis exiſtentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones.*
6 *Actio competens ad exigendas pecunias in certo loco, cenſetur eſſe de bonis in eodem loco ſitis.*
7 *Statutum excludens fœminas à ſucceſſione bonorum propter maſculos, comprehendit pecuniam, cuius exactio eſt deſtinata in loco, vbi viget tale ſtatutum.*
8 *In quo loco dicantur eſſe nomina debitorum.*
9 *Inſtrumenta, in quibus ſcripta ſunt nomina debitorum, non ſunt tacitè obligata pro penſione domus.*
10 *Pecunia illata non eſt tacitè obligata pro penſione: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*
11 *Quid ſi illata fuerit ad conſeruandum.*
12 *An, ſi quis legauerit, vel donauerit omnia, quæ habet in tali loco, veniant nomina debitorum, vel actiones perſonales, quas ibi teſtator, vel donator habebat.*
Et an veniant pecuniæ in eo loco exiſtentes, ibidem.
13 *Si quis dixerit, dono tibi omnes res meas, non videtur donare nomina debitorum; limitatur nu. 18.*
14 *Pronomen meum, eſt pronomen poſſeſſiuum.*
15 *Iura perſonalia non poſſidentur.*
16 *Quid ſi dixerit, dono tibi res ad me pertinentes, vel omnia bona, quæ habeo.*
17 *Appellatione bonorum mobilium, vel immobilium non veniunt nomina debitorum, & nu. ſeq.*
18 *Nomina debitorum non concluduntur loco.*
19 *Adiectio localis reſtringit diſpoſitionem ad ea, quæ ſunt localia.*
20 *Actio competens ad quid annuum, vel menſtruum, inter immobilia computatur.*
21 *Actio competens ad mobile, vel immobile, quanto tempore præſcribatur.*
22 *Nomina debitorum contracta cum extero, non dicuntur bona extra territorium.*
23 *Hereditas eſt quid intellectuale, & loco non circumſcribitur.*

CAP. XXXII.

De actionibus, & nominibus debitorum.

1 DIco 1. quod de actione iudicatur, prout de re, ad quam competit; vnde ſi competat actio ad rem immobilem, vel mobilem perpetuò in loco manſuram, ibi dicitur eſſe actio, vbi res eſt, *Bart. & alij in l. poteſt, ff. de Author. tut. latè Alex. conſ.* 32. *num.* 6. *& conſ.* 16. *nu.* 4. *lib.* 1. vbi dicit, quod actiones cenſentur eſſe de territorio eius loci, in quo res huiuſmodi exiſtunt; vnde tales actiones confiſcantur fiſco illius loci, vbi res ſunt; ſi verò mobi-
2 lia eſſent in loco ad tempus, tunc concernunt perſonam, ipſamque ſequuntur, non autem locum, vbi exiſtunt, *l. ex facto, §. re-*

rum autem, *ff. de Hæred. inſtit. Bald. in l. mercatores*, C. *de Commer. & mercat. Hond. conſ.* 13. *nu.* 18. *lib.* 1. *Gratian. diſcept. for. cap.* 120. *nu.* 87. *Farinac. conſ.* 71. *num.* 2. *Theſaur. quæſtion. forenſ. lib.* 2. *q.* 5. *nu.* 14. vbi dicit, quod in hoc caſu ſeruanda ſunt ſtatuta loci eius perſonæ, de cuius ſucceſſióne contenditur, *Tiraq. de Retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 6. *nu.* 3. *late Corn. conſ.* 14. *nu.* 6. *&* 7. *lib.* 1. *vide Clar. in Pract. crimin.* §. *fin. quæſt.* 78. *verſ. ſed hic quæro &c. Peregrin. de Iur. fiſc. libr.* 5. *titul.* 1. *nu.* 141.

3 Dico 2. quod ſi actio detur ad quid mobile, computatur inter mobilia; ſi verò detur ad immobile, inter immobilia computatur; vnde ſi iura, & actiones competerent Eccleſiæ, vel minori ad quid immobile, non poſſent ſine ſolemnitatibus allenari, *Bald. in l. ea demum, in fin.* C. *de Collat. Alex. conſ.* 125. *in fin. lib.* 1. *Corn. conſ.* 236. *nu.* 14. *lib.* 4. *Mareſcott. var. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 17. verum ſi actio detur ad
4 quantitatẽ in genere, tunc non cõputatur inter mobilia, ſed facit tertiam ſpeciẽ, ità vt neque comprehendatur ſub ſtatuto excludente fœminas à ſucceſſione bonorum, præſertim ſi ſtatutum loquatur explicitè de bonis in territorio ſitis: nam quando
5 ſit mentio de bonis exiſtentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones, *l. quæſitum*, 76. *ff. de legat.* 3. *l. Caius, ff. de lega.* 2. *& poſt Lap. & alios tradit Mareſcott. var. lib.* 1. *d. cap.* 9. *num.* 16. *& ſeq. Alex. conſ.* 31. *nu.* 5. *& ſeq. & conſ.* 16. *lib.* 1. *Card. Seraphin. deciſ.* 352. vbi dicit, quod ſi ſucceſſio eſſet limitata ad certum locum, non venirent actiones, licèt ſecus ſit, quando non eſt limitata, *Mantic. de Coniect. vltim. volun. lib.* 9. *tit.* 3. *nu.* 13. vbi dicit, quod ſi quis legat omnia, quæ habet in tali loco, non intelligitur legaſſe iura cohærentia perſonæ, quæ loco circumſcribi non poſſunt.

6 Dico 3. quod ſi actio competeret ad exigendas pecunias in certo loco, cenſetur eſſe de bonis in eodem loco ſitis, *Card. Seraphin. dec.* 352. *nu.* 2. *Mareſcott. var. lib.* 1. *cap.* 9. *nu.* 13. *& ſeq.* vbi dicit, quod ſtatu-
7 tum excludens fœminas à ſucceſſione bonorum propter maſculos, comprehendit pecunias, quarum exactio deſtinata eſt in loco, vbi viget tale ſtatutum, licèt contractus fuerit alibi celebratus.

8 Dico 4. quod nomina debitorum, licèt non circumſcribantur loco, tamen per effectum exactionis dicuntur eſſe in loco, & de loco, vbi de iure & de facto exigi poſſunt, aut debent, *l. ſi fideicommiſſum*, 50. §. *tractatum eſt*, *ff. de Iudic. Alex. conſ.* 16. *nu.* 3. *& ſeq. lib.* 1. vbi dicit, quod nomina debitorum cenſentur eſſe de bonis illius loci, vbi eſt celebratus contractus, vel collata ſolutio, *Theſaur. quæſt. for. lib.* 2. *q.* 5. *nu.* 15. *Socin. conſ.* 101. *vol.* 1. *Mandell. conſ.* 370. *nu.* 20. *Tiraq. de Retract. lignag.* §. 36. *gloſ.* 3. *nu.* 16. *& ſeq. Pinell. in rubr.* C. *de Bon. mater.* 1. *par. nu.* 12. *Mareſcott. var. lib.* 1. *d. cap.* 9. *nu.* 14. *&* 15. *Caball. reſol. crimin. centur.* 3. *caſ.* 268. *nu.* 4. *&* 5. *Peregrin. de Iur. fiſc. lib.* 5. *tit.* 1. *nu.* 142. *Cirtac. contr.* 218. *nu.* 9. *tom.* 2. *Corn. conſ.* 49. *nu.* 10. *& ſeq. lib.* 3. *Vinc. de Franch. deciſ.* 93. *nu.* 7. *& ſeq. Carlcaal. de Iudic. lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 3. *nu.* 146. vbi dicit, quod Iudex loci, in quo cenſentur eſſe iſta incorporalia, petente eo, cui ius fuerit, poteſt nomina debitorum ſequeſtrare, & exigere.

9 Obſerua tamen, quod inſtrumenta, in quibus ſcripta ſunt nomina debitorum, nõ ſunt tacitè obligata pro penſione domus, quia nomina debitorum non clauduntur loco, *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 184. *num.* 3. *Corn. conſ.* 49. *nu.* 10. *lib.* 3. *Caroc. de Lo-*
10 *cat. par.* 5. *q.* 15. *nu.* 23. *&* 59. vbi, quod neque pecunia illata eſt tacitè obligata pro penſione, quia nec pecunia circumſcribitur loco, *per textum in l. ſi fideicommiſſum*, §. *tractatum*, *ff. de Iudic.* quod
11 quidem intelligendum eſt de pecunia illata ad expendendum pro quotidianis neceſſitatibus; ſecus ſi illata fuerit ad conſeruandum, quod iudicis arbitrio relinquitur: hoc enim caſu eſſet tacitè obligata, ſicut alia ſupellectilia, *ex trad. per Tiraq. de Retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 7. *num.* 104. *Bocr. deciſ.* 209.

12 Obſerua 2. quod ſi quis legat omnia, quę habet in tali loco, non veniunt nomina debitorum, eadem ratione, quia non circumſcribuntur loco, *Bald. in l.* 1. *ff. de Stat. hom. Alex. conſ.* 31. *nu.* 7. *lib.* 1. vbi dicit, quod ſi quis donauerit quicquid habet in aliquo loco, actiones perſonales, quas ibi Donator habebat, non veniunt in donatione, quia locus, ſeu territorium illas nõ circumſcribit, *Corn. d. conſ.* 49. *nũ.* 10 *lib.* 3. vbi dicit, quod ſi legantur vxori omnia, quę ſunt in domo viri, non veniunt nomina debitorum contenta in inſtrumentis repertis in domo, *Mantic. de coniect. vltim. vol. lib.* 9. *tit.* 3. *nu.* 13. *& tit.* 2. *num.* 45. *& ſeq.* vbi etiam dicit, quod ſi teſtator legauerit domum cum omnibus rebus in ea exiſtentibus, nõ cenſetur legaſſe pecuniam, niſi præſidij cauſa, vel loco theſauri eſſet repoſita.

13 Obſerua 3. quod ſi quis dixerit, dono tibi omnes res meas, non videtur donare nomi-

14 nomina debitorum, quia hoc pronomen, meum, eſt pronomen poſſeſſiuum: iura verò
15 perſonalia propriè non poſſidentur, *Bald. in l. 1. ff. de ſtat. hom.* ſecus ſi dixiſſet, dono tibi
16 res ad me pertinentes, vel omnia bona, quæ habeo, quia tunc nomina debitorum includerentur: verbum enim, res, & verbum, pertinere, eſt generale, & habere dicimur ea, quæ creditò habemus, *l. 1. ff. ſi cert. pet. l. qui actionem, ff. de reg. Iur. l. rem in bonis, ff. de Acquir. rer. domin.*

17 Obſerua 4. quod appellatione bonorum mobilium, vel immobilium non veniunt nomina debitorum: hæc enim nec mobilia, nec immobilia ſunt, ſed faciunt tertiam ſpeciem; quia mobilium, & immobilium appellatio cadit in his, quæ certo loco cõcluduntur: immobile enim dicitur, quod non poteſt à loco moueri: mobile verò, quod ſecundùm ſuam naturam aptum eſt
18 moueri; nomina autem debitorum non concluduntur loco, & ſic non poſſunt dici mobilia, vel immobilia, *latè Abb. in cap. nulli, 5. nu. 9. de reb. Eccleſ. non alien. Ruin. conſ. 167. nu. 5. lib. 4.* vbi dicit, quod nomen debitoris non cohæret territorio domicilij debitoris; idque præcipuè procederet, vbi ſermo eſſet de immobilibus, vel mobilibus in aliquo loco exiſtentibus, quia nomina debitorum non circumſcribuntur loco, *vt ſupra diximus, vide Surd. dec. 241.*
19 *num. 2.* vbi dicit, quod adiectio localis reſtringit diſpoſitionem ad ea tantùm, quæ ſunt localia.

20 Secus eſſet in actionibus, quæ dantur ad mobilia, vel ad immobilia; iſtæ enim computantur inter mobilia, vel immobilia, ſi ad mobilia, vel immobilia competunt, *Abb. loco cit. Vinc. de Franc. dec. 93. nu. 7. Caball. reſol. crimin caſ. 268. nu. 7. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod actio competens ad quid annuum, vel menſtruum, inter immobilia computatur, *Roman. conſ. 509.*
21 *nu. 16. & ſeq.* ſubdens, quod actio competens ad rem mobilem, præſcribitur triennio, prout ipſa res triennio vſucapitur, competens verò ad rem immobilem, præſcribitur ſpatio x. vel xx. annorum, prout res ipſa præſcribitur.

22 An verò nomina debitorum contracta cum extero, dicantur bona extra territorium? negatiuè reſpondet *Merlin. dec. 818. nu. 15. & 17.*

23 Notandum eſt etiam, quod hæreditas eſt quid intellectuale, & loco non circumſcribitur *Ruin. conſ. 48. num. 2. & conſ. 49. nu. 8. lib. 3.* vbi dicit, quod de ea iudicandum eſt prout de bonis, & rebus ſub ea comprehenſis, *Cerine. contr. 218. num. 9. tom. 2.* vbi etiam obſeruat, quod defunctus habens bona in diuerſis territorijs, repræſentat duplicem perſonam, & vti duplex homo conſideratur, & ob id diuerſimodè etiam iudicantur talia bona.

SVMMARIVM.

1 *Res, vel actio litigioſa alienari, ſeu cedi non poteſt.*
2 *Quando res efficiatur litigioſa.*
Quid ſi eſſet quæſtio de vſufructu, ibidem.
3 *An ad hunc effectum requiratur litis conteſtatio, & nu. 14.*
4 *An res efficiatur litigioſa per actionem hypothecariam, vel quando ſuper illius poſſeſſione eſt controuerſia.*
5 *An, & quando ſententia lata contra alienantem rem litigioſam, mandetur executioni contra tertium emptorem.*
Quid ſi poſſeſſor eſſet Clericus, ibidem.
6 *An, & quando poſſeſſori competat retentio ratione melioramentorum.*
7 *Is, qui eſt particeps doli, non poteſt nullitatem allegare.*
An vendens rem litigioſam, de euictione teneatur, ibidem.
8 *Tam res, quam actio litigioſa ad pias cauſas alienari, & cedi poteſt.*
9 *Recenſentur alij caſus, in quibus res litigioſa alienari poteſt, & nu. 10.*
11 *An alienans rem litigioſam incurrat in aliquam pœnam, ſi eam non tradidit.*
12 *Lis ſuper petitorio non facit fructus litigioſos.*
13 *Perempta inſtantia res non dicitur amplius litigioſa.*
14 *An requiratur litis conteſtatio, vt actio realis fiat litigioſa.*

CAP. XXXIII.

An res litigioſa alienari poſſit ad pias cauſas.

1 PRæmittendum eſt, quod regulariter res, vel actio litigioſa cedi, aut alienari non poteſt, aliàs ceſſio, & alienatio ipſo iure eſſet nulla, & inualida, & cedens, vel
2 alienans incurreret in pœnas contentas *in l. fin. C. de litigioſ.* res autem efficitur litigioſa, quando agitur actione reali ciuiliter intentata ſuper dominio fundi directo, vel vtili, & non aliter, *auth. litigioſa, C. eod. tit. gloſ. in clem. cum lite, in ver. ad partem, Vt lit. pend. vbi etiam Zabarell. n. 1. Bald. in d. auth. litigioſa,* vbi dicit, quod res efficitur litigioſa, ſi eſt quæſtio de vſufru-

vſufru-

vſufructu, quia vſusfructus eſt pars domi-
nij, *Guid. Pap. dec. 337. num. 6. & deciſ.
479. nu. 3. & dec. 488. nu. 1. & ſeq. Natt.
conſ. 2. nu. 1. Cancer. var. par. 2. cap. 12.
nu. 7. & 8. Hond. conſ. 20. nu. 30. & ſeq.
lib. 1. Farinac. Fragmen. crimin. par. 2. in
ver. litigioſa, nu. 276. cum ſeq. & nu. 354.*
3 *& ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ad hunc
effectum non requiritur litis conteſtatio;
ſed ſufficit citatio facta coram Iudice cõ-
petente, per quam potuerit quis inſtrui, ad
quid citatus ſit, *vt ſenſit etiam Bald. loco
cit.* vnde res non efficeretur litigioſa per
4 actionem hypothecariam, nec quando ſu-
per illius poſſeſſione eſt controuerſia, quia
tunc non agitur de dominio, nec ad domi-
nium rei obtinendum, ſed in effectu actio
tendit ad debitam pecuniam conſequen-
dam, *gloſ. in l. lite pendente*, C. *de litigioſ.
Bart. in l. 1. C. eod. tit. Lancell. de Attentat.
par. 2. cap. 4. limit. 2. nu. 33. Natt. d. conſ.
2. nu. 2. Couar. pract. quaeſt. cap. 15. nu. 6.
poſt med. Farinac. d. conſ. 70. nu. 51.* vbi
dicit, quod lis ſuper poſſeſſorio rem liti-
gioſam non facit, etiamſi primò intenta-
tum fuerit petitorium, & poſtea ſuſpenſum.
5 Præmittendum 2. quod ſententia lata
contra alienantem rem litigioſam, man-
datur executioni recta via abſque alio
proceſſu contra eum, in quem facta fuit
alienatio, non obſtante appellatione, quia
vbi res, vel actio litigioſa lite pendente
alienatur, vel ceditur, poſſeſſio minimè
transfertur, *Natt. conſ. 350. nu. 4. Sylu. in
ver. lis, nu. 7. Cancer. d. par. 2. cap. 12. n.
14. 17. & ſeq.* vbi dicit, quod appellatio in
tali caſu non ſuſpendit, ſed tantùm deuol-
uit, *latè Farinac. in d. ver. litigioſa, nu.
236. & 323. cum ſeq. Afflict. dec. 331. nu. 1.
& ſeq. & alij communiter*: quod quidem
procedit concurrentibus infraſcriptis con-
ditionibus, quarum prima eſt; vt in actis
conſtet de ſcientia vtriuſque, venditoris
ſcilicet, & emptoris, aliàs vitium litigioſi
non operatur executionem contra ter-
tium ementem, *Gail. de Cred. cap. 2. n. 641.
Capic. dec. 128. nu. 9. & 12. Cartar. dec.
55. nu. 13. Gratian. diſcept. for. cap. 502.
nu. 22. & ſeq.* ſecunda conditio eſt, vt ter-
tius emens ſit ſubditus eidem Iudici; ſen-
tentia enim lata à Iudice ſęculari contra
laicum, non poſſet executioni demandari
contra Clericum, qui rem lite pendente
emit, *Gail. d. cap. 2. nu. 649. & ſeq. Vinc.
de Franch. dec. 345. nu. 4. & ſeq. quicquid
dicat Vrſill. ad Afflict. dec. 331. num. 3.
Boſſ. in tit. de pœn. nu. 42.* vnde praxis ob-
ſeruat, vt prius citetur poſſeſſor coram ſuo
6 Iudice competente, & ſummatim audia-
tur, antequam contra eum executio fiat, nè
tollatur defenſio, præſertim quia poſſet
eidem competere retentio vel ratione
melioramentorum, ſi rem litigioſam bona
fide meliorem reddidit, vel ratione pre-
ſcriptionis, ſi eam bona fide præſcripſe-
rit, *vide Natt. d. conſ. 350. nu. 4. Cancer.
d. cap. 12. nu. 21. Afflict. dec. 331. & alios
DD. citatos.*
7 Premittendum 3. quod huiuſmodi nul-
litatem non poteſt allegare is, qui rem liti-
gioſam ſcienter emit, nec vnus contra
alium, quando vterque eſt particeps doli,
*Bart. in l. fin. C. de litigioſ. Oſaſc. dec. 144.
nu. 11. Farinac. in d. ver. litigioſa, n. 242.
336. & ſeq.* vbi dicit, quod vendens rem
litigioſam, ſi de euictione promiſit, eu[illegible]
re tenetur, *vide DD. in l. 2. & fin. C. de
litigioſ.* His præmiſſis.
8 Ad quæſitum reſp. quod tàm res, quàm
actio litigioſa ad pias cauſas alienari, &
9 cedi poteſt, quemadmodum alienari po-
teſt pro impenſis funeris, & ex cauſa dotis,
donationis propter nuptias, tranſactionis,
legati, aut fideicommiſſi, *l. fin. vbi gloſ. &
DD. C. eod. tit. de litigioſ. Natt. conſ. 401.
nu. 1. & ſeq. & conſ. 350. Bellame. de-
ciſ. 749. Cancer. d. cap. 12. num. 15.* vbi
etiam obſeruat, quod res litigioſa poteſt
alienari in alterum ex litigantibus.
10 Item res litigioſa alienari poteſt ex
cauſa neceſſaria, vt pro ſolutione debiti,
pro cibarijs familiæ, vel ſi eſſet tempore
peritura, *l. fin. ff. de requir. reis, Bart. in l.
intereſſe, ff. de Acquir. poſſ. Bald. in l. alie-
nationes, ff. fam. erciſc. & in l. ſi alienum, ff.
de Dol. Alex. in l. ſi conſtante, §. fin. nu. 2.
ff. ſolut. matr. Surd. de Alim. tit. 8. priuil.
45. nu. 6. Cancer. d. cap. 12. nu. 30.* vnde
cedi poteſt vicinis pro executione retra-
ctus iuris congrui, ac diuidi, ſi diuiſio fiat
ex cauſa neceſſaria, *Gail. de Cred. cap. 2.
nu. 652. Farinac. in d. ver. litigioſa, n. 253.
& ſeq. Lancell. de Attentat. 2. par. cap. 4.
limit. 8. nu. 2. & 12. Guid. Pap. dec. 317.*
vbi, quod vendi etiam poteſt ſub condi-
tione, vt venditio locum non habeat, niſi
tunc quando res non erit ampliùs liti-
gioſa.
11 Obſerua tamen, quod rem litigioſam
alienans nullam incurrit pœnam, ſi rem
non tradiderit, *vt deciſum refert Farinac.
in d. ver. litigioſa, nu. 274.*
12 Obſerua 2. quod lis ſuper petitorio non
facit fructus litigioſos, & ideò vendi poſ-
ſunt, *Farinac. conſ. 70. nu. 51.*
13 Obſerua 3. quod res non eſſet amplius
litigioſa, quando perempta eſſet inſtan-
tia per ſententiam Iudicis abſoluentis reũ,
vel per renunciationẽ, aut lapſum tempo-
ris, cum ceſſet eo caſu pendentia litis,
Oſaſc.

Oſaſc. deciſ. 144. num. 9. Natt. d. conſ. 2. nu. 2. Hond. d. conſ. 20. nu. 32. Vrſill. ad Afflict. dec. 331. nu. 2. Boſſ. in tit. de Pœn. nu. 42. Cancer. d. cap. 12. nu. 24. & ſeq.

14 Obſerua 4. quod ipſa actio realis non efficitur litigioſa per ſolam citationem, ſed requiritur litis conteſtatio: & ideò ante litis conteſtationem cedi poteſt, *ſecundùm Cyn. in d. auth. litigioſa*, Natt. *d. conſ. 2. nu. 3. Farinac. conſ. 70. num. 51. Sylu. in ver. lis, verſ. Quinto quæritur &c.* ſed contrarium mihi verius videtur: ſicut enim non requiritur litis conteſtatio, quando agitur de ipſa re, vt ſupra diximus, ità nec videtur neceſſaria, quando agitur de actione ad rem, *vt ſenſit Bart. in l. 1. ff. de litigio. & in l. 2. C. eod.*

S V M M A R I V M.

1 *Quando res Domino pereat.*
2 *Commodatarius non tenetur de caſu fortuito.*
3 *Locator non tenetur de caſu fortuito, vel violentia.*
4 *Creditor non tenetur de pignore perdito ſine eius culpa, vel vitio.*
5 *Procurator tenetur de dolo, & omni culpa, non tamen de caſu fortuito.*
6 *Quando periculum depoſiti ſpectet ad deponentem, & quando ad Depoſitarium.*
7 *Si Depoſitarius ſit pauper, præſumitur conſumpſiſſe pecunias in proprios vſus.*
8 *Qualiter probetur amiſſio rei, & nu. 11.*
9 *Furtum, & alij caſus clandeſtini, & occulti probantur per coniecturas.*
10 *Quando per indicia probetur violentia.*
11 *Quid ſi caſus contigit eo in loco, vbi res ſolita erat manere.*
12 *An, & quando ſuper quantitate rerum amiſſarum ſtari debeat iuramento conquerentis.*

CAP. XXXIV.

Quomodo probetur amiſſio rerum.

1 PRæmittendum eſt, quod in multis caſibus, quando res alicuius caſu fortuito apud alium perit, Domino perit, ità vt ille, apud quem perijt, non teneatur ad vl-
2 lam reſtitutionem, vt in commodato *eſt textus in l. 1. vbi DD. C. de Commodat.* vbi Commodatarius de caſu fortuito non tenetur; & in locato *eſt textus in l. 1. C. de*
3 *Locat.* vbi locator horrei ſimiliter non tenetur de caſu fortuito, vel violentia; & in pignore *eſt textus in l. ſi creditor, 4 C. de*
4 *Pignor. act.* vbi creditor non tenetur de pignore perdito ſine eius culpa, vel vitio; & in mandato *eſt textus in l. à procurato-*
5 *re, C. mandat.* vbi procurator tenetur quidem de dolo, & omni culpa, non tamen de caſu fortuito; & in depoſito *eſt textus in*
6 *l. 1. C. depoſ.* vbi periculum depoſiti contingens caſu, non dolo, vel lata culpa Depoſitarij, ſpectat ad deponentem: quod procedit, ſiue pecunia data fuerit ad numerum, ſiue obſignata, *l. certi condictio, §. fin. & l. quod ſi ab initio, ff. ſi cert. pet.* niſi Depoſitario expreſsè, vel tacitè data fuerit poteſtas vtendi pecunia depoſita, eaque vſus fuerit; tunc enim dicitur mutuum, & transfertur dominium in Depoſitarium, *vt in dd. legibus, & trad. Bald. conſ. 355. nu. 2. lib. 3. late Gabr. commun. concl. lib. 3. tit. de reb. cred. concluſ. 2. per tot.* vbi idem dicit, quando fuit actum, vt reddatur tantumdem, vel quando pecunia fuit conſumpta in vtilitatem ipſius recipientis, *Cancer. var. lib. 3. cap. 8. nu. 64.* vbi dicit, quod in pecunijs, quæ in banchis deponuntur, cum de notoria conſuetudine Bãcherij dictis pecunijs vtantur, incontinenti dominium in Bancherios tranſit, *Ciriac. contr. 342. nu. 23. lib. 3.* vbi etiam obſer-
7 uat, quod ſi Depoſitarius eſſet pauper, præſumitur cõſumpſiſſe pecuniam in proprios vſus, *Farinac. de furt. q. 169. par. 2. nu. 43.*
8 § Ad quæſitum reſp. quod ad probandam amiſſionem rei, vt quis excuſetur ab illius reſtitutione, duo requiruntur, videlicet quod per teſtes probetur caſus fortuitus, puta depopulatio, incendium, vis hoſtium, naufragium &c. ſecundò quod res, quæ aſſeruntur deperditæ, fuerint in illa naui, vel loco, *cap. fin. de ijs, quæ vi, metuſue cauſ. fiunt, l. ſi quando, C. vnde vi, Bart. in l. ſi quis ex argentarijs, §. an nec hæredi, nu. 5. ff. de Edend.* vbi dicit, quod furtum, & alij
9 caſus clandeſtini, & occulti probantur per coniecturas, vt quia oſtium fuit ruptum, famulus aufugit &c. *Abb. in d. cap. fin. nu. 2.* vbi dicit, quod ſi indicia eſſent violenta,
10 tunc per indicia poſſet probari violentia, *Mareſcott. var. lib. 2. cap. 10. num. 3. & 5.* vbi id remittit Iudicis arbitrio, inſpecta conditione perſonarum, & rei, de qua agitur, *Ciriac. contr. 442. num. 26. verſ. licèt autem &c.* ſubdens, quod ſi ca-
11 ſus contigit eo in loco, vbi res ſolita erat manere, & veriſimiliter manebat, tunc non eſt neceſſaria hæc probatio, ſed qui diceret, ſeruatam fuiſſe in alio loco, teneretur probare, *ex trad. per Felic. de Societ. c. 25. nu. 26. Chriſtofor. Mart. Medic. in deciſ. Senen. examin. 53. nu. 9.*

Quæ-

15 Quæres, an, & quando ſuper quantitate rerum amiſſarum ſtari debeat iuramento conquerentis? Reſp. quod ſtatur iuramento conquerentis, quando concurrit difficultas probandi, & maleficium conuenti, vt ſi quis ſolus erat, quando fuit à latronibus expoliatus, *d. l. ſi quando, C. unde vi. & in d. cap. fin. de ijs, quæ vi, metuſue cauſ. fiunt*, vbi contra violentum, conſtito de violentia, damna, & intereſſe probantur per actoris iuramentum, Iudicis taxatione præmiſſa, *gloſ. in d. cap. fin. ver. per teſtes*, vbi dicit, quod intereſſe, quod ſurgit ex maleficio, probatur per iuſiurandum; ſecus ſi ſurgit ex contractu, quia tunc per teſtes probandum eſt, *latè Abb. in eodem cap. fin. nu. 5.* vbi ex hoc infert, quod ſi ex ſtatuto Villa teneatur ad reficienda damna paſſa per Viatorem ex cauſa furti in territorio commiſſi, tunc non ſtatur iuramento ipſius Viatoris, cum Villa non commiſerit maleficium, ſed ſolum teneatur de maleficio alterius.

SVMMARIVM.

1 *Annuarum nundinarum conceſſio ad ſolum Principem ſpectat.*
2 *Mercatus fieri poſſunt etiam ſine Principis licentia.*
3 *Quid ſi mercatus, aut nundinæ eiſdem diebus fiant in duabus Ciuitatibus, vel Oppidis vicinis.*
4 *Quando mercatus, qui fieri ſolet in certo loco Ciuitatis, poſſit in alium locum transferri.*
5 *Quando Princeps poſſit priuilegium, quod conceſſit, reuocare.*
6 *De rebus emptis in nundinis non ſoluitur gabella, ſi extrahantur tempore nundinarum.*
7 *Quid ſi tempore nundinarum factus fuit contractus, & non traditio.*
8 *Et quid ſi nauim durãtibus nundinis quis extraxerit, & deinde à vento agitata, reuerſa fuerit in locum nundinarum.*
9 *An habeat locum priuilegium, quando ante nundinas fuit conuentum, & in nundinis traditum.*

CAP. XXXV.

Ad quem ſpectet nundinas concedere.

1 ANnuarum quidem nundinarum conceſſio ad ſolum Principem ſpectat, vel ad alium, qui imperij iura obtinet, cum
hoc ſit ſpecialiter de reſeruatis ſupremæ
poteſtatis, *l. 1. vbi DD. ff. de Nundin.* mer-
2 catus verò, qui ſemel, vel bis fieri ſolent
ſingulis hebdomadis in Ciuitate, vel Oppido, fieri poſſunt etiam ſine Principis licentia, tum quia continent potius factum, id eſt obſeruantiam, quàm ius, cum careant priuilegijs, & alijs immunitatibus, quæ nundinis concedi ſoleat, tum etiam quia videntur eſſe etiam de iure gentium, vt homines ſimul vno loco conueniant mercandi cauſa, *l. ex hoc iure, ff. de Iuſt. & iur. l. 1. §. conuentionis, ff. de Pact. Bald. in l. 1. num. 1. C. de Nundin. Theſaur. dec. 264. num. 4.*
3 Obſerua tamen, quod ſi mercatus, aut nundinæ huiuſmodi fiant eodem, vel eiſdẽ diebus in duabus Ciuitatibus, aut Oppidis viciuis ad decem milliaria, poteſt Princeps, vel Superior Magiſtratus ad inſtantiam Ciuitatis, vel loci, qui prior eſt tempore, alteri inhibere, quia alter alteri per concurſum noceret, *arg. l. qui prior, ff. de Iudic. Theſaur. d. dec. 264. nu. 4. & 5.*
4 Obſerua 2. quod poteſt Princeps mercatum, qui fieri ſolet in certo loco Ciuitatis, in alium locum pro publico beneficio trãſferre, ſi locus ſit inhabilis, & alijs oneroſus, *vide Luc. de Penn. in l. 1. col. 1. & 2. C. Nè ruſtican. ad vll. obſeq. &c. lib. 11. Theſaur. vbi ſupra nu. 3.*
5 Obſerua 3. quod poteſt Princeps nundinas auferre Ciuitati, vel Oppido, quamuis illas per longiſſimum tempus, & excedens hominum memoriã exercuerit: quia iſtud ius nõ eſt præſcriptibile tamquã de regalibus, *latè Natt. conſ. 511. & 512. lib. 3.* vbi dicit, quod quando Princeps concedit aliquid vt Princeps, illud ad libitũ poteſt reuocare, etiamſi elapſum ſit tantũ temporis, cuius origo hominũ memoriã excedat; licèt ſecus ſit, ſi concedit vt priuatus, & per viã contractus, vel ſi concurreret propter huiuſmodi conceſſionem datio, vel factum aliquod commenſurabile ipſi priuilegio; quamuis contrarium ſentiat *Theſaur. d. dec. 264. nu. 3.*
6 Obſerua 4. quod de rebus emptis in nundinis non ſoluitur gabella, ſi extrahantur durantibus nundinis, ſeu tempore nundinarum, vel ſtatim poſt, ſi interuenerit impedimentum, *vt d. Bald. in l. 1. n. 3.*
7 *C. de Nundin.* vbi etiam obſeruat, quod ſi tempore nundinarum factus fuit contractus, & non traditio, licèt talis traditio fiat poſt nundinas finitas, priuilegium tamen adhuc duraret, *arg. l. 3. §. ſcio, ff. de mi-*
8 *nor.* vbi, quod initium inſpicitur. idem dicendum, ſi quis nauim v. g. durantibus nundinis extraxerit, licèt nauis à vento

agitata, reuerſa fuerit in locum nundinarum, *per tex. in l. Cæſar, ff. de Public. & Vectis.*

9 Si verò ante nundinas fuit conuentum, & in nundinis traditum, non habet locum priuilegium, niſi contractus fuerit celebratus intuitu nundinarum, vt in nundinis ſolueretur. *Bald. loco cit. num. 3. verſ. ſi verò &c.* vbi dicit, quod iſtud priuilegium conceditur ratione mercatus in loco, ità vt locus contractus ſit de ſubſtantia iſtius priuilegii.

S V M M A R I V M.

1 *An tutor datus in vno loco, ſit etiam tutor in alio territorio, & nu. 2. & ſeq.*
2 *Quid ſi in alio territorio pupillus alium tutorem habeat.*
3 *Tutor in eo loco debet peti, in quo pupillus originem, vel domicilium habet, vel eius bona ſunt ſita.*
4 *Curator datus à Iudice vnius loci, non poteſt adminiſtrare in alio territorio.*
5 *Tutor datur perſonæ, curator bonis.*
6 *Tutor, vel Curator debet eſſe de iuriſdictione Iudicis decernentis, aliàs non valet datio ipſo iure; limitatur nu. ſeq.*
7 *Quid ſi tutor datus fuerit à Teſtatore.*
8 *Tutor legitimus admittitur, etiamſi eſſet alterius iuriſdictionis.*
9 *Tutor datiuus cedit legitimo, & legitimus teſtamentario.*
10 *Quando dati ſunt duo tutores in duobus locis, an alter tutor ingerere ſe poſſit in exactione ad alterum ſpectante.*
11 *In quo loco ratiocinia reddi debeant.*
12 *An, & quando Doctores excuſentur à muneribus.*
An Doctores pro cauſa criminali capi perſonaliter poſſint, ibid.
13 *An Doctores excuſentur à tutela.*
14 *An officium publicum obtinens, excuſetur à tutela.*
15 *Quid ſi in Patria quis præbendam theologalem obtineat.*

C A P. XXXVI.

De Tutore, & Curatore.

1 Quæritur 1. an tutor datus in vno loco, ſit etiam tutor in alio territorio, ibique adminiſtrare poſſit bona pupilli? Reſp. affirmatiuè, *l. quia perſona, ff. de Teſtam. tutor.*

2 Limita 1. ſi in alio territorio pupillus alium tutorem habeat: poſſunt enim dari diuerſi tutores a diuerſis iudicibus reſpectu bonorum in diuerſis territorijs exiſtentium, & tunc poteſtas vnius tutoris non extenditur ad bona eiuſdem pupilli in alio territorio ſita, *l. ſi tamen, ff. eod. tit. de Teſtam. tut, l. 1. vbi Bald. & Sal, C. vbi*
3 *pet. tut.* vbi, quod tutor datur in eo loco, in quo pupillus originem, vel domicilium habet, vel eius bona conſtituta ſunt, *Bart. in l. pupillo, ff. de Tut. & Curat. & in l. quæro, ff. de ſolut. Alex. conſ. 128. num. 4. lib. 1. Roman. conſ. 39. num. 3. circa med. Corn. conſ. 202. nu. 6. lib. 2. Borgnin. de tut. & curat. nu. 281.*

4 Limita 2. in Curatore, qui ſi datus fuerit à Iudice vnius loci, non poteſt adminiſtrare in alio territorio: ratio differentiæ
5 eſt, quia tutor datur perſonæ, curator verò datur bonis, *Bart. & Bald. locis cit.* vbi dicunt, quod ſi minor in loco non habet domicilium, neque originem, ſed tantùm bona, poteſt Iudex illius loci dare curatorem illis bonis, *Rot. deciſ. 177. num. 27. & 29. par. 5. tom. 1. recent. Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 5. §. 7. nu. 60. latè Rolan. conſ. 24. nu. 23. & ſeq. vol. 3.*

6 Obſerua tamen, quod is, qui datus eſt tutor, vel curator, debet eſſe de iuriſdictione Iudicis decernentis, alioquì non valeret datio ipſo iure, *l. 1. vbi Bart. & l. iuſ dandi, ff. de Tut. & Curat. gloſ. in l. etiam,*
7 *ff. de Tutel.* quod procedit in tutore, vel Curatore dato à Iudice; ſecus ſi datus fuerit à teſtatore, quia tunc tenet datio, *Papien. in form. libell. quo agit. ad redd. ration. tut. §. eidem Iacobo &c. nu. 4.* idem-
8 que dicendum eſt in tutore legitimo, qui ſcilicèt à lege conſtituitur, qualis eſt Auus, Auia, mater, pater, patruus & coniunctus: iſti enim poſſunt eſſe tutores, etiamſi eſſent alterius iuriſdictionis, *latè Borgnin. loco*
9 *cit. nu 1. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod tutor datiuus cedit legitimo, & legitimus teſtamentario.

10 Obſerua 2, quod ſi inter duos tutores diuiſa ſit adminiſtratio bonorum pupilli exiſtentium in diuerſis territorijs, vt quia vni eſſet aſſignata adminiſtratio bonorum exiſtentium Mutinæ, alteri adminiſtratio bonorum exiſtentium Bononiæ, ſi debitor pupilli occaſione rerum exiſtentium Mutinæ, reperiatur Bononiæ, poterit conueniri à tutore Ciuitatis Bononiæ, *vt d. Socin. conſ. 101. vol. 1.*

11 Quæritur 2. in quo loco ratiocinia reddi debeant? Reſp. quod ibi reddi debēt, vbi geſta eſt adminiſtratio; ibi enim faciliùs, & pleniùs tam per teſtes, quàm per inſtrumenta, & alias legitimas probationes ve-

ritas

tias inueniri poteſt, *l. 1. vbi Bald. C. vbi de ratiocin. & c. l. Prætor ait, §. is etiam, ff. de eden.*

Hæc tamen concluſio limitatur, ſi is, qui petit, vt rationes in alio loco reddantur, paratus eſſet facere neceſſarias impenſas pro habendis probationibus ad effectum, vt de redditione rationum ſibi in eodem loco reſponderetur, *Rota in Romana, ſeu Lugdunen. redditionis rationis 17. Martij 1589. coram Penſa, in impreſſis dec. 13. n. 2. & ſeq.* vbi, quod poteſt reus conueniri in loco domicilij ad rationes ibidem reddendas, dummodò libri, cęteraque actorum instrumenta tranſportentur impenſis, & periculo ipſius agentis.

12 Quæritur 3. an, & quando Doctores excuſentur à tutela, & alijs muneribus? Reſp. 1. quod Medici, Grammatici, & profeſſores aliarum litterarum, ac Doctores legum vna cum vxoribus, & filijs ſuis, ab omni functione, & ab omnibus muneribus vel ciuilibus, vel publicis immunes ſunt, *l. medicos, Cod. de Profeſſ. & Med. lib. 10.* vnde nec cuſtodiam facere, nec hoſpites in Prouincijs recipere coguntur, nec pro criminali cauſa capi perſonaliter, aut detineri poſſunt, exceptis grauiſſimis delictis, *vt in d. l. Medicos, cum ibi not. per gloſ. & DD. Bart. ibid. nu. 2.* vbi dicit, quod familia non poteſt Doctores perquirere de armis.

Amplia 1. vt dicti textus diſpoſitio non ſolum procedat in muneribus perſonalibus, ſed etiam in patrimonialibus, *gloſ. in d. l. Medicos, ver. muneribus, verſ. & è contra &c. Bart. ibidem num. 2.* vbi dicit, quod Doctoribus legum, & aliarum ſcientiarum non poteſt de iure imponi collecta, *Add. ad Guid. Pap. dec. 88. litt. C. & G.*

Amplia 2. vt non ſolum procedat in Doctoribus actu legentibus, ſed etiam in alijs, dummodò iſti etiam docti ſint, cum appellatione Doctorum non veniant indocti, *Guid. Pap. d. dec. 88. num. 2. & ibi Add. litt. C.*

13 Reſp. 2. quod à tutela non excuſantur, niſi Medici in propria patria curent, & Doctores, alijque ſcientiarum profeſſores in patria doceant, vel ſaltem Romæ, quæ habetur, & eſt communis patria, ſiue doceant cum ſalario, ſiue ſine, *l. ſed & reprobari, §. amplius, ff. de Excuſat. tut.* quod etiam procedit in ijs, qui diſciplinis valdè instructi ſunt: nam iſti immunes ſunt à tutela, etiamſi in aliena patria doceant, *d. l. ſed & reprobari, §. amplius, verſ. valde tamen &c. & not. Bald. ibidem;* eodemque priuilegio gaudere debent qui in conſcribendis libris operam nauant, quibus etiam permiſſum eſt, vt poſſint expellere artifices, & alios propè obſtrepentes, *l. 2. §. iuris ciuilis, ff. de orig. iur. Gratian. diſcept. for. cap. 186. nu. 7. Aret. in §. item Diuus, Inſt.*

14 *de Excuſ. tut.* vbi, quod etiam is, qui officium publicum obtinet, à tutela excuſatur.

15 Ex his infertur, quod obtinens in patria præbendam theologalem, excuſatur ab alijs muneribus capitularibus, *per d. tex. in l. ſed & reprobari, §. amplius, ff. de Excuſ. tut.*

SVMMARIVM.

1 *Obligatio facta ab iniuſtè carcerato ad fauorem detinentis, nulla eſt ipſo iure, & num. 2. & ſeq. limitatur num. 11. cum ſeq.*

2 *Iuramentum non obligat, quando contractus eſt ipſo iure nullus.*

3 *Carcer eſt ſpecies torturæ.*

4 *An proſit cautela, qua carceratus contrahens ponitur extra carceres cum cuſtodia ſatellitum.*

5 *Iniuſta carceratio probat metum cadentem in conſtantem virum.*

6 *An valeat fideiuſſio facta pro carcerato iniuſtè.*

7 *Geſta in carceribus adeò nulla ſunt, vt non requiratur ſententia reuocatoria, nec abſolutio à iuramento.*

8 *Quid ſi poſt obligationem fuerit ſuſceptus terminus ad ſoluendum, vel facta ſolutio.*

9 *Et quid ſi periculum carcerationis immineat.*

10 *An conſuetudo loci ſeruanda ſit, ſi ex ea inducatur, vt valeat contractus in fauorem iniuſtè carcerantis.*

11 *Valet contractus factus ab iniuſtè carcerato ad fauorem tertij, qui non carcerauit, dummodò contractus non tendat in commodum detinentis.*

12 *Item valet, ſi fiat ad fauorem Commentarienſis pro expenſis, & ſalario cuſtodiæ.*

13 *Qualiter carcer in propoſito intelligatur.*

14 *Quis dicatur carceratus iniuſtè.*

15 *Valida eſt obligatio, vbi contractus reſpicit vtilitatem ipſius carcerati.*

16 *Quid ſi carceratus iniuſtè contractum in carceribus initum, in loco tuto ratificauerit.*

17 *Obligatio facta ab eo, qui iuſtè carceratus fuit, valida eſt etiam in fauorem detinentis: limitatur nu. 19. & ſeq.*

18 *Iuris executio nec iniuriam, nec metum incutit.*

19 Quid ſi obligatio facta fuerit ad fauorem Iudicis, ſeu Officialis.

20 Pretores, & Prouinciarum Rectores non poſſunt contrahere in locis ſibi commiſſis, niſi pro neceſſitate victus, & veſtitus.

21 Contractus geſti inter ſubditum, & Principem, vel alium Officialem perpetuum, quando valeant.

22 Quid ſi carceratio facta fuerit ad extorquendum alium contractum ſeparatum, & à cauſa carcerationis non dependentem, in fauorem carcerantis.

23 Confeſſio facta à reo in cauſa criminali, ex ſolo carcere non poteſt dici nulla.

24 Carceratus poteſt facere teſtamentum etiã in fauorem detinentis, quando carceratio eſt iuſta.

25 Officiali poteſt per vltimam voluntatem relinqui, & legari.

26 An, & quando ſoluens pro carcerato, poſſit ab eodem repetere.

C A P. XXXVII.

An, & quando valida, vel inualida ſit obligatio facta in carceribus, vel alio loco pro carcere aſſignato.

1 RESp. quod promiſſio, & obligatio, confeſſio, & quilibet alius contractus ab
iniuſtè carcerato factus ad fauorem carcerantis, ſeu detinentis, regulariter eſt ipſo iure nullus, ità vt talis iniuſtè carceratus nec ciuiliter, nec naturaliter remaneat obligatus non obſtante iuramento:
2 iuramentum enim non obligat, quando contractus eſt ipſo iure nullus, *l. qui in carcerem, vbi Bart. & alij, ff. Quod met. cauſ.* ratio eſt, quia carcer incutit iuſtum metum, & vbi non eſt libertas corporis, ibi
3 non præſumitur libertas mentis: tum etiã quia carcer eſt ſpecies torturæ: & ideò ſufficit probare, aliquem fuiſſe detentum, licèt aliter non probetur tortura, ad hoc vt dicatur confeſſio facta metu tormentorum, *vt d. Marſ. in Pract. crim. § attingam,*
4 *nu. 22. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod non prodeſt cautela, qua carceratus contrahens ponitur extra carceres cum cuſtodia ſatellitum, & facta obligatione iterum ad carcerem reducitur; quia cum non ſit in ſua libertate, adhuc dicitur carceratus, *Alex. conſ. 241. num. 10. vol. 6.* vbi, quod hoc procedit, etiamſi contractus fieret in fauorem ipſius Principis, aut perpetui officialis, *Rot. dec. 26. num. 3. & ſeq.*
5 *par. 6. Recent.* vbi, quod huiuſmodi iniuſta carceratio probat metum cadentem in conſtantem virum, ità vt nulla alia iuſtificatione opus ſit, *Ruin. conſ. 113. num. 3. vol. 5.* vbi dicit, quod metu carceris fit, dum quis adhuc eſt ſub cuſtodia, nec obſtarent in tali caſu illa verba, *non vi, aut metu, ſed ſponte &c. Clar. in Pract. crimin. §. fin. q. 46. verſ. plerunque &c. Natt. conſil. 451. nu. 1. & ſeq. & nu. 15. & 25. lib. 2. Rol. conſ. 2. nu. 47. & ſeq. & nu. 82. cum ſeq. vol. 1. Menoch. de Arb. Iud. caſ. 136. nu. 5. Alba conſ. 77. Boer. dec. 100. nu. 14. Farinac. in Pract. crim. q. 35. num. 1. & ſeq. Cephal. conſ. 118. nu. 32. vol. 1. Afflict.*
6 *dec. 149. nu. 2. & dec. 263.* vbi, quod nec valet fideiuſſio facta pro carcerato iniuſtè non obſtante iuramento, etiamſi fideiuſſor vti principalis, principaliter, & in ſolidũ ſe ſe obligauerit, niſi expreſsè dixerit, ſe velle teneri, etiamſi obligatio carcerati eſſet nulla, *latè Scanarol. de viſit. carcerat. lib. 1. §. 5. cap. 3. ſect. 2. nu. 1. & ſeq.* vbi
7 dicit, quod geſta in carceribus adeò nulla ſunt, vt non requiratur ſententia reuocatoria, nec abſolutio à iuramento.
8 Amplia prædictã concluſionem, etiamſi poſt huiuſmodi obligationem fuerit ſuſceptus terminus ad ſoluendum, vel etiam facta ſolutio, quia hæc cenſentur geſta per metum, nè videlicèt debitor capiatur, & executionis moleſtiam ſubeat; vnde & ſolutum repeti poteſt, *Natt. conſ. 451. n. 16. Gratian. diſcept. for. cap. 501. nu 1. & ſeq. & cap. 824. nu. 19. verſ. nam etiam accipiens &c. Mellin. dec. 293. nu. 5. Scanarol. vbi ſupra d. ſect. 2. nu. 16. & 17. Farinac. d. q. 35. nu. 39.*
9 Amplia 2. vt nec valeat contractus factus à carcerando, ſi periculum carcerationis imminebat vel ob paratam executionem cameralis obligationis, vel ob relaxationem mandati: paria enim ſunt eſſe carceratum, vel carcerationis periculum imminere, *Rot. dec. 731. nu 4. par. 3 rec. Scanarol. d. cap. 3. ſect. 2. nu. 28. & 29. & ſect. 1. nu. 9.*
10 Amplia 3. vt neque conſuetudo loci in contrarium ſeruanda ſit, ſi ex ea induceatur, vt valeat contractus factus in fauorem eius, qui iniuſtè carcerauit, vel qui vim, aut metum intulit, quia eſſet contra bonos mores, *Farinac. d. q. 35. nu. 44. & 45. Scanarol. d. cap. 3. ſect. 3. nu. 10. quicquid in contrarium ſentiat Clar. in pract. crimin. qu. 46. verſ. plerunque &c. Guaz. def. 6. nu. 15. verſ. 9 limit.*
11 Limita 1. vt valeat contractus ab iniuſtè carcerato factus ad fauorem tertij, qui eum in carcerem non detruſit, nec fuit

particeps

particeps carcerationis, *l. metum 9. §. ſed licet, ff. Quod met. cauſ. gloſ. in d. l. qui in carcerem, & ibi Bart. & alij, ff. eod. Bald. in Rubr. C. de Reſcind. vendit. nu. 4. Alex. conſ. 141. in fin. vol. 6. Marſ. loco cit. n. 23. Rol. conſ. 57. nu. 38. vol. 3. Ruin. conſ. 113. nu. 7. verſ. & illud etiam confirmatur &c. vol. 5. Natt. conſ. 451. num. 5.* vbi, quod hoc procedit, quando contractus non tendit in commodum detinentis, ſed illius tertij, vel quando carceratus non contraxit cum illo tertio ad inſtantiam carcerantis, *Farinac. d. q. 35. nu. 32. & ſeq. Scanarol. d. ſect. 2. nu. 24. & 25. & ſect. 3.*
12 *num. 4.* ſubdens, quod obligatio iniuſtè
carcerati erit valida, ſi fiat ad fauorem Commentarienſis pro expenſis, & ſalario cuſtodiæ, *Guid. Pap. deciſ. 448.* vbi dicit, quod de conſuetudine cuſtos in tali caſu poteſt carceratum retinere, donec ſoluerit, aut concordauerit.

13 Carcer autem in propoſito cenſetur nō tantùm locus publicè ad id deputatus, ſed etiam quilibet locus, à quo quis liberè diſcedere nequit; vnde in carcere intelligitur eſſe qui eſt ſub fida cuſtodia, vel qui in domo propria de mandato Iudicis detinetur, *Natt. conſ. 451. num. 16. Farinac. q. 35. nu. 20. Rot. dec. 26. num. 40. & ſeq. par. 6. recentior. Scanarol. d. cap. 3. ſect. 1. num. 9.*

14 Iniuſtè verò carceratus dicitur non ſolùm is, qui debitor non eſt, ſed etiam, licèt debitor ſit, non tamen ritè, ac iuris ordine ſeruato captus fuit, vt quia de iure non potuit capi perſonaliter, & carcerari, *Afflict. dec. 149. poſt nu. 1. Rot. d. dec. 26. nu. 7. & ſeq. par. 6. recent. Farinac. d. q. 35. nu. 28. Scanarol. loco cit. ſect. 1. num. 1. & ſeq.*

15 Limita 2. quando contractus reſpiceret vtilitatem ipſius carcerati, quia tunc obligatio valida eſt, *Bald. in Rubr. Cod. de Reſcind. vend. nu. 4. Farinac. d. q. 35. nu. 35. & 40. Scanarol. d. lib. 1. §. 5. cap. 3. ſect. 5. num. 2. Rot. dec. 98. nu. 8. par. 4. rec.*

16 Limita 3. ſi carceratus iniuſtè contractum in carceribus initum, in loco tuto ceſſante metu ratificauerit, quia tunc valet talis ratificatio, *latè Farinac. d. q. 35. nu. 38. & ſeq. Rol. conſ. 2. nu. 87. & ſeq. vol. 1. Natt. conſ. 451. nu. 16. & 17.*

17 Limita 4. in obligatione facta ab eo, qui iuſtè carceratus fuit, hæc enim valida eſt etiam in fauorem detinentis, quia iuris
18 executio nec iniuriam, nec metum incutit, *Bart. in l. qui in carcerem, ff. Quod met. cauſ. Marſ. d. §. attingam, nu. 22. Gratian. diſcept. for. cap. 479. nu 30. Natt. conſ. 451. nu. 1. Rol. conſ. 57. nu. 38. vol. 3. Scanarol. d. cap. 3. ſect. 4. num. 1. & ſeq. & ſect. 2. nu. 27. Rot. d. dec. 26. nu. 1. & 8. par. 6.*
19 *recent.* niſi obligatio facta fuerit ad fauorem Iudicis, ſeu officialis cum iuriſdictione ad tempus, hoc enim caſu, etiamſi iuſta eſſet carceratio, adhuc contractus eſſet ipſo iure nullus, nec iuramento firmaretur ob duplicem metum, ſubiectionis ſcilicet, & carceris, per quem obligatio præſumitur extorta, *Natt. conſ. 50. nu. 13. Peregr. de Iur. fiſc. lib. 4. tit 7. nu. 12. & ſeq. Boſſ. in tit. de carcer. nu. 22. & 23. Rot. d. dec. 26. nu. 12. & ſeq. par. 6. recent.* ratio eſt, quia officialis prohibetur contrahere, & obligationes recipere à ſubditis, ſiue carcerati ſint, ſiue etiam in plena libertate exiſtant, quia ſemper lex ſuſpicatur, quod officialis ſubditos metu inducat ad contrahendum, *l. vn. C. de Contract. Iudic. l. qui officij, ff. de contrah. empt. l. ſi per impreſſionem, C. de ijs, quæ vi metuſue cauſ. &c.* vbi Prætores, & Prouinciarum Rectores non
20 poſſunt per ſe, vel alios contrahere in loco ſibi commiſſo, niſi pro neceſſitate victus & veſtitus, *l. quiſquis C. ſi cert. pet. l. prin-*
21 *cipalibus, ff. eod.* excepto Principe, ſeu Barone, & alijs officialibus perpetuis, quorum contractus geſti cum ſubditis valent, dummodò ſubditi in plena libertate ſint conſtituti, *vt tradunt communiter Doctores in d. l. principalibus,* Mantic. *de Tacit. lib. 8. tit. 5. num. 9. Rot. d. dec. 26. nu. 8. 16. & ſeq.* vbi ſubijcit, quod licèt carce-
22 ratio iuſta fuerit, ſi tamen facta fuit ad extorquendum alium contractum ſeparatum, & à cauſa carcerationis non dependentem, in fauorem eius, qui carcerationem procurauit, talis contractus eſſet nullus.

23 Limita 5. in confeſſione facta à Reo in cauſa criminali, hæc enim ex ſolo carcere non poteſt dici nulla, *Farinac. d. qu. 35. num. 18.*

24 Limita 6. in teſtamento, vel alia vltima voluntate, tum quia in iſtis nulla eſt obligatio, tum etiam quia leges prohibitiuæ loquuntur de contractibus, *l. qui à latronibus, ff. de Teſtam. Bart. in d. l. qui in carcerem, vbi etiam Bald. in 1. lectur. ff. Quod met. cauſ.* vbi, quod carceratus poteſt facere teſtamentum etiam in fauorem detinentis, quando carceratio eſt iuſta, ſecus ſi iniuſta, *Boſſ. in tit. de carcer. poſt num. 22. vbi de communi teſtatur, Farinac. d. q. 35. nu. 43. Peregr. de Iur. fiſc lib. 4. tit. 7. n. 13.*
25 vbi dicit, quod officiali, qualiſcunque ſit ſiue cum iuriſdictione, ſiue non, poteſt per vltimam voluntatem relinqui, & legari.

26 An verò ſoluens pro carcerato, poſſit ab

eodem

eodem repetere? vide *Afflict. deciſ.* 149. *num.* 3. & 4. vbi dicit, poſſe repetere, ſi coactè ſoluit, *Farinac. d. q.* 35. *nu.* 37.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo loci tollitur per contrariam conſuetudinem, ſi fuit obſeruata tanto tempore, quo prior inducta fuit.*
2 *Conſuetudo non inducitur ex actibus difformibus: declaratur nu. 3.*
3 *Vnicus actus contrarius probat, non extare conſuetudinem.*
4 *Quanto tempore inducatur conſuetudo cōtra Eccleſiam, vel contra ius canonicum.*
5 *An conſuetudo induci poſſit contra ius ſine Principis approbatione.*
An conſuetudo à lege reprobata excuſet delinquentem à pœna temporali, ibid.
6 *Conſuetudo laicorum clericos non ligat.*
7 *An Doctoribus atteſtantibus de conſuetudine, & obſeruantia loci ſtari debeat.*

CAP. XXXVIII.

Quantum temporis requiratur, vt conſuetudo loci tollatur per contrariam conſuetudinem.

1 RESp. quod requiritur, vt conſuetudo cōtraria fuerit obſeruata tanto tempore, quo prior inducta fuit, *cap. fin. vbi DD. de conſuet. Rot. in Senogallien. dotis* 28. *Nouembris* 1607. *coram Card. Pamphilio, Merlin. dec.* 473. *nu.* 15. vbi dicit, quod contra conſuetudinem inueteratam, & vltra ſpatium centum annorū legitimè præſcriptam requiritur conſuetudo eiuſdem temporis.

2 Notandum tamen eſt, quod ex actibus difformibus, ſeu vario modo geſtis non inducitur conſuetudo, aut obſeruantia; & ideò tunc recurrendum eſt ad ius commune, *Alex. conſ.* 5. *num.* 7. *lib.* 5. *Crauet. conſ.* 96. *num.* 5. vbi, quod nec inducitur cōſuetudo ex ſententijs difformibus, quando vario modo fuit iudicatum, *Rot. deciſ.* 72. *nu.* 28. *par.* 2. *Diuerſ. Greg. dec.* 162.
3 *num.* 8. vbi, quod vnicus actus contrarius probat, non extare conſuetudinem; hoc tamen, intelligendum eſt, quando actus difformes ſunt inter ſe incompatibiles; ſecus ſi non eſſent incompatibiles, quia tunc eorum difformitas non impediret conſuetudinem, *Dec. conſ.* 11. *nu.* 12. *Rot. dec.* 356. *num.* 4. *par.* 1. *recent. Beltram. ad Greg. d. dec.* 162. *nu.* 14.

4 Notandum 2. quod quando conſuetudo detrahit iuribus Eccleſiæ, vel Clericorum, vel etiam iuri Laicorum ſimul cum iure Eccleſiæ, etiamſi non ſit contra ius, tamen ad illam inducendam requiritur tempus quadraginta annorum, quemadmodum in præſcriptione, *Abb. in d. cap. fin. num.* 11. *ver. quod videtur limitandum, de Conſuet. Alex. conſil.* 5. *num.* 9. *lib.* 5. *Crauett. de Antiquit. temp. par.* 4. *num.* 7. *in fin. Merlin. deciſ.* 554. *num.* 5. & *ſeq.* vbi dicit, quod ad inducendam conſuetudinem, vt emphiteuſis Eccleſiæ ex pacto, & prouidentia, fiat hæreditaria, requiritur etiam ſpatium quadraginta annorum, quia hęc detraheret iuri Eccleſiæ, tum ex eo quod cogeretur magis habere vnum emphiteutam, quàm alium, & inuita compelleretur præſtare conſenſum alienationibus bonorum emphiteoticorum, cum in tali caſu poſſent tamquam hæreditaria in quoſcunque hæredes transferri; tum ex eo quia bona difficiliùs ad ipſam Eccleſiam reuerterentur, dum eſſent ad omnes tranſibilia, & fraudaretur Eccleſia laudemijs, caducitatibus, & deuolutionibus, quod etiam eſt notabile præiudicium, *vide Alciat. conſ.* 8. *num.* 16. *lib.* 6. *Ruin. conſ.* 149. *nu.* 11. *lib.* 1.

5 Notandum 3. quod ſicut ſtatutum ſine Principis auctoritate non ſubſiſtit, dum eſt contra ius, ità quoque corruit in tali caſu conſuetudo ſine Principis approbatione, *Rot. dec.* 177. *nu.* 55. & 56. *par.* 5. *recent. Merlin. dec.* 740. *nu.* 16.

Obſerua tamen, quod conſuetudo loci etiam iniuſta, & inualida, & à lege, ſeu à Principe reprobata excuſaret delinquentem à pœna temporali, non tamen à Diuina, *gloſ. in cap. denique, in ver. conſuetudine, diſtinct.* 4. *Rom. conſil.* 466. *num.* 1. *Grammat. deciſ.* 50. *nu.* 3. & *ſeq. Anchar. conſil.* 51. & 283. *Pariſ. conſil.* 29. *num.* 18. *lib.* 4. *Gabriel. lib.* 7. *concluſ.* 8. *num.* 16. *Natt. conſil.* 498. *nu.* 25. *in fin.* & *conſil.* 586. *num.* 10. *lib.* 3. *Menoch. de Arbitr. lib.* 2. *caſ.* 400. *poſt numer.* 9. *Rolan. conſ.* 75. *num.* 47. *lib.* 1. *Farinac. in Pract. crimin. quæſt.* 95. *nu.* 44. vnde conſuetudinem excuſare à pœna priuati carceris, dixit *Alexan. conſil.* 233. *num.* 13. *lib.* 6. *Decian. tractat. criminal. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 14. *Farinac. dicta quæſt.* 95. *num.* 10. *Ruin. conſ.* 143. *num.* 27. *lib.* 5. *Plot. de in lit. iur. ſ.* 2. *num.* 17.

num. 17. & §. 6. *num.* 57. *Menoch. d. caſ.* 400. quod intellige quoad ea, quæ ſunt prohibita à iure poſitiuo, vt *d. Abb. in cap. cum venerabilis, num.* 5. *de Conſuet.* ſecus in prohibitis de iure Diuino, vel naturali, *cap. flagitia,* 32. *qu.* 7. & *ibi gloſ. in ver. quæ ſi omnes, cap. fin. vbi Canoniſtæ communiter, de Conſuet. Gabr. d. lib.* 7. *concluſ.* 8. *num.* 27. *Gramm. dec.* 50. *num.* 5. *Farinac. d. queſt.* 95. *num.* 32. & *ſeq.* vbi dicit, quod in tali caſu conſuetudo ſufficienter dicitur probata, ſi probatus fuerit curſus decem annorum à tempore primi actus de conſenſu populi, ſiue ipſo ſciente, & tolerante geſti.

6 Notandum 4. quod conſuetudo laicorum Clericos non ligat, niſi introducta fuerit conſenſu tam laicorum, quàm Clericorum, *Bald. in cap. cum veniſſent, n.* 6. *De eo qui mitt. in poſſeſſ. Buratt. deciſ.* 3. *num.* 8. *Dian. reſol. moral. par.* 6. *tract.* 3. *reſolut.* 6.

7 Notandum 5. quod Doctoribus atteſtantibus de conſuetudine, & obſeruantia ſtandum eſt quoad ea loca, in quibus ipſi verſati ſunt, non autem quoad alia, quorum notitia in eis non præſumitur, *Rolan. conſ.* 58. *nu.* 27. *lib.* 4. *latè Gratian. diſcept. for. cap.* 973. *nu.* 43.

IOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIAE AC I.V.D. VELITERNI

LIBER TERTIVS.

DE LOCO LEGALI.

SVMMARIVM.

1 *Delinquens forum ſortitur in loco delicti, originis, & domicilij.*

2 *Reus puniri poteſt etiam in loco litis conteſtatæ.*

3 *Iudex originis, & domicilij contra reum etiam abſentem procedere poteſt.*

4 *In delictis attenditur locus, vbi delictum conſummatum fuit.*

5 *Quid ſi dubium ſit, in quo loco delictum commiſſum fuerit.*

6 *Habitans in confinibus duarum Ciuitatum, vel Prouinciarum, ab vtroque Iudice puniri poteſt.*

7 *Aſſaſſini, & publici latrones, ac viarum graſſatores vbique locorum puniri poſſunt, & nu. 14.*

8 *Non attenditur locus perſonæ offenſæ, ſed attenditur tantùm perſona offendens.*

9 *Vagabundus poteſt vbiq; locorum puniri.*

10 *An Iudex loci, in quo reus per decem annos fuit conuerſatus, poſſit contra eum procedere.*

11 *Banniti, qui habent in aliquo loco certam habitationem, ſeu domicilium, non dicuntur vagabundi.*

12 *Quando Banniti habeantur pro vagabundis.*

13 *Si deficiant aliqua requiſita ad hoc vt quis dicatur contraxiſſe domicilium in aliquo loco, puniri poteſt tanquam vagabundus.*

14 *De qualitate Aſſaſſinij, ſeu latrocinij ad prædictum effectum debet conſtare aliunde, quàm ab ore ipſius delinquentis.*

15 *An requiratur declaratoria ad hoc, vt dicatur conſtare de qualitate aſſaſſinij, ſeu latrocinij.*

16 *Quando dicatur aſſaſſinium.*

17 *Iudex originis, vel domicilij poteſt cognoſcere de delicto per ſubditum commiſſo in alieno territorio, & nu. 18. & ſeq.*

18 *Inquiſitio ſuccedit in locum accuſationis.*

19 *Delicta non puniuntur principaliter propter offenſam territorio factam, ſed propter odium criminis.*

20 *Iudex originis, & domicilij poteſt procedere tantùm ad pœnam extraordinariam.*

21 *Quando reus remitti debeat ad Iudicem loci delicti.*

22 *Quid ſi reus ſit in aliquo ex dictis locis carceratus, & in eo loco punitus, vel abſolutus, & nu. 24. & ſeq.*

23 *Si reus in primo iudicio compareat, & ſuam purget contumaciam, poteſt impedire ſecundum, allegando præuentionem.*

24 *Reus ex hactenus deductis abſolutus à Iudice loci originis, vel domicilij, poteſt à Iudice loci delicti carcerari.*

Quan-

15 *Quando reus ab vno Iudice punitus, poſſit ab alio iterum puniri.*

16 *Si reus in loco delicti compareat, ſed debitam condemnationem non ſoluat, poteſt condemnari per Iudicem originis, vel domicilij.*

17 *Reus in vno loco in contumaciam bannitus, & condemnatus, non poteſt in alio loco abſolui.*

18 *Reus in contumaciam condemnatus, non poteſt alibi admitti ad faciendas ſuas defenſiones, quàm in loco, vbi condemnatio ſequuta eſt.*

19 *An reus, qui in vno territorio, ſeu loco domicilij, originis, vel delicti obtinuit gratiam à Principe illius loci, poſſit in alio loco puniri.*

30 *Reus contumax non poteſt opponere de pendentia litis, vel de præuentione alterius Iudicis.*

31 *Reus, qui paſſus eſt, ſe condemnari in duobus locis, an poſſit cogi ad ſoluendam condemnationem in vtroque loco.*

32 *An Iudex originis, vel domicilij poſſit ſuum ſubditum delinquentem in alieno territorio, punire ſecundùm ſtatuta loci originis, vel domicilij.*

33 *Reus in loco delicti, ſi ibi reperiatur, conueniri poteſt etiam ciuiliter.*

34 *Exemptus delinquens extra locum exemptum poteſt conueniri coram Ordinario eius Diœceſis, in qua deliquit.*

35 *Delinquens in loco, efficitur de foro illius loci.*

36 *Quid ſi delictum commiſſum ſit in mari.*

37 *An Iudex loci commiſſi delicti poſſit priuare clericum delinquentem beneficio, quod poſſidet in alio territorio.*

CAP. I.

In quo loco delinquens ſortiatur forum.

1 DOctores in hac materia plures
congerunt concluſiones; nos
præcipuas, & magis practicabiles
adducemus.
Prima concluſio. Delinquẽs
forum ſortitur in loco delicti,
originis, & domicilij, *l. 1. vbi DD. C. Vbi
de crim. ag. opor. cap. fin. de for. compet.
Boer. deciſ. 270. nu. 2. & alij apud Ceual.
in ſpec. commun. opin. q. 678. nu. 1. & ſeq.*
2 vbi dicit, quod reus puniri poteſt etiam in
loco litis conteſtatæ, *Clar. in Pract. crim.*
3 *q.* 38. vbi dicit, quod Iudex originis, &
domicilij contra reum etiam abſentem
procedere poteſt, *Vincen. de Franc. deciſ.
37. num. 1. Decian. tract. crim. lib. 4. cap.
16. & 17. tom. 1.* vbi obſeruat, quod de
iure communi conſunduntur mandatum,
4 tractatus &c. quia de iure cõmuni delictũ
denominatur à fine, & ſic à conſummatione,
& ideò attenditur locus delicti, *Boſſ.*
5 *tit. de for. compet. nu.* 60. vbi dicit, quod
ſi eſt dubium, in quo loco delictum commiſſum
fuerit, puta quia commiſſum ſit in
confinibus, vterque Iudex procedere poteſt,
Baiard. ad Clar. q. 39. nu. 7. & ſeq.
vbi, quod habitans in confinibus duarum
Ciuitatum, vel Prouinciarum, ab vtroque
Iudice ſimiliter puniri poteſt, *Farinac. in
Pract. crim. q. 7. in princ. & nu. 9. &* 10.
7 ſubdens, quod Aſſaſſini, & publici latrones,
ac viatum graſſatores, vbicunque
locorum reperiantur, poterunt à Iudicibus
puniri, etiamſi illi foro non ſint ſubditi
aliqua ratione delicti, originis, vel domicilij,
*Caball. reſol. crim. caſ. 3. nu. 6. &
ſeq.* vbi rectè aduertit, quod non attendi-
8 tur locus perſonæ offenſæ, ſed attenditur
tantùm perſona offendens, quæ eſt illa, quæ
offendit principaliter locum, in quo delinquit,
& etiam ſecundariò locum ſuæ originis,
& domicilij; & ideò Florentinus v.g.
occidens Romæ Placentinum, non poteſt
Placentiæ conueniri: immò nec valeret
ſtatutum, quod quicunque offenderit Placentinum
in quacunque parte mundi, poſſit
puniri Placentiæ, quia Ciuitas in tali
caſu ſtatutum conderet de eo, quod non
pertinet ad ſuam iuriſdictionem, *Ludouic.
deciſ. Lucen. 16. nu. 26. & ſeq. Vrſell. concluſ.
12. nu. 13. Cancer. var. lib. 2. c. 2. n. 71.
& ſeq.* vbi dicit, quod vagabundus à quo-
9 cunque Iudice loci, vbi ipſe moram fecerit,
vel per quem tranſierit, poteſt ſine alicuius
inſtantia puniri, *iuxta gloſ. communiter
receptam in l. 1. C. vbi de crim. ag.
opor.*
10 Addit *Abb. in cap. quod clericis, nu. 5.
de for. compet. Boſſ. d. tit. de for. comp. nu.
46. 72. & ſeq.* quod poteſt etiam procedere
Iudex loci, in quo reus per decem annos
fuerit conuerſatus, licèt de hoc dubitet
*Clar. q. 39. verſ. quaero nunquid &c.
Alex. conſ. 106. nu. 2. vol. 7. Farinac. q. 7.
nu. 2. Peguer. dec. 87. nu. 1. & ſeq.*
11 Obſerua tamen, quod ſicut Bannitus,
qui habet in aliquo loco certam habitationem,
ſeu domicilium, non dicitur vagabundus,
*Clar. qui communem dicit, d. q.
39. verſ. fui interrogatus &c.* ità ſi ſine
12 certa habitatione per mundum vagaretur,
vtique habendus eſſet pro vagabundo,
prout & alij ità vagantes, nè propter
bannum efficeretur in hoc melioris con-

ditionis, quàm cæteri non banniti, *vide*
13 *Ludouic. dec. Lucen.* 16. *num.* 43. vbi dicit, quod ſi fortè deficiant aliqua requiſita ad hoc vt quis dicatur contraxiſſe domicilium in aliquo loco, puniri poſſet tanquam vagabundus.

14 Obſerua 2. quod de qualitate Aſſaſſinij, ſeu latrocinij ad prædictum effectum debet conſtare aliunde, quàm ab ore ipſius delinquentis, alioquin confeſſio tanquam ſine indicijs extorta, nullius eſſet momenti, *Alex. conſ.* 166. *vol.* 7. *Ciriac. contr.* 180. *nu.* 21. *& contr.* 187. *num.* 21. nec ſufficeret, ſi ſolum fiat contra aliquem proceſſus, & imputetur, *Farinac. q.* 7. *n.* 10. *verſ. vtrum hæc limitatio &c.* vbi, quod requiritur declaratoria ad hoc vt dicatur
15 conſtare de qualitate aſſaſſinij, ſeu latrocinij.

16 Notandum tamen eſt, quod aſſaſſinium dicitur, quando quis pretio, aut præmio conuento mandat interfici, vel interficit Chriſtianum. ſecus ſi Iudæum, vel alium infidelem, *Alex. d. conſ.* 166. *vol.* 7. *Corn. conſ.* 202. *nu.* 4. *& conſ.* 249. *nu.* 1. *verſus fin. vol.* 1. *latè Gabr. de maleſic. lib.* 7. *concl.* 1. *num.* 6. *Clar in* §. *aſſaſſinium, in princ. vbi de communi, Ciriac. contr.* 105. *n.* 31. vbi etiam obſeruat, quod quando communis eſt cauſa facientis, & dantis pecuniam, tunc non dicitur aſſaſſinium, *& contr.* 399. *num.* 10. *& ſeq.* vbi, quod aſſaſſinium non committitur nec per mandantem, nec per occidentem, præmio etiam interueniente, quando occidens erat pariter inimicus, vel paſſus fuerat iniuriam ab occiſo; vnde ſi pater mandat filio, vt alium occidat, etiam propoſito præmio, non dicitur committi aſſaſſinium, quia ſi pater erat inimicus, talis præſumitur etiam filius, vel ſaltem valde ſuſpectus, ità vt occiſus debuerit ab eo cauere, *vide Decian. tract. crim. lib.* 9. *n.* 18. *Caball. reſol. crim. caſ.* 289. *nu.* 2. *Farinac. q.* 123. *nu.* 150. *& ſeq.*

17 Secunda concluſio. Iudex originis, vel domicilij poteſt cognoſcere de delicto per ſubditum commiſſo in alieno territorio, ſiue præcedat querela, ſeu accuſatio partis offenſæ, *Bart. in l. cunctos populos, n.* 47. *verſ. item quæro &c. C. de Sum. Trin. & fid. cathol. Bald. conſ.* 393. *num.* 2. *&* 3. *lib.* 1. *& conſ.* 348. *verſ. ſecundo quia &c. lib.* 5. *Rota decis.* 270. *ſub num.* 3. *Clar. d. q.* 39. *verſ. ſed quæro nunquid Iudex originis, vel domicilij &c. Farinac. d. qu.* 7. *num.* 22. in quo conueniunt omnes vtriuſque iuris interpretes; ſiue Iudex ex officio procedat: nam cum poſſit procedere ad accuſationem partis, ſequitur, quod etiam per inquiſitionem procedere poſſit,
18 cum inquiſitio ſuccedat in locum accuſationis; intereſt enim Reip. & Iudici habere bonos ſubditos, & expurgare Prouinciam malis hominibus; ex quo capite poteſt Iudex procedere etiam per inquiſitionem, cum inquiſitio principaliter fiat propter vtilitatem publicam, *l. ſi quis in hoc genus, C. de Epiſc. & cleric.* & hæc eſt magis communis opinio, magiſque conducibilis ad conſeruationem pacifici ſtatus Reip. *Bart. in d. l. cunctos populos, nu.* 47. *Bald. d. conſ.* 393. *nu.* 3. *Boſſ. in tit. de for. comp. n.* 182. *verſ. vltimò in hac materia &c. Abb. in cap. cum contingat, n.* 7. *de for. compet. Guid. Pap. decis.* 202. *nu.* 5. *Decian. tract. crim. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 17. *nu.* 2. *Clar. d. q.* 39. *verſ. ſed quæro nunquid &c.* vbi dicit, quod hanc opinionem generalis conſuetudo videtur approbaſſe; publicè enim intereſt, vt hi, qui origine, vel habitatione ſunt ſubditi, rectè viuant, & vbicunque delinquant, à ſuo etiam Iudice puniantur; alioquin magna daretur occaſio delinquendi, quia quilibet ſceleſtus ad delinquendum in alienas Prouincias properaret, ſi ſciret, ſe in loco, vbi habitat, puniri non poſſe, *Vinc. de Franch. decis.* 66. *Theſaur. decis.* 90. *nu.* 2. *&* 5. vbi dicit, quod
19 delicta non puniuntur principaliter propter offenſam territorio factam, ſed propter odium criminis, & nè delicta remaneant impunita, cum iura, & pax publica violentur, quæ vbique vigent, & dominantur
20 tam in loco originis, & domicilij, quàm in loco delicti, *Ludouic. decis. Lucen.* 16. *num.* 25. *& ſeq. Magon. decis. Lucen.* 36. *nu.* 1. *& decis.* 70. *nu.* 3. quamuis contrarium ſentiant *Ceuall. in ſpec. opin. commun. q.* 678. *num.* 9. *& ſeq. & alij apud Ciriac. contr.* 399. *num.* 13. vbi aſſerunt, quod ciuis, vel domicilium habens in loco, non poteſt puniri ſine querela partis pro homicidio commiſſo in alieno territorio, *Farinac. in Pract. crim. q.* 7. *nu* 23. *verſ. limita* 3. vbi dicit, Iudicem originis, vel domicilij ità demum poſſe procedere, ſi Iudex loci delicti fuerit negligens, ſecus ſi ipſe contra delinquentem proceſſerit, *Carleual. de Iudic. lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 7. *ſect.* 2. *num.* 845. *& ſeq.* vbi dicit, pro delicto commiſſo in vno Regno, & Principatu, non poſſe reum puniri in alio Regno, ſed ſecurum eſſe, & liberum ab omni accuſatione, & moleſtia, dum ibi degit, ſiue ſit originarius, ſiue domiciliarius, ſiue vagabundus, vel profugus.

Tu verò non recedas à primò dicta ſententia, quæ verior eſt, & magis conſulit bono publico.

21 Quare ſtatim commiſſo delicto quilibet

Iudex

Iudex tam originis, quàm domicilij, & loci, vbi commiſſum fuit delictum, poteſt contra delinquentem procedere ſiue ad inſtantiam partis, ſiue etiam ex officio, ſeruatis tamen ſeruandis, & habitis legitimis inditijs: nec etir locus remiſſioni, ſi ipſi Iudices procedentes ſint ſub diuerſis Præſidibus Prouinciæ; ſed ſi ſunt ſub eodem Præſide, ſolet ſemper reus remitti ad Iudicem loci delicti, ſi ipſe remiſſionem petierit, & proceſſerit ſtatim poſt commiſſum delictum, & in contumaciam inquiſitum damnauerit, niſi aliud ex cauſa ipſi Præſidi videatur; debentque dicti Iudices alter alterum adiuuare, & indicia, quæ habent, ad alium tranſmittere, vt melius iuſtitiæ locus eſſe poſſit; verum ſi reus ſit
22 in aliquo ex dictis locis carceratus, ſolent alij Iudices ſuperſedere: & ſi in eo loco fuerit punitus, vel abſolutus, facta fide de huiuſmodi punitione, vel abſolutione, non poteſt amplius per alios Iudices moleſtari, ſiue ſimus ſub eodem Præſide, vel Principe, ſiue in diuerſis iuriſdictionibus, & territorijs, dummodò fraus abſit, *Clar. d. q. 39. verſ. ſed quæro nunquid &c. & q. 38. verſ. hoc tamen &c. Caball. reſol. crim. 162. nu. 26. & ſeq. Franch. dec. 37. nu. 2. & 3. & deciſ. 88, nu 5. & 6. Theſaur. deciſ. 90. nu. 7. Farinac. d. q. 7. nu. 25. & 26.* alioqnin ſequeretur, quod bis de delicto quæri poſſet, *contra textum in d. l. licet, §. fin. vide Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. nu. 7. Baiard. ad Clar. d. q. 39. nu. 3.* vbi, quod non poſſunt alij Iudices bona publicare, ſi reus primam condemnationem ſoluerit, *Boſſ. de for. comp.*
23 *nu. 96.* vbi dicit, quod ſi reus in primo iudicio compareat, & ſuam purget contumaciam, poterit impedire ſecundum, allegando præuentionem.

24 Et hoc qnidem procedit, quando quis fuit abſolutus tanquam innocens, vel quia probauerit negatiuam, vel mortuum fuiſſe ab altero occiſum, vel quid ſimile; ſecus ſi fuerit abſolutus ex hactenus deductis, quia tunc poterit Iudex loci delicti moleſtare, & carcerare reum abſolutum in loco originis, vel domicilij, *Farinac. d. q. 7. nu. 26. verſ. & quamuis &c.*

25 Item procedit, ſi delinquens conuenienti, & debita pœna fuerit punitus: quia tunc pro eodem delicto amplius moleſtari, ſeu condemnari non poſſet, etiamſi omiſſa eſſet in primo iudicio aliqua qualitas, quæ aggrauaret delictum, *vt d. Bald. in l. & ſi ſeuerior, num. 18. verſ. vnde dicit &c. C. ex quib. cauſ. infam. irrog. Boſſ. d. tit. de for. comp. nu. 82. & 83. Clar. d. q. 39. verſ. ſed quæro nunquid Iudex originis &c.* ſecus ſi pœna fuerit extraordinaria, & minor ea, quæ imponi debuiſſet: tùc enim poſſet delinquens iterum moleſtari, & puniri per alios Iudices vſque ad ſupplementum conuenientis pœnæ, *Boſſ. vbi ſupra num. 84.* vbi hoc intelligit, quando minor illa pœna eſſet abſurda, & reprobata à lege, vt ſi pro homicidio fuerit inflicta pœna pecuniaria, ſeus ſi conueniret, licèt eſſet minor, *Caball. d. caſ. 162. num. 20. &*
26 *ſeq.* vbi dicit, quod etſi reus in loco delicti comparuerit, tamen ſi debitam condemnationem non ſoluit, poteſt moleſtari, & condemnari per Iudicem originis, vel domicilij, nè delicta remaneant impunita, *Farinac. d. q. 7. n. 26. verſ. benè autem &c.*

27 Obſerua tamen, quod ſi quis fuerit in vno loco, puta delicti, in contumaciam bannitus, & condemnatus, non poteſt in alio loco abſolui, quàm in loco, vbi condemnatus fuit, *iuxta conſtitution. Pij IV. edit. 12. Kal. Iunij 1565.* qua cauetur, vt
28 rei in contumaciam condemnati, & banniti non alibi ad ſuas defenſiones faciendas admitti poſſint, quam in loco, vbi condemnatio ſequuta eſt, vel in Curia generali Prouinciæ, vbi delictum fuerit commiſſum: & quæcunque abſolutiones in contrarium obtentæ, ſint nullius roboris, vel momenti, iiſque non obſtantibus contra ipſos abſolutos ad executionem condemnationum factarum deueniri poſſit, & debeat, *prout refert Farinac. d. q. 7. num. 26. verſ. item pariter &c.*

29 Obſerua 2. quod ſi reus in vno territorio, ſeu loco domicilij, originis, vel delicti obtinuit gratiam à Principe illius loci, adhuc poterit in alio loco puniri, & moleſtari: quia etſi ſatisfactum ſit quoad Principem illum, qui conceſſit gratiam, tamen non eſt ſatisfactum quoad alium Principem, *Boſſ. d. tit. de for. comp. nu. 85.* quod procedit, quando eſſent diuerſi Domini, & Principes; ſecus ſi locus delicti, domicilij, & originis eſt ſubiectus eidem Principi: tunc enim gratia facta prodeſt delinquenti vbique locorum, etiamſi fuerit vbique condemnatus, *vt d. Farinac. d. q. 7. n. 26. in princ.*

30 Obſerua 3. quod reus contumax non poteſt opponere de pendentia litis, vel de præuentione alterius Iudicis, etiamſi in loco delicti fuerit in contumaciam condemnatus: nam ſi dicto beneficio vti poſſet, in eius poteſtate eſſet eludere pœnam: in loco enim originis, vel domicilij non poſſet conueniri, quia proceſſus eſſet ceptus in loco delicti: & in loco delicti poſſet non comparere, & ſic pœnam eluderet, *Bart. in l. ſepulchri violati, nu. 2. & ſeq. ff. de*

*ff. de Sepul. viol. Clar. d. qu. 39. verſ. ſed
quæro nunquid Iudex originis &c. Gram-
mat dec. 26. nu. 10, Boſſ. in tit. de for. comp.
nu. 82. verſ. iſtam tamen præuentionem &c.
& nu. 96. verſ. ſed licet pars contumax &c.
& in tit. de Banni nullit. ad fin. num. 11.*
31 vbi dicit, quod ſi reus paſſus eſt, ſe con-
demnari in duobus locis, poterit cogi ad
ſoluendam condemnationem in vtroque
loco, niſi in primo iudicio compareret, &
ſuam contumaciam purgaret, vel primam
condemnationem ſoluiſſet, *vt ſupra dixi-
mus, vide Bald. conſ. 124. num. 1. verſ. in
contrarium facit &c. lib. 5. Alciat. reſp. 3.
lib. 3. Caball. caſ. 162. nu. 12. & ſeq.*
32 Obſerua 4. quod Iudex originis, vel do-
micilij tenetur punire ſuum ſubditum de-
linquentem in alieno territorio, non ſe-
cundùm ſtatuta loci originis, vel domici-
lij, ſi ſimpliciter loquantur de delinquente,
ſed ſecundùm pœnam impoſitam a iure
communi, vel ſecundùm ſtatuta loci, in
quo deliquit, quatenus poſſit haberi noti-
tia ſtatutorum loci delicti, *Bart. in d. l.
cunctos populos, ſub nu. 48 C. de Sum. Trin.
& fid. cathol.* vbi dicit, quod ſtatuta loci
originis, vel domicilij, quæ reſpiciunt litis
deciſionem, non porriguntur ad ea, quæ
extra territorium commiſſa ſunt, niſi ex-
preſsè diſponãt de eo, quod ciuis facit ex-
tra territorium, *Bald. conſ. 124. nu. 1. verſ.
item conſidera &c. lib. 5. Clar. q. 85. verſ.
tertius eſt caſus &c. vbi de communi, Corn.
conſ. 232. nu 3. verſ. & hinc eſt &c. lib. 4.
& alij apud Caball. d. caſ. 162. nu. 31. &
ſeq.*
33 Obſerua 5. quod reus in loco delicti, ſi
ibi reperiatur, conueniri poteſt etiam ci-
uiliter perſonali, reali, & etiam mixta
actione, *cap fin. de for. compet. cap. de illis,
6. qu. 3. cap. 1. de priuil. in 6.* vbi, quod
34 exemptus delinquens extra locum exem-
ptum, poteſt conueniri coram Ordinario
eius diœceſis, in qua deliquit, non obſtan-
te priuilegio exemptionis, *l. ſi cui, §. idem
Imperator, & l. vlt. ff. de Accuſat. l. 1. &
auth qua in Prouincia, cum ibi not. C. vbi
de Crim. ag. opor. l. 1. vbi Salic. C. vbi Se-
nator. vel clariſſ. Auth. vt null. Iudic. §.
ſi verò quis comprehenſorum, vbi gloſ. in
ver. comprehendere, Azo in Sum. C. vbi de
crim. ag. opor. nu. 1. Clar. q. 38. in princip.
Boſſ. tit. de for. compet. num. 46.* vbi dicit,
35 quod delinquens in loco, nõ efficitur qui-
dem ſubditus, ſed de foro illius loci quoad
omnem effectum, & diſtringendi perſonam,
& bona, ſi in loco delicti reperitur; & eo-
dem modo, ſi non reperitur, facta citatio-
ne per litteras ſubſidiales, ſi Iudex, cui ſcri-
bitur, paret, *Decian. tractat. crim. lib. 4.
cap. 17. nu. 1. & ſeq. & nu. 29.* vbi addit,
36 quod nõ tantùm poteſt Iudex in ſuo ter-
ritorio punire delictum in eo commiſſum,
ſed etiam ſi fuerit cõmiſſum in mari adia-
cente territorio ſuo, *Gandin. de maleſic.
tit. Quom. de maleſic. cognoſc. per inquiſit.
nu. 2. Boer. dec. 270. nu. 2. Carleual. de
Iudic. lib. 1. tit. 1. diſput. 2. qu. 7. ſect. 1.
nu. 716. & ſeq.*
37 Obſerua 6. quod Iudex loci commiſſi
delicti poteſt priuare clericum delinquẽ-
tem beneficio, quod habet in alia Diœce-
ſi ſub diuerſo Epiſcopo, ſi id in ſententia
expreſſerit, *cap. poſtulaſti, vbi gloſ. & DD.
de for. compet. Oltrad. conſ. 17. nu. 3. Card.
in clem. paſtoralis, verſ. denique, num. 10.
in 2. qu. in fin. de Re iud. Diaz. in Pract.
crim. canon. cap. 134. nu. 4. verſ. & aduerte,
quod Iudex &c. Caball. reſol. crim. caſ. 25.
num. 9. & 10.* vbi dicit, quod tunc Iudex
loci beneficij, exequitur ſententiam Iudi-
cis loci commiſſi delicti, *Iordan. Elucubr.
diuerſ. lib. 8. tit. 1. de Conſtit. nu. 79.*

SVMMARIVM.

*1 Quando reus remitti debeat ad locum de-
licti. & quando non, & num. 2. cum
ſeq.*
*3 Officialis à loco officij aufugiens, vbique pu-
niri poteſt de delictis in officio commiſſis.*
*4 Iudex remittens ſemper debet cognoſcere,
an reus ſit culpabilis.*
*5 In delictis publicis eſt facienda remiſſio ad
Iudicem loci delicti, etiamſi offenſus reum
accuſauerit apud Iudicem loci originis,
vel domicilij.*
*6 Remiſſio non eſt facienda in leuioribus de-
lictis, nec etiam in atrocibus, quando agi-
tur ciuiliter de crimine.*
7 In priuatis delictis non fit remiſſio.
*8 An Iudex loci originis, vel domicilij, qui
in captura præuenit, vel reum condemna-
uit, teneatur reum remittere ad Iudicem
loci delicti.*
*9 Si Iudex loci delicti non petierit remiſſio-
nem, Iudex loci originis, vel domicilij po-
teſt licitè cognoſcere, & punire.*
*10 Curia Romana nunquam remittit delin-
quentem ad aliam Ciuitatem, ſeù Prouin-
ciam.*
*11 An Iudex requiſitus teneatur reum remit-
tere, ſi nullam iuriſdictionem in eum ha-
beat.*
12 Curia maior non remittit ad inferiorem.
13 Quando remiſſio deneganda ſit.
14 Cuius expenſis fieri debeat remiſſio.
*15 Quid ſi in remiſſione magnæ eſſent facien-
dæ expenſæ.*

16 *Et quid ſi reus captus fuerit in loco alte-rius iuriſdictionis.*
17 *Qua pœna plectantur ſatellites capientes reum in alieno territorio.*
18 *Quando in cauſa hæreſis fiat remiſſio.*

CAP. II.

An, & quando reus remitti debeat ad locum delicti.

QVando agitur de grauibus, & publicis
criminibus, quibus principaliter of-
fenditur Reſp. & Iudices, inter quos tra-
ctatur de remiſſione, ſubſunt vni, & eidem
Principi, ſiue Regi, aut Reip. reus remit-
tendus eſt ad Iudicem loci delicti, alioquin
Iudex requiſitus per Superiorem cogi po-
teſt, & condemnari ad pœnam trium libra-
rum auri, *l. non dubium eſt, §. illud, ff. de
Cuſtod. reor. auth. qua in Prouincia, C. vbi
de crim. ag. opor. §. ſi verò quis comprehen-
ſorum, Auth. vt null. Iud. coll. 9. auth. ſi
verò, C. Ad l. Iul. de Adult. Canoniſtæ in
cap. Romana, §. contrahentes, de for. comp.
in 6. Rol. conſ. 60. nu. 2. cum ſeq. & nu. 23.
vol. 2. Innoc. in cap. 1. de Raptor. Panorm.
in cap. vlt. nu. 21. de for. comp. Guid. Pap.*
2 *dec. 202.* vbi dicit, quod in remiſſione rei
facienda, vel impedienda hæc ſunt conſi-
deranda, videlicet quod conſtet, crimen,
de quo agitur, fuiſſe commiſſum in terri-
torio Iudicis requirentis. 2. quod reus
non commiſerit maius crimen in territo-
rio Iudicis, vbi detinetur, quia tunc pœna
grauior abſorberet minorem. 3. quod Iu-
dex debitè requiratur, *Ceuall. quæſt. 678.
nu. 18. & 19. Farinac. in Pract. crimin.*
3 *q. 7. nu. 17.* ſubdens *nu. 18.* quod officia-
lis à loco officij aufugiens, vbique etiam
puniri poterit de delictis in officio com-
miſſis, *latè Ricc. in prax. Eccleſ. for. par. 2.*
4 *reſ. 75. vſque ad 86.* vbi dicit, quod Iudex
remittens ſemper debet cognoſcere, an
reus ſit culpabilis, *Boer. deciſ. 29. num. 1.
Couar. pract. cap. 11. numer. 7. Clar. in
Pract. crim. §. fin. quæſt. 38. verſic. eſt au-
tem &c. Decian. tractat. crimin. lib. 4.
cap. 13. numer. 7. & 8. & cap. 19. num. 1.
& ſeq. late Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 2.
diſp. 2. quæſt. 7. ſect. 2. per tot.* vbi etiam
5 obſeruat, quod in delictis publicis, etiamſi
offenſus reum accuſauerit apud Iudicem
loci originis, aut domicilij, adhuc eſt fa-
cienda remiſſio ad Iudicem loci delicti,
quia non poteſt offenſus præiudicare Reip.
offenſæ, *l. iuriſgentium, 7. §. ſi paciſcar,
ff. de Pact.* quod quidem optima ratione
inductum eſt, tum quia maximè expedit
Reip. vt ſcelera publicè puniantur in eo
loco, in quo commiſſa ſunt, propter exem-
plum, tum etiam quia in loco, in quo quis
deliquit, faciliùs inuenitur delicti auctor,
teſteſque comprobationis, quorum exa-
men, ſi alibi fieret, delicta quotidiè rema-
nerent impunita, *l. vlt. ff. de Accuſat. l.
capitalium, §. famoſos, ff. de Pœn. §. hæc
conſiderantes, Auth. vt omn. obed. Iudic.*
6 Ex his infertur 1. quod non eſt facienda
remiſſio in leuioribus delictis, nec etiam
in atrocibus, ſi agitur de crimine ciuiliter,
quia tunc ceſſaret ratio publici exempli,
*Clar. in d. q. 38. verſ. item ſcias &c. Panorm.
in cap. fin. nu. 15. de for. compet. Aufrer.
ad Capell. Toloſan. dec. 319. Couar. pract.
cap. 11. nu. 7. verſ. octauo &c. Duen. reg.
378. limit. 3. Decian. tract. crim. lib. 4.
cap. 19. nu. 5. Farinac. in Pract. crimin.
q. 7. nu. 36. Carleual. d. lib. 1. tit. 1. diſp. 2.
q. 7. ſect. 2. nu. 853.*
7 Infertur 2. quod in priuatis delictis,
qualia ſunt furta, iniuriæ, & alia huiuſmo-
di, ſi principalis offenſus accuſauerit reum
apud Iudicem domicilij, vel originis, vel
alias competentem, reus remitti non de-
bet, quia in priuatis delictis principaliter
offenſa fit parti, ſeu priuatæ perſonæ, ac-
ceſſoriè verò, & ſecundariò ſit Reip. *latè
Carleual. d. diſp. 2. q. 7. ſect. 2. num. 807.
& ſeq.*
8 Infertur 3. quod Iudex originis, vel do-
micilij, etiamſi in captura quocunque mo-
do præuenerit, vel etiam reum condem-
nauerit, tamen requiſitus à Iudice loci de-
licti tenetur reum remittere, vt per eum
fiat executio in eodem delicti loco, *d. l.
capitalium, §. famoſos, ff. de Pœn. Boſſ. in
tit. de for. comp. nu. 48. Theſaur. deciſ. 90.
Alciat. reſp. 13. nu. 2. lib. 7. Carleual. loco
proximè cit.* quamuis alij in tali caſu con-
trarium ſenſerint, *quos vide apud Farinac.
q. 7. nu. 24. Decian tract. crim. lib. 4. cap. 19.
nu. 12. Grammat. dec. 26. num. 5. Couar.
pract. cap. 11. nu. 6. verſ. ſecùs in hoc &c.*
vbi, quòd non tenetur Iudex originis, vel
domicilij remittere, poſtquam condemna-
uit.
9 Infertur 4. quod ſi Iudex loci delicti nõ
petierit remiſſionem, Iudex loci originis,
vel domicilij poterit licitè cognoſcere, &
punire, cum non teneatur id agere ex offi-
cio, *Panorm. in d. cap. vlt. nu. 15. de for.
comp. Guid. Pap. d. dec. 202. Boer. dec. 29.*
10 vbi etiam dicit, quod Curia Romana nun-
quam in aliquo caſu remittit delinquen-
tem ad aliam Ciuitatem, ſeu Prouinciam,
*Ceuall. d. q. 678. nu. 18. & ſeq. Theſaur.
dec. 90.*

dec. 90. nu. 7. Couar. pract. cap. 11. nu. 5. verſ. quarto erit animaduertendum &c. Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 19. nu. 1. Farinac. d. q. 7. nu. 38.

11 Infertur 5. quod Iudex requiſitus tenetur reum remittere, etiamſi nullam iuriſdictionem in eum habeat ratione originis, vel domicilij, vel alio modo, *Couar. pract. d. cap. 11. nu. 6. Clar. d. qu. 38. verſ. ſed quid ſi Iudex &c.* vbi dicit, quod attendi debet ſolummodò iuriſdictio Iudicis id petentis, non autem eius, à quo petitur remiſſio, *Mandell. conſ. 208. nu. 15.* vbi dicit, quod Iudex in tali caſu eo ipſo quod requiritur à Iudice maiori, qui iuriſdictionem habet in reum, cenſetur actum expedire vti delegatus, *Farinac. d. q. 7. nu. 33.*
12 vbi obſeruat, quod inter Iudices, qui ſint ſub eodem Principe, facienda eſt remiſſio, quando petitur à Iudice, qui ſit in iuriſdictione par, vel ſuperior Iudice requiſito: quia ſi Iudex requiſitus ſuperior iuriſdictione ſit, non remittit ad Iudicem inferiorem, etiamſi eſſet ſub eodem Principe, ſed ipſe cognoſcit de crimine, ex vulgato dicto, quod Curia maior non remittit ad inferiorem, *Carleual. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 7. ſect. 2. nu. 819. & ſeq.* vbi contrarijs reſpondet:

13 Infertur 6. remiſſionem eſſe denegandam, vbi Iudices, inter quos de remiſſione agitur, ſubſunt diuerſis imperijs, & Principibus, *Bald. in l. Præſes, 3. num. 4. ff. de offic. Præſid. Boer. dec. 29. nu. 5. Aufrer. ad Capell. Tholoſ. dec. 319. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 19. nu. 10. Couar. pract. cap. 11. nu. 10.* vbi dicit, hanc ſententiam communi vſu, & praxi Chriſtiani orbis eſſe receptam, *Carleual. loco cit. d. diſp. 2. q. 7. ſect. 2. nu. 827. & 829. cum ſeq.* quod procedit, etiamſi diuerſa regna, & principatus ſint ſub vno Principe, quando coniunguntur æquè principaliter, ità vt vnumquodque regatur ſuis legibus, quemadmodum regebantur ante vnionem; tunc enim ex vno iſtorum regnorum ad alterũ remiſſio fieri non debet, quia eo caſu conſiderari debent ac ſi eſſent omninò ſeparata, & perſona Regis ſubit vicem duorum Regnorum; ſecus quando eſſent vnita acceſſoriè, ità vnum alteri accedat, & fiat vnum cum illo, illiuſque, cui accedit, legibus regatur, *per tex. in l. tutorem, 22. ff. de His, quib. vt indign. Bart. in l. ſi conuenerit, 18. §. ſi nuda, nu. 1. & ſeq. ff. de Pignor. act. Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 5. §. 7. nu. 119. cum ſeq.*

14 Quæres, cuius expenſis fieri debeat remiſſio? Reſp. quod facienda eſt expenſis accuſatoris, ſi ille eam petierit, aut eo inſtante fuerit à Iudice loci delicti poſtulata; alioqui ſi ex officio petatur à Iudice requirente, ille, qui remiſſionem petit, ex publico ærario expenſas ſubminiſtrabit, *Couar. pract. cap. 11. nu. 11. Vinc. de Franch. deciſ. 332. nu. 4. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 71. num. 2. Menoch. de Arbitr. Iud. caſ. 228. num. 5. Carleual. de Iudic. d. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 7. ſect. 2. num. 863. & ſeq.* vbi
15 ſubijcit, quod ſi in remiſſione huiuſmodi deberent fieri magnæ expenſæ, vt quia remiſſio peteretur ad locum longè diſtãtem, tunc remiſſioni non eſſet locus, præſertim ſi plus haberet diſpendij translatio, quàm eſſet pœna præſenti reo infligenda, *per tex. in l. mediterranea, Cod. de Annon. & tribut. lib. 10.*

16 Notandum eſt etiam, quod reus captus in loco alterius iuriſdictionis, reſtituendus eſt Domino territorij, vbi captus fuit, ſiue exequutores loci delicti inſequuti eum fuerint à loco commiſſi delicti ad locum alterius Iudicis, ſiue eum ceperint in territorio eiuſdem loci delicti, & captus de manibus exequutorum, ſeu ſatellitum aufugerit in alium locum alterius iuriſdictionis, & illi inſequentes, eum ibi ceperint, *Bald. in l. fin. in 1. lectur. ff. de iuriſd. omn. Iud. Boer. dec. 29. nu. 8. Clar. in Pract. crim. qu. 96. verſ. ſed quid ſi bannitus &c. Farinac. q. 7. nu. 40. limit. 9. Rolan. conſ. 60. num. 16. Corn. conſ. 159. n. 9. vol. 2. Boſſ. tit. de captur. nu. 34.* vbi, quod captus in alio territorio debet ſtatim dimitti, & priſtinæ libertati reſtitui, cum talis captura ſit nulla, *& tit. de fauor. defenſ. nu. 7. Caball. reſol. crim. caſ. 291. per tot.*
17 vbi etiam dicit, quod ipſi exequutores, qui in alieno territorio reum ceperunt, cum Dominum illius territorij offenderint, ibique forum ratione offenſæ ſortiantur, veluti carcerem priuatum committentes, & iuriſdictionem, & merum imperium vſurpantes, pęna vltimi ſupplicij puniri poſſunt; quod quidem procederet, quando alterius iuriſdictionem vſurpant in arduis; ſecus in leuibus, quia tunc mitiori pęna puniuntur, *vide Cephal. conſil. 229. num. 6. & ſeq. lib. 2. Vermigliol. conſ. 276. nu. 5. & ſeq.*

18 Notandum 2. quod licèt in cauſa hæreſis ſæpè ſoleat fieri reorum remiſſio ad Inquiſitorem, in cuius iuriſdictione delictum fuit commiſſum, *iuxta auth. vt nulli iudicum, §. ſi verò quis comprehenſorum, vbi Bart.* tamen aliquando ex iuſtis cauſis denegatur, vt ſi timeretur, nè reus in itinere interciperetur ab amicis, vel conſanguineis: tunc enim melius eſt, vt reus puniatur in loco, vbi moratur, quàm vt remittatur

tatur

tatur ad locum commiſſi delicti, *Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 45. nu. 4.* vbi etiam obſeruat, quod licèt Inquiſitor territorij, in quo reus delictum commiſit, poſſit per proprium nuncium citare eumdem reum, ipſumque capere in alieno territorio, cum in tali caſu procedat vti delegatus Papæ, *cap. vt inquiſitioni, de Hæret. in 6. cap. multum, 3. q. 6. cap. ita Dominus, diſt. 19.* ſolet tamen talis Inquiſitor attenta praxi in caſibus occurrentibus litteras requiſitorias mittere ad Epiſcopos, & Inquiſitores eorum locorum, *vide Dian. reſol. mor. par. 4. tract. 8. reſ. 7.*

S V M M A R I V M.

1 *Iudex loci poteſt ſua auctoritate miniſtros Curiæ conſtituere.*
2 *Iudex tam ordinarius, quàm delegatus Aſſeſſorem ſibi adiungere poteſt.*
3 *Quando Iudex à litigantibus cogi poſſit, vt Aſſeſſorem aſſumat.*
4 *Aſſeſſor Iudicis iuriſdictionem non habet, & ideò iudicare, ac ſententiam ferre non poteſt.*
5 *Iudex deputare poteſt Notarium, Nuncium, ac promotorem fiſcalem.*
An tales adſtringi poſſint ad officium exercendum, ibid.

C A P. III.

An Iudex poſſit ſua auctoritate Miniſtros curiæ conſtituere in loco ſuæ iuriſdictionis.

1 RESp. affirmatiuè: quia iuriſdictione conceſſa, vel data ſiue à lege, ſiue ab homine, ea data cenſentur, ſine quibus illa commodè exerceri nequit, *cap. 1. & cap. præterea, de offic. deleg. Guid. Pap. dec. 60. Roſenth. de feud. cap. 12. concluſ. 5. nu. 50.*
2 *& alij communiter.* Vnde Iudex tàm ordinarius, quàm delegatus Aſſeſſorem ſibi aſciſcere, & adiungere poteſt, *l. 1. & tot. tit. ff de Offic. Aſſeſſ. l. metum, 9. §. ſed ex facto, ff Quod met. cauſ. l. 1. & l. liceat, 12. C. de Aſſeſſ. cap. cum ab omni, 10. vbi Canoniſtæ, de vit. & honeſt. cleric. cap. ſtatutum, §. Aſſeſſorem, vbi etiam DD. de Reſcript. in 6. latè Menoch. de Arbitr. Iud. caſ. 253. Roſenth. loco cit. concluſ. 9. nu. 1.*
3 *& ſeq.* non tamen Iudex inuitus à litigantibus, vt ſibi Aſſeſſorem adiungat, compelli poteſt, niſi ſit imperitus, ſeu ſcientia iuris non inſtructus; tunc enim altero litigantium, etiam ſolo petente, talis Iudex ad id cogi poſſet, *vt d. Roſent. d. concl. 9. num. 3. & ſeq. & ibidem litt. F. vbi alios allegat.*

4 Obſerua tamen, quod iure ciuili Aſſeſſores Iudicum iuriſdictionem non habent, ac propterea iudicare, ac ſententiam proferre nequeunt, cum eorum officium ſit tantùm Iudicem inſtruere, & iuuare, *l. 2. C. de Aſſeſſ. gloſ. in l. 1. ver. epiſtolis ff. eod. tit. de Offic. Aſſeſſ. Bart. in l. præcipimus, 32. §. quod ſi à Duce, nu. 2. C. de Appell. Bald. in auth. ad hæc, nu. 2. C. de Iudic. Specul. in tit. de Aſſeſſ. §. 4. rubr. Aſſeſſoris officium quod ſit, Roſent. d. concluſ. 9. num. 6. & 8.*

5 Item Iudex deputare poteſt Notarium, ſiue Actuarium, ac Nuncium, & Promotorem fiſcalem, *Bald. in cap. quoniam contra, nu. 9. de Probat. Roſent. d. cap. 12. concl. 9. nu. 19. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod tales aſtringi poſſunt ad officium exercendum; exceptis ijs, quorum dignitati non congrueret tali munere fungi.

S V M M A R I V M.

1 *Carceratus pro una cauſa ciuili, poteſt pro alia cauſa ciuili, vel criminali detineri.*
2 *Carceratus pro debito fiſcali, poteſt recommendari pro debito priuato, & è contra.*
3 *An carceratus pro cauſa criminali, poſſit detineri pro cauſa ciuili, & num. 4. cum ſeq.*
4 *Poſt condemnationem criminalem non debet executio differri: limitatur nu. 8.*
5 *Iudex criminalis dicitur maior Iudice ciuili.*
6 *Quid ſi aliquis non detineatur in carceribus, ſed in alio loco ſub fideiuſſione de non diſcedendo.*
7 *Relaxatus à carceribus, in quibus pro cauſa criminali detinebatur, non poteſt per ſpatium horæ pro ciuili cauſa capi.*
8 *Quando differri poſſit executio condemnationis criminalis.*
9 *Carceratus pro cauſa criminali, poteſt arreſtari pro debito fiſcali.*
10 *Carceratus pro vna cauſa criminali, poteſt detineri pro alia criminali.*
11 *Quando carceratus ab vno Iudice, poſſit ab alio Iudice in eiſdem carceribus arreſtari.*
12 *Captus iniuſtè, vel nulliter pro vno debito, non poteſt pro alio debito arreſtari, ſed relaxandus eſt, & reponendus ad locum, vbi fuit captus: limitatur num. 13. & ſeq.*
13 *Quid ſi verè conſtaret de debito.*
14 *Et quid in mandato ſuſpicionis fugæ.*
15 *Et quid in cauſis criminalibus.*

An

16 *An is, qui detinetur in carcere pro vna causa criminali, validè citari possit pro alia.*

17 *Quando Iudex in causa criminali teneatur pro reo admittere procuratorem, & num. 20.*

18 *An reus, cui assignata fuit domus pro tuto carcere, si inde aufugiat, & postea redeat, incidat in aliquam pœnam.*

19 *An pœna relegationis, & exilij censeatur pœna corporis afflictiua, & nu. 21.*

20 *In Iudicijs, in quibus pœna non infligitur corporalis, procurator admittitur.*

CAP. IV.

An, & quando carceratus pro vna causa possit in eiſdem carceribus detineri pro alia.

1 PRæmittendum eſt, quod carceratus
pro vna cauſa ciuili, poteſt etiam pro
alia cauſa ciuili detineri, quatenus prima
captura ſubſiſtit: quemadmodum carce-
ratus pro cauſa ciuili poteſt etiam recom-
mendari pro cauſa criminali, *Bart. in tract.
de carcerib. nu. 19. & 20. & in l. quoties,
C. de Exactor. tributor. lib. 10.* vbi etiam
2 dicit, quod carceratus pro debito fiſcali,
poteſt recommendari pro debito priuato,
& è contra, *Bald. conſ. 90. lib. 5. Guid. Pap.
dec. 61. nu. 3. Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 6.
tit. 7. de Debitor. fiſcal. nu. 23. verſ. item
debitor, Caball. reſol. crim. caſ. 299. n. 30.
& ſeq. Coler. de Proceſſ. execut. par. 1. cap. 2.
num. 139.*
3 Quæritur igitur, an carceratus pro cau-
ſa criminali, poſſit detineri pro cauſa ci-
uili? negatiuè reſpondet *Farinac. in Pract.
crimin. q. 27. nu. 155. verſ. captus tamen
pro delicto &c.* vbi dicit, hanc eſſe verio-
4 rem, & receptiorem ſententiam: ratio eſt,
tum quia poſt condemnationem crimina-
5 lem non debet executio differri; tum
quia Iudex criminalis dicitur maior Iudi-
ce ciuili; & ideò detentus à maiore tribu-
nali, non poteſt retineri ab inferiore, *l.
contra pupillum, ff. de re iud. latè Caball. d.
6 caſ. 299. num. 18. & ſeq.* quod procedit
etiam quoad eum, qui fuit detentus in pa-
latio, in Ciuitate, in Caſtro, vel in alio lo-
co determinato ſub pœna, aut fideiuſſione
de non diſcedendo, *Peguer. dec. 135. Ver-
7 migliol. conſ. 351. nu. 2.* vbi addit, quod
relaxatus à carceribus, in quibus pro cau-
ſa criminali detinebatur, non poteſt per
ſpatium horæ pro ciuili cauſa capi, ſeu car-
cerari, *ex Conſtitut. Pauli V.*
8 Limita 1. quando habita modica dila-
tione in executione pœnæ corporalis po-
teſt conſuli illi, qui petit pecuniam, præ-
ſertim ſi cauſa ciuilis eſſet tempore peri-
tura, *Bart. conſ. 221. verſ. quandoque vna
executio &c. vol. 1. Clar. in pract. crim. §.
fin. quæſt. 97. in princ. verſ. ego verò dice-
rem &c.* vbi aſſerit, non eſſe denegandam
breuem dilationem, puta bidui, vel tridui,
quando appareret, illam non peti in frau-
dem differendæ, aut vitandæ executionis,
nec ſubeſſet timor, quod condemnatus poſ-
ſet è carceribus euadere, aut alterius ſcan-
dali, *Peguer. dec. 69. num. 2.* quod magis
procederet, quando reus condemnatur in
pœnam exilij, vel aliam leuiorem, *vide
Cancer. var. par. 2. cap. 7. nu. 138. Boſſ.
in tit. de Captur. nu. 91. verſ. ſcias etiam &c.*
9 Limita 2. in debito fiſcali, quia tunc
carceratus etiam pro cauſa criminali po-
terit arreſtari, nam fiſcus in hoc eſt priuile-
giatus, nec aliquis ordo requiritur, dum-
modò conſtet de credito, *Caball. d. caſ. 299.
nu. 32. Vermigliol. conſ. 351. nu. 1. & 2.
poſt Bald. conſ. 90. in fin. vol. 5.*
10 Limita 3. quando agitur de alia cauſa
criminali, nam carceratus pro vna cauſa
criminali poteſt detineri pro alia crimi-
nali, *Bart. in tract. de Carcer. ſub num. 21.
verſ. ſed ſi eſſet poſitus in carceribus &c. &
conſ. 22. verſ. ſi verò executio &c. lib. 1. &
in l. 2. §. qui exhibendi, num. 4. verſ. vlte-
rius quæro &c. ff. de Cuſtod. & exhib. reor.*
vbi dicit, quod illa recommendatio præua-
lebit, quæ fit propter grauius crimen; vnde
executio prima differtur, ſi cauſa, ſuper
qua debet ſecundò cognoſci, cōtinet gra-
uius delictum, *Clar. in pract. crim. §. fin.
q. 34. verſ. de carcerato &c. Farinac. q. 7.
nu. 42. verſ. limita 10. ad fin. & q. 27. n. 154.
verſ. limitando &c. Caball. d. caſ. 299. nu. 1.
& ſeq.*
11 Sed quæres, an carceratus ab vno Iudi-
ce, poſſit ab alio Iudice in eiſdem carceri-
bus arreſtari? Reſp. affirmatiuè, quando
ambo Iudices ſunt ſub eodē Præſide Pro-
uinciæ, ſecus ſi ſub diuerſis dominijs, *vide
Clar. & Farinac. locis ſupra citat.*
12 Quæres 2. an captus iniuſtè, vel nulliter
pro vno debito, poſſit pro alio debito ar-
reſtari? Reſp. negatiuè, *Bald. conſil. 90.
vol. 5.* vbi dicit, quod non poteſt quis vti
adminiculo carceris, niſi cum ſua cauſa,
ſuiſque vitijs: vnde oportet, quod primò
relaxetur qui iniuſtè detinetur, *Borgnin.
dec. 1. nu. 45.* vbi dicit, quod is, qui rela-
xatur, debet ità relaxari, vt non poſſit ite-
rum capi ſaltem per ſpatium horæ, *vt ſu-*

pra

pra diximus Theſaur. dec. 220 *nu.* 2. *&* 3.

13 Hæc tamen concluſio limitatur 1. quandò verè cõſtaret de debito vel per confeſſionem carcerati, vel alio modo, *Crauett. conſ.* 46. *nu.* 7. *& conſ.* 65. *nu.* 4. *Cancer. var. par.* 2. *cap.* 10. *num.* 27. *Rot. dec.* 151. *nu.* 5. *par.* 2. *Diuerſ.* vbi reſoluit, quod ſi captura, & carceratio eſſet nulla etiam ex defectu citationis, in tali caſu deberet ſubſtineri, nec eſſet locus relaxationi.

14 Limitatur 2. in mandato ſuſpicionis fugæ, quando periculum eſt in mora: tunc enim receditur à regulis iuris communis, vt periculum euitetur, *latè Maſcard. de Probat. concluſ.* 823. *num.* 19. *& ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ſuſpicionum cauſæ poſt capturam debent plenè probari, & iuſtificari, alioquin captura redderetur iniuſta, & ideò tanquam facta contra iuſtitiam eſſet reuocanda, *Alex. conſ.* 19. *lib.* 3. *Cancer. loco cit. d. cap.* 10. *nu.* 26.

15 Limitatur 3. in cauſis criminalibus, in quibus ad euitandos inanes circuitus captura confirmatur, vbi ſuperuenirent probationes liquidæ, ità vt ſi captus non fuiſſet, capi poſſet, dummodò Iudex non vti priuatus, ſed vt Iudex proceſſerit, licèt in aliquo requiſito ad capturam defecerit, *Cancer. var. d. cap.* 10. *nu.* 28. *Scacc. de Iudic. lib.* 1. *cap.* 94. *nu.* 1. vbi id intelligit, quando notoriè, & plenè conſtaret, quod reus denuò eſſet carcerandus, aliàs eſſet liberè relaxandus.

16 Quæres 3. an is, qui detinetur in carcere pro vna cauſa criminali, validè citari poſſit pro alia? negat *Bart. in. l.* 2. *num.* 8. *ff. de in ius voc.* vbi dicit, quod citatio facta, ſeu exequuta contra carceratum, non valet ipſo iure, ſi Iudex citãs id ſciat. contrarium verò tenuit *Bald. in l. nemo carcerem, num.* 6. *C. de Exactor. tribut. lib.* 10. *cuius ſententia verior eſt per d. tex. in l. nemo carcerem, verſ. ſi quis in obdurata &c.* quia talis carceratus poteſt comparere per procuratorem, *vt d. Marſ. in pract. crim. §. attingam, nu.* 20. quod procedit, quando quis eſt carceratus in eodem loco, *Clar. in Pract. crim. §. fin. q.* 34. *verſ. de carcerato autem &c. poſt med.* vbi dicit, quod ſi eſt cauſa, propter quam ingeratur pęna corporalis, in tali caſu non ſuperſedetur in procedendo, ſed reus ſolet recommendari in carceribus prò ſecundo delicto, & vno, eodemque tempore pro vtroque proceditur; ſi verò non ingeritur pęna corporalis, ſolet expectari, donec fuerit perfectus primus proceſſus, ſi ipſe id petat, non tamen relaxatur, niſi præſtita fideiuſſione de iudicio ſiſti, & iudicato ſoluendo ex ſecunda cauſa.

Secus eſſet, quando reus reperitur carceratus in alio loco: in hoc enim caſu expectandus eſt, donec relaxetur; alioquin ſententia lata contra reũ eſſet nulla, dummodò tale impedimentum reus per ſuum procuratorem allegauerit, & terminum petierit ad illud probandum; ratio eſt, quia carcerati in vno loco, difficiliter poſſunt ſe in alio defendere, *Clar. loco cit. d. qu.* 34. *verſ. de carcerato autem &c.* vbi dicit, quod etiamſi huiuſmodi exceptio carcerationis oppoſita non fuerit, & ideò ſequuta ſit cõdemnatio in contumaciam, condemnatus, conſtito de ipſa carceratione, admittitur ad nouas defenſiones, *latè Farinac. conſ.* 17. *nu.* 28. *& ſeq.* vbi dicit, quod talis carceratio, ſi fuerit affectata, reum nullo modo excuſat, vt ſi citatus in loco delicti, ſe conſtituerit in loco domicilij, vel aliàs malitioſè ſe geſſerit arbitrio Iudicis, *Boſſ. in tit. de for. compet. nu.* 99. *Marſil. d. §. attingam,*
17 *nu.* 21. vbi obſeruat, quod reus accuſatus, & carceratus in vno loco, ſi accuſatus, vel inquiſitus fuerit in alio loco, poteſt tũc, ſi velit, propter neceſſitatem imminentem comparere, ſeu reſpondere per procuratorem, ità vt teneatur Iudex in tali caſu procuratorem pro reo admittere, vel ſuperſedere in cauſa, donec reus è carcere relaxetur, vt ſupra, & ſic poſſit comparere perſonaliter.

18 Quæres 4. an reus, cui aſſignata fuit domus, vel alius locus pro tuto carcere ſub certa pęna, ſi inde auſugerit, & deinde ſtatim reuertatur, incidat in prædictam pęnã? Reſp. quod alij affirmant propter contemptum Iudicis, præſertim ſi iuramento ſe ſe obligauerit de non diſcedendo: quo fit, vt mora redeundo purgari nõ poſſit, *ità Vulpel. reſponſ.* 139. *lib.* 1. *Clau. Bertaz. in addit. ad conſ. Bartolomei patris* 80. *litt. A. vol.* 1. *Horat. Giouagnon. relat. inter conſil. Farinac. conſ.* 228. *nu.* 27. *& ſeq. lib.* 3. vbi ſubijcit, quod ſi pęna delicti ſit corporalis, ſemper tota pœna pecuniaria exigitur; ſi verò ſit pecuniaria, tunc nihil vltra eam exigi poteſt, promiſſione non obſtante.

Alij verò negant, tum quia per reuerſionem nihil deperit fiſco, & Iudici ex diſceſſu, ſeu fuga carcerati; & ideò pęna in fideiuſſione conuenta exigi non poteſt: in prętorijs enim ſtipulationibus, quæ videlicet iuſſu Iudicis, ſeu Prætoris fiunt, pęna conuentionalis exigi non poteſt, non dato intereſſe fiſci, nec attenditur intereſſe alterius cauſæ, ſed tantùm illius, pro qua fuit facta promiſſio; vnde nec pœna conuentionalis in ſtipulationibus conuentionalibus extraiudicialibus exigitur, niſi ad metam

intereſſe: tum etiam quia fugere, ſeu diſcedere non dicitur is, qui ſtatim redit, *Roman. conſ. 193. Herculan. de Caut. de non offen. cap. 50. nu. 17.* vbi dicit, quod non tenetur pœna fracti carceris qui exiuit de carcere, ſi poſtea redijt, præſertim ſi iniuſtè detinebatur; quemadmodum nec dicitur fregiſſe cautionem qui ad Superiorem recurrit, quia in tali caſu non habet animum aufugiendi, *Honded. conſ. 94. nu. 23. vol. 2. Oſaſc. deciſ. 70. num. 13. & ſeq. Rot. deciſ. 371. nu. 3. par. 1. in nouiſſ. Ciriac. contr. for. 101. nu. 26. Farinac. conſ. 122. nu. 29. & ſeq.* vbi dicit, quod in hoc caſu nunquam vidit, nec reum, nec eius fideiuſſores condemnari: & hæc quidem ſententia vti mitior in praxi ſequenda eſt.

Alij tamen mediam ſequentes viam, aſſerunt, reum, ſeu fideiuſſorem in tali caſu nō eſſe condemnandum ad integram pœnam in promiſſione contentam, attenta eius reuerſione; ſed de ſua temeritate impunitum non eſſe dimittendum; & ideò mitiori pœna plectendum putant arbitrio Iudicis, *ità Gram. conſ. ciuil. 93. quem refert, & ſequitur Farinac. in Pract. crim. q. 30. nu. 73. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod pœna conuentionalis ſimpliciter adiecta etiam in prætorijs ſtipulationibus vltra id, quod intereſt, exigitur, niſi appareat, quod expreſsè adiecta ſit ratione intereſſe, *ex trad. per Seraphin. de Priuil. iuram. priuil. 54. Burſat. conſ. 53. nu. 38. 41. & 42. vol. 1.*

Addit *Farinac. d. conſ. 122. n. 31.* quod is etiam, qui extra domum ſibi pro carcere aſſignatam captus fuit, non condemnatur ad integram pœnam, ſed cum eo ad compoſitionem deuenitur, & pœna in tali caſu minui ſolet pro medietate.

19 Quæres 5. an pœna relegationis, & exilij cenſeatur pœna corporis afflictiua? Reſp. negatiuè, ſed medio loco collocatur inter corporales, & pecuniarias, *vt inquit Cabal. reſol. crim. caſ. 146. nu. 16.* & ideò quando agitur de huiuſmodi pœna, poteſt procurator interuenire pro reo, ex regula communiter recepta, quod in iudicijs, in

20 quibus pœna non infligitur corporalis, procurator admittitur, *latè Menoch. de Arb. Iud. q. 80. nu. 87. & ſeq. & communem dicit Farinac. q. 99. num. 67. & ſeq. Clar. in Pract. crim. S. fin. q. 32. verſ. Hinc eſt &c.* vbi, quod procurator poteſt interuenire, ſiue relegatio ſit ad certum locum, puta in aliquam inſulam, vel Ciuitatem, quam vulgò confinationem appellant, ſiue à certo loco, puta ab aliqua Prouincia, ſeu Territorio, quod vocamus exilium, *Cherubin. in Compen. Bullar. ad conſtit. 40. Pij V. ſchol. 2.*

21 Limita, quando quis deportatur in Inſulam cum perpetuis vinculis, hæc enim pœna dicitur corporis afflictiua, *vt obſeruat etiam Cherubin. loco cit.*

SVMMARIVM.

1 *Quis ſit Iudex competens, quando delictum in vno loco inchoatur, & in alio perficitur, & nu. ſeq.*

2 *Mandatum ad delictum, etiam ſeorſim conſideratum, eſt punibile.*

3 *A quo Iudice puniri debeat is, qui exiſtens in vno territorio, emiſſo ſclopo occidit aliquem exiſtentem in alio territorio.*

4 *Quid ſi in confinio duorum regnorum, aut Ciuitatum aliquis delinquat.*

5 *In delictis ſub cenſura prohibitis attenditur territorium, in quo delictum conſummatur, non autem in quo inchoatur.*

6 *Is, qui exiſtens in Eccleſia, iacit ſagittam ad occidendum hominem exiſtentem extra Eccleſiam, non incurreret cenſuram latam contra occidentem in Eccleſia.*

7 *Quid ſi dum exiſtit extra Eccleſiam, ſagittam iaceret intra Eccleſiam, ibique hominem occideret.*

8 *Et quid ſi lethaliter alium vulnerauit in Eccleſia, & vulneratus non in Eccleſia, ſed extra eam moritur.*

9 *An vulnerans lethaliter aliquem in vno territorio, in quo lata eſt cenſura contra homicidas, ligetur cenſura, ſi vulneratus moriatur in alio territorio.*

10 *An cenſura lata ab Archiepiſcopo, extendatur ad Suffraganeos, & ad ſubditos ſuorum Suffraganeorum.*

CAP. V.

A quo Iudice puniri debeat Reus, quando delictum committitur in diuerſis locis.

1 IN hac quæſtione duo caſus ſunt diſtinguendi. primus eſt, cum delictum in vno loco inchoatur, in alio perficitur, tam reſpectu agentis, quàm reſpectu patientis, ideſt illius, qui deliquit, & illius, in quem delinquitur: puta ſi quis in vno territorio vulneret, & fugientem inſequutus in alio territorio occidat, vel ſi in vno territorio capiat, & liget, ligatumque ducat in aliud territorium, & ſpoliet, vel ſi in vno loco rapiat puellam, in alio violenter cognoſcat: & tunc delinquens poteſt puniri à Iudice vtriuſque territorij, ità tamen vt ſit, locus

locus præuentioni, quia vtrinſque Iudicis Reipublicæ cenſetur facta iniuria, *l. eum, qui nocentem 18. §. ſi nupta, ff. de Iniur. l. 1. Vbi de crim. agi oport. Boſſ. in tit. de for. compet. nu. 59. & 60. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 17. nu. 6. Clar. §. fin. q. 38. verſ. præterea quæro &c. Farinac. q. 7. n. 45.* ſubdens, quod ſi actus inchoationis eſſet licitus, vel non punibilis, tunc Iudex loci perfecti delicti tantùm competens erit, & ità ſentiunt etiam *alij apud Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 7. ſect. 1. nu. 728. & ſeq.*

2 Secundus caſus eſt, quando delictum in vno territorio inchoatur, in alio perficitur, non reſpectu vtriuſque ſimul, ſed reſpectu agentis tantùm, vel patientis tantùm: puta ſi quis in vno loco mandet, ſeu tractet, vt delictum fiat in alio loco, vel ratificat delictum in alio loco commiſſum: & tunc vterque Iudex eſt competens, videlicet Iudex loci, vbi mandatum factum eſt, & Iudex loci, vbi delictum ex mandato conſummatum eſt; mandatum enim etiam ſeorſim conſideratum, eſt punibile: nam is, qui in aliquo loco mandat, vt delictum fiat, re vera delinquit, & offendit Rempublicam illam, apud quam degit; & & ideò ibi imponenda eſt pœna condigna mandato, minor quidem effectu non ſequuto, maior verò ſequuto effectu; vnde ſolus Iudex loci, vbi factum eſt mandatum, erit competens, nec tenebitur remittere mandantem ad Iudicem loci, vbi delictum eſt conſummatum: quemadmodum ad puniendum delictum conſummatum ex mandato ortum, ſolus Iudex loci, vbi delictum eſt conſummatum, cenſendus eſt competens, cum Iudex loci, vbi mandatum eſt delictum, non poſſit punire eum, qui in loco ſuæ iuriſdictioni ſuppoſito nõ deliquit, videlicet mandatarium, *d. l. 1. vbi Bald. & Sal. C. Vbi de crim. ag. opor. Gandin. de Maleſ. rubr. Vbi puniatur delinquens, nu. 4. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 17. nu. 7. Farinac. qu. 7. nu. 48. verſ. verum ijs non obſtantibus, Baiard. ad Clar. §. fin. q. 38. num. 11. & ſeq. Vincen. de Franch. dec. 37. nu. 5. & alij, quos refert, & ſequitur Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 7. ſect. 1. nu. 733. & ſeq.* quamuis contrarium teneat *Panorm. in cap. vlt. nu. 27. de for. comp.* vbi dicit, quod mandans in vno loco, vt committatur delictũ in alio territorio, ſequuto effectu debet puniri, non vbi mandauit, ſed vbi delictum ſubſequutum eſt, tum quia ibi deſtinatus eſt effectus delicti, tum etiam quia regulariter ex mandato ſolo quis non punitur, & & hanc communem dicit *Clar. lib. 5. ſent. §. fin. qu. 38. verſ. item quæro &c. Dien. reg. 378. ampliat. 3. Io. de Madijs relat. inter conſil. crimin. Zilet. conſ. 60. num. 2. lib. 1.* vbi dicit, hanc opinionem eſſe magis tutam, maximè attenta conſuetudine totius Italiæ, ſecundùm quam attenditur delictum, non animus quantum ad corporalem pœnam infligendam, *& ità ſenſit etiam Io. Baptiſta Spada relat. inter conſil. Farinac. conſ. 203. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod Baro fabricans falſam monetam in ſuo Caſtro, ſi mandet, illam expendi in ſtatu Eccleſiaſtico, ſequuto effectu ſortitur forum in dicto ſtatu Eccleſiaſtico ratione huius delicti, etiamſi Caſtrum, in quo moneta cudebatur, ſit feudum imperiale: & ideò poteſt in ſtatu Eccleſiaſtico citari, & condemnari, dummodò repertus fuerit in loco, vbi delictum fuit conſummatum, *per tex. in clem. paſtoralis, verſ. quod ſi punitio, de re iud. l. 1. & auth. qua in Prouincia, C. Vbi de crim. ag. oper. cap. fin. de for. comp.* ſed prior ſententia iuri magis conſona videtur, & ideò in praxi ab ea non eſt recedendum.

3 Quæres, à quo Iudice puniri debeat is, qui exiſtens in vno territorio emiſſa ſagitta, vel ſclopò occidit aliquem in alieno territorio exiſtentem? Reſp. quod vterque Iudex tam loci, in quo emiſſa eſt ſagitta, quàm loci, in quem eſt emiſſa, & in quo homicidium, vel vulnus infligitur, eſt competens ad puniendum talem delinquentem, ſeruata præuentionis prærogatiua, *d. l. 1. C. Vbi de crim. ag. opor. Panorm. in cap. vlt. nu. 25. de for. compet. Carleual. loco cit. d. q. 7. ſect. 1. nu. 730. & ſeq. & communem dicit Clar. d. q. 38. verſ. item pone &c. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 17. num. 9. & 10 Farinac. q. 7. nu. 46.* vbi dicit, quod nè delicta remaneant impunita, delictum debet cuique territorio in ſolidũ attribui.

4 Idem dicendum, quando in confinio duorum Regnorum, aut Ciuitatum aliquis delinquit: is enim poteſt ſimiliter à Iudice vtriuſque loci puniri, ità vt ſit locus præuentioni, quia locus ille dicitur communis, *Bart. in tract. de Iuriſd. n. 14. Panorm. loco cit nu. 26. Boſſ. vbi ſupra nu. 60. Decian. nu. 16. Farinac. nu. 51. Clar. d. qu. 38 verſ. præterea quæro &c.*

5 Obſerua tamen, quod in cenſuris, ſeu delictis ſub cenſura prohibitis attenditur territorium, in quo delictum conſummatur, non autem in quo inchoatur, quia ad cenſuram incurrendam actus completus requiritur, *ſecundùm communem Doctorum ſenſum, & tradit Bonacin. de Cenſur. in commun. diſp. 1. q. 1. pun. 11. num. 10.* vbi dicit, quod ſi in aliquo loco lata eſſet

per ſtatutum, ſeu conſtitutionem particularem excommunicatio contra ſtupratores Virginum, ſtuprator non incurreret cenſuram trahendo Virginem extra territorium illius loci, & conſummando cum ea copulam extra territorium.

6 Ex quo infertur 1. eum, qui dum exiſtit in Eccleſia, iacit ſagittam ad occidendum hominem exiſtentem extra Eccleſiam, non incurrere cenſuram latam contra occidentem in Eccleſia: quia delictum in tali caſu inchoatur quidem in Eccleſia, ſed extra

7 eam conſummatur, & completur; è contra verò cenſuram incurreret is, qui dum extra Eccleſiam exiſtit, ſagittam iacit intra Eccleſiam, ibique hominem exiſtentem occidit: quia homicidium completur in Eccleſia, licèt extra eam inchoatum ſit, *vt poſt Suar. diſp. 5. ſect. 4. nu. 9. & alios d. idem Bonacin. dicto pun.* 11. *num.* 11. & 12.

8 vbi ſubijcit, quod vulnerans lhetaliter aliú in Eccleſia, incurrit cenſuram latam contra occidentem in Eccleſia, etiamſi vulneratus non moriatur in Eccleſia, ſed extra, quia delictum in tali caſu cenſetur com-

9 miſſum in Eccleſia; quemadmodum vulnerans aliquem lethaliter in vno territorio, in quo lata eſt cenſura contra homicidas, ligatur cenſura, quamuis vulneratus moriatur in alio territorio, vbi nulla contra homicidas cenſura lata eſt, quia delictum quoad actum externum cenſetur conſummatú in eo territorio, in quo lata eſt cenſura, & in eo reus conueniri poteſt, non autem in eo territorio, in quo vulneratus moritur, cum vulnerans in eo territorio non deliquerit, *vt d. Bonacin. vbi ſupra nu.* 12. *Suar. loco cit. nu.* 10. *Salas de legib. diſp.* 14. *ſect.* 5. *nu.* 73.

10 Quæres, an cenſura lata ab Archiepiſcopo extendatur ad Suffraganeos, & ad ſubditos ſuorum Suffraganeorum? Reſp. negatiuè, quia Archiepiſcopus non poteſt regulariter cenſuris ligare Suffraganeos, nec eorum ſubditos, niſi exiſtant in territorio ipſius Archiepiſcopi, *Sayr. l.* 1. *c.* 7. *nu.* 3. *& alÿ apud Bonacin. d. diſp.* 1. *q.* 1. *pun.* 11. *num.* 19.

SVMMARIVM.

1 *In accuſatione, & inquiſitione inſeri debet locus, & tempus, alias accuſatio, & inquiſitio eſt ipſo iure nulla, & num.* 2. *& ſeq. limitatur nu.* 15. *& ſeq.*

2 *Quid ſi delictum committatur in naui.*

3 *Locus, & tempus in accuſatione, vel inquiſitione deductum, probari debet, aliàs reus abſoluitur.*

4 *Quando accuſatio reddatur incerta.*

5 *Locus commiſſi delicti certificandus eſt ſaltem per duo confinia.*

6 *Quid ſi dictum fuerit, crimen fuiſſe commiſſum in domo Franciſci exiſtente in tali vicinia.*

Non præſumitur pluralitas actuum, ſed præſumitur pluralitas rerum, niſi probetur identitas, ibidem.

7 *Quid ſi pars non opponat de loco, & tempore.*

8 *Quando locus loci ſit neceſſariò exprimendus.*

9 *Dies, & hora delicti neceſſariò inſeri non debent, & nu.* 30. *& ſeq. limitatur ibidem d. nu.* 9.

10 *Quando dies commiſſi criminis exprimi debeat, & nu.* 30.

11 *Debet exprimi locus, & tempus, etiam quàdo opponuntur crimina per viam exceptionis.*

12 *Quid ſi ageretur ciuiliter aliqua actione, quæ infamat de iure, vel de facto, & nu. ſeq.*

13 *In libello, in quo intentatur interdictum vnde vi, exprimi debet locus, & tempus ſpolij.*

14 *Quid ſi ſtatuto caueatur, vt in cauſis criminalibus procedatur ſummariè, de plano, vel ſine figura iudicij.*

Et quid ſi Notarius, vel alius falſitatem commiſerit, ibidem.

15 *An, quando agitur de delictis, quæ committuntur in omittendo, debeat inſeri locus.*

16 *Quid ſi locus ſit publicè notorius.*

17 *Et quid ſi fiat generalis inquiſitio.*

18 *Et quid ſi inquiſitio fiat ad aliquem remouendum ab officio.*

19 *Expreſſio loci, & temporis neceſſaria non eſt, quando inquiritur de crimine læſæ maieſtatis Diuinæ, vel humanæ.*

20 *Item non requiritur, quando agitur de delictis, quæ habent tractum ſucceſſiuum.*

21 *Nec in interdicto turbatæ poſſeſſionis.*

22 *Nec quando agitur actione ciuili, quæ non infamat.*

23 *An de hoc poſſit opponi poſt ſententiam.*

24 *Locus, & tempus probari debent, quando agitur de delicto iterabili, ſecus ſi de delicto non reiterabili.*

25 *Quid ſi ageretur de falſitate commiſſa per teſtem.*

26 *Et quid ſi reus fateatur quidem delictum, ſed diuerſo loco, & tempore, ab eo, quod fuit deductum in accuſatione, vel inquiſitione, & nu. ſeq.*

27 *Quando ex proceſſu inordinato, & nullo ſequi poſſit condemnatio.*

28 *Quando omiſſio probationis qualitatis in inquiſitione deducta operetur nullitatem inquiſitionis, & quando non.*

Varia-

29 *Variatio circa locum, & tempus, facit conſerſ diuerſum factum, & diuerſum delictum.*

30 *Si accuſator in accuſatione poſuit diem commiſſi criminis, & non probauit, debet ſuccumbere: limitatur nu. ſeq.*

31 *Quid ſi dies appoſitus fuerit, parte, ſeu inquiſito hoc petente.*

32 *In libello contra mandantem fieri delictum, debet deſcribi locus, & tempus commiſſi maleficij, non autem locus, & tempus facti mandati: contrarium nu. 35.*

33 *Inſpicitur locus, & tempus commiſſi delicti quoad pœnam delicti augendam, vel minuendam.*

34 *Quando opem ferre, vel conſilium dare in furto noceat in foro externo.*

35 *Mandans ex mandato delinquit, etiam delicto aliter non ſequuto.*

36 *Quando inſultus fit in vno loco, & ſequitur vulnus in alio, attenditur locus vulneris.*

37 *Quid ſi ſtatutum pro inſultu imponeret pœnam pecuniariam, & pro vulnere aliam pœnam.*

38 *In libello inſeri debet locus, vbi quis percutitur, non locus, vbi quis moritur.*

39 *Locus homicidij, & non locus inceptæ rixæ inſpicitur.*

40 *Si vna qualitas in inquiſitione exprimatur, & non probetur, ſequi non poteſt condemnatio: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*

41 *Quid operentur clauſulæ, non ſe adſtringens, ſaluo iure, deducens, & ſuper quibus omnibus &c.*

42 *In contractibus libellus non vitiatur ob non expreſſionem loci, & temporis, parte non opponente.*

43 *Ad quem ſpectet offenſam remittere, ſeu pacem facere.*

44 *In accuſatione quis præferatur.*

45 *An, & quando pendente cauſa ciuili, ſuperſedere debeat in criminali.*

CAP. VI.

An in accuſatione, & inquiſitione inſeri debeat locus certus.

1 RESP. affirmatiuè tam in delictis publicis, quàm priuatis: quemadmodum inſeri etiam debet tempus certum, videlicet annus, & menſis, alioquin accuſatio, & inquiſitio eſſet ipſo iure nulla ex defectu formæ, *l. libellorum, vbi DD. ff. de Accuſ. Bart. in l. 2. §. ſi publico, num. 12. ff. ad l. Iul. de Adult.* vbi dicit, quod in accuſatione, & inquiſitione poni debet annus, menſis, locus, & aliæ ſolemnitates, quæ ponuntur in *d. l. libellorum. Bald. conſ. 253. n. 3. & conſ. 428. nu. 1. vol. 5. Ang. in §. ex maleficijs, num. 10. Inſt. de Action. Soccin. iun. conſ. 38. nu. 23. lib. 2. Corn. conſ. 273. nu. 7. verſ. nam reſpectu facti &c. vol. 1.*
2 vbi dicit, quod ſi delictum committatur in
nauí, exprimi debet locus ipſius nauis ſaltem expreſſis pertinentijs circumſtantibus, puta in mari Anconitano, vel ſimili, nam in maris aqua dari non poſſunt confines, qui non ſunt, quia in alto maris aqua eſt communiter vniformis, & ideò non habilis ad demonſtrandum aliter niſi per loca circumſtantia, *& conſ. 233. nu. 1. vol. 3.* vbi etiam obſeruat, quod cum libellus accuſationis, vel inquiſitionis ob huiuſmodi defectum ſit nullus, totus proceſſus, & ſententia vitiatur, & eſt nulla, cum ſententia neceſſariam relationem habeat ad libellum, *& conſ. 260. n. 12. eod. vol. 3. & conſ. 190.*
3 *nu. 9. vol. 4.* vbi, quod locus, & tempus in
accuſatione, vel inquiſitione deductum probari debet, aliàs reus abſoluitur, *Farinac. in pract. crim. q. 1. nu. 5. 12. & 29.* vbi dicit, quod ſi inquiſitio contineat locum, & tempus, & de dicto loco, & tempore non probetur, ſed de alio, non poteſt ſequi condemnatio, ſed reus abſoluendus eſt; quicquid dicat *Mich. de Aeolt. relat. int. conſ. Zalet. conſ. 53. nu. 16. lib. 2.* niſi enim exprimeretur locus, & tempus commiſſi
4 criminis, proculdubio incerta redderetur
accuſatio, ita vt non poſſet reus probando negatiuã coarctatã, ſe aliquo modo defendere, neque, ſi opus eſſet, teſtes, qui contra eum deponerent, de falſo conuincere, *Bart. in l. Prætor edixit, ff. de Iniur. Alex. in l. 1. nu. 30. ff. de Eden. Gail. Pract. obſeruat. lib. 1. obſeru. 64. nu. 9. & ſeq. Clar. in Pract. crim. lib. 5. §. fin. q. 12. verſ. dixi exprimendum &c. Papien. in forma inquiſitionis, §. cui coharet &c.* vbi dicit, quod
5 locus delicti commiſſi certificandus eſt ſal-
tem per duo confinia. *Ruin. conſ. 10. nu. 2. vol. 5.* vbi obſeruat, quod ſi fuerit dictum, crimen fuiſſe commiſſum in domo Franci-
6 ſci exiſtente in tali vicinia, non redditur
ex hoc locus certus, quia poteſt quis in vicinia habere plures domos: quamuis enim non præſumatur pluralitas actuum, præſumitur tamen pluralitas rerum, niſi probetur identitas, *ex trad. per Io. Andr. in cap. auditis, de Præſcript.* vnde in tali caſu inquiſitio eſſet inepta eo quod peccaret in forma: & ideò proceſſus non valeret, ſed reus eſſet abſoluendus ab obſeruatione iudicij, *per tex. in d. l. libellorum, verſ. quod*

ſi

ſ. libell. vbi Bart. ff. de Accuſat.

7 Amplia, vt prædicta concluſio procedat, etiamſi pars non opponat, *vt tradunt DD. in l. edita, C. de Eden. & in ſpecie Dec. nu. 34. Alex. nu. 13. & communem dicit Farinac. d. q. 1. nu. 15. Clar. loco cit. quicquid dicat Papien. in form. libell. in act. hypothec. §. ex memoratis, nu. 9.*

8 Amplia 2. vt etiam locus loci ſit neceſſariò exprimendus, quando delictum non eſſet æqualiter vbique punibile, quicquid ſit, quando delictum eſt æqualiter punibile in vtroque loco; *Farinac. d. q. 1. n. 12. Papien. in forma inquiſitionis, §. in domo dicti Iacobi &c. poſt Bart. in l. non ſolum, §. ſed vt probari poſſit, ff. de Nou. oper. nunc.* vbi dicit, quod quando factum non eſt punibile in qualibet parte loci, debet exprimi, & probari illa pars loci, in qua factum eſt punibile, aliàs ſequi non poteſt condemnatio, *& in d. l. libellorum, n. 3. & 12. ff. de Accuſat.* vbi etiam obſeruat, quod
9 licèt dies, aut hora delicti neceſſariò inſeri non debeat, ſed tantùm menſis, & annus, fallit tamen, ſi delictum eſſet ſolum punibile certa die, vel hora certi menſis, quia tunc inſeri debet etiam dies, vel hora, cum in tali caſu qualitas temporis, & illius particularis diei ſit fundamentum intentionis inquirentis, & ideò debet præcisè probari, *iuxta tex. in l. matrem, vbi Paul. de Caſtr.*
10 *C. de Probat.* idem dicendum, ſi reus id petat, quia fortè intendit ad ſui defenſionem probare, quod eo die erat in alio loco remoto à loco delicti, niſi id calumniosè petat, quod arbitrio Iudicis relinquitur, *Gail. loco ſupra cit. Farinac. d. q. 1. nu. 18. 19. & 22.* vbi etiam dicit, quod ſi Accuſator, aut Iudex ignorant diem commiſſi delicti, tunc non tenentur illum exprimere, etiamſi reus illum exprimi petat, *latè Boſſ. in tit. de Inquiſit. nu. 92. vide quæ ſcripſimus in tract. de Tempor. legal. lib. 4. cap. 12.*

11 Amplia 3. vt debeat exprimi locus, & tempus, etiam quando opponuntur crimina per viam exceptionis, *Bart. in l. 1. nu. 8. ff. de except. & in l. Prætor edixit, nu. 1. ff. de Iniur. & in l. viro, atque vxore, n. 6. ff. ſol. matr. Bartolom. Socin. in d. l. 1. nu. 13. & 14. ff. de except.* quod procedit, quando quis opponit ad ſuam defenſionem; ſecus ſi ſimpliciter ad repellendum, *Clar. loco cit. ver. adde quod hæc concluſio &c. Boer. deciſ. 321. nu. 2. & ſeq.*

12 Amplia 4. vt debeat inſeri locus, & tempus, ſi ageretur ciuiliter aliqua actione, quæ infamat de iure, vel de facto, *Bart. in l. inde Neratius, ff. ad l. Aquil. & in d. l. viro, atque vxore, nu. 6. ff. ſolut. matr. & in d. l. Prætor edixit, nu. 1. Clar. d. §. ſiu. qu. 12. verſ. Adde, quod hæc concluſio &c.* quod intellige, quando pars opponit: tunc enim neceſſe eſt exprimere locum, & tempus; ſed parte non opponente, quando ciuiliter agitur, procedit libellus, etiamſi locus, & tempus non exprimatur, *Bald. in cap. 1. n. 20. Quib. mod. feud. amitt. Vrſill. ad Afflict. dec. 150. nu. 6. & ſeq. Ang. in §. ex maleficijs, nu. 10. Inſt. de Action. & alij communiter.*

13 Amplia 5. vt etiam in libello, in quo intentatur interdictum, vnde vi, exprimi debeat locus, & tempus ſpolij, ſicut cum agitur criminaliter, *vt d. Bart. in l. 1. §. ſiue autem, nu. 2. ff. de vi, & vi arm. Maran. de ord. iudic. par. 4. diſt. 7. nu. 27. fol. 69. à terg.*

14 Amplia 6. vt ſolemnitas *d. l. libellorum*, non cenſeatur ſublata, etiamſi ſtatuto caueatur, quod in cauſis criminalibus procedatur ſummariè, de plano, vel ſine figura iudicij: tunc enim cenſeretur ſublata tantùm ſolemnitas formalis, quæ non reſpicit probationes; & ideò eo caſu poſſet porrigi talis qualis petitio propter dictas clauſulas; non autem cenſetur ſublata ſolemnitas ſubſtantialis, quæ reſpicit probationes, qualis eſt ſolemnitas *d. l. libellorum*, quæ eſt inducta in fauorem rei ad hoc vt poſſit facilius ſuas defenſiones producere, coarctando negatiuam loco, & tempore, *vt ſupra diximus, & ſenſit etiam Roman. conſ. 191. nu. 9. Maran. de ord. iudic. par. 4. diſt. 1. nu. 75. & 76. quicquid dicat Boſſ. in tit. de Inquiſ. nu. 98. Farinac. d. qu. 1. nu. 17.*

Amplia 7. vt locus, & tempus apponi etiam debeat, quando agitur de falſitate commiſſa à Notario, vel ab alio, *Farinac. in Pract. crim. q. 1. nu. 13.*

15 Limita principalem concluſionem, vt procedat tantùm in delictis, quæ committuntur aliquid faciendo; ſecus ſi committantur omittendo, *vt d. Clar. d. q. 12. verſ. eſt autem exprimendus &c.* quod intellige, ſi id, quod debebat fieri, non habebat locum determinatum; ſecus ſi debebat fieri in certo loco, vt ſi quis tenebatur facere cuſtodiam, vel aliud agere in certo loco, & non fecit, hoc enim caſu debet inſeri locus, *vt declarat Bart. in d. l. libellorum, nu. 10.*

16 Limita 2. quando locus eſt publicè notorius, vt platea communis, vel palatium Poteſtatis, quia tunc non eſt cur per confines deſignetur: notoria enim alia demonſtratione non indigent, *Bart. in d. l. libellorum, nu. 5. ff. de Accuſat. Clar. vbi ſupra, verſ. ſed pone &c. vbi de magis communi, Papien. loco cit. §. cui cohæret &c. Ruin. conſ. 10. nu. 2. vol. 5.*

Limita

17 Limita 3. in generali inquiſitione, quæ
ſit ad inueſtigandum malefactorem, de quo
Curia nullam habet notitiam; nam cum
hæc fiat generaliter, & per eam non pro-
cedatur ad condemnationem, non requiri-
tur neceſſariò deſcriptio loci, & temporis,
*Bald. conſ. 428. nu. 1. & conſ. 353. nu. 3.
vol. 5. Boſſ. in tit. de Inquiſ. nu. 100. Ang.
in d. §. ex maleficijs, nu. 10 Inſt. de Action.
Farinac. in Pract. crimin. d. q. 1. nu. 4. & 16.*
18 Limita 4. vt ſupradicta concluſio pro-
cedat, quando inquiſitio fit ad aliquem pu-
niendum; ſecus ſi fiat ad aliquem remo-
uendum ab officio, quia neque in tali caſu
exiguntur dictæ ſolemnitates, *Bald. d. conſ.
428. nu. 1.*
19 Limita 5. quando inquiritur de crimine
læſæ maieſtatis Diuinæ, vel humanæ: tunc
enim non requiritur expreſſio loci, & tem-
poris, nec aliqua ſolemnitas *d. l. libello-
rum, ſecundùm Ang. in §. fin. in Auth. quo.
opor. Epi. quem refert, & ſequitur Maran.
de Ord. iudic. par. 4. diſt. 2. num. 8. in fin.
& par. 6. tit. de inquiſit. nu. 36.* vbi exem-
plificat in hæreſi, & blaſphemia.
20 Limita 6. vt dicta concluſio procedat in
delictis, quæ temporis momento commit-
tuntur, in quibus tempus, & locum appo-
ni neceſſe eſt; ſecus in ijs, quæ habent tra-
ctum ſucceſſiuum, & in quibus locus, &
tempus eſt incertum, & indeterminatum,
*Farinac. d. q. 1. num. 17. verſ. limita ter-
tiò &c.*
21 Limita 7. in interdicto turbatæ poſſeſ-
ſionis, quia inde non oritur infamia iuris,
nec facti, *Boſſ. d. tit. de inquiſit. n. 97. vide
Bart. in l. Prætor edixit, ff. de Iniur.* vbi
22 dicit, quod quando agitur actione ciuili,
quę nō infamat, qualis eſt actio deſcendēs
ex quaſi maleficio, tunc non cogitur quis
exprimere locum, & tempus, *Ang. in §. cæ-
terum, nu. 4. Inſt. de leg. Aquil.* vbi, quod
in formatione libelli *in l. Aquil.* non eſt
neceſſe, quod inferatur locus, vel tēpus dā-
ni dati, quia damnatus ex *l. Aquil.* non ef-
ficitur infamis, *Clar. in §. fin. qu. 12. verſ.
Adde, quod hæc concluſio &c.*
23 Limita 8. vt non poſſit de hoc opponi
poſt ſententiam, quia hæc exceptio vti di-
latoria debet opponi, & probari ante ſen-
tentiam, *ex trad. per Gandin. in tit. qual.
fiat accuſat. nu. 5.*
24 Limita 9. quando delictum non eſt rei-
terabile, vt homicidium, quod impoſſibi-
le eſt pluries committi in eamdem perſo-
nam, quia tunc ſequitur condemnatio,
etiamſi non probetur locus, & tempus in
inquiſitione deductum: locus enim, &
tempus probari debent in delicto iterabi-
li, qualis eſt iniuria, furtum, adulterium,
& ſimonia, *Ang. in l. denunciaſſe, §. quid
tamen, nu. 4. ff. de Adult. Caſtr. in l. cum
te, nu. 8. C. de Probat. & alij, quos refert,
& ſequitur Farinac. d. q. 1. nu. 31.*
25 Limita 10. in periurio commiſſo per te-
ſtem: quo caſu non tenetur quis exprime-
re locum, & tempus, ſecundùm *Farinac.
loco cit. nu. 13.*
26 Limita 11. quando delictum probatur
ex confeſſione rei: tunc enim etiamſi reus
fateatur de diuerſo loco, & tempore ab
eo, quod fuit deductum in inquiſitione,
ſequi adhuc debet condemnatio; quia vbi
de delicto conſtat ex confeſſione rei, tunc
27 ſequitur condemnatio, etiam ex proceſſu
inordinato, ſeu nullo, *Bart. in l. ſi confeſ-
ſus, ff. de Cuſtod. reor. Ang. in d. l. denun-
ciaſſe, §. quid tamen, num. 5. Marſ. ſing.
201. Clar. d. §. fin. q. 55. verſ. poſſet etiam
dicere &c. & verſ. poteſt etiam &c.* vbi id
intelligit, dummodò aliter conſtet de
delicto: Iudex enim debet inquirere de
veritate confeſſionis, quia aliquando deli-
ctum quidam confeſſi ſunt, licèt reipſa
non deliquerint, *Farinac. d. q. 1. nu. 15.
verſ. limita 5. &c.*
28 Limita 12. vt tunc demum omiſſio pro-
bationis qualitatis in inquiſitione deductę
operetur nullitatem inquiſitionis, quando
ſcilicet illa qualitas erat aggrauans, & al-
terans delictum, & talis, vt effectum con-
demnationis variaſſet, ſi probata fuiſſet;
ſecus ſi non erat alteratiua, & aggrauatiua
delicti, quia tunc eius omiſſio nihil nocet,
*Clar. d. §. fin. q. 66. verſ. ſed quid ſi pro
parte &c. late Andr. Gail. de Pace publ. lib.
1. cap. 13. nu. 21. & ſeq. Farinac. d. q. 1.
nu. 37.*
29 Notandum eſt etiam, quod variatio
circa locum, & tempus, facit, vt cenſea-
tur diuerſum factum, & diuerſum deli-
ctum; & ideò ſi vnus locus, vel tempus ex-
primatur in accuſatione, vel inquiſitione,
& de alio fiat probatio, non poteſt ſe-
qui condemnatio, vt ſupra diximus, *vide
Bart. in l. denunciaſſe, §. quid tamen, n. 3.
ff. Ad l. Iul. de Adult. & in l. ſi is qui reus,
nu. 9. ff. de Publ. iudic.* vbi dicit, quod li-
30 cèt in accuſatione de neceſſitate non
debeat poni dies commiſſi criminis, tamen
ſi accuſator poſuit diem, & non probauit,
debet ſuccumbere; imputet enim ſibi, quia
ſe ad diem aſtrinxit, *Ruin. conſ. 10. nu. 2.
verſ. ſi verò dicatur &c. vol. 5.* quod in-
31 tellige, quando dies fuit appoſitus par-
te non petente; ſecus ſi fuerit appoſitus
inſtante inquiſito, *vt d. Farinac. d. qu. 1.
nu. 30. vbi citat Boſſ. tit. de Inquiſit. n. 93.
Bertran. conſ. 16. & 117. lib. 6. Maſcard.
concluſ. 28. nu. 4.*

Notan-

32 Notandum 2. quod in libello contra
mandantem, fieri delictum, debet deſcribi
locus, & tempus commiſſi maleficij, non
autem locus, & tempus facti mandati, *ſe-
cundùm Bart. in l. Prætor. 4. §. hoc autem
edicto, ff. de vi bonor. rapt. & in l non ſo-
lum, §. ſi mandato meo, nu. 10. & ſeq. ff. de*
33 *Iniur.* vbi etiam dicit, quod inſpicitur
locus, & tempus commiſſi delicti quoad
pœnam delicti augendam, vel minuendam.
ratio prædictæ concluſionis eſt; quia con-
tra mandantem videtur oriri actio ex ipſo
delicto propter mandatum præcedens, nõ
autem ex ipſo mandato, *arg. l. ſi quis vxo-
ri, §. neque verbo, ff. de furt.* vbi, quod
34 opem ferre, vel conſilium dare in furto
tunc nocet in foro externo, cum ſequuta
eſt contrectatio; & ideò reuocatio ſuper-
ueniens impedit pœnam, *vt notatur in cap.
cum quis, de ſent. excommu. in 6.*

35 Ego tamen ſentio, quod deſcribi in tali
caſu debeat etiam locus, & tempus facti
mandati, quia mandans ex mandato delin-
quit, etiam delicto aliter non ſequuto, *Bel-
lemer. deciſ. 542. tit. de Accuſat. fol. 256.
vbi cit. Io. Andr. in add. ad Spec. in tit. de
Teſt. par. 1.* præſertim ſi mandatum per ſe
reciperet conſummationem, vt ſi ex ſtatu-
to ſolum mandatum puniatur pęna vltimi
ſupplicij, *Farinac. d. q. 1. nu. 14* vbi dicit,
quod tutius eſt apponere ſemper, & in
omni caſu locum, & tempus mandati, &
conſummati delicti ad hoc, vt ſaltem ex
mandato ſequi poſſit pœna iuris, quæ eſt
extraordinaria, *Boſſ. in tit. de Inquiſ. n. 94.*
36 vbi etiam obſeruat, quod quando inſul-
tus ſit in vno loco, & ſequitur vulnus in
alio, attenditur locus vulneris, ſi ius
commune inſpiciamus, quia vulnus inſul-
tum confundit; & ſimiliter ſi ſtatutum in-
37 ſpiciamus, quando ius commune non
confundit; ſecus ſi ſtatutum aliter diſpone-
ret, puta ſi pro inſultu imponeret pœnam
pecuniariam, & pro vulnere aliam pœnam
ſiue pecuniariam, ſiue corporalem, *vide
Bart. in d. l. libellorum, nu. 14. ff. de Accu-
ſat.* vbi dicit, quod ſi ſtatuto caueatur, vt
is, qui fecerit inſultum contra aliquem, &
ſequuta fuerit percuſſio, puniatur pœna
centum aureorum, tunc debet poni locus,
& tempus inſultus, non autem locus, &
tempus percuſſionis, quia iſto caſu inſul-
tus punitur principaliter, ſed aggrauatur
propter percuſſionem.

38 Notandum 3. quod inſeri debet in libel-
lo locus, vbi quis percutitur, non locus, vbi
quis moritur, quia ibi videtur interfectus,
vbi eſt percuſſus, *Bart. in d. l. libellorũ, n. 6. ff.
de Accuſ. & in l. quod ait lex, §. quod ait lex,*
39 *ff. ad l. Iul. de Adult.* vbi etiam dicit, quod
locus homicidij, & non locus inceptæ rixæ
inſpicitur: idque inductum eſt fauore rei,
nè de vtroque puniatur.

40 Notandum 4. quod ſi aliqua qualitas ex-
primatur in inquiſitione, & non probetur
(puta ſit inquiſitio de vulnere cum cica-
trice, probatur vulnus, ſed non cicatrix)
ſequi non poſſet eo caſu condemnatio; &
ideò reus eſſet abſoluendus, niſi pendente
iudicio fiat detractio illius qualitatis, *l. in
delictis, §. ſi detracta, ff. de Noxal. Natt.
conſ. 581. nu. 2. vol. 3. Tob. Nonius, conſ.
96. nu. 1. Rolan. conſ. 45. num. 17. & ſeq.
lib. 1. & communem dicit Clar. in pract.
crimin. §. fin. qu. 66. verſ. ſed quid ſi pro
parte &c.* quod intellige, vbi in querela
41 non fuerint appoſitæ clauſulæ, *non ſe ad-
ſtringens, aut ſaluo iure, vel deducens, vel
ſuper quibus omnibus &c.* ſecus ſi huiuſ-
modi clauſulæ, vel altera earum adſint in
querela, vel ſi in cauſa procederetur ſola
facti veritate inſpecta, *latè Farinac. in
Pract. crim. d. q. 1. nu. 32. & ſeq. & præ-
ſertim nu. 39.* vbi cum hac reſtrictione in-
telligit communem conſuetudinem, cuius
meminit *Clar. loco proximè cit.*

42 Notandum 6. quod in contractibus libel-
lus non vitiatur, ſi in eo non fiat expreſſio
loci, & temporis, parte non opponente,
*Papien. in form. libell. in act. hypoth. §. ex
memoratis, nu. 9.*

43 Notandum 7. quod ius faciendæ pacis,
ſeu remiſſionis tranſit ad hæredes occiſi,
ſeu offenſi, tam ſanguinis, quàm bonorum,
Cancer. var. par. 2. cap. 11. num. 67. vnde
ſi vnus ſit hæres ſanguinis, & alter extra-
neus ſit hæres bonorum, requiritur, vt pax
ab vtroque habeatur; aliàs ſi ab vno ex eis
tantùm pax obtineretur, alter poſſet pro
ſuo intereſſe accuſationem proſequi, *latè
Farinac. q. 13. & 14. Clar. in Pract. crim.
q. 58. verſ. viſum eſt &c.* vbi dicit, quod ad
proximiores quidem offenſi ſpectat pacem
facere, eo tamen ordine, vt qui præfertur
in accuſatione, pariter præferatur in remiſ-
ſione facienda, *& q. 15 verſ. ſucceſſiuè qua-*
44 *ro &c.* vbi dicit, quod inter eos, qui pro-
ſequuntur ſuam, vel ſuorũ iniuriam proxi-
mior præfertur: ſi autem omnes ſint in pari
gradu, omnes ſimul admittuntur, *vide quæ
diximus in tr. de Temp. legal. lib. 2. c. 82. n. 13.*
vbi, quod accuſatio de adulterio hodie eſt
tantùm permiſſa marito, patri, fratri, pa-
truo, & auunculo, *per tex. in l. quamuis
adulterij, C. Ad l. Iul. de Adult.*

45 Notandum 8. quod ſi cauſa criminalis
fuerit mota poſt cauſam ciuilem, debet
in criminali ſuperſederi, donec ciuilis ter-
minetur, quando ciuilis cauſa eſt præiudi-
cialis criminali, puta ſi cauſa ciuilis excla-
dit

dic ius aduerſarij in criminali, & ſententia in ciuili lata parit, vel parere poteſt exceptionem rei iudicatæ in criminali, *Rot. in Romana de Stoch. 9. Martij 1598. coram Giptio, quæ apud Farinac. poſt 2. tom. conſil. eſt deciſio 124. idem Farinac. tom. 2. qu. 100. nu. 78. & ſeq. & nu. 128.* vbi dicit, quod in tali caſu ratione præiudicij, quod ex vna actione infertur in aliam, impeditur cumulatio actionis ciuilis, & criminalis, *Boſſ. tit. de for. compet. nu. 121. & ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Quando fideiuſſor de repræſentando liberetur, & nu. 2. & ſeq.*

2 *In quacunque promiſſione ſemper tacitè ſubintelligitur clauſula, rebus ſic ſtantibus.*

3 *Fideiuſſor non tenetur reum, qui mutauit ſtatum, repræſentare: limitatur nu. 5. Quando dicatur reus mutaſſe ſtatum, ibid. d. n. 3. & ſeq.*

4 *Fideiuſſio, qua pater tenetur pro filio, finitur, cum filius factus eſt ſui iuris.*

5 *An fideiuſſor ab vſu exceptionis iam præuiſa repellatur.*

6 *Fideiuſſor, qui tenetur reum repræſentare ex vna cauſa, non poteſt adſtringi ad eum repræſentandum ex alia cauſa.*

7 *Fideiuſſio eſt ſtricti iuris, & nu. 13. 48. & 53.*

8 *Quid ſi promiſſio de repræſentando, indefinitè facta fuerit.*

9 *Fideiuſſor liberatur per mortem rei: limitatur nu. 10. & ſeq.*

10 *Quid ſi reus culpa fideiuſſoris deceſſerit vel ſi fideiuſſor fuerit in mora.*

11 *Fideiuſſor de ſoluendo iudicatum, etiam mortuo reo tenetur.*

12 *Fideiuſſor non liberatur per mortem rei, quando certa pœna eſt deducta in ſtipulationem, & obligatio purè, vel in diem eſt contracta.*

13 *Fideiuſſor liberatur, ſi reus bannitus, & condemnatus fuerit, vel de proximo condemnandus ſit capitaliter pro nouo delicto poſt præſtitam fideiuſſionem commiſſo.*

14 *Promiſſio de non offendendo, ad cauſam antiquam tantùm reſtringitur, ità vt ſi ſequatur offenſio ex noua cauſa, non dicatur contrauentum promiſſioni.*

15 *Quid ſi reo offeratur ſaluus cõductus reſpectu noui delicti.*

16 *Ad liberationem fideiuſſoris ſufficit quælibet noua cauſa ſuperueniens, ex qua repræſentatio vel reddatur impoſſibilis, vel ſaltem difficilis, & nu. 19.*

17 *Quando Iudex inferior poſſit ſaluum conductum concedere, & nu. 18. & 86.*

19 *Quid ſi reus fuerit ſimpliciter accuſatus, vel denunciatus, aut inquiſitus pro nouo delicto, & nu. ſeq.*

20 *Et quid ſi Iudex fuerit in culpa, dando cauſam fugæ ipſius rei, & n. 21. 22. & 33.*

23 *Fideiuſſor liberatur, quando reus obtenta à Iudice licentia diſcedendi è domo, ſeu Ciuitate ſibi loco carceris aſſignata, diſceſſit, & poſtea non rediit.*

24 *Conceſſa huiuſmodi licentia, ſtatim expirat promiſſio fideiuſſoris: limitatur nu. ſeq.*

25 *Quid ſi promiſſioni de non diſcedendo de domo ſine licentia, adiecta ſit obligatio de ſe præſentando in caſu licentiæ.*

26 *Reus, qui diſceſſit cum licentia etiam limitata ad certum tempus, non poteſt condemnari, ſi non redeat elapſo tempore, niſi prius monitus, & interpellatus fuerit ad redeundum.*

27 *Quid ſi fideiuſſor promiſerit, reum ex vno loco non diſceſſurum, & Iudex eundem reũ in alium locum coniecerit, indeque reus diſceſſerit, & nu. 28.*

29 *An fideiuſſor liberetur, quando reus commiſit nouum delictum, ſed nondum fuit accuſatus, vel inquiſitus.*

30 *Fideiuſſor excuſatur, quando reus captus fuit pro eadem cauſa.*

31 *Debitor liberatur, etiamſi ſolutio debiti fiat ipſo inuito.*

32 *Quid ſi reus è carceribus aufugerit.*

33 *Et quid ſi fideiuſſor promiſit repræſentare toties quoties &c.*

34 *An fideiuſſor liberetur, ſi reus captus fuit ex alia cauſa.*

35 *Obligatus ad aliquem repræſentandum etiam cum clauſula toties quoties &c. non tenetur, niſi ſemel.*

36 *Fideiuſſio de iudicio ſiſti durat vſque ad ſententiam, & non vltra: limitatur n. 38. & ſeq.*

37 *Promiſſio fideiuſſoris de iudicio ſiſti, reſpicit inſtantiam, qua perempta, finitur.*

38 *Quid ſi talis fideiuſſio data fuerit pro ſecuritate Curiæ, & nu. ſeq.*

39 *Fideiuſſio de ſoluendo iudicatum durat etiam poſt ſententiam.*

40 *Quid ſi aliquis fideiuberet poſt condemnationem.*

41 *Fideiuſſor ſtatim liberatur, ſi reus diffinitiuè fuerit abſolutus à prætenſo delicto, pro quo fuit fideiuſſum.*

42 *Perempta inſtantia reſoluitur fideiuſſio de iudicatum ſoluendo: limitatur num. ſeq.*

43 *Quid ſi inſtantia eſſet perempta per deſertionem appellationis.*

44 *An fideiuſſor de iudicatum ſoluendo, liberetur, lata prima ſententia in fauorem debitoris.*

45 *Quid ſi proprio nomine vocatus fuerit Iudex, & ad eum proprio nomine habita fuerit conſideratio in ſatiſdando.*

46 *Excuſatur fideiuſſor, qui certo tempore aliquem repræſentare promiſit, ſi per Iudicem monitus, ſeu citatus non fuerit ad repreſentandum: limitatur nu. 47.*

48 *Fideiuſſor datus in vno loco, non tenetur repræſentare in alio.*

49 *Qui promiſit dare fideiuſſorem, intelligitur promiſiſſe dare in Ciuitate, in qua promiſit, & de hominibus illius Ciuitatis.*

50 *Venditor, qui in certo loco prædium vendidit, & promiſit pretium conuertere in emptionem ſtabilium, poteſt cogi ad emenda ſtabilia in eo loco, non in alio.*

51 *Fideiuſſio non patitur aliquam extenſionem de loco ad locum.*

52 *Item extendi non debet de re ad rem.*

53 *In dubio capienda eſt interpretatio, nè fideiuſſor teneatur.*

54 *Fideiuſſio præſtita in cauſa ciuili, non extenditur ad cauſam criminalem.*

55 *An cautio data coram Iudice inquirente de maleficio, duret, ſi ipſemet Iudex deſiſtat ab inquiſitione, & procedat per accuſationem.*

56 *Fideiuſſor liberatur finito officio illius Iudicis, coram quo fuit fideiuſſum: declaratur, & limitatur nu. 59.*

57 *Fideiuſſio coram vno Iudice præſtita, vel propter vnam cauſam, nõ trahitur coram alio, vel propter aliam cauſam.*

58 *Iuramentum quando perpetuet actionem.*

59 *Quid ſi fideiuſſio præſtita fuerit coram Iudice delegato, vel coram Ordinario, expreſſo nomine ipſius Iudicis, vel ſub nomine dignitatis, & nu. ſeq.*

60 *Et quid ſi in ſatiſdatione eſt adiectum tam nomen proprium ipſius Iudicis, quàm officij.*

61 *Quando fideiuſſio dicatur concepta coram Iudice ſub nomine dignitatis.*

62 *Fideiuſſor excuſatur, quando fideiuſſit pro reo, qui fuit iniuſtè, ſeu indebitè captus, & ſine ſui culpa.*

63 *Contractus factus ad vtilitatem carcerantis cum iniuſtè carcerato, non valet.*

64 *Quando non valet contractus principalis, nec etiam valet contractus acceſſorius.*

65 *An fideiuſſor, qui ſoluit pro principali iniuſtè, vel indebitè capto, poſſit ſolutum ab eo repetere.*

Leuis metus à non comparitione excuſat, ibidem.

66 *Fideiuſſor excuſatur, ſi omnem diligentiam adhibuerit, vt principalẽ repræſentaret, & non potuit, & nu. ſeq.*

67 *Is, qui promiſit factum, & ſine culpa ſua implere non potuit, excuſatur à pœna.*

68 *Fideiuſſor liberatur, vbi fiſcus accepit poſſeſſionem bonorum confiſcatorum ipſius rei, quem fideiuſſor repræſentare promiſit.*

Quid ſi bona ad fiſcum delata, non ſint ſoluendo, ibid.

69 *Fideiuſſor excuſatur, quando contra reũ noua non superuenerunt indicia, & n. ſeq. limitatur nu. 73.*

70 *Relaxatus ſub cautione de ſe repræſentando, cauſa cognita, cenſetur dimiſſus tanquam innocens, vel ſaltem cenſetur abſolutus ab obſeruatione iudicij.*

71 *Abſolutus in iudicio inquiſitionis, non poteſt amplius moleſtari per viam accuſationis.*

72 *Regula illa, quod indicia ſunt Iudici arbitraria, qualiter ſit intelligenda.*

74 *Fideiuſſor liberatur, quando datur alius fideiuſſor per viam renouationis, ſeu loco primi.*

75 *An poſſit fideiuſſor ad effugiendam condemnationem pœnæ, ſuſcipere defenſionem rei, qui aufugit.*

76 *Quando tota pœna pecuniaria in fideiuſſione contenta exigi poſſit in caſu fugæ, & quando non.*

77 *Quando mora purgari poſſit.*

78 *Pœna conuentionalis non exigitur, niſi ad metam intereſſe.*

79 *In criminalibus reus dare debet fideiuſſorem in loco iudicij: declaratur, & limitatur nu. 83. & ſeq.*

80 *An teneatur Notarius, ſi fideiuſſor non ſit idoneus, & nu. ſeq.*

81 *Diſcuſſio fieri non debet, quando bona ſunt extra territorium.*

82 *An teneatur Notarius, qui recepit fideiuſſorem minus idoneum, quando principalis eſt diues.*

83 *Fideiuſſor, qui præſtatur in executionem ſententiæ diffinitiuæ, præſtari poteſt etiã extra locum iudicij.*

84 *Satiſdatio neceſſaria præſtari ſimiliter poteſt extra locum iudicij.*

85 *Quæ ſit ſatiſdatio neceſſaria.*

86 *Saluus conductus conceſſus alicui ad effectum eundi ad aliquem locum, intelligitur datus etiam pro redeundo ex dicto loco.*

87 *Quid ſi is, qui ſaluum conductum obtinuit, captus fuit extra iuriſdictionem concedentis.*

CAP.

CAP. VII.

De fideiuſſore, qui ſe obligauit reum repræſentare.

1 QVæritur primò, quando fideiuſſor de repræſentando liberetur? Reſp. quod liberatur, vbi ante moram aliquid ſuperuenit de nouo, quod fideiuſſorem ab huiuſmodi obligatione, ſeu promiſſione ve-
2 riſimiliter diuertiſſet, quia in quacunque promiſſione etiam iurata, & in forma cameræ, ſemper tacitè ſubintelligitur clauſula, *rebus ſic ſtantibus, cap. cum inter P. extr. de Renunc. cap. quemadmodum, & cap. clericus, de iureiur. l. vlt. ff. Ad municip. l. ſi deceſſerit, in fin. & l. vlt. ff. Qui ſatiſd. cog. Cephal conſ.* 187. *num.* 1. *& ſeq. Honded. conſ.* 111. *num.* 49. *& ſeq. lib.* 1. vbi, quod ſuperueniente noua cauſa, licitum eſt ab ea recedere, *Farinac. in Pract. crimin. qu.* 34. *nu.* 36. 42. *& ſeq. Gozadin. conſ.* 27. *nu.* 1. *Gratian. diſcept. foren. cap.* 708. *nu.* 3. *& alij communiter.*
3 Hinc fideiuſſor ab huiuſmodi onere eximitur, ſi reus, qui repræſentandus eſt, mutauit ſtatum, vt ſi de laico effectus ſit clericus, *Cephal. d. conſ.* 187. *nu.* 8. vbi etiam
4 dicit, quod fideiuſſio, qua pater tenetur pro filio, finitur, cum filius factus eſt ſui iuris, *Boſſ. de Carcerat. fideiuſſ. &c. nu.* 42. *& ſeq. Farinac. d. q.* 34. *nu.* 38. *Vermigl. conſ. crimin.* 306. *nu.* 2. *& conſ.* 323. vbi, quod dicitur reus mutaſſe ſtatum, ſi fuerit bannitus, vel condemnatus ad mortem, vel ad triremes, vel deportatus, aut relegatus, vel in exilium pulſus, *Honded. d. conſ.* 111. *num.* 12. *&* 38. quod procedit, quando pro alijs delictis reus fuit condemnatus, ſecus ſi pro delicto, pro quo fuit fideiuſſum, *vt latiùs infra dicemus.*
5 Obſerua tamen, quod ſi reo iniunctum fuerat exilium ante fideiuſſionem, & nihilominus fideiuſſor ſciens eum repræſentare promiſit, exceptio exilij antecedentis nihil proderit ad euitandam pœnam: quia remanet in tali caſu eadem cauſa, quæ fideiuſſionis tempore fuerat, ſtatus rei non mutatur, & nulla ſuperuenit repræſentandi difficultas, & ideò ab vſu exceptionis iam præuiſæ fideiuſſor meritò repellitur, *l. ſi quis domum, §.* 1. *ff. locat. Vermigliol. conſ.* 444. *nu.* 2. *Farinac. d. q.* 34. *num.* 79.
6 Secundò fideiuſſor, qui tenetur reum repræſentare ex vna cauſa, non poteſt adſtringi, ſi Iudex illum intendit habere ex alia cauſa, vel ex alio delicto: fideiuſſio
7 enim, cum ſit ſtricti iuris, non extenditur ad cauſas extraneas, *l.* 2. *in fin. ff. de fideiuſſ. Herculan. de Cantion. de non offend. cap.* 23. *nu.* 10. *Rolan. conſ.* 58. *nu.* 10. *lib.* 1. *Thob. Non. conſ.* 103. *nu.* 1. *& ſeq. Roman. conſil.* 210. *Hond. conſ.* 111. *num.* 17. *&* 64.
8 *lib.* 1. vbi dicit, quod fideiuſſio ad cauſam, pro qua reus detinebatur, reſtringitur, nec ad aliam cauſam extrinſecam, & incognitam refertur, licèt indefinitè promiſſio facta fuerit, *Farinac. conſ.* 59. *num.* 3. *& in Pract. crim. d. qu.* 34. *num.* 31. *& ſeq. & præcipuè nu.* 63. *&* 68.
9 3. Fideiuſſor liberatur, mortuo reo: tum quia ſicut morte rei crimen extinguitur, ità etiam fideiuſſoris obligatio, quæ eſt acceſſoria, finitur: tum etiam quia ſiſtere reum, eſt factum cohæreos perſonæ: conſequenter extincta perſona extinguitur & ipſum factum, *d. l. ſi deceſſerit, ff. Qui ſatiſd. cog. l. ſancimus, C. de fideiuſſ. latè Rolan. d. conſ.* 58. *nu.* 6. *&* 7. *lib.* 1.
10 Limita 1. quando reus culpa fideiuſſoris deceſſit, aut ſi fideiuſſor fuit in mora, *l. ſi eum, §. homo, vbi gloſ. in ver. perijt, ff. ſi quis cautıon. latè Farinac. d. q.* 34. *n.* 34. *& ſeq. Card. Mantic. de Tacit. lib.* 16. *tit.* 20. *n.* 5. *Vermigliol. conſ.* 323. *nu.* 5.
11 Limita 2. in fideiuſſore de ſoluendo iudicatum: hic enim etiam mortuo reo tenetur, cum mors rei non impediat, quin fideiuſſor ſoluere poſſit id, quod promiſit, quando conſiſtit in quantitate: quod procedit, etiamſi fideiuſſor copulatiuè promiſerit, & in iudicio ſiſtere, & iudicatum ſoluere, quia per mortem rei liberatur ab illa parte promiſſionis de iudicio ſiſti, non tamen ab altera parte de ſoluendo iudicatum, *l. ſi verò pro condemnato, ff. Qui ſatiſd. cog. Boſſ. de Carcerat. fideiuſſ. &c. nu.* 51. *Farinac. d. q.* 34. *nu.* 37. *Theſaur. dec.* 202. *num.* 11. *Aretin. conſ.* 87. *Rolan. conſ.* 58. *nu.* 13. *lib.* 1.
12 Limita 3. vt prædicta concluſio procedat, quando fideiuſſor ad certam pœnam ſe non adſtrinxit, ſed ſimpliciter promiſit reum ſiſtere: tunc enim eo defuncto intelligitur liberatus, *iuxta textum in d. l. ſi deceſſerit*; ſecus ſi certa pœna ſit deducta in ſtipulationem, & obligatio purè, vel in diem ſit contracta, *l. ad diem, ff. de verbor. oblig. Rolan. d. conſil.* 58. *num.* 7. *lib.* 1. *Card. Mantic. de Tacit. d. lib.* 16. *tit.* 20. *num.* 6. vbi dicit, quod huiuſmodi obligatio tranſiret etiam ad fideiuſſoris hæredes.
13 Quartò fideiuſſor liberatur, vbi reus fuit bannitus, & condemnatus, vel de proximo condemnandus eſſet capitaliter pro nouo delicto poſt præſtitam fideiuſſionem commiſſo, ſiue reus fuerit condemnatus, vel

condemnandus ſit ab eodem Iudice, corã quo fuit præſtita fideiuſſio, ſiue ab alio: ratio eſt, tum quia reus ità condemnatus, vel condemnandus præſentari non poteſt, & ideò ratio impoſſibilitatis, ſeu difficultatis fideiuſſorem excuſat: tum etiam quia cum fideiuſſor promiſerit repræſentare reũ eo tempore, quo de vno tantùm delicto erat imputatus, ad illam tantùm cauſam promiſſio de repræſentando refertur, etiãſi fideiuſſor promiſerit repræſentare toties quoties &c. *l. ſed & ſi quis, vbi Bart. ff. ſi quis caution. Gandin. de malefic. tit. de aliquib. quæſtion. var. num. 19. Boſſ. vbi ſupra num. 41. Honded. conſ. 111. nu. 19. & ſeq. lib. 1.* vbi dicit, quod fideiuſsio reſpectu cauſæ, pro qua fuit præſtita, ſtrictiſsimè interpretatur, vt minus obliget, quàm fieri poſsit, *& nu. 31. & 32.* vnde promiſsio
14 de non offendendo, ad cauſam antiquam tantùm reſtringitur, & ſi ſequitur offenſio ex noua cauſa, promiſsioni contrauentum minimè dicitur, *Cephal. conſ. 187. num. 4. & ſeq. lib. 2. Card. Mantic. loco cit. nu. 24. & ſeq. Clar. in Pract. crim. §. fin. qu. 46. verſ. quæro pone &c. vbi de communi, Farinac. d. q. 34. nu. 59. & ſeq. & num. 70.*
15 *cum ſeq.* quod procedit etiamſi reo offeratur ſaluus conductus reſpectu noui delicti; hoc enim non obſtante fideiuſſor excuſatur, cum non teneatur quis credere litteris ſalui conductus, quando agitur de periculo capitali, *Grat. d. cap. 708. nu. 5. & ſeq. Vermigliol. conſ. 306. nu. 2. & ſeq.*
16 *& conſ. 343. nu. 2.* vbi dicit, quod ad liberationem fideiuſſoris ſufficit quælibet noua cauſa ſuperueniens, ex qua repræſentatio vel reddatur impoſſibilis, vel ſaltem difficilis.
17 An verò Iudex inferior poſſit ſaluum conductum concedere? negant *Honded. d. conſ. 111. nu. 61. & ſeq. lib. 1. Afflict. dec. 4. in fin.* aſſerentes, quod ſaluus conductus à ſolo Principe concedi poteſt; contrarium tamen tenuit *Clar. d. §. fin. qu. 32. verſ. ſed hic quæro &c.* vbi dicit, quod etiam inferior ſaluum conductum de iure poteſt concedere, dummodò iuſta vel rationabilis cauſa concurrat, *vide Menoch. de Arbitr. Iud. q. 81. num. 4. & caſ. 336. nu. 37. Farinac. in Pract. crim. q. 29. nu. 88.*
18 vbi, quod etiam inferior ex cauſa ſaluum conductum concedit, quando bannum ab eodem Iudice inferiore, vel eius Anteceſſore proceſſit, *Vermigliol. d. conſ. 444. n. 6. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi Princeps mandauit Iudici, vt ad vlteriora procedat, poteſt talis Iudex ſaluum conductum concedere, quatenus ille pro proceſſu ad vlteriora neceſſarius ſit, *Boſſ. in tit. de citat. num. 35. & ſeq.* vbi, quod bannitus, cui ſaluus conductus conceditur, debet eſſe cautus, vt illum publicari faciat, & poni in loco, in quo de eius banno publicè conſtat, nè ſub eo banno offendatur.
19 Amplia ſupradictam concluſionem, vt procedat, etiamſi reus fuerit ſimpliciter accuſatus, vel denunciatus ex nouo delicto, etiam non capitali, licèt nondum fuerit condemnatus, & timens, nè in carcerem conijciatur, fugam arripuerit, *l. 2. §. fin. ff. de Cuſtod. reor. gloſ. in l. ſed etſi quis, in ver. uti non poſſit, in princ. ff. ſi quis caution. Cephal. d. conſ. 187. nu. 7. Thob. Non. conſ. 103. nu. 3. Honded. conſ. 111. nu. 45. lib. 1. Farinac. conſ. 39. nu. 31. lib. 1. & d. q. 34. num. 56.* quod intellige, quando reus eſt accuſatus coram eodem Iudice, à quo puniri poteſt: ſecus ſi fuit accuſatus coram alio Iudice diuerſi territorij, ſeu diuerſæ iuriſdictionis, *d. l. ſed & ſi quis, §. illud, ff. ſi quis caution.*
20 Idem dicendum eſt, ſi fuerit tantùm per Curiam inquiſitus de nouo delicto: & multò magis, ſi vltra inquiſitionem deuentum fuerit ad aliquam citationem contra reum, puta ad reſpondendum inquiſitioni, vel ſi reus poſitus fuerit in banno, etiamſi nondum fuerit condemnatus; quia tunc fideiuſſor videtur impeditus facto Iudicis, qui licèt iuſtè procedat ex nouo rei delicto, culpa tamen non caret, eo quod fideiuſſorem debito tempore non requiſiuerit, *Boſſ. tit. de Carcerat. fideiuſſ. nu. 41. & 51. & alij apud Farinac. d. q. 34. num. 57. & ſeq. Vermigliol. conſ. 312. num. 5. & ſeq.* vbi dicit, quod excuſatur fideiuſſor, quotieſcunque Iudex fuerit in culpa, dando cauſam fugæ ipſius rei, vt ſi fecerit inuentarium eius bonorum, quod delicti quali-
21 tas non exigebat. Vnde inoleuit praxis, vt antequam reus pro alio delicto citetur, aut ponatur in banno, fideiuſſor requiratur, & conſtituatur in mora, & ſi reum non repræſentet, condemnetur in pœnam in fideiuſſione contentam: & deinde procedatur contra reum ex primo, & ſecundo delicto, *Gandin. de malefic. tit. de mult. quæſtion. nu. 33. Honded. d. conſ. 111. n. 15. lib. 1. Clar. in pract. crim. d. §. fin. qu. 46.*
22 *verſ. quæro pone &c.* vbi addit, quod fideiuſſor etiam excuſatur, quando eo irrequiſito Iudex ex primo delicto reum citauit, & in contumaciam banniuit: deinde poſt bannum vocauit fideiuſſorem, vt reũ ſiſteret; quia tunc fideiuſſor videtur etiam ex facto Iudicis impeditus, nè illum conſignet, cum tempore debito monitus non fuerit, vt reum conſignaret; contraria tamen ſententia in hoc caſu verior videtur,

quia

quia potuit fideiuſſor id præmeditari, *Farinac. d. q. 34. nu. 83. & ſeq. & num. 170.* vbi dicit, quod fideiuſſor non liberatur, quando reus fugam arripuit ex eo quod fuerit citatus, ſeu etiam condemnatus, & bannitus à Iudice pro eodem delicto, *& ita ſenſit etiam Vermigliol. conſ. 323. nu. 2. & ſeq.*

23 Hinc etiam excuſatur fideiuſſor, ſi reus
obtenta à Iudice licentia diſcedendi è domo, ſeu Ciuitate ſibi loco carceris aſſignata, diſceſſit, & poſtea non redijt, ſiue diſceſſerit cum licentia in ſcriptis obtenta, ſiue voce tantùm: licentia enim à Superiore voce tantùm, ſeu etiam nutu conceſſa, ſufficit, nè alioquin quis decipiatur ſub fide publica, *contra textum in l. 1. ff. de Conſtit. pecun. l. conuentionum, ff. de Pact.* ratio prædictæ concluſionis eſt, tum quia tunc etiam facto Iudicis impeditur, quominus reum repræſentet: tum etiam quia non præſumitur fideiuſſor voluiſſe ſe vlterius obligare, niſi vſque ad tempus datæ licentiæ, & obligatus ad vnum tempus, non cenſetur ad aliud tempus obligatus, *l. Lucius, 2. §. Paulus, & ibi Bart. ff. de Admin. tutor. Farinac. conſ. 59. nu. 20. lib. 1. & conſ. 228. nu. 3. & ſeq. lib. 3. Vermigliol. conſ. 315. nu. 6. & conſ. 312. nu. 1. & ſeq.* vbi etiam obſeruant, quod ſtatim conceſſa
24 huiuſmodi licentia ſiue in ſcriptis, ſiue voce tantùm, aut nutu, vel clauſis oculis, expirat promiſſio fideiuſſoria, ita vt talis licentia poſtea reuocari non poſſit in ipſius rei, & fideiuſſoris præiudicium. Vnde ad
25 tollenda huiuſmodi dubia, datur cautela, vt promiſſioni de non diſcedendo de domo ſine licentia, adijciatur obligatio de ſe præſentando in caſu licētiæ, vel tempore licentiæ requiratur nouus fideiuſſor pro dicto caſu, *Gabr. conſ. 170. lib. 2. Farinac. d. conſ. 228. nu. 14.*

26 Obſerua tamen, quod ſi reus diſceſſiſſet cum licentia etiam limitata ad certum tempus, non poterit condemnari, ſi non redeat elapſo tempore, niſi prius monitus, & interpellatus fuerit ad redeundum, *iuxta gloſ. communiter receptam in cap. quoniam frequenter, §. porrò, ver. contumbus, Vt lit. non conteſt. & d. etiam Farinac. d. conſ. 228. nu. 4. vbi citat Gabr. conſ. 173. lib. 2.*

27 Obſerua 2. quod ſi quis promiſerit reum ex vno loco non diſceſſurum ſub certa pœna, euaneſceret ſimiliter promiſſio, ſi Iudex eum in alium locum conijecerit, indèque reus diſceſſerit; *Gram. conſ. 66. nu. 62. quem refert, & ſequitur Farinac. d. conſ. 228. nu. 15. lib. 3. & d. q. 34. nu. 92. Vermigliol. conſ. 312. nu. 2. & ſeq.*

28 vbi, quod fideiuſſor liberatur, quando reus carceratus in carcere publico tuto, ac ſecuro, ad quem fideiuſſor in obligatione ſe reſtrinxit, de mandato Iudicis poſitus fuit in alium carcerem minus tutum, & inde aufugit, quamuis contrarium ſentiat *Baiard. ad Clar. q. 46. nu. 68. & ſeq.*

29 Amplia 4. principalem concluſionem, vt etiam procedat, ſi reus commiſerit nouum delictum ſiue capitale, ſiue non capitale, etiamſi nondum fuerit accuſatus, vel inquiſitus: quia tunc etiam fideiuſſor eximitur ab obligatione reum præſentandi, præſertim ſi huiuſmodi delictum eſſet notorium, *Thob. Non. d. conſ. 103. nu. 3. Farinac. d. q. 34. nu. 54. & ſeq. & conſ. 59. nu. 31. & ſeq. lib. 1. Vermigliol. conſ. 308. nu. 16. & 17.*

30 5. Fideiuſſor excuſatur, quando reus à Curia captus fuit pro eadem cauſa: quia non refert, qualiter quid fiat, dummodò
31 fiat, *l. cum ſeruus, ff. de Verbor. obligat.* vnde liberatur debitor, ſi ſolutio facta fuerit ipſo inuito, *l. ſoluendo, ff. de negot. geſt. l. ſolutionem, ff. de ſolut.* quod procedit,
32 etiamſi reus è carceribus deinde aufugerit, quia fideiuſſor non teneretur eum amplius repræſentare, licèt promiſerit repræ-
33 ſentare toties quoties &c. *Bald. in l. qui crimen, nu. 23. C. qui accuſ. non poſ. Thob. Non. conſ. 103. num. 8. Card. Mantic. de Tacit. lib. 16. tit. 20. num. 9. Vermigliol. conſ. 311. nu. 6. latè Afflict. deciſ. 230. & ibi Vrſill. per tot.* ratio eſt, tum quia, cum Curia ceperit à ſe ipſa reum, videtur receſſiſſe à fideiuſſoria cautione: tum etiam, quia per fugam nouum dicitur commiſſum delictum, ex quo repræſentandi iterum difficultas oritur facto curiæ, vel cuſtodis, quod fideiuſſori nocere non debet, *Caball. reſol. crimin. caſ. 47. num. 1. & ſeq. Vermigliol. conſ. 315. num. 4. Franc. Marc. deciſ. 797. nu. 4. par. 1.* vbi addit, quod ſi reus
34 captus fuit ex alia cauſa, licèt in tali caſu fideiuſſor non liberetur, tamen ſi proteſtaretur coram iudice, quod haberet illum pro præſentato, ad aliud non tenetur, ſi ille poſtea aufugerit, *Boſſ. in d. tit. de Carcerat. fideiuſſ. nu. 39. Honded. conſ. 121. nu. 33. & 34. lib. 1. Herculan. d. cap. 23. nu. 19. Farinac. d. q. 34. nu. 4. 5. & ſeq. latè Peguer. deciſ. 47. per tot.* vbi dicit, quod obli-
35 gatus ad aliquem repræſentandum etiam cum clauſula toties quoties &c. non tenetur niſi ſemel, ad tollendam infinitatem, *vt colligitur ex text. in l. qui bis, ff. de Verbor. obligat. & in l. qui bona, §. vlt. ff. de dam. infect. quicquid in contrarium ſenſerint Rolan. conſ. 58. nu. 4. lib. 1. Franc. Marc. deciſ. 797. nu. 5. Bonr. deciſ. 131. nu. 19. & ſeq.*

ſeq. & alij apud Mantic. de Tacit. lib. 16. tit.
20. nu. 8. & ſeq.
36 6. Liberatur fideiuſſor, quando fuit lata
ſententia: nam vſque ad ſententiam, & non
vltra durat fideiuſſio de iudicio ſiſti; vide-
tur enim data huiuſmodi fideiuſſio reſpectu
litis, vel iudicij; & ideo cũ per ſententiam
ſit finita lis, & iudicium, ceſſat etiam fide-
iuſſio, *l. græcè, §. & poſt litem, vbi gloſ. in*
ver. exercitationis, ff. de fideiuſſ. gloſ. in l. ſi
quis reum, in ver. non exhibuerit, vbi etiam
Bart. nu. 2. ff. de Cuſtod. reor. Bald. in l. qui
crimen, nu. 11. & ſeq. C. Qui accuſar. non
poſſ. Luc. de Penn. in l. ſi quis decurio, col. 4.
verſ. Amplius fideiuſſor &c. C. de Decurion.
lib. 10. Thob. Non. conſ. 103. nu. 4. Franc.
Marc. deciſ. 797. nu. 6. par. 1. Farinac. conſ.
57. nu. 23. & d. q. 34. nu. 123. vbi dicit,
37 quod promiſſio fideiuſſoris de iudicio
ſiſti, reſpicit inſtantiam, & ſic ea perempta
finitur. ſecus eſſet, ſi conſtaret, quod talis
38 fideiuſſio data fuerit pro ſecuritate Cu-
riæ: quia tunc duraret etiam poſt ſenten-
39 tiam, ſicut & fideiuſſio de ſoluendo iudi-
catum, *Honded. d. conſ. 111. nu. 37. lib. 1.*
vbi dicit, quod ſequuta ſententia condem-
natoria fideiuſſor tenetur eo caſu reum
præſentare, *Farinac. d. q. 34. num. 103. &*
ſeq. Franc. Marc. deciſ. 357. nu. 3. & 4.
par. 1. Card. Mantic. d. lib. 16. tit. 20. n. 10.
Boſſ. in tit. de Carcerat. fideiuſ. num. 34.
40 vbi dicit, quod ſi quis fideiuberet poſt
condemnationem, non videtur fideiubere
de præſentando, ſed de ſoluendo; & ideo
per caſum ſuperuenientem in perſonam
condemnati fideiuſſor in tali caſu non exi-
mitur, *Theſaur. deciſ. 202. num. 4. & alij*
communiter.
41 Obſerua tamen, quod ſi reus diffinitiuè
fuerit abſolutus à prætenſo delicto, pro quo
fuit fideiuſſum, fideiuſſor ſtatim liberatur,
cum in tali caſu finita ſit cauſa, pro qua
ſiſtendus erat reus, *Cremenſ. ſing.* 1 *Thob.*
Non. conſ. 103. nu. 4. & alij apud Honded.
d. conſ. 111. nu. 35. & ſeq. Mantic. de Ta-
cit. d. lib. 16. tit. 20. nu. 10.
42 Obſerua 2. quod perempta inſtantia re-
ſoluitur etiam fideiuſſio de iudicatum ſol-
uendo, *l. 2. vbi Bart. ff. Iudicat. ſolu.* niſi
43 inſtantia eſſet perempta per deſertionem
appellationis, quia tunc fideiuſſio duraret,
Theſaur. d. deciſ. 202. nu. 12.
44 An verò lata prima ſententia in fauo-
rem debitoris, liberetur fideiuſſor de iudi-
catum ſoluendo? affirmat *Gabr. de fideiuſ-*
ſor. concl. 4. num. 10. contrarium tamen
ſenſit *Vinc. de Franch. deciſ. 320. num. 7.*
vbi dicit, quod fideiuſſor tenetur, quando
Iudex appellationis poſtea reum condem-
45 nauit: niſi proprio nomine expreſſus eſſet
Iudex, & ad eum proprio nomine habita
fuerit conſideratio in ſatiſdando; tunc
enim ſi ſentẽtiam tulerit in fauorem eius,
pro quo fideiuſſor acceſſit, mutato iudi-
ce per appellationem expirat fideiuſſio;
quia fideiuſſor in tali caſu videtur ſatiſde-
diſſe de ſoluendo, ſi & quatenus ità à d. Iu-
dice fuerit iudicatum; & ideò eius conſen-
ſus non eſt ad alium caſum extendendus;
ſecus eſſet, ſi dictus Iudex condemnauit
reum, pro quo ſatiſdatum eſt, & deinde
per viam appellationis cauſa ad alium Iu-
dicem deuenerit: quia tunc duraret fide-
iuſſio: cenſetur enim idem iudicium, cum
diſcutiendum ſit tantùm eo caſu, an ſit be-
nè, vel malè iudicatum, *Bellemer. dec. 353.*
Vinc. de Franch. deciſ. 320. Theſaur. loco
cit. nu. 14. & ſeq.
46 7. Excuſatur fideiuſſor, qui certo tem-
pore aliquem repræſentare promiſit, ſi per
iudicem monitus, ſeu citatus non fuerit
ad repræſentandum: promiſſio enim illa
de præſentando videtur habere hanc con-
ditionem, ſcilicet ſi & quando fideiuſſor
iuſſus fuerit præſentare, quia tunc incipit
currere tempus, & non ante, cum cenſeatur
huiuſmodi tempus collatum in volunta-
tem Iudicis, *Boſſ. d. tit. de Carcerat. fide-*
iuſ. nu. 61. Roman. conſ. 137. nu. 1. verſ.
præterea &c. Rolan. conſ. 58. nu. 14. lib. 1.
Vrſill. ad Afflict. deciſ. 234. num. 1. Card.
Mantic. d. lib. 16. tit. 20. num. 11. & 13.
47 *Oſaſc. deciſ. 49. nu. 2.* niſi fideiuſſor pro-
miſerit reum repræſentare etiam irrequiſi-
tus, quia tunc nulla requireretur monitio,
vt d. Farinac. d. q. 34. nu. 125. & ſeq. &
nu. 134.
48 8. Fideiuſſor datus in vno loco, non te-
netur repræſentare in alio, quia promiſſio
illa intelligitur in loco ipſius Iudicis, &
non alibi, cum virtus obligationis fideiuſ-
ſoriæ ſit ſtricti iuris, *l. blanditus, C. de fi-*
deiuſ. latè Rolan. conſ. 58. num. 15. & ſeq.
49 *lib. 1.* vbi etiã dicit, quod ille, qui promiſit
dare fideiuſſorem, intelligitur promiſiſſe
dare in Ciuitate, in qua promiſit, & de ho-
minibus illius Ciuitatis, *Boer. deciſ. 99.*
nu. 4. vbi dicit, quod ſi Titius vendiderit
in Ciuitate Bononiæ domum Caio, & in-
50 ter eos actum fuerit, vt venditor tenea-
tur precium conuertere in emptionẽ præ-
diorum, non poteſt venditor compelli ad
emenda prædia in alieno territorio, quàm
Bononienſi, *Farinac. d. q. 34. nu. 171. latè*
Vermigliol. conſ. 323. nu. 2. & ſeq. & conſ.
51 *312. nu. 12. & ſeq.* vbi dicit, quod fide-
iuſſio non patitur aliquam extenſionem de
52 loco ad locum, neque de re ad rem, & in
53 dubio ſemper eſt capienda interpreta-
tio, nè fideiuſſores teneantur, *ex trad. per*
Caball.

Caball. reſol. crim. caſ. 59. num. 4. Gabr.
conſ. 181. nu. 27. lib. 1. & conſ. 173. n. 23.
lib. 2. Giurb. conſ. 35. nu. 29. Rot. *deciſ. 70.*
nu. 3. par. 1. Recent. Farinac. d. q. 34. nu.
54 *182. Theſaur. deciſ. 202. nu. 13.* vbi, quod
fideiuſſio præſtita in cauſa ciuili, non ex-
tenditur ad cauſam criminalem.
55 An verò cautio data coram Iudice in-
quitente de maleficio, duret, ſi ipſemet
Iudex deſiſtat ab inquiſitione, & procedat
per accuſationem? affirmat *Gabr. tit. de*
fideiuſſ. concluſ. 4. nu. 13.
56 *9.* Liberatur fideiuſſor finito officio il-
lius Iudicis, coram quo fuit fideiuſſum, ità
vt ab alio Iudice ſucceſſore cogi non poſſit
ad repræſentandum, *l. non à Iudice, §. 1. ff.*
de Iudic. l. cum apud. ff. Iudicat. ſolu. l. fin.
ff. de Pæn. Roman. conſ. 210. nu. 1. Rolan.
57 *conſ. 58. nu. 11. & ſeq. lib. 1.* vbi, quod fi-
deiuſſio coram vno Iudice præſtita, vel
propter vnam cauſam, non trahitur coram
alio, vel propter aliam cauſam, etiamſi fir-
mata fuerit iuramento, quia iuramentum
58 perpetuat quidem actionem cõtra prin-
cipalem promittentem, non autem contra
fideiuſſorem, *Gabr. lib. 3. tit. de fideiuſſ.*
concluſ. 4. nu. 9. Farinac. d. q. 34. nu. 172.
Theſaur. dec. 202. nu. 13. Vermigliol. conſ.
312. nu. 11.
59 Hoc tamen procedit in fideiuſſione da-
ta coram Iudice delegato, vel etiam co-
ram Ordinario, dummodò in fideiuſſione
fuerit expreſſum nomen Iudicis, *vt in ſimi-*
li diximus ſupra nu. 45. ſecus ſi fideiuſſio
recepta fuerit non coram delegato, ſed
coram Ordinario ſub nomine dignitatis:
tunc enim fideiuſſio per mutationem Iu-
dicis non expirat, *Roman. d. conſ. 210. n. 2.*
60 vbi dicit, quod ſi in ſatiſdatione eſt adie-
ctum tam nomen proprium, quàm officij,
tunc debet in iudicio inſpici, quod nomen
præcedat, *Rol. d. conſ. 58. nu. 13. Gabr. d.*
tit. de fideiuſſ. concluſ. 4. num. 8. Bellemer.
deciſ. 353. Farinac. d. q. 34. nu. 175. & ſeq.
61 vbi obſeruat, quod vt fideiuſſio dicatur
concepta coram Iudice ſub nomine digni-
tatis, non ſufficit, pœnam eſſe ſtipulatam,
& applicatam Cameræ Principis, ſed de-
bet ſtipulari de mandato ipſius Principis.
62 n. 10. Excuſatur fideiuſſor, quando fide-
iuſſit pro reo, qui fuerat iniuſtè, ſeu inde-
bitè captus, & ſine ſui culpa, tum quia
ceſſat in tali caſu fiſci intereſſe, cum reus
ſit in ſtatu abſolutionis, *Ant. var. lib. 3. reſ.*
29. & alij apud Vermigliol. conſ. 308. n. 5.
& ſeq. Boſſ. de Carcerat. fideiuſſ. num. 48.
63 tum etiam quia contractus factus ad vti-
litatem carcerantis cum iniuſtè carcerato
non valet: carcer enim inducit iuſtum me-
tum, & ideò promiſſio facta in carcere nul-
lius eſt momenti, licèt valeat in commo-
dum, & vtilitatem carcerati, *l. qui in car-*
cerem, vbi Bart. & alij, ff. de eo quod met.
64 *cauſ.* vnde ſi non valet contractus princi-
palis, nec etiam valet contractus acceſſo-
65 rius, *Afflic. deciſ. 149. per tot.* vbi etiam
dicit, quod ſi fideiuſſor ſine fraude ſoluit,
repeteret eo caſu ſolutum à principali, qui
per talẽ fideiuſſoriã cautionẽ fuit libera-
tus, etiãſi ipſo inuito facta fuerit talis ſolu-
tio, *latè Vrſill. ibidem, Capel. Tholoſ. dec. 399.*
66 11. Excuſatur fideiuſſor, ſi omnem di-
ligentiam adhibuerit, vt principalem præ-
ſentaret, nec potuit id efficere, *l. ſi vehen-*
da, §. idem iuris, ff. Ad l. Rhod. de iact. Fe-
der. de Sen. conſ. 122. Dec. in l. fin. §. Labeo,
nu. 9. & ſeq. ff. ſi cer. pet. & alij apud Ce-
phal. conſ. 164. nu. 25. & ſeq. lib. 2. vbi di-
cit, hanc eſſe communem, & in practica ſer-
uari, etiamſi promiſſioni acceſſerit iuramen-
tum, Mantic. de Tacit. lib. 16. tit. 20. n. 16.
latè Afflict. deciſ. 295. & ibidem Vrſill. vbi
67 dicit, quod quando quis promiſit factum,
& ſine culpa ſua implere non potuit, excu-
ſatur à pœna, licèt contrarium ſentiat *Fa-*
rinac. conſ. 59. nu. 40. vbi dicit, quod fide-
iuſſor tenetur non obſtante quacunque
diligentia adhibita; ſed prima ſententia
æquior eſt, & ideo ab ea non eſt receden-
dum.
68 12. Liberatur fideiuſſor, vbi fiſcus ac-
cepit poſſeſſionem bonorum confiſcato-
rum ipſius rei, quem fideiuſſor repræſen-
tare promiſerat, quia tunc confuſa eſt actio,
nec poſſunt fideiuſſori cedi actiones con-
tra principalem, & ipſe ſoluens repeteret
ab eodem fiſco, *l. in fraudem, §. ſi princi-*
palis, & ibi gloſ. ff. de Iur. fiſc. l. heres à
debitore, §. quod ſi ſtipulator, & l. Vranius,
ff. de fideiuſſ. Boſſ. in tit. de Carcerat. fide-
iuſſ. nu. 43. Honded. conſ. 111. nu. 40. Fa-
rinac. d. q. 34. nu. 183. quod procedit,
etiamſi bona ad fiſcum delata, non ſint
ſoluendo, *ſecundum Cuma. quem refert*
Card. Mantic. d. lib. 16. tit. 20. num. 27.
vbi tamen ſubdit, quod fideiuſſor in tali
caſu non liberatur in totum, licèt poſſit
opponere exceptionem excuſſionis.
69 13. Fideiuſſor excuſatur, quando con-
tra reum noua non ſuperuenerunt indicia,
præſertim ſi reus eſſet de iure abſoluendus:
70 nam relaxatus ſub cautione de ſe repræ-
ſentando, cauſa cognita, cenſetur dimiſſus
tanquam innocens, vel ſaltem cenſetur
abſolutus ab obſeruatione iudicij, & con-
ſequenter non eſt iterum in carceres co-
nijciendus, niſi ſuperuenientibus alijs in-
ditijs, *iuxta communem praxim, Boſſ. in tit.*
de ſenten. nu. 60. & 61. & in tit. de plurib.
violen. nu. 114. & ſeq. Grauett. conſ. 321.
nu. 4.

nu.4. verſ. non omitto &c. vbi etiam dicit,
quod abſolutus in iudicio inquiſitionis,
non poteſt amplius moleſtari per viam ac-
cuſationis, quia ſæpius de eodem delicto
regulariter quæri non debet, Thob. Non.
conſ. 103. nu. 5. latè Farinac. conſ. 59. nu. 1.
& ſeq. & n. 35. cum ſeq. & in Pract. crim.
q. 37. nu. 29. cum ſeq. & num. 194. & ſeq.
vbi ſubdit, quod licèt indicia ſint iudici ar-
72 bitratia, tamen Iudex non poteſt noua
inducere, & formare ex propria ceruice,
ſed ea debent eſſe iuri conformia, & à Do-
ctoribus approbata.

73 Limita, ſi aliqua iuſta cauſa concurrat,
vt ſi Iudex in promptu habeat noua indi-
tia, & teſtes, ſed dubitat, nè reus aufugiat,
vel eoſdem teſtes ſubornet: tunc enim
cogi poteſt fideiuſſor ad reum repræſen-
tandum nondum nouis inditijs in actis de-
ductis; immò, ſi ita expediat, poteſt iudex,
etiam non citato fideiuſſore, ipſum reum
in carcerem conijcere, vt poſt Clar. q. 46.
verſ. pariter etiam &c. obſeruat Farinac.
conſ. 59. nu. 29. & q. 4. nu. 25. verſ. limita
praecedentem ampliationem &c. & qu. 33.
nu. 68. ſubdens, quod Iudex, qui ſine cau-
ſa id fecerit, non ſolum parti ad damna, &
intereſſe tenetur, ſed etiam punitur.

74 14. Liberatur fideiuſſor, quando datur
alius fideiuſſor per viam renouationis, ſeu
loco primi, Menoch. præſumpt. 134. nu. 14.
& ſeq. lib. 3. Surd. conſ. 298. nu. 2. & 44.
lib. 2. Gabr. conſ. 170. nu. 1. & ſeq. non
tamen cenſeretur liberatus per ſimplicem
dationem alterius fideiuſſoris, Vermigliol.
conſ. 315. nu. 6. verſ. nullus autem &c. Card.
Mantic. de Tacit. d. lib. 16. tit. 20. nu. 20.

75 Quæres, an poſſit fideiuſſor ad effugien-
dam condemnationem pœnæ, ſuſcipere de-
fenſionem rei, qui aufugit, & probare illius
innocentiam, eiuſque exceptionibus vti?
Reſp. quod aut agitur de crimine, pro quo
imponenda eſt pœna corporalis, & tunc
id non permittitur; aut imponenda eſſet
pœna pecuniaria, & tunc poteſt fideiuſſor
ſuſcipere defenſionem rei, quia in tali caſu
non requiritur rei præſentia, & ideò per
procuratorem admittitur, l. ſi eum, ff. ſi
quis cautions. l. ſancimus, verſ. ſed ſiquidem
poſt ſtatutum &c. C. de fideiuſſ. Gandin. de
maleſic. in tit. de mult. quæſtion. &c. n. 33.
in fin. Caball. reſol. crimin. caſ. 190. in
fin. Farinac. d. q. 34. num. 26. & ſeq. &
conſ. 228. nu. 26. & ſeq.

76 Notandum eſt autem, quod in ſtipula-
tionibus iudicialibus, ſeu Prætorijs ſemper
attenditur, quæ ſit pœna delicti: nam ſi
pœna ſit corporalis, tota pœna pecuniaria
in promiſſione, ſeu fideiuſſione contenta,
in caſu fugæ exigi poteſt, quia nulla eſt pe-
cuniaria quantumuis magna, quæ æquet
pœnam corporalem etiam minimam; ſi ve-
rò pœna delicti ſit pecuniaria, non exce-
dens v. g. centum aureos, tunc nihil vltra
eam neque contra reum, neque contra
fideiuſſorem exigi poteſt, etiamſi promiſſio,
ſeu fideiuſſio maiorem contineat pœnam;
ratio eſt, quia in huiuſmodi ſtipulationi-
bus, quæ iuſſu Iudicis, ſeu Prætoris fiunt,
non attenditur, quid ſit conuentum, ſed
quanti verè interſit: in his enim ſeruatur
æquitas, quæ non permittit, vt quicquam
vltra intereſſe exigatur, l. 2. in fin. vbi Bart.
ff. ſi quis in ius vocat. non ierit &c. vbi ſi nō
intereſt actoris, Prætor pœnā remittit, Fa-
rin. d. conſ. 228. nu. 26. & ſeq. Oſaſc. dec. 70.
n. 7. & ſeq. Vermigl. conſ. 312. nu. 10. Caball.
reſol. crimin. caſ. 190. nu. 9. Card. Mantic.
de Tacit. lib. 16. tit. 20. nu. 17. & 18. vbi
77 etiam dicit, quod ſi fideiuſſor ſtatim re-
um non præſentauerit, ſed paulo poſt, ſeu
intra modicum tempus, non tenetur ad
pœnam, quia ſi nihil interſit, mora purga-
ri poteſt, per tex. in l. & ſi poſt tres, ff. ſi quis
caution. Rot. dec. 371. n. 3. p. 1. in nouiſſ. pro-
ut refert Farinac. d. conſ. 228. nu. 32. vbi,
78 quod pœna conuentionalis non exigitur
niſi ad metam intereſſe, quicquid dicat An-
char. conſ. 148. Oſaſc. vbi ſupra, n. 12. Menoch.
de Arb. Iud. caſ. 260. nu. 27. & ſeq. & alij.

79 Notandum 2. quod in criminalibus non
admittitur reus ad dandum fideiuſſorem
extra locum iudicij; ſed in loco iudicij eū
præſtare debet, qui ſit ciuis, vel forenſis
ibidem bona poſſidens, vel ſaltem in Pro-
uincia, dummodò locus ſit ſub iuriſdictio-
ne eiuſdem Iudicis, ità vt non reddatur
difficilis exactio, l. ſi fideiuſſor, §. ſi neceſ-
ſaria, ff. Qui ſatiſd. cog. Alex. conſ. 57. n. 6.
lib. 3. Farinac. conſ. 165. nu. 30. 35. 61. &
80 83. cum ſeq. vbi etiam dicit, quod ſi fide-
iuſſor non eſt idoneus, tenetur Notarius
in ſubſidium, excuſſo tamen prius princi-
pali, vide Gabr. lib. 3. tit. de fideiuſſor. con-
cluſ. 1. nu. 64. Theſaur. deciſ. 40. num. 3.
81 vbi, quod diſcuſſio fieri non debet, quan-
do bona ſunt in loco remoto, ſeu extra
territorium.

82 Obſerua tamen, quod Notarius, qui
recepit fideiuſſorem minus idoneum, non
tenetur, quando principalis eſt diues, Fari-
nac. d. conſ. 165. nu. 23.

83 Obſerua 2. quod fideiuſſor præſtari qui-
dem debet in loco iudicij, quando agitur
de repræſentando; ſecus quando præſtatur
in executionem ſententiæ diffinitiuæ: hoc
enim caſu ſufficit, vt præſtetur extra locum
iudicij, ſaltem ſub eodem Præſide, quia
agitur tunc de ſoluendo pœnam, Farinac.
d. conſ. 165. nu. 35.

Obſer-

84 Obſerua 3. quod quando agitur de ſatiſdatione neceſſaria, ſufficit etiam extra locum iudicij ſatiſdare, *Aret. conſ 87. n. 2. quem refert, & ſequitur Farinac. d. conſil.*
85 *165. nu. 60.* vbi, quod ſatiſdatio neceſſaria cenſetur, quæ à carcerato pro ſua liberatione exigitur.

86 Notandum 3. quod ſaluus conductus conceſſus alicui ad effectum eundi, vel veniendi ad aliquem locum, intelligitur datus etiam pro redeundo ex dicto loco, quia non dicitur ſecurè venire qui ſecurè non poteſt recedere, *Farinac. in Pract. crim. q. 29. num. 53. & conſ. 131. num. 3. & ſeq.* vbi dicit, quod conceſſo ſaluo conductu cenſetur etiam conceſſa licentia, ſeu facultas ſecurè tranſeundi per territoriũ interiacens.

87 An verò ſaluus conductus ſeruandus ſit, quando is, qui eum obtinuit, captus fuit extra iuriſdictionem concedentis? Reſp. negatiuè, niſi fortè ſuperior, ſaluum conductum habere vires extra ſuam iuriſdictionem, dixiſſet, quia tunc ſeruari debet, etiamſi dari non debuiſſet, nè quis ſub fide publica decipiatur, *vide Farinac. d. q. 29. per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia, & condemnatio facta in vno territorio, non facit fidem in alio territorio diuerſo: limitatur nu. 5. & 14.*
2 *Ficta confeſſio reſultans ex contumacia, & banno, præiudicat ſolum in eo loco, & iudicio, vbi ipſum bannum exequi prætenditur, & vbi contumacia contracta eſt, non autem alibi.*
3 *An ſententia Iudicis loci delicti faciat indicium contra condemnatum, & nu. 3. 4. & 5.*
6 *An ſententia condemnatoria in vno territorio lata, exequi poſſit per Iudicem alterius territorij, ſi requiſitus fuerit ab eo Iudice, qui ſententiam tulit, & num. 7. & ſeq.*
7 *Quid ſi delictum eſſet merè Eccleſiaſticum.*
8 *Et quid ſi Iudex requiſitus, eſſet Superior.*
9 *An Iudex requiſitus poſſit procedere ad executionem ſententiæ, non examinando iuſtitiam.*
10 *Quid ſi ſententia contra reum lata fuerit, non de iure communi, ſed de iure municipali illius loci.*
11 *Contumax quando condemnari poſſit, & num. 12.*
13 *Sententia ſi non poteſt in totum ſuſtineri, pro parte etiam corruit.*
14 *Quando vnus Iudex poſſit exequi ſententiam alterius, & nu. ſeq.*
15 *Bannitus ab vno loco, cenſetur bannitus ab omnibus alijs locis Sedi Apoſtolicæ ſubiectis.*

CAP. VIII.

An & quando ſententia condemnatoria lata per Iudicem vnius territorij, executioni demandari poſſit per Iudicem alterius territorij.

1 VT hæc quæſtio faciliùs intelligatur, aliquæ præmittendæ ſunt concluſiones.

Prima concluſio eſt, quando territoria ſunt diuerſa, ſeparata, & diſtincta, ſententia condemnatoria lata contra delinquentem in loco commiſſi delicti in contumaciam, non eſt in loco originis, vel domicilij ipſius delinquentis exequenda ex ſola instantia partis offenſæ, ſiue territoria ſint ſub diuerſis Principibus, ſiue ſint ſub vno, & eodem Principe, ſub diuerſo tamen Præſide Prouinciæ; ratio eſt, quia talis ſententia, & condemnatio facta in vno territorio non facit fidem in alio territorio diuerſo, nec probat contra condemnatum, quod commiſerit delictum; *ità Bart. in l. à Diuo Pio, §. ſententiam Romæ, num. 1. ff. de re iud. Boſſ. in tit. de for. compet. nu. 86. verſ. ſed an Iudex domicilij poſſit exequi &c. Clar. in Pract. crimin. §. fin. qu. 54. verſ. ſed pone &c. & latiùs qu. 96. verſ. item quæro nunquid Iudex vnius territorij &c.* vbi ex hoc infert, quod officialis in Ducatu Mediolani non poteſt exequi ſententiam latam per officiales in Regno Neapolis, quia licèt ambo illa territoria ſint ſub eodem Rege Hiſpaniarum, tamen habentur tamquam dominia ſeparata; *Farinac. q. 11. limit. 10. nu. 61.* vbi etiam
2 dicit, quod ficta confeſſio reſultans ex contumacia, & banno, præiudicat ſolùm in eo loco, & iudicio, vbi ipſum bannum exequi prætenditur, & vbi contumacia contracta eſt, non autem alibi, *Caball. reſol. crimin. caſ. 161. nu. 1. & ſeq.*

3 Obſerua tamen, quod talis ſententia loci delicti facit indicium contra condemnatum, ità vt etiam aliter non conſtito de
4 delicto poſſit contra eum procedi per Iudicem originis, vel domicilij, licèt non
5 ſufficiat ad torturam, *Clar. d. q. 54. verſ. ſed pone &c. Farinac. d. q. 11. ſub nu. 75.*
6 Secunda concluſio. ſententia condem-

natoria in vno territorio lata, exequi po-
teſt per Iudicem alterius territorij diuerſi,
& ſeparati, ad petitionem, & litteras illius
Iudicis, qui ſententiam tulit, *Boſs. d. tit.
de for. comp. nu. 86. Alex. in d. l. à Diuo
Pio, §. ſententiam Romæ, nu. 5. Farinac.
d. q. 11. limit. 10. nu. 61. Caball. d. caſ. 161.
nu. 8. & 9. Clar. in pract. crim. q. 96. verſ.
item quæro &c. vbi de communi.*

7 Notandum tamen eſt, quod talis ſenten-
tia non ſolet exequi per Iudicem alterius
territorij, niſi prius cognouerit, quod ritè,
& rectè lata fuerit à Iudice competente,
legitimis præcedentibus inditijs, & ſecun-
dùm iuſtitiam; & ideò videndus eſt proceſ-
ſus, vt cognoſci poſſit de validitate, & iu-
ſtitia condemnationis, niſi delictum eſſet
merè eccleſiaſticum, de quo Iudex ſecu-
laris non poteſt cognoſcere, quale eſt cri-
men hæreſis, *Bald. in auth. Clericus quo-
que, nu. 11. C. de Epiſc. & Cleric. Clar. d.
quæſt. 54. in fin. Abb. in cap. 1. de off. or-*
8 *din. Cagnol. in l. cum quadam puella, nu. 33.
verſ. quinto colligitur, ff. de Iuriſd. omn.
Iud. Card. Seraphin. dec. 723. nu. 12. Guid.
Pap. dec. 574. ſub nu. 1.* vbi ſubdit, quod
ſi Iudex requiſitus, eſſet ſuperior, poteſt
etiam ſententiam reuocare, *Couar. lib. 1.
var. cap. 1. nu. 10. verſ. ſed etſi iudex ordi-
narius &c. Boſs. in d. tit. de for. compet.
num. 87. Farinac. d. qu. 11. nu. 61. ad fin.
verſ. limita rurſus præcedentem ſublimita-
tionem &c. Vermigliol. conſ. 415. nu. 1. &*
9 *ſeq.* poteſt tamen Iudex requiſitus, ſi vult,
procedere ad executionem ſententiæ, non
examinando iuſtitiam, niſi fortè ſciret,
illam eſſe iniuſtam; & ità exequendo nul-
lum grauamen partibus affert; nulla enim
lege cautum eſt, ex qua cogi poſſit ad co-
gnoſcendum de iuſtitia ſententiæ Iudicis
requirentis: quinimmò Doctores, qui aſ-
ſerunt, executorem poſſe examinare nulli-
tates, & iuſtitiam talis ſententiæ, arbitrio
executoris eam cognitionem remittunt,
*arg. textus in d. l. à Diuo Pio, §. ſenten-
tiam Romæ, ibi, ſi hoc viſum fuerit, ff. de
re Iud. vide Boſs. loco ſup. cit.*

10 Notandum 2. quod in tali caſu requiri-
tur, vt ſententia lata fuerit de iure commu-
ni Romanorum; non enim ſufficeret, quod
talis condemnatio facta fuerit de iure mu-
nicipali tantùm illius loci, quia Iudex exe-
quendo, ſuam, non alterius iuriſdictionem
ſequi debet, & ſui tantùm, non alterius
territorij ſtatuta attendere, *Bald. in l. vn.
in fin. C. de Confeſs. Alex. in d. §. ſenten-
tiam Romæ, ſub nu. 6. Boſs. tit. de ſenten.
ſub nu. 115.* niſi in loco Iudicis exequen-
tis vigeret idem ſtatutum, in quo fundata
eſt ſentẽtia Iudicis, qui eam protulit, quia
tunc executio facienda eſſet, prout ſi iure
communi Romanorum attento ſententia
lata fuiſſet, *vt d. Boſs. loco cit. Caball. d.
caſ. 161. nu. 12. & ſeq.*

11 Notandum 3. quod contumax de iure
condemnari non poteſt, niſi præcedant
plenæ probationes de delicto, *vt latè pro-
bat Farinac. d. q. 11. nu. 16.* ſubdens, quod
in Vrbe, & ſtatu Eccleſiaſtico ad id ſuffi-
ciunt legitima inditia ad inquirendum,
non quidem ea, quæ regulariter ſatis eſ-
ſent ad aſſumendas informationes de de-
12 licto, ſed debent eſſe valdè propinqua, &
immediata, grauia, & vrgentia arbitrio
Iudicis, *vide Menoch. lib. 1. præſumpt. 88.
nu. 1. & ſeq.*

13 Notandum 4. quod cum de iure ſenten-
tia reputetur indiuidua, ideò ſi in totum
nequeat ſubſtineri, pro parte etiam cor-
ruit, *l. ſi non ſortem, §. ſi centum, & ibi
Bart. & alij, ff. de Condict. indeb. Capic.
dec. 51. nu. 1. & ſeq. Rot. dec. 205. par. 2.
Diuerſ. Vermigliol. conſ. 415. nu. 6.*

14 Notandum 5. quod in ſtatu Eccleſiaſti-
co ſemper, & indiſtinctè vnus Iudex po-
teſt exequi ſententias capitales alterius,
ſiue ſimus in vna, vel diuerſis Ciuitatibus,
ac Prouincijs, & ſic ſiue ſimus ſub eodem,
vel diuerſo Præſide, quia ſufficit, loca eſſe
ſubiecta Sedi Apoſtolicæ, iuxta Conſtitu-
tiones Iulij II. Leonis X. Clementis VII.
Pij IV. & Pij V. contra homicidas, Ban-
nitos, Contumaces, & alios facinoroſos
15 editas, quibus cauetur, vt Banniti ab vno
loco, cenſeantur etiam banniti ab omnibus
alijs locis mediatè, vel immediatè ſubie-
ctis S. R. E. ibidemque capi, carcerari, &
plecti debeant, *vt poſt Vulpell. conſ. 59.
nu. 16. lib. 1. Cartar. in tract. de Exécut.
ſenten. cap. 1. nu. 237. & ſeq. obſeruat Fa-
rinac. d. q. 11. nu. 61. verſ. ſublimita hanc
decimam &c. Caball. d. caſ. 161. num. 3.
quibus adde Boſs. in tit. de for. compet. ſub
nu. 86.* vbi dicit, quod ſi duo Iudices eſ-
ſent ſub eodem Præſide, tunc vnus poteſt
exequi ſententiam alterius abſque aliqua
requiſitione.

S V M M A R I V M.

1 *Quando delegatus Papæ, vel Principis de-
linquens puniatur ab Ordinario loci, &
quando à delegante, & nu. 2.*

2 *Quando à ſententia delegati appelletur ad
delegantem.*

CAP.

CAP. IX.

An delegatus Papæ, vel Principis delinquens puniri poſſit ab Ordinario loci, in quo deliquit.

1 RESp. affirmatiuè, ſi delinquat extra terminos cauſæ delegatæ, præſertim ſi iam finita fuerit delegatio; quia licèt in procedendo ſit maior Ordinario, *l. etſi Prætor, vbi Bart. ff. de offic. eius, cui mand. eſt iuriſd. cap. ſtuduiſti, de offic. legat.* tamen ſi delinquat, Ordinario ſubijcitur, & ab eo punitur, quia tunc non conuenitur vt delegatus, ſed vt priuatus, *Auth. vt Iudi. ſine quoq. ſuffrag. &c. §. volumus, vbi etiam Bart. & ità ſenſit etiam Bald. in auth. qua in Prouincia, num. 10. Cod. vbi de crimin. ag. opor. Capel. Tholoſ. dec. 423. & ibidem Aufrer. in addit.* vbi dicit, quod Præſes Prouinciæ permittere non debet, vt delegati à Principe aliter vtantur ſua poteſtate, quàm in ſuis litteris contineatur; & ſi formam earum excedant, poteſt eis reſiſtere, *latè Decian. in tract. crimin. lib. 4. cap. 17. nu. 26. verſ. vndecimò exten-*
2 *de, tom. 2.* ſubdens, quod ſi delegatus circa ipſam cauſam delegatam delinqueret, vt ſi pecunia fuiſſet corruptus, vel per fraudem, & ſordes pronunciaſſet, tunc non poſſet puniri ab Ordinario, ſed à delegante, quia circa materiam, & concernentia dictam cauſam delegatus maior eſt quocunque Ordinario, & in omnibus eſt ſubditus quoad illam cauſam deleganti, & ab eo ad delegantem appellatur, *Barbat. in addit. ad Bald. loco cit. in apoſtil. in ver. vltimò, ſub litt. A. Caball. reſol. crim. caſ. 53. per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Quæ pœna puniatur aleatorum receptator, & nu. 2. 3. 4. & 7.*
3 *Colluſores inter ſe percutientes occaſione ludi, an poſſint ſe accuſare.*
4 *Frequentia ludi iudicatur nõ ex vno actu ludendi continuato vna die ſola, ſed ex diuerſis temporibus.*
5 *Actio ciuilis an denegetur aleatorum receptatori.*
6 *Quando res ſubtracta in pauperum vſus erogari debeat.*

CAP. X.

Quæ pœna puniatur aleatorum receptator.

1 VArijs quidem pœnis aleatorum receptator in iure punitur: nam ſi tenens ludum, verberetur, ex tali iniuria nulla actio oritur, nec punitur iniurians, aut damnum illi inferens, ſiue eo tempore è domo eius aliquid ſubtrahens, *l. 1. ff. de Alea luſu, & aleator.* & vltra pecuniariter arbitrio Iudicis punitur, *Boniſat. de Vitalin. in tit. de ludo azard. nu. 15.*
2 Obſerua tamen, quod, vt prædictæ pœnæ locum habeant, requiritur, vt publicè is locus aleatoribus pateat. 2. quod id non ſemel, ſed pluries, & pluries obſeruatum ſit: nam ſi ſemel incidenter id eueniſſet, nõ poſſet quis dici aleatorum receptator: quemadmodum nec aleator dicitur is, qui ſemel tantùm luſerit; ſed ex frequentia; idemque dicendum eſt de mercatore, meretrice, & ſimilibus. 3. quod retineat domi ludum lucri, & emolumenti cauſa, non autem cauſa recreationis. 4. vt damnum, ſeu furtum, & iniuria illata retinenti ludum in domo ſua, proueneris occaſione ludi; ſecus ſi alia occaſione. 5. quod damnum, & iniuria facta fuerit tempore ludi, & in illo loco: ſecus ſi alio tempore, vel in alio loco. 6. quod ſcienter domi ſuæ ludum retineat. 7. quod damnum fuerit illatum in re ipſius, qui domi ludum reti-
3 net, ſecus ſi in re alterius; vnde iniuria, ſeu furtum commiſſum etiam inter colluſores punitur, *gloſ. & DD. in d. l. 1. ff. de Alea luſ. & aleator. Farinac. in Pract. crim. q. 109. nu. 151. & ſeq. Azo. in ſum. C. de Relig. & ſumpt. ſun. &c. nu. 28. Boniſac. de Vitalin. loco cit. nu. 7. 10. & 12. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. caſ. 399. nu. 18. & ſeq. & caſ. 400. nu. 16. cum ſeq.*
4 Notandum tamen eſt, quod non denegatur accuſatio aleatorum receptatori, quando iniuria, vel damnum eſſet graue: quemadmodũ etiam colluſores ſeſe percutientes occaſione ludi poſſunt accuſare, quando offenſio eſt grauis, *vt d. Farinac. & alij DD. citati.*

Notandum 2. quod frequentia ludi non iudicatur ex vno actu ludendi continuato vna die ſola, etiamſi varijs ludis, & cum varijs, & diuerſis perſonis quis luſerit; ſed ex diuerſis temporibus, ità vt conſtet, eum conſueuiſſe in ludo vitam agere, *Bart. in*

l. inficiando, §. infans, nu. 5. ff. de furt. Menoch. d. caſ. 399. nu. 21.

5 Notandum 3. quod tali receptatori pœnalis, ſeu criminalis actio tantùm denegatur, non autem actio ciuilis, *vt d. l. 1. §. quod autem, ff. de Alea luſ. & aleator. Menoch. d. caſ. 399. nu. 23. Sylu. in ver. ludus, n. 9.*
6 vbi dicit, quod ſubtrahens in conſcientia rem ſubtractam retinere non poteſt; non tamen receptatori reſtituere tenetur, quia lex eum priuat in pœnam, & ideò in pauperum vſus res ſubtracta erogari debet, *arg. cap. cum tu, de Vſur.*

7 Notandum 4. quod is, qui grauiter offendit eum, qui domum, & aleas ad ludendum paratas habet, puniri quidem debet, vt ſupra, non tamen pęna ordinaria, ſed arbitraria, quia tunc offendens pro exceſſu punitur, *Caeialup. in tract. de Ludo, nu. 70. quem refert, & ſequitur Menoch. d. caſ. 400. nu. 17. & ſenſit etiam Farinac. d. q. 109. nu. 168.*

SVMMARIVM.

1 *Notarius condemnatus in vno loco, an poſſit alibi officium notariatus exercere.*
2 *Qua pœna puniatur faciens inſtrumenta, ſi nunquam fuerit notarius, vel ſi fuerit officio priuatus.*

CAP. XI.

An Notarius condemnatus in vno loco, poſſit in alijs locis inſtrumenta conficere.

1 RESp. quod Notarius condemnatus in vno loco, ſi efficiatur infamis, vel amittat ea, quæ ſunt iuris ciuilis, & ſic ſtatum, & bona, non poteſt in alijs locis inſtrumenta conficere, quia tunc deſinit eſſe Notarius, *Bald. in l. quod ait Prætor, in addit. circa fin. ff. de his, qui not. infam. Afflict. dec. 6. num. 4. Caball. reſol. crim. caſ. 66. nu. 1. & ſeq.* vnde Notarius ex adulterio deportatus, vel condemnatus ob crimen læſæ maieſtatis, vel rebellionis, non poteſt in alia Prouincia notariatum exercere, quia in tali caſu amittit omnia, quæ ſunt iuris ciuilis, *l. amiſſione, §. qui deficiunt, ff. de capit. dimin. l. quiſquis, C. Ad l. Iul. maieſt. l. 1. §. fin. ibi, deportatos ff. de Bon. poſſ. con. tab.*

2 Notandum eſt etiam, quod faciens inſtrumenta tamquam Tabellio, cum non ſit, nec antea fuerit, punitur pœna mortis; ſi verò ſemel fuit, & poſtea priuatus, non punitur pœna mortis, ſed alia mitiori Iudicis arbitrio, quia in tali caſu iuuatur primordio veritatis, *Boſſ. in tit. de falſ. n. 131. Menoch. de Arbitr. Iud. caſ. 320. nu. 9. latè Marſil. ſing. 35.*

SVMMARIVM.

1 *Quando forenſes in alieno territorio delinquentes, puniantur ſecundùm pœnas ſtatutorum illius loci, & quando excuſentur, & nu. 5. & ſeq.*
2 *Delinquens efficitur de iuriſdictione loci, vbi delinquit.*
3 *Delictum, quod de nouo inducitur per ſtatutum, non trahitur ad actum perpetratum extra territorium.*
4 *Excommunicatio, vel alia cenſura, non ligat probabiliter ignorantes.*
5 *Pœna ſtatutaria infligens pœnam mortis, an procedat contra forenſem delinquentem in loco ſtatuti.*
6 *Statutum prohibens, nè vendantur carnes, vel piſces infecti, ligat forenſem etiam ignorantem tale ſtatutum.*
7 *An ſtatutum prohibens, nè extrahatur frumentum, comprehendat forenſem ignorantem.*
8 *Merces aliunde delata in aliquem locum, poſſunt exportari extra illius territorium non obſtante Edicto Curiæ.*
9 *Quid ſi forenſis in genere ſciat, adeſſe ſtatutum prohibitiuum.*
10 *Et quid ſi forenſis tantam moram traxerit in loco, vt veriſimiliter prohibitionem ſciuerit, vel ſcire debuerit, vel ſi actus communiter ſit prohibitus in alijs locis.*
11 *An pœna temperanda ſit in caſu ſupinæ, vel craſſæ ignorantiæ, vel quando dubitatur de ſcientia, vel ignorantia.*
12 *Quando ex coniecturis, & præſumptionibus etiam violentis iudicatur in criminalibus, Iudex debet temperare ſententiam, & minorare condemnationem.*
13 *Exteri tranſeuntes per aliena territoria, ſi arma deferant, excuſantur à pœnis impoſitis per ſtatuta locorum, & nu. 16.*
14 *Itinerantes, & nauigantes poſſunt arma impunè deferre ſecundùm ius commune, & nu. 16.*
15 *Retinens domi arma prohibita, de conſuetudine non punitur.*
16 *Clericis tranſeuntibus per loca periculoſa, licitum eſt arma deferre pro ſui defenſione.*
17 *Iudex originis, vel domicilij delinquentem in alieno territorio tenetur punire ſecundùm ſtatuta loci delicti, ſi de eis notitia haberi poteſt, ſin minus ſecundùm ius commune.*

An

18 *An, & quando ſtatuta, quæ reſpiciunt litis deciſionem, porrigantur ad ea, quæ extra territorium committuntur.*

CAP. XII.

An forenſes delinquentes in alieno territorio, puniri poſſint ſecundùm pœnas ſtatutorum eiuſdem loci.

1 RESP. quod aut delinquunt in his, quæ ſunt delicta de iure naturali, gentiũ, vel ciuili, & tunc puniuntur ſecundùm pęnas ſtatutorum loci, vbi delinquunt, nec excuſantur ignorantia dictorum ſtatutorum, cum faciant actum etiam ceſſantibus ſtatutis prohibitum; ratio eſt, quia ratione
2 loci, in quo delictum committunt, efficiuntur de illa iuriſdictione, *cap. vt animarum, §. ſtatuto, vbi DD. de Conſtit. in 6.* aut delinquunt in his, quæ de iure communi non ſunt delicta, ſed tantùm ſecundùm ſtatuta loci commiſſi delicti, & eo caſu non puniuntur ſecundùm dicta ſtatuta, ſed ab eorum pœna excuſantur, niſi tantam ibi traxerint moram, vt veriſimiliter potuerint ſcire, *Bart. communiter receptus in l. cunctos populos, num. 20. 45. & ſeq. C. de Sum. Trin. latè Corn. conſ. 232.*
3 *num. 1. & ſeq. lib. 4.* vbi dicit, quod ſtatutum, per quod de nouo inducitur delictum, non trahitur ad actum perpetratum extra territorium, *Gandin. in tract. de Maleſic. tit. de Pęn. reor. nu. 16. & in tit. de reb. non portan. contra deuet. nu. 7. Boſſ. in tit. de Pęn. nu. 18. & ſeq. Clar. in Pract. crim. § fin. q. 85. verſ. ſecundus eſt caſus &c. Vincen. de Franch. deciſ. 521.* ſubdens, quod
4 pœna ſpiritualis, qualis eſt excommunicatio, non ligat probabiliter ignorantes etiã in actu iure communi prohibito, & damnato, *& itá ſenſerunt alij apud* Caball. *reſol. crimin. caſ. 129. nu. 2. 9. & 13. cum ſeq.*
5 Ex quo infertur 1. quod ſtatutum imponens pœnam mortis pro primo furto contra ius commune, comprehendit forenſem, etiamſi ignorantiam habeat dicti ſtatuti, cum faciat actum alioquin de iure communi prohibitum, *ſecundùm Vinc. de Franch. d. deciſ. 521. Gandin. d. tit. de Pęn. reor. & alios apud Caball. d. caſ. 129. nu. 3. & ſeq.* quorum ſententia mihi admodum dura videtur; & ideò, vbi agitur de pœna mortis, arbitror, eam eſſe commutandam in aliam mitiorem, *ad not. per DD. in l. ſanctio legum, ff. de Pœn.*
6 Infertur 2. quod ſtatutum prohibens, nè vendantur carnes, vel piſces infecti, vel alia humano generi nociua, ligat etiam forenſem ignorantem tale ſtatutum, cum id ius naturale, & commune prohibeat, *l. 1. § cura carnis, ff. de offic. Præf. Vrb. & tradunt DD. apud Caball. d. caſ. 129. nu. 13. & ſeq.*
7 Infertur 3. quod ſtatutum prohibens ſub certa pęna, nè extrahantur à territorio frumentum, vinum, oleum, animalia, vel aliæ res, non comprendit forenſem extrahentem, ſtatutariæ prohibitionis ignarum, niſi ſcientia ſtatuti probetur, *Gandin. d. tit. de Pęn. reor. ſub num. 16. & d. tit. de reb. non portan. contra deuet. ſub nu. 7.* vnde data ignorantia huiuſmodi prohibitionis non amittuntur res, nec animalia, quibus res ipſæ extrahuntur, *Caball. loco cit. nu. 5. & ſeq.*
8 Obſerua tamen, quod merces aliunde delatæ in aliquem locum, poſſunt exportari extra illius territorium, licèt aliæ ſimilea de illo territorio exportari non poſſint propter bannum, vel edictum Curiæ, *Caball. loco cit. nu. 23.*
9 Obſerua 2. quod ad incurrendam pœnam ſtatuti ſatis eſt, vt forenſis in genere ſciat, adeſſe ſtatutum prohibitiuum, licèt neſciat qualitatem pœnæ à ſtatuto impoſitæ, *Couar. in cap. alma mater, §. 10. nu. 8. & ſeq. quem refert, & ſequitur Caball. d. caſ. 129. nu. 9.*
10 Obſerua 3. quod ſi forenſis tantam moram traxerit in loco, vt veriſimiliter prohibitionem ſciuerit, vel ſcire debuerit, vel ſi actus communiter eſt prohibitus in alijs locis, vt eſt extractio frumenti, quæ per totam Italiam eſt prohibita, contraueniendo tenetur ad pœnam ſtatuti; tum quia ignorantia craſſa, & ſupina quoad obligandum, ſcientiæ comparatur, tum etiam quia ſciens contrauueniendo delinquit, & ratione delicti efficitur de foro loci, *Bart. in d. l. cunctos populos, ſub nu. 20. Gandin. locis cit. Boſſ. d. tit. de Pęn. num. 20. Clar. q. 82. in ſeptimo ſtatuto circa blada, verſ. quæro nunquid talia ſtatuta &c. & q. 85. verſ. ſed quid ſi delictum &c.*
11 Obſerua 4 quod in caſu ſupinæ, vel craſſæ ignorantiæ, & quando dubitatur de ſcientia, vel ignorantia, pęna temperanda eſt, *ex not. per Bart. in d. l. cunctos populos, ſub nu. 20. Clar. d. q. 85. verſ. ſed quid ſi delictum &c.* vbi dicit, quod in tali caſu ſtandum eſt Iudicis arbitrio, qui inſpecta facti, & perſonarum qualitate pro ſua religione decernet, an forenſis plectendus ſit pęna ſtatuti, vel in totum excuſandus, vel ſaltem pęna ex aliqua parte temperanda, *Caball. d. caſ. 129. nu. 17. & ſeq.* vbi etiam obſer-

12 obſeruat, quod quando ex coniecturis,&
præſumptionibus etiam violentis indica-
tur in criminalibus, Iudex debet tempe-
rare ſententiam, & minorare condemna-
tionem, quæ alioquin imponeretur, *ex
trad. per DD. in l. 1. ff. ſi cert. pet. vbi præ-
cipuè Dec. in 2. lectur. nu. 60. & ſeq.* Ce-
poll. conſ. crim. 27.
13 Obſerua 5. quod exteri tranſeuntes per
aliena territoria, ſi arma deferant, excu-
ſantur à pęnis impoſitis per ſtatuta loco-
14 rum contra deferentes arma, quia itine-
rantes, & nauigantes poſſunt arma impu-
nè deferre ſecundùm ius commune, *vt
conſtat ex l. 1. ff. Ad l. Iul. de vi publ. &
obſeruat* Clar. *q. 82. ad ſextum ſtatutum
circa delationem armorum, verſ. item quæro
15 nunquid &c. & verſ. ſequen.* vbi etiam
dicit, quod retinens domi arma prohibita,
de conſuetudine non punitur, *Decian.
tract. crim. tom. 2. lib. 8. cap. 3. de Probib.
vſu armor. num. 34. verſ. limitatur* 2. vbi
16 addit, quod etiam clericis tranſeuntibus
per loca periculoſa licitum eſt arma defer-
re pro ſui defenſione, *Menoch. de arb. Iud.
lib. 2. caſ. 394. num. 58. & ſeq.* vbi dicit,
quod viatores etiam per Vrbes tranſeun-
tes, vel etiam in illas ſe conferentes habi-
tandi cauſa, vel dum oſtium propriæ do-
mus exeunt peregrinationis gratia, arma
ferre poſſunt libera, non autem ligata, *vt
obſeruat etiam* Caball. *d. caſ. 129. num. 20.
& ſeq.*
Hoc tamen intelligendum eſt de enſi-
bus: nam pugiones, & archibuſios, cum
per totam Italiam prohibiti ſint, non lice-
ret exteris per tranſitum deferre abſque
priuilegio, *vide Caball. loco cit. nu. 22.*
17 Obſerua 6. quod Iudex originis, vel do-
micilij tenetur punire delinquentem in
alieno territorio, non ſecundùm ſtatuta
loci originis, vel domicilij, ſi ſimpliciter
loquantur de delinquente, ſed ſecundùm
ſtatuta loci delicti, ſi de eis notitia haberi
poteſt; ſin minus ſecundùm pęnas à iure
communi inflictas, *Bart. in d. l. cunctos po-
18 pulos, ſub nu. 48.* vbi dicit, quod ſtatuta,
quæ reſpiciunt litis deciſionem, non por-
riguntur ad ea, quæ extra territorium
commiſſa ſunt, niſi expreſsè diſponant de
eo, quod Ciuis facit etiam extra territo-
rium, *Bald. conſ. 124. nu. 1. verſ. item con-
ſidera &c. lib. 5. latè* Clar. *in Pract. crim.
q. 85. verſ. tertius eſt caſus &c. vbi de com-
muni,* Corn. *conſ. 232. nu. 3. verſ. & hinc
eſt &c. lib. 4. & alij apud* Caball. *caſ. 162.
nu. 31. & ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Committens delictum in loco exempto,
an, & quando poſſit ab Epiſcopo puniri,
& nu. 5. & 6.*
2 *Exemptum eſſe, & nullius iuriſdictionis
eſſe, differunt.*
3 *Iudex laicus poteſt punire reum, qui in
Eccleſia deliquit.*
4 *Subditi Epiſcopi, qui intra Religioſorum
Monaſteria delinquunt, poſſunt ab eodem
Epiſcopo puniri.*
7 *Quando Regulares delinquentes extra
Monaſterium puniri poſſint ab Epiſcopo.*
8 *Quando Regularis dicatur degere extra
monaſterium, & quando non.*

CAP. XIII.

*An is, qui commiſit delictum in loco
exempto poſſit ab Epiſcopo
puniri.*

1 RESp. quod aut locus huiuſmodi eſt in-
tra eiuſdem Epiſcopi diœceſim, & tùc
delinquens poteſt ab Epiſcopo puniri, *cap.
cum Epiſcopus, de offic. ordin. in 6. Gonzal.
ad reg. 8. Cancell. gloſ. 43. nu. 187. Ricc.
in Prax. par. 4. reſ. 108. latè Rot. dec. 207.
num. 2. & ſeq. par. 2. Diuerſ.* vbi, quod
2 exemptum eſſe, & nullius iuriſdictionis
eſſe, differunt; quia locus nullius iuriſdi-
ctionis nec eſt in Diœceſi, nec de Diœceſi;
locus verò exemptus, licèt non ſit de Diœ-
ceſi, adhuc tamen eſt in Diœceſi; & hoc
diſcrimen conſtituit Concilium Tridenti-
num *ſeſſ. 21. de reſ. cap. 8. & ſeſſ. 24. cap. 9.*
vbi loca exempta per Epiſcopum, in cuius
diœceſi ſunt, vti Apoſtolicæ ſedis delega-
tum, præcipit viſitari; quæ verò nullius iu-
riſdictionis ſunt, per viciniorem.
3 Eadem ratione iudex etiam ſæcularis
punire poteſt reum, qui in Eccleſia deli-
quit: quia licèt locus ſit ſacer, & exemptus
à Iuriſdictione Principis ſęcularis, non
tamē deſinit eſſe de territorio ipſius Prin-
cipis, *Coccin. dec. 346. num. 8. Sperell. de-
ciſ. 51. num. 28. Barboſ. de offic. & poteſt.
Epiſc. alleg. 102. nu. 75. par. 3.* Clar. *in
Pract. crim. §. fin. q. 38. nu. 18.*
4 Ex quo infertur, quod ſubditi Epiſcopi,
qui intra monaſteria Religioſorum delin-
quunt, poſſunt ab eodem Epiſcopo puniri:
hæc enim monaſteria exempta non ſunt,
niſi præcisè quantum ad Religioſorum
perſonas, *ità Cornelio in 3. par. tract. 3. de
Cenſ.*

Cenſ. in gen. diſp. 6. dub. 2. Nald. in ſum. ver. exemptio, num. 5. Hurtad. de Cenſ. in comm. diff. 8. nu. 33. Dian. reſ. mor. par. 5. tract. 9. de Excom. reſ. 66. diximus ſupra lib. 1. cap. 4. num. 26. & ſeq. quicquid in contrarium ſentiat Marcell. Vulp. in Prax. for. Eccleſ. cap. 1. nu. 32. & alij.

5 Aut talis locus ſitus eſt in loco exempto, & tunc is, qui in eo loco delinquit, non poteſt ab Epiſcopo puniri, *Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 102. nu. 75.* niſi

6 talis exemptus delinqueret in diœceſi Epiſcopi, ſeu in loco non exempto, quia tunc poſſet ab Epiſcopo puniri, *cap. 1. §. fin. de Priuil. in 6. Bart. in l. beneficium, nu. 5. ff. de Conſtit. Princip. Rol. conſ. 24. per tot. vol. 2. Couar. pract. quaeſt. cap. 11. nu. 5. Capic. dec. 59. in fin. Card. Seraphin. deciſ. 1058. num. 6. Ricc. in Prax. par. 4. reſolut. 107.*

7 Notandum eſt etiam, quod licèt Regulares extra monaſterium degentes, ab Ordinario, ſi delinquant, puniri poſſint, tamen ſi intra clauſuram viuant, & extra eam delinquant, à ſuis Superioribus puniendi ſunt, ità vt non poſſit Epiſcopus huiuſmodi Regulares delinquentes in ſuis carceribus detinere, ſed ſtatim remittendi ſunt, etiamſi Superior nullam faciat inſtantiam, *vt conſtat ex Concilio Tridentino ſeſſ. 25. de Regular. cap. 14. & ſeſſ. 6. de ref. cap. 3. & reſoluit Sac. Congregatio, teſte Ciarlin. contr. 50. num. 2. & 10. lib. 1.* vbi, quod in tali caſu poteſt Epiſcopus capere informationem ſuper delicto huiuſmodi Regularium, illamque tranſmittere, vel offerre eorum Superioribus cum præfinitione termini ad docendum de punitione.

8 Dicitur verò Regularis degere extra monaſterium, qui moram trahit in aliquo loco, vbi non viget regularis obſeruantia, etiamſi maneat in domo deputata ad erectionem monaſterij, *iuxta decretum Sac. Congregationis, quod referunt Piaſec. in Prax. Epiſc. par. 2. cap. 3. nu. 42. Ciarlin. d. contr. 50. nu. 6. & ſeq. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. allegat. 105. num. 16.* ſubdens *nu. 17.* quod ſi Regularis maneat de licentia Superioris ſub regulari obſeruantia in aliquo membro, vel grancia ſui monaſterij pro Religionis ſeruitio, ſi delinquat, non ab Ordinario, ſed à ſuo Superiore puniri debet, *ſecundùm formam Concilij d. ſeſſ. 25. de Regular. cap. 14.* quia cum Superior illi licentiam dare poſſit, *vt ex eodem Concilio d. ſeſſ. 25. cap. 4.* & dicta loca ſint membra, & dependentia à ſuis monaſterijs, cenſentur eodem iure, & gaudent priuilegijs ſuorum monaſteriorum, *cap. recolentes §. cæterum, de Stat. Monach.* eadem ratione qui cum licentia Superioris ad tempus morantur extra monaſterium ex cauſa prædicationis, vel confeſſionis, vel eleemoſinæ quærendæ, non dicuntur degere extra monaſterium; & ideò ſi interim delinquant, non puniuntur ab Ordinario, *vt poſt Roder. qq. can. & reg. tom. 2. qu. 2. art. 8. verſ. animaduertendum &c. obſeruat Ciarlin. d. controu. 50. ante nu. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos ſollicitans pœnitentem in confeſſione, qualiter puniatur.*

2 *An in dubio præſumatur, Confeſſarium protuliſſe verba animo prouocandi ad libidinem.*

3 *An pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, qui ad alia peccata non venerea ſollicitauit.*

4 *An pœnitens teneatur denunciare eum, qui dum ſollicitauit, non erat Sacerdos.*

5 *An pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, qui iam ſe emendauit.*

6 *An pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, ſi eidem ſollicitanti conſenſum præbuit.*

7 *An pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, qui cum eodem pœnitente inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuit.*

8 *An Confeſſarius à fœmina ſollicitatus, teneatur eam denunciare.*

9 *An Ordinarij locorum poſſint procedere contra Regulares ſollicitantes.*

10 *An crimen ſollicitationis probetur teſtibus ſingularibus.*
Fractio ſigilli confeſſionis qualiter probetur, ibidem.

11 *An Inquiſitores cogere debeant ſollicitantem ad abiurandum.*

12 *An pœnitens abſolui poſſit à peccatis, antequam denunciet.*

CAP. XIV.

De Confeſſore ſollicitante mulieres ad turpia

1 SAcerdos etiam regularis, cuiuſcunque ordinis ille ſit, ſollicitans ſiue verbis expreſſis, ſiue tacitis mulierem in confeſſione, ſuſpectus eſt de hæreſi, & ideò poteſt inquiri ab Inquiſitoribus contra hæreticam prauitatem, qui illum culpabilem repertum condigna pœna punire debent pro criminum qualitate, & circumſtantijs, videli-

videlicet ſuſpenſione ab executione ordinis, priuatione beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcunque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis actiuæ, & paſſiuæ, ſi regularis fuerit, exilij, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum abſque vlla ſpe gratiæ, alijſque pęnis etiam grauioribus vſque ad degradationem incluſiuè, ſi pro delicti enormitate tales pœnas meruerit, *ex conſtitutionibus Pij IV. incip. Cum ſicut, ſub die 16. Aprilis 1561. Gregorij XV. incip. Vniuerſi Dominici gregis, 30. Auguſti 1622.* vbi prædictas pœnas extendit ad ſollicitantem etiam maſculos ad actus turpes, *vide Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. alleg. 40. nu. 41. & ſeq. Quaran. in ver. confeſſor, verſ. ampliatur &c. Cherubin. in compend. Bullar. ad conſtit. 31. Pij IV. ſchol. 1. & 2.* vbi, quod eaſdem pœnas incurrit Confeſſor delinquens extra actum confeſſionis, ſi actus ſit proximus, ex identitate rationis, *Bonacin. in tract. de oner. & obligat. denuncian. &c. diſp. 6. pun. 3. nu. 6.* vbi dicit, quod pœnitens teretur denunciare Confeſſarium ad inhoneſtos actus ſollicitantem, ſiue Confeſſarius tentauerit prouocare, ſeu allicere pœnitentem ad peccandum ſecum, ſiue cum tertia perſona: ſiue tentauerit in actu confeſſionis, ſiue ante, ſiue poſt immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu confeſſionis, ſiue confeſſio, vel abſolutio ſecuta fuerit, ſiue non: immò etiam extra occaſionem confeſſionis, ſi Confeſſarius ſollicitauerit in confeſſionario, ſeu in loco, vbi confeſſiones audiuntur, ſeu electo ad confeſſiones audiendas, *vt conſtat ex d. conſtit. Greg. XV. ibi, qui perſonas, quæcunque illæ ſint &c.*

2 Sed quæres, an in dubio præſumatur, confeſſarium protuliſſe verba tacita animo prouocandi ad libidinem, vt ſi pœnitentem laudauerit à venuſtate, pulchritudine, morum elegantia, & his ſimilibus? negant nonnulli DD. quorum ſententiam probabiliorem dicit *Bonacin. loco cit. d. pun. 3. nu. 5.* ſed alij contrarium ſentiunt, quia fortiſſima præſumptio deſumitur à communiter accidentibus: communiter autem accidit, vt fœminæ, & adoleſcentes his verbis alliciantur, prouocentur, & ſubuertantur, *ita Rodericus à Chuna in tract. de Confeſſar. ſollicit. q. 7. nu. 15. & ſeq. Sanctarell. in tract. de Hæreſ. cap. 44. nu. 9.* quæ quidem ſententia corroboratur *ex cap. perniciosum, 18. q. 2. & cap. Clericus, diſt. 81.* vbi ſola confabulatio cum fœmina in deteriorem partem accipi ſolet.

3 Quæres 2. an pœnitens teneatur vi prædictarum cõſtitutionum denunciare Confeſſarium, qui ad alia peccata non venerea ſollicitauit, vel prouocare tentauit? Reſp. negatiuè, tum quia Summi Pontifices loquuntur de ſollicitantibus ad inhoneſta; nomine autem inhoneſtorum per antonomaſiam, & ex communi loquendi vſu intelliguntur peccata venerea: tum etiam quia in delictis non eſt facienda extenſio, *cap. in pęnis, de reg. iur. in 6. l. interpretatione, ff. de Pęn. Roder. à Chuna q. 8. n. 6. & ſeq. Sanctarell. cap. 46. nu. 1. & alij apud Bonacin. d. diſp. 6. pun. 3. num. 7. verſ. limitatur tamen &c. & nu. 13. quicquid in contrarium aſſerat Pen. in Direct. Inquiſ. 2. p. comm. 8. verſ. ille quoque &c.*

4 Quæres 3. an pœnitens teneatur denunciare laicum, vel clericum ſollicitantem, qui tunc temporis non erat ſacerdos, licèt finxerit, ſe eſſe talem? Reſp. negatiuè, quia prędictæ conſtitutiones loquuntur de ſacerdotibus ſollicitantibus, *vt poſt Sanctarell. cap. 46. num. 9. docet Bonacin. d. pun. 3. nu. 8. Dian. reſol. mor. par. 1. tr. 4. reſol. 15.*

5 Quæres 4. an pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, qui iam ſe emẽdauit? negat *Roder. à Chun. q. 3. nu. 15. & ſeq.* quia obligatio edictorum præcipientium, aliquem denunciari, ceſſare videtur poſita emendatione delinquentis, ſicut ceſſante cauſa ceſſat effectus; cauſa autem denunciandi hæc videtur eſſe, vt Confeſſarius emendetur, & non amplius ſacramento confeſſionis abutatur; vnde ſecundùm hanc ſententiam pęnitens ab hoc onere eximitur, ſi Confeſſarium poſt ſollicitationem ſtatim pęniteat, vel ſi elapſum iam ſit triennium, quo temporis ſpatio præſumitur emendatio, & multo magis ſi talis confeſſarius ob aliorum delationem iam conuictus, vel confeſſus abiurauit, *vide Seraph. de Freitas in addit. ad Roderic. à Chun. d. q. 3. nu. 32. & ſeq. Maſcard. concluſ. 600. nu. 14. Farinac. in Prax. q. 13. nu. 26.*

Sed alij contrariam ſententiam rectiùs tenent, quia denunciatio, & inquiſitio contra huiuſmodi delinquentes iudicialiter fieri debet, nec ſolum inſtituta fuit ad emendationem delinquentis, ſed etiam in pœnam, vt tam ipſe, quàm cæteri metu pœnæ ab huiuſmodi crimine retrahantur; vnde nec tenetur pœnitens correctionem fraternam præmittere, ſed ſtatim denunciare debet, *Henriq. lib. 6. cap. 24. nu. 10. Bonacin. d. diſput. 6. pun. 3. num. 9. & 15.* vbi ſubdit, quod pœnitens tenetur adhuc confeſſarium denunciare, etiamſi talis confeſſarius confeſſus, vel conuictus de prouocatione alterius pęnitentis, abiurauerit

uerit

uerit, quia talis confeſſarius non cenſetur ſufficienter punitus, cum grauiores pœnas pro pluribus delictis, quàm pro vno rependere debeat, *ex trad. per Roias de Haret. 2. par. aſſert. 49. & ſeq. vide quæ ſcripſimus in tract. de Regim. Eccleſ. lib. 6. cap. 6.*

6 Quæres 5. an pœnitens teneatur denunciare confeſſarium, quando eidem ſollicitanti conſenſum præbuit, ſeu peccatum cum ipſo perpetrauit? negat *Roderic. à Chuna q. 19.* prædictæ enim conſtitutiones non videntur obligare in caſu, quo imminet graue damnum, & incommodum vitæ, honoris, & famæ, præſertim quia nullus obligari poteſt ad detegendam ſuam turpitudinem, *cap. ſi quis aliquando, de Pœnit. diſt. 1.*

Sed alij contrarium ſubſtinent, quorum opinio congruentioribus fulcitur rationibus: pœnitens enim non obligatur ad detegendam propriam turpitudinem, ſed tantùm ad manifeſtandum confeſſarium, qui ſollicitauit; vnde non tenetur dicere, ſe conſenſum confeſſario ſollicitanti præbuiſſe, vel cum ipſo peccaſſe, ſed hoc reticere poteſt; nec debent Inquiſitores, aut Epiſcopi pœnitentes interrogare, an ipſi conſenſerint, & quatenus ità interrogentur, non tenentur reſpondere, immò poſſunt negare, ſe conſenſiſſe, addita tamen in mente aliqua reſtrictione, vt teneantur dicere; præterea pœnitens, qui volens, aut imprudens crimen patratum cum confeſſario manifeſtauit, non ob id puniendus eſt, quia denunciatio non præcipitur, vt pœnitens puniatur, ſed Confeſſarius, qui pœnitentem ſollicitauit, *ità Sanctarell in tract. de Hæreſ. cap. 44. nu. 12. & alij apud Bonacin. d. pun. 3. nu. 10. & ſeq.* vbi obſeruat, quod præcepta etiam humana aliquando obligant cum graui incommodo, dum ità poſtulat bonum communitatis, vel religionis, vt in caſu noſtro, *Lezan. in Sum. qq. reg. to. 1. cap. 19. nu. 34.*

7 Quæres 6. an pœnitens teneatur denunciare confeſſarium, qui pœnitentem non ſollicitauit, ſeu prouocauit ad turpia, ſed cum eo inhoneſtos ſermones habuit? Reſp. affirmatiuè, *vt conſtat ex Conſtit. Greg. XV. ibi, aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint, & obſeruat etiam Bonacin. loco cit. d. pun. 3. num. 11. & 19.*

8 Quæres 7. an Confeſſarius à fœmina in confeſſione ſollicitatus teneatur fœminam Sancto Inquiſitionis Officio deferre? Reſp. negatiuè, quia prædictæ Conſtitutiones editæ ſunt ad comprimendam confeſſariorum audaciam, & de confeſſarijs ſollicitantibus, non autem de fœminis ſollicitantibus confeſſarios loquuntur; vnde nec pœnitens tenetur denunciare confeſſarium, quem ipſe pœnitens ſollicitauit, & ad peccatum aliquod venereum induxit, *Roderic. à Chun. q. 9. n. 3. & q. 11. nu. 4. vbi etiam Seraphin. de Freitas nu. 24. Sanctarell. cap. 46. nu. 2. & 4.* quod quidem procedit, quando fœmina turpem ſuum amorem confeſſario ſignificauit animo ipſum prouocandi, & confeſſarius occaſionem inde arripuit turpem aliquem actum cum ea exercendi; ſecus ſi hoc aperiat confeſſario animo confitendi, ſeu ſe accuſandi de prauo illo affectu, & confeſſarius occaſionem inde aſſumat explendæ libidinis, hoc enim caſu confeſſarius dicitur ſollicitare pœnitentem, & ideò eſt denunciandus, *vt rectè ſenſit Bonacin. d. pun. 3. nu. 17.*

9 Quæres 8. an loci ordinarius poſſit procedere in huiuſmodi crimine ſollicitationis etiam contra Regulares, & exemptos? Reſp. affirmatiuè, *ex Conſtitut. Greg. XV. ibi, & prætere omnes hæreticæ prauitatis Inquiſitores, & locorum ordinarios &c. vide Bonacin. d. pun. 3. nu. 23.*

10 Quæres 9. an delictum huiuſmodi probetur teſtibus ſingularibus? Reſp. affirmatiuè, concurrentibus tamen præſumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis; vnde plenè probatur per plures fœminas, quæ ſingulæ ſeorſim affirment, ſe à confeſſario fuiſſe in confeſſione ſollicitatas; quemadmodum fractio ſigilli confeſſionis per teſtes etiam ſingulares plenè probatur, & ità expreſsè decernitur *in d. Conſtitut. Greg. XV. ibi, dantes etiam facultatem &c. vide Suar. de Pœnit. diſp. 33. ſect. 8. nu. 3. Henriq. lib. 6. c. 19. num. 10. Roderic. à Chun. qu. 21. num. 10. Bonacin. d. pun. 3. num. 25. & 26.* vbi ſubdit, quod tale delictum minimè probatur teſtimonio duarum tantùm fœminarum.

11 Quæres 10. an Inquiſitores cogere debeant confeſſarium ſollicitantem ad abiurandum? Reſp. affirmatiuè, quia confeſſarius ſollicitans eſt ſuſpectus de hæreſi, vt ſupra diximus; ſuſpectus autem de hæreſi cogi debet ad abiurandum, *Sanctarell. cap. 44. num. 3. Roderic. à Chun. qu. 24. num. 12. Menoch. de Arbitr. cent. 4. caſu 372. Bonacin. loco cit. num. 28.*

12 Quæres 11. an pœnitens abſolui poſſit à peccatis, antequam denunciet? negat *Auila de Cenſur. par. 2. cap. 7. dub. 7.* Alij tamen aſſerunt, pœnitentem eſſe abſoluendum, ſi firmiter promittat, ſe

denunciaturum, & adſit cauſa, propter quam prudenti confeſſario videatur, denunciationem eſſe differendam, vt ſi neceſſitas communionis vrgeret, & perſona ſit timoratæ conſcientiæ &c. *vide Zanard. in Director. Theol. par. 2. praecep. 2. cap. 11. in fin. Eman. Rodriq. in ſum. tom. 3. cap. 34. num. 6. Peirin. in Priuil. Minim. tom. 1. conſtitut. 4. Greg. XV. §. 9. num. 24. Sanctarell. d. tract. de Hæreſ. cap. 9. dub. vn. num. 16. in fin.* vbi, quod ſufficit propoſitum denunciandi, etiamſi denunciandus eſſet hæreticus, *Sanc. in ſelect. diſp. 11. num. 62. Portell. in addit. ad dubia regul. in ver. ſollicitare fœminas num. 24. Ortiz in ſum. cap. 14. num. 11. Dian. par. 1. reſol. mor. tr. 4. reſ. 27.*

SVMMARIVM.

1 *Fur puniri poteſt in eo tantùm loco, in quo rem furatus fuit, non autem alibi, etiamſi reperiatur cum re furtiua, & num. 2. & 5. limitatur num. 7. & 20.*

2 *Fur poteſt vbique capi, ſed remittendus eſt ad locum furti, & num. 6. 8. & 12.*

3 *An res furtiua poſſit ab ipſo fure intra Eccleſiam auferri per vim, vt Domino reſtituatur, & nu. 6.*

4 *An fur in Eccleſia furtum committens gaudeat Eccleſiæ immunitate.*

Et an poſſit carcerari, & puniri à Iudice Eccleſiaſtico, ibidem.

6 *Quilibet Iudex contra furem procedere poteſt quoad reſtitutionem rei furto ablata.*

7 *Vagabundus vbique locorum poteſt tam criminaliter, quàm ciuiliter conueniri.*

8 *An, & quando Iudex loci originis, vel domicilij teneatur remittere reum, ſeu delinquentem ad Iudicem loci delicti, & nu. 12.*

9 *Vagabundus quis dicatur, & nu. ſeq.*

10 *Bannitus an, & quando dicatur vagabundus.*

11 *Debitor pecuniæ fugitiuus poteſt pro debito coram quocunque Iudice conueniri.*

12 *Hæreticus vbique puniri poteſt.*

An fiat in tali crimine remiſſio, ibidem, & nu. 19.

Iudex originis, vel domicilij an poſſit punire ſubditum, qui extra territorium deliquit, ibidem nu. 12.

13 *Quid ſi reus à loco delicti fugerit in eum locum, à quo remiſſio fieri non poteſt, vel in eo domicilium, aut originem non habet, & nu. ſeq.*

14 *Et quid ſi deliquerit in vna Ciuitate ex confœderatis, & aufugerit in aliam confœderatam.*

15 *An in caſu, in quo remiſſio delinquentis conceditur, ſtari debeat proceſſui Iudicis remittentis.*

16 *An ex confeſſione à Reo facta coram Iudice remittente, poſſit reus condemnari.*

17 *Et an ſufficiens ſit ad torquendum.*

18 *An Iudex requiſitus poſſit reum remittere ſine iuſſu Principis.*

19 *Quando in crimine hæreſis fiat remiſſio.*

20 *Fur, qui cum re furtiua reperitur in Vrbe, ibi puniri poteſt, & nu. ſeq.*

21 *Roma communis eſt patria, ibique puniri poſſunt omnes, etiamſi extra territorium Eccleſiæ deliquerint.*

22 *Curia Romana non tenetur delinquentem remittere.*

23 *An fur, qui duo furta extra territorium commiſit, & vnum in territorio, puniri poſſit pœna ſtatuti infligentis pœnam mortis pro tertio furto, vel pro tribus furtis, & nu. 24. & ſeq.*

24 *Famoſus fur dicitur, qui tria furta commiſit.*

25 *An, & quando fur de iure puniri debeat pœna mortis.*

26 *Quid ſi reus de primo, ac ſecundo furto fuerit abſolutus à Iudice.*

27 *Et quid ſi plura furta commiſſa fuerint vna die, vel nocte in vno loco, vel in pluribus.*

28 *Item quid ſi fur confeſſus fuerit, ſe plura furta commiſiſſe eodem in loco diuerſis temporibus.*

29 *An poſſit Iudex primi, vel ſecundi furti procedere ad pœnam mortis contra furem.*

30 *An & quando fur capi poſſit in alieno territorio.*

31 *Bannitus exiſtens extra territorium bannientis, ſi per vim ductus ſit in territorium Iudicis, qui eum banniuit, an poſſit puniri.*

32 *In quo loco reſtitutio rei alienæ fieri debeat.*

33 *Furti tenetur qui in via aliquid inuenit; limitatur num. 34. & ſeq.*

34 *Quid ſi inueniens rem acceperit animo reſtituendi Domino.*

Talis animus qualiter probetur, ibidem.

35 *Et quid ſi inuenerit res, quæ non fuerunt*

in

in bonis alicuius.
36 *Item quid ſi accipiat rem, quæ pro derelicta habebatur.*
Quando res cenſeatur habita pro dereli-cta, ibidem.
37 *Quid ſi rem inuenerit in loco priuato?*
38 *Quando delictum dicatur notorium.*
39 *An actor poſſit poſt criminalem actionem intentare etiam ciuilem, & nu. ſeq.*
Et an poſſit ſimul vtramque intentare; ibid. nu. 39.
40 *Quando actio criminalis dicatur præiudicialis ciuili.*

CAP. XV.

De Furtis.

QVæritur 1. an fur puniri poſſit in quocunque loco, in quo apprehen-
1 ditur cum re furtiua? Reſp. non poſſe furem puniri vbicunque inuentus fuerit cum re furtiua, ſed tantùm in loco, in quo rem furatus eſt, *ità Iul. Clar. in Pract. crim. lib. 5. ſenten. §. fin. q. 38. verſ. tu ſcis quod furtum &c. Decian. tract. crim. lib. 4.*
2 *cap. 17. n. 15.* poteſt tamen vbiq; capi, ſed remittendus eſt ad locum furti, *Couar. lib. 2. var. cap. 20. n. 15. verſ. vigeſimo octauo*
3 *&c. & in practic. cap. 11. nu. 9.* vbi etiam dicit, quod res furtiua poteſt ab ipſo fure etiam intra Eccleſiam per vim auferri, vt Domino reſtituatur, nè Eccleſia occupantem rem alienam tutari videatur, *Farinac. in Pract. crim. q. 7. num. 7. Cauall. in ſpec. pract. lib. 1. q. 318. & alij paſſim.* ratio eſt, quia ſicut ex aſſidua rei furtiuæ contrectatione non naſcitur noua actio furti, ſed tantùm ex prima, ità nec noua accuſatio, *l. ei, qui, 9. vbi DD. ff. de furt. vide Ciarlin. lib. 1. cap. 19. num. 34. & ſeq.* vbi
4 ſubijcit, quod ſi fur in Eccleſia furtum commiſerit, non erit extrahendus ab Eccleſia, vt curiæ ſæculari tradatur, ſed carcerandus erit, & puniendus à Iudice Eccleſiaſtico, cuius iuriſdictionem offendit.
5 Contrarium tamen tenuit *Bart. in l. ſi dominium, 48. nu. 2. ff. de furt.* vbi dicit, quod ſi fur in aliquo loco res ſubtraxerit, & poſtea in alium locum tranſtulerit, poteſt in illo loco, ad quem talia furta tranſtulit, capi, & puniri, dummodò ſaltem per diem ibi ſteterit: & hanc quidem ſententiam vti communem multi ſequuti ſunt tam veteres; quàm recentiores, eamque communiter in praxi ſeruari dicit *Boer. deciſ. 13. nu. 47. Capic. deciſ. 104. Boſſ. in tit. de furt. nu. 18.* vbi dicit, quod poteſt puniri ſaltem crimine ſtellionatus tanquam celans rem alienam, *Vinc. comm. opin. 420. nu. 6. & ſeq. Baiard. ad Clar. in §. furtum, nu. 53. Peguer. deciſ. 28. Vrſell. concluſ. 12. nu. 13. Caball. caſ. 163. Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 7. ſect. 1. nu. 720. & ſeq.* vbi dicit, quod etiamſi ex furto continuato noua actio non naſcatur, vna tamen actio poteſt coram diuerſis Iudicibus proponi, & ſub diuerſis Iudicibus agitari tam ciuiliter, quàm criminaliter.

Sed hæc ratio procederet, quando alioquin Iudex eſſet competens, qualis eſt Iudex loci delicti, originis, litis conteſtatæ, domicilij, vel vbi reus conuerſatur, *vt tradunt DD. in cap. vlt. de for. compet. Cauall. commun. con. commun. q. 678. n. 2. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 17. per tot. Gail pract. obſeru. lib. 2. obſeru. 36. num. 12. & ſeq. Gandin. de Maleſic. in rub. Quomod. de maleſic. cogn. per inquiſit. nu. 2. & ſeq. Boer. dec. 270. nu. 2.* vnde non quilibet Iudex in caſu propoſito eſſet competens; & ideò nõ eſt recedendum à prima ſententia, quæ verior, & æquior eſt, & hodie magis communis.
6 Quare in facti contingentia res furtiua poterit à fure auferri, vt Domino reſtituatur; & ipſe fur è loco, vbi captus fuerit, eijci debet ſub aliqua pœna, *vt d. Clar. loco cit. verſus fin. Vermigliol. conſ. 271.* vbi dicit, quod quilibet Iudex in tali caſu procedere poteſt quoad reſtitutionem rerũ, vel æſtimationis, *Farinac. d. q. 7. num. 7. verſ. ſed quid erit &c.* vbi, quod ſi Iudex eius loci fuerit de remiſſione talis delinquentis requiſitus, eam denegare non debet, de quo mox dicemus.
7 Limita præcedentem concluſionem in vagabundo: hic enim vbique locorum puniri poteſt de delicto vbicunque commiſſo, quemadmodum etiam poteſt vbicunque ciuiliter conueniri, *l. 1. vbi gloſ. & DD. C. Vbi de crim. agi opor.* vnde illud, vbi te inuenero, ibi te iudicabo, *Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 3. nu. 4. to. 1. Peguer. deciſ. 3. num. 10. Ludouic. deciſ. Luten. 16. nu. 18. & ſeq. Couar. pract. quæſtion. cap. 11. num. 7. Duen. reg. 378. num. 4. in fin.*
8 *Farinac. d. q. 7. nu. 13. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod de conſuetudine generali Iudex loci originis, ſeu domicilij non tenetur remittere delinquentem ad Iudicem loci delicti, quando imperia ſunt diſtincta, ſeu quod idem eſt, quando Iudex

requirens, & requiſitus ſunt ſub diuerſis Principibus; præſertim ſi vnus alterum in Superiorem non recognoſcit, licèt poſſit remittere, ſi velit, *Couar. d. cap. 11. n. 10.* vbi dicit, quod apud Italos conſuetudine inductum eſt, vt remiſſio non fiat etiam in locis, quæ Imperatori ſubſunt, *Caball. reſol. crim. caſ. 162. nu. 10.* vbi, quod non fit remiſſio, etiamſi Iudices ſint ſub vno tantùm Principe, ſub diuerſis tamen Præſidibus diuerſarum, & ſeparatarum Prouinciarum; ſecus ſi Iudices ſint ſub eodem Principe, & eodem Præſide Prouinciæ, quia tunc ſemper ad locum, ſeu forum delicti reus remitti debet; *Auth. Vt nulli Iudic. §. ſi verò, Vinc. de Franch. deciſ. 37. nu. 1. Guid. Pap. deciſ. 202. nu. 1. & ſeq. Cepoll. conſ. crim. 58. num. 23. Boſſ. in tit. de for. comp. nu. 70. Gram. deciſ. 26. nu. 9. Caball. loco cit. num. 11. Farinac. vbi ſupra, & alij communiter.*

9 Obſerua tamen, quod vagabundus dicitur qui per mundum vagatur, nec certum habet domicilium, vbi habitet; ad hunc enim effectum non conſideratur domicilium originis, quia eo non attento adhuc dicitur vagabundus, dummodò non habeat certum domicilium habitationis, *Peguer. deciſ. 3. nu. 9. latè Farinac. d. q. 7. nu. 15.*
10 vbi etiam dicit, quod ex ſolo banno non efficitur quis vagabundus; hoc tamen procedit, quando domicilium ſibi elegit in aliquo loco, nec per orbem vagatur; ſecus ſi bannitus vagetur per orbem modò hùc, modò illuc, pedes non figendo, & domicilium ſibi non eligendo; tunc enim vagabundus reputatur, *ex trad. per Cepoll. d. conſ. 58. nu. 25. verſ. nec obſtat &c. Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 39. verſ. fui interrogatus &c. vide* Couar. *pract. quæſt. d. cap. 11. num. 10. verſ. attamen eſt animaduertendum &c. Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. qu. 1. num. 46. & q. 7. ſect. 2. n. 838.*
11 vbi addit, quod debitor pecuniæ fugitiuus poteſt pro debito coram quocunque Iudice conueniri. *per tex. in l. ait Prætor, 10. §. ſi debitorem, ff. Quæ in fraud. credit.*

12 Obſerua 2. quod ſi Iudices ſint ſub eodem Principe, plures, vt fiat remiſſio, requiruntur conditiones; quarum prima eſt, vt remiſſio petatur à Iudice loci delicti. 2. vt delicta ſint grauia, & criminaliter intentata; nam in leuibus non fit remiſſio, ſicut nec in grauibus ciuiliter intentatis. 3. vt conſtet ſaltem ſummariè, delictum fuiſſe commiſſum in territorio Iudicis requirentis; quod conſtare poterit ex ipſiuſmet Iudicis requirentis informatione, ſeu litteris requiſitorijs. 4. vt Iudex requirens ſit in iuriſdictione par, vel Superior Iudice requiſito; quia Curia maior non remittit ad inferiorem. 5. vt Iudex requirens prouideat de expenſis neceſſarijs ad remiſſionem faciendam, alioquin Iudex requiſitus remittere non tenetur. 6. vt reus non ſit accuſatus de hæreſi, quia tunc vbique poteſt puniri, quo caſu regulariter non fit remiſſio; præſumitur enim in eadem hæreſi vbique animo prauo perſeuerare, & ſic vbique delinquere. 7. vt Iudex requiſitus non præuenerit in cognitione eiuſdem delicti; poteſt enim Iudex domicilij, vel originis punire ſubditum, qui extra territorium deliquit, ſi in loco originis, vel domicilij repetiatur, non ſolum quando ad punitionem criminis agitur per accuſationem, in quo omnes ferè conueniunt, ſed etiam quando agitur per inquiſitionem, ſeu ex officio, *Bart. in l. ſi cui, 7. §. cum ſacrilegium, nu. 6. ff. de Accuſat. Panorm. in cap. vlt. num. 38. de for. comp. & hanc eſſe communem, & in praxi receptam dicit Boſſ. in tit. de for. compet. nu. 182. Clar. §. fin. q. 39. in princip. Guid. Pap. deciſ. 202. nu. 1. & ſeq.* vbi ſubdit, quod ſi reus commiſerit aliud crimen in territorio Iudicis requiſiti, non remittitur, niſi poſtquam fuerit de dicto crimine punitus.

Obſerua 3. quod Iudex originis, vel domicilij procedere poteſt contra reum, non ſolum quando repetitur in loco originis, vel domicilij, ſed etiam ſi ſit abſens: adhuc enim poterit Iudex originis, vel domicilij illum citare, & ſi contumax ſit, condemnare; nam regula illa, quod reus conueniri poſſit in loco originis, ſi ibi inueniatur, procedit tantùm in cauſis ciuilibus, non verò in delictis, *Clar. loco proximè cit. Caball. reſol. crimin. caſ. 114. num. 10. Couar. pract. quæſt. cap. 11. num. 6. & ſeq. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. num. 1. Ludouic. dec. Lucen. 16. num. 26. & ſeq. Theſaur. quæſt. for. lib. 4. q. 55.* ſubdens, quod Iudex originis, vel domicilij poteſt quidem procedere, quando Iudex delicti non proceſſit, nè delicta remaneant impunita; ſed quando Iudex delicti proceſſit, tunc non erit vlteriori inquiſitioni locus, dummodò condigna pœna reus punitus fuerit, *Ceuall. commun. cōtr. commun. q. 678. nu. 11. Cancer. var. par. 2, cap. 2. nu. 70. & ſeq.* vbi, quod nec præuentio habet locum, quando aliquis in loco domicilij, ſiue originis non fuit condignè punitus, quia eo caſu poterit puniri in loco delicti, *Caball. reſol. crimin. caſ. 162. num. 1. & ſeq.* vbi obſeruat, quod non obſtante ſententia etiam capitali lata in contumaciam in loco delicti, Iudex originis, ſeu domicilij procedere poteſt contra delinquentem, &

eum

eum punire; quia contumax non poteſt
opponere de pendentia litis, vel de præuē-
tione alterius Iudicis, niſi contumaciam
purgauerit; comparendo coram eodem
Iudice, & condemnationem ſoluerit; tunc
enim amplius moleſtari non poſſet, etiamſi
in primo iudicio omiſſa fuerit aliqua qua-
litas, quæ aggrauaret delictum, cum de
eodem delicto ſępius quæri non debeat;
ſecus ſi condemnationem non ſoluerit, vel
non ſoluerit competentem, ſeu delicto
condignam: quia tunc poſſet delinquens
iterum moleſtari, & puniri per Iudicem
domicilij, vel originis vſque ad ſupple-
mentum conuenientis, & debitæ pœnæ,
Farinac. in Pract. crim. q. 2. num. 10. & q. 7. nu. 19. & ſeq.

Obſerua 3. quod ſi quis fuerit in vno
loco, puta delicti, in contumaciam ban-
nitus, & condemnatus, non poteſt in alio
loco abſolui, quàm in eodem loco, vbi
condemnatus reperitur, *ex conſtitutione Pij IV. edit. 12. Kal. Iunij* 1565. qua caue-
tur, quod rei in contumaciam condemna-
ti, & banniti, non alibi ad ſuas defenſio-
nes faciendas admitti poſſint, quàm in
loco, vbi condemnationis ſententia lata
fuit, vel in Curia generali Prouinciæ, vbi
delictum fuerit commiſſum, ità vt quæ-
cunque abſolutiones in contrarium ob-
tentæ, ſint nullius roboris, vel momenti.
Farinac. loco cit. Caball. *caſ.* 162. *num.* 26.
& ſeq. vbi dicit, quod lata abſolutoria in
loco delicti, non poteſt Iudex originis, vel
domicilij abſolutum moleſtare, niſi fraus,
& colluſio interuenerit, quo caſu abſolu-
toria Iudicis vnius loci nō pareret excep-
tionem rei iudicatæ in alio, *Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 7. ſect. 2. nu. 239. & ſeq.*

Obſerua 4. quod Iudex originis, vel do-
micilij non ſemper tenetur inquirere de
delictis extra territorium commiſſis, ſed
id eius arbitrio remittitur attētis circum-
ſtantijs locorum, perſonarum, & delicto-
rum: poſſet enim inquirere contra ciuem
improbum, & corruptis moribus perdi-
tum, qui adhuc paratus ſit, & promptus
ad alia perpetranda crimina; ſecus ſi mo-
deſtè, ac ſine aliorum offenſione viuat, pr̨æ-
ſertim ſi extra territorium caſu potius, aut
prouocatus, quàm ſponte, aut præmedita-
to animo deliquerit, *ex trad. per Bald. in l. 2. §. deinde ex his, ff. de orig. iur. Rolan. conſ. 19. num. 23. & 24. vol. 2. Carleual. loco cit.*

13 Obſerua 5. quod ſi reus à loco delicti
fugerit in eum locum, à quo remiſſio fieri
non poteſt, quia diuerſi principatus ſit,
nec in eo domicilium, aut originem ha-
beat, poteſt Iudex eius loci in delictis
atrocibus petente offenſo punire dictum
delinquentem, *ſecundùm Couar. pract. quæſt. cap. 11. nu. 10. verſ. ſed & ſi quis &c. Gancer. var. reſol. par. 3. cap. 2. num. 71. poſt med. Theſaur. quæſt. foren. lib. 4. q. 55. nu. 6. verſus fin. Decian. tract. crim. lib. 4.*
14 *cap. 29. nu. 12.* vbi, quod ſi quis delin-
quat in vna Ciuitate ex confęderatis, &
aufugiat in aliam confęderatam, poterit
ibi capi, & puniri, licèt illi non ſit ſubdi-
tus nec ratione domicilij, nec ratione ori-
ginis, *Ludouic. dec. Rota Lucen. 16. nu. 26. & ſeq.* contraria tamen ſententia videtur
verior: quia de iure non poteſt reus puniri
in alio loco, quàm delicti, originis, vel
domicilij; & ideò nec in Ciuitate confę-
derata puniri poteſt, ſi ad eam confugerit,
alioquin iuris regulæ deſtruerentur; tene-
tur tamen quilibet Iudex reum remittere
ad locum delicti, ſiue ſit Iudex originis,
vel domicilij, ſiue alius, qui careat iuriſdi-
ctione in delinquentem, concurrentibus
prædictis requiſitis, *& ità ſenſit Farinac. d. q. 7 num. 6. & 30. cum ſeq. Vinc. de Franch. dec. 37. nu. 1. & ſeq. & deciſ. 88. nu. 5.*

15 Obſerua 6. quod in caſu, in quo remiſ-
ſio delinquentis conceditur, ſtari non de-
bet proceſſui Iudicis remittentis, vtpote
à non competente Iudice fabricato, ſed
nouus debet fabricari per Iudicem, qui re-
quiſiuit, *Guid. Pap. dec. 202. nu. 6. & de-*
16 *ciſ. 419. nu. 1.* vbi etiam dicit, quod ex
confeſſione à Reo facta coram Iudice re-
mittente, non poteſt reus condemnari,
cum talis confeſſio tanquam facta coram
Iudice non competente, nulla ſit, *Farinac. d. q. 7. nu. 43.*

17 An verò talis confeſſio ſufficiens ſit ad
torquendum? affirmat *Farinac. loco pro-
ximè cit.* quod tamen intelligendum eſt, ſi
talis confeſſio ſpontè facta fuerit; ſecus ſi
vi, vel metu tormentorum, *vt d. Clar. d. §. fin. q. 21. verſ. hanc tamen &c. & q. 36. verſ. vltimò quæro &c.*

18 Obſerua 7. quod vbi remiſſio petitur à
Iudice, qui ſit ſub eodem Principe, poteſt
Iudex requiſitus à ſe ipſo, Principe etiam
inconſulto, remiſſionem concedere; ſecus
ſi remiſſio petatur à Iudice diuerſi Princi-
patus; tunc enim non poteſt Iudex remit-
tere, niſi Principe ità iubente, *vt obſeruat Farin. d. q. 7. nu. 32*

19 Obſerua 8. quod etiam in crimine hæ-
reſis aliquando fit remiſſio, ſi hæc petatur
à Iudice illius loci, in quo hæreticus per
actum exteriorem huiuſmodi crimen con-
traxit, ſeu commiſit, *vt d. Couar. d. cap. 11. nu. 12.* ſecus quando hæreticus ità palam,
aut

aut publicè, vtrobique deliquit, quia tunc remiſſio non eſt facienda, *vt ſubdit Couar. ibidem.*

30 Limita 2. principalem concluſionem, vt nõ procedat, ſi fur cum re furtiua reperiatur in Vrbe Roma, quia eo caſu ibi pu-
31 niri poteſt: Roma enim communis eſt patria, & ideò in ea omnes, vbicunque, & quomodocunque deliquerint, puniuntur, etiamſi delicta extra territorium Eccleſiæ commiſſa fuerint; cum hac tamen diſtinctione, quod delinquentes intra territorium Eccleſiæ, pœna etiam ordinaria plectuntur: delinquentes verò extra Eccleſiæ territorium, pœna tantùm extraordinaria arbitrio Iudicis puniri poſſunt, *l. Roma, ff. Ad municip. Couar. pract. quaſt. d. cap. 11. num. 9. verſ. vndecimo &c.* vbi
32 etiam dicit, quod Curia Romana non tenetur delinquentem remittere, *Bocr. deciſ. 29. nu. 7.* vbi refert, ſic de facto fuiſſe Regi Angliæ petenti remiſſionem denegatam, & eos, qui conſenſerunt in capiendo, & extrahendo quemdam Lombardum de Curia Romana tempore Benedicti Papæ VI. capitis pœna fuiſſe damnatos, *Boſſ. in tit. de for. compet. nu. 75. Clar. d. §. fin. q. 38. verſ. ſcias etiam &c. Theſaur. quaſt. for. lib. 4. q. 55. num. 7. latè Farinac. d. q. 7. nu. 12.*

33 Quæritur 2. aliquis commiſit duo furta extra territorium, & vnum in territorio, in quo ſtatutum viget, vt fur pro tertio furto pœna mortis plectatur, an illa duo furta commiſſa extra territorium, computanda ſint in dicto numero? Reſp. quod diligenter inſpicienda ſunt verba ſtatuti: nam ſi ſtatutum dicit, *puniatur fur pęna mortis pro tribus furtis*, & tunc fur non poteſt dicta pęna puniri, quia non dicitur commiſiſſe tria furta, cũ duo fuerint extra territorium commiſſa; aut ſtatutum dicit, *puniatur fur pęna mortis pro tertio furto*, & hoc caſu, cum ſtatutum puniat tertium furtum, & vltimum commiſſum in territorio ſit proculdubio tertium, fur dicta pęna ſtatutaria puniri debet, conſtito tamen, quod alia duo extra territorium commiſerit, & quod illa grauia fuerint, non autem leuia, *vt rectè diſtinguit Clar. in Pract. crim. §. furtum, verſ. ſed quæro &c.* vbi dicit, quod textus *in cap. 1. §. ſi quis quinque ſolidos, de Pac. tenen.* diſponens, vt pro furto quinque ſolidorum quis ſuſpendatur, de conſuetudine non ſeruatur, *& verſ. ſed pone, ſtat ſtatutum &c.* vbi etiam obſeruat, quod ſi ſtatutum diceret, quod famoſus, vel publicus fur certa mortis pœna puniatur, vtique illa furta extra territorium commiſſa aggrauarent, ità vt pro tertio commiſſo in territorio eſſet puniendus dicta pœna ſtatutaria; quia ex interpretatione facta à conſuetudine ille dicitur fa-
34 moſus fur, qui tria furta commiſit; neque in hoc ſit vlla diſtinctio, an conſuetudo furandi ſit in vno territorio tantùm, vel in pluribus, ſiue an priora furta fuerint dignè punita, vel non, *vide Bald. conſ. 348. vol. 5. Couar. var. reſol. lib. 2. cap. 9. num. 7.* vbi
35 dicit, quod quamuis fur de iure puniri non debeat pęna mortis, famoſo latrone excepto, qui ſcilicet graſſatoris crimen exercet, vel qui furari conſueuerit, *l. capitalium, §. famoſos, ff. de Pęn.* tamen non ex hoc Iudici vetitum eſt, ob criminis qualitatem ex eo quod ratione loci, temporis, aut quantitatis furtum ſit extraordinarium, & maximè graue, pœnam augere, & ad exemplum furem iſtum vltimo ſupplicio afficere, *iuxta textum in §. item lex Iulia peculatus, inſt. de public. iudic. l. aut facta, iuncto §. nonnunquam, ff. de Pęn. Aret. in §. ex maleficijs, nu. 5. & ſeq. Inſt. de Action. Gardin in tit. de furib. & latron. nu. 2. & ſeq. Alciat. in cap. cum non ab homine, nu. 35. & ſeq. de Iudic.*

36 Obſerua tamen, quod ſi quis fuerit inquiſitus de tribus furtis, & de primo, ac ſecundo fuerit abſolutus à Iudice, illa duo prima non debent computari, vt aggrauẽt vltimum, *Baiard. ad Clar. d. §. furtum, num. 63.*

37 Obſerua 2. quod ſi plura furta vna die, vel nocte commiſſa fuerint in vno loco, vel in pluribus, cenſetur vnum furtum, *ſecundùm Bocr. dec. 219. Menoch. de Arb. Iud. caſ. 295. nu. 20.* vbi, quod furta cenſentur tria, ſi diuerſis, interpolatiſque temporibus commiſſa fuerint, *Baiard. loco cit.*
38 *nu. 66. & ſeq.* vbi dicit, quod ſi fur confeſſus fuerit, ſe plura furta commiſiſſe eodem in loco diuerſis temporibus, confeſſio huiuſmodi debet interpretari pro fure in mitiorem partem, ſcilicet quod commiſerit diuerſis temporibus continuatis; & ideò erit vnum furtum tantùm, & non plura: niſi dixerit, cum temporis interuallo, *ex trad. per Bald. in auth. ſed nouo iure, nu. 6. verſ. item quid ſi confitetur, Cod. de Seru. fug.*

39 Obſerua 3. quod Iudex tertij furti poterit quidem furem punire pœna mortis, ſi alia duo priùs extra territorium commiſerit, *vt ſupra diximus*, non autem Iudex primi, vel ſecundi furti, etiamſi alia alibi idem fur commiſerit, quia furta ſequentia non aggrauant præcedentia, ſed præcedentia aggrauant ſequentia, præſertim ſi de alibi commiſſis pœna ſoluta fuiſſet, *Bald. conſ. 348. vol. 5. Bertaz. conſ. 39. num. 21. vol. 1.*

vol. 1. Gomeſ. in tit. de delict. cap. 5. nu. 9. Baiard. in d. §. furtum, nu. 50. & ſeq. vbi etiam obſeruat, quod ſi reus confiteatur alia duo furta alibi commiſſa, Iudex loci, vbi tertium furtum commiſſum eſt, debet mittere litteras requiſitorias ad alia loca, vbi priora delicta commiſſa fuerunt, ad effectum vt ea verificentur, alioquin deuenire non poſſet ad condemnationem.

30 Quæritur 2. an fur, qui in delicti territorio arripuit fugam, & inſequutus à familia, ſiue à ſatellitibus, in alienum territorium confugit, poſſit ibi capi? Reſp. negatiuè, & ſi captus fuerit, debet à Iudice ſtatim dimitti, ſeu relaxari, *Bald. in cap. cum olim, nu. 5. de dol. & contum. Corn. conſ. 59. nu. 9. & ſeq. lib. 2. Boſſ. qui de communi teſtatur, in tit. de captur. nu. 34. Boer. deciſ. 29. nu.* 8. vbi dicit, quod in alieno territorio captura non conceditur, & ſi fiat, datur repetitio, *Rolan. conſ. 60. num. 9. &*

31 *ſeq. lib. 2.* vbi dicit, quod Bannitus exiſtens extra territorium bannientis, ſi per vim ductus ſit in territorium Iudicis, qui eum banniuit, non debet puniri, ſed priſtinæ libertati eſt relaxandus, *Clar. in Pract. crim. §. fin. qu. 96. verſ. ſed quid ſi bannitus &c.* vbi declarat, hoc procedere, quando ità per vim capitur, & ducitur à priuatis; ſecus ſi captus fuerit de mandato Iudicis illius territorij, & ab eodem Iudice remiſſus fuerit ad Iudicem bannientem, quia tunc poterit puniri, *Farinac. qui hanc communem, & magis receptam dicit, in pract. crim. d. q. 7. nu. 40. & 41.*

32 Quæritur 3. in quo loco reſtitutio rei alienæ fieri debeat? Reſp. quod ſi obligatio reſtitutionis inſurgat ex contractu, vel quaſi contractu celebrato in aliquo certo loco, reſtitutio in eodem loco, in quo res accepta fuit, fieri debet, niſi aliter in contractu caueatur: & quidem expenſis debitoris, ſi in ipſius vtilitatem contractus celebratus fuit, ſin minus expenſis creditoris, *Bonacin. de reſtit. diſp. 1. q. 5. pun. vn. nu. 10. & alij apud Mancin. in pract. viſit. infirm. pract. 6. de reſtit. dub. 24. verſ. Dico tertio &c.* vbi etiam dicit, quod ſi quis alteri in via pecuniam, equum &c. mutuaret, intelligeretur implicitè initum pactum, vt in propria mutuantis domo fiat reſtitutio.

Reſp. 2. quod ſi obligatio reſtituendi naſcatur ex re bona fide accepta, reſtitutio facienda eſt expenſis ipſius Domini in loco, vbi cognoſcitur eſſe aliena, *Rebell. p. 1. lib. 2. q. 17. ſect. 2. nu. 4. Filiuc. tract. 32. c. 4. quaſ. 8. nu. 111. Reginald. lib. 10. nu. 194. verſ. quartum eſt &c. & alij apud Mancin. d. dub. 24. verſ. Dico ſecundò &c. Bonacin. loco cit. nu. 10.*

Reſp. 3. quod ſi obligatio reſtituendi naſcatur ex iniuſta acceptione, res eſt reſtituenda in loco, in quo verus Dominus domicilium habet, expenſis debitoris, *Bonacin. d. diſp. 1. q. 5. pun. vn. num. 10. Mancin. loco cit. d. pract. 6. dub. 24. verſ. Dico 2. &c.*

33 Quæritur 4. an inueniens aliquid in via, furti teneatur? Reſp. affirmatiuè, ſiue ſciat Dominum rei, ſiue ignoret, *l. falſus creditor, §. qui alienum, ff. de furt.*

34 Hæc tamen concluſio limitatur 1. quando inueniens rem acceperit animo reſtituendi Domino, quandocunque apparuerit; de tali autem animo conſtabit, ſi inueniens ità palam declarauit, & proteſtatus fuit, vel libellum, ſeu bannimentum publicari curauit, *d. §. qui alienum, verſ. proinde videamus, & ibi Bart. nu. 4. & ſeq. Boſſ. in tit. de furt. nu. 50. ad fin. Menoch. lib. 5. præſumpt. 30. nu. 9. & ſeq.*

35 Limitatur 2. in inueniente res, quæ non fuerunt in bonis alicuius, prout ſunt lapilli, gemmæ, & cętera, quæ inueniuntur in littore maris; hæc enim fiunt primi occupantis, *§. item lapilli, vbi DD. commun. Inſt. de rer. diuiſ. Bald. in l. 1. nu. 2. verſ. tertiò quæritur, ff. eod. tit. Menoch. d. præſumpt. 30. nu. 2. & 3.*

36 Limitatur 3. in accipiente rem, quæ pro derelicta habebatur, *d. l. falſus creditor, §. qui alienum, verſ. quod ſi Dominus, &c. vbi Bart. nu. 2. & ſeq. Sylu. in verb. inuentum, nu. 3.* vbi dicit, quod res cenſetur habita pro derelicta, ſi Dominus tacet, non perquirens per ſe, vel per alios, *Menoch. loco cit. nu. 15.* vbi dicit, quod in tali caſu inuentor ità rem ſibi acquirit, vt alteri eam reſtituere non teneatur.

37 Obſerua tamen, quod ſi quis rem inuenerit in loco priuato, furtum adhuc committeret, quia in tali caſu non præſumitur derelicta, ſed eſſe illius, in cuius loco inuenta fuit, *Bald. in d. l. 1. nu. 2. verſ. tertiò quæritur, ff. de diuiſ. rer. & qual. Farinac. in Pract. crim. q. 167. nu. 64.*

38 Quæritur 5. an delictum commiſſum in via publica, & coram multitudine perſonarum, dicatur notorium? Reſp. negatiuè, *Card. Seraph. deciſ. 376. nu. 1. & 2. par. 1. Farinac. conſ. 105. nu. 33. & ſeq.* vbi, quod delictum non dicitur notorium, niſi patratum fuerit coram maiori parte populi, *ad text. in cap. de manifeſta, 2. q. 1.*

Addit *Farinac. loco cit. nu. 34.* quod delictum non cenſetur notorium, niſi prius fuerit ſuper eo cognitum, & per Iudicem declaratum reo citato, *vide Maſcard. de Probat. concluſ. 1101. nu. 10. & ſeq.*

39 Quæritur 6. an Dominus rei poſſit poſt crimi-

criminalem actionem intentare actionem ciuilem contra furem pro reſtitutione rei furto ablatæ? Reſp. quod poteſt vtramque actionem, ciuilem ſcilicet & criminalem intentare, non tamen ſimul, ſed ſucceſſiuè, ità vt vna terminata, aliam intentare poſſit, *l. 2. §. hoc edicto, ff. de vi bonor. rapt. l. interdum 4. ff. de Publ. iud l. vn. C. Quan. ciuil. act. crim. præiud. l. damus licentiam 23. ff. Ad l. Corn. de falſ. l. 1. C. ad l. Flau. de plagiar. Bart. in d. l. interdum, & ibid. Alberic. nu. 2. & 3. Ang. nu. 1. Clar. §. fin. q. 2. Farinac. q. 100. nu. 157. & ſeq.* quod procedit, ſiue reus fuerit abſolutus, ſiue condemnatus, quia in tali caſu cauſa criminalis non dicitur præiudicialis ciuili, ità vt ſententia in criminali pariat rem iudicatam, quæ obſtet ciuili, *vt latè probat Carleual. de Iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 2. diſp. 6. nu. 1. 2. 3. & 44.* vt enim cauſa criminalis

40 dicatur præiudicialis ciuili, tria requiruntur, videlicet vt actio criminalis ſit excluſiua iuris agentis ciuiliter, ità vt criminali finita, amplius procedi non poſſit in ciuili, vt ſi quis agat ex teſtamento, vel inſtrumento donationis, contra verò Aduerſarius accuſet actorem de falſitate teſtamenti, vel inſtrumenti donationis. 2. quod vtraque actio, criminalis videlicet, & ciuilis coram eodē Iudice proponatur. 3. quod cauſa criminalis principaliter intentetur; nam ſi actore petente hæreditatem ex teſtamento, vel rem donatam ex inſtrumento donationis, reus opponeret per modum exceptionis falſitatem inſtrumenti, eo caſu non ſuſpenditur cauſa ciuilis, ſed Iudex eodem tempore vtramque quæſtionem ſua ſententia dirimit, *iuxta tex. in l. cum ciuili, 3. C. de ord. iud. Farinac. d. q. 100. nu. 86. Carleual. loco cit. d. diſp. 6. nu. 4. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ſi è contra cauſa ciuilis eſſet præiudicialis criminali, Iudex ſuperſedere debet in cauſa criminali, & ciuilem cognoſcere, etiamſi hæc intentata fuerit poſt criminalem, *ex trad. per gloſ. in l. vlt. C. de ord. iud. Crauett. conſ. 280. nu. 2. verſ. & adeò &c. Nat. conſ. 138. nu. 3. 26. & 37. lib. 1. Farinac. d. q. 100. nu. 61. & ſeq. Gratian. diſcept. for. cap. 394. nu. 25. & ſeq.*

Actio verò criminalis furti non eſt talis, vt actionem ciuilem ex eodem furto prouenientem abſorbeat, & ſilere faciat, & totum illius ius tollat, & excludat: quinimmò eam præſeruat, *vt tradunt DD. citati.*

SVMMARIVM.

1 *Animus deliberatus præſumitur ex frequentatione loci, vbi commiſſum fuit delictum, & quando id procedat.*

2 *Pœnæ contra duellantes inflictæ quando incurrantur, & quando non.*
Quando dicatur aliquid fieri calore iracundiæ, ibidem.

3 *Quando cambium ratione loci ſit illicitum.*

CAP. XVI.

Quando ex loco præſumatur animus deliberatus, & præmeditatus.

1 Reſp. quod talis animus præſumitur ex frequentatione loci, vbi fuit commiſſum delictum, quia huiuſmodi frequentatio oſtendit animum paratum ad delinquendum, *Boſſ. de Homicid. nu. 63. Maſcard. de Probat. concluſ. 98. num. 13. & ſeq.* quod intellige, quando nulla præceſſit rixa, ſeu ira; vel ſi dubium eſt, an præceſſerit, nec ne: tunc enim locus præſumptionem facit contra delinquentem, quod præmeditatè deliquerit; ſecus ſi rixa, vel ira præceſſerit: eo enim caſu locus coniecturam non facit præmeditati animi, immò præſumitur; quod tam acer fuerit dolor, & tam ardens ira, vt hunc impulerit ad ſumendam vindictam quouis in loco, *vt declarat Menoch. de Arb. Iud. caſ. 361. n. 38. & 44. quem ſequitur Maſcard. loco cit. n. 14.*

2 Idem dicendum in duello; nam ſi duo calore iracundiæ ſe ſe ad dimicandum in certo loco inuitent, & ad eumdem locum incontinenti accedant, non incurrerent in excommunicationem, & alias pœnas contra duellantes inflictas *in conſtit. 78. Greg. XIII. incip. Ad tollendum deteſtabilem duellorum vſum &c. & in conſtit. 2. Clementis VIII. incip. Illius vices &c. vide Bald. in cap. 1. nu. 16. de Pac. tenen. Ricc in Prax for. Eccleſ. par. 3. reſ. 170. Megal. var. reſ. 10. 3. reſ. 141. n. 3. Cherubin. ad d. conſtit. 2. Clementis VIII. ſchol. 1. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Lucen. 11. nu. 10. & ſeq.* vbi obſeruat, quod tunc dicitur propriè fieri calore iracundiæ, quando non deuenitur ad aliquem actum intermedium, in quo verſatur ſatis arbitrium Iudicis, *Bonacin. de Cenſur. in part. diſp. 2. q. 3. pun. 48. n. 5. & ſeq. & nu. 15.* vbi etiam obſeruat, quod in prædictas pœnas non incidunt qui ſe prouocant ad duellum etiam animo deli-

berato,

berato, ſi locus, aut tempus ſtatutum non fuerit; Vnde pœnæ prædictæ locum habent, quando ante congreſſum præceſſit præmeditatio, ac deliberatio, ac etiam tractatus, ſeu pactio de duellando cum aſſignatione loci, & temporis, etiamſi duellum fuerit in loco priuato, & non tuto commiſſum ſine patrinis, ſocijſque, ac ſine prouocatorijs litteris, & cartellis, etiamſi duellantes duellum, ſeu pugnam non perſeeerint, ſi per ipſos non ſteterit, quominus duellum, ſeu pugna perfecta fuerit, *vt in dictis conſtitutionibus, & declarat Farinac. conſ. 9. nu. 34. & ſeq. lib. 1. & alij recentiores communiter.*

3 Addit *Bonacin. in tractat. de contract. diſput. 3. qu. 5. punct. vn. num. 1. & ſeq.* quod cambium ratione loci aliquando eſt illicitum, vt ſi Campſor pecuniam tradit Campſario ſoluendam, ſiue reddendam cum intereſſe cambij in eodem loco, in quo contrahitur, confictis litteris ad locum diſtantem, ad quem reuera litteræ nõ mittuntur; vel ſi mittuntur, nihil operantur ac ſi non mitterentur, eo quod Campſor ſciat, Campſarium non habere pecuniam actu, aut poteſtate in eo loco, ad quem litteræ mittuntur; hoc enim dicitur cambium ſiccum, quia non eſt verum cambium, ſed fictum, & ſimulatum, & in effectu eſt mutuum cum lucro, *vide Nau. in man. cap. 17. num. 300. Scacc. de Commer. §. 1. per tot. & præcipuè qu. 5. nu. 3. & 10. & q. 7. par. 3. limit. 4. num. 1. & 3. & limit. 7. nu. 1. & ſeq. & limit. 11. n. 1. cum ſeq.* vnde intereſſe cambij in tali caſu nec debetur, nec tuta conſcientia exigi poteſt, etiamſi Campſor, qui pecuniam dedit, fuerit in bona fide, ſecluſo tamen lucro ceſſante, & damno emergente: quia ex parte Campſarij non adeſt vera promiſſio, & ex parte Campſoris non adeſt commutatio pecuniæ in vno loco pro pecunia in alio, *vt rectè docent Salon. q. 4. de Camb. art. 2. contr. 7. nu. 3. Salas tract. de Camb. dub. 15. nu. 2. & alij, quos refert, & ſequitur Bonacin. d. q. 5. pun. vn. nu. 24. quicquid in contrarium aſſerant Molin. de Iuſt. tract. 2. diſp. 404. num. 7. Leſſ. lib. 2. cap. 23. dub. 7. nu. 69. Dian. reſol. moral. par. 1. tract. 8. de Contract. reſol. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Quid requiratur ad incurrendas pœnas priuati carceris, & nu. 2. & ſeq.*

2 *Non punitur pęna priuati carceris is, qui aliquem poſuit in aliquo carcere, à quo de facili potuiſſet fugere.*

3 *Quando ob priuatum carcerem lædatur propriè maieſtas Principis.*

4 *In hoc inſpici debet animus, & non factum.*

5 *Qui aliquem volentem detinet in carcere, non tenetur pęna huius criminis, ſed arbitrio Iudicis punitur, & nu. ſeq.*

6 *An valeat pactum, vt liceat creditori detinere debitorem, donec ſoluat.*

7 *Ex momentanea, ſeu modica incluſione, aut detentione non incurritur crimen priuati carceris; limitatur nu. 12.*

An in tali caſu detinens accuſari poſſit, ibidem, nu. 7.

8 *Qui ex iuſta, & rationabili cauſa aliquem detinet, excuſatur à prædictis pęnis.*

9 *Qui ius capiendi tantùm habent, poſſunt impunè aliquem detinere ſpatio 20. horarum, non vltra, aliàs carcerem priuatum committerent.*

10 *Enumerantur perſonæ ius capiendi habentes.*

Ius capiendi de conſuetudine conceditur tam in grauibus, quàm in leuibus delictis, ibidem.

11 *Officiales deſtinati ad capiendum malefactores, an incurrant pęnas priuati carceris, ſi captum Iudici non præſentauerint.*

12 *Quando momentanea incluſio probet actũ conſummatum.*

13 *In Regno Neapolis, quando captura eſt licita, poteſt captus detineri per duos dies.*

14 *Illis, qui ius habent capiendi, & retinendi non eſt tempus detentionis præfinitum: declaratur nu. 18.*

15 *Quinam ius habeant capiendi, & retinendi, & nu. 16. 19. & 21.*

16 *An valeat promiſſio mariti de non corrigendo vxorem.*

17 *An S. R. E. Cardinales poſſint habere priuatum carcerem ad puniendum domeſticos, & familiares ſuos.*

18 *Pater, Dominus, vel maritus &c. ſi excedant in corrigendo filium, ſeruum, vel vxorem reſpectiuè, puniuntur arbitrio Iudicis.*

19 *Conſanguineis licitum eſt furioſos ſibi coniunctos detinere, ligare, & carcere continere.*

20 *Quid ſi aliquis detineatur, vel includatur, nè in ſua poteſtate poſitus in aliquod malum, vel periculum incidat.*

21 *Frater, patruus, vel auunculus in Vrbe, & eius diſtrictu detinere poſſunt fratrẽ, vel nepotem reſpectiuè, & alios familiares ad effectum corrigendi, ex ſtatuto eiuſdem Vrbis.*

22 *Is, qui alium detinet non animo publicam iuriſdictionem vſurpandi, ſed ob aliam cauſam,*

cauſam; non committit priuati carceris crimen.

23 *Quid ſi detineret mulierem ad explendam libidinem.*

24 *Et quid ſi alium detineret, vel caperet animo eum occidendi, vel vulnerandi.*

25 *Exercens priuatum carcerem, de conſuetudine non punitur pęna mortis, ſed alia mitiori, & vt plurimum pecuniaria.*

26 *Quid ſi creditor ſuum debitorem detinuerit.*

27 *Qua pęna plectatur Iudex, qui ſcit, committi priuatum carcerem, & tolerat.*

28 *Conſuetudo excuſat à pęna priuati carceris.*

29 *Iudex incompetens, ſi detineat in carcere non ſubditum, non committit priuatum carcerem.*

30 *Ad euitandam condemnationem ità vt pro delicto quis puniri non poſſit, ſufficit aliquid probare, ex quo appareat, illud ex aliqua cauſa potuiſſe licitè fieri.*

31 *Vbicunque aliquid eſt prohibitum certo, vel limitato loco, vel tempore, debet conſtare de illo loco, vel tempore, aliàs reus abſoluitur.*

CAP. XVII.

De priuato carcere, ſeu quando eius pœna locum habeat.

1 AD incurrendas pęnas priuati carceris duo concurrere debent: primum, vt quis alium inuitum per notabile tempus abſque iuſta cauſa ità detineat, aut includat, vt recedere non poſſit, ſiue illum detineat in Ciuitate cum cuſtodia, ſiue in domo, aut in via, vel in alio quocunque loco, ſiue cum vinculis, ſiue ſine. *Plo. conſil. 73. num. 9. int. conſil. crimin. diuerſ. vol. 2. quem refert, & ſequitur Baiard. ad Clar. in Pract. crimin. lib. 5. §. fin. q. 68.*
2 *nu. 89. 90. 92. & 94.* vbi dicit, quod non punitur pœna priuati carceris is, qui aliquem poſuit in aliquo carcere, à quo de facili potuiſſet fugere, *Decian. tract. crim. lib. 7. cap. 10. nu. 13. & 19.* vbi, quod lex de priuatis carceribus punit detinentem, & impedientem libertatem hominis liberi.

3 Secundùm, vt quis aliquē detineat tamquam habens publicam iuriſdictionem, vel animo eam vſurpandi; tunc enim propriè læditur maieſtas Principis contra formam textus *in l. 1. C. de Priuat. carcer. Bart. in l. verum eſt, 40. nu. 1. & 5. ff. de furt.*
4 vbi dicit, quod in hoc inſpici debet animus, & non factum; *Bal. in d. l. 1. num. 2. verſ. & hic ſi vſurpet merum imperium &c. Baiard. ad Clar. d. q. 68. num. 99. Luc. de Penn. in l. 1. col. 2. propè fin. verſ. primo caſu &c. C. de Cohort. lib. 12.* vbi dicit, quod in his terminis loquitur textus *in d. l. 1. C. de Priuat. carcer. Decian. d. lib. 7. cap. 10. nu. 15. & 17.*

5 Dixi, *inuitum*, quia ſi quis aliquem volentem detineret in carcere, non teneretur pœna huius criminis, *l. 3. §. ſi quis volentē, ff. de liber. hom. exhib. Decian. d. lib. 7. cap. 10. nu. 8. & 12. quicquid in contrarium ſentiat Baiard. ad Clar. d. quaſt. 68. num. 89.*

6 Obſerua tamen, quod licèt detinens aliquem volentem immunis ſit à pœna priuati carceris, puniri tamen debet alia pœna arbitrio Iudicis, quia illicitè eo caſu detineret, *Auth. vt nulli Iud. §. quia verò, Decian. d. lib. 7. cap. 10. nu. 15.* vbi dicit, quod non valeret pactum etiam iuramento firmatum, vt liceat creditori detinere debitorem, donec ſoluat; tum quia id eſt contra bonos mores, *vt d. Bart. in l. alia cauſa, §. eleganter, num. 6. & 7. ff. ſolut. matr.* tum etiam quia detinere in carcere, eſt ſpecies iuriſdictionis, quæ pactis priuatorum dari non poteſt, *l. priuatorum, C. de Iuriſd. omn. Iud. & tradunt DD. in l. imperium, ff. eod. tit.*

7 Dixi, *per notabile tempus*, quia ex momentanea, ſeu modica incluſione, aut detentione, puta per vnam, vel duas horas non incurritur crimen priuati carceris: requiritur enim, vt quis tanto tempore detineatur, vt detentus poſſit dici priuatus propria libertate, *ſecundùm veriorem ſententiam, quam ſequuntur Bald. in d. l. 1. nu. 1. Plot. relat. int. conſil. crimin. Zilet. tom. 1. conſ. 108. nu. 65. & alÿ, quos refert, & ſequitur Baiard. d. qu. 68. nu. 93. & 94.* ſubdens, quod detentor, quia illicitè violentiam adhibet, accuſari poterit, *l. Iul. de vi publ. & priuat quicquid in contrarium ſentiant Clar. d. q. 68. verſ. priuatum &c. Boer. dec. 275. num. 4. Boſſ. in tit. de Carcer. nu. 26.*

8 Dixi, *abſque iuſta cauſa*, quia concurrente iuſta, & rationabili cauſa ſic detinens excuſatur, *ſecundùm communem DD. ſententiam.*

9 Iuſtam verò cauſam cenſentur habere tam ij, qui de iure habent iùs capiendi tantùm, quàm etiam ſi habeant ſimul ius capiendi, & retinendi, quorum tamen non idem ius eſt, ſed valde diuerſum, vt mox dicemus; nam qui ius capiendi tantùm habent, poſſunt impunè aliquem detinere ſpatio duntaxat 20. horarum, captumque

Iudici

Iudici poſt huiuſmodi tempus præſentare
debent, *Bart. in l. capite quinto, nu. 3. ff.
Ad l. Iul. de Adult. Boer. dec. 275. num. 4.
Clar. in Pract. crim. lib. 5. §. fin. qu. 68.
verſ. priuatum carcerem &c. Decian tract.
crim. d. lib. 7. cap. 10. nu. 2. verſ. neque
obſtat &c.* nam ſi vltra 20. horas captum
detinerent, carcerem priuatum commit-
terent, *d. l. capite quinto, vbi Bart. ff. de
Adult. Luc. de Penn. in l. 1. col. 3. poſt med.
verſ. ſecundo caſu &c.* C. *de Cohort. lib. 12.*
vbi dicit, quod parui refert, ab ipſo prin-
cipio vſurpare velle quod ſolius eſt maie-
ſtatis, & imperij, vel ex poſt facto, *vide
Baiard. ad Clar. d. q. 68. nu. 91.*

10 Tales ſunt qui furem, vel adulterum ca-
piunt, *Bald. in d. l. 1. nu. 5. verſ. priuatum
carcerem &c. Baiard. loco cit. num. 96. &*
104. vbi etiam dicit, quod poteſt quis cle-
ricum adulterantem, vel turpiter agentem
cum vxore, filia, vel ſorore, vel ſimilibus
per 20. horas abſque metu excommunica-
tionis retinere, *Boer. d. dec. 275. num. 4.*
vbi dicit, quod is, qui ſtatuto permittente
poteſt impunè occidere bannitum, poteſt
illum à fortiori detinere per dictum ſpa-
tium 20. horarum, *Luc. de Penn. in d. l. 1.
collat. 2. in med. verſ. tales enim &c.* vbi
exemplificat in capiente debitorem fu-
gientem, & ſecum pecuniam ferentem,
*Specul. in tit. de accuſation. §. 1. num. 4.
verſ. hoc tamen &c.* idque locum habet
etiam in falſificante monetam, agrorum
depopulatore, latrone publico, Virginis
raptore, & deſertore militiæ, *Decian. d.
lib. 7. cap. 10. nu. 4. & ſeq. Scacc. de Iudic.
lib. 1. cap. 78. num. 8.* vbi dicit, quod ius
capiendi de conſuetudine conceditur in-
diſtinctè tam in grauibus, quàm in leuibus
delictis, *contra Iodoc. in pract. crim. cap. 15.
nu. 4. vbi id ſolum concedit in delictis capi-
talibus.*

11 Item Officiales deſtinati ad capiendum
malefactores, poſſunt eos apud ſe retinere
ſpatio 20. horarum, non vltra, licèt poſſint
ex cauſa eos alijs tradere cuſtodiendos,
*Pariſ. de Syndicat. in §. Official. deſtinat.
fol. 28. Baiard. d. q. 68. num. 91.* non ta-
men incurrerent pœnas priuati carceris,
ſi captum Iudici non præſentauerint, ſed
propria auctoritate liberauerint, dummo-
dò eum vltra 20. horas non detinuerint, *l.
capite quinto, verſ. ſed ſemel remiſſus &c.
vbi gloſ. & DD. ff. Ad l. Iul. de Adult. Luc.
de Penn. in d. l. 1. collat. 2. poſt med. verſ.
quid autem ſi Baro &c. Cod. de Cohortal.
lib. 12. Decian. d. lib. 7. cap. 10. num. 12.
verſ. concederem tamen &c. Baiard. d. q. 68.
nu. 93. & ſeq. Pariſ. de Put. loco cit. in
fin.* vbi dicit, quod tales officiales aliquem
capientes iniuſtè, poſſunt ipſum impunè
liberare, *per tex. in l. ſi quis vxori, §. ſi fu-
gitiuum, ff. de furt.*

12 Obſerua tamen, quod etiam momenta-
nea incluſio probaret actum conſumma-
tum, quando quis habens facultatem ca-
piendi, captum includit non animo præ-
ſentandi Iudici, ſed detinendi etiam vl-
tra 20. horas, ſi de eo animo conſtaret,
*ſecundùm Decian. d. lib. 7. cap. 10. nu. 2.
in fin.*

13 Obſerua 2. quod in Regno Neapolis,
quando captura eſt licita, poteſt captus
detineri per duos dies abſque pęna pri-
uati carceris, *vt d. Afflict. in conſt. Du-
ram, num. 10. in fin. quem refert Baiard.
loco cit. nu. 100.*

14 Illis verò, qui ius habent capiendi, & re-
tinendi, non eſt tempus detentionis præ-
15 finitum; tales ſunt Dominus reſpectu ſer-
ui, pater reſpectu filij, vel nepotis, & ma-
ritus reſpectu vxoris, *Rol. à Vall. conſ. 27.*
16 *num. 13. & ſeq. vol. 3.* vbi etiam dicit,
quod non valeret promiſſio mariti de non
corrigendo vxorem, quia id eſſet contra
bonos mores, & præberet materiam de-
linquendi, *latè Boer. dec. 275. per tot.* vbi
idem dicit in Abbate incarcerante Mona-
chum, & in Magiſtro corrigente diſcipulū,
Baiard. d. q. 68. nu. 95. & ſeq. vbi addit,
quod pater poteſt detinere filium, etiamſi
eſſet Clericus, *Luc. de Penn. in d. l. 1. col.
2. verſ. de iure communi, C. de Cohort. lib.*
12. vbi dicit, quod iſti tandiù poterunt de-
tineri, donec corrigantur, *Clar. d. qu. 68.
verſ. priuatum carcerem &c.* vbi etiam
obſeruat, quod diſpoſitio *d. l. 1. Cod. de
17 Priuat. carcer.* non habet locum in
S. R. E. Cardinalibus, qui propter emi-
nentiam dignitatis poſſunt habere priua-
tum carcerem ad puniendum domeſticos,
& familiares ſuos, & ità vſum obtinuiſſe
teſtatur *Manfred. in tract. de Cardin. c. 8.
in 19. priuileg. vide Scanarol. de viſit. car-
cerat. lib. 1. cap. 2. nu. 20.*

18 Hoc tamen cum diſcretione intelligen-
dum eſt, dummodò ſęuitia non interue-
niat: non enim licet Patri ſæuire in filium,
vel Domino in ſeruum, & ſic de alijs, ſed
moderata correctio eſt eis tantùm permiſ-
ſa; & ideò ſi excederent in corrigendo, pu-
niendi ſunt arbitrio Iudicis, *l. 2. §. fin.
ff. de His qui ſunt ſui &c. Clar. q. 56. verſ.
poteſt etiam &c. & d. qu. 68. verſ. priuatum
carcerem &c. vbi etiam Baiard. num. 88.
Rolan. conſil. 27. num. 16. vol. 3. Boer. d.
deciſ. 275.*

19 Conſanguineis quoque licitum eſt deti-
nere furioſos ſibi coniunctos, eoſque liga-
re, & carcere continere, donec ad ſanam

mentem redierint, *l. congruit*, *§. furioſi*, *vbi Bald. ff. de offic. Præſid. Boer. deciſ.* 275. *nu.* 3. idemque dicendum eſt de alijs, qui
20 aliquem detinent, vel includunt, nè in ſua libertate poſitus in aliquod malum, vel periculum incidat, *arg. d. §. furioſi*.
21 Sub hoc numero in Vrbe, & eius diſtrictu comprehenduntur etiam frater, patruus, vel auunculus, qui detinent fratrem, vel nepotem reſpectiuè, & alios familiares ad effectum eos corrigendi, *vt ex ſtatuto eiuſdem Vrbis lib.* 2. *cap.* 86. *& ibi Galganet.*
22 Dixi denique, *tamquam habens publicam iuriſdictionem, vel animo eam vſurpandi*: quia ſi non eo animo, ſed ob aliam cauſam alium quis detineret, crimen priuati carceris non committeret, *Bart. & Bald. locis cit. Decian. d. lib.* 7. *cap.* 10. *nu.* 11. *&* 17. *Baiard. d. q.* 68. *nu.* 99. vbi ab
23 huiuſmodi pęna eum excuſant, qui detineret mulierem ad explendam libidinem, *Farinac. conſ.* 74. *nu.* 3. 4. *&* 11. & apud nos clarè diſponit ſtatutum Vrbis *lib.* 2. *cap.* 56. *ibi, animo carcerandi, vel in eum priuatum carcerem committendi &c. vide Scanarol. de Viſit. carcerat. lib.* 1. *cap.* 2. *nu.* 21.
24 Idem dicendum, quando quis alium detinet, vel capit animo eum occidendi, vel vulnerandi: tunc enim teneretur tantùm de vulnerato, vel de occiſo, ſi id immediatè exequatur, *arg. l. illud*, *§. fin. ff. Ad l. Aquil.* ſecus ſi ex interuallo occidat, vel vulneret, quia eo caſu vtrumque crimen committit, & de vtroque tenetur, *d. §. fin. vbi Bart. l.* 2. *ff. de Priuat. delict. Boer. d. deciſ.* 275. *nu.* 4. *Baiard. d. q.* 68. *nu.* 98.
25 Exercens verò priuatum carcerem ſecundùm ius commune punitur pœna capitis, *d. l.* 1. *C. de Priuat. carcer.* verum de conſuetudine non imponitur pœna mortis, ſed alia mitior, & vt plurimum pecuniaria, *Clar. d. q.* 68. *verſ. priuatum carcerem &c. Boer. d. deciſ.* 275. *Farinac. q.* 27. *nu.* 35. *Vermigliol. conſ. crim.* 388. *nu.* 25. *&* 26.
26 Item creditor, qui ſuum debitorem præſumpſerit retinere, à debito cadit, & tantundem tenetur dare debitori, *Auth. Vt null. Iudic. §. quia verò*, *Baiard. loco cit. nu.* 103. niſi in actu fugæ eum detineret; creditor enim in tali caſu ſuum debitorem impunè poteſt capere, & detinere, vt ſupra diximus, & ſenſit etiam *Scanarol. de Viſit. carcerat. lib.* 1. *cap.* 2. *nu.* 22.

Item detentus in carcere priuato, ſi aliquid agit cum ipſo detentore, poteſt poſtmodum allegare metum, & inſtare pro actus reſciſſione, *Capell. Tholoſan. dec.* 399.
27 Eademque pęna arbitraria puniendum Iudicem arbitror, qui ſcit, committi priuatum carcerem, & tolerat, nè ſeueriùs agatur cum Iudice, qui eo caſu delinquit tantùm in omittendo, quàm cum reo, qui committendo delinquit, licèt de iure cõmuni Iudex in tali caſu reus læſæ maieſtatis fiat, *vt d. Bart. in d. l.* 1. *C. de Priuat. carcer. Gbirlan. in tract. de Relaxat. carcerat. q.* 1. *nu.* 16. *Gig. de Crimin. læſ. maieſt. in rub. Qualiter, & à quibus &c. q.* 35. *nu.* 2. *quos refert Baiard. d. q.* 68. *n.* 102.
28 Notandum tamen eſt, quod conſuetudo excuſat à pœna huius delicti, *vt poſt Petr. de Anchar. Alex. & Iaſ. tradit Decian. d. cap.* 10. *nu.* 14.
29 Notandum 2. quod Iudex incompetens, detinens in carcere non ſubditum, non ideò committeret priuatũ carcerem, quia Iudex habet iuriſdictionem ſaltem habitu, & in eum poteſt prorogari iuriſdictio, *vt d. Decian. loco cit. nu.* 17.
30 Notandum 3. quod ad euitandam condemnationẽ ità vt pro delicto quis puniri non poſſit, ſufficit aliquid probare, ex quo appareat, illud ex aliqua cauſa potuiſſe licitè fieri, licèt punctualiter non probetur, quod factũ fuerit iure licito, *Bart. in l. non ſolum*, *§. ſed vt probari, num.* 1. *ff. de Nou. oper. nunc. Dec. in cap. in præſentia, nu.* 52. *de Probat.* Rimin. *conſ.* 44. *poſt nu.* 4. *Boſſ. in tit. de Conuict. nu.* 60. *Clar. in d. §. fin. q.* 56. *verſ. vlt. & q.* 60. *verſ. & generali-*
31 *ter &c.* vbi etiam dicit, quod vbicunque aliquid eſt prohibitum certo, vel limitato loco, vel tempore, debet conſtare de illo loco, vel tempore, alioquin reus abſoluendus eſt, *Villalob. commun. opin. litt. c. nu.* 23. *Boer. deciſ.* 168. *nu.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Referuntur pœnæ contentæ in l. ſi quis in tantam, C. Vnde vi, contra inuadentem poſſeſſionem rei alienæ, vel ſuæ ab altero poſſeſſæ.*
2 *Nemo propria auctoritate ſibi ius dicere poteſt.*
3 *De conſuetudine totius Chriſtiani orbis diſpoſitio d. l. ſi quis in tantam, non ſeruatur.*
4 *Inuadens rem ſuam ab altero poſſeſſam, vel alienam, non condemnatur ad aliquid in vtilitatem partis, præter reſtitutionem poſſeſſionis.*
5 *Fur in crimine furti non condemnatur in pœnam dupli, vel quadrupli parti applicandam, ſed tantùm ad rei reſtitutionem, & ad pœnam criminalem.*
6 *Qua pœna plectatur inuadens rem ſuam ab alio poſſeſſam, vel alienam.*
7 *Quid ſi rem ſuam vacantem, & à nemine*

poſ

poſſeſſam quis propria auctoritate occupauerit.

8 *Et quid ſi clam ingreſſus fuerit poſſeſſionem, nemine in ea reperto.*

9 *Et quid ſi deiectus ex ſua poſſeſſione, incontinenti deyciat illum, à quo deiectus fuit.*

10 *Conſtitutio 75. Sixti V. contra eos, qui conuocant homines armatos pro recuperanda ſua poſſeſſione, quando procedat.*

11 *Quando dicatur quis deyicere incontinenti.*

12 *Hodie ſeruatur conſtitutio Pauli V. vbi Sixti V. prohibitio declaratur.*

13 *Ingrediens propria auctoritate poſſeſſionem alterius ex præcedente pacto, nullam incurrit pœnam.*

14 *Debitor qui dat licentiam creditori ingrediendi fundum propria auctoritate, ſi intra terminum non ſoluerit. cenſetur conſtituiſſe hypothecam in illo fundo.*

15 *Creditor cenſetur receſſiſſe à iure ingrediendi fundũ propria auctoritate, ſi adijt Iudicem, iudiciumque contra debitorem intentauit.*

16 *Quid ſi creditor petat à Iudice ſibi dari manum militarem, vt ipſum aſſociet ad capiendam poſſeſſionem.*

17 *Et quid ſi debitor factis reſiſteret, nè creditor poſſeſſionem capiat.*

18 *Quando violentia non puniatur, & nu. 41.*

19 *Poſt interuerſam poſſeſſionem, pactum capiendi illam propria auctoritate, nihil operatur.*

20 *An ius ingrediendi propria auctoritate poſſeſſionem, cedi poſſit.*

21 *Debito non liquidato pactum ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate, non habet executionem: limitatur nu. 24.*

Liquidatio debiti quomodo ſit facienda, ibidem d. nu. 21.

22 *Quid ſi creditori data fuerit facultas ingrediendi in poſſeſſionem propria auctoritate in caſu contrauentionis.*

23 *Quando vxor vigore pacti executiui poſſit propria auctoritate ingredi poſſeſſionem.*

24 *Quando liceat ingredi poſſeſſionem, & eam retinere ante liquidationem.*

25 *Captura facta pro credito nòn liquido non retractatur, ſi in continenti creditum liquidetur.*

26 *Pactum ingrediendi poſſeſſionem rei pignoratæ, vel hypothecatæ non poteſt exerceri contra ſingularem ſucceſſorem, & tertium poſſeſſorem: limitatur nu. 27. & ſeq.*

27 *Quid ſi alienatio facta fuit lite pendente, vel ſi debitor promiſit rem non vendere.*

28 *Et quid ſi in inſtrumento adeſſet clauſula conſtituti.*

29 *Et quid ſi pactum ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate, appoſitum ſit in traditione rei ſuæ.*

30 *Hæres poteſt propria auctoritate res hæreditarias apprehendere: limitatur nu. ſeq.*

31 *Fideicommiſſarius ſiue vniuerſalis, ſiue particularis hæreditatem non poteſt capere propria auctoritate, ſed de manu hæredis, aliàs iure ſuo priuatur, & nullam acquirit poſſeſſionem: limitatur nu. ſeq.*

32 *Quando fideicommiſſarius poſſit capere propria auctoritate.*

33 *An, & quando Vſufructuarius poſſit vſumfructum capere propria auctoritate.*

An Vxor relicta vſufructuaria, poſſit propria auctoritate vſumfructum capere, ibidem.

34 *Legatarius non poteſt propria auctoritate capere legatum, ſed tantùm de manu hæredis, aliàs priuatur iure ſuo, & nu. 36. limitatur nu. 37.*

35 *An fructus percepti, ante aditionem hæreditatis ſpectent ad legatarium, vel fideicommiſſarium.*

36. *An prædictam pœnam incurrat legatarius, qui non occupauit propria auctoritate totum legatum, ſed illius partem.*

37 *In quibus caſibus legatarius propria auctoritate poteſt capere legatum, & nu. 40.*

38 *Donatarius cauſa mortis poteſt occupare propria auctoritate rem donatam, poſt mortem donantis.*

39. *Si hæres reſiſteret, non liceret legatario etiam in caſibus à iure permiſſis, poſſeſſionem rei legatæ capere per vim.*

40 *An legatarius occupans propria auctoritate rem legatam in caſibus permiſſis reſiſtente hærede, incidat in pœnam.*

CAP. XVIII.

Quæ pœna plectatur occupans, ſeu inuadens poſſeſſionem rei alienæ, vel ſuæ ab altero poſſeſſæ.

1 RESP. quod de Iure communi is, qui propria auctoritate rei ſuæ ab altero poſſeſſæ poſſeſſionem inuadit, poſſeſſori illam reſtituere tenetur, & eiuſdem rei dominium amittit; ſi verò alienæ rei poſſeſſionem inuadit, non ſolum poſſeſſionem vna cum fructibus perceptis reſtituit, ſed ipſius rei æſtimationem ſoluere compellitur, *l. ſi quis in tantam, vbi Bald. Sal. & alij, C. Vnde vi; Gabr. lib. 5. tit. de Acquiren. vel amitt. poſſ. concluſ. 1. nu. 1. Socin. iun. conſ. 18. num. 11. lib. 2. & alij communi-*
2 *ter*; nemo enim propria auctoritate ſibi ius dicere poteſt, *l. extat, ff. de eo quod met. cauſ. & l. 1. C. Nè quis in ſua cauſ. iud. &c.*

Verum

3 Verum de conſuetudine totius Chriſtia-
ni orbis diſpoſitio *d. l. ſi quis in tantam*,
4 non ſeruatur: inuadens enim rem ſuam ab
altero poſſeſſam, vel alienam, arbitraria
pęna punitur iuxta facti, & perſonarum
qualitatem: non tamen condemnatur ad
aliquid in vtilitatem partis, præter reſtitu-
tionem poſſeſſionis; quemadmodum nec
5 fur in crimine furti condemnatur in pœ-
nam dupli, vel quadrupli parti applican-
dam, ſed tantùm ad reſtitutionem rei fur-
to ablatæ, & ad pęnam criminalem, *Spec.
in tit. de reſtit. ſpoliat. §. 1. verſ. item qui-
dam, nu. 9. Farinac. in Pract. crim. q. 175.*
6 *nu.* 144. vbi dicit, quod poterit hoc caſu
imponi pœna *l. Iulia, de Vi publ.* ſi vis pu-
blica illata fuit, *vel l. Iulia, de Vi priuat.*
ſi illata fuit vis priuata, *Couar. var. lib. 3.
cap. 16. nu. 7. verſ. ſecundus caſus & c.* vbi
7 ab huiuſmodi pœnis eum excuſat, qui pro-
pria auctoritate occupauit rem ſuam va-
cantem, & à nemine poſſeſſam, modò eam
eſſe ſuam ſtatim probauerit; item à prædi-
8 ctis pęnis excuſatur qui clam ingreſſus
fuit poſſeſſionem, nemine in ea reperto,
etiamſi habuiſſet animum vim inferendi,
& expellendi, ſi inueniſſet, dummodò vio-
lentia in effectu non interuenerit, *vt poſt
Cyn. & Alberic. in d. l. ſi quis in tantam*,
*ſenſit Farinac. d. q. 175. nu. 60. Boſſ. in
tit. de plurib. viol. nu. 6. Decian. tract. crim.*
9 *lib. 8. cap. 20. nu. 2.* vbi, quod nec prædi-
ctis pęnis ligatur qui ab aliquo deiectus
ex ſua poſſeſſione, incontinenti deijcit il-
lum, à quo deiectus fuit, *Menoch. de retin.
poſſ. remed. 3. num 152. & ſeq. & de Adi-
piſc. poſſeſſ. remed. 6. num. 6.* vbi dicit, quod
incontinenti ſuam poſſeſſionem recupera-
re licitum eſt etiam armata manu; neque
10 in tali caſu locum habent pęnæ conſtitu-
tionis 75. Sixti V. contra eos, qui conuo-
cant homines armatos pro recuperanda
ſua poſſeſſione, *de qua in nou. Bullar.* hæc
enim conſtitutio, cum violentiam præſup-
ponat, intelligenda eſt, ſi id fiat ex inter-
uallo, non autem ſi incontinenti: nam qui
incontinenti ſuam poſſeſſionem recupe-
rat, nullam vim inferre videtur, *Lancell. de
Attentat. par. 2. cap. 4. limit. 2. nu. 31. &
ſeq.* vbi quod licitum etiam eſt ſuam poſ-
ſeſſionem defendere, & tueri, etiam conuo-
catis hominibus armatis, antequam ab ea
quis eijciatur, *Farinac. q. 11. nu. 174. &
177. & d. q. 175. num. 80. 83. & ſeq.* vbi
obſeruat, quod prædicta cõſtitutio Sixti V.
non excludit ſimpliciter, & generaliter de-
fenſionem ſuę poſſeſſionis cum hominibus
armatis, ſed tantùm loquitur quando quis
prius poſſeſſionem aliquam de facto occu-
pauit, ſeu recuperauit, & deinde eam cum
hominibus armatis tuetur, ac defendit;
tutius tamen erit, ſi is, qui dubitat, nè in
ſua poſſeſſione moleſtetur, imploret præ-
ceptum, ſeu monitorium à Iudice contra
turbantes, ſeu turbare tentantes, & ab eo
familiam obtineat, *vt d. Plot. de in lit. iur.
§. 3. nu. 33.*
11 Dicitur verò quis deijcere incontinenti
non ſolum quando ſtatim ac deiectus eſt à
ſua poſſeſſione, illam recuperat, & deijcit
eum, à quo deiectus fuit, ſed etiam ſi quis
id egerit poſt plures dies, menſes, & etiam
annos, quamprimum poterit, Iudicis arbi-
trio, iuxta perſonarum, & rei, de qua de-
iectus fuit, qualitatem, *ſecundùm Boſſ. in
tit. de Plurib. violen. nu. 7. Lancell. de
Attentat. par. 2. cap. 4. limit. 1. nu. 27. &
ſeq. Farinac. d. q. 175. nu. 83.*
12 Verum his non obſtantibus hodiè ſer-
uanda eſt conſtitutio Pauli V. qui declara-
uit, prohibitionem Sixti V. ſupra citatam,
in caſu retinendæ poſſeſſionis, & quibuſ-
cunque alijs caſibus locum habere, excep-
ta tantummodo cauſa defenſionis neceſſa-
ria ad vim vi repellen. cum moderamine
inculpatæ tutelæ, prout dictam Pauli V.
declarationem refert *Flauius Cherubinus
in Compen. Bullar. poſt d. conſtit. 75. Sixti
V. fol. 133.*
13 Notandum eſt autem, quod propria
auctoritate ingrediens poſſeſſionē rei alie-
næ ex præcedente pacto, & conuentione,
nullam incurrit pœnam, quia tunc vim fa-
cere non videtur, *l. penult. C. de Pignor. act.
l. 3. vbi Bald. C. de Pignor.* præſertim ſi vl-
tra pactum executiuum in inſtrumento
adeſſet clauſula conſtituti, vel precarij; quo
caſu, cum iam poſſeſſio ſit tranſlata in cre-
ditorem, paḃum operatur pactum ingre-
diendi propria auctoritate, *Farinac. d. q.
175. num. 174. & ſeq. & num. 195. & 198.*
vbi etiam dicit, quod ex eo ſolum, quod
14 debitor dat licentiam creditori, ingre-
diendi fundum propria auctoritate, ſi intra
terminum non ſoluerit, cenſetur conſtitu-
ta hypotheca in illo fundo.
15 Obſerua tamen, quod ſi creditor adijt
Iudicem, iudiciumque contra debitorem
intentauit, cenſetur receſſiſſe à iure in-
grediendi fundum propria auctoritate, niſi
aliter proteſtatus fuerit, *Bald. in l. adem,
num. 13. C. Locat. Ruin. conſ. 57. num. 3.
lib. 4. Farinac. d. q. 175. num. 199. & ſeq.*
16 *& nu. 218.* vnde inoleuit praxis, vt credi-
tor producto inſtrumento, in quo adeſt
pactum ingrediendi propria auctoritate,
petat à Iudice, ſibi dari manum militarem,
vt ipſum aſſociet ad capiendam poſſeſſio-
nem, nè deueniatur ad arma; Iudex verò
ſummariè cognito per inſtrumentum, quod
facit

ficit rem notoriam, de debito liquido, concedit Curiam ad effectum præmiſſum, etiã parte non citata, *Neguſ. de Pignor. par. 4. num. 24. & ſeq. Menoch. de Adipiſc. poſſeſſ. remed. 6. nu. 10. Farinac. d. q. 175. n. 224.*
17 *& 226. cum ſeq. vſque ad nu. 239.* vbi ſubijcit, quod quamuis vigore pacti de capiendo poſſeſſionem propria auctoritate, non liceat creditori propria auctoritate illã capere debitore factis reſiſtente, etiãſi vltra pactum prædictum adeſſet in inſtrumento clauſula conſtituti, vel precarij, tamen ſic poſſeſſionem apprehendens non incideret in pœnam, cum non ſpoliandi
18 animo, ſed ius ſuum defendendi vim intuliſſe videatur, quo caſu violentia non punitur; cenſetur enim creditor propulſaſſe contrariam vim ſibi à poſſeſſore reſiſtente factam, quod pariter videtur permiſſum, *ex l. vt vim; ff. de Iuſt. & Iur. l. 4. ff. Ad l. Aquil.*
19 Obſerua 2. quod poſt interuerſam poſſeſſionem, pactum capiendi propria auctoritate poſſeſſionem, nihil operatur, etiamſi cum pacto prædicto adeſſet etiam clauſula conſtituti, *gloſ. in l. 2 ver. repellere, C. de Iur. Emphit. Bald. in l. 3. C. de Pignor. Farinac. d. q. 175. nu. 201. & 203.*
20 Obſerua 3. quod huiuſmodi ius ingrediendi propria auctoritate poſſeſſionem cedi poteſt, dummodò cedatur etiam actio perſonalis, ad cuius executionem venit illud ius, *Rutn. conſ. 192 nu. 2. lib. 1. Gabr. de Acquir. vel amitt. poſſ. concluſ. 8. nu. 30.* vbi dicit, quod iſtud ius tranſit etiam in ſingularem ſucceſſorem, ſi nominatim ceſſum fuerit, *latè Farinac. d. q. 175. nu. 193. & ſeq.*
21 Obſerua 4. quod debito non liquidato, pactum ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate, non meretur executionem, *Bart. in l. 3. in 2. lectur. nu. 14. & 15. C. de Pignor.* vbi dicit, quod liquidatio debiti
22 iſto caſu eſt facienda ſolemniter parte citata, ac dato libello; quemadmodum ſi in caſu contrauentionis data fuerit facultas ingrediendi in poſſeſſionem propria auctoritate, non poterit creditor capere poſſeſſionem, niſi verificata contrauentione coram Iudice, *Bald. in l. ſi cauſam, C. de execut. rei iud. Neguſ. de Pignor. par. 4. nu. 22. verſ. Duodecima concluſio &c. Pariſ. conſ. 102. nu. 19. lib. 3. Rolan. conſ. 20. num. 13.*
23 *lib. 1.* vbi, quod vxor vigore pacti executiui non poteſt propria auctoritate ingredi poſſeſſionem niſi liquidato inſtrumento, videlicet quod euenerit caſus dotis reſtituendæ per mortem viri, *Menoch. de Adipiſc. poſſeſſ. remed. 5. nu. 47. & ſeq.*
24 Limita, vbi expreſsè inter partes conuentum fuit, quod liceat ingredi poſſeſſionem, & eam retinere ante liquidationem, & declarationem, vel ſi pacto ingrediendi propria auctoritate, adiecta fuit clauſula conſtituti, ſeu precarij, vel ſi fuit dictum, quod debitor poſſit ingredi abſque requiſitione debitoris, & abſque licentia Iudicis, quia tunc cenſetur data licentia ingrediẽdi ante liquidationem, *Bart. in l. 3. nu. 15. in 2. lectur. C. de Pignor. Neguſ. d. par. 4. nu. 22. in duodecima concluſione, verſ. niſi in pacto &c. Gabr. d. tit. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ. concluſ. 8. num. 17. Rutn. conſ. 152.*
25 *nu. 9. lib. 4.* vbi etiam dicit, quod captura facta pro credito non liquido, non retractatur, ſi incontinenti creditum liquidetur, *vide Farinac. d. q. 175. nu. 245. & ſeq.*
26 Obſerua 5. quod pactum ingrediendi poſſeſſionem rei pignoratæ, vel hypothecatæ non poteſt exerceri contra ſingularem ſucceſſorem, & tertium poſſeſſorem, quia tale pactum videtur perſonale, & non reale, *ſecundùm gloſ. communiter receptam in l. 3. ver. non videtur, C. de Pignor.*
27 Limitatur tamen hæc concluſio, quando alienatio facta fuit lite pendente; tunc enim pactum executiuum tranſit etiam contra ſingularem ſucceſſorem, *Bart. in l. 3. in 2. lect. nu. 23. verſ. aut habet cauſam ab eo &c. & n. 24. C. de Pignor.* quod etiam procedit, quando debitor promiſit, rem non vendere: nam eo caſu venditio facta non valet, & contra ſucceſſorem tranſit ius executiuum, ſicut in re litigioſa, *Neguſ. de Pignor. par. 4. nu. 21. in fin.*
28 Limitatur 2. quando in inſtrumento adeſſet clauſula conſtituti; tunc enim pactum executiuum poteſt exequi contra tertium poſſeſſorem, *Bart. in d. l. 3. nu. 25. Neguſ. d. par. 4. nu. 21. in fin. & nu. 20. in 8. concluſione, Gabr. d. tit. de Acquir. vel amitt. poſſ. concluſ. 8. nu. 17. & 18. Farinac. d. q. 175. nu. 275. & 282.*
29 Limitatur 3. quando pactum ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate, eſt appoſitum in traditione rei ſuæ, quia tunc exerceri poteſt etiam contra tertium poſſeſſorem, *Gabr. vbi ſupra d. concluſ. 8. nu. 22. Farinac. loco cit. num. 280.*
30 Obſerua 6. quod licèt hæres poſſit propria auctoritate res hæreditarias apprehendere, *l. qui habebat ff. de manum. teſtam.*
31 tamen fideicommiſſarius ſiue vniuerſalis, ſiue particularis hæreditatem non poteſt capere propria auctoritate, ſed de manu hæredis; cum enim hæres dilectus poſſideat, conſequenter ab eius manu accipienda eſt hæreditas, *l. cohæredi, § cum filio, ff. de Vulg. & pup. l. reſtituta, ff. Ad Trebell. Rol. conſ. 78. num. 14. & ſeq. lib. 3.*

Oſaſc.

Oſaſc. dec. 34. nu. 22. & ſeq. & ideò ſi fi-
deicommiſſarius aliquas res fideicommiſ-
ſo ſubiectas ſurripuerit, & propria aucto-
ritate occupauerit, in ſurreptis, & occu-
patis iure ſuo priuatur, *l. Paulus reſpon-
dit, 48. ff. ad Trebellian. l. non eſt du-
bium, vbi gloſ. & Doctores Cod. de
legat. Oſaſc. d. dec. 34. num. 23.* vbi dicit,
quod fideicommiſſarius etiam particula-
ris poſſeſſionem vacantem propria auctori-
tate ingrediens, nullam acquirit poſſeſſio-
32 nem; quod tamen procedit in fideicom-
miſſario primo, eo videlicet, qui eſt inſti-
tutus poſt hæredem primum grauatum
immediatè; ſecus in alio fideicommiſſario
inſtituto poſt alterum præcedentem fidei-
commiſſarium; nam iſte ſecundus fidei-
commiſſarius poteſt capere propria aucto-
ritate, *Cephal. conſ. 39. nu. 5. & ſeq. lib. 1.
quem refert, & ſequitur Farinac. d. q. 175.
nu. 293. & ſeq.*

Limita in infraſcriptis caſibus, in quibus
fideicommiſſarius etiam primus, propria
auctoritate hæreditatem capiens, non pri-
uatur iure ſuo, videlicet quando hæredi-
tas nō fuit adita per hæredem, vel ſi adita,
non tamen fuit per eundem hæredem ap-
prehenſa poſſeſſio: tenetur tamen poſſeſ-
ſionem hæredi reſtituere, vt poſſit detra-
here falcidiam, vel trebellianicam.

2. Poteſt propria auctoritate hæredi-
tatem capere, ſi data illi fuit hæc licentia
à teſtatore vel expreſsè, vel tacitè, vt ſi di-
xerit, quod bona ſua liberè in illum deue-
niant, vel ſi prohibuit, nè vis aliqua, aut
moleſtia eidem inſeratur in rebus per fi-
deicommiſſum relictis.

3. Quando fideicommiſſarius relictus
eſt etiam executor teſtamenti: tunc enim
poterit etiam res fideicommiſſo ſubiectas
propria auctoritate apprehendere.

4. Quando fuit directè ſubſtitutus, *de
quo vide Bald. conſ. 234. lib. 3. Rip. in l.
Centurio, nu. 52. ff. de vulg. & pup. Rol.
conſ. 78. nu. 16. & ſeq. lib. 3. Boer. dec. 156.
nu. 17. Pariſ. conſ. 54. n. 30. cum ſeq. lib. 3.*
33 Obſerua 7. quod nec Vſufructuarius po-
teſt vſumfructum capere propria auctori-
tate, ſed de manu hæredis, *Gozad. conſ. 21.
nu. 17. Gabr. lib. 5. tit. de vſufr. concluſ. 1.
nu. 4. Rolan. conſ. 74. num. 16. lib. 2.* ex-
ceptis quibuſdam caſibus, videlicet quan-
do teſtator vſufructuario conceſſit licen-
tiam capiendi vſumfructum propria au-
ctoritate ſiue expreſsè, ſiue tacitè, vt ſupra,
puta ſi vſumfructum reliquerit liberè, &
pleno iure, vel ſine contradictione, aut cū
clauſula, omni meliori modo, vel ſi prohi-
buit, nè Vſufructuarius in vſufructu mole-
ſtetur, *vt tradunt DD. in l. quoties, C. de
hæred. inſtit. Gozad. d. conſ. 21. num. 17.
& conſ. 91. nu. 9. Gabr. lib. 5. tit. de vſufr.
concluſ. 1. nu. 5. & 7. Rol. conſ. 42. nu. 17.
& ſeq. lib. 1. Alex. conſ. 214. nu. 4. lib. 6.*

2. Quando Vſufructuarius fuit relictus
à teſtatore executor teſtamenti, vt ſupra
diximus de fideicommiſſario, *Gabr. loco
cit. nu. 6. Farinac. d. q. 175. nu. 313.*

3. Quando Vſufructuarius ſua aucto-
ritate vſumfructum accipit non clam, ſed
palam, *Roman. conſ. 312. num. 1. Menoch.
de Adipiſc. poſſ. remed. 1. nu. 77. Farinac.
loco cit. nu. 315.*

4. Quando hæres eſt inſtitutus poſt
mortem Vſufructuarij, *Rolan. d. conſ. 74.
nu. 16. lib. 2.* vbi loquitur de Vſufructua-
rio omnium bonorum.

5. Vxor relicta Domina, & vſufructua-
ria, filijs hæredibus inſtitutis, poteſt etiam
propria auctoritate alimenta percipere,
*Gozad. conſ. 95. nu. 11. Rol. conſ. 74. nu. 20.
& ſeq. lib. 2. Viu. opin. 1054. nu. 5. Farin.
d. q. 175. nu. 306. & 308.* quod procedit,
quando vxor vſufructuaria relicta, non ha-
bet, niſi alimenta; ſecus quando reuera
habet vſumfructum, vt in caſu, in quo eſt
inſtitutus extraneus: quia tunc non pote-
rit propria auctoritate vſumfructum ca-
pere, ſed illum de manu hæredis accipere
debet, *ex trad. per Anchar.* Regienſ. *qu. 1.
nu. 36. par. 2.*

5. Quando relictus eſt fructus annuus
certi fundi, & hæres negligens eſt in eo col-
ledo: hoc enim caſu poterit vſufructuarius
eiuſdem fundi poſſeſſionem propria aucto-
ritate apprehendere, *Franc. Marc. deciſ.
824. nu. 1.* vbi dicit, quod Vſufructuarius
poteſt colere fundum propria auctoritate,
dummodò proteſtetur, ſe id facere cauſa
iuris ſui conſeruandi, *Farinac. d. qu. 175.
nu. 316.*
34 Obſerua 8. quod nec legatarius poteſt
propria auctoritate legatum capere, ſed
tantùm de manu hæredis, alioquin priua-
tur iure ſuo, *l. eam quam, C. de fideicom. l.
non eſt dubium, vbi Alex. C. de legat. gloſ.
communiter recepta in cap. Raynaldus, ver.
petendo, extr. de Teſtam. Gabr. in tit. de
Acquir. vel. amitt. poſſ. concluſ. 1. nu. 55.
Rol. conſ. 78. nu. 20. lib. 3. Cephal. conſ. 49.
35 nu. 7. & ſeq. lib. 1.* vbi etiam obſeruat,
quod priuſquam hæreditas adeatur, fru-
ctus non pertinent ad legatarium, vel fi-
deicommiſſarium, *late Farinac. d. q. 175.
36 nu. 317. & ſeq. & nu. 348.* ſubdens quod
ſi legatarius non occupauit totum lega-
tum, ſed illius partem, non amittit niſi
partem.
37 Verum in pleriſque caſibus legatarius
etiam excuſatur, quando non clam, vel ex

dolo

dolo legatum occupauit, ſed palam. 2. quando apprehendit poſſeſſionem rei legatæ vacantis, ſeu quando hæreditas eſt vacans. 3. quando à teſtatore fuit hæc licentia conceſſa, vt legatum caperet propria auctoritate, prout cenſetur conceſſa, ſi legatum fuerit ei liberè relictum, vel ſi teſtator iuſſerit, nè legatarius in re legata vexetur, ſiue moleſtetur. 4 quando ad id cõſenſus hæredis accederet etiam tacitus, & etiam poſt captam poſſeſſionem, vt ſi hæres ſciens per longum tempus tacuit, nullamque controuerſiam contra legatarium excitauit. 5. ſi legatarius relictus fuit executor teſtamenti. 6. quando hæres non poſſet detrahere falcidiam. 7. quando res legata ſine vitio, & non contra voluntatem teſtatoris tempore ipſius mortis reperitur penes legatarium. 8. quando teſtator conſtituit ſe precario nomine legatarij rem legatam tenere. 9. quando legatum factum fuit cauſæ, vel perſonæ priuilegiatæ, *vide Bart. in l. 1. §. ſi quis ex mortis, num. 1. ff. Quor. legat. Bald. in l. non eſt dubium, C. de legat. Menoch. de Adipiſc. poſſ. remed. 2. nu. 57. Dilect. de Art. teſtan. rub. de legat. cautel. 12. Gabr. tit. de vſufr. concluſ. 1. num. 8. Couar. var. lib. 3. cap. 16 num. 7. verſ. his præterea &c. Rol. conſ. 78. nu. 20. lib. 3. Farinac. d. q. 175. nu. 317. & ſeq.*
38 *& nu. 353.* vbi addit, quod Donatarius
cauſa mortis poteſt occupare propria auctoritate rem donatam, poſt mortem donantis, *per tex. in l. 1. §. ſi quis ex mortis, ff. Quor. legat.*

39 Sed hæc intellige, vt procedant, quando
hæres non reſiſtit: ſi enim reſiſteret, non
liceret legatario in ſupradictis caſibus
poſſeſſionem capere per vim, *Rip. in l. Centurio, nu. 52. verſ. niſi ſalues, ff de vulg. &*
40 *pup.* ſubdens, quod in prædictis caſibus
violentia non punitur, quia cenſetur legatarius vim intuliſſe non animo ſpoliandi, ſed ius ſuum defendendi, *vt in ſimili diximus ſupra, vide Clar. in §. teſtamentum, q. 68. verſ. ſed quid &c. Farinac. d q. 175. nu. 354. & ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Ad probandam alicuius infamiam, vel bonam famam in genere ſufficiunt teſtes ſingulares, & quando probent, nu. 2.*
2 *Quando quis repellatur à teſtimonio in cauſa criminali, & admittatur in ciuili.*
3 *Duo teſtes ſufficiunt ad infamiam probandam, dummodò conteſtes ſint in ipſa infamia irrogata.*
4 *Teſtes, vt probent bonam, vel malam famam, debent nominare autores, à quibus ipſi audiuerint.*
5 *Teſtis nihil probat, ſi deponat, ſe audiuiſſe à maiore parte populi, ſed non recordatur de nomine alicuius.*
6 *Teſtes quid deponere debeant, vt probent bonam, vel malam famam: & num. 8. & 11.*
Prælatus ex dictis paucorum ad inquirendum moueri non debet, ibidem nu. 6.
7 *Informatio extraiudicialis ſuper mala fama, non facit reo præiudicium iudiciale.*
8 *Teſtes non probant alicuius bonam, vel malam famam, niſi deponant de loco, in quo fama viget.*
9 *Teſtis ſuper infamia, vel bona fama deponens, etiam non interrogatus debet reddere ſufficientem rationem dicti ſui, aliàs non probat.*
10 *Quando teſtes probent conſuetudinem.*
11 *Infamia quomodo probetur, & nu. 12.*
12 *Infamia non probatur ex voce populi, de qua non eſt curandum.*
13 *Teſtes deponens ſuper bona famâ, ſi reddendo rationem dixerit, id ſcio, quia ſum vicinus, probat bonam famam, ſecus ſi deponat ſuper infamia.*
14 *In criminalibus fama an, & quando ſit ſufficiens inditium, & nu. 15. & 16.*

CAP. XIX.

De Indicijs, & tortura.

Quæſtio I.

Quando teſtes probent alicuius bonam, vel malam famam.

1 IN multis conformis eſt probatio bonæ
famæ, & infamiæ; nam ad probandam
alicuius infamiam, vel bonam famam in
genere ſufficiunt teſtes ſingulares, *Bald. in
l. ea quidem, nu. 64. C. de Accuſat.* vbi di-
2 cit, quod ſi vnus dicit, talem diffamari de
adulterio, alter de lenocinio, ex hoc reſultat in genere, quod in ſpecie eſt malæ famæ, & ideò in criminali repellitur à teſtimonio, non tamen in ciuili, *Gabr. de Teſtib. concluſ. 2. num. 38. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod teſtes ſingulares non probant famam, niſi ſint conteſtes in tempore, loco, & perſonis, *Maſcard. de Probat. concluſ. 236. nu. 1. & ſeq. & concl. 749. nu. 24. & ſeq. & concluſ. 895. num. 1. & ſeq.* vbi

3 dicit, duos teſtes ſufficere ad infamiam pro-
bandam, dummodò conteſtes ſint in ipſa
infamia irrogata.

4 2. Teſtes probare volentes, aliquem
eſſe bonæ, vel malæ famæ, debent nomi-
nare authores, à quibus ipſi andiuerint,
alioquin ſciri non poſſet, an talea autho-
res ſint honeſti, vel maleuoli, *Specul. in*
tit. de Inquiſ. §. viſo igitur, nu. 8. Alex.
5 *conſ. 150. nu. 18. lib. 1.* vbi dicit, quod
teſtis nihil probat, ſi deponeret, ſe audi-
uiſſe à maiore parte populi, ſed non recor-
datur de nomine alicuius, à quo audiue-
rit, *Farinac. in Pract. crim. q. 47. nu. 314.*

6 3. Teſtes ſuper bona, vel mala fama
deponentes debent dicete, quod ità audi-
uerunt à maiori parte populi, vel viciniæ
illius loci, *gloſ. in cap. inquiſitionis, §. quæ-
ſiuiſti, in ver. dicta paucorum, de Accuſat.*
vbi, quod Prælatus ex dictis paucorum ad
inquirendum moueri non debet, *Bart. in*
l. 3. §. eiuſdem quoque, nu. 2. vbi etiam
Bald. ff. de teſtib. Maſcard. de Probat. d.
concluſ. 895, nu. 12. vnde bona, vel mala
fama alicuius non probaretur per teſtes
dicentes, ità audiuiſſe ab omnibus cum
cognoſcentibus, vel à maiori parte homi-
num habentium de eo notitiam; quia ta-
les cognoſcentes poſſunt eſſe minor pars
hominum, qui de iure neceſſarij ſunt ad
talem probationem, *Bald. conſ. 406. n. 3.*
lib. 1. Crauett. conſ. 41, nu. 5. Maſcard. de
Probat. concl. 749. nu. 10.

7 4. De bona, vel mala fama alicuius po-
teſt Iudex ſe extraiudicialiter informare,
etiam iuris ordine non ſeruato, *vt poſt In-
noc. Marſil. & alios obſeruat Farinac. d.*
q. 47. nu. 319. vbi tamen ſubdit, quod ta-
lis extraiudicialis informatio nõ facit reo
præiudicium iudiciale ad effectum illum
torquendi, vel puniendi.

8 5. Teſtes nõ probant alicuius bonam,
vel malam famam, niſi deponant de loco,
in quo fama viget, & ſic debent deponere
de loco originis, domicilij, vel delicti,
Bart. in l. de minore, §. plurimum, nu. 10.
ff. de Quaſtion. Bald. in l. 3. d. §. eiuſdem
quoque, ff. de teſtib. Gandin. in rub. Vnde
aut quo loco poſſit fama procedere, num. 1.
Natt. conſ. 473. nu. 16. verſ. item prædicti
&c. Farinac. vbi ſupra nu. 320.

9 6. Teſtis ſuper infamia, vel bona fama
deponens, etiam non interrogatus debet
reddere ſufficientem rationem dicti ſui,
aliàs probatio dicitur incerta, & obſcura
tamquam generalis, *Gandin. in tit. Quo-
mod. de maleſic. cognoſc. per inquiſit. n. 11.*
10 *Crauett. conſ. 134. nu. 6.* vbi etiam dicit,
quod conſuetudo non probatur per teſtes
dicentes, de conſuetudine ita eſſe, vel ità
obſeruari, niſi deponant de actibus, & de
tempore, ex quibus conſuetudo inducitur,
*Alex. ad Bart. in d. l. de minore, §. pluri-
mum, poſt nu. 19. litt. D. & conſ. 25. nu. 7.*
lib. 4. Natt. conſ. 96. nu. 10. & conſ. 362.
nu. 11. Oſaſc. dec. 79. nu. 53. Maſcard. de
*Probat. d. concl. 895. nu. 7. & 9. & con-
cluſ. 1369. nu. 8.*

11 In nonnullis tamen probatio bonæ famæ
non eſt conformis cum probatione infa-
miæ; nam teſtes ſuper infamia deponen-
tes debent dicere, aliquem eſſe diffama-
tum apud bonos, & honeſtos viros, ac di-
lucidè explicare præſumptiones, & conie-
cturas, ſiue factum, ex quo dicunt, infa-
miam ortam eſſe, & tale factum debet veri-
12 ficari, aliàs non probant: non enim pro-
batur infamia ſimpliciter ex voce populi;
de qua non eſt curandum, cum hæc non
dicatur fama, ſed magis vox populi vana,
l. decurionum, C. de Pœn. cap. Oſius, de
elect. Bart. in d. l. de minore, §. plurimum,
nu. 18. & 30. & ibid. Alex. in addit. poſt
nu. 19. litt. D. ff. de Quaſtion. Innoc. in cap.
cum oporteat, nu. 6. de Accuſat. Spec. in tit.
de Inquiſ. §. viſo igitur, nu. 8. idem Alex.
conſ. 5. nu. 3. lib. 1. vbi, quod teſtes di-
centes, aliquem eſſe malæ famæ, non pro-
bant, niſi dicant, eum eſſe malum in eodem
genere mali, de quo nunc quæritur, *Cra-
uett. conſ. 41. num. 1. Maſcard. de Probat.*
concluſ. 233. & d. concl. 895. nu. 10. & ſeq.
13 vbi, quod teſtis ſuper alicuius infamia de-
ponens, non dicitur illam probare, ſi red-
dendo rationem dixerit, ſcio, talem eſſe in-
famem, quia ſum vicinus, etiamſi talis ra-
tio admittatur ad probandam bonam fa-
mam, *ex trad. per Bart. & alios in l. 1. ff.*
ſi cert. pet.

14 Obſerua tamen, quod in criminalibus
fama non eſt ſufficiens inditium ad inqui-
15 rendum, niſi quis eſſet diffamatus de cri-
mine in ſpecie, de quo Iudex intendit pro-
cedere, vel coadiuuetur alia coniectura,
vel indicio, *Alex. ad Bart. in d. l. de mino-
re, §. plurimum, poſt nu. 19. litt. d. ff. de*
*Quaſtion. & conſ. 5. num 3. lib. 1. Vermi-
gliol. conſ. 25. nu. 13.* ſecus ſi diffamatus ſit
de crimine in genere: hoc enim caſu talis
infamia ne ad inquirendum quidem ſuffi-
cit, *Bald. in l. ea quidem, nu. 64. C. de Ac-
cuſat. & in cap. dilecti, nu. 3 de appell. Alex.*
conſ. 5. nu. 3. lib. 1. Item ad effectum, vt
16 fama faciat inditium ad inquirendum,
probari debet, quod habuerit originem
tempore delicti, & non poſtea, *ex latè de-
ductis per Caball. reſolut. crimin. caſ. 200.*
nu. 133. præſumitur enim in dubio, quod
orta fuerit poſt inchoationem proceſſus, &
poſt querelam partis, & ideò cenſetur ab

ipſa parte, vel à maleuolis originem habuiſſe, *Boſſ. de mand. ad homicid. nu. 38. & in tit. de Part. ſuppoſ. nu. 21.* ſubdens, hoc procedere, quando ſolum fundamentum famæ eſſet in perſonis, à quibus auditum eſſet; ſecus ſi poſt inchoationem proceſſus manifeſtetur aliquid, ex quo populus deducitur in opinionem: quia tunc poteſt oriri fama, quæ habeat omne robur famæ & tempore maleficij, & poſtea etiam ex interuallo poſt litem motam, *Farinac. q. 47. num. 173. 174. & 176. Caball. reſol. crim. caſ. 200. nu. 132. & ſeq. Vermigl. conſ. 20. nu. 23. conſ. 22. nu. 9. & conſ. 74. nu. 14.*

SVMMARIVM.

17 *Teſtes aliàs inhabiles admittuntur in ijs, quæ ſunt difficilis probationis: declaratur num. 10. & ſeq.*

18 *Mulieres non poſſunt eſſe teſtes, quando de crimine agitur criminaliter.*

19 *Mulieres admittuntur, quando per mares veritas haberi non poteſt.*

20 *Quando teſtes deponentes de iudicio ſuo, vel de credulitate admittantur.*

21 *Vulneratus coram teſtibus inhabilibus, poteſt probare delictum per eoſdem teſtes.*

22 *Regula, quod teſtes inhabiles non admittuntur, quando ex natura actus alij potuerunt interuenire, procedit, vbi quis in culpa fuit eos non adhibendi.*

23 *Qui inhabiles teſtes producit, & dicit alios reperiri non poſſe, id probare tenetur, & qualis debeat eſſe probatio in tali caſu.*

24 *Teſtes inhabiles ratione delicti contra reũ non probant plenè, ſed aliqualem faciunt probationem concurrentibus conditionibus, quæ hic recenſentur, & nu. 11. & 12. & 21. cum ſeq.*

25 *Iudex poteſt ſupplere ex officio, etiamſi pars contra teſtem infamem nihil opponat.*

26 *Teſtes infames, & domeſtici omninò repelluntur.*

27 *Iure gentium teſtimonium inimici rejcitur, etiam reconciliati, ignoti, vel præſumpti, etiamſi ageretur de crimine hæreſis, vel læſæ maieſtatis, & n. 38.*

28 *An hæc aliqualis probatio ſufficiens ſit ad torquendum reum.*

29 *Quando teſtis prorſus à lege repellitur, non facit inditium, niſi ad inquirendum, ſeu ad capturam, non autem ad tranſmittendam inquiſitionem, aut ad torturam.*

30 *Fama non eſt ſufficiens inditium ad torturam.*

31 *Fama vt plurimum eſt fallax, & ex dicto vnius aliquando oriri poteſt.*

32 *Teſtes inhabiles ratione delicti, an admittantur ad defenſionem rei, vel ad reprobationem teſtium.*

33 *Quando ſocius criminis exculpans ſocium, tollat omnia inditia contra ſocium.*

34 *An ſocius criminis, ſi nominet ſocium, faciat aliquod inditium, & nu. 35. & ſeq.*

36 *Ad torturam, & ad condemnationem requiruntur teſtes omni exceptione maiores.*

37 *Socius criminis, qui patitur plures defectus, nullum facit inditium etiam in exceptis, & atrociſſimis, etiamſi adhibita fuerit tortura non obſtante conſuetudine in contrarium.*

38 *Quid ſi ſocius criminis probetur inimicus.*

39 *Socij criminis depoſitio facta in tortura, an ſit attendenda ad reuocationem primæ depoſitionis emanatæ extra torturam.*

40 *Socius criminis, quis dicatur, & quando ei diminuatur fides, & nu. 41.*

42 *Teſtes inhabiles non ratione delicti, ſed ratione affectionis, ætatis, aut alia de cauſa, admittuntur indiſtinctè ad probandam innocentiam Rei.*

43 *Teſtes conſanguinei non admittuntur ad reprobationem aliorum teſtium.*

44 *Ad probandam innocentiam rei admittuntur conſanguinei tantùm tranſuerſales, non autem aſcendentes, vel deſcendentes.*

45 *Frater etiam admittitur ad probandam innocentiam fratris.*

46 *Teſtes conſanguinei non torquentur, vt fidem faciant, ſed relinquitur arbitrio Iudicis, quanta huiuſmodi teſtibus fides adhibenda ſit.*

47 *Vnicus teſtis ſufficit ad probandam innocentiam.*

48 *Teſtes inhabiles ratione affectionis, ætatis &c. ſi producantur contra reum, non cenſentur idonei, niſi in crimine Simoniæ, hæreſis, læſæ maieſtatis, & alijs exceptis: declaratur nu. 54. & 55.*

49 *Inditia, quæ deſumuntur ex depoſitionibus teſtium inhabilium, vt ſupra, non coniungũtur ad efficiendam ſemiplenam probationem, & ideò non ſufficiunt ad inferendam torturam, ſed tantùm ad inquirendum.*

50 *Ad torturam requiritur ſemiplena probatio.*

51 *Vnumquodque inditium plenè, & concludenter probari debet per duos teſtes conteſtes, & omni exceptione maiores.*

52 *Ad torturam ſaltem duo inditia legitimè probata requiruntur.*
Et quando ſufficiat vnum inditium, vel vnicus teſtis, ibidem.

53 *Quando inditia probata per teſtes ſingulares ſufficiant ad inferendam torturam.*

54 *Teſtes inhabiles ratione affectionis, ætatis &c. non ſunt integræ fidei ad probandum*

 cri-

crimen hæreſis, & alia excepta.
55 *Crimen hæreſis quando per teſtes inhabiles probetur.*
56 *Quæ crimina dicantur excepta.*

Quæſtio II.

An & quando teſtes inhabiles admittantur.

17 REgula eſt, quod teſtes aliàs inhabiles
admittuntur in ijs, quæ ſunt diffici-
lis probationis, vt ſunt ea, quæ in domo,
vel in alio priuato, vel ſecreto loco com-
muniter occultè fieri conſueuerunt, *l. con-
ſenſu, §. ſin autem, vbi Doctores communi-
ter*, C. *de* Repud. *latè Alex. conſ.* 24. *nu.* 4.
18 11. & 14. *lib.* 2. vbi dicit, quod etſi mu-
lieres non poſſint eſſe teſtes, quando de
crimine agitur criminaliter, *vt ex text. in
cap. forus, §. teſtes, vbi gloſ. in ver. non
fœmina, de Verb. ſignif. gloſ. in cap. tam
litteris, ver. fœmina, de Teſtib.* admittuntur
19 tamen, quando per marês veritas haberi
nòn poteſt; quinimmò in ijs, quæ difficilio-
20 ris ſunt probationis, vt in filiatione, vel
adulterio, admittuntur, etiamſi deponant
de iudicio ſuo, vel de credulitate, *idem
Alex. conſ.* 152. *nu.* 11. *& ſeq. vol.* 5. vbi,
21 quod vulneratus coram teſtibus inhabili-
bus, poteſt probare delictum per eoſdem
teſtes, quia nulla culpa poteſt imputari
vùlnerato, quod alios teſtes habiles non
adhibuerit: nam ea regula, quod teſtes
22 inhabiles non admittuntur, quando ex na-
tura actus alij potuerunt interuenire, pro-
cedit, quando quis in culpa fuit eos non
adhibendi, *Alciat. reg.* 1. *præſumpt.* 47. *n.* 4.
& ibi Add. litt. b. tenetur tamen is, qui
inhabiles teſtes producit, & dicit, alios
reperiri non poſſe, id probare, alioquin
ſæpe quis poſſet producere inhabiles, di-
cendo, quod alios habere non poteſt, *Corn.
conſ.* 42. *nu.* 1. *vol.* 1. *Rolan. conſ.* 27. *nu.* 7.
23 *& ſeq. vol.* 3. vbi, quod in tali caſu con-
ſtare debet de deficientia aliarum proba-
tionum, nec ſufficeret, ſi teſtes ipſi depo-
nant, id per alios teſtes probari non poſſe,
vt d. Gabr. commun. concluſ. lib. 1. *tit. de
Teſtib. concluſ.* 7. *Baiard. ad Clar. qu.* 24.
n. 123. *& ſeq. Ruin. cõſ.* 120. *n.* 5. *vol.* 5. *Oſaſc.
deciſ.* 79. *nu.* 42. *Cephal. conſ.* 75. *nu.* 42. *&
ſeq. Gabr. lib.* 1. *de Teſtib. concluſ.* 7. *n.* 18.
Boſſ. in tit. de oppoſit. contr. teſt. nu. 93. *&
in tit. de Indit. nu.* 164. *& ſeq. Beninten.
deciſ.* 43. *nu.* 4 *latè Baiard. ad Clar. d. q.* 24.
nu 113. vbi dicit, hanc inſpectionem, quod
aliter veritas haberi non poteſt, Iudicis ar-
bitrio remitti, qui attenta qualitate perſo-
natum, loci, negotij, temporum, & huiuſ-
modi poterit arbitrari, an veritas aliter
haberi poſſit, nec ne, *ex trad. per Plot. in
l. ſi quando, §.* 2. *nu.* 8. C. *Vnde vi, Maſcard.
de Probat. concluſ.* 1403. *nu.* 4.
24 Sed nè termini confundantur, diſtin-
guendum eſt inter teſtes inhabiles ra-
tione delicti, & inhabiles ratione af-
fectionis, vel alia de cauſa: nam ſi ſunt
inhabiles ratione delicti, contra reum non
probant plenè, ſed aliqualem faciunt pro-
bationem cõcurrentibus infraſcriptis cõ-
ditionibus, quarum prima eſt, vt torturæ
ſubijciantur; 2. vt deponant veriſimilia:
3. vt non patiantur plures defectus: 4. vt in
cauſa procedatur ex officio, ſecus ſi ad in-
ſtantiam partis, *Gramm. conſ.* 45. *num.* 12.
Baiard. loco cit. nu. 122. *Crot. in tract. de
Teſtib. par.* 3. *num.* 43. *Alex. conſ.* 11. *nu.* 6.
lib. 1. *& conſ.* 152. *nu.* 15. *lib.* 5. vbi ſu-
25 bijcit, quod Iudex poteſt ſupplere ex of-
ficio, etiamſi pars contra teſtem infamem
nihil opponat, *Maſcard. de Probat. concl.*
1359. *nu.* 10. 19. *& ſeq. vol.* 3. *Baiard. ad
Clar. q.* 24. *nu.* 113. *& ſeq.*
26 Vnde ſi teſtes ſint infames, & domeſtici,
omninò repelluntur, nec ad inquirendum
ſufficiunt, cum tali caſu plures defectus pa-
tiantur, *Gabr. de Teſtib. d. concluſ.* 7. *n.* 13.
Rolan. d. conſ. 3. *nu.* 51. vbi dicit, quod in-
ta diſponentia, vt in certis caſibus ſtetur
dicto ſocij criminis, debent intelligi de
ſocio criminis aliàs non infame ex alio
delicto, *& conſ.* 24. *nu.* 61. *vol.* 1. *& conſ.*
57. *nu.* 41. *vol* 4. *Cephal. conſ.* 65. *nu.* 27.
& ſeq. Maſcard. d. concluſ. 1359. *nu.* 10. *la-
tè Baiard. d. q.* 24. *nu.* 128. vbi, quod hu-
iuſmodi teſtes neque in crimine hæreſis,
læſæ maieſtatis, ſtupri violenti, nec in alijs
exceptis admittuntur, præſertim ſi tales
27 teſtes eſſent inimici, quia iure gentium te-
ſtimonium inimici reijcitur, etiam recon-
ciliati, ignoti, vel præſumpti, etiamſi age-
retur de hæreſi, vel crimine læſæ maieſta-
tis, *vt poſt Gram. conſ.* 45. *nu.* 19. *Bertaz.
conſ.* 528. *tradit idem Baiard. d. q.* 24. *n.* 117.
latè Menoch. de Arbitr. Iud. q. 28. *Boſſ. in
tit. de Crim. læſæ maieſt. num.* 111. *Farinac.
conſ.* 41. *nu.* 13.
28 An autem hæc aliqualis probatio ſuffi-
ciens ſit ad torquendum reum? affirmat
Baiard. d. q. 24. *nu.* 118. licèt non ſuffice-
ret ad condemnandum; contrarium tamen
tenet *Clar. in Pract. crim. §. fin q.* 24. *verſ.
vlt.* vbi dicit, quod quando teſtis prorſus à
lege repellitur, non facit indicium niſi ad
29 inquirendum, ideſt ad aſſumendas infor-
mationes, vel ad capturam, non autem ad
tranſmittendam inquiſitionem, neque ad
tortu-

torturam, præſertim parte opponente;
quemadmodum nec ſama eſt ſufficiens in-
30 ditium ad torturam, cum vt plurimum ſit
fallax, & ex dicto vnius aliquando oriri
31 poſſit, *Farinac. in Pract. crimin. qu. 47. nu. 7. Vermigliol. conſ. crim. 72. nu. 13. & conſ. 25. num. 13. Caball. tract. de homicid. nu. 302.*
32 Quæres, an huiuſmodi teſtes admittantur ad probandam innocentiam, ſeu ad defenſionem rei? Reſp. quod admittuntur quidem, ſed plenè non probant; relinquitur enim Iudicis religioni, quanta ſit eis fides præſtanda, facti, & perſonarum qualitate inſpecta, *vt d. Clar. d. q. 24. verſ. item ſcias &c. Batard. ibidem, num. 129.* non tamen admittuntur ad reprobationem teſtium, cum ſit materia odioſa, *Grammat. dec. 34 nu. 14. latè Farinac. q. 62. nu. 90. & ſeq. & conſ. 161. nu. 1. & ſeq.* vbi ſubijcit, quod quando ſocius criminis non in-
33 ducitur in teſtem ab inquiſito, ſed carceratus, & à Iudice examinatus, ceſſante omni ſubornationis timore ſocium exculpat, præſertim in tortura, tunc talis exculpatio omnia tollit indicia contra ſocium.
34 Quæres 2. an ſocius criminis, ſi nominet ſocium, faciat aliquod inditium? Reſp quod non facit inditium ad inquirendum, niſi alia indicia concurrant: nec facit inditium ad torturam, niſi tribus concurrentibus conditionibus, videlicet vt aſſertio, ſi non fuerit ſpontanea, ſponte ratificetur: 2. vt poſt ratificationem iterum in tortura confirmetur: 3. vt tortura inferatur in faciem inquiſiti, *Clar. in §. fin. q. 45. verſ. cæterum ſi reus &c. Vulpell. conſ. 83. nu. 8. Farinac. conſ. 99. nu. 47. & 61. & conſ. 55. num. 4. 21. & 41.* vbi etiam obſeruat, quod tortura, quæ in tali caſu infertur ſocio, moderata eſſe debet, ac legitima, legitimis videlicet præcedentibus indicijs, *Natt. conſ. 18. nu. 14. vol. 1. Rolan. conſ. 73. nu. 2. vol. 1. Boer. deciſ. 319. nu. 1. & ſeq.* vbi dicit, quod etiam in caſibus priuilegiatis, & exceptis
35 confeſſio, aut depoſitio ſocij ſola ſine alijs indicijs, facit tantùm aliqualem præſumptionem, non tamen eſt indicium ſufficiens
36 ad torturam, *Boſſ. in tit. de indit. nu. 181. & ſeq.* vbi, quod ad torturam regulariter requiruntur teſtes omni exceptione maiores, & multo magis ad condemnationem, *Gozad. conſ. 2. nu. 21. Vermigliol. conſ. 15. nu. 39. & conſ. 20. nu. 13. & conſ. 267. nu. 8. & conſ. 342. nu. 6.* vbi dicit, quod ſocius criminis, qui patitur plures defectus, puta ſi ſit ſocius, & periurus, etiam in exceptis,
37 & atrociſſimis nullum facit inditium, etiamſi adhibita fuerit tortura, non obſtante conſuetudine in contrarium, *Farinac. conſ. 79. nu. 1. & 23.* vbi dicit, quod quando ſocius criminis patitur plures defectus, eius depoſitio neque ſufficeret ad inquirendum, etiamſi aliter veritas haberi non poſſet, & ageretur de crimine læſæ maieſtatis, & alijs exceptis, *& conſ. 60. nu. 38.* vbi, quod etiam in caſibus exceptis dictum ſocij, vel ſociorum criminis etiam cum tortura deponentium, nihil operatur, quando nominatus eſt bonæ famæ, etiamſi ageretur de crimine læſæ maieſtatis; immò ſi ſocius probetur inimicus, nullum faceret
38 inditium ad torturam contra ſocium nominatum etiam in caſibus exceptis, licèt ſocius nominatus ſit malæ famæ, & alia adminicula concurrant, *vide Maſcard. de Probat. concluſ. 1311. num. 9. & ſeq. Alciat. conſ. 127. vol. 4. Gram. conſ. 38. n. 13. Farin. d. conſ. 60. nu. 40.*
39 Item ſocij criminis depoſitio facta in tortura, nō eſt attendenda ad reuocationem primæ depoſitionis emanatæ extra torturam, quando ſocius non fuit examinatus ſimpliciter vt teſtis, ſed vt principalis quoad ſe, & teſtis quoad alios, *vt d. Farinac. conſ. 39. nu. 7.*
40 Socius verò criminis non dicitur, quando nunquam de crimine fuit inquiſitus, aut carceratus, *Farinac. conſ 41. nu. 12.* vbi
41 etiam obſeruat, quod quando Doctores tractant de diminuendo fidem teſti propter criminis participationem, ſemper præſupponunt illius confeſſionem ſuper crimine.
42 Si verò teſtes ſint inhabiles non ratione delicti, ſed ratione affectionis, ætatis, aut alia de cauſa, vt domeſtici, conſanguinei, minores, fœminæ, & ſimiles, tūc admittuntur indiſtinctè ad probandam innocentiā Rei, dummodò ſint bonæ conditionis, & famæ, *Innoc. in cap. in litteris, de Teſtib. Bald. in l. 1. nu. 4 C. eod. tit. Roman. conſil. 420. nu. 5. Ruin. conſ. 53. nu. 6. vol. 4.*
43 *Alex. conſ. 5. nu. 8. lib. 1.* ſubdens, quod conſanguineus non eſſet idoneus teſtis, quando non deponit ad ſimplicem defenſionem, ſed ad impugnationem alterius, *Gramm. dec. 34. nu. 14.* vbi, quod teſtes conſanguinei non admittuntur ad reprobationem aliorum teſtium, *Gabr. comm. concluſ. lib. 1. tit. de Teſtib. concl. 1. nu. 37. & concl. 7. nu. 11. & lib. 7. tit. de maleſic.*
44 *concl. 22.* vbi dicit, quod ad defenſionem admittuntur conſanguinei tantùm tranſuerſales, non autem aſcendentes, vel deſcendentes, *latè Maſcard. de Probat. concluſ. 1359. nu. 16. & 18. vol. 3. & latiùs*
45 *concl. 904. per tot.* vbi, quod etiam frater admittitur ad probandam innocentiā fratris, præſertim ſi eſſet valdè notæ fidei, & in-

& integræ famæ, ſiue agatur de præiudicio fiſci, ſiue partis, *Baiard. ad Clar. qu.* 24.
46 *num.* 113. *&* 129. *cum ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod huiuſmodi teſtes non torquẽtur, vt fidem faciant; relinquitur tamen arbitrio Iudicis, quanta eis fides adhibenda ſit, *Viui. comm. opin.* 960. *num.* 10. *& ſeq. Farinac. conſ.* 6. *num.* 40. *& ſeq.* vbi
47 addit, quod vnicus teſtis ſufficit ad probandam innocentiam; quod intelligendũ eſt, dummodò teſtis ſit omni exceptione maior, *ex trad. per Boſſ. d. tit. de Indic. num.* 181.

48 Secus eſſet, quando huiuſmodi teſtes producerentur contra reum, quia tunc non cenſentur idonei, niſi in crimine ſimoniæ, hæreſis, læſæ maieſtatis, & alijs exceptis, *latè Alex. conſ.* 11. *nu.* 6. *vol.* 1. *Cepoll. conſil. crim.* 32. *nu.* 2. *&* 3. *Aleiat. reg.* 1. *præſumpt.* 47. *nu.* 4. *Farinac. in Pract. crim. q.* 37. *nu.* 28. *&* 29. *& q.* 56. *nu.* 72.

49 Item inditia, quæ deſumuntur ex taliũ teſtium depoſitionibus, tamquam in ſuo genere imperfecta, non coniunguntur ad efficiendam ſemiplenam probationem; & ideò non ſufficerent ad inferendam tortu-
50 ram, ad quam ſemiplena probatio requiritur, ſed tantùm ſufficerent ad inquirendum, *Clar. in pract. crim.* §. *fin. qu.* 62. *in princ. Farin. cõſ.* 34. *n.* 7. *& conſ.* 70. *nu.* 47.
51 vbi ſubijcit, quod vnumquodq; inditium ſiue remotum, ſiue proximum per ſe debet plenè, & concludenter probari per duos teſtes conteſtes, & omni exceptione maiores, etiam in atrociſſimis, quando agitur de inferenda tortura, alioquin non cõiunguntur, *& in Pract. crimin. q.* 37. *n.* 38. *& ſeq.* vbi, quod ad torturã ſaltem duo in-
52 ditia legitimè probata requiruntur: licèt aliquando ſufficiat vnum, ſi ſit valde proximum delicto, hoc eſt ſi inferat valdè veriſimiliter ad delictum: quemadmodum vnicus etiam teſtis ſufficit ad torturam, ſi deponat immediatè de ipſo delicto, *Caball. reſol. crim. caſ.* 200. *nu.* 139. *Vermigl. conſ. crim.* 33. *nu.* 30. *&* 31. *& conſ.* 60. *nu.* 2. *&* 3. vbi, quod etiam in delictis occultis ad effectum inferendi torturam, inditia debent legitimè probari, *vide Oſaſc. deciſ.* 79. *nu.* 57. *Rolan. conſ.* 3. *nu.* 37. *vol.* 3. *Honded. conſ.* 100. *nu.* 5. *& ſeq. lib.* 1.

53 Obſerua tamen, quod aliquando inditia probata per teſtes ſingulares ſufficiunt ad inferendam torturam, ſi infraſcriptæ conditiones concurrant, videlicet vt inditia ſint plura, ac proxima delicto: 2. vt omnia tendant ad eumdem finem, vnumquemque coadiuuet aliud: 3. vt teſtes ea probantes, ſint idonei, & omni exceptione maiores, aliàs ſecus, *vt poſt Blanch. in tract. de Ind. & tortu. nu.* 366. *& ſeq. & alios tradit Farin. d. qu.* 37. *num.* 38. *& ſeq. vide Add. ad eumd. Farinac. conſ.* 34. *litt. c.*

54 Obſerua 2. quod ad probandum crimen hæreſis, & alia excepta, admittuntur quidem teſtes inhabiles ratione affectionis, ætatis &c. non tamen ſunt integræ fidei, & omni exceptione maiores, *Alex. conſ.* 11. *nu.* 6. *vol.* 1. *Farinac. in Pract. crim. q.* 56. *nu.* 70. *& ſeq. & q.* 62. *nu.* 81. *cum ſeq.* vbi
55 etiam dicit, quod crimen hæreſis per teſtes inhabiles non probatur, niſi teſtes huiuſmodi plures ſint, quàm duo: vel ſi duo ſint, cum eorum dicto concurrant alia adminicula.

56 Quæ verò ſint crimina excepta, *vide Spec. in tit. de Accuſat.* §. 1. *nu.* 37. *Farin. qu.* 56. *num.* 70.

SVMMARIVM.

57 *Confeſſio, vt noceat reo, non debet eſſe generalis, ſed ſpecifica cum expreſſione loci, temporis, cauſæ, alijſque qualitatibus, & circumſtantijs delicti.*

58 *Confeſſio rei extorta non præcedentibus inditijs, nec probato corpore delicti, non ſufficit ad torturam.*

59 *Factum alio loco, & tempore, dicitur realiter diuerſum.*

60 *Quid ſi reus confiteatur, ſe plura homicidia, vel latrocinia commiſiſſe, non exprimendo nomen perſonæ occiſæ, vel cuius res furto ſubtraxit.*

61 *An talis confeſſio generica faciat inditium ad torturam.*

62 *An poſſit quis ex ſola confeſſione condemnari, & nu. 63.*

64 *Corpus delicti per confeſſionem rei regulariter non probatur.*

65 *Non cenſetur conſtare de facto, niſi conſtet de eius qualitate.*

66 *Quid ſi reus in tormentis delictum fateatur.*

67 *An poſſit reus confeſſionem in tormentis extortam reuocare, & nu. 68.*

69 *Quando articuli obiectiui admitti debeant.*

70 *An confeſſio rei cum qualitate excluſiua delicti diuidi poſſit.*

71 *Quando Iudex abſtinere ſe debeat à tortura.*

72 *An condemnatus in contumaciam, & habitus à ſtatuto pro confeſſo, & conuicto, poſſit appellare.*

73 *Conuictus, & ſponte confeſſus de iure non appellat.*

74 *Non eſt facienda extenſio de caſu vero ad caſum fictum.*

75 *Quando Bannitus non poſſit impunè offendi.*

An

76 *An Princeps poſſit appellationem omninò tollere.*

77 *Quis cenſeatur verus contumax, & quis fictus.*

78 *Quando contumax citatus non teneatur comparere.*

Quæſtio III.

Quando confeſſio noceat reo.

57 REgula eſt, quod confeſſio ſiue iudicialis, ſiue extraiudicialis, vt confitentem afficiat, debet eſſe non generalis, ſed ſpecifica, tam de perſona, in quam delinquitur, quam de loco, & tempore commiſſi delicti: generalitas enim ambiguitatem parit, & ambiguitas confitenti non nocet, *l. 1. §. quæſtioni, & §. ſi quis vltro, vbi DD. ff. de Quæſtion. Roman conſ. 455. nu. 4. Boſſ. in tit. de Confeſſ nu. 43. & ſeq. Farinac. conſ. 156. nu. 15. & conſ. 80. n. 42.* vbi dicit, quod confeſſio, vt noceat reo, debet eſſe ſpecifica cum expreſſione loci, temporis, cauſa, alijſque omnibus qualitatibus, & circumſtantijs delicti.

58 Ex quo infertur 1. quod confeſſio rei extorta non præcedentibus inditijs, nec probato corpore delicti, non ſufficit ad torturam, *Vermigl. conſ. 113. nu. 5 Hirutius relat. inter conſil. Farinac. conſ. 25. nu. 23. Boſſ. in tit. de Delict. nu. 15.* vbi dicit, quod Iudex non comperto delicto debet reum abſoluere, *Maſcard. de Probat. concluſ. 345. nu. 39. vol. 1. Bartho. Socin. in l. hæredes, nu. 10. poſt med. ff. de Vulg. & pup.* vbi dicit, quod ſi quis confitetur factum, ſed negat tempus, vel locum, videtur omninò confiteri aliud maleficium, & contentum in
59 accuſatione omninò negare, quoniam factum alio loco, & tempore dicitur realiter diuerſum, *vt tradunt DD. in l. ſi non ſortem, §. libertus, ff. de Cond. indeb.*

60 Infertur 2. quod reus non poterit condemnari, ſi generaliter confitetur, ſe plura latrocinia commiſiſſe, non exprimendo in ſpecie, cuius res furto ſubtraxerit, aut aliquē occidiſſe nō expreſſo nomine perſonæ occiſæ, etiāſi dicat ſe ignorare nomē perſonæ, *l. 1. § ſi quis vltro, ff. de Quæſtion.* quod procedit; etiāſi reus eſſet malæ conditionis, & famæ: in delictis enim nemo poteſt ſibi præiudicare, cōtra veritatē aliquid dicendo, vel aſſerendo, *vt aduertit Peguer.*
61 *deciſ. 17. nu. 3. & 4.* vbi etiam dicit, quod talis cōfeſſio generica nō facit indicium ad torturam, *Rolan. conſ. 51. num. 13. & ſeq. lib. 1.* vbi dicit, quod ſi fur confitetur, plura furta ſe commiſiſſe, non debet Iudex talia credere, ſed tenetur omnia furta per reum confeſſa verificare, deſtinando nuntium ad habendam informationem in loco pro veritate, alioquin exponeret ſe periculo puniendi innocentem; contingit enim aliquādo, quod etiam innocens ea, quæ vera non ſunt, metu tormentorum confitetur, *l. 1. §. quæſtioni, & §. ſi quis vltro, vbi DD. ff. de Quæſtion. Farinac. conſ. 156. nu. 15. & ſeq. Crauett. conſ. 211. nu. 3.* vbi dicit, quod in delictis facti permanentis, quale eſt homicidium, incendium &c. non poteſt
62 quis ex ſua confeſſione condemnari, niſi conſtet de corpore delicti, vel ſaltem appareant aliqua veſtigia, vt ſi reperiatur ſanguis, vel aliquid aliud in loco deſignato ab ipſomet reo, quod proximè referri poſſit ad delictum, *Clar. in Pract. crim. lib. 5. §. fin. q. 55. verſ. quomodo autem &c.* vbi ſubijcit, quod in delictis facti tranſeuntis, quale eſt fornicatio, adulterium &c confitens, ſe cum certa etiam muliere copulam habuiſſe, condemnari non poteſt, niſi vltra confeſſionem adſit querela partis, vel aliqua alia informatio.

63 Limita, quando delictum eſt tale, quod ſolo animo perfici poteſt, quale eſt hæreſis, & ſimilia: tunc enim ex ſola confeſſione, dummodò ſit veriſimilis, poteſt quis condemnari, cum tale delictum vix aliter probari poſſit, niſi per propriam confeſſionem, *vt d. Clar. d. q. 55. verſ. quomodo autem &c. & alij communiter.*

64 Obſerua tamen, quod ſi reus confitetur, ſe cognouiſſe certam mulierem nuptam, nō poſſet de adulterio puniri, niſi ex parte fiſci probetur matrimonium; nec obſtaret, quod idē reus nuptias fateatur, quia corpus delicti per cōfeſſionem rei regulariter non probatur, *Farinac. d. conſ. 156. n. 17. & ſeq.* quemadmodum nec is, qui fatetur, ſe receptaſſe bannitum, poſſet ex cauſa huiuſmodi receptationis condemnari, niſi fiſcus aliter, quàm per rei confeſſionem, probauerit, eum, qui receptatus eſt, fuiſſe
65 bannitum: non enim cenſetur conſtare de facto, niſi conſtet de eius qualitate, *Cephal. conſ. 230. nu. 11. lib. 2. Rolan. d. conſ 51. num. 12. Boſſ. in tit. de Delict. nu. 4. & 15.*

66 Obſerua 2. quod ſi reus in tormentis delictum confiteatur, adhuc ſtari non debet tali confeſſioni, niſi reus in illa perſeueret, & eam ex interuallo ratificet ſaltem die ſequenti, non quidem in carcere, ſed ad bancum iuris, & in loco, vbi reus tormenta, ſeu inſtrumenta ad torquendum videre non poſſit: aliter enim cenſetur adhuc durare metus tormentorum, & ità obſer-

obſeruat conſuetudo, *vt inquit Clar. q. 64. verſ. cæterum &c. cum verſ. ſeq.*

67 An verò reus confeſſus poſſit ſuam confeſſionem in tali caſu reuocare? Reſp. affirmatiuè, etiamſi talis confeſſio fuerit per torturam extorta præcedentibus indicijs,& poſtea extra tormenta ex interuallo legitimè ratificata, dummodò error allegetur, & eius probatio offeratur, quia non fatetur qui errat, *l. non fatetur, vbi DD. ff. de Confeſſ.* quo caſu Iudex reo ſtatuere debet competentem terminum ad producendum, & allegandum omnes ſuas defenſiones, quas facere intendit contra ſuam confeſſionem, quia aliàs tamquam indefenſus non poſſet condemnari, *Farinac. in Pract. crim. q. 81. num. 315. & ſeq. latè Caball. reſol. crim. caſ.* 186. ſubdens, quod ſi reus fuerit præcedentibus legitimis inditijs tortus, & confeſſus, & deinde legitimè ratificauerit, requiritur eo caſu clara erroris probatio, nec aliàs releuatur reuocans, etiamſi reuocationem in tormentis vellet ſubſtinere; immò fatuus eſſet Iudex, qui tunc reum torqueret, cum adhuc remanſerit ſufficiens probatio ad eondemnandum; confeſſio enim legitima nulla ex parte eliditur, niſi probetur error. ſecus

68 eſſet, ſi deuentum fuerit ad quæſtionem, ſed nōdum reus ratificauit extra tormenta, & ſic confeſſio non erat ſufficiens ad condemnandum: tunc enim, cum non remaneat plena probatio, ſed tantùm ſemiplena, niſi reuocans probet contrarium, compellitur perſeuerare in confeſſione per repetitionem tormentorum, *Boſſ. in tit. de Confeſſ. nu. 57. & ſeq.* vbi addit, quod non requiritur probatio erroris, ſi incontinenti fieret reuocatio, *Vermigliol. conſ. 205. nu. 1. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod

69 articuli, quamuis obiectiui admittendi ſunt, ſi inde reſultet defenſio articulantis à criminalitate, quia tunc non cenſentur dati animo partem iniuriandi; alioquin denegatio defenſionum reſultans ex reiectione articulorum non ſolum præberet iuſtam cauſam appellandi, ſed poſt defenſiones denegatas proceſſus, omniaque acta eſſent nulla ipſo iure, etiamſi non fuerit appellatum, *per tex. in clem. paſtoralis, de Sent. & re iud.*

70 Quæres, an confeſſio rei cum qualitate excluſiua delicti diuidi poſſit? Reſp. quod alij negant, aſſerentes, eo caſu fiſco, vel parti nihilominus incumbere onus probandi delictum, *ità Boſſ. in tit. de Confeſſ. n. 23. & alij apud Vermigliol. conſ. 282. nu. 8. Caball. centur. 3. reſol. crim. 254. nu. 3. Gabr. lib. 7. de maleſic. concluſ. 19. nu. 10.* vbi dicit, quod confeſſio ſcindi nō poteſt, quando quis confitetur recepiſſe, & expendiſſe monetam falſam ignoranter, quam æſtimauit bonam, *Ciriac. contr. 418. num. 19.* vbi dicit, quod in delicto ex cauſa extractionis frumenti, & aliarum mercium confeſſio Rei ſimiliter ſcindi non poteſt, ſed acceptari debet à fiſco cum omnibus ſuis qualitatibus: quod eſt regulare in omni facto à natura, vel iure communi non prohibito, & contra ſe iuris præſumptionem non habente, *Boſſ. d. tit. de Confeſſ. ſub nu. 23. Farinac. in Pract. crim. q. 81. nu. 149. & conſ. 113. num. 6.* contrarium tamen tenet *Bartho. Soci. in l. heredes, num. 10. verſus fin. ff. de Vulg. & pup.* vbi reſoluit, quod ille, qui dicit, ſe occidiſſe ad ſui defenſionem, ſi non probauerit qualitatem allegatam, habetur pro confitente, licèt talis confeſſio non ſufficiat ad imponendam pœnam ordinariam, ſed tantùm extraordinariam; quod intellige, quando reus plenè non eſt conuictus; ſecus ſi plenè conuictus ſit, & qualitatem defenſionis non probauerit: tunc enim poterit in pœnam ordinariam condemnari, cum in tali caſu opus non ſit confeſſione, *l. qui ſententiam, C. de Pœn. Clar. q. 55. verſ. poſſet quoque &c. cum verſ. ſeq. latè Farinac. d. q. 81. nu. 110. & ſeq. & nu. 131.* vbi ſubij-

71 cit, quod in tali caſu, ſiue reus ſit conuictus, ſiue non, Iudex abſtinere ſe debet à tortura propter periculum, nè reus ſubſtinendo veniat abſoluendus, cum per torturam non obſtante quacunque proteſtatione tamquam contraria facto, purgentur nedum inditia, ſed etiam probationes.

72 Quæres 2. an condemnatus in contumaciam, & habitus à ſtatuto pro confeſſo, & conuicto, poſſit appellare? Reſp. affirmatiuè; quamuis enim conuictus, & ſponte

73 confeſſus de iure non appellet, quando vtraque qualitas concurrit, *l. obſeruare, cum ibi not. C. Quor. appell. non recip.* hoc tamen procedit, quando verè quis eſſet confeſſus, & conuictus; ſecus ſi fictè per

74 contumaciam, cum non ſit facienda extenſio de caſu vero ad caſum fictum, *Bart. communiter receptus in l. 3. §. hac verba*

75 *ſiue quis, ff. de neg. geſt.* vnde bannitus, qui vigore ſtatutorum poteſt impunè offendi, non tamen offendi poſſet pendente appellatione à ſententia banni, vel pendente cauſa nullitatis ipſius banni, ſeu pendente tempore ad appellandum ab ipſa banni ſentētia; & ideò ſi reus poſt ſententiā cōtra ſe latā infra tēpora ad appellandū vel captus, vel ſponte ad Curiā venerit, & à ſentētia appellare voluerit, audiendus eſt iure communi inſpecto, ità vt ſententia contra eum executioni demandari non poſſit, cum

per

per appellationem ſit ſuſpenſa; ſecus ſi poſt lapſa tempora ad appellandum comparuerit, quia tunc appellans non auditur, *Clar. in ver. homicidium, verſ. ſuceſſiuè quæro &c. Lancell. de Attentat. appell. pend. 2. par. cap. 12. ampliat. 4. nu. 3. & ſeq. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 1. q. 90. nu. 58. Farinac. q. 11. nu. 48.* vbi ſubdit, quod vigore conſtitutionum Pij IV. & Pij V. ſi reus non ſolum infra tempora ad appellandum, ſed infra annum ſpontè compareat, de nouo iterum auditur, ac de directo ex integro contra ſententiam aduerſus eum latam admittitur; verum ſi captus ſit quandocunque etiam infra legitima tempora ad appellandum, vel ſpontè compareat poſt annum, tunc nullatenus auditur, etiamſi non ſit verus contumax: quia in tali caſu vigore dictarum conſtitutionum ſententia facit crimen notorium, & executioni demandanda eſt ac ſi in iudicatum tranſiuiſſet, dummodò legitimis præcedentibus inditijs lata fuerit: nec poteſt reus admitti ad nouas, vel alias defenſiones abſque ſpeciali gratia Papæ, quo caſu indiſtinctè appellatio prohibetur, *ex trad. per Flamin. Cartar. in tract. de execut. ſenten. capto bannito, cap. 1. nu. 54. & ſeq. & nu. 262. cum ſeq. Granat. ad Veſtr. in Prax. lib. 7. cap. 3. nu. 53. Couar. pract. qq. cap. 23. nu. 6.* vbi,
76 quod Princeps poteſt appellationem omninò tollere ſecundùm communẽ Docto-
77 rum ſententiam. verus autem contumax dicitur qui fuit perſonaliter citatus, & comparere contempſit; fictus verò dicitur, quando fuit citatus domi, *Granat. ad Veſtr. d. cap. 3. nu. 53. & ſeq.*

78 An verò contumax citatus ad comparendum in loco ſibi non tuto, teneatur comparere? Reſp. negatiuè, præſertim ſi notoriè conſtet, locum non eſſe tutum, *latè Farinac. in Pract. crim. q. 11. nu. 55. & ſeq. & q. 18. nu. 43.* vbi inter caſus loci non tuti ponit metum Iudicis minantis, inimicorum, belli, peſtis, ac tempeſtatis maritimæ.

S V M M A R I V M.

1 *An conductor domus teneatur ad emendam damni occaſione incendij ſequuti ob culpam familiæ, & nu. 2. & ſeq.*
2 *An conductor domus teneatur ad caſus fortuitos.*
3 *Regula, quod incendium præſumitur eueniſſe culpa inhabitantium, quomodo intelligatur, & nu. 4.*
4 *Conductor non tenetur de culpa leuiſſima, ſed tantùm de dolo, lata culpa, & leui.*
5 *Quid probari debeat ad hoc vt quis de incendio teneatur.*
6 *Loci congruitas culpam excludit, incongruitas includit.*
7 *Quinam teneantur ex facto, vel delicto familiæ, & nu. 8. & 9.*
8 *Quid ſi clarè non conſtet de principio ignis.*
9 *Dolus, vel culpa ſerui quoad ea, in quibus non eſt deputatus, non debet obeſſe Domino.*
10 *Quid ſi villam aliquis conduxerit, vt incorruptàm redderet, præter vim, & vetuſtatem.*
11 *Culpa leuis quomodo probetur.*
Quando committatur dolus, lata culpa, & leuiſſima, ibidem.
12 *Quid ſi contra conductorem actum fuerit ciuiliter actione l. Aquiliæ ad emendam damni.*
13 *Incendium præſumitur originem habuiſſe in loco, in quo ignis viſus fuit prius, quàm in alia parte.*
Incendium, & alij caſus ambigui quomodo probentur, ibidem.

C A P. XX.

De damno dato.

Quæſtio I.

An conductor domus teneatur ad emendam damni, occaſione incendij ſequuti ob culpam famuli, ſiue familiæ ipſius conductoris.

1 REſp. negatiuè, ſi nulla concurrat culpa vel lata, vel leuis ipſius condu-
2 ctoris, præſertim ſi tempore incendij abſens fuerit ab eo loco; ratio eſt, tum quia incendium dicitur caſus fortuitus, *l. incendium, & ibi gloſ. C. Si cert. pet.* caſus verò fortuitus non imputatur conductori, niſi conuentio, vel culpa præceſſerit, *l. quæ fortuitis, C. de Pignor. act. l. ſi vt certo, §. nunc videndum, vbi Bart. ff. Commod.* tum quia Dominus non tenetur pro famulo, ſi idoneum elegit, *l. ſi vendita, vbi Bald. ff. de Peric. & commod. rei vendit. l. ſi ſeruus ſeruum, §. Proculus, ff. Ad l. Aquil.*
3 tum etiam quia, licèt incendium præſumatur eueniſſe culpa inhabitantium, niſi probetur, quod caſu fortuito euenerit, *d. l. ſi vendita, & l. qui inſulam, §. fin. ff. locat. Afflict. deciſ. 57. nu. 2.* tamen illa culpa in-

cendij præſumitur leuiſſima, niſi aliud in
oppoſitum probetur, *gloſ. in §. præterea*,
ver. debet, Inſt. Quib. mod. re contr. oblig.
latè Roland. *conſ. 95. nu. 15. & 25. lib. 2.*
4 de leuiſſima verò culpa non tenetur con-
ductor, ſed tantùm de dolo, lata culpa, &
leui, quia contractus gratia vtriuſque
celebratur, *l. contractus, vbi Dec. nu. 33.*
ff. de Reg. Iur. l. ſi vt certo, §. nunc viden-
dum, & ibi Bart. ff. Commod. *Afflict. dec.*
57. *num.* 4. *& 9. in fin.* vnde regula præ-
dicta locũ habet in caſibus, in quibus quis
tenetur de leuiſſima culpa, vt in commo-
datò, *Grammat. in addit. ad Afflict. loco*
cit. litt. a. vbi ſubdit, quod ad hoc, vt quis
5 de incendio teneatur, debet probari culpa
certi determinati hominis, tum quia licèt
præſumatur culpa inhabitantium, tamen
abſque culpa determinatæ perſonæ fieri
non poteſt: tum etiam quia quando non
probatur culpa determinatæ perſonæ, re-
manet incertitudo, & ſic non poteſt ſequi
condemnatio, *l. licet, §. fin. ff. Naut. cau-*
pon. ſtabul. latè Rolan. *d. conſ. 95. nu. 9. &*
ſeq. lib. 2.
6 Et hæc quidem concluſio præcipuè pro-
cederet, quando res, ex qua incendium
proceſſit, conſeruabatur in loco congruo,
& communiter igni non propinquo, &
caſui ignis veriſimiliter non ſuppoſito:
tunc enim non poteſt conductori culpa
leuis aſcribi ratione loci, cum loci con-
gruitas culpam excludat, ſicut incongrui-
tas includit, *d. l. ſi vt certo, §. ſed interdum,*
ff. Commod. *ità Gozad. conſ. 63. num. 14.*
& ſeq. Ancbar. conſ. 348. nu. 1. & ſeq. Anan.
conſ. 71. num. 2. & ſeq. Menoch. de Ar-
bitr. Iudic. caſ. 390. num. 19. quod pro-
cedit, etiamſi conductor promiſerit vti
re locata more boni inquilini, eamque
reſtituere potius melioratam, quàm de-
teriotatam, *Farinac. conſ. 63. nu. 1. &*
ſeq.
7 Limita in publicaris, nautis, cauponi-
bus, ſtabularijs, hoſpitibus, & ſimilibus:
isti enim tenentur ex facto, & delicto, vel
quaſi, familiæ ſuæ, dummodo conſtet de
culpa famulorum, ſeu familiæ: ſecus ſi
non poteſt apparere, quis fuerit in cul-
pa, vt quia non conſtat, an incendium
proceſſerit culpa hoſpitum, vel condu-
ctoris hoſpitij, vel eius famulorum, *Anan.*
d. conſ. 71. nu. 3. Afflict. deciſ. 57. num. 4.
8 vbi dicit, quod quando clarè non conſtat
de principio ignis, debet ferri ſententia
abſolutoria, *Gozad. d. conſ. 63. num.* 14.
ſubdens, quod aliæ perſonæ ità demum
teneantur, ſi aliquis de familia deputetur
ad certum officium, & in officio illo de-
linquat, quia tunc dicitur paterfam. in
culpa, deputando miniſtrum non ido-
neum, ſeu non ſufficientem, *ad not. per*
DD. in l. 1. §. familia, ff. de Publican. &
in l. ne quid, ff. de Incen. ruin. & naufrag.
vide Farinac. d. conſ. 63. num. 1. Rolan.
d. conſ. 95. num. 11. & ſeq. Rot. in Roma-
na incendij, ſiue prætenſorum damnorum,
& intereſſe 17. Martij 1587. *apud Fari-*
9 *nac. poſt d. conſ. 63. num.* 4. vbi, quod
dolus, vel culpa ſerui quoad ea, in qui-
bus non eſt deputatus, non debet aliquo
modo obeſſe Domino, *Afflict. d. deciſ. 57.*
nu. 7.
10 Limita 2. in caſu *l. què Inſulam, §. colo-*
nus, ff. locat. vbi colonus tenetur de in-
cendio facto per ſeruum, non ex eo quod
villa fuerit combuſta culpa famuli, ſed
quia hac lege ipſe villam conduxerat, vt
incorruptam redderet, præter vim, & ve-
tuſtatem; vnde cum duos tantùm caſus
exceperit, reſpectu aliorum cenſetur ſe
obligaſſe, & per conſequens tenetur de
damno, quod illatum fuit à ſeruo, *l. nam*
quod liquide, ff. de Pen. leg. Rot. in d.
Romana incendij, apud Farinac. loco
cit.
11 Notandum eſt autem, quod ad proban-
dam leuem culpam opus eſt articulare, &
probare, quod reus conuentus non adhi-
buit illam diligentiam, quam adhibent ho-
mines diligentes eiuſdem conditionis,
& profeſſionis, *gloſ. in d. §. præterea, ver.*
debet, Inſt. Quib. mod. re contrah. oblig.
vbi etiam dicit, quod dolus eſt machina-
tio ſtudioſa, lata culpa eſt non facere quod
fieri conſuetum eſt, leuiſſima verò eſt,
quando quis quocunque modo potuit præ-
uidere, & non præuidit, *latè Rolan. d. conſ.*
95. nu. 15. & ſeq. lib. 2. vbi obſeruat, quod
culpa non eſt tenere ignem, niſi ſit immo-
deratus, qui tribus dicitur modis, re, loco,
& tempore: re videlicet ex nimia quanti-
tate lignorum, propter quam ignis nimis
fuit exceſſiuus: loco, vt quia in loco
incongruo, & periculoſo ignis accenſus
fuerit: tempore, vt quia ſtante vento
ignis immiſſus fuerit in loco aperto, de-
bitis diligentijs non adhibitis, *vide Anan.*
d. conſil. 71. num. 2. Gozad. conſil. 63.
num. 17.
12 Notandum 2. quod licèt conductor non
teneatur ex locato, & conducto, niſi de
leui culpa, tamen ſi actum fuerit ciuili-
ter actione *l. Aquiliæ* ad emendam damni,
teneretur etiã de leuiſſima, dũmodò culpa
in cõmittendo cõſiſtat, ſcilicet in ſupponẽ-
do ignem, *Afflict. dec. 57. n. 8. Rol. d. conſ.*
95. n. 29. & ſeq. vbi, quod quælibet minima
culpa in faciendo commiſſa, maior eſt
quacunque alia commiſſa in non faciendo,

Crauett.

*Crauett.conſ 97.nu.2.& 5.*vbi ſubijcit,quod
quando agitur de culpa leui, punitur quis
indiſtinctè *l. Aquil.* non habita diſtinctio-
ne, an agẽdo, vel omittẽdo cõmiſſa fuerit.
13 Notandũ 3. quod incẽdium præſumitur
habuiſſe originẽ in loco,in quo ignis viſus
fuit priùs,quàm in alia parte, quia à cõmu-
niter accidẽtibus ignis videtur in loco ſuę
originis,& præſũptio adaptatur ad id,quod
frequẽtiùs accidit, *Bald. conſ.174.n 2.verſ.*
*modo eſt alius caſus &c.lib.2.*vbi dicit,quod
incẽdiũ, & alij caſus ambigui probantur
per indicia,& cõiecturas, *Alex.conſ.50.n.3.*
in fin.& n 6.lib.1. vbi, quod in his,quæ oc-
cultè agũtur de nocte,quãdo ciuiliter agi-
tur,ſufficiunt probationes per coniecturas
propter difficultatem,*latè Greg.dec.427 n.1.*
& ſeq. vbi,quod teſtes deponentes de eorũ
indicio,& credulitate,efficaciſſimũ præſtant
indiciũ:immò plenè probãt,quãdo iudiciũ
eſſet coniunctũ cũ ſenſu viſus,*Cãpeg in tr.*
de Teſtib.reg.209.verſ.21. fallit &c. Caput
dec.70 n.6.par.3.Farin.in Pract.crim.q.110.
n.73.& 74. ſubdẽs,quod licèt cauſa,& ori-
go Incendij probetur cõiecturis, corpus ta-
mẽ delicti ipſius incẽdij debet probari ma-
nifeſtè, *Beltramin.ad Greg.d.dec.427.litt.a.*

SVMMARIVM.

14 *An Dominus fundi poſſit retinere, vel occi-*
dere aliena animalia,& nu.15.16.17.18.
& 19.
20 *Quod eſt licitum in termino à quo, an ſit*
etiam licitum in termino ad quẽ,& n.21.
22 *Inſpicitur initiũ quoad locũ, & quoad tẽ-*
pus:declaratur,& limitatur n.23. & 24.
25 *Quãdo Dominus teneatur in ſolidũ ad dã-*
num, & quando liberetur dando animal.
26 *Damnum datum in meſſe nondum matura,*
quomodo ſit æſtimandum,& nu.27.

Quæſtio II.

An liceat Domino fundi occidere animalia,
quæ damnum inferunt in ipſo fundo.

14 RESp.negatiuè, *l Quintus mutius,& l. ſi*
*boues,cum ibi not.ff.Ad l.Aquil.*immò
nec poſſet illa retinere ſi ſciret,cuius ſint,
quia maius eſt periculum in retentione
animalium, quàm in alijs rebus, cum ani-
malia facilius pereant,præſertim quia Do-
15 minus fundi habet actionem de paſtu pe-
coris,vel l.aquil. *vt d.Bart.in l.hoc amplius,*
n.3.ff.de Damn.inf. Spec.in tit.de Actor.§.1.
n.59 verſ.ſed pone inuenio pecudẽ &c.Abb.
in cap.ſi læſerit, n.3. de Iniur. & damn. dat.
16 Limita 1. ſi Dominus neſciat, cuius ſint
animalia, quia tunc ea retinere poteſt,do-
nec fuerit ſatisfactus, *Specul.loco cit.nu.60.*
Bald.in repet. l.1.ff.ſi quadrup.pauper.fe-
ciſſ. &c. & in l. Quintus mutius, ff. Ad l.
Aquil. Ang.in § animalium,nu.11.Inſt.eod.
tit.ſi quadrup.pauper.&c. Boſſ.in tit.de
Damn. dat.in fin. Grattian.deciſ. March.57.
n.12.Cancer,var.lib.2.cap.10.n.36. vbi ſub-
dit, quod licita etiam eſt retentio pro pa-
bulo animali præſtito.
17 Limita 2. niſi conſuetudo, vel ſtatutum
in loco concederet facultatem prædicta
faciẽdi, *Cepoll. de ſeruit.ruſt.præd.cap.9.*
de ſeruit. iuris paſcen. nu. 30. Boſſ. & Gra-
tian. locis cit, vbi aſſerunt, quod ſtatuta, &
18 conſuetudines locorum vt plurimum hu-
iuſmodi animalium retentionem permit-
tunt, *vide Hypp. de Marſil. ſing.225.* vbi
19 dicit,quod ſtante ſtatuto,vt vnicuique li-
ceat propria auctoritate occidere anima-
lia reperta in proprio fundo, poteſt quis
ea occidere etiam extra fundum, ſi ea ani-
malia in alium locum aufugerint,dummo-
dò incontinenti id fiat, *Benign. ad Statut.*
nob. Artis Agricult. Vrb. cap.47. quidquid
20 enim eſt licitum in termino à quo, eſt li-
citũ in termino ad quem continuato actu,
quando videlicet eſt eadem ratio, & con-
gruitas terminorum: tunc enim propter
continuationem actus, totum loci ſpatium
reputatur idem locus inſpecto initio;ſecus
21 ſi eſſet diuerſa ratio,& qualitas termino-
rum, *Anan. conſ. 11. nu. 4.* vbi dicit,quod
22 attenditur initium, *Bart in l. quod ait,*
§.fin.ff. Ad l. Iul.de Adult. vbi dicit,quod
deprehendens aliquem in domo, ſi eum
fugientem per horam alibi offendat, cen-
ſetur in eadem domo, & incontinenti
offendere, *Bald. in l.ſicuti. §. Ariſto.ff.ſi*
ſeru. vendic. Alex. conſ. 24.nu.28. lib.2.
Benign. vbi ſupra Viu. comm. opin. in ver.
ſtatutum, opin. 765.nu. 11. vbi dicit,quod
edictum puniens extrahentem frumentum
extra territorium, non comprehendit illũ,
qui ante edictum incępit exportare,*Guid.*
Pap. dec. 373. & ibi Add. vbi ſubdunt,
quod exteri bona ibi poſſidentes non ob-
ſtante edicto poſſunt extrahere fructus
propriorum bonorum, *Theſaur. deciſ.152.*
vbi, quod dum magna vrget penuria, ex-
teris permittitur, vt eam fructuum quan-
titatem extrahant, quæ ad eorum neceſſi-
tatem ſufficit, & id, quod ſupereſt, vende-
re coguntur ciuibus eius loci, vbi victua-
lia orta ſunt, *Cancer.var.lib. 1.cap.14.* vbi,
quod ſtatutum prohibens, nè quis ex loco
extrahat frumentum,vel aliquid aliud, eſt
intelligendum,præterquam ad proprium vſũ.

23 Et hęc quidem procedunt,quando prin-
cipium eſt licitum , & habet cauſam lici-
tam , quia tunc illud principium inſpici-
mus; ſecus quando vtrumque, & initium ,
& finis eſſent illicita : quia hoc caſu inſpi-
cimus finem , & hoc eſt fauore rei , nè de
24 vtroque puniatur ; vnde apprehendens
aliquem in platea,& transferens eum extra
plateam , & ibi eum percutiens , punitur
tamquam percutiens extra plateam,*Bart.*
in d.l. quod ait, §. fin. nu. 3. & ſeq.& alij
communiter .

25 Notandum eſt autem, quod de iure Do-
minus animalium aut damnum tenetur
ſarcire , aut animal damnum faciens pro
noxa dare, *l. 1. §. cum arietes, & §. inter-*
dum, ff. ſi quadrup. pauper. feciſſ. &c. Ang.
in §. animalium, nu. 9. Inſt. eod. tit. Bald.
in l. 1. ff. eod. Benign. vbi ſupra cap. 47.
niſi Dominus animalium ſciuerit, ea eſſe
vitioſa : quia tunc tenetur inſolidum ad
damnum,& ideò non liberatur dando ani-
mal pro noxa , *cap. ſi bos , & cap. fin. vbi*
DD. de Iniur. & damn. dat. quemadmo-
dum nec liberatur dando animal,ſi animal
nocuit culpa,vel negligentia ipſius Domi-
ni , vel cuſtodis : Dominus enim tenetur
Aquilia ad emendationem damni etiam
propter malam cuſtodiam, & electionem,
l. ſi ſeruus ſeruum, §. ſi fornacarius, ff. ad
l. Aquil. l. 1. §. interdum , ff. ſi Quadrup.
pauper. feciſ. &c. Bart. in l. nè quid, nu. 1.
ff. de Incend. ruin. & naufrag. Bald. in
d. l. 1. ff. ſi quadrup. pauper. &c. & in d. l.
ſi ſeruus ſeruum, §. ſi fornacarius , Ang. in
d. §. animalium, nu. 9.

26 Notandum 2. quod damnum datum in
meſſe nondũ matura, iudicatur ſecundùm
illud tempus , non autem ex tempore ſu-
peruenienti, *Bald. conſ. 182. nu. 4. vol. 1.*
27 vbi dicit . quod frumentum tunc æſtima-
tur quantum valet in herba tantùm , &
non plus,quia multa accidere poſſunt,quę
impediant fructus ad maturitatem, & effe-
ctum perduci , puta niues, grandines &c.
& ideò de omninò futuris non poteſt cer-
tum iudicari , *Crauett. conſ. 40. num. 10.*
Menoch. de Arbitr. Iud. caſ. 149. num. 21.
Ang. in d. §. animalium, nu. 10. Gratian.
dec. March. 57. nu. 5. & ſeq.

S V M M A R I V M.

28 *Operarij laborantes in fundo alieno regu-*
lariter excuſantur : limitatur num. 29.
& ſeq.
29 *Quid ſi faciant quod de ſui natura eſt il-*
licitum, ſeu de genere prohibitorum.
30 *Et quid ſi verè,vel præſumptiuè ſciuerint,*
fundum eſſe alienum .
31 *Item quid ſi eis fuit denuntiatum , nè la-*
borarent in tali fundo , vel vt ab opere
deſiſterent .
32 *An , & quando excuſetur qui de mandato*
Iudicis aliquid facit .
33 *Mitiùs cum ſeruis agitur etiam in atrocio-*
ribus, ſi Domino parent .

Quæſtio III.

Quando excuſentur operarij laborantes in fundo alieno .

28 QVuamuis regulariter excuſentur ope-
rarij putantes , fundum eſſe illius , à
quo conducti ſunt, *ſecundùm Bart. & alios*
in l. in rem, 24. §. tignum, ff. de rei vindic.
vbi , quod tales operarij nec de damno
dato,nec de turbata poſſeſſione tenentur,
ſed ſufficit allegare nomina eorum , de
quorum mandato id fecerunt , & manda-
tum probare etiam per aſſertionem eo-
29 rum,qui eos cõduxerunt:in multis tamen
caſibus puniũtur, videlicet ſi quid faciunt,
quod de ſui natura eſt illicitum , ſeu de
genere prohibitorum , vt ſi violentiam
aliquam committant , ædificia deſtruant ,
terram ſeminatam euertant, arbores non
incidendos incidant maximè tempore in-
congruo , fructus immaturos colligant ,
terminos amoueant, noctis tempore , aut
cum armis laborent, vel actum clandeſti-
nè faciant, vel fines mandati operis exce-
dant, vel aliquid aliud agant, quod non
ſit de natura operarum locari ſolitarum :
tunc enim , cum dent operam rei illicitæ ,
accuſari poſſunt , & tenentur de damno ,
ac de turbata poſſeſſione,& contra eos iu-
rari poteſt in litem , *late Plot. de in lit. iu-*
ran. §. 49. num. 27. & ſeq. Clar. in Pract.
crimin. §. fin. q. 60. verſ. ſolet dubitari &c.
Farinac. q. 97. nu. 139. & ſeq.
30 2. Non excuſantur , quando verè vel
præſumptiuè ſciuerint, fundum eſſe alie-
num, quia eo caſu ceſſat bona fides , *Plot.*
d. §. 49. nu. 27. in 4. limit. vbi dicit,quod
non excuſantur operarij , qui prius labo-
rarunt in vno prædio nomine vnius,& de-
inde in eodem nomine alterius , *Rolan.*
conſ. 54. nu. 2. & 3. & num. 14. cum ſeq.
lib. 1. vbi, quod non excuſantur, quando
publica fama eſt in loco , fundum non eſſe
illius , à quo fuerunt conducti , dummodò
de tali fama legitimè conſtet , *Dec. in l.*
velle non creditur , nu. 11. ff. de reg. Iur.
vbi, quod non excuſantur operarij , ſi &
ipſi fundum habent vicinum illi fundo, in
quo laborarunt,quia præſumuntur ratione
vici-

vicinitatis habere ſcientiam; niſi vicini eſſent infirmi, vel noui, vel abſentes; tunc enim ceſſaret præſumptio ſcientiæ, *vt ſubdit Plot. d. § 49. nu. 27. verſ. & idem vbi laboratores &c.*

31 3. Operarij non excuſantur, quando eis fuit denuntiatum, nè laborarent in tali fundo, ſeu vt ab opere deſiſterẽt: quia ſicut faciles fuerunt ad credendum conductori, ità etiam debent eadem facilitate credere contradicenti, *Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. caſ. 354. nu. 40. Clar. d. q. 60. verſ. ſolet dubitari &c.* quod quidem ab omnibus admittitur, quando operarij moniti fuerunt re integra ante opus cęptum, vel quando præceptum Iudicis intercesſit; ſecus ſi denunciatio facta fuerit poſt cęptum opus, tunc enim eos excuſari cenſet *Rolan. d. conſ. 54. nu. 22. & ſeq. Plot. loco cit. d. §. 49. nu. 27. in 2. limit.* vbi etiam dicit, quod ſi non apparet, an ante, vel poſt locationem operarum proteſtatio facta fuerit, præſumitur in dubio locatio, ſiue conductio operarum præceſſiſſe, *Ruin. conſ. 122. n. 12. lib. 5. Farinac. d. q. 97. n. 138.* ſubdens *nu.* 148. quod is, qui operarios conduxit, tenetur eis actione iniuriarum ad damna, & intereſſe, niſi fortè exceſſerint fines mandati, *vt declarat idem Plot. vbi ſupra nu. 27. in 3. limit. in fin. & n. 29.*

32 Ex dictis infertur, quod excuſatur etiam is, qui de mandato Iudicis aliquid facit, *Dec. in d. l. velle non creditur, nu. 12. ff. de Reg. Iur. Clar. d. q. 60. verſ. ſolet dubitari &c.* vbi dicit, hoc tantùm procedere in delictis leuibus: quia in delictis atrocibus mandatum Superioris nunquam excuſat quoad hoc vt in totum non puniatur, licèt excuſet, vt mitiùs puniatur, *iuxta gloſ. commun. receptam in l. 2. in ver. relegatione, C. de Sepulch. viol.* vbi dicit, quod etiam in
33 atrocioribus mitiùs cum ſeruis agitur, ſi Domino parent.

SVMMARIVM.

34 *An Vniuerſitas inſpecto iure communi teneatur pro damno dato in ſuo territorio.*

35 *An valeant ſtatuta, quod Vniuerſitates teneantur emendare damnum in earum territorijs.*

36 *Referuntur quoad hoc cõſtitutiones Pij V.*

37 *Quid ſi ſciatur, à quo fuit illatum damnum, & is ſoluendo ſit.*

38 *Et quid ſi Communitas probaret, furtum, ſeu damna contigiſſe non obſtante cuſtodia.*

39 *An in hoc ſtarì debeat iuramento damnum paſſi.*

40 *Probato furto, iuramentum ſuper quantitate defertur Domino rei.*

41 *An furtum probari poſſit per teſtes aliàs inhabiles.*

Quid ſeruetur in ſtatu Eccleſiaſtico, ibid.

42 *Communitas, ſi emendationem damni præſtiterit, abſque alia iurium ceſſione habet regreſſum contra ipſum malefactorẽ.*

43 *Quid ſi is, qui damnum paſſus eſt, non iuit per iter rectum.*

44 *Articulans, maleficium fuiſſe commiſſum in via publica, debet ſe referre ad tempus maleficij.*

Quæſtio IV.

An Vniuerſitas inſpecto iure communi teneatur pro damno dato in ſuo territorio.

34 AFfirmat *Bart. in l. 1. §. ſumma, ff. de his, qui deiecer. &c. & in l. nè quid, nu. 2. ff. de Incen. ruin. & naufrag.* vbi dicit, quod Dominus Caſtri, vel Villæ, & etiam ipſa Vniuerſitas de iure tenetur in ſimplum ciuiliter, non autem criminaliter, *& ità ſentiunt alij, quos refert, & ſequitur Dian. reſol. mor. par. 8. tr. 7. reſ. 38.* quia generaliter conſtitutum eſt, quemuis Magiſtratum curare debere, vt malis hominibus prouinciam purget, *iuxta text. in l. congruit, 13. ff. de Offic. Præſ.* quod procedit, ſi damnum illatum eſſet ſciente Domino Caſtri, vel Vniuerſitate, & prohibere valente, *vt tradunt communiter Doctores*: & tunc pro ſoluenda iſta condemnatione imponitur Vniuerſitati collecta pro quantitate patrimonij, *l. 1. C. de Muner. patr. lib. 10. Alex. conſ. 88. nu. 36. vol. 5. Farinac. in Pract. crim. q. 24. nu. 200.* vbi dicit, quod ad huiuſmodi collectam tenentur etiam abſentes tempore maleficij, licèt in hoc contrarium teneat *Menoch. lib. 5. præſumpt. 31. nu. 25.*

35 Sed in multis Italiæ partibus per particularia ſtatuta cauetur, quod Vniuerſitates teneantur emendare damnum in earum territorijs: quæ quidem ſtatuta valida ſunt, etiamſi Vniuerſitates prædictæ nihil verè, vel præſumptiuè commiſerint, quia per huiuſmodi ſtatuta hominibus municipij tacitè committitur cuſtodia perſonarum, & bonorum eiuſdem loci, & ideò videntur eſſe in culpa propter negligentiam, *arg. l. dolus, ff. mandat. Bart. loco cit. & in l. iure prouiſum, C. de fabricenſ. lib. 11. Bald. conſ. 174. nu. 2. & ſeq. vol. 2. Luc. de Penn. in l. 1. ver. conueniri, C. de omn.*

omn. agr. deſer. lib. 11. Menoch. de Arb. Iud. caſ. 345. nu. 11. & ſeq. Couar. var. lib. 2. cap. 8. nu. 7. Oſaſch. deciſ. 88. nu. 13. & ſeq. Grammat. deciſ. 47. Farinac. d. q. 24. nu. 198. Cephal. conſ. 230. nu. 4. vol. 2. Natt. conſ. 574. nu. 11. vol. 3. Maſcard. de Probat. concl. 1413. num. 21. & itá ſtatuit Pius V.
36 *conſtit.* 10. contra Barones, & Vniuerſitates S. R. E. mediatè, vel immediatè ſubiectos, ſeu ſubiectas, vide *Clar. in Pract. crim. qu. 82. incip. Statutum primum circa damna data, verſ. ſed quid ſi damnum datum &c.* vbi dicit, quod ſi damnum datum ſit in confinibus duarum villarum, vtraque in tali caſu teneretur.

37 Obſerua tamen, quod huiuſmodi ſtatuta non procedunt, quando ſcitur, á quo fuit illatum damnum, & is eſt ſoluendo; tunc enim non debet quis grauari odio alterius; vnde hæc ſtatuta in duobus caſibus intelligi debent, ſcilicet quando ignoratur, á quo damnum fuerit illatum, vel ſi ſcitur, is, qui damnum intulit, non eſt ſoluendo, *Barb. conſ. 66. nu. 6. quem refert, & ſequitur Oſaſc. dec. 88. nu. 31.* licèt de hoc dubitet *Farin. d. q. 24. nu. 213.*

38 Obſerua 2. quod talis culpæ præſumptio recipit probationem in contrarium; vnde ſi Communitas probaret, furtum, ſeu rapinam contigiſſe non obſtante cuſtodia, quia videlicet non poterat reſiſtere furum multitudini, qui damnum dederunt, non teneretur ad emendationem damni, *vt reſoluit Farin. d. q. 24. nu. 207.*

39 Obſerua 3. quod de damno dato, ac rebus furto ſubtractis aliter conſtare debet, quàm per iuramentum damnum paſſi, ſed per teſtes id probandum eſt, alioquin aperiretur via fraudibus; immò cum Communitas in tali caſu teneatur ad emendationem damni ex alterius delicto, ſtari non debet iuramento damnum paſſi ſuper æſtimatione rerum ſubtractarum, licèt regu-
40 lariter probato furto, iuramentum ſuper quantitate deferatur Domino rei, *latè Maſcard. de Probat. concluſ. 832. num. 1. & ſeq. & concl. 831. nu. 35.* ſubdens, quod
41 furtum probari poteſt per teſtes aliás inhabiles, vt ſunt familiares, domeſtici, & ſimiles, *Farin. d. q. 24. n. 215. & ſeq.*

42 Obſerua 4. quod Communitas, ſi emendationem damni præſtiterit, malefactore inuento habet pro releuatione indemnitatis regreſſum contra ipſum abſque alia iurium ceſſione, *vt probat Farinac. loco cit. num. 214.*

43 Obſerua 5. quod Ciuitas non tenetur reſarcire damnum, ſi is, qui damnum paſſus eſt, non iuit per iter rectum, ſed per alpes, quia debebat iter facere per viam, per quam communiter itur, *Bart. in l. Prætor ait, §. ſumma, nu. 2. ff. de his, qui deiecer. vel effuder. Dian. d. par. 8 tr. 7. d. reſ. 38. in fin. vbi alios refert.* non tamen ſequitur, publicè itur per talem locum, ergo eſt locus publicus, *vt not. Bart. loco cit.* vbi
44 etiam aduertit, quod articulans, maleficium fuiſſe commiſſum in via publica, debet ſe referre ad tempus maleficij, non enim ſufficit probare, quod aliás fuerit locus publicus.

S V M M A R I V M.

45 *Vniuerſitas verè, & propriè non poteſt delinquere: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*
46 *Quid ſi ageretur de ijs, quæ per vniuerſitatem expediri, & fieri poſſunt.*
47 *In quo loco Vniuerſitas citari debeat.*
48 *Vniuerſitas pœna pecuniaria regulariter punitur, & nu. 55. limitatur nu. 52.*
49 *Quid ſi Vniuerſitas non habeat bona ſufficientia ad pœnam ſoluendam.*
50 *Quando Vniuerſitas cogatur ad imponendam collectam.*
51 *An innocentes, & abſentes collectari poſſint pro delicto Vniuerſitatis.*
52 *Quando Ciuitas, & Vniuerſitas puniatur morte ciuili.*
53 *Pœna Vniuerſitatis non releuat ſingulares delinquentes.*
54 *Autores ſeditionis quomodo puniantur.*
55 *Quando Vniuerſitas teneatur de ratificatione delicti commiſſi per ciues.*

Quæſtio V.

An, & quando Vniuerſitas puniri poſſit.

45 QVuamuis Vniuerſitas verè, & propriè non dicatur, nec poſſit delinquere, cum Vniuerſitas ſit nomen iuris, quæ non habet animum, nec intellectum, ſed ſit vnum corpus, & quædam perſona repræſentata per Rectores, & Gubernatores, *l. 1. §. quibus, & l. 2. l. ſicut, §. fin. ff. Quod cuiuſque vniuerſ. nom. l. metum, 3. §. animaduertendum, vbi gloſ. & DD. ff. Quod met. cauſ. cap. nouit, de his, quæ fiunt*
46 *à Prælat.* hoc tamen procedit in ijs, quæ Vniuerſitati conuenire non poſſunt, vt cõmittere homicidium, violentiam, rapinam, & ſimilia; ſecus eſſet in ijs, quæ per ipſam Vniuerſitatem expediri, & fieri poſſunt, vt condere ſtatuta, dare iuriſdictionem, & ſimilia: tunc enim verè, & propriè

Vniuer-

Vniuerſitas delinquere dicitur, *auth. item*
nulla Communitas, *C. de Epiſc. & Cleric.*
Bald. conſ. 367. nu. 6. lib. 3. And. Gaill. in
tr. de Pac. pub. lib. 2. cap. 9. num. 1. & 2.
Pariſ. conſ. 21. nu. 31. lib. 4. vbi id intel-
ligit, quando more ſolito, & conuocata
Vniuerſitate, & ſeruata ſolemnitate à iure
requiſita celebratur, ſeu fit talis actus, aliàs
ſecus, *latè Farinac. in Pract. crim. qu. 24.*
num. 111. & ſeq. & num. 129. vbi, quod
Vniuerſitas poteſt in tali caſu, ſicut alia
perſona priuata, pro delictis citari, banni-
ri, & condemnari, *Boſſ. in tit. Banniri qui*
poſſ. num. 2. Villalob. commun. opin. ver.
47 *Vniuerſitas, in litt. V. nu. 45.* ſubdens,
quod Vniuerſitas citari debet per edictum
propoſitum in loco, in quo congregari
conſueuit.
48 Obſerua tamen, quod vbi pro delicto à
iure imponitur pœna mortis, vel alia cor-
poralis, talis pœna non cadit in ipſa Vni-
uerſitate, cum, *vt ſupra*, Vniuerſitas ſit
perſona ficta, ſed regulariter pœna extra-
ordinaria, hoc eſt pecuniaria imponitur,
Bart. in l. nè quid, ff. de incend. ruin. nau-
frag. & in l. 4. §. actor, ff. de re iud. vbi
49 dicit, quod ſi Vniuerſitas non habeat
bona ſufficientia ad pœnam ſoluendam,
50 cogenda eſt, vt imponat collectam, *Boſſ.*
loco cit. nu. 1. Add. ad Cap. Tholoſ. dec. 347.
Clar. in Pract. crimin. §. fin. qu. 16. verſ.
ſed quomodo punitur Vniuerſitas &c. Gail.
de Pac. publ. lib. 2. cap. 9. num. 17. & ſeq.
& nu. 36. vbi, quod iſto caſu collecta im-
ponitur, non per capita, ſed per æs, & li-
bram, *Mogon. dec. Lucen. 72. num. 7. &*
ſeq. par. 1. Oſaſc. dec. 90. per tot. & praci-
51 *puè nu. 9. & ſeq.* vbi dicit, quod eo caſu
innocentes, & abſentes minimè collecta-
ri poſſunt, *Farinac. d. q. 24. num. 118. &*
52 *ſeq.* vbi etiam dicit, quod in delictis atro-
ciſſimis, vt in crimine læſæ Maieſtatis Di-
uinæ, & humanæ poteſt Ciuitas, & Vni-
uerſitas puniri morte ciuili, ipſam diru-
endo, & aratro ſubuertendo.
53 Obſerua 2. quod puniri poſſunt etiam
particulares Ciues, qui verè, & realiter de-
lictum commiſerunt: pœna enim Vniuer-
ſitatis nō releuat ſingulares delinquentes,
quia Vniuerſitas iſto caſu tenebitur tan-
quam mandans, ſingulares verò perſonæ
tanquam Mandatarij, nec per pœnam
mandantis, mandatarij fiunt à ſua pœna
immunes, *Andr. Gail. de pac. publ. lib. 2.*
54 *cap. 9. nu. 33. & 34.* vbi dicit, quod au-
thores ſeditionis, & duces factionum, de-
truncatione capitis, exilio, publicatione
bonorum, condemnatione ad triremes, vel
ad operas publicas ad tempus, vel in per-
petuum iuxta facti, & perſonarum qualita-
tem Iudicis arbitrio plectuntur: & ſi gra-
uius delictum ſit, puta læſæ maieſtatis, tunc
de illius authoribus non ſolum capitale
ſupplicium ſumitur, ſed etiam eorum me-
moria damnatur, ædificia ſolo æquantur,
& inſignia familiæ perpetuæ ignominiæ
cauſa tolluntur, *Clar. d. qu. 16. verſ. ſed quo-*
modo punitur Vniuerſitas &c.
55 Obſerua 3. quod vt Ciuitas, & Vniuerſi-
tas teneatur de ratificatione delicti per
Ciues commiſſi, tria requiruntur, videli-
cet quod delictum fuerit commiſſum no-
mine ipſius Vniuerſitatis. 2. quod Vni-
uerſitas delictum ratificauerit tanquam
ſic ipſius nomine geſtum. 3. quod inter-
ueniat debita ſolemnitas, videlicet con-
uocatio, congregatio, & deliberatio con-
ſilij, *vt ſupra diximus, latè Oſaſc. dec. 138.*
nu. 18. 26. & ſeq. vbi ſubijcit, quod ſcien-
tia, & tolerantia in vniuerſitate non præſu-
mitur, niſi probetur, *Farinac. quæſt. 24.*
nu. 145. & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *De iure communi non eſt probibitum lo-*
qui, vel conuerſari cum bannito, vel eum
receptare.
2 *Quid ſi id probibeatur ex ſtatuto, vel edi-*
cto alicuius loci.
Statutum loquens de tenentibus practicam
cum Bannitis, an comprehendat cum eis
loquentes, vel conuerſantes, ibid.
3 *Is, qui dat vna vice cibum bannito, vel*
eum ſemel receptat, an incurrat pœnam à
ſtatuto inflictam.
4 *Is, qui aſſociat ſe bannito inuento in iti-*
nere, an dicatur contrauenire ſtatuto.
5 *Statutum puniens loquentem cum bannito,*
an afficiat eum, qui bannito litteras, vel
nuncium mittit.
6 *Statutum puniens eos, qui bannitos recep-*
tant, an & quando comprehendat contra-
uenientes extra territorium ſtatuentium.
7 *Quando conuerſantes cum bannitis incur-*
rant pœnam à ſtatuto impoſitam, & n. 8.
& ſeq.
8 *Dolus, & præiudicium fiſci, vel Domini,*
debet concludenter probari.
Dolus in dubio non præſumitur, ibid.
9 *Licitum eſt ſupplicare Superiori pro gra-*
tia banniti non obſtantibus ſtatutis, quod
eis non detur auxilium, vel quod cum
eis non babeatur commercium.
An licitum etiam ſit, de hoc commonere
bannitum, ibid.
10 *Statutum faciens de non delicto delictum,*
non comprehendit minorem.

CAP.

CAP. XXI.

De Bannitis.

Quæſtio I.

An, & quando conuerſatio cum Bannitis ſit punibilis.

1 DE iure quidem communi non eſt
prohibitum loqui, velconnerſari cũ
Bannito, vel eum receptare :nam recep-
tate proximum eſt actus charitatis, & ho-
mo homini iure naturali ad beneſacien-
dum adſtringitur, *Farinac. q. 133. ſub n. 58. Baiard. ad Clar. qu. 90. num. 36. Ciriac. contr. 345. nu. 58.*

2 Si verò id prohibeatur vigore ſtatuti,
vel edicti alicuius loci, inſpicienda ſunt
verba ſtatuti, vel edicti : nam ſi ibi ſermo
eſt de tenentibns practicam cum Bannitis
recipiendo ab eis litteras, vel nnncios, vel
eis mittendo, ſtatutum huiuſmodi non
comprehenderet loquentes oretenus, &
præſentialiter conuerſantes, *l. 4. §. toties, cum ibi not. ff. de damn. inf. Farinac. conſil. 70. nu. 6. in fin.* ſtatutum enim in tali
caſu ſtrictiſſimè eſt interpretandum, *Rol. conſ. 55. nu. 12. & 13. vol. 1. Cephal. conſil. 277. nu. 17. & ſeq. Hond. conſ. 8. n. 69. vol. 1.* item non comptehenderet eos, qui
per modicum tempus morati fuerint cum
Bannito, puta à mane vſque ad prandium,
quia verba illa, tenentes practicam, ſigni-
ficant actum frequentem, & valdè conti-
nuatum, *Ciriac. contr. 345. nu. 35. & ſeq.*
vbi concludit, pœnam ſimilis ſtatuti non
incurri ex vno, vel duobus actibus conuer-
ſationis, niſi ſit longa, diutina, & continua:
modicum enim ſtare in loco, vel nullo
3 modo ſtare æquiparantur; & ideò dans vna
vice cibum Bannito, vel eum ſemel recep-
tans non incurrit pœnam à ſtatuto inflictã,
Gandin. in tit. de Bannit. pro maleſ. nu. 15.
4 *Tob. Non. conſ. 101.* vbi dicit, quod ſi quis
aſſociet ſe Bannito inuento in itinere, non
dicitur contranenire ſtatuto, quia id con-
tingit accidentaliter, & incidenter.

5 Item ſi ſtatutum puniat loquentem
cum Bannito, non afficeret eum, qui eidem
litteras ſcribit, vel mittit nuncium, *Alciat. in l. 1. nu. 20. ff. de verb. oblig. vbi de communi, Clar. §. fin. q. 82. in 2. ſtatut. verſ. quæro ſi ſtatutum &c. quicquid dicat Baiard. in addit. ad Clar. ibidem nu. 41. Ciriac. contr. 345. nu. 65.*

6 Præterea ſtatutum huiuſmodi intelli-
gendum eſt de ijs, qui in territorio ſtatu-
entium contrauenerunt, non autem in ex-
tero, *Bertaz. conſ. 126. nu. 9. Hond. conſil. 88. nu. 48. vol. 2. & alij, quos refert, & ſequitur Ciriac. d. contr. 345. nu. 31. verſ. tertio &c. & nu. 58. & 61. Farinac. q. 133. nu. 67. & 68.* vbi tamen ſubdit, quod hæc
excuſatio parum prodeſſet in ſtatu Eccle-
ſiaſtico, attenta Bulla Sixti V. volentis, iſto
caſu puniri ſubditos Eccleſiæ receptantes
Bannitos ſtatus Eccleſiaſtici, etiam extra
ſtatum, & territorium Eccleſiæ.

7 Item non incurritur pœna, niſi conuer-
ſatio cum Bannito fuerit doloſa, & in præ-
iudicium Domini bannientis; ſecus ſi tra-
ctetur de negotijs diuerſis fiſco non præ-
iudicialibus, *Gandin. in tit. de furib. & latron. nu. 13. in fin. Farinac. d. q. 133. ſub*
8 *nu. 13. 55. & 57.* vbi, quod dolus, & præiu-
dicium fiſci, vel Domini debet concluden-
ter probari; & ideò Sacra Conſulta ſæpiſ-
ſimè mandauit, nè procedatur contra con-
uerſantes, receptantes, ſeu quomodolibet
auxilium Bannitis præſtantes, niſi id dolo-
sè egerint, *Baiard. ad Clar. q. 82. nu. 40. Ciriac. d. contr. 345. num. 55. & ſeq.* vbi,
quod in dubio non cenſetur, aliquem lo-
quutum fuiſſe cum Bannito ex cauſa do-
loſa.

9 Ex quo inferunt Doctores, quod cum
licitum ſit ſupplicare Superiori pro gra-
tia Banniti non obſtantibus ſtatutis,
quod eis non detur auxilium, vel quod
cum eis non habeatur commercium, *vt d. Bart. in l. in furti, 51. §. ope, ſub nu. 1. ff. de furt. latè Farinac. d. q. 133. nu. 73.* lici-
tum etiam erit de hoc commonere banni-
tum, cum id doloſum non ſit, nec præiu-
diciale Principi, *l. ad rem mobilem, 56. & l. qui procuratorem, 57. & l. ad legatum, 62. ff. de Procur. cum ibi not. per gloſ. & DD. Ciriac. loc. ſupra cit. nu. 63. & 64.*

10 Inferunt 2. quod ſtatutum huiuſmodi,
cum faciat de non delicto delictum, non
comprehendit minorem, *Roman. ſingul. 816. Caualcan. de Brachio Regio par. 1. ſub num. 69. Farinac. q. 92. num. 153. Ciriac. contr. 345. nu. 65.*

SVMMARIVM.

11 *Receptatio banniti, quando probari poſſit per domeſticos, & impuberes.*

12 *An, & quando ſocij confeſſio faciat inditiũ ad torturam.*

13 *Quando in alijs delictis admittantur minores, & alij teſtes inhabiles. & nu. ſeq.*

14 *An, & quando pupillus in teſtem admittatur.*

Fiſcus

15 *Fiſcus plenè probare debet, eum, qui fuit domi receptus, fuiſſe capitaliter bannitum tempore receptationis .*
16 *An ſufficiat confeſſio reì dicentis, eum, quem receptauit, eſſe bannitum .*
17 *Item fiſcus probare debet, quod receptator habuerit ſcientiam de banno .*
18 *In dubio præſumitur ignorantia, niſi pro parte fiſci probetur publica vox, & fama . An ignorantia probari poſſit iuramento, ibidem .*
19 *Item fiſcus probare debet, quod ad malum finem bannitus fuerit receptatus, & num. ſeq.*
20 Receptans *ſine dolo, non punitur .*
21 *Quando confeſſio facta cum aliqua qualitate, ſcindi nequeat à fiſco .*
22 *Item fiſcus probare debet, quod receptatus fuerit bannitus validè, ac iuris ordine ſeruato, & nu. ſeq.*
23 Contu*max nulliter non poteſt dici contumax .*
24 *Si certa pœna impoſita ſit contra offendentes ex cauſa officij, hac qualitas probari debet .*
25 *An bannimenta generalia ſtatus Eccleſiaſtici ſeruentur in Terris Baronum.*

Quæſtio I I.

An receptatio banniti probari poſſit per domeſticos, & impuberes .

PRæmittendum eſt, quod Pius V. *conſtit.* 10. & Gregorius XIII. *conſtit.* 65. & alij Summi Pontifices varias impoſuerunt pœnas contra receptantes bānitos pro capitali crimine; vnde in caſu occurrenti videri poterunt dictæ conſtitutiones.
11 Ad dubium verò propoſitum affirmatiuè
reſpondet *Farinac. conſ.* 29. *nu.* 3. *& ſeq.*
vbi dicit, quod cum receptatores bannitorum vigore dictatum conſtitutionum incurrant in crimen læſæ maieſtatis, ideò in hoc caſu admittuntur domeſtici, familiares, ſocij criminis, & alij quantumnis inhabiles, quando per alios veritas haberi non poteſt, *l. de minore, in princ. ff. de Quæſtion. cap.* 1. *extr. de Confeſſ.* Capic. *dec.* 130.
12 *nu.* 57. *Boer. dec.* 319. *nu.* 2. *& ſeq.* ſubdens, quod ſocij confeſſio non facit indicium ſufficiens ad torturam, niſi aliqua alia præſumptio concurrat, *Io. Crot. in tract. de Teſtib. par.* 3. *nu.* 70. *& ſeq.* vbi dicit, quod
13 quando ex natura negotij veriſimiliter
habitu, vel actu plures teſtes habiles interuenire non potuerunt, tunc in ſubſidium admittitur probatio per teſtes minores 20. annis, & alios minus habiles, & idoneos, *Spec. in tit. de Teſte, §.* 1. *nu.* 34. vbi, quod minor 20. annis admittitur ad iudicium, nè probationis facultas anguſtetur, quia quandoque admittuntur aliqui, non
14 quantum ad plenam fidem, ſed quantum
ad præſumptionem faciendam; in crimine verò læſæ maieſtatis etiam pupillus cogitur ad teſtificandum, & poteſt torqueri, ſi opus ſit, dummodò ſit doli capax, & facit hoc caſu indicium, *latè Maſcard. de Probat. concluſ.* 462. *nu.* 9. *lib.* 1. *& concluſ.* 1246. *nu.* 4. *& ſeq. lib.* 3. vbi dicit, quod etiam in alijs delictis impubes fidem facit, dummodò ſit proximus pubertati, & ex officio Iudicis examinetur, non autem ad inſtantiam partis, & in actis conſtet, aliter veritatem haberi non poſſe, *Campeg. de Teſtib. reg.* 112. vbi dicit, quod etiam pupillus quandoque poteſt recipi, maximè ſi Dominus dicatur à familia occiſus.
15 Obſerua tamen, quod pro parte fiſci
plenè, & concludenter probari debet in tali caſu, illum, qui fuit domi receptus, fuiſſe capitaliter bannitum tempore receptationis, alioquin non eſſet locus pœnæ, ſed potius abſolutioni, vt ſupra diximus, *l. actor, C. de Probat. DD. in cap. ſi clericus, de for. comp. Boſſ. de delict. nu.* 4. *Farinac. conſ.* 37. *nu.* 1. 2. *&* 12. vbi, quod neque ad torturam deueniri poteſt, ſi id probatum non fuerit, *& conſ.* 205. *num* 1.
16 vbi addit, quod nec ſufficeret confeſſio
Rei dicentis, eum, quem receptauit, eſſe bannitum, niſi aliter de banno conſtet.
17 Secundò conſtare debet plenè, & concludenter, quod receptator habuerit noti-
18 tiam de huiuſmodi banno capitali, quia
in dubio præſumitur ignorantia, niſi pro parte fiſci probetur publica vox, & fama, eum, qui fuit receptus, fuiſſe capitaliter bannitum, *Bald. in l.* 1. *C. de His, qui latron. &c. Rolan. conſ.* 45. *nu.* 9. *& ſeq. lib.* 1. *Cherubin. ad conſtit.* 10. *Pij V. ſchol.* 2. *Farinac. d. conſ.* 37. *num.* 15. *Boſſ. in tit. de Rapin. ſub nu.* 16. *Ciriac. contr.* 345. *nu.* 1. *&* 60. vbi etiam dicit, quod ignorantia probatur, ſi cōſtiterit de abſentia à loco, vel Ciuitate, *Baiard ad Clar. q.* 90. *n.* 36. *& ſeq.* vbi, quod ignorantia probatur etiā ex iuramēto ipſius Inquiſiti, niſi probetur publica vox, & fama in cōtrarium, vt ſupra diximus.
19 Tertiò conſtare debet, quod ad malum
finem Bannitus receptatus fuerit, quia
20 receptans ſine dolo non punitur; vnde
excuſatur qui bannitum ad bonum finem receptauit, vt ſi receptauit ad finem tractandi pacem inter bannitum, & partem, *Bart. in l. quicunque, nu.* 1. *C. de ſeru. fugit.*

vbi dicit, quod ad hoc vt quis puniatur de receptatione, requiritur dolus, quia receptatio eſt per ſe bona, *Cherubin. ad d. conſtit. Greg. XIII. ſchol. 2. & alij apud Fa-*
21 *rinac. d. conſ. 37. num. 16.* vbi etiam obſeruat, quod ſi aliunde non conſtaret de huiuſmodi receptatione, quàm ex confeſſione Inquiſiti deponentis, ſe receptaſſe bannitum ex cauſa tractandi pacem, talis confeſſio non poſſet ſcindi per fiſcum, ſed in totum vel acceptari, vel refutari debet.

22 Quartò cõſtare debet, quod receptatus, fuerit bannitus validè, ac iuris ordine ſeruato; nam ſi ſententia condemnatoria eſſet nulla, vt ſi fuerit lata banno non præcedente, receptans puniri non poteſt; quia nulliter bannitus, ſeu condemnatus, habetur pro non bannito, & pro non condemnato, *Dec. in cap. prudentiam, num. 95. de offic. deleg. Grammat. dec. 29. nu. 1. &*
23 *ſeq.* vbi, quod contumax nulliter, non poteſt dici contumax, *Farinac. conſ. 205. n. 6. & ſeq.*

24 Notandum eſt etiam, quod ſi certa pœna impoſita eſt contra offendentes aliquem ex cauſa officij, hæc qualitas probanda eſt, alioquin ceſſaret pęna, *l. ſi per alium, §. docere, ff. Ne quis eum, qui &c. Farinac. d. conſ. 205. num. 20. & ſeq.*

25 An verò bannimenta generalia ſtatus Eccleſiaſtici ſeruentur in Terris Baronum? negatiuè reſpondet *Farinac. d. conſ. 205. nu. 17.* vbi etiam refert, ità ſæpius Sacram Conſultam reſoluiſſe.

S V M M A R I V M.

26 *An, & quando Iudex inferior abſque alia Principis licentia poſſit admittere bannitos ad nouas defenſiones, & num. 27. & ſeq.*
27 *Quid ſi reus ad nouas defenſiones de facto fuerit admiſſus, & num. ſeq.*
28 *Refertur conſtitutio Pij IV. & Pij V.*
29 *Declaratur textus in l. 1. §. ſi quis vltrò, ff. de Quæſt.*

Quæſtio III.

An Iudex inferior abſque alia Principis licentia poſſit admittere bannitos ad nouas defenſiones.

26 NEgat *Clar. in Prax. crim. lib. 5. §. fin. q. 94 verſ. eſt etiam alius modus &c.* vbi dicit, quod talis admiſſio non fit niſi per Principem; ratio eſt, quia Iudex ſententiæ, ea lata non poteſt amplius ſe intromittere, niſi ex auctoritate Principis ſibi conceſſa, cum eius iuriſdictio ſit finita, *l. 1. §. ſi quis vltrò, ff. de Quæſtion. l. Diui Fratres, ff. de Pœn. l. Diuus, ff. de Re iud.*

Sed in ſtatu Eccleſiaſtico Iudices abſque alia Principis licẽtia poſſunt admittere ad nouas defenſiones bãnitos ſpõtè cõparentes infra annũ, vigore cõſtitutionis Pij IV. & Pij V. ſecus ſi cõpareãt poſt annũ, vel ſi intra annũ capti fuerint, *latè Farin. in Pract. crim. q. 11. n. 68.* vbi etiam obſeruat, quod ſi
27 de facto, & fiſco, ſeu parte non opponente Iudex admitteret condemnatum, & bannitum ad nouas defenſiones, quarum vigore poſtea relaxaretur, vel abſolueretur, talis abſolutio valeret, & ſuſtineretur, *ex trad. per Boſſ. in tit. ſi aduerſ. rem iudicat. reſtit. poſtul. nu. 28.*

28 Contrariũ tamen tenet *Baiard. ad Clar. d. q. 94. nu. 66.* quia dictæ conſtitutiones, ſeu motus proprij hoc non dicunt expreſsè, nec tacitè, hæc enim ſunt verba conſtitutionis Pij IV. *Statuimus, quòd in contumaciam condemnati ad ſuas defenſiones faciendas admitti non poſſint, niſi infra ſex menſes à die condemnationis; quo verò ad iam factas condemnationes, à die publicationis præſentium computandos, nec alibi, quam in loco, vbi condemnatio ſequuta eſt, vel in Curia generali Prouinciæ, vbi delictum fuerit commiſſum; & ſi ſecus fieri contingat, quæcunque abſolutiones deſuper obtinendæ, etiamſi vigore commiſſionis ſignaturæ noſtræ, nullius ſint roboris, vel momenti, ſed ad ipſarum condemnationum iam factarum executionem deueniri poſſit, & debeat;*

In conſtitutione verò Pij V. terminus ſex menſium prorogatur quidem ad annum, ſed in ea expreſsè cauetur, nè huiuſmodi banniti, ſi poſt annum comparuerint, aut capti ad manus Curiæ deuenerint, per Iudices ad nouas, ſeu alias defenſiones faciendas admittantur, niſi habita à Signatura Sanctiſſimi deſuper ſpeciali gratia; ex quo conſtat, quod per dictam conſtitutionem Pij V. adimitur Iudicibus facultas admittendi ad nouas defenſiones, *vt fatetur Farinac. d. q. 11. nu. 14. & 68. verſ. Benè verum eſt &c.* qui propterea in ſecunda impreſſione in hoc ſe retractauit; ſubdit
29 tamen ibidem, quod ſi reus ad nouas defenſiones admiſſus quamuis nulliter, ſuam innocentiam probaſſet, Iudex in tali caſu principem conſulere debet, & interim in executione ſententiæ ſuperſedere; veriſimile enim eſt, quod Princeps, qui veritati, & æquitati inniti debet, non antè iuris apici-

apicibus, ſeu rigoribus, reum in tali caſu dimittendum, ac liberandum eſſe reſeribat.

29 Verum, quod in ſtatu Eccleſiaſtico Iudex abſque alio Principis reſcripto poſſit ad nonas defenſiones admittere banniros ſponte comparentes intra annum, iterum, & vberiùs teſtatur *idem Farinac. d. q. 11. nu. 68. in fin. in 2. impreſſione*, vbi *iuncto nu. 13.* obſeruat, quod textus *in d. l. 1. §. ſi quis vltrò, ff. de Quæſtion.* & alij ſupra allegati, procedunt in ſententia lata contra præſentem, & ex veris probationibus, non autem contra abſentem contumacem ex præſumptiuis, & priuilegiaris probationibus, ſeu ex ficta confeſſione inducta à ſtaturo vigore contumaciæ.

SVMMARIVM.

30 *Bannitus capitaliter, & in pœnam vitæ, occidi non poteſt extra territorium bannientis, aliàs occidens punitur pœna ordinaria: limitatur nu. 33. & ſeq.*

31 *Bannitus, qui ex ſtatuto eſt incapax ſucceſſionis, ſuccedit ab inteſtato in bonis extra territorium.*

32 *Quando quis dicatur Bannitus à loco.*

33 *Quid ſi territoria vni Domino ſubſint, vel eidem Præſidi.*

34 *Et quid ſi bannitus occidatur in Ciuitate confœderata Ciuitati, à qua fuit bannitus.*

35 *Bannitus vagabundus poteſt vbique locorum occidi.*

36 *Aſſaſſinus, ſi bannitus fuerit, poteſt extra territorium bannientis occidi.*

37 *Bannitus pro crimine læſæ maieſtatis, an extra territorium bannientis occidi poſſit. Reus falſæ monetæ dicitur reus læſæ maieſtatis, ibidem.*

38 *An bannitus ab vna Ciuitate Eccleſiæ vigore bullarum Summorum Pontificum poſſit alibi impunè occidi.*

39 *Quid ſi in Prouincia extaret ſtatutum, quod bannitus ab vno loco, intelligatur bannitus ab omnibus locis eiuſdem Prouinciæ.*

40 *Bannitus ab vna Ciuitate ſtatus, cenſetur bannitus ab omnibus locis eiuſdem ſtatus etiam quoad effectum impunè occidendi.*

41 *Bannitus à Ciuitate Neapoli, cenſetur etiam bannitus ab Vrbe, & à ſtatu Eccleſiaſtico.*

42 *Conſtitutiones de offendendo impunè bannitos, extendendæ ſunt ob fauorem publicum.*

43 *Bannitus à propria patria, cenſetur etiam bannitus ab Vrbe, ſed non è contra.*

44 *In Vrbe omnes puniuntur, & præſertim homicidæ cum animo deliberato, & per inſidias.*

45 *Banniti in Regno Neapolitano, poſſunt impunè in Vrbe occidi.*

46 *Bannitus ſimpliciter in pœnam capitis comparatur deportato, nec poteſt de iure communi impunè occidi, & num. ſeq.*

47 *Deportatus non amittit ea, quæ ſunt iuris gentium, ſed ea tantum, quæ ſunt iuris ciuilis.*

48 *Occidens bannitum extra territorium in caſibus à iure non permiſſis, poteſt in illo territorio puniri pœna ordinaria.*

49 *An poſſit puniri in loco, à quo ille erat bannitus.*

50 *Occidens bannitum extra territorium bannientis, præmium in loco banni conceſſum conſequi debet.*

51 *Forenſis occidens bannitum in territorio bannientis, non poteſt puniri in loco domicilij, vel originis.*

52 *Iudices, & Magiſtratus non poſſunt aliquem bannire à loco ipſis non ſubdito.*

53 *Quid ſi aliquem ità bannirent, & alius in dicto loco talem bannitum occideret.*

54 *Occidens debet adhibere conſilium, an bannum fuerit rectè latum.*

55 *Quando quis poſſit impunè occidi ante Iudicis ſententiam, & num. 56. cum ſeq.*

56 *Quid ſi occidens non ſit ſubditus Principi, contra quem facta eſt rebellio.*

57 *An lex ciuilis, & eius pœna intelligatur etiam recepta, & approbata de iure canonico contra Clericos rebelles.*

58 *Bannitus pro homicidio, non poteſt remitti in locum, vbi ſunt hæredes occiſi, niſi prius habita pace.*

59 *Bannitus exiſtens in Eccleſia loci, vnde bannitus fuit, nõ cenſetur exilium fregiſſe.*

Quæſtio IV.

An, & quando Bannitus poſſit impunè occidi extra territorium bannientis.

30 BAnnitus capitaliter, & in pœnam vitæ, regulariter extra locum, ſeu territorium bannientis occidi non poteſt, ſiue bãnitus ſit ſubditus, ſiue non, alioquin occidens ordinaria pœna punitur in loco homicidij, *vt tradunt DD. in l. fin. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Bald. in l. 1. num. 9. C. de Summ. Trin. & fid. Cathol. Dec. in l. fin. nu. 4. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Merlin. dec. 353. n. 23. & ſeq.*

31 vbi addit, quod bannitus, & hoſtis patriæ, qui ex ſtatuto eſt incapax ſucceſſionis, ſuccedit ab inteſtato in bonis extra territoriũ,

Grauett. conſ. 409. *nu.* 15. *Baiard. ad Clar.*
in §. *homicidium, nu.* 268. *Peregrin. de Iur.*
fiſc. lib. 3. *tit.* 7. *nu.* 28. *Viu. opin.* 770. *n.* 21.
& 25. *latè Farinac. in Pract. crim. q.* 103.
32 *nu.* 208. *& conſ.* 113. *nu.* 1. dicitur autem
bannitus à loco, quando illi in eodem loco
eſt interdicta habitatio, *Bald. in cap.* 1. *nu.*
14. *in fin. de Pac. tenen. Veronen conſ* 8.

33 In nonnullis tamen caſibus bãnitus im-
punè occidi poteſt etiam extra territo-
rium, & locum, à quo bannitus fuit, & pri-
mò quando territoria, licèt diuerſa ſint,
tamen vni Domino ſubſunt, vel eidem
Præſidi: tunc enim, vbicunque Bannitus
occidatur, occidens immunis eſt ab omni
pœna, *Decian. in tract. crim. lib.* 4. *cap.* 29.
nu. 2. *Grauett. d. conſ.* 409. *nu.* 15. *Farinac.*
d. q. 103. *nu.* 209. vbi dicit, quod Bannitus
Peruſiæ, poteſt occidi Tuderti, quia ambæ
Ciuitates ſunt ſub eodem Legato.

34 Secundò quando Bannitus occiditur in
Ciuitate confœderata Ciuitati, à qua fuit
bannitus, ſi adhuc duret confœderatio; tunc
enim neque punitur occidens, quamuis ex-
tra territorium loci banni occiderit, quia
bannitus ab vno loco, cenſetur etiam ban-
nitus à loco confœderato cum loco banni,
Viu. opin. 770. *nu.* 26. *vbi de communi, Ba-*
iard. ad Clar. in §. *homicidium, nu.* 271. *Fa-*
rinac. d. q. 103. *nu.* 210. licèt contrarium
ſentiat *Peregrin. de Iur. fiſc. lib.* 3. *tit.* 7.
nu. 29.

35 Tertiò Bannitus vagabundus poteſt vbi-
que locorum occidi, *Marſil. conſ.* 121. *n.* 14.
Farinac. d. conſ. 113. *num.* 11. *& in Pract.*
crim. q. 7. *nu.* 13. *& ſeq.* vbi dicit, quod
vagabundus ità vbique locorum poteſt pu-
niri, vt Iudex non teneatur illum remittere
ad Iudicem loci delicti, ſi iuriſdictiones non
ſint ſub eodem Principe.

36 Quartò Aſſaſſinus, ſi bannitus fuerit, po-
teſt etiam extra territorium bannientis oc-
cidi, quia Aſſaſſinus, licèt ſit Clericus, à to-
to populo Chriſtiano per legem eſt diffi-
datus, *cap. pro humani, de Homicid. in* 6.
Boſſ. in tit. de Mandat. ad homicid. nu. 19.
& in tit de for. compet. nu. 67. *&* 70. *Baiard.*
loco cit. nu 272.

37 Quintò bannitus pro crimine læſæ maie-
ſtatis etiam extra territorium bannientis
occidi poteſt, & præmium occidens lucra-
bitur, *ſecundùm Baiard. loco cit. num.* 274.
Ferret. conſ. 330. *lib.* 2. *Carer. in Pract.*
crim. in tract. de Homicid. §. 4. *excuſa-*
tur occidens, & §. *ſeq. Ruin. conſ.* 4. *nu.* 15.
ad fin. verſ. & ratione confirmatur, lib. 5.
Boſſ. in tit. de Crim. læſæ Maieſt. nu. 119.
Farinac. d. conſ. 113. *nu.* 2. *& ſeq.* vbi lo-
quitur de Reo falſæ monetæ, qui & reus
læſæ maieſtatis dicitur, & illius pœna pu-
nitur, *per tex. in l.* 2. *vbi Bald. C. de falſ.*
monet.

Verum hoc procedere poteſt, quando
territoria eſſent ſub eodem Domino, vel
Principe; ſecus ſi ſub diuerſo Principe; tunc
enim talis reus impunè offendi non poteſt,
l. relegatorum, §. *in inſulam, &* §. *ſeq. ff. de*
Interd. & releg. vide Farinac. d. q. 103. *n.* 221.
Ricc. in Prax. quoad. rer. tom. 1. *par.* 2.
reſ. 84.

38 Sextò Bannitus ab vna Ciuitate Eccleſiæ
vigore bullarum Summorũ Pontificum, &
præſertim Pij IV. contra Homicidas, &
bannitos, cenſetur bannitus non ſolum à
locis, vbi homicidia commiſſa ſunt, & à
Terris per 50. milliaria circumcirca illa
diſtantibus, ſed etiam ab omnibus alijs
Terris, & locis Romanæ Eccleſiæ mediatè,
vel immediatè ſubiectis; & ideò poteſt im-
punè interfici in quolibet ex locis prædi-
ctis, *Thob. Non. conſ.* 98. *num* 6. *& ſeq.* vbi
dicit, quod Bannitus Eugubij, cenſetur
etiam bannitus Peruſiæ, ibidemque occidi
poteſt, *Corn. conſ.* 192. *lib.* 3. *Viu. opin.* 770.
nu. 24. *Baiard. ad Clar. in* §. *homicidium,*
39 *nu.* 268. *& ſeq.* vbi idem dicit, ſi in Pro-
uincia extaret ſtatutum, quod Bannitus ab
vno loco, intelligatur bannitus ab omni-
bus locis eiuſdem Prouinciæ, & ceſſante
ſtatuto bannitus ab vna Ciuitate ſtatus,
40 adhuc cenſetur bannitus ab omnibus Ci-
uitatibus, Terris, & locis eiuſdem ſtatus
etiam quoad effectum impunè occidendi,
latè Farinac. d. q. 103. *nu.* 222. 225. 252. *&*
41 256. vbi dicit, quod bannitus à Ciuitate
Neapoli, cenſetur etiam bannitus ab Vr-
be, & à ſtatu Eccleſiaſtico, *& nu.* 244. *&*
251. vbi, quod conſtitutiones de offenden-
42 do impunè bannitos, vtpote concernentes
publicam vtilitatem, & communem quie-
tem, extendendæ ſunt ob fauorẽ publicum,
ex trad. per Bart. Bald. & alios in l. 2. *C.*
Quand. lic. vnicuique ſine Iud. ſe vind.

43 Septimò Bannitus à propria Patria, cen-
ſetur etiam bannitus ab Vrbe, quæ etiam
hodie dicitur communis patria, præſer-
tim ſi patria banniti eſſet de ſtatu Princi-
pis Vrbem dominantis, *cap. fin. extr. de*
for. compet. l. Roma, ff. ad municip. è con-
tra verò bannitus ab Vrbe, non cenſetur
bannitus à ſua patria, *l. relegatorum,* §.
conſtitutum. ff. de Interd. & releg. l. fin. C.
ſi ſeru. export. ven. Farinac. conſil. 136.
44 *nu.* 20. vbi dicit, quod in Vrbe omnes
puniuntur, & præſertim homicidæ cum
animo deliberato, & per inſidias, *& ibidem*
45 *nu.* 16. *&* 17. vbi, quod Banniti in Regno
Neapolitano poſſunt impunè in Vrbe oc-
cidi, *& in Pract. crim. d. q.* 103. *nu.* 223.
& ſeq.

Obſer-

46 Obſerua tamen, quod ſimpliciter bannitus in pœnam capitis, non poteſt de iure communi occidi impunè, quia iſte com-
47 paratur deportato, qui non amittit ea, quæ ſunt iuris gentium, licèt perdat ea, quæ ſunt iuris ciuilis, *Bart. & alij in l. vt vim, ff. de Iuſt. & iur.* vnde ſi quis ſimpliciter ſit à loco delicti bannitus, reputabitur in Vrbe ſimpliciter bannitus; ſi verò eſſet bannitus cum qualitate, vt impunè occidi poſſit, eo modo cenſetur bannitus in Vrbe, *vt d. Farin. d. q. 103. num. 224. cum ſeq.*

48 Obſerua 2. quod licèt occidens bannitum extra territorium in caſibus à iure non permiſſis, poſſit puniri in illo territorio, in quo homicidium commiſit, *vt ſupra*
49 *diximus*, non tamen poterit puniri in loco, & Ciuitate, à qua ille erat bannitus, *Bald. in l. 1. nu. 9. C. de Sum. Trin. & fid. cathol.* vbi dicit, quod ſi Bannitus de Aretio occiditur in territorio Florentino per Ciuem Aretinum, iſte non poteſt puniri Aretij, cum homicidium ſit factum priuatæ perſonæ, & in factis priuatorum non attendatur territorium, ſed ſolum, an ſit aliquid prohibitum, vel permiſſum, *Boſſ. in tit. de for. compet. nu. 63. Clar. in §. homicidium verſ. vlterius quæro &c. & ibi Baiard. nu. 268. & 270. Peregr. de Iur. fiſc. lib. 3. tit. 7. de Bann. nu. 28. Thob. Non. conſ. 98. nu. 8. Ruin. conſ. 84. nu. 7. lib. 4. Vinc. de Franch. dec. 276. nu. 3. Viu. opin.*
50 *770. nu. 21. & 25.* vbi, quod occidens bannitum extra territorium bannientis, præmium in loco banni conceſſum conſequi debet, *Decian. in tract. crimin. lib. 4. cap. 29 poſt nu. 2. Aym. conſ. 409. nu. 17. Farinac. d. quæſt. 103. nu. 212. 215. 216.*
51 *& 218.* vbi etiam dicit, quod forenſis occidens bannitum in territorio bannientis, non poteſt puniri in loco originis, vel domicilij, quia in hoc caſu ad effectum puniendi delinquentem attenditur locus delicti, & non locus originis, vel domicilij, *vide Boſſ. loco cit. nu. 62. in fin. verſ. & quid ſi ego &c. Clar. vbi ſupra, & ibidem Baiard. num. 277.*

52 Obſerua 3. quod licèt Iudices, & magiſtratus nō poſſint aliquem bannire à loco ipſis non ſubdito, *l. relegatorum, §. in Inſulam, §. ſeq. & §. interdicere, ff. de Interd.*
53 *& releg.* ſi tamen aliquem ità bannirent, occidens in dicto loco non poteſt puniri pœna ordinaria, ſed tantùm arbitrio Iudicis, *Bart. in l. ſi ex lege, nu. 1. ff. Ad l. Iul. de Adulter. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2.*
54 *q. 90. nu. 7. & ſeq.* vbi, quod occidens debet adhibere conſilium, vtrum bannum fuerit rectè latum.

55 Addit *Farinac. d. conſ. 113. nu. 8.* quod in eo loco, in quo aliquis poteſt pro crimine ad mortem damnari, in eodem loco poteſt impunè occidi etiam antequam conſtet de delicto, & ante Iudicis ſententiam; ſufficit enim, ſi de delicto conſtet poſt mortem occiſi; quæ quidem concluſio intelligenda eſt non de quocunque delicto capitali, ſed tantùm in caſibus in iure expreſſis, vt de transfugis eſt textus *in l. 3. §. transfugas, Cod. ad l. Corn. de Sicar.* vbi, quod transfugas, vbicunque inuenti fuerint, quaſi hoſtes interficere licet ob maximum præiudicium, quod infertur ex reuelatione ſecretorum; & de rebellibus tradit *Bart. in tract. Qui ſint rebelles, §. rebellando, nu. 22.* vbi dicit, quod rebellis ipſo facto hanc pœnam incurrit, *Anchar. conſ. 277. nu. 2. & conſ. 439. nu. 3. Peregr. de Iur. fiſc. lib. 3. tit. 8. nu. 5.* vbi, quod etiam pater rebellis occidi poteſt, non tamen maritus, *Decian. tract. crim. lib. 7. cap. 39. nu. 5. & ſeq.* ſubdens *nu. 12. cum*
56 *ſeq.* quod ſi occidens nō ſit ſubditus Principi, contra quem facta eſt rebellio, poterit puniri ratione originis, vel domicilij à Iudice ſuo, *Boſſ. in tit. de crimin. læſæ maieſtat. nu. 119. Farinac. d. q. 103. num. 11. verſ. ſed nunquid &c. & num. ſeq. Ruin. conſ. 4. nu. 9. & ſeq. lib. 5.* vbi, quod lex
57 ciuilis, & eius pœna intelligitur etiam recepta, & approbata de iure canonico etiam contra clericos rebelles; & de graſſatoribus viarum, & deſertoribus militiæ eſt textus *in l. 2. C. quand. lic. vnicuiq. ſine Iud. ſe vindic. ibi, cunctis etenim aduerſus latrones publicos, deſertoreſque militiæ, ius ſibi ſciant pro quiete communi exercendæ publicæ vltionis indultum*: & de Aſſaſſino vide *Farinac. d. q. 103. nu. 11. verſ. ſed nunquid &c.*

58 Obſerua 4. quod Bannitus pro homicidio non poteſt remitti in locum, vbi ſunt hæredes occiſi, niſi prius habita pace, *ex conſtit. Pij IV. 52. in nou. Bullar. incip. Etſi cuncta &c.*

59 Obſerua 5. quod bannitus exiſtens in Eccleſia loci, vnde bannitus fuit, non cenſetur exilium fregiſſe, *Natt. conſ. 643. per tot. tom. 4. Rolan. conſ. 33. nu. 23. & ſeq. vol. 3. Anton. de Marin. quotid. reſol. cap. 116. per tot. & alij, quos refert, & ſequitur Dian. reſol. mor. par. 4. tra. 1. reſ. 92. contra Io. Capiblanc. de offic. Baron. tom. 2. pragm. 8. cap. 34. nu. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Quando confiſcatio fit vigore iuris communis, tunc trahitur ad bona ſita extra territorium Iudicis confiſcantis, & nu.6. limitatur nu.7.*
2 *Publicatis bonis quilibet fiſcus occupat bona ſui territorij : limitatur nu.12.*
3 *Aes alienum diuiditur pro rata bonorum ad quemlibet fiſcum pertinentium.*
4 *Quid ſi Dominus territorij non habeat ius confiſcandi.*
5 *Quando bona confiſcata ſpectent ad Vaſallum.*
6 *An Iudex alterius territorij ad effectum confiſcandi bona, teneatur fabricare nouum proceſſum, & nu. 12.*
7 *Hodie bona damnatorum nõ publicantur, niſi in crimine hæreſis, & læſæ maieſtatis.*
8 *In cęteris delictis bona damnatorum applicantur aſcendentibus, & deſcendentibus, & ex latere vſque ad tertium gradum.*
9 *An vxor damnati in tali caſu ad aliquam partem admittatur.*
10 *Confiſcatio, quæ fit vigore ſtatuti, non extenditur ad bona ſita extra territoriũ confiſcantis : declaratur, & limitatur nu. ſeq.*
11 *Quid ſi vtriuſque territorij vnus eſſet Dominus, & idem fiſcus, & eadem lex, ſeu conſtitutio vigeret in vtroque territorio.*
12 *Sententia Iudicis quando ad bona extra territorium extendatur, & quando intelligatur de bonis exiſtentibus in territorio.*
13 *Si ex forma ſtatuti publicari debeant bona mobilia, & immobilia delinquentis, non includuntur iura, & actiones.*
14 *An bona mobilia ſpectent ad fiſcum eius loci, in quo ſunt, & nu. 15. & 16.*
17 *Nomina debitorum pertinent ad fiſcum eius loci, vbi exactio de iure, & facto fieri poteſt, & nu. ſeq.*
18 *Nomina debitorum per effectum exactionis ſunt in loco ipſius exactionis.*
19 *Res ſpectat ad fiſcum eius loci, in quo eſt facta deſtinatio.*
20 *Deſtinatio ſolutionis facit, vt res dicatur eius loci, in quo eſt deſtinata.*
21 *Iura, & actiones appellatione bonorum continentur; limitatur nu. ſeq.*
22 *Quid ſi diriguntur cum aliquo verbo poſſeſſiuo, & nu. ſeq.*
23 *Iura, & actiones, ac nomina debitorum non poſſidentur.*
24 *An in alijs caſibus vltra prædictos bona damnatorum applicentur fiſco.*

CAP. VLTIMVM.

De bonorum publicatione.

Quæſtio I.

An, & quando confiſcatio trahatur ad bona ſita extra territorium Iudicis confiſcantis.

1 DIco 1. quod quando confiſcatio ſit vigore iuris communis, tunc trahitur ad bona ſtabilia ſita extra territorium confiſcantis, ſiue burſa fiſcalis ſit vna, & eadem, puta quia vnus, & idem eſt Dominus, ſiue iuriſdictiones, & burſæ fiſcales ſint ſeparatæ, & diſtinctæ, *Bart. in l. cunctos populos, ad fin. ſub num. 51. verſ. hoc præmiſſo &c. C. de Sum. Trin. & fid. Ca-*
2 *thol.* vbi dicit, quod tunc quilibet fiſcus occupat bona ſui territorij, *Bald. conſ. 39. nu. 1. vol. 4. Socin. conſ. 101. vol. 1. Alex.*
3 *conſ. 31. nu. 9. lib. 1.* vbi dicit, quod æs alienum diuiditur non pro modo territorij, nec pro virili, ſed pro rata bonorum ad quemlibet fiſcum pertinentium, *Roſenth. de feud. cap. 5. concluſ. 52. litt. B. Boſſ. in tit. de Publicat. bonor. nu. 62. Farinac. in Pract. crim. q. 25. nu. 95. & 100. cum ſeq. Cepoll. conſ. crim. 17. nu. 37. & ſeq.* Rolan. *conſ. 78. nu. 14. & ſeq. lib. 2. & conſ. 75. num. 8. lib. 3. Clar. lib. 5. §. fin. q. 78. verſ. ſed hic quæro nunquid &c.* vbi
4 ſubijcit, quod bona non applicantur Domino, in cuius iuriſdictione ſita ſunt, ſi talis Dominus non habeat ius confiſcandi, Crauett. *conſ. 128. nu. 3.* vbi dicit, quod
5 Vaſallo inueſtito de loco cum omnibus iuribus etiam regalibus, omnis vtilitas proueniens in ipſo loco, aut eius territorio debetur, *Vrſill. ad Afflict. dec. 272. nu. 18. & dec. 282. num. 19. Guid. Pap. deciſ. 76.*
6 vbi dicit, quod omnia rei bona vbicunque exiſtentia ex eadem ſententia abſque nouo proceſſu cenſentur confiſcata, *Decian. in tract. crim. lib. 4. cap. 29. nu. 18. tom. 1.*

7 Hæc tamen concluſio ad duo tantùm delicta, hæreſis videlicet, & læſæ maieſtatis applicari poteſt, quia hodie iure nouiſſimo *auth. bona damnatorum*, *C. de Bon.*
8 *Proſcript.* non publicantur bona damnatorum, niſi pro dictis criminibus; vnde in cęte-

cęteris bona non applicantur fiſco, ſed
aſcendentibus, & deſcendentibus, & ex
9 latere vſque ad tertium gradum 1. item
vxor damnati debet percipere dotem, ſi
dedit: ſi non, recipiet tertiam partem bo-
norum mariti, Cephal. conſ. 78. num. 9. &
ſeq. Guid. Pap. dec. 437. nu. 4. Farinac. d.
q. 25. nu. 10. & ſeq. Clar. d. §. fin. qu. 78.
in princ. Crauett. conſ. 128. num. 6. in fin.
Surd. dec. 280. nu. 9. Alba conſ. 17. n. 18.
in fin. lib. 1. Peregr. de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 1.
nu. 144. Ciriac. contr. 230. nu. 9. & ſeq.
10 Dico 2. quod quando confiſcatio fit vi-
gore ſtatuti, ſeu legis ſpecialis, non exten-
ditur ad bona immobilia ſita extra terri-
torium confiſcantis, quia ſicut ſtatutum
non extenditur ad aliud territorium, ità
neque ad illud extenditur ſententia Iudi-
cis lata vigore dicti ſtatuti, l. extra terri-
torium, ff. de Iuriſd. omn. Iud. etiamſi ſta-
11 tutum diceret, quod confiſcentur omnia
bona vbique ſita, & reperta: adhuc enim
illud verbum, vbique, reſtringi debet ad
terminos habiles, videlicet ad dominium
confiſcantis, & non vltra, Caball. reſol. crim.
caſ. 138. nu. 1. & ſeq. Clar. d. q. 78. verſ.
ſed hic quæro &c. quod procedit, quando
burſa fiſcalis eſt diſtincta, & dominia ſunt
diuerſa, Bart. in d. l. cunctos populos, d. nu.
51. verſ. hoc præmiſſo &c. Boſſ. in tit. de
bonor. publicat. nu. 62. verſ. quæro quan-
do &c. Clar. d. §. fin. qu. 78. verſ. ſed hic
quæro nunquid ſententia &c. Alex. conſ 312.
ſub num. 3. verſ. & ideò dicunt &c. lib. 1.
Cephal. d. conſ. 78. nu. 14. & ſeq. Peregr.
de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. num. 137. & ſeq.
Ciriac. contr. 230. nu. 9. & ſeq.
Secus eſſet, quando vtriuſque territorij
vnus eſt Dominus, & idem fiſcus, & eadem
lex, ſeu conſtitutio vigeret in vtroque ter-
ritorio, quia tunc confiſcatio facta vigore
dictæ conſtitutionis porrigitur ad bona
ſita in alio territorio, in quibus fit execu-
tio per officialem, ſeu procuratorem fiſci
loci, in quo illa ſunt, Bart. loco cit. vbi
exemplificat in pluribus iudicibus deputa-
tis ab vno Rege per diuerſa territoria Re-
gni, nam ſi vnus publicat bona delinquen-
tis ſecundùm conſtitutionem Regalem vi-
gentem in toto Regno, omnia bona, quæ
ſunt in Regno, dicuntur publicata, Boſſ.
loco ſup. citato Farinac. d. q. 25. nu. 98.
vbi de communi teſtatur, Caball. d. caſ. 138.
nu. 4.
12 Obſerua tamen, quod in caſibus, in qui-
bus locus eſt publicationi bonorum etiam
extra territorium Iudicantis exiſtentium,
ſententia confiſcationis non porrigeretur
ad bona alterius territorij, niſi id expri-
meret, vel vtatur verbis generalibus con-
fiſcando delinquẽtis bona omnia vbicun-
que exiſtentia; vnde ſi ſimpliciter bona
delinquentis confiſcaret, de ſitis in terri-
torio ipſius confiſcantis tantùm intellige-
retur, prout & ſtatutum ſimpliciter con-
fiſcans bona delinquentis, de ſitis in eius
territorio ſolùm intelligi debet, Bar. in l.
ex facto proponebatur, ff. de hæred. inſtit.
Vnde in tali caſu Iudex alterius territorij,
cui ratione originis, vel domicilij ſubijci-
tur reus, debet nouum proceſſum facere,
& nouam ferre condemnatoriam ſenten-
tiam, Boſſ. in tit. de Bonor. publicat. nu 65.
verſ & aduerte quando publicatio &c. Fa-
rinac. d. q. 25. ſub nu 101. in fin. Caball.
loco cit. nu. 7. & ſeq. ſubdens, quod Iudex,
cui reus non eſt ſuppoſitus ratione origi-
nis, vel domicilij, non poſſet nouum pro-
ceſſum fabricare, & ità procedere ad ſub-
haſtationem, etiamſi bona in eius territo-
rio exiſtant.
13 Obſerua 2. quod ſi ex forma ſtatuti pu-
blicari debeant bona mobilia, & immobi-
lia delinquentis, non includuntur iura, &
actiones, quia ſtatuta ſunt ſtricti iuris, &
ſtrictiſſimè, prout iacent, ſunt intelligen-
da, nec vlterius extendenda, Peregrin. d.
lib. 5. tit. 1. nu. 47.
14 Dico 3. quod bona mobilia ſpectant ad
fiſcum eius loci, in quo ſunt, quia cenſen-
tur eſſe de eius loci territorio, vbi repe-
riuntur, Bald. in cap. 1. nu. 6. de Pac. tenen.
in vſib. feudor. Burſat. conſ. 43. num. 13.
Soc. conſil. 101. vol. 1. Clar. lib. 5. §. fin.
qu. 78. verſ. ſed hic quæro nunquid &c. in
fin. & ibidem Baiard. nu. 143. Peregrin.
de Iur. fiſc. d. lib. 5. tit. 1. nu. 141. vbi ità
15 in praxi ſeruari teſtatur; hoc tamen in-
telligendum eſt de mobilibus, quæ ſunt
ibi perpetuò manſura; tunc enim cenſen-
tur eſſe de territorio eius loci, vbi repe-
riuntur, & fiſco illius loci applicantur, vt
declarat Alex. conſ. 16. num. 3. & 4. lib. 1.
vbi idem dicit de actionibus, quæ dantur
ad res mobiles, quia actio iudicatur secun-
dùm id, ad quod competit.
Secus de mobilibus, quæ ſunt in loco ad
tempus ibi manſura: hoc enim caſu ſequ-
untur perſonam, non autem locum; &
propterea cui eſt obnoxia perſona delin-
quentis, illi etiam ſubiacent huiuſmodi
bona; vnde applicanda ſunt fiſco Iudicis
procedentis, ſeu condemnantis, in cuius
territorio reus deliquit, etiamſi talia bona
eſſent extra territorium, quia perſona de-
linquentis propter delictum magis obno-
xia eſt Iudici loci delicti, quàm Iudici loci
bonorum, d. cap. 1. §. ſi Iudex, de Pac. te-
nen. l. mercatores, vbi Bald. C. de commer.
& mercator. Ar. Pinell. in rub. C. de Bon.
mater.

mater. ante num. 40. *verſ. quæ reſtrictio etiam &c.* vbi dicit, quod non cenſentur eſſe in loco ea, quæ ibi extant, vt quamcitò inde amoueantur, *Alex. d. conſil.* 16. *num.* 2. vbi dicit, quod mobilia, quæ ſunt extra Ciuitatem Romanam, reuerſura tamen ad Ciuitatem Romanam, cenſentur eſſe de bonis Ciuitatis Romanæ, *& conſil.* 31. *nu.* 5. *eod. lib.* 1. *Farinac. conſ.* 71. *nu.* 7. *& d. q.* 25. *num.* 108. *Roſenth. de feud. cap.* 5. *concl.* 52. *litt. B.*

16 Si verò reus deliquerit in territorio, ſeu loco, vbi hæc mobilia reperiuntur, tunc ſpectabunt ad fiſcum eius loci, in quo eadem mobilia exiſtunt, ob eandem rationem, quia perſona delinquentis propter delictum, magis eſt obnoxia illi foro, & iuriſdictioni, quàm foro alterius Iudicis, *Alex. d. conſ.* 16. *n.* 2. *Bald. in d. S. ſi Iudex, Farinac. d. conſ.* 71. *nu.* 7. *vbi alios refert.*

17 Nomina verò debitorum ad fiſcum eius loci pertinent, vbi exactio de iure, & facto fieri poteſt, quia cenſentur eſſe de loco, in quo debitor, ac debitum exigi poteſt ratione contractus, vel deſtinatæ ſolutionis, *Bald. conſ.* 357. *nu.* 5. *vol.* 1. *Alex. d. conſil.* 16. *nu.* 4. *lib.* 1. vbi dicit, quod debitum mercatorum florentinorum in Italia contractum, & ſoluendum in Italia, annumeratur inter bona Italica: contractum verò, & ſoluendum in Anglia, annumeratur inter Anglica bona, *Tiraq. de Retract. lignag. S.* 36 *gloſ.* 3. *nu.* 16. *&* 17. vbi dicit, quod licèt nomina debitorum non ſint

18 in loco circumſcriptiuè, tamen per effectum exactionis ſunt in loco ipſius exactionis, *& ità ſentiunt alij apud Peregr. de Iur. fiſc. d. lib.* 5. *tit.* 1. *nu.* 142. *verſ. contra verò &c. vbi de communi, Rot. in Romana, ſeu Vercellen. pecuniaria* 15. *Decembris* 1582. *coram Card. Seraph. relat. poſt tract. de Spolijs Diuerſ. fol.* 433. vbi, quod

19 res ſpectat ad fiſcum eius loci, in quo eſt facta deſtinatio, quia deſtinatio ſolutionis

20 facit, vt res dicatur eius loci, in quo eſt deſtinata.

21 Obſerua tamen, quod licèt publicatis bonis ſimpliciter, confiſcata intelligantur iura, & actiones, ac nomina debitorum, *vt d. Caball. var. reſolut. caſ.* 268. *num.* 6.

22 limitatur tamen hæc regula, quando bona diriguntur cum aliquo verbo poſſeſſiuo, puta, *bona ſua*: quia cum iura, & actio-

23 nes, ac nomina debitorum minimè poſſideantur, *l. Quintus mutius, S. argento, vbi Bart. ff. de Aur. & argen. legat. Bald. in l.* 1. *in princ. ff. de ſtat. homin.* ideò illa non comprehenduntur in generali confiſcatione omnium ſuorum bonorum, niſi de eis fiat expreſſa mentio, *Dec. conſil.* 242.

Anchar. Regien. q. 7. *per tot. par.* 2. *& alij apud Farinac. d. q.* 25. *nu.* 169. *Peregrin. d. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 47. *vide quæ diximus lib.* 2. *cap.* 32. *de Action. &c.*

24 Addunt nonnulli DD. quod etiam in alijs caſibus, vltra prædictos, bona applicantur fiſco: primus eſt, quando condemnatio fit in bonis ſolis abſque pœna corporali: tunc enim bonorum condemnatio ſtat principaliter, & propter ſe; & ideò ceſſat diſpoſitio *d. auth. bona damnatorum*: conſequenter bona confiſcata ſpectant ad fiſcum; ſecus eſſet, vbi pro contumacia pœna etiam corporalis imponitur: quia tunc bonorum pęna, corporali accedit, & diſpoſitio *d. auth.* locum habet, *Aret. in l. eius, qui, S.* 1. *ff. de Teſtam. quem refert, & ſequitur Ceph. d. conſ.* 79. *nu.* 19. *&* 20. *Rot. dec.* 565. *nu.* 3. *& ſeq. par.* 3. *recent.*

Secundus caſus eſt, quando expreſsè, & in indiuiduo bona publicantur, in caſibus tamen, in quibus tacitè, & in conſequentiam bonorum publicatio non venit ad pęnam corporalem, prout quando quis relegatur, ac etiam bonis priuatur; tunc enim bona fiſco applicantur, & ceſſat diſpoſitio *d. auth. bona damnatorum, Cephal. loco cit. nu.* 29. *Aufrer. in addit. ad d. dec.* 156.

Tertius caſus eſt, quando expreſsè, & in indiuiduo reperitur à iure inducta pęna corporalis, item & bonorum confiſcatio, *vt in auth. inceſtas, C. de Inceſt. nupt.* & tunc ius antiquum remanet incorrectum, nec procedit diſpoſitio textus *in d. auth. bona damnatorum, Ceph. l. loco cit. nu.* 22. *& ſeq. verſ. ad tertiam verò &c.*

Quartus caſus eſt, quando condemnatio facta fuit ex diſpoſitione ſtatuti iubentis, bona delinquentis confiſcari, quod poteſt, *vt d. Bart. in l.* 1. *nu.* 3. *in fin. ff. de Bon. damnat. Bald. in l.* 2. *in fin. Cod. Qui teſtam. facer. poſſ.* & tunc bona ad fiſcum pertinent, *vt d. idem Cephal. d. conſil.* 79. *nu.* 14. *& ſeq.* quod intelligendum eſt quoad bona exiſtentia in territorio ſtatuentium, vt ſupra diximus; vnde bona, aut credita alterius territorij ſpectabunt vel ad ipſum delinquentem, vel ad eius proximiores, excluſo fiſco, *vt obſeruat Ciriac. d. contr.* 230. *nu.* 9. *& ſeq. Clar. in Pract. crim. q.* 78. *verſ. ſed hic quæro nunquid &c.*

SVMMARIVM.

25 *Sequuta capitali condemnatione propter delictum in vno loco patratum, & confiſcatis bonis à Iudice illius loci, reus non poteſt conueniri à creditoribus pro debitis per ipſum contractis; declaratur nu.* 26. *limitatur nu.* 27.

Quid

16 *Quid ſi confiſcatio facta fuerit vigore particularis conſtitutionis, ſeu ſtatuti alicuius loci, & reus habeat bona extra illius territorium.*

Quæſtio II.

An ſequuta capitali condemnatione propter delictum in vno loco patratum, & confiſcatis bonis à Iudice illius loci, poſſit reus pro ſuis debitis à creditoribus conueniri.

25 RESp. negatiuè, quia tunc reus cenſetur liberatus ab omni obligatione, & ideò creditores agere debent contra fiſcū, in quem tranſlata ſunt omnia iura actiuè, & paſſiuè, *l. 2. vbi DD. C. ad l. Iul. de vi pub. Bart. in l. creditor, ff. de ſolut. Peregr. de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. num. 54.* quod procedit etiam ſequuta reſtitutione, non tamen bonorum, & reo perueniente ad pinguiorem fortunam, *l. 4. C. de Sent. paſſ. Boſſ. in tit. de Proclam. quod ſit bon. publ. nu. 15. Rot. deciſ. 565. num. 1. & ſeq. par. 3. recent.*

26 Et hoc quidē generaliter locum habet, quando bonorum confiſcatio facta fuit de iure communi in caſu hæreſis, vel læſæ maieſtatis; in alijs enim caſibus hodiè bona non applicantur fiſco, quando confiſcatio imponitur, vel venit in conſequentiam delicti, *ex iure nouiſſimo auth. bona damnatorum, C. de Bon. proſcript.* vbi iura antiqua abrogantur, *Clar. in Prax. crim. §. fin. q. 78. in princ. Farinac. q. 25. nu. 1. & ſeq. Hond. conſ. 110. nu. 1. vol. 1. Rot. d. deciſ. 565. nu. 3. & ſeq. par. 3. recent.*

27 Secus eſſet, quando confiſcatio facta fuit vigore particularis conſtitutionis, ſeu ſtatuti alicuius loci, & reus habet alia bona extra territorium Iudicis confiſcantis: eo enim caſu creditores agere poſſunt contra bona ſita in alio territorio, quia tunc confiſcatio vti facta de iure ſpeciali illius loci, non trahitur ad bona ſita extra territorium confiſcantis, ſi iſta territoria ſint diuerſa, ac diuerſi Domini vniuſcuiuſque territorij, & burſæ fiſcales diſtinctæ, ac ſeparatæ, *Bart. in l. cunctos populos, nu. 51. C. de Sum. Trin. & fid. cath. Boſſ. in tit. de bonor. publ. nu. 62. Clar. d. q. 78. verſ. ſed hic quæro &c. Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. nu. 137. Farinac. d. q. 25. num. 99. vbi de communi, & alij, quorum ſententiam ſequuta eſt Rot. d. deciſ. 565. nu. 2. & ſeq.*

S V M M A R I V M.

28 *In applicandis bonis hæreticorum confiſcatis ſeruandum eſt ius canonicum, non autem ius ciuile.*
29 *Hæreſis crimen eſt merè Eccleſiaſticum.*
30 *Papa ratione delicti Eccleſiaſtici poteſt infligere pœnam publicationis bonorum etiam in terris imperij.*
31 *Statuta Principum ſecularium ſuper hæreſis crimine in tantum ſeruanda ſunt, in quantum approbantur ab Eccleſia.*
32 *Cui applicari debeant bona laicorum hæreticorum confiſcata propter hæreſim.*

Quæſtio III.

Cui applicanda ſint bona hæreticorum laicorum confiſcata propter hæreſim.

28 PRæmittendum eſt, quod in applicandis
bonis hæreticorum confiſcatis ſeruan-
29 dum eſt non ius ciuile, ſed ius canonicum,
quia hæreſis crimen eſt merè eccleſiaſticum, *cap. vt inquiſitionis officium, §. prohibemus, de Hæret. in 6. Farinac. conſ. 117. nu. 2. & conſ. 118. num. 14.* vbi dicit, quod
30 Papa ratione delicti eccleſiaſtici poteſt
infligere pœnam publicationis bonorum etiam in terris Imperij, *Pariſ. conſ. 2. nu. 104. & ſeq. lib. 4.* vbi dicit, quod ſtatuta
31 Principum ſecularium ſuper hoc hæreſis
crimine in tantum ſeruanda ſunt, in quantum approbantur ab Eccleſia, & non vltra.

32 Ad quæſitum verò reſp. quod Doctores in hoc varia ſenſerunt: alij enim dixerunt, bona laicorum hæreticorum ipſo iure propter hæreſim confiſcata, extra ſtatum Eccleſiæ fiſco ſeculari, in Terris verò Eccleſiæ fiſco Eccleſiæ eſſe applicanda, *ità per tex. in cap. vergentis, in princ. extr. de Hæret. reſoluit gloſ. ibidem in figuratione caſus in princ. Abb. num. 1. & 2. gloſ. in clem. 2. in ver. Eccleſia, eod. tit. de Hæret. Aym. conſ. 128. num. 6. verſ. ſecundò reſp. Guid. Pap. deciſ. 76. Rol. conſ. 8. num. 9. & ſeq. lib. 3. & conſ. 75. num. 7. & ſeq. eod. lib. 3. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 44. nu. 3. verſ. & nota &c.* vbi etiam obſeruat, quod Princeps ſecularis, cuius fiſco bona hæretici applicantur, non poteſt bonorum confiſcatorum poſſeſſionem apprehēdere, niſi poſt ſententiam Iudicis Eccleſiaſtici, licèt lata ſententia declaratoria ab Eccleſiaſtico Iudice, poſſit ſine alio iuſſu eiuſdem Iudicis Eccleſiaſtici occupare bona confiſcata, quia

ex ſententia declaratoria inductum eſt ius occupandi in hoc crimine hæreſis, *per tex. in cap. cum ſecundùm, §. confiſcationis, vbi DD. de Hæret. in 6.*

Alij cenſent, bona hæreticorum confiſcata diuidi debere in tres partes, ità vt vna pars danda ſit Iudici ſæculari, altera officialibus, qui in cauſa laborarũt, & altera Eccleſiæ Romanæ, *iuxta cõſtit. Innocētij IV. Alexandri IV. & Clementis IV. ità Sylu. in ver. hæreſis, §. 2. num. 14. Pariſ. conſ. 2. num. 114. lib. 4. Menoch. de Arbitr. quæſt. lib. 2. caſ. 374. nu. 4. & alij apud Farinac. conſ. 117. num. 9. & ſeq.* vbi dicit, quod dictæ conſtitutiones ſeruari debent vbique etiam extra Italiam, & in Terris Imperij.

Alij aſſerunt, quod in loco, vbi non adſunt Inquiſitores, ſed Epiſcopus procedit, hæreticorum bona ipſo iure confiſcata applicantur Cameræ Apoſtolicæ, & Romanæ Eccleſiæ; vbi verò adſunt Inquiſitores, omnia hæreticorum bona confiſcata ex generali conſuetudine applicanda ſunt Sancto Officio, & Inquiſitoribus, quia non Domini temporales, ſed Inquiſitores ipſi prouident carceratis, carceribus, & alijs neceſſarijs impenſis S. Officij, *Nau. conſ. 20. nu. 2. tit. de Hæret. lib. 5. Boſſ. eod. tit. de Hæret. nu. 33. in fin.*

Alij denique aſſerunt, bonorum hæreticorum dimidiam Cameræ Apoſtolicæ, aliam verò dimidiam S. Officio applicandam eſſe, *Zanchin. in tract. de Hæret. cap. 26. nu. 1. & 2. Tabien. in ver. hæreticus, nu. 7. Burſat. conſ. 43. nu. 44. & ſeq. Card. Tuſch. pract. concluſ. in ver. hæreticus, concluſ. 102. nu. 16.*

Quid dicendum? ego cenſeo, in hoc ſeruandam eſſe cuiuſque Ciuitatis, ſeu Regionis conſuetudinem legitimè præſcriptam, *vt ſenſit Clar. in §. hæreſis, verſ. item bona condemnatorum &c. Couar. var. reſol. lib. 2. cap. 9. nu. 12. Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 4. tit. 5. num. 31. verſ. Clericorum verò bona &c. Lauden. conſ. crim. 58. num. 1. lib. 1. & alij apud Farinac. d. cõſ. 117. n. 19. & ſeq.* vbi refert, quod in Hiſpania omnia hæreticorum bona confiſcata applicantur fiſco Regis, qui tamē talia bona in tres partes diuidit, vnam in vtilitatem S. Officij inquiſitionis pro ſalario Inquiſitorum, & aliorum Officialium mercede, aliam pro ſubſtentatione belli contra Saracenos, tertiam in pios vſus.

S V M M A R I V M.

33 *In confiſcatione bonorum filij exiſtentis in poteſtate patris non veniunt bona caſtrenſia, vel quaſi, nec profectitia, & aduentitia ipſius filij. & nu. ſeq.*

34 *Filio condemnato, & bonis eius publicatis, non publicatur proprietas, quam habet in peculio aduentitio.*

35 *Publicatis bonis paternis non publicatur peculium profectitium in præiudicium filij: limitatur nu. ſeq.*

36 *Quid ſi bona patris publicentur propter crimen læſæ maieſtatis.*

Quæſtio IV.

An in confiſcatione bonorum Filij exiſtentis in poteſtate Patris veniant bona caſtrenſia, vel quaſi caſtrenſia, profectitia, & aduentitia ipſius Filij.

33 RESp. negatiuè, *per tex. in l. ſi filius, C. de Bon. Proſcript.* vbi peculium caſtrenſe filij deportati non debetur fiſco, ſed Patri: quod fortiùs procedit in bonis profectitijs, & aduentitijs, etiamſi in huiuſmodi bonis pater non habeat vſumfructum: ratio eſt, quia filio in bonis aduentitijs interdicta eſt omnis alienatio ſine patris conſenſu, propter prærogatiuam patriæ poteſtatis, propter quam pater præfertur fiſco, *l. cum non ſolum, §. ipſum autem, verſ. filijs, C. de Bon. quæ liber. Bart. in l. ſi finita, §. ſi de vectigalibus, nu. 12. ff. de damn. inf.* vbi dicit, quod filio
34 condemnato, & bonis eius publicatis, non publicatur proprietas, quam habet in peculio aduentitio, *Ruin. conſ. 24. & 25. vol. 5. Pariſ. conſ. 157. nu. 1. lib. 4. Couar. lib. 2. reſol. cap. 8. poſt nu. 7. Clar. qui de communi teſtatur, in Pract. crim. §. fin. qu. 78. verſ. præterea quæro &c. cum verſ. ſequen. & hanc veriorem, & æquiorem dicit Rot. deciſ. 455. nu. 13. & ſeq. par. 5. tom. 2. recent.* vbi, quod omnia patri reſeruantur in ſolatium patriæ poteſtatis, *Aret. in §.*
35 *actiones, nu. 24. Inſt. de Action.* vbi etiam dicit, quod publicatis bonis paternis non publicatur peculium profectitium in præiudicium filij, *Abb. conſ. 66. vol. 2. Alex. conſ. 23. vol. 1. Crauett. conſ. 39. num. 12. Bocr. dec. 7.* quicquid in contrarium ſenſerit *Oſaſc. deciſ. 94.* vbi dicit, quod proprietas peculij aduentitij filij condemnati ſub confiſcatione comprehenditur ſal-

uo

uo vſufructu, quandiù pater viuit.

36 Limita quando bona patris publicantur propter crimen læſę maieſtatis ab eo commiſſum: hoc enim caſu fit præiudicium filio, cum patris exempla in ipſo filio metuantur, *l. quiſquis, §. filij, vbi DD. C. Ad l. Iul. maieſt.*

SVMMARIVM.

37 Statutum de confiſcanda legitima, non comprehendit Patrem forenſem, cuius Filius in eo loco deliquit, & nu. ſeq.

38 Pater de iure communi punibilis non eſt ob delictum filij.

39 Statuta pœnalia non comprehendunt delicta minorum 25. annorum.

40 Statutum, vt Pater teneatur de delicto filij, reſtringitur ad commiſſa tantùm in territorio ſtatuentium.

Quæſtio V.

An ſtatutum de confiſcanda legitima, comprehendat patrem forenſem, cuius filius in eo loco deliquit.

37 REſp. negatiuè, quia ſtatuta odioſa reſpicientia perſonam, non comprehendunt hominem alterius territorij; quamuis enim delinquens in loco, ſubijciatur ſtatutis, hoc tamen verū eſt quoad ipſum delinquentem, non autem quoad

38 præiudicium tertij, maximè cum puniat patrem, qui de iure communi non eſt punibilis ob delictum filij, *Bald. in l. ſi qua, nu. 4. ff. de His, qui ſunt ſui, vel alien. iur. Viu. comm. opin. 771. limit. 6. nu. 10. Farinac. q. 24. nu. 162. Merlin. de Legitima lib. 3. tit. 1. q. 40.*

39 Amplia etiamſi in loco originis adeſſet huiuſmodi ſtatutum, nam illud non afficeret patrem, quando filius in alieno territorio delinquit, *Farinac. loco cit. nu. 166. Merlin. vbi ſupra num. 3.* ſubdens *nu. ſeq.* quod ſicut ſtatutum forenſem non afficit, ità nec etiam filium minorem 25. annorum, quia ſtatuta pęnalia non comprehendunt delicta minorum, *ex trad. per Iaſ. in §. actiones nu. 81. Inſt. de Action. Alber. in p. par. ſtatut. q. 71. Marſil. ſing. 362. verſ. ad limitationem prædictam &c. & ſing. 481. in fin. Viu. d. comm. opin. 771. nu. 8. limit. 4. Odd. in tract. de Reſtit. in integr. par. 2. q. 80. nu. 68.*

40 Notandum eſt autem, quod ſtatutum, quo cauetur, vt pater teneatur ex delicto filij, reſtringitur ad delicta commiſſa tantùm in territorio ſtatuentium: non enim porrigit vires extra territorium; & ideò cum extra territorium ſeruari debeāt Ius commune, pater non tenetur, *Ang. in §. actiones autem, nu. 15. Inſt. de Action. & alij communiter.*

SVMMARIVM.

41 Bona confiſcata ob delictum ſubditi, quando ſpectent ad feudatarium, & nu. 43.

42 Quid ſi Caſtrum datum fuerit in dotem, vel in vſumfructum.

44 Bona deuoluta ob non ſolutum canonem, vel ob generationem finitam, ſoluto matrimonio, vel finito vſufructu, vxori, & proprietario debentur.

Quæſtio VI.

An bona ſubditi confiſcata ſpectent ad Principem, vel ad feudatarium.

41 REſp. quod pœnæ, mulctæ, bonorumque immobilium confiſcationes applicātur Vaſallis cum iuriſdictione, mero, ac mixto imperio inueſtitis, non tantùm quoad vtile dominium, ſed etiam quoad directum, ità vt finito feudo nihil Domino ſit reſtituendum, quia hæc ſunt fructus iuriſdictionis meri, ac mixti imperij, *l. vſufructu legato, ff. de Vſufr. Bart. in l. fin. n. 1. & 2. & ibi Alex. nu. 2. ff. Solut. matrim.*

42 vbi dicit, quod ſi Caſtrum cum iuriſdictione datur in dotem, vel in vſumfructum, confiſcationes, mulctæ, & condemnationes, etiamſi conſiſtant in bonis immobilibus, ſpectant ad maritum, & vſufructuarium tamquam fructus illius iuriſdictionis, ità vt non teneantur ea reſtituere vxori, vel proprietario ſoluto matrimonio, aut finito vſufructu: omnes enim obuentiones marito, & vſufructuario debentur, *Tiraq. de Retract. lignag. §. 10. gloſ. vn. n. 19. & communem dicit Peregr. de Iur. fiſc. lib. 6. tit. 5. num. 43. latè Roſenth. de feud. cap. 5. concluſ. 64. nu. 1. & ſeq.*

43 Limita in bonis immobilibus, quæ non titulo confiſcationis, ſed ex lege feudali, ſeu ex cauſa dominij directi tempore Vaſalli ipſo iure quæruntur: hæc enim finito feudo reſtituēda ſunt Domino, quēadmo-

44 dū bona deuoluta ob non ſolutū canonē, vel generationē finitam, vel alio modo ex cauſa præcedentis contractus, ſoluto matrimonio, vel finito vſufructu, vxori, &

proprietario debentur; ratio eſt, tum quia hæc eſt quædam conſolidatio vtilis dominij cum directo: Vaſallus verò non eſt directus Dominus; tum etiam quia cauſa reuerſionis ex præterito fundatur in feudo dominante, à quo ſeruiens feudum mouetur, & ex eo tamquam ex radice enaſcitur, *vt d. Roſenth. loco cit. nu. 4. & ſeq. Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. de locat. §. nunc aliqua, nu. 116. in ver. qui tabernas, verſ. adhuc quæritur &c. Guid. Pap. deciſ. 477. num. 3.*

SVMMARIVM.

45 *Quotuplex ſit gratia, ſeu reſtitutio.*

46 *Quæ differentia ſit inter gratiam ſimplicem, plenam, vel pleniſſimam.*

47 *Condemnatus, cuius bona fiſco fuerunt decreta, & aſſignata, ſi à Principe fuerit plenariè, ſeu liberè reſtitutus, recuperat bona applicata tam fiſco ipſius Principis, quàm fiſco Baronis: limitatur nu. 49. & ſeq.*

48 *An & quando reſtitutus recuperet etiam fructus perceptos, & conſumptos.*

49 *An gratia plenaria trahatur ad beneficia eccleſiaſtica alteri collata.*
Et an ſimplex reſtitutio trahatur ad beneficia, ibidem.

50 *An reſtitutus plenariè, recuperet penſionem Eccleſiaſticam.*

51 *Pœnæ, & confiſcationes, quæ proueniunt ex contrauentione particularis conſtitutionis, ſeu præcepti ſupremi Principis, ſiue eius Officialis, ſpectant ad fiſcum ipſius Principis, non autem ad fiſcum Baronis, & nu. ſeq. limitatur nu. 54. & 55.*

52 *Quid ſi crimen læſæ maieſtatis humanæ committatur per ſubditum feudatarij contra Dominum directum.*

53 *Confiſcationes bonorum, quæ fiunt in cæteris caſibus à iure communi expreſſis, pertinent ad Vaſallum cum mero, & mixto imperio inueſtitum, vel cum Regalibus.*

54 *Quid ſi ſubditus feudatarij crimen læſæ maieſtatis commiſerit, non in Dominum directum, ſed in ipſum feudatarium.*

55 *Quando bona hæreticorum confiſcata ſpectent ad feudatarium.*

Quæſtio VII.

An reintegratio, & reſtitutio iuſſu Principis Bannito conceſſa, comprehendat etiam bona exiſtentia in territorio Baronis in ſuo Caſtro fiſcum habentis.

45 PRæmittendum eſt, quod gratia, ſeu reſtitutio alia eſt ſimplex, alia plena, ſeu plenaria, ſeu libera, & alia pleniſſima. ſimplex gratia dicitur, quando Princeps ſimpliciter concedit indulgentiam pœnæ pro delicto impoſitæ: plena, ſeu plenaria, ſeu libera dicitur, quando Princeps his verbis vtitur, vel ſi dixerit, oratorem reſtituimus, aut omnem reatum, & pœnam remittimus, & condonamus, vel oratorem ad patriam, famam, gradus, & honores reſtituimus, vel ad eum, in quo antea erat, ſtatum in omnibus, & per omnia reintegramus, vel proceſſum, & ſententiam contra oratorem formatam, & latam cum omnibus inde ſequutis omnino caſſari, & penitus aboleri mandamus; pleniſſima dicitur, quando Princeps his ſimul clauſulis vtitur, vel alijs vberrimis, ac prægnantiſſimis verbis, vel quando Princeps reſtituit reum in priſtinum ſtatum non obſtante aliqua condemnatione, quam vult haberi pro non facta, *vide Pariſ. conſ. 1. num. 36. & ſeq. par. 4. Merlin. deciſ. 125. num. 2. & ſeq.* vbi etiam dicit, quod ſolum verbum, *reſtituimus*, plenariam gratiam importat, *Rolan. conſ. 45. nu. 21. & ſeq. lib. 4.* vbi dicit, quod gratia cenſetur pleniſſima, ſi Princeps dixerit, in omnibus, & per omnia oratorem reponimus perinde ac ſi nullum facinus commiſiſſet, ac ipſius bona confiſcata non fuiſſent, *Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 2. nu. 22. 23. & 55.* vbi dicit, quod Princeps dicitur reſtituere in forma pleniſſima, ſi dixerit, quod nihil obijci poſſit de banno, & confiſcatione bonorum.

46 Differentia verò inter gratiam ſimplicẽ, plenam, vel pleniſſimam, eſt, quod gratia ſimplex non extenditur ad bona, ſed tantùm ad pœnam perſonæ: plena verò, & pleniſſima trahitur ad bona non ſolùm penes fiſcum exiſtentia, ſed etiam per fiſcum in alium alienata, aut in offenſum, vel eius hæredes tranſlata, *Rolan. d. conſ. 45. num. 21. Peregrin. loco cit. Merlin. d. deciſ. 125. num. 2. & ſeq. Farinac. qu. 6. num. 28. vide infra nu. 48.*

Ad

47 Ad quæſitum verò Reſp. quod condem-
natus, ſi Principis beneficio fuerit plena-
riè, ſeu liberè reſtitutus, & reintegratus,
recuperat bona applicata tam fiſco ipſius
Principis, quàm fiſco Baronis, etiamſi in
alium fuerint alienata, ſeu translata, *l.
fin. §. fin. Cod. de Sent. paſſ.* vbi tantum
reſtituto eſt reſtituendum, quantum ſen-
tentia abſtulit, *Bart. in l. 1. in princ. & in
l. 2. nu. 4. C. eod. tit. & in l. Gallus, §. &
quid ſi tantùm, n. 13. ff. de liber. & poſthum.
Pariſ. conſ. 1. nu. 36. & ſeq. par. 4. Roland.
conſ. 45. nu. 27. & ſeq. lib. 4. Peregrin. de
Iur. fiſc. lib. 3. tit. 2. nu. 22. & ſeq. Card.
Seraphin. dec. 998. nu. 9. vbi de communi,
Farinac. in pract. crimin. q. 6. nu. 28. verſ.
limita 1. & nu. 32. & 39. cum ſeq. latè Mer-
lin. deciſ. 125. nu. 1. & ſeq. vbi contrariam
ſententiam reprobat;* ſicut enim Princeps per
ſuos miniſtros condemnando reum con-
tulit Baroni confiſcationis emolumẽtum,
ità dum eumdem reum reintegrauit, &
reſtituit, ægrè ferre non debet Baro,
ſi illud idem emolumentum ab eo auſera-
tur, *arg. d. l. fin. §. fin. vbi DD. C. de ſent.
paſſ.* quod præcipuè procedit in gratia
conceſſa à Principe non ex mera liberali-
tate, ſed ex capite innocentiæ, *Boſſ. in tit.
de remed. ex ſola clem. Princip. num. 1. &
ſeq. & in tit. de litter. Princ. nu. 2. Natt.
conſ. 471. in fin. Menoch. lib. 5. præſumpt.
46. num. 2. Peregrin. vbi ſupra lib. 5. tit. 2.
nu. 21. & 44. Farinac. d. q. 6. num. 29. &
44. verſ. limita hanc ſublimitationem &c.*
48 vbi dicit, quod reſtitutus ex capite inno-
centiæ recuperat etiam fructus perceptos,
& conſumptos, licèt regulariter gratia nõ
trahatur ad huiuſmodi fructus, ſed tantùm
ad pendentes, & extantes, niſi reſtitutio
eſſet pleniſſima, & facta cum cauſa, *vide
Couar. var. lib. 1. cap. 3. num. 15. Rolan.
conſ. 45. nu. 32. vol. 4. Pariſ. conſ. 1. n. 38.
par. 4. Odd. de reſtit. in integr. 2. par. q. 99.
nu. 130.*
49 Limita 1. in beneficijs eccleſiaſticis alte-
ri collatis: tunc enim gratia etiam plena-
ria ad hæc beneficia non trahitur, niſi in
gratia adeſſent clauſulæ prægnantes, &
extraordinariæ; ſecus ſi beneficia alteri
collata non fuerint: quia tunc plenè, ſeu
plenariè reſtitutus ea recuperat, *Mohed.
dec. 6. de reſtit. ſpoliat. Farinac. d. qu. 6.
nu. 28.* ſimplex verò reſtitutio non trahi-
tur ad beneficia, etiamſi nondum fuerint
alteri collata, *vt d. Farin. loco cit.*
50 Limita 2. in penſione Eccleſiaſtica: hanc
enim non recuperat reſtitutus etiam ple-
nariè, quia penſio huiuſmodi cum benefi-
cio conſolidatur ſtatim ac clericus capita-
liter fuit condemnatus in contumaciam,
vel expreſsè in eius priuationem, *Odd. loco
cit. d. q. 99. nu. 85. & 92. Bellemer. dec. 743.
de reſtit. in integr. Farin. d. q. 6. nu. 28.*
51 Notandum eſt etiam, quod pœnæ, &
confiſcationes, quæ prouenĩunt ex contra-
uentione particularis conſtitutionis, ſeu
præcepti Supremi Principis, ſiue eius offi-
cialis, ſpectant ad fiſcum ipſius Principis,
non autem ad fiſcum Baronis, quamuis in
huius territorio bona ſubditi condemnati
exiſtant, *Bald. in cap. 1. nu. 15. de Capit.
qui cur. vend. Natt. conſ. 580. nu. 6. & ſeq.
Rolan. conſ. 78. nu. 22. & ſeq. lib. 2. & con-*
52 *ſil. 73. nu. 13. & ſeq. lib. 4.* quemadmo-
dum ſi crimen læſæ maieſtatis humanæ cõ-
mittitur per ſubditum feudatarij contra
Dominum directum, de iure communi
bona applicantur fiſco ipſius Domini, ſeu
Principis ſuperioris læſi, non autem fiſco
feudatarij, *cap. 1. §. denique, Quæ fuit. p.
cauſ. Rolan. conſ. 78. nu. 22. lib. 2. & con-
ſil. 73. per tot. lib. 4. Peregrin. de Iur. fiſc.
lib. 1. tit. 2. nu. 94. Roſenth. de feud. cap. 5.
concluſ. 63. num. 4. litt. D.* ratio prædictæ
concluſionis eſt, quia Princeps ſupremus
de iure communi poteſt ratione dominij
directi in ſubditos ſui Vaſalli procedendo,
& mulctando iuriſdictionem exercere, *cap.
dudum, §. nos igitur, de Preb. in 6.* non
enim tantam iuriſdictionem Vaſallo attri-
buiſſe cenſetur, quin maiorem apud ſe re-
tinuerit, *Natt. conſ. 487. nu. 23. & ſeq. &
conſ. 580. nu. 2. Merlin. d. dec. 125. nu. 15.
Roſenth. d. cap. 5. concl. 4. nu. 6.* ſubdens,
quod confiſcationes bonorum, quæ fiunt
53 in cæteris caſibus à iure communi ex-
preſſis, pertinent ad Vaſallum cum mero,
& mixto imperio, vel cum Regalibus inue-
ſtitum, etiamſi ſubditus feudatarij fuerit
condemnatus ab ipſomet Principe ſupe-
riore in confiſcationem bonorum, *Boſſ. in
tit. de bonor. publicat. nu. 63. Farin. in
Pract. crim. q. 25. num. 102. & ſeq.* vbi di-
54 cit, quod ſi ſubditus feudatarij commit-
tat crimen læſæ maieſtatis non in Dominũ
directum, ſed in ipſum feudatarium, illius
bona non applicantur Domino directo,
ſed feudatario, *Rolan. conſ. 75. num. 8. &*
55 *conſ. 78. nu. 13. lib. 2.* vbi etiam obſeruat,
quod ſi adſit conſuetudo tribuens Domi-
no temporali certam partem de bonis hæ-
reticorum confiſcatis, & contingat, ali-
quem damnatum de hæreſi habere bona
in territorio feudatarij, ea in tali caſu ap-
plicantur ipſi feudatario, non autem Do-
mino directo, *vide Guid. Pap. dec. 76. nu. 1.
Farinac. loco cit. nu. 104.*

SVMMARIVM.

56 *An filius priuetur ſeudo ob delictum patris, & num. ſeq. & præcipuè num. 66. & 70.*

57 *Delictum proximioris, propter quod auffertur ei hæreditas, vt indigno, nocet ſequentibus in gradu.*

58 *Quando Vaſſallus dicatur delinquere contra Dominum.*

59 *Quid ſi pater non deliquit contra Dominum, ſed contra extraneum, & pro delicto imponi debet pœna confiſcationis bonorum, & nu. 61.*

60 *Fiſcus loco hæredis extranei habetur.*

62 *Et quid ſi feudum tranſeat ad filium ſuo iure, vt quia filius, non quia hæres, & num. ſeq.*

63 *Item quid ſi emphiteuſis conceſſa fuerit pro ſe, filijs, & nepotibus, & primus, vel ſecundus delinquat circa ipſum contractum non ſoluendo canonem &c.*

64 *Quando feudum dicatur ex pacto, & prouidentia.*

65 *An feudum conceſſum pro ſe, & hæredibus maſculis, dicatur hæreditarium.*

67 *Quid ſi feudum, vel emphiteuſis quæſita fuerit ex re patris, ſeu data pecunia à patre.*

An Emphiteuſis Eccleſiaſtica tranſeat in fiſcum, ibid.

Ea, quæ non tranſeunt in hæredem extraneum, neque tranſeunt in fiſcum, ibidem d. nu. 67.

68 *Maritus non ſoluens canonem rei dotalis emphiteotica, an præiudicet vxori.*

69 *Quid ſi feudum aliàs eſſet hæreditarium, ſed in inueſtitura adſit prohibitio alienandi ſine licentia Principis.*

71 *Quid ſi Prælatus eccleſiaſticus delinquat contra Dominum.*

72 *In caſu, quo feudum deuoluitur Domino excluſis agnatis, de delicto feudatarij conſtare debet per veras probationes.*

73 *Bona feudalia non cenſentur confiſcata, niſi in ſententia fiat de illis expreſſa mentio.*

74 *Feudum eccleſiaſticum non venit in confiſcatione facta per Iudicem ſæcularem.*

75 *Feudum antiquum, ſi alienetur ſine Domini conſenſu, non ad Dominum, ſed ad proximiores deuoluitur.*

76 *Dos vxoris, & donatio propter nuptias nō venit in confiſcatione bonorum mariti delinquentis.*

77 *Dos reſtitui debet, cum primum incipit maritus exulare.*

Quæſtio VIII.

An & quando filius priuetur feudo propter delictum Patris.

56 RESp. quod ſi pater delinquit contra
Dominum, vel aliquid facit contra
feudi conuentionem, non ſolùm pater, ſed
etiam filius feudo priuantur, illudque ſtatim Domino deuoluitur, *cap. 1. §. denique, Quæ fuit prim. cauſ. benef. amitt.* etiamſi
feudum eſſet antiquum, & ex pacto, & prouidentia; *Bart. in l. cum qui, nu. 1. & ſeq.*
57 *ff. de Interd. & releg.* vbi etiam dicit,
quod delictum proximioris, propter quod
auffertur ei hæreditas, vt indigno, nocet ſequentibus in gradu, *Anan. conſ. 32. nu. 5. Crauett. conſ. 127. num. 7. Rolan. conſ. 1. nu. 10. & ſeq. lib. 3.* vbi dicit, quod ſi Vaſallus priuatur feudo propter delictum, &
culpâ, quæ de directo offendit Dominum,
ſiue feudū ſit nouum, ſiue antiquum, ſemper reuertitur ad Dominum, excluſis etiā
agnatis, & hoc in iniuriæ ſuæ vltionem;
quia cum feudum ſit beneficium, in quo
agnati veniunt virtute primæuæ Inueſtituræ, & inueſtito cenſeatur datum cum
iſta qualitate, & conditione, vt ſi ingratitudo committatur contra Dominum, feudum ad eum reuertatur, agnati, ſeu deſcendentes non poſſunt conqueri, cum feudum
à principio fuerit affectum hac qualitate, &
conditione, videlicet ſi primus, cui facta
fuit conceſſio, & ab eo ſucceſſiuè deſcendentes erunt erga Dominum grati, *Boſſ. in tit. de bonor. publicat. nu. 55. & 57. Alex.*
58 *conſ. 30. nu. 17. lib. 1.* vbi, quod Vaſallus dicitur delinquere contra Dominum
non ſolum quando principaliter offendit
ipſum Dominum, ſed etiam ſi cum vxore
Domini iacuerit, vel dimiſerit eum ſolum
in prælio, vel ſi non petijt inueſtituram intra tempus legitimum. *Gozadin. conſ. 84. nu. 3. Duen. reg. 346 Caball. reſol. crimin. caſ. 182. nu. 15. Pariſ. conſ. 21. nu. 53. & ſeq. & conſ. 1. nu. 16. & ſeq. lib. 1. Socin. iun. conſ. 68. nu. 126. & ſeq. vol. 3. Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. num. 108. & alij communiter.*
59 Si verò pater non delinquit contra Dominum, ſed contra extraneum, vt ſi committat delictum, propter quod imponi debeat pœna confiſcationis bonorum, diſtinguendum eſt, aut tale feudum debet tranſire ad filium ex perſona patris tamquam ad patris ſucceſſorem, ſeu hæredem, vt ſi fuit conceſſum pro ſe, & quibuſcunque

hære-

hæredibus, vel quibus dederit, & in tali
caſu filius feudo priuatur, illudque tranſit
in fiſcum: ratio eſt, quia tunc ſine Domi-
ni licentia in quoſcunq; etiam extraneos
60 transferri poteſt, & per conſequens etiam
in fiſcum, qui loco hæredis extranei habe-
tur, *cap. 1. de feud. non haben. propr. feud.*
natur. Bart. loco cit. nu. 2. Clar. in §. feu-
dum, q. 84. verſ. fin. Farin. in Pract. crim.
q. 25. nu. 73. Boſſ. d. tit. de bonor. public.
num. 54. verſ. tamen aduertendum eſt ad
61 *duo &c.* quod intelligendum eſt, vt tran-
ſeat in fiſcum cum ſuo onere, vt ſcilicet
fiſcus teneatur Domino directo ad ea, ad
quæ teneretur alius hæres extraneus, vel
feudum cedere alicui priuato, qui iura
Vaſalli præſtet; vel illud vendere, vt Do-
mino præſtetur æſtimatio iuris ſui directi,
& fiſco valor dominij vtilis, *ut d. Craueti*
conſ. 128. nu. 7. Peregr. de Iur. fiſc. lib. 5.
tit. 1. nu. 71. vbi alios refert.
62 Aut feudum tranſit ad filium ſuo iure,
vt quia filius, non quia hæres, & in tali
caſu filius illud ſibi retinet, excluſo fiſco,
& Domino directo, puta ſi feudũ ex pacto,
& prouidentia in deſcendentes perueniat,
ſiue feudum ſit antiquum, ſiue nouum, *d.*
§. denique, Bart. in d. l. eum qui, nu. 2. &
ſeq. ff. de interdict. & releg. vbi dicit,
63 quod in contractu emphiteotico, quando
quis recipit emphiteuſim pro ſe, ſuis filijs,
& nepotibus, ſi primus, vel ſecundus de-
linquit circa ipſum cõtractum emphiteu-
ſis non ſoluendo canonem, vel alienando
ſine licentia Domini, hic nõ nocet ſequen-
ti; & ſi delictum committeret, propter
quod bona publicarentur, iſta bona debēt
remanere apud filios, & nepotes, quia
non tranſeunt ad eos, vt hæredes, ſed ha-
bent ſuo iure, *Bald. in l. adoptiuũ, §. patronũ,*
ff. de in ius voc. Clar. in §. emphiteuſis, qu. 8.
verſ. ſed hic &c. & in d. §. feudum, q. 66.
verſ. ego aliàs &c. vbi dicit, quod ſi Va-
ſallus non poteſt de feudo in præiudicium
agnatorum diſponere, nunquam feudum
aperitur Domino, ſed ipſis Agnatis, qui-
bus iam ex tenore inueſtituræ erat ius
quæſitum, vt ſi feudum receptum fuerit ab
Auo, vel à Patre ipſius delinquentis, ex-
64 preſsè pro ſe, & liberis, ſeu filijs, ſeu pro
ſe, & hæredibus maſculis, quo caſu dicitur
etiam ex pacto, & prouidentia, & non
65 hæreditarium, quia illa verba, pro hære-
dibus maſculis, intelligēda ſunt in feudis,
id eſt pro filijs maſculis ita vt non requira-
tur, quod filij in tali caſu ſint hæredes,
Rolan. conſ. 1. nu. 31. & conſ. 29. nu. 32.
vol. 3. & conſ 77. nu. 6. & 7. vol. 4. Ca-
ball. d. caſ. 182. nu. 15. 16. & ſeq. vbi di-
cit, quod eo caſu fructus, ſeu commoditas
talis feudi durante vita naturali Vaſalli
delinquentis non ad fiſcum, nec ad Do-
minum directum pertinent, ſed ad ipſos
filios, & deſcendentes, vel alios Agnatos
in inueſtitura comprehenſos, ad quos feu-
dum peruenit, *Bart. communiter receptus*
in l. Imperator, ff. de fideicom. libert. Alex.
conſ. 23. nu. 3. & ſeq. lib. 1. Clar. in pract.
crimin. §. fin. q. 78. verſ. item quæro &c.
Duen. reg. 346. per tot. Peregrin. de Iur.
fiſc. lib. 5. tit. 1. num. 107. Mohed. dec. 1.
nu. 3. in tit. de Pœn. Afflict. dec. 385. n. 3.
& deciſ. 282. num. 15. Farinac. in Pract.
crim. q. 25. nu. 67. 68. & 71.
65 Nec obſtant deducta per *Socin. iun. d.*
conſ. 68. num. 128. lib. 3. vbi dicit, quod
etiamſi delictum non fuerit contra perſo-
nam Domini, ſed aliàs tale, propter quod
Vaſallus feudo priuetur, tunc etiam liberi
eius, & agnati coniuncti ipſi Vaſallo de-
linquenti in tertio gradu, vel proximiori
cenſentur priuati ratione magnæ propin-
quitatis, & tantùm admittuntur agnati in
quarto gradu, vel remotiori, *per tex. in*
cap. 1. ſi Vaſall. feud. priuet. nam hoc pro-
cedit, quando feudum eſt receptum pro ſe,
& hæredibus, vel ſimpliciter conceſſum
alicui nulla facta mentione liberorum, aut
hæredum; ſecus ſi receptum fuerit pro ſe,
& liberis, etiamſi feudum ſit nouum; quia
tunc admittuntur filij Vaſalli, quibus non
nocet in tali caſu delictum patris, *Ruin.*
conſ. 23. nu. 32. vol. 5. Clar. in §. feudum
d. q. 66. verſ. ego aliàs &c. Rolan. conſ. 28.
nu. 11. vol. 3. Boſſ. in tit. de bonor. publicat.
nu. 55. Caball. reſol. crim. caſ. 182. nu. 16.
Peregrin. d. lib. 5. tit. 1. nu. 113. verſ. ſed
contra &c.
67 Limita, vt ſupradicta concluſio proce-
dat, quando emphiteuſis, vel feudum
quæſitum ſuit ſolo beneficio concedentis,
tunc enim pater non poteſt filijs in inue-
ſtitura comprehenſis præiudicare non ſol-
uendo canonem, aut rem alienando irre-
quiſito Domino *ex trad. per Surd. dec. 290.*
nu. 1. ſecus ſi emphiteuſis, vel feudum fue-
rit quæſitum ex re patris, id eſt data pecu-
nia a patre, quia in tali caſu poteſt pater
filijs præiudicare, dummodò feudum ſit
nouum, ſeu habeat originem in perſona
ipſius patris, ſecus ſi eſſet antiquum, ſeu
quæſitum ab alio aſcendente pro ſe, & fi-
lijs, *Bart. in l. 3. nu. 4. ff. de Interd. & re-*
leg. Bald. in l. 1. in fin. C. Per quas perſon.
nob. acquir. Corn. conſ. 281. nu. 10. vol. 3.
Natt. conſ. 531. nu. 43. Parſ. conſ. 2. nu. 22.
lib. 1. Alex. conſ. 28. vol. 5. Vrſill. ad Af-
flict. dec. 112. nu. 6. & dec. 393. num. 5.
Clar. in §. emphiteuſis, q. 16. vbi de com-
muni. Surd. d. deciſ. 290 num. 1. Beltra-
min.

min. ad Gregor. deciſ. 329. num. 23.

Obſerua tamen, quod etiamſi emphiteuſis, vel feudum ſit nouum, & quæſitum ex pecunia patris, non tamen tranſiret in fiſcum, quando conceſſum fuit etiam pro filijs, & deſcendentibus: quamuis enim in tali caſũ pater poſſit de eo diſponere etiã in extraneum, eo tamen aliter non diſponente, recta via, ac de ſui natura tranſit in filios excluſo fiſco, ac ſi quæſitum fuerit ſolo beneficio concedentis; ratio eſt, quia talis videtur fuiſſe mens patris à principio ſtipulantis pro filijs, vt huiuſmodi emphiteuſis ad extraneos non tranſeat, niſi quatenus ipſe ità diſpoſuerit, & nõ aliàs, *& ità ſenſerunt Clar. in §. emphiteuſis d. q. 16. verſ. & his præmiſſis &c. & alij DD. citati;* regula enim eſt, quod ea, quæ de ſui natura nõ tranſeunt in hæredem extraneum, neque tranſeunt in fiſcum, *gloſ. & DD. in l. 1. C. de bon. libert. Bart. in l. ſi finita, §. ſi de vectigalibus, num. 5. ff. de damn. inf. Clar. in d. §. emphiteuſis, qu. 29. & alij communiter.*

Obſerua 2. quod emphiteuſis eccleſiaſtica nunquam tranſit in fiſcum ſecularem, etiamſi vel ex pacto, vel ex conſuetudine, vel ex aliqua Pontificis conſtitutione ad extraneos hæredes tranſiret, alioquin conditio Eccleſiæ longè deterior efficeretur, tum quia fiſcus eſt potentior, difficiliùs conuenitur, & in pluribus magis eſt priuilegiatus: tum etiam quia Eccleſia priuaretur ſpe caducitatis, ac ſolitis laudemijs, cum ſemper detur reſtitutio fiſco non ſoluenti, & nunquam ipſe fiſcus moriatur, *Bart. in d. l. ſi finita, §. ſi de vectigalibus, nu. 6. Clar. d. qu. 29. Rolan. loco cit. nu. 17. quorum opinio eſt magis communis, vt d. Farinac. in Pract. crim. q. 25. nu. 55. & 56.*

Dixi, in fiſcum ſecularem, quia nonnulli ſentiunt, emphiteuſim Eccleſiæ tranſire in fiſcum eccleſiaſticum, *ità Farinac. d. q. 25. nu. 57. vbi citat Oltrad. conſ. 17. & alios, vide Bellemer. dec. 725. verſ. quarto probatur &c.*

68 An verò maritus non ſoluens canonem rei emphiteoticæ dotalis, præiudicet vxori? Reſp. affirmatiuè; tenetur tamen maritus vxori ad intereſſe, & ſi non eſſet ſoluendo, tunc vxori in ſubſidiũ ſubuenitur, *Spec. in tit. de locat. §. nunc aliqua, q. 111. nu. 136. & ſeq. Mandell. conſ. 28. num. 9. Surd. dec. 102. nu. 18. & ſeq.*

69 Notandum tamen eſt, quod licèt feudũ aliàs eſſet hæreditarium, & ad extraneos tranſitorium, ſi tamen in inueſtitura adeſſet prohibitio alienandi ſine licentia Principis, eo caſu non amplius retineret hæreditarij feudi ad extraneos tranſitorij naturam, quia tunc alteratur natura feudi, & ideò non tranſiret ad extraneos, nec ad fiſcum, *Farinac. conſ. 135. nu. 51. & conſil. 209. num. 15. & ſeq.* quod procedit, quando negatiuè cõcepta ſunt illa verba, vt ſcilicet nõ poſſit Vaſallus alienare ſine conſenſu Domini, & tunc non ad agnatos feudum ſpectat, ſed Domino deuoluitur, quia nihil videtur actum in fauorẽ agnatorum; ſed ſolùm in fauorem Principis concedentis, *vt ſenſit Boſſ. tit. de Bonor. public. nu. 54. Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. nu. 106. & 112. & alij Doctores citati;* ſecus ſi verba illa concepta ſint affirmatiuè, quod ſcilicet Vaſallus poſſit alienare impetrata licentia à Principe, quia in tali caſu feudum adhuc trãſitet ad fiſcum, *vt colligitur ex cap. 1. de feud. non haben. propr. feud. natur. & d. Boſſ. loco cit.*

70 Notandum 2. quod ſi ex tenore inueſtituræ conſtet, concedentem uoluiſſe, vt vnius delictum alteri noceat, vt ſi in inueſtitura dictum fuerit, concedo de vno in alium, vel cõcedo omnibus principaliter, ſiue inſolidum, vel concedo attentis meritis ſingulorum, vel concedo generi tuo, tunc quia omnes conſiderantur principaliter per ſe, non tanquam ſucceſſores primi inueſtiti, vnius delictum alteri non nocet: & ideò in caſu confiſcationis, feudum non deuoluitur Domino, ſed filijs, & agnatis, etiamſi offenſa directè, vel principaliter tangat perſonam ipſius Domini, *Bald. in cap. 1. §. denique, verſ. & not. quod iſto caſu &c. Quæ fuit prim. cauſ. beneſ. amitt.* vbi dicit, quod in tali caſu ad Dominum reuertitur ſolum ius delinquentis, & non ius reliquorum, quod ex propria perſona habent quodam ordine mortalitatis, non per viam hæreditatis, *Rolan. conſ. 1. n. 54. vol. 3. & conſ. 15. nu. 3. vol. 4. Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. nu. 109. & ſeq.* vbi etiam obſeruat, quod ſi tempore delicti nõ eſt ius quæſitum patri, vt quia Auus viueret, delictum patris non præiudicat filio; & ideò filius Auo ſuccederet, *latè Farinac. d. q. 25. nu. 93. vbi alios refert.*

71 Notãdum 3. quod ſi Prælatus delinquit contra Dominum, fauore Eccleſiæ feudum ad Dominum pertinet Prælato viuente, eo autem mortuo ad ſucceſſorem eius reuertitur, *cap. 1. §. fin. vbi Bart. de Capitul. Corrad. Caball. d. caſ. 182. nu. 20. & alij communiter.*

72 Notandum 4. quod in omni caſu, in quo feudum deuoluitur Domino excluſis agnatis, de delicto feudatarij conſtare debet per veras probationes, non autem per eius fictam confeſſionem reſultantem ex

contu-

contumacia vigore ſtatuti diſponentis, contumaces haberi pro confeſſis: quia probatio facta propter contumaciam, non egreditur perſonam contumacis, *l. eius, qui delatorem, ff. de iur. fiſc. Boſſ. in tit. de Bonor. public. num. 56. Rolan. conſil. 29. num. 21. & 22. & conſ. 94. nu. 25. vol. 3. latè Farinac. d. qu. 25. nu. 79.* vbi etiam dicit, quod quando crimen, propter quod feudatarius condemnatur, eſſet concludenter per teſtes probatum, eo caſu dicitur condemnatus ob delictum, & non ob contumaciam, *Peregrin. d. lib. 5. tit. 1. n. 110.* licèt in hoc contrarium ſentiat *Boſſ. loco cit. nu. 56. verſus fin.*

73 Notandum 5. quod bona feudalia etiam
in caſu, in quo poſſunt confiſcari, nun-
quam cenſentur confiſcata, niſi in ſen-
tentia confiſcationis fiat de illis expreſſa
mentio, *Rolan. conſ. 29. num. 14. & ſeq.*
vol. 3. vbi de communi, Afflict. dec. 26. in
princ. Add. ad Capell. Tholoſ. deciſ. 395.
Borgn. de vſufr. num. 237. Grammat. de-
ciſ. 103. num. 110. Socin. Iun. conſil. 72.
num. 47. & conſil. 74. in princ. vol. 1. Fa-
rinac. d. quaſt. 25. num. 63. & ſequen.
74 vbi ſubijcit, quod feudum eccleſiaſti-
cum non venit in confiſcatione facta per
Iudicem ſæcularem: & propterea feuda-
tarius ex tali confiſcatione minimè priua-
tur feudo, quod recognoſcit ab Eccleſia,
niſi per ſententiam Eccleſiæ ſit priuatus,
per text. in clem. paſtoralis, vbi DD. de re
iud. & trad. Bald. in l. 1. quaſt. 42. ff. de
rer. diuiſ.

75 Notandum 6. quod alienato feudo antiquo ſine Domini conſenſu, feudum non ad Dominum, ſed ad proximiores deuoluitur, *vt probat Peregrin. d. lib. 5. tit. 1. num. 113.*

76 Notandum 7. quod dos vxoris, & do-
natio propter nuptias non venit in con-
fiſcatione bonorum mariti delinquentis,
l. ſi marito, ff. ſolut. matr. l. 1. & ibi DD.
ff. de Iur. fiſc. Bart. in l. res qua, §. 1. ff.
eod. tit. de iur fiſc. Rot. dec. 197. ex collect.
77 *per Farinac.* vbi ſubdit, quod ſtante
clauſula, *in omnem, & quemcumque*
caſum reſtitutionis &c. dos reſtitui debet,
cum primum incipit maritus exulare,
etiamſi bona mariti tunc publicata non
fuerint, *ex trad. per Bart. in l. ſi conſtante,*
ſub nu. 20. ff. ſolut. matrim.

SVMMARIVM.

78 *Bona fideicommiſſo ſubiecta regulariter non veniunt in generali confiſcatione bonorum.*

79 *Bona fideicommiſſo ſubiecta confiſcantur durante vita delinquentis quoad vſumfructum: limitatur nu. 80. & ſeq.*

80 *Quid ſi factum eſſet expreſſum fideicommiſſum in caſu alienationis, vel ſi poſt fideicommiſſum adiecta ſit cauſa, vt bona perpetuò conſeruentur in agnatione, vel familia.*

81 *Trebellianica, & legitima condemnati, quando fiſco applicetur.*

82 *Quando pater prohibere poſſit filio alienationem legitima.*

83 *Quid ſi prohibitio alienationis bonorum facta fuerit fauore tantùm prohibiti nullo dato ſubſtituto.*

84 *An & quando dos publicetur per delictum mulieris.*

85 *An & quando teſtator poſſit in caſu delicti excludere fiſcum.*

86 *Bona, quæ fauore alterius prohibita ſunt alienari, non publicantur, etiamſi ageretur de crimine læſæ maieſtatis.*

87 *An pater poſſit filio prohibere alienationem trebellianicæ.*

88 *Trebellianica cenſetur prohibita ex prohibitione alienationis facta fideicommiſſarijs.*

89 *Fiſcus non ſuccedit in illud ius, quod eſt perſonale filiorum.*

90 *Fiſcus non poteſt petere, vt grauamen deducatur de legitima.*

91 *Fiſcus non ſuccedit in ius adeundi, nec poteſt dicere teſtamentum nullum ex cauſa præteritionis.*

92 *Fiſcus potius bonis ſuccedit, quàm perſonæ.*

93 *An cautela excludendi fiſcum in caſu delicti, admittatur in delictis comprehenſis in conſtit. 6. Sixti V. contra Bannitos, & facinoroſos.*

94 *Dicta conſtitutio non habet locum, niſi de delicto conſtito verè, & concludenter, nec eſt extendenda ad alios caſus, & nu. 95.*

96 *Vſusfructus mulieri relictus ſtantibus filijs reſoluitur in alimenta.*

97 *Confiſcatis bonis filiorum vxor reaſſumit integrum vſumfructum.*

98 *Bulgari conſuetudo procedit, quando apud filium bona permanent: ceſſat verò quando ad extraneum deueniunt.*

Quæſtio IX.

An & quando bona fideicommiſſo ſubiecta tranſeant in fiſcum.

78 RESp. quod licèt bona fideicommiſſo
ſubiecta regulariter non veniant in
generali confiſcatione bonorum, quia cen-
ſentur tacitè prohibita alienari, *iuxta tex.*
in auth. res, quæ, vbi DD. C. commun. de
legat. latè Alex. conſ. 23. lib. 1. Ruin. con-
ſil. 129. nu. 3. lib. 2. Natt. *conſ.* 528. *nu.* 19.
& ſeq. lib. 3. Boſſ. in tit. de bon. publ. n. 34.
Peregrin. de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. rub. de
Public. bon. nu. 98. Farinac. in Prax. crim.
79 *q. 25, nu. 22. & ſeq.* confiſcantur tamen
durante vita delinquẽtis quoad vſumfru-
ctum etiam in præiudicium ſubſtituti, cui
poſtmodum adueniente morte naturali
ipſius delinquentis, eadem bona confiſca-
ta per fiſcum reſtituuntur, *l. ex facto, §. ex*
facto, vbi DD. ff. ad Trebell. Boſſ. loco cit.
nu. 34. in fin. Rol. conſ. 98. nu. 10. vol. 2.
80 Limita 1. vt prædicta concluſio proce-
dat, quando fideicommiſſum, vel ſubſti-
tutio facta fuit tantùm in caſum mortis;
tunc enim fiſcus poteſt apud ſe retinere
bona, durante vita ipſius condemnati, *iux-*
ta tex. in l. Statius Florus, §. Cornelio felici,
cum ibi not. ff. de Iur. fiſc. ſecus ſi factum
eſſet expreſſum fideicommiſſum in caſum
alienationis, vel quando poſt fideicom-
miſſum adiecta eſt cauſa, vt bona per-
petuò conſeruentur in agnatione, vel fa-
milia: quo caſu ſtatim facta alienatione
per delictum talia bona nè durante qui-
dem vita eius, qui prohibitus eſt alienare,
veniunt in confiſcatione bonorum, ſed
admittitur ſequens in gradu fideicommiſ-
ſi, *Bart. communiter receptus in l. Impera-*
tor, ff. de fideicom. libertat. Socin. iun. con-
ſil. 77. num. 15. lib. 2. Rolan. conſil. 98.
num. 14. & ſeq. lib. 2. vbi de communi,
Grammat. deciſ. 105 num. 31. & alij, quos
refert, & ſequitur Clar. in Pract. crimin.
lib. 5. §. fin. quæſt. 78. verſ. item quæro
81 *nunquid &c.* vbi tamen ſubdit, quod
poteſt fiſcus detrahere ex perſona con-
demnati trebellianicam, modò non ſit eius
detractio prohibita, & etiam in omnem
caſum ſolet detrahere legitimam, quan-
do condemnatus eſſet filius, quia in ea
non poteſt teſtator fideicommiſſum, ne-
que aliud grauamen imponere, neque
eius alienationem prohibere, *l. quoniam*
in prioribus, C. de inoffic. teſtam. vno tan-
82 tùm caſu excepto, quando ſcilicet pater
propter minorem ætatem filiorum, eis
prohibuiſſet alienationem omnium bono-
rùm vſque ad certum tempus: talis enim
prohibitio non cenſetur filijs onerosa, ſed
potius fauorabilis; poteſt enim pater pro-
uidere filij imbecillitati, *l. filijs matrem,*
vbi Bart. Iaſ. & alij, C. eod. tit. de inoff. te-
ſtam. & ideò valet etiam reſpectu legiti-
mæ, ità vt, ſi filius delinquat, confiſcari
non poſſit, *vide Boſſ. in tit. de bonor. pu-*
blic. nu. 41. Ruin. conſ. 23. lib. 5. Rimin.
conſ. 243. vol. 1. Natt. conſ. 528. num. 32.
& ſeq. Farinac. q. 25. num. 35. & ſeq. &
conſ. 159. nu. 30. & ſeq.
83 Limita 2. vt dicta concluſio procedat,
quando alienatio eſt prohibita fauore al-
terius; tunc enim delinquendo non po-
teſt quis alienare in præiudicium ſubſtitu-
ti; & ideò bona huiuſmodi prohibita alie-
nari, non veniunt in publicatione bono-
rum, ſed ſubſtituto ſtatim applicantur, *l.*
Imperator, vbi Bart. & alij, ff. de fideic.
liber. alioquin ſequeretur abſurdum, quod
eſſet in poteſtate grauati per ſuum deli-
ctum euertere voluntatem teſtatoris, &
priuare ſubſtitutum ſibi debito fideicom-
miſſo, *contra tex. in l. id quod noſtrum, ff.*
de reg. Iur. Secus ſi prohibitio facta fue-
rit fauore tantùm prohibiti nullo dato
ſubſtituto: eo enim caſu non videtur pro-
hibita alienatio, quæ fit delinquendo, quia
propter delictum amittit fauorem, & pri-
uilegium ſuum, & ideò bona fiſco in tali
caſu applicantur, *Bart. in l. ſi quis in tan-*
tam, nu. 12. C. Vnde vi. Alex. conſ. 23. n. 6.
84 *lib. 1.* vbi etiam dicit, quod ſi mulier de-
linquit conſtante matrimonio, dos non
publicatur, niſi in caſibus expreſſis *in l.*
quinque, cum duabus ſeq. ff. de bon. dam-
nat. quia, quod mulier non poſſit aliena-
re dotem conſtante matrimonio, fuit in-
ductum non ſolum fauore mulieris, ſed
etiam viri, *Dec. in l. furioſi, nu. 6. ff. de*
Reg. Iur. Gram. dec. 105. num. 31. & ſeq.
& nu. 39 Natt. conſ. 528. num. 6. & ſeq.
85 *vol. 3.* ſubdens, quod ſi teſtator prohibe-
ret alienationem fauore prohibiti tantùm
nullo dato ſubſtituto, tunc ſi adderet, quod
ſi delinqueret, bona tranſire non debeant
in fiſcum, talis diſpoſitio non valeret, quia
dolus futurus remitti non poteſt, *l. ſi vnus,*
§. illud, vbi Bart. ff. de Pact. & hoc ea ra-
tione, nè detur occaſio delinquendi, *l.*
conueniri, ff. de Pact. dot. ſecus ſi alienatio
prohibita eſſet fauore alterius, quia tunc
attenta diſpoſitione teſtatoris excluden-
tis fiſcum in caſu delicti, non fiſco, ſed
ſubſtituto, ſeu vocato in tali caſu bona de-
linquentis ſtatim non expectata eius mor-
te applicantur, *latè Peregrin. de Iur. fiſc.*
lib. 5.

lib. 5. tit. 1. nu. 103. & ſeq. Surd. dec. 254.
86 *nu. 14. & ſeq.* vbi, quod nec in crimine
læſæ maieſtatis publicantur bona, quæ fa-
uore alterius ſunt prohibita alienari, *Fa-
rinac. q. 25. nu. 30. & 39.*
87 An verò teſtator poſſit filijs prohibere
trebellianicam? affirmat *Rolan. conſ. 31.
num. 30. & ſeq. lib. 1. Boſſ. in tit. de bonor.
public. nu. 41. Mandell. conſ. 57. num. 10.
Thob. Non. conſ. 32. nu. 24. & ſeq.* vbi di-
cit, quod trebellianica poteſt hodie indi-
ſtinctè prohiberi etiam liberis primi gra-
dus, *Honded. conſ. 59. nu. 37. tom. 1. vbi
de communi teſtatur, & hanc ſententiam
ſequuta eſt. Rot. dec. 693. num. 4. par. 1. &*
88 *dec. 313. par. 2. Diuerſ.* vbi, quod tre-
bellianica cenſetur prohibita ex prohibi-
tione alienationis facta fideicommiſſarijs.
89 Notandum eſt etiam, quod fiſcus non
ſuccedit in illud ius, quod eſt perſonale
90 filiorum, vt petere oneris reiectionem à
legitima, cum hoc filiorum fauore ſit in-
troductum, *Farinac. conſ. 159. num. 6. &
ſeq. & nu. 35. & 51. cum ſeq. & in Pract.*
91 *crim. qu. 25. nu. 141.* vbi, quod fiſcus
non ſuccedit in ius adeundi, neque po-
teſt dicere teſtamentum nullum ex cauſa
præteritionis, *Alciat. conſ. 67. nu 7. & 8.
lib. 9.* vbi dicit, quod licet filius poſſit di-
cere teſtamētum nullum, & iſtud ius tranſ-
mittat ad deſcendentem, non tamen
tranſmittit ad extraneos, & per conſe-
92 quens neque tranſit in fiſcum, qui po-
tius bonis ſuccedit, quàm perſonæ, *Rolan.
conſ. 98. num. 29. lib. 2. Thob. Non. con-
ſil. 107. nu. 4.*

93 Notandum 2. quod prædicta cautela
excludendi fiſcum in caſu delicti, non ad-
mittitur in delictis comprehenſis *in con-
ſtit. 6. Sixti V.* edita contra bannitos, &
facinoroſos: in ea enim expreſsè cauetur,
vt bona delinquentium confiſcari poſſint
durante eorum vita, non obſtante quo-
cunque fideicommiſſo, ſubſtitutione, &
diſpoſitione teſtatoris ſub quauis forma
verborum, ac ſtrictiſſimis clauſulis, & cau-
telis concepta, niſi teſtator talis teſtamen-
ti confirmationem à Principe obtinuerit,
vel expreſsè mentem ſuam in teſtamento
declarauerit, ſe talem prohibitionem
principaliter feciſſe non animo fraudandi
fiſcum, ſed cauſa conſeruandi bona in ſua
familia, *Farinac. in Pract. crim. d. qu. 25.*
94 *nu. 30. & 39.* vbi etiam obſeruat, quod
prædicta conſtitutio non habet locum, niſi
de delicto conſtiterit verè, & concluden-
95 ter aliter, quam per fictam confeſſionem
ex contumacia reſultantem, nec eſt exten-
denda ad alios caſus in ea non compre-
henſos.
96 Notandum 3. quod licèt vſusfructus
mulieri relictus ſtantibus filijs reſoluatur
97 in alimenta ex Bulgari conſuetudine: ta-
men confiſcatis bonis filiorum vxor reaſ-
ſumit integrum vſumfructum, *l. ſi mulieri.
ff. de vſufr. accreſc. Thob. Non. conſ. 107.*
98 *nu. 9. & ſeq.* vbi dicit, quod prædicta
Bulgari cōſuetudo procedit, quando apud
filium bona permanent; ceſſat verò, quan-
do ad extraneum deueniunt, *Gabr. lib. 5.
tit. de vſufr. concl. 3. num. 8. & alij com-
muniter.*

FINIS.

SOLI DEO HONOR, ET GLORIA.

INDEX

RERVM NOTABILIVM,

Quæ in hoc Tractatu continentur.

A

ABSENS, vide in ver. Canonicus. ver. Parochus ver. Reſidentia.

ABSOLVTVS in iudicio inquiſitionis non poteſt amplius moleſtari per viam accuſationis, lib. 3. cap. 7. nu. 71.

ACCVSATIO, & Inquiſitio eſt ipſo iure nulla, ſi in ea inſertus non fuerit locus, & tempus, lib. 3. cap. 6. n. 1. & ſeq. limitatur n. 15. & ſeq.

Quid ſi delictum committatur in naui, ibid. nu. 2.

Locus, & tempus in accuſatione, vel inquiſitione deductum probari debet, alias reus abſoluitur, ibid. nu. 3.

Quando accuſatio reddatur incerta, ibid. nu. 4.

Locus commiſſi delicti certificandus eſt ſaltem per duo confinia, lib. 3. cap. 6. nu. 5.

Quid ſi dictum fuerit, crimen fuiſſe commiſſum in domo Franciſci exiſtente in tali vicinia, ibid. n. 6.

Quid ſi pars non opponat de loco, & tempore, lib. 3. cap. 6. n. 7.

Quando locus loci ſit neceſſariò exprimendus, ibid n. 8.

Quando dies commiſſi criminis exprimi debeat, ibid. n. 10. & 30.

Debet exprimi locus, & tempus, etiam quando opponuntur crimina per viam exceptionis, lib. 3. cap. 6. n. 11.

Quid ſi ageretur ciuiliter aliqua actione, quæ infamat de iure, vel de facto, ibid. nu. 12. & ſeq.

In libello, in quo intentatur interdictum vnde vi, exprimi debet locus, & tempus ſpolij, lib. 3. cap. 6. n. 13.

Quid ſi ſtatuto caueatur, vt in cauſis criminalibus procedatur ſummariè, de plano, vel ſine figura iudicij, ibid. n. 14.

Et quid ſi Notarius, vel alius falſitatem commiſerit, ibidem.

An, quando agitur de delictis, quæ committuntur in omittendo, debeat inſeri locus, lib. 3. cap. 6. n. 15.

Quid ſi locus ſit publicè notorius, ibidem nu. 6.

Et quid ſi fiat generalis inquiſitio, ibidem nu. 17.

Et quid ſi inquiſitio fiat ad aliquem remouendum ab officio, lib. 3. cap. 6. n. 18.

Expreſſio loci, & temporis neceſſaria non eſt, quando inquiritur de crimine læſæ maieſtatis Diuinæ, vel humanæ, ibid. n. 19.

Item non requiritur, quando agitur de delictis, quæ habent tractum ſucceſſiuum, ibid. nu. 20.

Nec in interdicto turbatæ poſſeſſionis, ibid. nu. 21.

Nec quando agitur actione ciuili, quæ non infamat, ibid nu. 22.

An de hoc poſſit opponi poſt ſententiam, ibid. nu. 23.

Locus, & tempus probari debent, quando agitur de delicto iterabili, ſecus ſi de delicto non reiterabili, lib. 3. cap. 6. n. 24.

Quid ſi ageretur de falſitate commiſſa per teſtem, ibid. nu. 25.

Et quid ſi reus fateatur quidem delictum, ſed diuerſo loco, & tempore, ab eo, quod fuit deductum in accuſatione, vel inquiſitione, ibid. nu. 26. & ſeq.

Quando ex proceſſu inordinato, & nullo ſequi poſſit condemnatio, lib. 3. cap. 6. n. 27.

Quando omiſſio probationis qualitatis in inquiſitione deductæ operetur nullitatem inquiſitionis, & quando non, ibid. nu. 28.

Variatio circa locum, & tempus, facit, vt cenſeatur diuerſum factum, & diuerſum delictum, ibid. nu. 29.

Si

Si accuſator in accuſatione poſuit diem commiſſi criminis, & non probauit, debet ſuccumbere, lib. 3. cap. 6. nu. 30. limitatur nu. ſeq.

Quid ſi dies appoſitus fuerit, parte, ſeu inquiſito hoc petente, ibid. nu. 31.

In libello contra mandantem, fieri delictum, debet deſcribi locus, & tempus commiſſi maleficij, non autem locus, & tempus facti mandati, ibid. nu. 32. contrarium nu. 35.

Inſpicitur locus, & tempus commiſſi delicti quoad pœnam delicti augendam, vel minuendam, lib. 3. cap. 6, nu. 33.

Quando opem ferre, vel conſilium dare in furto noceat in foro externo, ibidem nu. 34.

Mandans ex mandato delinquit etiam delicto aliter non ſequuto, ibid. nu. 35.

Quando inſultus fit in vno loco, & ſequitur vulnus in alio; attenditur locus vulneris, lib. 3. cap. 6. nu. 36.

Quid ſi ſtatutum pro inſultu imponeret pœnam pecuniariam, & pro vulnere aliam pœnam, ibid. nu. 37.

In libello inſeri debet locus, vbi quis percutitur, non locus, vbi quis moritur, lib. 3. cap. 6. nu. 38.

Locus homicidij, & non locus inceptę rixæ inſpicitur, ibid. nu. 39.

Si vna qualitas in inquiſitione exprimatur, & non probetur, ſequi non poteſt condemnatio, ibid. nu. 40. declaratur, & limitatur nu. ſeq.

Quid operentur clauſulæ, non ſe adſtringens, ſaluo iure, deducens, & ſuper quibus omnibus &c. lib. 3. cap. 6. nu. 41.

In contractibus libellus non vitiatur ob non expreſſionem loci, & temporis, parte non opponente, ibid. nu. 42.

Ad quem ſpectet offenſam remittere, ſeu pacem facere, lib. 3. cap 6. nu 43.

In accuſatione quis præferatur, ibidem nu. 44.

An, & quando pendente cauſa ciuili, ſuperſederi debeat in criminali, ibid. nu. 45.

An, & quando hora delicti neceſſario inſeri debeat, lib. 3. cap. 6. nu. 9. & ſeq.

Vide in ver. Abſolutus.

ACTIO realis, & in rem ſcripta quoad forum ęquiparantur, lib. 1. cap. 1. nu. 367.

Quando agi poſſit negatoria generali, ius tibi non eſſe ita ædificare, lib. 1. cap. 3. nu 168.

Negatoria datur ſoli Domino loci, ibidem.

Quando Dominus obligetur exercitoria, & quando de peculio, lib. 2. cap. 4. nu. 117.

Actiones inter immobilia computantur, lib. 2. cap. 8. nu. 28.

Iura, & actiones ſunt tertia ſpecies à mobilibus, & immobilibus, lib. 2. cap. 8. nu. 65.

Quid ſi actio detur ad quantitatem in genere, nec vllo loco eſſet circumſcripta, lib. 2. cap. 15. nu. 124.

Quando fit mentio de bonis exiſtentibus in certo loco, tunc non veniunt iura, & actiones, lib. 2. cap. 15. nu. 125.

In quo loco cenſeatur eſſe actio, lib. 2. cap. 32. nu. 1.

Si mobilia ſint in loco ad tempus, tunc concernunt perſonam, ipſamque ſequuntur, non autem locum, vbi exiſtunt, lib. 2. cap. 32. nu. 2.

Actio, quæ datur ad quid mobile, computatur inter mobilia, & quæ datur ad immobile, numeratur inter immobilia, ibidem nu. 3. & 20. limitatur nu. 4.

Quid ſi actio daretur ad quantitatem in genere, lib. 2. cap. 32. nu. 4.

An talis actio comprehendatur ſub ſtatuto excludente fœminas à ſucceſſione bonorum, ibidem.

Actio competens ad exigendas pecunias in certo loco, cenſetur eſſe de bonis in eodem loco ſitis, ibidem nu. 6.

Statutum excludens fœminas à ſucceſſione bonorum propter maſculos, comprehendit pecuniam, cuius exactio eſt deſtinata in loco, vbi viget tale ſtatutum, lib. 2. cap. 32. nu. 7.

In quo loco dicantur eſſe nomina debitorum, ibid. nu. 8.

Inſtrumenta, in quibus ſcripta ſunt nomina debitorum, non ſunt tacitè obligata pro penſione domus, lib. 2. cap. 32. nu. 9.

Pecunia illata non eſt tacitè obligata pro penſione, ibid. nu. 10. declaratur, & limitatur nu. ſeq.

Quid ſi illata fuerit ad conſeruandum, ibid. nu. 11.

An, ſi quis legauerit, vel donauerit omnia, quæ habet in tali loco, veniant nomina debitorum, vel actiones perſonales, quas ibi teſtator, vel donator habebat, lib. 2. cap. 32. nu. 12.

Et an veniant pecuniæ in eo loco exiſtentes, ibidem.

Si quis dixerit, dono tibi omnes res meas, non videtur donare nomina debitorum, lib. 2 cap. 32. nu. 13. limitatur nu. 18.

Iura perſonalia non poſſidentur, ibid. nu. 15.

Quid ſi dixerit, dono tibi res ad me pertinentes, vel omnia bona, quæ habeo, ibidem nu. 16.

Appellatione bonorum mobilium, vel immobilium non veniunt nomina debitorum, lib. 2. cap. 32. nu. 17. & ſeq.

Nomina debitorum non concluduntur loco, ibid. nu. 18.

Adiectio localis reſtringit diſpoſitionem ad ea, quæ ſunt localia, lib. 2. cap. 32. nu. 19.

Actio competens ad quid annuum, vel menſtruum,

ſtruum, inter immobilia computatur, lib. 2. cap. 32. nu. 20.
Actio competens ad mobile, vel immobile, quanto tempore præſcribatur, ibid. nu. 21.
Nomina debitorum contracta cum extero, non dicuntur bona extra territorium, ibid. nu. 22.
Actiones, & iura nullo loco poſſunt circumſcribi, lib. 2. cap. 11. nu. 7.
Vide in ver. Inſtitor. ver. Nomen debitoris. ver. Publicatio. ver. Res litigioſa. ver. Statutum.
ACTOR ſequi debet forum rei, lib. 2. cap. 1. nu. 183. & 360.
Vide in ver. Fur. ver. Locus.
ACTVS regulatur, & interpretationem recipit à Prohemio, lib. 1. cap. 3. nu. 137.
Ex actu facto, ſeu admiſſo ſine præiudicio iuris alterius non acquiritur quaſi poſſeſſio præſentandi, lib. 1. cap. 12. nu. 55.
In quolibet actu principium ſpectandum eſt, & habilitas illius temporis ſufficit, lib. 2. cap. 1. nu. 98.
Actus factus in fraudem legis eſt nullus ipſo iure: in fraudem verò hominis valet, ſed reuocatur, lib. 2. cap. 1. nu. 210.
Negligens in vno actu non videtur ſibi præiudicare in ſequenti, ibid. nu. 390.
An, & quando vnus actus præſumatur factus contemplatione alterius, & quando non, lib. 2. cap. 13. nu. 1.
Omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet determinari ſecundùm conſuetudinem loci, ibid. nu. 2.
Actus præſumitur factus loco, tempore, & ex cauſa licita, ibid. nu. 3.
ADMINISTRATOR, vide in ver. Ciuitas. ver. Eccleſia. ver. Inſtitor. ver. Tutor.
ADVENA, vide in ver. Forenſis.
ADVOCATVS, qui aduocationis officium depoſuit, appellatur clariſſimus, & torqueri non poteſt, lib. 1. cap. 14. nu. 10.
Vide in ver. Statutum. ver. Tutor.
AEDIFICIVM conſtruens, an, & quantum ſpacij relinquere debeat, lib. 2. cap. 23. nu. 21. & ſeq. & cap. 31. nu. 2.
Quid ſi quis effodiat puteum iuxta regionem alterius, lib. 2. cap. 23. nu. 22.
Quando detur vtilis actio finium regundorum, & quando directa, lib. 2. cap. 23. n. 23.
Spacium dimitti debet, quando ædificia ſunt ex obiecto, ſecus ſi fiant ex latere, lib. 2. cap. 23. nu. 27.
An in muro communi poſſit ſocius inuito altero ſocio ædificare, ibid. nu. 28. & 30.
In dubio murus cenſetur communis pro diuiſo, ibidem nu. 28.
Quando murus dicatur communis pro diuiſo, & quando pro indiuiſo, lib. 2. cap. 23. nu. 29.
Socius non poteſt vti muro communi pro indiuiſo per alterum ſocium ſuperædificato, niſi prius ſoluta portione expenſarum, ibid. nu. 30.
In pariete ad eleuandum deſtinato non conſideratur, an noceat prohibenti, ſed num quid proſit facienti, lib. 2. cap. 23. nu. 31. limitatur ibidem.
Aedificium, quod fit in ſolo alieno, regulariter cedit ſolo, lib. 3. cap. 23. nu. 58. limitatur nu. 59. & ſeq.
Quid ſi id fiat ſciente, & non contradicente Domino, ibid. nu. 59.
Et quid ſi ædificium conſtructum fuerit in ſolo publico, nemine prohibente, lib. 2. cap. 23. nu. 60.
An inquilino tollere liceat oſtium, & alia quæ ædificio adiecit, ibid. nu. 61.
Quando alia coniectura, quam donationis cadere poteſt, non præſumitur factum ædificium in ſolo alieno, animo donandi, lib. 2. cap. 23. nu. 62.
An & quando ædificanti in re aliena detur retentio, ibid. nu. 63.
Aedificium qualiter æſtimari debeat, lib. 2. cap. 23. nu. 64.
Quando ædificia ruſtica dicantur melioramenta vtilia, ibid. nu. 65.
Quando Dominus, cui reſtituitur fundus, excuſetur à refectione expenſarum, ſeu melioramentorum, ibid. nu. 66.
Eccleſia poteſt ædificari in alieno ſolo, ſoluto tamen pretio Domino ſoli, lib. 2. cap. 23. nu. 67.
Si teſtator mandauit, conſtrui Eccleſiam in loco communi, ſocius tenetur partem ſuam vendere, & hæres redimere fauore religionis, ibid. nu. 68.
Quando ſolum cedat ædificio, lib. 2. cap. 23. nu. 73.
Quid ſi clericus ex pecunijs Eccleſiæ ædificauerit in ſolo ſuo, ibid. nu. 74.
Aedificia ſita in prædijs ruſticis non habentur in conſideratione per ſe, ſed tantum vti quid acceſſorium, lib. 2. cap. 23. nu. 79.
Aedificia huiuſmodi præſumuntur æſtimata vna cum fundo, ibid. nu. 80.
Vide in ver. Seruitus. ver. Ventus.
AEGIDIANAE Conſtitutiones, vide Conſtitutiones Aegidianæ.
AESTAS incipit ab æquinoctio verno, & finitur æquinoctio autumnali, lib. 2. cap. 28. nu. 4.
Vide in ver. Molendinum.
AESTIMATIO an faciat emptionem, & venditionem, lib. 2. cap. 17. n. 44.
Vide in ver. Debitor. ver. Locus. ver. Legatum.
ALIENATIO rei Eccleſiæ fieri non poteſt, niſi cum decreto illius Epiſcopi, in cuius

dioceſi

diœceſi res exiſtit, lib. 2. cap. 9. n. 118.
In alienatione rei Eccleſiæ inferioris ſufficit conſenſus Rectoris ipſius Eccleſiæ, etiamſi Eccleſia eſſet de Iurepatronatus, lib. 1. cap. 16. nu. 20.
Iuramentum ſimpliciter præſtitum de rebus Eccleſiæ non alienandis, ad quas alienationes referatur, ibid. d. cap. 16. nu. 24.
De iure communi vnicuique liberum eſt, bona ſua in quemlibet etiam extraneum alienare, lib. 2. cap. 1. n. 369.
An bona prohibita alienari, poſſint per filium alienari ad computum legitimæ, lib. 2. cap. 5. nu. 33.
Quid ſi vſui, & decori primogeniture deſeruiant, lib. 2. cap. 5. n. 34.
Vide in ver. Dos. ver. Eccleſia. ver. Epiſcopus. ver. Fideicommiſſum. ver. Poſſeſſio. ver. Res litigioſa. ver. Statutum.
ALIMENTA cui legata, præſtanda ſunt in loco, vbi ille degit, lib. 2. cap. 1. nu. 330.
In alimentis taxandis non proceditur rigoroſè, ſed ad metam neceſſitatem, lib. 2. cap. 17. nu. 91.
In quo loco præſtari debeant alimenta, lib. 2. cap. 19. nu. 1. cum ſeq.
Ad quem ſpectet ſoluere gabellam pro rebus, quæ dantur in alimenta, ibidem num. 9.
Alimentarius petere poteſt alimenta extra domum debitoris, ſeu alere debentis, nec cogitur cum illo habitare, ibidem nu. 10. limitatur nu. 11. & ſeq.
Pater non cogitur filium alere extra domum, & è contra, lib. 2. cap. 19. num. 11. limitatur nu. 13.
Item vxor non poteſt à marito alimenta petere extra domum, lib. 2. cap. 19. nu. 12. limitatur nu. 13.
Si pater exulet, vel captus fuerit ab hoſtibus, filius ad eum locum, vbi pater moratur, tenetur mittere alimenta, ibidem nu. 13.
Quid ſi pecunia, quæ defertur ad alimenta, caſu aliquo periret, lib. 2. cap. 19. nu. 14.
Et quid ſi relinquantur alimenta ex fructibus certi fundi, ibid. nu. 15.
In illis caſibus, in quibus pater tenetur filium ſpurium alere intra triennium, cogi ad id poteſt in domo matris, ibid. nu. 16.
Vidua, quando alenda eſt ab hæredibus viri intra annum luctus, an teneatur ſtare cum hæredibus viri, lib. 2. cap. 19. nu. 17.
Si teſtator, qui reliquit alimenta, plures haberet habitationes, ſeu domos commodas, Alimentarius tenetur in earum vna habitare, quam hæres aſſignauerit, lib. 2. cap. 19. nu. 18.
Alimenta taxari debent iuxta vires patrimonij, dignitatem perſonæ, & conſuetudinem loci, lib. 2. cap. 19. nu. 19.
Quid ſi reditus non ſufficiant pro eo alendo, à quo petuntur alimenta, ibidem num. 20.
Quando patronus prætendere poſſit alimenta ab Eccleſia, ibid. nu. 21. & ſeq.
Quando libertus teneatur alere patronum egentem, lib. 2. cap. 19. nu. 22.
Si Rector curæ animarum vacare non poteſt, detrahi prius debet de reditibus eccleſiaſticis portio pro alimentis Vicarij, & id quod ſupereſt, aſſignatur Rectori, lib. 2. cap. 19. nu. 23.
Paupertas eſt præcisè probanda, vt ſit locus præſtationi alimentorum, ibid. nu. 24.
Legatarius, cui relicta ſunt alimenta cum onere habitandi in certo loco, non poteſt alimenta petere, niſi in eo loco inhabitet, lib. 2. cap. 19. nu. 25. limitatur nu. 26. 27. 28. 29. 34. & 35.
Quid ſi ex aliqua iuſta cauſa impeditur, ex qua morari non poſſit in loco deſtinato, ibidem nu. 26.
Arbitrio Iudicis remittitur, quænam cenſeatur iuſta cauſa, ibid. nu. 27.
Quid ſi teſtator legauit alimenta cum onere habitandi in domo ſui hæredis, & hæres ex mera voluntate vellet domum, ſeu habitationem mutare, lib. 2. cap. 19. nu. 28.
Et quid ſi legatarius vellet cum vxore, vel filijs habitare, ibid. nu. 29. & 34.
Legatario alleganti cauſam, ex qua impeditur, nè in loco à teſtatore deſtinato inhabitet, incumbit onus probandi, ibidem nu. 30.
An in hoc caſu ſufficiant teſtes ſingulares, & per famam, lib. 2. cap. 19. nu. 31.
Legatarius habitando cum vno ex filijs, ſeu hæredibus teſtatoris, an, & quando conſequatur alimenta ab omnibus, ibidem nu. 32.
An hæres legatario alimenta præſtare poſſit extra domum inuito ipſo legatario, lib. 2. cap. 19. nu. 35.
An legatarius, cui relicta ſunt alimenta in domo hæredis, teneatur habitare cum hærede hæredis, vel cum ſecundo hærede, ibid. nu. 36.
An minor conſequi poſſit alimenta præterita non obſtante quod cum hærede non habitauerit, lib. 2. cap. 19. nu. 37.
Iudex poteſt aſſignare locum, vbi pupillus educari debeat, etiamſi in teſtamento paterno contrarium diſpoſitum fuerit, lib. 2. cap. 19. nu 40.
Iudex permittere non debet, vt pupillus educetur in domo eius, qui eidem pupillo fuit ſubſtitutus, ibid. nu. 41.
Iudex poteſt, omiſſo rurore, eligere perſonam matris, vt penes eam pupillus educetur, lib. 2. cap. 19. nu. 42.

Quid ſi mater ad ſecundas nuptias conuolauerit, ibid. nu.43.
Vide in ver. Dos. ver. Hypotheca. ver. Locus.
ALLEGATIO partis in textu narrata non facit aliquod ius, lib.1. cap.3. nu.108.
ALTERNATIVA, vide in ver. locus.
AMISSIO rei qualiter probetur, lib.2. c.34. nu.8. & 11.
Quando res Domino pereat, lib.2. cap.34. num.1.
Commodatarius non tenetur de caſu fortuito, ibid. nu.2.
Locator non tenetur de caſu fortuito, vel violentia, ibid. nu.3.
Creditor non tenetur de pignore perdito ſine eius culpa, vel vitio, ibid. nu.4.
Procurator tenetur de dolo, & omni culpa, non tamen de caſu fortuito, lib.2. cap.34. nu.5.
Quando periculum depoſiti ſpectet ad deponentem, & quando ad Depoſitarium, ibid. nu.6.
Si Depoſitarius ſit pauper, præſumitur conſumpſiſſe pecunias in proprios vſus, ibid. num.7.
Furtum, & alij caſus clandeſtini, & occulti probantur per coniecturas, lib.2. cap.34. num.9.
Quando per indicia probetur violentia, ibid. nu.10.
Quid ſi caſus contigit eo in loco, vbi res ſolita erat manere, lib.2. cap.34. nu.11.
An, & quando ſuper quantitate rerum amiſſarum ſtari debeat iuramento conquerentis, ibid. nu.12.
ANIMALIA reperta in fundo an poſſit Dominus fundi retinere, vel occidere, lib.3. cap.20. nu.14. & ſeq.
Quod eſt licitum in termino à quo, an ſit etiam licitum in termino ad quem, ibid. num.20.
Quando Dominus teneatur in ſolidum ad damnum, & quando liberetur dando animal, lib.3. cap.20. nu.25.
Damnum datum in meſſe nondum matura, quomodo ſit æſtimandum, ibid. num.26. & 27.
ANIMVS perpetuò manendi ex decennali habitatione præſumitur, lib.2. cap.1.n.212.
Animus deliberatus præſumitur ex frequentatione loci, vbi commiſſum fuit delictum, & quando id procedat, lib.3.cap.16.nu.1. & ſeq.
Pœnæ contra duellantes inflictæ quando incurrantur, & quando non, ibid. nu.2.
Quando dicatur aliquid fieri calore iracundiæ, ibid.
ANNVI reditus, qui non percipiuntur ex certis fundis, ſed generaliter ex bonis mobilibus, & immobilibus, ſequuntur perſonam creditoris, lib.2. cap.8. nu.41.
An veniant in confiſcatione bonorum, ibid. nu.40.
APPELLATIO non datur in cauſa ſpolij notorij, & violenti, lata ſententia ad fauorem rei ſpoliati, lib.1. cap.3. nu.208.
Clauſula, appellatione remota, non prohibet appellationem à ſententia notoriè iniqua, ibid. nu.210.
Clauſula prædicta, poſita in reſcripto etiam facto à Papa, non excludit notorium grauamen, ibid. nu.211.
Vide in ver. Attentata. ver. Delegatus. ver. Iudex. ver. Iuſpatronatus. ver. Statutum.
AQVA publica non deſtinata ad vſum publicum an poſſit ab aliquo occupari, lib.2. cap 25. nu 9.
Poteſt quis regulariter aquas in ſuo fundo naſcentes aliò diuertere, lib.2. cap.29. n.1. limitatur nu.4. & ſeq.
In quo differat flumen priuatum à flumine publico, ibid. nu.2.
Riuus quando dicatur publicus, ibid. nu.3.
Quid ſi aqua non naſcitur in proprio fundo, ſed aliunde fluit, lib.2. cap 29. nu 4.
Et quid ſi alius aquæ ducendæ ius ex pacto, ſeu conuentione, aut priuilegio habeat, vel eandem aquam per tempus, cuius initij memoria non extat, ad ſuum fundum duxerit, lib.2. cap.29. nu.5.
Et quid ſi aqua publico vſui ſeruiret, ibidem nu.6.
Aquam deſcendentem in fundum inferiorem ex opere manufacto, non poteſt Dominus eiuſdem fundi diuertere, ibid.nu.7. declaratur, & limitatur nu. ſeq.
Qui patitur, opus fieri in loco, in quo poteſt prohibere, præſumitur pati iure ſeruitutis, lib.2. cap.29. nu.8.
Aqua aliò diuerti non poteſt ad æmulationem, vel in damnum vicini, ibid. nu.9.
Vide in ver. molendinum.
ARBITER poteſt ſibi eligere locum, vbi vult, dummodò locus ſit honeſtus, lib.2. cap.1. nu.39.
Si compromiſſum factum ſit in Villa, valeret ſententia lata in Ciuitate, etiamſi non fuerit actum de eo loco, ibidem nu.40.
Vide in ver. Locus.
ARBOR quando plantatur, an, & quantùm ſpacij relinqui debeat, lib.2.cap.23. nu.32.
Quid ſi arbor plantata fuerit in confinio, lib.2. cap. 23. nu.34.
Vide in ver. Aedificium.
ARCHIEPISCOPVS, vide in ver. Iudex.
ARENA, vide in ver. Theſaurus.
ARMA, vide in ver foreuſis.

ARGVMENTVM de tempore ad locum valet,& è conuerſo, lib.1.in princip. & lib.2. cap.9. nu.102.
Valet argumentum de ſeruo ad filium, lib.2. cap.4. nu.120
Valet argumentum de re ad locum, lib.2. cap.9. nu.102.
Valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis, lib.2. cap.15. nu.174.
ASSASSINIVM, vide in ver Delinquens.
ASSESSOR, vide in ver. Iudex.
ASSISTENTIA iuris, vide in ver. Epiſcopus.
ATTENTATA non poſſunt reuocari ad inſtantiam eius, de cuius non iure conſtat, lib.1.cap.12. nu.42. limitatur nu.43.
Actus geſtus poſt litem motam non eſt attentatus, quando eſt conſecutiuus,& acceſſorius ad titulum, qui præcedit litem, lib. 1. cap. 12. nu.37.
Quando poſſeſſio capta à præſentato non dicatur attentata, ibid.nu.38.
In attentatis magis ponderatur contemptus Iudicis, qui ſententiam tulit, quàm ius agentis, lib.1. cap.12. nu 39.
Attentati vitium ceſſat, quando aliquid geritur de mandato Iudicis, peracto iudicio, & alia lite non pendente, ibid.nu.40.
Iudex propter contemptum ſui iuris, ſiue legis, ex puro,& mero officio ſuo attentata poteſt reuocare in pœnam attentantis, etiamſi conſtaret de nō iure petentis,ibid. nu.43.
Attentata reijciuntur ſtante bono iure attentantis, & quando dicatur conſtare de bono iure, lib. 1. cap.12. nu.44.
Item reijciuntur, quando ſunt turbida, & in alijs caſibus hic enumeratis, lib.1.cap.12. nu. 45.
Appellatione deſerta attentata non reuocantur, ibid. nu.46. declaratur, & limitatur nu.47.
Attentata perpetrata intra decem dies datos ad appellandum reuocantur etiam lite deſerta, non quidem per modum attentatorum, ſed per viam nullitatis,ibid.nu.47.
Deſerta appellatione ceſſat priuilegium agēdi ſummariè abſque litis conteſtatione ad reuocationem attentatorum, durat tamen remedium agendi principaliter via ordinaria, lib.1. cap.12. nu. 48.
Datur appellatio à ſententia lata ſuper reuocatione attentatorum, ibid.nu 49.
Datur etiam appellatio, ſi Iudex attentata reuocare recuſauerit, vel ſi pronunciauerit,attentata non eſſe reuocanda, ibidem nu. 50.
Vide in ver. Reſignatio.
AVCTORITAS, vide in ver. Poſſeſſio.

B

BANNIMENTA generalia ſtatus Eccleſiaſtici an ſeruari debeant in Terris Baronum, lib.3. cap.21. nu.25.
BANNITVS, & hoſtis patriæ, qui omnino eſt incapax ſucceſſionis, ſuccedit ab inteſtato in bonis extra territorium, lib.2. cap.15. nu.111.
Bannitus exiſtens extra territorium bannientis,ſi per vim ductus ſit in territorium Iudicis, qui eum banniuit, an poſſit ab eo puniri, lib.3. cap.15. nu.31.
Bannitus ab vno loco, cenſetur bannitus ab omnibus alijs locis Sedi Apoſtolicæ ſubiectis, lib.3. cap.8. nu.15.
De iure communi non eſt prohibitum loqui, vel conuerſari cum bannito, vel eum receptare, lib 3.cap.21. nu.1.
Quid ſi id prohibeatur ex ſtatuto, vel edicto alicuius loci, ibid. nu.2.
Statutum loquens de tenentibus practicam cum Bannitis, an comprehendat cum eis loquentes, vel conuerſantes, ibidem.
Is, qui dat vna vice cibum bannito,vel eum ſemel receptat, an incurrat pœnam à ſtatuto inflictam, lib.3. cap.21. nu.3.
Is, qui aſſociat ſe bannito inuento in itinere, an dicatur contrauenire ſtatuto, ibidem nu 4.
Statutum puniens loquentem cum bannito, an afficiat eum, qui bannito litteras, vel nuncium mittit, ibid. nu.5.
Statutum puniens eos, qui bannitos receptant,an & quando comprehendat contrauenientes extra territorium ſtatuentium, lib.3. cap.21. nu.6.
Quando conuerſantes cum bannitis incurrant pœnam à ſtatuto impoſitam, ibid. nu. 7. & ſeq.
Dolus, & præiudicium fiſci, vel Domini, debet concludenter probari, ibid. nu.8.
Dolus in dubio non præſumitur, ibidem.
Licitum eſt ſupplicare Superiori pro gratia banniti, non obſtantibus ſtatutis, quod eis non detur auxilium, vel quod cum eis non habeatur commercium, lib.3.cap.21.nu.9.
An licitum etiam ſit, de hoc commonere bannitum, ibidem.
Statutum faciens de non delicto delictum, non comprehendit minorem,ibid.nu.10.
Receptatio banniti quando probari poſſit per domeſticos,& impuberes,lib.3. cap.21. nu.11.
An, & quando ſocij confeſſio faciat inditium ad torturam, ibid. nu.12.
Quando in alijs delictis admittantur minores, & alij teſtes inhabiles,ibid.n.13.& ſeq.
An,

An, & quando pupillus in teſtem admittatur, lib. 3. cap. 21. nu. 14.
Fiſcus plenè probare debet, eum, qui fuit domi receptus, fuiſſe capitaliter bannitum tempore receptationis, ibid. nu. 15.
An ſufficiat confeſſio rei dicentis, eum, quem receptauit, eſſe bannitum, ibid. nu. 16.
Item fiſcus probare debet, quod receptator habuerit ſcientiā de bāno, lib. 3. c. 21. n. 17.
In dubio præſumitur ignorantia, niſi pro parte fiſci probetur publica vox, & famā, ibid. nu. 18.
An ignorantia probari poſſit iuramento, ibidem.
Item fiſcus probare debet, quod ad malum finem bānitus fuerit receptatus, ibid. n. 19.
Receptans ſine dolo, non punitur, lib. 3. cap. 21. nu. 20.
Quando confeſſio facta cum aliqua qualitate, ſcindi nequeat à fiſco, ibid. nu. 21.
Item fiſcus probare debet, quod receptatus, fuerit bannitus validè, ac iuris ordine ſeruato, ibid. nu. 22.
Contumax nulliter non poteſt dici contumax, lib. 3. cap. 21. nu. 23.
An, & quando Iudex inferior abſque alia Principis licentia poſſit admittere bannitos ad nouas defenſiones, lib. 3. cap. 21. nu. 26. & ſeq.
Quid ſi reus ad nouas defenſiones de facto fuerit admiſſus, ibid. nu. 27. & ſeq.
Bannitus capitaliter, & in pœnam vitæ, occidi non poteſt extra territorium bannientis, aliàs occidens punitur pœna ordinaria, lib. 3. cap. 21. nu. 30. limitatur nu. 33. & ſeq.
Bannitus, qui ex ſtatuto eſt incapax ſucceſſionis, ſuccedit ab inteſtato in bonis extra territorium, ibid. nu. 31.
Quādo quis dicatur bānitus à loco, ibid. n. 32.
Quid ſi territoria vni Domino ſubſint, vel eidem Præſidi, ibidem nu. 33.
Et quid ſi bannitus occidatur in Ciuitate confœderata Ciuitati, à qua fuit bannitus, lib. 3. cap. 21. nu. 34.
Bannitus vagabundus poteſt vbique locorum occidi, ibid. nu. 35.
Aſſaſſinus, ſi bannitus fuerit, poteſt extra territorium bannientis occidi, lib. 3. c. 21. n. 36.
Bannitus pro crimine læſæ maieſtatis, an extra territorium bannientis occidi poſſit, ibid. nu. 37.
Reus falſæ monetæ dicitur reus læſæ maieſtatis, ibidem.
An bannitus ab vna Ciuitate Eccleſiæ vigore bullarum Summorum Pontificum poſſit alibi impunè occidi, ibid. nu. 38.
Quid ſi in Prouincia extaret ſtatutum, quod Bannitus ab vno loco, intelligatur bannitus ab omnibus locis eiuſdem Prouinciæ, lib. 3. cap. 21. nu. 39.
Bannitus ab vna Ciuitate ſtatus, cenſetur bannitus ab omnibus locis eiuſdem ſtatus etiam quoad effectum impunè occidendi, ibid. nu. 40.
Bannitus à Ciuitate Neapoli, cenſetur etiam bannitus ab Vrbe, & à ſtatu Eccleſiaſtico, ibid. nu. 41.
Conſtitutiones de offendendo impunè Bannitos, extendendæ ſunt ob fauorem publicum, lib. 3. cap. 21. nu. 42.
Bannitus à propria patria, cēſetur etiā bannitus ab Vrbe ſed non è contra, ibid. n. 43.
In Vrbe omnes puniuntur, & præſertim homicidæ cum animo deliberato, & per inſidias, ibidem nu. 44.
Banniti in Regno Neapolitano, poſſunt impunè in Vrbe occidi, lib. 3. cap. 21. nu. 45.
Bannitus ſimpliciter in pœnam capitis comparatur deportato, nec poteſt de iure communi impunè occidi, ibid. nu. 46 & ſeq.
Occidens bannitum extra territoriū in caſibus à iure nō permiſſis, poteſt in illo territorio puniri pœna ordinaria, l. 3. c. 21. n. 48.
An poſſit puniri in loco, à quo ille erat bannitus, ibid. nu 49.
Occidens bannitum extra territorium bannientis, præmium in loco banni conceſſum conſequi debet, ibid. nu. 50.
Forenſis occidens bannitum in territorio bānientis, non poteſt puniri in loco domicilij, vel originis, lib. 3. cap. 21. nu. 51.
Iudices, & Magiſtratus non poſſunt aliquem bannire à loco ipſis non ſubdito, ibid. n. 52.
Quid ſi aliquem ità bannirent, & alius in dicto loco talem bannitum occideret, ibidem nu. 53.
Occidens debet adhibere conſilium, an bannum fuerit rectè latum, ibid. nu. 54.
Quando quis poſſit impunè occidi ante Iudicis ſententiam, lib. 3. c. 21. n. 55. & ſeq.
Quid ſi occidens non ſit ſubditus Principi, contra quem facta eſt rebellio, ibid. nu. 56.
An lex ciuilis, & eius pœna intelligatur etiam recepta, & approbata de iure canonicô contra Clericos rebelles, ibid. nu. 57.
Bannitus pro homicidio, nō poteſt remitti in locum, vbi ſunt hæredes occiſi, niſi prius habita pace, lib. 3. cap. 21. nu. 58.
Bannitus exiſtens in Eccleſia loci, vnde bannitus fuit, non cenſetur exilium fregiſſe, ibid. nu. 59.
BAPTISMVS regulariter miniſtrari non debet filijs hæbreorum, vel aliorum infidelium vſum rationis non habentibus, inuitis parētibus, lib. 1. c. 9. n. 8. limitatur n. 9 & 10.
Vide in ver. Ordines ſacri. ver. Origo. ver. Sacramenta.
BENEFICIA Eccleſiaſtica in quo loco eſſe dicantur, lib. 1. cap. 11. nu. 1.
Beneficium exemptum non dicitur eſſe in loco

loco, vbi ſitum eſt, ibid. nu.2.
Capella exiſtens Florentiæ, ſubiecta Epiſcopo Feſulano, non dicitur eſſe Florentiæ, nec eſt diœceſis Florentinæ, ibid. nu. 3.
Teſtes non probant valorem beneficij, niſi ſciant onera beneficij, & morati fuerint in loco, vbi eſt beneficium, lib. 1. cap. 11. nu. 5.
Quænam onera deducantur ex fructibus beneficij, ibid. nu.6. & ſeq.
Epiſcopus extra diœceſim poteſt beneficia conferre, ſicut & Legatus de latere, & quilibet alius Ordinarius, lib. 1. cap. 12. nu. 3. & ſeq.
Epiſcopus, vel alius habens facultatem conferendi beneficia, in Curia præſente Papa ad collationis actum debet è curia exire, lib. 2. cap. 1. nu.56.
Vide in ver. Locus. ver. Publicatio. ver. Statutum.
BENEFICIATVS, vide in ver. Clericus.
BONA mobilia regulariter continentur in generali obligatione, ſicut ſtabilia, lib. 2. cap.18. nu.4. limitatur nu. ſeq.
Bonorum appellatione in diſpoſitione Teſtatoris veniunt tantùm præſentia, & non futura, lib.2. cap.9. nu.56. limitatur nu.ſeq.
Vide in ver. Actio. ver. Poſſeſſio. ver. Publicatio.

C

CADVCITAS quando incurratur, lib.2. cap 8. nu.19.
Vno ex hæredibus emphiteutæ per biennium, vel triennium canonem non ſoluente, totus fundus inter ipſos diuiſus incidit in commiſſum, lib.2. cap.5. nu. 138. limitatur nu. 141. & ſeq.
Hæres, qui ſoluit, ab alio, qui non ſoluit, ſuum intereſſe conſequitur per iudicium fam.erciſcundæ, ibid nu.139.
Quid ſi collaterales euincerent rem emphiteoticam iure congrui, & inter ſe diuiderent, & alter ipſorum canonem non ſoluerit, ibid nu.140. & ſeq.
Si Dominus conſenſit dictæ diuiſioni, pars non ſoluentis tantùm incidit in commiſſum, ibid. nu. 141.
Minor aduerſus commiſſum, ſiue deuolutionem reſtituitur ob canonem non ſolutum, lib. 2. cap. 5. nu. 142.
Reſtitutio minoris prodeſt etiam alteri habenti rem communem cum minore, ibid. nu. 143.
Quando res emphiteotica duobus conceditur, vnuſquiſque pro parte tenetur ad canonem, lib.2. cap. 5. nu.144.
Duo fundi, vel domus ſub vno reditu, ſeu cenſu ſubmiſſæ, pro parte, ſiue pro rata reditus ſingulariter tenentur, ibid.nu.146.
In materia emphiteuſis multum deſertur conſuetudini loci, lib.2. cap.5. nu.149.
Quando res emphiteotica incidat in commiſſum tantùm pro rata, lib.2. cap.5. nu. 151.
An pater poſſit filijs præiudicare, quando emphiteuſis conceſſa fuit intuitu, & contemplatione etiam filiorum, ibid nu.152.
Vide in ver. Emphiteuſis.
CAMBIVM in quo loco cenſeatur celebratum, lib.2. cap.15. nu.67.
Cambium quando ratione loci ſit illicitum, lib.3. cap.16. nu.3.
CANONICA portio non debetur de legato relicto pauperibus, vel pro ornamentis Eccleſiæ, vel pro ſubſidio terræ ſanctæ, lib.2. cap.9. nu. 119. declaratur, & limitatur nu. 121.
Canonica parochialis, & Epiſcopalis parificantur in iure, & priuilegio, ibid. nu. 120.
Quid ſi relinquatur pauperibus certi loci, ibid. nu. 121.
Vide in ver. Parochus.
CANONICVS, qui præbendam Theologalem obtinet, an à muneribus Capitularibus excuſetur, lib. 2. cap. 16 nu. 15.
Canonicus abſens, an, & quando vocari debeat, lib.1.cap.16. nu.19.
Vide in ver. Capitulum. ver. Clericus. ver. Doctor. ver. Reſidentia ver. Tutor.
CAPITVLVM regulariter congregari debet in loco conſueto, alias actus eſſet nullius roboris, lib. 1. cap. 17. nu. 1. declaratur, & limitatur nu.2.
Non eſt de ſubſtantia Capituli certus locus, ſed omnis locus, in quo Capitulum eſt congregatum, dicitur capitularis, dummodò ſit honeſtus, ibid. nu. 2.
Regulariter electio, & alij actus Capitulares faciendi ſunt in Eccleſia, ibidem nu.3.
Nulla eſt electio, ſi ceſſante cauſa legitima, fieret extra ambitum Eccleſiæ cathedralis, lib.1. cap.17. nu.4.
Vocatis omnibus de Capitulo ad aliquem actum, ſi aliqui non veniant, tota poteſtas capitularis remanet in illis, qui venerunt, ibid. nu. 5. declaratur nu.6.
Quando minor pars Collegij poſſit vocare maiorem, & procedere ad actus expeditionem, lib. 1. cap 17. nu.6.
Appellatione Eccleſiæ venit Capitulum, lib. 1. cap.3. nu.21.
Appellatione Capituli non venit Prælatus, ibid. nu.22.
Eccleſia repræſentatur per Canonicos, non autem per Beneficiatos, ibid. nu.23.
Eccleſia in geſtis per eius Prælatum, non poteſt tamquam tertia conſiderari, ſed eſt eadem cum Prælato, ibid. nu.24.

Lega-

Legatum factum Canonicis, videtur factum Capitulo, niſi aliud ex coniecturis colligatur, d. lib. 1. cap. 3. nu. 25.
Verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem ſignificat, quod Capitulum, ibidem nu. 26.
Epiſcopus regulariter non tenetur ſequi conſilium Capituli, lib. 1 cap. 16. nu. 1. limitatur nu. 2. & ſeq.
In alienatione bonorum menſæ Epiſcopalis requiritur conſenſus Capituli, ibid. nu. 2. ampliatur nu. 3. & ſeq. limitatur num. 8 & ſeq. vſque ad nu. 14.
Epiſcopus non poteſt de nouo conſtruere Eccleſiam Cathedralem, niſi Capituli accedat aſſenſus, lib. 1. cap. 16. nu. 3.
An in tranſlatione corporum Sanctorum de vno loco ad alium requiratur Capituli cõſenſus, ibid. nu. 4.
Requiritur conſenſus Capituli, quando Epiſcopus ſolus vellet alienare bona Eccleſiæ inferioris ſine Rectore ipſius Eccleſiæ, ibidem nu. 5.
Conſenſus Capituli requiritur tam in alienatione rerum immobilium, quàm mobilium pretioſarum Eccleſiæ Cathedralis, lib. 1. cap. 16. nu. 6.
In quibus caſibus Epiſcopus non teneatur requirere conſenſum Capituli, ibidem nu. 8. & ſeq.
Quando res ſpectat ad Epiſcopum, & Capitulum communiter, requiritur conſenſus Capituli, lib. 1. cap. 16. nu. 15.
Si legatum communiter relictum fuerit Epiſcopo, & Capitulo, Epiſcopus non poteſt illi renunciare in præiudicium Capituli, ibid. nu. 16.
Geſta per ſolum Epiſcopum in caſibus, in quibus Capituli conſenſus exigitur, nulla ſunt, lib. 1. cap. 16. nu. 17.
An in caſibus, in quibus requiritur conſenſus Capituli, neceſſaria ſit ſubſcriptio Canonicorum, ibid. nu. 18.
In pertinentibus ad Prælatum, & Collegium, Prælatus in explicatione actus maiorem, vel ſaniorem partem collegij obtinet, lib. 1. cap. 16. nu. 21.
Quando minor pars Capituli præualeat, ibid. nu. 22.
Aſſenſus Apoſtolicus non ſupplet conſenſum Capituli, ſed ſolius Prælati ſuperioris, lib. 1. cap. 16. nu. 23.
CAPTVRA, vide in ver. Carcer. ver. Poſſeſſio.
CARCER eſt ſpecies torturæ, lib. 2. cap. 37. nu. 3.
Obligatio facta ab iniuſte carcerato ad fauorem detinentis, nulla eſt ipſo iure, lib. 2. cap. 37. n. 1. & ſeq. limitatur n. 11. cum ſeq.
Iuramentum non obligat, quando contractus eſt ipſo iure nullus, ibid. nu. 2.
An proſit cautela, qua carceratus contrahens ponitur extra carceres cum cuſtodia ſatellitum, ibid. nu. 4.
Iniuſta carceratio probat metum cadentem in conſtantem virum, lib. 2. cap. 37. nu. 5.
An valeat fideiuſſio facta pro carcerato iniuſtè, ibid. nu 6.
Geſta in carceribus adeò nulla ſunt, vt non requiratur ſententia reuocatoria, nec abſolutio à iuramento, ibid. nu. 7.
Quid ſi poſt obligationem fuerit ſuſceptus terminus ad ſoluendum, vel facta ſolutio, lib. 2. cap. 37. nu. 8.
Et quid ſi periculum carcerationis immineat, ibid. nu. 9.
An conſuetudo loci ſeruanda ſit, ſi ex ea inducatur, vt valeat contractus in fauorem iniuſtè carcerantis, lib. 2. cap. 37. nu. 10.
Valet contractus factus ab iniuſtè carcerato ad fauorem tertij, qui non carcerauit, dummodò contractus non tendat in commodum detinentis, ibid. nu. 11.
Item valet, ſi fiat ad fauorem Commentarienſis pro expenſis, & ſalario cuſtodiæ, ibid. nu. 12.
Qualiter Carcer in propoſito intelligatur, lib. 2. cap. 37. nu. 13.
Quis dicatur carceratus iniuſtè, ibidem nu. 14.
Valida eſt obligatio, vbi contractus reſpicit vtilitatem ipſius carcerati, ibid. nu. 15.
Quid ſi carceratus iniuſtè contractum in carceribus initum, in loco tuto ratificauerit, lib. 2. cap. 37. nu. 16.
Obligatio facta ab eo, qui iuſtè carceratus fuit, valida eſt etiam in fauorem detinentis, ibidem num. 17. limitatur num. 19. & ſeq.
Iuris executio nec iniuriam, nec metum incutit, ibid. nu. 18.
Quid ſi obligatio facta fuerit ad fauorem Iudicis, ſeu Officialis, ibid. nu. 19.
Prætores, & Prouinciarum Rectores non poſſunt contrahere in locis ſibi commiſſis, niſi pro neceſſitate victus, & veſtitus, lib. 2. cap. 37. nu. 20.
Contractus geſti inter ſubditum, & Principem, vel alium Officialem perpetuum, quando valeant, lib. 2. cap. 37 nu. 21.
Quid ſi carceratio facta fuerit ad extorquendum alium contractum ſeparatum, & à cauſa carcerationis non dependentem, in fauorem carcerantis, ibid. nu. 22.
Confeſſio facta à reo in cauſa criminali, ex ſolo carcere non poteſt dici nulla, lib. 2. cap. 37. nu. 23.
Carceratus poteſt facere teſtamentum etiam in fauorem detinentis, quando carceratio eſt iuſta, ibid. nu. 24.

Officiali

Officiali poteſt per vltimam voluntatem relinqui, ibid. nu. 25.

An & quando ſoluens pro carcerato, poſſit ab eodem repetere; ibid. nu. 26.

Carceratus pro vna cauſa ciuili, poteſt pro alia cauſa ciuili, vel criminali detineri, lib. 3. cap. 4. nu. 1.

Carceratus pro debito fiſcali, poteſt recommendari pro debito priuato, & è contra, ibid. nu. 2.

An carceratus pro cauſa criminali, poſſit detineri pro cauſa ciuili, ibidem num. 3. & ſeq.

Poſt condemnationem criminalem non debet executio differri, lib. 3. cap. 4. num. 4. limitatur nu. 8.

Iudex criminalis dicitur maior Iudice ciuili, ibid. nu. 5.

Quid ſi aliquis nō detineatur in carceribus, ſed in alio loco ſub fideiuſſione de non diſcedendo, ibid. nu. 6.

Relaxatus à carceribus, in quibus pro cauſa criminali detinebatur, non poteſt per ſpatium horæ prò ciuili cauſa capi, lib. 3. c. 4. nu. 7.

Quando differri poſſit executio condemnationis criminalis, ibid. nu. 8.

Carceratus pro cauſa criminali, poteſt arreſtari pro debito fiſcali, ibid. nu. 9.

Carceratus pro vna cauſa criminali, poteſt detineri pro alia criminali, lib. 3. cap. 4. nu. 10.

Quando carceratus ab vno Iudice, poſſit ab alio Iudice in eiſdem carceribus arreſtari, ibid. nu. 11.

Captus iniuſtè, vel nulliter pro vno debito, non poteſt pro alio debito arreſtari, ſed relaxandus eſt, & reponendus ad locum, vbi fuit captus, lib. 3. cap. 4. num. 12. limitatur nu. 13. & ſeq.

Quid ſi verè conſtaret de debito, ibidem nu. 13.

Et quid in mandato ſuſpicionis fugæ, ibidem nu. 14.

Et quid in cauſis criminalibus, ibidem nu. 15.

An is, qui detinetur in carcere pro vna cauſa criminali, validè citari poſſit pro alia, lib. 3. cap. 4. nu. 16.

Quando Iudex in cauſa criminali teneatur pro reo admittere procuratorem, ibidem nu. 17. & 20.

An reus, cui aſſignata fuit domus pro tuto carcere, ſi inde aufugiat, & poſtea redeat, incidat in aliquam pœnam, ibid. nu. 18.

Vide in ver. Debitor.

Quid requiratur ad incurrendas pœnas priuati carceris, lib. 3. cap. 17. num. 1. 2. & ſeq.

Non punitur pœna priuati carceris is, qui aliquem poſuit in aliquo carcere, à quo de facili potuiſſet fugere, ibid. nu. 2.

Quando ob priuatum carcerem lædatur propriè maieſtas Principis, ibid. nu. 3.

In hoc inſpici debet animus, & non factum, lib. 3. cap. 17. nu. 4.

Qui aliquem volentem detinet in carcere, non tenetur pœna huius criminis, ſed arbitrio Iudicis punitur, ibidem num. 5. & ſeq.

An valeat pactum, vt liceat creditori detinere debitorem, donec ſoluat, lib. 3. cap. 17. nu. 6.

Ex momentanea, ſeu modica incluſione, aut detentione non incurritur crimen priuati carceris, ibid. nu. 7. limitatur nu. 12.

An in tali caſu detinens accuſari poſſit, ibid. nu. 7.

Qui ex iuſta, & ratioabili cauſa aliquem detinet, excuſatur à prædictis pęnis, lib. 3. c. 17. nu. 8.

Qui ius capiendi tantùm habent, poſſunt impunè aliquem detinere ſpatio 20. horarum, non vltrà, aliàs carcerem priuatum committerent, ibid. nu. 9.

Enumerantur perſonæ ius capiendi habentes, ibid. nu. 10.

Ius capiendi de conſuetudine conceditur tam in grauibus, quàm in leuibus delictis, ibidem.

Officiales deſtinati ad capiendum malefactores, an incurrant pœnas priuati carceris, ſi captum Iudici non præſentauerint, lib. 3. cap. 17. nu. 11.

Quando momentanea incluſio probet actum conſummatum, ibid. nu. 12.

In Regno Neapolis, quando captura eſt licita, poteſt captus detineri per duos dies, ibid. nu. 13.

Illis, qui ius habent capiendi, & retinendi, non eſt tempus detentionis præfinitum, lib. 3. cap. 17. nu. 14. declaratur nu. 18.

Quinam ius habeant capiendi, & retinendi, ibid. nu. 15. 16. 19. & 21.

An valeat promiſſio mariti de non corrigendo vxorem, ibid. nu. 16.

An S. R. E. Cardinales poſſint habere priuatum carcerem ad puniendum domeſticos, & familiares ſuos, lib. 3. cap. 17. nu. 17.

Pater, Dominus, vel Maritus &c. ſi excedant in corrigendo filium, ſeruum, vel vxorem reſpectiuè, puniuntur arbitrio Iudicis, ibid. nu. 18.

Conſanguineis licitum eſt furioſos ſibi coniunctos detinere, ligare, & carcere continere, ibid. nu. 19.

Quid ſi aliquis detineatur, vel includatur, nè in ſua poteſtate poſitus in aliquod malum, vel periculum incidat, lib. 3. cap. 17. num. 20.

Frater,

Frater, patruus, vel auunculus in Vrbe, & cius diſtrictu detinere poſſunt fratrem, vel nepotem reſpectiuè, & alios familiares ad effectum corrigendi, ex ſtatuto eiuſdem Vrbis, ibid. nu. 21.

Is, qui alium detinet non animo publicam iuriſdictionem vſurpandi, ſed ob aliam cauſam, non committit priuati carceris crimen, lib. 3. cap. 17. nu. 22.

Quid ſi detineret mulierem ad explendam libidinem, ibid. nu. 23.

Et quid ſi alium detineret, vel caperet animo eum occidendi, vel vulnerandi, ibidem nu. 24.

Exercens priuatum carcerem, de conſuetudine non punitur pęna mortis, ſed alia mitiori, & vt plurimum pecuniaria, lib. 3. cap. 17. nu. 25.

Quid ſi creditor ſuum debitorem detinuerit, ibid. nu. 26.

Qua pœna plectatur Iudex, qui ſcit, committi priuatum carcerem, & tolerat, ibid. nu. 27.

Conſuetudo excuſat à pęna priuati carceris, lib. 3. cap. 17. nu. 28.

Iudex incompetens, ſi detineat in carcere nō ſubditum, non committit priuatum carcerem, ibid. nu. 29.

Ad euitandam condemnationem ità vt pro delicto quis puniri non poſſit, ſufficit aliquid probare, ex quo appareat, illud ex aliqua cauſa potuiſſe licitè fieri, lib. 3. cap. 17. nu. 30.

Vbicunque aliquid eſt prohibitum certo, vel limitato loco, vel tempore, debet conſtare de illo loco, vel tempore, aliàs reus abſoluitur, ibid. nu. 31.

CARCERATVS, vide in ver. Carcer. ver. fideiuſſor.

CASTRVM, vide in ver. Iuriſdictio.

CASVS quando præſumatur, lib. 2. cap. 6. nu. 21.

Caſus fortuitus non excuſat, quando præceſſit culpa ordinata ad caſum, & quomodo id intelligatur, ibid. nu. 22.

Caſum fortuitum allegans, tenetur illum probare, ibid. nu. 24. & ſeq.

Vbi caſum quis patitur, ibi poteſt examinare teſtes, qui poſtea fidem facient coram Iudice competente, lib. 2. cap 6. nu. 25.

Caſus fortuitus qualiter probetur, lib. 2. cap. 6. nu. 24. & ſeq.

Nauicularius, qui dicit, ſe ſubſtinuiſſe naufragium, debet hoc per teſtes probare coram Iudice illius loci, & Præfecto denunciare infra annum, lib. 2. cap. 6. nu. 27.

An paſſus naufragium audiatur poſt annum, ibidem.

Ad probandum caſum fortuitum admittuntur nautæ, & miniſtri nauis, & etiam familiares, & domeſtici in ſubſidium, lib. 2. cap. 6. nu. 28.

Caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis, lib. 1. cap. 3. nu 280.

Vide in ver. Confeſſio. ver. Amiſſio. ver. Teſtes.

CAVSA, ſeu cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinētes coram Ordinarijs locorum cognoſci debent, lib. 2. cap. 1. nu. 431.

An & quando cauſa, ſeu cauſæ huiuſmodi poſſint alibi cognoſci, ibid. nu. 432.

Cauſæ continentia regulariter diuidi non debet, lib. 2. cap. 1. nu. 132. limitatur nu. 134. & ſeq.

Quando cauſæ dicantur inuicem continentes, ibid. nu. 133.

Ex noua cauſa nouum producitur remediū, lib. 2. cap. 1. nu. 389.

CAVTIO de non offendendo obligat etiam extra territorium Iudicentis, lib. 2. cap. 1. num. 44.

Poſſidēs immobilia in loco remoto à loco iudicij, debet ſatisdare, lib 2. cap. 1. n. 108.

In eodem loco petenda eſt cautio, in quo peti debet legatum, lib. 2. cap. 1. nu. 324. & ſeq.

In quo loco cautio, ſeu fideiuſſio præſtari debeat, lib. 2. cap. 20. nu. 1.

Qui promiſit præſentare reum delatum Iudici, tenetur illum præſentare in loco promiſſionis, ibidem.

Quis cenſeatur fideiuſſor idoneus, ibid. nu. 2. 4. & 8.

Quando principalis eſt diues, admittitur fideiuſſor etiam non idoneus facultatibus, lib. 2. cap. 20. nu. 3.

Quando admittatur cautio iuratoria, ibid. nu. 4.

Quando creditor agere poſſit contra fideiuſſorem ſine excuſſione principalis debitoris, lib. 2. cap. 20. nu. 7.

Quando quis releuetur à ſatiſdatione dandi iuri, ibid. nu. 8.

CENSVRA an afficiat ſubditum, qui delictū ſub cenſura ab Epiſcopo prohibitum commiſit extra Diœceſim, lib. 2. cap. 15. nu. 7.

Excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, vel irregularis in vno loco, vbique dicitur, & eſt excommunicatus, ſuſpenſus &c. lib. 2. cap. 15. nu. 6. declaratur nu. ſeq.

Excommunicatio, vel alia cenſura non ligat probabiliter ignorantes, lib. 3. cap. 12. nu. 4.

Epiſcopus poteſt diſpenſare in irregularitatibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus, & in caſibus occultis etiā Sedi Apoſtolicæ reſeruatis ſuos ſubditos abſoluere, lib. 1. cap. 10. nu. 1. & 3. limitatur nu. 2.

Epiſcopus non poteſt eum abſoluere, qui in

vno loco commiſit delictum publicum, & poſtea ſe tranſtulit ad alium locum, vbi eſt occultum, ibid. nu.4.

Qui in vno loco fuit nominatim denunciatus excommunicatus, in alio loco, vbi delictum eſt occultum, in publico vitandus non eſt, ſed tantùm in occulto, ibid. nu. 5.

An notorius percuſſor clerici in vno loco, vitandus ſit in alio loco, vbi eſt occultus, lib. 1. cap. 1c. nu.6.

Extraneus, qui ſe tranſtulit ad aliam diœceſim abſque intentione manendi maiore anni parte, an ligetur legibus, & cenſuris illius diœceſis, ibid. nu.7.

An & quando ſuſpenſus in vno loco, cenſeatur in alio loco ſuſpenſus, ibid. nu.8.

Quæ dicatur percuſſio clerici leuis, & quæ grauis, lib. 1. cap.10. nu 9.

An & quando ſubditus exiſtens in alieno territorio, ligetur cenſuris, vel alijs pœnis à proprio Epiſcopo inflictis, ibid. nu.10.

Superior ſuis cenſuris ligare non poteſt exiſtentes in alio territorio, niſi in caſibus hic expreſſis, lib.1. cap.10. nu. 12.

An & quando Epiſcopus exiſtens extra ſuum Epiſcopatum poſſit excommunicare ſuos ſubditos, lib.1. cap.10. nu. 13.

Abſens à loco poteſt à cenſuris abſolui, & quando huiuſmodi abſolutio ſuum operetur effectum, ibid. nu.14.

Interdictum ſequitur perſonas interdictas, quocunque ſe contulerint, lib.1. cap.6. nu.7.

Quid ſit interdictum, lib.1. cap.10. nu. 15.

Interdictum materialiter conuenit cum alijs cenſuris, formaliter tamen ab ijs diſtinguitur, & qua ratione, ibid. nu.16.

Interdictum triplex eſt, perſonale, locale, & mixtum, ibid. nu.17. & 19.

Amentes, & pueri, vſu rationis carentes, an comprehendantur ſub interdicto, lib. 1. cap.10. nu.18.

An interdicta aliqua Eccleſia, poſſint ſacerdotes illius Eccleſiæ perſoluere Diuina officia in alia Eccleſia, ibid. nu.19.

An & quando Ciues interdicti, ſi aliò transferant domicilium, adhuc remaneant interdicti, lib.1. cap.10. nu. 20.

Interdictum diuiditur etiam in totale, & partiale, ibid. n. 21.

Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi in Eccleſia miſſam celebret, aut alium ordinis actum exerceat, efficitur irregularis, ſecus ſi id egerit in priuatis oratorijs, lib. 1. cap. 10. nu. 22.

Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi tali interdicto durante decedat, an poſſit in Eccleſia ſepeliri, ibid. nu. 23.

An interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, poſſit in cœmeterio miſſam celebrare, aut Diuina audire, ſi celebrentur, ibid. nu. 24.

Interdictum locale diuiditur in locale generale, & in locale ſpeciale, lib. 1. cap. 10. num. 25.

Interdictum, quo interdicuntur omnes Eccleſiæ alicuius Ciuitatis, aut Prouinciæ, dicitur interdictum ſpeciale, ibid. nu.26.

Interdictis omnibus Eccleſijs Ciuitatis non cenſetur interdicta Eccleſia Cathedralis, lib.1. cap.10. nu.27. limitatur nu. 30.

Interdicta Ciuitate cenſentur interdictæ omnes Eccleſiæ eiuſdem Ciuitatis, etiam Cathedralis, ibid. nu. 30.

Quando Eccleſiæ exemptæ ſubiaceant interdicto lato ab Epiſcopo, ibid. nu.31.

Habens duo domicilia, vnum in loco interdicto, aliud in alio loco non interdicto, quandiù habitat in loco non interdicto, non ſubiacet interdicto, ibid. nu.32.

Ciuis Communitatis interdictæ, ſi aliò transferat domicilium, deſinit eſſe interdictus, lib.1. cap.10. nu.33.

Ciuis abſens à loco interdicto, an ſubiaceat interdicto, ibid. nu.34.

Interdicta Ciuitate cenſentur interdicta etiam ſuburbia, & alia loca vicina etiam non ſubdita Iudici interdicenti, ibid. n.35.

Epiſcopus, qui aliquem locum interdixit, tenetur abſtinere ab officijs perſoluendis in eo loco, lib.1. cap.10. nu.36.

Epiſcopus, ſi aliquem excommunicauit, non poteſt cum eo communicare, ibid. nu.37.

Interdictum, ſi feratur ſub nomine perſonarum Eccleſiaſticarum, ligat etiam Religioſos tam profeſſos, quam nouitios, & etiam moniales, ibid. nu.38. limitatur nu.39.

Interdictis Religioſis non cenſentur interdicti nouitij, ibid. nu.39.

Enumerantur pœnæ à iure impoſitæ contra violantes interdictum, lib.1. cap.10. n.40. & ſeq.

Quando Clericus ob violationem interdicti in irregularitatem incidat, & quando non, ibid. nu. 51.

Quando Clerici non ſeruantes interdictum, excuſentur à prædictis pœnis, ibid. nu. 52.

Interdictum ſpeciale loci violatur celebrando in loco interdicto etiam ianuis clauſis, ſecus in interdicto locali generali, ibidem nu. 53.

Quando in loco interdicto celebrari poſſint Diuina Officia, lib.1. cap. 10. nu.54.

An Epiſcopus celebrans in loco à ſe interdicto, incidat in irregularitatem, lib.1. cap.10. nu. 55.

An violans ceſſationem à Diuinis, in irregularitatem incurrat, ibidem nu. 56.

Tempore ceſſationis à Diuinis non licet celebrare officia, ſicut licet tempore interdicti generalis, iuxta moderationem cap. alma mater, ibidem nu.56.

Qui

Qui actum aliquem geſſit ſub cenſura prohibitum, dum erat ſubditus prioris Epiſcopi, ligatur cenſura, etiamſi poſtea mutauerit domicilium, lib. 2. cap. 15. nu. 207.

An cenſura lata per modum ſententiæ liget ſubditos extra territorium, lib. 2. cap. 15. nu. 208.

Vide in ver. Forenſis. ver. Iudex. ver. Monaſterium. ver. Statutum.

CENSVS impoſitus ſuper certo fundo iuxta formam Bullæ Pij V. cenſetur in eodem loco eſſe, vbi fundus exiſtit, lib. 2. cap. 8. nu. 1.

Quid ſi contractus fuit celebratus in vno loco, & fundus cenſitus exiſtat in alio loco, ibid. nu. 2.

Donans fundum, ſuper quo eſt impoſitus cenſus, non tenetur luere cenſum, & liberare fundum, lib. 2. cap. 8. nu. 3. limitatur nu. 5. & 8.

Si teſtator legauit ſcienter rem cenſui ſuppoſitam, tenetur hæres luere cenſum, ibidem nu. 5. limitatur nu. 9. & 10.

Quid ſi ignoranter legauerit rem cenſui ſuppoſitam, vel alteri obligatam, lib. 2. cap. 8. nu. 6.

Quid ſi maritus fundum cenſui ſuppoſitum ſciens acceperit in dotem, eumdemque poſtea legauerit vxori, lib. 2. cap. 8. nu. 8.

Et quid ſi res relinquatur cum omnibus iuribus, & pertinentijs, ibid nu. 9.

An, & quando ſuper re emphiteotica poſſit imponi cenſus, lib. 2. cap. 8. num. 12. & 17.

Quando cenſus, ſeu ſeruitus impoſita ab emphiteuta, extinguatur, & quando non, ibid. nu. 13.

Facultas alienandi conceſſa emphiteutæ, finita locatione, ac reſoluto iure ipſius emphiteutæ expirat, lib. 2. cap. 8. nu. 14.

Cenſus impoſitio ſuper rebus tacitè alienari prohibitis, non inducit caducitatem, lib 2. cap. 8. nu 16.

Cenſus impoſitus ſuper fructibus rei emphiteoticæ ſubſtinetur, ſecus ſi ſuper re ipſa, ibid. nu. 17.

Cenſus in dubio præſumitur impoſitus ſuper re ipſa, non autem ſuper fructibus, lib. 2. cap. 8. nu. 18.

An Vaſallus poſſit imponere cenſum, vel aliam ſeruitutem ſuper re feudali, ibidem nu. 20. & ſeq.

Quando Vaſallus ſuper feudo poſſit imponere cenſum perpetuò duraturum, lib. 2. cap. 8. nu. 22.

Hæres grauatus poteſt cenſum imponere ſuper fructibus rei fideicommiſſo ſuppoſitæ, ibid. nu. 23. limitatur nu. ſeq.

Cenſus impoſitus ſuper re ipſa reſtitutioni obnoxia, nullius eſt roboris, ſi teſtator expreſsè prohibuerit alienationem, vel pignorationem, lib 2. cap. 8. nu. 24.

Quid ſi res fideicommiſſo ſuppoſita in parte eſſet libera, vel cenſus imponeretur ab eo, cui competunt detractiones legitimæ, & trebellianicæ, ibid. nu. 25.

An, & quando Vſufructuarius poſſit imponere cenſum ſuper re, cuius vſumfructum habet, lib. 2. cap. 8. nu. 26.

An poſſeſſor bonorum maioratus poſſit cenſum imponere ſuper dictis bonis, ibidem nu. 26.

An, & quando cenſus imponi poſſit ſuper melioramentis, & nu. ſeq. lib. 2. cap. 8. nu. 27.

Cenſus conſtitui non poteſt ſuper credito, nec ſuper iuribus incorporalibus, ibidem nu 28.

An agi poſſit ad reſtitutionem ſortis, ſi cenſus impoſitus fuit ſuper re ſuppoſita fideicommiſſo, & perpetuæ prohibitioni alienationis, lib. 2. cap. 8. nu. 32.

An, & quando ſubſtineatur cenſus impoſitus ſuper re aliena, ibid. nu. 33.

Cenſus imponi non poteſt ſuper re empta, cum pacto, quod emptor eius dominium non acquirat ante integram pretij ſolutionem, ibid. nu. 34.

An cenſus impoſitus ſuper re de ſui natura fructifera validus ſit, ſi expenſæ ſuperant fructus, lib. 2. cap. 8. nu. 37.

Extinguitur cenſus impoſitus ſuper bonis, quæ poſtea redduntur infructifera, lib. 2. cap. 8. nu. 38.

An cenſus cenſeatur vſurarius, ſi fuerit conſtitutus ad rationem ſcutorum decem pro centenario vigore conſuetudinis loci, ibid. nu. 39.

Adminiſtratores Eccleſiæ per viam extinctionis poſſunt retrouendere cenſum ſtante diſdicta, non tamen cenſum ipſum cedere tranſlatiuè, lib. 1. cap 3. nu. 135.

Quando retroceſſio dicatur facta extinctiuè, ibid. nu. 136. & ſeq.

Quando tertius redimens cenſum pro alio, poſſit acquirere iura extinctionis, ibidem nu. 138.

Fideiuſſor pro ſua indemnitate poteſt cẽſum extinguere, ibid nu. 139.

Quando ceſſio cenſus præſumatur facta tranſlatiuè, lib. 1. cap. 3. nu. 139.

An in hoc credatur atteſtationi creditoris, ibidem.

Fideiuſſor principalis debitoris emens cenſum, an & quando poſſit annuas reſponſiones tam à principali debitore, quàm à confideiuſſore exigere, ibid. num. 141. & ſeq.

Fideiuſſor ſoluendo creditori, videtur in dubio potius emiſſe nomen debitoris, quàm extinguere voluiſſe propriam obligationem, ibid. nu. 145.

An poſſeſſor domus, ſeu fundi cenſiti, qui cenſum redemit, ſeu extinxit, vti poſſit beneficio retentionis, lib. 2. cap. 7. nu. 79.

CESSATIO à Diuinis, vide in ver. Cenſura.

CITATIO nulliter executa, an validetur per comparitionem partis, lib. 2. cap. 1. n. 286.

Citatus in aliqua habitatione, & poſt citationem comparens in iudicio, videtur illam habitationem approbare pro domicilio, ibid. 285.

Iudicium etiam per ſolam citationem cœptum dicitur non oppoſita declinatoria fori, lib. 2. cap. 1. nu. 288.

Legitimè citatus tenetur apud Iudicem, coram quo fuit citatus, cauſam proſequi, etiamſi poſt talem citationem mutauerit forum, ibid. nu. 289.

Quando quis citari poſsit in domo hoſpitij, lib. 2. cap. 1. nu. 441.

Vide in ver. Locus.

CIVIS efficitur etiam per manumiſſionem, adoptionem, ſeu arrogationem, & delationem honoris in aliqua Ciuitate, & legitimationem, lib. 1. cap. 6. nu 41.

Quiſque præſumitur ciuis eius loci, in quo reperitur, vel vbi fit iudicium, nec præſumitur forenſis, niſi probetur, ibid. nu. 50. & 52.

Ciuilitas conceſſa Patri tranſit ad filium, ibid. nu. 54. & lib. 2. cap. 15. nu. 153.

Sola poſſeſsio maioris partis bonorum ciuem non facit, niſi concurrat animus perpetuò manendi, lib. 1. cap. 6. nu. 60.

Ciuis originarius habitans extra Ciuitatem, amittit priuilegium Ciuitatis, & deſinit eſſe ciuis, lib. 2. cap. 15. nu. 97.

Vide in ver. Origo. ver. Statutum.

Ciuitas extincta ab hoſtibus, iuris intellectu adhuc extare cenſetur, lib. 1. cap. 3. nu. 83.

Reædificatio Ciuitatis, vel Caſtri penitus deſtructi non eſt permiſſa ſine licentia Superioris, d. lib. 1. cap. 3. nu. 88.

Talis auctoritas facit idem Caſtrum cum primo, ibid. nu. 88.

Si Rex vniuerit Regno aliquem locum, ſeu Caſtrum, locus ille debet regi ſuis legibus, & non Regni, niſi aliter conſtet de mente Regis, ibid. nu. 89.

Ciuitas ob delictum Adminiſtratoris iure ſuo non priuatur, niſi quandiù ipſe Adminiſtrator in officio eſt, lib. 2. cap. 5. n. 108.

Vide in ver. Statutum. ver. Vniuerſitas.

CLAVSVLA conſtituti nihil operatur, quando poſſeſsio eſt incerta ratione loci, & quotæ, lib. 2. cap. 9. nu 210.

Clauſula, ex certa ſcientia, confirmationem ſpecificam operatur, lib. 2. cap. 1. nu. 377. limitatur ibidem.

Clauſula, pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcunque, æquipollet clauſulæ, & quibus dederit, lib. 2. cap. 5. nu. 11.

Vide in ver. Emphiteuſis.

Clauſula, quod plus valet, donauit &c. quando referatur ad modicam quantitatem, lib. 2. cap. 7. nu. 65.

Clericus regulariter teſtari non poteſt de bonis quæſitis ex reditibus Eccleſiæ, lib. 2. cap. 9. nu. 34. limitatur nu. 35. & ſeq.

Quid ſi à Sede Apoſtolica facultatem teſtandi impetrauerit, ibid. nu. 35.

Et quid ſi Clericus aliquid contulit Eccleſiæ, vel in opera pia ex ſuis bonis patrimonialibus, lib. 2. cap. 9. nu. 36.

Clericus teſtari poteſt de bonis, quæ ſuo labore, perſonalique opera lucratus fuit, ibid. nu. 37.

Similiter teſtari poteſt de ijs, quæ parciùs viuendo acquiſiuit, lib. 2. cap. 9. nu. 38.

Remittitur arbitrio prudentis viri, quantum requiratur ad honeſtam clerici ſuſtentationem, ibid. nu. 39.

Quando bona poſſeſſa per clericum præſumantur quæſita ex perſonali labore, lib. 2. cap. 9. nu. 40.

Camera Apoſtolica in locis, in quibus deputantur ſubcollectores ſpoliorum, nihil exigit ex bonis clericorum, quorum beneficia, vel penſiones 30. ducatorum auri de camera valorem non excedunt, ibidem nu. 41.

An clerici teſtari poſſint de bonis quæſitis ex reditibus Eccleſiæ in locis, vbi talis conſuetudo viget, lib. 2. cap. 9. nu. 42.

Iudex laicus non eſt Iudex competens clerici venientis ad cauſam, lib. 2. cap. 15. nu. 139.

Clericus efficitur Ciuis, quandiù beneficium poſſidet, lib. 2. cap. 15. nu. 155.

Edicta Principis ſecularis prohibentis extractionem annonæ extra territorium, non comprehendunt Eccleſias, ſeu eccleſiaſticos non obſtante quauis conſuetudine etiam immemorabili, lib. 1. cap. 3. nu. 235.

Clerici ex vi edictorum Principis ſecularis non tenentur quantitatem frumenti penes ipſos exiſtentis notificare, ibid. nu. 236.

Famulus clerici contrauenien huiuſmodi edictis, non poteſt puniri à Iudice ſeculari, neque eius res, quæ extrahuntur, poſſunt ab eodem Iudice ſeculari auferri, ibidem.

Princeps ſecularis imminente aliqua neceſſitate implorare poteſt officium Superioris eccleſiaſtici, vt clericos ad obſeruantiam compellat, ibid. nu. 237.

Ad Epiſcopum ſpectat circa bona clericorum taxare pretium, vel eius auctoritate id fieri debet, lib. 1. cap. 3. nu. 238.

Nomine clericorum non comprehenduntur

Cano-

Canonici Eccleſiæ Cathedralis in materia odioſa, & pęnali, lib. 1. cap. 10. nu. 28.

Cauſæ clericorum decidendę ſunt ſecundùm ius canonicum, lib. 2. cap. 9. nu. 3.

Clericus non poteſt teſtari de bonis ex fructibus beneficij acquiſitis, poteſt tamen, dum viuit, de illis liberè diſponere, lib. 2. cap. 23. nu. 75.

An emptum ex pecunijs beneficij, ſeu Eccleſiæ, efficiatur ipſius Eccleſiæ, lib. 2. cap. 23. nu. 76.

Clericus, qui de redditibus ſui beneficij fundum emit, ſua vita durante eodem fundo frui debet, etiamſi beneficium dimittat, lib. 2. cap. 23. nu. 77.

Quid ſi in terra inculta ſui beneficij vineam plantauit, ibid. nu. 78.

Clericatus non eximit aliquem de territorio, ſeu de diſtrictu, lib. 1. cap. 1. nu. 12.

Clerus appellatione populi comprehenditur in fauorabilibus, non in odioſis, lib. 1. cap. 1. nu. 13.

Ad probandum clericatum vnicus teſtis admittitur, ſicut in baptiſmo, lib. 1. cap. 3. nu. 49.

Ad obuiandum delicto poſſunt miniſtri Curię ſæcularis clericos armis ſpoliare, ſi in flagranti reperiantur, lib. 1. cap. 3. nu. 186.

Clericus capi poteſt non ſolum à Iudice laico, ſed etiam à priuato, ſi commiſerit delictum, vt illum pręſentent Iudici ſuo eccleſiaſtico, ibid. nu. 187.

In quo loco clericus conueniri poſſit, lib. 1. cap. 11. nu. 4. & lib. 2. cap. 1. nu. 295.

Clericus in Iudicem laicum conſentire non poteſt etiam cum iuramento, lib. 2. cap. 1. nu. 311.

Clericus ratione beneficij conueniri poteſt in quolibet loco, vbi beneficium poſſidet, lib. 2. cap. 1. nu. 341.

Clericus, qui rem incultam Eccleſiæ reduxit ad culturam, poteſt huiuſmodi meliorationibus frui, quandiù viuit, etiamſi beneficio priuetur, lib. 2. cap. 5. nu. 88.

An & quando clericus, qui rem Eccleſiæ meliorem fecit, vel eius hæres poſſit repetere meliorationes, lib. 2. cap 9. nu. 178.

An beneficiatus poſſit oliuetum extirpare, vt vineam plantet, lib. 2. cap. 5. nu. 129.

Vide in ver. Aedificium. ver. Arma. ver. Canonicus. ver. Conſuetudo. ver. Forenſis. ver. Hæres. ver. Locus. ver. Melioramenta. ver. Negotiatio. ver. Notarius. ver. Statutum.

COEMETERIVM quando præſumatur benedictum, & auctoritate Epiſcopi ſacratum, lib. 1. cap. 3. nu. 18.

An locus priuata auctoritate adiectus cęmeterio, habeatur pro ſacro, ibid. nu. 19.

Violatio vnius cœmeterij non trahitur ad aliud ſibi cohærens, pariete tamen medio ſeiunctum, lib. 1. cap. 9. nu. 23.

Vide in ver. Eccleſia, ver. Sepultura.

COLLECTA, vide in ver. Gabella. ver. Vniuerſitas.

COLLEGIVM ſi deſtruatur ob delictum, eius bona vacant, & ad fiſcum pertinent, lib. 1. cap. 3. nu. 82.

Vide in ver. Statutum.

COLONVS, vide in ver. Theſaurus.

COMMODATVM, vide in ver. Amiſſio.

COMMISSIO extenditur ad ſimilia, vel minora, non autem ad maiora, lib. 1. cap. 19. nu. 7.

Commiſſa cauſa intelligitur commiſſa tam ciuiliter, quàm criminaliter, etiam quoad illius deciſionem, lib. 2. cap. 1. nu. 51.

Vide in ver. Iuriſdictio.

COMMODATVM in eodem loco, in quo fuit geſtus contractus, reſtitui debet, lib. 2. cap. 14. nu. 2.

Vide in ver. Mutuum.

CONDEMNATIO, vide in ver. Carcer.

CONDICTIO intentata infamiam non irrogat, lib. 2. cap. 1. nu. 182.

CONDVCTIO, vide in ver. Locatio. ver. Incendium. ver. Theſaurus.

CONFESSARIVS à quo approbari debeat pendente lite inter Epiſcopum, & Prælatum inferiorem ſuper omnimoda iuriſdictione alicuius loci, lib. 1. cap. 3. nu. 257.

Sacerdotes ad audiendas confeſſiones ab Epiſcopo approbati, an poſſint abſoluere ſuos ſubditos extra dięceſim Epiſcopi approbantis, lib. 2. cap. 1. nu. 58.

Vide in ver. Sacerdos.

CONFESSIO releuat ab onere probandi, lib. 2. cap. 4. nu. 51.

Quando confeſſio extraiudicialis facta parte præſente plenè probet, lib. 2. cap. 3. nu. 1.

Confeſſio in iudicio ſine cauſa valet, ibidem nu. 3.

Confeſſio extraiudicialis facta parte abſente plenè probat de ęquitate canonica, ibid. nu. 4. limitatur nu. 7.

Quid ſi confeſſio facta fuerit in articulo mortis pro exoneratione conſcientiæ, lib. 2. cap. 3. nu. 5. & ſeq.

Talis confeſſio obligat hæredem in vim debiti, non autem in vim legati, ibid. nu. 6.

Confeſſio facta parte abſente de iure ciuili ſemiplenè tantùm probat, ibid. nu. 7. limitatur nu. 10.

Quando agitur de probanda veritate rei geſtæ, puta ſolutione, talis confeſsio per idoneos teſtes probata, facit fidem etiam de iure ciuili, lib. 2. cap. 3. nu. 10.

Confeſsio ante partis acceptationem poteſt reuocari, etiam non docto de errore, ibid. nu. 11.

An ſufficiat præſentia partis pro acceptatione, ibidem, & nu.15. & 18.
Confeſſio poteſt acceptari per alium nomine abſentis, ibid. nu.19.
Confeſſio geminata plenè probat, quando agitur de liberando,ſecus ſi de obligando, lib.2.cap.3. nu.17.
Confeſſio geminata reuocari non poteſt ſub prætextu falſitatis, ibidem.
Confeſſio facta in Epiſtola, vel in libro rationum, aut alia ſcriptura, quæ conſignatur à parte parti, plenè probat in fauorem abſentis, lib. 2. cap. 3. nu.18.
Si vnus teſtis deponat de confeſſione facta parte præſente, & alij teſtes ſingulares deponant de confeſſione facta abſente parte, coniunguntur ad faciendam plenam probationem, lib.2. cap.3. nu.30.
Vide in ver. Carcer. ver. Patet.
Confeſſio ficta reſultans ex contumacia, & banno, præiudicat ſolum in eo loco, & iudicio,vbi ipſum bannum exequi prætenditur, & vbi contumacia contracta eſt, non autem alibi, lib.3. cap.8. nu.2.
Confeſſio, vt noceat reo, non debet eſſe generalis,ſed ſpecifica cum expreſſione loci, temporis, cauſa, alijſque qualitatibus, & circumſtantijs delicti, lib. 3. cap. 19. n.57.
Confeſſio rei extorta non præcedentibus inditijs, nec probato corpore delicti, non ſufficit ad torturam, ibid. nu.58.
Factum alio loco, & tempore,dicitur realiter diuerſum, ibid. nu.59.
Quid ſi reus confiteatur, ſe plura homicidia, vel latrocinia commiſiſſe non exprimendo nomen perſonæ occiſæ,vel cuius res furto ſubtraxit, lib. 3 cap. 19. nu.60.
An talis confeſſio generica faciat indicium ad torturam, ibid. nu.61.
An poſſit quis ex ſola confeſſione condemnari, ibid. nu. 62. & ſeq.
Corpus delicti per confeſſionem rei regulariter non probatur, lib.3. cap.19. nu.64.
Non cenſetur conſtare de facto, niſi conſtet de eius qualitate, ibid. nu.65.
Quid ſi reus in tormentis delictum fateatur, ibid. nu.66.
An poſſit reus confeſſionem in tormentis extortam reuocare, lib. 3. cap. 19. num. 67. & ſeq.
Quando articuli obiectiui admitti debeant, ibid. nu.69.
An confeſſio rei cum qualitate excluſiua delicti diuidi poſſit, lib.3. cap.19. nu.70.
Quando Iudex abſtinere ſe debeat à tortura, ibid. nu. 71.
An condemnatus in contumaciam, & habitus à ſtatuto pro confeſſo,& conuicto,poſſit appellare, ibid. nu. 72.
Conuictus, & ſpontè confeſſus de iure non appellat, lib. 3. cap. 19. nu.73.
Non eſt facienda extenſio de caſu vero ad caſum fictum, ibid. nu.74.
Quando bannitus non poſſit impunè offendi, ibid. nu.75.
An Princeps poſſit appellationem omninò tollere, lib.3. cap.19. nu.76.
Quis cenſeatur verus contumax, & quis fictus, ibid. nu.77.
Quando contumax citatus non teneatur comparere, ibid. nu.78.
CONFINES, vide in ver. Fines.
CONFIRMATIO Papæ præſumitur ex lapſu 30. annorum, lib. 1. cap.8. nu.10.
Vide in ver. Statutum.
CONFISCATIO, vide in ver. Publicatio.
CONFRATERNITAS an ius habeat ad legara relicta eiuſdem Confraternitatis Prioribus, ſeu Cuſtodibus, lib.1. cap.12. n.57.
Vide in ver. Iuſpatronatus.
CONIVNCTIVA quando pro diſiunctiua accipi debeat, lib. 2. cap.1. nu.271.
CONSTITVTIONES Aegidianę in toto eccleſiaſtico ſtatu ſeruantur: conſtitutiones verò Carpenſes non egrediuntur Picenum, lib. 2.cap.15. nu.177.
Dictæ conſtitutiones non habent locum in foro eccleſiaſtico,& vbi agitur de re eccleſiaſtica, vel de perſonis eccleſiaſticis, ibid. nu. 178.
Conſtitutiones Aegidianæ locum habent tantùm in Terris, & Ciuitatibus immediatè ſubiectis Romanæ Eccleſiæ,non verò in alijs, lib.2. cap.15. nu.179. limitatur num. ſeq.
Quid ſi bona non ſint Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta,ſed tantùm perſonæ litigantes,& lis vertatur in loco eidem Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecto, ibid.nu.180.
Et quid ſi lis ageretur in loco quidem Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecto, ſed litigantes non eſſent eidem Sedi immediatè ſubiecti, ibid. nu. 181.
Conſtitutiones Aegidianæ non ſunt ſeruandæ in locis, vbi ſuper eiſdem articulis adſunt particularia ſtatuta, ſeu conſuetudines, lib. 2. cap.15. nu. 182.
Conſtitutiones à Superiore editæ pro vno loco, an, & quando extendantur ad alia loca, ibid. nu. 183.
Quando conſtitutio dicatur fauorabilis,ibid. nu. 184.
Vide in ver. Debitor.
CONSVETVDO præſtans occaſionem ſurripiendi, non eſt ſeruanda, lib 1. cap.8.nu.4.
An conſuetudo, qua primogenitus ſuccedit, & excludit alios, extendatur etiam ad Clericos, lib. 2. cap.15. nu. 137.
Quando per vnum actum conſuetudo inducatur, lib.2. cap.19. nu.2.

An inter ſe differant ſolitum, & conſuetum, lib. 2. cap. 19. nu. 3.
Conſuetudo, quæ eſt contra ius, non debet extendi ad alios caſus, lib. 2. cap. 22. nu. 28.
Conſuetudo loci tollitur per contrariam conſuetudinem, ſi fuit obſeruata tanto tempore, quo prior inducta fuit, lib. 2. cap. 38. nu. 1.
Conſuetudo non inducitur ex actibus diſformibus, ibid. nu. 2. declaratur nu 3.
Vnicus actus contrarius probat, non extare conſuetudinem, ibid. nu. 3.
Quanto tempore inducatur conſuetudo cõtra Eccleſiam, vel contra ius canonicum, lib. 2. cap. 38. nu. 4.
An conſuetudo induci poſſit contra ius ſine Principis approbatione, ibid nu. 5.
An conſuetudo à lege reprobata excuſet delinquentem à pęna temporali, ibidem.
Conſuetudo laicorum clericos non ligat, lib. 2. cap. 38. nu. 6.
An Doctoribus atteſtantibus de conſuetudine, & obſeruantia loci ſtari debeat, ibid. nu. 7.
Ad probandam conſuetudinem contra ius, requiritur quadragenaria, lib. 2. cap. 5. nu. 149.
Quando dicatur conſuetudo contra ius, ibid. nu. 150.
Vide in ver. Gabella. ver. Statutum. ver. Teſtator. ver. Teſtis.
CONTRACTVS quando cenſeantur correſpectiui, lib. 2. cap. 4. nu. 56.
Quando locus in contractibus inſeritur, tẽpus tacitè adiectum intelligitur, quo promiſſor poſſit peruenire ad locum deſtinatæ ſolutionis, lib. 2. cap. 4. nu. 13.
Si difficultas non eſt expreſſa in contractu, ſed ex accidenti emergit poſt contractum, non vitiat ſtipulationem, ibid. nu. 15.
Contrahentium mens potius attendi debet, quàm verborum formula, lib. 1. cap. 3. nu. 136.
In contractibus regulariter non eſt locus remiſſioni, lib. 2. cap. 1. n. 232.
Contrahens etiam forenſis ligatur conſuetudine loci contractus, lib. 2. cap. 15. nu. 68.
Verba contrahentium interpretanda ſunt ſecundum conſuetudinem loci, in quo celebratus eſt contractus, ibid. nu. 69
Contrahens in aliquo loco præſumitur ſe conformaſſe cum ſtatuto eiuſdem loci, etiam reſpectu bonorum, quæ illius diſpoſitioni non ſubiacent, lib. 2. cap. 9. nu. 241.
Vide in ver. Carcer. ver. Fideiuſſor. ver. Locus. ver. Statutum. ver. Venditio.
CONTVMAX, vide in ver. Confeſſio.
CREDITOR ingrediens in poſſeſſionem fundi iure pignoris, an faciat fructus ſuos, ſi valor fundi æquiualet credito, lib. 2. cap. 17. num. 51.
Creditori competit retentio, etiamſi nullam habeat hypothecam, vel in poſſeſſionem nulliter immiſſus ſit, lib. 2. cap. 7. nu. 78.
Vide in ver. Amiſſio. ver. Debitor. ver. Eccleſia. ver. Locus. ver. Poſſeſſio. ver. Solutio.
CVLPA etiam leuiſſima venit in rebus, quæ leuiter franguntur, lib. 2. cap. 6. nu. 19.
Quando vulneratus præſumatur culpa ſua deceſſiſſe ità, vt non imputetur vulneranti, lib. 1. cap. 2. num. 13.
Vide in ver. Emphiteuſis. ver. Incendium. ver. Locatio.
CVRATOR, vide in ver. Tutor.
CVRIA Romana, vide in ver. Delinquens.

D

DAMNVM pati videtur qui commodũ amittit, quod ex publico conſequebatur, lib. 1. cap. 3. nu. 167.
Vide in ver. Animalia. ver. Incendium. ver. Operarij ver. Vniuerſitas.
DEBITOR repertus in loco, poteſt coram Iudice eiuſdem loci conueniri, etiam ſuper contractibus alibi celebratis, lib. 2. cap. 1. nu. 255. limitatur nu. 256.
Creditor primò agere debet cum reo, in ſubſidium cum fideiuſſore, vel pignoris poſſeſſore, lib. 2. cap. 1. nu. 104.
Creditor non cogitur ad excuſſionem bonorum ſui debitoris exiſtentium extra iudicantis territorium; quando locus remotus eſt, & in aliena Prouincia, ibidem num. 105.
Non dicitur reus idoneus, ſi abſque difficultate conueniri non poſſit, vel ſi res debitoris eſſent in loco forti, ibid. nu. 106.
Illa bona ſunt diſcutienda, quæ ſine aliqua controuerſia poſſideri poſſunt, lib. 2. cap. 1. nu. 107.
Fideiuſſor obligatus in forma cameræ cenſetur renunciaſſe beneficio excuſſionis, ibid. nu. 109.
Ceſſat etiam excuſſionis exceptio, ſi fideiuſſor debitum confeſſus fuerit, ſeu terminum ſuſceperit cum confeſſione debiti, vel ſe ſe obligauerit ad liberandum a moleſtijs, ibid. nu. 110.
Concedendus eſt terminus fideiuſſori, ſi illum petierit ad præſentandum reum abſentem, vt ille primò conueniatur, lib. 2. cap. 1. nu. 111.
Debitor regulariter non tenetur deferre debitum ad domum creditoris, lib. 2. cap. 19. nu. 4. limitatur nu. 5.
Quid ſi hæres, & legatarius eiuſdem ſint fori, ibid. nu. 5.

Et quid ſi in deferendo requiratur impenſa, ibid. nu.6.

Quando agitur ciuiliter, nemo in propria domo capi poteſt, etiamſi domus ſit aliena, dummodò eam inhabitet, lib 2. cap.1. nu.434. ampliatur nu.ſeq. limitatur n.440. & ſeq.

An prædicta concluſio locum habeat in prædio ruſtico, ibidem nu.435.

An quis capi poſſit in naui, ibidem nu.436.

Et an capi poſſit in Vniuerſitatibus ſcholarium, vel in nundinis,lib.2.cap.1.nu.437.

Debitor, qui habet bona ſufficientia, non poteſt carcerari, ibid. nu.438.

Capiens in prædictis caſibus tenetur iniuriarum, ibid. nu.439.

Poteſt quis capi in taberna, ſi ibi ſit vt viator, lib.2. cap.1. nu.440.

Item poteſt quis capi in porticu domus, in ſchalis extra domum exiſtentibus, & in oſtio domus extra clauſuram, ibidem nu.442.

Quando quis dicatur eſſe in domo, ibidem nu.443.

Poteſt quis capi in limine portæ, lib.2.cap.1. nu.444.

Item poteſt capi in domo aliena, etiamſi Dominus domus prohiberet ingreſſum, ibid. nu.445.

Domus viri, vxoris, & Patris non cenſetur ad hunc effectum aliena, lib. 2. cap. 1. num.446.

Poteſt quis in domo propria capi, ſi ibi non habitet, ibid. nu.447.

In cauſa ſyndicatus poteſt quis extrahi de domo propria, ibid. nu.449.

Item quando ſe obligauit ad factum, vel cum iuramento, vel in forma Cam. Apoſt. vel renunciauit omni legum auxilio, d. lib.2. cap.1.nu.450.

Mulier honeſta pro debito ciuili non poteſt regulariter capi, lib.2. cap.1. num.451. limitatur nu.ſeq.

Quid ſi mulier obligata ſit pro adminiſtratione tutelæ, ibid. nu.452.

Debitor repertus à ſatellitibus extra domum, capi poteſt, etiamſi deinde in domum fugiat, ibid. nu.453.

De conſuetudine apud nos pro quocunque debito, pro quo capi quis poteſt perſonaliter, capi etiam poteſt in propria domo, quando ianua principalis eſt aperta, & nemo prohibet, alias ſecus, lib.2. cap.1. num.454.

Quid ſi domus illa aſſignata fuerit pro carcere in cauſa criminali, ibid. nu.455.

Familia oſtium debitoris clauſum non poteſt aperire per vim, niſi præuio nouo mandato Iudicis, etiamſi debitor cum iuramento, vel in forma cam. ſe obligauerit, lib.2. cap.1. nu.456.

Debitor in cauſis ſuſpicionis fugæ, & criminalibus poteſt in propria domo capi, ibid. nu.457.

Satellites poſſunt etiam frangere oſtium, & feneſtras ad effectum capiendi delinquentem, lib.2. cap.1. nu.458.

Senes ſeptuagenarij nec in domo, nec extra capi poſſunt pro debito ciuili, ibidem nu.459.

Minor 25. ann. pro debito priuato capi non poteſt nec in domo, nec extra, lib.2.cap.1. nu.460.

An, & quando filiusfam. pro debito ciuili carcerari poſſit, ibid. nu.461.

Conſtitutio Pij IV. contra debitores non deferentes biretum viride poſt ceſſionem bonorum, non extenditur extra Vrbem, lib.2. cap.1. nu.467.

An is, qui geſtat biretum viride poſſit carcerari pro debito poſtea contracto, ibidem nu.468.

Creditor de iure communi tenetur bona debitoris in ſolutum recipere, quando debitor non poteſt debitum ſoluere, lib.2. cap.21. nu.29.

Quando debitor ſpeciei ſoluere poſſit eius æſtimationem, ibid. nu.30.

In obligationibus facti quis non compellitur præcisè, ſed liberatur ſoluendo intereſſe, & quando id procedat, ibid. nu.31.

Quid ſi domus communis non patiatur commodam diuiſionem, ibid.

Debitor, de fuga ſuſpectus iurari poteſt in loco contractus, & in loco deſtinatæ ſolutionis, lib.2. cap.1. nu.470.

Mercatores, dum ſunt in nundinis, ſuſpecti ſunt de fuga, ibid. nu.471.

Fugiens, ſeu parans ſe ad fugam, quocunque in loco capi poteſt à creditore etiam in alieno territorio, in quo non contraxit, ſi deficiat copia Iudicis, lib. 2. cap. 1. nu.472.

Debitor, qui conſenſit, vt poſſit omni loco conueniri, poteſt vbique iurari ſuſpectus, ibid. nu.473.

Debitor de fuga ſuſpectus in loco ſacro capi non poteſt, ibid. nu.474.

An capi poſſit tempore feriato in honorem Dei, ibid. nu.475.

An captus cum mandato ſuſpicionis fugæ, poſſit arreſtari pro alia cauſa ciuili, lib. 2. cap.1. nu.476. & ſeq.

Debitor ſuſpectus cenſetur debitor ex delicto, ibid. nu.477.

Captus pro delicto, non poteſt arreſtari pro cauſa ciuili, ibid. nu.478.

Relaxatus à carceribus, in quibus pro cauſa criminali detinebatur, non poteſt per ſpatium

tium horæ pro ciuili cauſa capi, ſeu earcerati, lib.2. cap.1. nu.479.
Debitor tenetur ſoluere canonem pro re emphiteotica in eo loco, vbi res eſt, lib.2. cap.4. nu.156.
Vide in vet. Locus. ver. Mora. ver. Publicario. ver. Solutio.
DEBITVM, vide in ver. Debitor. ver. Poſſeſſio.
DECIMAE, quæ datę ſunt in feudum ſęcularibus, Iudicis Eccleſiaſtiei cognitioni ſubijciuntur, lib.2. cap.15. nu.140.
In materia decimarum non datur manurentio niſi probata poſſeſſione, lib.1.c.3.n.249.
An Parochus in petitorio teneatur probare, decimas ſibi competere, ibid. nu.250.
Tenetur quis decimam ſoluere ex fructibus prædiorum, quæ extra Parochiæ territorium poſſidet, dummodò ex his fructibus non ſoluatur decima alteri Eccleſiæ extra territorium, lib.1. cap.8. nu 1.
An, & quando decima, quæ debetur Eccleſiæ, debeat deferri in horrea Clericorum ſumptibus ipſius debitoris, ibid. nu.2.
An laici poſſint frumentum, aut alios fructus in propria horrea condere, antequam Clerici certiores fiant, ibid. nu.3.
Cauſæ decimarum in foro eccleſiaſtico cognoſci debent, ibid.
Decimæ, ſi pecora ob hoſtium incurſiones fugata ſint in alienam Parochiam, & ibi pariant, adhuc debentur parochiæ, ex qua fugata ſunt, lib.1. cap.8. nu.5.
Quo tempore decimæ ſolui debeant, lib.1. cap.8. nu.7.
Et an in decimis ſeruãda ſit loci conſuetudo, ibidem.
Quando Regulares teneantur ad decimas, ibid. nu.8.
An valeat compoſitio inter Clericos, & laicos facta ſuper decimis, ibid. nu.9.
An tuti ſint in conſcientia non ſoluentes decimas in locis, in quibus Eccleſia non petit, lib.1. cap.8. nu.11.
In decimis tempus, & locus non ſunt de ſubſtantia actus, lib.2. cap.3. nu.23.
Vide in ver. Solutio.
DELEGATIO, vide in ver. Iuriſdictio.
DELEGATVS Papæ, vel Principis delinquens, quando puniatur ab Ordinario loci, & quando à delegante, lib.3. cap.9. nu.1. & ſeq.
Quando à ſententia delegati appelletur ad delegantem, ibid. nu.2.
DELICTVM quando dicatur notorium, lib.3. cap.15. nu 38.
Vide in ver. Accuſatio. ver. Delinquens. ver. Forenſis.
DELINQVENS forum ſortitur in loco delicti, originis, & domicilij, lib.3. cap.1. num.1.
Reus puniri poteſt etiam in loco litis conteſtatæ, ibid. nu.2.
Iudex originis, & domicilij contra reum etiã abſentem procedere poteſt, ibid. nu.3.
In delictis attenditur locus, vbi delictum conſummatum fuit, lib.3. cap.1. nu.4.
Quid ſi dubium ſit, in quo loco delictum commiſſum fuerit, ibid. nu.5.
Habitans in confinibus duarum Ciuitatum, vel Prouinciarum, ab vtroque Iudice puniri poteſt, ibid. nu.6.
Aſſaſſini, & publici latrones, ac viarum graſſatores vbique locorum puniri poſſunt, lib.3. cap.1. nu.7. & 14.
Non attenditur locus perſonæ offenſæ, ſed attenditur tantùm perſona offendens, ibid. nu 8.
Vagabundus poteſt vbique locorum puniri, ibid. nu.9
An Iudex loci, in quo reus per decem annos fuit conuerſatus, poſſit contra eum procedere, lib.3. cap.1. nu.10.
Banniti, qui habent in aliquo loco certam habitationem, ſeu domicilium, non dicuntur vagabundi, ibid. nu.11.
Quando Banniti habeantur pro vagabundis, ibid. nu.12.
Si deficiant aliqua requiſita ad hoc vt quis dicatur contraxiſſe domicilium in aliquo loco, puniri poteſt tanquam vagabundus, ibid. nu.13.
De qualitate Aſſaſſinij, ſeu latrocinij ad prædictum effectum debet conſtare aliunde, quàm ab ore ipſius delinquentis, lib. 3. cap.1. nu.14.
An requiratur declaratoria ad hoc, vt dicatur conſtare de qualitate aſſaſſinij, ſeu latrocinij, ibid. nu.15.
Quando dicatur aſſaſſinium, ibid. nu.16.
Iudex originis, vel domicilij poteſt cognoſcere de delicto per ſubditum commiſſo in alieno territorio, lib.3. cap.1. n.17. & ſeq.
Inquiſitio ſuccedit in locum accuſationis, ibid. nu.18.
Delicta non puniuntur principaliter propter offenſam territorio factam, ſed propter odium criminis, ibid. nu.19.
Iudex originis, & domicilij poteſt procedere tantùm ad pœnam extraordinariam, lib.3. cap.1. nu.20.
Quando reus remitti debeat ad Iudicem loci delicti, ibid. nu.21.
Quid ſi reus ſit in aliquo ex dictis locis carceratus, & in eo loco punitus, vel abſolutus, ibid. nu.22. 24. & ſeq.
Si reus in primo iudicio compareat, & ſuam purget contumaciam, poteſt impedire ſecundum, allegando præuentionem, lib.3. cap.1. nu.23.
Reus ex hactenus deductis abſolutus à Iudice

loci originis, vel domicilij, poteſt à Iudice loci delicti carcerari, ibid. nu.24.
Quando reus ab vno Iudice punitus, poſſit ab alio iterum puniri, lib. 3. cap. 1. nu.25.
Si reus in loco delicti compareat, ſed debitam condemnationem non ſoluat, poteſt condemnari per Iudicem originis, vel domicilij, ibid. nu. 26.
Reus in vno loco in contumaciam bannitus, & condemnatus, non poteſt in alio loco abſolui, ibid. nu.27.
Reus in contumaciam còndemnatus, non poteſt alibi admitti ad faciendas ſuas defenſiones, quàm in loco, vbi condemnatio ſequuta eſt, lib. 3. cap. 1. nu.28.
An reus, qui in vno territorio, ſeu loco domicilij, originis, vel delicti obtinuit gratiam à Principe illius loci, poſſit in alio loco puniri, ibid. nu. 29.
Reus contumax non poteſt opponere de pendentia litis, vel de præuentione alterius Iudicis, ibid. nu. 30.
Reus, qui paſſus eſt, ſe condemnari in duobus locis, an poſſit cogi ad ſoluendam condemnationem in vtroque loco, ibidem nu. 31.
An Iudex originis, vel domicilij poſſit ſuum ſubditum delinquentem in alieno territorio, punire ſecundùm ſtatuta loci originis, vel domicilij, lib 3. cap.1. nu.32.
Reus in loco delicti, ſi ibi reperiatur, conueniri poteſt etiam ciuiliter, ibid. nu.33.
Exemptus delinquens extra locum exemptum, poteſt conueniri coram Ordinario eius diœceſis, in qua deliquit, ibid. nu. 34.
Delinquens in loco, efficitur de foro illius loci, lib. 3. cap.1. nu. 35.
Quid ſi delictum commiſſum ſit in mari, ibid. nu. 36.
An Iudex loci commiſſi delicti poſſit priuare clericum delinquentem beneficio, quod poſſidet in alio territorio, ibid. nu. 37.
Committens delictum in loco exempto, an, & quando poſſit ab Epiſcopo puniri, lib. 3. cap. 13. nu. 1 5. & 6.
Exemptum eſſe, & nullius iuriſdictionis eſſe, differunt, ibid. nu.2.
Iudex laicus poteſt punire reum, qui in Eccleſia deliquit, nu. 3.
Subditi Epiſcopi, qui intra Religioſorum monaſteria delinquunt, poſſunt ab eodem Epiſcopo puniri, lib. 3. cap. 13. nu.4.
Quando Regulares delinquentes extra monaſterium puniri poſſint ab Epiſcopo, ibid. nu. 7.
Quando Regularis dicatur degere extra monaſterium, & quando non, ibidem nu. 8.
Quando reus remitti debeat ad locum delicti, & quando non, lib. 3. cap. 2. num. 1. cum ſeq.
Officialis à loco officij aufugiens, vbique puniri poteſt de delictis in officio commiſſis, ibid. nu. 3.
Iudex remittens ſemper debet cognoſcere, an reus ſit culpabilis, ibid. nu.4.
In delictis publicis eſt facienda remiſſio ad Iudicem loci delicti, etiamſi offenſus reum accuſauerit apud Iudicem loci originis, vel domicilij, lib. 3. cap.2. nu.5.
Remiſſio non eſt facienda in leuioribus delictis, nec etiam in atrocibus, quando agitur ciuiliter de crimine. ibid nu.6.
In priuatis delictis non fit remiſſio, lib. 3. cap.2. nu.7.
An Iudex loci originis, vel domicilij, qui in captura præuenit, vel reum condemnauit, teneatur reum remittere ad Iudicem loci delicti, ibid. nu.8.
Si Iudex loci delicti non petierit remiſſionem, Iudex loci originis, vel domicilij poteſt licitè cognoſcere, & punire, ibid. nu. 9.
Curia Romana nunquam remittit delinquẽtem ad aliam Ciuitatem, ſeu Prouinciam, lib 3. cap.2. nu.10.
An Iudex requiſitus teneatur reum remittere, ſi nullam iuriſdictionem in eum habeat, ibid. nu.11.
Curia maior non remittit ad inferiorem, lib.3. cap.2. nu. 12.
Quando remiſſio deneganda ſit, ibid. nu.13.
Cuius expenſis fieri debeat remiſſio, ibidem nu.14.
Quid ſi in remiſſione magnæ eſſent faciendæ expenſæ, lib.3. cap.2. nu.15.
Et quid ſi reus captus fuerit in loco alterius iuriſdictionis, ibid. nu.16.
Qua pœna plectantur ſatellites capientes reum in alieno territorio, ibid. nu.17.
Quando in cauſa hæreſis fiat remiſſio, lib.3. cap.2. nu.18.
Delinquens non debet remanere impunitus, lib.2. cap.17 nu.22.
In quo loco delinquens puniri debeat, lib.2. cap.1. nu.124.
Si plures pro eodem delicto conueniantur, & diuerſis foris ſubijciantur, poſſunt coram diuerſis Iudicibus conueniri, lib. 3. cap. 1. nu 135.
Vide in ver. Carcer. ver. Debitor. ver. Forenſis. ver. Iudex.
DENVNCIATIO an ſit facienda ab eo, qui tempore publicationis monitorij degebat extra territorium Epiſcopi, lib 1. cap. 10. nu. 11.
Vide in ver. Matrimonium.
DEPORTATVS non amittit ea, quæ ſunt iuris gentium, ſed ea tantùm, quæ ſunt iuris ciuilis, lib. 3. cap.21. nu.47.
Depoſitum quando operetur ſolutionis effectum,

ctum, lib. 2. cap. 21. nu. 39.
Quis dicatur locus congruus, ibid. nu. 40.
An creditor teneatur recipere, ſi debitor offerret in loco, vel tēpore incongruo, & paratus eſſet ſoluere intereſſe, ibid. num. 41.
Si locus non fuit expreſſus, intelligitur de loco contractus, lib. 2. cap. 21. nu. 42.
Quis cenſeatur Iudex competens in cauſa depoſiti, lib. 2. cap. 21. nu. 43.
Depoſitum debet eſſe integrum, ibidem n. 44. limitatur nu. ſeq.
Quid ſi debitum non eſſet penitus liquidum, ibid. nu. 45.
Et quid ſi depoſitum fiat de certa re debita, quæ ſit deteriorata, lib. 2. cap. 21. nu. 46.
Antequam depoſitum fiat, interpellari debet vel ipſemet creditor, vel procurator, qui habeat ſpeciale mandatum ad exigendum, vel generale cum libera, ibid. nu. 47.
Depoſitum factum auctoritate Iudicis, vel à parte ratificatum, non poteſt repeti, lib. 2. cap. 21. nu. 48.
An Iudex poſſit ſe in Depoſitarium eligere, ibid. nu. 49.
Vide in ver. Amiſſio.
DEPVTATVS, vide in ver. Seminarium.
DICTIO, omnino, explicatur, lib. 2. cap. 1. nu. 385.
Dictio, vſque, quando ſtet incluſiuè, & quando excluſiuè, lib. 2. cap. 5. nu. 167.
Dictio, ſuper, hypothecam inducit, lib. 2. cap. 11. nu. 3. & cap. 21. nu. 33.
DIOECESIS, vide in ver. Locus.
DIES, & locus ſolutionis quando exprimi debeat in obligatione, & interpellatione, lib. 2. cap. 4. nu. 149.
Quando dies non interpellet pro homine, lib. 2. cap. 1. nu. 301.
Vide in ver. Forenſis. ver. Mora.
DISCVSSIO fieri non debet, quando bona ſunt extra territorium, lib. 3. cap. 7. nu. 81.
DISIVNCTIVA, vide in ver. Coniunctiua.
DISPENSATIO, vide in ver. Matrimonium.
DISTRIBVTIONES quotidianæ non debentur Canonico, niſi Diuinis Officijs in Eccleſia interfuerit, etiamſi præſens ſit in loco, vbi ſita eſt Eccleſia, lib. 1. cap. 13. num. 19. limitatur nu. 20. 21. & 22.
Canonicus abſens ex cauſa infirmitatis lucratur diſtributiones, etiamſi ex propria culpa in morbum inciderit, ibid. nu. 20. limitatur num. 23.
Canonicus iniuſtè bannitus, relegatus, vel carceratus, aut alio impedimento detentus, non amittit diſtributiones, ibid. nu. 21. limitatur nu. 23.
Quid ſi fuerit carceratus, vel relegatus ob propriam culpam, ibidem d. nu. 21.
Canonicus abſens ob euidentem Eccleſię vtilitatem, lucratur diſtributiones, ibidem nu. 22. limitatur nu. 23. & 25.
Canonicus, qui non fuit ſolitus reſidere, ſeu Diuinis intereſſe, amittit diſtributiones, etiamſi abfuerit ex cauſis prædictis, lib. 1. cap. 13. nu. 23.
Canonicus iniuſtè carceratus, excommunicatus &c. ſi commodè potuit vitæ innocentiam probare, & non fecit, non poteſt diſtributiones repetere, ibid. nu. 24.
Canonicus abſens propter Eccleſiæ vtilitatem, ſi ad id habeat congruum ſalariū, non percipit diſtributiones, lib. 1. cap. 13. nu. 25.
Quando quis dicatur ſolitus intereſſe, vel non intereſſe Diuinis, ibid. nu. 26.
Iniuſtè carceratus, excommunicatus &c. poteſt repetere diſtributiones vel à Iudice iniuſtè procedente, vel à parte iniuſtè querelante, vel ab ijs, qui diſtributiones perceperunt, ibid n. 27. limitatur n. 29. 30. & 31.
Donec pendet quæſtio ſuper iuſtitia, vel iniuſtitia cauſæ, diſtributiones ſequeſtrari debent penes idoneā perſonam, ibid. n. 28.
Diſtributiones remanentes in menſa Capitulari, ab ipſo Capitulo reſtituendæ ſunt iniuſtè carcerato, etiamſi fuerint inter Canonicos diuiſæ, lib. 1. cap. 13. nu. 29.
Canonici, qui bona fide diſtributiones conſumpſerunt, an teneantur in foro conſcientiæ ad earum reſtitutionem, ibid. nu. 30.
Iudex, qui ſeruato iuris ordine cenſurā tulit, aut carcerationem decreuit, ad reſtitutionē diſtributionum non tenetur, ibid. nu. 31.
Canonicus à ſuo Epiſcopo miſſus ad viſitanda Apoſtolorum limina, an lucretur diſtributiones, ibidem nu. 31.
Quando nullus ex Eccleſiæ miniſtris intereſt Diuinis officijs, quotidianæ diſtributiones, quæ ad eos ſpectarent, ſi præſentes fuiſſent, Eccleſiæ debentur, lib. 1. cap. 13. nu. 10.
Si Canonici aliquot Diuinis officijs interſint, alij verò abſint, quotidianæ diſtributiones præſentibus accreſcunt; partes verò fructuum, qui abſentibus competerent, ſi præſentes forent, Eccleſiæ debentur, ibidem nu. 11. limitatur nu. 12.
An diſtributiones poſſint remitti, ibid. nu. 11.
Si omnes fructus in diſtributionibus conſiſtunt, tunc accreſcunt alijs, qui Diuinis horis interſunt, lib. 1. cap. 13. nu. 12.
Quid ſi ex ſtatuto, vel conſuetudine Eccleſiæ ſingulis Canonicis, vel omnibus, qui Diuinis interfuerint, certa portio eſt aſſignata, ibid. nu. 13.
Diſtributiones præbendarum vacantium debentur præſentibus, nec reſeruantur ſucceſſoribus, ibidem.
Canonici aſſociantes ſuum Epiſcopum extra Eccleſiam Cathedralem, non lucrantur diſtributiones, lib. 1. cap. 13. nu. 14.
Abſētes à ſuis Eccleſijs, & ad Curiā accedētes

pro vtilitate dictarum Eccleſiarum, lucrantur fructus,non autem diſtributiones, ibid. nu. 15.

Diſtributiones non dicuntur de corpore beneficij ſed potius ſunt ſtipendium quoddam laboris, lib. 1. cap. 13. nu. 16.

Prouiſi de beneficijs non faciunt fructus ſuos, donec iuramentum fidei perſonaliter, & non per procuratorem præſtiterint,lucrantur tamen diſtributiones, etiamſi non iurauerint, ibid. nu. 17.

An, & quando habens indultum ad lucrandum fructus in abſentia, lucretur diſtributiones, ibid. nu 18.

DIVISIO, vide in ver. Filius. ver. Poſſeſſio. ver. Præſumptio.

DOCTOR, vide in ver. Statutum.ver.Tutor.

DOLVS commiſſus ante mandatum,Domino nocere non debet, lib.2. cap.5. nu.98.

Vide in ver. Incendium.

DOMICILIVM habitationis præualet,quando pugnat cum domicilio originis, lib. 2. cap.15. nu.110.

Dicitur quis propriè ſubditus ratione domicilij, lib.2. cap. 15. nu.144.

Senator vbicunque ſortitur hanc dignitatem, ibidem contrahit domicilium,lib.2.cap.15. nu. 152.

Quando domicilium ſtatim contrahatur, lib. 2.cap. 1. nu. 213.

Domicilium, & habitatio inter ſe differunt,& qualiter, lib. 2. cap.1. nu.214.

Quid operetur electio domicilij facta ex eo quod quis non habet ſedem permanentem, & reperiri non poteſt, ibid.nu.290.

Filius poteſt ſua voluntate domicilium ſibi conſtituere, vbi voluerit, lib. 1. cap. 6. nu. 23.

Statim ac quis contraxit in loco domicilium, ligatur, & iuuatur ſtatutis eiuſdem loci, ibid. nu. 33.

Mutatio domicilij non perimit inſtantiam, ibid. nu. 34.

Qui domicilium habet in loco, ibi fit ſubditus, & ligatur ſtatutis eiuſdem loci, lib. 1. cap. 6. nu. 59.

Vide in ver. Dos. ver. Forum. ver. Locus. ver. Maritus. ver.Ordines ſacri. ver. Parochus. ver.Statutum. ver. Vxor.

DOMINIVM ſi reſeruatum fuerit in contractu venditionis, venditio reſoluitur in locationem, aut aliud genus contractus, in quo dominium non transfertur,lib.2.cap.7. nu. 25.

Pactum dominij reſeruatiuum tacitè ineſt in contractu venditionis,ibidem nu.26.& ſeq.

An locum habeat in tali caſu hypotheca ad fauorem creditorum, ibidem nu. 27.

Dominium rei venditæ nunquam transfit in emptorem, niſi per eum fuerit ſolutum integrum pretium, lib.2. cap.7. nu.28.

Fructus rei venditæ ſpectant ad emptorem, pro rata pretij ſoluti, ibid. nu.29. & ſeq.

Emptor non poteſt fructus pro rata pretij ſoluti petere, niſi ſoluto integro pretio,lib.2. cap.7. nu.30.

Saluianum non competit ſuper re, cuius dominium venditor ſibi reſeruauit, ibidem nu. 31.

Reſeruatio dominij impedit,nè ius quæratur anterioribus creditoribus emptoris, niſi ſoluto pretio venditori, lib 2.cap.7.n.32.

An dominium probetur contra tertium ex ſolutione aſſictuum, vel ex teſtibus deponentibus, aliquem diſpoſuiſſe de re, prout faciunt veri Domini de rebus proprijs,lib. 2. cap.25. nu.8.

Vide in ver. Emphiteuſis. ver. Locus. ver.Paſcua. ver. Venditio.

DOMINVS, vide in ver. Pater.

DOMVS, vide in ver. Debitor. ver. Socius.

DONATARIVS, vide in ver. Donatio. ver. Poſſeſſio.

DONATIO facta abſenti, ante acceptationem poteſt reuocari, lib. 2. cap.3. num.14. limitatur nu. 16.

Acceptatio vnius ex Donatarijs prodeſt alteri, lib. 2. cap.4 nu.72.

In donatione non competit euictio, lib. 2. cap. 8. nu. 4.

Quando donatio facta de bonis exiſtentibus in Ciuitate, comprehendat etiam bona in Comitatu exiſtentia, lib.2. cap.9. nu.82.

Quando donatio cenſeatur vniuerſalis lib. 2. cap. 11. nu. 6.

Vide in ver. Cenſus. ver. Dos. ver. Locus. ver. Notarius.

DOS congrua quæ dicatur, lib 2. cap. 17. nu. 1. & 19.

Pater maiorem dotem vni ex filiabus tradere poteſt quàm alteri, lib.2. cap.17. nu.2. limitatur nu. 2.

Pater non poteſt dotem filiæ conſtituere ſupra moderatam quantitatem in præiudicium fideicommiſſarij, ibid. nu.3.

Dos ſubſidiaria non eſt rigorosè taxanda,ſed ad meram dotandæ neceſſitatem, lib. 2. cap. 17. nu. 4. & 19.

Dos data à Patre in dubio præſumitur congrua, ibid. nu.5. limitatur nu. ſeq.

An hæc præſumptio per contrariam probationem elidi poſſit, ibid.nu.6.

Quando filia poſſit petere ſupplementum dotis, vel legitimæ,ibidem,& nu 8. & 13.

Aliquando dos taxari poteſt infra legitimam, aliquando vſque ad legitimam, aliquando vltra legitimam, lib. 2. cap.17. nu.7.

Quando filiæ imputetur in legitimam dos, quam à Patre recepit, ibid. nu.8.

Quan-

Quando dos ſuccedat loco legitimæ,& quando non, lib. 2. cap. 17. nu. 13. 15. & 17.

Si ſtatutum filias excludit propter maſculos, & mandat,eas dotari,dotes ità detrahendæ ſunt,vt non lædatur legitima filij, ibidem nu. 14.

Dos, quæ ſuccedit loco legitimæ, detrahenda eſt ex ipſa legitima, non autem ex fideicommiſſo, lib. 2. cap. 17. nu. 15.

Supplementum legitimæ, & ſupplementum dotis congruę debetur cum fructibus, ibid. nu. 16.

Dos habita loco legitimæ, non reuertitur ſoluto matrimonio ad patrem, lib. 2. cap. 17. nu. 17.

Congruitas, vel incongruitas dotis conſideratur attento tempore dotationis, lib. 2. cap. 17. nu. 18.

Quando pater teneatur filiæ præſtare tantùm alimenta, vel dotem alimentis adæquatam, ibid. nu. 19.

Quæ cenſeatur dos congrua mulieris ſtupratæ, ibid. nu. 20.

Quando dos mulieri ſtupratæ debeatur, lib. 2. cap. 17. nu. 21.

Pater eam dotem, quæ ad ſe reuerſa fuit ex primo matrimonio, tenetur ſecundo marito tradere abſque diminutione, ibidem nu. 23. limitatur nu. 25.

Quid ſi mulier poſt contractas primas nuptias, & mortem mariti monaſterium ingrediatur, ibid. nu. 24. & ſeq.

Quando pater dotem diminuere poſſit, lib. 2. cap. 17. nu. 25.

Dos, quæ ſolita eſt dari moniali, eſt ſufficiẽs ad excludendam filiam à ſucceſſione, vbi ſtatutum excludit filias extantibus maſculis, ibidem nu. 26. limitatur nu. 28.

In dotibus, quæ debentur in ſubſidium ab Auo, & ſimilibus, mera neceſſitas inſpicitur, lib. 2. cap. 17. nu. 29.

Quando dos dicatur inofficioſa, ibid. nu. 30. & 32.

Quando quęrela inofficioſæ dotis, vel donationis competat filijs, lib. 2. cap. 17. n. 32.

An & quando valida ſit confeſſio dotis receptæ facta per maritum conſtante matrimonio, lib. 2. cap. 17. nu. 35.

Quid ſi confeſſio huiuſmodi facta ſit ad fauorem ſoceri, vel ſocrus, ibidem.

In conſtituenda dote habenda eſt ratio legitimæ ipſi mulieri debitæ in bonis matris, lib. 2. cap. 9. nu. 189.

An mulier minor poſſit ſine decreto Iudicis dare viro immobilia in dotem, lib. 2. cap. 9. nu. 203.

Bona, quæ pro dote, aut legitima aſſignantur, debent eſſe libera ab omni onere, & litium inuoluero, lib. 2. cap. 9. nu. 207.

Feudum ſine conſenſu Domini non poteſt ex cauſa dotis alienari, nec ſpecialiter obligari, lib. 2. cap. 9. nu. 210.

In dote non inſpicitur locus contractus, ſed locus, vbi vir habet domicilium, lib. 2. cap. 9. nu. 8.

Dos reſtituenda eſt in loco domicilij viri, lib. 2. cap. 17. nu. 36. & ſeq.

Quid ſi vir poſt contractum matrimonium, mutauerit domicilium, ibid. nu. 37.

An valida ſit obligatio mulieris, vel minoris ex cauſa dotis, non ſeruata ſolemnitate ſtatuti, lib. 2. cap. 15. nu. 32. 47. & 49.

An, & quando frater teneatur alere, & dotare ſororem, lib. 2. cap. 15. nu. 33.

Dos & pia cauſa æquiparantur, ibid. nu. 33.

Filius tenetur matrem alere, ſed non dotare, lib. 2. cap. 15. nu. 34.

Filia, quando habet aliunde ex quo ſe alat, non poteſt alimenta petere à patre, lib. 2. cap. 15. nu. 35.

An pater teneatur dotare filiam diuitem, ibid nu. 36.

Pater naturalis tantùm, filiam alere tenetur, non autem dotare, ibid. nu. 58.

Mater tenetur dotare filiam in ſubſidium ob inopiam patris, lib. 2. cap. 15. nu. 39

Mater pro communi filia dotanda poteſt cum viro ſe obligare, ibid. nu. 40.

Dos à matre profecta, non reuertitur ad matrem ſuperſtitem, etiamſi filia prædecedat, lib. 2. cap. 15. nu. 41.

Item non imputatur in legitimam debitam, nepti in bonis Auiæ, ibidem.

Dos data à Patre, prædecedente filia ad Patrem reuertitur, ibid. nu. 42.

Bona dotalia, ſi perueniunt ad nepotes, imputantur in legitimam, lib. 2. cap. 15. n. 43. limitatur nu. 45.

Pater conſtituendo dotem, poteſt apponere, pactum, vt prędefuncta filia, dos ad ipſum dotantem reuertatur, non obſtante conſuetudine, ſecundùm quam dos non reuertitur ad patrem, ibid. nu. 44.

Si pater ſtipulatus fuerit, dotem reddi ſoli filiæ, tunc nepotes non computant illam ſibi in legitimam, ibid. nu. 45.

Si minor ex cauſa neceſſaria conſtituens dotem, in ea aſſignatione lædatur, reſtituendus eſt quoad exceſſum, lib. 2. cap. 15. n. 46.

Quid ſi mulier, quę dotẽ promiſit, ex tali promiſſione remaneret indotata, l. 2. c. 15. n. 47.

Mulier nupta ſine dote, ſi poſtea dotem marito conſtituat, tenetur ſeruare ſolemnitatem ſtatuti, ibid. nu. 49.

Mulier agere poteſt ad fundum dotalem etiã æſtimatum in ſubſidium, quando videlicet non poteſt aliunde conſequi ſuam dotem, lib. 2. cap. 17. num. 38.

Hoc remedium non competit niſi facta excuſſione in bonis mariti, ibid. nu. 39 & 43.

An poſſeſſor fundi dotalis poſſit mulieri offerre æſtimationem ipſius fundi, ibid. nu. 40. & ſeq.
An & quando mulier agere poſſit ad rem emptam ex pecunia dotali, lib. 2. cap. 17. nu. 41.
Et an hoc priuilegium competat militi, & minori, ibidem nu. 42.
Quando res empta ex pecunia dotali, efficiatur dotalis, lib. 2. cap. 17. nu. 43.
An mulier loco cenſuum dotalium, qui fuerunt extincti, teneatur tempore reſtitutionis recipere alios cenſus ex eadem pecunia emptos à marito, ibid. nu. 45.
Mulier vinente viro poſſidet iure familiaritatis, eoque mortuo pro ſuis iuribus dotalibus transfert familiarem poſſeſſionem in veram, & realem iure proprio, lib. 2. cap. 17. nu. 46. declaratur nu. ſeq.
Mulieri competit retentio in domo, vel mobilibus iure familiaritatis ab ea poſſeſſis, non autem in prædijs ruſticis, aut alijs bonis, ibid. nu. 47.
An contra mulierem detinentem bona viri procedi poſſit executiuè per Creditores ipſius viri, lib. 2. cap. 17. nu. 48.
Quando bona præſumantur viri, & non vxoris, ibid. nu. 49.
Contra mulierem petentem aſſecurationem ſuæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam, non datur ius offerendi poſterioribus creditoribus, ibid. nu. 50.
Fructus, qui ſuperſunt vxori deductis eius, & familiæ alimentis, cedunt in beneficium mariti, & creditorum, ibidem.
Fundus dotalis alienari non poteſt, lib. 2. cap. 17. nu. 51. declaratur, & limitatur nu. ſeq.
Prohibitio legalis non includit alienationem neceſſariam, ibid. nu. 53.
Vxor ad redimendum maritum à carceribus, vel eum alendum, poteſt fundum dotalem alienare, ibid. nu. 54. declaratur, & limitatur nu. 63.
Quænam ætas exigatur in muliere, vt validè ſe obligare poſſit pro dote, lib. 2. cap. 17. nu. 56. & 59.
Statuta laicorum nec circa matrimonia, nec circa dotes diſponere poſſunt, ibidem nu. 57.
Prouiſio, vel ſtatutum generaliter loquens, non porrigitur ad cauſam dotis, lib. 2. cap. 17. nu. 58.
In dote promiſſa pauperi mulieri, non requiruntur ſtatutariæ ſolemnitates, ibidem nu. 60.
Donatio facta contemplatione matrimonij, non requirit ſolemnitates, nec inſinuationem, ibid. nu. 61.
An obligatio minoris ex cauſa dotis, valida ſit abſque ſtatutarijs ſolemnitatibus, lib. 2. cap. 17. nu. 62.
Mulier poteſt ſe vſque ad medietatem dotis obligare, ibid. nu. 63.
Mulier, ſi habet idoneum releuatorem, non dicitur remanere indotata, ibid. nu. 64.
Quæſita per vxorem poſt matrimonium, præſumuntur quæſita ex bonis viri, lib. 2. cap. 17 nu. 65. limitatur nu. 66.
An, & quando admittatur confeſſio mariti declarantis, ſe emiſſe fundum de pecunia vxoris, ibid nu. 67.
Res empta ab vxore de pecunijs viri, ad ipſam vxorem iure dominij ſpectat, lib. 2. cap. 17. nu. 70.
In lucro dotis ſeruandum eſt ſtatutum domicilij viri, lib. 2. cap. 17. nu. 71. & ſeq. limitatur nu. 76. 78. & 81.
Quid ſi in loco domicilij mariti nullum quoad hoc extet ſtatutum, vel conſuetudo, ibid. nu. 72.
Quando agitur de executione, vel alijs obſeruandis poſt contractum matrimonium, debet attendi conſuetudo domicilij ipſius mariti, lib. 2. cap. 17. nu. 73.
Quid ſi maritus poſtea ad alium locum domicilium tranſtulit, ibid. nu. 74. & ſeq.
Et quid ſi cauſa reſtitutionis dotis non agatur in loco domicilij mariti, ſed in alio loco, ibid. nu. 75.
Quando in lucro dotis inſpiciatur ſtatutum domicilij mulieris, lib. 2. cap. 17. num. 76. & ſeq.
An & quando cenſeatur quis renunciaſſe l. exigere dotem, ff. de Iudic. ibid. nu. 77.
Si maritus in vno loco aliquando habitat, & in alio frequentiùs, attendi debet domicilium, in quo habitat frequentiùs, lib. 2. cap. 17. nu. 79.
Quid ſi in quolibet ſe collocet æqualiter, ibid. nu. 80.
An in bonis alibi ſitis attendatur domicilium mariti, ibid. nu. 81.
Quando mulier alibi nupta, reputetur de origine ſua paterna, lib. 2. cap. 17. nu. 82.
Dotis lucro quando vir priuetur, lib. 1. cap. 2. nu. 10.
Vide in ver. Fideicommiſſum. ver. Mulier. ver. Publicatio. ver. Vxor.
DVCES belli etiam extra territorium exiſtentes habent imperium in homines ſuæ iuriſdictionis, lib. 2. cap. 1. nu. 38.
DVELLVM, vide in ver. Animus.

E

ECCLESIA, ſeu alius locus pius latiùs accipitur, ſi conſideretur quoad effectũ immunitatis, quàm ſi conſideretur ad effectum vt polluta dicatur, lib. 1. cap. 3. n. 29.

Immu-

Immunitate gaudet tota Eccleſiæ fabrica, videlicet tectum, Sacriſtia, Campanile, ſcalæ, Cœmeterium, porticus, & atrium, ibid. num. 30.
Quid ſi Eccleſia nondum fuerit conſecrata, ſed tantùm benedicta, ibid. nu. 31.
Et quid ſi Diuina officia nondum cęperint in ea celebrari, ibid. nu 32.
Immunitate gaudent ædes Eccleſiæ, ſeu Clericorum exiſtentes intra 30. vel 40. paſſus, d. lib. 1. cap. 3. nu. 33.
Quid veniat nomine Eccleſiæ ad effectum vt dicatur polluta, ibid. nu. 34.
An Eccleſia violetur, ſi effuſio ſanguinis, vel ſeminis humani, aut hominis mors ſequatur ſuper tectum Eccleſiæ, aut ſubtus eam, ibid. nu. 35.
Et quid ſi ſequatur in Sacriſtia, vel campanili, ſeu alio loco, à reliquo Eccleſiæ corpore per parietem intermedium ſeiuncto, ibid. nu. 36.
Polluta Eccleſia cenſetur pollutum etiam Cœmeterium, ſi Eccleſiæ ſit contiguum, ibid. nu. 37.
In Cœmeterio polluto non debet aliquis ſepeliri, antequam reconciliatum fuerit, ibid. nu. 38.
Quid requiratur ad hoc, vt Eccleſia polluatur per ſanguinis, aut ſeminis effuſionem, ibid. nu. 39. 42. & 44.
Eccleſia non polluitur, neque reconciliatione indiget, niſi ſit conſecrata, vel ſaltem benedicta, ibid. nu. 40.
Copula, aut pollutio ſequuta in Monaſterijs, dormitorijs, cubiculis Sacerdotum, vel Religioſorum, an habeat ſpecialem ſacrilegij malitiam, ibid. nu. 41.
An Eccleſia polluatur per nocturnam pollutionem, aut ſanguinis effuſionem factam ad ſui defenſionem, vel ad correctionem, aut ioco, vel ab ebrio, vel amente, vel à puero vſum rationis non habente, d. lib. 1. cap. 3. nu. 42.
Et an polluatur per copulam coniugalem, ibid. nu. 43.
Eccleſia non iudicat de occultis, ibidem nu. 44.
Pollutio occulta non impedit celebrationē miſſarum, ibid. nu 45.
Occultum qualiter intelligatur, ibidem nu. 46.
An in dubio Eccleſia præſumatur conſecrata, lib. 1. cap. 3. nu. 47.
Conſecratio probatur per ſcripturam, vel per vnicum teſtem etiam de auditu, ibid. nu. 48.
In dubio Eccleſia inferior conſecranda eſt, ibid. nu. 50.
Eccleſia Cathedralis diu ædificata, præſumitur conſecrata, ibid. nu. 51.
An Eccleſia præſumatur benedicta, ibidem nu. 52.
Quam pœnam incurrat celebrans in Eccleſia polluta ante reconciliationem, ibidem nu. 53.
Ad erigendam Eccleſiam Cathedralem requiritur auctoritas Papæ, in Eccleſijs verò inferioribus ſufficit auctoritas Epiſcopi. lib. 1. cap. 3. nu. 15.
Appellatione Eccleſiæ veniunt etiam loca pia, ac monaſteria, ac etiam Monachi, & perſonæ ipſius Monaſterij, præſertim in fauorabilibus, ibid. nu. 27.
Materia fauorabilis quæ dicatur, ibidem num. 28.
Laicus ex tolerantia, vel licentia Epiſcopi poteſt aliquem locum, ſeu ius ſedendi, vel ſepulchrorum in Eccleſia ſibi vendicare, non quoad dominium, vel proprietatem, ſed tantùm quoad vſum, lib. 1. cap. 3. nu. 54.
Hoc ius largo modo iuſpatronatus appellatur, ibid. nu. 55.
An ad hoc requiratur expreſſus conſenſus Epiſcopi, vel potius ſufficiat tacitus, ibid. nu. 56.
Hoc ius eſt tranſitorium ad quoſcunque hæredes etiam extraneos, ſicut iuſpatronatus ad beneficia, ibid. nu. 57.
Ius ſedilium, & ſepulchrorum in dubio præſumitur hæreditarium, ibid. nu. 58.
In tali caſu competit laico interdictum vti poſſidetis, pro conſeruatione ſuæ poſſeſſionis, quæ per vnicum actum acquiritur, ibid. nu. 59.
An hoc ius ſit irreuocabile, ibid nu. 60.
An etiam hæredes manutenendi ſint in poſſeſſione eiuſdem ſedilis, vel ſepulchri, lib. 1. cap. 3. nu. 61.
Contra amouentes ſedilia agi poteſt actione iniuriarum, etiamſi amouens eſſet adminiſtrator Eccleſiæ, ibid. nu. 65.
An & quando Epiſcopus, vel Rector Eccleſiæ poſſit amouere ſedilia laicis conceſſa, ibid. nu 68.
Ius ſedendi, vel ſepulchrorum conceſſum alicui familiæ, vel deſcendentibus, an extincta familia tranſeat ad hæredes extraneos, ibid. nu. 69
Ad conſtruendam Eccleſiam in locis exemptis requiritur auctoritas Papæ, in non exemptis ſufficit licentia Epiſcopi, lib. 1. cap. 3. nu. 71.
Ad transferendam Eccleſiam de vno ad alium locum concurrere debet iuſta cauſa, & licentia Papæ in locis exemptis, vel Epiſcopi in non exemptis, ibidem num. 72. & 73.
Deſtructa Eccleſia, vel Collegio ob delictum, amittuntur eius priuilegia, ſecus ſi ob ali-

quam calamitatem, lib.1. cap.3. nu.77. & ſeq.

Quid ſi deſtruatur Ciuitas, vel Caſtrum, ibid. nu.78. & ſeq.

Deſtructo principali deſtruitur etiam acceſſorium, ibid. nu.79.

Deſtructa Ciuitate, vel alio loco ſacro, vel prophano ob delictum, Canonici eius loci deſinunt eſſe Canonici cum amiſſione præbendæ, & Ciues deſinunt eſſe Ciues, ibid. nu.80.

Legatum annuum Eccleſiæ relictum, an debeatur deſtructa Eccleſia, lib. 1. cap. 3. nu.84.

Eccleſia, in alium locum tranſlata, vel alteri Eccleſiæ æquè principaliter vnita, retinet priuilegia, quæ prius habebat, ibidem nu.85.

Miſſæ, quæ ſub pœna caducitatis celebrari debebant in aliqua Eccleſia, abſque caducitatis timore celebrari poſſunt in alia Eccleſia, ad quam Monachi, ſeu alij fuerunt translati, ibid. nu.86.

Miſſæ celebrari poſſunt in alia Eccleſia, ſi conſtet, Teſtatorem non habuiſſe deuorionem in Eccleſia deſignata, vel ſi nequeant celebrari in loco conſtituto, ibid. nu. 87.

Quando ſæpius in die viſitans Eccleſiam, cui conceſſa eſt indulgentia, toties eam lucretur, & quando vna vice, ibidem num.91.

Creditor Eccleſiæ ex mobilibus, vel fructibus ſtabilium ſatisfieri debet: his verò non ſufficientibus, retinere poterit prædia Eccleſiæ loco pignoris, donec ſatisfactus fuerit, non tamen ea diſtrahere poteſt, lib.1. cap.3. nu.92.

An requiratur beneplacitum Apoſtolicum, quando ſtabilia Eccleſiæ retinentur loco pignoris, vt ſupra, ibid. nu.93.

Quando Epiſcopus mobilia precioſa Eccleſiæ alienare poſſit, ibid.

Legatum relictum Eccleſiæ parochiali cenſetur relictum Eccleſiæ in qua teſtator habitabat tempore teſtamenti, lib.1. cap.3. nu.94. & 96. limitatur nu.97. & 98.

Legatum modicæ quantitatis debetur Parochiæ, in qua teſtator fuit ſepultus, ibidem nu.97.

Si teſtator in totum mutauit domicilium, legatum ſimpliciter Eccleſiæ parochiali relictum, debetur Eccleſiæ, in cuius Parochia tempore mortis habitabat, ibid. nu.98.

Legatum relictum omnibus Eccleſijs Ciuitatis, an cenſeatur relictum Eccleſijs poſtea conſtructis, ibid. nu.99.

Eccleſiæ conſtruendæ legari, & donari poteſt, lib.1. cap.3. nu.102. 107. & 109.

Eccleſia conſtruenda poteſt hæres inſtitui, ibid. nu.103.

Relicta Eccleſiæ conſtruendæ debent tradi ſine diminutione, ibid. nu.104.

Quando fructus medij temporis debeantur, ibid. nu.104.

Cum donatur Eccleſiæ conſtruendæ, talis promiſſio fit Deo, qui pro loco pio eſt præſens, & acceptat, lib.1. cap.3. nu.107.

Notarius ſtipulari poteſt pro Eccleſia conſtruenda, ibid. nu.109.

Legatum dotis relictum Eccleſiæ conſtruendæ, debetur ſtatim ante conſtructionem, lib.1. cap.3. nu.110.

Minor, ſi maior ſit 14. annis, poteſt conſtruere, vel dotare Eccleſiam ſine decreto Iudicis, & alijs ſolemnitatibus ſtatutarijs, ibid. nu.112.

Teſtator mandans, Eccleſiam conſtrui in fundo ſuo, non cenſetur totum fundum donaſſe Eccleſiæ, ſed quatenus neceſſe eſt, ibid. nu.114.

Teſtator legans Eccleſiæ annuam quantitatem ſoluendam ex aliquo prædio, non intelligitur legaſſe dominium prædij, ibid. nu.115.

Legatum annuum perpetuò relictum Eccleſiæ, debetur etiam poſt tempus centum annorum, excepto legato annuo vſusfructus, lib.1. cap.3. nu.116.

Dos Eccleſiæ eſt priuilegiata ſicut dos mulieris, ibid. nu.117.

Validum eſt legatum factum Eccleſiæ, quam in ſpecie non expreſſit teſtator, & cui Eccleſiæ tale legatum debeatur, ibidem nu.118.

In dubio magis intelligitur relictum monaſterio monialium, quàm Monachorum, ibid. nu.119.

Si Eccleſia, vel Monaſterium in loco per teſtatorem deſtinato conſtrui nequeat, in alio loco conſtruenda eſt, deſignando ab Epiſcopo, d. lib.1. cap.3. nu.120.

Data negligentia hæredis non conſtruentis Eccleſiam in loco per teſtatorem deſignato, poteſt Epiſcopus in alio loco, ſeu alio modo exequi voluntatem teſtatoris, ibid. nu.121.

Polluta Eccleſia cenſetur pollutum cœmeterium eidem contiguum, ſed polluto cœmeterio Eccleſiæ contiguo, non cenſetur polluta Eccleſia, lib.1. cap.9. nu.31.

Lapides, & alia cementa Eccleſiæ dirutæ poſſunt de licentia Epiſcopi applicari vſibus prophanis, non tamen ſordidis, exceptis ſtatuis, & imaginibus Sanctorum, quæ in alio Templo locari debent, lib.1. cap. 16. nu.14.

An valeant contractus initi in Eccleſia, lib.2. cap.1. nu.46.

Eccleſia poteſt vti iure minoris, lib.2. cap.5. nu.101.

Eccleſia, quæ recepit emphiteuſim ab alia Eccleſia, cadit à iure ſuo, ſi canonem per biennium non ſoluerit, lib.2. cap.5. n.102.
Bona emphiteotica Eccleſiæ non ſubiacent ſtatutis laicorum, lib.2. cap.9. nu.240.
Defuncto Rectore, qui malè alienauit rem Eccleſiæ, vel inutiliter contraxit, remanet poſſeſſio ciuilis apud Eccleſiam, lib.1. cap.3. nu.122. & ſeq.
Pupillus, & Eccleſia non poſſunt amittere poſſeſſionem, ibid. nu.125. & ſeq.
Prælatus nomine Eccleſiæ poteſt agere iudicio manutentionis, quando aliquis, Eccleſia vacante, occupauit naturalem, lib.1. cap.3. nu.126. & ſeq.
Eccleſia res malè alienatas an poſſit propria auctoritate recuperare, ibid. nu.131.
Quando fructus bonorum Eccleſiæ malè alienatorum debeantur à die factæ alienationis, & quando à die moti iudicij, ibidem nu.133.
Molendinum Eccleſiæ, ſi minetur ruinam ob fluminis impetum, poteſt ab eadem Eccleſia in alium locum transferri, lib.1. cap.3. nu.155.
Eccleſia poſſidens in aliquo loco molendinum, poteſt alios prohibere, nè alia molendina conſtruant, ibid. nu.156.
In priuilegijs Eccleſia fiſco comparatur, immò eſt magis priuilegiata, quam fiſcus, lib.1. cap.3. nu.159.
Eccleſiæ poſſidenti molendinum ab immemorabili competit ius prohibendi, nè alia conſtruantur, ibid. nu.161. & ſeq.
Publica vtilitas conſiſtit etiam in molendinorum conſtructione, & copia, ſed præfertur vtilitas publica, quæ concurrit ex parte Eccleſiæ, ibid. nu.164.
Regula, quod non licet in flumine publico conſtruere molendinum in ſuperiori parte in damnum habentis molendinum in parte inferiori, procedit in molendinis priuatorum, lib.1. cap.3. nu.166.
Hodie delinquens in Eccleſia, gaudet illius immunitate, excepto homicidio, & mutilatione membrorum, in Eccleſia, eiuſue cœmeterio commiſſa, lib.1. cap.3. nu.181. limitatur nu.182.
Qui grauia delicta in Eccleſia committunt præter expreſſa, poſſunt ab Epiſcopo ratione loci delicti carcerati, & puniri, ibidem nu.182. limitatur nu.ſeq.
An Iudex laicus, vel eius miniſtri poſſint à Reo in Eccleſia, eiuſue domibus arma auferre, ibid. nu.184. & ſeq.
Eccleſiæ immunitate gaudet reus, qui captus à ſatellitibus de eorum manibus aufugit ad locum ſacrum, dummodò non commiſerit delictum in bulla Gregoriana exceptum, lib.1. cap.3. nu.189. & ſeq.
Reus, qui liberè, & ſponte egreditur ab Eccleſia, eiuſque limitibus, & voluntariè patitur, ſe capi, exiſtens extra locum ſacrum, dicitur ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis, lib.1. cap.3. nu.192. limitatur num.193. 194. 196. 198. & 213.
Iudex, qui extractum ab eius familia, Eccleſiæ non reſtituit, vel morti tradidit, incurrit in excommunicationem contentam in conſtitutione Gregorij XIV. præſertim ſi mandauit extrahi, lib.1. cap.3. nu.197.
Confugientes ad Eccleſiã impediri nequeunt, quominus poſſint extra Eccleſiam per 30. paſſus ſecurè exire, ibid. nu.199.
Cognitio, quo in loco reus fuerit captus, & an ſit Clericus, vel capax immunitatis, ſpectat ad Iudicem eccleſiaſticum, ibidem nu.201.
An & quando executoribus credatur, ibidem nu.203.
An reus extractus neceſſariò reſtitui debeat eidem Eccleſiæ, à qua fuit extractus, lib.1. cap.3. nu.205.
Qui homicidij, aut mutilationis delictum in vna Eccleſia commiſit, poteſt in alia cum licentia Epiſcopi à miniſtris laicæ poteſtatis capi, ibidem nu.206.
An à decreto Iudicis Eccleſiaſtici pronunciantis, reum eſſe conſignandum Iudici ſæculari, vel eſſe reſtituendum Eccleſiæ, detur appellatio, ibidem nu.207. & 210. & 212.
Epiſcopus tradens reum Curiæ ſæculari in caſu, in quo deberet gaudere immunitate, qualiter plectatur, ibid. nu.209.
Quænam informatio ſufficiat ad cognoſcendum, an reus gaudeat, vel non gaudeat Eccleſiæ immunitate, lib.1. cap.3. nu.212. & 218.
Iudex laicus non poteſt reum ab Eccleſia extrahere ſine licentia Iudicis eccleſiaſtici, ibidem nu.215.
Reus, dum cognoſcitur, an gaudere debeat immunitate, debet in Eccleſia cuſtodiri per vtrumque Iudicem, vel in carceribus Curiæ eccleſiaſticæ retineri, lib.1. cap.3. nu.217.
Eccleſia, & fiſcus habentes fundum communem cum priuato, an poſſint totum vendere, lib.1. cap.3. nu.221. 223. & 224.
Eccleſia, & fiſcus habent priuilegium iungendi fundum ſterilem poſſidenti fundum fertilem ipſius Eccleſiæ, vel fiſci, ibid. n.222.
Eccleſia, & fiſcus poſſunt vendere rem ſibi, & alteri pignoratam ſaluo tamen iure alterius creditoris, ibid. nu.225.
Fauore Eccleſiæ, vel religionis tenetur ſocius vendere partem ſuam, ſi teſtator iuſſerit, conſtitui Eccleſiam in fundo communi, lib.1. cap.3. nu.226. ampliatur nu.28.

Eccleſia cogitur vendere prædium, vel domum alteri Eccleſiæ pro conſtruenda, vel amplianda ipſa Eccleſia, ibid. nu.227.
An Eccleſia poſſit compellere poſſeſſorem domus magni maioratus ad eam vendendam pro conſtructione ipſius Eccleſiæ, ibid. nu.228.
Non requiritur ſolemnitas, quando Eccleſia cogitur rem alienare, lib.1. cap.3.nu.233.
Prælatus an poſſit remittere legatum, vel hereditatem nondum incorporatam Eccleſiæ, ibid. nu.234.
Quando Eccleſia præſumatur eſſe ſub iuriſdictione Epiſcopi vicinioris, lib.1. cap.3. nu.265.
Eccleſiæ, quæ ſecundùm voluntatem Teſtatoris non ædificauit Monaſterium, an ſit concedenda reſtitutio, lib.2. cap.19. nu.39.
Quæ Eccleſia dicatur conuentualis, lib.1. cap.12. nu.33.
Vide in ver. Aedificium. ver. Capitulum. ver. Cenſus. ver. Conſuetudo. ver. Emphiteuſis. ver. Emptio. ver. Feudum. ver. Legitimatus. ver. Melioramenta. ver. Notarius. ver. Res litigioſa. ver. Sepultura. ver. Statutum. ver. Solutio. ver. Subſtitutio. ver. Venditio.
EDICTVM Prætoris de non extrahendo frumentum, an includat ipſum Prætorem, lib.2. cap.15. nu.100.
ELECTIO Summi Pontificis in quo loco fieri debeat, lib.1. cap.17. nu.8.
Non valet conſuetudo, vt laicus cum Clericis interſit in electione Prælati, lib.1. cap.12. nu.29.
Vide in ver. Capitulum.
EMANCIPATIO facta coram eo, qui habet iuriſdictionem à lege municipali, habetur rata vbicunque, lib.2. cap.4. nu.83.
EMPHITEVSIS Eccleſiæ an & quando tranſeat ad hæredes extraneos, lib.2. cap.5. per tot.
Quando contractus dicatur emphiteoticus, & quando cenſualis, ibidem nu.54 & 153. cum ſeq.
In emphiteuſi Eccleſiæ attenditur loci conſuetudo, ibid. nu.55.
An & quando Eccleſia teneatur renouare, lib.2. cap.5. nu.59 & ſeq.
An & quando fœminæ ad emphiteuſim, vel feudum admittantur, ibidem num. 63. & ſeq.
An & quando emphiteuſis præſumatur perpetua, lib.2. cap.5. num.49. 72. & ſeq.
An emphiteuſis priuati tranſeat ad extraneos, lib.2. cap.5. num.9. 31. 75. cum ſeq.
Melioramenta facta in re emphiteotica tranſeunt ad hæredes etiam extraneos, lib.2. cap.5. nu.24.
Res emphiteotica non poteſt obligari ſine Domini licentia, quando obligatur pro quanto valet, lib.2. cap.5. nu.28.
Reſoluta emphiteuſi reſoluuntur omnes obligationes, ibid. nu.30.
Emphiteuſis non poteſt alienari in perſonam potentem, etiam in caſibus, in quibus licita eſt alienatio irrequiſito Domino, lib.2. cap.5. nu.78.
Dominus directus in Emphiteuſi perpetua ad quoſcunque hæredes tranſitoria prohibere non poteſt, nè bona perueniant ad Eccleſiam, lib.2. cap.5. nu.79.
Quando Vaſallus, vel Emphiteuta poſſit abſque conſenſu Domini formam rei feudalis, vel emphiteoticæ mutare, lib.2. cap.5. nu.124. & ſeq.
Emphiteuta, & Vaſallus poſſunt ſine conſenſu Domini conſtituere vſumfructum in re emphiteotica, vel feudali, lib. 2. cap.8. nu.21.
Domum, vel fundum emphiteoticum ruina, vel incendio conſumptum tenetur emphiteuta reficere, lib.2. cap.5. nu.133. declaratur nu.134. & ſeq.
Emphiteuta tenetur non ſolum de dolo, ſed de lata, & leui culpa, lib.2. cap.5. nu.134.
In culpa eſt qui non facit quod diligens paterfam. feciſſet, vel non præuidit, quod de facili poterat euenire, ibid. nu.134.
Quando emphiteutæ fieri debeat remiſſio penſionis, ſeu canonis, ibid. nu.137.
Quando quis excuſetur à caducitate, lib.2. cap.5. nu.155.
Quid probare teneatur is, qui agit ad caducitatem, lib.2. cap.5. nu.156. & ſeq.
Dominium, & poſſeſſio qualiter probentur, ibid. nu.157. & ſeq.
In caſu dubio non eſt admittenda caducitas, lib.2. cap.5. nu.164.
Quando ob impoſitionem cenſus ſuper re emphiteotica, incurratur caducitas, ibid. nu.29.
An Dominus directus finita emphiteuſi poſſit propria auctoritate capere poſſeſſionem fundi emphiteotici, ibid. nu.165.
Penſio emphiteotica, & ſimiles reditus fundales dicuntur bona immobilia, & ſequuntur locum rei, ob quam debentur, lib. 2. cap.8. nu.40. limitatur nu ſeq.
Quando Emphiteuta alienans ſine conſenſu Domini, cadat à iure ſuo, & quando non, lib.2. cap.15. nu.146.
Bona emphiteotica, an veniant in generali obligatione, lib.2. cap.5. nu.3. 13. 22. 28. & 30.
Vide in ver. Caducitas. ver. Cenſus. ver. Eccleſia. ver. Identitas. ver. Legitimatus. ver. Melioramenta. ver. Publicatio. ver. Solutio. ver. Statutum. ver. Theſaurus.
EMPTIO in dubio præſumitur facta nomine pro-

proprio, non hæreditario, lib. 2. cap. 9. nu. 223.
An emens proprio nomine de pecunijs alienis, ſibi acquirat, ibid. nu. 225.
Emptum ex pecunijs Eccleſiæ, vxoris, militis, & minoris, an efficiatur ipſius Eccleſiæ, vxoris &c. lib. 2. cap. 23. nu. 76.
Emens equum certo pretio, quod ſtatim ſoluit, poteſt, ſi equus ei non tradatur, venditorem conuenire, vt equum ſtatim tradat, lib. 2. cap. 1. nu. 245.
Aduena, qui aliquid emit non ſoluto pretio, poteſt cogi in foro contractus ad illud ſoluendum, ibid. nu. 246.
Vide in ver. Socius. ver. Venditio.
EPISCOPVS an & quãdo habeat iuris aſſiſtẽtiam, ſeu fundatam intentionem exercendi iuriſdictionem in tota ſua diœceſi, lib. 1. cap. 3. nu. 243. & ſeq.
Quando ſola iuris aſſiſtentia releuet ad effectum manutentionis, & quando non, ibid. nu. 245. & ſeq.
An ſufficiat ſolum priuilegium abſque poſſeſſione ad excludendam manutentionem Epiſcopi, ibid. nu. 247.
Quando quis dicatur conſtitutus in quaſi poſſeſſione exemptionis, lib. 1. cap. 3. nu. 251.
Is qui poteſt alicubi aliquem iuriſdictionis actum exercere, poteſt & alios ſimiles, ibid. nu. 252.
Quando iuris aſſiſtentia, quæ vni competit, proſit etiam alijs, ibid. nu. 254.
An iuriſdictio cenſeatur conceſſa inferiori cumulatiuè, vel priuatiuè quoad Epiſcopum, ibid. nu. 255.
Epiſcopus celebrans priuatè in Diœceſi aliena, poteſt vti benedictione Epiſcopali, lib. 1. cap. 4. nu. 12.
Epiſcopus in diœceſi aliena an poſſit prædicare, ibid. nu. 13.
Quicquid per priuilegium exemptionis non adimitur, cenſetur ordinario loci reſeruatum, lib. 1. cap. 4. nu. 3.
Epiſcopus poteſt viſitare Eccleſias Regularium, & exemptorum in concernentibus curam animarum, & corrigere eoſdem in caſibus hic expreſſis, lib. 1. cap. 4. nu. 16.
Epiſcopus commorans in loco exempto intra diœceſim exiſtente, dicitur reſidere etiam ad effectum alternatiuæ, lib. 1. cap. 4. nu. 20. limitatur nu. 22.
Ad quid teneatur Epiſcopus ordinans aliquem ad ſacros ordines ſine titulo, lib. 1. cap. 6. nu. 64.
Quid ſi permiſerit, ædificari Eccleſiam ſine dote, ibid. d. cap. 6. nu. 65.
An Epiſcopus concedere poſſit licentiam transportandi cadauera de vno loco ad alium, lib. 1. cap. 9. nu. 6.
Quando id fieri poſſit propria auctoritate, ibidem.
Epiſcopus poteſt reſidere in qualibet parte ſuæ diœceſis, lib. 1. cap. 13. nu. 39.
Quando Epiſcopus mobilia pretioſa Eccleſiæ alienare poſſit, lib. 2. cap. 3. nu. 93.
In quo loco conſecratio Epiſcopi facienda ſit, lib. 1. cap. 18. nu. 1.
Qua pœna plectatur Epiſcopus, ſi intra ſex menſes munus conſecrationis non ſuſceperit, ibid. nu. 2. & ſeq.
Epiſcopus ſine iuſta cauſa non poteſt remouere cathedram, & tribunal à Ciuitate ad longum tempus, lib. 2. cap. 1. nu. 29.
Epiſcopus excuſatur ad effectum alternatiuæ, ſi propriam diœceſim ingredi non poſſit ad reſidendum ob proteruiam impiorum, lib. 2. cap. 1. nu. 36.
Epiſcopus non tenetur accedere ad locum litigij, vel alium ibi delegare, etiamſi haberet duas diœceſes, lib. 2. cap. 1. nu. 47.
Epiſcopus cauſas Capitularium diœceſis vnitæ poteſt cognoſcere vel in loco ſui domicilij, vel in ſuo conſueto tribunali, lib. 2. cap. 1. nu. 48.
Epiſcopus contra Clericos non reſidentes etiam in aliena diœceſi exiſtentes procedere poteſt, lib. 2. cap. 13. nu. 211.
An poſſit procedere contra Clericos abſentes, qui ad Synodum non accedunt, ibid. nu. 211.
Ad quem Epiſcopum ſpectet executio legati pij, quando teſtator in vno loco habebat domicilium, in alio originem, lib. 2. cap. 9. nu. 113.
Quid ſi patrimonium teſtatoris extaret in diuerſis locis, ibid. nu. 114.
Epiſcopus per totam Diœceſim conſtituere debet Pœnitentiarios cum facultate abſoluendi à caſibus reſeruatis, lib. 1. cap. 19. nu. 8.
Vide in ver. Beneficia. ver. Cenſura. ver. Iuriſdictio. ver. Iuſpatronatus. ver. Locus. ver. Matrimonium. ver. Regulares. ver. Sepultura. ver. Statutum.
EVICTIO an ſuffragetur ementi ſcienter rem alienam, lib. 2. cap. 9. nu. 214.
Re euicta oritur actio pro conſecutione damnorum, & intereſſe, ſeu reſtitutione ipſius rei, vel pretij, lib. 2. cap. 9. nu. 215.
Vide in ver. Donatio. ver. Fideicommiſſum. ver. Legatum.
Fideiuſſio de euictione reſpicit deciſionem cauſæ, lib. 2. cap. 4. nu. 102.
EXCOMMVNICATIO, vide in ver. Cenſura.
EXCVSSIO, vide in ver. Debitor.
EXEMPTIO ſi conceſſa fuerit nõ ratione certi loci, ſed ſimpliciter, ſeu generaliter, exẽptus gaudet exemptionis priuilegio, vbicunque

cunque contraxerit, vel deliquerit, lib. 2. cap. 16. nu. 3.
Exemptus prorogare poteſt iuriſdictionem eorum, quibus circumſcripta exemptione erat ſubiectus, ibid. nu. 4. limitatur nu. 5. & ſeq.
Superior non obſtante prorogatione facta à ſubdito, poteſt cauſam auocare, & reaſſumere, lib. 2. cap. 16. nu. 5.
Priuilegium certo loco circumſcriptum non extenditur extra illum locũ, lib. 2. c. 16. n. 1.
Exemptus extraneo Superiori non poteſt ſe ſubmittere ſine licentia Papæ, poteſt tamen ſe ſubmittere Ordinario alias ſuo, lib. 1. cap. 4. nu. 19. & lib. 2. cap. 16. nu. 4. & 6.
Perſonæ loci exempti non ſunt de territorio quoad concernentia earum odium, poſſunt tamen vti ſtatutis illius loci in fauorabilibus, lib. 1. cap. 4. nu. 28.
Vide in ver. Epiſcopus. ver. Locus. ver. Regulares.
EXILIVM, vide in ver. Relegatio.

F

FACTOR, vide in ver. Inſtitor.
FACTVM, vide in ver. Confeſſio.
FALCIDIA prohiberi poteſt liberis primi gradus, lib. 2. cap. 9. nu. 235.
Fructus percepti ex relegata imputantur in falcidiam, ibid. nu. 236.
FAMA, vide in ver. Teſtis.
FEVDATARIVS, vide in ver. Feudum.
FEVDVM, ſeu bona feudalia, an, & quando hypothecari poſſint ſine Domini licentia, lib. 2. cap. 5. nu. 1. & ſeq.
Si Filius bonis paternis in fauorem fratrum, aut Agnatorum renunciet, talis renunciatio non trahitur ad bona feudalia, ibid. n. 4.
Pater poteſt diſponere de feudo hæreditario in præiudicium filiorum, ibidem nu. 6.
Super feudo hæreditario poteſt imponi cenſus ſine conſenſu Domini directi, lib. 2. c. 5. n. 7.
Feudum in dubio præſumitur hæreditarium, ibidem nu. 8.
Aſſenſus à Domino obtentus per Vaſallum, vt poſſit feudum obligare, non extenditur ad obligationes præcedentes, ibid. nu. 17.
In omni caſu, quo feudum obligari poſſet, non intelligitur obligatum, niſi in eius poſſeſſionem quis fuerit inductus, lib. 2. cap. 5. nu. 19.
Caſtrum in dubio præſumitur liberum, non feudale, ibid. nu. 27.
An monaſterium ex perſona ingreſſi ſuccedat in feudo, lib. 2. cap. 5. nu. 35.
In omni feudo regulariter eſt in electione Vaſalli, an velit perſonaliter ſeruire, vel ſoluere pecuniam, niſi eſſet electa induſtria perſonæ ibid. nu. 36.
An Vaſallus poſſit ſubinfeudare, ſeu feudum cedere Eccleſiæ abſque conſenſu Domini, ibid. nu. 37.
An obtinens feudum ab Eccleſia, poſſit illud alteri cedere, lib. 2. cap. 5. nu. 38.
An conſuetudines feudorum ligent Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas, ibid. nu. 39.
An Eccleſia Vaſalla, quæ tenet feudum à laico, poſſit ſubinfeudare ſine conſenſu Domini directi, lib. 2. cap. 5. nu. 40.
An feudum poſſit legari Eccleſiæ, ibid. nu. 41.
Quando agitur de Regalibus, poſſeſſor de titulo ſuæ poſſeſſionis docere cogitur, lib. 2. cap. 5. nu. 43.
Si Prælatus ſeruitium non præſtiterit, Eccleſia priuatur feudo, ſed eo mortuo feudum ad Eccleſiam reuertitur, lib. 2. cap. 5. n. 90. limitatur nu. 95. & ſeq.
An ex culpa mariti non præſtantis ſeruitium, amittatur feudum in dotem datum, lib. 2. cap. 5. nu. 93. & ſeq.
Quando ſuccurratur Eccleſiæ per beneficium reſtitutionis, lib. 2. cap. 5. nu. 95. & ſeq.
An, & quando Eccleſia priuetur emphiteuſi, ſi eius Rector canonem non ſoluerit Domino directi, ibid. nu. 99. & ſeq.
Ciuitas quando feudum amittat, lib. 2. cap. 5. nu. 103. & ſeq.
An reſtituatur feudum reſtituta Ciuitate, lib. 2. cap. 5. nu. 105.
An feudum Eccleſiæ conceſſum à laico, deſtructa eadem Eccleſia ad Dominum reuertatur, ibid. nu. 106.
Mariti bonis publicatis feudum, & alia bona dotalia ſtatim ad vxorem reuertuntur, lib. 2. cap. 5. nu. 109. limitatur nu. ſeq.
An feuda, vel bona emphiteotica exiſtentia in territorio Caſtri, ob non ſolutum canonem, vel alia de cauſa deuoluta, ſpectent ad Principem infeudantem, vel ad feudatarium, lib. 2. cap. 5. nu. 113.
Feudatarius habet potentius ius, quàm vſufructuarius, ibid. nu. 114.
Vide in ver. Cenſus. ver. Dos. ver. Legitimatus. ver. Melioramenta. ver. Publicatio. ver. Solutio.
FIDEICOMMISSVM ſi ad certas perſonas, vel certos gradus coarctatum ſit, vltimus illius gradus poteſt liberè res fideicommiſſo ſuppoſitas alienare, lib. 1. cap. 11. nu. 59.
Bona fideicommiſſo ſuppoſita, an & quando poſſint obligari, & alienari pro dote filiarum, neptum, & aliarum deſcendentium ipſius fideicommittentis, lib. 2. cap. 9. nu. 187. & ſeq.
An res fideicommiſſo ſubiectæ, alienari poſſint ob cauſam alimentorum, vel pro liberatione filij capti ab hoſtibus, vel pro redemptione

ptione

ptione vitæ, ibid. nu. 199. & ſeq. & cap. 17. nu. 55.
Quando bona omnia fideicommiſſi dari poſſint in dotem, lib. 2. cap. 9. nu. 202. & 204.
An domus, ſeu alia res fideicommiſſo ſuppoſita poſſit tota ſubhaſtari, & deliberari pro concurrenti quantitate legitimæ, ibidem nu. 205.
Quid ſi reſtitutio fideicommiſſi facienda eſſet Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, ibid. nu. 206.
Quando hæres teneatur probare, non extare alia bona, præter fideicommiſſo ſubiecta, ex quibus poſſit fieri detractio legitimæ, & trebellianicæ, lib. 2. cap. 9. nu. 208.
Quando agitur de fideicommiſſo particulari, allegantibona libera non ſufficere, incumbit onus probandi, ibid. nu. 209.
Prohibitio alienationis facta, vt res perpetuò maneat in familia, non extenditur vltra quartum gradum, lib. 2. cap. 9. nu. 211.
An bona à fideicommiſſo diſtracta vigore d. auth. res quæ, redeant ad fideicommiſſum nullis remanentibus ex matrimonio liberis, ibid. nu. 212.
An bona fideicommiſſi poſſint permutari cum alijs rebus ſine beneplacito Principis, lib. 2. cap. 9. nu. 213.
An emens ſcienter rem ſubiectam fideicommiſſo, agere poſſit de euictione, ibidem num. 214.
Prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, vel in ſolutum accepta pro credito hæreditario, reſtitui non debent fideicommiſſario vniuerſali, ſed tantùm ipſa pecunia, lib. 2. cap. 9. nu. 221. & 226.
Quid ſi teſtator mandauerit, vt pecuniæ inueſtirentur, ibidem nu. 224.
Quando hæres grauatus teneatur reſtituere tantùm dimidiam partem prælegati, vel hæreditatis, lib. 2. cap. 9. nu. 227. & ſeq.
Subſtitutio fideicommiſſaria regulariter comprehendit portiones omnes, quæ grauato ſuperuenerunt ex reciproca ſubſtitutione, ibid. nu. 228.
Hæres grauatus detrahit pecunias pro forte ſolutas creditoribus, & legatarijs, & alias expenſas neceſſariò, & vtiliter factas in cauſis hæreditarijs, lib. 2. cap. 9. nu. 230.
Hæres grauatus non tenetur ſoluere debita de fructibus hæreditatis, ibid. nu. 230.
Liberi primi gradus non imputant in trebellianicam fructus perceptos iudicio teſtatoris, lib. 2. cap 9. nu. 231.
Liberi vlterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, ſed imputant in quartam, ibid. nu. 232. declaratur nu. 234.
Trebellianica liberis primi gradus, an prohiberi poſſit, ibid. nu. 233.
Rogatus reſtituere quicquid ſibi de hæreditate ſupererit, tenetur reſeruare quartam partem hæreditatis fideicommiſſario, lib. 2. cap. 23. nu. 69. limitatur nu. ſeq.
Bona fideicommiſſo ſubiecta tranſeunt in fiſcum durante delinquentis vita, lib. 2. c. 5. nu. 111.
Quando bona huiuſmodi liberè in fiſcum tranſeant, lib. 2. cap. 5. nu. 112.
Actor veniens iure fideicommiſſi, tenetur probare, quid in bonis teſtator reliquerit, lib. 2. cap. 24. nu. 3.
Bona fideicommiſſo ſubiecta, an veniant in generali obligatione, lib. 2. cap. 5. num. 3. 22. 28. & 30.
Vide in ver. Alienatio. ver. Collegium. ver. Hæreditas. ver. Publicatio. ver. Statutum.
FIDEICOMMISSARIVS, vide in ver. Hæres. ver. Poſſeſſio.
FIDEIVSSIO, vide in ver. Cautio. ver. Fideiuſſor.
FIDEIVSSOR quando cenſeatur fideiuſſiſſe contemplatione ſecundi, vel primi, lib. 1. cap. 3. nu. 142. & ſeq.
Correus, qui ſolidum ſoluit principali creditori, poteſt repetere à confideiuſſore pro rata ſine ceſſione, ibid. nu. 147.
Fideiuſſor de repræſentando quando liberetur, lib. 3. cap. 7. nu. 1. & ſeq.
Fideiuſſor de ſoluendo iudicatum, etiam mortuo reo tenetur, ibidem nu. 11.
Promiſſio de non offendendo, ad cauſam antiquam tantùm reſtringitur, ità vt ſi ſequatur offenſio ex noua cauſa, non dicatur contrauentum promiſſioni, lib. 3. cap. 7. nu. 14.
Reus, qui diſceſſit cum licentia etiam limitata ad certum tempus, non poteſt condemnari, ſi non redeat elapſo tempore, niſi prius monitus, & interpellatus fuerit ad redeundum, lib. 3. cap. 7. nu. 26.
Debitor liberatur, etiamſi ſolutio debiti fiat ipſo inuito, ibid. num. 31.
Obligatus ad aliquem repræſentandum etiã cum clauſula toties quoties &c. non tenetur, niſi ſemel, lib. 3. cap. 7. nu. 35.
Fideiuſſio de iudicio ſiſti durat vſque ad ſententiam, & non vltra, ibid. nu. 36. limitatur nu. 38. & ſeq.
Promiſſio fideiuſſoris de iudicio ſiſti, reſpicit inſtantiam, qua perempta finitur, lib. 3. cap. 7. nu. 37.
Fideiuſſio de ſoluendo iudicatum durat etiam poſt ſententiam, lib. 3. cap. 7. nu. 39.
Perempta inſtantia reſoluitur fideiuſſio de iudicatum ſoluendo, ibid. nu. 42. limitatur nu. ſeq.
An fideiuſſor de iudicatum ſoluendo, liberetur, lata prima ſententia in fauorem debitoris, lib. 3. cap. 7. nu. 44.
Fideiuſſor datus in vno loco, non tenetur repræſentare in alio, ibid. nu. 48.

Qui promiſit dare fideiuſſorem, intelligitur promiſiſſe dare in Ciuitate, in qua promiſit, & de hominibus illius Ciuitatis, ibidem nu. 49.
Fideiuſſio non patitur aliquam extenſionem de loco ad locum, lib. 3. cap. 7. nu. 51.
Item extendi non debet de re ad rem, ibid. nu. 52.
In dubio capienda eſt interpretatio, nè fideiuſſor teneatur, ibid. nu. 53.
Fideiuſſio præſtita in cauſa ciuili, non extenditur ad cauſam criminalem, lib. 3. cap. 7. nu. 54.
An cautio data coram Iudice inquirente de maleficio, duret, ſi ipſemet Iudex deſiſtat ab inquiſitione, & procedat per accuſationem, ibid. nu. 55.
Leuis metus à non comparitione excuſat, ibidem nu. 65.
Is qui promiſit factum, & ſine culpa ſua implere non potuit, excuſatur à pęna, ibidem nu. 67.
Relaxatus ſub cautione de ſe repræſentando, cauſa cognita, cenſetur dimiſſus tanquam innocens, vel ſaltem cenſetur abſolutus ab obſeruatione iudicij, lib. 3. cap 7. nu. 70.
An poſſit fideiuſſor ad effugiendam condemnationem pęnæ, ſuſcipere defenſionem rei, qui aufugit, lib. 3. cap. 7. nu 75.
Quando tota pęna pecuniaria in fideiuſſione contenta exigi poſſit in caſu fugæ, & quando non, ibid. nu. 76.
Pęna conuentionalis non exigitur, niſi ad metam intereſſe, lib. 3. cap. 7. nu. 78.
In criminalibus reus dare debet fideiuſſorem in loco iudicij, ibid. nu. 79. declaratur, & limitatur nu. 83. & ſeq.
An teneatur Notarius, ſi fideiuſſor non ſit idoneus, ibid nu. 80. & ſeq.
An teneatur Notarius, qui recepit fideiuſſorem minus idoneum, quando principalis eſt diues, lib. 3. cap. 7. nu. 82.
Fideiuſſor, qui præſtatur in executionem ſententiæ diffinitiuæ, præſtari poteſt etiam extra locum iudicij, ibid. nu. 83.
Satiſdatio neceſſaria præſtari ſimiliter poteſt extra locum iudicij. ibid. nu. 84.
Quæ ſit ſatiſdatio neceſſaria, ibid. nu. 85.
Fideiuſſores, licèt inſolidum teneantur, habent tamen beneficium diuiſionis, ſi omnes ſint ſoluendo, lib. 2. cap. 4. nu. 135.
Quando obligatio fideiuſſoris firma remaneat, licèt nulla ſit obligatio principalis, lib. 2. cap. 8. nu 35.
Vide in ver. Cautio. ver. Cenſus. ver. Debitor, ver. Euictio. ver Satiſdatio.
FIDES Publica, caduca eſt, & fragilis cautio, lib. 2. cap. 1. nu. 127.
FILIVS ab hoſtibus captus, propter ſpem poſtliminij, impedit, nè alij ſuccedant, lib. 2. cap. 15. nu. 150.
An filius teneatur in diuiſione conferre bona, quæ habuit viuente patre, lib. 2. cap. 17. nu. 34.
In teſtamentis ea verba, ſi ſine filijs deceſſerit, intelliguntur de maſculis, non autem de fœminis ſtante ſtatuto fœminarum excluſiuo, lib. 2. cap. 5. num. 68. limitatur num. 71.
Vide in ver. Debitor. ver. Dos. ver. Legitimatus. ver. Origo. ver. Pater. ver. Publicatio.
FINES probantur etiam per coniecturas, & præſumptiones, lib. 1. cap. 3. nu. 261.
Si in inſtrumento partes enunciant confines, ſtatur illis confinibus enunciatis, illique fines probant dominium inter ipſas partes, lib. 2. cap. 23. nu. 35.
In materia antiqua ſufficit, vt verificetur locus, in quo res exiſtit, etiam cum vno confine, ibid. nu. 36.
Vide in ver. Aedificium. ver. Identitas.
FISCVS, vide in ver. fideicommiſſum. ver. Gabella. ver. Publicatio.
FLVMEN. vide in ver. Aqua.
FORENSIS an ſubijciatur ſtatuto loci in ordinatorijs Iudicij, lib. 2. cap. 1. nu. 364.
Forenſes in alieno territorio delinquentes, quando puniantur ſecundùm pęnas ſtatutorum illius loci, & quando excuſentur, lib. 3 cap. 12. nu. 1. & ſeq.
Delinquens efficitur de iuriſdictione loci, vbi delinquit, ibid. nu. 2.
Delictum, quod de nouo inducitur per ſtatutum, non trahitur ad actum perpetratum extra territorium, ibid. nu. 3.
Merces aliunde delatæ in aliquem locum, an poſſint exportari extra illius territorium non obſtante Edicto Curiæ, lib. 3. cap. 12. nu. 8. & ſeq.
An pęna temperanda ſit in caſu ſupinæ, vel craſſæ ignorantiæ, vel quando dubitatur de ſcientia, vel ignorantia, ibidem nu. 11.
Quando ex coniecturis, & prǽſumptionibus etiam violentis iudicatur in criminalibus, Iudex debet temperare ſententiam, & minorare condemnationem, lib. 3. cap. 12. num. 12.
Exteri tranſeuntes per aliena territoria, ſi arma deferant, excuſantur à pęnis impoſitis per ſtatuta locorum, ibid. nu. 13. & 16.
Itinerantes, & nauigantes poſſunt arma impunè deferre ſecundùm ius commune, ibid. nu. 14. & 16.
Retinens domi arma prohibita, de conſuetudine non punitur, lib. 3. cap. 12. nu. 15.
Clericis tranſeuntibus per loca periculoſa, licitum eſt arma deferre pro ſui defenſione, ibid. nu. 16.

Iudex

Iudex originis, vel domicilij delinquentem in alieno territorio tenetur punire ſecundùm ſtatuta loci delicti, ſi de eis notitia haberi poteſt, ſin minùs ſecundùm ius commune, ibid. nu. 17.

An, & quādo ſtatuta, quæ reſpiciunt litis deciſionem, porrigantur ad ea, quæ extra territorium committuntur, ibidem, num. 18.

An & quando Aduenæ ſubijciantur ſtatutis locorum, in quibus morantur, & quando non, lib. 2. cap. 15. nu. 185. & ſeq.

Conſuetudines, quæ à iure communi exorbitant, non debent extendi, ſed reſtringi tanquam odioſæ, ibid. nu. 186.

An Aduenæ teneantur ſeruare dies feſtos particulares eius loci, per quem tranſeunt, lib. 2. cap. 15. nu. 187.

An Sacerdos Græcus, vel latinus poſſit ſeruare ritum Eccleſiarum eius loci, in quo hoſpitatur, ibid. nu. 188.

An extraneus ligetur cenſuris latis à Superiore loci, ſi ibi breui tempore intendat morari, lib. 2. cap. 15. nu. 189.

An forenſes viſitantes conſanguineas moniales, ſubijciantur pęnis ab Epiſcopo eius loci nouiter inductis, ibid. nu. 190.

An vagi, ſeu vagabundi obligentur legibus, & conſuetudinibus locorum, in quibus hoſpitantur, lib. 2. cap. 15. nu. 191.

Et an poſſint puniri à loci Magiſtratu ob delicta etiam alibi commiſſa, ibidem.

An Peregrini teneantur ieiunare Mediolani primis quatuor diebus quadrageſimæ, lib. 2. cap. 15. nu. 201.

An in locis, vbi Concilium Tridentinum receptum non eſt, poſſit aduena inire matrimonium ſine Parocho, & teſtibus, lib. 2. cap. 15. nu. 202.

Vide in ver. Gabella. ver. Locus. ver. Statutum.

FORVM viri ſortitur vxor, & acquirit ciuilitatem tam loci habitationis mariti, quàm eius originis, lib. 1. cap. 6. nu. 53.

Vxor licèt conueniri non poſſit, niſi coram tribunali ipſius mariti, tamē quoad bona, & alia retinet originale domicilium, ibid. nu. 55.

In ſucceſſione inteſtati inſpicitur forus rei, ſiue realis, lib. 2. cap. 1. nu. 64.

Vbi multa ſunt fora, electio ſpectat ad Actorem, lib. 2. cap. 1. nu. 315. & 335.

Vide in ver. Hæres. ver. Locus ver. Statutum. ver. Succeſſor.

FRATER, eiuſque filij, extranei dicuntur, lib. 2. cap. 4. nu. 37.

Si duo fratres, vel alij habeant bona, vel hæreditatem communem, & vnus contrahat debitum, ille tantùm tenetur, lib. 2. cap. 4. nu. 141.

Quid ſi probetur, quod occaſione communis vtilitatis debitum contraxerit, lib. 2. cap. 4. nu. 142.

FRAVS quomodo probetur, lib. 2. cap. 15. num. 88.

FRVCTVS quando computentur in ſortem, lib. 2. cap 7. nu. 68.

Vide in ver. Hæreditas. ver. Hæres. ver. Legatum. ver. Onus. ver. Poſſeſſio. ver. Subſtitutio. ver. Via.

FRVMENTVM, vide in ver. Ventus.

FVGA quid operetur, lib. 1. cap. 8. nu. 6.

FVNDVS, ſi diuidatur occaſione viæ nouiter directæ à Principe, non ex hoc deſinit eſſe vnum corpus, lib. 2. cap. 1. nu. 381.

Vide in ver. Via.

FVR in quo loco puniri poſſit, lib. 3. cap. 15. nu. 1. & ſeq.

An fur in Eccleſia furtum committens gaudeat Eccleſiæ immunitate, lib. 3. cap. 15. num. 4.

Et an poſſit carcerari, & puniri à Iudice Eccleſiaſtico, ibidem.

Quilibet Iudex contra furem procedere poteſt quoad reſtitutionem rei furto ablatæ, ibid. nu. 6.

Vagabundus vbique locorum poteſt tam criminaliter, quàm ciuiliter conueniri, lib. 3. cap. 15. nu. 7. 9. & ſeq.

An & quando Iudex loci originis, vel domicilij teneatur remittere reum, ſeu delinquentem ad Iudicem loci delicti, ibidem nu. 8. & ſeq.

An in caſu, in quo remiſſio delinquentis conceditur, ſtari debeat proceſſui Iudicis remittentis, ibid. nu. 15.

An ex confeſſione à reo facta coram Iudice remittente, poſſit reus condemnari, ibid. nu. 16.

Et an ſufficiens ſit ad torquendum, lib. 3. cap. 15. nu. 17.

An Iudex requiſitus poſſit reum remittere ſine iuſſu Principis, ibid. nu. 18.

Fur, qui cum re furtiua reperitur in Vrbe, ibi puniri poteſt, lib. 3. cap. 15. nu. 20. & ſeq.

An fur, qui duo furta extra territorium commiſit, & vnum in territorio, puniri poſſit pęna ſtatuti infligentis pęnam mortis pro tertio furto, vel pro tribus furtis, ibid. n. 23. & ſeq.

Famoſus fur dicitur, qui tria furta commiſit, lib. 3. cap. 15. nu. 24.

An & quando fur de iure puniri debeat pęna mortis, ibid. nu. 25.

An & quando fur capi poſſit in alieno territorio, ibid. nu. 30.

In quo loco reſtitutio rei alienæ fieri debeat, ibid. nu. 32.

Debitor pecuniæ fugitiuus poteſt pro debito coram quocunque, Iudice conueniri,

lib. 3.

lib. 3. cap. 15. num. 11.
An & quando furti teneatur is, qui in via aliquid inuenit, lib. 3. cap. 15. num. 33. & ſeq.
Quando res cenſeatur habita pro derelicta, ibid. nu. 36.
An actor poſſit poſt criminalem actionem intentare etiam ciuilem, lib. 3. cap. 15. n. 39. & ſeq.
Quando actio criminalis dicatur præiudicialis ciuili, ibid. nu. 40.
Vide in ver. Poſſeſſio.
FVRTVM, vide in ver. Amiſſio. ver. Fur. ver. Vniuerſitas.

G

GABELLA in quo loco ſolui debeat, lib. 2. cap. 22. nu. 1. & ſeq.
Eccleſia, & eccleſiaſticæ perſonæ immunes ſunt à gabellis, ibid. nu. 17.
Pro rebus, quæ ad vſum proprium, vel ad fiſcum, vel ruris gratia vehuntur, gabella non ſoluitur, lib. 2. cap. 22. nu. 18.
Pro ratificatione contractus gabella non debetur, ibid. nu. 21.
Pro eodem facto, vel pro eadem re gabella bis ſolui non debet, lib. 2. cap. 22. nu. 22.
An gabella ſolui debeat pro venditione facta cum reſeruatione dominij, lib. 2. cap. 7. num. 27.
An & quando foreſes collectari poſſint, lib. 2. cap. 22. nu. 23. & ſeq.
Fiſco obſtat præſcriptio quinquennalis ad vindicandum commiſſa, lib. 2. cap. 22. nu. 31.
An valeat conſuetudo, vel ſtatutum cogens forenſes ad onera perſonalia, ibidem num. 32.
Forenſis recuſans ſoluere collectam, non detruditur in carcerem, ſed executio fit ſuper re, vel eius fructibus, lib. 2. cap. 22. num. 33.
In quo loco ſolui debeat gabella, quando in vno loco celebratus eſt contractus, & in alio extat fundus, ſeu res vendita, lib. 2. cap. 15. nu. 85.
Quid ſi contractus celebratur in vno loco, & ſolutio deſtinatur in alio, ibid. nu. 86.
Vide in ver. Alimenta. ver. Nundinæ. ver. Statutum.
GRATIA, ſeu reſtitutio, vide in ver. Publicatio.
GREX, vide in ver. Legatum.

H

HAEREDITAS quando ob incapacitatem hæredis inſtituti deuoluatur ad fiſcum, & quando ad proximiores, lib. 2. cap. 15. nu. 145. & ſeq.
Fructus tempore mortis teſtatoris recollecti, patrimonium defuncti dicuntur, & augent ipſam hæreditatem, lib. 2. cap. 9. nu. 186.
Hæreditas eſt quid intellectuale, & loco non circumſcribitur, lib. 2. cap. 32. nu. 23.
Vide in ver. Filius. ver. Poſſeſſio.
HAERES, qui teſtatori non adhibuit Medicum, vel malum adhibuit, priuatur hæreditate, lib. 1. cap. 2. nu. 12.
An apprehenſa poſſeſſione vnius rei hæreditariæ cenſeatur apprehenſa poſſeſſio cæterarum rerum eiuſdem hæreditatis, lib. 1. cap. 3. nu. 62.
Poſſeſſio an tranſeat ad hæredes, d. lib. 1. c. 3. num. 63.
Quo iudicio hæres agere debeat contra poſſidentem rem aliquam hæreditariam, ibid. d. cap. 3. nu. 64.
An valida ſit inſtitutio hæredis alterius voluntati commiſſa, lib. 1. cap. 3. nu. 106.
An teſtator pro ſalute animæ ſuæ relinquere poſſit incertum hæredem, veluti pauperes Chriſti, aut miſerabiles perſonas, ibidem nu. 105.
In quo loco hæres conueniri debeat, lib. 2. cap. 1. nu. 302. & ſeq.
Hæres, & defunctus cenſentur eſſe eadem perſona, ibid. nu. 303.
Clericus, miles, pupillus, & vidua hæredes coram ſuo Iudice competente conueniendi ſunt, ibidem num. 308. declaratur num. 309.
Coram quo Iudice hæreditas iacens, & non adita, conueniri debeat, ibid. nu. 314.
Hæres adeúdo hæreditatem videtur in loco, vbi eam adiuit, quaſi contrahere cum legatarijs: tacitè tamen videtur ſolutionem deſtinare in locum, vbi eſt maior pars hæreditatis, lib. 2. cap. 1. nu. 322.
Hæres, qui in certo loco ſponte incæpit ſoluere partem legati, in eodem loco conueniri poteſt pro reliqua parte, non tamen pro alijs legatis, ibid. nu. 333.
An, & quando hæres grauatus teneatur fructus perceptos reſtituere, vel in legitimā, aut trebellianicam computare, lib. 2. cap. 9. nu. 185.
Vide in ver. Debitor. ver. fideicommiſſum. ver. Legatum. ver. Melioramenta. ver. Onus. ver. Publicatio. ver. Poſſeſſio.
HAERESIS, vide in ver. Delinquens. ver. Publicatio.

HAERETICVS vbique puniri poteſt, lib.3. cap.15. nu.12.

An, & quando remitti debeat ad locum delicti, ibid. nu. 12. & 19.

HOSPITALE quando præſumatur publicũ, & religioſum, & quando priuatum, & prophanum, lib.1. cap.3. nu.20.

An quis ſine licentia Epiſcopi poſſit cõſtruere Hoſpitale, vel Oratorium, lib.1. cap.2. num.5.

Quando Hoſpitale, vel Oratorium poſſit ad prophanos vſus conuerti, lib. 1. cap. 2. num.6.

An præſumatur auctoritate Epiſcopi ædificatum, lib.1. cap.2. nu.3.

Hoſpitale, & alia loca fundata auctoritate Epiſcopi gaudent ecclesiaſtica immunitate, d. lib.1. cap.3. nu.4.

Hoſpitale erectum ſine auctoritate Epiſcopi, quando redire poſſit ad prophanos vſus, d. lib.1. cap.3. nu.7.

An in tali Hoſpitale erigi poſſint campanæ, ibid. nu.8.

An huiuſmodi Hoſpitale priuata auctoritate erectum, immune ſit à collectis, ibidem num.10.

Laicus ſine auctoritate Epiſcopi poteſt fundare Hoſpitale cum Oratorio, dummodò non habeat formam Eccleſiæ, d. lib.1. cap.3. num.11.

Tenentes hoſpitalitatem in aliquo Hoſpitali priuato, an poſſint iura collegij exercere, ibid. nu.12.

HYPOTHECA conſtituta ſuper bonis exiſtẽtibus in vno loco, non extenditur ad bona ſita extra dictum locum, lib.2. cap.18. num.1.

Quando hypotheca reſtricta ad bona exiſtentia in vna Ciuitate, vel loco, extendatur etiam ad bona exiſtentia in territorio, ibid. nu.2.

An ſub generali hypotheca bonorum comprehendantur bona extra territorium, lib. 2. cap.18. nu. 11.

Hypotheca inducitur ex deſignatione loci, vnde eſt facienda ſolutio, lib.2. cap.21. nu.32. & ſeq. limitatur nu.34.

Quid ſi conſtituatur ſimpliciter annua præſtatio ſuper fructibus fundi, ibidem nu.34. 36. & ſeq.

Pro penſione eccleſiaſtica, alimentis, & legatis pijs bona cenſentur hypothecata, etiamſi ea ſolui debeant ex fructibus eorumdem bonorum, lib.2. cap.21. nu.37.

Hypotheca tacita ad certum locum reſtricta, an comprehendat res venales, lib.2. cap.9. num.61.

Vide in ver. Dominium. ver. Locus. ver. Poſſeſſio.

I

IDENTITAS, ſeu vnitas probatur ex identitate temporis, loci, & perſonarum, lib.2. cap.3. nu.19.

Identitas probatur, quando eadem cauſa cõuenit, licèt ſumma ſit diuerſa, ibidem nu.20.

Identitas dicitur probata eo ipſo, quod conſtat, fideicommittentem poſſediſſe bona in aliquo loco, ſi poſtea per deſcendentes illa poſſideantur in eodem loco, lib.2. cap. 26. nu.1. & ſeq.

In antiquis leuiores ſufficiunt probationes, & ſat eſt, ſi duo confines verificentur, licèt alij non adaptentur, lib.2. cap.26. nu.3.

Bona cenſentur emphiteotica, ſi in loco emphiteuſis ab Emphiteuta poſſideantur, ibid. nu.4.

Si ex mutatione confinium non poteſt conſtare, quæ ſint res in inueſtitura comprehenſæ, & canonis ſolutio facta ſit, omnia bona in eodem loco poſſeſſa per emphiteutam, præſumuntur emphiteotica, lib.2. cap.26. nu.5.

Ille tenetur probare, & deſignare diſtinctè confines antiquos, cuius facto, & culpa confuſi, & mutati ſunt, lib.2. cap. 26. nu.7.

Identitas de facili præſumi debet, ibidem nu.8.

An pluralitas rerum, perſonarum, & factorum præſumatur, lib.2. cap.26. num.9. & lib.3. cap.6. nu.6.

IMMVNITAS, vide in ver. Eccleſia. ver. Fur.

IMPENSA, vide in ver. Melioramenta.

INCAPAX nominari non poteſt à Tertio habente ius nominandi ab Eccleſia, lib.2. cap.5. nu.123.

INCENDIVM, & alij caſus ambigui quomodo probentur, lib 3. cap.20. nu.13.

An conductor domus teneatur ad emendam damni occaſione incendij ſequuti ob culpam familiæ, lib.3. cap.20. nu.1. & ſeq.

Conductor non tenetur de culpa leuiſſima, ſed tantùm de dolo, lata culpa, & leui, lib.3. cap.20. nu.4. & ſeq.

Loci congruitas culpam excludit, incongruitas includit, ibid. nu.6.

Quinam teneantur ex facto, vel delicto familiæ, lib.3 cap.20. nu.7. & ſeq.

Dolus, vel culpa ſerui quoad ea, in quibus non eſt deputatus, non debet obeſſe Domino, ibid. nu.9.

Incendium præſumitur originem habuiſſe in loco, in quo ignis viſus fuit priùs, quàm in alia parte, ibid. nu.13.

INCREMENTVM alluuionis eſt incrementum latens, quod ab alio neque diſcerni, neque ſeparari poteſt, lib. 2. cap. 9. num. 76.

In diſpoſitione hominis, quando fit mentio de re particulari, non comprehenditur incrementum ſuperueniens ſeparabile ab antiquo, & præterito iure, lib. 2. cap. 9. nu. 75. limitatur nu. ſeq.

INDICIA an & qualiter ſint Iudici arbitraria, lib. 3. cap. 7. nu. 72.

Vide in ver. Teſtis.

INDVLGENTIA, vide in ver. Eccleſia.

INDVSTRIA perſonæ quando cenſeatur electa, lib. 2. cap. 1. nu. 95.

INFAMIA, vide in ver. Teſtis.

INFANS, vide in ver. Notarius.

INFIDELIS non dicitur Catecumenus, neque filius ex Chriſtiano parente nondum baptizatus, lib. 1. cap. 9. nu. 23.

INHABILITAS ad beneficia reſtringitur intra diœceſim, vbi quis deliquit, lib. 2. cap. 9. nu. 20.

INITIVM inſpicitur quoad locum, & quoad tempus, lib. 3. cap. 20. nu. 23. & 24.

INNOCENTIA, vide in ver. Teſtis.

INQVILINVS, vide in ver. Aedificium.

INQVISITIO, vide in ver. Accuſatio. ver. Delinquens.

INSINVATIO donationis in vno loco facta, an porrigat vires ſuas ad bona extra territorium ſita, lib. 2. cap. 9. nu. 18.

Donatio facta contemplatione matrimonij non requirit ſolemnitates, nec inſinuationem, lib. 2. cap. 17. nu. 61.

Coram quo Iudice fieri debeat inſinuatio, & publicatio teſtamenti, lib. 2. cap. 1. n. 317.

Vide in ver. Statutum.

INSTANTIA, vide in ver. Res litigioſa.

INSTITOR an & quando obliget Dominum, lib. 2. cap. 4. nu. 109. & ſeq.

Forma præpoſitionis ſeruanda eſt, etiam contra contrahentes illam ignorantes, ibid. nu. 114.

An hæres præponentis, vel ſucceſſor in negotio, qui eodem vtitur inſtitore, in ſolidum teneatur, ibid. nu. 117.

Procurator, qui habet liberam, ſeu generalem adminiſtrationem omnium bonorum Domini, an poſſit conſtituere inſtitorem, ibid. nu. 118.

Actio inſtitoria, & neg. geſt. quando detur, lib. 2. cap. 4. nu. 119.

Pater ex facto filij non tenetur, ſi filius nomine proprio, non autem nomine Patris præponentis negocium exerceat, ibidem nu. 127.

Vnus focius non poteſt extra comprehenſa in ſocietate, alium obligare, lib. 2. cap. 4. nu. 128. & 133.

Ei, qui dicit, aliquem fuiſſe, vel eſſe inſtitorem, vel ſocium, incumbit onus probandi, lib. 2. cap. 4. nu. 131.

Socius non poteſt alios ſocios obligare, niſi pro ea quantitate, quam expoſuerint in ſocietate, & non vltra, ibid. nu. 133. limitatur nu. 134.

Si plures ſimul exerceant, quilibet tenetur pro rata, ibid. nu. 136.

Plures ſocij vnius negotiationis moram trahentes in diuerſis locis, ad inuicem cenſentur præpoſiti, lib. 2. cap. 4. num. 137. & ſeq.

In ſocietate incidenti vnus ex ſocijs non obligat alium, lib. 2. cap. 4. nu. 140. & ſeq.

Inſtitor tacitè in re communi non conſtituitur, ſed tantùm expreſsè, lib. 2. cap. 4. n. 143.

Si ſunt plures ſocij, vnus non poteſt præponere tacitè, niſi parti ſuæ, non autem alienæ, ibid. nu. 144.

Socij, qui ab alijs procuratores conſtituuntur, cenſentur reuocati ſtatim ac decoxerunt, lib. 2. cap. 4. nu. 145.

An & quando Dominus teneatur de dolo, & culpa Inſtitoris delinquentis in officio, ibid. nu. 146.

Ex contractu geſto ab Inſtitore, ſeu Procuratore Dominus forum ſortitur, lib. 2. c. 1. nu. 226.

INSTITVTIO, vide in ver. Iuſpatronatus.

INSTRVMENTVM Decani, & Capituli certæ Eccleſiæ præſumitur factum in illa Eccleſia, vbi Canonici ſolent reſidere, lib. 1. cap. 6. nu. 51.

Inſtrumentum ſi deficiat in loco, aut in alijs neceſſarijs, adhuc ſemiplenam facit probationem, lib. 2. cap. 2. nu. 17.

Vide in ver. Locus. ver. Probatio.

INTERDICTVM, vnde vi, datur pro recuperatione poſſeſſionis naturalis ab alio occupatæ, lib. 1. cap. 3. nu. 128.

Interdictum, vti poſſidetis, habet naturam mixtam, nempe ciuilis retinendæ, & recuperandæ naturalis, ibid. nu. 132.

Vide in ver. Cenſura.

INTERESSE non debetur, quando eodem modo res fuiſſet in manibus creditoris peritura, lib. 2. cap. 4. num. 153.

Quid requiratur, vt obligatio ad intereſſe quantiplurimi locum habeat, lib. 2. cap. 4. nu. 147. & ſeq. & cap. 8. nu. 36.

INTERPELLALIO, vide in ver. Dies.

INTERPRETATIO ſtricta fit aliquando ex circumſtantijs rei, perſonæ, vel pretij exiguitatis, lib. 2. cap. 7. nu. 37.

INVENTARIVM bonorum coram quo Indice confici debeat, quando hæreditas Clerici adhuc iacet, vel quando hæres Clerici, vel laici eſt Clericus, vel locus pius, lib. 2. cap. 1. nu. 316.

Innen-

Inuentarium bonorum intra quod tempus inchoari, & perfici debeat, lib.2. cap. 10. nu. 1.
Tutor teſtamentarius, vel datus ex inquiſitione releuatur ab onere cauendi, non tamen à confectione inuentarij, ibidem nu. 3.
In ſolemnitatibus inuentarij ſtatur ſtatutis, & conſuetudini locorum, lib.2. cap.10.nu.6.
An dictæ ſolemnitates præſumantur, ibidem nu. 7.
In inuentario locus apponi debet, in quo ipſum conficitur, lib. 6. cap.10. nu. 8.
Inuentarium fieri debet in loco, vbi eſt maior pars hæreditatis, ibidem. nu.9.
Teſtes, qui adhibentur in inuentario, debent eſſe eiuſdem loci, ibid. nu.10.
Vide in ver. Pupillus.
INVENTIO, vide in ver. Fur.
IRA, vide in ver. Animus.
IRREGVLARITAS, vide in ver. Cenſura.
ITINER, vide in ver. Via.
IVDEX ordinarius, in quo loco teneatur ius reddere, lib. 2. cap. 1. nu.24. & ſeq.
Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, tenetur ſeruare locum delegantis, & poteſt ſedere intra territorium delegantis, ibidem nu. 26.
In quo loco poſſit quis conueniri coram Delegato Papæ, lib.2. cap.1. nu. 28.
Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, poteſt alium locum eligere præter tribunal ſuorum Anteceſſorum, lib.2.cap.1. nu. 33.
Iudex appellationis poteſt etiam in domo ſua; & in alio loco honeſto ius reddere, ibid.nu.35.
Delegatus ad vnam cauſam, Dominus feudi, Abbas, Archidiaconus, Præpoſitus, & alij non habentes territorium, ſed tantùm iuriſdictionem in perſonas, poſſunt ſibi eligere quemlibet locum, dummodò honeſtus ſit, lib. 2. cap. 1. nu. 41. & ſeq.
Iudices ciuiles, licèt non habeant cognitionem cauſarum criminalium, habent tamen poteſtatem procedendi in cauſis criminalibus incidentibus in cauſa ciuili abſque alia delegatione, lib. 2. cap.1. nu. 49.
Iudex maleficiorum an & quando poſſit cognoſcere de cauſa ciuili, ibidem nu. 50.
Iudex delegatus ad vniuerſitatem cauſarum ordinario comparatur, lib. 2. cap. 1. nu. 72.
Ciuis alicuius Ciuitatis, vel Prouinciæ non poteſt eligi, nec eſſe officialis eiuſdem loci, niſi quatuor menſibus, lib. 2. cap. 1. nu. 1. limitatur nu. 2. & ſeq.
Obligatio facta à ſubdito in fauorem Iudicis in loco, vbi habet iuriſdictionem, non tenet, ibidem num. 8. limitatur num. 12. & ſeq.
Quid ſi facta fuerit ad fauorem domeſtici, & familiaris ipſius Iudicis, ibid. nu.9.
Commodum quæſitum à Iudice ex contractu huiuſmodi, applicatur fiſco, lib.2. cap.1. num.11.
Is, qui comparuit coram Iudice ſuſpecto, ſi à principio illum non recuſauit, vlteriùs poſtmodum non auditur, lib. 2. cap. 1. nu.122.
Iudex appellationis an, & quando ſequi debeat cõſuetudinem, ſeu ſtatutum loci principalis cauſæ, lib.2. cap.9. nu.4.
Iudex à quo, ſi appellationem admiſit, non poteſt vltra procedere, lib. 1. cap. 12. nu.41.
Iudex loci, in quo bona ſunt ſita, dicitur competens ad effectum interponendi decretum in contractu mulieris, vel minoris ſuper eiſdem bonis, lib 2. cap.15. nu.71.
Extra territorium ius dicenti non paretur impunè, lib.2. cap.15. nu.198.
Iudex loci poteſt ſua auctoritate miniſtros Curiæ conſtituere, lib.3. cap.3. nu.1.
Iudex tam ordinarius, quàm delegatus Aſſeſſorem ſibi adiungere poteſt, ibidem nu.2. & ſeq.
Iudex deputare poteſt Notarium, Nuncium, ac promotorem fiſcalem, ibid. nu.5.
Quis ſit Iudex competens, quando delictum in vno loco inchoatur, & in alio perficitur, lib.3. cap.5. nu.1. & ſeq.
Mandatum ad delictum, etiam ſeorſim conſideratum, eſt punibile, ibid. nu.2.
Quid ſi in confinio duorum Regnorum, aut Ciuitatum aliquis delinquat, lib.3. cap.5. num.4.
In delictis ſub cenſura prohibitis attenditur territorium, in quo delictum conſummatur, non autem in quo inchoatur, lib. 3. cap.5. nu.5. & ſeq.
An cenſura lata ab Archiepiſcopo, extendatur ad Suffraganeos, & ad ſubditos ſuorum ſuffraganeorum, ibid nu.10.
An, & quando Iudex extra territorium exercere poſſit iuriſdictionem, lib. 2. cap.1. nu.53. & ſeq.
Vicarius Epiſcopi poteſt concedere litteras dimiſſorias extra ſuam diœceſim, ſi ad id habetet ſpeciale mandatum, ibidem nu.57.
An valeat excommunicatio lata ab Epiſcopo extra territorium, lib.2. cap.1. nu.62.
Dominus, qui in aliquo loco habet merum dumtaxat imperium, aut iuriſdictionem in aliquibus cauſis tantùm, nõ poteſt ibi continuò tenere officialem, niſi cum caſus euenerit, lib.2. cap.1. nu.74. 77. & ſeq.
Iudex delegatus quando exercere poſſit iuriſdictionem in loco non ſubdito delegandi, lib.2.cap.1. nu.69.& ſeq.

Archiepiſcopus non poteſt ſibi conſtituere Officiales in diœceſibus Suffraganeorum pro cauſis ad eumdem Archiepiſcopum per appellationem deuoluendis, lib. 2. cap. 1. nu. 75.

Qui habet tantùm merum imperium in aliquo loco, poteſt ibi furcas erigere, & continuò erectas tenere, ibid. nu. 76.

Quando Rector Ciuitatis, vel alius officialis poſſit ſubſtituere Vicarium, etiam ante ingreſſum officij, ibid. nu. 79. & 81.

Vicarius ab Officiali ſubſtitutus poteſt omnia expedire, quæ poteſt principalis Officialis, excepta membrorum abſciſſione, lib. 2. cap. 1. nu. 80.

Delegatio facta Epiſcopo, vel Rectori Ciuitatis tranſit in ſucceſſorem, etiamſi fuerit demandatum negotium facti, lib. 2. cap. 1. nu. 89. limitatur nu. 90. & ſeq.

Si plures Domini in vſu iuriſdictionis eiuſdem Caſtri non concordent, habet locum inter eos iudicium diuiſorium, vt alternis vtantur temporibus, lib. 2. cap. 19. nu. 33.

Iudex poteſt interponere decretum de rebus, quæ non ſunt in territorio, ratione perſonæ ſubiectæ, lib. 2. cap. 15. nu. 18.

Vide in ver. Attentata. ver. Carcer. ver. Delinquens. ver. Locus. ver. Iuriſdictio. ver. Ius congrui. ver. Notarius. ver. Notorium. ver. Operarij. ver. Poſſeſſio. ver. Sententia. ver. Teſtis.

IVDICIVM ceptum dicitur per ſolam citationem etiam ante litis conteſtationem, ibid. nu. 312.

Quando prius iudicium expiret, & opus ſit noua inſtantia, lib. 2. cap. 1. nu. 311.

In executiuis inſpicitur locus iudicij, lib. 2. cap. 9. nu. 27.

Vide in ver. Citatio. ver. Poſſeſſio. ver. Statutū.

IVRA, vide in ver. Actio.

IVRAMENTVM habet vim clauſulæ, vt actus valeat omni meliori modo, lib. 2. cap. 4. nu. 17.

Quando fuit interpoſitum iuramentum, non nocet anguſtia temporis, lib. 2. cap. 4. n. 16.

Iuramentum quando perpetuet actionem, lib. 3. cap. 7. nu. 58.

Vide in ver. Amiſſio. ver. Carcer.

IVRISDICTIO eſt in territorio tamquam in re inanimata, ſed in magiſtratu eſt tanquam in ſubiecto animato, lib. 1. cap. 1. nu. 9. & ſeq.

Actus voluntariæ iuriſdictionis exerceri poſſunt extra diœceſim, & in loco exempto, lib. 1. cap. 4. nu. 18. & cap. 12. nu. 2.

Quando ad creditorem ſpectet fructus, & exercitium iuriſdictionis, lib. 1. cap. 12. nu. 15.

Iuriſdictio contentioſa non poteſt exerceri extra proprium territorium, nec in loco exempto, lib. 2. cap. 15. nu. 205. limitatur nu. ſeq. & lib. 1. cap. 10. nu. 13.

Ratione delicti, contractus, vel rei efficitur quis de iuriſdictione illius loci, lib. 2. cap. 16. nu. 2.

Quando iuriſdictio vna cum mero, & mixto imperio transferatur per venditionem Caſtri, & quando non, lib. 2. cap. 7. nu. 33. 37. & ſeq.

Statuta condere, eſt meri imperij, ibid. nu. 43. & ſeq.

Quando Ciuitas iuriſdictione carens, poſſit ſtatuta condere, lib. 2. cap. 7. nu. 44.

An Vaſallus, cui conceſſum fuit merum, & mixtum imperium, de cauſis appellationum cognoſcere poſſit, lib. 2. cap. 7. nu. 46.

Vide in ver. Epiſcopus ver. Iudex. ver. Locus. ver. Statutum.

IVS accreſcendi an tranſmittatur ad hæredes, lib. 2. cap. 9. nu. 145.

In habitatione, & vſufructu coniunctim relicto eſt locus iuri accreſcendi, lib. 2. cap. 9. nu. 128.

In hæreditatibus etiam inter omninò disiunctos locus eſt iuri accreſcendi, lib. 2. cap. 9. nu. 139.

In legatis non datur ius accreſcendi, niſi inter coniunctos, ibid. nu. 140.

Ius accreſcendi competit etiam in ſucceſſione ab inteſtato, & in bonorum poſſeſſione contra tabulas, lib. 2. cap. 9. nu. 142.

Coniuncti quidam ſunt re, & verbis, alij re tantum, & alij verbis tantùm, lib. 2. cap. 9. nu. 143.

Coniunctus re, & verbis, ceteris præfertur, ibid. nu. 144.

Quando inter coniunctos locum habeat ius accreſcendi, & quando ius non decreſcendi, ibid. nu. 144.

IVS congrui peti poteſt coram Iudice loci rei ſitæ, lib. 2. cap. 1. nu. 366.

Statuta diſponentia de iure congrui, requirunt ſpecificam Principis confirmationem, ibid. nu. 368. & ſeq.

Si quis vno contractu, ac pretio vendat res duas, quarum vna ſit mihi vicina, altera non ſit, poſſum retrahere eam tantùm, quę mihi vicina eſt, & alteram relinquere, lib. 2. cap. 1. num. 379. declaratur, & limitatur nu. 380.

Ius congrui locum habet non obſtante via vicinali in medio, & quando id procedat, lib. 2. cap. 1. nu. 382.

Publica via in medio exiſtente, ius congrui ceſſat, lib. 2. cap. 1, num. 383. limitatur ibidem.

Iuri congrui poteſt tam expreſsè, quàm

tacitè renunciari, ibid. nu.384.
An vicinus, qui in prima venditione vſus non fuit iure retractus, poſſit eo vti in ſecunda, lib. 2. cap. 1. nu. 388.
In iure congrui vicinus mediante domo, præfertur vicino mediante horto, lib. 2. cap.7. nu. 14.
Quid ſi non exiſteret vicinus coniunctus cum domo, ibid. nu.15.
IVS paſcendi, vide in ver. Paſcua.
IVSPATRONATVS in dubio præſumitur hereditarium, lib. 1. cap. 3. nu. 58.
Quando Iuſpatr. gentilitium transeat ad hæredes extraneos, ibid. nu. 69.
An & quando præſentatio, & institutio fieri poſſit extra diœceſim, lib.1. cap.12.num.1. & ſeq.
An, & quando ius præſentandi transferatur in emptorem, vſufructuarium, maritum, conductorem, fideicommiſſarium, Donatarium, creditorem &c. lib. 1. cap. 12. nu. 6. & ſeq.
Quando contractus cenſeatur ſimoniacus, ſi in venditione hæreditatis iuſpatronatus exprimeretur, lib. 1. cap. 12. nu.24.
Iuriſpatronatus vſurpatio nòn præſumitur in Eccleſia habente iuriſdictionem in loco, lib. 1. cap. 12. nu. 27.
In Eccleſia conuentuali non acquiritur iuſpatronatus, niſi ex priuilegio Apoſtolico, ibid. nu. 28. declaratur,& limitatur nu.30. & 33.
An & quando detur appellatio ab inſtitutione præſentati, lib. 1. cap.12. nu.34. & ſeq.
Si contentio ſit inter plures præſentatos, quinam præferri debeat, lib. 1. cap.12.nu.51. & ſeq.
Ex actu facto, ſeu admiſſo ſine præiudicio iuris alterius non acquiritur quaſi poſſeſſio præſentandi, ibid. nu. 55.
Iuſpatronatus à laico relictum confraternitati laicorum, an cenſeatur eccleſiaſticum, ibid. nu. 56.
Si iuſpatronatus relictum ſit deſcendentibus, poteſt vltimus deſcendens extraneo illud relinquere, lib. 1. cap. 12. nu.58.
Vide in ver. Seruitus.
IVS prælationis non habet locum in fundo, vel domo donata, lib. 2. cap.23. nu.54.
Et an locum habeat in contractu facto, vt des, ibidem nu. 55.

L

LAESIO, vide in ver. Venditio.
LAPIDICINA. vide in ver. Theſaurus.
LATROCINIVM, vide in ver. Delinquens.
LEGATARIVS, vide in ver. Legatum, ver. Poſſeſſio.
LEGATVM relictum cognatis, intelligitur de his, qui erant tempore teſtamenti, vel mortis, lib.1. cap.3. nu.95. & 102.
Legatum relictum filiabus, an cenſeatur relictum poſthumis, ibid. nu.100.
Quando in legatis fructus medij temporis debeantur, ibid. nu.104.
In quo loco legata ſolui debeant, lib.2.cap.1. num. 322, 326. 328. 329. & 335. & cap. 9. nu.43. & ſeq.
Legatum Scholari relictum in ſubſidium ſtudiorum, in loco ſtudij præſtari debet, lib. 2. cap. 1. nu. 331. & cap. 21. nu. 18.
Legata extraneis relicta in teſtamento patris imperfecto, an debeantur, lib.2. c.4.n.39.
Legatum pecuniæ factum Mutinæ, quam teſtator iuſſit deponi in Vrbe, ſolui debet in moneta Romana, lib. 2. cap. 4. nu.105.
Teſtator Peruſinus, ſi alibi teſtamentum condiderit, & legauerit filiæ v. g. 500. florenos, intelligitur reliquiſſe ex moneta Peruſina, lib.2. cap.4. nu. 106.
Quando debeatur æſtimatio rei legatæ, lib.2. cap. 5. nu. 42.
Quando hæres condemnari poſſit ad fructus rei legatæ, ibidem.
Pro legato competit euictio, lib.2.cap.8. n.7.
Legata relicta incapacibus ex instituto, & obſeruantia regulæ, hodiè ſpectant ad fabricam S.Petri de Vrbe, lib.1.cap.12.n.31.
Quando hæres teneatur perquirere rem, & ſuis impenſis aduehere in locum legatarij, lib. 2. cap.9. nu.45.
Quando vni fundus relictus fuit, alteri vſuſfructus eiuſdem fundi, vterque legatarius concurrit in illius fundi vſufructu, lib. 2. cap.9. nu.46. limitatur nu. ſeq.
Grege legato, id quod adijcitur, vel diminuitur, legatario accreſcit, vel decreſcit, lib.2. cap.9. nu. 52. limitatur nu. 54.
Quid ſi fuerit legata hæreditas, vectigal, peculium, & ſimilia, ibid. nu.53.
An in legato comprehendantur etiam quæſita poſt teſtamentum, lib. 2. cap.9. nu.57. 74. & 77. & cap. 18. nu.8.
Quid veniat in legato omnium rerũ, quę ſunt in domo, vel alio loco, lib. 2. cap.9. nu.58. & ſeq. & cap. 18. nu.6. & ſeq.
Quando venalia in legato contineantur, lib. 2. cap.9. nu.63. & ſeq.
Qualitas loci adiecta legato an reſtringat legatum etiam vniuerſale, lib. 2. cap. 9. nu.79. 81. & ſeq. & cap 18 n 3. & c. 12 n. 1.
Legato fundo exiſtente in certo loco, quando veniant etiam prædia alibi exiſtentia, lib. 2. cap. 9. nu. 88.
Legatis prædijs, quę ſunt in territorio, veniũt etiam horrea, & cellæ vinariæ ad vſum prædiorum comparatæ, etiamſi in Oppido exiſtant, ibid. nu. 89.

Legatum factum de bonis in certo loco exiſtentibus, non cenſetur ademptum, ſi eadem bona, vel eorum partem teſtator ad alium locum caſualiter tranſtulit, lib. 2. cap. 9. nu. 90. limitatur nu. ſeq.
An legans ſimpliciter domum, cenſeatur legaſſe etiam inſtrumentum domus, vel ſupellectilem, lib. 2. cap. 9. nu. 92.
Quid ſi domus legata paulatim ità refecta ſit, vt nihil ex priſtina materia ſuperſit, lib. 2. cap. 9. nu. 93. & ſeq.
Quando diſpoſitio teſtatoris eſt certa reſpectu loci, & poteſt impleri, ſicut ipſe diſpoſuit, non eſt alteranda, lib. 2. cap. 9. nu. 95. declaratur, & limitatur nu. ſeq.
Legatum pium factum abſque expreſſione certi loci, adimpleri debet in loco, vbi teſtator habitabat, vel ſolitus erat plerunque accedere, lib. 2. cap. 9. nu. 99. & ſeq.
Hæres ſoluens vnum legatum in certo loco, non tenetur ibidem alia legata ſoluere, lib. 2. cap. 9. nu. 101.
Hæres ſoluens vnum legatum ante tempus, non eſt cogendus ad ſoluenda alia legata ante tempus, ibid. nu. 103.
Hæres ſcienter ſoluens vnum legatum ex teſtamento inutili, non tenetur ſoluere alia ſimilia legata inutilia, ibid. nu. 104.
Quando hæres inſtitutus in teſtamento poſſit conſequi prælegatum ſibi relictum, ſi hæreditatem teſtatoris repudiauerit, & quando non, lib. 2. cap. 9. nu. 105.
Legatum, quod effectum fuit caducum repudiatione, cum hæreditate conſolidatur, & venit in reſtitutione hæreditatis cum cęteris bonis hæreditarijs, ibid. nu. 106.
An ſubſtitutus, vel fideicommiſſarius, cui hęreditas fuit reſtituta, teneatur ad legata non ſoluta, lib. 2. cap. 21. nu. 35.
Solutio annuorum legatorum ſpectat ad vſufructuarium omnium bonorum, non ad hæredem, lib. 2. cap. 21. nu. 36.
An, ſi teſtator mandet, ſolui legatum ex tali, vel ſuper tali fundo, huiuſmodi legatum extinguatur per alienationem ipſius fundi, lib. 2. cap. 21. nu. 38.
Legatum indefinitè relictum perſonis, ſeu ciuibus certi loci, debetur ipſi loco, lib. 2. cap. 9. nu. 107.
Quod relinquitur adminiſtratoribus Vniuerſitatis, videtur ipſi Vniuerſitati relictum, ibid. nu. 108.
Legatum factum Canonicis indefinitè, debetur ipſi Eccleſiæ, lib. 2. cap. 9. nu. 109.
Quid ſi legatum relictum fuerit Epiſcopo, vel Canonico, ibid. nu. 110.
Si legentur reditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato non oritur actio hypothecaria, ſed tantùm competit actio perſonalis, lib. 2. cap. 9. nu. 111. limitatur nu. ſeq.
An, & quando venientes ab inteſtato, vel fiſcus teneantur præſtare legata à teſtatore relicta, lib. 2. cap. 15. nu. 147.
Merces in legato generali cōtinentur, quando legatum aliàs redderetur inutile, lib. 2. cap. 18. nu. 10.
Demonſtratio falſa adiecta rei, quæ non reperitur, vitiat legatum, lib. 2. cap. 11. nu. 10.
Quando ſuppleri debeat ex ſequentibus annis id, quod deeſt fructibus primi anni, ibid. nu. 11.
An teſtator, ſi alienauit rem, ex qua voluit legatum ſolui, cenſeatur legatum reuocaſſe, d. lib. 2. cap. 11. nu. 12.
Vide in ver. Cenſus. ver. Confraternitas. ver. Eccleſia. ver. Epiſcopus. ver. Hæres. ver. Hypotheca. ver. Locus. ver. Matrimonium. ver. Regulares. ver. Solutio. ver. Teſtamentum. ver. Venditio.
LEGITIMA in bonis Patris debetur filijs etiam diuitibus, lib. 2. cap. 15. nu. 37.
Si Pater omnia amiſit in ludo, vel aliàs dilapidauit, filij reuocant vſque ad legitimam etiam patre viuente, lib. 2. cap. 17. nu. 31.
Filius non imputat in legitimam ea, quæ habet aliunde, quàm ex diſpoſitione parentis, lib. 2. cap. 9. nu. 216.
Filius non poteſt pro legitima, propria auctoritate occupare poſſeſſionem vacantem rerum hæreditariarum, lib. 2. cap. 9. nu. 218.
Vide in ver. Dos. ver. Publicatio.
LEGITIMATVS per reſcriptum non comprehenditur in emphiteuſi eccleſiaſtica, nec ſuccedit in bonis feudalibus, lib. 1. cap. 7. nu. 22.
Item non poteſt ex teſtamento, vel donatione Patris plus conſequi, quàm vnus ex filijs legitimis, & naturalibus, cui minus dederit, ibid. d. nu. 22.
Item ſoli patri efficitur legitimus ſucceſſor, non alijs agnatis, & cognatis, nec è conuerſo ipſi, ibid. nu. 22.
Legitimatus per reſcriptum, vel ſubſequens matrimonium, an & quando ſuccedat in feudo, & emphiteuſi eccleſiaſtica, lib. 2. cap. 5. nu. 115. & ſeq. & lib. 1. cap. 7. nu. 17. 19. & ſeq.
In noua acquiſitione poteſt Eccleſia illegitimum ad emphiteuſim eccleſiaſticam nominare, & inueſtire, lib. 2. cap. 5. nu. 122. & ſeq.
Tertius habens ius nominandi ab Eccleſia, non poteſt nominare incapacem, ibidem nu. 123.
Vide in ver. Matrimonium.
LEX Diuina obligat ſtatim ac nobis innoteſcit, lib. 2. cap. 15. nu. 217.

Lex humana quando obliget, ibid. nu.216.
Vide in ver. Forenſis. ver. Statutum.
LIBERTVS, & libertinus, qui dicantur, lib.1. cap.6. nu.48.
LIS in Romana Curia inducitur ſola citatione, lib.2. cap.1. nu.466.
Offendens Procuratorem, vel principalem ex cauſa litis, amittit omne ius, quod in cauſa habet, ex conſtit. 2. Alexandri VI. lib.2. cap.1. nu.462. & ſeq.
Prædicta Conſtitutio quando, & vbi locum habeat, ibid. nu.463. & ſeq.
Vide in ver. Res litigioſa. ver. Statutum.
LITIGIOSA res, vide Res litigioſa.
LITTERAE requiſitoriæ, vide in ver. Locus.
LOCATIO facta non deſignato loco, nec tempore, quomodo intelligenda ſit, lib.2. cap.6. nu.1. & ſeq.
Locator bona inuecta, & illata habet tacitè hypothecata, & ea poteſt ſua auctoritate includere, ibid. nu.7. limitatur nu. ſeq.
Bona vxoris inuecta in domum viro locatam, an, & quando ſint tacitè obligata, lib.2. cap.6. nu.15.
Quando vxor teneatur ad penſionem domus viro locatæ, ibid. nu 16.
Locans operam pro vehenda re aliqua de loco ad locum, tenetur reſarcire damnum, quod ſua culpa accidit: item tenetur de dolo, lata, & leui culpa, non autem de leuiſſima, lib.2. cap.6. nu.18. limitatur nu. ſeq.
Quando præſumatur culpa, & quando caſus, lib.2. cap.6. nu.21.
Is, qui locat operas ſuas tanquam artifex, tenetur de damno contingenti ex culpa leuiſſima eorum, quorum opera vtitur, lib.2. cap.6. nu.23.
Qui cadit à locatione ex culpa ſua, meliorationes non amittit, lib.2. cap.5. nu.86.
Vide in ver. Actio. ver. Amiſſio. ver. Socius.
LOCVS quid ſit, lib.1. cap.1. nu.2. & ſeq.
Valet argumentum de tempore ad locum, & è conuerſo, lib.1. in Prohem.
Quid nomine ædis, villæ, areæ, agri, & fundi intelligatur, ibidem nu.5. & lib.2. cap.23. num.2.
Quid ſit territorium, & quid importet, lib.1. cap.1. nu.7. & ſeq.
Locus quotuplex ſit, lib.1. cap.2. num.1. & ſeq.
An in loco publico poſſit aliquid fieri, ibid. num.4.
Quando præſumatur locus auctoritate Epiſcopi ædificatus, ibid. nu.3.
Quando locus dicatur pius, & quando religioſus, & ſacer, lib.1. cap.3. nu.1. & ſeq.
Quando loca priuata, in quibus pietatis opera exercentur, viſitari poſſint ab Epiſcopo, ibid. nu.2. & 9.
Leges ciuiles diſponentes, locum fieri religioſum per illationem humani cadaueris, correctæ ſunt de iure canonico, ibidem nu.5. & 6.
Locum eſſe ſub territorio, ſeu Diœceſi Epiſcopi, qualiter probetur, lib.1. c.3. nu.258. & 259. cum ſeq.
Poſſidens res hæreditarias in diuerſis locis, poteſt ab hærede in quolibet loco conueniri, lib.2. cap.1. nu.134.
Ea, quæ incontinenti fiunt, præſumuntur facta eodem loco, & tempore, lib.2. cap.2. nu.11.
Quando actus conſueuit fieri in certo loco, ibi in dubio cenſetur celebratus, lib.2. cap.2. nu.12.
Litteris Epiſcopi etiam ſine loco datur plena fides, lib.2. cap.2. nu.13.
An & quando Archiepiſcopus, vel Epiſcopus poſſit in Eccleſijs Regularium, & exemptorum vti inſignibus pontificalibus, & exercere ea, quæ ſunt honoris, & præeminentiæ Epiſcopalis, lib.1. cap.4. nu.1. & ſeq.
An poſſit Epiſcopus, vel Archiepiſcopus in aliena diœceſi in pontificalibus miſſam celebrare ſine licentia Diœceſani, ibid. nu.9. & 11.
Epiſcopus, vel Archiepiſcopus in loco exempto non poteſt ea exercere, quæ ſunt contentioſæ iuriſdictionis, nec ea, quæ ſapiunt ſuperioritatem, & habent mixturam iuriſdictionis, lib.1. cap.4. nu.14.
Epiſcopus non poteſt in loco exempto ordines conferre, nec confirmationis ſacramentum miniſtrare, vel ſacras fidelium confeſſiones audire, vel ibi ſedere pro tribunali, ibidem nu.15. limitatur num.16. 17. 18. & 19.
Locus exèmptus dicitur eſſe in Diœceſi, licèt non ſit de diœceſi, lib.1. cap 4. nu.21.
Epiſcopus degens in loco nullius diœceſis, pro abſente habendus eſt, ibid. nu.22.
Committens delictum cenſura prohibitum in loco exempto, vel in monaſterijs, vel Eccleſijs Regularium, an ligetur cenſura lata ab Epiſcopo illius diœceſis, lib.1. c. 4. nu.23. & ſeq.
Subditus conficiens teſtamentum in loco exempto, an teneatur ſeruare ſolemnitates ſtatuti, lib.1. cap.4. nu.26.
Locus iudicij debet eſſe tutus, aliàs citatus nõ tenetur comparere, & quando id procedat, lib.2. cap.1. nu.112. & ſeq.
Non tutus acceſſus probatur per teſtes etiam ſingulares, & quid deponere debeant, lib.2. cap.1. nu.128.
Exceptio loci non tuti impedit proceſſum executiuum, & executionem camerałem ibid. nu.131.
In alternatiua locorum ad quem ſpectet electio

ctio

ctio, lib. 1. cap. 1. num. 136. & ſeq.

Locus adiectus ſtipulationi includit tempus, quo quis poſſit ad eum peruenire, quod arbitrio Iudicis remittitur, lib. 2. cap. 1. nu. 139.

Quando certa loca limitatè ſunt adiecta, an cenſeatur eo caſu facta diuiſio debiti pro rata cuiuslibet loci, ibid. nu. 143. & ſeq.

In citatione an, & quando exprimi debeat locus, lib. 2. cap. 1. nu. 171. & ſeq.

Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum tenetur ſeruare locum delegantis, lib. 2. cap. 1. nu. 173.

In dubio, quando Arbiter non eligit locum, intelligitur de loco, vbi factum eſt compromiſſum, lib. 2. cap. 1. nu. 175.

In quo loco debitor conueniri debeat, lib. 2. cap. 1. nu. 183. & ſeq.

Ad acquirendum ius fori non ſimplex habitatio, ſed domicilium exigitur, lib. 2. cap. 1. nu. 216. & ſeq.

An & quando reus conueniri poſſit in loco contractus, lib. 2. cap. 1. nu. 222. & ſeq.

Ad decernenda alimenta filio legitimo, vel naturali, aut etiam adulterino, vel ſpurio competens eſt Iudex loci, vbi filius genitus, & natus eſt, & vbi mater domicilium habuit tempore generationis, & natiuitatis, lib. 2. cap. 1. nu. 229.

Reſciſſio contractus, quæ per iudicium fit, agitari poteſt etiam in loco contractus, & apud eius Iudicem, lib. 2. cap. 1. nu. 230.

Quando ſtatutum, & conſuetudo loci comprehendat etiam foreuſes, lib. 2. cap. 1. nu. 236.

Sortitur quis forum tam ratione rei immobilis, quàm mobilis, & ſe mouentis, ità vt Iudex illius loci poſſit contra bona procedere, etiamſi ibi debitor non reperiatur, lib. 2. cap. 1. nu. 242. & ſeq.

Non videtur habita fides de pretio, quando res traditur Aduenæ, ſeu ignoto, ac ſtatim receſſuto, ibid. nu. 247.

Contractus in quo loco cenſeatur celebratus, lib. 2. cap. 1. nu. 250. 253. & ſeq.

Reſtitutio in integrum non petitur in loco, vbi factus eſt contractus, ſed vbi domicilium habet is, contra quem fit reſtitutio, lib. 2. cap. 1. nu. 251.

Exceptio non numeratæ pecuniæ poteſt proponi coram Iudice loci contractus, ibid. nu. 252.

Debitor in quo loco conueniri debeat, quando contractus in vno loco fit, & ſolutio deſtinatur in alium, lib. 2. cap. 1. num. 258. 261. & ſeq.

Quid ſi contractus fiat in vno loco, & conditionis implementum deſtinetur in alio, ibid. nu. 265.

Quando agitur de ſolemnitate contractus, de eius interpretatione, viribus obligationis, modo cauendi, & conſequenter de litis deciſione, attenditur locus contractus, eiuſque conſuetudines, & ſtatuta, & non locus, in quem collata eſt ſolutio, lib. 2. cap. 1. nu. 274.

Quando inſpiciatur locus contractus, & quando locus, in quo mora committitur, ibid. nu. 275.

In promiſſione dotis inſpicitur conſuetudo loci mulieris, vbi fit contractus; ſecus ſi agitur de reſtitutione, ſeu repetitione dotis, quia tunc attenditur conſuetudo loci mariti, lib. 2. cap. 1. num. 277. & 280. & ſeq.

Exactio dotis cenſetur deſtinata in loco, in quo vir domicilium habet, ſi fuerit conſtituta in pecunia, lib. 2. cap. 1. nu. 278.

Quando agitur de reſolutione contractus, inſpicitur locus iudicij, vbi quis debet conueniri, lib. 2. cap. 1. nu. 279.

Is, qui aliquando comparuit in iudicio, & poſtea receſſit, adhuc poteſt ibidem conueniri, lib. 2. cap. 1. nu. 284.

Debitor, qui promiſit ſoluere in certo loco, & tempore, tenetur ad intereſſe, etiamſi non fuerit expreſsè promiſſum, ibid. nu. 294. limitatur nu. 301.

Is, qui in aliquo loco incæpit partem debiti præſtare, an, & quando ibi conueniri poſſit, vt totum præſtet, lib. 2. cap. 1. nu. 296.

Solutio regulariter fieri debet de moneta currenti, & vſitata in loco, in quo ſolutio eſt facienda, ibid. nu. 297.

Si dubitetur, de qua moneta contrahentes ſenſerint, magis inſpicitur locus celebrati contractus, quàm deſtinatæ ſolutionis, lib. 2. cap. 1. nu. 298.

Quando gabella ſolui debeat in loco contractus, & quando in loco deſtinatæ ſolutionis, ibid. nu. 299.

Quando creditor, & debitor ſunt diuerſi fori, & creditor conuenta die non acceſſit ad locum deſtinatæ ſolutionis, tunc dies non interpellat pro homine, nec conſtituit debitorem in mora, lib. 2. cap. 1. nu. 301.

An debitor in tali caſu teneatur deponere, ibid.

Acta Arbitri, & Iudicis delegati, & etiam Ordinarij, qui non habent certum locum maiorum, poſſunt fieri in diuerſis locis, lib. 2. cap. 1. nu. 287.

An & quando ratione rei ſitæ ſortiatur quis forum, lib 2. cap. 1. nu. 336. & ſeq.

Statuentes poſſunt diſponere etiam in præiudicium forenſium quoad bona exiſtentia in territorio, lib. 2. cap. 1. nu. 338.

Onera realia, qualia ſunt tributa, ſolui debent in loco, vbi ſita eſt res, etiam à forenſe, & alibi habitante, lib. 2. cap. 1. nu. 339.

Quando

Quando reus conueniri poſſit coram Iudice loci, in quo reperitur res mobilis, & ſe mouens, lib. 2. cap. 1. nu. 342. & ſeq.
In omni foro, præter forum domicilij, requiritur præſentia rei, vt ibi poſſit conueniri, lib. 2. cap. 1. nu. 345.
An, & quando Iudex rei ſitæ, & loci contractus procedere poſſit contra reum abſentem, & quid eo caſu ſeruare debeat, lib. 2. cap. 1. nu. 352. & ſeq.
Quando ius pacti, vel ſtatuti executiui exerceri poſſit contra bona debitoris in loco ſtatuti ſituata, ibid. nu. 357.
Iuriſdictio Iudicis delegati à Papa, vel à Rege, ſe extendit ad omnia loca, ad quæ ſe extendit iuriſdictio delegantis, lib. 2. cap. 1. nu. 362.
Quando Iudex interponere poſſit decretum in loco, vbi res eſt, vel in re alibi exiſtente, lib. 2. cap. 1. nu. 365.
In quo loco conueniri poſſint forenſes, & alij, qui in varijs locis domicilium habēt, lib. 2. cap. 1. nu. 383. & ſeq.
Quando quis poſſit vbique locorum conueniri, lib. 2. cap. 1. nu. 418. & ſeq.
An Dominus conueniri poſſit in loco, vbi reperitur eius procurator, lib. 2. cap. 1. nu. 422. & ſeq.
An & quando locus celebrati contractus, vel teſtamenti in inſtrumento exprimi debeat, lib. 2. cap. 4. nu. 18. & ſeq.
Si locus in inſtrumento ſit omiſſus, & Notarius ſuperſit, poteſt errorem ſuum corrigere, ibid. nu. 21. & 24.
Litteris Epiſcopi, diſpenſationibus, & priuilegijs etiam ſine loco, datur plena fides, lib. 2. cap. 4. nu. 30.
Ea, quæ incontinenti fiunt, præſumuntur facta eodem loco, & tempore, ibid. num. 32. & ſeq.
Quando inſtrumentum ſubſequens cenſeatur confectum in eodem loco, & tempore, quo antecedens confectum fuit, lib. 2. cap. 4. nu. 44. & ſeq.
An, & quando dies, & locus ſint de ſubſtantia ſcripturę priuatæ, lib. 2. cap. 4. nu. 57. & ſeq.
An, & quando locus celebrati contractus, vel teſtamenti attendatur, quando quæritur, de qua moneta, vel menſura contrahentes ſenſerint, lib. 2. cap. 4. nu. 96. & ſeq.
Exteri tenentur ſeruare ſtatuta eius loci, in quo contrahunt, etiamſi alibi conueniantur, lib. 2. cap. 4. nu. 102.
In his, quæ non veniunt ex natura contractus, ſed præter naturam ex aliqua mora, vel negligentia, attenditur ſtatutum loci, vbi ſolutio fieri debet, ibid. nu. 108.
Quando locus bonorum attendi debeat, lib. 2. cap. 9. nu. 5. & 22.
Locus taxatiuè adiectus, limitat diſpoſitionem, ſecus ſi demonſtratiuè, lib. 2. cap. 11. nu. 1. & ſeq.
In legato, aut donatione omnium bonorum, quæ quis habet in tali loco, non veniunt nomina debitorum, lib. 2. cap. 11. nu. 8.
Merces venales propter earum celerem motum non videntur eſſe in loco, lib. 2. c. 18. num. 5.
Is, qui credidit in vna Prouincia, etiamſi poſterior ſit, quoad bona illius præfertur omnibus alijs creditoribus etiam anterioribus, qui in alia Prouincia contraxerunt, lib. 2. cap. 18. nu. 12.
Quid ſi plures ſint creditores ex diuerſis negociationibus, ibid. nu. 13.
Loca publica quanto tempore præſcribantur, lib. 2. cap. 25. nu. 1. & ſeq.
Per occupationem quis non conſequitur dominium loci publici, ſed tantùm dominiū eius, quod in illo loco conſtruxit, accedente decreto Principis, lib. 2. cap. 25. nu. 5.
Poſſidens locum publicum, cogitur illum dimittere, niſi legitimum oſtendat priuilegium, ibid. nu. 6.
Actor obtinere nequit ſuper poſſeſſorio recuperandæ poſſeſſionis loci publici, vel regalium, etiamſi fuerit ſpoliatus, niſi probet titulum ſuę poſſeſſionis, & ius petitorij, lib. 2. cap. 25. nu. 7.
Non requiritur præſcriptio, ſed ſufficit occupatio quoad aquam publicam non deſtinatam ad vſum publicum, ibid. nu. 9.
Quando genus præcedit, & ſpecies ſubſequitur cum adiectione certi loci, genus ad locum expreſſum reſtringitur, lib. 2. cap. 12. nu. 1.
Vide in ver. Accuſatio. Actio. Carcer. Confeſſio. Contractus. Debitor. Delinquens. Depoſitum. Dies. Exemptus. Forenſis. Hæres. Hæreditas. Incendium. Initium. Interpellatio. Iudex. Iuriſdictio. Legatum. Miſſa. Ordines. Origo. Paſcua. Poſſeſſio. Publicatio. Saluus conductus. Sententia. Seruitus. Solutio. Statutum. Teſtis. Via. Vxor.
LVDVS, vide in ver. Pœna.

M

MANDATVM limitatum quando extendatur ad alia, lib. 2. cap. 4. nu. 130.
Mandatum non præſumitur, niſi quoad res venales tantùm, ibid. nu. 139.
Vide in ver. Iudex.
MANIFESTVM, vide in ver. Notorium.
MANVTENTIO conceditur ex leuioribus probationibus, & adminiculis, lib. 2. c. 7. n. 80.

In iudicio manutentionis ſatis eſt vnicus teſtis, vel duo etiam nulliter examinati ex defectu iuriſdictionis, & citationis,& etiã examinati in alia cauſa, & inter diuerſas perſonas, lib. 1. cap. 7. nu. 81.

MARITVS an, & quando contrahat ciuilitatem, & incolatum in loco vxoris, lib. 2. cap. 1. nu. 11.

Vide in ver. Feudum.

MATER, vide in ver. Dos.

MATRIMONIVM regulariter celebrari debet in Eccleſia coram proprio Parocho, & teſtibus præuijs denunciationibus, lib. 1. cap. 7. nu. 1. limitatur nu. ſeq.

Denunciationes in quo loco faciendæ ſint, ibid. nu. 4. & ſeq.

Diſtans à ſtipite quinto gradu in linea collaterali, ſiue tranſuerſali, poteſt matrimoniũ contrahere cum alio, qui ab eodem ſtipite diſtat ſecundo, vel tertio gradu, ibidem nu. 10. limitatur nu. 13. & ſeq.

De iure ciuili per ſubſequens matrimonium legitimantur filij tantùm naturales: ſed de iure canonico etiam vulgo quæſiti, & nati ex publica meretrice, lib. 1. cap. 7. nu. 15. limitatur nu. 23.

Ius canonicum vbique locorum ſeruandum eſt tam circa ſubſtãtiam matrimonij, quàm circa effectus, immediatè ex eo prouenientes, ibid. nu. 18.

Pœnæ à iure ciuili latæ contra ſecundò nubentes intra annum luctus, fuerunt ſublatę per ius canonicum, lib. 2. cap. 3. nu. 9.

An remaneant intacta iura, quæ ad fauorem filiorum inducta ſunt, ibid.

Parochus, in cuius parochia per aliquod tempus commorantur mercatores, milites, ſcolares, famuli, & ſimiles aduenæ, validè aſſiſtit eorum matrimonio, lib. 1. cap. 6. nu. 32.

An valeat ſtatutum, vel præceptum teſtatoris de non nubendo in certo loco, vel cum certis perſonis, ſub pena amiſſionis bonorum, lib. 2. cap. 15. nu. 52. & ſeq.

Vide in ver. Forenſis.

MEDICVS ſi ægroto non fuit adhibitus, cenſetur is, qui ad id tenebatur, præſtitiſſe occaſionem mortis, lib. 1. cap 2. nu. 11.

Quid ſi medicus ægroto adhibitus fuit, ſed imperitus, ibid.

MELIORAMENTA an & quando Eccleſia teneatur reficere hæredibus Emphiteutæ, ſeu Vaſalli, finita emphiteuſi, vel feudo, lib. 1. cap. 5. nu. 81. & ſeq.

An & quando pro melioramentis competat retentio, lib. 2. cap. 7. nu. 67 & ſeq.

In liquidatione melioramentorum debet probari ſtatus antiquus rei melioratæ, lib. 2. cap 7. nu. 73.

In materia melioramentorum non attenditur quid impenſum fuerit, ſed quid fuerit melioratum, lib. 2. cap. 7. nu. 75. & ſeq.

An, & quando melioramenta debeantur, & quando eum fructibus compenſentur, lib. 2. cap. 9. nu. 148. & ſeq.

An Clericus, qui de pecunijs patrimonialibus meliorauit rem Eccleſiæ, poſſit huiuſmodi expenſas repetere ab Eccleſia, vel ſucceſſore in beneficio, lib. 2. cap. 9. n. 178.

An pro melioramentis factis in vna re, poſſint aliæ retineri, lib. 2. cap. 9. nu. 184.

Vide in ver. Emptio. ver. Emphiteuſis.

MENSVRA non fit per aerem, ſed per itinera conſueta, quando agitur de diſtantia milliarium, lib. 1. cap. 2. nu. 17.

Quando menſura eius loci adhibenda ſit, vbi contractus fuit celebratus, & quando eius Regionis, in qua prædia ſunt ſita, lib. 2. cap. 15. nu. 65.

MERCES, vide in ver. Forenſis. ver Legatum. ver. Locus.

MERVM, & mixtum imperium, vide in ver. Iuriſdictio.

METALLVM, vide in ver. Theſaurus.

METVS probatur etiam per præſumptiones, & coniecturas arbitrio Iudicis, lib. 1. cap. 3. nu. 200.

Priuatus poſſeſſione per contractum nullum metu extortum, poteſt agere actione, quod metus cauſa, & intentare etiam remedium poſſeſſorium can. redintegranda, 3. q. 1. lib. 1. cap. 3. nu. 195.

Vide in ver. Fideiuſſor.

MILES an in loco, vbi inhæret, contrahat domicilium, lib. 1. cap. 6. nu. 41.

Vide in ver. Emptio. ver. Dos ver. Statutum.

MINOR maiori comparatur in vltima voluntate, & matrimonio, lib. 1. cap. 3. nu. 113.

Ad alienationem rerum immobilium minoris requiritur decretum illius Iudicis, in cuius territorio res ipſæ ſitæ ſunt, lib. 2. cap. 9. nu. 116.

An & quãdo minor reſtituatur aduerſus preceptum, & prohibitionem teſtatoris, lib. 2. cap. 19. nu. 38.

An valeat contractus factus à minore, ſi ei non fuerit datus Curator, lib. 2. cap. 15. nu. 93.

Minor in cauſis ſpiritualibus, & beneficialibus, & dependentibus ab eis habetur pro maiori, lib. 1. cap. 3. nu. 113.

Vide in ver. Caducitas. ver. Debitor. ver. Emptio. ver. Dos. ver. Eccleſia. ver. Iudex. ver. Statutum.

MISSA quo tempore, & in quo loco celebrari debeat, lib. 1. cap. 5. nu. 1. & ſeq.

An Epiſcopus diſpenſare poſſit, vt miſſæ à teſtatore relictæ in vna Capella, celebrentur in alia, lib. 1. cap. 5. nu. 11.

Miſſa

Miſſa Beatificati non poteſt dici extra diem, & locum deſignarum in decreto Beatificationis, ibid. nu. 13.
Audientes miſſam in priuato oratorio non ſatisfaciunt praecepto, excepto Domino, eiuſque familiaribus, ibid. nu. 13.
Si in proprio territorio celebratur particularis dies feſtus, tenetur ſubditus miſſam audire, etiamſi eadem die peruenturus ſit ad locum, vbi talis dies feſtus non celebratur, lib. 2. cap. 15. nu. 210.
Vide in vet. Eccleſia.
MODICVM qualiter intelligatur, lib. 2. cap. 7. nu. 66.
Quænam dicatur modica ſumma, lib. 2. cap. 15. nu. 91.
MODVS, qui ponitur in fauorem contrahentis, vel legatarij, non coarctat diſpoſitionem, vel legatum, lib. 2. cap. 7. nu. 5.
MOLENDINVM an & quando poſſit quis conſtruere in flumine publico, lib. 1. cap. 3. nu. 157. & ſeq.
Flumen quando dicatur publicum, quando priuatum, lib. 1. cap. 3. nu. 176.
Aqua ad certum vſum conceſſa non poteſt quis vti ad alium vſum, ibid. nu. 180.
Quando Dominus Caſtri poſſit cogere ſubditos ad molendum in ſuo molendino, lib. 2. cap. 23. nu. 72.
Quando per deſtructionem molendini amittatur quaſi poſſeſſio, & alter occupare poſſit locum, & aquam, lib. 2. cap. 28. nu. 1. & ſeq.
Vide in ver. Eccleſia. ver. Regulares. ver. Venditio.
MONASTERIVM an, & quando ſuccedat in bonis Nouitij decedentis ante profeſſionem, lib. 1. cap. 3. nu. 148. & ſeq.
Quam pœnam incurrant ingredientes ſine licentia in monaſteria monialium, vel regularium virorum, lib. 1. cap. 10. nu. 57.
Monaſteria Regularium hodiè de nouo erigi non poſſunt ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ, lib. 1. cap. 3. nu. 76.
Vide in ver. Eccleſia. ver. Epiſcopus. ver. Feudum. ver. Locus. ver. Profeſſio. ver. Regulares.
MONETA ſolui debet ſecundùm locum contractus, lib. 2. cap. 15. nu. 66.
Vide in ver. Legatum. ver. Locus. ver. Solutio.
MONIALIS an excludatur à ſucceſſione in bonis maternis, lib. 2. cap. 17. nu. 27.
An, & quando filia ingreſſa monaſterium poſſit conſequi legatum ſibi à Patre relictum pro nuptijs, ibid. nu. 28.
Vide in ver. Dos.
MORA quando incurratur per lapſum diei, lib. 2. cap. 4. nu. 107.
Si quis conſtituatur in mora per procuratorem, conſtare debet in actis de legitimo mandato, ibid. nu. 150.
Coniunctus pro coniuncto interpellans, non conſtituit debitorem in mora, lib. 2. cap. 4. nu. 151.
Non dicitur in mora qui poteſt ſe aliqua exceptione tueri, quominus ſoluat, lib. 2. c. 4. nu. 152.
Per petitionem partis indebitæ excuſatur debitor à mora, lib. 2. cap. 4. nu. 155. limitatur ibidem.
Quando mora purgari poſſit, lib. 3. cap. 7. n. 77.
Vide in ver. Locus.
MVLIER, ſi ſeſe pro viro obligauerit, quando poſſit huiuſmodi contractum reſcindere, lib. 2. cap. 15. nu. 48.
Mulieris calliditati non ſuccurritur, ſed tantùm eius infirmitati, lib. 2. cap. 6. nu. 11.
Vide in ver. Debitor. ver. Dos. ver. Iudex. ver. Statutum. ver. Teſtis.
MVNVS, vide in ver. Gabella.
MVTVVM, & commodatum in quo loco reſtitui debeant, lib. 2. cap. 21. n. 1.
Quando in mutuo, & commodato vſura committatur, ibid. nu. 2.

N

NAVFRAGIVM, vide in ver. Caſus.
NAVIGATIO, vide in ver. Piſcatio.
NEGOTIATIO quid ſit, & in quo differat ab artificio, lib. 2. cap. 4. nu. 1. & 3.
Clericus negotiator tenetur ſoluere gabellam, ibidem nu. 2.
Quando quis dicatur negotiator, & quando non, lib. 2. cap. 4. num. 3. & ſeq & cap. 22. num. 19.
NOMEN debitoris cenſetur eſſe de loco, vbi celebratus eſt contractus, vel deſtinata ſolutio, lib. 2. cap. 15. nu. 122.
Vide in ver. Actio. ver. Locus.
NOTARIVS an & quando ſtipulari poſſit pro abſente, lib. 2. cap. 4. nu. 61. & ſeq.
Verbum, promiſit, poſitum à Notario in inſtrumento ſtipulationem pro abſente importat, ibidem nu. 67. & ſeq.
Infanti, & Eccleſiæ quæritur dominium ex ſtipulatione Notarij, quando adeſt conſtitutum, & precarium, lib. 2. cap. 4. nu. 71.
An ex huiuſmodi ſtipulatione acquiratur abſenti hypotheca, ibid. nu. 74.
NOTARIVS condemnatus in vno loco, an poſſit alibi officium notariatus exercere, lib. 3. cap. 11. nu. 1.
Qua pœna puniatur faciens inſtrumenta, ſi nunquam fuerit notarius, vel ſi fuerit officio priuatus, ibid. nu. 2.
Stipulatio Notarij non facit, vt acquiratur ius non ſequuta ratificatione, ſed operatur, vt ſine ceſſione vtilis actio

acquiratur, lib. 2. cap. 3. nu. 13.
Quibus comperat facultas creandi Notarios, lib. 2. cap. 4. nu 75. & ſeq.
An & quando Notarius poſſit vbique inſtrumenta conficere, ibid. nu. 79.
An, & quando Clerici poſſint exercere Notariatus officium, ibid. nu. 94. & ſeq.
Vide in ver. Fideiuſſor.
NOTORIVM regulariter probari non debet, lib. 2. cap. 1. n. 153. limitatur n. 161. & ſeq.
Notoriū qualiter probetur, ibid. n. 155. & ſeq.
NOVITIVS, vide in ver. Monaſterium, & in ver. Profeſſio.
NVLLITAS ſemper poteſt allegari à tertio, quando non agitur cum illa perſona, in cuius fauorem inducta eſt nullitas, lib. 2. cap. 15. nu. 89.
Is, qui particeps eſt doli, non poteſt nullitatem allegare, lib. 2. cap. 33. nu. 7.
NVNCIATIO noui operis, vide in ver. Socius.
NVNDINAE à ſolo Principe conceduntur, lib. 2. cap. 35. nu. 1.
Mercatus fieri poſſunt etiam ſine Principis licentia, ibid. nu. 2.
Quando mercatus, qui fieri ſolet in certo loco Ciuitatis, poſſit in alium locum transferri, lib. 2. cap. 35. nu. 4.
De rebus emptis in nundinis, an ſoluatur gabella, ibid. nu. 6. & ſeq.

O

OBLIGATIO Cameralis quid operetur, lib. 2. cap. 1. nu. 161. & ſeq.
Quando plures obligant ſe in eodem contractu ſimpliciter, quilibet tenetur pro parte virili, lib. 2. cap. 5. nu. 145. & ſeq.
Quādo generalis obligatio extendatur etiam ad venalia, lib. 2. cap. 9. nu. 73.
Vide in ver. Carcer. ver. Sententia.
OCCVLTVM qualiter accipiatur, lib. 1. c. 3. nu. 46.
OFFENSIO, vide in ver. Lis.
OFFICIALIS, vide in ver. Carcer. ver. Delinquens. ver. Iudex.
OFFICIVM publicum recuſans poteſt capi in propria domo, lib. 2. cap. 1. nu. 448.
In cauſa ſyndicatus poteſt quis extrahi de domo propria, ibid. nu. 449.
Si certa pœna impoſita ſit contra offendentes ex cauſa officij, hæc qualitas probari debet, lib. 3. cap. 21. nu. 24.
ONVS, quod eſt perpetuum ex diſpoſitione legis, vel indictione Superiorum, an hæres luere teneatur, lib. 3. cap. 8. nu. 10.
Qui pro medietate percipiunt fructus, debent etiam pro medietate ſubire onera, lib. 2. cap. 9. nu. 48.
Vide in ver. Gabella.
Operarij laborantes in fundo alieno, an & quando excuſentur, lib. 3. cap. 30. num. 28. & ſeq.
An, & quando excuſetur qui de mandato Iudicis aliquid facit, ibid. nu. 32.
Mitius cum ſeruis agitur etiam in atrocioribus, ſi Domino parent, ibid. nu. 33.
ORDINARIVS vide in ver. Epiſcopus.
ORDINES ſacri & minores quibus, quo tempore, & loco conferri debeant, lib. 1. cap. 6. nu. 1. & ſeq.
In quibus caſibus quis fiat ſubditus Epiſcopi, ibidem nu. 16. & ſeq.
Domicilium ad effectum recipiendi ordines, quando contrahatur, lib. 1. cap. 6. nu. 18. & ſeq. & cap. 1. nu. 184. & ſeq.
Si quis in diuerſis diœceſibus poſſideret beneficia, an poſſit ab vtroque Epiſcopo illarum diœceſum ordinari, ibid. nu. 31.
Barones, & eorum filij, licèt non habitent in loco feudi, tamen ordinari poterunt ab Epiſcopo, in cuius diœceſi feudum ſitum eſt, lib. 1. cap. 6. nu. 61.
Officiales perpetui alicuius loci, acquirunt ibi domicilium, ità vt tam ipſi, quam eorum filij ordinari poſſint ab Epiſcopo eiuſdem loci, lib. 1. cap. 6. nu. 62.
Ad quid teneatur Epiſcopus ordinans aliquem ad ſacros ordines ſine titulo, lib. 1. cap. 6. nu. 64.
In quam pœnam incidat ordinatus cum ficto, vel fiduciario patrimonio, ibid. n. 66 & ſeq.
Presbiter in vno loco ordinatus poteſt vbique celebrare ſaltem de licentia Ordinarij, lib. 2. cap. 4. nu. 87.
Vide in ver. Domiciliū. ver. Miles. ver. Origo.
ORIGO in quibus caſibus contrahatur, lib. 2. cap. 1. nu. 393. & ſeq.
Ciuis quando quis dicatur, ibid. num. 396. & ſeq.
Vbi quis naſcitur, ibi forum ſortitur ratione originis, non tamen gaudet priuilegijs, niſi ſubeat onera, lib. 1. cap. 6. nu. 35. limitatur nu. 44.
Natus in aliquo loco non ſubijcitur oneribus, neque gaudet honoribus, niſi ibi domicilium retineat, lib. 1. d. cap. 6. nu 36.
Filius dicitur originarius non tantùm eius loci, in quo natus eſt, ſed etiam in quo eius pater, vel Auus natus eſt, etiamſi alibi idem filius natus ſit: non tamen retinet originem Proaui, nec cæterorum Aſcendentium, ibid. nu. 37.
Baptizatus in aliquo loco dicitur originarius eiuſdem loci tam quoad ſpiritualia, & beneficialia, quàm temporalia, lib. 1. cap. 6. nu. 40.
Per librum baptiſmi probatur origo, ibidem nu. 42.

Bap-

Baptizatus per tranſitum in aliquo loco, non ſortitur ibi originem, ibid. nu. 43. & 44.
Origo propria amitti non poteſt, lib. 2. cap. 1. nu. 102.

P

PACTVM, vide in ver. Locus. ver. Poſſeſſio. ver. Venditio.
PALLIVM an deferri poſſit ab Archiepiſcopo extra ſuam Prouinciã, lib. 1. cap. 4. n. 10.
PAPA ratione delicti eccleſiaſtici poteſt infligere pœnam publicationis bonorum etiam in terris Imperij, lib. 3 cap. vlt. n. 30.
PAROCHVS reſidere debet in domo ipſius Parochiæ, & non alibi, lib. 1. cap. 13. nu. 32. limitatur nu. 35. & ſeq.
Reſidentia intelligenda eſt cum effectu, videlicet vt reſidens per ſe ipſum exerceat paſtoralia munera, lib. 1. cap. 13. nu. 37.
Parochus, qui intra annum ad Sacerdotium non ordinatur, Eccleſiam ipſo facto amittit, lib. 1. cap. 18. nu. 4.
Prouiſus de parochiali per concurſum, eiuſque Vicarius cenſentur approbati ad audiendas confeſſiones tantùm in ea Ciuitate, vel oppido, vbi ſita eſt parochialis, lib. 2. cap. 1. nu. 59.
Ius Parochiæ quando acquiratur, lib. 2. cap. 2. nu. 215.
Domicilium parochiale ad ſuſcipienda ſacramenta quanto tempore contrahatur, lib. 1. cap. 6. nu. 32.
Quando canonica portio inter parochos diuidatur, lib. 1. cap. 9. nu. 28.
An Parochus extra territorium Epiſcopi poſſit ſuos ſubditos abſoluere à peccatis, lib. 1. cap. 12. nu. 5.
Vide in ver. Alimenta. ver. Matrimonium. ver. Præcedentia. ver. Reſidentia.
PASCVA, & ſyluæ, an & quando ſpectent ad Vniuerſitatem, lib. 2. cap. 27. nu. 1. & ſeq.
Locum deſertum, & pro derelicto habitum quilibet auctoritate propria poteſt occupare, ſed Dominus deſerens intra biennium recuperare poteſt, lib. 2. cap. 27. nu. 5.
Interdicitur mutatio formæ, quando ius paſcendi in aliquo agro debetur iure ſeruitutis, ſecus ſi alio iure, lib. 2. cap. 27. nu. 6.
PASSVS, & pedes quomodo intelligantur, lib. 2. cap. 23. nu. 33.
Pater, & Dominus regulariter non tenentur pro filio, vel ſeruo reſpectiuè, niſi filius, & ſeruus habeant mandatum expreſſum, vel tacitum, lib. 2. cap. 4. nu. 120. & ſeq.
Quando pater teneatur actione quod iuſſu, & quando tributoria, vel de peculio, lib. 2. cap. 4. nu. 122.
Caſus ſpeciales, quibus inductum fuit, vt pater teneatur pro filio, non ſunt extendendi ad alios caſus, lib. 2. cap. 4. nu. 123.
Pater tenetur pro filio, qui eſt in poteſtate, ſi aſſumatur ad aliquem Magiſtratum, lib. 2. cap. 4. num. 124.
Quando ſtetur confeſſioni patris aſſerentis, ſe habuiſſe pecuniam à filio, lib. 2. cap. 17. nu. 68.
Vide in ver. Dos. ver. Inſtitor. ver. Publicatio.
PATRIMONIVM duplex dicitur ob diuerſitatem bonorum, lib. 2. cap. 1. nu. 189.
Vide in ver. Locus.
PATRONVS, vide in ver. Iuſpatronatus.
PAVPERTAS, vide in ver. Alimenta.
PECVLIVM, vide in ver. Publicatio.
PECVNIA, quæ ſeparata ab vſu quotidiano, præſidij cauſa tanquam theſaurus reponitur, cenſetur eſſe in loco vt quid immobile, lib. 2. cap. 9. nu. 66.
Vide in ver. Actio.
PENSIO ſolui non debet à Rectore beneficij, ſi fructus beneficij non percipit, lib. 2. cap. 11. nu. 5.
Vide in ver. Actio. ver. Emphiteuſis. ver. Hypotheca. ver. Socius. ver. Solutio.
PERMVTATIO, vide in ver. Venditio.
PIA cauſa fauorabilior eſt, quàm cauſa liberorum, excepta legitima, lib. 2. cap. 4. nu. 42.
Schedula manu propria ſcripta, & ſubſcripta, etiam ſine teſtibus confecta, ad piam cauſam, & inter liberos ſuſtinetur, lib. 2. cap. 4. nu. 43.
Vide in ver. Eccleſia. ver. Hæres. ver. Hypotheca. ver. legatum.
PISCATIO, & nauigatio maris, & fluminis quando prohiberi poſſit, lib. 2. cap. 25. nu. 4.
PLVRALITAS, vide in ver. Identitas.
POENA ab hæredibus peti non poteſt, ſi quæſtio mota non fuit viuente eo, qui deliquit, lib. 2. cap 22. nu. 29.
Pœna an & quando ſolui debeat ante ſententiam declaratoriam, lib. 1. cap. 18. nu. 5.
In iudicijs, in quibus pœna non infligitur corporalis, procurator admittitur, lib. 3. cap. 4. num. 20.
Qua pœna plectãtur Colluſores, & Aleatorum receptator, lib. 3. cap. 10. nu. 1. & ſeq.
Pœnæ reſpicientes diminutionem ſtatus, porrigunt effectum etiam extra territorium, lib. 2. cap. 15. nu. 214.
Seruus pœnæ quis dicatur, lib. 2. cap. 15. nu. 215.
Pœna dupli, vel quadrupli parti applicanda, an ſit in vſu, lib. 3. cap. 18. nu. 5.
Vide in ver. Carcer. ver. Fideiuſſor. ver. Forenſis. ver. Poſſeſſio. ver. Status.
POENITENS, vide in ver. Sacerdos.

PONTIFICALIA quando iuriſdictionem innuant, lib. 1. cap. 4. num. 11.

POSSESSIO ciuilis quid operetur, lib. 1. cap. 3. num. 123.

Dominus Caſtri non poteſt cogere Vaſallum ad oſtendendum ſibi titulum, quo prædium poſſidet intra fines Caſtri, lib. 2. cap. 1. num. 85.

Quando agitur contra tertium poſſeſſorem, bona præſumuntur allodialia, etiamſi in inueſtitura fuiſſent expreſſa, & enumerata in indiuiduo, lib. 2. cap. 1. num. 88.

In Iudicio, quo agitur ad recuperandam poſſeſſionem, qua actor per vim ſe ſpoliatum eſſe dicit, an exprimi debeat locus, & tempus, lib. 2. cap. 1. nu. 176. & ſeq.

Is, qui dolo deſijt poſſidere, habetur pro poſſeſſore, lib. 2. cap. 1. num. 293.

Ex inſtrumento venditionis non probatur poſſeſſio, lib. 2. cap. 7. nu. 18.

Per inſtrumentum diuiſionis probatur poſſeſſio contra diuidentem, ibid. nu. 19.

Poſſeſſio probatur ex aſſertione partis enunciantis aliquem occupatorem, & ex implicita confeſſione Aduerſarij petentis immiſſionem, lib. 2. cap. 7. nu. 82.

An & quando poſſit quis propria auctoritate rei ſuæ ab altero poſſeſſæ, vel alienæ poſſeſſionem capere, lib. 3. cap. 18. nu. 1, & ſeq.

Vide in ver. Eccleſia. ver. Locus. ver. Publicatio. ver. Res litigioſa.

POSSESSOR, vide in ver. Poſſeſſio. ver. Solutio.

PRAECEDENTIA inter Regulares debetur iuxta conſuetudinem loci, & ſi illa non adſit, ſeruatur conſuetudo Romana, lib. 1. cap. 14. nu. 7.

Archiepiſcopus, qui fuit translatus ad Eccleſiam ſuffraganeam, in Synodo prouinciali ſedere debet immediatè poſt Metropolitanum, lib. 1. cap. 14. nu. 1.

Canonicus, qui antea in eadem Eccleſia fuit prima dignitas, ſedere debet immediatè poſt Præpoſitum, & alios, qui dignitatem obtinent, ibid. nu. 2.

Epiſcopus Canonicus ſedere debet poſt priorem immediatè, lib. 1. cap. 14. nu. 5.

Cedens maioratum, cui annexa eſt dignitas ducis, Marchionis &c. poſt ceſſionem retinet nomen, & præheminentias, lib. 1. cap. 14. nu. 8.

Parochus ſtolam deferens præcedit omnes alios presbyteros, & Rectores, ibidem nu. 11.

Præceptum quando ſemel tantùm obliget, lib. 2. cap. 15. nu. 193.

PRAEDIVM tam ruſticum, quàm vrbanum locus appellatur, lib. 2. cap. 23. nu. 1.

Noſtra deſtinatione fundorum nomina, & domus, non natura conſtituuntur, ibidem num. 3.

Quę antea erat pars domus, aut fundi, poſt diuiſionem factam plures fundi, ſeu domus ſunt, & dicuntur, lib. 2. cap. 23. nu. 4.

Prædium ruſticum, & vrbanum non dicitur à loco, ſed à qualitate prædij, lib. 2. cap. 23. nu. 25.

Vide in ver. Aedificium. ver. Via.

PRAELATIO, vide in ver. Ius Prælationis.

PRAELATVS, vide in ver. Eccleſia. ver. Feudum.

PRAESCRIPTIO eam naturam ſequitur, quam res ipſa generaliter, & propriè habet, lib. 2. cap 5. nu. 74.

Quid requiratur ad præſcribendas cauſas criminales, & matrimoniales, lib. 1. cap. 3. nu. 148.

Res mobilis pretioſa Eccleſiæ non vſucapitur triennio, lib. 1. cap. 16. nu. 7.

Vide in ver. Locus.

PRAESENTATVS, vide in ver. Attentata. ver. Iuſpatronatus.

PRAESENTIA non præſumitur, ſed qui eam aſſerit, probare debet, lib. 2. cap 4. nu. 47.

PRAESVMPTIO debet allegari, licèt ſit liquidiſſima probatio, lib. 2. cap. 1. nu. 160.

In dubio nemo præſumitur opus facere animo nocendi, lib. 1. cap. 3. nu. 175.

Quando bona diuiſa inter fratres præſumantur paterna, & quando propria, lib. 2. c. 24. nu. 1. & ſeq.

Si inter fratres res aliqua diuidatur tanquam communis, talis diuiſio non operatur tranſlationem dominij, ſi verè ad vnum ſolum pertinebat, lib. 2. cap. 24. nu. 6.

Vide in ver. Locus.

PRETIVM rei in quo loco ſolui debeat, lib. 2. cap. 14. nu. 3.

Non videtur habita fides de pretio, quando res traditur aduenæ, ſeu ignoto, ac ſtatim receſſuro, lib. 2. cap. 1. nu. 247.

Obligatus ad reinueſtiendum pretium, in quo loco illud reinueſtire debeat, lib. 2. cap. 20. nu. 6.

Quomodo probetur valor, ſeu pretium rerum venalium, lib. 2. cap. 4 nu. 108.

Quomodo probetur pretium commune, lib. 2. cap. 4. nu. 154.

PRIMOGENITVRA, vide in ver. Alienatio.

PRINCEPS, vide in ver. Paſcua.

PRINCIPIVM, vide in ver. Actus.

PRIVILEGIVM cui competat, quando agitur inter æquè priuilegiatos, lib. 2. cap. 15. num. 50.

Quando vterque tractat de damno vitando, potior eſt cauſa illius, qui conuenitur, ibid. nu. 51.

Vide in ver. Exemptio.

PRO-

PROBATIO eius, quod deficit in ſcriptura, fieri poteſt per teſtes, lib.2. cap.4. nu.24.
Aſſerenti, inſtrumenta eſſe ſimulata, incumbit onus probandi, lib.2. cap.17. num.69.
Vide in ver. Clericus.
PROCVRATOR, qui habet liberam, ſeu generalem adminiſtrationem omnium bonorum Domini poteſt Dominum obligare, lib.2. cap.4. nu.118.
Vide in ver. Amiſſio. ver Carcer. ver. Pœna.
PRODIGVS, cui Iudex loci interdixit adminiſtrationem bonorum, an poſſit extra illum locum adminiſtrare, lib. 2. cap. 9. nu.16.
PROFESSIO tacita non obligat nouitium ad illam religionem in ſpecie, quam ingreſſus fuit, ſed poteſt eo caſu tranſire ad aliam etiam laxiorem, lib.1. cap.3. nu.150.
Nouitio profeſſo in Monaſterio bonorũ incapaci, ſuccedunt venientes ab inteſtato, ibid. lib.1. cap.3. nu.151.
PROHIBITIO hominis ſi concurrat cum prohibitione legis, operatur ſuum effectum etiam in caſu licito, & à iure permiſſo, lib. 2. cap.5. nu.78.
Prohibitus, nè exerceat aliquam artem, vel exercitium, non cenſetur prohibitus extra territorium, lib.2. cap.15. nu.2.
Vide in ver. Statutum.
PROMISSIO facta alicui, intelligitur pro prima vice, lib.2. cap.7. nu.21.
Promiſſor in dubio intelligitur obligatus ad id, quod minus eſt, lib.2. cap.7. nu.23.
In quacunque promiſſione ſemper tacitè ſubintelligitur clauſula, rebus ſic ſtantibus, lib.3. cap.7. nu.2.
PRONOMEN, meum, eſt poſſeſſiuum, lib.2. cap.32. nu.14.
PROREGES poſt depoſitum officium, excellentiæ titulum retinent, lib.1. cap.14. nu. 10.
PROVINCIA qualiter intelligatur, lib. 2. cap.20. nu.5.
PVBLICATIO bonorum an & quando trahatur ad bona ſita extra territorium Iudicis confiſcantis, lib. 3. cap. vlt. num. 1. & ſeq.
Hodie bona damnatorum non publicantur, niſi in crimine hæreſis, & læſæ maieſtatis, lib.3. cap. vlt. nu.7.
In cœteris delictis bona damnatorum applicantur aſcendentibus, & deſcendentibus, & ex latere vſque ad 3. gradum, ibidem nu.8.
An vxor damnati in tali caſu ad aliquam partem admittatur, ibid. nu.9.
An in alijs caſibus vltra prædictos bona damnatorum applicentur fiſco, ibidem nu.24.
Sequuta capitali condemnatione propter delictum in vno loco patratum, & confiſcatis bonis à Iudice illius loci, reus an poſſit conueniri à creditoribus pro debitis per ipſum contractis, lib.3. cap. vlt. num.25. & ſequen.
Cui applicari debeant bona laicorum hæreticorum confiſcata propter hæreſim, lib.3. cap.vlt. nu.28. & ſeq.
Hæreſis crimen eſt merè eccleſiaſticum, ibid. nu.29.
In confiſcatione bonorum filij exiſtentis in poteſtate patris, an & quando veniant bona caſtrenſia, vel quaſi, profectitia, & aduenticia ipſius filij, lib.3. cap. vlt. nu.33. & ſeq.
Statutum de confiſcanda legitima, an comprehendat partem forenſem, cuius filius in eo loco deliquit, lib.3. cap. vlt. num.37. & ſeq.
Bona confiſcata ob delictum ſubditi, quando ſpectent ad feudatarium, lib. 3. cap. vlt. nu.41. & ſeq. & nu. 51. & ſeq.
Gratia à principe conceſſa delinquenti ſuper reſtitutione bonorum confiſcatorum, quid operetur, lib.3. cap.vlt. nu.45. & ſeq.
An & quando filius priuetur feudo ob delictum patris, ibid. nu.56. & ſeq.
An Eccleſia priuetur feudo ob delictum Prælati, ibid. nu.71. & ſeq.
Dos vxoris, & donatio propter nuptias an veniant in cõfiſcatione mariti delinquentis, lib.3. cap. vlt. nu.76 & ſeq.
An Emphiteuſis eccleſiaſtica tranſeat in fiſcum, ibid. nu.67.
Bona fideicommiſſo ſubiecta, an & quando veniant in generali cõfiſcatione bonorum, lib.3. cap.vlt. nu.78. & ſeq.
Trebellianica, & legitima condemnati, quando fiſco applicetur, lib. 3. cap. vlt. nu. 81. & ſeq.
Quando pater prohibere poſſit filio alienationem legitimæ, ibid. nu.82.
An & quando dos publicetur per delictum mulieris, lib.3. cap vlt. nu.84.
An & quando teſtator poſſit in caſu delicti excludere fiſcum, ibid. nu.85. & 93.
An pater poſſit filio prohibere alienationem trebellianicæ, ibid. nu.87. & ſeq.
Fiſcus non ſuccedit in illud ius, quod eſt perſonale filiorum, lib.3. cap.vlt. num. 89. & ſeq.
Vſusfructus mulieri relictus, licèt ſtantibus filijs reſoluatur in alimenta, confiſcatis tamen bonis filiorum integrè ſpectat ad mulierem, lib.3. cap.vlt. nu.97.
PVPILLVS, & Eccleſia non poſſunt amittere poſſeſſionem, lib.1. cap.3. nu.125.
Pupillus non poteſt adire hæreditatem ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs, lib.2. cap. 10. nu.5.

An eius tutor ſine ſolemnitate poſſit adire, vel inire actum, ex quo reſultet aditio, ibidem.
Vide in ver. Alimenta. ver. Hæres.

Q

QVARTA bonorum mariti, quæ de iure deſertur vxori viduæ, debetur de omnibus bonis ipſius viri, etiam in alio territorio ſitis, lib.2. cap.15. nu.19.
Quælibet quarta debetur vna cum fructibus, lib.2. cap.9. nu.234.
Vide in ver. Fdeicommiſſum.

R

REGVLA de triennali non obſtat agenti ſpolio, lib.1. cap.3. nu.130.
Succeſſor ſpoliantis non iuuatur iſta regula, ibid.
Regula, dolo facit qui petit quod reſtiturus eſt, non procedit in poſſeſſorio, ibidem nu.216.
Regula, quæ mihi non nocent, & alteri proſunt, de facili ſunt concedenda, lib.2. nu.148.
Regula, quod bona prohibita alienari, non prohibentur hypothecari, quando procedat, lib.2. cap.8. nu.15.
REGVLARES in fauorabilibus, non in odioſis veniunt ſub nomine Cleri, lib.1. c.10. nu.29. limitatur nu.38.
Quando res immobilis legatur Capuccinis, debetur æſtimatio rei legatæ, lib.1. cap.3. nu.153.
Legatum factum Regulari, ſi nõ poteſt adimpleri propter incapacitatem legatarij, conuertendum eſt in alios pios vſus, ibidem nu.154.
Quando Vicarius regularis poſſit abſoluere à caſibus reſeruatis, lib.1. cap.19. n.4.
Prælati regulares poſſunt ſuos ſubditos citare, & excommunicare etiam in alieno territorio, lib.2. cap.15. nu.209.
Superiores Regularium hodie non poſſunt abſque licentia Sac. Congregationis Concilij alienare bona mobilia pretioſa, vel immobilia, lib.1. cap.3. nu.229.
An poſſint regulares indigentes res pretioſas in pignus tradere, vel pecunias ad cambium ſumere, ibid. nu.230.
Fratres S. Franciſci de Obſeruantia, & Capuccini poſſunt alienare ſine beneplacito Apoſtolico bona ſibi relicta, & pretium conuertere in Eccleſiæ neceſſitatem, ibidem nu.231. ampliatur nu.232.
An, & quando Regulares, qui in Eccleſijs ſui ordinis prædicare voluerint, teneantur ab Epiſcopo benedictionem petere, lib.1. cap.3. nu.266.
An Regulares ad audiendas confeſſiones approbati ab Epiſcopo vnius diœceſis, poſſint ſubditos eiuſdem Epiſcopi, qui eos approbauit, in alia diœceſi abſoluere ſine licentia Epiſcopi illius loci, ibidem nu.269.
Quando Epiſcopus poſſit confeſſores regulares ad audiendas confeſſiones approbatos iterum examinare, vel ſuſpendere, lib.1. cap.3. nu.276.
Vide in ver. Cenſura. ver. Decimæ. ver. Epiſcopus. ver. Legatum. ver. Locus.
REINVESTIMENTVM, vide in ver. venditio. ver. Pretium.
RELEGATIO an fieri poſſit ad locum extra territorium Relegantis, lib.2. cap.15. nu.20.
An pęna relegationis, & exilij cenſeatur pęna corporis afflictiua, lib.2. cap.4. nu.19. & 21.
RELIQVIAE Sanctorum quando transferri poſſint de loco ad locum, & quando ad id requiratur licentia Papæ, vel ſufficiat auctoritas Epiſcopi, lib.1. cap.15. nu.1.
Reliquias de nouo inuentas venerari non licet, niſi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, ibid. nu.2.
REMISSIO, vide in ver. Delinquens. ver. Fur. ver. Hereticus. ver. Roma.
RENVNCIATIO iuris de futuro an valida ſit, ſi fiat in præſentia partis ſine expreſſa acceptatione, lib.2. cap.3. nu.15.
Quilibet poteſt renunciare iuri ſuo, quando non reſultat in tertij præiudicium, lib. 2. cap.1. nu.433.
Vide in ver. Statutum. ver. Venditio.
RESIDENTIA ſub qua pœna à Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, & ab alijs, qui ad id tenentur, ſeruari debeat, lib.1. cap.13. nu.1. & ſeq.
Epiſcopus ob legitimam cauſam poteſt Canonicis facultatem concedere, vt abeſſe poſſint per quatuor menſes, lib.1. cap.13. nu.5.
An Canonicus abſens vltra tres, vel duos menſes, teneatur in conſcientia, reſtituere fructus, lib.1. cap.13. nu.8.
Vide in ver. Parochus.
RESIGNATIO ſi fiat ante motam litem, poteſt reſignatarius poſſeſſionem lite pendente capere abſque metu attentatorum, lib.1. cap.12. nu.36.
Publicatio reſignationis beneficij facięda eſt, etiamſi nota ſit populo, lib. 1. cap. 5. nu.219.
RES litigioſa an & quando alienari, ſeu cedi poſſit, lib.2. cap.33. nu.1. & ſeq.

Quando

Quando res efficiatur litigioſa, ibidem nu.2. & ſeq.
Perempta inſtantia res non dicitur amplius litigioſa, lib.2.cap.33. nu.12.
Vide in ver. Amiſſio.
RESTITVTIO in integrum datur locis pijs, etiamſi prophana ſint, lib.1. cap.3. nu.3.
Reſtitutio in integrum in quo loco peti debeat, lib.2. cap.1. nu.358.
Quando minor teneatur implorare reſtitutionem in integrum pro reſciſſione contractus, ibid. nu.361.
Vide in ver. Caducitas. ver. Eccleſia. ver. Minor.
RESTITVTIO rei, vide in ver. Fur.
RETENTIO fauorabilior eſt, quàm actio, lib.2. cap.7. nu.78.
Vide in ver. Cenſus. ver. Creditor. ver. Melioramenta.
RETRACTVS non habet locum nondum re tradita, & nondum ſoluto pretio, lib.2. cap.22. nu.15.
REVS, vide in ver. Confeſſio. ver. Delinquens. ver. Teſtis.
ROMA communis eſt patria, ibique puniri poſſunt omnes, etiamſi extra territorium Eccleſiæ deliquerint, lib.3. cap.15. nu.21.
Romana Curia non tenetur delinquentem remittere, ibid.

S

SACERDOS ſollicitans pœnitentem in confeſſione, qualiter puniatur, lib.3. cap.14. nu.1.
Quando pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, ibid. nu 3. & ſeq.
An Ordinarij locorum poſſint procedere contra Regulares ſollicitantes, ibidem num.9.
An crimen ſollicitationis probetur teſtibus ſingularibus, lib.3. cap.14. nu.10.
Fractio ſigilli confeſſionis qualiter probetur, ibidem.
An pœnitens abſolui poſſit à peccatis, antequam denunciet, ibid. nu.12.
SACRAMENTA, videlicet baptiſmus, confirmatio, Eucharistia, pœnitentia, & extrema vnctio, in quo loco miniſtrari poſſint, & debeant, lib.1. cap.7. nu.26. 27. & 28.
Vide in ver. Matrimonium.
SAEVITIA, vide in ver. Vxor.
SALARIVM non conuentum, an & quando debeatur, lib.2. cap.6. nu.19.
Relatores, Aduocati, Notarij, & Procuratores poſſunt conuenire pro ſportulis, & ſalarijs litigantes coram eodem Iudice, apud quem lis agitata eſt, lib.2. cap.1. nu.228.
SATELLITES, vide in ver. Delinquens.
SATISDATIO, vide in ver. Cautio. ver. Fideiuſſor.
SALVVS CONDVCTVS conceſſus alicui ad effectum eundi ad aliquem locum, intelligitur datus etiam pro redeundo ex dicto loco, lib.3. cap.7. nu 86.
Quid ſi is, qui ſaluum conductum obtinuit, captus fuit extra iuriſdictionem concedentis, ibid. nu 87.
SCIENTIA quando præſumatur, lib.2. cap.1. nu.103. & cap.4. nu.70.
An probetur præſumptionibus, & coniecturis, lib.2. cap.1. nu.387. & cap 4. num.70. & 116. & cap.7. nu.61. & ſeq.
SCOLARIS an, & quando capi poſſit in Scolis, lib.1. cap.3. nu.204.
Quando ſcolaris conueniri poſſit in loco ſtudij, ibid. cap.6. nu 28.
Scolaris quando ligetur loci conſuetudine, d. lib.1. cap.6. nu 28.
Vide in ver. Alimenta. ver. Legatum. ver. Statutum.
SCRIPTVRA imperfecta quando ſuppleatur per præcedentia, lib 2. cap.4 nu.33.
Maior fides eſt adhibenda ſcripturis, quàm teſtibus, lib.1. cap.3. nu.260.
Vide in ver. Locus.
SEDILIA, vide in ver. Eccleſia.
SEMINARIVM puerorum propè Eccleſiam Cathedralem erigendum eſt, vel in alio loco conuenienti arbitrio Epiſcopi, lib.1. cap.3. nu.239.
Deputati pro ſeminario ſemel electi, ſunt perpetui, ibid. nu.241.
Quid requiratur ad effectum, vt valida ſit vnio beneficiorum facta ab Epiſcopo ad fauorem ſeminarij, ſeu Collegij, ibidem nu.242.
SENATOR, vide in ver. Domicilium. ver. Statutum.
SENTENTIA, in qua plures condemnantur, quid operetur, lib.2. cap.5. nu.147. & ſeq.
Sententia, & condemnatio facta in vno territorio an & quando executioni demandari debeat in alio territorio, lib.3. cap.8. nu.1. & ſeq.
An Iudex alterius territorij requiſitus poſſit procedere ad executionem ſententiæ, non examinando iuſtitiam, lib.3. cap.8. nu.9.
Contumax quando condemnari poſſit, lib.3. cap 8. nu.11.
Sententia ſi non poteſt in totum ſubſtineri, pro parte etiam corruit, ibid. nu.13.
SEPVLTVRA pagani, vel infidelis quando Eccleſiam, vel cœmeterium polluat, & quando non, lib.1. cap.9. nu.24. & ſeq.
Sepulturæ ius habens in aliqua Eccleſia, prohibere poteſt, nè alij ibi ſepeliantur, lib.1. cap.3. nu.70.

Vni-

Vnicus actus ſufficit pro quaſi poſſeſſione ſepeliendi, lib.1. cap.3 nu.66.

Per conſtructionem ſepulchri dicitur quis eſſe in poſſeſſione illius, ibid. nu.67.

An & quando poſſit aliquid recipi pro ſepultura, lib.1. cap.9. nu.1. & ſeq.

Cadauer Banniti, qui mortuus eſt durante banno, non poteſt ſine licentia Principis ſepeliri in territorio, à quo bannitus fuit, ibid nu.4.

Filij hæbreorum baptizati in ætate infantili, ſi moriantur ante vſum rationis, ſepeliuntur in loco ſacro, etiamſi inuitis parentibus baptizati fuerint, lib.1. cap.9. num.7. & ſequen,

Qui tenetur alere, tenetur etiam ad ſumptus funeris, lib.1. cap.9. nu.11.

Quando quis in Parochia ſui domicilij, & quando in parochia, vbi decedit, ſepeliendus ſit, ibid. nu.12.

Sepeliens excommunicatum vitandum, an & quando incurrat in excommunicationem, ibid. nu.13. & ſeq.

Ad probandam electionem ſepulturæ, & contritionis ſigna, an ſufficiant teſtes ſingulares, lib.2. cap 3. num.22. & lib.1. cap.9. nu.21.

Vide in ver. Cenſura. ver. Eccleſia.

SERVITVS Vrbana quando præſcribatur, lib.2. cap.31. nu.6.

An & quando Dominus prædij debentis ſeruitutem ſtillicidij, poſſit ibi ædificare, lib.2. cap.31. nu.1. & ſeq.

Spacium duorum pedum à regione, ſeu muro vicini relinqui debet, non autem à loco, in quo ſtillicidium cadit, ibid. nu.3.

Quando locus ſubiectus dicatur præſcripſiſſe libertatem ſeruitutis iuriſdictionalis aduerſus locum dominantem, lib.2. cap.31. num.4.

Quid requiratur, vt Ordinarius præſcribere poſſit libertatem aduerſus ſeruitutem Iuriſpatronatus. lib.2. cap.31. nu.5.

Ad præſcribendam libertatem ſeruitutis ruſticæ non requiritur ſcientia, & patientia aduerſarij, ſed ſufficit non vſus, ſiue negligentia non vtentis, lib.2. cap.31. num.8.

Quando locus medius non ſeruiens, impediat ſeruitutem acquiri, & quando non, ibid. num.9.

Vide in ver. Aqua. ver. Socius. ver. Venditio. ver, Via.

SERVVS, vide in ver. Operarij.

SIGILLVM, vide in ver. Sacerdos.

SOCIVS, qui habet partem in aliqua domo, an & quando poſſit totam inhabitare, lib.2, cap.23. nu.37. 39. & ſeq.

Si conſtet, domum fuiſſe communem, & deinde diuiſam, cenſetur conſtituta ſeruitus luminibus non officiendi, lib.2. c.23. nu.49.

An locum habeat nunciatio noui operis, quando opus ſit in loco communi, ibid.

Socius ſi de communi pecunia rem emit, an res ipſa efficiatur communis, lib.2. cap.9. nu.222.

Vide in ver. Bannitus. ver. Confeſſio. ver. Frater. ver. Inſtitor. ver. Teſtis.

SOLEMNITAS præſumitur in contractibus, ſecus in iudicijs, lib.2. cap.4. nu.51.

Quando ex forma ſtatuti, vel commiſſionis proceditur ſummariè, de plano, ſine ſtrepitu, & figura Iudicij, omnis ſolemnitas iuris poſitiui cenſetur reiecta, lib.2. cap.1. nu.178.

Vide in ver. Dos. ver. Statutum.

SOLITVM quando inducatur per vnum actum. lib.1. cap.21. nu.15.

Vide in ver. Conſuetudo.

SOLLICITATIO, vide in ver. Sacerdos.

SOLVTIO in quo loco fieri debeat, lib.2. cap.21. nu.1. & ſeq.

An decimæ deferri debeant in horreum Eccleſiæ ſumptibus coloni, lib.2. cap.21. n.7.

Penſio reſeruata ſuper beneficio, in loco ipſius beneficij regulariter ſolui debet, lib.2. cap.28. nu.24.

In æſtimatione nummorum attendendus eſt locus, vbi ſolutio fieri debet, non vbi gratia facta eſt, ibid. nu. 27.

An creditor, cui fit ſolutio, teneatur cedere iura contra ſe ipſum, lib.2. cap.21. nu.28.

Solutio gratuita partis debiti, non grauat ad ſolutionem alterius partis, lib.2. cap.1. nu.334.

Vide in ver. Depoſitum. ver. Locus. ver. Præſumptio.

STATVENTES, vide in ver. Locus.

STATVS diminutionem ſi ſententia reſpicit, pœna impoſita in vno loco, habet effectum vbique, lib.2. cap.15. nu.5.

Vide in ver. Statutum.

STATVTVM diſponens, quod offendens aliquem iuxta domum, puniatur certa pœna, quando locum habeat, lib.1. cap.2. nu.19.

In ſtatuto fauorabili, prout eſt ſtatutum excluſiuum fœminarum, ſufficit confirmatio in forma communi, lib 2. cap.1. nu.375.

Confirmatio Apoſtolicà non præſumitur ex curſu 30. annorum, niſi probetur ſcientia Papæ, ibid. nu.374.

Quando confirmatio dicatur, & ſit in forma ſpecifica, lib.2. cap.1. nu.376.

Clauſula, ex certa ſcientia, confirmationem ſpecificam operatur, ibid. nu.377. limitatur ibid.

Quid ſi ſtatuta conſuetudine fuerint approbata, lib.2. cap.1. nu.378.

Statutum excludens ſororem à ſucceſſione ſtantibus fratribus, excludit etiam nuptam extra territorium, lib.1. cap.6. nu.56.

Statu-

Statutum originis, ſi abſolutè inhabilitet mulierem ad teſtandum in præiudicium filiorum, an ſemper eam liget, quocunque reperiatur, ibid. nu.57. & ſeq.

Confirmatio ſtatutorum in dubio præſumitur in forma communi, lib.2. cap.1. nu.370.

Confirmatio in forma communi non comprehendit, neque conualidat ſtatuta contra ius, ibid. nu.371. limitatur nu.374.

Legatus de latere, & Dominus loci recognoſcens Superiorem non poſſunt condere, neque confirmare ſtatuta iuri communi contraria, lib.2. cap.1. nu.372. & ſeq.

Statutum mandans ſeruari ius ciuile, intelligitur de iure ciuili non correcto per ius canonicum, lib.2 cap.3. nu.8.

Quando ſtatutum loci ſeruandum ſit in deciſorijs, & ordinatorijs, lib.2. cap.9. num.1. & ſeq.

Interpretatio contractus facienda eſt ſecundùm ſtatutum, & conſuetudinem loci, vbi celebratur, lib.2. cap.9. nu.6.

An, & quando mulieres, & minores obligare ſe poſſint abſque ſolemnitatibus ſtatuti, lib.2. cap.15. nu.23. & ſeq.

In contractibus inter mulieres, ſeu minores, & Eccleſiam non ſunt neceſſariæ ſolemnitates ſtatuti loci, vbi contractus celebratur, lib.2. cap.15. nu.30.

Statuta locorum an & quando extra territorium extendantur, lib.2 cap.15.nu.1.& ſeq.

Contrahens, vel teſtans in loco ſtatuti, præſumitur cum ipſo ſtatuto ſe conformaſſe etiam reſpectu bonorum, quæ ſtatuti diſpoſitioni non ſubiacent, lib.2. cap. 15. nu.21.

Statuta locorum an & quādo ligent forenſes, lib.2. cap.15 nu.57. & ſeq.

Quando ſtatutum loci contractus attendi debeat, & quando ſtatutum loci deſtinatæ ſolutionis, ibid. nu.62. & 68.

In contractibus attenditur ſtatutum loci, vbi contractus ratificatur, lib.2. cap.15. nu.63.

Contractus ſecundùm leges territorij, in quo partes contraxerunt, iudicatur, etiamſi lis in alio loco agatur, ibid. nu.64.

Statutum fœminarum excluſiuum quando locum habeat, & quando non, lib.2. cap.15. nu.95. & ſeq.

In ſucceſſionibus ſeruari debent ſtatuta loci, vbi bona ſunt ſita, ibid. nu.112.

Statutum laicale non poteſt diſponere de re Eccleſiæ etiā reſpectu vtilis dominij, lib.2. cap.15. nu.138. & ſeq.

An Prætores, Aduocati, & alij Doctores, quā ratione officij merentur ſtipendia in aliqua Ciuitate, milites, ſeu ſtipendiarij, & ſcholares poſſint acquirere in loco, in quo morantur non obſtante ſtatuto, lib.2. cap.15. nu.154.

Statuto ſimpliciter prohibente alienationem ſtabilium in forenſes, poteſt quis forenſibus cedere iura, & actiones, ibidem nu.157.

Quid ſi ſtatutum de iuribus, & actionibus ſpecificè loquatur, ibid. nu.158.

Ciuitas ſubiecta an & quando ſubijciatur ſtatutis Ciuitatis, ſeu loci dominantis, lib.2. cap.15. nu.159. & ſeq.

Lex, & ſtatutum an & quando præſumantur eſſe in viridi obſeruantia, lib. 2. cap. 15. nu.169. & ſeq.

Poteſt appellari à ſtatuto, ſi conditum fuerit contra certam perſonam, lib. 2. cap. 15. nu.175. & ſeq.

Ciues, vel diœceſani an & quando obligentur legibus propriæ Ciuitatis, dum abſentes ſunt, lib.2. cap.15. nu.197. & ſeq.

Vide in ver. Actio. ver. Contractus. ver. Dos. ver. Forenſis. ver. Gabella. ver. Iuriſdictio. ver. Ius congrui. ver. Locus. ver. Origo. ver. Publicatio. ver. Vicinus. ver. Vxor.

STILLICIDIVM, vide in ver. Seruitus.

STIPVLATIO an vitietur ob impoſſibilitatem, lib.2. cap.4. nu.14. & ſeq.

Vide in ver. Notarius.

STYLVS, vide in ver. Statutum.

SVBDITVS quando quis dicatur, lib.1. cap.6. num.33.

Vide in ver. Domicilium.

SVBSTITVTIO concepta per verba communia, & ſub conditione, ſi deceſſerit ſine filijs, eſt fideicommiſſaria, & compendioſa, & ideò continet etiam vulgarem, lib.2. cap.9. nu.147.

Quando requiratur, quod conditio ſubſtitutionis exiſtat in perſona vtriuſque inſtituti, & quando non, lib.2. cap.9. num.122 & ſeq.

An & quando ſubſtitutio pupillaris tacita excludat matrem, ibid. nu.146.

Quando filij ſubſtituti ex propria perſona ſuccedant, lib.2. cap.9. nu.147.

SVCCESSIO, vide in ver. Hæres.

SVCCESSOR particularis an, & quando conueniri debeat in foro ſui anteceſſoris, lib.2. cap.1. nu.306. & ſeq.

Vide in ver. Legitimatus.

SVSPENSIO, vide in ver. Cenſura.

SYLVA, vide in ver. Paſcua.

T

TACITVRNITAS decennalis quando habeatur pro conſenſu, lib.2. cap.1. nu.386.

TEMPVS, vide in ver. Accuſatio.

TERRITORIVM, vide in ver. Iudex. ver. Iuriſdictio. ver. Locus. ver. Statutum.

TESTAMENTVM non dicitur conditum inter liberos, ſi in eo facta fuerit ſubſtitutio filijs per fideicommiſſum in fauorem perſonæ extraneæ, lib. 2. cap. 4. nu. 36. 38. & ſeq.

Teſtamentum patris imperfectum non valet quoad ſubſtitutionem fideicommiſſariam factam in fauorem perſonæ extraneæ, ibid. nu. 38.

Teſtamentum fauore piæ cauſæ validum eſt, etiamſi non adſit locus, annus, & dies, lib. 2. cap. 4. nu. 40.

In teſtamento ad pias cauſas non ius ciuile, ſed ius canonicum, & Diuinum ſeruandum eſt, ibidem nu. 41.

Quando valeat teſtamentum inter liberos, lib. 2 cap. 9. nu. 30.

Interpretatio quomodo fieri debeat, ſi agere-tur de ſignificatione alicuius verbi ambigui in teſtamento deſcripti, lib. 2. cap. 9. nu. 29.

In teſtamentis ſeruanda eſt illa ſolemnitas, quæ reperitur in loco, vbi conduntur, lib. 2. cap. 15. nu. 71.

Solemnitates iuris communis ſeruandæ ſunt, non autem ſtatuti, quando teſtamentum, ſeu alius actus conditur in loco exempto, ibid. nu 73. limitatur nu. ſeq.

Quando defectus diei, vel loci vitiet teſtamentum inter liberos, & quando non, lib. 2. cap. 9. nu. 31.

An, & quando debeantur legata extraneis relicta in teſtamento inter liberos, ibidem nu. 32.

Inſtituta pia cauſa in minus ſolemni teſtamento, an valeant legata extraneis relicta, ibid. nu. 33.

Vide in ver. Clericus. ver. Legatum, ver. Locus. ver. Pia cauſa. ver. Statutum.

TESTATOR cenſetur ſe conformaſſe cum diſpoſitione iuris communis, vel ſtatuti, lib. 1. cap. 3. num. 111. & cap. 9. num. 131. & 139.

Prohibitio teſtatoris comprehendit etiam caſus exceptos in auth. res quæ, C. Commun. de leg. lib. 2. cap. 8. nu. 24.

In indaganda voluntate defuncti inſpici debet conſuetudo loci, in quo ipſe commoratus eſt, lib. 2. cap. 9. nu. 237.

In vltimis voluntatibus interpretandis attendi debet communis vſus loquendi, qui viget in loco, ibidem nu. 238.

Vide in ver. Bona. ver. Legatum. ver. Publicatio. ver. Teſtamentum.

TESTIS an & quando examinari poſſit extra locum iudicij, lib. 2. cap. 2. nu. 1. & ſeq.

Teſtes differentes in loco, an probent, lib. 2. cap. 2. nu. 14. & ſeq.

Ad probandum contritionis ſigna ſufficit vnicus teſtis, lib. 1. cap. 9. nu. 21.

Quando teſtes ad perpetuam rei memoriam examinati faciant fidem coram Iudice competente, lib. 2. cap. 6. nu. 4.

Teſtes poſſunt examinari in loco non apto, vbicunque neceſſitas imminet, lib. 2. cap. 6. nu. 26.

Teſtes indeterminatè loquentes circa locum, & tempus, non probant maleficium, lib. 2. cap. 15. nu. 173.

Teſtes de auditu, vel de publica voce, & fama, in antiquis plenè probant, lib. 2. c. 26. nu. 6.

Teſtes de auditu, plenè non probant, ſed faciunt adminiculum, & etiam præſumptionem, lib. 2. cap. 3. nu. 37.

An, & quando teſtes fidem faciant, ſi nullo modo de tempore, aut loco deponant, ibid. nu. 38. & ſeq.

Quando teſtes reddere debeant rationem dicti ſui etiam non interrogati, lib. 2. cap. 4. nu. 148.

Ad probandam alicuius infamiam, vel bonam famam an & quando ſufficiant teſtes ſingulares, lib. 3. cap. 19. nu. 1. & ſeq.

Teſtes non probant alicuius bonam, vel malam famam, niſi deponant de loco, in quo fama viget, ibid. nu. 8.

Teſtis ſuper infamia, vel bona fama deponẽs, etiam non interrogatus debet reddere ſufficientem rationem dicti ſui, aliàs non probat, ibid. nu. 9. & ſeq.

Quando teſtes probent conſuetudinem, lib. 3. cap. 19. nu. 10.

In criminalibus fama an, & quando ſit ſufficiens inditium, ibid. nu. 14. 15. & 16.

An & quando teſtes aliàs inhabiles admittantur in criminalibus, vel faciant inditium ad inquirendum, vel ad torturam, lib. 3. cap. 19. nu. 10. & ſeq.

An ſocius criminis faciat inditium contra ſocium, ibid. nu. 34. & ſeq.

Inditia an & quando concludenter probari debeant, lib. 3. cap. 19 nu. 49. & ſeq.

Quænam probatio præmitti debeat ante torturam, ibid. nu. 52. & ſeq.

Vide in ver. Bannitus. ver. Beneficia. ver. Caſus. ver. Confeſſio. ver. Probatio.

TEXTVS in can. redintegranda. 3. q. 1. declaratur, lib. 2. cap. 1. nu. 179. & ſeq.

Textus in l. hæredes, §. cum ita, ff. Ad Trebell. explicatur, lib. 2. cap 9. nu. 138.

Text. in auth. res quæ, C. Commun. de leg. explicatur, lib. 2. cap. 9. num. 188. & ſeq.

Textus in l. fin. ff. fin. regun. explicatur lib. 2. cap. 23. nu. 24.

Textus in l. Mœniana, C. de Aedific. priuat. explicatur, lib. 2. cap. 23. nu. 26.

Textus in l. fin. C. de Sacroſ. Eccleſ. requirens præſcriptionem centum annorum contra Communitatem, vel Remp. explicatur, lib. 2. cap. 25. nu. 3.
Textus in l. 1. §. ſi quis vltro, ff. de Quæſt. declaratur lib. 3. cap. 31. nu. 29.
Textus in c. tanta, Qui fil. ſint legit. an procedat in quocunque coitu illicito, lib. 1. cap. 7. nu. 16.
THESAVRVS inuentus in fundo proprio, vel alieno, cui debeatur, lib. 2. cap. 30. nu. 1. & ſeq.
Ad quem ſpectent venæ auri, argenti, & aliorum metallorum, ibid. nu. 23. & ſeq.
TORTVRA, vide in ver. Confeſſio. ver. Teſtis.
TREBELLIANICA, vide in ver. Fideicommiſſum. ver. Publicatio.
TRIBVTVM, & alia onera realia ſolui debent in loco, vbi ſita eſt res, etiam à forenſe, & alibi habitante, lib. 2. cap. 1. nu. 339.
TRIENNIVM cenſetur congruum temporis ſpatium, lib. 2. cap. 34. nu. 5.
TVTOR, & Adminiſtrator publici, vel priuati officij conueniri debet apud Iudicem loci, vbi adminiſtratio geſta eſt, lib. 2. cap. 1. nu. 227. & cap. 31. nu. 21.
Tutor non mittens frumentum, vel alias merces pupilli ad alium locum, vbi cariùs venditur, non tenetur de iſto lucro, ſiue intereſſe, lib. 2. cap. 4. nu. 157.
An, & quando ſolus Tutor poſſit hæreditatem adire pro pupillo infante, & quando non, lib. 2. cap. 10. nu. 2. & 5.
Tutor creditor hæreditatis, qui diu adminiſtrauit, præſumitur ſibi ſatisfeciſſe de ſuo credito, ibid. nu. 4.
An, & quando Tutor datus in vno loco, ſit etiam tutor in alio, lib. 2. cap. 36. num. 1. & ſeq.
Tutor in eo loco debet peti, in quo pupillus originem, vel domicilium habet, vel eius bona ſunt ſita, ibid. nu. 3.
Curator datus à Iudice vnius loci, non poteſt adminiſtrare in alio territorio, lib. 2. cap. 36. nu. 4.
Tutor datur perſonæ, Curator bonis, ibid. nu. 5.
Tutor, vel Curator debet eſſe de iuriſdictione Iudicis decernentis, aliàs non valet datio ipſo iure, ibid. nu. 6. limitatur nu. ſeq.
Tutor datiuus cedit legitimo, & legitimus teſtamentario, lib. 2. cap. 36. nu. 9.
Quando dati ſunt duo Tutores in duobus locis, an alter ingerere ſe poſſit in exactione ad alterum ſpectante, ibid. nu. 10.
In quo loco ratiocinia reddi debeant, lib. 2. cap. 36. nu. 11.
An, & quando Doctores excuſentur à muneribus, ibid. nu. 12.
An Doctores pro cauſa criminali capi perſonaliter poſſint, ibidem.
An Doctores excuſentur à tutela, lib. 2. cap. 36. nu. 13.
An officium publicum obtinens, excuſetur à tutela, ibid. nu. 14.
Quid ſi in Patria quis præbendam theologalem obtineat, ibid. nu. 15.
Vide in ver. Inuentarium. ver. Pupillus.

V

VAGABVNDVS, vide in ver. Delinquens. ver. Forenſis. ver. Locus.
VALOR, vide in ver. Venditio.
VASALLVS, vide in ver. Emphiteuſis. ver. Publicatio.
VECTIGAL ponte deſtructo non poteſt exigi à tranſeuntibus per aquam in eo loco, vbi erat pons, nec in nouo ponte infra, vel ſupra conſtructo; ſecus ſi in loco veteri pons reficiatur, lib. 1. cap. 3. nu. 90.
VENATIO quando licita ſit in fundo alieno, lib. 2. cap. 23. nu. 50.
An in fundo alieno ſit permiſſa piſcatio, ibid. nu. 51.
Quando Princeps poſſit venationem, & piſcationem interdicere, ibid. nu. 52.
An Barones, & alij Superiorem recognoſcentes poſſint piſcationes, & venationes prohibere, lib. 2. cap. 23. nu. 53.
VENDITIO facta duobus de eadem re, qualiter ſit intelligenda, lib. 2. cap. 7. nu. 47. & ſeq.
Vendita, vel legata domo, quænam vendita, ſeu legata cenſeantur, lib. 2. cap. 7. nu. 1. & ſeq.
Fundo ſimpliciter legato, continentur molæ oliuariæ, prælum, & quæcunque infixa ſunt, ibid. nu. 2.
Quando plena proprietas rei cenſeatur conceſſa, & quando vſus, vel vſusfructus, ibid. nu. 5.
Vendita domo, an cenſeatur vendita apotheca, quæ ſubtus domum exiſtit, ibidem nu. 11.
Venditor oſtendens equum ornatum, an teneatur etiam ad traditionem ornamentorum, lib. 2. cap. 7. nu. 10.
An, & quando vendens partem fundi, teneatur præſtare ſeruitutem per aliam partem retentam, lib. 2. cap. 7. nu. 17.
Ex inſtrumento venditionis non probatur poſſeſſio, ibid. nu. 18.
Venditor, qui ex pacto tenetur pecuniam reinueſtire, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi ſemel reinueſtiuit, lib. 2. cap. 7. nu. 20. & ſeq.
Reinueſtimentum ſubſequutum poſt contra-

 ctum,

ctum, præſumitur factum in executionem præcedentis obligationis, lib. 2. cap. 7. nu. 24.

Venditor, qui in certo loco prædium vendidit, & promiſit pretium conuertere in emptionem ſtabilium, poteſt cogi ad emenda ſtabilia in eo loco, non in alio, lib. 3. cap. 7. nu. 50.

In piam cauſam ex ſolo contractu transfertur dominium ſine traditione, lib. 2. cap. 7. nu. 48.

Quando contractus cenſeatur permutatio, & quando venditio, lib. 2. cap. 23. num. 56. & ſeq.

Emptor conuentus remedio l. 2. C. de Reſcind. vend. quando ad reſtitutionem fructuum teneatur, lib. 2. cap. 7. nu. 50.

Quando minor, & mulier, & eorum hæredes reſcindere poſſint renunciationem etiam iuramento vallatam, ibidem d. cap. 7. nu. 51.

Qui vult vti remedio l. 2. C. de Reſcind. vend. quid probare debeat, lib. 2. cap. 7. nu. 53. & ſeq.

Vide in ver. Dominium. ver. Emptio. ver. Gabella. ver. Iuriſdictio. ver. Locus. ver. Pretium. ver. Theſaurus. ver. Via.

VENTVS ſi haberi non poteſt ad triturandum frumentum, niſi ab vna parte, vicinus non poteſt in illa parte, licet ſua ædificando ventum impedire, lib. 2. cap. 23. nu. 20.

VERBVM, promiſit, poſitum à Notario in inſtrumento, quid importet, lib. 2. cap. 4. nu. 67.

Verba in inueſtitura appoſita, videlicet cum Villis, prædijs, pratis, nemoribus, & alijs iuribus, & pertinentijs, quomodo intelligantur, lib. 2. cap. 1. nu. 86.

Verba intelligenda ſunt ſecundùm communem vſum loquendi, qui viget in loco, vbi illa proferuntur, lib. 2. cap. 4. num. 97. limitatur nu. 104. & ſeq.

Verbum, deſcendens, reſtringitur ad maſculos tantùm, ſtante ſtatuto fœminarum excluſiuo, lib. 2. cap. 5. nu. 69. limitatur nu. 71.

Quando verbum poteſt capi in ſuo genere, & in certa ſpecie, ſi ſumus in materia fauorabili, debet capi in genere, & non in ſpecie, ſecus in materia odioſa, lib. 2. cap. 7. n. 36.

In dubio verba videntur appoſita potius cauſa demonſtrationis, quàm taxationis, lib. 2. cap. 11. nu. 13.

Ex præcedentibus ſpecificatis verba generalia reſtringuntur, lib. 2. cap. 12. nu. 2.

Vide in ver. Poſſeſſio.

VIA publica an, & quando à priuatis muniri debeat, lib. 1. cap. 2. nu. 4.

Via publica non poteſt per priuatum occupari aliquo modo, etiamſi id nemini noceat, lib. 2. cap. 23. nu. 7.

In via publica non eſt licitum ſcalas facere, immò nec primum, vel ſecundum gradum ſcalæ, ibid. nu 8.

Via vicinalis poteſt eſſe publica, & priuata, lib. 2. cap. 23. nu. 9.

Via priuata poteſt vendi, ac præſcribi, ibid. nu. 10.

Quando via publica eſt deſtructa, licet iter facere per fundum vicini, ibid. nu. 11.

Via deſignanda eſt in angulo, ſeu parte fundi vicini minus damnoſa, non autem per medium fundum, lib. 2. cap. 23. nu. 12.

Quando alibi poteſt quis habere viam, licèt remotiorem, vicinus ad id adſtringi non debet, ibid. nu. 13.

Quando quis non poteſt aptare domum ſuam, niſi tranſeundo per domum vicini, eo caſu vicinus huiuſmodi tranſitum præſtare debet, lib. 2. cap. 23. nu. 14.

Vendita re immobili, non facta mentione de via, venditor ad eam tenetur, ibid. nu. 15.

Seruitus eundi per fundum alterius ad vnum prædium, non poteſt trahi ad aliud prædium etiam contiguum, lib. 2. cap. 23. nu. 16.

Poteſt quis ingredi in fundum alienum colligendi cauſa fructus qui in alieno fundo eciderunt vſque ad tres dies, ibid. nu. 17.

Qui iuit 30. diebus in vno anno per fundum alienum, dicitur eſſe in quaſi poſſeſſione itineris, lib. 2. cap. 23. num. 18. declaratur nu. 19.

Quando viæ ſtructio veniat appellatione melioramentorum, lib. 1. cap. 2. nu. 4.

Vide in ver. Fũdus. ver. Ius congrui. ver. Vſus.

VIATOR non poteſt iurari ſuſpectus ratione receſſus, lib. 2. cap. 1. nu. 257.

VICARIVS ſimpliciter conſtitutus, quando ea expedire poſſit, quæ ſpeciále mandatum requirunt, lib. 1. cap. 19. nu. 1. & ſeq.

Sede Epiſcopali vacante Vicarius Capituli abſoluere poteſt à reſeruatis, ibid. nu. 6.

Vicarius generalis Epiſcopi poteſt in quolibet loco diœceſis ius reddere, ſicut Epiſcopus, lib. 2. cap. 1. nu. 30.

An Vicarius Epiſcopi ex generali commiſſione poſſit inquirere, & punire ſubditorum exceſſus, eoſque abſoluere, lib. 2. cap. 1. nu. 52.

Vicarius generalis habens ſpeciale mandatum ad conferendum beneficia, poteſt illa conferre extra diœceſim ſicut Epiſcopus, lib. 2. cap. 1. nu. 55.

Vicarius Apoſtolicus poteſt cognoſcere etiam cauſas Epiſcopo delegatas, lib. 1. cap. 14. nu. 6.

Vide in ver. Iuriſdictio. ver. Statutum.

VICINVS quinam dicatur, ſi ex ſtatuto damnum

num à viciuis emendari debet, lib. 1. cap. 21. nu. 15.

An dictum ſtatutum comprehendat pupillos, mulieres, & alios inhabiles ad auxilium ferendum, ibid. nu. 16.

VIDVA, vide in ver. Alimenta. ver. Vxor.

VIOLENTIA, vide in ver. Amiſſio.

VISITATIO facta ab Epiſcopo an probet, locum eſſe in Diœceſi, lib. 1. cap. 3. num. 263. & ſeq.

VNIO facta ab Ordinario præſtat titulum coloratum ad effectum vt Rector Eccleſiæ agere poſſit remedio poſſeſſorio, ſiue actione ſpolij, etiamſi Rector ipſe nunquam poſſederit, lib. 1. cap. 3. nu. 129.

Vide in ver. Seminarium.

VNIVERSITAS quando conuocari poſſit per ſonum Campanæ, & quando requirantur litteræ, & Nuncius, lib. 1. cap. 17. nu. 7.

An & quando Vniuerſitas teneatur pro damno dato in ſuo territorio, lib. 3. cap. 20. nu. 34.

An & quando Vniuerſitas delinquere cenſeatur, & qualiter puniatur, lib. 3. cap. 20. nu. 45. & ſeq.

In quo loco Vniuerſitas citari debeat, ibid. nu. 47.

Quando vniuerſitas cogatur, vt imponat collectam, ibid. nu. 50.

An Innocentes, & abſentes collectari poſſint pro delicto vniuerſitatis, ibid. nu. 51.

Vide in ver. Statutum.

VSVFRVCTVARIVS an poſſit rei formam mutare, lib. 2. cap. 5. nu. 130. & ſeq.

Vſufructuarius tenetur ad ſoluendam collectam, & alias præſtationes, lib. 2. cap. 8. nu. 11. limitatur ibidem, & cap. 19. nu. 7. & 8.

Vſufructuarius an & quando repetere poſſit melioramenta, lib. 2. cap. 8. nu. 29.

An, & quando colono vſufructuarij denegetur repetitio melioramentorum, lib. 2. cap. 8. nu. 31.

Quando vſufructuarius, cui relictus fuit vſusfructus animalium, teneatur alia ſubmittere in locum demortuorum, lib. 2. cap. 9. nu. 49. & cap. 14. nu. 11.

Vſufructuarius, modò abſit ab eo culpa, & negligentia, de interitu rerum non tenetur, lib. 2. cap. 9. nu. 50.

Quam cautionem teneatur præſtare Vſufructuarius, ibid. nu. 51. & cap. 14. nu. 4.

Vſufructuarius, vel eius hæres tenetur mobilia reſtituere in loco, in quo ea accepit, lib. 2. cap. 14. nu. 1. & ſeq.

An ſit in facultate vſufructuarij reſtituere eadem mobilia, quæ accepit, vel eorum æſtimationem, ibid. nu. 4.

Quomodo cauere debeat vſufructuarius, ibid.

Res in eadem æſtimatione, in qua erant tempore traditionis, debent proprietario reſtitui, lib. 2. cap. 14. nu. 5.

In vſufructuarium tranſit dominium tam earum rerum, quæ breui vſu conſumuntur, quàm illarum, quæ vſu non conſumuntur, ſed minuuntur, ibidem num. 6. limitatur nu. 9.

Quid ſi vſufructuarius mobilia vendiderit pretio non iuſto, ibid. nu. 7.

Vſufructuarius tenetur ad omne damnum culpa ſua etiam leuiſſima contingens, lib. 2. cap. 14. nu. 8.

Vaſa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo conſtant, non tranſeunt in dominium vſufructuarij, ibid. nu. 9.

Si res abſque culpa vſufructuarij pereant, non tenetur vſufructuarius illarum æſtimationem reſtituere, ibid. nu. 10.

Agri vſufructu legato, in loco demortuarum arborum aliæ ſubſtituendæ ſunt, ibidem num. 12.

Quid ſi arbores vi ventorum, aut tempeſtatis euulſæ fuerint, ibid. nu. 12.

Vide in ver. Ius accreſcendi. ver. Legatum. ver. Melioramenta. ver. Poſſeſſio. ver. Publicatio.

VSVS in dubio præſumitur potius iure facultatis, quàm iure proprio, lib. 2. cap. 23. nu. 19.

VTILITAS publica non dicitur, ſed priuata, quando quæſtus cedit in commodum priuatum, lib. 1. cap. 3. nu. 165.

Propter publicam vtilitatem à priuatorum vtilitate receditur, lib. 1. cap. 3. nu. 158.

Vide in ver. Eccleſia.

VXOR conueniri debet in foro mariti, etiamſi ad eius domum nondum traducta fuerit, lib. 2. cap. 1. nu. 191. & ſeq.

Matrimonium eſt talis virtutis, vt transfundat originem vxoris in originem viri, ibid. nu. 192.

Nulla eſt maior vnio, quàm vnio coniugalis, per quam vir, & vxor efficiuntur vna caro lib. 2. cap. 1. nu. 193.

Vxor vel minus digna efficitur conciuis viri vel potentioris, & magis digni, & ligatur ſtatutis loci, vbi vir commoratur, ibidem nu. 194. 206. & ſeq.

Vxor deſinit eſſe de proprio foro tàm ratione incolatus, quàm ratione originis, lib. 2. cap. 1. nu. 195.

Mulier nupta non eſt amplius de familia patris, ſed viri, ibid. nu. 196.

Mulier non ſequitur forum originis viri, aut domicilij contracti ante matrimonium, ſed ſolum domicilium habitationis illius contractum poſt matrimonium, ibidem nu. 197.

Vxor ſequitur forum, & patriam viri, etiamſi

vidua remanſerit, lib 2. cap.1. nu.198.
Vidua viuit lege mariti in fauorabilibus, ſecus in odioſis, ibid. nu.199.
Quando vidua retineat priuilegia viri, etiãſi tranſierit ad alium locum, ibid. nu.200.
Vxor non poteſt conueniri,ſeu trahi ad forum originis, etiamſi ibi reperiatur, nec eiuſdem originis ſtatutis ligatur, lib.2. cap.1. nu.201. declaratur nu.202.
Quando ſtatutum abſolutè inhabilitat mulierem, tunc mulier dicitur arctata abſolutè, & non liberatur à tali nexu, etiamſi extra locum ſtatuti diuertat, lib.2. cap.1.n.203.
Vxor habet duo domicilia, vnum originis, alterum habitationis domicilij ſui viri, ibid. nu.205.
Vxor ſequitur forum mariti, etiam quando agitur de diſſoluendo matrimonio, lib. 2. cap.1. nu.208.
An, & quando vir contrahat ciuilitatem, & incolatum in loco vxoris, ſi ipſe ad domicilium vxoris acceſſerit, lib. 2. cap. 1. nu.211.
Vxor forenſis nupta ciui, an poſſit acquirere ſtabilia non obſtante ſtatuto, lib.2.cap.15. nu.156. & cap.1. nu.207. & 209.
An & quando vxor petere poſſit ſeparationem thori,& quid talis ſeparatio operetur, lib.2. cap.17. nu.83. & ſeq.
Maritus non poteſt corrigere, & caſtigare vxorem, niſi leuiter, & moderatè, ibidem nu.84.
Quando thorus ſeparatur ob adulteriũm vxoris, inſtante marito vxor recluditur in monaſterio, lib.2.cap.17.nu.85.
Quid ſi in loco non adſit monaſterium, vel ſi adſit, recuſet recipere mulierem adulteram, ibid. nu.86.
Vir, vel mulier committens adulterium, qua pœna plectatur, ibid. nu.87. & ſeq.
Quoad accuſandum ciuiliter, ad imparia non iudicantur vir, & vxor, lib.2. cap.17. nu.88. limitatur nu.ſeq.
Reſpectu pœnæ criminaliter imponẽdæ mulier virum adulterum accuſare non poteſt, lib.2. cap.17. nu.89.
Quid ſi vxor petat ſeparationem ob ſæuitiam viri, ibid. nu.90. & ſeq.
Sæuitia viri concludenter probari debet, qua probata vir cogitur ad reſtitutionem dotis, & donationis propter nuptias vna cum fructibus dotis durante lite à marito perceptis, lib.2. cap.17. nu.92.
Quid ſi mulier contra virum ſæuiat, ibidem num.93.
An vxor cogi poſſit ad redeundum cum viro ſub cautione fideiuſſoria de eam non offendendo, ibidem nu.94.
Valet pactum, quod maritus teneatur ſemper habitare in domicilio vxoris, niſi noua cauſa emergat mutandi domicilij, lib.2. cap.17. nu.95.
Vide in ver. *Emptio*. ver. *Dos*. ver. *Forum*. ver. *Poſſeſſio*. ver. *Præſumptio*.

FINIS.

REGESTRVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm

Omnes ſunt Duerniones.

005644925